UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Marii Mercatoris S. Augustino Æqualis Opera Quæcumque Extant

[Complectens Ea Quæ Ad Hæresim Nestorianam Spectant]

Marius <Mercator>

Parisiis, 1673

urn:nbn:de:hbz:466:1-14215

Visual Library

Th. 1445a.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARII

MERCATORIS

S. AUGUSTINO ÆQUALIS

OPERA

QUÆCUMQUE EXTANT.

PRODEVNT NVNC PRIMVM

STUDIO JOANNIS GARNERII

Societatis JESU *Presbyteri,*

Qui Notas etiam ac Dissertationes addidit.

PARS POSTERIOR.

Ex legato Celmi Principis FERDINANDI Episcopi Paderb. et Monaster. Ao 1683.

Collegij Societ. IESU Paderb.

PARISIIS,
Apud SEBASTIANUM MABRE-CRAMOISY, Regis Typographum, viâ Jacobæâ, sub Ciconiis.

M. DC. LXXIII.
CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARII MERCATORIS
OPERUM
PARS POSTERIOR
COMPLECTENS EA
QUÆ AD HÆRESIM NESTORIANAM SPECTANT.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PRÆFATIO HISTORICA
IN POSTERIOREM PARTEM
OPERUM
MARII MERCATORIS.

POSTERIOR pars operum Marii Mercatoris, cum Neſtorianam cauſam contineat, qua nulla fere eſt in eccleſiaſticis monumentis celebrior; cumque exhibeat omnia fere iſtius cauſæ inſtrumenta, quæ in hunc vſque diem vel obſcura fuerunt vel penitus ignota: non erit, opinor, ingrata ſtudioſis rerum eccleſiaſticarum, imo placitura credi poteſt, propter novitatem, luciſque diu expetitæ affulgentiam. Non videtur tamen poſſe legi tanta cum animi voluptate, tantaque vtilitate, quantam afferre valet, niſi prius perſpecta ſit hiſtoria annorum octo, qui à Neſtorii ordinatione ad ipſius deportationem in Oaſim effluxerunt. Qualis hæc hiſtorica præfatio.

Atque hæc me ratio adduxit, vt putarem hujuſcemodi hiſtoriam præmittendam; nec tamen accipiendam ex aliis ſcriptoribus, quam qui vel negotium hoc geſſerint, vt Celeſtinus, Cyrillus, Neſtorius, Caſſianus, Theodoretus, & Patres Epheſini; vel ſuis oculis ſpectare potuerint, quæ gerebantur, vt Socrates, & Sozomenus; vel paulo poſt extiterint, vt Gennadius, Auctor Prædeſtinati, Evagrius, aliique, ſive qui catholicas partes ſecuti ſunt, ſive qui contrarias: eo enim majorem quæ dicentur obtinebunt fidem, quo minus aut dubiis conjecturis, aut levibus ratiociniis probabuntur; imo quo certioribus ejuſmodi auctorum teſtimoniis, verbiſque etiam referentur. Quibus ex auctoribus accepta.

Scio rei Neſtorianæ ſynopſim præfixam eſſe concilio Epheſino. Scio & ejuſdem rei à Patre Petavio conſcriptam hiſtoriam; nec ignoro, nuper à Chriſtiano Lupo diſſertationem editam, imo & additam diſſertationi appendicem *de ſacro-ſancta ſynodo Epheſina*. Sed neque me ſynopſis quam dixi, neque Petavii hiſtoria, licet accuratiſſima, neque alterius viri docti labor à propoſito deterruit: perinde quaſi me ſuperflua opera exercerem, idque Cur conſcripta poſtaliorum opera.

agerem, quod jam ab eruditis hominibus occupatum esset.

Nam præterquam quod necesse fuit rationem reddere ordinis, quo Mercatoris opera dispositimus; lectoribusque ostendere, quo singula tempore, quaque occasione nata sint: synopsis certe concilio Ephesino præposita, brevior est, quam par sit; Petavii historia, ad id quod intendimus, parum conducit; & Christianus Lupus, cum immensa eruditionis copia, quam in scholia canonum ab octo conciliis editorum congessit, vix non obrueretur, non valuit ad subtiliora quædam attendere, quæ à nobis, dum pauciora prosequimur, & in vno concilio Ephesino hæremus, curiosius animadversa sunt: ea tamen non parvo operæ pretio referuntur, siquidem subtilitatis non parum, multum momenti ad historiam habent. Nam populares opiniones non paucas auctoritate gravissima convellunt, & Mario Mercatori quantum gens eruditorum debeat, manifeste ostendunt.

In quatuor posterioribus editionibus. Tom. 4. dogmatum eccl. Tom. 1. scholiorum in Canones Conc. gener.

ANNO CCCCXXVII.

Sisinnius moritur die 24. Decembris. *Socrates lib. 4. cap. 26.*

SISINNIUS Attici successor, cum tenuisset vrbis regiæ sedem episcopalem non totos annos duos, fato functus est VIII. Kal. Januar. Hierio & Ardaburio coss. fuit annus ille Christi 427. Celestini Papæ 5. Theodosii junioris 20. Valentiniani tertii 3. Post Sisinnii obitum Constantinopolitanus clerus, inter agendum de successore, ita divisus est in partes, vt aliis Proclo, quem Cyzycenæ Ecclesiæ Sisinnius præfecerat, aliis Philippo presbytero pertinaciter faventibus, vix vlla concordiæ spes affulgeret: quare visum fuit Theodosio imperatori, ad componendum dissidium, ex Antiochena Ecclesia Nestorium accersere, qui sin minus vtrique parti foret acceptus, neutri certe foret ingratus.

Nestorius Antiochia Constantinopolim a Theodosio evocatus. Præsertim propter famam sanctitatis & eloquentiæ.

Ad id vero Imperatoris animum, præter studium pacis, tres causæ induxerunt. Nam & in vrbe regia Chrysostomi memoria sancta erat, qui Antiochia evocatus ad sedem Constantinopolitanam, omnes impleverat numeros absoluti Pontificis: & ea tempestate Antiochena Ecclesia abundabat presbyteris, non sanctitatis modo, sed etiam doctrinæ eloquentiæque opinione celebribus; & Nestorius tot inter insignes viros, aut merito præstabat, aut certe majorem aliis famam collegerat.

Ortus ex Germanicia oppido Syriæ.

Erat ille Germanicia oriundus oppidulo Syriæ, quanquam Marcellinus Antiochiæ natum prodidit. Addit Cassianus in eadem vrbe institutum, baptizatumque adhuc infantem: scribit Evagrius monasticam vitam professum in Laura sancti Euprepii prope Antiochiam; cumque diu se exercuisset, Joanne & Theodoreto sociis, factum ex monacho presbyterum a Theodoto Episcopo. Ipsum alii tradunt, vbi primum factus est presbyter, præpositum fuisse cathechesi, fidemque in Ecclesia, non tantum competentibus exposuisse, sed etiam adversus hæreticos defendisse: quæ duo erant presbyteri catechistæ officia.

Monachus primum in Laura S. Euprepii. Tum presbyter Antiochenæ Ecclesiæ, & catecheseos præfectus.

Habuit animum a natura ſuperbum, & honoris avidum; mentem opinioſam, & ingenium tractabile in quaſlibet ſimulandi artes. Fovit hæc vitiorum ſemina ſolitudo, homini per ſe vaniſſimo faciens ſui ipſius pretium & amorem. Hæc eadem mirum in modum auxit Theodori Mopſueſteni diſciplina, quo magiſtro didicit, primum male ſentire de incarnatione Verbi, tum orthodoxos deſpicere quaſi rudes, & tandem hæreſim populis incautis facunde inſinuare pro tempore & loco: nativam enim facundiam, dicendique extemporalem facilitatem convertit in nefarios vſus.

Cujus indolis.

Cujus magiſtri diſcipulus.

Ejuſmodi indole diſciplinaque informatus, affectavit in primis ſanctitatis ſpeciem, cui fidem etiam apud non imprudentiſſimos faciebat infrequentia publici, ſeceſſus inter libros, pulla veſtis, pallor vultus, inediæ continentiæque index, cogitabunda frontis gravitas, & modeſta quædam triſtitia, aliique fuci, quibus nequitia ſolet mentiri virtutem.

Quibus malis opinionem ſui facere ſtudit.

Illuſis porro hunc in modum oculis mentibuſque hominum, alias adhibuit artes, & pene præſtigias, quibus voluntates omnium ordinum ſibi conciliaret. Et primum quidem, etiam cum Antiochiæ verſaretur, præbuit ſe Chryſoſtomi non admiratorem tantum, ſed etiam imitatorem, quoad genus illud dicendi Aſiaticum, quo nullum populo gratius eſt. Poſtea vt optimi cujuſque ſtudioſique fidei benevolentiam promereretur, adverſus hæreticos, qui maxime tunc erant inviſi, Apolinariſtas, Arianos, Origeniſtas, alioſque odium capitale exercuit. Denique, poſtquam venit Conſtantinopolim, in magnatum exiſtimationem, ipſiuſque Imperatoris & Reginarum virginum gratiam, conciliatrice fama, obrepere auſus eſt. Neque audentem ſpes fefellit, magno rei chriſtianæ malo: nam cuncta molichatur eo tantum conſilio, vt hæreſim mente conceptam tum demum proderet, cum eam poſſet auctoritate ſuſtentare.

Quibus artibus captavit benevolentiam eorum quibus egeret, & præcipue potentum.

Atque etiam regiæ familiæ.

Molitionibus hominis tam fraudulenter improbi favebat conditio temporum, aulæ ſtatus, & imperatoris Theodoſii indoles: erat enim optimo Principi mitis animus, paciſque & religionis amans, ſed facilis capi pietatis ſpecie, & occupantium præjudiciis. Diu vixerat ſub Pulcheriæ ſororis, ſanctæ quidem virginis, ſed imperioſæ regimine, qua velut ex ſervitute, vt ſe aliquando in libertatem aſſereret, res per ſe gerere videri volebat; ſerviebat tamen aulicorum conſiliis, quibus ſumma erat audendi quidlibet ſub nomine Principis licentia.

Quis aulæ ſtatus tunc temporis.

ANNO CCCCXXVIII.

NESTORIUS igitur a Theodoſio evocatus poſt trimeſtre ſpatium vacantis ſedis, Conſtantinopolim advenit, Tauro & Felice coſſ. ſecumque Antiochia Anaſtaſium preſbyterum adduxit, arcanorum omnium conſiliorumque ſocium, quo poſtmodum vſus

Neſtorius Conſtantinopolim advenit Anaſtaſio preſbytero comite.

est, velut administro impietatis & professi in Deiparam odii.

Ordinatur die 10. Aprilis. *Lib. 7. cap. 29.* Et superbe Imperatorem alloquitur.

Ordinatus IV. Idus Aprilis magno tum Episcoporum, tum clericorum, aulæque & plebis favore. *Extemplo*, inquit Socrates, *cum orationem apud Imperatorem haberet, hanc sententiam, quæ multis in ore est, coram universo populo protulit:* Tribue mihi, Imperator, terram hæreticis purgatam, & ego tibi cælum tribuam. Tu mihi in profligandis hæreticis subveni, & ego tibi in profligandis Persis subveniam. *Qua voce visus est non tam zelum fidei, quam animi intempestivam audaciam, & inanis gloriæ cupiditatem prodidisse.*

Ecclesiam Arianorum evertendam curat die 15. Aprilis.

Quinto post die, Arianorum Ecclesiam demoliendam curavit; sed ipsismet Arianis, præ impotentia iræ, faces in templi sui tectum injicientibus, ignis corripuit vicinas ædes, incendioque fædasset vrbem, nisi Deus impetum flammæ repressisset: vnde commotus populus Nestorio, quasi vaticinans, fecit incendiarii nomen.

Alios quehæreticos insequitur. *Socrat. lib. 7. cap. 29.*

Nec Arianos tantum insecutus est, sed Macedonianos quoque & Novatianos, atque Quartadecimanos, imo & Cælestianos; sed istos remissius, alios tam acriter, vt de modo servando moneri debuerit ab Imperatore: qui tamen ipsius impulsu ad Florentium P. P. adversus omnes hæreticos legem dedit Constantinopoli III. Kal. Junii, Felice & Tauro coss. Poterant hæc videri officia optimi Episcopi, nisi, quod ait Vincentius Lirinensis, *vt vni suæ hæresi aditum patefaceret, cunctarum hæreseon blasphemias insectatus esset.*

Contra quos legem obtinet die 30. Maii. *In Commonit.*

Nomen Chrysostomi reconciliat aulæ die 26. Septembris. *Marcell. Ind 11. Tauro & Felice coss.*

Quin etiam Chrysostomi nomen jam relatum ab Attico in sacra dyptica, sed adhuc invisum aulæ, propter veteres parentum Theodosii inimicitias, gratiosum effecit omnibus: tantæque pacis sequester, non solum aulicos sibi devinxit, sed plebem etiam, & eos maxime, qui, quoniam ab aliis propter Joannem Chrysostomum ingenti numero discessionem fecerant, Joannitæ dicebantur.

Et parat hæresi viam.

Cum occuparet hac arte omnium sæcularium animos, tendebat simul insidias vtrique alteri ordini, vt cum hæresim propalasset, clericos monachosque, & coepiscopos, quos procul dubio repugnaturos intelligebat, partim aulæ potentia, partim multitudinis violentia terreret.

Quam alieno ore primum proponit die 22. Novembris.

Rebus ita comparatis, credidit se jam tuto posse hæresim insinuare, sed dolose adhuc & per fidos dumtaxat ministros, alienaque persona, vt si secundis auribus exciperentur ministrorum dicta, vteretur ipse populari aura ad tendendum porro; sin contra commoverentur animi, subduceret sese invidiæ, & voces ab aliis in vulgus sparsas opportuna explicatione inflecteret in molliorem sensum.

Facti narratio à Cyrillo. *In epist. ad*

Primum illud factum alii aliter narrant. Ita Cyrillus. *Erat Episcopus quidam, Dorotheus nomine, Constantinopoli eadem quæ Nestorius sapiens, vir quæstus causa adulationi deditus, linguaque ad*

temeritatem promptus. Hic dum frequens esset in Ecclesia populus, Nestorio in cathedra Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedente, surrexit, & magna voce in clamare ausus est: SI QUIS MARIAM DEIPARAM ESSE DIXERIT, ANATHEMA SIT. *Mox ingens populi clamor, & dissessio consecuta est*, &c.

Aliter Socrates. *Causa*, inquit, *ejus generis fuit. Anastasius presbyter, qui una cum eo Antiochia illuc venerat, ejusque consuetudine semper usus erat, & in magno honore ab illo habitus, eique in rebus gerendis consiliarius, quodam tempore in Ecclesia docuit,* Mariam à nemine Deiparam vocari debere: eam enim hominem esse, & ab homine Deum non posse nasci. *Hæc verba omnium animos, tam clericorum quam laicorum, magnopere conturbarunt.* Et à Socrate. *Lib. 7. cap. 32.*

Quocumque tandem modo res acciderit, sive eo, quem refert Cyrillus, sive altero, quem Socrates, sive etiam vtroque, quod magis reor; Anastasio scilicet primum disputante, Dorotheo primum anathema dicente, adversus Θεοτόκον: Nestorius certe neutri restitit, sed oratione potius favit. Nam cum Anastasius suo sermone tumultum in Ecclesia concitasset: *Nestorius* inquit Socrates, *sententiam Anastasii confirmare studens, (nam eum, quem tanti faciebat, non vt blasphemias in Christum jacientem coarguí voluit) sapissime de ea controversia in Ecclesia pro concione disseruit; deque eadem pugnaciter quæstiones posuit, & vocem* DEIPARAM *omnino rejecit.* Dorotheum pariter sin minus impulit, quod tamen similius vero, *saltem*, vt scribit Cyrillus, *passus est palam in Ecclesia, dum sacra peragerentur, temerario ausu effutire:* SI QUIS MARIAM DEIPARAM ESSE DIXERIT, ANATHEMA SIT. Commotis inde animis silet Nestorius. *Socrat. ibid.* *Cyrillus in epist. ad Acacium Beræensem.*

Nec tantum patienter tulit Anastasium Dorotheumque impie locutos. Sed cum decrevisset conceptum ex longo virus per se tandem evomere, in magna Ecclesia, vbi frequens erat omnium ordinum expectatione pendentium consessus, sermonem habuit *de Incarnatione dominica*, vel *de virgineo partu*, quem non immerito *insipientissimum tractatum* Marius Mercator, *pestiferum* Cassianus, *blasphemiæ omnis compendium* Cyrillus vocat: totum enim continet venenum impietatis tunc primum à Nestorio propalatæ; & hæc præsertim verba, quæ ab omnibus fere scriptoribus cum execratione referuntur: *Habet matrem Deus: ergo excusabilis gentilitas matrem diis subintroducens. Non, vir optime, Maria peperit Deum*, &c. *peperit hominem deitatis instrumentum, hominem* Χριστοφόρον, &c. Sermonis initium, &c. *Doctrina pietatis est sensatorum in Ecclesia intentio; pietatis autem doctrina providentiæ cognitio est*, &c. Deinde hæresim per se docet sub finem Decembris in die natali Christi. *In contrad. XI anathem. Lib. 7. de Incar. cap. 6.* *Nunc primum editur interp. M. Mercatore.*

Ad tantam blasphemiam cohorrescentibus omnibus, ea fuit auditorum indignatio, eaque fidelium animorum commotio, vt non defuerint qui in sanctissima Ecclesia coram illo reclamarent: factum enim est eodem die, quo sermo de Incarnatione dictus est, *vt simplex quidam monachus, statim habita concione, cum fidei studio arderet, in medium Ecclesiæ progressus, cum synaxis celebraretur* Omnibus ad impietatem cohorrescentibus simplex monachus palam contradicit. *1. part. conc. Eph. cap. 30.*

tur, impietatis præconem, quod hæreticus esset, ab ingressu prohibere conatus sit. Sed hunc ille (Nestorius) *cæsum magnificis præsidibus tradidit, flagrisque denuo dissectum, & publice cæsum, præcone non absque clamore præeunte, in exilium expulit. Neque tragœdia hac hisce finibus constitit: etenim qui partes sequebantur omnia per vim agentis, post impiam illius concionem, nisi Deus prohibuisset, in ipsamet sacrosancta Dei Ecclesia cædem edituri erant.* Ita monachi Constantinopolitani in supplicatione Imperatori oblata.

Secedunt a Nestorio pii quique. 1. part. conc. Eph. cap. 14.

Factum quoque, quod scribit Cyrillus, *vt plebs Constantinopolitana, levibus quibusdam vanisque hominibus, & iis qui Nestorio adulabantur, exceptis, a synaxi abstineret; abstinerent ab ea quoque omnia fere monasteria, eorumque archimandritæ, imo & magna pars senatus: verentes ne ipsomet Episcopo, & illis etiam, quos Antiochia discedens inde secum abduxerat, quidvis perversum evomentibus, aliquod in fide detrimentum acciperent.*

ANNO CCCCXXIX.

Habet secundum sermonem sub initium Januarii. *Editur nunc primum Græce & Latine, M. Mercatore interprete.* Lib. 1. contrad.

NESTORIUS partim ira furens, partim fretus aulæ potentia, paulo post alterum sermonem fecit, velut adversus Arianos & Macedonianos, reipsa vero adversus catholicos, quo & priorem confirmare visus est, sive calumnia catholicis inusta, sive symboli Nicæni auctoritate suos in sensus detorta. Quo tempore contigit mirabile quiddam, atque audax facinus, quod narrat Cyrillus de Eusebio, qui propter singularem doctrinam & pietatem Dorilæi Episcopus fuit. Ille cum inter laicos tunc temporis versaretur, impie dicentem pro concione Episcopum ausus est verbo palam arguere, suæque fidei, atque animosæ in hæreses fortitudinis specimen eximium dedit.

Habet & tertium paucis post diebus. *Editur Græce & Latine, interp. M. Mercatore.*

Fecit & tertium, brevi post tempore, velut in Apolinaristas, *de dogmate* seu Θεοτοκία, id est, *de inconfusa duarum in Christo naturarum conjunctione, & reciproca nominum communione;* in quo venenum texit paulo artificiosius, tantoque nocentius populis infudit, quod videretur in Apolinaristas, qui naturas in Christo confundebant, invisum catholicis ea tempestate nomen, invehi: quamquam hæresim suam de Christo puro homine, & sola præstantia à sanctis aliisque hominibus diverso, tacere non potuit.

Resistunt furenti laici primum & Monachi. Tum presbyteri & Episcopi.

Ita furenti in Christum hæretico plures magnis animis restiterunt; sed, quod admiratione dignum est, laici primum, & monachi, deinde presbyteri, demum Episcopi. Neque vero rem agendam verbo tantum putarunt magnanimi defensores fidei, sed scriptis & stylo quoque, vt ad plures pertineret causæ tantæ, tamque religiosæ cognitio.

Eusebius causarum patronus scripti pro-

Primus omnium Eusebius divino spiritu incensus, obtestationem in Nestorium publice proposuit, eoque facto omnium animos inflammavit fidei studio, adversus Episcopum hæretica Pauli

Samo-

Samosateni dogmata renovantem. Obtestatio sic se habet: *Quicumque schedam hanc accepturi sunt, eos per sacrosanctam Trinitatem adjuro, obtestorque, vt eamdem Episcopis, presbyteris, diaconis, lectoribus, necnon & laicis quoque Constantinopoli habitantibus ostendant, ejusdemque exemplum ad evidentem hæretici Nestorii confusionem iisdem impertiantur; vt qui eadem prorsus sentiat, qua Paulus Samosatenus, ante centum sexaginta annos a catholicis Episcopis anathemate condemnatus.*

ponit publicum citra medium Januarium. *Leontius lib. 3. contra Eutych. & Nestorianos. Habetur Græce & Latine 1. part. conc. Eph. cap. 13. Vide observ. ad sem.*

Tunc temporis, vt mihi quidem videtur, Marius Mercator scripsit epistolam, ejusdem cum Eusebii obtestatione argumenti, & ejusdem fere modi, nimirum *de discrimine inter hæresim Nestorii, & dogmata Pauli Samosateni, Ebionis, Photini, & Marcelli Galatæ:* fervebat enim inter omnes quæstio, an Nestorius cum Samosateno sentiret; & vt quisque, aut ingeniosus sibi videbatur, aut eruditus, sententiam ferebat: vnde suum quoque Socrates, quantumcunque laicus, & rerum theologicarum peritus, vt homo de aula, judicium interponere voluit. Habet vero Mercatoris epistola hoc initium: *Samosateni Pauli atque Nestorii est ista, non minus impia, quam vana doctrina*, &c.

Mercator scribit epistolam. *Editur nunc primum. Vide obs. ad hanc epistolam. Lib. 7. cap. 31.*

Tunc pariter, exemplo laicorum incensi presbyteri, cum in Ecclesia, quæ Irene maritima dicebatur, in pravum dogma invecti essent, continuo minis & auctoritate frendentis Episcopi silere jussi sunt: *vnde accidit, vt populus vsitatam fidei prædicationem requirens publice inclamaret:* IMPERATOREM HABEMUS, EPISCOPUM NON HABEMUS.

Presbyteri concionibus dogma hæreticum arguunt sub medium Februarium. *In supplic. Basilii 1. part. conc. Eph. cap. 30.*

Neque tantum querelis populus rem egit, sed minis quoque, & publica exprobratione scelerum, quæ specie pietatis Nestorius tegeret: objecit enim *indigentium negligentiam, facultatesque pauperum cupidis hominibus erogatas;* tum minatus est *projectionem in mare, & pastoris in lupum versi necem.*

Populus maledictis & minis agit. *Cyrill in Encomio virginis.*

Minas excepissent facta, nisi magistratuum potentia, ipsiusque Imperatoris Nestorio faventis retinuisset metus. Utrumque libera simplicitate monachi ipsimet Theodosio objecerunt. postquam enim impotentiam Nestorii, & furendi adversus quemlibet licentiam exposuerunt: *Superbia*, inquiunt, *qua omnes parvipendit, elatus, pecuniisque, & corruptorum quorumdam hominum potentia fretus, & vt libere quod res est dicamus, vestra quoque dominatione fretus, hæc facit.*

Et facta minas secuta essent, nisi Imperator periculum avertisset. *In supplic. 1. part. conc. Eph. cap. 30.*

Dum cuncta ferverent odiis, hinc & inde quidem infestis, non tamen pariter hinc & inde justis, Proclus, qui a Sisinnio ordinatus fuerat Cyzicenorum Episcopus, pergebat pristinum officium implere Constantinopoli, & in Ecclesia populum docere. Cum autem moleste ferret zizania spargi pro bona semente in agrum Christi, quem excolendum susceperat, dum fieret amplissima quædam synaxis, vrgente pectus vere apostolicum Christi caritate, habuit in maximo omnium ordinum cœtu pro Deipara virgine contra Nestorium orationem panegyricam, in

Proclus habet orationem admirabilem pro virgine Deipara die 25. Martii.

Editur ex interpret. Marii Mercatoris. Vide notas.

qua, licet adversarii nomen tacuerit, præsidentem Episcopum reveritus, hæresim tamen omnibus notam, summo auditorum plausu, refellit. Factum narrant Theophanes & Cedrenus his verbis: Ἐν μιᾷ τῇ κυριακῇ, παρεκαθεσμένου Νεστορίου, παρεπλάπης Πρόκλος τὸ ἐξηγήσασθαι εἶπεν· Ομιλία εἰς τὴν Θεοτόκον, ἧς ἡ ἀρχή, Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον, Ἀδελφοί, &c. Die festo solemniore, præsidente Nestorio, conversus ad concionandum Proclus dixit: Homilia in Deiparam, cujus initium est, VIRGINALIS CONVENTUS HODIE, FRATRES, &c. Vincentius Ricardus, ex vetere Chronologia Græca manuscripta, paulo aliter factum refert. Μίαν δὲ κυριακὴν ἔφησιν Νεστόριος τοῦ Πρόκλου, ἵνα διδάξῃ, καὶ οὗτος εἶπεν ὁ Πρόκλος μεγάλῃ φωνῇ· Ομιλία εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον, Παρθενική, &c. Constituerat Nestorius festum solemnius Proclo, quo doceret populum; Proclus vero repente magna voce dixit: Homilia in dominam Deiparam, VIRGINALIS, &c.

Ratio temporis.

Habita est insignis illa omniumque laudibus celebrata homilia anno Christi 429. qui primus fuit Nestorii, die festo solemniore, aut Christi, aut beatæ Virginis. Erant enim ejusmodi ἑορταὶ κυριακαί. Habitam ergo oportet, vel in θεοφανείᾳ die 6. Januarii, quod minus reor; vel εν τῷ εὐαγγελισμῷ, quam Annuntiationem dicimus, die 25. Martii, vt ipsum docet orationis argumentum, atque ipse contextus.

Vide notas.

Dicenti Proclo applaudunt omnes. Contradicit continuo Nestorius.

Dicenti tantus ab omnibus datus est plausus, quantum facere potuit maximum, non solum orationis dignitas, sed auditorum etiam cum pietas in Deiparam, tum odium in Nestorium: ausus est ipse tamen continuo pro more populum affari, summaque impudentia ac impietate, Procli præcipua quæque dicta reprehendere, imo & blasphemiæ damnare. Orationis initium est: *Amatores Christi populos plausus his conferre, qui pro beata Maria impendunt sermonis officium, non est mirandum. hoc enim ipsum, quod facta est templum dominicæ carnis, excedit omne, quod est laude dignissimum*, &c.

Editur nunc primum interpr. Mario Mercatore.

Tresque postmodum sermones habuit adversus eumdem Proclam.

Neque vero contentus semel dixisse adversus Deiparæ laudatorem, tres iterum habuit sermones, tribus consequentibus post paschalia synaxibus, quibus singulis prolixius tres præcipuas Procli sententias arguit, quod Deus sit passus & mortuus, quod Deus sit noster pontifex, quodque beata Virgo dici debeat Θεοτόκος. Cum vero synaxes olim fierent diebus dominicis & sabbatis, atque etiam in memoriis martyrum, vix definire licet, quo quisque sermo die sit dictus: quanquam vix vllum crediderim factum die festo, sive martyris, sive sancti alterius; in id enim temporis nullum novi, qui inciderit.

Unum præ cæteris prolixissimum in ingenti corona.

Unum præ cæteris dixit in ingenti corona per suos coacta, eumque tanto nocentiorem reliquis, quanto & prolixior est, & ea continet explicatius, quæ in aliis breviter minusque aperte dicta fuerant. Sermonis argumentum erat: *Adversus eos, qui propter vnionem, aut divinitatem Verbi mortificant, aut humanitatẽ deificant.* Initium: *Contumelias quidem hæreticorum in me, tanquam delirantium machinas, &*

Editur nunc primum in-

horum in mare comminatas ſubmerſiones, perturbationum quoque deſideria, & perſecutionum nova, quæ intenduntur, molimina, & indigentium negligentiam, quam nobis objiciunt, & aliorum in nos garrulitatis deliramenta, tanquam ranarum ſtrepitus rideo, aut certe quantum infantium jacula ſeu caſtra contremiſco, &c. *terp. M. Mercatore.*

In hac oratione tacuit Procli nomen, vt in aliis tribus prioribus; ſed ſingula ipſius arguens, atque ea in primis, quæ *Deum* continerent *pro nobis mortuum*, virum omnibus exinde ſatis notum, *miſerrimi, hæretici, calumniatoris, Apollinaris, Ariique nomine traduxit.* In omnibus tacuit Procli nomen. *Vide notas, vbi ſingula Neſtorii ſingulis Procli conferuntur.*

Miſerat infandus hæreticus per fidos homines primum ſuum tractatum *de Incarnatione*, cum nonnullis aliis homiliis in provincias, ad peſtem latius ſpargendam. His in Ægyptum perlatis, & in monaſteria inſidioſe maligneque ſubmiſſis, Cyrillo Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopo impoſita eſt neceſſitas ſcribendi ad monachos, vt obviam iret malo, quod propter nonnullorum, quorum in manus ſcripta venerant, imperitam ſimplicitatem, & credulam levitatem timeri poterat: proclive enim erat, vt commotio animorum, quæ jam ſuborta fuerat, paulatim, vt fit, altercatione creſceret, & in pertinaciam erroris, hæreſimque verteretur. Ita Cyrillus ipſe narrat Celeſtino Papæ: *Homiliis Neſtorii in Ægyptum perlatis, leves quoſdam homines in errorem abductos, rectene ille ſentiret & loqueretur, an ſecus, anxie inter ſe diſquirere cognoveram, metuens, ne forte morbi contagium in ſimpliciorum mentibus altiores radices paulatim ageret, ad Ægypti monaſteria generalem epiſtolam ſcripſi, nutanteſque in recta fide confirmavi.* Miſſam oportet epiſtolam, non circa diem feſtum Παρασκευῆς, quo tempore monachis indicebatur dies paſchalis, alioqui ſuam haberet ſolemnem clauſulam, quæ Paſchatis tempus indiceret; ſed poſt diem feſtum paſchalem, ad quem cum Epiſcopo celebrandum nonnulli, ex ſingulis monachorum cœtibus, Alexandriam venire ſoliti erant, ſic tanquam omnium procuratores. Mittit homiliam primã in Ægyptum ad monaſteria. Contra quã ſcribit Cyrillus epiſtolam ad monachos. *1. part. conc. Eph. cap. 14.* Menſe Aprili ſub finem. *Vide notas ad epiſt. Cyrilli ad ſuos.*

Præſtantis illius epiſtolæ ad monachos *exempla*, inquit Cyrillus, *ad Conſtantinopolitanam vrbem quorumdam opera deportata*, (a Cyrillo ſuis apocriſariis pro certo miſſa ſunt) *ibidemque lecta, tanto adjumento fuerunt, vt plurimi e magiſtratu ejus rei cauſa per literas Cyrillo gratias egerint. Verum hoc ipſum Neſtorio quoddam iræ contra Cyrillum ſuſceptæ fomentum ſubminiſtravit.* Quæ epiſtola Conſtantinopolim allata, Neſtorium irritat. *Cyrillus in epiſt. ad Celeſtinum.*

Juſſit ergo Neſtorius Photium quemdam reſpondere; ſed reſponſio, quam Cyrillus aliquando vidit, ad noſtra, quod ſciam, tempora non pervenit; nec ea reſponſione contentus, occultas primum, tum apertas inimicitias adverſus Cyrillum exercuit. Cumque in vrbe regia Ægyptii quidam verſarentur, in quos Alexandrinus Epiſcopus propter infamiam vitæ ex canonum præſcripto animadverterat, eos Neſtorius ſubornavit, ad calumniam Cyrillo faciendam, dandoſque adverſus ipſum ſibi ac Theo- Qui jubet Photium quemdam reſpondere. *1. part. conc. Eph. cap. 12. Cyrill. in epiſt. 2. ad Neſtorium.* Et Cyrillo accuſatores ſubornat.

Cyrill. in apologet. ad Theodosium.

dosio libellos, quibus argueretur, non Ecclesiam modo male administrare, sed in Ægypto etiam contra Imperatorem pene tyrannidem occupare, certe in magistratus turbas ciere. Hæc calumnia postmodum erupit in apertum, sicut & alia, quæ, vt quibusdam visum est, Alexandrinis clericis in comitatu existentibus inusta est, quasi cum Manichæis sentirent.

Nestorius in epist. 2. ad Cyrillum.

Homiliæ Nestorii Romam allatæ, Cœlestinum monent.

Epist. 1. ad Nestorium.

Non tantum Constantinopoli turbatum est, sed Oriente toto, quod tradit Cyrillus, occasione sermonum Nestorii: quos cum accepisset alicunde Cœlestinus Romanus Pontifex, simulque nuncios de turbis Ecclesiarum orientalium, offensus inde, cum aliis Episcopis, quorum in cœtu de cunctis referri fecerat, consulendum ratus est super ea re Cyrillum, an perinde se res haberet, atque fama jactabat. Literæ Cœlestini perierunt, sed earum meminit Cyrillus Nestorio scribens in hæc verba: *Quid postremo faciam? tempus enim loquendi est & conferendi cum veneratione tua, indicante de chartulis quibusdam, quæ nescio quomodo Romam perlatæ sunt, reverendo ac religiosissimo Romanorum Episcopo Cœlestino, cum omnibus, qui cum eo sunt, Episcopis venerandis, quia vtrum sint religionis tuæ, an non, habetur incertum; scribunt enim nobis, propter ipsas vehementer offensi.*

Epist. 1. ad Nest. editur ex versione M. Mercat.

Spargitur in vrbe regia epistola ad monachos sub finem Aprilis.

Uno eodemque tempore, vt par est credere, id est, sub finem Aprilis, epistola adversus homilias Nestorii missa est à Cyrillo, tum ad monachos, vt erudirentur, tum Constantinopolim ad clericos Alexandrinos, a quibus spargeretur: plures enim Cyrillus e suis clericis eo submiserat, qui non tantum de more res agerent Ecclesiarum Ægypti in vrbe regia, sed etiam qui excubarent pro fide, certoque, de singulis Nestorii molitionibus atque consiliis, præsulem suum monerent.

Cyrillus scribit ad Nestorium sub finem Julii, aut initium Augusti.

Ab his cum nunciatum esset, Nestorium exulcerato animo omnem lapidem movere, quo epistolæ auctorem offenderet, omnibusque aliis invisum redderet, literas dedit Cyrillus ad Nestorium, quibus & objecta purgaret, & motuum causas refunderet in suum auctorem, & querelas Romani Pontificis de tractatibus ad se missis exponeret, & pœnitentiam suaderet, & suam sponderet, in promovenda re fidei, constantiam. Epistolæ initium est: *Venerabiles viri, ac fide digni Alexandriam venientes retulerunt nobis, agre admodum ferre religionem tuam, & ad lædendum me cuncta movere, & modis omnibus niti; meque doloris tui volente causas addiscere, dixerunt, quod epistolam meam ad sanctos monachos circumferant Alexandrini quidam*, &c.

Habetur Græce 1. part. conc. Eph. cap. 6. nunc editur interprete M. Mercatore.

Rescribit Nestorius sub initium autumni.

Acceptis literis Nestorius rescripsit per Lamponem presbyterum, breviter quidem, sed non sine gravi Cyrilli accusatione, quod intemperantius ad se prior scripsisset.

Hinc ortæ rixæ inter duos majorum sedium antistites.

Atque hoc initium fuit apertæ contentionis duos inter majorum sedium antistites, Alexandrinæ, & Constantinopolitanæ: quorum vt erat maxima tunc auctoritas, sive propter sedium dignitatem, sive propter singulorum personam, sic eorumdem partes secutus orbis pene vniversus, seipsum incredibiliter com-

movit, atque etiam divisit. Nam exinde cœpit res agi magno animorum æstu, duobus partium ducibus nihil non molientibus, quo adversarium quisque suum posterneret: quanquam malignis artibus, vt erat factus à natura, pugnabat Nestorius; aperto marte Cyrillus, cui nimirum animus erat excelsus erectusque, & nisi retineretur fræno christianæ virtutis, pene ambitiosus. Imitatus nempe fuerat cum sanctitate mores avunculi Theophili, cujus in sedem successerat: atque hinc ortum, vt ancipitem sui hac in causa opinionem faceret, etiam apud prudentes. nam sedis suæ, post Romanam secundæ, amor, ardensque fidei studium, & odium hæresis, ac impatientia injuriæ Christo illatæ, factis ipsius varios quasi vultus affingebant: ipsi etiam sermones, quos habebat, præ doctrina atque eloquentia, eximios, efferri videbantur aliquando, & vix non iracundia accendi.

Cyrilli character.

Eodem tempore in omnes artes intentus Nestorius, tentavit, si qua ratione posset, occupare animum Celestini. Didicerat ex literis Cyrilli, summum Pontificem, lectis quibusdam tractatibus, qui Nestorii ferrentur, vehementer offensum esse: ad ipsum ergo epistolam dedit, occasione quidem Pelagianorum Episcoporum, Constantinopoli existentium; reipsa vero ad solicitandum Pontificem, suasque, si valeret, in partes trahendum. Unde & suam mentem literis exposuisse videri voluit, etsi tegebat quam callidissime, & aliquot tractatus misit per Antiochum virum illustrem, qui venenum continerent multis verorum dogmatum involucris absconditum. Tres saltem hi tractatus, quantum colligere licet ex Celestini literis, & Cassiani libris, ab Antiocho delati sunt. Primus de Incarnatione, quæ turbarum causa; alter in speciem contra Macedonianos & Arianos; tertius, qui veluti adversus Apollinaristas, reipsa in catholicos existebat. Epistola porro sic incipit: *Fraternas nobis invicem debemus collocutiones*, &c.

Nestorius scribit Celestino Papæ de causa Pelagianorum, & de sua.

Tresque cũ literis tractatus mittit.

Edita est in part. 1. operũ M. Merc. longe quam antea correctior.

Circa id temporis, suum videtur Mercator obtulisse Theodosio Commonitorium contra Julianum & Cælestium, cæterosque Pelagianos Episcopos, illudque omnibus aliis, sive de clero, sive de curia & aula, edidisse. In eo totam ejuscemodi hominum causam ita patefecit, vt cunctis innotesceret, quos homines amicitia sua Nestorius foveret; atque ita quisque intelligeret, quo animo infectatus esset antea hæreticos, cum viam pararet errori.

Marius Mercator offert Commonirium Theodosio.

Editum est 1. part. oper. M. Mercatoris.

Oblata est etiam Theodosio supplicatio à Basilio diacono & archimandrita, Thalassio lectore & monacho, aliisque sanctis monachis, qua, post exposita quæ hactenus indigne passi essent, paterenturque quotidie à Nestorio; post objectum quoque libera simplicitate Imperatori suum hæretici patrocinium, duo maxime postulabant: alterum, convocari synodum, qua dissensiones fidei tollerentur; alterum, comprimi impotentem Nestorianorum audaciam, ne

Offerunt quoque supplicationem monachi.

1. part. conc. Eph. cap. 30.

interim pergerent bacchari. Temporis ratio conficitur ex eo, quod in illa ſupplicatione res Neſtorianæ dicuntur perinde ſe habere ac in literis Neſtorii ad Celeſtinum; augeri nimirum & invaleſcere in dies, Neſtorio multos, vt ipſe quidem mentitur, errorem dedocente; vt autem verius monachi aiebant, minis & verberibus terrente.

Scribit Cyrillus, vt ſe purget apud nonnullos. *Habetur Græce & Latine* 1. *part. conc. Eph. cap.* 10.

Tunc etiam Cyrillus reſpondit nonnullis querentibus, quod, cum audiiſſet impiam Neſtorii doctrinam ruere in pejus, non continuiſſet ſeſe, tacendoque paſſus eſſet, ipſam per ſe interire; ſed e contrario, miſiſſet Conſtantinopolim epiſtolam, quam ad monachos Ægyptios ſcripſerat, eaque ſparſa in vulgus Neſtorium exacerbaſſet, & quaſi coegiſſet, pertinaciter obfirmare animum alienæ reprehenſionis impatientem. Scripto Cyrillus expoſuit, tum facti ſui cauſas, tum negotii momentum, quod ſilentium nequaquam permitteret. Duxit vero inde exordium: Επειδή μοι γέγραφεν, ἡ εὐλάβεια ὑμῶν, ὡς λυπουμένου τὸ θεοσεβεστάτου Νεστορίου, ὅτι πλὴ παρὰ μικρὸν ἐπαίσησα ὀλιγολίω, &c.

Et mittit in vniverſum orbem homiliam paſchalem XVII.

Non multo poſt Cyrillus, de more diem Paſchatis nuntiaturus, miſit ad omnes Eccleſias, ſed maxime ad Conſtantinopolitanam, homiliam paſchalem, (ea eſt decima ſeptima) qua fidei dogma de incarnatione Verbi ſic explicuit, vt egregie refelleret ſermonem primum Neſtorii *de virgineo partu*, ſingulis partibus non leviter perſtrictis. Cum vero nihil de Deo facto ſacerdote hac in homilia dicatur, ſignum eſt non obſcurum, nondum tunc aut orationem Procli, aut ejus a Neſtorio reprehenſiones Alexandriam veniſſe: nullam enim Cyrillus, poſteaquam de controverſia reſcivit, prætermittere occaſionem, Procli ſuper ea re defendendi, ſolitus eſt. Signum eſt quoque indubium, paſchalem hanc homiliam ſcripſiſſe prius Cyrillum, quam literas a ſuis Conſtantinopoli agentibus accepiſſet: in iis enim ſermo fiebat de ſermone quarto adverſus Proclum, in quo de Deo facto ſacerdote agebatur.

Moneturque a ſuis Conſtantinopoli agentibus de rebus Neſtorii.

Interim a ſuis Conſtantinopoli morantibus, & præſertim a Bupha Martyrio diacono agente in rebus Eccleſiæ Alexandrinæ, accepit exemplar factæ a Photio reſponſionis ad epiſtolam ad monachos; accepit vna pariter quartum Neſtorii ſermonem adverſus Proclum; imo & intellexit a quibus calumniam in vrbe, quibuſve incentoribus pateretur; reſcivit etiam homines, qui Neſtorii partes ſequebantur, de pace verba facere, concordiamque inter duos partium antiſtites moliri. Quare ſcripſit ex ſynodo Alexandrina, quæ de more habebatur ante Quadrageſimam, ſecundas ad Neſtorium literas, quibus & ſe ab improbis ipſius adulatoribus injuriam pati quereretur, & ſermonem quartum in Proclum, quaſi aliud agens, refelleret, & fidem catholicam exponeret, ſciens vtique dolos verſari ab adverſariis: qui enim alias videretur amans turbarum, ſi pacis cupidum irritaſſet? Incipit epiſtola ab his verbis: *Garriunt, ſicut audio, quidam de exiſtimatione mea apud religionem tuam, & hoc frequenter proceſſionum*

Scribit iterum Neſtorio, menſe Februario.

Habetur Græce 1. *par. conc. Eph.*

vel conventuum opportuna tempora aucupantes. In concilio Chalcedonensi datæ dicuntur mense Mechir, Indictione XII. id est, a die 26. Januarii ad 26. Februarii : hoc enim temporis intervallo Ægyptii mensem Mechir definiebant.

cap. 8. Nunc editur ex interpretatione Marii Mercatoris. Act. 1.

Sub idem tempus, imo eadem via, suos illos apocrisarios, misso Commonitorio, Cyrillus docuit, qua ratione deberent, si de pace tractaretur, gerere se cum Nestorianis; quibus paciscì conditionibus; quid ad quæstiones respondere; quid in congressibus dicere; quam testari suam esse animi sententiam, &c. Scriptum ita incipit : *Legi literas missas a vobis, quibus didici,* &c.

Vide notas ad has ipsas literas. Et ad suos apocrisiarios.

Dedit vna literas ad amicum quemdam Nestorii, quo & ipse etiam familiariter vtebatur, (Acacium Melitenensem reor) quibus testatur se non abhorrere a pacis consiliis, modo fides salva esset, offensioque fidelium tolleretur; sin minus, se paratum quodlibet ferre prius, quam Dei causam desereret. Initium sic se habet : Οἶδα μὲν τῆς σῆς ἀγαπῆς τὸ εἰλικρινὲς, καὶ σὲ οὐκ ἠγνόηκα τῷ ἀσυδίῳ, &c.

Habetur Græce 1. parte conc. Eph. cap. 12. Editur nunc ex versione M. Mercatoris, cui textus Græcus emendatur. Et ad quemdam Nestorii amicum.

Dum verba de pace fierent ab hominibus Nestorianarum partium, Nestorius ipse perfidiose calumniam moliebatur, vel ipsismet Alexandrinis clericis, vel aliis potius, qui cum Cyrillo sentirent : hos enim, coacto concilio, impellentibus, vt par est credere, Pelagianis, Manichææ impietatis reos peragendos fecit, atque exauctoratos anathemate perculit. Sic enim ipsemet Cyrillo scribit : Γίνωσκε δὲ πεπλανῆσθαί σαυτὸν κατὰ τῶν τῆς σῆς ὁσιότητος κλήρικῶν, κατὰ τῶν ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς ἁγίας συνόδου καθαιρηθέντων, ὡς τὰ Μανιχαίων φρονούντων, &c. quæ verba Marius Mercator ambigue ita interpretatur : *Scito autem, seductum esse te ab iis, qui a sancto concilio depositi sunt, propterea quod morbo Manichæorum essent repleti, aut quod potissimum est, a clericis affectionis tuæ.* Concilium ejusmodi haberi oportuit hoc anno, circa mensem Augustum. In eo factum id pro Pelagianis decretum, quod in hunc vsque diem creditum est aschismaticis orientalibus Ephesi sancitum.

Habetur 1. part. conc. Eph. cap. 11. non est apud Mercatorem. Nestorius coacta synodo facit calumniam suis adversariis, quasi cum Manichæis sentirent. Circa tempus autumni. *Vide notas ad secundam epist. Nestor. ad Cyrillum.*

Interea summus pontifex Celestinus, cum accepisset a Nestorio literas, quas ante diximus, simulque tres tractatus, re communicata cum Leone diacono, quo vtebatur præcipuo in regenda Ecclesia administro, statuit totum id Nestorii scriptum Cassiano Leonis amico mittere, non vertendum modo ex Græco sermone in Latinum, sed etiam refellendum : Cassianus enim præter vtriusque linguæ peritiam, maxima doctrinæ laude eatempestate clarebat, Constantinopolitanamque Ecclesiam, cujus a Chrysostomo ordinatus fuerat diaconus, singulari studio prosequebatur. Acceptis ille tractatibus, statim aggressus est opus eximium *de incarnatione Christi*, quo septem libris confutavit hæresim Nestorii, sed tacito nomine, cum adhuc Constantinopolitanam ille sedem teneret : plures vero Cassianus sententias in hocce opere retulit, tum ex literis Nestorii ad Celestinum, tum ex primo sermone de Incarnatione, alteroque adversus Arianos & Macedonianos.

Celestinus accepta a Nestorio scripta mittit ad Cassianum. *Vide notas ad epist. 2. Nestorii ad Cyrill.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Respondet secundæ Cyrilli epistolæ Nestorius, virusque suum evomit. *Vide notas ad hanc epist.*

Nestorius tempore Quadragesimæ, secundæ Cyrilli epistolæ secundam & ipse suam reposuit, quæ cum legeretur in concilio Ephesino, visa est Patribus continere doctrinam catholicæ contrariam; nec immerito, cum Cyrillianæ secundæ contradiceret, quæ sincera quædam erat fidei a majoribus acceptæ expositio. Nestorius porro totus in eo fuit cum scriberet, vt probaret neque natum, neque passum, neque mortuum Dei Filium dici posse; id autem moliebatur non artificiosius, quam malignius: nam & nomen divinitatis vsurpavit pro Deo, hoc est, vt loquuntur, abstractum pro concreto, & testimonia Scripturæ detorsit in alienos sensus; denique doctrinæ a Cyrillo traditæ de conjunctione naturarum in vnitatem hypostasis, verbo tenus assensus est, per subdolum vocis *personæ* abusum. Initium epistolæ ejusmodi est: *Injurias admirabilium literarum*, &c.

Habetur Græce part. conc. Eph. cap. 9 Editur ex versione M. Mercatoris.

Scribit etiã iterum Celestino de Pelagianorum rebus, & suis.

Sub autumnum versipellis hæreticus iterum Celestino Papæ retulit de Pelagianorum causa, sed, vt erat solitus, de aliena re minus, quam de sua solicitus. Literas detulit Valerius vir illustris, qui sua dignitate pondus his adderet, fidemque faceret, non scriptis tantum Nestorii, cujus erat fidelissimus amicus, sed iis etiam, quæ dicturus erat de rebus Constantinopolitanis, id est, de Pelagianorum querelis apud Imperatorem, & de contentionibus Nestorii, partim cum Cyrillo vrbisque regiæ clero, partim cum aliis ipsius doctrina offensis. Epistolæ exordium est: *Sæpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium, & cæteros, qui sibi vsurpant episcopalem dignitatem*, &c.

Edita est 1. parte oper. M. Mercat. longe emendatior quam hactenus prodierit.

Cyrillus scribit de recta fide ad Theodosiũ & Reginas. *Isai 11. v. 9.*

Cyrillus cum legeret secundam Nestorii epistolam, attentius perpendit extrema hæc verba: *Quæ ad Ecclesiam nostram pertinent, quotidie augentur in melius; & quæ ad plebem, noveris in majorem profectum extendi, per gratiam Christi, in tantum, vt multitudo hæc vocibus Prophetæ clamet:* REPLEBITUR TERRA SCIENTIA DOMINI, SICUT AQUA MULTA COOPERIENS MARIA. *Noveris & regiam domum dilucidato dogmate in magno gaudio degere; & vt paginæ finem faciam, illam de Ecclesia, quæ apud nos est, super omnibus hæresibus, quæ adversus Deum litigant, vocem vide impleri:* IBAT DOMUS SAUL, ET INFIRMABATUR; IBAT DOMUS DAVID, ET CONFORTABATUR. *2. Reg. 3. v. 1.*

Cum hæc vero attentius perpendisset, imo ita se rem habere, atque scripserat Nestorius, didicisset ex suis, intepescere scilicet fidelium ardorem, Nestorianorumque animos accendi, invalescente in dies apud multos opinione, quod de dogmate quæstio non esset, sed de vnica tantum vocula; veritus est fidei defensor egregius, ne vafer hæreticus, & summo Pontifici per literas, & Imperatori blandis sermonibus, & aliis Ecclesiis per fidos ministros imponeret. Statuit igitur tanto periculo obviam ire, datis ad Celestinum quidem literis, ad alios autem scripta rectæ fidei expositione: duos enim de recta fide libros misit, partim ad Theodosium imperatorem, partim ad Pulcheriam Augustam.

Et homiliam paschalem XVIII.

ſtam. Scripſit etiam de more ad majores omnes Eccleſias homiliam, ea eſt decima octava, qua, ex præſcripto concilii Nicæni, Paſchatis diem indiceret in annum 431. In ea vſus allegoria pugnæ cum pravis animi motibus ineundæ, videri potuit claſſicum canere, fideleſque incendere ad pugnandum fortiter prælium Domini; neve in incerto hærerent animi, quod prælium pugnandum diceret, myſterium Incarnationis ita expoſuit, vt qua ratione Deus dicatur mortuus, vnde Neſtorius calumniam maxime faciebat catholicis, manifeſte explicaret. Hortatus eſt porro ſub finem potiſſimum ad indigentium ſublevationem, cujus neglectæ Neſtorius accuſabatur. Ea ipſi exhortatione, gravem quidem, ſed non immeritam invidiam regeſſit.

Æſtate nova, vel etiam vere præcipite, Caſſianus abſolvit ſuum opus de Incarnatione, Romamque miſit, quo tempore Poſſidonius Alexandrinæ Eccleſiæ diaconus eodem literas Cyrilli attulit. Id Celeſtinus innuit Neſtorio ſcribens. *Dudum*, inquit, *ſumpſimus epiſtolas tuas, quibus in anguſto nihil potuimus dare reſponſi: erat enim in Latinum ſermo vertendus, quod cum, licet ſero, facimus, ſancti fratris & coepiſcopi mei Cyrilli probatiſſimi ſacerdotis per filium meum Poßidonium diaconum talia de te ſcripta ſuſcepimus, quibus his, qui de tua ordinatione retulerant, periiſſe ſuum teſtimonium doleremus.*

Caſſianus opus ſuum de Incarnatione Romã mittit. *1. part. conc. Eph. cap. 18.* Eodem venit Poſſidonius Alexandrinus diaconus cum literis Cyrilli.

Poſſidonium certe veniſſe Romam circiter æſtatis initium ex eo conſtat, quod literas Celeſtini III. Idus Auguſti datas Cyrillo retulerit, nec credibile ſit, ab eo pluſquam duobus menſibus expectatum, donec reſponderetur, cum inclinatio rerum cauſæque qualitas moras omnes damnaret. Vix tamen Romam venire potuit, quo tempore diximus, quin Alexandria ſolverit, vt quam tardiſſime, circiter medium Aprilem. Tunc vero Cyrillus epiſtolam miſit Acacio Beroœnſi in eamdem fere ſententiam, atque Celeſtino Papæ: neque enim miſiſſe prius dici poteſt, cum teſtetur ſe hac de re ſcripſiſſe prius Celeſtino, *quam vlli alii conſacerdotum*; neque etiam poſtea, ſiquidem datarum a ſe literarum ad ſedem apoſtolicam nullam fecit mentionem, facturus vtique, ſi ſuas a Celeſtino acceptas ſciviſſet: mandaverat enim Poſſidonio, vt eas Celeſtino non prius redderet, quam eidem datas a Neſtorio noviſſet.

Ratio temporis.

Scribit Acacio Beroœnſi. *Epiſt. Cyril. ad Celeſtin. 1. part. conc. Eph. cap. 14.*

Statim acceptis literis Acacius reſpondit, ſed pro ingenio, ſubdole nimirum: Cyrillum enim ita laudavit propter ſtudium fidei, vt interim Neſtorium excuſaret, tanquam verbo ſolo lapſum; vtrumque vero imprudentiæ damnavit, quod, cum orta eſſet de vna vocula quæſtio, alter Patrum more loqui nollet, alter rem vehementius vrgeret, quam ratio fineret. Etſi autem neutrius in partes abivit expreſſis verbis, oculatius tamen intuentibus videri poteſt in Neſtorianas propendere.

Acacius ſubdole reſpondet. *1. part. conc. Eph. cap. 24.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANNO CCCCXXX.

Synodus Romæ in causa Nestorii sub initium Augusti.

ROMÆ sub initium Augusti habita est a Celestino synodus Episcoporum, qui vel tunc in vrbe reperti sunt, vel ex vicinia acciti. In ea lectum est, opinor, Cassiani opus; lecta quoque Alexandrinæ synodi confessio, literis Cyrilli comprehensa; recogniti etiam Nestorii quaterniones cum literis ad Cyrillum; tum damnatus inde Nestorius, jussusque, ne depositionis pœna multaretur, intra decimum a denuntiatione diem, revocato errore, Alexandrinæ confessioni subscribere; postea restituti in Ecclesiæ communionem, qui propter fidem erecti fuerant; deinde Alexandrino præsuli demandata provincia exequendæ sententiæ; actum quoque de Pelagianis a Nestorio receptis, confirmataque pristina ipsorum exauctoratio; denique ex synodo scriptæ septem epistolæ a summo Pontifice, Cyrillo scilicet, vt sedis apostolicæ hoc in negotio fungeretur vice; Nestorio, vt ad pœnitentiam rediret; Clero Constantinopolitano, vt constans remaneret in fide; Joanni Antiocheno, Rufo Thessalonicensi, Juvenali Hierosolymitano, Flaviano Philippensi, id est, majorum sedium Orientis Episcopis, vt strenue causam fidei agerent. Consignantur omnes eadem temporis nota, III. Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. coss.

Hinc scriptæ septem epistolæ. *Ibid. cap.* 15. 18. 19. & 20.

Quæ per Possidoniū delatæ ad singulos. *Ibid. cap.* 21. & 24.

Pontificiæ literæ delatæ sunt per Possidonium, Alexandriam primum ad Cyrillum, tum ad alios Orientales, in suam vnumquemque civitatem. Pontificiis suas comitari voluit Cyrillus ad Joannem Antiochenum, & Juvenalem Hierosolymitanum, quibus pertentaret vtriusque animum, quomodo esset affectus erga Nestorium, & quid in causa fidei inde sperandum foret.

Cum literis Cyrilli ad Joannem Antiochenū, & Juvenalem Hierosolymitanum.

Scripsit vero ambobus ante synodum Alexandrinam, ex qua missi sunt per vrbem regiam Episcopi executores quatuor: nec enim vlla fit ipsius mentio in literis, quas non prius ab iis, ad quas dabantur, acceptas oportet, quam October vergeret ad finem. Possidonius enim, nec Alexandriam ante medium Septembrem, nec Hierosolymam, aut saltem Antiochiam, ante affectum Octobrem pervenire potuit, propter intercapedinem locorum.

Sub finem Octobris.

Joannes monet Nestorium. *Ibid. cap.* 25.

Joannes Antiochenus, vbi primum literas summi Pontificis & Cyrilli accepit, easque communicavit cum Episcopis, quos tunc forte sex habebat apud se, (vnus fuit Theodoretus) confestim ad Nestorium misit singularum exempla, simulque amica sanctaque monita, vt impendentem capiti suo, qua ratione posset, tempestatem averteret, & totius Ecclesiæ offensionem confessione Θεοτόκου tolleret. Argumenta plura adhibuit, sed exemplum maxime Theodori communis magistri, verbum aliquando, quod sibi exciderat, retractantis, ne tumultus inde ortus Ecclesiæ pacem turbare pergeret. Epistola Joannis non potuit ante me-

dium Novembrem Constantinopolim afferri. Ignotum, quid responderit Nestorius; pertinaciter in sententia mansisse, eventus docuit. Melio Novembri. Sed frustra.

Interim in Ægypto concilium Cyrillus coegit ex vniversa diœcesi, quanquam ordinariam par est opinari, quæ circa autumni tempus haberetur ex Nicæno præscripto. Inde synodicam misit Nestorio, qua continerentur tria, fidei expositio, duodecim anathematismi subscribendi, & denuntiatio sententiæ a summo Pontifice Celestino latæ. Initium est: *Dicente Salvatore nostro*, &c. Legati sunt a synodo Episcopi quatuor, qui literas Celestini & synodicam darent Nestorio, Theopemptus, Daniel, Potamon & Macarius, quem alii perperam Comarium vocant. Latet me porro causa, cur Baronius duos tantum legatorum Episcopos faciat Theopemptum & Danielem, Potamonem vero & Macarium in ordinem ministrorum Alexandrinæ Ecclesiæ redigat. Tempus, quo data est synodica, atque adeo synodus habita, in vetere manuscripto invenimus, nempe diem tertium Novembris. Synodus habita Alexandriæ die 3. Novembris. *Habetur Græce* 1. *parte conc. Eph. cap.* 36. *Editur ex versione M. Mercatoris. In annal. ad ann.* 430. *num.* 50. *Vide notas ad synodicã.*

Cum synodica directæ sunt aliæ duæ a Cyrillo literæ, ad clerum nempe & archimandritas vrbis regiæ, quibus de re tota docerentur, & simul inflammarentur ad tuendam fidem, perseverandumque in constantia, & interim communicandum iis, quos inique Nestorius a cœtu fidelium sejunxisset. Qui scribit pariter clero & archimandritis.

Interim Nestorius, cum acceptis a Joanne literis, quibus moneretur, visisque exemplis tum apostolicæ sententiæ, tum epistolarum Celestini & Cyrilli ad Joannem, intelligeret, quanta suo capiti impenderet tempestas, nec eam tamen vellet præ animi impotentia avertere, qua vna ratione fas erat, idonea nimirum retractatione dictorum, & publica Θεοτόκου confessione, vocatis in consilium amicis, aut adulatoribus potius, quod postmodum ipse questus est, tentavit in caput Cyrilli procellam convertere. Quare cum ipsum apud Theodosium, tum impietatis in Deum, tum criminis in Imperatorem accusasset, petiit convocari generale concilium, in quo judicium de reo institueretur. Id vero factum postea doluit: sperabat enim fore, vt hac ratione retineret, & quasi suspenderet sententiæ apostolicæ ictum, donec haberetur synodus, in qua posset Comitum potentia, & Antiochenorum suorumque multitudine Cyrillum facile cum suis Ægyptiis opprimere. Secus accidit post multas rerum commutationes, Deo cuncta in melius vertente. Crimini vertebat Cyrillo, quod ad Pulcheriam & sorores librum singularem de recta fide misisset, non contentus scripsisse eodem argumento ad Theodosium, quasi Augustæ gratiam captaret, adversus Imperatorem fratrem, cui sororis potentia cœperat esse invidiosa, & videri quasi jugum, quod excussum vellet. Nestorius postulat a Theodosio indici œcumenicam synodum. *Apud Evagrium lib.* 1. *cap.* 7.

Theodosius Nestorii instinctu generale concilium indixit, atque ex vniversis diœcesibus Episcopos ad diem Pentecostes sequentis anni Ephesum vocavit, missis ad majorum sedium an- Indicit Theodosius sanctione data die 19. Novembris.

tistites, Celestinum Romanæ, Rufum Thessalonicensis, Cyrillum Alexandrinæ, Joannem Antiochenæ, Juvenalem Hierosolymitanæ, Capreolum Carthaginensis, literis. Ut autem singulos, sine excusatione vel mora, cum suis quos idoneos scirent, venire jussit, ita vetuit, *ne ulla interim ante coactam synodum, communemque ejusdem, quæ de omnibus danda esset, sententiam, fieret privatim a quibuscumque innovatio.* Consulebat scilicet Nestorio, quem alioqui sententia sedis apostolicæ de suo solio erat dejectura. Datum est edictum Constantinopoli XIII. Kal. Decemb. Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA. CC.

1. *part. conc. Eph. cap. 30.*

Evocatoriæ communi ad Cyrillum missæ comitari voluit Imperator privatas literas, quibus perturbationem Ecclesiæ, tentatam Augustæ domus concordiam, curiosam rerum alienarum inquisitionem, impotentem dominandi cupiditatem, acerbam inconsultamque agendi rationem, aliaque objecit non minus gravia; comminatus, si pergeret ciere turbas, vt iram experiretur principis, cujus benevolentia abusus esset.

Scribit ad Cyrillum increpatorias literas die 19. Novembris.

Ibid. cap. 31.

Cyrillus objectis criminibus non prius se purgandum apud Theodosium credidit, quam synodus absoluta esset, vt ne videretur, aut veniam deprecari, aut judicium declinare. Id porro quod de cupiditate dominandi objectum est ab Imperatore, nescio quo pacto Alexandrinis fere omnibus Episcopis adhæserit: nam & ipse Athanasius apud Constantinum postulatus est vsurpatæ in Ægyptum laïcæ potestatis, & Socrates de Theophilo, ipsoque etiam Cyrillo hæc habet: *Post mortem Theophili Cyrillus in sede episcopali collocatus, episcopatu potitus est, majoremque principatum, quam unquam Theophilus habuisset, pariter sibi assumpsit. etenim ex illo tempore Episcopus Alexandrinus, præter sacri cleri dominatum, rerum præterea sæcularium principatum acquisivit.*

Objecta literis crimina Cyrillus diluere noluit ante habitam synodum.

Lib. 7. cap. 7.

Edictum Imperatoris prævertit Nestorius, suis ad Celestinum literis, quibus Cyrillum & perstrinxit, quasi male sibi conscius metueret synodi de libellis in se oblatis judicium; & accusavit malignæ cujusdam tergiversationis, morosæque inconstantiæ, qua mox vocem Χριστοτόκον rejiceret, modo ad libitum admitteret. Artificiose postea Pontificem hortatur, ad componendam litem inter dimicantes de Θεοτόκῳ & ἀνθρωποτόκῳ partes, jubendo, singulas, abjecta sua illa, quæ purum Deum, vel purum hominem significare posset, voce, vti tertia Χριστοτόκῳ, quæ vtriusque alterius vim in se conjunctam habeat. Denique indictam a Theodosio generalem synodum monet, idque callide, velut insultans Pontifici, ob declinatam ipsius sententiam.

Scribit ad Celestinum Nestorius de synodo indicta. *Editur nunc primum interprete M. Mercatore.* Eo temporis spatio quod est diem inter 19. Novemb. & 7. Decembris.

Quem vero metum affingebat Cyrillo, conceperat in se ipse ingentem, propter conscientiam; nec ita continere potuit, quantumcumque obnitente superbia, quin proderet Cælestio Pelagianarum partium ductori, cujus dolorem, ob exilium a Theodosio imperatum, consolans exemplo sanctorum persecutionem passorum, eodem exemplo scribit se sustentari, adversus

Et ad Cælestium Pelagianum eodem tempore vel paulo post.

ingruentem malorum procellam: *Siquidem*, inquit, *epistolæ missæ Episcopis a concilio Occidentis, & ab Alexandrino multis rescriptis nostram nobis notam fecere sententiam*, &c. *Edita est nunc primũ 1. parte oper. M. Merc. Vide notas.*

Dum hæc geruntur Constantinopoli, eo appulerunt Episcopi a synodo Alexandrina missi, literasque apostolicas Celestini Papæ, & synodicas Cyrilli ejus vicarii, Nestorio die dominico dederunt, in maxima cleri illustriumque virorum frequentia. Rei seriem Theopemptus vnus legatorum narravit Patribus Ephesinis: *Die dominica*, inquit, *post synaxim peractam, in episcopium ascendimus, ibidemque toto præsente clero, cunctisque fere illustribus astantibus, literas, de quibus sermo est, Nestorio tradidimus: quibus acceptis constituit nobis, vt sequenti die sermonem cum eo haberemus. Abivimus ergo: at postero die reversos non admisit, neque etiam satisfecit literis; sed publice pro concione eadem, quæ ante, & his quoque deteriora dogmata, proposuit.* Diem dominicum incidisse in septimum Decembris, docet Marius Mercator, cum acceptas à Nestorio tradit literas VII. Idus Decembris, Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA. CC. Episcopi Ægyptii Constantinopolim appellunt die 5. Decembris. Et literas offerunt Nestorio die 7. qui dominicus. *1. part. conc. Eph. act. 1.* *In titulo penult. sermonis a Nestorio habiti. Vide notas.*

Sexto post die in Ecclesia S. Sophiæ, postquam presbyter κατηχήσεως habuisset de caritate prolixam orationem, Nestorius in Cyrillum, tacito ejus nomine, debacchatus est, eumque provocans ad singulare certamen de dogmatibus, veteremque causatus Alexandrinorum in Antiochenos & Constantinopolitanos invidiam, tentavit a se quidem amoliri opinionem societatis cum Paulo Samosateno & Photino; Cyrillum vero, quasi cum Apollinari & Ario sentiret, convincere. Hic sermo incipit: *Dulcem nobis præcedens doctor caritatis mensam apposuit; non enim habet fraterni amaritudinem odii; non habet venenum livoris; non habet simulatæ fraternitatis rubiginem*, &c. Nestorius sermonem habet consequenter, die sabbati, qui 13. Decembris. *Nunc primũ editur interp. M. Mercatore.*

Die crastino, qui dominicus, alterum habuit sermonem, verbis quidem breviorem, sed impietate parem; habuit vero frequenti concione, sive auditores curiositas, sive partium studia coegissent. Argumentum idem, quod superioris concionis, cujus est velut compendium. Exordium: *Aliis in terris sita est aliarum rerum vtilitas*, &c. Crediderim, callide Nestorium, post catechistæ orationem, de scientia pietatis non subjunxisse quidquam, vt erat in more; sed siluisse potius, quasi fessus hesterno labore, vt a plebe rogaretur, dicere de quæstione, saltem compendio. Sic enim loquitur: *Quæ est autem scientia pietatis? Si quis velit compendio dicere, parco enim & mihi qui fessus sum, & vobis qui constipatione laboratis. Quæ ergo, vt dicebam, si quis velit compendio discere, scientia pietatis est? De consubstantivæ Trinitatis divinitate inire rationem, divinam naturam corporatum hominem assumpsisse; de his quæ frequenter dicta sunt, tanquam dicta non sint, vrgetis, & circa exactionem vehementer insistitis. Quoniam igitur necesse est violentiæ vestræ succumbere, quæ piam in nobis possidet tyrannidem, iterum apud vos eadem verba repetemus; servate igitur compendio hanc scientiam pietatis.* Et alterum die 14. Decembris qui dominicus. *Editur nunc primum eodem interprete.* *Parte 2.*

Acceptarum literarum exempla mittit Antiochiam.

Acceptis vtriusque synodi literis, confestim exemplum Antiochiam misit ad Joannem amicum, rogans, vt a doctissimis duobus sui concilii Episcopis, Andrea Samosateno, & Theodoreto Cyrensi, scribendum curaret adversus duodecim anathematismos Cyrilli, quasi Apollinaris hæresim Ariive continerent. Id a singulis ita præstitum est, vt Cyrillus vtriusque objecta diluerit ante Pascha.

Sub finem Januarii, aut incunte Februario.

ANNO CCCCXXXI.

Nestorius duodecim anathematismos Cyrillianis antirrheticos edit. *Habentur Latine tantũ 1. part. conc. Eph. cap. 29. ex vers. M. Mercatoris.*

Cum vero Cyrilli epistola, cum suis duodecim capitibus, non soli tradita fuisset Nestorio, a quo premi posset; sed communiter omnibus, velut perfecta quædam fidei regula, quæ cunctis prodesset; cumque Nestorius anathematismis duodecim videret doctrinam suam peti, quasi totidem telis: duodecim & ipse anathematismos condidit, singulos singulis Cyrillianis respondentes, eosque suis hominibus vulgandos tradidit, velut arma, quibus Apollinaris, vt jactabat, Ariique impetus retunderetur atque infringeretur.

Hos præstanti opere refutat Marius Mercator initio anni 431.

Marius Mercator ea tempestate versabatur Constantinopoli, vtque erat acer fidei defensor, cœperatque hæresi nascenti animose resistere, ita impatienter tulit, anathematismos Nestorii sine responsione ab omnibus legi, & pluribus nocere. Quare zelo veritatis incensus scripsit opus eximium, quod inscribitur: *Liber contradictionum, adversus Nestorii blasphemiarum capitula duodecim, quibus literis ad se missis a sancto Celestino Romanæ vrbis Episcopo, & sancto Cyrillo Alexandrino contradicit, & disputationibus brevissimis respondendo duodecim capitula fidei, quæ ad se missa fuerant, refellere nititur.* Verba hæc duo præsentis temporis, *contradicit*, & *nititur*, aperte satis significant, non alias opus esse compositum, quam quando diximus.

Editur nunc primum.

Tria opera scribit Cyrillus tempore Quadragesimæ. *3. part. conc. Eph. cap. 1.*

Per hiemem Cyrillus elucubravit opera tria, quibus partim anathematismos suos tueretur, partim orationem Procli. Nam vno oppositiones Andreæ Samosateni, nomine Orientalium factas: altero Theodoreti objecta solvit: tertio contradicit libro cuidam Nestorii adversus Proclum. Plena sunt omnia excellentis doctrinæ, sed tertium præsertim: disputat enim Cyrillus tota vi mentis adversus eos, qui rejiciunt Θεοτόκον, Christumque dividunt in duos filios, & Deum negant passum ac mortuum, factumque nobis sacerdotem.

Tomo 6. edit. Græco-Lat. oper. Cyrilli & 3. parte conc. Eph. edit. Rom.

Ephesum properat Nestorius sub initium mensis Maii. *Socrates lib. 7. cap. 33.*

Festis paschalibus peractis, continuo Nestorius Constantinopoli, Cyrillus Alexandria Ephesum profectus est, vterque cum suis, vterque animo promptus; sed ille ad versandos dolos, iste ad fortiter fidem tuendam. Maturandæ profectionis causa fuit, intercapedo quidem locorum, sed longe magis vtriusque sive metus, sive prudentia; & metus quidem, ne quis duorum videretur, aut Imperatori diem dicenti non paruisse ad verbum,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

aut aliquatenus concilii in sua causa coacti judicium vel differre, vel declinare; prudentia vero, ne si vnus præveniſſet alterum, exciperet interim venientes Epiſcopos, devinctoſque officiis ſuas in partes adduceret.

Cum duobus comitibus Candidiano cognitore, & Irenæo amico.

Venerunt cum Neſtorio comites duo, Candidianus & Irenæus; ille cum mandatis ab Imperatore, vt ordinem in ſynodo ſervandum curaret; iſte tanquam privatus Neſtorii amicus, quanquam & ipſum Candidianum Neſtorio impenſe faviſſe eventus docuit. *Candidianum*, inquit Imperator, *præclariſſimum ſacrorum domeſticorum comitem ad ſacram veſtram ſynodum abire juſſimus; ſed ea lege & conditione, vt cum quæſtionibus & controverſiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat. Denique nec id quoque vobis clam ſit, videlicet, magnificentiſſimum comitem Irenæum, neque ſanctiſſimæ veſtræ ſynodi conſiliis, neque his, quæ eximio legato noſtro Candidiano a nobis demandata ſunt, vllatenus communicare debere, vt qui ſolius amicitiæ cauſa, cum piiſſimo celeberrimæ civitatis hujus Epiſcopo Neſtorio Epheſum profectus ſit.* 1. part. conc. Eph. cap. 35.

Et decem Epiſcopis ſuarum partium.

Neſtorius magno comitatu Epheſum veniens adduxit ſecum decem Epiſcopos de ſuis, quorum nomina ſubſcripta ſunt relationi a Neſtorio factæ, de rebus ſynodi, ad Imperatorem. Adduxit Epiſcopos longe plures Cyrillus, quinquaginta nimirum, ſi credimus Joanni Antiocheno, quorum nomina ex actionum ſubſcriptionibus dignoſci facile queunt. Opinor totam ſynodum Alexandrinam, aut fere totam comitatam antiſtiti. Cyrillus vero ante ſynodum bis ſcripſit ad ſuos Alexandriam, ſemel de via, ex inſula Rhodo; iterum Epheſo, cum perveniſſet ante Pentecoſtem, qua in epiſtola poſteriore de molitionibus Neſtorii: *Circumcurſat*, inquit, *perverſa illa pervigilque beſtia*, &c. Relatione ad Imp. per Palladium 2. part. conc. Eph. act. 1. 1. part. conc. Eph. cap. 33. & 34.

Venit Cyrillus pariter Epheſum die 2. aut 3. Junii.

Pervenit igitur Epheſum Cyrillus quatuor aut quinque diebus ante Pentecoſtem, cujus dominicus dies incidit anno illo in ſeptimum Junii. Quinto abhinc die adfuit Juvenalis cum Palæſtinis. Quando advenerit Flavianus, qui pro Macedonibus erat, neſcitur. De induſtria traxit moras in via cum Orientalibus Joannes Antiochenus, ſcripſit tamen Cyrillo per Epiſcopos duos, Alexandrum Apameæ, & Alexandrum Hierapoleos, cum abeſſet tantum itinere quinque aut ſex dierum. Reſcriptum ſibi a Cyrillo die vigeſimo Junii teſtatus eſt. Socrates lib. 7. cap. 33. Ibid. Juvenalis quoque die 12. Junii. Et duo a Joanne Epiſcopi die 18. Junii.

Mores exuit Joannes.

Evagrius, aut ſi qui alii, quorum mentionem facit, Joannem excuſare nititur. *Joannes*, inquit, *præſul Antiochiæ vna cum ſuis ad diem dictam abfuit, non quidem ſua ſponte, ſicut multis videtur, qui ejus factum defendere volunt; ſed quod ſuos Epiſcopos tam cito cogere non poterat, quippe nonnullæ ex civitatibus, quibus præerant, ab Antiochia homini expedito ac ſtrenuo diſtant itinere duodecim dierum & amplius, & Epheſus abeſt Antiochia circiter triginta dierum itinere. At cum Joannes conſtanter affirmaret, ſe non poſſe ad ſtatutum diem, id eſt, ad novum dominicum (ſic enim vocatur) adeſſe, ſui* die 20. Junii. Ibid. cap. 36. Lib. 1. cap. 3.

Incertum an dolo malo. Lib. 4. cap. 34.

omnes apud ſedes proprias ac ſuas manſere. Sunt hæc omnino corrupta atque perturbata; corrigi vero ita poſſunt, atque reſtitui ex Nicephoro: *Confirmavit ille etiam ad deſignatum ſe non venturum fuiſſe diem, ſi novo qui dicitur, dominico die collegæ ſui in ſedibus ſuis eſſe perſeveraſſent.* In Græco textu legitur νέα κυριακή: ea vero eſt abſolutio paſchalium feſtorum, ante quam Epiſcopi non ſolebant a ſuis Eccleſiis recedere, vt recens baptizatos, veſte alba depoſita, benedictione donarent.

Fuit vero idonea excuſatio Joannis, ſi res ita ſe habuit. Nam cum Paſcha inciderit anno illo in diem 19. Aprilis, abſolutio feſtorum ſeu νέα κυριακή in diem 26. quindecim vero dies, aut etiam ſexdecim poſuerint Epiſcopi, qui Antiochia longius aberant, in conficienda ad primatem via, nonnulloſque dies in reficiendis corporibus de via feſſis, non potuerit ſane Joannes Antiochia diſcedere cum ſuis ante medium Maium. Cum ergo Antiochia diſtet Epheſo itinere triginta dierum, non valuit profecto tantus comitatus pervenire Epheſum, niſi die 14. Junii, id eſt, ſeptem diebus poſt condictum, etſi quam celerrime properaret; quod tamen nec potuit omnino fieri a viris ſenio gravibus, nec poſſet, niſi ægre, a valentibus. Epheſum certe pervenire cum ſuis Joanni vix licuit ante finem menſis Junii. Verum ſatius eſt opinari, excuſationem Joannis non fuiſſe juſtam, quam Patres Epheſinus præproperæ feſtinationis damnare, quod eſt primam celeberrimamque concilii actionem vitioſam ſentire.

Dum expectatur initium ſynodi Cyrillus excerpit quædam ex libris Neſtorii. *In breviario cap. 5. Eduntur nunc primùm interpr. M. Mercatore. Vide notas ad idem opus.*

Donec omnes convenirent, fieretque initium ſynodi, *quæſtionem*, inquit Liberatus, *movebant præſentes Epiſcopi de beata Maria Dei genitrice; Cyrillus autem deflorationes quaſdam librorum Neſtorii faciebat, eum perturbare volens.* Defloratiorum nomine intelligit excerpta, quæ Mercator interpretatus eſt, hoc facto titulo: *Neſtorii de diverſis ejus libris vel tractatibus excerpta ab Epiſcopo Cyrillo capitula, ex Græco a nobis in Latinum verſa.* Differunt iſta vero ab excerptis, tum Epheſinæ ſynodo oblatis a Petro notariorum primicerio; tum ab iis, quæ libro Contradictionum continentur: magnam autem aliis, imo toti hiſtoriæ, lucem afferunt.

Ratio productæ vlterius hiſtoriæ, quæ hic finiri poterat.

Poterat hic imponi finis hiſtoricæ præfationi, cum nihil apud auctorem noſtrum, ſaltem quod indubitatum ſit, quodque pertineat ad ſynodum Epheſinam, reperiatur. Verum quia Mercator Theodoreti quædam poſt concilium ſcripta, eaque magni momenti exhibet, viſum eſt operæ pretium, breviter complecti, quæ geſta ſunt ad id vſque temporis, quo Theodoretus ſive epiſtolas, ſive libros prædictos ſcripſit. Fatebor tamen, quod res eſt, nihil implicatius ordine temporis, quo contigere plurima, quæ ſecunda parte concilii Epheſini continentur; nihil perturbatius diſpoſitione ſcriptorum, vt mirari ſatis non poſſim collectoris ſive conſilium, ſive incuriam, qua omnia vſque adeo permiſcuit, vt in torquendis curioſorum ingeniis, ob lecta-

oblectationem sibi voluisse facere videri queat.

Igitur dum vacant Patres, qui maturius venerant, aliosque expectant propediem adfuturos, positum est tempus, non tantum in salutationibus amicis, collocutionibusque de rebus agendis, sed in audiendis etiam viris orbis fere totius eloquentissimis, doctissimisque, Cyrillo, Acacio Meliteno, Theodoto, &c. Tunc de perdice allegorica Hieremiæ sermonem habuit Cyrillus, deque laudibus virginis Deiparæ: tunc Acacius Melitenes orationem dixit de vnitate Christi plane admirabilem: tunc lectæ Theodoti homiliæ duæ, quibus nihil par, tam erudito sæculo, scriptum est.

Ante initium synodi habentur conciones a tribus eloquentissimis Præsulibus.

Illi ipsi duo eximii Episcopi, Theodotus Ancyræ, & Acacius Melitenes, pro antiqua necessitate conati sunt Nestorium colloquiis adducere ad communem cum Ecclesia sententiam, sed frustra: nam triduo, ante inchoatam synodum, audiverunt ab eo impias illas voces, quæ cunctis postea horrorem fecerunt: *Deum ego bimestrem, aut trimestrem non colo, nec eum qui fugit in Ægyptum.* Audiverunt & has alias ab ipsius comitibus: *Alius est, qui passus; alius, qui Verbum Dei: & Judæi hominem crucifixerunt, non Deum.*

Convenitur Nestorius amice a Theodoto & Acacio. 2. part. conc. Eph. act. 1. Relat. synodi ad Imperat.

Cum de cunctatione Joannis quererentur Patres apud duos Episcopos ab ipso præmissos, *dixerunt illi non semel, sed sæpius;* mandavit nobis, vt pietati vestræ indicemus, ne synodum prorogetis, si ipsum amplius tardare contigerit; sed potius, quod opus est facto, id fiat. *Cum hæc illi renuntiassent, certoque constaret tam ex mora, quam ex iis, quæ nuntiata fuerant ipsius nomine, eum detrectare consessum; vel quod amicitiæ, quæ ipsi cum Nestorio intercedebat, indulgeret; vel quod is Ecclesiæ suæ fuerit clericus; vel etiam quod quorumdam pro illo deprecationibus morem gereret, sancta synodus in magna Epheſi Ecclesia, quæ appellatur Maria, sessionem celebravit.*

Qui blasphemias reponit die 19. Junii. 2. part. conc. Eph. act. 5. in relat. ad Celest. Pap.

Cum ergo Patribus condictum esset ad Ecclesiam, quæ Maria dicebatur, (sanctam & *Deiparam* vocatam videtur docere Cyrillus) petiit Nestorius aperiri suis Ecclesiam sancti Apostoli Joannis, vbi considerent. Negavit Memnon Ephesiorum Episcopus, obstititque plebs Virgini devota; & hinc querelæ frequenter Nestorii, quasi per seditionem repulsus esset. *Hujus tantæ seditionis*, inquit, *auctor & antesignanus fuit Memnon Ephesiorum Episcopus: hic etenim sanctas Ecclesias, sanctorumque martyrum ædes, & sacrosanctam Apostoli basilicam nobis præclusit, vt neque hostiliter agitatis perfugium vllum ad eas pateat; his vero magnam Ecclesiam aperuit, idoneamque confessui sedem ibidem præparavit; nobis autem omnibus mortem est interminatus.*

Fit initium synodi in Ecclesia, quæ Maria dicebatur.

2. part. conc. Eph. act. 1. in relat. Nest. ad Imperat.

Actio prima sic se habuit. Diebus sexdecim post diem condictum ab Imperatore, cum citatus legitime fuisset Nestorius, qui venire noluit, lecta est primum fides Nicænæ synodi; tum sacra Imperatoris; postmodum epistola secunda Cyrilli ad Nestorium,

Actio prima die 22. Junii quæ feria 2.

Nestorii secunda ad Cyrillum; deinde Celestini ad Nestorium literæ, Cyrillique denuntiatoria cum anathematismis; tandem excerpta ex libris Nestorii; contrariaque duodecim Patrum antiquiorum testimonia. Denique post lectam Capreoli Carthaginensis epistolam ad synodum, occidente jam sole, lata est in contumacem, depositionis atque excommunicationis ista sententia. *Sancta synodus dixit: Cum præter cætera impiissimus Nestorius, neque nostræ citationis parere, neque sanctissimos religiosissimosque Episcopos a nobis destinatos admittere voluerit, non potuimus ad eorum, quæ impie docuit, examinationem animum non adjungere. Deprehendentes itaque, partim ex literis commentariisque ipsius, partim ex sermonibus quos nuperrime in hac Ephesiorum metropoli habuit, quique testimoniis comperti sunt, illum impie sentire, & prædicare, coacti per sacros canones, & epistolam sanctissimi Fratris nostri, & comministri Celestini Romanæ Ecclesiæ Episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lugubrem hanc contra eum sententiam necessario venimus. Igitur Dominus noster* JESUS CHRISTUS, *quem suis ille blasphemis vocibus impetivit, per sanctissimam hanc synodum eumdem Nestorium episcopali dignitate privatum, & ab universo sacerdotum consortio & cœtu alienum esse definit.*

Fertur sententia in contumacé Nestorium. 2. part. conc. Eph. act. 1.

Hæc eadem sententia postridie significata est in hunc modum: *Sancta synodus Dei gratia juxta religiosissimorum christianissimorumque Imperatorum nostrorum statutum in Ephesiorum metropoli congregata, Nestorio novo Judæ. Agnosce te propter impias prædicationes tuas, & adversum canones contumaciam, vigesimo secundo die mensis Junii præsentis, juxta ecclesiasticarum sanctionum decreta, a sancta synodo depositum, atque ab omni ecclesiastico gradu alienum esse.*

Quæ significatur die 23. Junii, quæ feria 3.

Eo ipso die Candidianus comes retulit ad Imperatorem de gestis in concilio; retulit & Nestorius, ambo mendaciter: sed tamen ita, vt animum Theodosii jam pronum in Nestorium, & aversum a Cyrillo commoverent in totam synodum. Periit Candidiani relatio; fuisse tamen omnino consonam relationi Nestorii, constat ex sacra per Palladium ab Imperatore missa. Nestorius porro questus est, quod spreta fuissent Imperatoris mandata; quod occupatus Joannis Antiocheni adventus; quod clausa sibi suisque Ecclesia a Memnone; quod a clericis & monachis vis suis illata; quod denique omnia perturbate seditioseque gererentur: quare duo enixe postulabat; alterum, retractari, quæ facta fuerant; alterum, formam hanc habendæ synodi præscribi, vt singulis metropolitis duo tantum Episcopi adessent. Id vrgebat dolo malo, quippe non ignarus in Ægypto metropolitas non esse, perinde ac in Oriente & in Asia, Thraciaque, & reliquis faventibus sibi diœcesibus.

Referunt ad Imperatorem Candidianus & Nestorius, eadem ipsa die.

Eodem die synodus scripsit illustrissimo Euchario Ecclesiæ Constantinopolitanæ defensori, presbyterisque & œconomis, ac aliis clericis brevissimas literas, quibus monuit depositum esse Nestorium, & proinde omnia, quæ ad Ecclesiam pertinerent, custo-

Scribit synodus ad defensorem, œconomos & clericos Ecclesiæ

dienda, donec electus esset Episcopus, cui ratio cunctorum redderetur. Scripsit vna Cyrillus Dalmatio archimandritæ, suisque Constantinopoli positis, vt intelligerent, quid facto foret opus in hac rerum conversione ac perturbatione, moliente scilicet Candidiano, ne verum Imperatori pateret. *Quoniam, vt intellexi,* inquit, *relationes a magnificentissimo comite Candidiano delatæ sunt, cauti ac vigilantes estote, ac docete commentarios rerum in Nestorii depositione gestarum, nondum perfecte perscriptos esse: vnde ne ad religiosos quidem victoresque Imperatores nostros relationem, quæ mitti debet, adhuc mittere potuimus; at Deo bene faventе vna cum commentariis mittetur, si modo nobis mittere liceat, qui perferre queat. Quod si commentariorum & relationis series tardaverit, sciatis nos, quominus mittamus, impediri.*

Constantinopolitanæ. 2. *part. conc. Eph. post action. primam.*

Cyrillus ad Dalmatium archimandritã & agẽtes in rebus suis.

Habebatur Dalmatius ea tempestate omnium monachorum sanctissimus, vt qui totos quadraginta octo annos monasterio pedem non extulisset, vitamque ageret angelicæ parem. Fuit autem Cyrillo addictus in paucis, Christi studio communi viros sanctos conjungente, eoque administro Deus rem omnium difficillimam absolvit, vt postea dicetur.

Quis ille Dalmatius.

Quibus vero suis scripserit Cyrillus, docet literarum inscriptio, *Macario & Potamioni Episcopis, Timotheo & Eulogio presbyteris;* vt inde arguas Baronium opinantem Macarium & Potamionem non fuisse Episcopos. Ex quatuor igitur Ægyptiis Episcopis, ab Alexandrina synodo ad Nestorium Constantinopolim missis, duo Ephesum ad concilium profecti sunt, Theopemptus & Daniel; duo substiterunt Constantinopoli, ad res curandas, Macarius & Potamion: Eulogius vero is ipse est, ad quem Commonitorium a Cyrillo datum, postea dicetur.

Qui agentes in rebus Cyrilli.

Antequam adveniret Joannes Antiochenus cum suis, advenit autem post quinque dies a depositione Nestorii, retulit synodus ad Imperatorem de rebus Ephesi gestis, scripsitque ad clerum populumque Constantinopolitanum de Nestorii damnatione. Scripsit etiam tunc temporis ad Alexandrinum clerum populumque, & Patres monachorum Cyrillus, qui & habuit sermonem ad Patres, die, vt opinor 23. Junii, cum septem e schismaticis ad sanctam Mariam descenderunt, seque synodo adjunxerunt. Sermonis initium est: Φαιδρὸν ὁρῶ τὸ σύστημα τῶν ἁγίων πάντων, &c. Habuit etiam alium die sabbati, vt videtur, cum synaxes agerentur, postquam Rheginus Constantiæ Cypri Episcopus, aliique peroraſſent.

Refert synodus ad Imperatorem. 2. *part. conc. Eph. act.* 1.

Et scribit ad clerum vrbis regiæ.

Cyrillus concionem habet die 23. aut 24. Junii. 2. *part. conc. Eph.*

Et alteram die 26. Junii.

Eodem sabbati die sub vesperam adfuit cum suis Joannes: missi fuerant a synodo Episcopi cum clericis, qui venientem exciperent extra civitatem; vnicus eorum Cyrillus admissus est ad complexum; cæteri a satellibus rejecti; nulli permissum synodi mandata exponere, Irenæo comite, ipsis etiam Episcopis, plagas imponi a satellitibus, vel jubente, vel permittente. Venerat comes ille cum Nestorio Ephesum, ieratque obviam Joanni, vt

Advenit cum suis Joannes eodem die. *Epistola Memn. ad clerum Constantinop. Cyrillus in apologetico ad Theodos.*

Qui superbe occurrétes Episcopos repellit.

præverteret synodi legatos, animumque Antiocheni Episcopi exulceraret adversus Patres, quasi aut ipse contemptus esset, propter maturatum negotium; aut violatus immerito amicus, propter depositionem; aut vtriusque sedes vexata, propter veteres cum Alexandrina simultates.

Mox cogit synodum 43. Episcoporum.

Ubi primum Antiochenus curru dissiluit, nondum excusso pulvere, coegit synodum in suo diversorio; & agente Candidiano comite, qui cuncta in confessu apud Episcopos, perinde atque in relatione ad Imperatorem, mentitus est, post nonnulla ex præscripto canonum gesta, conceptam in via cum Irenæo sententiam dixit, depositionis quidem adversus Cyrillum & Memnonem, quasi ille Arii, Apollinaris & Eunomii hæreses suis capitulis doceret, iste per violentiam cuncta in civitate gereret; excommunicationis vero adversus omnes alios Patres, nisi post constitutum diem, relictis Cyrillo & Memnone, ad suas partes transirent. Sententiæ subscripserunt XLIII. Episcopi, ea vero non prius propalata est, quam literæ ad Imperatorem, Reginasque, & clerum senatumque, ac populum Constantinopolitanum missæ sint, ne catholicorum scriptis patefeceret, & præcipitis judicii forma, & querelarum falsitas.

Et Cyrillum ac Memnonem deponit.

Refertque de gestis ad Imperatorem, &c. *Habentur acta & literæ 2. part. conc. Eph. in actis conciliab.*

Causa præcipitis judicii.

Causa porro cur Joannes ita egerit, facile intelligitur. Nam cum vellet præesse concilio, & in civitate ad arbitrium regnare, debuit certe, & de Nestorio nihil statuere, vt reo fas non esset sedere judicem; & Cyrillum movere loco, quem auctoritate tum sedis apostolicæ, tum suæ tenebat; & Memnonem deponere, vt nihil posset amplius in Ecclesia Ephesina; (de Juvenale Hierosolymitano admodum solicitus non erat, cujus nempe sedes sub Antiochena semper fuit) & occupare adventum legatorum summi Pontificis, ne quid ab eo mandati afferrent, quod consiliis suis obsisteret.

Theodosius a Candidiano deceptus jubet gesta contra Nestorium rescindi.

Interim Candidiani relatio Constantinopolim allata fuerat, qua lecta, Theodosius rescripsit continuo per Palladium Magistrianum, jussitque omnia rescindi, tanquam vitio gesta; cuncta in integrum restitui, vt ordine negotium ageretur; communi sententia examinari dogmata, vt tanto facilius omnes consentirent; nec vlli fieri potestatem exeundi Epheso, sive in patriam, sive ad comitatum, priusquam omnia rite absoluta essent, quo foret necessitas rei maturandæ: imo testatus est, scripsisse se provinciarum præfectis, ne vllum injussu discedentem, vel in patriam admitterent, vel in civitatem suam.

Rescriptum Imperatoris per Palladium affertur die 4. aut 5. Julii. Respondet synodus rescripto. *Editionis Latinæ a*

Rescriptum Imperatoris, quod datum legitur Constantinopoli III. Kal. Julias, venit Ephesum septimo aut octavo abhinc die, quarto videlicet, vel quinto Julii. Lectum est vtrique parti, & properante Palladio, cum a synodo, tum ab Orientalibus datum responsum. Quod a sacra synodo datum est, in vulgatis codicibus consignatur Kal. Juliis, sed errore manifestiore, quam vt egeat operosius refelli. Qui enim fieri potuit, vt literæ Prin-

cipis datæ Constantinopoli III. Kal. Julias, Ephesum tantopere distantem advenissent duorum dierum spatio? Reponendæ igitur pro Kalendis Nonæ: nihil enim credibilius, quam quod properanti perlatori datum sit responsum, altero post adventum die, id est, Nonis Juliis.

Contio accusatæ anno 1574.

2. part. conc. Eph. act. 3.

Inter respondendum synodus questa est, Candidiani artibus factum hactenus, vt veritas lateret Imperatori; eum missos a synodo commentarios non prævertisse tantum sua relatione, sed etiam in via malis artibus remoratum esse. Comitem igitur accersiri ab Imperatore petiit, & vna quinque Episcopos, qui coram exponerent, quid rerum ab vtraque parte, & qua ratione gestum esset. Queritur Joannes Antiochenus cum sacræ responderet, aliquos reipsa missos Constantinopolim a synodo, eosque festinasse in via, quo prævenirent Irenæum comitem a se submissum.

Et apud Imperatorem queritur de Candidiani tyrannide.

Respondit igitur cum sua synodo Joannes eisdem literis imperialibus, & reddita ratione actorum contra Cyrillum & Memnonem, postulavit decerni, ne plures, quam duo Episcopi, singulis metropolitanis adjuncti, venirent in consessum, disputarentque de dogmatibus. Questus est etiam occlusam sibi, etiam post literas Imperatoris, Ecclesiam sancti Joannis, quo se cum suis perrexisse dicebat, ad orandum pro Imperatore; sed mendaciter dissimulabat, quod res erat, a populo nimirum cleroque occlusas templi fores, propterea quod vellet, præter jus fasque, Episcopum loco Memnonis constituere: neque enim Ephesus pertinebat ad diœcesim Antiochenam, cum esset autocephala; neque Memnon jure depositus erat, quippe & inauditus, & præcipiti judicio, & ab homine nullius potestatis hac in parte.

Respondet etiam synodus Joannis.

Joannes porro non contentus respondisse scripto, paucis post diebus, Irenæum comitem, Nestorii amicum, & sacræ synodi hostem infensissimum, cum novis literis submisit, qui coram Imperatore synodi legatis repugnaret.

Et Irenæum comitem submisit.

Interim appulerunt Ephesum die decimo Julii legati a sede apostolica, atque occidentali synodo Philippus presbyter, Arcadius & Projectus Episcopi, eodemque die habita est actio secunda, non apud sanctam Mariam, vt prima, sed in episcopio, quia non tam sessio conciliaris fuit, quam hospitum acceptio, mandatorumque sedis apostolicæ inspectio: quare nihil aliud actum est, quam quod Philippus post salutatam synodum petiit, quod & statim per se alii duo, legi literas summi Pontificis ad synodum, sibique communicari gesta prioris actionis privatim recognoscenda.

Appellunt legati Occidentis, & habetur actio secunda, die 10. Julii.

1. part. conc. Eph. act. 2.

Recitatæ sunt literæ Celestini Latine primum, propter dignitatem Ecclesiæ Romanæ, tum Græce, vt ab omnibus audirentur; a Patribus acclamatum Celestino, & tandem communicata gesta.

In qua lectæ Cælestini literæ.

Postridie convenerunt Patres cum legatis apud sanctam Mariam; lecta publice primum quæ ante gesta fuerant in depositio-

Subscriptum a legatis

damnationi Nestorii. ne Nestorii ; tum dicta in eumdem Nestorium a tribus legatis sigillatim sententia, gestisque subscriptum; postea relatum a synodo ad Imperatorem de legatorum adventu, deque vnanimi vtriusque Ecclesiæ consensu in damnationem Nestorii, atque ita postulata discedendi facultas, quasi omnia peracta essent; scriptum denique clero & populo Constantinopolitano.

Actio quarta die 26. Julii. Actio quarta peracta est quinto post die, nimirum XVII. Kal. Augusti, considentibus Patribus apud sanctam Mariam, Hesychio Juvenalis diacono rem agente : neque enim negotia synodi promovere jam licebat Petro Cyrilli presbytero, in causa sui Episcopi. Oblatus est igitur a Cyrillo & Memnone libellus, quo apud sanctam synodum expostularent de injuria sibi ab Orientalibus facta, peterentque vocari Joannem, qui facti rationem redderet, coramque probaret, si quid aut criminis, aut hæresis alterutri objiciendum putaret.

2. part. conc. Eph. act. 4.

Absolvuntur Cyrillus & Memnon.

Citatur Joannes Antiochenus, semel & iterum.

Missi sunt semel atque iterum Episcopi, qui Joannem vocarent ; sed repulsam passi, retulerunt, ipsius domum circumvallari militibus, qui aditum prohiberent : quare pronuntiatum a Patribus, irrita esse, quæ Joannis synodus gessisset adversus Cyrillum & Memnonem ; decretumque, vt hac de re scriberetur Imperatori, ac tertio citaretur Joannes, priusquam jure in ipsum ageretur.

Proponit ille sententiam suæ synodi huc vsque occultatam. Eodem die post citationem, Joannes in contemptum synodi jussit proponi chartam convitiis mendaciisque plenam, non tantum in Cyrillum & Memnonem, sed etiam adversus totam Patrum synodum, qua illos quidem propter hæresim depositos significaret ; istam vero, propter favorem hæreticis præstitum, excommunicatam, donec cum Orientalibus consentiret. Ea significatione sperabat fore, vt plebe commota tumultus fieret : sed spes eum fefellit.

Actio quinta die 17. Julii. Die consequenti Patribus considentibus in eodem loco, Cyrillus primum retulit de charta ab Orientalibus publice proposita, qua in invidiam populi vocaretur ob hæresim Apollinarii, cujus cum Memnone diceretur princeps. Tum damnavit Apollinarium, Arium, Eunomium, Macedonium, Sabellium, Photinum, Paulum, Manichæos, ipsumque Nestorium, cum iis, qui vel ipsius, vel Pelagii Cælestiique partes sequerentur. Denique postulavit Joannem tertio vocari, vt quidquid scripto objecerat, coram synodo probaret. Synodus, postulatione probata, tres Episcopos misit, cum notario, qui Joanni mandata ferrent ; sed ille, cum superbe renueret legatos per se audire, misit archidiaconum suum, hominem contemptu dignum, qui renuntiaret, frustra vltro citroque legari vllos, quippe acturos de re, quæ, quia ad Imperatorem delata erat, jam non foret in potestate partium : significarent tamen legati presbyteris duobus, quid haberent in mandatis, ne Joannes esset inscius. Itaque synodus, lata in Joannem ejusque Episcopos excommunicationis sententia, statuit

Citatur tertio Joannes.

Et contumax damnatur.

iterum irrita esse, quæ adversus Cyrillum & Memnonem, aliosque gesta essent, & Imperatorem de omnibus certiorem fecit.

Neque vero soli Imperatori perscriptum est, sed summo etiam Pontifici, cui, post narratam negotii seriem, facta est insuper relatio de sententia, a synodo adversus Cælestianos & Pelagianos Episcopos dicta. Postquam lecta fuissent Romanæ synodi acta de iisdem Episcopis, sive hæc ipsa die lecta fuerint, dum Episcopi ad Joannem missi reverterentur, quod credibilius reor; sive priore aliqua, ex qua nondum sedi apostolicæ relatum esset: in eo consessu Patrum habuit orationem Cyrillus contra Joannem, qua videri poterat nonnihil indulsisse iræ, nisi par esset credere animum Christi amantem, cum fidei zelo inflammaretur, potuisse prophetarum more, communes loquendi leges merito prætergredi.

Refert synodus de damnatione ad Imperatorem. Et ad summum Pontificem.

Concionatur vehementius Cyrillus. 2 *part. conc. Eph. act.* 5.

Joannes in hac inclinatione rerum ad artes solitas confugit; tentavit scilicet occupare literis Imperatoris animum, quem sciebat legum defensorem pariter, atque tumultuantium vindicem acerrimum. Scripsit igitur a synodo violatas leges ecclesiasticas; Episcopis propter hæresim depositis Patres continenter communicare; sacra mysteria, quamvis propter excommunicationem abstenti essent, peregisse publice; sententiam insuper, etsi omni jure privati essent, tum absolutionis tulisse in gratiam Cyrilli & Memnonis, tum condemnationis in se suosque a comitibus laudatos; nihil non impotenter ejusmodi homines, & minari, & etiam audere. Quare petiit synodum vocari, aut Constantinopolim, quo præsentia Imperatoris cogeret omnes pacifice agere; aut certe Nicomediam, vnde citius nuntii perferrentur in vrbem regiam. Petiit quoque, vt antea, callide, ne plures quam duo Episcopi singulis metropolitis adderentur; vtque Nicæna fides (cujus exemplum epistolæ præposuit, cum actis suæ synodi damnantis capitula Cyrilli, tanquam hæretico sensu imbuta) ab omnibus pura subscriberetur; nullique liceret dicere, aut *Christum purum hominem*, aut *deitatem patibilem.*

Joannes apud Imperatorem literis expostulat.

Ex hac epistola, actisque conjunctis duo constant. Alterum, a sancta synodo missos jam tum ad Imperatorem Episcopos. *Vestræ pietatis decreta*, inquit Joannes, *perpetuo observantes, piissimos Episcopos isthuc non amandavimus, vt fecerunt illi, qui omnia facile audent; sed quæ oportuit, per literas significavimus.* Alterum, tertias ad hunc diem ab Imperatore jam venisse literas, pergit enim Joannes: *Cum secundis ac tertiis destinatis pientissimorum Imperatorum nostrorum literis præceptum esset, vt Dei Ecclesiæ, quæ vbique sunt, pacis vinculo conjungerentur*, &c.

Scribit etiam epistolam vnam ad præfectum, alteram ad magistrum, tertiam ad præpositum Scholasticum: vnde intelligere est, quos & cujusmodi habere Nestoriana factio in aula patronos, Antiochum scilicet PP. & consulem, Valerium magistrum officiorum, qui anno sequente consulatum gessit, & Scholasti-

Scribit etiã ad Nestorii tres fautores in aula.

cum ſacri cubiculi præpoſitum. Vetus erat cum prioribus duobus Neſtorio neceſſitudo : nam ſuas eis ad S. Celeſtinum literas perferendas dederat, cum ex Oriente mitterentur ad Valentinianum imperatorem. Utraque Joannis epiſtola continet plura ſcitu digna.

Irenæus Conſtantinopolim venit die 20. Julii.

Irenæus comes, quem Joannes ad Imperatorem amandarat, perveniſſe videtur Conſtantinopolim, circiter diem vigeſimum Julii. Venit ille quidem quantocius ; triduo tamen præverterant miſſi a ſynodo, qui interim maximam principum partem in meliores partes adduxerant : factum eſt tamen Irenæi artibus, vt veritati offuſis mendaciorum nebulis, in opinione concepta multi fluctuarent, variæque contentiones vltro citroque exiſterent, animorumque converſiones, prout ſtudia partium, dubios huc illucve agerent ; pluribus tandem placuit, vt qui miſſi a ſynodo, Irenæuſque Imperatori vna ſe ſiſterent, litem diſceptaturi, quod Theodoſio jubente actum : ſed quid inde revera evenerit, a legatis non eſt proditum. Audientiæ certe exitum gratulatus eſt ſibi Irenæus in literis ad Orientales, perinde ac ſi effeciſſet, vt ex tribus, quos hæc vel illa pars depoſuiſſet, ſolus Cyrillus exauctoratus maneret, imo vt exauctorationem ſtatim Imperator ad ſanctam Dei Eccleſiam tranſmitteret, quæ publicationis forma quædam fuit. Verum adveniente Joanne medico & ſyncello Cyrilli, miſſo, reor, ad nuntiandam Joannis depoſitionem, facta eſt ingens rerum animorumque rurſus converſio, vt jam in varias ſententias diſtraherentur principes. *Quidam enim*, ſcribit Irenæus, *affirmant, quæ vtrinque facta eſſent, in præſenti valere debere ; atque adeo non duarum perſonarum tantum, vt aliquando viſum fuerat, ſed trium depoſitionem confirmandam eſſe : alii exauctorationes quidem omnium ex æquo annullandas ; aliquos vero ex piiſſimis Epiſcopis, vt & fidei doctrina accurate ad veritatis amuſſim examinetur, & quæ Epheſi contra jus & fas acta ſunt, huc accerſendos cenſent. Non deſunt, qui maximopere ſtudeant, omnemque lapidem moveant, vt certis decretis inſtructi a pientiſſimo Imperatore Epheſum abire ſinantur, tanquam, aiunt, omnia cogniturí, & pro virili compoſituri : quod ne fiat, qui vos amant, obnixe deprecantur, certo ſcientes, cujus ſint animi, qui hæc moliuntur, neque neſciunt, a quo id conſilii ceperint.*

Procurat damnationem Cyrilli in Eccleſia publicari.

Scinditur in partes aula. 2. *part. conc. Eph. in epiſt. ad Orientales.*

Mittitur Epheſum Joannes comes S. L. qui tres depoſitos eſſe juberet, & reliqua pacifice agenda curaret.

Vicit vltima ſententia de mittendo e primoribus aliquo, qui idoneis decretis inſtructus, tres eſſe depoſitos nomine Theodoſii juberet, Cyrillum, Memnonem, & Neſtorium, omneſque in vnam ſynodum cogeret, & res agendas reliquas pacifice curaret. Miſſus igitur Joannes comes ſacrarum, cum literis Imperatoris ad omnes vtriuſque partis Epiſcopos nominatim inſcriptis, vt cum ab omnibus ſimul audiri deberent, coitionis in vnam ſynodum initium daretur. Directa quoque cum literis epiſtola Acacii Beroœnſis ad Imperatorem, cui dederat conſilia ſtatuendæ pacis, ſuo vtique ingenio, & in Neſtorium propenſioni, Cyrillique

lique odio accommoda. Epistola Imperatoris nulla consignatur temporis nota; dari vero debuit paucis ante finem Julii diebus.

Die vigesimo secundo Julii convenerunt Patres cum legatis in episcopium; statueruntque referri debere in acta, quæ ex diversis Patribus testimonia excerpserat Petrus notariorum primicerius: faciebant illa vero ad fidem Nicænam interpretandam, prout erat opus ad quæstionem, qua de agebatur. Tunc Charisius Ecclesiæ Philadelphiensis presbyter, atque œconomus, questus est apud synodum, libelloque oblato petiit, retractari sententiam Episcopi sui Theophanis, a quo abstentus fuerat, quia obstitisset Jacobo & Antonio presbyteris, qui ab Anastasio & Photio Nestorii administris, missi cum literis ad Episcopos Lydiæ, Theodori symbolum plane impium spargebant, obtendebantque subscribendum iis, qui ex hæresi Quartadecimanorum ad Ecclesiam redirent. Absolutus est a synodo Charisius; damnatum symbolum Theodori; lata celebris illa lex, quæ consequentibus sæculis tot disputationes movit, de non componenda fidei alia formula, præterquam quæ a Patribus Nicænis edita est. *Statuit sancta synodus alteram fidem nemini licere proferre, aut conscribere, aut componere, præter definitam a sanctis Patribus, qui Nicææ cum Spiritu sancto congregati fuerunt. Qui vero ausi fuerint, aut componere fidem alteram, aut proferre, vel offerre converti volentibus ad agnitionem veritatis, sive ex gentilitate, sive ex Judaismo, sive ex qualicumque hæresi: hos quidem, si sunt Episcopi aut clerici, alienos esse Episcopos ab episcopatu, aut clericos a clericatu decrevit; si vero laici fuerint, anathemati subjici.*

Actio sexta die 22. Julii.

Agitatur causa Charisii.

Et damnatur symbolum Theodori Mopsuesteni. *Vide notas ad ejusmodi symbolum a Mario Mercatore refutatum.*

Et prohibetur, ne quis novum symbolum profetat.

Pridie Kal. Augusti, (in vulgatis codicibus, pridie Kal. Septembris) priusquam Joannes comes Ephesum advenisset, considentibus Patribus in Ecclesia, quæ Maria dicitur, Rheginus Constantiæ Cypri Episcopus, opportunam nactus occasionem, obtulit libellum synodo, quo querebatur Ecclesiam Antiochenam jus sibi arrogare, contra canones Nicænos, in insulam Cyprum; cum tamen ab apostolicis usque temporibus, metropolita ordinatus fuisset a synodo provinciæ totius. Vetuit synodus quidquam innovari, jussitque servari canonem sextum Nicænum, suisque diœcesis finibus omnes esse contentos.

Actio septima die vltimo Julii.

Pro Rhegino adversus Joannem fertur judicium.

Verum neque Rheginus videtur cum Patribus egisse bona fide; neque Patres admodum fuisse soliciti de servandis juribus Joannis Antiocheni, quem pertinaciter adhærere inimico Christi cernebant.

Interim Ephesum Joannes sacrarum comes mira festinatione tenuit; statimque, Episcopis ambarum partium salutatis, condixit omnibus in sequentem diem ad suum diversorium; neve in ingressu tumultus fieret, animis hactenus exacerbatis, ingrediendi ordinem præscripsit. Adfuerunt cum aurora fere Joannes Antiochenus & Nestorius cum suis; adfuit & Cyrillus cum aliis

Joannes comes Ephesum venit. *Relat. Joannis comitis ad Imp. 2. part. conc. Ephes. inter*

Acta schismaticor. Episcopos ad se vocat.

episcopis ; Memnonem domi ægritudo retinuit. Orta est altercatio primum, & quasi pugna, aliis negantibus Nestorium interesse debere, cum legerentur Imperatoris literæ ; aliis contra contendentibus, & Cyrillum rejicientibus : sed Comes, abstractis per vim Cyrillo & Nestorio, literas legit, & nequaquam frementibus partibus, post depositionis denuntiationem Nestorium Candidiano comiti custodiendum tradidit ; Jacobo comiti Cyrillum, & Memnonem ; & cuncta, quæ primo die acta essent, Imperatorem continuo monuit, atque id insuper, animos Episcoporum implacabiles videri, ac irreconciliabiles. Data est relatio postridie adventus.

Legit literas Imperatoris.

Nestorium & Cyrillum in custodiâ tradit.

Synodus quetitur apud Imperatorem binis literis.

Sancta synodus mirum in modum Comitis facto commota, binas ad Imperatorem literas scripsit. Primæ initium est: *Vestra quidem majestas pietatem confirmare volens*, &c. Secundæ: *Christianissima vestra majestas, pientissimi Imperatores*, &c. In hac primum questa est, mendaciter suggestum fuisse Imperatori, approbatam esse a sancta synodo Cyrilli & Memnonis depositionem, catholicorumque nomina schismaticorum nominibus in inscriptione permista esse. Significavit deinde, nullatenus se posse Orientalibus communicare, priusquam ipsi depositioni Nestorii subscriberent, & objecta synodo per calumniam revocarent. Postulavit denique reddi sibi Cyrillum ac Memnonem, fidemque dilucide explicatam in commentariis retineri, & mitti plures partibus non addictos, qui sincere Imperatorem monerent.

Petitque accersiri Episcopos qui palam Imperatori referrent de omnibus.

Scribit etiã ad Episcopos in vrbe positos, & ad clerum. 2. *part. conc. Eph. inter epist. catholicor. synod. ad clerum Constantinop.*

Dedit eadem synodus literas etiam ad Episcopos Constantinopoli agentes, reliquosque vrbis presbyteros & diaconos, quibus imprimis queritur, non licere sibi Constantinopolim scribere, vt veritas innotescat. *Sciat pietas vestra Ephesum perinde ac carcerem prorsus nos inhabitare, in qua jam trimestre spatium vsque adeo arcte inclusi tenemur, vt neque per mare, neque per terras libere & absque discrimine, quempiam omnino, vel ad pium comitatum, vel in aliquem alium locum, amandare queamus. Nam quotiescumque ea quæ misimus, reddi contigit, vt tabellarii sexcenta vitæ discrimina evaderent, in alias atque alias formas transformare se coacti sunt.*

Diluitque affictas ab adversariis calumnias. *Ibid.*

Narrat deinde, quæ sibi calumniæ ab adversariis affingantur. *Quod autem tam diligenter custodimur, hoc aliunde non provenit, quam quod ad piissimos Imperatores omnia contra nos falsò deferuntur. Nam alii, vt accipimus, quasi seditionis auctores, apud pias Augustorum aures nos incusant. Alii suggerere ausi sunt, quasi œcumenica nostra synodus Cyrillum sanctissimum Deoque dilectissimum Archiepiscopum Alexandrinum, & sanctissimum Deoque devotissimum coepiscopum nostrum Memnonem deposuisset. Quidam & hoc fortassis adjicere veriti non sunt, quod cum defectionis conciliabulo, cujus dux est Joannes Antiochenus, amicum colloquium inire nobis placuerit. Ne igitur hæc patefiant, tanta diligentia custodimur.*

Et suam constantiam testatur.

Denique laudata omnium suorum constantia, siquidem mallent sequi exulem Cyrillum, quam Joanni adhærere, hortatur, vt ipsi

petant ab Imperatore, vel advocari Episcopos aliquos, qui palam loquantur; vel omnes ad suas Ecclesias dimitti, ne gravissimis, quibus premuntur, ærumnis conficiantur. *Certiorem facite Imperatorem, & supplicate, vt nostri misertus, ex hoc tandem speciosa ergastulo nos revocet; & si quidem digni sumus, qui pientissimi Christique amantis Imperatoris faciem videamus, id fieri mandet: si vero indigni judicamur, quibus hoc obtingat, saltem ad Ecclesias nostras redire nos sinat; ne hic vniversi, alii morbis, alii mœstitia consumpti pereamus.* Ibid.

Additum est Commonitorium, Dalmatio archimandritæ, vt opinor, nominatim directum, quod commiserationem movere possit, vel durissimo cuique: *Necamur æstibus, cum aeres sint graves, & pene quotidie aliquis sepeliatur*, &c. Additum Commonitorium ad S. Dalmatium.

Geminas a synodo scriptas fuisse Imperatori literas, quod nonnulli vocant in dubium; singularumque ordinem & argumentum non ita communiter notum, manifeste docent epistolæ, quas Cyrillus e sua custodia misit, vnam clero populoque Constantinopolitano, qua in primis amicos suos duos, Dalmatium archimandritam sanctissimum, Alipiumque Apostolorum presbyterum, magnæ vtrumque apud Imperatorem auctoritatis, monuit quid pararetur, & quid facto opus esset; alteram tribus simul suæ diœcesis Episcopis, Theopempto, Danieli & Potamioni, in vrbe regia versantibus. Atque illæ sunt, quas cum Commonitorio inclusas arundine mendicus detulit, vt falleret artes Orientalium, per amicos prohibentium, ne quid a sacra synodo Constantinopolim afferretur, quod rebus suis incommodaret. Etliteræ Cyrilli ad eumdem Dalmatium & Alipium presbyterum, ac suos in vrbe Episcopos. 2. part. c. 1. p. act. 6. *rescriptum Episcoporum*, &c. Hæc omnia detulit mendicus arundine in clusa.

Quid postea præstiterit largitionum comes, constat ex epistola Cyrilli ad clerum populumque Constantinopolitanum. *Cum prædictus*, ait, *magnificentissimus vir nil non tentaverit, quo Joannes & qui cum eo sunt, in sanctæ synodi communionem recipiantur, in hodiernum vsque diem ne audire quidem hujusmodi vocem sustinuerunt; sed obsistunt quidem omnino, & dicunt: Fieri non potest, vt ad hoc veniamus, nisi quod contra legem ab illis factum est, dissolvatur, ac synodo tanquam qui deliquerint, supplices accidant, & Nestorium illiusque dogmata scripto anathematizent; & in his vniversa synodi consistit instantia. Cum vero hac ſpe magnificentissimus ille vir, cujus meminimus, frustratus esset, aliud rursum excogitavit, & a sancta synodo petiit, vt fidei expositionem scripto sibi exhiberet, vt cum illi quoque ipsius impulsu assensissent ac subscripsissent, reversus diceret: Redegi illos in amicitiam, qui humanis offensis inter se dissidebant. Hoc intelligens sancta synodus iterum surrexit diserte dicens: Nolumus nobis ipsis eam contumeliam irrogare; non enim tanquam hæretici huc vocati sumus, sed venimus vt fidem labantem & exagitatam stabiliamus, quam & stabilivimus; nec opus est Imperatori, vt fidem nunc discat, cum hanc sciat, & in ea baptizatus sit. Quare nec id quidem Orientalibus successit.* Joannes comes tentat partium concordiã, sed frustra.

Jubet Imperator Nestorium secedere quo vellet, circiter medium Augustum.

Epistolam hanc dedit Cyrillus, postquam Ephesi rescitum est, Joannem comitem *non omnia recte retulisse*, & priusquam tamen septem de singulis partibus Constantinopolim evocati essent, atque ita circiter medium Augustum : quo fere tempore oportuit evocatoriam sanctionem Ephesum afferri, potestatemque Nestorio fieri, quo vellet abire, & quo placeret secessu depositionis dolorem solari; Cyrillo tamen interim Memnoneque in custodia retentis, dum ipsorum causa, disceptantibus vtriusque partis Episcopis, ab Imperatore cognita & dijudicata esset.

Et ad se mitti ex vtraque parte legatos septem.

Theodosius id consilii cepit, partim quia Nestorium legitime exauctoratum, vel ipse Joannes comes retulerat; partim quod qui auctoritate valebant in palatio, cum Nestorium subducere non possent meritæ sententiæ, eadem tentarent artibus aulicis involvere Cyrillum & Memnonem, suique amici dedecus immeritorum communione minuere; partim denique ob religiosum Imperatoris animum, quem Dalmatii sanctissimi archimandritæ monita, clerique Constantinopolitani gravissima obtestatio commoverat. Jussi ergo ex vtraque parte legati ad vrbem regiam venire; nec videntur morati, quominus se darent in viam, circa vigesimum diem Augusti: nam Orientales suis ad socios literis testantur, se Calchedone fuisse die quarto Septembris.

Qui se dederunt in viam, circiter diem 20. Augusti.

Legati a sancta synodo, cum mandatis. 2. *part. conc. Eph. inter epist. cathol.*

Elegit sacra synodus Philippum presbyterum, Arcadium, Juvenalem, Flavianum, Firmum, Theodotum, Acacium, Evoptium, Episcopos, quibus profecturis dedit ad Imperatorem literas, & cum literis mandata quatuor, quæ servarent. Primum, vt Cyrilli & Memnonis securitati consulerent. Secundum, ne Joanni ejusque sociis jungerentur, quippe qui & noluerint cum synodo Nestorium deponere, & contra canones Cyrillum Memnonemque damnare ausi sint, & non minima ex parte Nestoriana dogmata Cælestianaque hactenus defenderint, & totius orbis synodum velut hæreticam infamare non dubitaverint. Tertium, si communionem imperaret Theodosius, parerent quidem, sed his conditionibus, vt Orientales damnationi Nestorii subscriberent, libello veniam peterent patratorum in præsides synodi, Nestorii dogmata cum sectariis damnarent, collaborarent synodo in restituenda Cyrillo Memnonique dignitate. Quartum, vt ne prius communionem sponderent, quam restituti fuerint præsides, omniaque interim ad synodum referent. Additur sub finem, nisi mandatis pareant, synodum nec ratum habituram quod egerint, nec eos postmodum in suam communionem admissuram.

Legati a synodo Orientalium, cum mandatis quoque.

Orientalis factio totidem de suis Episcopos legavit, Joannem Antiochenum, Joannem alterum Damascenum, Himerium, Paulum, Macarium, Apringium, & Theodoretum, quibus etsi liberam fecit rerum gerendarum potestatem, id tamen mandavit, vt Cyrilli capita, tanquam hæretica alienaque ab Ecclesia catholica & apostolica, modis omnibus rejicienda curarent. Adjunctus mandato libellus precum ad Imperatorem, quo per quid-

quid sacrum est, obsecrarentur, ne cui liceret impune aliam fidei formulam, præter symbolum Nicænum, subscribere; & vt de quæstionibus quisque scripto apud Imperatorem deponeret sententiam, qua posset argui, si quid postea in contrarium assereret, vt esset vna omnium consensio, nec duæ permitterentur liberæ de quæstionibus opiniones, sed res tota disputando definiretur. Id vero sin minus in præsentia effici posset, fas sibi esset ad Ecclesias suas redire. Juvenalem porro Hierosolymitanum insimularunt, quasi malis artibus conaretur Phæniciam secundam & Arabiam in partes Cyrilli vocare. Dolebant enim vnum hunc e patriarchis nominatim non fuisse accusatum.

Extant literæ die 13. Augusti scriptæ ad sacram synodum ab Episcopis septem, Eulalio, Eutrechio, Acacio, Chrysaphio, Jeremia, Theodulo, Isaia, qui Constantinopoli versabantur. Suum illi studium in tuenda fide scripto testabantur Patribus, vt qui & in vrbe rem strenue gererent, & Ephesinis Patribus animos adderent, ad fortiter absolvendam victoriam, & parati essent ad petendam Ephesum, auxiliaremque opem ferendam, si placeret synodo, vnde mandata sibi ad negotium commune gerendum mitti peterent. Episcopi septem ex vrbe solantur synodum, & accendunt ad fortiter standū pro fide.

Rescripsit quoque in eandem sententiam Dalmatius sanctæ synodo. Epistola vero, quia nondum edita est, afferenda videtur integra, tum Græce, vt est in codice Vaticano, tum Latine. Sic ergo se habet. Scribit & Dalmatius.

Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ ἁγίου ἐν τῇ Ἐφεσίων πόλει συνόδου πρὸς Δαλμάτιον τὸν ἁγιώτατον ἀρχιμανδρίτην.

Τὴν ἐπιστολὴν τὴν πεμφθεῖσάν μοι παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ἐδεξάμην, καὶ γνοὺς τὰ ἐν αὐτῇ ἐμφερόμενα, ἐν παρόντι μὲν ἐλυπήθην σφόδρα διὰ τὰ συμβεβηκότα ὑμῖν παρεισάκτως τε καὶ θλίψεως. ἐγέγραπτο γὰρ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὅτι τινὲς τῶν ἁγίων πατέρων αὐτοῦ διάγοντες, ἐκ τῆς στενοχωρίας ἐτελεύτησαν. λοιπὸν γινώσκετε, ὅτι ἐπίσης ἔχω πᾶσιν κέλευσιν ὑμῶν πληρῶσαι, καὶ ἐν οὐδενὶ παρίδων ἢ παραβλέπω, ἢ ἠμέλησα, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὅδε τὸ παῖγμα, καὶ ἀρίστου παρὰ τὸν Θεόν· οὐδεὶς γὰρ δύναται ἀποκτεῖναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, ἢ ἄλλα τινὰ βλαβέσθαι. οἱ γὰρ ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ ζωὴν ἔχουσιν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· οἱ δὲ ἀφισάμενοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χαείλος κατηραμένοι εἰσίν, ἐρριμμένοι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὡς ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτῷ μετ' αὐτόν. ὁ γὰρ Θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφαίδρυνε, καὶ ἐφωκώδμησε τὴν ἁγίαν συνόδον πᾶσιν, καὶ τοῖς κόποις ἡμῶν, καὶ ἱδρῶσι παρεσπέζατο. διὰ παντὸς οὖν ὦ Θεῷ τῷ ὕπτιος δυοδωδήμοτι, καὶ τὴν νίκην ὑμῖν παραχόντι γὰρ τῆς πίστεως. ὄφελόν γὰρ ἐμοὶ, παραλαβεῖν τὴν ὑμετέραν ἀγιωσύνην.

Epistola missa ad sanctam synodum Ephesinam a Dalmatio sanctissimo archimandrita.

ACCEPI epistolam a sancta synodo ad me missam, & legens quæ contineret, in primis indolui vehementer, propter ea quæ vobis acciderunt mala: scriptum enim erat in epistola, aliquos ex sanctis Patribus illic agentes, propter angustias lo-

corum, extinctos esse. Cæterum scitote me prompte jussa quælibet vestra impleturum, nec quidquam hactenus præteriisse: neque enim negligenter aliquid provideo, nec incuriosus sum, cum præsertim res fidei orthodoxæ Deique agatur; nemo enim potest deficere a Deo vivente, & alia quædam consilia capere. Qui enim recte tractant verbum veritatis, Dei vitam habent, & in hoc sæculo, & in futuro; qui vero deficiunt a Dei gratia, ejiciuntur in tenebras exteriores, quem admodum Nestorius, & qui eadem cum ipso sentiunt: Deus enim & pater Domini nostri JESU CHRISTI complacuit sibi in sancta synodo, eamque totam vt ædificium suum curat, vestrosque labores & sudores gratos habet. Gratias ergo agimus Deo, qui vos recta via duxit, & victoriam de fide vobis tribuit. Orate pro me, precor sanctitatem vestram.

1. *Tim.* 2. *v.* 15.

Matt. 8. *v.* 12.

In eodem codice Vaticano reperitur synodi responsum ad Dalmatium: breve illud quidem, si per seipsum spectetur, sed cui insertum sit quoddam velut parergum, de summa monasteriorum vrbis regiæ præfectura Dalmatio collata, quod spernendum putavi propter ἀδιοφορησίαν. Sic ergo synodus respondet.

Ἀντίγραφον πεμφθὲν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς τὸν κύριον Δαλματίον.

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει, κατ' κέλευσιν Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων, δεξαμένη τὸν ὑπεροχώτατον τὸν πεμφθέντα παρὰ Δαλματίου τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιμανδρίτου καὶ παντὸς τοῦ μοναχῶν, καὶ εὑροῦσα αὐτὸν ταραττόμενον κινδύνοις, καὶ μᾶλλον πεπαρρησιασμένα καὶ ὀκτὼ ἐντὸς ὄχλου γόντα αὐτὸν ἐν τῇ κελλίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀπελθόντα πρὸς τὸν εὐσεβέστατον καὶ φιλόχριστον βασιλέα, καὶ διδάξαντα αὐτὸν πάντα, τὰ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Θεσμὰ καὶ κανόνων τῆς ἁγίας συνόδου περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ αἱρεσιάρχου Νεστορίου.

Ηὐχαριστήσαμεν Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, ὃς οὕτως κατηξίωσε ὑμᾶς, ἀπλανεῖς εἶναι τοῦ ὀρθοῦ δόγματος τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ τοὺς ἡμῶν κόπους, καὶ ἱδρῶτας ἐμφανῆς κατασκήπτα, οὐ μόνον τοῖς εὐσεβεστάτοις βασιλεῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἀρχιμανδρίταις, καὶ πᾶσι τῷ φιλοχρίστῳ κλήρῳ, καὶ ὅλῳ λαῷ· ὡς γὰρ ἄλλος μὴ θεμίτων συνεβάλετο ἡμῖν, εἰ μὴ μόνον ἡ ὑμετέρα ἁγιότης; διὰ γὰρ ἄλλου οὐκ ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια, εἰ μὴ διὰ ὑμῶν. τοιγαροῦν τῷ κυρῷ Δαλματίῳ· τοῦτον χάριν πάντες ἡμεῖς τὰς χεῖρας ἐκτείνομεν πρὸς τὸν φιλάνθρωπον καὶ ἀγαθὸν Θεόν, ὑπὲρ εὐζωίας καὶ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων, καὶ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης. παρακαλοῦμεν οὖν ὑμᾶς ὅπως πλέον προσπάθεσθαι ἡμῖν, καὶ ἀναπληροῦν τὸν τόπον ἡμῶν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀνακύπτουσι περὶ τῆς πίστεως. ὡς γὰρ ἔγνωμεν, ὅτι καὶ παρὰ τῶν ἐπιδημησάντων Νεστορίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπεκάλυψέν σοι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν δόλους, καὶ ὅτι πᾶσι τοῖς ἐρχομένοις ἐν τῷ κελλίῳ σου ἔλεγες· προσέχετε ἑαυτοῖς, ἀδελφοί, ὅτι κακὸν θηρίον ἐπεδήμησεν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ πολλοὺς ἔχει βλάψαι τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ.

Ἡ ἁγία καὶ ὁμοούσιος τελεία φυλάξαι σε ἐρρωμένον ψυχῇ καὶ σώματι, ἀδιαφθορώτατα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. χαρᾶς ἡμῶν ὁσιώτατε ἀδελφέ.

Exemplum epistolæ missæ a sancta synodo ad dominum Dalmatium.

CUM sancta & œcumenica synodus in Ephesiorum metropoli congregata jussu Theodosii & Valentiniani, religiosissimo-

rum & Christo amabilium Imperatorum, accepisset epistolam missam a Dalmatio sanctissimo archimandrita, & monachorum Patre, & ipsum comperisset, vrgente fidei zelo, post quadraginta & octo annos egressum ex sua cellula, iviisse ad pissimum & christianissimum Imperatorem, eumque docuisse omnia quæ consecuta sunt, quæque effecta a sancta synodo, pro depositione impii Nestorii.

Gratias egimus Christo vero Deo nostro, qui vos ita impulit juvare rectum dogma fidei nostræ, & nostros tandem labores sudoresque demonstrasse, non tantum piissimis Imperatoribus, sed etiam sanctissimis archimandritis, totique Christo amabili clero, ac populo. Nam quis alius hominum opem nobis tulit præter vestram sanctitatem? cum a nullo manifestata sit veritas, præter quam a nobis, id est, a domino Dalmatio. Cujus rei gratia nos omnes manus supplices extendimus ad benignum bonorumque parentem Deum, pro felici vita & sospitate piissimorum nostrorum Imperatorum, ac sanctitatis vestræ. Hortamur vos igitur adjungi nobis, ad amplius aliquid præstandum, & implendum illic nostrum locum, in his quæ oriuntur fidei negotiis. Quamquam hortatione non est opus, novimus enim Deum tibi revelasse, quæ Nestorius in corde gereret, antequam Constantinopoli palam grassaretur, teque jam tum omnibus in monasterio existentibus dicere solitum: *Cavete vobis, fratres, siquidem mala bestia hac in vrbe grassatur, & multos sua doctrina inficit.*

Sancta & consubstantialis Trinitas servet te incolumem mente & corpore, prædicantem Christum Deum nostrum. Ora pro nobis, sanctissime frater.

Legati vtriusque partis Calchedonem appellunt sub finem Augusti.

Cum legati partium sub finem Augusti Calchedonem tenuissent, jussi sunt ibidem subsistere, propter tumultuantes monachos, si qua tamen fides Theodoreto id causanti. Eo loci fama didicerunt, Nestorium ante octo dies, quam advenirent, Epheso dimissum, vt iret, quo liberet. Quod cum foret præjudicium non leve causæ, tantum catholicis lætitiæ, bonæque spei fecit, quantum vicissim doloris metusque Orientalibus, propter inclinationem Theodosii in meliorem partem. *Postquam Calchedonem venimus, (nam Constantinopolim, neque nos, neque nostri adversarii intrare permissi sumus, propter seditiones bonorum monachorum) fama accepimus*, inquit Theodoretus, *quod ante octo dies, quam compareremus, dominus Nestorius ab Epheso dimissus sit, vt eat, quo liberet: vnde valde doluimus, quandoquidem vere ea, quæ illicite & absque judicio facta sunt, jam robur habere videntur.* 1. part. conc. Eph. inter epistolas schismatic.

Scribunt orientales legati ad suos die 4. Septembris. Epist. initium est: Precibus sanctitatis vestræ, &c.

Die quarto Septembris Orientalium legati ad suos Ephesum scripserunt: quo die Calchedone transiturus expectabatur Imperator in villam Rufinianam, vbi statuerat audire causam. Et vero convocatos eo loci audivit non semel, sed quartum etiam, imo & quintum, & quidem satis benevole in speciem; vnde victoriam sibi intempestive gratulati sunt, literis ad suos Ephesum

datis. Narrant enim ea quæ obtulerant Imperatori, accepta fuisse; quæ synodi legati, rejecta; reprehensum a se Acacium, quod passibilem deitatem dixisset, & ad tantam blasphemiam cohorruisse Theodosium; ab eo imperatum fuisse, vt suam quisque sententiam scripto traderet, nec aliam ab ipsis propositam, quam Nicænam; populum, probante Imperatore, Constantinopoli ad se confluere, enixeque petere, vt pro fide strenue pugnarent, vixque a se retineri, ne adversariis noceat.

Ea confessio incipit: Propter ecclesiasticas controversias, &c.

Tam felicem exitum certaminis Orientales legatis suis ex vrbe Ephesina congratulati sunt, eosque simul monuerunt, catholicæ synodi Patres, quos Ægyptios vocabant, perinde se gerere ac prius, id est, causas dijudicare, quæ plurimæ deferebantur, Ecclesiis diversis providere, &c. Remiserunt ipsis quoque subscripta a se exemplaria duo fidei Nicænæ, vnaque expositionem capitulorum a Cyrillo recens factam, ac etiam libellum Imperatori offerendum. Hoc in libello post actas pro favore suis præstito gratias, summisse pro Nestorio, cujus nomen tacent, quia ingratum Imperatori audiverant, abjecteque supplicabant. Quid enim abjectius istis verbis? *Oramus, & ante vestigia vestra provolvimur, vt nos cum longanimitate humiliantes vestræ pietati suscipiatis, & juste petentes de offensa persona ab his, qui receperunt hæretica capitula Cyrilli*, &c. Dederunt insuper in mandatis, vt totis viribus pro Nestorio facerent; neque suo nomine consentirent vnquam in restitutionem Cyrilli & Memnonis, nisi capitula damnarentur: ea quippe eo vsque execrabantur, vt ne vnum quidem recipere vellent, etsi mors intentaretur.

Referibunt Ephesini schismatici.

Epist. incipit: Quoniã didicimus vestros pro religione labores, &c.

Libellus incipit: Fidelis exsanctissimorum, &c.

Compressus est aliquot post diebus impetus exultantis inconsiderate lætitiæ: redeunte siquidem in vrbem Imperatore, jussi sunt synodi catholicæ legati comitari, vt Episcopum Constantinopoli ordinarent, Orientalibus interim Calchedone relictis; qui libello ad Theodosium misso petierunt, ne qua fieret ordinatio, priusquam dogmata examinarentur, vaticinantes alioqui ingentia, quæ forte machinabantur, inde mala oritura. Aiebant enim: *Necessarium duximus, vt præsentibus literis doceremus vestram pietatem coram Deo & Christo ipso ac sancto Spiritu, quod si quis ordinatus fuerit, antequam discutiantur recta dogmata, ab iis qui hæretica sentiunt, necesse sit vt tota Ecclesia scindatur, tam clero quam plebibus dissidentibus: nullus enim piorum feret hæretica colentibus communionem dari, propriamque salutem annihilari. Si autem hæc futura sunt, tunc vestra pietas præter suam mentem agere cogetur; nam & schisma præter sententiam invalescet, & eos qui proprietate certant, contristabit, non ferentes, vt sua animæ pereant, & constent contentiosis impia Cyrilli dogmata, quæ justificare volunt. Multi autem qui pietati student, & omnes nos, qui ex orientali diœcesi, & vestra provinciæ ex diœcesi Ponti, & Asiæ, & Thraciæ, & Illyrici, & Italiarum Cyrilli dogmata admitti non sinent; qui & vestræ pietati librum beatissimi Ambrosii miserunt adversa pullulanti huic*

Catholici legati in vrbem admittuntur ad ordinandũ Episcopum.

Relictis Calchedone schismaticis, & tumultuantibus oblato libello.

2. part. conc. Eph. in actis adverſ. Cyrill. 2. pet. ad Theodosium.

huic ſuperſtitioni docentem. Quapropter ne hoc eveniat, & veſtra pietas magis conturbetur, ſupplicamus, precamur, obſecramus, vt edicat, ne ordinatio antea fiat, donec orthodoxa fides firmetur.

Libello nihil aliud reſponſi datum, niſi quod facta eſt legatis Orientalium, ſuiſque apud Epheſum ſociis, libera poteſtas redeundi ad ſuas Eccleſias. Quod cum reſciiſſent, libellum tertium Imperatori miſerunt, non modo iracundiæ plenum, ſed vecordis etiam exprobrationis, imo & impudentis comminationis. Auſi ſunt quippe Theodoſio objicere. Primum, quod ipſos illuſiſſet. *Vocati ſumus*, inquiebant, *ad confirmandam ſanctorum Patrum fidem; verumtamen vſque in præſentem diem Calchedone retenti ſumus, & nunc ad propria dimittimur.* Deinde, quod Orientales præ aliis deſpiceret. *Cæterum non illorum tantum, ſed & noſter rex es; neque enim parva portio regni tui eſt Oriens.* Tertio, quod fidem proderet propter rationes politicas. *Ne deſpiciat veſtra majeſtas fidem, quæ adulteratur, in quam & vos, & progenitores veſtri baptizati eſtis; qua & nunc opus habetis in bello, quo Africam premitis.* Quarto, quod damnationis æternæ ſe reum faceret. *Ii, qui permiſti ſunt Eccleſias habere, animas eorum, qui ad ſe accedunt, & ſi quis ipſos volet audire, occidunt.* Quinto denique, quod eum ſe præſtaret, cum quo perinde agendum ſit, ac cum rejicientibus verbum Dei, atque Apoſtolos perſequentibus. *Si poſt hanc noſtram obſecrationem, hanc quæ coram Deo data eſt, doctrinam non ſuſceperit veſtra pietas, nos etiam pulverem pedum excutiemus, & clamabimus cum beato Paulo:* Mundi ſumus a ſanguine veſtro.

Cui nihil datum reſponſi, ſed facta diſcedendi poteſtas. Etenim offerunt libellum plenum exprobrationum.

Nihil effectum hoc etiam libello: quare poſt acceptam abeundi poteſtatem, mandarunt ſuis Epheſum, quo loco res eſſent, deploratam ſcilicet Neſtorii cauſam, cum nemo poſſet ferre ipſius nomen: Cyrillianos tyrannide, fraudibus, adulatione, donis omnes decepiſſe: vix tandem precibus ab Imperatore impetratam redeundi ad ſuas Eccleſias facultatem, ſed ea lege, *vt & Ægyptius, & Memnon Epheſius in ſuis locis manerent. Sic enim*, aiebant, *poterit Ægyptius omnes excæcare muneribus ſuis: ſic vt ille quidem, cum innumera fecerit mala, ad thronum ſuum redeat; iſte vir innocens vix ad ſuam manſionem dimittatur.*

Act. 20. v. 26. Sed ſine vllo operæ pretio.

Antequam vero Calchedone recederent, Theodoretus ſermonem habuit ſane virulentum, quo valediceret legatorum nomine Neſtorii fautoribus, qui Calchedonem trajecerant, vt dicentem audirent. *Terribiles Propontidis fluctus tranſire auſi eſtis*, inquiebat, *vt noſtram audiatis vocem, quam veſtri paſtoris vocis effigiem putatis: deſideratis enim audire jucundas veſtri paſtoris fiſtulas; paſtoris, quem paſtores ſocii calamis occiderunt*, &c. Joannes qui aderat, excepit de more dicentis verba, ſalutanſque extremum auditores, eos ad obſtinationem in errore incendit, facta catholicis calumnia, quaſi patibilem deitatem dicerent, factamque corporis & deitatis naturam vnam, quod antea quoque Theodoretus objecerat. *Sancta lex eſt*, aiebat Joannes, *vt Patribus ac-*

Theodoretus ante diſceſſum concione laudat Neſtorium, & ejus fautoribus valedicit. *Sermo incipit: Chriſtus nobis dux ſit ſermonis.* Valedicit pariter Joannes. *Sermo incipit: Sancta lex.*

cepta ferantur ea, quæ filiorum sunt. Meus igitur est Galaad, & meus est Manasses; imo non mei sunt, sed Dei, qui vestram cum nostra congregavit Ecclesiam, & hunc pro pietate zelum cum aliis donis largitus est. Equidem inter vos ideo surrexi, vt dicendo salutarem simul & valedicerem; etenim vobiscum sumus ad fratres nostros contendentes.

Catholici Epheso recedunt.

Jam vero quid a suis legatis œcumenica synodus acceperit, etsi non est proditum literis, quod sciam; ex eo tamen intelligitur, quod Patres, post difficilem pugnam cum Christi hostibus, sic tanquam glorioſi duces, parta victoria, laureati suas Ecclesias reserint; ipseque Cyrillus die 30. Octobris, qui tertius mensis Athyr, secundum Ægyptios, Alexandriam appulerit, vbi a suis, quasi triumphantis exercitus ductor, acceptus est. Et vero decima nona homilia, qua diem Paschatis in annum 432. edixit, Epinicion sibi quoddam videtur cecinisse, quod tamen, præ modestiæ studio, vt & classicum anni prioris, allegoricis figuris temperavit. *Opportune*, inquit, *rursum, quod Psalmographi lyra antiquis occinuit, nos quoque ad vos vsurpabimus:* Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis. *Hoc est, victoriale carmen occinamus Christo*, vicit namque pro nobis mundum, *quandoquidem scilicet ipsemet ait, triumphavitque* principatus, dominationes, atque mundi rectores tenebrarum harum, spiritualis nequitiæ in cælestibus, *nosque hoc pacto ereptos ex illorum sævitia ab antiquis criminibus liberavit*, affigens cruci, quod contra nos erat, chirographum, *vt ob hoc ipsum scilicet gaudentes dicamus*: Ubi est, mors, victoria tua?

Cyrillus Alexandriã ingreditur die 3. Octobris.

Mittitque homiliam paschalem xix. velut Epinicion.

Tom. 5. edit. Græcol. part. 2. hom. 19.

Psal. 46. v. 2.

Col. 2. v. 15.

1. Cor. 15. v. 24.

Col. 2. v. 14.

Osee 13. v. 14.

Ordinatur Maximianus vrbis regiæ Episcopus die 25. Octobris.

Socrates lib. 7. cap. 34. & 36.

Quadrimestri spatio post abdicationem Nestorii elapso, octavo Kal. Novembris, id est, die 25. Octobris, qui dominicus, synodus Episcoporum, sive qui a catholicis Epheso missi fuerant, sive qui forte Constantinopoli reperti, aut etiam e provincia convenerant, vrbis regiæ Episcopum ordinavit Maximianum ex monacho presbyterum, non exculti ſſimum quidem literis, sed fidei probatæ, pacisque amantem, & pietatis operibus deditum. Nulli erat ille clericorum parti ingratus, imo sedi apostolicæ, cujus legati aderant, eo acceptior, quod in Ecclesia Romana posuerat prima sacræ militiæ rudimenta. Atque hæc causa fuit, cur Proclo & Philippo anteferretur, viris alioqui doctrina & pietate præstantibus, sed qui studiis clericorum contrariis foverentur.

3. part. conc. Eph. cap. 23.

Celestinus epist. ad clerum Constantinop.

Synodus de ordinatione scribit.

3. part. conc. Eph. cap. 16.

Ad Episcopos Epiri.

Statim ab ordinatione synodus literas de more dedit ad primas sedes, atque etiam ad Episcopos veteris Epiri, quos schismatici fallere tentabant, proinde ac si sanctæ synodi communione fruerentur, quamvis a pristina sententia non recessissent. Quamobrem canones, qui in septima actione leguntur, ad ipsos missi sunt, ex quibus *certiores redderentur de iis, quæ contra schismaticos & Nestorianos decreta fuerant, & qualis dein pœna illis constituta esset, qui cum ipsis communicare præsumerent.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Literis a synodo Alexandriam ad Cyrillum directis, suas singulares adjunxit novus Episcopus, quibus sanctum Christi confessorem pro meritis laudaret, peteretque tanti præsulis, sive precibus juvari, sive consiliis informari, sive perpetuo caritatis vinculo devinciri. Addidit & suas tum synodicis, tum imperialibus ad S. Celestinum summum pontificem, quas omnes perferendas acceperunt Joannes presbyter, & Epictetus diaconus. Non extant tres illæ, quod sciam; earum tamen mentio fit in responsionibus Celestini ad singulas: vnde scimus epistolarum perlatores venisse Romam ad diem natalem Domini; lectas Imperatoris literas, aliasque, vt opinor, in maximo cœtu apud sanctum Petrum, ac summa omnium gratulatione exceptas. *Religiosos filios meos*, inquit Pontifex, *Joannem presbyterum, & Epictetum diaconum, tantæ rei nuntios, cum totius Ecclesiæ gratulatione suscepimus; & lectis in tota Christianæ plebis congregatione, apud beatissimum Apostolum Petrum, vestræ pietatis apicibus, Deo nostro pro vobis vota persolvimus. Ita enim ad nos, agente Domino, pervenerunt, vt ad eum diem, quo celebramus Christi Dei nostri natalem, secundum carnem, cui quæstio inferebatur, concurrerent, & impietatem convicti vniversa congregatio confutaret.*

Ad Cyrillum. *Ibid. cap. 7.*

Ad Celestinum Papam. *Ibid. cap.* 20. 21. 22. & 23.

Orientales, cum intellexissent, nulla suæ protestationis habita ratione, Maximianum fuisse ordinatum, in suas quisque provincias abierunt, certi nunquam aut Alexandrinis, aut Constantinopolitanis communione jungi; quippe qui Cyrillum jure, vt ipsis quidem videbatur, a se depositum, vitioque ordinatum Maximianum, præcessore per injuriam dejecto, causarentur. Atque hinc ortum est, vt cum duæ tantum ineundæ pacis conditiones huc vsque exigerentur, consensio in depositionem Nestorii, & ejusdem errorum damnatio, tertia insuper accesserit, approbatio ordinationis Maximiani.

Orientales recedunt ad suas singulæ Ecclesias.

Theodoretus, quo nemo impatientius ferebat, sive Nestorii exauctorationem, sive Cyrilli restitutionem, non contentus reprehensionibus anathematismorum, quas ante synodum, impulsu Joannis Antiocheni, ediderat, in Orientem redux, instigante diabolo, vt ait Mercator, opus conscripsit adversus Cyrillum & sanctum concilium Ephesinum, quod aliquando ab argumento inscriptum reperitur, περὶ ἐναν θρωπήσεως, aliquando a numero librorum, πεντατεύχιον, quinque enim libris continetur. Scribendi occasionem explicat in præfatione. *Priusquam conventus apud Ephesum celebraretur, duodecim capitulis strictim aperteque restitimus, vt præscius horum fieret intellectus, etiam studiorum & rationis expertibus. Quia vero se manifestum, qui ista protulit, in concilio declaravit, & plures ex iis, qui corruerant, imperiti potius, nec vlla dogmatis imbuti notitia, pia hæc arbitrati sunt: operæ pretium visum est, iterum contra niti, sermonemque distendere, & succisam blasphemiam multipliciter confutare, vt ignorantibus evidentius approbemus, quemadmodum Evangeliis declararentur adversa, quæ nunc ab istis maxime proferuntur.*

Theodoretus quinque libros scribit adversus sanctam synodum. *Nunc primum ipsius excerpta eduntur, partim interprete M. Mercat partim ex MM. SS. regiis.*

Scribit etiam Eutherius viginti sermones. *Cod.* 46.

Sub idem tempus, videtur Eutherius Thyanensium Episcopus scripsisse, ad Eustathium Parnassi Episcopum, opus viginti sive libris sive capitibus distinctum, cujus est mentio apud Photium, sub nomine Theodoreti; totum vero reperitur inter opera Athanasii. Tempus autem his ex verbis facile intelligitur: *Quomodo potero mendacii omnia nunc turbantis cohibere impetus, quando temeritatis & impudentiæ plena sunt, quæ dicuntur, omnia. Dicuntur autem summa cum impudentia & arrogantia, vt nunc quidem, quod ausi hactenus non sunt, ausuri sint: vsque adeo hæreticorum malitia non jam amplius clam leviterque simplicioribus insidiatura; sed vt quæ summam omnium potestatem habeat, nullum non facinus sit patratura; sumptoque sibi in omnes imperio, leges præscriptura; ad placita sua quosvis pertractura; obedientiam subitam flagitatura; cognitura causas; pœnas a diligentioribus pietatis cultoribus exactura; & hunc quidem involutura injuriis; patria pulsatura alterum, huic accusationum textura laqueos; illum de dignitatis suæ gradu deturbatura; alium dejectura audacia; alium vocum inanium ampullis in nassam tractura. Taceo vincula, carceres, mulctas, infamiam, flagella, miserabilia cædium spectacula; atque hujus tragœdiæ multi sacrorum antistites auctores sunt. O audaciam minime sacram! o intoleranda jura! peracturis sacra, aut docturis blandissima illa in ore est salutatio, pax omnibus.* Hæc cum sint Theodoreti & Orientalium querelis paria, eodem tempore proculdubio composita dici debent.

Tom. 2. *edit. Parisiensis vide dissert. de libris Eutherii.*

Cyrillus rescribit synodo & Episcopo Constantinopolitano 2. *part. conc. Eph. cap.* 18. & 19. Mittitque homiliam paschalem xx. circa finem Novembris, aut ineunte Decembri. Rescribit & Celestinus Papa. *Ibid.* 20. 21. 22. & 23. die 15. Martii anno 432.

Dum hæc in Oriente geruntur, Cyrillus synodo Constantinopolitanæ, Maximianoque respondit; illi gratulatus de constituto antistite; istum laudibus exornans, & de fide edoctum, monitis ad rem bene gerendam informans. Utraque responsio venit Constantinopolim, opinor, cum homilia paschali, id est, circa finem Novembris, aut Decembris initia. Eodem venit, quatuor totis post mensibus, Celestini respondentis quadruplex epistola: quælibet enim data legitur Idibus Martiis anni consequentis, Joanne & Epicteto festinantibus festum diem Paschatis sua in Ecclesia celebrare, cum natalem Domini Romæ peregissent. *Hanc*, ait Celestinus, *solicitudinem nostram præsentes probarunt Deo amabiles filii & carissimi, atque animis nostris acceptissimi, Joannes presbyter, & Epictetus diaconus, quos reversos, ad vos festinato remisimus; solicitius hoc agentes, vt quos diebus dominicæ nativitatis accepimus, resurrectionis dominicæ tempore redderemus.*

ANNO CCCCXXXII.

Moritur S. Celestinus die 6. Aprilis.

CUR porro tres fere menses Pontificis responsum clerici vrbis regiæ expectaverint, causa fuit procul dubio invaletudo Celestini, qui vigesimo secundo die a scriptis literis migravit ad Deum.

Post petitam a Theo-

In his vero literis sanctissimi Pontificis elucet vigilantia pasto-

ralis in promovenda Ecclesiæ pace, apostolicus vigor in profligandis hæresibus, disciplinæ studium adversus animos errorum pertinaces, mansuetudo erga pœnitentes, & paterna pietas in omnes. Senis tamen optimi, cupientis dissolvi, & esse cum Christo, votis vnum deerat, illudque quasi victoriæ necessaria quædam absolutio, nimirum, pax Ecclesiæ, communio Antiochenorum cum aliis, & Nestorii deportatio vltra metuendi metas. Id ab Imperatore postulat verbis, vt a summo Pontifice, efficacissimis. *Obsecramus & poscimus, sub illius invocatione, quem colitis, fidei vestræ, vt quod consuestis, arma præstetis. Nunc enim est omnis opponenda custodia, ne rapax lupus ovilibus dominici gregis, cum sævierit exclusus, rursus serpentino lapsu ad mortem perveniat animarum, effossis qua potest parte cuniculis: nec enim potest quiescere, cum prædæ suæ rabidus cupiat incubare. Munimen sanis, remedia præbete sanandis; vallate muris fidei vestræ religionis catholicæ veritatem, per quos & credentes muniti sint, & tanti sequaces erroris non audeant introire. Hic plenus victoriæ vestræ fructus est, nihil relinquere, quod rursus Dei Ecclesia debeat formidare. Quem igitur vniversorum ejecit sententia sacerdotum, in prædicatione sacrilega perdurantem, cum vestra clementia ab omni societate removeat, vt facultatem aliquos perdendi non habeat.*

dosio deportationem Nestorii, & Ecclesiarum reconciliationem.

Epist. ad Theodos.

Neque vero pius Princeps pati debuit, irritas esse optimi Patris preces: quare adhibito in consilium Maximiano aliisque Episcopis, & clero Constantinopolitanæ Ecclesiæ, de pace ineunda cum Cyrillo, scripsit Joanni Antiocheno, Acacio Beroœensi, & Simeoni stylitæ: Joanni quidem, vt in concordiam veniret; aliis vero duobus, vt suis precibus apud Deum, consiliisque negotium vrgerent.

Theodosius pacem Ecclesiarum procurat.

Ibid. 24. 25. & 26.

Aristolaus tribunus, cum potestate missus, imperatorias literas detulit, vtrumque antistitem coacturus, aut per se conspirare in conditiones pacis, aut Nicomediam venire, tamdiu ibidem moraturos, sine spe videndi Principis, quamdiu concordes non forent. Sanctio Theodosii caret quidem omnino temporis nota; mense tamen Aprili datam ex eo constat, quod dum daretur, nondum Constantinopoli auditum esset de morte Celestini, quæ contigit die sexto Aprilis. *Dum prædicti*, ait Imperator, *Episcopi sponderent, si Nestorii depositioni subscriberes, illiusque doctrinam anathematizares, fore vt omnis altercationis materia mox e medio tolleretur, Cyrillusque sanctissimus Alexandriæ Episcopus, cum suis, & sanctissimus Celestinus quoque gloriosæ Romæ Episcopus, ac reliqui omnes, quotquot vbique sunt orthodoxæ fidei sacerdotes, cum tua pietate ad communionem redirent*, &c.

Mittitque Tribunum, qui fieri curet.

Cum sanctione edita circa medium Aprilem.

Joannes, acceptis mandatis, concilium coegit apud Acacium Beroœensem, sive Antiochiæ tunc ille adfuerit, vt erat solitus, sive potius Beroœam Joannes ipse ad senem contenderit cum suis Episcopis: quod ex Theodoreti verbis suo loco concluimus.

Joannes accepta sanctione cogit Beroœæ synodum.

Vide notas ad epist. Theodoreti.

Lectis in concilio divalibus scriptis, quibus imperabatur con-

Inde ſcribit Cyrillo captioſas literas, propoſitis conditionibus iniquis concordiæ.

ſenſio in dejectionem Neſtorii, & dogmatum ejuſdem damnatio, atque adeo confeſſio victoriæ a Cyrillo obtentæ, mirum quantum commoti Orientalium animi fuerint: re tamen deliberata, placuit, non prius imperata facere, quam omnes fallendi artes exhauſtæ eſſent. Conſtitutum igitur, vt Joannes quidem per ſe rem pacis ageret, nec vlla ratione committeret, vt Nicomediam ire cogeretur; Cyrillus vero ad conditiones callide adigeretur, quibus Orientalium honori eſſet conſultum: nempe vt omnia ipſius ſcripta abolerentur, omneſque vni Nicænæ confeſſioni ſubſcriberent. *Poſteaquam vero*, inquit Cyrillus, *Orientalibus regium decretum expoſitum eſt, & tanquam factum ex eorum Epiſcoporum ſententia, qui Conſtantinopoli aderant, concilio neſcio quo, apud ſanctiſſimum piiſſimumque Beræenſem Epiſcopum Acacium congreſſi, ſcribi ad me curarunt conventionis modum, id eſt, ſanctarum Eccleſiarum pacis, niſi eo modo, quem ipſi præſcriberent, fieri non debere; erat autem ea petitio gravis ac moleſta: volebant enim ea omnia aboleri, quæ vel epiſtolis, vel tomis, vel libris evulgaveram; & ſoli fidei, quæ a ſanctis Patribus noſtris Nicæa edita fuerat, conſentire.*

Cyrillus epiſt. ad Acacium Melitenenſem.

Quæ Cyrillus reſpuit.

Abſurdæ ejuſmodi conditiones proponendæ viſæ ſunt, privatis literis, quas Acacius Beroœenſis, ſic tanquam pacis ſequeſter, Cyrillo ſcriberet: vt ſi reciperentur, propter auctoritatem ſcribentis, Cyrillus victoria excidiſſe videretur; ſin repellerentur, locus eſſet jam calumniæ Cyrillo faciendæ velut pacis inimico, & alterius tentandæ viæ, qua cogeretur vel invitus. Scripſit Acacius, vt erat deliberatum; Cyrillus vero, *Ego*, inquit, *ad iſta ita reſcripſi: Expoſitioni fidei, quam Nicæni Patres ediderunt, adhæremus omnes, nihil prorſus eorum, quæ in ipſa continentur, labefactantes; ſunt enim ea omnia recte inculpateque tradita; neque tutum eſt poſt illam fidei editionem, quidquam adhuc curioſius tractare. Quæ vero recte contra Neſtorii blaſphemias ſcripſimus, ea ejuſmodi eſſe, vt nulla nobis ratione perſuaderi poſſit, vt recte ſcripta eſſe negemus. Opus proinde magis eſſe, vt ipſi juxta pientiſſimi Chriſtique amantis Imperatoris decretum, imo vero ſanctæ ſynodi Epheſinæ ſanctionem, illum, qui contra ſalvatoris Chriſti gloriam pugnavit, ejicerent, impiaſque illius blaſphemias anathemate inſectarentur, ejuſque depoſitioni conſentirent, ac ſanctiſſimi piiſſimique Epiſcopi Maximiani ordinationem approbarent.*

Ibid.

Mittitur Alexandriã Paulus Emeſenus qui fraudulenter ageret.

Orientales ſpe ſua fruſtrati, iterum ad artes confugerunt, quas Cyrillus ita narrat: *His literis ſibi redditis, miſerunt Alexandriam religioſiſſimum & piiſſimum Epiſcopum Paulum Emeſenum, cum quo diu multumque de iis rebus diſſerui, quæ Epheſi prater jus & officium dicta factaque fuerant. Quia vero, iſtis oblivioni contraditis, iis potius curis inſiſtendum videbatur, quæ majoris momenti ac ponderis erant, interrogavi numquid literarum a piiſſimo Joanne Epiſcopo attuliſſet. Mox ille epiſtolam reddidit, non ea quæ debebat habentem, ſed potius non quo conveniebat modo dictatam: complectebatur enim irritationis vim potius, quam exhortationis. Hanc itaque non acce-*

Ibid.

ptavi. Nam cum meam animi ægritudinem, quâ fueram affectus ex iis, quæ præcesserant, & ab ipsis Ephesi facta fuerant, excusatione aliqua demulcere debuissent, tantum abest, vt id fecerint, vt se quoque propter sacrorum dogmatum Zelum jure optimo mihi succensuisse dicerent. At ex me audiebant, nec divinum zelum ipsos movisse, nec quod pro veritatis dogmatis pugnarent, aciem adversum me componere; sed quod hominum assentationibus locum darent, ac eorum, qui tum potentes videbantur, amicitias sibi conciliarent.

Neque verò Paulus ipse fraudibus abstinuit: nam cum literas attulisset querelarum plenas, paratum se tamen ostendit, tria quæ Cyrillus volebat, suo Orientaliumque omnium nomine implere: vtrumque vero callide, vt factorum veniam Cyrillus obtinuisse potius, quam dedisse videretur, & Orientales factum Pauli dissimulare magis se causarentur, quam vel approbasse vel mandasse. Qua prudentia fraudem dissolverit Cyrillus narrat his verbis: *Cum has literas misissem, animadvententes se communionem recipere non posse, nisi ea quæ facere debebant, prius perfecissent, miserunt Alexandriam Paulum reverendissimum religiosissimumque Emesenum Episcopum, qui ad me literas afferret, communionis quidem instaurationem concernentes, parum tamen recte dictatas: præ se ferebant enim quasdam querelas adversus nos habere, quasi quædam in sacro concilio, neque recte dicta, neque recte facta essent. Verum hujusmodi quidem epistolas non admisi, sed respondi: Cum de prioribus veniam petere deberent, quomodo novas iterum contumelias inferre audent? Cum autem memoratus piissimus Episcopus factum excusaret, juramentoque affirmaret, non esse hoc illorum propositum; sed ex mera animi simplicitate ad id scribendum progressos esse, caritatis causa purgationem admisi. Cæterum non prius illum ad synaxim recepi, quam dato libello Nestorii dogmata suo scripto anathematizasset, seque illum pro deposito habere confessus esset, & ordinationi religiosissimi Episcopi Maximiani assensisset. Petiit autem, vt istis a se omnium religiosissimorum orientalium Episcoporum loco oblatis libellis, nihil amplius exigerem, quod nulla ratione fieri sum passus; sed vna cum domino meo præclarissimo tribuno ac notario Aristolao duos e nostris clericis misi Antiochiam, chartamque tradidi mandans, vt si Joannes reverendissimus Ecclesiæ Antiochenæ Episcopus subscripserit, & illam acceperit, tunc demum literas de communione redderent.*

Fraudes dissolvit Cyrillus.

Epist. ad Donatum.

Aliam rursus artem adhibuit Paulus pejorem priore, vt vel statuta synodi convelleret, vel causas impeditæ pacis in Cyrillum rejiceret: siquidem contendit vnam Nestorii depositionem sufficere, ad sopiendas turbas, quas vnus excitarat; cæteros Episcopos in suas sedes restituendos, atque ipsos adeo quatuor nominatim dejectos, Helladium, Eutherium, Himerium & Dorotheum. *Sciat & hoc quoque tua sanctitas*, scribit Donato Cyrillus, *religiosissimum pientissimumque Episcopum Paulum initio plurimum institisse, Helladii, Eutherii, Himerii, & Dorothei depositorum causa, obnixeque rogasse, vt quæ contra ipsos decreta erant,*

Alias Pauli fraudes repellit Cyrillus. *Ibid.*

Ibid.

abrogarentur : affirmabat enim pacem Ecclesiarum aliter fieri non posse, nisi id quoque fuisset adjectum. Ego vero respondebam, rem ipsum impossibilem conari, eo quod nos istud nunquam essemus permissuri. Manserunt itaque in eodem schismate, in quo etiam nunc perseverant; neque ulla eorum, in conditionibus de pace sanctarum Ecclesiarum propositis, facta est mentio.

Tandem Orientales Imperatori parent.

Orientales, cum cernerent omnes suas machinas infringi, paruerunt tandem Imperatoris jussis, & Cyrilli postulatis; non tamen ita, quin adhuc fraudis quiddam adderent, quo viderentur id obtinuisse, quod Ephesi contenderant, nempe, vt de dogmate prius ageretur, quam de personis; vtque pars quælibet suæ fidei expositionem scripto daret, & de duodecim capitulis sileretur: id enim est impetratum a Cyrillo, cordatius forte, propter studium pacis, se gerente cum fraudulentis, quam par esset; siquidem inde Orientales occasionem sumpserunt, spargendi in vulgus mendacii, quasi sua capitula retractasset, & in Orientalium sententiam venisset.

Et Joannes Cyrillo scribit, verbis tamen ambiguis.

Scripsit igitur Cyrillo Joannes, sed ambiguis verbis, quibus non tam aperuisse mentem videatur, quam texisse: testatus enim est, neque sponte se in concordiam venisse, sed jussu Imperatoris; neque alia de causa expositionem fidei mittere, quam vt occluderet os adoriri volentibus; neque vnionem naturarum φυσικὴν admittere, sed vnionem tantum; neque virginem simpliciter Θεοτόκον καὶ ταύτην τῆς ἀσυγχύτου ἑνώσεως ἕνεκεν; neque damnare dogmata Nestorii, sed voces novas & profanas. Quæ omnia ancipitem facere possunt sensum: si quidem sententiam dixit non aliis verbis, quam quibus ipse etiam Nestorius non invitus vteretur. Nestorius enim confessus est, & Θεοτόκον esse Virginem sanctam; & vnitas naturas inconfuse; & vnum filium dominumque Christum; & Verbum carnem factum; & ex ipsa conceptione templum, quod assumpsit, sibi vniuisse, & cætera quæ Joannes prosecutus est.

Theodoretus impotentiam suam quatuor literis testatur.

Dum ita geritur negotium pacis, partim Antiochiæ, partim in Ægypto, Theodoretus ægre ferens rem non evenire ex animi sui sententia, literas dedit ad geminum Andream, monachum scilicet Constantinopolitanum, & Samosatenum Episcopum; dedit & ad Joannem Antiochenum, atque Himerium Nicomediensem, quibus testatur, se quidem nihil in epistola Cyrilli reperisse, quod videretur sanæ doctrinæ pugnare, quippe cum in ea capitulis contraria continerentur; se tamen non posse, etsi extrema quæque impendeant, nec in depositionem Nestorii, quem miris laudibus afficit, consentire; nec dogmatum damnationem subscribere, sine exceptione, qua significaret, damnare se dogmata, cujuscumque tandem essent, vt consuleretur Nestorii personæ. *Cujus*, inquit, *sanctissimi Episcopi, qui doctrinam indiscrete anathematizet, pietatem ipsam anathematizare videatur.*

Prodeunt hæ literæ, aliæ nunc primum ex versione M. Mercat. aliæ emendatiores quam prius.

Statuitque non subscribere sine distinctione dogmatis & personæ.

Cyrillus dat

Cum Tribunus moras pertæsus, Alexandria, quo venerat accelerandi

celerandi negotii causa, Antiochiam ad Joannem vrgendum rediret, Cyrillus misit vna duos e suis clericis, quibus chartam tradidit, mandans, vt si Joannes subscriberet, & illam acciperet, tunc demum literas ei de communione redderent. In charta continebantur tres conditiones pacis, sic enim scribit Cyrillus: *Cum igitur piissimus Joannes subscripsisset, cæterique, qui cum ipso illustriores erant; cumque Nestorii doctrinam anathematizassent, & quod ipsum pro depositio haberent, professi essent; ac Maximiani religiosissimi pientissimique Episcopi ordinationem approbassent, communionem illis restituimus.* Theodoretus, vt Joanni non aderat, cum pax constitueretur, ita neque subscripsit cum aliis; sed in suo secessu turbas meditabatur, imo solicitabat animos Episcoporum suæ provinciæ, quos etiam cogebat, velut in synodos, sicubi commodum foret: quamobrem ab Imperatore postmodum jussus est, veluti pacis publicæ perturbator, Cyri se continere.

literas ad Joannem sed cordatius quam prudentius.

Epist. ad Donatum.

Paulus Emesenus, rebus vtrinque compositis, postquam obtulisset libellum Cyrillo, quo consentiret in omnes conditiones pacis, non tantum communionem recepit, sed etiam potestatem habendæ ad populum, præsidente Cyrillo in magna Ecclesia, homiliæ die 25. Decembris, qua catholice locutus de incarnatione Verbi, & Deipara Virgine, tantos plausus a plebe acclamante accepit, vt non solum abrumpere sermonem coactus sit; sed etiam partem in primum Januarii diem differre. Observa in vulgatis editionibus sub finem verba perverti, quæ sic restituenda sunt. *Populus dixit: Fili Theophili, & Athanasii, & Cyrilli. Episcopus Paulus dixit: Patris sapientiam audiamus, quæ nostras quidem orthodoxorum mentes exsuscitat: hostium vero Ecclesiæ acies prosternit*, &c. Dicentis verba excepit Cyrillus de more, sermonemque commendans, *Hausimus*, inquit, *vobis aquam ex sacro fonte: doctoris, inquam, qui ante nos disseruit; qui Spiritus sancti lumine illustratus, exposuit nobis magnum ac venerandum Salvatoris nostri mysterium*, &c.

Rebus compositis Paulus in communionem recipitur. *3. part. conc. Eph. cap. 28.* Et concionem habet coram Cyrillo die 25. Decembris. *Ibid. cap. 31. Ibid. cap. 32.* Et iterum die primo Januarii.

Ibid. cap. 31.

ANNO CCCCXXXIII.

POSTQUAM intellexit Theodoretus, negotium omnino peractum esse, scriptumque a Joanne Antiocheno, non tantum ad majores sedes, sed etiam ad Imperatorem, quo testaretur se & dogmata Nestorii damnare, & ejus depositioni, ordinationique Maximiani consentire; dedit iterum ad Himerium literas, quibus animi sui impotentiam simul & factionis fraudes prodidit. Ad ipsum quoque Nestorium epistolam misit, quasi pignus quoddam suæ in tuendis hæretici partibus pervicaciæ. *His*, inquit, *quæ contra tuam venerationem injuste atque inique patrata sunt, nec si mihi vtramque manum quis abscinderet, potero præbere consensum, divina proculdubio mihi cooperante gratia, & infirmitatem animæ suble-*

Theodoretus pacis factæ impatientiam iterum literis testatur. *Editur nunc primum ex vers. M. Mercatoris.* Himerio. Et Nestorio. *Editur ex versione M. Mercatoris.*

vante. Hoc autem etiam his qui hæc exigunt, certum literis feci, & vestræ sanctitati, quid eis a me rescriptum sit, exemplа transmisi, quatenus agnoscat, quod nullum tempus nos per divinam gratiam commutabit.

Cyrillo calumniatur, quasi egisset pœnitentiam.

Quin etiam in vicinas provincias suis literis famam sparsit, neque apologiam Orientalium a Nestorii sententia abhorrere, neque Cyrillum in pristina opinione mansisse; sed in contrariam potius venisse; imo novam fidei expositionem recepisse, Nicæna despecta. Hæc & alia sparsisse Theodoretum constat certis argumentis, etsi nomen ipsius tacuerit Cyrillus, Acacio ea de re monenti respondens. Neque vero contentus his mendaciis vicinos tentasse, Constantinopolim eadem scripsit, imo & in Epirum, atque etiam, vt prius, in Italiam ad Ravennatem, Aquilegiensem & Mediolanensem Episcopos, quæ vt refelleret Cyrillus, coactus est Acacio in Cappadociam, & Eulogio Constantinopolim, & Donato in Epirum veterem, literas mittere. Neque enim ea pax omnibus probata fuit, tum Antiochiæ, *dubitantibus ex Episcoporum numero adhuc aliquibus*, verba sunt Liberati, *Cyrillo communicare, putantibus eum errasse, & postea veritatem agnovisse, & culpantibus Joannem, cur ab eo non expetierit capitulorum ejus damnationem:* tum Constantinopoli, *unde quidam de palatio*, pergit Liberatus, *per Eulogium presbyterum & apocrisarium Alexandrinæ Ecclesiæ culpaverunt Cyrillum, cur susceperit ab orientalibus Episcopis duarum confessionem naturarum, quod Nestorius dixit & docuit.*

Epist. Cyrilli ad Acacium Melitenen. 3. part. conc. Eph. cap. 35.

Ibid. 35. 37. & 38.

In Breviario cap. 8. sub finem.

Quam calũniam alii Alexandriæ struunt.

Alexandriæ quoque nonnulli præ imperitia, aut etiam propter improbitatem, obstrepebant, quasi aut Joannes Antiochenus ipse non scripsisset consentanea Pauli sermoni, aut Cyrillus in Orientalium partes nimia quadam οἰκονομίᾳ inclinasset. Quamobrem in Ecclesia, facto sermone, Cyrillus jussit palam vtrasque literas pacis recitari. *Confessi sunt*, inquit, *Deo amantissimi Episcopi ibi constituti rectam & sine profanatione fidem. Quæ autem scripsit ad me Deo amantissimus & reverendissimus Episcopus Antiochiæ Joannes, quæve ego ad eum rescripserim, Deo favente, audietis.* Irrepsit error in notam temporis, quam habent vulgati codices: neque enim die vigesimo octavo Pharmuthi, sed Tybi, factus est sermo, id est, non vigesimo tertio Aprilis, sed Januarii. Nam quomodo pace composita sub initium Januarii, aut tamdiu Cyrillus omisisset referre ad populum; aut rationis, cur tamdiu dilata sit relatio, non meminisset?

Ibid. cap.

Sed pro concione refellit Cyrillus die 23. Januarii.

De pace dant literas ad S. Pontificem Cyrillus & Joannes.

Quæ lectæ palam Romæ die 26. Aprilis.

Ubi primum pax composita est, Cyrillus & Joannes, suis singuli literis ad summum Pontificem Sixtum retulerunt. Literis consentanea exposuerunt legati Romam reversi sub finem Aprilis. Certe apud sanctum Petrum, & literæ in consessu lectæ sunt, & auditi legati ab Episcopis, qui ad diem natalem Sixti convenerant. Is erat dies vigesimus sextus Aprilis. *O relatio*, inquit Pontifex, *digna mittente, digna conventu! gaudii cælestis ju-*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dicium tales habere debuit cognitores ; & quia res & causa deposcit , locum quoque convenit non tacere. Ad beatum apostolum Petrum fraternitas universa convenit. Ecce auditorium congruens auditoribus , conveniens audiendis. Habuerunt Coepiscopi nostri illum congratulationis testem , quem habemus honoris exordium : sanctæ namque & venerabili synodo , quam natalis mihi dies , favente Domino , congregarat , quia sic credendum est , ipse præsedit , quandoquidem probatur , nec spiritu , nec corpore defuisse. Adfuit palmæ , qui contentioni non defuit : juvit animorum vota nostrorum , qui videt symbolo , primum inter Apostolos tradito , derogari : non passus est nefandum caput gaudere solatiis , nec turbari diu sivit lutulento gurgite fontis illius perspicui puritatem. Ad nos reversi fratres , ad nos , inquam , qui morbum communi studio persequentes , animarum curavimus sanitatem. Et alibi. *Audivit universa fraternitas , quæ ad natalis mei convenerat diem ,* &c.

Epist. Sixti ad Cyril. Ibid. cap. 41.

Ibid. 42.

Nestorius interim , in suo secessu monasterii Euprepiani , non desinebat turbare ; sed cum esset superbe miser , audebat , deploratis licet rebus suis , sperare pristinam dignitatem , ideoque coactis amicorum cœtibus , collectisque eorumdem munere opibus , parabat vnde posset aliquando , redimere amissam aulicorum gratiam , atque ita pergebat hæresim fovere , suisque in partibus retinere provinciæ Episcopos , clericosque plures : quin & conciliabat sibi non paucos , & eos maxime , quos vel Cyrilli odium , vel invidia in Joannem , vel pacis initæ tædium vrebat.

Nestorius interim turbare pergit e suo monasterio.

Evag. lib. 1. cap. 7.

Jam quartum fere annum exegerat , nihil remittens impiæ sollicitudinis in procurando negotio , cum Joannes pertæsus turbarum , quibus provinciam suam scindi videbat , indignatusque sua monita pertinaciter a Nestorio contemni , atque etiam , vt multi tradunt , impulsus studio fidei , quam peti tandem agnoverat , conversa vetere amicitia Nestorii in justam pacis fideique vltionem , petiit ab Imperatore , procul amandari malorum auctorem , nec ægre obtinuit , annitente Proclo , qui Maximiano successerat in sedem Constantinopolitanam.

Sed rogatu Joannis , & jussu Imperatoris deportatur.

Deportationis edictum habetur in quinta parte concilii Ephesini , capite 12. editionis Peltanæ ; deest in Biniana & regia , refertur a Baronio ad annum 436. caret vero temporis nota : vnde factum , vt Baronius , cum in inscriptione apud Peltanum legisset , *Antigraphum decreti imperatorii ad Isidorum prætorii præfectum , consulemque , de exilio Nestorii missum* , ad eum annum retulerit , quo Isidorus consulatum gessit. Verum cum Nestorius quatuor tantum annos in monasterio Euprepii ante exilium egerit , cumque longe probabilissimum sit , non prius editam sanctionem de comburendis Nestorii libris , quam de Nestorio deportando , edictum , quo de agitur , pertinere oportet ad initium anni 435. siquidem alterum de comburendis libris consignatur in codice Theodosiano III. Nonas Augusti ; in Justinianæo III. Kal. Augusti , Theodosio XV. & Valentiniano IV. AA. CC.

Quo tempore data jussio.

Nestoriani, auctoribus Theodoreto & Iba, novas turbas cient.

Deportato in Oasim Nestorio, ejusque libris igne damnatis, tentaverunt nihilominus, qui hæretico adhærebant, efficere, si qua ratione possent, vt injuriam passus Nestorius crederetur, & librorum jactura sarciretur: cum enim eo vel vnico, vel præcipuo capite damnatus esset, quod nova de incarnatione Verbi, Patribusque contraria doceret, Diodori Tarsensis & Theodori Mopsuesteni, virorum fama celebrium, & in pace defunctorum, libros sparserunt, aut certe collectanea singulis Cyrilli capitulis respondentia, Nestorianisque consona, eaque, vt ab omnibus legi possent, in ipsam quoque Syrorum Armenorumque & Persarum linguam verterunt. Hac autem arte vsi sunt, vt procul a primis sedibus negotium ageretur primum, ne facile interverti posset; tum paulatim inde, cum dogmata videri possent multitudine firmari, ad majores Ecclesias subreperetur. Erant vero hujus consilii auctores duo præcipui, Theodoretus & Ibas, societate studiorum conjunctissimi, & doctrina nobiles; ille Episcopus, iste adhuc presbyter; vterque pariter Cyrillo infensus.

Vulgatis Diodori & Theodori libris.

Quos Ibas vertit in linguam Armenam.

Theodoretus Episcopis Phœniciæ pervertendis studebat, Ibas libris in peregrinam linguam vertendis; ambo turbandæ Ecclesiarum paci.

Acacius & Rabulas Armenos monent.

Acacius Melitenæ & Rabulas Edessæ Episcopi, Armenos scripto monuerunt, de cavendo hæresis Nestorianæ veneno, quod sibi propinatum accepissent Theodori libris. Admoniti illi convenerunt, & ex synodo presbyteros duos, Leontium & Aberium, Constantinopolim ad Proclum miserunt, cum libellis, & Theodori volumine, doceri expetentes, quæ doctrina melior, Theodori an Acacii, atque Rabulæ: fecerant enim ipsis dubium Ciliciæ Episcopi, Acacium & Rabulam invidia scripsisse causati.

Qui coacta synodo consulunt Proclum.

Proclus respondet celebri suo tomo.

Proclus re diligenter examinata, misit celebrem ad Armenos de Incarnatione epistolam, quam & Joanni Antiocheno probandam direxit; in ea vero, etsi Theodori dogmata, quæ & retulit, tum per se rationibus, tum subjunctis Patrum testimoniis egregie refellerit, tacendum tamen Theodori nomen putavit, propter famam viri Oriente toto celebris. Atque hinc ortæ graves turbæ, monachis ex Armenia in Orientem ferentibus, imo & in vrbem regiam, excerpta quædam ex libris Theodori, quæ, si jure damnatus esset Nestorius, non posse quoque cum suo auctore non damnari, contenderent. Hinc & quæstio de nomine Theodori commovit Ecclesias. Dicitur enim Cyrillus scripsisse tres libros in Theodorum, vnum in Diodorum, quibus nominatim vtriusque dicta referret, atque convelleret. Joannes Antiochenus coegit synodum, ex qua tres epistolas dedit, quibus Theodorum defenderet. Proclus in sententia perstitit, eaque scintilla videri potuit tunc temporis sopita, tribus magnarum sedium Episcopis, Cyrillo, Joanne ac Proclo, non ita post vita functis, donec tandem erupit in incendium, cui restinguendo par fuit sola quinta synodus, Theodori, Ibæ, & Theodoreti

Monachi excerpta ex libris Theodori circumferunt damnanda.

Cyrillus scribit tres libros contra Theodorum.

Quem Joannes literis defendit.

nominibus anathemate perculsis.

Nonnulla excerpsit Mercator ex Theodori libris de Incarnatione, Latinaque facta suis operibus inseruit. Eam ob rem historiæ hujusce memoria habita est: quidni enim & tunc laborem hunc suscepit Mercator, cum vel a Proclo tomus, sive epistola dogmatica scriberetur, vel monachi Armenii postea Constantinopolim suis querelis implerent. Excerpsit quædam ex libris Theodori Marius Mercator. *Nunc primum edun-tur.*

Deportatus igitur in Oasim impius Christi hostis, longam scripsit eo loci miseriarum suarum historiam, sæpiusque, propter barbarorum incursiones, habitationem mutare coactus, malis tandem confectus est, & vermibus detestabilem linguam depastis, infeliciter periit. Infelicitet perit Nestorius. *Evag. lib. 1. cap. 7.*

Ex hac Præfatione apertum est, quam multa desint in editionibus vulgatis concilii Ephesini, etiam Romana, regiaque, imo & recentiore, cum ea tamen non minus ad hoc concilium pertineant, atque etiam magis necessaria sint, quam quæ habentur. Apertum etiam, quam perturbate collocentur omnia fere in editionibus præfatis, & qua ratione perturbatio tolli possit, cunctaque suum in ordinem restitui.

Videtur ergo totum opus distribui debere quatuor in partes, quarum prima, quæ antecesserunt indictionem concilii, ejusque indicendi causam dederunt; secunda, quæ ab indictione ad primam vsque actionem acciderunt; tertia, quæ toto concilii tempore; postrema, quæ consecuta sunt, ad pacem vsque Ecclesiarum, deportationemque Nestorii, atque ortas in Armenia turbas, complectatur. Opus igitur totum continere debet negotium decem fere annorum: siquidem prima pars, quæ a fine anni 428. ad Novembrem anni 430. scripta sunt, comprehendet; secunda, quæ ab hoc mense Novembri ad diem vigesimum secundum Junii anni 431. quo die inchoata est synodus; tertia, quæ quatuor consequentibus mensibus habiti concilii; quarta, quæ a fine anni 431. ad ipsum pene annum 437. aut etiam 438. Quæ desunt in editionibus vulgatis, asteriscis notantur.

PRIMA PARS CONCILII EPHESINI
a fine anni 428. ad diem 19. Novembris anni 430.

* NESTORII *sermo primus de Incarnatione dominica, seu de virgineo partu, dictus die 25. Decembris anni 428. Latine tantum.*

* *Ejusdem sermo secundus, velut adversus Arianos & Macedonianos, habitus sub initium mensis Januarii anni 429. Græce & Latine.*

* *Ejusdem sermo tertius de dogmate seu* Θεογνωσία, *paucis post diebus. G. L.*

Obtestatio publice proposita adversus Nestorium ab Eusebio, tunc causarum patrono, postea Dorylæi Episcopo. G. L. circiter medium Januarium.

* *Epistola Marii Mercatoris de discrimine inter hæresim Nestorii & dogmata Pauli Samosateni, &c. L. eodem fere tempore.*

Sermo primus Nestorii contra Pelagii & Cælestii errorem, L. interprete M. Mercatore, initio Quadragesimæ.

Sermo secundus ejusdem in eosdem, sive de Adam, ad populum. L. eodem interprete, die forte sabbati.

Sermo tertius ejusdem in hæc verba: Si filius Dei es, &c. *G. L. die dominic.*

Oratio panegyrica Procli habita sedente Nestorio in magna Ecclesia Constantinopolis, &c. G. L. die 25. Martii.

* *Eadem oratio interprete Mario Mercatore. L.*

* *Sermo quartus Nestorii, qui extemporalis adversus orationem Procli. L. eodem die.*

* *Sermo quintus Nestorii, qui secundus adversus Proclum. G. L. post festa paschalia.*

* *Sermo sextus Nestorii, qui tertius adversus Proclum. G. L. paulo post.*

* *Sermo septimus Nestorii, qui quartus adversus Proclum. G. L. paulo post.*

Epistola Cyrilli Episcopi Alexandrini ad monachos Ægypti. G. L. circa finem Aprilis.

Epistola prima Cyrilli ad Nestorium. G. L. circa finem Julii.

Epistola prima Nestorii ad Cyrillum per Lamponem presbyterum & monachum. G. L. circiter initium Septembris.

Epistola prima Nestorii ad S. Celestinum Papam. L. eodem tempore.

* *Commonitorium Marii Mercatoris ad Imperatorem Theodosium, &c. L. circiter autumnum.*

Basilii diaconi reliquorumque monachorum supplicatio ad Theodosium imperatorem. G. L. eodem tempore.

Epistola Cyrilli ad eos perscripta, quorum literis notatus fuerat, &c. G. L. eodem tempore.

* *Homilia paschalis XVII. Cyrilli. G. L. circiter Novembrem.*

Ejusdem epistola secunda ad Nestorium. G. L. interprete Mario Mercatore, circa initium Februarii anni 430.

* *Ejusdem epistola ad suos Constantinopoli agentes. G. L. emendata ex versione Marii Mercatoris, eodem tempore.*

Ejusdem ad quemdam Nestorii studiosum. G. L. forte eodem tempore.

Epistola secunda Nestorii ad Cyrillum. G. L. interprete M. Mercatore, circa finem Martii.

Ejusdem epistola secunda ad S. Celestinum. L. eodem tempore.

Liber Cyrilli de recta fide ad Theodosium. G. L. circiter Maium.

Ejusdem liber ad Reginas. G. L. eodem tempore.

* *Joannis Cassiani libri septem de Incarnatione, ineunte æstate Romam allati.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Epistola Cyrilli ad S. Celestinum. G. L. circiter medium Aprilem.
Ejusdem epistola ad Acacium Berœensem episcopum. G. L. eodem tempore
Epistola Acacii Berœensis ad Cyrillum. G. L. circiter Junii finem.
* *Fragmentum synodi Romanæ a Celestino habitæ* III. *Idus Augusti. L. ex libro 2. Arnobii Junioris, de conflictu cum Serapione.*
Epistola S. Celestini ad Cyrillum. G. L. eodem tempore.
Ejusdem epistola ad Nestorium. G. L. eodem tempore.
Ejusdem epistola ad clerum Constantinopolitanum. G. L. eodem tempore.
Ejusdem epistola ad Joannem Antiochenum. G. L. eodem tempore.
Epistola Cyrilli ad Joannem Antiochenum. G. L. circa finem Septembris.
Ejusdem epistola ad Juvenalem Hierosolymitanum. G. L. eodem tempore.
Epistola Joannis Antiocheni ad Nestorium. G. L. sub finem Octobris.
* *Epistola tertia Cyrilli ad Nestorium cum duodecim anathematismis. G. L. interprete M. Mercatore, die 3. Novembris.*
Ejusdem epistola ad clerum populumque Constantinopolitanum. G. L. eodem tempore.
Ejusdem epistola ad monachos Constantinopolitanos. G. L. eodem tempore.

SECUNDA PARS CONCILII EPHESINI
a die 19. Novembris anni 430. ad diem 22. anni consequentis.

EXEMPLUM *sacræ ad omnes Episcopos, qua concilium indicitur. G. L. die 19. Novembris.*
Epistola imperatoris Theodosii ad Cyrillum. G. L. eodem tempore.
* *Epistola tertia Nestorii ad S. Celestinum. L. interprete M. Mercatore, paucis post diebus.*
* *Ejusdem epistola ad Cælestium Pelagianum. L. eodem interprete, eodem fere tempore.*
* *Sermones quinque Nestorii. G. L. incerto tempore.*
* *Sermo duodecimus in Ecclesia habitus a Nestorio post acceptas Celestini & Cyrilli literas denuntiatorias. L. interprete M. Mercatore, die 13. Decembris.*
* *Sermo decimus tertius die consequente habitus a Nestorio.*
Duodecim anathematismi a Nestorio Cyrillianis oppositi. L. interprete M. Mercatore, sub initium Januarii ann. 431.
* *Eorumdem anathematismorum refutatio per Marium Mercatorem. L. eodem mense.*
Cyrilli responsio ad oppositiones Orientalium. G. L. ante Quadragesimam.

* *Ejusdem responsio ad objectiones Theodoreti. G. L. interpr. Mercatore.*
Ejusdem adversus Nestorii blasphemias contradictionum libri quinque. G. L. eodem tempore.
Ejusdem epistola ad clerum & populum Alexandrinum e Rhodo insula. G. L. circiter Ascensionem.
Ejusdem ad eosdem epistola ex urbe Ephesina. G. L. circiter Pentecosten.
Sacra Imperatoris ad sanctam synodum per Candidianum comitem. G. L. post festa paschalia absoluta.
* *Excerpta seu defloratione Cyrilli ex libris Nestorii ante initium synodi. G. L. interprete M. Mercatore.*
* *Ejusdem scholia integra de incarnatione Unigeniti, eodem interprete. L. tantum majori ex parte.*
* *Cyrilli encomium virginis. G. L. eodem tempore.*
Sermo Acacii Meliteni de Incarnatione. G. L. eodem tempore.
Sermo Theodoti episcopi Ancyræ de nativitate Salvatoris. G. L. eodem tempore.
Ejusdem liber de fide ad Reginas hactenus Cyrillo tributus. G. L. eodem tempore.
Homilia Cyrilli habita in templo Joannis Evangelistæ.
Homilia Theodoti ibidem habita.

PARS TERTIA CONCILII EPHESINI
a die 22. Junii ad finem fere Octobris anni 431.

ACTIO *prima habita die 22. Junii.*
Epistola Capreoli Carthaginensis episcopi ad sanctam synodum. G. L.
Sententia depositionis a sancta synodo in Nestorium lata.
Epistola sanctæ synodi ad clericos & œconomos Ecclesiæ Constantinopolitanæ. G. L.
Epistola Cyrilli ad suos Constantinopoli agentes, atque ad Dalmatium archimandritam, & alios. G. L.
Nestorii relatio ad Imperatorem de gestis in prima actione. G. L.
Epistola Joannis Antiocheni de via ad Cyrillum. G. L.
Relatio sanctæ synodi ad Theodosium imperatorem de Nestorii depositione. G. L.
Ejusdem synodi epistola ad clerum populumque Constantinopolitanum. G. L.
Cyrilli homilia, cum synaxes peragerentur, deposito Nestorio. G. L.
Ejusdem homilia altera in Nestorium, quando septem ad sanctam Mariam descenderunt. G. L.
Homilia Rhegini Constantiæ Cypri Episcopi. G. L.
Theodoti homilia lecta in synodo, Cyrillo præsente. G. L.
Cyrilli epistolæ duæ ad Alexandrinos. G. L.
Ejusdem epistola ad patres monachorum Ægypti. G. L.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ACTA CONCILIABULI EPHESINI
habiti die 27. Junii.

Conciliabuli ſententia. G. L.
Literæ excommunicationem ſignificantes ſynodo. G. L.
Literæ conciliabuli ad Imperatorem. G. L.
Ejuſdem ad clerum Conſtantinopolitanum. G. L.
Ejuſdem ad Senatum. G. L.
Ejuſdem ad populum Conſtantinopolitanum. G. L.
Ejuſdem ad Reginas. G. L.
Epiſtola Memnonis Epheſini Epiſcopi ad clerum Conſtantinopolitanum, conquerentis de geſtis in conciliabulo. G. L.
Literæ imperiales ad ſanctam ſynodum per Palladium magiſtrianum. G. L.
Relatio ſanctæ ſynodi ad Imperatorem miſſa per Palladium. G. L.
Relatio conciliabuli ad Imperatorem miſſa per Palladium. G. L.
Ejuſdem relatio ſecunda ad Imperatorem. G. L.
ACTIO II. continens ea, quæ geſta ſunt in adventu legatorum, qui Roma venerunt, die 10. Julii.
Epiſtola S. Celeſtini ad ſynodum. G. L.
Ejuſdem ad Theodoſium Imperatorem. L.
Ejuſdem ad Cyrillum. L.
ACTIO III. habita die 11. Julii.
Relatio ad Imperatores de legatis qui Roma venerant. G. L.
Synodi epiſtola ad clerum & populum Conſtantinopolitanum. G. L.
ACTIO IV. habita die 16. Julii.
Libellus Cyrilli & Memnonis ad ſynodum. G. L.
ACTIO V. habita die 17. Julii.
Relatio ſynodi ad Imperatorem. G. L.
Relatio ejuſdem ad S. Celeſtinum. G. L.
Cyrilli homilia in Joannem Antiochenum. G. L.
ACTA CONCIABULI eodem tempore.
Relatio Joannis Antiocheni ad Imperatorem de ſchiſmaticis. G. L.
Epiſtola Joannis & ſuorum ad Antiochum P. P. & conſulem, atque Valerium magiſtrum officiorum. G. L.
Epiſtola ejuſdem & ſuorum ad Scholaſticium præpoſitum ſacri cubiculi. G. L.
Relatio gemina Orientalium ad Imperatorem per Irenæum comitem. G. L.
Epiſtola Irenæi comitis ad Orientales. G. L.
ACTIO VI. celebrata die 22. Julii.
Nicænæ fidei expoſitio. G. L.
Libellus Chariſii, ejuſque fidei expoſitio. G. L.
Symbolum Theodori Mopſueſteni, ſeu expoſitio ſymboli depravati. G. L.
Subſcriptiones eorum qui fuerant decepti. G. L.
Synodi decretum de fide. G. L.
Subſcriptiones. G. L.
* *Marii Mercatoris refutatio ſymboli Theodori. L.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ACTIO VII. habita die 31. Julii.

Suggestiones Episcoporum Cypri. G. L.
* *Epistolæ 62. sancti Leonis caput 4. de Juvenalis Hierosolymitani insolentibus ausibus. L.*
Decretum synodi. G. L.
Canones. G. L.
Ephesinæ synodi epistola ad synodum in Pamphilia. G. L.
Definitio sanctæ synodi contra Messalianos, &c. L.
Supplex libellus Euprepii, &c. L.
ACTA SANCTÆ SYNODI mensibus Augusto, Septembri, & maxima parte Octobris.
Obtestatio cleri Constantinopolitani pro sancta synodo. G. L.
Homilia Cyrilli antequam traderetur in custodiam G. L.
Sacra per Joannem comitem ad synodum. G. L.
Relatio Joannis comitis ad Imperatorem. G. L.
Relatio synodi, qua respondetur sacræ per Joannem comitem allatæ. G. L.
Epistola Cyrilli ad clerum & populum Constantinopolitanum e custodia. G. L.
Relatio altera synodi ad Imperatorem. G. L.
Epistola synodi ad Episcopos & alios Constantinopoli agentes. G. L.
Commonitorium ad Dalmatium. L.
* *Dalmatii epistola ad S. synodum. G. L.*
Apologia Dalmatii. G. L.
Synodi responsio ad epistolam Dalmatii. G. L.
Cyrilli epistola ad suos Constantinopoli agentes. G. L.
Epistola Episcoporum Constantinopoli repertorum ad sanctam synodum. G. L.
Rescriptum synodi ad eosdem Episcopos. G. L.
Mandatum quod sancta synodus dedit legatis. G. L.
Relatio ad Imperatorem per legatos. G. L.
Epistola Alipii ad sanctum Cyrillum. G. L.
Explicatio duodecim capitum Ephesi pronuntiata a Cyrillo. G. L.
GESTA SCHISMATICORUM eodem tempore.
Mandatum a schismaticis datum suis legatis. G. L.
Prima schismaticorum petitio ex Calchedone ad Imperatorem missa. L.
Altera eorumdem petitio, &c. L.
Tertia eorumdem postulatio, &c. L.
Eorumdem epistola ad suos Ephesi agentes. L.
Epistola Theodoreti ad Alexandrum Hierapolitanum. L.
Homilia Theodoreti dicta Calchedone. L.
Homilia Joannis Antiocheni post sermonem Theodoreti. L.
Epistola legatorum schismaticorum Ephesi ad Rufum Thessalonicensem. G. L.
Epistola schismaticorum Ephesi existentium ad suos legatos. L.
Relatio eorumdem ad Imperatorem. L.
Epistola legatorum ad suos Ephesi existentes. L.

QUARTA PARS CONCILII EPHESINI.

REDITUS *Cyrilli Alexandriam. L.*
Ejusdem apologeticus ad Imperatorem. G. L.
Homilia Paschalis XIX. *velut Epinicion de incarnatione Verbi. G. L.*
Ejusdem de incarnatione Verbi. G. L.

GESTA IN ORDINATIONE MAXIMIANI, *seu* synodus habita Constantinopoli ad ordinandum Maximianum sub finem Octobris.

Relatio de ordinatione Maximiani. G. L.
Epistola synodi Constantinopolitanæ ad Episcopos veteris Epiri. G. L.
Epistola Maximiani ad Cyrillum. G. L.
Epistola Cyrilli respondentis Maximiano. G. L.
Ejusdem Cyrilli epistola ad synodum Constantinopolitanam. G. L.
Celestini papæ epistola ad sanctam synodum. L. die 15. Martii.
Ejusdem ad Theodosium Imperatorem. L. eodem tempore.
Ejusdem ad Maximianum. L. eodem tempore.
Ejusdem ad clerum & populum Constantinopolitanum. L. eodem tempore.
* *Fragmenta librorum quinque quos Theodoretus scripsit adversus sanctam synodum. L. interprete M. Mercatore, eodem tempore.*

GESTA PRO PACE ECCLESIARUM.

Sacra Imperatoris ad Joannem Antiochenum per Aristolaum tribunum, circa medium Aprilem.
Litera imperiales ad Simeonem Styliten, eodem tempore.
Litera imperiales ad Acacium Beræensem, eodem tempore.
Joannis Antiocheni epistola ad Sixtum papam, &c.
Libellus quem Paulus Emesenus Cyrillo obtulit nomine Joannis Antiocheni.
Epistola Joannis Antiocheni ad Cyrillum.
Pauli Emeseni homilia prima de nativitate Christi, die 25. Decembris.
Sermo Cyrilli post homiliam Pauli. G. L.
Pauli Emeseni homilia secunda. G. L. die 1. Januarii anni 443.
Cyrilli sermo post homiliam Pauli. G. L. eodem die.
Ejusdem epistola ad Joannem. G. L.
Ejusdem homilia ad populum Alexandrinum. G. L. die 25. Januarii.
Ejusdem epistola ad Acacium Melitenum. G. L.
Ejusdem ad eumdem de Capro emissario. G. L.
Ejusdem Commonitorium ad Eulogium presbyterum. G. L.
Ejusdem epistola ad Donatum Nicopolis veteris Epiri Episcopum. G. L.
Ejusdem epistola ad Maximianum Constantinopolitanum. G. L.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ejuſdem epiſtola ad Valerianum. G. L.
Epiſtola Sixti papæ poſt pacem Eccleſiarum ad Cyrillum. L. die 17. Septembris.
Ejuſdem epiſtola ad Joannem Antiochenum. L. eodem tempore.
Cyrilli epiſtola prima & ſecunda ad Succeſſum Diocæſarienſem. G. L.

SCHISMATICA QUÆDAM THEODORETI ET EUTHERII.

* *Epiſtola Theodoreti ad Andream monachum Conſtantinopolitanum. L. interprete M. Mercatore.*
* *Ejuſdem ad Andream Samoſatenum, eodem interprete. G. L.*
* *Ejuſdem ad Joannem Antiochenum, eodem interprete. G. L.*
* *Ejuſdem ad Himerium Nicomedienſem, eodem interprete. G. L.*
* *Ejuſdem altera ad eumdem, eodem interprete. G. L.*
* *Ejuſdem ad Neſtorium, eodem interprete. G. L.*
* *Eutherii ſermones viginti duo.*
Sacra de pellendo in Oaſim Neſtorio. G. L. ann. 435.
Sacra de libris Neſtorii non legendis. G. L. eodem tempore.
Edictum Præfectorum de iiſdem libris non legendis, eodem tempore.

GESTA POST TURBAS IN ARMENIA MOTAS.

Procli Conſtantinopolitani tomus de fide. G. L.
Cyrilli expoſitio in ſymbolum. G. L.
Ejuſdem epiſtola ad Joannem & ſynodum orientalem. G. L.
* *Excerpta ex Theodori Mopſueſteni libris de Incarnatione, interprete M. Mercatore.*
Sacra adverſus Porphyrium ac Neſtorianos, &c. ann. 445.
Edictum propoſitum a Præfectis, &c. G. L.

LIBER

LIBER PRIMUS

IN QUO CONTINENTUR

NESTORII SERMONES TREDECIM

CUM UNO PROCLI.

EJUSDEM NESTORII EPISTOLÆ TRES

CUM QUATUOR SANCTI CYRILLI.

MERCATORIS EPISTOLA UNA

DE NESTORII HÆRESI.

EXCERPTA S. CYRILLI EX OPERIBUS NESTORII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PRÆFATIO MARII MERCATORIS SERVI CHRISTI, IN VARIOS SERMONES IMPII NESTORII DE INCARNATIONE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, e Græco versos, *CUM EJUSDEM NESTORII ET CYRILLI epistolis, & capitulis a sancto Cyrillo de diversis Nestorii libris excerptis.*

MARIUS MERCATOR *servus Christi, lectori conservo suo parem in Domino fidei salutem.*

NESTORII quondam Episcopi Constantinopolitanæ vrbis nonnulla ad plebem blasphemiarum dicta vel scripta, ex Græco in Latinum sermonem, fervore catholicæ fidei incitatus, curavi transferre, a fidelibus linguæ meæ fratribus cognoscenda atque vitanda: in quibus verbum de Verbo, in quantum fieri potuit, conatus sum translator exprimere, ne prius falsarius magis, quam verus postea probarer interpres.

M. Mercator homo Latinus, Græcæ tamen linguæ peritus.

Da igitur veniam, pie lector, si aut minus oratio luculenta, aut verborum vbicunque præsumptorum novitas, aurem forte perculerit: elegi obtrectatorum linguis magis exponi, quam a veritate sensuum exprimenda, vbi omne est de falsitate periculum, longius aberrare.

De industria fecit Latina sua Græcis similiora, quam patiatur vtriusque linguæ natura.

Occupent igitur se ex hoc instanti isti nostri disertuli, ad singulas syllabas nostras scrutandas, & verba rimanda: non id curo, nec magni pendo, securus quod mihi de hoc opere nullus falsarii nomen imponat.

Occupat accusationem eorum, quibus simplicior interpretatio non placeret.

Scio etiam, ab istis exprobranda nobis esse aliqua dicta vitiosa, quæ nobis vis servandæ Græcæ proprietatis extorsit. Dicat hinc nobis quisque quod volet, sentiat quod placet, ego sapientum judicio fretus sum, quibus absque lenocinio fucoque verborum, & scholaribus nugis, simplex veritatis semper grata est pulcritudo.

Hinc infirmatur argumentum quo quis abjudicaret Mario versionem quorumdam operum non admodum Latinam.

Nunc hic ejus primus impietatis in Ecclesia ad populum sermo est, in quo de Incarnatione dominica male lapsus infeliciter corruit.

Quæ continentur hoc in codice Mercatoris.

PRÆFATIO IN VARIOS SERMONES, &c.] Constat ex his verbis, Mercatorem vno codice complexum esse trium generum scripta, sermones Nestorii, ejusdem & sancti Cyrilli epistolas, atque excerptas quasdam a sancto Cyrillo ex libris Nestorii sententias, quas Liberatus defloraciones vocat. Ea ipsa complexi sumus pariter vno libro; sed quia codex Mercatoris caret ordine, visum est, perturbatione sublata, suis singula temporibus reddere.

Quo tempore scriptus codex.

MARIUS MERCATOR, SERVUS CHRISTI, LECTORI, &c.] Scripta est proœmialis hæc epistola post concilium Ephesinum, quod ostendunt hæc verba: *Nestorii quondam Episcopi*; non tamen multo post tempore: scripta est siquidem, providente Mercatore, vt in Occidentalium cognitionem venirent simul, & condemnatio Nestorii, & totius causæ instrumenta,

vt per se posset vnusquisque intelligere, quam merito exauctoratus fuisset a generali synodo, qui tantas blasphemias, vel dixisset, vel scripsisset.

Qui disertuli putantur. NOSTRI DISERTULI, &c.] Respicit forte in Julianum, aliosque Cælestianos, quorum disertissimus fuit Annianus, interpres homiliarum quarumdam Chrysostomi: ridebant illi quippe catholicos, quasi minus disertos, & errorem suum, tum sermonis in scribendo elegantia, tum in interpretando solertia, curiosis lectoribus insinuabant. Augustinum certe Julianus, Annianus alios, velut imperitos delicatioris latinitatis despexerunt; sed falsarii crimen Augustinus interpreti homiliarum Chrysostomi objicit, objicit & Pelagio Hieronymus, eumque suis singulis syllabis insidiari queritur.

Lib. 1. cont. Julian. cap. 6. Dial. 3. sub fin. & epist. ad Ctesiph. &c.

Primus sermo tribuitur Nestorio. SERMO IMPIETATIS, &c.] Ambigere non licet, quin impietatis hicce sermo vere sit Nestorii: ipsi enim tribuitur ab omnibus fere ejusdem ævi scriptoribus, nimirum a M. Mercatore, partim hoc in loco, partim in contradictione vndecimi anathematismi, vbi cum INSIPIENTISSIMUM TRACTATUM vocasset; *Quid miramur*, inquit, *eum hoc fecisse de Evangelii testimonio, cum & illud aliud similiter violenter attraxerit, & abusus sit ad impietatem sensus sui, quo putavit evangelica auctoritate ei roborari, vbi dictum est*: Quod de carne natum est, caro est; quod de spiritu, spiritus est. *Namque hoc testimonium adhibuit in illo insipientissimo tractatu, in quo primo de virgineo partu disputavit. Quo in loco sic dixit:* Non peperit Deum Maria, vir optime, quod enim de carne nascitur, caro est, & quod de spiritu, spiritus est; sed peperit hominem divinitatis instrumentum, & hominem portantem Deum.

A Mario Mercatore.

Ioann. 3. v. 6.

Num. 7.

A Cassiano. A Cassiano vbique passim in libris de Incarnatione, sed in septimo præsertim, vbi PESTIFERUM TRACTATUM appellat. *Posuisti*, ait, *in quodam pestifero tractatu tuo dicens*, quoniam divinæ naturæ imago est homo: hanc autem projecit diabolus in corruptionem. Doluit sicut pro imagine sua Deus, sicut pro statua sua imperator, & corruptam reparat imaginem, & sine semine formavit de virgine naturam: secundum illum, qui sine semine natus est Adam, & per hominem humanam naturam suscitat. Quoniam enim per hominem mors, ideo & per hominem resurrectio mortuorum.

Cap. 6. Num. 5.

A S. Cyrillo. A sancto Cyrillo in epistola prima ad Nestorium. *Prope enim fuerunt quidam, vt jam confiteri minime patiantur, quia Deus est Christus, sed potius ὀυχαιον ἐξ ἀρχαῆς τῆς θεότητος, ἐκ αὐξησεως θεοφορος.* Et epistola tertia. *Sed nec illud dicimus, quod Dei Verbum veluti in homine communi, qui de sancta Virgine natus est, habitaverit, ne Christus homo θεοφόρος credatur.*

Num. 7.

Ibid.

Ab Eusebio Dorylæensi. *1. part. conc. Eph. cap. 13.* Ab Eusebio tunc causarum patrono postea Episcopo Dorylæi, in obtestatione quam publice proposuit, postquam habitus est hic sermo. *Paulus Samosatenus ait:* Maria Verbum non peperit. *Nestorius ab hujus sensu non recedens:* Heus tu, bone vir, Maria divinitatem non edidit?

Num. 7.

Ab auctore epistolæ ad Sporatium. *Ibid.* A Theodoreto, aut si quis alius est auctor epistolæ ad Sporatium. *In orthodoxorum Ecclesia multas istiusmodi voces edidit:* Non peperit, optime vir, Maria Deum, sed hominem peperit divinitatis instrumentum; culpa vacat gentilis, qui diis matrem inducit.

Num. 6.

Ab auctore Prædestinati. *Ibid.* Ab auctore Prædestinati, *hæresi octogesimæ octavæ:* Maria solum hominem genuit. Si enim dixerimus quia hominem genuit, facimus matrem deum, sicut gentiles. Maria ergo templum Deo genuit, non ipsum, qui in templo habitat.

Ab auctore conflictus Arnobii cum Serapione. Ab auctore conflictus Arnobii cum Serapione. *Serapion dixit: Nestorii est ista doctrina. Arnobius dixit: Nestorius quæ asserit, præ manibus habeo, si jubent judices, recitabo. Judices dixerunt: Legatur quod ab Arnobio offertur, vt possit Serapionis si vera sit objectio, demonstrari; cumque accepta esset homilia, ad locum lecta est ita:* Non peperit sanctissima Maria deitatem, nam quod natum est de carne, caro est. Non peperit creatura creatorem, sed peperit hominem deitatis ministerium. Non ædificavit Deum Verbum Spiritus sanctus, quod enim ex ea natum est, de Spiritu sancto est. Deo itaque Verbo templum ex virgine ædificavit. *Et paulo post:* Non per se, qui natus est in vtero, Deus est. *Et paulo post:* Θεοδοχον formam honoremus.

A Gennadio. *Lib. de script. eccl. cap. 53.* A Gennadio denique. *Nestorius postquam Constantinopolitanæ Ecclesiæ pontificatu donatus est, scripsit librum quasi de incarnatione Domini sexaginta & duobus divinæ scripturæ testimoniis pravo suo sensu refertum, in quo quid asseveraverit, in catalogo hæreticorum monstrabitur.*

In dissert. de Nestorii libris. Verum hæc Gennadii verba magnam faciunt quæstionem: nam hujus sermonis de Incarnatione a Nestorio compositi meminerunt veteres, sed nullus, quod sciam, libri alterius de eodem argumento; & hic tamen, quem habemus, sive sermo, sive tractatus, vix quinque aut sex divinæ scripturæ testimonia pro hæretico sensu continet. Quæstio, etsi implicatissima, solvetur suo loco.

Adversus hunc sermonem scripserunt Proclus, Cyrillus & Cassianus. Adde, quod adversus hunc sermonem scripserint viri tres præstantissimi. Proclus panegyricam orationem de laudibus Deiparæ virginis; Cyrillus epistolam ad Monachos Ægypti, & homiliam XVII. paschalem, aliaque plura; Cassianus septem libros, quos idcirco de Incarnatione inscripsit, quia in his pugnabat adversus Nestorii tractatum de Incarnatione. Omnes porro Nestorii nomen in dictis operibus tacuerunt, quia cum scriberent, necdum damnatus fuerat, imo nec publico judicio de hæresi postulatus.

Tacito nomine Nestorii. Atque hæc causa est, cur in notis, nihil aliud fere præstandum putarim, quam vt singulas tantorum virorum sententias singulis Nestorii dictis conferrem, & loca, vbi vitiosa occurrerint, emendarem.

An dictus, an scriptus tantum a Nestorio iste sermo. NUNC HIC EJUS PRIMUS IMPIETATIS SERMO, &c.] Si primus ille sit, vt revera est, ad populum impietatis sermo, factum oportet post Anastasii presbyteri, aut Dorothei Episcopi impias voces, vt vel vtriusque, vel alterutrius dictum Nestorius approbaret, commotusque populus vtcumque placaretur. Quanquam non nemini posset venire in mentem, sermonem hunc non differre ab homilia, quam scribit Theophanes a Nestorio legendam, syncello suo Anastasio traditam. *Homiliam*, inquit Theophanes, *de rebus fidei suo syncello traditam in publico christianæ plebis conventu jussit recitari ita continentem:* Mariam nemo nuncupet Dei genitricem; homo namque Maria extitit, & ab homine Deum gigni impossibile est.

In Chronograph.

SERMO PRIMUS
IMPII NESTORII
DE INCARNATIONE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

I. Doctrina pietatis providentiam Dei cognoscere.

DOCTRINA pietatis est sensatorum in Ecclesia intentio; pietatis autem doctrina providentiæ cognitio est: cognoscit namque Dei providentiam, qui Deum cognoverit corporum animorumque creatorem. Quotquot igitur id nescientes adorant Deum, ignorare eos manifestum est veritatem: Deum enim *confitentur se nosse, factis vero*, vt scriptum est, *negant*. *Tit.* 1. v. 16.

II. Ratio providentiæ divinæ.

Oportet autem creatorem horum curam gerere, quos creavit: oportet dominum iis, quibus dominatur, solicitudinem impertiri: oportet patremfamilias domus suæ esse defensorem.

III. Laus providentiæ circa singulos homines.

Impar est vita nostra ad hujus tanti regiminis dignitatem: fingit me in materno vtero opifex Deus, & in illis matris viscerum secretis conservandi me prima & summa tutela est. Nascor, & fontes lactis invenio. Incipio opus habere ciborum sectione, & cultris quibusdam, dentibus videlicet, armatus invenior. Virum ago, & vectigalis mihi efficitur creatura: deorsum namque me pascit terra, & de cælo mihi lucerna accenditur sol, flores mihi vernum tempus attribuit, affert mihi æstas spicas, hiems pluvias generat, autumnus tributum in vino dependit.

IV. Laus providentiæ circa homines mutuo comparatos. Non enim subsistere aliter mortalia potuissent.

Quam inæqualem ex paupertate & divitiis consistentem ducimus vitam! non enim sustentari mortales aliter potuissent. Vide namque in his ipsis quanta nostri tutela sit. Facilis frumenti putredo cogit divitem timore corruptionis indigentibus vendere; mutabilis vini natura possessorem mercaturam inire damni terrore compellit. Imputribile ideo est & repugnans tempori aurum, quia retentum nihil pauperi nocet. Quæ enim mala edunt divitiæ, si aurum suum restringant, cum ea quæ me pascunt, vendere divites compellantur?

V. Providentia in homine reparando.

Decem millibus donis humanum genus honoratum vltimo & finitimo dominicæ Incarnationis munere decoratum est. Quoniam enim homo divinæ imago naturæ est, hanc autem impulit & dejecit diabolus in corruptionem: doluit tanquam pro propria statua rex, & corruptum renovat simulacrum, sine semine fingens de virgine naturam, sicut & Adam, qui & ipse sine semine figuratus est, humani generis operatur restitutionem per hominem, *quoniam*, inquit, *per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum*. 1. *Cor.* 15. v. 21.

Audiant hæc, qui in dispensatione dominicæ innovationis cæcati non intelligunt, *neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*: qui, sicut modo cognovimus, a nobis invicem frequenter scisitantur, an Θεοτόκος dicenda sit, id est, puerpera Dei, sive genitrix Dei Maria, an autem ἀνθρωποτόκος, id est, hominis genitrix. Habet matrem Deus? Ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. Paulus ergo mendax de Christi deitate dicens, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, αὐτὸ γενεαλογίας, id est, sine patre, sine matre, sine generationis narratione. VI. Primus in apertam blasphemiam flexus. 1. *Tim.* 1. v. 7. *Heb.* 7. v. 3.

VII. Totum virus Nestorianæ impietatis.

Non, vir optime, Maria peperit Deum. *Quod enim de carne natum est, caro est; & quod de spiritu, spiritus est.* Non peperit creatura eum, qui est increabilis; non recentem de virgine Deum Verbum genuit Pater: *In principio enim erat Verbum*, sicut Joannes ait. Non peperit creatura creatorem, sed peperit hominem deitatis instrumentum; non creavit Deum Verbum Spiritus sanctus: *Quod enim ex ea natum est, de Spiritu sancto est*; sed Deo Verbo templum fabricatus est, quod habitaret, ex Virgine. *Joan.* 3. v. 6. *Joan.* 1. v. 1. *Matth.* 1. v. 20.

VIII. Incarnatus est quidem Deus, sed non est mortuus: sed illum, in quo incarnatus est, suscitavit; inclinatus est elevare quod ruerat, ipse vero non cecidit: *Dominus de cælo prospexit super filios hominum*; nempe inclinans eum levare, qui cecidit, tanquam ille corruerit, vituperatur. Vidit Deus naturam collapsam, eamque deitatis potentia apprehendit elisam, & illam elisam tenens, & manens quod erat, in altum sublevavit: exempli causa, quod dicitur, nosce. Si jacentem elevare volueris, nonne continges corpus corpore, & te ipsum illi conjungendo elisum eriges, atque ita illi conjunctus ipse manes quod eras? sic & illud Incarnationis æstima sacramentum. *Psal.* 13. v. 2.

IX. Nonnulla hic desunt. *Vide observationes.*

Propter vtentem, illud indumentum, quo vtitur, colo: propter absconditum, adoro quod foris videtur, inseparabilis ab eo qui foris paret, est Deus.

X. Locus ab omnibus catholicis mirum in modum vexatus.

Quomodo igitur ejus qui non dividitur, honorem & dignitatem audeam separare? divido naturas, sed conjungo reverentiam.

Intende in hæc quæ dicuntur. Non per seipsum Deus est, qui in vtero figuratus est: nam si sic esset, essemus homi-

nis vere cultores; sed quoniam in assumpto Deus est, ex illo qui assumpsit, qui assumptus est, appellatus est, & appellatur Deus.

XI. Locus sæde corruptus in vtroque codice restitutus ex Cassiano.

Formavit Deus dominicam Incarnationem. Intremiscamus susceptricem Dei formam vna ac pari, qua Deum Verbum, reverentia, tanquam divinitatis vere inseparabilis simulacrum, tanquam imaginem absconditi judicis. Duplicem confiteamur, & adoremus vt vnum: duplum enim naturarum vnum est propter vnitatem. Audi Paulum vtrumque clamantem, & deitatis vnigeniti æternitatem, & societatis vel conjunctionis vnam factam esse dignitatem: JESUS, inquit, *heri & hodie, idem ipse & in sæcula sæculorum, Amen.* *Hebr. 13. v. 8.*

Divisio sermonis in duas partes.

DOCTRINA PIETATIS EST, &c.] Sermonis sui Nestorius duas fecit partes; vnam de providentia, quæ tota fere catholica videri potest, quanquam Cassianus in ea nonnihil reprehendit; alteram de Incarnatione dominica, quæ totius impietatis fons & origo fuit.

Lib 7. de Incarn. cap. 6.

HANC AUTEM IMPULIT ET DEJECIT DIABOLUS, &c.] Locum hunc Cassianus ex Græco vertit, & refellit in hæc verba: *Quoniam divinæ naturæ imago est homo*, &c. quæ prius allata sunt.

Ibid.

DOLUIT TANQUAM PRO SUA IMAGINE DEUS, &c.] Cassianus. *Ita ergo & tu dicis:* Divinæ naturæ imago est homo; hanc autem projecit diabolus in corruptionem. Doluit sicut pro imagine sua Deus, sicut pro statua sua imperator. *Dei nomen objicis, vt religionis nomine mentiaris. Sancta præmittis, vt perversa persuadeas, & confitendo Deum id efficias, vt eum ipsum neges, quem confiteris*, &c.

Lib. 6. cap. 6 Vide etiam lib. 7. cap. 6.

PRO PROPRIA STATUA REX, &c.] Iterum Cassianus. *Numquid aliquid de phantasiis iis, quibus nunc furis, symbolum dicit? nunquid etiam tu ipse dixisti: Vbi hic statua, vbi organum tuum? tuum, inquam: absit enim vt hoc alterius sit, quam tuum. Vbi illud quod Dominum* JESUM CHRISTUM *statuæ instar affirmans, non quia Deus, sed quia imago Dei, adorandum putas, & ex Domino majestatis organum faciens, non propter se eum, sed propter eum, qui quasi in eo spiret ac resonet, honorandum esse blasphemas.*

Lib. 7. cap. 6.

CORRUPTUM RENOVAT SIMULACRUM, &c.] Cassianus. *Dicis ergo quod imaginem Dei, quam diabolus projecerat in corruptionem, pietas divina reparavit:* corruptam enim, *inquis*, reparat imaginem; *jam hoc quam subdole quod ais, corruptam reparat imaginem: scilicet vt persuadeas nihil plus fuisse in eo, in quo imago reparabatur, quam in ea ipsa imagine fuerit, cui reparatio præstabatur. Ac per hoc idem tantummodo vis esse Dominum, quod Adam: nihil plus imaginis reparatorem, quam ipsam imaginem corruentem. Denique quid agas, quid moliaris, sequentibus probas, dicens:* Sine semine formavit naturam secundum illum qui sine semine nascitur Adam, & per hominem humanam naturam suscitat. *Similem in omnibus & parem Adæ Dominum* JESUM *fuisse asseris: illum vtique sine semine, & hunc sine semine; illum hominem solum, hunc hominem solitarium, ac per hoc vides te diligenter caviisse ac prospexisse, ne Dominus* JESUS CHRISTUS, *aut major in aliquo Adamo, aut forte melior putaretur; cum ita eos sibi mensuris paribus comparaveris, vt derogaturum te quodammodo Adæ aliquid crederes, si eidem quidpiam prætulisses.*

Lib. 7. cap. 7.

QUONIAM, INQUIT, PER HOMINEM MORS, &c.] Cassianus. Quoniam enim, *inquis*, per hominem mors, ideo & per hominem resurrectio mortuorum: *etiamne apostolico testimonio perversitatem ac scelus probare niteris, & contagione impietatis tuæ vas electionis infamas? videlicet vt, quia a te auctor salutis tuæ non intelligitur, idcirco etiam Apostolus Deum negasse videatur. & tamen si apostolicis testimoniis vti placebat, cur vno ejus contentus cuncta siluisti, & hoc non subdidisti statim:* Paulus Apostolus ab hominibus, neque per hominem, sed per JESUM CHRISTUM? *aut illud:* Sapientiam loquimur inter perfectos. *Et post alia:* Quam nemo, *inquit*, principum sæculi hujus cognovit. Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent? *vel illud:* Quoniam in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. *Et:* Unus Dominus JESUS CHRISTUS, per quem omnia. *An in parte Apostolum probans, in parte reprobans, in eo tantum eum recipis, in quo pro dispensatione hominem* CHRISTUM *nominat? in eo repudias, in quo Deum? Paulus enim hominem* JESUM *non negat: sed Deum tamen eumdem hominem confitetur; & ita humano generi per hominem resurrectionem venisse predicat, vt in homine tamen ipso Deum resurrexisse confirmet. Vide enim annon eum qui resurrexerit, Deum prædicet, qui eum qui crucifixus est, Deum majestatis esse testatur.*

Gal. 1. v. 1. *1. Cor. 2. v. 6.* *Ibid. v. 8.* *Col. 2. v. 9.* *1. Cor. 8. v. 6.*

AUDIANT HÆC, &c.] Hactenus vtcunque catholice Nestorius; nunc hæretico spiritu debacchatur in divinitatem CHRISTI, & dignitatem Deiparæ virginis: egit enim Nestorius, vt Cassianus monet, veneficorum quorumdam more, qui *in poculis quæ conficiunt, venenis mella permiscent, vt dulcibus nocitura celentur, & dum quis mellis dulcedine capitur, veneni peste perimatur.*

Lib. 7. cap. 6.

A NOBIS FREQUENTER SCISCITANTUR, AN Θεοτόκον DICENDA SIT VIRGO, &c.] In ea quæstione tota vertebatur religionis causa, non quod ageretur de solis nominibus, quod inscite putavit Socrates; sed quod ea brevissima quasi formula comprehenderetur totius rei momentum.

Lib. 7. cap. 31.

ERGO EXCUSABILIS GENTILITAS, &c.] Hæc aliaque multa in idem argumentum auctor, sive epistolæ ad Sporatium, sive capitis duodecimi libri quarti hæreticarum fabularum; atque etiam auctor Prædestinati, vt dictum est in notis ad præfationem.

Lib. 7. cap. 14.

PAULUS ERGO MENDAX, &c.] Id Cassianus refert atque etiam refellit. *Veteris ergo adversus Deus scripturis sacris, & suos in ipsum testes agere conaris. Sed quomodo? Vere, vt non solum Dei, sed etiam testimoniorum ipsorum prævaricator sis. Nec mirum vtique, si quia id quod vis non potes, id facis solum quod potes: qui vertere in Deum testimonia sacra non vales, quod vales ipsa pervertis. dicis enim:* Ergo & Paulus mentitur de CHRISTO dicens: Sine matre, sine genealogia. *Interrogo te, de quo hoc velis dixisse Paulum, de Filio & Verbo Dei, an de* CHRISTO, *quem tu a Filio Dei separas, & ho-*

minem tantum esse blasphemas. Si de CHRISTO vtique, quem hominem solitarium dicis, quomodo nasci homo sine matre, sine genealogia materna originis potuit? Sin autem de Dei Verbo ac Dei Filio; quid facimus, quod idem Apostolus, vt tu sacrilege æstimas, testis tuus eodem loco atque eodem testimonio, eum quem tu sine matre asseris, etiam sine patre esse testatur, dicens: Sine patre, sine matre, sine genealogia? Ergo superest, vt Apostoli testimonio vtens, quia Filium Dei sine matre asseris, etiam sine patre esse blasphemes.

Ibid. & cap. 15. ΑΠΑΤΩΡ.] Cassianus. *Quis ergo te furor compulit testimonium illud ponere, vbi dum matrem eum non habuisse dicis, etiam patrem ejus negasse videaris? nam cum in eodem testimonio, sicut sine matre, ita etiam sine patre esse dicatur, necesse est, vt eodem modo, quo sine matre esse ibi intelligitur, etiam sine patre esse credatur. Sed hoc præruptæ illa ad negandum Deum insania non intellexit, quæ cum truncatum poneret, quod integrum scriptum est, non vidit, referata sacri voluminis serie, reda gui impudens atque apertum posse mendacium. O stulta blasphemia & amentia, quæ dum ipsa non videt quid sequi debeat, etiam illud non sapuit quid legi possit! quasi vero, quia auferebat sibi intelligentiam, auferre posset omnibus lectionem; aut ideo perdituri omnes ad legendum oculos capitis sui essent, quia ipse jam mentis oculos perdidisset. Audi ergo, hæretice, quod furatus es: audi plena & integra, quæ debilia ac truncata posuisti. Apostolus duplicem Dei nativitatem insinuare omnibus cupiens, vt in deitate natum Dominum & in carne monstraret, ait:* Sine patre, sine matre. *Alterum enim proprium est divinitatis nativitati, alterum carnis. Quia sicut in deitate est sine matre generatus, ita in corpore est sine patre: ac sic cum nec sine patre, nec sine matre sit, & sine patre tamen, & sine matre credendus est. Quia si, dum ex patre nascitur, respicis, sine matre est: si dum ex matre, sine patre. Ac sic in singulis nativitatibus alterum habens, alterum in vtroque non habuit; quia nec divinitatis nativitas matre eguit, & ad nativitatem corporis sibi ipse sufficit sine patre: ergo, inquit Apostolus,* sine matre, sine genealogia. *Quomodo sine genealogia Dominum fuisse dicit, cum Evangelium Matthæi Evangelista a genealogia cœperit Salvatoris, dicens:* Liber generationis JESU CHRISTI, filii
Matth. 1. v. 1. David, filii Abraham? *Ergo & juxta Evangelistam habet genealogiam, & juxta Evangelium ex matre habet, juxta Apostolum ex patre non habet. Et ideo bene Apostolus dicens:* Sine patre, sine matre, sine genealogia; *vbi eum sine matre genitum esse posuit, ibi etiam sine genealogia esse memoravit. Ac per hoc in vtraque Domini nativitate, & evangelica sibi, & apostolica simul scripta conveniunt: quia & juxta Evangelistam habet genealogiam, sine patre in carne natus; & juxta Apostolum non habet, sine matre Dominus in deitate generatus, Isaia dicente:*
Isaiæ 53. v. 8. Generationem autem quis enarrabit?

Proclus. *Quomodo juxta Paulum sine patre & matre est, Si enim purus homo est, vtique non sine matre est, matrem enim habet. Rursum si purus Deus est, haud dubie non est sine patre, habet enim patrem. Nunc vero vnus idemque est; ἀμήτωρ, qua creator; ἀπάτωρ vero, qua homo.*

NON, VIR OPTIME, MARIA PEPERIT DEUM, &c.] Locus ille refertur in contradictione anathematismi vndecimi a Mercatore; deinde in obtestatione Eusebii; tum in supplicatione monachorum ad Imperatorem; denique in epistola ad Sporatium, & libro quarto hæreticarum fabularum apud Theodoretum. Supplicantium monachorum notanda sunt hæc verba: *Semel autem atque iterum in aliud tempus rejecti, vix tandem prodiens* (Nestorius, quæ, *inquit*, vultis, ea paucis exponite. *Postea quam vero ex nobis audivit, quæ docuerat: scilicet Mariam nihil aliud peperisse, quam hominem sibi consubstantialem; nihil rursum ex carne nasci posse, nisi carnem; ea recta fidei consentanea non esse, statim nos capi jussit, &c. Reducti denuo ab illo in faciem cædimur. Denique composita oratione per fraudem, assensus est, vt postea patuit, de naturali Dei Filio, quod natus sit de sancta Maria Deipara, addens, quoniam est etiam alius filius,* &c. Cap. 12.

NON PEPERIT CREATURA, &c.] Cassianus in hunc locum spectabat, cum scriberet: *Vbi illud tuum?* Non potuit creatura parere creatorem: quod natum est ex carne, caro est, &c. Lib. 7. cap. 24.

DEITATIS INSTRUMENTUM, &c.] Mercator in contradictione vndecimi anathematismi addit, & hominem θεοφόρον; quem in locum intendisse videtur Cyrillus, sive cum quintum anathematismum conderet in hæc verba: *Si quis audet dicere Christum esse ἄνθρωπον θεοφόρον, & non potius Deum secundum veritatem, tanquam vnicum filium, qui naturaliter, secundum quod Verbum caro factum est, participaverit nobis similiter carne & sanguine, anathema sit.* Sive cum ita prius scriberet Nestorio: *Prope fuerunt quidam, vt* Epist. 1.
jam confiteri minime patiantur, quia Deus est CHRISTUS: *sed potius ὄχημον, καὶ ὑπηρετικὸν τῆς θεότητος, ὃν ἄνθρωπον θεοφόρον.* Et in epistola ad mo- Parte 19.
nachos post relatum Isaiæ testimonium: *En quomodo veluti in spiritu loquens Emmanuelem & Dominum appellet, & Deum nominet, quod non hominem simpliciter θεοφόρον aut instrumenti loco assumptum illum sciret, sed Deum incarnatum.* Et Isai. 59. v. 3.
postea prolato Joannis testimonio: *Addo his* Parte 20.
magnum illum Baptistam Joannem, cum de Christo concionandi exordium faceret, non divinitatis organum, aut hominem simpliciter θεοφόρον, secundum nonnullos, ipsum appellasse, sed Deum incarnatum, id est, hominem factum. Et iterum: Parte 21.
Quod si quis illum aliud nihil, quam nudum Dei organum, extitisse contenderit, is vel invitus veram filii rationem illi auferet. Et: *Neutiquam ergo* Parte 23.
templum illud, quod ex sacra Virgine assumptum est, organi loco acceptum dicimus, &c. Denique: *Porro autem si neque verus Dei Filius est* CHRISTUS, Parte 26.
neque natura Deus, sed æque ac nos nihil aliud, quam homo, aut divinitatis instrumentum, nequaquam per Deum salutem consecuti sumus.

TEMPLUM FABRICATUS EST, QUOD HABITARET EX VIRGINE, &c.] Proclus: Orat. paneg.
Vbi serpens per inobedientiam virus suum infuderat, ibi Verbum per obedientiam ingressum vivum sibi templum exædificavit. part. 2.

EST, ET NON EST MORTUUS INCARNATUS DEUS, &c.] Quamvis vtriusque codicis eadem sit lectio, vitiosa tamen est atque perturbata; restituti potest hunc in modum: *Est* Orat. paneg.
quidem incarnatus Deus, non est mortuus. Hunc part 5. & seqq.
locum Proclus vehementer oppugnat.

PROPTER UTENTEM, &c.] Quæ parte nona decimaque & vndecima continentur, inducta opinor in hunc locum ex sermone septimo, si tamen pauca hæc excipias: *Propter vtentem,* Part. 26. 27. &
illud indumentum quo vtitur, colo. Opinandi ratio est, quoniam, si Cassianus ea verba le 28.

gisset in sermone hoc, quem apud se habuit, ipsa non prætermisisset, credo, sine gravi reprehensione, cum plena sint impietatis longe nefandissimæ: reliqua enim diligenter persequitur, prout errorem in his comprehendi ratus est.

DOMINI ITAQUE INCARNATIONEM, &c.] Bellovacensis codex non minus corruptus est quam Vaticanus. Sic enim habet: *Domini itaque incarnationem intremiscam susceptricem Dei formam vna ac pari qua Deum Verbum tanquam divinitatis*, &c. Utriusque codicis vitium emendari debuit, partim ex Cassiano, partim ex Cyrillo.

Lib. 7. de Inc. cap. 8. Cassiani sunt hæc verba in vulgatis codicibus: *Sed tamen ne Dominum* JESUM *quasi vnum de plebe crederes, dedisti ei aliquid dignitatis, tribuens ei honorem vt sancto homini, non diuinitatem vero homini ac vero Deo. Quid enim dicis:* Formavit Deus dominicam incarnationem: theotoci formam honoremus cum Deo, sicut vnam formam deitatis, sicut divinæ voluntatis inseparabilem statuam, sicut imaginem latentis Dei? *Superius imaginem Dei Adam esse dixisti, hic* CHRISTUM *imaginem dicis; illum statuam, & hunc statuam. Sed gratiæ videlicet tibi pro honore Dei agendæ sunt, quod theotoci formam honorandam cum Deo esse concedis: in quo non tam honor est, quam injuria. Neque enim in hoc ipso tribuis Domino* JESU CHRISTO *honorem divinitatis, sed negas: subtili quippe impietatis arte honorandum cum Deo dicis, ne Deum esse fatearis, & hoc ipso quo videris eum falluciter conjunxisse, disjungas. Nam cum vtique eum, non vt Deum colendum, sed quasi cum Deo honorandum esse blasphemes, ideo ei tribuis divinæ vicinitatis conjunctionem, vt deitatis auferas veritatem. Impiissime & callidissime hostis Dei, peragere vis scelus negantis, sub nomine confitentis.* Honoremus, *inquis*, sicut divinæ voluntatis inseparabilem statuam, sicut imaginem latentis Dei. *Profecit videlicet apud nos per beneficia sua honor creatoris, ac redemptoris nostri Domini* JESU CHRISTI. *Si ideo ab eo de æterno interitu redempti sumus, vt redemptorem nostrum statuam diceremus, digno videlicet obsequio, digno cultu respondere benignitati ac pietati illius nitimur, si majestatem, quam ille propter nos humiliare non renuit, nos etiam auferre conemur.*

Quanquam hic ipse locus Cassiani correctione eget; sic enim legendus: *Formavit Deus dominicam, incarnationem, θεοδόχον formam honoremus cum Deo, sicut vivam formam deitatis, sicut divinæ majestatis inseparabilem statuam, sicut imaginem latentis Dei*, &c.

Legendum ita docet non tantum consequens oratio, vt apparet; sed etiam Cyrillus in epistola ad suos Constantinopoli agentes. *Quia causatur*, inquit, *locutionem inconsuetam flagitari Dei genitricem, id est, θεοτόκον virginem sanctam. Dicat nobis ipse interrogatus, vbi genitricem* CHRISTI, *id est, χριστοτόκον scriptura loquatur? An vllum episcopale concilium est, quod θεοδόχον, id est susceptricem, vel capacem deitatis formam nominaverit* CHRISTUM? *in illo enim quaternione, quem huc misit, nosque vehementer offendit, ita est, τὸν θεοδόχον*, &c. *1. part. conc. eph. cap.*

Ex hoc Cyrilli testimonio colligere est, Nestorii sermonem, quo de agimus, aliqua ex parte apud Mercatorem deficere, siquidem apud ipsum desiderantur extrema verba, atque, vt probabile est, longe plura.

DUPLUM ENIM NATURARUM, &c.] Adversus hanc sententiam vehementer disputat Marius Mercator in appendice ad contradictionem duodecimi anathematismi. *Part. 2. & segq.*

SERMO SECUNDUS

IN ECCLESIA HABITUS

DE DOGMATE SEU ΘΕΟΓΝΩΣΙΑ,

id est,

de conjunctione inconfusa duarum naturarum in Christo, & communione nominum, velut in Apollinaristas.

HABITUM in Ecclesia docet Cyrillus: inscriptum de dogmate ostendunt tituli excerptorum concilii Ephesini. Dogmatis nomine intelligi θεογνωσίαν, atque adeo cognitionem, humanitatis simul & divinitatis Christi, loquitur exordium. Seriem partium non excogitatam a nobis ad arbitrium, sed veram esse facile noverit, quisquis loca, vnde singulæ sumptæ sunt, inter se contulerit. *Inscript. ad Acacium Melitenum.*

Ex epistola Cyrilli ad suos aposcrisiarios.

Οὐ ταῖς κραυγαῖς κρίνω τὸν ἐμὲ φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ τῷ περὶ τὰ δόγματα πόθῳ, καὶ τῷ μεμνῆσθαι τῆς τῆς θεαρχίας, καὶ θεότητος ἅμα καὶ ἀνθρωπότητος.

Καὶ μετ' ὀλίγα· Καὶ παρεσκεύασα τοῖς ἡμετέροις δήμοις, ὑπολαβεῖν μὴ πολλὴν κεκτῆσθαι, καὶ θερμοτάτην εὐσέβειαν, ὅτι δὲ τῆς περὶ τὸ δόγμα θεογνωσίας πεπληρωμένοι. τοῦτο δὲ οὐκ ἔγκλημα

NON clamoribus probo erga me studium nostrum; sed laudo circa dogmata desiderium, & quod deitatis & humanitatis Domini meministis.

Et post pauca: Aspicio populos multam quidem reverentiam, & pietatem prudentissimam possidere; ignorantia vero θεογνωσίας cæcutire. Hoc autem non est crimen

μα τῶν λαῶν· ἀλλὰ πῶς ἂν δυνατὸν εἴποιμι, τὸ μὴ ἔχειν τοὺς διδασκάλους καιρὸν καί τι τῶν ἀκριβεστέρων ὑμῖν προσθεῖναι δογμάτων.

men plebis; sed vt verecunde dicam, propterea quod doctores climatius & liquidius vobis aliquid etiam de dogmatibus tempus non habuerint apponendi.

Ex lib. 3. Cyrilli adversus Nestorium.

Μέμνησθε δὲ που πρώτως καὶ πολλάκις μοι τοὺς ὑμᾶς εἰρηκυῖα, τὰς διπλᾶς τοὺς τοῦ δεσπότου Χριστοῦ διακρίνουσι φύσεις. διαιρεῖ μὲν γὰρ τῇ φύσει, τῇ δὲ ἀξίᾳ μοναδικῇ. ἡ γὰρ τῶν φύσεων αὐθεντία, δι' ἣν πέφυκε συναφθῆναι μία, τῶν μὲν φύσεων ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει διὰ πάντος μεμουσῶν. τῆς δὲ ἀξίας συνημμένης, ὡς προεῖπον, εἰς αὐθεντίαν μοναδικήν.

Memineritis autem prorsus eorum, quæ sæpe dixi vobis, cum duas in Christo Domino naturas distinguerem: duæ sunt enim, si naturam spectes; si dignitatem, simplex. Naturarum enim auctoritas vna est, propter conjunctionem; naturis quidem semper in suo ordine permanentibus, sed dignitate conjuncta, vt jam dixi, in auctoritatem vnicam.

Ex lib. 2. Cyrilli adversus Nestorium.

Διὰ τοῦτο βούλομαι ὑμᾶς μετ' ἀσφαλείας χρυσεῖν. διαίρεσις ἐκεῖ ἔστι τῆς συναφείας τοῦ ἀξιώματος, τῆς ἑνότητος. αὐτοῦ τοῦ ἐστὶ Χριστὸς ἐκεῖ ἔστι διαίρεσις. τῆς θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ὅτι διαίρεσις. ὁ Χριστὸς καὶ τὸ Χριστὸς ἀδιαίρετος, οὐ γὰρ ἔγνωμεν δύο Χριστούς, οὐδὲ δύο υἱούς. οὐ γάρ ἐστι πρῶτος ἡμῖν παρ' ὅτε, καὶ δεύτερος, οὐδὲ ἄλλος καὶ ἄλλος, οὐδὲ πάλιν ἄλλος υἱός, καὶ ἄλλος πάλιν. ἀλλ' αὐτὸς ὁ εἷς ἐστι διαιρετός, οὐ τῇ ἀξίᾳ, ἀλλὰ τῇ φύσει.

Propterea volo vos cautius favere, vel plaudere: divisio non est, neque conjunctionis, neque potentiæ, neque filiationis, neque hujus, quod est Christus. In his divisio non est; in deitate vero & humanitate divisio est. Christus, secundum quod est Christus, indivisus est; & filius, secundum quod est filius, indivisus est. Non enim habemus duos Christos vel duos filios; neque est apud nos primus Christus, & secundus; neque alter & alter; neque iterum alter filius, & iterum alter filius; sed idem ipse est duplex, non dignitate, sed natura.

Ex eodem libro.

Ἀλλ' ὥσπερ λέγομεν Θεὸν τῶν πάντων δημιουργὸν, καὶ Θεὸν τὸν Μωσέα· Θεὸν γάρ, φησί, τέθεικά σε τοῦ Φαραώ. καὶ υἱὸν τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ· Υἱός γάρ, φησί, πρωτότοκός μου Ἰσραὴλ. καὶ ὥσπερ λέγομεν Χριστὸν τὸν Σαοὺλ· Οὐ μὴ γὰρ, φησὶν, ἐπιβαλῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι Χριστὸς κυρίου ἐστί. Καὶ Κύριον ὡσαύτως· Τάδε λέγει κύριος τῷ Χριστῷ μου Κύρῳ. Καὶ τὸν Βαβυλώνιον ἅγιον· Ἐγὼ γάρ, φησὶ, στυπάσω αὐτοῖς. ὅταν λέγομεν καὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν, καὶ Θεὸν, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον. ἀλλ' ἡ μὲν κοινωνία τῶν ὀνομάτων ὁμοία. οὐχ ἡ αὐτὴ δ' ἀξία.

Sed quemadmodum dicimus, Deum omnium opificem, & Deum Mosem: *Deum enim*, inquit, *posui te Pharaonis.* Exod. 7. v. 1. Et Israel Filium Dei: *Filius enim*, inquit, Exod. 4. v. 22. *primogenitus mihi Israel.* Et quemadmodum dicimus Christum Saul: *Non*, 1. Reg. 24. v. 7. inquit, *imponam meam manum super ipsum, eo quod Christus Domini sit.* Similiter & Cyrum: *Hæc dicit*, inquit, *Dominus Christo meo Cyro*; & Babylonium Isai. 45. v. 1. sanctum: *Ego enim*, inquit, *præcipio ipsis* Isai. 13. v. 3. *sanctificatis, & ego duco ipsos.* Ita dicimus Dominum, & Christum, & Deum, & Filium, & sanctum; sed communio quidem nominum similis est, dignitas vero non eadem est.

Excerpta l. Ephesino.

Ὅταν οὖν ἡ θεία γραφὴ μόνην λέγῃ, ἢ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου, ἢ θάνατον, ἢ δάκρυα φαίνεται πᾶσα, Θεὸς, ἀλλ' ἢ Χριστὸς, ἢ υἱὸς, ἢ κύριος. ὅπερ ταῦτα τὰ τρία τῶν δύο φύσεων εἶσι σημαντικά· ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης, ποτὲ δὲ ταύτης καὶ ἐκείνης. εἰ δὲ λέγω, ὅταν τε ἐξ οὐρανοῦ γέννησιν ἡμῖν ἡ γραφὴ δίνηται, ἢ λέγει· Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὐκ εἶπεν, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν θεὸν λόγον. ἀλλὰ λαμβάνει ὄνομα τὸ μᾶλλον τῆς φύσεως τῆς δύο. ὅπερ γὰρ ὁ υἱὸς αὐθεντικῶς ἐστὶ καὶ Θεὸς, λέγει· Ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον οὐ γυναικὸς, ἵνα ἴδῃς τὸ ὄνομα προσκείμενον δὲ μᾶλλον τῆς φύσεως τῆς δύο, ἵνα τὴν γέννησιν τὴν οὐκ

Quoties igitur sancta scriptura dicta est, vel generationem Christi ex beata Virgine, vel mortem, nusquam Deum dicit, sed aut Christum, aut JESUM, aut Dominum; quoniam hæc tria naturas indicant duas, modo hanc, modo illam, modo vtramque. Est autem tale quod dico, quoties nobis generationem ex Virgine Scriptura commemorat, quid dicit? *Misit Deus Filium suum*; non dicit: Gal. 4. v. 4. Misit Deus Verbum; sed vtitur eo nomine, quod naturas indicat duas. quia enim filius homo est & Deus, dicit: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere*; vt cum audieris, *factum ex muliere*, statim reputes nomen positum, quod naturas indicat duas; & generationem

ex beata Virgine Filii voces. Filium enim Dei peperit virgo Χριστοτόκος: nam quoniam Filius Dei duplex est in naturis, peperit quidem Filium Dei, quia peperit hominem, qui est Filius Dei, propter conjunctum ei Filium Dei.

Quod in nativitate ex Christi genitrice Virgine divina scriptura ponat Filii nomen, declaravimus. Audi jam & in morte, & vide ſi cubi tandem Dei nomen est positum, vt passibilem Deum
Rom. 5. v. 10. inducamus. *Cum inimici essemus*, inquit, *reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus*; non dicit, *per mortem Dei Verbi*.

Erat quidem Deus Verbum ante incarnationem, & Filius, & Deus cum Patre; sumpsit vero novissimis temporibus servi formam: sed cum sit & antea filius, & ita vocetur post assumptionem, non potest vocari divisus Filius, ne duos filios constituamus; sed quia illi conjunctus est, qui erat a principio Filius, non potest secundum dignitatem filiationis divisionem suscipere. Quoad dignitatem filiationis, inquam, non quoad naturas; propterea & Deus Verbum nominatur Christus, quia habet conjunctionem cum Christo perpetuam; neque contingit, vt Deus Verbum sine humanitate faciat aliquid: perducta est enim ad summam conjunctionem, non tamen ad deificationem, vt sapientes e recentioribus dogmatistis asserunt.

Ita etiam Christum secundum carnem, propter conjunctionem, quam habet cum Deo Verbo, Deum nominamus, scientes esse hominem, qui apparet. Audi vtrumque Paulum prædicantem: *Ex Iudæis*, inquit, *Christum secundum carnem, qui est supra omnes Deos.*
Rom. 9. v. 5. Prius hominem confitetur, deinde conjunctione ad Deum, dicit Deum eum, qui apparet, ne quis Christianitatem hominis putet esse cultricem.

Audi etiam, hoc nomen, Dominus, aliquando de humanitate Christi, aliquando de divinitate ejus, aliquando de vtraque positum. *Quotiescumque manducabitis panem, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.*
1 Cor. 11. v. 26. Audi ex præcedentibus imperitiam objicientium, quod maximam esse legant hujus mysterii vtilitatem, & cujus commemorationem hominibus afferat; atque audi non me hoc dicentem, sed beatum Paulum: *Quotiescumque manducabitis panem hunc*; non dixit, quotiescumque

τῆς μακαρίας παρθένου, υἱὸν μὲν, καλῶς. υἱὸν γὰρ ἐγέννησε Θεοῦ καὶ ἡ Χριστοτόκος παρθένος. ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διπλοῦς ὅτι τὰς φύσεις. ἐγέννησε μὲν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐγέννησε τῷ ἀνθρωπότητα ἥτις ὅτιν υἱὸς, διὰ τὸν συνημμένον υἱόν.

Ὅτι μὲν οὖν ὅτι τῆς γεννήσεως τῆς ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου πίστει ὁ υἱὸς, ἡ θεία γραφὴ, διεδηλώσαμεν. ἀκουσον δὲ καὶ ὅτι τοῦ θανάτου, εἰ ἔστι ποτὲ κείμενος ὁ Θεὸς, ἵνα καθυβρίζῃ τὸν Θεὸν εἰσαγάγωμεν. Ἐχθροὶ, φησὶν, ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. οὐκ εἶπε, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ λόγου. Ex lib. 1. Cyrilli adversus Nestorium.

Ἦν μὲν γὰρ ὁ Θεὸς λόγος, καὶ πρὸ τῆς ἀνθρωπήσεως, υἱὸς καὶ συναΐδιος τῷ πατρὶ. ἀνέλαβε δὲ ἐν ὑστέροις καιροῖς τὴν τοῦ δούλου μορφήν. ἀλλ' ὢν πρὸ τούτου υἱὸς, καλούμενος μὴ τὴν ἀπάλειψιν οὐ δυνάμενος καλεῖσθαι κεχωρισμένος υἱὸς, ἵνα μὴ δύο υἱοὺς δογματίζωμεν. ἀλλ' ἐπειδήπερ ἐκείνῳ συνῆπται ἐξ ἀρχῆς ὅλη υἱῷ ἐκ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ, οὐ δύναται τὸ ἀξίωμα τῆς υἱότητος διαίρεσιν δέξασθαι. τὸ δὲ ἀξίωμα, φημὶ, τῆς υἱότητος, οὐ κατὰ τὰς φύσεις. διὰ τοῦτο καὶ Χριστὸς, ὁ Θεὸς λόγος ὀνομάζεται ἐπειδήπερ ἔχει τὴν συναφείαν τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν διὰ παντός. ἐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ λόγου ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἀνθρωπότητος πρόσληψιν. ἀπηγορεύεται γὰρ εἰς ἄκρον συναφείαν, οὐκ εἰς ἀπαθείωσιν, καθὰ τοῖς σοφοῖς τῶν δογματιστῶν τῶν νεωτέρων. Ex lib. 2. Cyrilli adversus Nestorium.

Ἀλλ' οὗτος ὁ κατὰ σάρκα τοῦ Ἰσραὴλ συγγενὴς, ὁ κατὰ σάρκα ὁ φαινόμενον ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τὴν Παύλου φωνὴν ἐκ σπέρματος γεγενημένος Δαβὶδ, πρωτοκράτωρ τῆς συναφείας Θεός. ἄκουσον ἀμφότερα τοῦ Παύλου κηρύττοντος, ὁμολογῶ τὸν ἄνθρωπον πρότερον, καὶ τότε τῇ τοῦ Θεοῦ συναφείᾳ θεολογῶ ὁ φαινόμενον, ἵνα μηδεὶς ἀνθρωπολατρίαν τὴν Χριστιανὸν ὑποπτεύῃ. Ex lib. 2. Cyrilli adversus Nestorium.

Ἀκουσον δὲ ὁ, κύριος, ποτὲ μὲν ὅτι τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲ ὅτι τῆς θεότητος αὐτοῦ, ποτὲ δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων κείμενον. ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ ὃ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε. ἄκουσον ἐκ τῶν πεπονθυμένων τὴν ἀμαθίαν τῶν ἀντιδόντων, ὡς ἱερεῖα ἀναγινώσκει τοῦ μυστηρίου τὴν ὠφέλειαν, καὶ τίνος χάριν ἀνθρώποις πρέπεται τὴν ἀνάμνησιν. Καὶ ἄκουσον μὴ ἐμοῦ ταῦτα λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου· Ὁσάκις ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον. οὐκ εἶπεν, ὁσάκις Ex lib. 4. Cyrilli adversus Nestorium.

ἐν ἐσθίητε τὴν θεότητα ζωότευκτον. Ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τ̃ ἄρτον τοῦτον. βλέπετε πῶς ἡ σώματος αὐτοῦ τ̃ διασωτικὸν ὃ προσκείμενον. Ὁσάκις δ' ἐσθίητε τ̃ ἄρτον τοῦτον, οὗ ἐστὶ τὸ σῶμα, μιμητὸν τυπον. ἰδωμεν οὖν τίνος ὁ θάνατος. Ὁσάκις δ' ἐσθίητε τ̃ ἄρτον τοῦτον, καὶ τ̃ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τ̃ θάνατον τ̃ κυρίου καταγγέλλετε. ἀκουσον δὲ σὺ τοῖς ἐφεξῆς φανερώτερον, ἄχρις οὗ ἔλθῃ. τίς ὁ ἐρχόμενος; ὄψονται τ̃ υἱὸν τ̃ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ὅπι τ̃ νεφελῶν τ̃ οὐρανοῦ μετ' δόξης πολλῆς. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, παρὰ τ̃ ἀποστόλων ὁ προφήτης σαφέστερον τ̃ ἐρχόμενον δείκνυσι, καὶ κέκραγε περὶ Ἰουδαίων βοῶν· Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. τίς οὖν ἐστιν ὁ κεντηθείς; ἡ πλευρὰ. πλευρὰ δ' σώματος, οὐ θεότητος ἐστί.

Excerpto 10. Ephes.

Ἀσύγχυτον τοίνυν τὴν τ̃ φύσεων τηρῶμεν συναφειαν. ὁμολογῶμεν τ̃ ἕνα Θεὸν. σεβώμεθα τ̃ τῇ θείᾳ συναφείᾳ τ̃ πανυπερκρατοῦντα Θεῷ συμπροσκυνούμενον ἀνθρωπον.

Ex lib. 2. adversus Nestorium.

Εἰπὲ τ̃ ἀναλαβόντα ὅτι Θεὸς, παρ' ὃν τ̃ ἀναληφθέντα ὅτι δούλου μορφὴ. ἐπάγαγε μείζονα δ τ̃ συναφείας ἀξίωμα, ὅτι τ̃ δύο ἡ αὐθεντία κοινὴ, ὅτι τ̃ δύο τῶν δ' ἀξίωμα. τ̃ φύσεων μενουσῶν, ὁμολόγει τὴν τῆς ἀξίας ἑνότητα.

manducabitis divinitatem hanc, sed *quotiescumque manducabitis panem hunc*. Vide de corpore dominico illi propositum esse: *Quotiescumque manducabitis panem hunc*, cujus est ipsum corpus antitypum. Videamus ergo cujus mors. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. Audi in sequentibus apertius, *donec veniat*. Quis autem veniet? *Videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum gloria multa*. Et quod majus est, ante Apostolos Propheta manifestius venientem ostendit, & clamat de Judæis dicens: *Videbunt in quem compunxerunt*. Quid igitur illud compunctum est? Latus. Latus vero non est Dei, sed hominis. Matt. 24. v. 30. Zach. 12. v. 10. Ioan. 19. v. 37.

Inconfusam igitur servemus naturarum conjunctionem; confiteamur in homine Deum; colamus divina quadam conjunctione cum Deo omnipotente adorandum hominem.

Dic de assumente, quod Deus sit; adjice de assumpto, quod servi forma; infer postea conjunctionis dignitatem, quod communis sit duorum auctoritas, quod eadem sit duorum dignitas; manentibusque naturis, confitere vnitatem.

SERMO TERTIUS

HABITUS A NESTORIO VELUT IN ARIANOS ET MACEDONIANOS,

reipsa adversus catholicos veræ naturarum vnionis in Christo defensores, interprete Mario Mercatore.

Ex l. 4. advers. Nestor.

ΠΛΕΙΟΝΑ τ̃ εἰς αὐτὸν καταστοχάζοντες ὕβρεως, τὸ τ̃ πνεῦμα τ̃ θείας ἀποτεμνοντες φύσεως, τὸ τ̃ ἀνθρωποτόκου αὐτοῦ ἀφαιρεῖσθαι. Τὸ γὰρ ἐν τῇ Μαρίᾳ, φησὶ, γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. καὶ δικαιοσύνῃ τὸ πλασθὲν ἀνέπλασεν. Εφανερώθη γὰρ, φησὶν, ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι. Τὸ δαίμοσι φοβερὸν ἐργαζόμενον. Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια. Τὸ τ̃ αὐτοῦ σῶμα πεποιημένον ναόν· Τεθέαμαι γὰρ, φησὶ, τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μεμένηκεν ἐπ' αὐτόν. Τὸ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ χαρισάμενον· Ἐντειλάμενος γὰρ, φησὶ, τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, οὓς ἐξελέξατο ἀφ' πνεύματος

I.

AMPLIOREM in Christum injuriam excogitantes, Spiritum sanctum a divina dissecant natura, qui ejus humanitatem figuravit in vtero Virginis: *Quod enim*, inquit Scriptura, *in ea natum est, de Spiritu sancto est*; qui secundum justitiam, quod figuratum est, reformavit: *Manifestum enim*, inquit, *in carne, justificatum est in spiritu*; qui eum terribilem & formidabilem dæmonibus faciebat: *Ego enim*, inquit, *in Spiritu Dei ejicio dæmonia*, qui ejus carnem templum est fabricatus: *Vidi enim spiritum, descendentem tanquam columbam, & manentem super eum*; qui ei in cælum ascensionem donavit: *Præcipiens enim*, inquit Scriptura, *Apostolis quos elegit per Spiritum* Matth. 1. v. 20. 1. Tim. 3. v. 16. Luc. 11. v. 20. Ioan. 1. v. 32. Act. 1. v. 2.

ſanctum, elevatus in cælum eſt. Hic, inquam, ſpiritus, qui tam magnam gloriam donavit, eſſe ab his aſſeritur Chriſti ſervus.

II. Quomodo vero ſit ſervus, qui cum Filio cooperatur & Patre: nam ſi quis requirat opera Spiritus, ea inveniet nec diſtantia nec diſſimilia operibus Patris & Filii; non quia vna deitas dividatur, ſed quia divina ſcriptura ea, quæ ſunt vnius virtutis, ſingulis ſubſtantiis diſpertiat, vt Trinitatis ſimilitudo demonſtretur: hoc conſidera, incipiens ab operibus ſuo tempore factis: *Deus Verbum factum eſt caro, & habitavit in nobis.* Conſidere ſibi fecit aſſumptum hominem Pater: *Dixit enim Dominus Domino meo, ſede ad dexteram meam.* Ejus qui aſſumptus, gloriam clarificavit Spiritus: *Quando enim venerit ſpiritus veritatis, ipſe me clarificabit.*

Ioan. 1. v. 14.

Pſ. 109. v. 1.

Ioan. 16. v. 4.

III. Viſne etiam aliam ad hæc adjiciamus Trinitatis efficientiam? Habitavit Filius in corpore. Commendavit baptizatum Pater. Efformavit eum in Virgine Spiritus. Apoſtolos Filius elegit: *Ego*, inquit, *elegi vos.* Pater ſanctificavit: *Pater*, inquit, *ſanctifica eos in veritate tua.* Spiritus effecit oratores.

Ioan. 15. v. 19.

Ioan. 17. v. 17.

Act. 2. v. 4.

IV. Et iſti quidem, (Ariani) tametſi majore paternæ deitatis Verbum Deum minorem delirent, non tamen novellum fatentur: hi autem eum etiam beatæ Mariæ ſecundum & poſteriorem eſſe pronuntiant, & temporalem matrem opifici temporum divinitati conſignant: quin imo nec matrem Chriſti eſſe concedunt. Si enim non hominis natura, ſed Deus Verbum erat, quem illa pariebat, quæ peperit, nequaquam mater ejus, qui natus eſt, invenitur: quomodo enim aliqua fiet ejus mater, qui a natura genitricis eſt alienus? Quod ſi vera mater ab iis appellatur: ergo qui editus eſt, non divinitatis natura eſt, ſed homo; ſiquidem proprium omnis eſt matris conſubſtantivum ſibi parere.

V. Ergo non erit mater quæ conſubſtantivum ſibi minime peperit. Ergo, quia mater ab iis dicitur, eum qui ſecundum ſubſtantiam ſimilis eſt, genuit. Quis autem ſecundum ſubſtantiam ejus erit ſimilis? Is ſine dubio, qui Spiritus ſancti opificio extitit: *Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt;* cum quo indefinenter erat Verbum Deus.

Matt. 1. v. 20.

VI. Verbum ergo Deus non eſt natus ex Maria, ſed in illo, qui ex ea natus eſt, manſit. Non ex Virgine initium habuit, ſed illi, qui creſcendo per menſes paulatim compoſitus in vtero Virginis eſt,

ἀγίᾳ, ἀνελήφθη. Τοῦτο δὲ ὃ πνευματικωτέρῳ Χριστῷ συμπαύλιον δόξαν, Χριστοῦ κατασκευάζουσι δοῦλον.

Πᾶς γὰρ ἐστὶν δοῦλον, φησὶ, ὃ μὴ πατρὸς τὸ υἱοῦ ἐργαζόμενον. καὶν ζητοίη τις τὰς τοῦ πνεύματος πάξεις, εὑρήσει τὴν τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ κατ' οὐδὲν λειπομένας· οὐχ ὡς τῆ μιᾶς μεριζομένης θεότητος, ἀλλὰ τῆς θείας γραφῆς τὰ τῆς μιᾶς ἰσχύος, τὸ καθ' ἑκάστῳ μεριζομένης ὑποστάσιν, εἰς ἀπόδειξιν τοῦ τῆς τριάδος ὁμοίου. καὶ μοι σκόπει τὸ ὅμοιον ἐκ τῶν ἐν ἔργοις καιρῶν ἀρξάμενον. Ὁ Θεὸς λόγος ἐνῴκησε σαρξ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. σεσυνεκάλεσεν ἑαυτῷ τὸ ἁγιασθὲν ἀνθρώπου. Εἶπε γὰρ ὁ πατήρ· Κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. τὸ τοῦ ἁγιάσματος πνεῦμα κατελθὸν συνεκόσμησε δόξαν· Ὅταν γὰρ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἔλθῃ, ἐκεῖνο ἐμὲ δοξάσει.

Ex l. 2. adverſ. Neſtor.

Βούλῃ δὲ δεῖξαι ὅτι τούτοις αὐτοῖς τὰ τελάδος ἐνέργειαν; ἐσκήνωσεν ὁ υἱὸς ἐν τῷ σώματι. σεσύστηκεν ὁ πατὴρ βαπτιζόμενον. διέπλασεν ἐν πρόδηλον τὸ πνεῦμα. τοὺς ἀποστόλους ὁ υἱὸς ἐξελέξατο· Ἐγὼ γάρ, φησὶν, ὑμᾶς ἐξελεξάμην. ὁ πατὴρ ἡγίασε. Πάτερ γάρ, φησιν, ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Τὸ πνεῦμα κατεσκεύασε ῥήτορας.

Ex l. 2. adverſ. Neſtor.

Ὅμως ὁ καὶν θεότητος μείζονος τὸν Θεὸν λόγον ἀληθεύσει νεώτερον· ὅποι ὁ αὐτὸν τὰ μακαρίας Μαρίας ἐργάζονται δεύτερον, καὶ μητέρα χρονικὴν τῇ δημιουργῷ τῶν χρόνων ἐφιστῶσι θεότητι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ μητέρα τοῦ Χριστοῦ τὸ χριστόκον ἐάσιν. Εἰ γὰρ οὐκ ἀνθρώπου φύσις, ἀλλὰ Θεὸς ὁ λόγος ἦν, ὁ πρὸ ἐκείνης, ἡ τεκοῦσα τὸ τεχθέντος οὐ μήτηρ. πῶς γὰρ εἴη τις μήτηρ τοῦ τῆς φύσεως τῆς αὐτῆς ἀλλοτρίας; Εἰ δὲ μήτηρ πρὸ αὐτοῦ ὀνομάζοιτο, ἀνθρώπου τὸ τεχθέν, οὐ θεότης· πᾶσης γὰρ ἴδιον μητρὸς ὁμοούσια τίκτειν.

Ibidem.

Ἡ οὖν οὐκ ἔσται μήτηρ ὁμοούσιον ἑαυτῇ μὴ τεκοῦσα. ἡ μήτηρ πρὸ αὐτοῦ καλουμένη τὸ ἑαυτῇ κατ' οὐσίαν ἐλλιπὲς ὅμοιον.

inseparabiliter omni tempore sociatus est. Aliud est autem dicere: Cum illo qui natus est, manet; & aliud, illum, qui cum nato manet, hunc esse, cui, vt nasceretur, mensium opus fuisset curriculo.

Ex l. 1. adverſ. Neſtor. Επιδὴ γὰρ αὐτὸς ὁπὶ μέσης ἐκκλησίας βεβήλοις ἐχρῆτο καινοφωνίαις, αὐτὴρ τις τὴν ἄγαν ἐπιφλέγων, καὶ τελῶν μὲν ἐν λαϊκοῖς ἔτι, πλὴν οὐκ ἀθαύμαστον συναγηέρκως ἐν ἑαυτῷ τὴν παίδευσιν, ἑρμῶτε, καὶ φιλοθέῳ κεκίνηται ζήλῳ, & θεοῦ μὲν κεκραγώς. Αὐτὸν, ἔφη τὸν προαιώνιον λόγον, καὶ δεύτερον ὑπομένειν γίνηται, δῆλον ὡς, ὅτι τὸν κατὰ σάρκα, καὶ ἐκ γυναικός. θορυβουμένων δὴ τῶν πρὸς ταῦτα τὸ δήμου, & τὴν μὴν πλείστων, καὶ σωφρονεστάτων, καὶ μετρίοις αὐτὸν ἐπαίνοις τετιμηκότων, ὡς δυσεβῆ τε & σωφρονέστατον, καὶ τὰ τῶν δογμάτων ὀρθότητος οὐκ ἠμοιρηκότα, λελυπημένων γε μὴν κατ' αὐτὴν τὴν ἄλλων, ἀφηκιασθὼν αὐτὸς, ἀποδέχεται μὲν βύβλους ἐκείνοις, οὓς τὰ ἑαυτῷ διδάσκων ἀπολώλεκεν. ὑπεῖδήλη δὲ τὴν γλῶτταν αὐτῷ τε ὡς μὴ ἀναχρήσῃ τὰ αὐτὰ, & μὴν καὶ τοῖς ἀγίοις πατράσιν, οἳ τὸν δυσεβῆ τῆς πίστεως ὅρον ἡμῖν τεθέσμοθετήκασιν, καθὰ δὴ γεγράμμενον.

Ex l. 1. adverſ. Neſtor. Εἶτα τούτοις ὑπιφέρει. πιστεύομεν εἰς ἕνα κύριον Ιησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, τὸν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν δι' ἡμᾶς, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου. οὐκ εἶπον, ὅτι & γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου. διερμηνεύοντες δὲ τοῖς ἁγίοις πατράσι τί δὴ λέγουσι σαρκω-

(Cum Neſtorius in media Eccleſia profanis vteretur vocum novitatibus, quibus & Θεοτόκον, & geminam Chriſti nativitatem inſectabatur, vir quidam ſane probus, qui adhuc inter laicos erat, ſed tamen admirabilem ſibi collegerat eruditionem, ferventi & religioſo zelo permotus, & contentiori voce inclamans: *Ipſum*, inquit, *ante ſæcula Verbum etiam ſecundum ſubiiſſe generationem*, id eſt, illam ſecundum carnem, & ex muliere. Tumultuantibus ad iſta populis, & majori ac ſaniori parte maximis illum laudibus attollente, vt pium & ſapientem in primis, & rectorum dogmatum haud expertem, aliis nihilominus adverſus illum efferatis, ipſe (Neſtorius) ſe interponit, moxque illos approbat, quos ſua docendo perdiderat: cæterum in eum linguam exacuit, qui ipſius dogmata non ſuſtinuerat; & in ſanctos Patres, qui piam fidei definitionem nobis conſtituerant, atque ait.)

Ibidem. Χαίρω γὰρ τὸν ὑμέτερον θασάμιλλος ζῆλον, ἀλλόθεν ὅτι σαφὴς ἐστὶ τῶν λεγθέντων ἀπὸ τῆς τῦ δήλης μανίας ὁ ἔλεγχος. ὧν γὰρ δύο γεννήσεις, τούτων δύο υἱοί· ἡ δὲ ἐκκλησία ἕνα οἶδεν υἱὸν τὸν δεσπότην Χριστόν.

Gaudeo veſtrum aſpiciens zelum: indidem enim perſpicue coargui poſſunt, quæ ab infelici homine ſunt flagitioſe dicta. Nam quorum duæ ſunt generationes, eorum duo ſint filii neceſſe eſt; ſed Eccleſia vnum agnoſcit filium ipſum Dominum Chriſtum.

Ibidem. Δεῖ δὲ ἡμᾶς, νῦν γὰρ ἦλθον εἰς ἔννοιαν, καὶ τὸν τῆς Νίκαιας συνόδου μνησθῆναι δέδαμεν ἁλμῶδες ἐλπεῖν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐγεννήθη ἐκ Μαρίας. ἔφη γὰρ ὅτι πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ιησοῦν Χριστόν. προσέχετε, ὅτι προτέρων τεθεικότες τὸ, Χριστὸς, ὅ ἐστι μίγμα τῶν δύο φύσεων, οὐκ εἶπεν, εἰς ἕνα Θεὸν λόγον, ἀλλ' ἔλαβον τὸ ὄνομα τὸ σημαῖνον ἀμφότερα, ἵνα ὅταν ὑποκαταβαίνων ἀκούσῃς θανάτου, μὴ ξενίζῃ, ἵνα τὸ σαρκωθέντα, καὶ ταφέντα, μὴ πλήττῃ τῇ ἀκοῇ, ὡς θεότητος τοῦ παθόντος.

Nos autem oportet noſſe, id quod modo venit in recordationem, concilii Nicæni, quod nuſquam auſum eſt dicere, quia Verbum Deus natum eſt ex Virgine Maria, ait enim: *Credimus in vnum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum* Jesum Christum. Attendite, quia prius cum Patres poſuiſſent, Chriſtum, quod duarum naturarum conjunctionem demonſtrat, non dixerunt, *in vnum Deum Verbum*; ſed acceperunt nomen, quod ſignificaret vtrumque, vt non ſubdeſcendendo, cum audis mortem, nulla novitate turberis, & cum crucifixum & ſepultum, tanquam divinitate ita patiente, non vulnereris auditu.

Ex l. 1. adverſ. Neſtor. Deinde videamus quid illi ſubjungunt. *Credimus & in vnum Dominum* Jesum Christum, *vnigenitum Patri, qui propter nos deſcendit, & incarnatus eſt de Spiritu ſancto.* Non dixerunt, quia natus eſt de Spiritu ſancto. Vide quemadmodum interpretentur ſubdeſcendendo: quia dixerunt hominem factum. Deum, inquiunt, dicimus incarna-

tum, non mutabilitatem in carnem suscipiente divina natura, sed inhabitationem, quam gessit in homine, demonstrantes.

Et post aliquanta. Hoc retinete, quoniam prætermittentes dicere: *Credimus in Deum Verbum filium ejus vnigenitum*; dixerunt: *Credimus in vnum Dominum* JESUM CHRISTUM, *consubstantivum Patri, Deum verum de Deo vero, per quem omnia facta, qui propter nos homines, & nostram salutem descendit, atque incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est.* Nusquam dixerunt, natus est. Cur putamus? Ut non duas nativitates introducerent divinitatis.

Et post aliquanta. Sic enim Scriptura dicit: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Hic quidem duas demonstrat naturas. Quod autem tantum circa hominem contigit, narrat. Exige certe a contentioso, quis sub lege sit factus. Verbum Deus? nequaquam.

Gal. 4. v. 4.

Quid igitur dicebamus? *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam: quod enim natum est,* (sive natum, sive factum dixerimus, sensui nihil nocet) *quod enim in ea natum est, ex Spiritu sancto est.* Si dixerimus, quod Deus Verbum natum est in vtero; (est enim aliud simul esse cum nascente, aliud nasci) quod enim, inquit, in ea natum est, ex Spiritu sancto est, hoc est, Spiritus sanctus creavit id, quod est in ea. Viderunt igitur Patres, vtpote scientes sanctarum scripturarum, quod si eum, qui incarnatus est, natum dixerimus, invenietur Deus Verbum Filius Spiritus sancti, aut duos patres habens. Si vero factum dixerimus, invenietur Deus Verbum creatura Spiritus sancti. Fugientes igitur generationis dictionem dixerunt ita: *Qui descendit propter nostram salutem & incarnatus est.* Quid est, incarnatus? non conversus a divinitate in carnem.

Matth. 1. v. 20.

In eo quod dixerunt, incarnatus ex Spiritu sancto, secuti sunt Evangelistam: nam cum Evangelista venisset ad ἐναν θρώπησιν, fugit generationem de Verbo dicere, & dixit incarnationem. Audi: *Et Verbum caro factum est*; non dixit: *Verbum per carnem factum.* Ubi enim aut Apostoli aut Evangelistæ Filii faciunt mentionem, dicunt, *natum ex muliere.* Adverte, quæso, vbi dicunt nomen Filii, id quod natum est, ex muliere, natum dicunt. Ubi vero Verbi faciunt mentionem, nemo audet dicere, generationem per humanitatem. Audi beatum Joannem Evangelistam, cum venisset ad Verbum & ἐναν θρώπησιν ejus. ἀνθρώπότης. ἄκουε, ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς φησὶν εἰς τὸν λόγον, & τὸ ἐναν θρώπησιν.

Ioan. 1. v. 14.

Ἐξαπέστειλε γάρ, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον. ἑνὶ μὲν ἡνώσῃ τὰς δύο φύσεις. ὃ συμβαῖνον ἐπὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπότητος, λέγε. ἐπεὶ ἀπαίτησον τὸν φιλόνεικον, πῶς ἐγεννήθη ὑπὸ νόμον· ὁ Θεὸς λόγος; Ibidem.

Ὅταν οὖν γέγραμμαι; Μὴ φοβοῦ τὸν λαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· ὃ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, (εἴτε σὰρξ τὸ ἐνὸς, εἴτε σὰρξ τὸ δύο, ὃ νοήσαντι οὐδὲν λυμαίνεται, ὃ γὰρ ἐν αὐτῇ τεχθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς λόγος ἐγεννήθη ἐν τῇ σαρκί. ἄλλο γάρ ἐστι συνεῖναι & γεννωμένῳ, ἄλλο δὲ γεννᾶσθαι. ὃ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, τουτέστι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκτισε τὸ ἐν αὐτῇ. εἶδον οὖν οἱ πατέρες, ὡς ὑπισταμένους τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἐὰν ὅτι τὸν σαρκωθέντα τῶν τὸν γεννηθέντα, εὑρίσκεται ἢ υἱὸς πνεύματος ὁ Θεὸς λόγος, ἢ δύο πατέρας ἔχων, ἢ δι' ἑνὸς εὑρεθήσεται ὁ Θεὸς λόγος κτίσμα τοῦ πνεύματος ὤν. φεύγοντες οὖν τὴν γεννήσεως λέξιν ἔθηκαν, τὸν κατελθόντα δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σὰρξ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα. τί ἐστι, σαρκωθέντα, ἀπὸ θεότητος εἰς σάρκα. Exc. l. 2. adversus Nestor.

Τῷ, σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, ἠκολούθησε τὸ εὐαγγελιστής· & γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ἥκων εἰς τὸ ἐναν θρώπησιν, ἔφυγε γεννησιν εἰπεῖν ὅτι τὸν λόγον, καὶ τέθεικε σάρκωσιν. πού; ἄκουσον· Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. οὐκ εἶπεν· Ὁ λόγος σὰρξ ἐγεννήθη. ὅταν μὲν γὰρ μνημονεύωσιν ἢ οἱ ἀπόστολοι, ἢ οἱ εὐαγγελισταὶ τὸν υἱόν, πλάσιν, ὅτι ἐγεννήθη ἐκ γυναικός. παρόντες τὸ λεγόμενον, διδάσκαλε, ὅταν μὲ λέγωσι τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ, & ὅτι ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς, πλάσι τὸ ἐγεννήθη, ὅταν ἢ μνημονεύωσι τοῦ λόγου, οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμησεν εἰπεῖν γέγονεν ἀπὸ τὸ ἀν-

πησιν αὐτὸ, ἄκουσον οἷα φησιν· Ο λόγος σὰρξ ἐγένετο, τουτέστιν, ἀνθρωπος σὰρξ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τουτέστιν, ἡμετέραν ἀνεδύσατο φύσιν, καὶ ἐνώκησεν ἐν ἡμῖν. Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ. Οὐκ εἶπεν· Εθεασάμεθα τὴν ἕνωσιν τοῦ λόγου.

Audi quid dicat: *Verbum caro factum est*; hoc est, assumpsit carnem; *& habitavit in nobis*; hoc est, nostram induit naturam. *Et vidimus gloriam ipsius Filii*; non dixit: *Vidimus generationem Verbi.*

Ex lib. 5. adversus Nestor.

Επειδὴ γὰρ εἰρήκασιν, ὅτι πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν λόγον, ἔμελλεν ὁ διάβολος τῇ θείᾳ λογικῇ φύσει, ὄνομα δίχα ταυτὸν ὄ, Χριστὸς Ιησοῦς, ἵνα καὶ τὴν ἀποθανόντα σημαίνωσι, καὶ τὴν μὴ ἀποθανόντα· ὥστε εἴ τις λέγοι, ὁ δεῖνα ἄνθρωπος ἀπέθανε, καίτοι ἡ ψυχὴ ἀθάνατός ἐστιν, ἀλλ' ὅμως τὸ ὄνομα εἶπε τὸ σημαῖνον τὰς δύο φύσεις, καὶ τὸ σῶμα τὸ ἀποθνῆσκον, καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, οὐκ ἔχει κίνδυνον ἡ φωνή. ἀνθρωπος γὰρ κέκληται ἀμφότερα, καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχή. οὕτω πίνων καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος χορὸς ἔφη περὶ Χριστοῦ.

Et post aliquanta. Quoniam vero si dixissent: *Credimus in unum Deum Verbum*; futurum erat, vt mors divinæ naturæ tribueretur: ideo nomen accipiunt commune, nempe *Iesus Christus*, vt & mortuum illum significarent, & illum non mortuum. Itaque perinde ac si quis dicat, ille homo est mortuus, quamvis anima sit immortalis; tamen quia nomen dixit, quod significat duas naturas, & corpus quod moritur, & animam immortalem, ideo nihil est periculi in ea voce: vtrumque enim vocatur homo, & corpus, & anima. Ita igitur etiam magnus ille chorus de Christo dixit.

Tribuitur Nestorio.

SERMO TERTIUS A NESTORIO HABITUS.] Id, vt initio diximus, præter Marium Mercatorem, testes quinque affirmant.

A Cyrillo. Lib. cont. c. 9.

Cyrillus. *Rursum namque sic scribit, cum adversus Arianos disputationem instituisset.* Divinitate certe, quæ major est, ipsum Dei Verbum recentius esse nugantur: at vero hi beata Maria ipsum posterius efficiunt, & matrem temporalem ipsi deitati opifici temporum præponunt. *Et alibi:* Deus Verbum factum est caro, & habitavit in nobis. Secum considere fecit Pater assumptam humanitatem, &c. *Et postea: Hic autem bonus vir Deum Verbum Deo Patri consubstantiale, perinde ac si ignoraret, ipsum factum hominem, non abjiciendo quod Deus est, sed potius assumendo, quod non erat, audet extenuare. Nam cum sancto Spiritui, vt dictum est, patrocinetur, Filium afficit injuria, vbi adversus Arii sectatores ita dicit:* Majorem in ipsum struentes injuriam, & Spiritum a divina natura separantes, qui humanitatem ejus formavit, &c.

Lib. 4. c. 1.

Cap. 3.

Cassiano. Lib. 7. de Incarnat. c. 17.

Cassianus. *Ais ergo in alia disputatione, imo in alia blasphemia tua:* Spiritum a divina natura separant, qui humanitatem ejus creavit. Ait enim, quia *quod ex Maria natum est, de Spiritu sancto est*, & cætera ad hæc vsque verba: *Hunc denique, qui tantam gloriam Christo donavit.*

Eusebio Dorilæi. 1. part. conc. Ephes. c. 13.

Eusebius in obtestatione. *Nestorius ait:* Divinitati, quæ tempora condidit, matrem temporalem assignant. *Rursum Paulus:* Maria Verbum susceptit, neque est antiquior Verbo. *Nestorius ait:* Qui fieri queat, vt Maria ex se genuerit antiquiorem se? *Paulus ait:* Maria edidit hominem nobis similem. *Nestorius dicit:* Qui ex Virgine natus est, homo est. *Paulus ait:* Atqui per omnia nobis præstantior est, nam de Spiritu sancto est, diviniisque editus promissis, & juxta Scripturam, gratia illi data est. *Nestorius ait:* Vidi Spiritum descendentem quasi columbam, & manentem super illum, necnon ascensionis vim illi impertientem; quandoquidem præcipiens Apostolis quos elegerat, per Spiritum sanctum assumptus est. Hic igitur ille est qui hanc tantam gloriam Christo impertitus est.

Petro primicerio notariorum. Act. 1. conc. Ephes.

Petrus primicerius notariorum. Quomodo sit servus, inquit, qui cum Filio cooperatur & Patre? Et si quis requirat opera Spiritus, inveniet ea non distantia operibus Patris & Filii, & cætera, ad hæc vsque verba: Quando enim venerit Spiritus veritatis, ipse me clarificabit.

Ambrosio juniore.

Auctor conflictus Arnobii cum Serapione. *Item in alia prædicatione, cujus initium est:* Sæpe mecum fluctus vitæ versans, & terrestrium rerum multiplicem mutabilitatem, sparsasque per vitam insidias cogitans, hæsitans exclamavi: Quis poterit liberari? *Et post paululum ait:* Spiritum a divina separant natura, qui humanitatem ejus creavit. Quod enim ex Maria natum est, de Spiritu sancto est, &c.

Quo tempore habitus.

Cum aperte constet, sermonem hunc esse Nestorii, quæfierit forte quispiam, quo tempore habitus sit. Ante profecto quam Nestorius primam epistolam daret ad Celestinum Papam: cum ea enim missus est Romam, & inde ad Cassianum, qui decerpsit, quæ antea retulimus; imo ante propositam obtestationem ab Eusebio, siquidem ipse ex eo probavit Nestorii cum Samosateno consensionem; multo potiori jure ante scriptos a Cyrillo contradictionum libros, excerptasque Alexandriæ, & Romam allatas per Possidonium diaconum Nestorii blasphemias: ista enim duo post epistolam præfatam propositamque obtestationem acta sunt.

Cum igitur Nestorius primas Celestino literas dederit ann. 429. sub autumnum, cumque obtestatio proposita videatur ante dictam a Proclo panegyricam orationem ann. 429. mense Martio, die 25. necesse est vt hic primum ann. 429. sub finem Decembris statim secutus sit, atque ita dictus sit circa initium Januarii.

Quas in partes tributus.

VELUT IN ARIANOS ET MACEDONIANOS.] Duas fecit Nestorius partes sui tractatus: primam contra Macedonianos, alteram in Arianos; sed ea tamen sive calliditate, sive malitia contra singulos disseruit, vt exaggeret ille quidem hæreticorum dogmatum impieta-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tem, non eo tamen vsque, quin videri possent catholicorum sententiis tolerabiliora. Atque hæc causa, cur Mercator, atque etiam Cyrillus, sermonem habitum dicat, non simpliciter adversus Arianos, sed velut adversus Arianos.

Utriusque partis fragmenta quæ restant, par est credere præ toto admodum exiguæ esse. Unica enim Macedonianorum blasphemia, qua Spiritum sanctum asserebant CHRISTI servum, refellitur in prima parte; in altera leviter Arianorum causa attingitur.

Prima est contra Macedonianos.

AMPLIOREM IN CHRISTUM, &c.] Refellitur quidem impietas Macedonionorum de Spiritu sancto CHRISTI servo, sed per alteram non minorem, qua CHRISTUS ipse sancto Spiritu minor dicatur; a quo nempe, & in vtero Virginis formatus sit, & justitia ornatus, & dæmonibus terribilis effectus, & in templum divinitatis consecratus, & gloria ascensionis donatus.

Secunda in Arianos.

ET ISTI QUIDEM, &c.] Leviter, vt dixi, sed improbe Arianorum causam attingit, vt ab iis minus quiddam impium dicat, quam a catholicis defensoribus Incarnationis proferri. Ait enim ab his & illis Verbum deprimi; sed tamen ita, vt ab Arianis subjiciatur soli divinitati, qua minor asseratur; a catholicis etiam creaturæ, qua recentius dicatur.

Argumentum frequens Nestorianorum.

QUIN IMO NEC MATREM CHRISTI, &c.] Admodum placuit argumentum illud Nestorianis, vt nemo fere non vsurpaverit: reperitur certe apud Eutherium. *Quidquod*, inquit, *secundum istos, ne mater quidem fuerit Virgo. Si enim Verbum seipsum fecit carnem, non ex illa carne assumpta prodiit. Quomodo enim mater sit, cujus quod natum est, partem nullam in se habet? quomodo partus dicatur inconveniens ille quasi per canalem transitus? non igitur matrem, sed vas faciunt Virginem sanctam.*

Serm. 3.

De Eusebio qui fuit Episcopus Dorylæi.

VIR QUIDAM SANE PROBUS, QUI ADHUC INTER LAICOS ERAT, &c.] Vir ille qui probus dicitur, qui admirabiliter eruditus, qui fidei studio incensus, qui tunc inter laicos adhuc erat, cum Nestorio contradiceret, quique postmodum, quod vox ista, *adhuc*, significat, in altiorem gradum evectus est, alius proculdubio non est ab Eusebio postmodum Dorylæi Episcopo. Quo enim tempore primus omnium Nestorii hæresim deprehendit, non tantum florebat virtutis laude famaque eruditionis, & studio fidei, sed etiam inter advocatos vrbis regiæ censebatur.

Atque ex his aperte intelligitur, quam ob causam Eusebius famosam illam suam obtestationem publice Constantinopoli proposuerit, qua Pauli Samosateni Nestoriique consensionem demonstraret. Cum enim palam hæretica restitisset, ab eoque male habitus esset, tanquam impie locutus, sentiebat interesse suæ famæ, imo & catholicæ fidei, patefacere omnibus, sed præsertim clericis, quam merito id fecisset.

Tempus obtestationis ab Eusebio propositæ.

Intelligitur etiam tempus publicatæ obtestationis: secuta est enim sermonem Nestorii adversus Arianos, anteceſſit orationem Procli, atque ita incidit in medium circiter Januarium. Sic enim verum est, quod scripsit Leontius, ab Eusebio primum deprehensam, imo & publice reprehensam Nestorii hæresim: nemo enim prius Episcopum regiæ vrbis, & Imperatori carum ausus est palam arguere.

Quærat vero aliquis, cur obtestationem, quæ in vulgatis Ephesini concilii codicibus tribuitur clericis Constantinopolitanis, nos Eusebio tam affirmanter, repugnantibus licet omnibus conciliorum editoribus, adjudicemus. Respondeo id a nobis fieri ratione simul & auctoritate veterum. Nam primum qui obtestationem proponit, vnus quidam est. *Quicumque*, ait, *schedam hanc accepturi sunt, eos per sacrosanctam Trinitatem adjuro, obtestorque*, &c. Deinde postulat ille chartam communicari *Episcopis, presbyteris, diaconis, lectoribus, necnon & laicis quoque Constantinopoli habitantibus ad evidentem hæretici Nestorii confusionem.* Hæc autem duo vt convenire possint in clericos Constantinopolitanos, apte omnino congruunt vni alicui homini, qui neque inter Episcopos censeretur, neque inter presbyteros, aut etiam diaconos, & lectores Constantinopoli habitantes. Accedit apertum Leontii scholastici testimonium: *Proposita est*, inquit, *vtriusque confutatio, Pauli scilicet & Nestorii, ex testimonio publice proposito, vt aiunt, ab Eusebio, qui tunc florebat in judicandi potestate: postea autem præfectus fuit Ecclesiæ Dorylaensium. qui divino zelo, vt testantur, incensus, primus hæresim Nestorii & Eutychis deprehendit, & convicit, infinitis periculis pro pietate objectus. Audi igitur cum quibus & cujusmodi blasphemiis ex Paulo Samosatensi collectis Nestorii blasphemias conjunxit, & vnam vtriusque mentem amentissimam esse demonstravit*, &c.

Lib. 3. cont. Nestorianos & Eutychianos. tom. 4. antiquarum lectionum.

De symbolo Constantinopolitano.

CONCILII NICÆNI, &c.] Apud Constantinopolitanos non aliud symbolum erat in vsu, quam Nicænum, cum tamen alio vterentur Antiocheni, eoque non parum diverso. Nestorius, vt Constantinopoli disputabat adversus catholicos, attulit Nicenum; Cassianus contra Nestorium Antiochenum adhibuit. Ut autem vtriusque differentia innotescat, visum est operæ pretium alterum alteri ὑπεναντίως opponere.

Lib. 6. toto.

SYMBOLUM NICÆNUM, QUOD ET CONSTANTINOPOLITANUM.

CREDIMUS in vnum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium creatorem.

Et in vnum Dominum JESUM CHRISTUM, Filium Dei vnigenitum, natum ex Patre, hoc est, ex Patris substantia, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: genitum non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta

SYMBOLUM ANTIOCHENUM.

CREDO in vnum & solum verum Deum, Patrem omnipotentem, creatorem omnium visibilium & invisibilium creaturarum.

Et in Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, Filium ejus vnigenitum, & primogenitum totius creaturæ, ex eo natum ante omnia sæcula, & non factum, Deum verum ex Deo vero, ὁμοούσιον Patri, per quem & sæcula compaginata sunt, & omnia facta.

Qui

sunt, & quæ in cælo, & quæ in terra.

Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, & passus est, & tertia die resurrexit; ascendit ad cælos, venturus judicare vivos & mortuos.

Et in Spiritum sanctum.

Qui autem dicunt: Erat aliquando cum non esset, & priusquam nasceretur, non erat: vel quod ex non existentibus, aut ex alia substantia, vel essentia sit: aut qui Filium Dei mutationi, aut alterationi obnoxium asserunt; hos catholica & apostolica anathematizat Ecclesia.

Qui propter nos venit, & natus est ex Maria virgine, & crucifixus sub Pontio Pilato, & sepultus, & tertia die resurrexit secundum Scripturas, & in cælos ascendit, & iterum veniet judicare vivos & mortuos.

Lib. 6. c. 9. 10. 11. & 12.

NON VULNERERIS AUDITU, &c.] Hunc locum acriter exagitat Cassianus. *Quid dicis?* (Nestorium alloquitur) *Quid est cur qui ex* Χριστοτόκῳ *natus est, Filius Dei non putetur?* Si dixerimus, *inquis:* Credo in Deum, Verbum Filium Dei vnigenitum, ex Patre natum, ὁμοούσιον Patri, qui descendit & sepultus est; non statim auditus ipse accipit plagam. *Fidem ergo salutis nostræ, sacramentum spei ecclesiasticæ* tu auditus tui atque aurium plagam *putas. Et quomodo quondam cum ad baptismum curreres, sanis hæc sacramenta auribus audiebas? Quomodo cum te magistri Ecclesiarum docerent,* aures tuæ non vulneratæ sunt? *Sine vlla tunc certe* plaga, *duplici oris atque aurium fungebaris officio, cum & audita ab aliis diceres, & ipse te dicentem dictor audires. Vbi erant tunc* hæc aurium tuarum vulnera? *Vbi hæc* auditus tui plaga? .·.·.·. Plaga ergo auditus tui, & vulnus aurium tuarum *est Deus natus, & Deus passus. Et vbi illud tuum est, Paule Apostole:* Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis autem Judæis vocatis & Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam?. ·.·.·.·.·.·. *Vulnerabantur ergo illorum aures ad prædicationem, ac passionem Dei, sicut nunc* vulnerantur *tuæ. Plagam esse hoc auditus sui putabant, sicut tui putas. Et hinc erat, quod ad nomen Dei ac Domini* JESU CHRISTI, *prædicante Christum Deum Apostolo, claudebant illi capitis sui aures, sicut tu claudis animi.*

1. Cor. 1. v.

EPISTOLA MARII MERCATORIS

DE DISCRIMINE INTER HÆRESIM NESTORII,

ET DOGMATA PAULI SAMOSATENI,

Ebionis, Photini, atque Marcelli.

Marius Mercator, servus Christi, lectori conservo salutem.

I.

SAMOSATENI Pauli atque Nestorii, est ista, non minus impia, quam vana doctrina. Nestorius circa Verbum Dei, non quidem vt Paulus sentit, qui non substantivum, sed prolatitium potentiæ Dei efficax Verbum esse definit: non confitetur tamen idem Nestorius de Verbo substantivo, ipsum Filium Dei naturaliter esse; sed dicit, argute quidem, quia non expresse, ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum, quod in substantia Patris manens, Deus sit consubstantialis *, quem Græci ὁμοούσιον dicunt; Filium vero illum esse & dici debere asserit, qui ex Maria sit natus.

* consubstantivus

II.

Atque ita dividit æternum a temporali; illi quidem Deo & Dei Verbo, quæ majestatis sunt; huic vero alteri, quæ humanæ infirmitatis sunt, deputans: propter individuam autem, atque inseparabilem connexionem dignum fuisse habitum nuncupatione Filii Dei, quippe qui hoc ipsum pro meritis, & ex adoptione habeat, non ex natura.

III.

Verum cum ei a catholicis objicitur, cur per hunc sensum duos Christos & duos Filios sentiat, pro se ipse ita respondet: *Ego*, inquit, *vnum Christum definio, qui a chrismate vnctus sit dicendus; vnum hunc ipsum esse Filium Dei, quia*, vt superius dictum est, *indivisibili societate Deo Verbo conjunctus est; nonnunquam propter hanc ipsam inseparabilem conjunctionem, vel con-*

nexionem, etiam Verbum illud iisdem cognominibus connuncupari, quæ ab ejus natura sunt penitus aliena; ex merito tandem hunc Jesum Christum *singularis nativitatis, & incomparabilis vitæ, dignum fuisse habitum, tanquam templum, tota plenitudine divinitatis, atque ab hoc Deo & Dei Verbo inhabitari.*

IV. In eo igitur Paulo Samosateno conjungitur, in quo habitatorem & habitaculum, pro meritis separat, dividens quod vnicuique eorum sit proprium, ex diversitate naturæ; quod quidem illis ambobus cum Ebione, & Photino, & Galata Marcello commune est.

V. In eo vero, quod substantiale Verbum Dei confitetur, & esse ab æterno cum Patre Deum asserit, a memoratis recte dissentit, & fidei rectæ conjungitur.

VI. Sed quod iterum idem Verbum Deum naturaliter Dei Patris non esse Filium dicit, sed Verbum tantum, vt superius exposuimus, & in Christo Domino dividit merita vniuscujusque substantiæ, impietatis magnum crimen incurrit, & hinc tanquam alienus & extorris ab ecclesiastica fide jure damnatus est.

Epistola Marii Mercatoris.] Qua occasione scripta sit, quoque tempore, dictum est in præfatione historica; nempe anno secundo Nestorii, mense Januario sub initium, post tres priores sermones de sua impietate a Nestorio in Ecclesia habitos, vt silentibus præ metu clericis, argueretur nefanda hæresis ab isto etiam laico: quare vt gemina est tum obtestatione Eusebii, ita vitæ sunt ambæ, cum altera alteri lucem afferat, non dissociandæ, sed obtestatio notis, quarum instar merito sit, subjicienda. Non tamen ex recentiore versione sive Peltana, sive Romana; verum ex antiqua potius, quæ, vt Latinitate cedat alteri, fidelitate certe præstat, imo videtur esse ipsiusmet Mercatoris, cum non abhorreat a ratione interpretandi, quam se consilio sequi Marius professus est, in præfatione ad sermones Nestorii contra Pelagianos; & plena sit vocibus quas Marius pene affectat; & verba Nestorii complectatur, quæ aliis in operibus Mercator perinde interpretatur.

Servus Christi.] Eo se nomine inscribit, quo solebant laici, vt inde constet eum tunc temporis non fuisse constitutum in vllo cleri gradu: illa enim ætate nemo clericus sui gradus nomen non gaudebat præferre.

Lectori conservo.] Ut erat epistola spargenda in vulgus, & per manus tradenda obvio cuique, ita nulli singulari personæ inscripta est; sed generaliter conservo ejus, qui se diceret servum Christi, cujus gloria periclitabatur ab hæretico. Opinor autem Græce primum scriptam, tum Latine, aut vtraque lingua simul a Mercatore, vt nullius gentis homines præteriret. Simile quiddam Marius in Commonitorio præstitit.

Samosateni Pauli, &c.] Super hac collatione Nestorii cum Samosateno, operæ pretium est consulere, præter obtestationem Eusebii, Nestorium ipsum & Mercatorem; & illum quidem postremis duobus sermonibus, in quibus conatur amoliri a se crimen consensionis cum Samosateno & Photino; hunc vero contradictione ad duodecimum anathematismum Nestorii, sub finem. De ipsa dicemus prolixe in singulari dissertatione de hæresi Nestoriana.

Argute quidem, quia, &c.] Admonitio hæc observanda est, ne videatur Mercator imponere Nestorio in speciem affirmanti Verbum ante incarnationem & Filium & Deum fuisse; verum cum vbique passim dicat Filii nomine significari duas naturas, recte infert ab eo Mercator asseri Verbum ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum: quanquam totus hic locus adeo implicatus est, ne dicam, corruptus, vt vix sensus attingi queat. In novis forte rebus, neque Nestorius, vt fit, aperuit satis mentem; neque Mercator satis ex verbis ambiguis intellexit sententiam hominis eam tegere quærentis. Serm. 3. Serm. 2.

Pro meritis, &c.] Ne merita cogites proprie dicta, sive operum; sed ἀξίαν, id est, dignationem, eamque Dei adoptantis: neque enim opinatus est vnquam Nestorius, recte factis filium Virginis conjunctionem cum Verbo obtinuisse, cum infinitis in locis doceat, in ipso Virginis vtero naturas fuisse conjunctas. Popularem super ea re opinionem convellemus in dissertatione prima.

Damnatus est, &c.] Ab Eusebio vtique in obtestatione, & a fidelibus reliquis ab Episcopo discedentibus, propter nova & inaudita contra pristinam traditionem dogmata. De obtestatione vide quæ annotata sunt ad quintum sermonem Nestorii, vbi suo auctori vindicata est contra popularem opinionem.

Obtestatio publice proposita Constantinopoli adversus impios Nestorii sermones.

Conjuro accipientem hanc chartam, per sanctam Trinitatem, vt eam palam faciat Episcopis, presbyteris, diaconibus, lectoribus, laicis habitantibus Constantinopolim. Insuper etiam exemplar eis præbeat ad increpationem Nestorii, quia similia sapit anathematizato Paulo Samosateno ante annos centum sexaginta ab orthodoxis Episcopis. Sunt autem quæ ab vtroque dicta sunt, hæc.

Paulus dixit: *Maria Verbum non genuit.* Nestorius consone dixit: *Non genuit, optime, Maria divinitatem.* Serm. 1.

Paulus dixit: *Neque enim fuit ante sæcula.* Nestorius dixit: *Et Matrem temporalem opifici temporum assignant divinitati.* Serm. 3.

Paulus dixit: *Maria Verbum suscepit, & non est senior Verbo.* Nestorius dixit: *Quomodo ergo se antiquiorem peperit?* Serm. 1.

Paulus dixit: *Maria peperit hominem nobis æqualem.* Nestorius dixit: *Homo est, qui natus ex Virgine.* Ibidem.

Paulus dixit: *Melior est vero per omnia, quoniam ex Spiritu sancto, & ex Scripturis, & ex promissionibus, in eo gratia.* Nestorius dixit: *Vidi enim,* inquit, *Spiritum descendentem quasi columbam, & manentem super* Serm. 5.

eum illum, qui ascensionem ei donavit. Mandans, *inquit*, Apostolis, quos elegit per Spiritum sanctum, assumptus est; *qui videlicet tantam Christo donavit gloriam.*

Act. 1. v. 2.

Paulus dixit: *Ut neque qui ex David ortus est, alienus sit a sapientia; neque sapientia in alio sic inhabitet. Etenim in Prophetis erat, magis autem in Mose, & in multis* * *Dominis; potius autem in Christo, tanquam in templo.* Et alibi dixit, *alium esse* JESUM CHRISTUM, *& aliud Verbum.* Nestorius dixit: *Nunquid possibile est eum, qui ante omnia sæcula natus est,* * *aliud semel nasci, & hoc divinitate?* Ecce probatus est aperte transgressor dicens: *Non est natus de Maria, qui natus est de Patre.* Ecce consentit hæretico Paulo dicenti, *alium esse Verbum, & alium* JESUM CHRISTUM, & non esse vnum, sicut recta prædicat fides.

* ωρείοις, præcipuis viris

* ἄλλο ἅπαξ

Propterea designavi tibi, o zelota sanctæ fidei, partem * anathematis Ecclesiæ Antiochenæ, (ex quâ etiam christianorum vocabulum in primis habuimus) quia non novit alium & alium Filium Dei; sed vnum, qui ante omnia sæcula natus est, Deum ex Deo Patre, consubstantialem Patri, & eumdem sub Augusto Cæsare ex Maria natum. Habet enim expresse: *Deum verum ex Deo vero, consubstantialem Patri, per quem & sæcula creata sunt, & omnia perfecta: qui propter nos venit, & natus est ex Maria sancta Virgine; & crucifixus sub Pontio Pilato.* Et reliqua symboli.

* In vulgatis codicibus, μέρος τῦ μαθήματος

Concordat autem his & beatus Eustathius, qui fuit Episcopus Antiochiæ, vnus existens ex trecentis decem & octo Episcopis in sancto magno concilio, dicens ita: *Non solum homo, sed etiam Deus est, sicut & Hieremias Propheta dicit:* Hic Deus noster, non reputabitur alter præter eum. Adinvenit omnem viam disciplinæ, & dedit eam Jacobo puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terra apparuit, & cum hominibus conversatus est. *Quando igitur conversatus est cum hominibus, nisi quando natus est cum eis ex Virgine, & cum his infans, & concrevit, & comedit, & combibit?* Et alia. Baruch 3. v. 36.

Si quis igitur præsumpserit dicere, alium esse Filium ante sæcula vnigenitum, qui de Patre natus est, & alium ex Maria virgine natum, non eumdem vnum Dominum JESUM CHRISTUM, anathema sit.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΚΛΟΥ

Ἐπισκόπου Κυζίκου, λεχθεῖσα καθεζομένου Νεστορίου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ἀνθρώπησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος Μαρία, καὶ ὅτι ὁ τεχθεὶς οὔτε θεὸς γυμνὸς, οὔτε ἄνθρωπος ψιλὸς, ἀλλ' Ἐμμανουὴλ συγχύτως καὶ ἀμεταβλήτως θεὸς ἀρχών.

HOMILIA PROCLI

Episcopi Cyzici, habita sedente Nestorio in magna Ecclesia Constantinopolis, in incarnationem Domini nostri JESU CHRISTI, *quod Deipara sit beata virgo Maria, & ex ea natus, neque Deus tantum, neque purus homo, sed Emmanuel, inconfuse & incommutabiliter Deus & homo.*

Interprete, vt videtur, Mario Mercatore.

ΠΑΡΘΕΝΙΚΗ πανήγυρις σήμερον τὴν γλῶτταν *, ἀδελφοὶ, τοῖς εὐφημίαν καλῶ, καὶ ἡ παρθένια ἑορτὴ τοῖς συνόδοις ὠφελείας χάριν παρέξειν, καὶ μάλα εἰκότως. ἀγνείας γὰρ ἔχει κατάκτησιν, καὶ δόξαν τὸ γυναικῶν κεκύρωται τέλειον, καὶ δέδεκται τὸ θήλεος, ἀφ' ἧς ἐν χερσὶ μητέρα καὶ παρθένον. ἐπέρασεν αὕτη καὶ ἐξαίσιος ἡ σειρά.

* ἡμῶν

VIRGINALIS hodie solemnitas linguam nostram, fratres, in præconium vocat, & præsens festivitas his, qui convenerunt, quasi provisor vtilitatis efficitur: & valde competenter. Castitatis enim habet materiam, & fœminei gloriam sexus, propter eam, quæ in tempore mater est, & semper virgo. I.

Ἰδοὺ γὰρ γῆ καὶ θάλασσα * διηνεφοῦς τῆς παρθένου ἡ μὲν τὰ κῦτα τῆς ὀλκοῖσι γαληνῶς ἐφαπλώσασα, ἡ δὲ τῷ ἴχνει τὴν βαδιζόντων ἀκώ-

* διηνεφοῦς

Ecce enim & terra & mare munera Virgini offerunt: illud quidem fluctibus dorsum suum tranquille substernens; hæc autem gradientium sine impedi- II.

mento dirigens vestigia. Gaudeat natura, mulieres honorentur, choros ducat
Rom. 5. v. 20. humanitas, glorificentur virgines: *ubi enim abundavit peccatum, superabundavit gratia.* Convocavit nos beata Maria, immaculatum virginitatis vas, rationalis secundi Adam paradisus, opificium vnitionis naturarum, solemnitas salubris commutationis, rubus quem divini partus ignis non combussit, vere levis nubes, quæ eum, qui supra Cherubim est, cum corpore portavit. O cælestis imbris purissimum vellus, ex quo pastor ove indutus est!

III. Maria mater & ancilla, Virgo & cælum, solus Dei ad homines pons, terribilis dispensationis tela, in qua ineffabilis incarnationis texta est tunica, cujus operis supertextor Spiritus sanctus est; textrix, ex altissimis obumbrans virtus; vestis autem, antiquum Adam indumentum; flocci, ex Virgine immaculata caro; radius, immensurabilis induentis gratia; artifex, quod per obedientiam insiluit Verbum. Quis vidit, quis audivit, quia vulvam Deus incircumscriptus habitavit, & quem cælum non caperet, venter Virginis cepit?

IV. Natus est ex muliere Deus, sed non nudus; & natus est homo, sed non purus; & qui natus est veteris peccati portam, portam salutis ostendit: vbi enim serpens per inobedientiam venenum effudit, ibi Verbum per obedientiam ingrediens templum vivifice plasmavit. Unde primus peccati discipulus Cain emersit, inde generis nostri liberator Christus sine semine pullulavit.

V. Non erubuit amator hominum muliebres partus, vitæ enim erat negotiatio quæ agebatur. Non coinquinatus est habitans viscera, quæ ipse sine contumelia condiderat. Si non virgo mansit mater, purus est homo qui natus est, & non extitit mirabilis partus; si autem & post partum virgo permansit, ille ineffabiliter ex ea natus est, qui sine prohibitione januis clausis ingressus est, cujus conjunctionem naturarum agnoscens Thomas, exclamavit dicens: *Dominus*
Joan. 20. v. 28. *meus & Deus meus.*

VI. Non erubescas, o homo, partum, ipse enim nobis factus est occasio salutis. Si non ex muliere nascereretur, nequaquam moreretur; si non moreretur, nequaquam per mortem de-

λύτως ⸗ δυσπέμπουσα. σκιρτάτω ἡ φύσις, καὶ γυναῖκες τιμάσθωσαν, χορευέτω ἡ ἀνθρωπότης, ⸗ παρθένου δοξαζέσθω. Ὅπου γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερισσεύσεν ἡ χάρις συνεκάλεσε μοὶ ἡμᾶς σήμερον ἡ ἁγία καὶ θεοτόκος παρθένος Μαρία, ⸗ ἀμόλυντον ⸗ παρθενίας χειμήλιον, ὁ λογικὸς ⸗ δευτέρου Ἀδὰμ παράδεισος, ἡ ἐργαστήριον ⸗ ἑνώσεως ⸗ φύσεων, ἡ πανηγυρις ⸗ σωτηρίου συνθήματος, ἡ πασῶν ὧν ἡ ὁ λόγος συνεφθάσατο ⸗ βάτος, ἡ * ἔμψυχος ⸗ * ἔμψυτος
φύσεως βάτος, ὡς ⸗ θείας ἀδίνος πῦρ ⸗ κατέκαυσεν, ἡ ὄντως νεφέλη νεφθῆ, ἡ ⸗ ὑπὸ χερουβὶμ μὴ σώματος βασάσασα. ὁ ⸗ ἐξ οὐρανοῦ νότος καθαρώτατος ὄμβρος, ἐξ ⸗ ὁ ποιμὴν ⸗ περιβόλαιον ἐνεδύσατο.

Ἡ δούλη καὶ μήτηρ, ἡ παρθένος ⸗ οὐρανὸς, ἡ μόνη Θεῷ ⸗ πρὸς ἀνθρώπους γέφυρα, ὁ φοβερὸς τῆς οἰκονομίας ἰσχὺς, οὐ ᾧ ἀῤῥήτως ὑφάνθη τῆς * ἑνώσεως χίτων, ⸗ ἱστουργὸς λόγου ⸗ * σαρκώσεως
πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἔριθος ἦ, ἡ ἐξ ὑψίστου ἐπισκιάσασα δυνάμις· ἔριον δὲ, ⸗ ἔρχιον τῆς Ἀδὰμ καθόδου· κρόκη ἦ, ἡ σὰρξ παρθένου ἀμόλυντος ⸗ χερὶς ἦ, ἡ ἀμέτρητος ⸗ φορέσματος χάρις· τεχνίτης, ὁ δι' * ἀκοῆς ⸗ * ἀκοαῖς
δόσας λόγος. τίς εἶδε, τίς ἤκουσεν, ὅτι μήτρα ὁ Θεὸς ἀπεριγράπτως ᾤκησεν, καὶ ὃν οὐρανὸς οὐκ ἐχώρησε, γαστὴρ ⸗ παρθένου σὰρξ ἐστενοχώρησεν;

Ἀλλ' οὐ γυναικὸς ἐλυμήνθη Θεὸς, ⸗ γάμους, καὶ αὐθέκτους, οὐ φιλεῖ, ⸗ πάλιν σωτηρίας ὁ πεῖθεν πάλαι ⸗ ἁμαρτίας ἔδυσε θύραν· ὅπου γὰρ ὁ ὄφις ἔβαψε ⸗ βδάκτης ⸗ ἰὸν ἐνέχεεν, ἐκεῖ ὁ λόγος ἔβαψε τῆς ⸗ γαστρὸς εἰσελθὼν, τὸν ναὸν ἐζωοπλάστησεν. ὅθεν ὁ ⸗ πρῶτος ⸗ ἁμαρτίας Κάϊν ⸗ προέκυψεν, ἐκεῖθεν ὁ ⸗ ἡμῶν λυτρωτὴς Χριστὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν.

Οὐκ ἠσχύνθη ὁ φιλάνθρωπος ⸗ οὐ γυναικὸς ὠδῖνα· ζωὴ γὰρ ἦν ⸗ ὃ πραγματευόμενον. οὐκ ἐμιάνθη οἰκήσας μήτραν, ἄσπερ αὐτὸς ἀνυβρίστως ἐδημιούργησεν. Εἰ μὴ παρθένος ἔμεινεν ἡ μήτηρ, φιλὸς αὐθέκτως ὁ τεκὼν, καὶ ⸗ παράδοξος ὁ τόκος. Εἰ ⸗ ἦ ⸗ μὴ τόκον ἔμεινε παρθένος, οὕτως ἀφράστως ἐλυμήνθη, ὁ καὶ ⸗ θύραν κεκλεισμένων ἀκωλύτως εἰσελθὼν, οὗ ⸗ συζυγίαν ⸗ φύσεων ὁ Θωμᾶς αἰσθόμενος λέγει· Ὁ κύριός μου, ⸗ ὁ Θεός μου.

Μὴ ἐπαισχύνθης πάλαι ὠδῖνα, ὦ ἄνθρωπε, αὕτη γὰρ ἡμῖν γέγονε σωτηρίας ἀφορμή. Εἰ μὴ γὰρ ἐκ γυναικὸς ἐλυμήνθη, οὐκ ἂν ἀπέθανεν. Εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐκ ἂν ⸗ θανάτου κα-

τήρησε τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον. οὐχ ὕβρεις ἀρχιτέκτονι, μεῖναι * ἐφ' οἷς ᾠκοδόμησεν, οὐ μιαίνει πηλὸς τὸν κεραμέα ἀναχαλινίζοντα ὃν αὐτὸς ἔπλασε σκεῦος· οὕτως οὐδὲ μιαίνει τὸν ἄχραντον Θεὸν, τὸ ἐκ παρθενικῆς γαστρὸς προελθεῖν. ὡς γὰρ πλάσαντα οὐκ ἐμόλυνθη, οὕτως προελθὼν οὐκ ἐμιάνθη.

* ἐπ' οἷς

Ω γαστὴρ, ἐν ᾗ τὸ τῆς κοινῆς ἐβουλεύσατο χειραφετήσεως σπέρμα. ὦ χοιλία, ἐν ᾗ τὸ τοῦ θανάτου ὅπλον ἐχαλκεύθη. ὦ ἄρουρα, ἐν ᾗ ὁ τῆς φύσεως γεωργὸς * ἀσπόρως ἐβλάστησεν. ὦ ναὸς, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς γέγονεν ἱερεύς, ἀντὶ τῆς φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τῇ κατὰ τὴν πάλιν Μελχισεδὲκ διὰ οἶκτον ἐνδυσάμενος.

* τ' ἄσπορον

VII.

O vtere, in quo communis libertatis cautio composita est! O venter, in quo contra mortem fabricata sunt arma! O area, in qua naturæ agricola Christus, sicut spica, sine semine pullulavit! O templum, in quo Deus factus est sacerdos, non naturam commutans, sed eum, qui secundum ordinem est Melchisedech, propter miserationem indutus est.

Ὁ λόγος σὰρξ ἐλήλυθε, κἂν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπιστῶσιν ἐπὶ πόνῳ τῷ κυείῳ. ὁ Θεὸς μορφὴν ἀνθρώπου ἐφόρεσε, κἂν οἱ Ἕλληνες κωμῳδῶσι τὸ θαῦμα. διὰ γὰρ τοῦτο, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, ὁ Παῦλος βοᾷ. τῷ γὰρ μυστηρίου τὴν δύναμιν οὐκ ἔγνωσαν, ὅπερ ἐστὶ λόγον τὸ θαῦμα. Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. Εἰ μὴ γὰρ ὁ λόγος ἔφυσε σάρξ, οὐκ ἂν ἐκαθέζετο ἡ σὰρξ ἐπὶ τοῦ ἁγίου θρόνου. Εἰ τῷ Θεῷ ὕβρεις ἐν μήτρᾳ τὸ πλάσαν εἰσελθεῖν, ἄγγελοι δὲ τοῖς ἀνθρώποις ὕβρεις ἀνθρώπῳ διακονεῖν.

VIII.

Verbum caro factum est, etsi Judæi non credunt partum. Deus hominis formam indutus est, etsi pagani detrahunt miraculo: propter hoc enim *& Iudæis scandalum, & gentibus stultitia* est mysterium, quia vltra rationem est miraculum. Si non Verbum habitasset in vtero, nequaquam caro sederet super thronum. Si Deo injuria fuisset in vulvam ingredi, & Angelis injuria esset hominibus ministrare.

Ioan. 1. v. 14.

1. Cor. 1. v. 23.

Ὁ * οἰκονομίαν κατὰ φύσιν ἀπαθὴς, γέγονε δι' οἶκτον πολυπαθὴς. οὐκ ἐκ προκοπῆς γέγονε Θεὸς ὁ Χριστὸς, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δι' οἶκτον γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς πιστεύομεν. οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ Θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν. τὴν οἰκείαν δούλην ἐπεγράψατο μητέρα. ὁ κατ' οὐσίαν ἀμήτωρ, καὶ κατ' οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς ἀπάτωρ· ἐπεὶ πῶς ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ καὶ ἀπάτωρ κατὰ τὸν Παῦλον; Εἰ γυμνὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἀμήτωρ, ἔχει γὰρ μητέρα. Εἰ γυμνὸς Θεὸς, οὐκ ἀπάτωρ, ἔχει γὰρ πατέρα. νυνὶ δὲ ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ μὲν, ὡς πλάστης, ἀπάτωρ δὲ, ὡς πλάσμα.

* οἰκονομίαν

IX.

Qui est secundum naturam, vtpote Deus, ἀπαθὴς, propter misericordiam factus est πολυπαθὴς. Non ex provectu factus est Deus Christus, absit, sed propter miserationem, quemadmodum credimus, factus est homo. Non hominem deificatum prædicamus, sed Deum incarnatum confitemur. Propriam ancillam conscripsit matrem. Qui secundum essentiam sine matre est, est secundum dispensationem sine patre: nam quomodo ipse, secundum Paulum, *sine patre & sine matre est?* Si purus homo est, non est sine matre; si nudus Deus est, non est sine patre: nunc autem idem ipse est, sine matre quidem vt plasmator; sine matre autem, vt plasmatus.

Heb. 7. v. 3.

Αἰδέσθητι * καὶ τὴν προσηγορίαν ἄνθρωπε. ὁ τῇ Μαριὰμ διαλεγόμενος, Γαβριὴλ λέγεται. τί δὲ ἑρμηνεύεται Γαβριὴλ; μάθε ἀκούσας, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. ἐπεὶ οὖν ὁ πρὸς αὐτὴν διαλεγόμενος, Θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος. προέβαλεν ἡ προσηγορία τὸ θαῦμα, ἵνα πιστώσηται τὴν οἰκονομίαν.

* ὦ ἄνθρωπε

X.

Erubesce vel appellationem Archangeli, o homo; qui Mariam evangelizavit, Gabriel dicitur. Quid autem interpretatur Gabriel? Deus & homo. Præcessit appellatio, vt crederetur dispensatio.

XI. Discе causam præsentiæ, & glorifica incarnati virtutem. Multum debebat genus humanum, & deficiebat ad debitum. Per Adam omne peccatum conscripsimus, & servos nos retinebat diabolus: instrumenta nostra proferebat, pro chartis vtens multa patiente corpore: stabat malus passionum falsarius concutiens contra nos debitum, & postulans judicium. Erat igitur necessarium alterum e duobus, aut importari ex judicio mortem, quia omnes peccaverunt; aut talem dari in compensationem, qui totius repetitionis justificatio existeret. Et homo quidem salvare non poterat, subjacebat enim debito: Angelus redimere non valebat, deficiebat enim in pretio liberationis; eum qui sine peccato erat pro peccatoribus mori oportebat: ipsa enim hæc & sola relicta est mali solutio.

Μάθε τ̃ αἰτίαν τ̃ παρουσίας, καὶ δόξασον τὴν δυνάμιν τ̃ σφιγξάντος. πολλὰ ὤφλεν ὀφ ἁμαρτιῶν ἡ τ̃ ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἠπόρει τὸ χρέος. ὀφὶ γὰρ τ̃ Ἀδὰμ πάντες τ̃ ἁμαρτίαν ἐγκεχειρόφησθε, δούλους ἡμᾶς κατεῖχεν ὁ διάβολος· τὰς ὠνὰς ἡμ̃ν προσέφερε, * χάρτῃ κεχρημένος τ̃ πολυπαθεῖ ἡμ̃ν σώματι· εἱστήκει ὁ κακὸς τ̃ παθῶν πλαστογράφος, ὑπισχνούμενον ἡμῖν τὸ χρέος, καὶ ἀπαιτῶν ἡμᾶς τὴν δίκην. ἔδει οὖν δυοῖν θατέρου, ἢ πᾶσιν ἐπιζημιῶσαι τ̃ ὃν τ̃ κατὰ δίκην θάνατον, ὅπερ καὶ πάντες ἡμ̃ρτον· ἢ τοιοῦτον δοθῆναι τὸν ἀντίδοσιν τίμημα, ᾧ πάντων ὑπ̃ρχε δικαίωμα πρὸς τὰ δεήσεσιν. αὐθεντος μὲν ὢν σῶσαι οὐκ ἠδυνάτει· ὑπ̃ρέκειτο γὰρ τ̃ χρεὶ τ̃ς ἁμαρτίας. ἄγγελος ἐξαγοράσασθαι τ̃ αὐθεντότητα οὐκ ἴσχυεν· ἠπόρει γὰρ τοιούτου λύτρου. λοιπὸν ὤν ὁ ἀναμάρτητος Θεὸς ὑπ̃ρ τ̃ν ἡμαρτηκότων ἀποθανεῖν ὤφελεν, αὕτη γὰρ ἐχρείαστο μόνη τ̃ κακοῦ ἡ λύσις.

* χάρτῃ

XII. Quid ergo? Ipse qui ex nihilo vniversam naturam, vt esset, adduxerat, qui in nullo bonitatis dono deficiebat, adinvenit; & adjudicatis morti vitam certissimam, & morti solutionem decentissimam: fit enim homo, sicut novit ipse, (sermo enim interpretari miraculum non potest) & eo moritur, quod homo factus est; & eo liberat, quod prius extiterat, secundum Paulum dicentem: *In quo habemus redemptionem, per sanguinem ejus remissionem peccatorum.*

Eph. 1. v. 7.

Τί οὖν; αὐτὸς ὁ πᾶσαν φύσιν οὐκ ὂν μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶ̃ προαγαγὼν, ᾧ μηδὲν πρὸς παρεγκλῆσιν ἄπορον, εὗρε τοῖς καλοκρίτοις ζωὴν ἀσφαλεστάτην, καὶ τ̃ θανάτῳ λύσιν εὐπρεπεστάτην, καὶ γίνε̃ αὐθεντος οὐκ πρέπον, ὡς οἶδεν ἀλ̃θὲς, λόγος γὰρ ἑρμηνεῦσαι τὸ θαῦμα οὐ δυνατ̃· καὶ ἀποθνήσκει ᾧ ἐγένετο, καὶ λυτροῦται ᾧ ὑπ̃ρξε, κατ̃ τὸν λέγοντα Παῦλον· Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, διὰ τὸ αἷμα αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν τ̃ν παραπτωμάτων·

XIII. O stupenda res! aliis negotiatus est immortalitatem, ipse enim erat immortalis; talis enim alter secundum dispensationem, nec erat, nec factus est, nec est, nec erit, solus est qui ex Virgine natus est Deus & homo, non solum, quæ contraponi ad appretiationem possit, habens dignitatem ad multitudinem reorum, sed omnibus sententiis supereminentem. In hoc quidem, quod Filius erat, id quod incommutabilis est, ad Patrem conservans; in hoc autem quod conditor, id quod virtutis est, indeficienter habens; in hoc quod amans misereri, ea quæ compassionis sunt sine vlla publicans collatione; in id denique quod sacerdos est, id quod ad repræsentationem erat idoneum offerens: quorum nihil simile inveniet quis, aut vicinum aliquando in aliquo.

Ὢ τ̃ν μεγάλων πραγμάτων. ἄλλοις ἐπραγματεύσατο τὸ ἀθάνατον· αὐτὸς γὰρ ὑπ̃ρχεν ἀθάνατος. ῥιψὶν γὰρ ἄλλος κατ' οἰκονομίαν οὔτε γέγονεν, οὔτε ἐστὶ, οὔτε ἔσται ποτὲ, ἢ μόνος ὁ ἐκ παρθένου τεχθεὶς Θεὸς καὶ αὐθεντος· οὐκ ἀντιπαραντεύουσαν μόνον ἔχων τ̃ ἀξίαν τ̃ πλήθη τ̃ν ὑποδίκων, ἀλλὰ καὶ πάσαις ψήφοις ὑπερέχουσαν. ἐν μὲ τ̃ τ̃ υἱὸς εἶ̃, τὸ ἀναλλάκτον σῴζων πρὸς τὸν πατέρα· ἐν δὲ τ̃ δημιουργὸς, ὃ τ̃ς δυνάμεως ἀπροσδεὲς ἔχων· ἐν ᾧ τ̃ φιλοικτίρμων, ὃ εἰς συμπάθειαν αὐτοφιλήτως δημοσιεύων· ἐν ᾧ ὡς ἱερατικὸν, τὸ εἰς προσφορὰν ἀξιόπιστον φέρων· ὧν οὐδὲν ὅμοιον τις ἂν ἐπ' οὐδενὶ ἴσον, ἢ προσεμφερὲς πώποτε.

XIV. Attende enim ejus in homines amorem. Voluntarie adjudicatus morti, eam, quæ contra crucifigentes erat, dissolvit mortem, & convertit perimentium se iniquitatem in iniquorum salutem.

Ὅρα γὰρ αὐτ̃ τὸν φιλανθρωπίαν. ἑκὼν καλοκριθεὶς τ̃ ὑπ̃ τ̃ σταυροσάντων ἔλυσε θάνατον, καὶ ἀνέστρεψε τὸν τ̃ ἀποκτεινάντων ἀνομίαν εἰς σωτηρίαν τ̃ν ἀνομησάντων.

Ἀνθρώπου πίνω φιλοῦ τὸ σῶσαι οὐκ ἰῶ· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδεῖτο τοῦ σώζοντος, κατὰ Παῦλον τὸν λέγοντα, ὅτι πάντες ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· καὶ ἁμαρτίᾳ τῷ ταύτης ἐνόχῳ τοῦ διαβόλῳ παραδοθῆναι, ὁ διάβολος τὸν ὑπὲρ θανάτου πρέπεμπε· περιέχεται δὲ μείζονι κινδύνῳ τὰ καθ' ἡμᾶς παρῆλθε, καὶ οὐ δύσεις ἰῶ ἡ λύσις τοῦ θανάτου. XV.

Hominis igitur puri salvare non erat, etenim ipse etiam indigebat salvatore secundum Paulum dicentem: *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei.* Quia vero peccatum diabolo reum tradebat hominem, diabolus traditum in mortem agebat: in magno periculo ea quæ circa nos sunt, erant, impossibilisque erat solutio mortis. Rom. 3. v. 23.

Οἱ πεμφθέντες ἰατροὶ κατηγόρουν· τί οὖν; ὡς εἶδον οἱ προφῆται μεῖζον τέχνης * ἀνθρώπου τὸ βλαῦμα, τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐπιβόαν ἰατρὸν, καὶ ὁ μὲν ἔλεγε· Κύριε, κλῖνον οὐρανοὺς, καὶ κατάβηθι. ἄλλος· Ἴασαί με, κύριε, καὶ ἰαθήσομαι. ἕτερος· Ἐξέγερσον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. ἄλλος· Εἰ ὄντως οἰκήσει ὁ Θεὸς μετ' ἀνθρώπων. ἄλλος· Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, κύριε, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. ἕτερος· Οἴμοι, ὅτι ἀπόλωλεν βλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ καταρτῶν οὐκ ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. ἄλλος· Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, κύριε, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. ἄλλος· Ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ἄλλος· Ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός, ζήτησον τὸν δοῦλόν σου τὸν ψάλλοντα ὅτι σε. ἄλλος· Ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσει). XVI.

* ἀνθρωπίας, ἀνθρώπινος

Qui missi sunt medici, accusabant; quid igitur? Cum viderent prophetæ vltra humanam artem vulnus esse, ad cælestem medicum clamabant: & hic quidem dicebat: *Domine, inclina cælos tuos, & descende.* Alius: *Sana me, Domine, & sanabor.* Alius clamabat: *Excita potentiam tuam, & veni vt liberes nos.* Alius dicebat: *Heu me, anima mea, quia periit misericors a terra.* Alius dicebat: *Si vere Deus habitavit cum hominibus.* Alter: *Cito apprehendat nos misericordia tua, Domine.* Item alter: *Deus, in adjutorium meum intende, Domine, ad adjuvandum me festina.* Alter: *Qui venturus est veniet, & non tardabit.* Alius: *Erravi sicut ovis, quæ perierat, require servum tuum.* Psal. 143. v. 5. Jer. 17. v. 14. Psal. 79. v. 3. Psal. 69. v. 2. Habac. 2. v. 3. Psal. 118. v. 176.

Οὐ προεῖδε πίνων τὴν ἀνθρωπίνην τυραννηθεῖσαν ὁ φύσει βασιλεὺς ὑπάρχων· οὐκ ἀφῆκεν εἰς τέλος τῷ ἁμαρτίᾳ τὸν ὑπεύθυνον ὁ φιλοικτίρμων Θεός. ἀλλ' ἦλθεν ὁ ἀεὶ πρὼν, καὶ καταβαλὲ λύτρον τὸ ἴδιον αἷμα, καὶ ἔδωκεν ὑπὲρ τῆς ὕλης, ἀντάλλαγμα τῷ θανάτῳ, ὃ οὐκ πρέπειν ἐφόρεσε σῶμα, καὶ ἐξηγόρασατο τὸν κόσμον ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, θανάτῳ τὸν θάνατον καταργήσας. καὶ βοᾷ Παῦλος· Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου. XVII.

Non despexit igitur humanæ naturæ oppressionem, qui natura extat rex & Deus; sed venit qui semper aderat, & exsolvit redemptionem proprium sanguinem, & dedit pro genere humano compensationem morti, quod ex Virgine indutus est corpus, & redemit mundum ex maledicto legis; vnde clamat Paulus: *Christus nos redemit de maledicto legis.* Gal. 3. v. 13.

Ὁ πίνων ἀγοράσας ἡμᾶς, οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος, ὦ Ἰουδαῖε· ἡ γὰρ ἀνθρώπων φύσις τῇ ἁμαρτίᾳ δεδούλωτο. ἀλλ' οὔτε μὴν Θεὸς γυμνὸς ἀνθρωπότητος, σῶμα γὰρ εἶχεν, ὦ Μανιχαῖε. εἰ μὴ γὰρ ἐνεδύσατο ἐμὲ, οὐκ ἂν ἔσωσεν ἐμέ. ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου ὁ ἀποφηναμένος, τὸ καθόλικον ἐνεδύσατο, καὶ οὐχ τὸ φεικτὸν γέγονε σωάλλαγμα, δύο γὰρ πνεῦμα, ἔλαβε σάρκα, ὁ αὐτὸς μὲν τῆς παρθένου, καὶ οὐκ ἐκ παρθένου· τὸ μὲν ἐπεσκίασεν, ὁ δὲ ἐσαρκώθη ἐξ αὐτῆς. XVIII.

Qui igitur redemit nos, non purus homo, o Judæe: hominum enim natura peccato serviebat; sed nec Deus nudus, corpus enim habebat, o Manichæe, nisi enim me indutus esset, me non salvasset; sed qui in vtero Virginis sententiam tulerat, indutus est reum, & ibi terribilis facta est commutatio: dans enim Spiritum accepit carnem, idem ipse cum Virgine & ex Virgine; & Spiritus quidem obumbravit eam, ipse vero ex ea caro factus est.

Εἰ ἄλλος ὁ Χριστὸς, καὶ ἄλλος ὁ Θεὸς λόγος, οὐκ ἐπὶ τριάς, ἀλλὰ τετράς· μὴ χάσῃς τὸν τῆς οἰκονο- XIX.

Si alter Christus & alter Deus Verbum, non jam trinitas, sed quaternitas erit. Non disrumpas dispen-

sationis tunicam, quæ desuper contexta est, non sis discipulus Arii; impie ille essentiam dividit, tu vnitatem ne partiaris, vt non dividaris a Deo.

μίας χιτῶνα, τ' ἄνωθεν ὑφαντόν. μὴ * μερισθῇς Ἀρείῳ· ἐκεῖνος γὰρ ἀσεβῶν τὴν οὐσίαν τέμνει, σὺ δ' σεμνάφασαν μὴ μέρισε, ἵνα μὴ μεμερισθῇς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. * μεμερισμένος

XX. Dic age, quis apparuit *in tenebris & in vmbra mortis sedentibus?* Homo? Et quomodo, si in tenebris degebat secundum Paulum dicentem: *Qui eripuit nos ex potestate tenebrarum.* Et iterum: *Eratis enim aliquando tenebræ.* Quis ergo illuxit? David te docet dicens: *Deus Dominus, & illuxit nobis;* convenerunt naturæ, & inconfusa permansit vnitas.

Luc. 1. v. 79. Col. 1. v. 13. Ephes. 5. v. 8. Psal. 117. v. 27.

Τίς ἐπέφανεν, εἰπέ μοι, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις; ἄνθρωπος; ἐκ πῶς, οὐ γὰρ ἐν σκότει ἦμεν; καὶ Παῦλον τὸν λέγοντα· Ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους· ἦμεν γὰρ ποτε σκότος, καὶ τὸ γεγραμμένον. τίς οὖν ἐπέφανε; Δαβὶδ σε διδάσκει, λέγων· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Εἰπὲ φανερῶς, ὦ Δαβίδ, ἀναβόησον τῇ ἰσχύϊ, καὶ μὴ φείσῃ, ὡς σάλπιγξα ὕψωσον τὴν φωνήν σου, εἰπέ τίς ἐστί; Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων· Θεὸς κύριος, ἐπέφανεν ἡμῖν. ὁ γὰρ λόγος σὰρξ ἐγένετο. σεσῴληται αἱ φύσεις, καὶ ἀσύγχυτος ἔμεινεν ἡ ἕνωσις.

XI. Venit salvare, sed oportebat & pati: quomodo ergo poterant vtraque fieri? Homo purus salvare non valebat, Deus nudus pati non poterat, ipse existens Deus natura, factus est homo, & eo quod quidem erat salvavit; eo autem quod factus est pertulit.

Ἦλθε σῶσαι, ἀλλ' ἐχρῆν καὶ παθεῖν. πῶς γὰρ δυνατὸν ἑκατέρα; ἀνθρώπου ψιλὸς σῶσαι οὐκ ἴσχυε, Θεὸς γυμνὸς παθεῖν οὐκ ἠδύνατο. τί οὖν; αὐτὸς ὢν Θεὸς ὁ Ἐμμανουὴλ, γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ ὃ μὲν ἔσωσεν. ὃ δὲ γέγονεν, ἔπαθεν.

XXII. Propterea quando vidit Ecclesia coronasse eum spinis Synagogam, deplorans præsumptionem dicebat: *Filiæ Ierusalem, exite, & videte coronam, qua coronavit eum mater sua;* ipse enim ex spinis coronam portavit, vt spinarum sententiam dissolveret; ipse in sinu Patris & in ventre Virginis, inter vlnas matris & super pennas ventorum: sursum ab Angelis adorabatur, & deorsum cum telonibus recumbebat: Seraphim non prospiciebant præ reverentia, & Pilatus interrogabat: servus percutiebat, & creatura tenebatur: in cruce figebatur, & thronus gloriæ nudus non erat: in sepulcro jacebat, & cælum extendebat, sicut pelsem: inter mortuos reputabatur, & infernum spoliabat: deorsum quasi seductor calumniabatur, & sursum a sanctis glorificabatur. O stupendum mysterium!

Cant. 3. v. 11.

Διὰ τοῦτο ὡς εἶδεν ἡ ἐκκλησία στεφανώσασθαι αὐτὸν τὰς ἀκάνθας τῇ συναγωγῇ * θρηνωδοῦσα τὴν βλασφημίαν ἔλεγε· Θυγατέρες Ἰερουσαλὴμ, ἐξέλθετε, καὶ ἴδετε τὸν στέφανον, * ὃν ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. αὐτὸς γὰρ καὶ τὸν ἀκάνθινον ἐφόρεσε στέφανον, ἵνα τὴν τῶν ἀκανθῶν ἔλυσεν ἀπόφασιν. ὁ αὐτὸς ἐν κόλπῳ πατρὸς, καὶ ἐν γαστρὶ παρθένου. ὁ αὐτὸς ἐν ἀγκάλαις μητρὸς, καὶ ὑπὲρ πτερύγων ἀνέμων. ὁ αὐτὸς ὑπ' ἀγγέλων προσεκυνεῖτο, καὶ τελώναις συνανεκλίνετο. τὰ σεραφὶμ οὐ προσέβλεπε, καὶ Πιλάτος ἠρώτα. ὁ δοῦλος ἐῤῥάπιζε, καὶ ἡ κτίσις ἐφερτίζεν. ὑπὸ σταυροῦ ἐπήγνυτο, καὶ ὁ θρόνος τῆς δόξης οὐκ * ἐγεγύμνωτο, ἐν τάφῳ * κατεκλείετο, καὶ τῶν οὐρανίων ἐζητεῖτο ὡσεὶ δέῤῥιν. ἐν νεκροῖς ἐλογίσατο, καὶ τὸν ᾅδου ἐσκύλευεν. ὦδε πλάνος ἐσυκοφαντεῖτο, καὶ ἐκεῖ ἅγιος ἐδοξολογεῖτο. ὦ τὸ μυστηρίου. * θρηνούσα * ᾧ * ἐγυμνώτο * κατεκλείετο

XXIII. Video miracula, & prædico deitatem: aspicio passiones, & non abnego humanitatem; sed Emmanuel naturæ quidem portas aperuit, vt homo; virginale autem claustrum non disrupit, vt Deus; sed sic ex vulva egressus est, quomodo per auditum ingressus est. Sic natus est, quomodo conceptus; impatibiliter introit, incorruptibiliter egressus est secundum prophetam Ezechiel dicentem:

Ezech. 44. v. 1. *Convertit me* Dominus *ad viam portæ sanctuarii*

Βλέπω τὰ θαύματα, καὶ ἀνακηρύττω τὴν θεότητα. ὁρῶ τὰ πάθη, καὶ οὐκ ἀρνοῦμαι τὴν ἀνθρωπότητα. ἀλλ' ὁ Ἐμμανουὴλ φύσεως μὲν πύλας ἀνέῳξεν ὡς ἄνθρωπος, * παρθενίας δ' κλῆθρα οὐ διέῤῥηξεν ὡς Θεός· ἀλλ' ὅτων οὐ μήτρας ἐξῆλθεν, ὡς δι' ἀκοῆς εἰσῆλθεν· ὅτων * ἐγκυμονήθη, ὡς συνέλαβεν· ἀπαθῶς εἰσῆλθεν, ἀφθάρτως ἐξῆλθε, καὶ τὸν προφήτην Ἰεζεκιὴλ τ' λέγοντα· Ἐπέστρεψέ με ὁ κύριος καὶ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆ ἁγίων * παρθένιον * ἐπὶ τῆς

ἁγίων τὸ ἐξωτέρας, τῆς βλεπούσης πρὸς ἀνατολάς, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη. καὶ εἶπε κύριος πρός με· Υἱὲ ἀνθρώπου, ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται. καὶ ἀνὴρ οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, ἀλλ' ἢ κύριος ὁ Θεὸς Ισραὴλ μόνος αὐτὸς εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται ἡ πύλη κεκλεισμένη.

sanctuarii exteriorem, quæ attendit ad Orientem, & hæc clausa erat. Et dixit Dominus ad me: Fili hominis, porta ista clausa erit, & non aperietur; nullus transibit per eam, sed solus Dominus Deus ingredietur, & erit clausa.

Ἰδοὺ ἀπόδειξις ἐναργὴς τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας. λυέσθω τοίνυν ἀθλιότης πᾶσα, καὶ τῇ τῶν γραφῶν καταφωτιζώμεθα γνώσει, ἵνα καὶ βασιλείας οὐρανῶν τύχωμεν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ecce approbatio manifesta sanctæ genitricis Dei Mariæ, dissolvatur deinceps omnis contradictio, & sanctarum scripturarum illuminemur doctrina, vt cælorum regnum obtineamus in CHRISTO JESU Domino nostro, ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen. XXIV.

Cur relata hunc in locum Procli homilia.

QUONIAM Proclus oratione panegyrica *in Virginem* Θεοτόκον refellit primum Nestorii sermonem *de virgineo partu*; & vicissim Nestorius quarto suo sermone oratione Procli redarguit, conferenda fuit hæc oratio hunc in locum, non tantum vt demonstraretur causa, cur postmodum Nestorius nil fere dixerit, quod ad negotium Incarnationis spectaret, quin fureret in Proclum; sed etiam, vel maxime, quia videtur interpretem habere Mercatorem, vt mox dicetur.

Quis ille celebris Proclus.

PROCLI EPISCOPI CYZICI.] Fuit ille quidem suo tempore Constantinopolitanus Episcopus, post Maximianum scilicet Nestorio depositio fuffectum: dicitur tamen in præsenti Cyzicenus, quia cum haberet orationem, ita vulgo nominabatur. Fuerat enim ad sedem Cyzicenæ Ecclesiæ evectus a Sisinnio Nestorii præcessore, sed rejectus a Cyzicenis clericis, ipsius licet virtutem suspicientibus, siquidem volebant retinere auctoritatem eligendi sui Episcopi, quam vrbis regiæ Antistes contra canones & consuetudinem assumere tentabat: quare rejecto Proclo quem Sisinnius ordinasset, Dalmatium sibi præfecerunt; Proclus vero Constantinopoli remansit, Episcopi quidem titulo, sed presbyteri, vt erat antea, officio.

Diu porro vixit in Ecclesia Constantinopolitana, antequam ejus sedem obtineret: adhæsit enim adhuc adolescens Chrysostomo tanquam amanuensis, eique, cum factus esset lector, in conscribendis libris obsequium præstitit. Ab Attico deinde, qui successit Chrysostomo post Arsacium, diaconus presbyterque ordinatus est, cœpitque tunc docere populum, magna quidem eloquentiæ, sed majore pietatis fama. Fecit illa vero, vt quoties vacavit sedes, vocatus sit in contentionem de episcopatu cum præstantissimis aliis hujusce Ecclesiæ presbyteris: nam post Attici mortem, cum Sisinnio & Philippo; post obitum Sisinnii, iterum cum Philippo, pertinaciter dissidentibus clericis; post depositionem Nestorii, rursus cum Philippo & Maximiano virtus ipsius contendit: sed toties repulsam tulit, nec invita, propter insignem viri modestiam & morum sanctitatem. Repulsæ causa fertur partim Chrysostomi inimicorum molitio ex aula; partim nimium populi studium, indeque suborta Imperatori, sive suspicio, sive invidentia; partim competitorum gratia apud clericos vrbis clericorumque metus, ne Proclus, Chrysostomi exemplo, disciplinam religiosius teneret. Post tot repulsas tandem Maximiani fato functi sedem obtinuit, sublatis pristinis obicibus: nam & aula redierat velut in gratiam cum Chrysostomo; & probata longo vsu Procli virtus Imperatoris suspicionem in cultum converterat; & Philippus opinionem de se conceptam corruperat importuna proborum obtrectatione; & canon Nicænus, quo prohibetur Episcoporum translatio, ex literis Celestini Papæ ita commodam explicationem receperat, vt jam non Proclus, si constitueretur in sede Constantinopolitana, videri posset, quod ait aliquando Hieronymus, virginis pauperculæ societate contempta, ditioris adulteræ amplexus quærere. Quid autem in episcopatu gesserit totos duodecim annos, quibus præfuit, id est, ad annum vsque 446. quo vita decessit, narrat Socrates, quem tu consule.

Ann. 434.

Ubi habita homilia & quando.

HABITA SEDENTE NESTORIO, &c.] Si tam exacte tempus, quam reliqua adjuncta ediceret titulus, non parum lucis afferret historiæ; nonnulla tamen auctorum dicta, nonnullæque orationis voces silentium tituli sarcire possunt. Habitam diximus ann. 429. qui secundus Nestorii, die 25. Martii, cum celebraretur ἐυαγγελισμός: nam si credimus Theophani, habita est ὡς μιᾷ κυριακῇ. Ea vero est potestas vocis κυριακὴ, vt quando absolute ponitur, solemniorem aliquem diem festum significet, subintelligitur enim ἑορτὴ: quando vero diem vnum hebdomadæ, semper habeat, aut ferme, adjectam hanc vocem ἡμέρα. Cum ergo nulla diceretur olim ἑορτὴ κυριακὴ, præterquam quæ Christi, vel beatæ Virginis foret; nec ista, de qua sermo est, Christi fuerit, sed Virginis. ait enim Proclus: *Virginalis hodie solemnitas linguam nostram in præconium vocat*, &c. Cumque a Decembri mense, quo dictus est sermo primus a Nestorio, vsque ad festum Paschatis, quo temporis spatio factam oportet orationem, nulla extiterit ejusmodi ἑορτὴ præter ἐυαγγελισμόν, in quo omnes conveniunt, tunc temporis habitus est procul dubio panegyricus sermo, de quo agimus; nam quod causari posset aliquis propter nonnulla concilii Toletani X. verba, istasque tituli voces: *In incarnationem Domini nostri* JESU CHRISTI; dixisse Proclum in Ecclesia pro virgine Deipara, die 18. Decembris, qui festus ἐυαγγελισμὸν, non magni apud me est momenti. Nam etsi fateor vnam eamdemque solemnitatem modo ἐυαγγελισμὸν dictam fuisse, qua Virginem spectabatur; modo ἐναγχισμὸν, qua Christum: scio tamen opinionem de

in præf. hist.

t. part. oper. M. Mercat.

δωδεκαταίῳ a Græcis olim menſe Decembri celebrato, neque certam eſſe, quod eo loci confecimus; neque, vt eſſet, valere ſatis ad difficultatem tollendam, ſiquidem hiſtoriæ ratio vetat, ne panegyricus ſermo Procli in aliud tempus differatur.

Quo argumento.

IN INCARNATIONEM, &c.] Neſtorius in ſuo impietatis ſermone nefarie multa protulerat, ſed hæc præſertim quinque. Beatam Virginem non eſſe Θεοτόκον, id eſt, Deum non peperiſſe. Purum fuiſſe hominem, quem Virgo peperit, nec a creatura gigni poſſe creatorem. Spiritum ſanctum creaſſe templum, quod Verbum inhabitaret. Deum non poſſe vere dici paſſum aut mortuum. Θεοτόκου defenſores myſterium divinæ Incarnationis ridendum gentilibus traducere, Arianiſque arma ſuppeditare adverſus catholicos.

Hæc omnia perſtringit Proclus, triaque in contrarium dogmata demonſtrat: nempe qui genitus eſt a Virgine, purum non eſſe hominem, ſed vere Deum; Deum vere paſſum ac mortuum; beatam Virginem proprie Θεοτόκον appellandam. Quartum quiddam obiter attigit, quod tamen Neſtorio bilem vehementer accendit, vt id poſtmodum, qua data occaſione acriter oppugnaret, pontificem noſtrum vere eſſe Deum.

Quo interprete.

INTERPRETE, UT QUIDEM VIDETUR, MARIO MERCATORE.] Cur ita videatur, contra opinionem nonnullorum verſionem orationis tribuentium Dionyſio Exiguo, facit primo, quod cum nemo veteris hujus verſionis auctorem crediderit Dionyſium Exiguum, ante Vincentium Richardum, qui nuper edidit in lucem omnia Procli opera, & eruditum Labbeum, qui Richardo conſenſit; vterque tamen non vehementer id affirmet, ſed ille, fortaſſe ita rem ſe habere dicat; iſte Vincentii dictum præſtare noluerit, de Dionyſio contentus ſcribere in hæc verba: *Ab eodem auctore ex Græco reddita dicitur oratio Procli de laudibus Virginis.* Facit deinde, quod Richardi ratio ex ſtylo petita, illud ipſum evertat, propter quod ſtabiliendum affertur: neque enim idem eſt, quod aiebat, veteris interpretis, ac Dionyſii ſtylus, licet vtriuſque dictio ſive humilis, ſive neglecta ſit; poteſt enim videri id affectaſſe interpres, vt tanto ſincerius auctoris ſenſum exprimeret, quanto minus a phraſi Græca recederet, quod Mercator in re ſimili de ſe profitetur. Facit denique, quod cum in antiquis codicibus manuſcriptis, & in Vaticano maxime, vnde exſcripſit Richardus, ignotus dicatur, relinquitur locus conjecturæ. Quoniam igitur iſthæc verſio non abhorret a ratione interpretandi, quam Mercator ſecutus eſt in vertendis de verbo, vt ait, ad verbum Neſtorii & Cyrilli ſcriptis Græcis, non improbabiliter credi poteſt hujus verſionis auctor. Fides augeri poteſt, vel ex eo, quod ſin minus Mercator Procli orationem Latinitate donaſſet, peccaſſet procul dubio in conſilium, quo voluit *blaſphemiæ Neſtorii a fidelibus linguæ ſuæ fratribus cognoſci & vitari.* Intelligi enim vix ac ne vix quidem potuerint, quæ quarto quintove ſermone continentur, imo & ſequentibus; quæque in ipſis Cyrilli epiſtolis, & aliis in libris, niſi perſpecta Procli, in quem vnum maxime Neſtorius ſpectabat, oratione: his enim omnibus vel vna, vel maxime, argumentum præbuit.

In lib. de ſcript. eccleſ. verbo Dionyſius.

In præf. ad variis Neſtor. ſerm. Vatic. cod. manuſcripto 2836.

SERMO QUARTUS NESTORII
DE INCARNATIONE,
qui primus atque extemporalis adverſus Procli orationem panegyricam in virginem Θεοτόκον.

I. Exordium a pietate populorum erga beatam Virginem.

AMATORES Chriſti populos plauſus his conferre, qui pro beata Maria impendunt ſermonis officium, non eſt mirandum: hoc ipſum enim quod templum facta eſt dominicæ carnis, excedit omne quod eſt laude digniſſimum. Sed in illud veſtra amabilitas debet intendere, ne cum pluſquam oportet aut decet, circa illius beatæ honorem, laudemque verſamur, dignitatem Dei Verbi confundere videamur, bis eum faciendo generatum.

Compendioſum totius ſermonis argumentum contra duas nativitates Chriſti, quarum in altera ſine matre eſt, vt plaſmator; in altera ſine patre, vt plaſmatus. *Orat paneg. num.* 4.

Et vt rem intelligatis, ſimpliciore ſermone fungamur, vtamurque eloquio omnibus ad capiendum facillimo, ne auditorum quod dicitur excedat auditum.

II. Arguit illud Procli: *Natus eſt ex muliere Deus. Num.* 2. Quaſi gentilibus hoc myſterium Incarnationis ridendum proponeret.

Qui Deum ſimpliciter dicit de Maria natum, primo omnium nobilitatem gentibus proſtituit dogmatis, atque exponens in medium, vituperandum id ridendumque proponit; ſtatim enim paganus cum reprehenſione accipiens, quia *de Maria Deus eſt natus*, inferet adverſus chriſtianum: neceſſario enim qui dicit ſimpliciter de Maria natum Deum, & non illum, qui natus eſt, conjunctione duarum naturarum, divinæ ſcilicet & humanæ, Deum eſſe reputaverit, audiet: Ego natum & mortuum Deum & ſepultum adorare non queo. Liquida autem diviſio dogmatis iſta eſt: Qui natus eſt, & per partes incrementorum temporibus eguit, & menſibus legitimis portatus in ventre eſt, hic humanam habet naturam, ſed Deo ſane conjunctam.

III. Aliud eſt autem dicere, quia nato de Maria conjunctus erat Deus ille, qui eſt Verbum Patris, quod eſt liquidiſſimum ac firmum atque irreprehenſibile gentilibus; &

aliud, quia ipsa divinitas indiguit nativitate in mensibus decurrente: Verbum enim Deus temporum est opifex, non in tempore fabricatus.

IV. Parte 3. Divisionem igitur super hoc præcedentis magistri valde sum admiratus dicentis: *Qui ex muliere natus est, nec Deus nudus, nec purus homo*; quia neque Deum oportet dicere nude, & vtcumque generatum: nemo enim, qui se est antiquior, generat; nec iterum humanitatem nudam esse, profitendum est, sed humanitatem conjunctam Deo, esse generatam.

V. Arguit & illud: *O templum, in quo Deus factus est pontifex.* In illud attractos vos esse volo, qui estis intenti examinatores religionis; (hanc enim & de vobis, quam de Antiochenis, habeo opinionem) in illud ergo, vt dicebam, attractos vos esse volo, *quia Deus pontifex factus est*, ferre non possum: si enim Deus opifex & pontifex est, cujus a pontificibus legatio exhibenda est?

VI. Nestorius fatetur se notatum, quod Ecclesiæ doctoribus contraria sentiret. Calumniatur catholicos ac si dicerent Verbum in carnem mutatum. Hæc ad vestram dilectionem sermocinatus sum, & dicerem plura, nisi hoc subintrasset animum meum, quod Ecclesiæ doctoribus videor contraria disputare.

Volo igitur vos perspicaces esse in examinandis dogmatibus, & neque susceptam humanitatem a Deo Verbo confundere, neque hominem nudum eum, qui natus est dicere; sed nec Deum Verbum contemperatum, vel commixtum propriam amisisse essentiam.

VII. Arguit tacite dictum Proculi, *quod Deus mortuus sit.* Propterea enim, discipulis in stupore constitutis, tempore quo sublevatur in cælum, & apud se quantum arbitrandum est, hoc reputantibus: putasne resoluta est humana natura? putasne in cælis in eadem essentia permanet? Et eis de hac visione stupentibus advenientes Angeli dicebant: *Hic* Jesus qui videtur, *hic* qui mensium incrementis indiguit, *hic* qui mortuus est, *hic* qui crucem pertulit, *sic veniet quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum.* Et iterum beatus Paulus in *Act.* 1. v. 11. *Ibid.* 17. v. 31. Actibus Apostolorum: *In viro*, inquit, *in quo decrevit Deus judicare orbem terræ, fidem præstans omnibus, suscitans eum a mortuis.* Nunquid Verbum Deus surrexit a mortuis? Si autem vivificator mortificatus est, quis erit qui conferat vitam?

VIII. Quodque in eo Arianis fave-ret. Præter hoc & Arianis hinc valde reprehensibiles sumus; si enim vtcumque natum Deum Verbum & simpliciter nominemus, vide ex hoc quid conficiatur. Dicis simpliciter: Deus est qui natus est de Maria; statim hæreticus infert reprehendens: Ergo immerito nos arguitis, filium minorem patre & creatum dicentes; quoniam apud vos etiam hoc in confessione est, inquiens, Verbum Deum esse, qui natus est de Maria.

IX. Audi, quæ idem Deus Verbum de se ipse testatur: *Euntes renuntiate fratribus meis: Vado ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.* Sed cum hoc diceret, qui natus est de beata Maria, humanitate quidem nobis consubstantialis erat; in eo autem quod conjunctus Deo, nostra erat longe, quia Deus, substantia melior. Abutitur verbis Christi. *Joan.* 20. v. 17.

X. Ad repugnandum Proclo. Tunc illorum blasphemia liberaberis: & facile ac breviter sacramentum religionis edices hoc modo: Alius quidem Deus Verbum est, qui erat in templo, quod operatus est Spiritus, & aliud templum præter habitantem Deum. Templi est morte dissolvi; inhabitantis autem templum, id vt resuscitet, proprium est. Non hic meus sermo, sed vox est Domini: *Solvite templum*, inquit, *hoc, & in triduo suscitabo illud.* *Joan.* 2. v. 19.

XI. Conjunctionis igitur confiteamur vnitatem, naturas autem & substantias duplices, alioquin invenietur Verbum esse sancti Spiritus creatura: quid enim ait Evangelista? *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Quod si Verbum Deus nudus ac solus erat, qui natus est, nec, quod dicit Evangelista, Spiritus creavit illius templum in beata Maria, invenietur Deus Verbum sancti Spiritus opificium. *Matth.* 1. v. 20.

XII. Iterum calumniam struit catholicis. Fugiamus itaque hujus confusionis errorem: Dominum nostrum Christum, secundum naturam, duplicem dicamus; secundum quod est Filius, vnum.

XIII. Purgat se crimine consensionis cum Photino. *1. Tim.* 1. v. 7. Ego autem quibusdam mihi & illud renuntiantibus, cum lætitia sæpius risi, quoniam, inquiunt, Episcopus, quæ Photini sunt, sapit, *nescientes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*: hoc enim quod a me dicitur, Photini eversio invenitur. Photini enim sensus a partu Mariæ Verbo Deo dat principium, me dicente Verbum Deum semper existere ante sæcula.

Epilogus arrogantiæ & calumniæ plenus. *Prov.* 26. v. 4. Ad illos mihi quidem proverbialis sermo sufficiat: *Noli respondere imprudenti secundum imprudentiam ejus.* Vos autem volo perspicaces examinatores dogmatum, neque plausibus vti, neque attrahi sermonis illecebra, neque dogmatum aliquid, examinatamque rationem novitatis præsumptionem putare, sed veritatis eam magis gloriam judicare.

Quo tempore habitus ille sermo. EXTEMPORALIS, &c.] Facultate dicendi ex tempore valuisse Nestorium, testatur Socrates; eamque ostentasse, ex sermone quarto in Pelagianos constat, dixisse vero in præsenti, sermo totus demonstrat, & hæc maxime verba: *Divisionem super hac præcedentis magistri valde sum admiratus*, &c. Hac enim appellatione *præcedentis magistri*, significari solebat is, cujus sermonem exciperent præsidentes Episcopi. Ita Nestorius sermone penultimo: *Dulcem nobis præcedens doctor caritatis mensam apposuit*, &c. *Num.* 4.

Et sermone quarto adversus Pelagianos: *In alium sermonem lingua perurgente, repromissionum mearum præcedens magister memor submonuit*, &c. Ita Cyrillus post orationem Pauli Emeseni: *Hausimus vobis aquam ex sacro fonte, doctoris, inquam, qui ante nos disseruit*, &c. Ita alii, quos supervacuum censere.

Proclí repræsentatio prima.

TEMPLUM FACTA EST DOMINICÆ CARNIS.] Intendit in sententiam Proclí, cum Virginem allequeretur, exclamantis: *O templum, in quo factus est sacerdos!* eamque corrigere nititur, breviter innuens, beatam Virginem ea tantum ratione templum esse, & illud quidem singulariter sacrum, quatenus dominicam carnem, qua nihil creatum sanctius, continuit.

Secunda.

BIS EUM FACIENDO GENERATUM, &c.] Mirum quantum invectus est Nestorius in duos Christi ortus: æternum unum ex Patre, qua Verbum est; alterum temporalem ex matre, qua homo. Unde exarsit vehementer in Eusebium publice objicientem, utriusque distinctione omnes ejus argutias dissolvi. Vide notas ad secundum sermonem.

Tertia.

SIMPLICIORE SERMONE FUNGAMUR, &c.] Sugillat obscuritatem orationis a Proclo dictæ, quæ vix ac ne vix quidem potuit ab auditoribus nisi paucis, iisque doctioribus capi, propter grandiloquentiam, ut ita loquar, sententiarumque brevitatem, & admirabiles, quibus abundat, metaphoras, ac alias similes figuras dictionis, quæ quanto perstringere solent delectabilius animos, cum dicuntur, vel leguntur, tanto facilius mentis suspensæ, ac velut attonitæ intelligentiam fugiunt.

Quarta. *Num.* 3.

PRÆCEDENTIS MAGISTRI, &c.] Proclí scilicet, cujus sunt hæc verba: *Natus est ex muliere Deus, sed non nudus; & natus est homo, sed non purus; & qui natus est veteris peccati portam, portam salutis ostendit: ubi enim serpens per inobedientiam venenum effudit, ibi Verbum per obedientiam ingrediens templum vivifice plasmavit. Unde primus peccati discipulus Cain emersit, inde generis nostri liberator Christus sine semine pullulavit: non erubuit amator hominum muliebres partus.*

Quinta.

NEMO ENIM, QUI SE EST ANTIQUIOR, PARIT.] Idem argumentum adhibet scribens ad sanctum Celestinum. *Ferri tamen potest hoc vocabulum* Θεοτοκος, *propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de Virgine hoc verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa. non quia ipsa sit mater Dei Verbi:* NEMO ENIM ANTIQUIOREM SE PARIT.

Epist. 1. ad S. Celest.

Lib. 7. c. 2.

Inde Cassianus excerpit sententiam, quam aceriter refellit. Neque enim opinor sermonem hunc ad Celestinum a Nestorio missum fuisse, cum extemporalis foret, minorisque proinde momenti, etsi missus foret, Cassianoque communicatus: ex eo utique plura sibi refutanda sumpsisset, quippe aliis, quæ refellit, pejora.

Sexta. *Num.* 3.

DEUS FACTUS EST SACERDOS, &c.] Hæc verba sunt Proclí, ut dictum est: *O vetere, in quo communis libertatis cautio composita est! O venter, in quo contra mortem fabricata sunt arma! O area, in qua naturæ agricola Christus, sicut spica, sine semine pullulavit! O templum, in quo Deus factus est sacerdos, non naturam commutans, sed eum, qui secundum ordinem Melchisedech propter miserationem indutus est!*

DOCTORIBUS ECCLESIÆ.] Eos intelligit absque dubio, qui in Ecclesia populum docebant, qualis & ipse fuerat Antiochiæ, priusquam assumeretur in Episcopum Constantinopolitanum, qualis & erat Proclus, in quem declamabat. Hinc autem colligere licet, quantum dissentirent a Nestorio de Incarnatione dominica illustriores presbyteri Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quod etiam constat, tum ex Celestini Cyrillique epistolis, tum ex eorumdem Constantinopolitanorum, sive clericorum epistolis ad diversos, sive monachorum apud Imperatorem querela. quanquam non est improbabile, Nestorium respexisse quoque antiquiores Patres Ecclesiæ, a quibus eum dissentire objecerat Eusebius in obtestatione, Eustathiumque Antiochenæ Ecclesiæ antistitem nominatim laudarat, allato ipsius luculento testimonio.

De doctoribus Ecclesiæ.

HOMINEM NUDUM, &c.] Respicit ad verba Proclí: ἀλλ' ἐκ γυναικὸς ἐγήνετο Θεὸς ἀ γυμνός, ἢ ἀνθρωπος ἀ ψιλός. Ex muliere natus est non Deus nudus, neque purus homo. Ο πλὴν ἀγοράσας ἡμᾶς εὐ ψιλὸς ἀνθρωπος, ὦ Ιουδαῖ. Qui nos redemit, o Judæe, non est purus homo. Et, ἀνθρωπος ψιλὸς σῶσαι οὐ δύναται· Θεὸς γυμνὸς παθεῖν οὐ δύναται. Purus homo salvare non potuit; Deus nudus pati non poterat.

Septima. Parte 1. Parte 2. Parte 3.

DEUS EST QUI NATUS EST.] Iterum vexat dictum Proclí, nititurque ostendere non minus Arianis, quam gentilibus mysterium Incarnationis a Proclo irridendum proponi.

Octava. Parte 2.

ERGO, &c.] Aliqua desiderabantur ad faciendum sensum, quæ suppleri posse visa sunt hunc in modum: ergo *immerito nos arguitis Filium minorem Patre & creatum dicentes, quoniam apud nos*, &c. Quiddam enim simile habet ipse Nestorius sermone tertio, cum catholicos Incarnationis defensores Arianis in eo pejus sentire dicit, quod Ariani solo Deo Patre minorem facerent Filium; catholici matre creatura recentiorem.

ALIUS QUIDEM, &c.] Alludit ad hæc verba Proclí: *Si alius est Christus, & alius Deus Verbum, jam non trinitas in divinis, sed quaternitas est.*

Nona. Parte 3.

IN TEMPLO QUOD OPERATUS EST, &c.] Proclus. *Ubi serpens per inobedientiam venenum effudit; ibi Verbum per obedientiam ingrediens templum vivifice plasmavit.* Iis contradixit Nestorius, quia Proclus antea contradixerat istis a Nestorio prolatis: *Non creavit Deum Verbum Spiritus sanctus, sed Deo Verbo templum fabricatus est, quod habitaret, ex Virgine.*

Decima. Parte 2. *Serm.* 1. *num.* 7.

EPISCOPUS, QUÆ PHOTINI, &c.] Etsi objiciebatur maxime consensio cum Paulo Samosateno, ut ex obtestatione Eusebii constat; Photini tamen meminit, cujus ut erat recentior, invidiosiorque memoria, ita societas objecta vehementius vrebat. Objecta vero est primum, quod ex veterum monumentis sciri queat, a Mario Mercatore in epistola, quam sparsit in vulgus eo tempore, quo obtestationem Eusebius proposuit.

Defendit se Nestorius. *Vide notas ad epist. istam.*

NEQUE PLAUSIBUS UTI, &c.] Reprehendit iterum plausus Proclo factos, & admirabilem panegyricæ orationis elegantiam, qua mirum in modum captus populus dicenti acclamarat, ad invidiam Nestorii.

Et auditores perstringit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SERMO QUINTUS NESTORII
DE DEO NATO,
ET VIRGINE ΘΕΟΤΟΚΩ,
qui secundus adversus Proclum.

Argumentum sermonis.

CUM Nestorius extemporali oratione tria Procli dicta breviter arguisset, nempe quod Virgo esset Θεοτόκος; quod Deus passus & mortuus; quodque factus pontifex: singula postmodum singulis sermonibus impugnanda proixius putavit; & primum quidem isto, quem ex collectaneis tum Cyrillianis, tum Ephesinis, quæ Mercator vertit, non sine aliqua vel diligentia, vel felicitate eruimus.

In quo Nestorius calumniatur catholicis.

Posuit porro totum in explicanda ratione, qua Virgo dici queat Deipara, sine suæ doctrinæ præjudicio. Facit vero gravem catholicis calumniam, quasi Virginem deitatis ipsius parentem, imo & Deam dicerent, vel certe sentirent cum Ario, Eunomio & Apollinari naturas confundentibus in Christo; nec minorem conflat invidiam, quasi duas ob ratiunculas, easque levissimas, veniſſent in opinionem Θεοτόκου.

In hoc sermone refellendo Cyrillus insumpsit totum fere suum librum primum ac secundum de quinque, quibus contradixit blasphemiis Nestorii. quod eximium opus merito quispiam appellaverit apologiam Procli: in eo enim respondet Cyrillus iis fere tantum sermonibus, qui a Nestorio dicti sunt adversus Proclum. Nam primus & secundus liber de Virgine Θεοτόκῳ, & Deo nato est; tertius de Deo sacerdote; quartus & quintus majori ex parte, de Deo passo & mortuo: quæ res fecit, vt idem sermonibus ordo a nobis tribueretur. Duæ tantum posteriores sermonis partes repetiuntur apud Mercatorem, reliquæ ex opere Cyrilli mox laudato suppletæ sunt. Omnes Græce habentur.

Qui refellitur a Cyrillo. *Lib. 1. & 2. contradict.*

Totum opus Cyrilli est apologia pro Procio.

Ex l. 1. adverſ. Neſtor.

ΗΡΩΤΗΣΑ πολλάκις αὐτούς, δῆλον ὅ ὅπι τινὲς ἀυτῶν πλέγονται αὐτό· Τῶν θεότητα λέγετε γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου; ἀποπηδῶσιν ἀυτοὶ πρὸς τὸ ῥῆμα· Καὶ τίς, φασὶ, τοσαύτην βλασφημίαν νοεῖ, ὥστε ἐκείνην τὴν γεννήσασθαι τὸν ναὸν λέγειν τοῦ θεοῦ τοῦ πνεύματος, τὸν Θεὸν ἐν ἐκείνῃ οἰκῆσαι. Εἶτα ὕστερον ἐπανάγω πρὸς ἐμαυτόν· Τί οὖν ἄτοπον ἡμεῖς λέγομεν συμβαλλόμενοι λέγειν τὴν φωνὴν, καὶ ἔρχεσθε ὅτι τὸ κοινὸν σημαινόμενον τῶν δύο φύσεων; τότε νομίζει αὐτοῖς εἶναι βλάσφημον ὃ λεγόμενον· Ἢ ὁμολογήσον σαφῶς θεότητα γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς μακαρίας Μαρίας. ἢ φεύγων ὡς βλάσφημον τὴν φωνὴν, ἃ τὰ αὐτὰ μοι λέγων, ὑποκρίνῃ μὴ λέγειν;

I.

SÆPE illos rogavi, qui Θεοτόκον defendunt: Num deitatem dicitis ex sancta Virgine natam? Ad hæc verba illico resiliunt: Ecquis, inquiunt, tanto blasphemiæ morbo laborat, vt quæ templum genuit, Spiritus sancti opera, in ea Deum ipsum creatum dicat? Deinde cum ad hæc subjicio: Quid igitur absurde dicitur a nobis, cum vocem hanc efferre quidem suademus, sed ad commune duabus naturis significatum pergere? Tum vero putant blasphemum esse, quod dicimus: Aut aperte confitere divinitatem ex beata Maria genitam; aut, si vt blasphemam fugis hanc vocem, cur qui eadem atque ego dicis, te haud dicere simulas?

Ex l. 1. adverſ. Neſtor.

Εἰ μὴ πίστεως ἁπλῆς ὁ Θεοτόκος προσφέρεις, σὲ δὴ σοι τῆς λέξεως ἐφθόνησα τὸν νοῦν ἐξεταζων τῶν ῥήματος· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ὁρῶ σε, προφάσει τοῦ περὶ τὴν μακαρίαν Μαρίαν τιμῆς, τὸν αἱρετικὸν βεβαιοῦντα τὴν βλασφημίαν, ἀφ' οὗ τὸν τῆς λέξεως προφορὰν ἀσφαλίζομαι, τὸν ἐν τῇ λέξει κρυπτόμενον κινδυνον ὑφορώμενος.

II.

Si fide simplici Deiparam proferres, nulla esset apud me dictionis invidia, verbi sensum exquirentem: sed quia video te, prætextu erga beatam Mariam honoris, hæreticorum confirmare blasphemiam; ideo dictionis prolationem caute præmunio, cum periculum in ea dictione latens suspectum habeam.

Ibidem.

Ινα δὲ αὐτὸ σαφέστερον, καὶ πᾶσιν εὐληπτότερον εἴπω, τοῖς Αρείου καὶ πᾶσιν Ευνομίου, καὶ Απολιναρίου, καὶ πάντων τοῖς χοροῖς τῶν τοιαύτης φατείας σπουδὴ Θεοτόκον εἰσάγειν, ὡς χράσεως γενομένης,

III.

Id vt clarius dicam, & vt ab hominibus percipi facilius possit. Qui Arium sectati sunt, & Eunomium, & Apollinarium, & omnium hujusmodi familiæ hominum chori, studuerunt Θεοτόκου appellationem invehere, vt facta mixtione,

duabusque naturis minime distinctis, nihil ex his, quæ viliora sunt, de humanitate dictum acciperetur; ac locus illis jam adversus ipsam divinitatem pateret, tanquam omnia de vno dicerentur: non ratione dignitatis ex ipsa conjunctione consequentis, sed ipsius ratione naturæ. Unus est namque Christus, & vnus Dominus; sed in Christo, in vnigenito, inquam, Filio, & Christi nomen & Filii, nunc de divinitate, nunc de humanitate divinitateque dicitur.

τὸ δύο μὴ διαιρουμένων τῇ ἀϊδιλότητι. Εἷς ἡ αὐθεντότητα λαμβανέσθω, καὶ χώραν αἰδοῖς λοιπὸν ἡ θεότητος ἔχῃ, ὡς πάντων λεγομένων περὶ ἑνός, οὐ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς συναφείας ἀξίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν. Εἷς μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς ὁ εἷς κύριος, ἀλλ' ὅπῃ τοῦ Χριστοῦ, ὅπῃ τοῦ μονογενοῦς λέγω υἱοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς, καὶ ὁ υἱὸς, ποτὲ μὲν ὅπῃ τὴν θεότητος. ποτὲ δὲ ὅπῃ τῆς αὐθεντότητος καὶ θεότητος.

IV. Dixi jam sæpius: Si quis inter vos simplicior, sive inter quoscumque alios, voce hac Θεοτόκος gaudet, apud me nulla est de voce invidia, tantum ne Virginem faciat Deam.

Εἶπον δὲ ἤδη πλειστάκις, ὅτι εἴ τις ἢ ὁ ἐν ὑμῖν ἀφελέστερος, εἴτε ἐν ἀλλοις ποι, χαίρει τῇ τοῦ Θεοτόκος φωνῇ, ἐμοὶ πρὸς τὴν φωνὴν φθόνος οὐκ ἔστι, μόνον μὴ ποιείτω τὴν παρθένον θεάν. Ex l. 1. ad. vers. Nestor.

V. Si Deus est Christus, inquiunt, & Christus ex beata Maria est ortus, cur Virgo non est Dei genitrix? Nihil occulto, quod ab illis objicitur. Nam veritatis amator omnia, quæ a falsitate dici possunt, accepta sibi objicit. Formatur in vtero infans, sed quoad figuram acceperit, nondum habet animam: at vbi figuratus fuerit, jam anima informatur a Deo. Ut igitur mulier corpus parit, sed Deus animam tribuit; neque ideo mulier dicetur animæ genitrix, quia peperit animatum, sed potius hominis genitrix: sic quoque beata Virgo, etsi peperit hominem, simul cum illo pertranseunte Dei Verbo, non ideo est Dei genitrix: non enim Verbi divinitas a beata Virgine initium cepit, sed erat natura Deus.

Εἰ Θεὸς, φασὶν, ὁ Χριστὸς, ἐτέχθη δὲ ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς μακαρίας Μαρίας, πῶς οὐκ ἔστιν ἡ παρθένος Θεοτόκος; ὅθεν κρύπτω τὰ παρ' αὐτῶν ἀντιθέσεων. Ὁ γὰρ τῆς ἀληθείας ἐραστὴς πᾶντα τὰ πρὸς ἡδονὴν ἑαυτῷ προσλαβὼν ἀντιδίδωσι. Εἶπα τὴν λύσιν ὑπιφέρειν πειρᾶται, ῥαιδίαις ἐπινοίαις χρώμενος. πλάττει μὲν γὰρ ἐν μήτρᾳ τὸ βρέφος. ἀλλ' ἕως μὴ ὅπως μεμόρφωται, ψυχὴν οὐκ ἔχει. Ἐνδοιαστὸν δὲ ἤδη ψυχοῦται πρὸς Θεοῦ. ὥσπερ οὖν ἡ γυνὴ τίκτει μὲν τὸ σῶμα, ψυχοῖ δὲ Θεὸς· ἡ οὐκ ἀν λέγοιτο γυνὴ ψυχοτόκος, ὅτι ἐμψυχον ἐλόμενον, ἀνθρωποτόκος δὲ μᾶλλον. οὕτω καὶ ἡ μακαρία παρθένος, καὶ εἰ τέτοκεν ἄνθρωπον, συμπαρελθόντος αὐτῷ τοῦ Θεοῦ λόγου, οὐ διὰ τοῦτο Θεοτόκος· οὐ γὰρ πρὸς τῆς μακαρίας παρθένου τὸ ἀξίωμα λόγου, ἀλλ' ἐκ φύσεως Θεός. Ibidem.

VI. De beato Joanne Baptista prædicatur a sanctis Angelis, implendum esse infantem Spiritu sancto, adhuc ex vtero matris suæ; atque ita beatus Joannes Baptista Spiritum sanctum habens editus est. Quid igitur? Appellabisne ipsam Elizabeth spiritus genitricem? Huc animum referte, ac siqui in vobis fuerint, qui ad ea, quæ dicuntur, tanquam ad inaudita & insolita moveantur, veniam date illorum imperitiæ.
Luc. 1. v. 15.

Ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς προκηρύττεται πρὸς τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ὅτι πλησθήσεται βρέφος πνεύματος ἁγίου, ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἔχων, ὅτως ὁ μακάριος Βαπτιστὴς ἀπετέκτετο. Τί οὖν καλεῖς τὴν Ἐλισάβεθ πνευματοτόκον; ἀνάγετε τὸν νοῦν σωναγάγετε, κἄν τινες ὦσιν ἐν ὑμῖν πρὸς τὰ λεγόμενα ξενιζόμενοι, σύγγνωτε τῇ ἀπειρίας αὐτῶν. Ibidem.

VII. Audi etiam aliud ipsorum testimonium, si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ecce Dominum gloriæ dicit. Non sic appellat humanitatem, sed divinitatem; hoc autem est hominum summam illam copulationem distrahentium: cum enim dicis hunc non esse Dominum, illum esse, tu nudum hominem facis Christum. Quid ergo sub ecclesiastica persona dicis, hæretice? Dominus ne est

Ἀκουσον καὶ τῶν ἀγίων αὐτῶν μαρτυρίαν· εἰ γὰρ ἐγνωσαν, οὐκ ἀν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἰδοὺ κύριον τῆς δόξης λέγει, οὐ καλεῖ τὸν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ τὴν θεότητα. τοῦτο δὲ ὅτι καὶ διαιρούντων τὴν συναφειαν τὸν ἀκριβῆ· ὅταν γὰρ λέγῃς, οὗτος μὲν οὐκ ἔστι κύριος, ἐκεῖνος δὲ κύριος, σὺ ψιλὸν ἀνθρωπον ποιεῖς τὸν Χριστὸν. τί οὖν λέγῃς ἐν ἐκκλησιαστικῷ προσωπείῳ, αἱρετικέ; κύριος καὶ Ex lib. 1. adversus Nestor.

ὁ ἄνθρωπος, ἢ οὔ; Εἰ μὲ ὦν κύριος, κοινωνῇ τὰ λεγόμενα. Εἰ δ' οὐ κύριος, μὴ σὺ ψιλὸν ἄνθρωπον τὸ Χριστὸν ποιῶν, ἐμοὶ προσφέρε τὸν ὀνειδισμόν. ἀκούσωμεν τῆς μακαρίας Παύλου φωνερῶς κεκραγότος· Τίς ἐστιν ὁ σταυρωθείς; ἄκουσον πάλιν φανερώτερα τῆς φωνῆς· καὶ γὰρ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ. Εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, τίς ἠσθένησεν, αἱρετικέ; ὁ Θεὸς λόγος;

etiam ipse homo, an secus? Siquidem Dominus, communicant inter se, quæ dicuntur. Sin minus, noli tu, cum nudum ac simplicem hominem Christum facias, mihi hoc probrum impingere. Audiamus beatum Paulum aperte clamantem, quisnam sit ille crucifixus. Audi igitur apertissime ejus vocem: Etenim *crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.* Si crucifixus est ex infirmitate, quis infirmatus est, hæretice? Illene Deus Verbum?

Ex l. 1. adversus Nestor. Excerpto 2. Ephes.

Βλέπε τὸ συμβαῖνον, αἱρετικέ. ὑ φθονᾷ τῆς φωνῆς τῇ Χριστοτόκῳ παρθένῳ, ἀλλ' οἶδα σεβασμίαν τὴν δεξαμένην Θεὸν, δι' ἧς παρῆλθεν ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, δι' ἧς ἀπέλαμψεν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος· πάλιν μεταθήσω τὸ κρότον. πῶς δ', παρῆλθεν, εἰσήσατε; οὐ εἴρηταί μοι δ', παρῆλθεν, διὰ τὴν ἐπιμνησθῆ. οὐ γὰρ ὅτω ῥᾳδίως ἐπιλανθάνομαι τῶν ἰδίων. δ' παρῆλθεν τὸν Θεὸν ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου, ἀλλὰ τῆς θείας ἐδιδάχθην γραφῆς, δ' ἦν γεννηθῆναι Θεὸν, ἐξ αὐτῆς ἀδαμοῦ ἐδιδάχθην.

VIII. Vide quid accidat, hæretice. Non invideo nomen Virgini Χριστοτόκῳ: fateor enim reverendam esse eam, quæ conceperit Deum; per quam transierit Dominus omnium; per quam justitiæ sol illuxerit: Deus enim erat Verbum, & cum homine conjunctum, & in eo habitans; sed porro suspicor plausum. Quomodo hoc, quod dixi, *transierit*, intellexistis? Non dixi, pertransiit, pro eo quod est genitus: non enim ita facile meæ sententiæ obliviscor. Transiisse Deum per Virginem Χριστόκον, a Scriptura perdoctus sum; natum, non edoctus sum.

Excerpto 3. Ephes.

Οὐδαμοῦ τοίνυν ἡ θεία γραφὴ Θεὸν ἐξ Χριστοτόκου λέγει γεγεννῆσθαι, ἀλλὰ Ἰησοῦν Χριστὸν, υἱὸν, κύριον. ταῦτα πάντες ὁμολογοῦμεν. ἃ γὰρ ἐδίδαξεν ἡ θεία γραφὴ, ἄθλιος ἀνὴρ ὁ μὴ δεχόμενος. Ἐγέρθητι παιδάριον ὃ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. αὕτη τῶν ἀγγέλων ἡ φωνὴ, ταχὺ δ' μᾶλλον σή. Τὰ χαρᾶς ἡμῖν ἤγγειλαν οἱ ἀρχάγγελοι. Ἐγέρθητι παιδάριον καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. σὸν εἶπεν· Ἐγέρθητι τὸν Θεὸν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ.

IX. Nusquam divina scriptura Deum ex Virgine Χριστοτόκῳ asserit natum; sed JESUM CHRISTUM, Filium, Dominum. Hæc omnes confiteamur: quæ enim docuit divina scriptura, qui non statim accipit, miser est. *Surge, accipe puerum & matrem ejus.* Hæc angelorum vox est, imo tua. Fortasse generationem ipsius noverat archangelus. *Surge, & accipe puerum & matrem ejus*; non dixit: Surge, & accipe Deum & matrem ejus. Matt. 2. v. 13.

SERMO SEXTUS NESTORII

DE DICTIS EPISTOLÆ

APOSTOLI AD HEBRÆOS:

Considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ JESUM, &c. Hebr. 3. v. 1.

Ex l. 3. adversus Nestor.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ τὸ ἀκούοντες ὄνομα, τὸν Θεὸν λόγον νοοῦσιν ἀπόστολον. ἀρχιερέως ἀναγινώσκοντες κλῆσιν, θεότητα τὸν ἀρχιερέα φαντάζον), παραδόξῳ φρενοβλαβείᾳ ἰδέα. Τίς γὰρ λειτουργίαν ἀποστόλου μαθὼν οὐκ εὐθὺς ἀνθρωπον μηνύοντα ἔγνω; τίς ἀρχιερέως ὀνομασίαν ἀκούων,

I. APOSTOLI nomen in Christo audientes, Deum Verbum male intelligunt apostolum esse. Legentes item pontificis vocabulum, Deum esse imaginantur pontificem, mira dementia. Quis enim apostoli officium audiens, non statim videat hominem demonstrari? Quis summi sacerdotis nomen audiens,

divinitatis naturam ad sacerdotis ministerium vocet?

II. Si enim Deus pontifex est, quis erit, qui officio ejus debeat coli? Si Deus oblaturus est sacrificia tanquam pontifex, nullus erit, cui offerantur, Deus. Quid enim dignum jam divinitate est, si tanquam inferior offerat sacrificia superiori?

III. Unde igitur eis Deus appellandus pontifex visus est, qui sacrificio, secundum sacerdotii ritum, ad profectum suum omnino non indiget? perpetuus quippe possessor est divinitatis. *Ex hominibus nempe electus, atque susceptus pontifex, pro hominibus constituitur apud Deum.* Hebr. 5. v. 1.

IV. *Non angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.* Nunquid semen Abrahæ est ipsa divinitas? Audi consequentem etiam vocem: *Unde debuit per omnia fratribus similis fieri.* Numquid divinitati? Quos enim Deus Verbum habere potuit fratres similes sui? Hebr. 2. v. 16. Ibid. v. 17.

V. Respice etiam illud, quod his dictis adjungitur: *Ut misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum; in eo enim, in quo passus est & ipse tentatus, potest & his, qui tentantur, auxilium ferre.* Qui igitur passus est, ille est pontifex misericors; patibile autem templum est, non hic qui vivificator est Deus. Ibid. v. 18.

VI. Semen Abrahæ is est, qui *heri & hodie*, secundum Pauli Apostoli vocem; non ille qui dixit: *Antequam Abraham esset, ego sum. Similis hic fratribus per omnia*, qui humanæ animæ corporisque susceptionem fraternitatem; non ille qui dixit: *Qui me videt, videt & Patrem meum.* Hebr. 13. v. 8. Ioan. 8. v. 58. Hebr. 2. v. 17. Ioan. 14. v. 9.

VII. Missus est autem ille, nobis consubstantialis, & vnctus, & prædicans captivis remissionem, & cæcis visum: *Spiritus enim Domini super me, propter quod unxit me; pauperibus evangelizare misit me, sanare contritos corde, prædicare captivis remissionem, & cæcis visum.* Isai. 61. v. 1.

VIII. Cum porro de Christo diceret, quod *missus esset denuntiare captivis remissionem;* Apostolus addidit hoc etiam, & dixit: *Hic qui fidelis Deo factus est pontifex.* Factus est enim hic, non perpetuo antea fuerat. Hic paulatim in pontificis profecit, hæretice, dignitatem. Audi vocem tibi hoc evidentius declamantem: *Qui in diebus*, inquit, *carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui posset salvum a morte facere, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia; & quidem cum esset Filius, didicit ex illis, quæ passus est, obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus* Hebr. 5. v. 7.

θεότητος οὐσίαν τὸν ἀρχιερέα νομίσειεν;

Εἰ γὰρ ἀρχιερεὺς ἡ θεότης, τίς ὁ τῷ τῇ Ibidem.
ἁ ἀρχιερωσύνης λειτουργία θεοπρόσωπος; Εἰ Θεὸς ὁ προσφέρων, σοὶ τίς ὦ προσφέρῃ). Ἃ γὰρ θεότητος ἄμεινον, ἵν' ὡς ἐλάττων προσφέρῃ τῷ μείζονι;

Πόθεν οὖν αὐτῷς ὁ Θεὸς κεκλῆσθαι νιῶ ἀρ- Ibidem.
χιερεὺς νομίσθη, ὁ θυσίας εἰς προσκυνητὸν ἰδίαν χρῄζων; ὁ θεότητος κτήτωρ· Ἐξ ἀνθρώπων ληφθεὶς, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν.

Οὐκ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρ- Ibidem.
ματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. μὴ σπέρμα τῆς Ἀβραὰμ ἡ θεότης; ἄκυσον καὶ τοῦ ἑπομένου φωνοῦ· Ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι. μὴ τῇ θεότητι; ἵνας ὁ Θεὸς λόγος ἔχῃ ἀδελφοὺς ἑαυτῷ ὁμοίους;

Σκόπει δὲ ὃ φύσει διὰ παθημάτων· Excerpta ex Ephes.
Ἵνα βεβαίων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. Οἰκοδομῶ ὁ παθῶν ἀρχιερεὺς βεβαίων, παθητὸς μὲν ὁ ναὸς, οὐχ ὁ ζωοποιὸς δὲ πεπονθότος Θεός.

Σπέρμα Ἀβραὰμ ὁ χθὲς καὶ σήμερον, καὶ Ex lib. 3. adεἰς τοὺς Παύλου φωνοῦ. οὐχ ὁ λέγων· Πρὶν versus NestoἈβραὰμ γένεσθαι, ἐγὼ εἰμί. ὅμοιος τοῖς ἀδελφοῖς καὶ πάντα. ὁ ψυχῆς ἀνθρωπίνης καὶ σαρκὸς ἀναλαβὼν ἀδελφότητα, οὐχ ὁ λέγων· Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα.

Ἀπεστάλη δὲ ὁ ἡμῖν ὁμοούσιος, καὶ κέχρισται Ibidem.
κηρύττειν αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· Πνεῦμα γὰρ κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με.

Ὅτι ἀπεστάλη κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, Excerpta ex Ephesino.
καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστολὴν ὑπεφέρει καὶ φησιν· Οὗτος ὁ πιστὸς ὑπὸ Θεοῦ γενόμενος ἀρχιερεύς. ἐγένετο γὰρ, οὐκ ἀϊδίως ὤν. ἔστι δὲ χριστὸς μικρὸν, αἱρετικὲ, εἰς ἀρχιερέως προκοπὰς ἀξίωμα. ἄκουε σαφέστερον σοι διαβοώσης φωνῆς· Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις φησὶ, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῴζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσενέγκας, καίτοι ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπα-

κούουσιν

κούσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας ἀιδίου. — perantibus sibi causa salutis æternæ.

Excerpto eodem.

Τελειοῦται ὁ κατὰ μικρὸν προκόπτων, αἱρετικέ, καθὰ καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ βοᾷ· Ἰησοῦς προέκοπτεν ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι. οἷς σύμφωνα καὶ Παῦλος φθεγγόμενος· Τελειωθεὶς, φησὶν, ἐγένετο πᾶσιν ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου. προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἔστι δὲ ὁ Μωσῆ καθ' ἕτερον τύπος γραπτὸς συγκρινόμενος τύπον. ὁ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ κεκλημένος. ὁ κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς παρεμπλήσιος. ὁ χρόνῳ γενόμενος ἀρχιερεύς. ὁ διὰ παθημάτων τελειωθείς. ὁ ὢν ᾧ πέποιθεν αὐτὸς πειραθεὶς, δυνάμενος τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἀρχιερεὺς κεκλημένος. τί οὖν αὐθερμήνευτος παῦλε τὴν ἀπαθῆ Θεοῦ λόγου ὑπείληφε κατάμικτον σώματι, καὶ παθητὸν ἀρχιερέα πεποίηκε;

Ex lib. 3. adversus Nestor.

Οὗτος οὖν ἡμῖν τούτου μόνος ἀρχιερεύς, συμπαθὴς, καὶ συγγενὴς, καὶ βεβαίως τῆς εἰς αὐτὸν μὴ ποτὲ διαφθαρῆναι πίστεως. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἡ ἐπηγγελμένη εὐλογία ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ ἀπέσταλται, ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἴδιου, ἡ τὴν σωματικὴν θυσίαν συνεπαγόμενος.

Consummatur autem id, quod paulatim proficit, hæretice, de quo etiam & Lucas in Evangelio clamat: JESUS *proficiebat ætate, & sapientia, & gratia.* Quibus congrue etiam Paulus dicens: *Consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ; appellatus a Deo pontifex secundum ordinem Melchisedech.* Hic ille cum Mose, quoad ducendi exercitus typum, comparatus; ille *semen Abrahæ* vocatus; ille *per omnia similis fratribus*; ille *tempore factus pontifex*; ille *per passiones consummatus*; ille *qui in quo passus est, ipse tentatus, potest tentatis auxiliari*; ille *secundum ordinem Melchisedech pontifex appellatus.* Cur igitur diversa sentis a Paulo? Cur impassibilem Deum Verbum corpore terreno commiscens, passibilem pontificem facis? IX. Luc. 2. v. 52. Hebr. 5. v. 6.

Cum sit igitur nobis hic solus pontifex condolens, & cognatus, & firmus, de ejus fide nunquam depellamini. Ipse enim nobis ex promissa benedictione, ex semine Abrahæ missus est, vtpote pro se, & pro suo genere, corporis sacrificium offerens. X.

SERMO SEPTIMUS NESTORII,

QUI QUARTUS IN PROCLUM,

adversus eos, qui propter conjunctionem, vel divinitatem Verbi mortificant, vel humanitatem deificant,

Mario Mercatore interprete.

Sermonis qui meminerunt, præter Marium Mercatorem interpretem.

DUBITARE non licet, quin sit verus hic hæresiarchæ fœtus: neque enim fallit fides eorum, qui non meminerunt tantum ipsius, sed etiam prolixa inde fragmenta retulerunt.

In ep. ad cleric. suos Constant. existentes. parte 3.

Cyrillus. *Miserunt*, inquit, *huic diacono qui rerum ecclesiasticarum curam gerit, duas chartulas; vnam quidem compositam a Photio forsitan, aut ab alio quolibet, adversus librum meum, quem ad monachos edidi: & aliam veluti in speciem quaternionis, inconvenientem habentem etiam titulum, hoc modo:* Adversus eos, qui propter conjunctionem, vel divinitatem Verbi mortificant, vel humanitatem deificant. *Præfatio autem sic se habet*, Contumelias, &c. *Deinde conatur ostendere, quod corpus passum sit, & non Deus Verbum*, &c.

Ex eodem refert prolixa fragmenta excerpto 8. & 9. & 10. & 11. & 12. apud Mercatorem. Refert quoque libro primo contradictionum pagina 14. libro secundo pag. 52. 54. & 58. libro quinto pag. 134. & 138. editionis Græco-Latinæ Parisiensis. Refert item in responsione ad objectiones Orientalium adversus tertium anathematismum: quibus ex locis Græcum textum desumpsimus.

Oblata sunt in concilio Ephesino excerpta quædam ex libris Nestorii. Pertinent ad hunc sermonem, quæ VII. VIII. XIV. & XIX. numero recensentur: & hinc quoque Græca accepimus. Part. 3. act. 1.

Titulus, vt modo dictum est, repeti debet ex epistola Cyrilli ad suos clericos.

I. Orditur ab expositione eorum, quæ patefieret.

CONTUMELIAS quidem in me hæreticorum arbitror tanquam delirantium machinas, & horum in mare comminatas submersiones, perturbationum quoque desideria, & persecutionum nova, quæ intenduntur, molimina, & indigentium negligentiam, quam nobis objiciunt, & aliorum in nos garrulitatis deliramenta, tanquam ranarum ego strepitus rideo, aut certe quantum infantium jacula, aut castra contemno, qualia Propheta quondam deridebat

Ps. 63. v. 8. dicens: *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum.*

II. Suam constantiam prædicat.

Nihil autem illo est pastore miserius, qui luporum laudibus gloriatur, quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna pernicies. Nullus igitur pastorum placere lupis & gregibus ovium potest; illorum ergo, sicut prædixi, despiciam voces, Domini contra eos proferens dicta:

Matth. 12. v. 34. *Progenies viperarum, quomodo poteštis bona loqui, cum sitis mali?*

III. Oppugnat sententiam illam Procli, Θεὸς ὁ τεθνεὼς ὥρασιν.

His tamen sensibus, quibus contra Dominum armantur, obsistere & adversari necessarium est. Mortalem enim vivificatricem deitatem appellant, & in theatricas fabulas Deum Verbum audent deducere, tanquam idem sit pannis involutus, & mortuus, proh nefas! Ut Dominus Christus in nos benignitatem suam extenderet, periclitatur apud eos de deitatis dignitate decidere.

IV. Invehitur injuriose in Proclum, abutens Scripturæ sententiis.

Audi, miserrime, & quamvis rabidus, curam ad te sanitatis admitte: non occidit Pilatus deitatem, sed deitatis vestimentum; non Deus Verbum sindone a Joseph involutus sepulturæ mandatus est. Quomodo enim ille hoc poterat pati, *qui tenet circulum terræ, & omnes habitantes in ea, tanquam locustas,* sicut ait Propheta?

Isai. 40. v. 22.

V. Pergit abuti Scripturæ verbis *Matth. 27. v. 57.*

Sed quis ille est, qui involvitur linteis sepulturæ? Audi evangelicis vocibus personari: *Venit homo dives ab Arimathia, cui nomen erat Joseph, qui & ipse fuerat discipulus* JESU. *Hic adiit Pilatum, & postulavit corpus* JESU. *Tunc Pilatus jussit reddi corpus; & accipiens corpus illud Joseph involvit in sindone munda, & posuit illud in monumento.* Ter dixit *corpus*, & nec semel meminit deitatis: nec enim vulneraverant milites lancea deitatem. Sed quid est quod ab illis est vulneratum? A Joanne docere: *unus*, inquit, *militum lancea sua pupugit latus ejus.* Et audi adhuc argumentum, quo constat deitatem minime vulneratam. *Exiit*, inquit, *statim sanguis & aqua.*

Joan. 19 v. 34.

Ibidem.

VI. Et ratione.

Non ipse mortuus est, qui vivificat: qui enim subsisteret? qui mortuum suscitaret? Venit homines mortuos suscitare: nam ipse mortuis invenitur auxilium ferre jacentibus; non ipse tanquam jacens auxilii inops esse.

Non est mutatus conjunctione seu societate hominis Deus; ipse enim est, qui per Prophetam clamat: *Ego sum, ego sum, & non sum mutatus.* Et iterum: *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Sed vnitus humanæ naturæ, & deitatis eam complexibus stringens in altum levavit, manens id quod existebat.

Mal. 3. v. 6. *Ps. 101. v. 28.*

Διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἡμετέρας ἀπῤῥησίας, ὁ μακάριος Πέτρος καταγγέλλων, καὶ τὴν ἐκ τῆς θεότητος φαινομένης φύσεως διηγούμενος ὕψωσιν· Τοῦτον, φησὶν, τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός. Οὐκ ἀπέθανε Θεὸς, ἀλλὰ ἀνέστησεν.

VII. *Ex lib. 5. ad vers. Nestor.* Et testimonio Petri apostoli.

Ipse propterea Petrus de primitiis nostris prædicans, & illam altitudinem narrans, quam huic visibili naturæ contulit Deus: *Hunc*, inquit, JESUM *suscitavit Deus.* Non ergo mortuus est Deus, sed suscitavit.

Act. 10. v. 40.

Ἀκουε τοίνυν τοῦ Πέτρου ῥημάτων, Ἀπολινάριε, ἄκουε σοὶ Ἀπολιναρίου, καὶ Ἀρειε. τοῦτον, φησὶ, τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεὸς τὸν φανόμενον, τοῦτον τὸν ὁρώμενον ὄμμασι, τὸν ξύλῳ προσπλαθέντα, τοῦτον τὸν Θωμᾶ ψηλαφηθέντα χερσὶ, τοὺς αὐτοῦ· Κεκραγότα, ψηλάφησον, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ ταῦτας πεισθεὶς ὁ μαθητὴς τῇ φωνῇ, καὶ τῇ ψηλαφήσει τῶν σταυρωθέντος σώματος πεισθεὶς ἀναστάσεως, τὸν παράδοξον ἐδοξολόγει Θεόν· Ὁ κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου, δόξα σοι. ὃ δὲ ψηλαφηθὲν προσαγορεύων Θεόν. οὐδὲ γὰρ ψηλαφήσει θεότης δύσκολος).

VIII. Sub nomine Apollinaris & Arii Proclum proscindit. *Ibidem.*

Audi Petrum dicentem, o Apollinaris. Audi cum Apollinare tu quoque impietas Ariana. *Hunc*, inquit, JESUM *suscitavit Deus*; hunc qui paret; hunc quem oculi intuentur, qui affixus est ligno, qui palpatus est manibus Thomæ, qui ad eum clamavit: *Palpate, & videte, quia spiritus ossa & carnem non habet, sicut me videtis habentem.* Et his certior vocibus factus, ipsius palpati & crucifixi corporis resurrectione, mira hæc facientem glorificabat Deum: *Deus meus*, dicens, *& Dominus meus.* Non illud quod palpaverat, appellans Deum: nec enim indagatur deitas isto palpatu. Si enim Deum Verbum cognoscere, vel addiscere palpatu isto Thomas inciperet, dixisset sine dubio ad eum Dominus: Contrecta & vide, quia spiritus sum & Deus. Nunc autem e diverso palpa, inquit, & vide, quia spiritus non sum: nam *spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habentem.* Me scilicet, quem secundum

Luc. 24. v. 39. *Joan. 20. v. 28.* Sophistice argumentatur. *Luc. 24. v. 39.*

id, quod videtur, & paret, videtis esse compositum, & secundum corporis substantiam esse contrectabilem cernitis.

IX. Iterum alieno nomine traducit Proclum. *Ibidem. Act. 10. v. 40.*

Non enim, Apollinaris, ossa & caro est deitas Verbi paterni. De isto palpabili clamat Petrus: Περὶ τοῦ ψηλαφητοῦ τούτου καὶ ὁ Πέτρος ἐβόα· Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς. δεξιᾶς δὲ βοηθούσης ὁ Θεὸς λόγος οὐκ ἔλεγεν, Ἀρείε. *Hunc* JESUM *suscitavit Deus.* Dextera itaque exaltatus est Dei, non tamen dextera adjuvante Verbum. O insania Ariana! *Act. 2. v. 33.* Promissione quoque sancti Spiritus accepta a Patre effudit hunc, quem vos videtis & auditis.

X. Exponit suo sensu modum conjunctionis naturarum in Christo, adducto testimonio Pauli. *Philipp. 2. v. 6. Ex lib. 1. adversus Nestor. Heb. 1. v. 2.*

Et audi Paulum de Deo ratiocinantem, & illam inconvertibilem Dei & hominis exponentem conjunctionem. *In forma*, inquit, *Dei constitutus, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Sic & in aliis quidem, inquit, *locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit & sæcula, qui est splendor gloriæ.* Prorsus filium caute eum, & splendorem gloriæ nuncupat, & positivum hæredem: hæredem quidem positivum secundum carnem; splendorem autem gloriæ paternæ secundum deitatem. quia nec discessit incarnatus a similitudine, quæ ei cum Patre est. Propter quod & Paulus inquit: *Qui est splendor gloriæ*; ne forte cum audisset quispiam: Erat *in forma Dei*; tanquam transeuntis & commutatæ suspicaretur eum esse naturæ.

Οὕτω καὶ ἐν ἑτέρῳ φησὶν, ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθετο κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν, ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης. εἷς δὲ, υἱὸς, καλῶν τὸν ἀσφαλῶς, ἀπαύγασμα τῆς δόξης. ἐπὶ δὲ κληρονόμον μὲν τὸν ἔγκατα θετὸν, ἀπαύγασμα δὲ τῆς παλαιᾶς δόξης καὶ τιμῆς θεότητα· ἀγὰ ἀπέστη τῆς πατρῴας ἔγκατα θείας ὁμοιότητος.

XI. Et Joannis. *Joan. 1. v. 1.*

Joannes quidem Verbi & Patris adinvicem coæternitatem describendo, vtebatur his dictis: *In principio erat Verbum*, EST, prætermittens; non enim dixit: In principio est Verbum, & Verbum est apud Deum; sed: *In principio Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Quærebatur enim, quæ prima esset existentia, sive essentia ejus, qui hominem gessit.

XII. Iterum vexat locum Pauli. *Philipp. 2. v. 5*

Paulus autem omne simul, quod accidit, narrat, & incarnatam essentiam, & incarnatæ deitatis vnitionem incommutabilem ac semper manentem, propter quod & scribens clamabat: *Hoc sentiatur in vobis, quod & in* CHRISTO JESU, *qui cum in forma Dei esset constitutus, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Non dixit: Hoc sentiatur in vobis, quod & in Deo Verbo, qui cum in forma Dei esset constitutus, formam servi accepit. Sed accipiens Apostolus Christi nomen, tanquam duarum naturarum appellationem significativam, absque sui periculo, eum, & servi formam, & Deum nuncupat irreprehensibiliter: his divisis, quæ ad naturam duplicem significandam dicuntur; & non hoc solum christianis prædicans, quia incommutabilis est Deus Christus, sed & benignus, formam servi accipiens, & quod subsistebat existens, vt noveris non mutatum post vnitionem, sed visum simul benignum & justum: mors enim pro impiis sine peccato carnis est ejus; & quod eam pro inimicis non refugit, inæstimabilis benignitatis est gratia. *Vix enim*, secundum Paulum, *pro justo quis moriatur?*

Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. οὐκ εἶπε· Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ ἐν τῷ Θεῷ λόγῳ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, μορφὴν δούλου ἔλαβεν. ἀλλὰ λαβών, Χριστὸς, ὡς τῶν δύο φύσεων προσηγορίαν σημαντικὴν ἀκινδύνως αὐτὸν καὶ δούλου μορφὴν ἀσφαλεῖν, καὶ Θεὸν ὀνομάζειν, τὸ λεγόμενον εἰς τὰς φύσεων διηρημένας μεταλαμβάνων διπλοῦς. *Excerpt. ex Ephes.* *Vide notam.*

XIII. Argumentum Proeli conatur retorquere, aut infringere. De reconciliatione humani generis per Christum.

Suscipere autem humanum genus per hominem, & reconciliare Adam, multa justitiæ circumspectio est: justum enim erat, naturam, quæ offenderat, hanc denuo Deo placitam liberare; & justum est obnoxiam quondam, quæ debitum incurrit, absolvere: irreprehensibilem namque & sine querela, hominum natura debebat Deo conversationem; sed deficiebat in exsolutione. * Negligentiæ enim passionis animam huc atque illuc trahentes, nudam eam a virtutibus impellebant, & rari erant pietatis ac justitiæ professores: & tunc illi, ad illius temporis paupertatem, qui viderentur vel putarentur esse professores? Per vniversum autem terrarum orbem debitum erat: *Omnes enim*, inquit, *peccaverunt, & egent gloria Dei.* Peccati fœnus quoque crescebat. * Neglectæ enim passiones *Rom. 3. v. 23.*

XIV. Quid ergo Dominus Christus? Peccatis obligatum videns genus humanum, & indignum ad redhibitionem, non imperio exsolvit debitum, ne justitiam benignitas læderet; & hujus rei testis Paulus Apostolus clamans: *Christus*, inquit, *quem propo-* *Ibid. v. 25.*

fuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ ejus; vt ostendatur, inquit, benignitas justa, non sine judicio passim & vtcunque donata: propterea Christus debentis susceptt personam naturæ, & per eam debitum tanquam Adæ filius reddidit.

XV. Catholice aliqua ex parte sentire visus est Celestino Papæ. *Vide notas.*

Oportebat enim debitum luentem ex genere deduci ejus, qui id aliquando contraxerat; ex muliere debitum, ex muliere absolutio: sed disce debitum, vt discas retributionem.

Confert Adamum & Christum.

Escæ causa Adam pœnæ debitor factus est. Solvit hanc Christus in deserto esuriens, diaboli super escæ refectione consilium spernens.

XVI. Quoad religionem. *Genes. 3. v. 5.*

Ille divinitatis contra Deum appetitæ reatum incidit, cum audisset a diabolo: *Eritis tanquam dii*; & escam promptus invasit. Sed hanc Christus exsolvit, quando dæmoni potentiam promittenti, hæc enim ad eum dicebat: *Omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me*; & ejus vocem ipse *Matth. 4. v. 9.* respuens respondebat: *Vade, satana, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* *Ibid. v. 10.*

XVII. Et obedientiam. *Philipp. 2. v. 8. Col. 2. v. 14.*

Ex inobedientia in ligno pœnæ Adam debitor fuit; reddidit & hanc Christus in ligno *obediens factus*. Propterea & Paulus ait: *Chirographum peccatorum nostrorum, quod erat nobis contrarium, tulit de medio, affigens illud cruci.* Et qui reddebat pro nobis, Christus est; in ipso autem nostra debitum natura solvebat. personam enim ejusdem naturæ susceperat, cujus passiones in sua passione solvebat, quia *habemus redemptionem in sanguine ipsius*, vt dictum est *Eph. 1. v. 7. & Col. 1. v. 14.* a Paulo.

XVIII. Oratorie exultat.

Vide nunc naturam nostram in Christo apud Deum causam adversus diabolum perorantem, & justis hisce vtentem allegationibus: Injuria opprimor, justissime judex, diabolus me iniquus impugnat, evidenti adversus me vtitur impotentiæ tyrannide. Esto, priorem Adam tradiderit morti, quia ejus peccati occasio fuit; secundum Adam, quem ex Virgine figurasti, ob quam, rex, noxam crucifixit? Qua etiam causa latrones cum ipso vna *1. Petr. 2. v. 22. Luc. 22. v. 37.* suspendit? Cur *qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus, cum iniquis est deputatus?* An forte execranda ejus intentio non manifesta est? Aperte mihi tanquam imagini tuæ, Domine, invidet. Sine vlla occasione irruens in me, subvertere me nititur; sed tu mihi justum te judicem tribue. Iratus es mihi causa prævaricationis Adæ, pro quo si habes Adam sine peccato tibi conjunctum, vt propitieris, exoro. Esto, propter illum corruptioni me tradideris, propter hunc de incorruptione participa. De mea vterque eorum natura est. Sicut prioris in morte particeps fui, & immortalis vitæ secundi particeps fiam. Indubitatis & inexpugnabilibus firmor allegationibus. Omnifariam adversarium supero. Si de corruptione, quæ ex Adam mihi facta est, controversiam moverit, ex illius, qui peccatum non fecit, vita ego e diverso præscribam. Et si me ille ex illius accusat inobedientia, ex hujus eum obedientia reum ego constituam.

XIX. Sentit aliquatenus catholice de originaria potestate diaboli in homines. *Ioan. 12. v. 31.*

Hunc de diaboli victoria Christus agens triumphum: *Nunc judicium*, inquit, *est mundi hujus; nunc princeps mundi mittetur foras.* Sicut enim protoplasti tenuit diabolus culpam adversus omnem ejus posteritatem, & originariam habuit actionem; sic inculpatas in Christo primitias massæ suæ natura cum possedisset, adversus diabolum nitens ipsis vincebat defensionibus, de quibus adversarius præsumebat: in Christo enim justissime primitiarum suarum contra eum inculpatam originem profert, si priores ex Adam reatus causas diabolus ingerit. Et hoc est, quod Paulus ait: *Christus mortuus est pro peccatis nostris; Rom. 8. v. 34. imo qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, etiam interpellat pro nobis.*

XX. Explicat causam Incarnationis. *Rom. 8. v. 34.*

Interpellat namque a Christo induta massa nostra, libera prorsus ab omni peccato, & oritur injusta defensio contra pœnam nostram, quam ex initio ille, qui prior figuratus est, suo generi intulit: hæc suscepti hominis occasio, vt homo per carnem dissolveret, quam per carnem meritus est corruptionem.

XXI. Redit ad impietatem.

Hujus hominis, non deitatis, tertii diei sepultura est. Hujus pedes tenti sunt clavis. Hunc Spiritus sanctus in vtero figuravit. De hac carne Dominus ad Judæos: *Solvite*, inquit, *hoc templum, & in triduo suscitabo illud.* *Ioan. 2. v. 19.*

XXII. Proclum allocquitur.

Nunquid ego duplicem Christum solus appello? Nonne semetipsum & templum solubile, & Dominum nuncupat suscitantem. Si autem Deus erat, qui solvebatur, (quæ in caput Arii blasphemia convertatur) dixisset Dominus: Solvite Deum istum, & in triduo suscitabitur; si Deus mortificatus est in sepulcro, mentitur Christus, qui dixit: *Quid me quæritis occi-* *Ioan. 8. v. 40.* *dere hominem, qui vera locutus sum vobis?*

XXIII. *Ex lib. 2. adverf. Nestor.* Et convitiis onerat.

Αλλ' οὐ φιλὸς ἀῦ- Sed non nudus
θρωπος ὁ Χριστὸς, homo Christus, o
συκοφάντα, ἀλλ' ἀῦ- calumniator; sed
θρωπος ὁμοῦ καὶ Θεός. homo simul &
Εἰ δὲ μόνον ἦν ἄνθρωπος Deus: si autem
Θεὸς, ἐλέγῶ, Απο- Deus tantummodo existeret, oportebat eum, secun-

λινάειε, Θέπειν· Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι Θεὸν, ὃς ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν λέγων λελάληκα; λέγω δὲ· Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, τοῦτ' ἔστιν τὸν ἀκρόθινον τῆς ἐλευθερίας φόνον; τοῦτ' ἔστιν λέγων· Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; τοῦτ' ἔστιν πεπαιδευμένον τελευτὴν ὑπομείνας.

dum Apollinarem, dicere: Quid me quæritis occidere Deum, qui vobis veritatem locutus sum? Nunc autem dicit: Quid me quæritis occidere hominem istum, qui spinis coronatus est; istum, qui dixit: *Deus Deus meus, quare me dereliquisti?*; istum, qui triduanam sustinuit mortem.

Matth. 27. v. 46. &c.

XXIV. Suæ impietatis venenum aureo poculo propinat.

Προσκυνῶ τὸν σὺν τῇ θεότητι τόκον, ὡς τῆς θείας συνεργὸν ἀξιοπιστίας.

Adoro hunc autem cum deitate, tanquam divinæ cooperarium auctoritatis. *Manifestum sit enim*, inquit Scriptura, *viri fratres, quia nobis per Christum remissio peccatorum annuntiatur.*

Act. 13. v. 38.

XXV. *Ephes.* 4. v. 32.

Tanquam dominicæ bonitatis veneror instrumentum. *Estote enim*, inquit, *invicem benigni & misericordes, sicut & Deus in Christo donavit nobis.*

XXVI. *Col.* 2. v. 2.

Honoro tanquam consiliorum Dei curiam: *Volo enim vos scire cognitionem sacramenti Dei Patris &* Jesu Christi, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi.*

XXVII. *Ioan.* 8. v. 26.

Suscipio tanquam formam pro Deo apud nos spondentem. *Qui me misit*, inquit, *verax est, & ego quæ ab ipso audivi, hæc loquor.*

XXVIII. *Ephes.* 2. v. 14.

Beatifico tanquam obsidem pacis æternæ: *Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ, solvens inimicitias in carne sua*, &c.

XXIX. *Rom.* 3. v. 25.

Colo tanquam divinæ indignationis propitiatorium. *Christum*, inquit, *proposuit Deus propitiatorium fidei per fidem in sanguine ipsius.*

XXX. *Col.* 1. v. 18.

Amo & revereor tanquam mortalium immortalitatis initium. *Ipse enim est*, inquit, *caput corporis Ecclesiæ, qui est initium, primogenitus ex mortuis.*

XXXI. 2. *Cor.* 5. v. 19.

Amplector tanquam speculum divinitatis resplendentis. *Deus enim*, inquit, *erat in Christo mundum reconcilians sibi.*

XXXII. *Philipp.* 2. v. 6.

Adoro tanquam animatam regis purpuram. *In forma enim*, ait, *constitutus Dei, semetipsum exinanivit formam servi accipiens, & habitu inventus ut homo.*

XXXIII. *Ioan.* 12. v. 32. *Ibidem* v. 33.

Laudo tanquam manum divinitatis in vitam me eripientem de morte. *Cum enim exaltatus*, inquit, *fuero de terra, tunc omnes ad me attraham.* Et quis ille exaltatur, ostendens scriba fidelis, ait: *Hoc enim dicebat significans, qua morte esset moriturus.*

XXXIV. *Ioan.* 10. v. 9.

Admiror tanquam januam ad divina introitus. *Ego enim sum janua*, inquit; *per me qui ingressus fuerit, liberabitur, & intrabit, & exibit, & habitationem inveniet.*

Σέβω αὐτὸν, ὡς τῆς πανσκήνους εἰκόνα θεότητος. ὑπερύψωσε γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων.

Διὰ τὸ κεκρυμμένον προσκυνῶ τὸν φανόμενον. ἀχώριστος τῷ φανομένῳ Θεὸς. ἀφ' ὅτου δὲ μὴ χωρίζομαι τοῦ μένου οὐ χωρίζω. χωρίζω δὲ φύσεις, ἀλλ' ἑνῶ τὴν προσκύνησιν.

Adoro tanquam omnipotentis imaginem deitatis. *Superexaltavit enim eum*, inquit, *Deus, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine ejus omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum.*

XXXV. *Ex lib.* 2. *adverf. Neftor. Philipp.* 2. v. 9.

Propter occultum, adoro quod oculis paret. Inseparabilis est Deus. Ejus qui paret dignitatem non separo, inseparabilis est enim; separo naturas, sed conjungo reverentiam.

XXXVI. *Excerpt.* 8. *Ephef.* Merum impietatis virus eructat.

Οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς ὁ πλασθεὶς ὅτι μήτρας. οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς ὁ πλασθεὶς ἐκ τῆς πνεύματος. οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς ὁ ταφεὶς ὅτι μνήματος· οὕτω γὰρ ἂν ἦμεν ἀθεοπλάσται καὶ νεκροπλάσται σαφῶς.

Non per seipsum Deus est, quod in vtero figuratum est; non per se Deus est, quod creatum est a Spiritu sancto; non per se Deus est, quod in monumento sepultum est: sic enim essemus hominis & mortui manifesti cultores.

XXXVII. *Ex lib.* 2. *adverf. Neftor.*

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἄρα ἐκ τοῦ ληφθέντι Θεὸς, ἐκ τοῦ λαβόντος ὁ ληφθεὶς, ὡς τοῦ λαβόντι συναφθεὶς, συσχηματίζῃ Θεός.

Sed quoniam in assumpto Deus, ex assumente, qui assumptus est, tanquam assumenti conjunctus, appellatur Deus. Propterea & crucifixæ carnis dæmones vocabulum perhorrescunt, crucifixæ scilicet carni conjunctum, non compassum, scientes Deum. Ideo & judex venturus est iste, qui visui paruit, quoniam omnipotenti conjungitur deitati. *Tunc enim*, inquit, *parebit signum filii hominis in cælo, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute & gloria multa.*

XXXVIII. *Matth.* 24. v. 30.

Sicut enim rex parta victoria cum his in civitatibus videtur armis, cum quibus hostem in bello superavit, & se cum iisdem conspicuum vult esse; sic & omnium Dominus rex cum cruce & carne in suam veniet creaturam, cum his armis videndus, quibus impietatem superavit, & judicabit orbem in hominis forma, omnipotenti

XXXIX.

virtute, secundum Pauli præconium, qui
Act. 17. v. 30. Τοὺς μὲν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς, τὰ νῦν παῖσιν ἀνθρώποις πανταχοῦ μετανοεῖν. καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ᾧ ὥρισε πίστιν παράσχων πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. τοιγαροῦν εἰπὼν, ἐν ἀδείᾳ, προσέθηκε τότε δὴ, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ἵνα μηδεὶς τὴν ἐναν θρώπησιν ὑποπτεύῃ τεθνηκέναι θεότητα.

XL. Excerpt. penult. Ephes. Redit ad vexandam Procli sententiam de morte Dei.

Καὶ ὅλως, Εἰ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν καινὴν μεταλλεύσῃς, οὐκ αὖ θύρεις εὑρήσεις τοῦτο τὸ θάνατον τοῦ Θεοῦ προσαπόρρητον, ἀλλ' ἢ Χριστῷ, ἢ υἱῷ, ἢ κυρίῳ. Ὁ γὰρ Χριστὸς, καὶ ὁ υἱὸς, καὶ ὁ κύριος ὅτι τὸ μονογενὲς τοῖς ἁγίαις γραφαῖς λαμβανόμενον, τῆς φύσεών ἐστι τῆς δύο σημαντικόν. ἐπὶ ποτὲ μὲν δηλοῖ τὸ θεότητα, ποτὲ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα, ποτὲ δὲ ἀμφότερα. οἷον, ὅταν Παῦλος ἀπαγγέλλων κηρύττῃ· Εἰρηνεύομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. τὸ μὲν θεότητα δηλοῖ τὸ υἱοῦ. Rom. 5. v. 10. τὸ δὲ ἀνθρωπότητα βοᾷ τὸ υἱοῦ. αὖ λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς πρὸς Ἑβραίους· Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, δι' οὗ ἐποίησε τοὺς αἰῶνας. τὸ θεότητα δηλοῖ τῷ υἱῷ. Οὐδὲ γὰρ ἡ κτίσις δημιουργὸς τῶν αἰώνων, ἡ μετ' αἰῶνας δημιουργηθεῖσα πολλοῖς. Hebr. 1. v. 2.

Alluditad extrema verba Procli. Vide notas.

enim caro opifex est multa sæcula fabricata. deitatis, & humanitatis conveniens documentum.

Nam etsi omnem omnino simul novam scripturam perscruteris, non apud eam vsquam invenies, mortem Dei esse; sed, cum scriptum est, aut Christo, aut Filio, aut Domino assignari. Christus enim & Filius & Dominus in vnigenito in Scripturis acceptus, duarum significatio est naturarum; & aliquando quidem deitatem, vel humanitatem, aliquando simul vtrumque designat: verbi causa, cum Paulus scribens prædicat: *Qui cum essemus inimici, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus*; humanitatem ejus demonstrat. Quando iterum ipse dicit ad Hebræos: *Deus locutus est nobis in Filio, per quem fecit & sæcula*; indicat & Filii deitatem. Nec sæculorum, post Ecce Filii Dei & essentiæ appellationis

Interrogemus jam, si nomen hoc, id est, *Christus*, etiam *Filius*, accipiatur, & hoc ipsum ad vtraque designanda pertineat. Jesus Christus, inquit, *heri & hodie, ipse idem in sæcula*. Sicut enim Deus existens, & homo idem ipse, secundum Paulum, & novissimus & ante sæcula; sicut homo quidem recens; sicut Deus autem ante sæcula.

XLI. Torquet verba Scripturæ in suum sensum. Hebr. 13. v. 8.

Ostensum est igitur tibi, quia *Christi* appellatio modo templum, modo inhabitantem Deum in illo demonstrat: exige vbi etiam *Dominus* in Filii persona ponatur, & nunc quidem hominem illum, nunc Deum ostendat. *Venite*, inquit, *videte locum, vbi positus erat Dominus*. Et iterum mulieres tanquam furto a Judæis deflentes ablatum corpus Domini: *Tulerunt*, ait Scriptura, *Dominum meum*. Et ad Galatas Paulus: *Alium*, inquit, *Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini*. Et iterum ipse ad Corinthios: *Quoties hunc panem manducatis, & hunc calicem bibitis, mortem Domini annuntiatis, donec veniat*. Et iterum: *Domine, vt video, propheta es tu*. Hæc omnia dominicæ incarnationis sunt documenta, quia neque Deus Verbum erat in monumento projectus. Quomodo enim resurrexit, qui vniversitatem sustentat verbo potentiæ suæ, si jacebat secundum Arium? Sed neque Dei essentiam flebant mulieres, tanquam quæ esset de sepulcro furto subducta. Quis enim susp icetur deitatem furacibus manibus capessibilem esse? Nec iterum Jacobum Οὐδὲ θεότητος ἀδελφὸν τὸν Ἰακώβου ἔφην, οὐδὲ τὸν τὸ λόγου καταγγέλλομεν θάνατον, ὃ διαπαντὸς τοῦ αἵματός τε καὶ σώματος σιτούμενοι. divinitatis habuit fratrem: nec Dei Verbi mortem nos annuntiamus, cum Domini corpore & sanguine pasci-mur. Dei enim natura sacrificium susc ipit, non ipsa sacrificio immolatur; nec Propheta Deus, sed dator prophetiæ, vt sit hoc loco, *Dominus*, sicut dixi, carnis expressio tanquam habentis dominicam dignitatem, quæ tamen temperamento, vel admixtione, minime in substantiam transierit deitatis.

XLII. Domini nomen aliquando significat hominem. Matth. 28. v. 6. Ioan. 20. v. 13. Gal. 1. v. 19. 1. Cor. 11. v. 26. Ioan. 4. v. 19. Iterum alludit ad verba Procli. Nota adversus sacramentarios nostrorum temporum.

Alibi enim, *Dominus*, demonstrativum est deitatis, sicut est illud: *Unus Deus Pater, ex quo omnia; & vnus Dominus* Jesus Christus, *per quem omnia*. Ex deitate enim opifex omnium Christus est, non ex humanitate, quæ post creaturam condita invenitur.

XLIII. Aliquando Deum. 1. Cor. 8. v. 6.

Alibi autem, sicut dixi, *Dominus*, vtrumque rerum significativum est, sicut est: *Domine* Jesu, *ne statuas illis hoc peccatum*. Et: *Multi mihi dicent in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia*

XLIV. Aliquando vtrumque. Act. 7. v. 59. Matth. 7. v. 22.

2.Tim.4 v.8. *ejecimus?* Et Paulus: *Quam mihi reddet Dominus justus judex in illa die, non solum mihi, sed & omnibus, qui pie diligunt adventum ejus.* Vidisti quemadmodum Christus, & Filius, & Dominus est. Quando de vnigenito meminit Scriptura, modo humanitatis, modo divinitatis, modo autem vtriusque vult existere significativa vocabula.

XLV. Quid ergo confundis, quæ sunt inconfusa? Quid Dei nomen deputas morti, quod a divina scriptura nusquam in mortis commemoratione profertur? Quid Act.17.v.31. Paulo clamante, cum audias: *In viro, in quo definivit Deus . . . . suscitans eum a mortuis;* tu natam & mortuam inani imaginatione judicas deitatem.

XLVI. Bene autem & judicem esse venturum, Paulus hunc virum, qui visibilis fuit, designat, quoniam ad imaginem suam a Deo figuratum, & regno terræ honoratum hominem, escam vermium diabolus præparavit. Venit secundum futurum Christus in hominis forma omnipotentis, vt experimento agnoscat ipse quoque diabolus, qui cum omnibus etiam ipse erat sub dominatione Dei, quia vere homo ad imaginem & similitudinem Dei factus est, & rex terræ, ac dominus constitutus, auctor merito ad cælorum etiam regna est sublimatus.

Locus perplexus explicatur in notis.

XLVII. Sed nostrum sermonem vestra audientia vincit, & me vinci confessus ad taciturnitatem confugio, optans semper hac cupiditate vestræ audientiæ separari.

XLVIII. Locus pariter corruptus. *Videnotas.* Dominicæ itaque humanitatis susceptionem colamus: incarnationis sacramentum hymnis incessabilibus extollamus: susceptricem Dei virginem cum Deo ratiocinemur; cum Deo ad divina non elevemus, Θεοδόχον dico, non Θεοτόκον, δ literam, non ε exprimi volens. Unus est enim, vt ego secundum ipsos dicam, Pater Deus Θεοτόκος, id est, genitor Dei, qui hoc nomen compositum habet. Visibilem igitur cum invisibili conjunctam formam cum Deo ad divina deputemus: τὸ φορεμβλῆν τῆς φορουμένης σωτηριάδος φύσιν, id est, naturam, quæ indumentum est Dei, cum eo, qui ea vtitur, honoremus, tanquam radium divinitatis, vt ita dicam, incarnatæ: eam formidemus tanquam divinæ auctoritatis inseparabile simulacrum, tanquam occulti imaginem vel statuam judicis. Dividentes naturas, conjungamus honorem; confiteamur duplicem, & adoremus vt vnum: duplum enim naturarum vnum est secundum vnitatem.

Et hic etiam corruptus.

XLIX. Epilogus subtili veneno plenus. Si hæreticus tibi ex persona ecclesiastica mortuum Deum tuum exprobraverit, iratus tu ad dictum reclama: Deus est, Hebr.13.v.20. *qui suscitavit de mortuis pastorem ovium magnum;* non ipse mortificatus est, & sublevatus. Si te Judæus hominem colere dixerit, apostolicam responde traditionem: *Deus erat in Christo mundum reconcilians.* 2 Cor. 5. v 19. Si * gentilis causam susceptæ humanitatis petat, assertionem fit remissio peccatorum. Responde ei, quæ Pauli sunt: *Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum; sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.* 1.Cor.15 v.21. Ipsi gloria in sæcula sæculorum.

* Cor. Si gentilis causam susceptæ humanitatis petat, assere esse remissionem peccatorum.

DELIRANTIUM MACHINAS, &c.] Erat in vtroque manuscripto codice, *infantium rapinas*, manifesto vitio, quod ex Cyrilli loco mox citato emendandum putamus, quanquam nec ipse textus Cyrilli admodum verus est, sive Græcus concilii Ephesini textus, sive Mariana versio consulatur. Sic autem se habet; τὰ δὲ σφέτερα εἰς τὰς παρὰ τῶν ἀθεμιτουργιῶν ὑποδείας, ὡς ὅπλα συλήσω, vel ὅπλον γενομένας ἀναπτύσσω. Interpres Romanus ita vertit: *At vero proœmium hæreticorum convitia tanquam petulantius facta infestatur.* Mercator; præfatio autem sic se habet: *In contumelias, quæ ab hæreticis durissimæ irrogantur:* nullo, aut non appositio vterque sensu. Legi, nisi fallor, debet: *Contumelias quidem hæreticorum in me arbitror, tanquam delirantium machinas*, vel *tanquam a deliris factas*, vel *tanquam ab indurati is factas*, prout nempe legi potest, vel ὑπ ἐκλήσων vel ὑπ λήρων. Primam lectionem elegimus, vtpote conformiorem corruptis manuscriptorum codicum vocibus. Emendatus locus.

INDIGENTIUM NEGLIGENTIAM, &c.] Cyrillus in Encomio virginis dicto Ephesi de Nestorio: *Facultates*, inquit, *pauperum auri cupidis hominibus largitus, speravit earum ope expugnatum iri veritatem, & per nefarii quæstus cupiditatem, in naufragium incidit n iserrimum, &c.* Certe collegisse pecunias Nestorium, tum Constantinopoli, cum potiretur rerum, tum postea, cum in laura sancti Euprepii beneficiis amicorum cumularetur, intelligere possumus ex edicto, quo Theodosius jubet hæreticum deportari, omniaque ipsius bona Ecclesiæ Constantinopolitanæ addici, *vt augustissimi illius loci opes, cujus ille sacra mysteria prodidit, aucti ores evadant.* Nestorius bonorum pauperibus debitorum prædator.

DEITATIS DIGNITATE, &c.] In eum locum intendebat Cyrillus, cum scriberet: *Numquid igitur ipsum, propterea quod factus est caro, ante omnia existendi decus & gloriam a se abdicasse existimabimus? Nullo modo. Illud vero potius sapienter cogitabimus filium, licet in carne factum, non privari tamen a patre iis, quæ ipsi naturaliter insunt, prærogativis; sed ab eo nihilominus, vt suum agnosci, licet se humano habitu effectandum præbuisset. Non ea namque de causa factus est homo vnigenitus, Dei verbum, vt excideret a divinitate; sed potius in ipsa quoque assumptione carnis, suam nihilominus excellentiam retineret & gloriam.* Locus illustratus. Hom. paschal. XVII.

AUDI, MISERRIME, &c.] Ad Proclum convertit orationem, tacito nomine, propter populi gratiam, qua plurimum pollebat. Dixerat enim ille: *Ipse enim ex spinis coronam portavit, vt spinarum sententiam dissolveret; ipse in sinu patris, & in ventre Virginis; inter ulnas matris, & super pennas ventorum; sursum ab angelis adorabatur, & deorsum cum telonibus recumbebat; Seraphim non prospiciebant præ reverentia, & Pi-* Orat. pæneg. parte 30.

latus interrogabat ; servus percutiebat, & creatura terrebatur ; in cruce figebatur, & thronus gloriæ nudus non erat ; in sepulcro jacebat, & cælum extendebat sicut pellem ; inter mortuos reputabatur, & inferum spoliabat ; deorsum quasi seductor calumniabatur, & sursum a sanctis glorificabatur. O stupendum mysterium !

Locus à Theodoreto excerptus & auctus. *Theodor. in impatibili.*

VENIT HOMO DIVES AB ARIMATHIA, &c.] Theodoretus hunc locum iisdem fere verbis exscripsit, imo & auxit. *Cum autem sero esset factum, venit quidam homo dives, &c. Vide quoties corporis mentionem faciat, vt divinitatem blasphemantium ora obturet. Idem fecit beatissimus Marcus, &c. Mirare igitur consonantiam cernens, & consonanter continenterque repetitum corporis nomen. Celeberrimus quoque Lucas similiter narravit, quod Joseph corpus petierit. Divinissimus autem Joannes alia quoque adjecit :* Rogavit Pilatum Joseph ab Arimathia, &c. *Vide quoties facta corporis mentione, & postquam hoc cruci affixum fuisse, & hoc Joseph a Pilato petiisse, & hoc de ligno deposuisse, & hoc linteis cum myrrha & aloe involvisse dixerat, personæ nomen tunc posuisse, &* JESUM *in monumento positum dixisse. Hac de causa & Angelus dixit :* Venite, videte, vbi positus erat Dominus ; *communi nomine corpus appellans. Sic enim & nos loqui solemus : In hoc loco ille sepultus est ; & non dicimus illius corpus, sed ille ; omnis autem sanæ mentis scit nos loqui de corpore. Sic autem loqui consuevit sacra scriptura.*

Num 33. *v.* 37. *1. Reg.* 25. *v.* 1. Mortuus, *inquit*, est Aaron, & sepelierunt ipsum in Or monte, &c. mortuus est Samuel, & sepelierunt ipsum in Armathem ; *& ejusmodi alia innumera. Hunc morem observavit divinus Apostolus, cum mortis dominicæ mentionem faceret.*

1 Cor. 15. *v.* 3. Tradidi enim nobis, *inquit*, in primis, quod & accepi, quod Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum Scripturas, & quod sepultus est, & quod resurrexit tertia die, secundum Scripturas, *& quæ sequuntur.* Idipsum repetitur libro quinto *hæreticarum fabularum* cap. 15.

Locus alteri consonus. *Serm.* 1. *num.* 8.

IN ALTUM LEVAVIT, &c.] Eodem exemplo abusus erat sermone primo. *Vidit Deus naturam collapsam, eamque deitatis potentia apprehendit elisam, & illam tenens, & manens quod erat, in altum sublevavit. Exempli causa quod dicitur, nosce ; si jacentem elevare volueris, nonne continges corpus corpore, & te ipsum illi conjungendo elisum eriges, atque ita illi conjunctus ipse manes, quod eras ; sic & illud Incarnationis æstima sacramentum.*

Locus Cassiani illustratus. *Lib.* 3. *de Incarnat.* c. 15.

PALPATUS EST MANIBUS THOMÆ, &c.] Operæ pretium est consulere Cassianum super ea re. Locum enim hunc tractat, vt probet divinitatem Christi, evertitque Nestorii sensum, & alia refert lectu digna, non tamen quæ spectent hunc sermonem, quippe quem non vidit, sed primum porius. Sic autem habet : *Quid proclamavit ? Dominus*, inquit, *meus, & Deus meus. Nunquid dixit hoc quod tu dicis ? Homo, & non Deus ; Christus, & non divinitas. Corpus vtique sui Domini tetigit, & Deum esse respondit. Nunquid discretionem aliquam hominis & Dei intulit ? Aut carnem illam* ἀνθρωπον, *vt tu ais, id est, susceptricem deitatis imaginem nominavit ? vel more impietatis tuæ, cum quem contigit, non propter se, sed propter eum, quem in se receperat, venerandum esse memoravit ? Sed subtilitatem hanc discretionis tuæ Apostolus Dei forte non norat ?*

HÆREDEM QUIDEM POSITIVUM, &c.] Inde patet, quo merito Elipandus dicitur ad Nestorianismum declinasse : duos enim perinde ac Nestorius filios admisisse ex eo convincitur, quod vnum fateretur, qui naturalis ; alterum, qui adoptivus : hoc enim est hæredem positivum fieri, quod adoptari. Ex eo, inquam, convincitur, siquidem fieri non potest, vt in eamdem personam vtraque simul ejusdem parentis filietas conveniat. Elipandi hæresis patefacta.

IN PRINCIPIO, INQUIT, ERAT VERBUM, &c.] Ex hoc loco desumptum est, quod septimo loco refertur in concilio Ephesino, quodque nono apud Cyrillum, atque etiam in responsione ad objectionem Orientalium adversus tertium anathematismum. Eadem fere Nestorius habet in epistola secunda ad Cyrillum : *Paulus cum divinæ Incarnationis memoriam faceret, incipiens subjungere, quæ sunt passionis, prius posuit,* CHRISTUS, *communxe, vt paulo ante dixi, nomen naturarum. Tunc decentem infert sermonem, sive rationem vtriusque ; etenim ait :* Hoc sentiatur in vobis, quod & in CHRISTO JESU, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. *Sed ne ad vnumquodque loquar :* Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. *Quoniam igitur cœperat mortis facere mentionem, vt ne quis hinc Verbum Deum passibilem suspicaretur, posuit,* CHRISTUS, *tanquam passibilis & impassibilis essentiæ, in singularitate personæ, significativum vocabulum, vt impassibilis & passibilis* CHRISTUS *sine periculo nominetur, impassibilis quidem deitate, passibilis vero naturæ corporeæ.* Illustrata excerpta Ephesina. *Nestor. in ep. 1. ad Cyrillum num.* 6 & 7. *Philipp.* 2. *v.* 5.

OPORTEBAT ENIM DEBITUM, &c.] Hue respiciebat sanctus Celestinus cum scriberet Nestorio. *Hoc loco, quia opportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus, quod stupemus. Legimus quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam asseris debitricem, & eum debitum merito reddere, qui descendit de genere debitoris. Quid tecum faciunt, qui sunt hæc negando damnati ?* Verum non obscure ostendimus in notis ad Nestorii sermones adversus Pelagianos, Nestorium de solo debito moriendi contracto per peccatum Adami locutum fuisse, saltem aperte ; non item de morte animæ, quod tamen catholica fides postulat. Et vero inducitur natura humana orans apud Deum, petensque liberari per Christum a miseriis ex Adamo contractis ; nec tamen vllius alterius fit mentio, quam quæ ad mortem corporis pertinet. Atque hinc lucem accipit, quod diximus de concilio Constantinopoli coacto, vbi Manichææ consensionis damnati sunt, qui dicerent primum hominem anima mortuum diaboli opera. Illustratus sancti Celestini locus. *Epistola ad Nestor.* 11. 3. 4. *Eph.* c. 18. *Num.* 18.

INTERPELLAT NAMQUE A CHRISTO, &c.] Revocare non licet in dubium, quin hic locus sit excerptus a Cyrillo, relatusque numero vndecimo : nam & antecedentia & consequentia hinc excerpta constat, & vndecimo numero prælegitur : *Et post plura in eodem libro.* Mirum tamen vtriusque loci tantam esse tum sententiæ, tum versionis differentiam ; sic enim se habet vndecimum Cyrilli excerptum : *Nostra enim natura pro nobis interpellat in Christi vsu, tanquam vestis constituta, inculpabilis originis sua defensionibus nitens, & quia illud peccatum qui prior figuratus est, totius generis extitit causa hujus suscipiendi hominis, o homo, occasio fuit vt per carnem destrueretur corruptio, quæ per carnem contigerat. Hujus carnis est, non divinitatis diei tertiæ sepultura. Hujus pedes detenti sunt clavis : hanc sanctus Spiritus in utero figuravit. De hac* Excerpt. 11. Cyrill.

Dominus

Ioan. 2. v. 19. *Dominus ad Judæos*, Solvite, *dicebat*, templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud. *Nunquid ego duplicem quemdam Chriſtum ſolus appello, & non ſemetipſe, & templum ſolubile, & Deum ſe nuncupat ſuſcitantem? Quod ſi Deus erat, qui ſolvebatur, o Ariane, quod ſane in ejus caput blaſphemiarum convertatur, oportuerat dicere: Solvite Deum iſtum, & in triduo ſuſcitabitur. Si mortuus eſt Deus, ſi ſepulturæ mandatus, eſt inane*

Ioan. 8. v. 37. *illud in Evangelio dictum:* Quid me quæritis occidere hominem, qui verum locutus ſum vobis? *Nunc autem ait:* Quid me quæritis occidere hominem, cujus capiti ſpinea corona ſuperpoſita eſt; hominem, qui dicit: *Deus Deus meus, quare*

Matth. 27. v. 47. *dereliquiſti me? & qui triduanam ſuſtinuit mortem. Adoro autem hunc cum deitate, tanquam divinæ cooperarium auctoritatis.*

ECCE FILII DEI, &c.] Alludit ad extrema verba orationis panegyricæ, quam Proclus ita finit: ἰδοὺ ἀνθρώπις ἐφάνησε ἡ ἁγία, ἡ Θεοτόκος Μαρία.

VENIT SECUNDUM FUTURUM, &c.] Perplexus locus, &, niſi fallor, corruptus; emendari tamen vel ſic poteſt: *Venit ſecundum Scripturam Chriſtus in hominis forma omnipotens, vt experimento agnoſcat ipſe quoque diabolus, quia cum omnibus etiam ipſe erat ſub dominatione Dei. Quia vero homo ad imaginem & ſimilitudinem factus eſt, & rex terræ ac dominus conſtitutus, ab auctore merito ad cælorum etiam regna eſt ſublimatus.*

DOMINICÆ ITAQUE, &c.] Corruptus & iſte locus. Reſtitui debet partim ex Caſſiano, partim ex ſermone primo, partim denique ex epiſtola Cyrilli ad ſuos Conſtantinopoli agentes. *Dominicæ itaque humanitatis ſuſceptionem colamus. Incarnationis ſacramentum hymnis inceſſabilibus extollamus. Suſceptricem Dei formam vna ac pari cum Deo Verbo ratione veneremur. Virginem Dei ſuſceptricem cum Deo ad divina non elevemus, Θεοδόκον dico*, &c.

UT ITA DICAM, INCARNATIONEM, &c.] Duplex vna in ſententia vitium: nam tota expungenda eſt, cum nihil faciat ad ſenſum, imo non parum officiat. Quam belle enim omnia hac expuncta ſe habent: *Naturam, quæ indumentum eſt Dei, cum eo qui ea vtitur, honoremus, tanquam radium divinitatis, tanquam divinæ auctoritatis inſeparabile ſimulacrum*, &c. Quod ſi ſententia retinetur, corrigi debet ex iis, quæ dicta ſunt in notis ad primum ſermonem hunc in modum: *Et ita dominicam Incarnationem formidemus.* Facile enim fuit & in *vt* mutari, & *dominicam* in *dicam* converti.

PRIMA
SANCTI CYRILLI EPISCOPI
AD NESTORIUM EPISTOLA
e Græco ſermone verſa a Mario Mercatore.

Tres epiſtolas ſanctus Cyrillus Neſtorio dedit, quæ quidem extent.

CYRILLUS tres omnino dedit ad Neſtorium commonitorias epiſtolas, quarum vna incipit: *Venerabiles viri*; altera: *Garriunt quidam*; poſtrema: *Cum ſalvator noſter.* Omnes nunc eduntur interprete Mario Mercatore. Dixi porro tres commonitorias: ſcripſit enim, opinor, gratulatoriam, cum Neſtorius ordinatus eſt, & paſchalem ſuo tempore. Alterum non obſcure ſignificant literæ Celeſtini ad ipſummet Neſtorium, imo & apologia Cyrilli ad Theodoſium; alterum conſuetudo probat. Iſta igitur commonitoriarum prima eſt, nam & ipſius mentio fit in ſecunda: *Commonebo te etiam nunc*, &c. & vtriuſque in

Num. 3. tertia: *Ecce te his ſcriptis jam tertio convenimus*,

Num. 2. &c.

Singularum argumentum. Prima querelas continet, & aliud fere nihil, præter exhortationem ad pœnitentiam; habet ſecunda præterea explicationem fidei, prout ex ſymbolo Nicæno conficitur; tertia denuntiat pro auctoritate, quid faciendum ſit, quæque fides ſubſcribenda, ad communionem Eccleſiæ retinendam: mirum vero cur ſecunda, licet tertiæ concedat plurimum, & vtraque in concilio Epheſino lecta ſit, ſola tamen fuerit ſententiis Patrum approbata; ſola etiam lecta in concilio Conſtantinopolitano ſub Flaviano, & in Chalcedonenſi relecta.

Vide differt. de conciliis hac in cauſa habitis.

Datam oportet ann. 429. circa Auguſtum: nam ad hanc breviter reſpondit Neſtorius per Lamponem preſbyterum; & poſt reſponſionem acceptam, Cyrillus ſecundam epiſtolam ſcripſit, quæ in quintaſynodo reperitur conſignata menſe Mechir, Indictione XIII. id eſt, menſe Januario ſub finem, ann. 430. non potuit vero ſine idoneo temporis intervallo, Alexandria Conſtantinopolim epiſtola Cyrilli, & viciſſim Conſtantinopoli Alexandriam reſponſio Neſtorii tranſmitti.

Ex ea vero tria diſcimus hiſtoriæ vtilia. 1. Scriptam eſſe a Cyrillo epiſtolam ad monachos, circa æſtivum aut etiam vernum tempus ann. 429. nam oportuit eam, vt moveret ſtomachum Neſtorio, ex Ægypto deferri Conſtantinopolim, ibique a nonnullis Alexandrinis circumferri; oportuit item Conſtantinopoli Alexandriam referri nuntium de commoto Neſtorii animo, quæ hujuſce epiſtolæ occaſio: ea vero fieri non poſſunt ſine aliquo temporis ſpatio, eoque non brevi. Ergo cum epiſtola hæc Cyrilli prima ad Neſtorium data fuerit circa menſem Auguſti, neceſſe eſt fateri, epiſtolam ad monachos ſcriptam eſſe, vel æſtivo tempore, vel etiam verno. Neque vero potuit prius, cum non aliunde occaſio ſcribendæ nata ſit, quam ex Neſtorii tractatibus, & ſermone præſertim de partu virgineo ad monachos delato; nec ſermo ille ſit habitus Conſtantinopoli ante nativitatem Chriſti; vel etiam Alexandriam miſſus, ſi

Hæresi 89. credimus auctori Prædestinati, nisi prælegendus in festivitate paschali. Hunc ipsum porro sermonem concitasse turbas inter monachos liquet abunde, ex hac ipsa prima Cyrilli ad Nestorium epistola, in qua Cyrillus a nonnullis scribit, asseri Christum esse tantum instrumentum deitatis, & hominem θεοφόρον, quæ verba leguntur in sermone præfato.

Num. 1.

Num. 5.

Num. 2. 11. Tractatus Nestorii jam ante hoc tempus delatos Romam, & offensionem peperisse Celestino, aliisque Episcopis, qui cum eo erant, Celestinumque scripsisse cum Episcopis, id est, vt interpretor, synodicas literas ante hoc tempus Cyrillo de causa Nestorii: *Scribunt enim,* inquit, *nobis vehementer his offensi.* *Ibidem.*

111. Invidiam factam Nestorio, vel ex eo maxime, quod negasset virginem esse θεοτόκον. Negantis autem verba sunt in tractatu *de virgineo partu*: non quod de voce sola quæstio moveretur, sed quod ea breviter, prout vel assereretur, vel negaretur, ostenderet, quas quisque partes sequeretur, in quæstione post Trinitatem maxima, de vera divinitate Christi. *Num. 5.*

I. Occasio scribendæ epistolæ offensio Nestorii ex Cyrilli ad monachos Ægypti epistola dogmatica.

VENERABILES viri ac fide digni Alexandriam venientes retulerunt nobis, ægre aliquid ferre religionem tuam valde, & ad lædendum me cuncta movere, & modis omnibus niti; meque doloris tui volente causas addiscere, dixerunt, quod epistolam meam ad sanctos monachos circumferant Alexandrini quidam, & odii adversum me excitati, atque fastidii tui hanc fecerint causam.

ΑΝΔΡΕΣ αἰδέσιμοι, καὶ πίστεως ἄξιοι παραγεγόνασιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. εἶτα μετέδοσάν μοι, καὶ τῆς θεοσεβείας ἀγανακτούσης σφόδρα, καὶ πάντα κάλων κινούσης εἰς τὸ λυπεῖν ἐμέ. βουλομένῳ δέ μοι τῆς σῆς θεοσεβείας τὸν λύπην αἰσθέσθαι, ἔφασάν μοι, ὅτι τινὲς τῶν μοναχῶν ἁγίοις ἐμβόλοις ἐπιστολὰς περιφέρουσί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἡ τῶν μίσους ἀφορμὴ καὶ τῆς ἀηδίας αὕτη γέγονε.

II. Turbarum causa in Nestorium rejicitur, ejusque tractatus, & maxime in primum.

Miratus sum igitur, cur non magis tua apud se veneratio reputaverit, quia non primum epistola mea scripta, sed quædam dicta religionis tuæ occasionem perturbationis de fide attulerint: namque non solum chartulas, sed etiam expositiones tuas circumferunt multi, & laboramus corrigentes, quicumque ex his sunt depravati: prope enim fuerunt quidam, vt jam confiteri minime patiantur, quia Deus est Christus, sed potius ὄργανον καὶ ἐργαλεῖον τῆς θεότητος, καὶ ἄνθρωπος θεοφόρος. (quæ Latine instrumentum, vel ferramentum deitatis, & homo indutus seu vtens Deo, vel portans Deum, possumus dicere) Quid autem horum non est vltra modum absurdum?

Τεθαύμακα δίπου, εἰμὴ ἔχθρο μᾶλλον ἡ σὴ θεοσέβεια καθ' ἑαυτὴν ἐλογίσατο· οὐ γὰρ πρότερον ἐμῆς γραφείσης ἐπιστολῆς, ὁ ὅστις τῇ πίστει γέγονε θόρυβος· ἀλλ' ἡ ἐξηκμένων τινῶν παρὰ τῆς θεοσεβείας, ἢ καὶ μᾶλλον πλείω χαρτίων, ἤγουν ἐξηγήσεων περιφερομένων, καμνόμεν ἡμεῖς, ἐπανορθοῦν θέλοντες τοὺς διεστραμμένους. ἐγγὺς γὰρ γεγόνασί τινες, ὥστε μὴ αἰσχεθῆναι λοιπὸν ὁμολογεῖν, ὅτι Θεός ἐστιν ὁ Χριστός· ὄργανον ἢ μᾶλλον καὶ ἐργαλεῖον θεότητος, καὶ ἄνθρωπος θεοφόρος. καὶ τί γὰρ οὐχὶ τοιούτων ἐπέκεινα;

III. Fidei studio impulsus ad scribendum Cyrillus.

Nostrum ergo erat irasci super his, quæ dixit, sive non dixit religio tua: (chartulis enim, quæ circumferuntur, valde non credo) quomodo igitur, quæso, nobis tacendum est, cum recta vulneretur fides, & tot tantique quotidie depraventur? An non stabimus ante tribunal Christi, aut rationem non reddemus, tanquam præpositi ad loquendum, de silentio non opportuno?

Ἦν οὖν ἄρα ὀργὰ ὁ χαλεπαίνειν ἡμᾶς ἐφ' οἷς εἴρηκεν, ἢ οὐκ εἴρηκεν ἡ σὴ θεοσέβεια. τοῖς γὰρ περιφερομένοις χάρταις ἥ σφόδρα πιστεύω. πῶς οὖν ἔνι σιωπῆσαι πίστεως ἀδικουμένης, καὶ τοσούτων διεστραμμένων; ἢ οὐ παρασταθησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ; οὐκ ἀπολογησόμεθα ὡς τοῦ ἀκαίρου σιωπῆς ἕνεκα, καίτοι γε τεταγμένοι περὶ αὐτοῦ τοῦτο ὃ λέγειν οὐ δεῖ;

IV. Et Celestini papæ literis.

Quid postremo faciam? tempus enim loquendi est, vel conferendi cum veneratione tua, interrogante de chartulis quibusdam, quæ nescio quo modo Romam perlatæ sunt, reverendo ac religiosissimo Romanorum Episcopo Celestino, cum omnibus, qui cum eo sunt, Episcopis venerandis, quia vtrum sint religionis tuæ, an non, habetur incertum: scribunt enim nobis inde vehementer offensi.

Τί οὖν ποιήσω λοιπόν; δεῖ γὰρ με βουλεύσασθαι μετὰ τῆς σῆς θεοσεβείας, μιμουμένους τὸν εὐλαβεστάτου καὶ θεοφιλεστάτου τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου Κελεστίνου, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, περὶ τῶν ἀπενεχθέντων, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐκ χαρτίων, πότερόν ποτε τῆς σῆς θεοσεβείας, ἢ μή. γράφουσι γὰρ ὡς πάνυ σκανδαλισθέντες.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Παῦς ὁ τοιὰ ἀπὸ τῆς ἀναπολῆς ἐκ πασῶν τ ἐκκλησιῶν ἐρχομένοις διαπρύσσεσθαι, καὶ τὴν χρῆσιν καταγηγόρησας; ἢ τάχα που νομίζῃ ἡ σὴ θεοσέβεια, ὅτι μικρὸς τ ἐκκλησίας αἰσθήσονται θόρυβος ἐκ τ τοιούτων ὁμιλιῶν; πάντες ἐσμὲν ἐν ἀγῶσι καὶ πόνοις, ἵνα τοὺς ἑτέρᾳ φερομένους, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀναπεπεισμένους μεθιστάντες εἰς τὸ ὀρθόν.

Ὅτε τοίνυν τ ἀνάγκην ἅπασι τοῖς ταραχῆναι ὑπενεγκοῦσα ἡ σὴ θεοσέβεια ἔστι, πῶς αἰτιᾶται δικαίως; ἢ δέ μου τὴ μάτην καταβοᾷ; ἢ μᾶλλον ἐπιμορφοῖ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ἵνα παύσῃ σκάνδαλον οἰκουμενικόν;

Εἰ γὰρ καὶ πταίσμασι λόγος, ὡς ὅπερ λαοῦ πέφυκεν, ἀλλ' ἐπιμορφούσθω τ ὑπεύθυνος, καὶ λέξιν χρείσσονας τοῖς σκανδαλιζομένοις καταξίωσον, θεοτόκον ὀνομάζων τὴν ἁγίαν παρθένον, ἵνα διαπρύσσωμεν τοῖς λελυπημένοις, καὶ ὁρθὴν πᾶσι δόξαν ἔχοντες, ἐν εἰρήνῃ τὴ ὁμοψυχίᾳ τὴν λαὸν τὰς στεναχὰς ὑπερπηδήσωμεν.

Ὅπερ ὁ ἐμὸς τ εἰς Χριστὸν πίστεως πρῶτα ἔπαθλα παθεῖν ἑτοίμως ἔχει, καὶ δεσμωτηρίων εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, ἐκ αὐτ τ θανάτου, μὴ ἀμφιβάλλεται ἡ σὴ θεοσέβεια.

Ἐπ' ἀληθείας ὁ λέγω, ὅτι ἐκ πρὸ ὀλίγου ἐπὶ τῆ τῆς μακαρείας μνήμης Ἀττίκου, συντέθειταί μοι βιβλίον περὶ τ ἁγίας ἐκ ὁμοουσίου τριάδος, ἐν ᾧ ἐκ λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τ μονογενοῦς, οἷς νῦν γέγραφα συμφώνως. καὶ ἀναγνωσθὲν αὐτὸ ἐκ ὑπὸ τοῖς ἱερεῦσι καὶ κληρικοῖς, καὶ τοῖς φιλακροάσμοσι τ λαοῦ· ἐκδέδωκα δὲ τέως οὐδενί. Εἰκὸς οὖν ἐκδοθέντος τ λόγου, πάλιν ἐγκαλεῖσθαί με, ὅτι καὶ περὶ τ ἀληθείας τῆς ἁγίας θεοσεβείας συντέθειται ὁ λογίδριον.

Quo pacto etiam de Oriente ex omnibus Ecclesiis venientibus satisfaciemus, eosque curabimus, qui contra easdem chartulas murmurant? An arbitraris parvam Ecclesiis esse ortam hujusmodi tractatibus perturbationem? Omnes sumus in solicitudine, & in procinctu laboris constituti ad hos corrigendos, vt ad rectum tramitem revocentur, quibus nescio quomodo persuasum sit aliter sapere. V. Atque etiam Ecclesiarum orientalium querelis.

Cum igitur harum susurrationum necessitatem & causam tua religio attulerit, quomodo nos existimas jure arguendos? vel quo jure adversum me vociferaris in vanum, & non potius sermonem tuum corrigis, vt totius orbis de te offensio conquiescat? VI. Hortatur Nestorium ad tollendam totius orbis offensionem.

Si in plebe lapsus est sermo, in retractatibus corrigatur. Dignare vnam locutionem donare offensis auribus, Dei puerperam, id est, Θεοτόκον pronuntians virginem sanctam, vt curatis iis, qui tristitia obnubilati sunt, rectam apud omnes de religione gloriam tenentes, in pace & vnanimitate, cœtus plebium celebremus. VII. Et publicam confessionem Θεοτόκου.

Quod vero pro fide, quæ in Christo est, omnia sumus parati tolerare, & vincula, & carceres experiri, & ipsam mortem libenter subire, non ambigat religio tua. VIII. Testatur se prius omnia toleraturum, quam fidei causam deseraturum.

In veritate autem dico, quod, adhuc beato Attico constituto in rebus humanis, de sancta & consubstantiali Trinitate liber est elaboratus, in quo etiam de Incarnatione dominica tractatus vberior continetur, & his quæ nunc scripsi, consonus invenitur. Relegi hunc Episcopis, & clero, necnon & studiosis auditoribus plebis; edidi vero nulli: forsitan si edidero eum, esse me iterum arbitror accusandum, cum tamen librum composuerim, etiam ante ordinationem venerationis tuæ. Saluta fraternitatem, quæ apud te est; te in Domino, qui nobiscum sunt, salutant. IX. Epilogus de libro a se scripto de quæstionibus etiam ante ordinationem Nestorii.

SED POTIUS ὄχημον καὶ ἐργαλεῖον τ θεότητος, καὶ ἀνθρώπου θεοφόρου.] Respicit in primum sermonem Nestorii, cujus sunt hæc verba: *Non peperit creatura creatorem, sed peperit instrumentum divinitatis, & hominem* θεοφόρον.

IN QUO ETIAM DE INCARNATIONE DOMINICA TRACTATUS UBERIOR CONTINETUR.] Parte prima tomi quarti operum sancti Cyrilli editionis Parisiensis Græco-Latinæ continentur dialogi novem, in quibus inducuntur colloquentes personæ duæ, Cyrillus & Hermias; octavus inscribitur *de Incarnatione vnigeniti, & quod Christus sit vnus ac Dominus, secundum Scripturas*: nonus, *quod vnus sit Christus per oppositionem*: sextus tamen plurima complectitur in idem argumentum. Incertum vero, quo de tractatu sermo fiat in præsenti; opiner ego magis fieri de sexto dialogo: nam totum opus *de consubstantiali Trinitate* videtur absolutum septem dialogis, nec plures a veteribus recensentur, & quæ in sexto *de Incarnatione*, apprime consonant cum scriptis ad monachos. Quidquod octavus & nonus dialogi non carent omni suspicione suppositionis, vt ostendemus alias. *In differt. de libris Cyrilli.*

ME ITERUM ARBITROR ACCUSANDUM.] Non ea de causa conquestus est Nestorius, cum liber editus tunc temporis non legatur: questus vero est de hacce epistola, quasi immodeste scripta, cuique nihil idcirco respondendum putaret, vaticinatus, quod evenit, majores inde turbas orituras; sed fecit

presbyteri Lamponis instantia, vt animi sententiam mutaret. Fuit autem presbyter ille Alexandrinus, vir industrius in gerendis rebus, quod constat ex epistola post plures annos ad eum Constantinopoli commorantem a Cyrillo data; missus vero fuerat a suo præsule ad deportandas literas, & agendum cum Nestorio de motibus exortis: quod ipse Nestorius innuit in suis literis, quas quia breves sunt, & negotii totius seriem non mediocriter manifestant, subjungendas duxi.

RELIGIOSISSIMO & sanctißimo comministro Cyrillo, Nestorius in Domino sal.

NIHIL sane christiana modestia potentius est, nihil firmius. Ea vt in præsentia per Lamponem presbyterum religiosissimum scriberemus, nos commovit. Cum enim ille de tua pietate multa referret, multaque vicissim audiret, postremo vrgendi finem nullum fecit, donec hasce a nobis impetravit. Quapropter hominis importunitati manus dedimus: nam, vt quod res est, ingenue fatear, non mediocrem cujuscumque christiani viri modestia (vtpote in cujus pectore Deus inhabitet) timorem mihi afferre assolet.

Proinde quod ad nos ipsos nostraque attinet, etsi non pauca a pietate tua designata sint, fraternæ caritati parum congruentia; (oportet enim modeste loqui) ita nihilominus affecti sumus, vt solidam animi lenitatem conservare, necnon in pristino benevole amiceque per literas salutandi officio permanere decreverimus. Quantum vero Lamponis religiosissimi presbyteri vehemens impulsus ille fructum nobis allaturus sit, experientia ipsa demonstrabit. Universam, quæ tecum est, fraternitatem ego, quique mecum sunt, salutatam cupimus.

ΤΩι ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΩι, Ϲ ἁγιωτάτῳ μου συλλειτουργῷ Κυρίλλῳ, Νεστόριος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΟΥΔΕΝ ὑπερέχειν χριστιανικῆς βιαιότερον. νῦν τοίνυν ὅτι νῷ ἀφ' τῆ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου Λάμπωνος, πρὸς ὃ πρὸν βεβιασμένα γράμμα, πολλὰ μὲν εἰπόντος ἡμῖν περὶ τῆς σῆς θεοσεβείας, πολλὰ δ' ἂν ἀκούσαντος, τὸ τελευταῖον οὐκ ἐάσαντος ἡμᾶς, ἕως ὃ πρὸ ἡμῶν εἰσεπράξατο γράμμα, καὶ τῆ τῶν αὐθρώπων νενικήκαμεν βίᾳ. Φόβον γὰρ ὁμολογῶ κεκτῆσθαι πολύ, περὶ πάσης πάντως ἀνθρώπου χριστιανικῶ ὑπείκειαν, ὡς εἰκάζομεν αὐτῆ τὸ Θεὸν κεκτημένῳ.

Τὰ μὲν οὖν πρὸ ἡμῶν, καίτοι πολλῶν πρὸς τῆς θεοσεβείας ὑ κῆ ἀδελφικῶ ἀγάπην, (δεῖ γὰρ εἰπεῖν ὀλίγα μέτρια) χρόνοτων, ὁ μακροθυμία τε καὶ ἀγάπη γραμμάτων πρεσβευτικῆ. δείξει δ' ἡ πεῖρα ποταπὸς ἡμῖν ὁ τῆ πρὸς τῆ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου Λάμπωνος βίας καρπός. πᾶσαν τ' σοὶ σι ἀδελφότητα ἐγώ τε, ὃ οἱ σοὶ ἐμοὶ πρεσπαζόμεθα.

EPISTOLA SECUNDA
SANCTI CYRILLI EPISCOPI
AD NESTORIUM,
EX GRÆCO IN LATINUM,
cui impiissime contradicens idem Nestorius respondendum esse putavit.

Act. 1.

IN concilio Calchedonensi epistola hæc data dicitur mense Mechir, indictione XIII. extenditur autem mensis Mechir Ægyptius a die 26. Januarii ad 25. Februarii. Indictio vero XIII. incidit in ann. 430. data vero videtur ipso die primo Mechir, atque ex synodo, juxta canonem Nicænum, præcedente Quadragesimam. Id vero constat, primo quia solebant veteres primum diem mensis non alia consignare nota, quam mensis ipsiusmet nomine; deinde anno illo jejunii initium factum est die 19 Mechir, qui 14. Februarii. Denique ordinaria synodus ante Quadragesimam, eo tempore habebatur, quo inde possent opportune Patres ad suam quisque Ecclesiam redire ante inchoata jejunia. Quod autem ex synodo scripserit Cyrillus, aperte in notis ad tertiam epistolam demonstrabitur.

Hæc porro secunda epistola fere tota contradicit sermonibus Nestorii adversus Proclum, & quarto præsertim, cujus initium: *Contumelias quidem*, &c. vt merito appellari possit Procli defensio; quanquam habet etiam nonnulla pugnantia primo sermoni, qui *de virgineo partu*, aliisque duobus homiliam Procli præcedentibus.

ΚΑΤΑΦΛΥΑΡΟΥΣΙ μὲν, ὡς ἀκούω, τινὲς τ' ἐμῆς ὑποληψεως ὅτι τῆς ὀρθοδοξίας· καὶ τοῦτο συχνὰς, ἐν τῷ ὑπὲρ σωφροσύνης καμνόντως μάλιστα· καὶ πάνυ που καὶ πέρπειν οἰόμενοι τ' σὸν ἀκοὸν, ἐν ἀβουλήτοις πέμπουσι φωνὰς, ἠδικημένοι μὲν οὐδὲν, ἐνοχλοῦντες δ', καὶ τοῦτο χρησίμως· ὁ μὲν, ὅτι τυφλοῖς ἠδίκει καὶ πένησας· ὁ δ', ὡς μητρὶ ξίφος ἐσπαρτίνας· ὁ δὲ τρεπαίνη συγκεκλοφὼς χρυσίον ἀλλότριον, καὶ τοιαύτην ἐσχηκὼς ἀεὶ πρὸ ὑποληψιν, ὡ οὐκ ἂν οὔξαιτ' τις συμβῆναί ποτε καὶ τῷ λίαν ἐχθρῷ.

I. Queritur Cyrillus de calumnia sibi a facinorosis apud Nestorium facta.

GARRIUNT, sicut audio, quidam de existimatione mea apud religionem tuam, & hoc frequenter, conventum opportuna tempora aucupantes, forsitan arbitrantes delectare se aures tuas, adversum nos inconditas voces emittunt; qui læsi quidem in nullo sunt, objurgati autem a nobis, & hoc leniter: vnus quod cæcos, & pauperes vexabat injuria; alter quod contra matrem evaginaverat gladium; tertius quia cum ancilla aurum furatus sit alienum, & quia talem semper habuerit existimationem, qualem nullus provenire, vel gravissimis inimicis, optaverit.

Γλιὼ οὐ πολὺς τῶν Ἰουδαίων ὁ λόγος ἐμοὶ, ἵνα μή τε ὑπὲρ τ' διαφορὰν ἐν διδασκάλων, μή τε μὴν ὑπὲρ τοὺς πατέρας ὃ τ' ἐνοῦσάν μοι βραχύτητα ἐκτείνωμι μέζον. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὰς τῶν φαύλων ἀφροσύνας σκαιότητας, ὡς ἂν ἔλοιτό τις ἀφρόνων. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν δρᾶς καὶ πικείας μεσὸν ἔχοντες ὃ σῶμα, τῷ πάντων ἀποδώσουσι κριτῇ.

II. Eamque Deo vindicandam relinquit.

Verum non mihi de talibus sermo est, vt neque supra dominum & magistrum, neque supra patres, pusillitatis, quæ mihi inest, modus excrescat: non enim facile est cuiquam, licet vitam suam habeat circumspectam, nequam hominum maledicta vitare, sed illi *maledictione & amaritudine plenum os habentes*, reddent quandoque omnium judici rationem. *Ps. 13. v. 3.*

Τετράψομαι δ' πάλιν ἐγὼ πρὸς ὅπερ μάλιστα πρέπον ἐμαυτῷ, καὶ ὑπομνήσω καὶ νῦν, ὡς ἀδελφὸν σὸν κυρίῳ, τ' διδασκαλίας τ' λόγον, καὶ ὅτι τῇ πίστῃ φρόνημα μὴ πάσης ἀσφαλείας ποιῆσαι πρὸς τοὺς λαούς. σκόπει τε, ὅπῃ ὃ σκανδαλίσῃ καὶ μόνον ἕνα τ' μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν,

III. Iterum monet Nestorium de revocandis erroribus.

Convertar autem nunc ego ad id, quod me maxime decet; & commonebo te, etiam nunc, tanquam fratrem in Christo, de doctrinæ ratione, & sensu fidei cum omni cautela plebibus prædicando: exhortabor quoque cogitare debere, quia *si offendatur vnus de pusillis illis, qui credunt in Christum*, quam sit *Matt. 9. v. 42.*

intolerabilis indignatio Dei. Si vero sit multitudo læsorum, quomodo, quæso, non omni arte studendum est, vt prudenter auferatur offensio, & sanæ fidei ratio insinuetur expoſcentibus veritatem?

IV. Et de pura doctrina ex Patribus hauriendа 2. Cor. 13. v. 5.

Est autem hoc recte faciendum, si sanctorum Patrum libros legentes, magni eos momenti esse fateamur; & *probantes nosmetipsos, si sumus in fide*, secundum quod scriptum est, illorum dictis, & irreprehensibilibus definitis nostros sensus plene atque optime roboremus.

V. Atque ex concilio Nicæno, quod perperam intelligebat Nestorius.

Sanctum ergo illud & magnum Patrum concilium, ipsum de Deo Patre genitum secundum naturam, vnicum Filium, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia creavit Pater, descendisse, incarnatum esse, atque hominem factum resurrexisse tertia die, & in cælum ascendisse, definivit.

VI. Quid sit Verbum Dei esse incarnatum.

Hæc etiam nos scita hac ratione sequentes, quid significet, *incarnatum esse illud Dei Verbum de Deo*, videamus. Neque vero dicimus, quia Dei natura transformata facta sit caro; neque quia in totum hominem, qui est ex anima & corpore, commutata sit: sed illud potius sentimus, quod carnem animatam, anima videlicet rationali, vniens sibimet substantialiter, vel essentialiter Deus Verbum, inenarrabiliter atque inscrutabiliter factus homo, appellatus est Filius hominis, non tantum secundum voluntatem, aut bonum placitum, nec sicut in personæ tantummodo susceptione, sed quia diversæ ad veram vnitatem convenere naturæ, vnusque extitit ex vtraque Christus & Filius: non quod naturarum per vnitatem diversitas consumpta sit, sed iisdem naturis deitate atque humanitate per ineffabilem & secretum ad vnitatem concursum, perficientibus vnum, & Dominum, & Christum, & Filium.

VII. De duobus Christi nativitatibus, æterna ex Patre, temporali ex matre.

Et sic quamvis ante sæcula habeat existentiam, quia est natus ex Deo Patre; dicitur tamen natus etiam ex muliere secundum carnem: non quod ejus divina natura, in qua consubstantivus, vel coessentialis, id est, ὁμοούσιος est Patri, in sancta Virgine initium, vt esset, acceperit; neque quod ex necessitate propter seipsum secunda eguerit nativitate, post primam ex Patre: est enim impium, imperitumque id sentire, ante sæcula existentem & consempiternum Patri, vt esset, secundo dicere initio

ἀφόρητον ἔχῃ τὴν ἀγανάκτησιν. Εἰ δὲ πληθὺς ἐστὶν τοσαύτη τῶν λελυπημένων, πῶς οὐχ ἁπάσης βυτεχνίας ἐν χρεία καθεστήκαμεν, ὡς τό δέον ἐμφρόνως ἀπελθεῖν τὸ σκάνδαλον, καὶ τὴν ὑγιᾶ τῆς πίστεως κατθρισθῆναι λόγον τοῖς ζητοῦσι δηλῆς;

Εσται δὲ τοῦτο καλὸν ὀρθῶς, εἰ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἀκριβῶς ἐντυγχάνοντες λόγοις, καὶ πολλοῦ τε ἀξιοῦς ποιεῖσθαι σπουδάζομεν, ὡς δοκιμάζοντες ἑαυτοὺς, εἰ ἐσμὲν ἐν τῇ πίστει, καὶ ὃ γεγράμμεθα, ταῖς ἐκείνων ὀρθαῖς καὶ ἀνεπιλήπτοις δόξαις ὡς ἐν ἡμῖν ἐννοίας ὃν μάλα συμπλάττομεν.

Εφη πάνυ ἡ ἁγία καὶ μεγάλη συνόδος, αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς καὶ φύσιν γνησίως γεγεννῆσθαι υἱὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ Θεοῦ δηλονότι Θεὸν ἀληθινὸν, τὸ φῶς ὃ ἐκ τοῦ φωτὸς, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατὴρ, κατελθεῖν, σαρκωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθεῖν εἰς οὐρανούς.

Τούτοις δὴ καὶ ἡμᾶς ἕπεσθαι δεῖ καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς δόγμασιν, ἐννοοῦντας, τί ὃ σαρκωθῆναι, καὶ ἐνανθρωπῆσαι δηλοῖ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον. οὐ γὰρ φαμὲν, ὅτι ἡ τοῦ λόγου φύσις μεταποιηθεῖσα γέγονε σάρξ· ἀλλ' οὐδὲ ὅτι εἰς ὅλον ἄνθρωπον μετεβλήθη, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ἐκεῖνο δὴ μᾶλλον, ὅτι σάρκα ἐμψυχωθεῖσαν ψυχῇ λογικῇ ἑνώσας ὁ λόγος ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν, ἀφράστως τε καὶ ἀπερινοήτως γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου, οὐ κατὰ θέλησιν μόνην, ἢ εὐδοκίαν· ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν προσλήψει προσώπου μόνου· καὶ * ὅτι διαφόρους μὲν αἱ πρὸς ἑνότητα τὴν * *f.* ἀλλ' ὅτι ἀθρόαν συναχθεῖσαι φύσεις· εἷς δὲ ἀμφοτέρων Χριστὸς καὶ υἱός. Οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν· ἀποτελεσάσης δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸ ἓν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ υἱόν, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, διὰ τὴν ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου πρὸς ἑνότητα συνδρομῆς.

Οὕτω τε λέγεται, καίτοι πρὸ αἰώνων ἔχων τὸ ὑπάρξειν, καὶ γνησίως ἐκ πατρὸς, γεννᾶσθαι καὶ κατὰ σάρκα ἐκ γυναικὸς, οὐχ ὡς τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως, δεχομένης τὴν ἐξ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ· οὔτε μὴν δευτέρας γνησίως δι' ἑαυτὸν δευτέρας γεννήσεως, μετὰ τὴν ἐκ πατρὸς· ἔστι γὰρ εἰκαῖόν τε ὁμοῦ καὶ ἀμαθὲς τὸ ὑστερογενῆ πρὸ πάντων αἰώνων, καὶ συναΐδιον τῷ πατρὶ, δεῖσθαι λέγειν ἀρχῆς

τῆς εἰς ὃ ἦ) δευτέρας. ὅπερ ἢ δι' ἡμᾶς, καὶ περὶ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἑνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ὃ δὴ θεμιτὸν, παρῆλθεν εἰς γαμικὸς, οὕτω τοι λέγεται γεγενῆσθαι σαρκικῶς.

Οὐ γὰρ πρῶτον ἄνθρωπος ἐγεννήθη κοινὸς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου. εἶτα ὕστερον καταπεφοίτηκεν ἐπ' αὐτὸν ὁ λόγος· ἀλλ' ἐξ αὐτῆς μήτρας ἑνωθεὶς, ὑποστάσει λέγω) γεννηθῆναι σαρκικῶς, ὡς τὸ ἰδίας σαρκὸς τὸ γέννησιν οἰκειούμενος.

Οὕτω φαμὲν αὐτὸν καὶ παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι· οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ λόγου παθόντος εἰς ἰδίαν φύσιν, ἢ πληγὰς, ἢ ἀφειδήσας ἥλων, ἤγουν τὰ ἕτερα τῶν τραυμάτων. ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον, ὅτι καὶ ἀσώματον. ὅπερ ἢ τὸ γενόμενον αὐτοῦ ἴδιον σῶμα πέπονθε φησὶν, πάλιν αὐτὸς λέγει) παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. ὡς γὰρ ὁ ἀπαθὴς ἐν τῷ πάσχοντι σώματι.

Κατὰ τὸ ἴσον ἢ εἶπον, καὶ ὅτι τὸ τεθνάναι νοήσομεν. ἀθάνατος γὰρ τῇ φύσει, καὶ ἄφθαρτος, καὶ ζωὴ, καὶ ζωοποιός ἐστιν ὁ θεῖος λόγος. ὅπερ ἢ πάλιν τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα χάριτι Θεοῦ, καθὼς φησιν ὁ Παῦλος, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, λέγει) παθεῖν αὐτὸς τὸ ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον. Οὐχ ὡς εἰς πεῖραν ἥξων ἢ θανάτου, τὸ γε ἦκον εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἀποπληξία γὰρ τοῦτο λέγειν, ἢ φρενῶν· ἀλλ' ὅτι, καθάπερ ἔφην ἄρτιος, ἢ σὰρξ αὐτοῦ ἐγεύσατο θανάτου.

Οὕτω δὲ ἐγηγερμένης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς, πάλιν ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ λέγεται. οὐχ ὡς πεσόντος εἰς φθορὰν· μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὅτι τὸ αὐτοῦ πάλιν ἐγήγερται σῶμα.

Οὕτω Χριστὸν ἕνα καὶ κύριον ὁμολογήσομεν, οὐχ ὡς ἄνθρωπον συμπροσκυνοῦντες τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ τῷ μὴ φαντασία παρεισκρίνηται, διὰ τὸ λέγειν ὃ, σιν· ἀλλ' ὡς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν προσκυνοῦντες, ὅτι μὴ ἀλλότριον τοῦ λόγου τὸ σῶμα αὐτοῦ· μεθ' οὗ καὶ συνεδρεύει τῷ πατρί. οὐχ ὡς δύο πάλιν συνεδρευόντων υἱῶν, ἀλλ' ὡς ἑνὸς καθ' ἕνωσιν μὲν τὴν ἰδίας σαρκός. εἰ δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ἢ ὡς δυσέφικτον, ἢ ὡς ἀκαλλῆ παραιτούμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ δύο λέγειν υἱούς. ἀναγκὴ γὰρ πᾶσα διαιρεῖσθαι, καὶ εἰπεῖν· Τὸν μὲν ἀνθρωπον ἰδικῶς, τὴν τοῦ υἱοῦ κλῆσιν τετιμηκέναι· ἰδικῶς ἢ πάλιν, τὸν ἐκ Θεοῦ λόγου, υἱότητος ὄνομά τε καὶ ἀξίωμα ἔχοντα φυσικῶς.

Οὐ διαιρετέον τοιγαροῦν εἰς υἱοὺς δύο, ἐguisse; sed quod propter nos, & propter noſtram ſalutem, ſubſtantialiter, vel eſſentialiter, vnito ſibi homine, ex muliere proceſſerit, hoc modo dicitur natus eſſe etiam carnaliter.

Non enim de ſancta Virgine homo primum eſt natus, aut etiam in illa conceptus, atque in eum ita natum ſupervenit Verbum Patris; ſed ex ipſo atque in ipſo vtero vnitum ſuſtinuiſſe creditur & dicitur nativitatem carnalem, propriam ejuſdem carnis nativitatem ſibimet deputans. VII. Locus non ſine obſervatione legendus.

Sic ipſum dicimus, & paſſum eſſe, & reſurrexiſſe, non quod Verbum Dei in ſua natura ſit paſſum, aut plagas aut clavorum vim ſenſerit, aut cætera vulnerum tormenta pertulerit; (impaſſibilis eſt quippe divinitas, ſiquidem etiam incorporea) ſed quoniam, quod ei proprium factum eſt, corpus eſt paſſum, hæc ipſe pro nobis dicitur paſſus: erat enim ille, qui impaſſibilis eſt, in eo corpore, quod patiebatur. VIII. Quomodo Deus dicitur eſſe paſſus.

Hoc modo & mortuum intelligimus, quamvis immortalis ſit ſecundum naturam, & incorruptibilis, & vita, & vivificator, Deus Verbum; ſed quoniam iterum proprium ejus corpus, *gratia Dei*, ſicut dixit apoſtolus Paulus, *pro omnibus guſtavit mortem*: non quod ad ejus hæc pertinerent naturam, (namque hoc ſentire vel dicere, ſummæ dementiæ eſt) ſed quia, ſicut paulo ante dixi, caro ejus guſtavit mortem. IX. Quomodo item mortuus. *Hebr. 2. v. 9.*

Sic etiam reſurgente carne, iterum ejus reſurrectio dicitur, non quod inciderit in corruptionem, abſit, ſed quia quod reſurrexit, corpus ejus eſt. X. Quomodo etiam reſurrexiſſe.

Sic vnum Chriſtum & Dominum confitemur, non tanquam coadorantes hominem Verbo Dei, ne vnius ſyllabæ occaſione, id eſt, cum, fictio intellectus vel cogitatio nobis obrepat; ſed tanquam vnum & eundem in vtroque adoremus, quia non eſt alienum corpus a Verbo, cum quo ſedet ad dexteram Patris. Non iterum tanquam duobus conſidentibus filiis, ſed tanquam vno ſecundum vnitatem cum carne. Si enim illam ſubſtantialem vnitatem tanquam vel impoſſibilem, vel indecentem, declinemus, incipimus duos filios confiteri: omnino enim neceſſe eſt ſeparare, & dicere hominem quidem ſpeciali vocabulo filii honoratum; illud vero Dei Verbum proprie filii nomen reipſa naturaliter poſſidere. XI. Quomodo adoranda humanitas.

Non igitur in duos filios dividendus eſt XII.

Nec Christus in duos filios dividendus.

vnus & idem Dominus noster JESUS CHRISTUS: nullo enim modo rectam fidei rationem, sic se habere & sic sentire, adjuvat; etiamsi quispiam personarum diffamandam putaverit vnitatem, quia non dixit Scriptura, quod Dei Verbum hominis sibi personam vnivit, sed quia factum est caro: factum autem esse Verbum carnem, nihil est aliud, nisi quia nobis similis & comparatus, carnis quoque & sanguinis particeps, factus est noster, suumque fecit corpus nostrum, & processit homo.

ἓν εἶναι κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. ὠφέλησε κατ' οὐδένα τρόπον τὸ ὀρθὸν τῆς πίστεως λόγον εἰς ὃ οὕτως ἔχειν, κἂν εἴ τισι προσώπων ἕνωσιν διαφημίζοιτό τινες· οὐ γὰρ εἴρηκεν ἡ γραφή, ὅτι ὁ λόγος ἀνδρὸς προσωπον ἑνώσειν ἑαυτῷ, ἀλλ' ὅτι γέγονε σάρξ. ὃ γὰρ σὰρκα γενέσθαι τὸν λόγον, οὐδέν ἐστι θαυμαστόν, εἰ μὴ ὅτι παραπλησίως ἡμῖν μετέσχεν αἵματος καὶ σαρκός· ἴδιον γὰρ σῶμα ὃ ἡμῶν ἐποιήσατο, καὶ προελθὼν ἀνθρωπος οὐκ γεγονὼς· οὐκ ἀποβεβληκὼς δὲ τὸ εἶναι Θεὸς, καὶ ὃ ἐκ Θεοῦ γεγεννῆσθαι παῖδας· ἀλλὰ καὶ ἐν προσλήψει σαρκὸς, μεμενηκὼς ὅπερ ἦν.

XIII. Quomodo a Patribus dicta est Virgo sancta Θεοτόκος.

Super hoc legatione quasi fungitur vbique sanæ ac liquidissimæ fidei ratio; sic invenimus sanctos sapuisse Patres; sic fidenter Dei puerperam, id est, Θεοτόκον promuntiaverunt Virginem sanctam: non quod natura Verbi Dei vel divinitas ejus ex illa, vt esset, initium sumpserit, sed tanquam ex ipsa sumpto corpore anima rationali animato, cui secundum essentiam vnitus Deus Verbum, secundum carnem creditur natus.

Τοῦτο πρεσβεύει πανταχοῦ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ὁ λόγος· οὕτως εὑρήσομεν τοὺς ἁγίους πατέρας φρονήσαντας· οὕτω τεθαρσήκασι θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον· οὐχ ὡς τῆς τοῦ λόγου φύσεως, ἤτοι τῆς θεότητος αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου· ἀλλ' ὡς ἐμψύχου ἐξ αὐτῆς τοῦ ἁγίου σώματος, ψυχωθέντος τε λογικῶς, ᾧ καθ' ὑπόστασιν ἑνωθεὶς ὁ λόγος, γεγεννῆσθαι λέγεται σαρκί.

XIV. Epilogus cum obtestatione ad resipiscentiam.

Hæc atque hujusmodi ex caritate Christi scribo, te deprecans tanquam fratrem, & obtestans in conspectu Dei, & electorum angelorum hortor, hæc te nobiscum, & sapere & docere, vt Ecclesiarum salva sit pax & concordia, caritatisque vinculum indissolubile permaneat inter sacerdotes Dei.

Ταῦτα καὶ πολλὰ ὡς ἐξ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ γράφω, παρακαλῶν ὡς ἀδελφὸν, καὶ ἀμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ταῦτα μεθ' ἡμῶν καὶ φρονεῖν καὶ διδάσκειν, ἵνα σώζηται τῆς ἐκκλησιῶν ἡ εἰρήνη, καὶ τῆς ὁμονοίας καὶ ἀγάπης ὁ συνδεσμος ἄῤῥαγὴς ἀμέμπτοις τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ. πρόσκειται τῇ παρούσῃ καὶ ἀδηφότητα, ἣν ἡμῖν ἐκ χειρὸς προσφωνεῖ.

GARRIUNT, SICUT AUDIO, QUIDAM, &c.] Intellexerat Cyrillus ex literis suorum Constantinopoli commorantium, quam calumniam pateretur ab Alexandrinis tribus, (quartum enim postea absolvit) & cujus impulsu auderent facinorosi homines suum præsulem virum sanctissimum criminari; nullus autem scio, quid fefellerit Baronium, & sequaces alios, vt opinarentur, crimina, quæ Cyrillus perditis illis objicit, ab ipsis Cyrillo fuisse objecta.

Emendatus locus Baronii.

Vide notas ad epist. a Cyrillo scriptam ad suos clericos.

SI SANCTORUM PATRUM, &c.] A scriptoribus ecclesiasticis accusatur Nestorius, quod in sanctorum Patrum libris parum esset versatus, quodque eos præ animi tumore parvi faceret; factionis ille spiritus impulit Eutherium, vt primo, secundoque sermone inveheretur in eos, *qui multitudine sola veritatem dijudicant, quique jubent sua quemque fide contentum non scrutari Scripturas, & ex earum præscripto loqui.*

Nestorius Patrum contemptor. *Socrat. l. 7 c.*

SANCTUM ERGO ILLUD, &c.] Hoc argumento vtitur Cyrillus, tum in præsenti, tum in epistola ad monachos Ægypti, quia eodem abusus erat Nestorius sermone tertio, cum diceret: *Vos autem oportet nosse, quod modo venit in recordationem concilii Nicani, quod nusquam ausum est dicere, quia Verbum Deus natum est ex Maria virgine. ait enim:* Credimus in Deum Patrem omnipotentem, &c.

DEI NATURA TRANSFORMATA, &c.] Reprehendit inscriptionem calumniosam septimi sermonis: *Adversus eos, qui propter vnionem, aut divinitatem Verbi mortificant, aut humanitatem deificant.*

SUBSTANTIALITER AUT ESSENTIALITER, &c.] In Græco est, κατ' οὐσίαν, quam vocem interpretatus est Mercator duabus vocibus admodum vsitatis hoc in negotio, quibusque apud alios Patres, præsertim recentiores, Græca vulgo respondet οὐσιωδῶς. Dicturus est sub finem Mercator: *Verbum carni vnitum secundum essentiam.* Notandum vero has voces, cum forent novæ, atque adeo minus intellectæ, occasionem dedisse hæreticis struendæ calumniæ adversus catholicæ fidei defensores, quasi Apollinari aut Atio consentirent opinantibus in vnitatem naturæ, coiviſſe duas in Christo naturas, Verbo pro anima carnem informante.

NON ENIM DE SANCTA VIRGINE, &c.] Cum nondum satis perspecta esset Nestorii sententia, visus est pluribus, omni ex parte cum Samosateno

mosateno sentire, atque adeo velle, naturarum ambarum vnionem in ipso Virginis vtero non esse factam, sed longo post tempore, cum nempe homo beneficium illud tantum suis operibus promeruisset. Quæ opinio de Nestorio adhæsit omnibus fere Occidentalibus, Cassiano, Prospero, &c. imo pluribus etiam Orientalibus, antequam Nestorius mentem aperiret, de vnione Verbi facta in ipsomet conceptu hominis. Hæc obseruatio mirum quantum conducit ad intelligenda Patrum dicta quæ in speciem, tam inter se, quam cum veritate pugnant.

Vide dissert. de hæres. Nestor.

PERSONARUM DIFFAMANDAM, &c.] Græce ἢ εἰ πρόσωπον ἕνωσιν ὑποπτεύοι τινές, quantumvis aliqui vnitatem personarum celebrent, seu jactent in vulgus.

SIMILIS ET COMPARATUS, &c.] Vox paulo audacior, comparatus dicitur pro eo, quod par factus. Videtur Mercator paraphrastice potius quam ad verbum sententiam Græcam expressisse: sic enim habet, τὸ γὰρ γεγεννῆσθαι τὸν λόγον οὐδὲν ἕτερόν ἐστι, εἰ μὴ ὅτι παρεπλησίωσε καὶ ἰσότιμον αὑτὸν ἐποίησε τῷ σαρκί. Quin & nonnulla omisit postea, quasi colligens in compendium Cyrilli dicta.

LEGATIONE FUNGITUR, &c.] Religiose Græcæ vocis πρεσβεύει vim retinuit; sin minus exacte ad latinitatem, certe accommodate ad exprimendam Cyrilli mentem.

SIC FIDENTER DEI PUERPERAM, &c.] Intendit in primum & quintum sermonem: nam in illo Nestorius negat aperte virginem dici debere Θεοτόκον; in isto metuit hac voce vti, quippe periculosa: propterea quod abusi sunt hæretici, quibuscum vitanda consensio sit, etiam sermonis. Hinc Cyrillus Θεοτόκον a Patribus & quidem fidenter pronuntiatam refert.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ πρὸς τοὺς Κωνσταντινουπόλεως κληρικοὺς τοὺς ἀζόντας.

SANCTI CYRILLI Alexandrini Episcopi ad clericos suos constitutos Constantinopoli, epistola ex Græco sermone versa.

Interprete Mario Mercatore.

ΑΝΕΓΝΩΝ ὃ ἀπομνηστικὸν τὸ ἀποσταλέν, πρὸς ὑμῶν δι' οὗ ἐμεμψάμην, ὅτι Ἀναξάσιος ὁ πρεσβύτερος συντυχὼν ὑμῖν πρόσφατα ἐποίησε ζητεῖν τὴν φιλίαν καὶ εἰρήνην, ὡς ἔφατε, ὅτι ὡς ἔγραψε τοῖς μονάζουσιν, οὕτω φρονοῦμεν. Εἶτα πρὸς ἴδιον σκοπὸν βλέπων ἔφατε πρὸς ἐμοῦ, ὅτι τὴν αὐτὸς εἴρηκε πρὼ ἁγίαν σύνοδον μὴ μεμνῆσθαι τὴν λέξεως, τὴν Θεοτόκου φημί.

I. Legi literas missas a vobis, quibus didici quia invidi nostri, conveniendo vos, fingebant se pacem atque amicitiam quærere, & dicere, sicut scripsi ad monachos, sic se fidem tenere: deinde ad proprium sensum respicientes, dicere eosdem quia & ipse dixerim, sanctum concilium non meminisse illius locutionis, quæ est Θεοτόκος.

Ἐγὼ δὲ γέγραφα, ὅτι εἰ καὶ μὴ ἐμνήσθη ἡ σύνοδος τὴν λέξεως, καλῶς ἐποίησεν. οὔτε γὰρ ἐκινήθη πρᾶγμα τὸτε κατ' ἐκεῖνο καιρόν. δεῖ δὲ οὔτε τὸν ἀναγκαῖον τὰ μὴ ζητούμενα φέρειν εἰς μέσον, εἰ δὲ τὰ μάλιστα τὴν δυναμὲν τῶν ἐννοιῶν εἶδε Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Μαρίαν. αὐτὸν γὰρ λέγει τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρός, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, σαρκωθῆναι, ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, ἀνελθεῖν εἰς οὐρανούς, ἥξειν τε καὶ κεῖνον ζῶντων τε νεκρῶν.

II. Ego autem scripsi, quod etiamsi non posuit concilium voculam hanc, convenienter tamen fecit: nihil enim eorum tunc fuerat motum, nec in medium fuit opus afferri, quod illo in tempore minime quærebatur. Verumtamen, potentia & vi intellectus, arbitror genitricem Dei, id est, Θεοτόκον, ab illo sanctam Virginem dictam; ipsum enim dicit, *qui natus est de Deo Patre, per quem omnia facta sunt, incarnatum, hominem factum, passum, surrexisse a mortuis, in cælum ascendisse, judicem quoque esse venturum.*

Καὶ οὐχ ὅτι πάντως αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν γεννηθεὶς λόγος ἀπεθανεν, ἢ σὺν σαρκὶ τῇ λόγχῃ εἰς τὴν πλευρὰν πεπλήγη. ποίαν γὰρ ἔχει, εἴπέ μοι, πλευρὰν ὁ ἀσώματον; ἢ πῶς ἂν ἀπέθανεν ἡ ζωή; ἀλλ' ὅτι ἑνωθεὶς τῇ σαρκὶ, εἶπα παθοῦσης αὐτῆς, ὡς τοῦ ἰδίου πάσχοντος σώματος, αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν οἰκεῖοῦται τὸ πάθος.

III. Non quod omnimodo Verbum, quod secundum naturam de Deo genitum est, mortuum esse credendum sit, aut lancea in latere vulneratum: (quod enim habet latus natura incorporea? aut quo pacto mortua est vita vitarum?) sed quoniam vnitum carni hoc Verbum est, ideo ea carne patiente, tanquam proprio ejus videlicet corpore, in se hanc revocat passionem.

IV. Argutantur igitur, & se ipsos seducunt, cum dicunt pacem se velle, & sensibus mentiuntur: habere enim eos proprium virus in corde, ex eo facile est intelligere. Miserunt huic diacono, qui rerum ecclesiasticarum curam gerit, duas chartulas: vnam quidem compositam a Photio, aut ab alio quolibet, adversus librum meum, quem ad monachos edidi; & aliam veluti in speciem quaternionis, inconvenientem habentem etiam titulum, hoc modo: *Adversus eos, qui propter conjunctionem, vel divinitatem filii mortificant, vel humanitatem in Deum transferunt.* Præfatio autem sic habet: *Contumelias quidem in me hereticorum*, &c.

Σοφιζόμενοι πάντως, καὶ ἀπατῶντες ἑαυτοὺς, ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὴν φιλίαν), καὶ τὸ ἦθος ἔχουσιν ἰὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐξ οὗ καὶ ἀφ' οὗ τοῦτο ἰδεῖν. ἀπεστάλησαν γὰρ τῷ Βιφᾶ Μαρτυρίῳ τῷ ἀρχόντι τῷ φερτίζοντι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πραγμάτων, δύο χαρτία. ἓν μὲν συνταχθὲν παρὰ Φωτίου, ἢ παρ' ἑτέρου τινὸς, κατὰ τὸν τόμον τὸν πρὸς τοὺς μοναζοντας. ἓν δὲ ὡς ἐν σχήματι τετραδίου ἀλλόκοτον ἔχον τὴν ἐπιγραφήν. ἔχει δὲ οὕτως· Πρὸς τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν συναφθέντας, ἢ τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς συγχεοῦντας, * ἢ ἀποθεοῦντας τὸν ἀνθρωπότητα. Τὸ δὲ πρόσιμον ἐστὶ τοιόνδε· Περὶ τῶν αἱρετικῶν λοιδορίας, ὡς ὑπὲρ σκληρὰν ὑμολογίαν ἐπαπορεῖται.

* ἡνεχθῆναι

V. Deinde conantur ostendere, quod corpus passum sit, & non Deus Verbum, quasi, vel nobis, vel quibuslibet dicentibus, Verbum illud, quod est impassibile, passibilitatis capax esse potuisset. Nemo est prorsus, qui sic insaniat; sed, sicut sæpe diximus, sanctum concilium dixit, ipsum Verbum, per quod facta sunt omnia, carne sua esse passum, secundum Scripturas: corpore enim ejus patiente, ipsum dicitur passum, quia & animus hominis, cum nihil in sua substantia & natura patiatur, pati tamen ipse dicitur, suo corpore patiente.

Καὶ δῆθεν πειρᾶται δεικνύειν, ὅτι τὸ σῶμα ἐστὶ τὸ πεποιθὸς, καὶ οὐχ ὁ Θεὸς λόγος. ὡς τινῶν λεγόντων, ὅτι ὁ ἀπαθὴς τοῦ Θεοῦ λόγος παθητός ἐστι. ἀλλ' οὐδεὶς οὕτω μαίνεται). ὡς γὰ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἡ ἁγία συνοδος αὐτὸν ἔφη παθεῖν τὸν λόγον, τὰ δὲ οὐ τὰ πάντα ἐλάμβανεν. παθεῖν γὰρ σαρκὶ κατὰ γραφάς. παθόντος γὰρ τοῦ σώματος αὐτοῦ αὐτὸς λέγεται παθεῖν, ὅτι καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, καίτοι πάσχουσα μηδὲν εἰς ἰδίαν φύσιν, πάσχειν λέγεται), τοῦ αὐτῆς παθόντος σώματος.

VI. Sed quoniam propositum ipsis est, duos filios, & duos Christos introducere: vnum quidem specialiter hominem, alterum vero proprie Deum; in personis tantum faciunt vnitatem, Deum Verbum nolentes proprie, & substantialiter vnitum homini, hominem factum, hominemque susceptisse: propterea & tergiversantur, & *excusationes*, sicut scriptum est, *fingunt in peccatis*.

Ps. 140. v. 4.

Αλλ' ὅπως σκοπὸς ἐκείνοις δύο λέγειν Χριστοὺς, καὶ δύο υἱοὺς, καὶ τὸν μὲν ἀνθρωπον ἰδικῶς, τὸν δὲ Θεὸν ἰδικῶς, εἶπα μόνων τῶν προσώπων ποιοῦσι τὴν ἕνωσιν, ἀφ' οὗτο ποικίλλονται, καὶ προσφάσεις πλάττονται εἰς ἁμαρτίας, κατὰ γέγραπται.

VII. Vos igitur convenientes cum eis, hæc dicite: Facere eos male, quod introducant quosdam loquaces & garrulos adversum nos, & hos fovendo ac defendendo, causam faciunt malignitatis suæ.

Σωτυχόντες πάντως αὐτοῖς ἐκεῖνα λέγετε, ὅτι ποιοῦσι μὲ κακῶς, εἰσοδέχοντές τινας καταφλυάρους τοῦ ὀπισκόπου ὑμῶν, καὶ τούτους θάλπουτες, καὶ συνεχοτοῦντες, καὶ ὄργανα τὴν ἑαυτῶν μοχθηρίας ποιοῦμενοι.

VIII. Sed non hæc propriæ nostræ læsionis est causa. Dicite me nec huic, qui ibi degens præest, esse inimicum; lædi autem propter hoc tam orientales, quam occidentales venerandos Episcopos, quod rectus de Christo doctrinæ sermo non fiat, sed omnino perversus.

Πλὴν οὐχ αὕτη τὴν λύπης ἐστὶν ἡ προφασις, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἐχθρός ἐστιν ὁ ὀπίσκοπος ὑμῶν τοῦ ἀνταῦθα. λυπεῖ δὲ πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν ὀπισκόπους, ὃ μὴ γινεσθαι ὀρθῶς τὸν περὶ Χριστοῦ λογον, ἀλλὰ διεστραμμένως.

IX. Sufficit autem hoc documentum ad confutandos eos, quod nunquam a quoquam tale quid in Ecclesiis dictum sit, quale in ejus expositionibus continetur, quod sic se habet: *Non clamori-*

Αρκεῖ δὲ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ ἔλεγχον αὐτῶν, ὅ μηδεπώποτε ἐν τῇ ἐκκλησίαις ταῦτα παρά τινος εἰρήθη, οἷα δὴ ὁ κείμενον ἐν τοῖς αὐτοῦ ἐξηγήσεσιν. ἔχει δὲ οὕτως· Οὐ τὴν κραυ-

γαῖς κρίνω τ' εἰς ἐμὲ φιλεστοργίαν, ἀλλὰ ὧν περὶ τὰ δόγματα πόθων, καὶ τοῦ μεμνῆσθαι τῆς τε δεσπότου καὶ θεότητος ἅμα καὶ ἀνθρωπότητος. καὶ μόνα ὀλίγα· Καὶ προσέχω τοῖς ἡμετέροις δήμοις εὐλάβειαν μὲν πολλὴν κεκτημένοις, καὶ θερμοτάτην εὐσέβειαν, ὅτι δὲ τὰ περὶ τὸ δόγμα θεογνωσίας πεπληρωμένοις. τὸ δ' ἔγκλημα τῶν λαῶν, ἀλλὰ πῶς εὐπρεπῶς εἴπωμι, τὸ μὴ ἔχειν τοὺς διδασκάλους καιρὸν καὶ τι τῶν ἀκριβεστέρων ὑμῖν προσθεῖναι δογμάτων.

Πῶς γὰρ οὐκ ἐρήμωσαν οἱ πρὸ αὐτοῦ; ἆρά γε θυσιμώτερός ἐστιν Ἰωάννης; ἴσος ἢ τοῦ μακαρίου Ἀττικοῦ, ἢ συνετώτερος; τίς ἡ ὀφρὺς αὕτη; μᾶλλον δὲ πῶς οὐχ ὁμολόγησεν ἑαυτῷ, ὅτι ξένιον, καὶ ἀστεμφῆ διδασκαλίαν εἰσήγαγε, καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ μὴ ἐγνωσμένην; ἀφ' ἧς ἀποπίας μήτε ἐν συλλόγῳ πιστῶν, μήτε ἐν ἁγίαις ἐκκλησίαις.

Ἐμοὶ μὲν οὖν πρὸς αὐτὸν περὶ προσγμάτων τέως λόγος οὐδεὶς εἶς, γένοιτο δ' μᾶλλον μετανοῆσαι αὐτὸν, καὶ τὴν ὀρθὴν ὁμολογῆσαι πίστιν. καὶ ὡσαύτως ὧν εἰς ἐμὲ πεποίηκεν ἐρεθίζων, καὶ ἐπαλείφων κατ' ἐμοῦ τοὺς ἐχθροὺς, ἀπολογήσεται τῷ Θεῷ.

Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν εἰ κακῶς ἡμᾶς λέγουσιν αἱ κατοικίαι τῆς πόλεως Καιρήμων, Οὐίκτωρ, Σωφρονᾶς, καὶ ὁ τοῦ Φρεγητοῦ Φλαβιανοῦ παιδαρύλλιον· ἀεὶ γὰρ γεγόνασι καὶ περὶ ἑαυτοὺς, καὶ περὶ πάντας κακοί· ἴσως δ' ὁ Σαβαλὼν αὐτοὺς, ὅτι οὔτε ἀποδημίαν φοβήθημεν, ὅτε ἀπολογίαν τὴν πρὸς ἐκείνους, καὶ εἰ βούλοιτο τοῦτο καιρός. συμβαίνει γὰρ, ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος οἰκονομία διὰ μικρὰν καὶ ἀτελεστάτων προσγμάτων σπουδὴν σύνοδον, ἵνα καθαίρωσι τὴν ἑαυτῶν ἐκκλησίαν ἄσπιλον καὶ ἀσύγχυτον ἔχουσαν τὴν ὑγιῆ πίστιν.

Μὴ προσδοκάτω δ' ὁ δείλαιος, ὅτι εἰ καὶ πλείους καὶ ἀξιόλογοι εἶεν οἱ διὰ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἡμῶν μνήσαντες, δικαίας ἔσαι τῆς κατ' ἡμᾶς, κἂν τοῦτο προσλάβῃ δέ Ἀμφιτρίωνος, ἀναντιρρήτως γὰρ ἐκβήσεται βοῶντες· καὶ σὺν Θεῷ φάναι, τὴν αὐτοῦ δυσφημίας ἀπολογήσεται.

Οὐκοῦν φεύγομεν τὴν εἰρηνικὴν ἀδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον ἁρπάζομεν, ἐὰν ὁμολογηθῇ ἡ πίστις ὀρθὴ, καὶ παύσωνται τὴν λέγειν ῥαιῶτα, ἀφ' ἧς ξενοποιοῦντες, ὑπεκλαλοῦσι θάνατον τοσοῦτον γὰρ διαφορὰν ἔχει ὃ ἀποκαλεῖ τετραδίτην τὸν αὐτοῦ δυσφημίαν, ὡς μολυνέσθαι καὶ τὰ ἀναγινώσκοντα.

bus approbo erga me studium vestrum, sed laudo circa dogmata desiderium, in quo deitatis & humanitatis Domini meministis. Et post pauca: *Et aspicio populos multam quidem reverentiam, & pietatem prudentissimam possidere, ignorantia vero dogmatis cacutire; hoc autem non crimen est plebium, sed, ut verecunde, aut decenter dicam, propterea quod doctores elimatius & liquidius vobis aliquid etiam de dogmatibus tempus non habuerint apponendi.*

Rogo, dicatur quomodo non habuerint tempus docendi prædecessores ejus? Eloquentiorne est Joanne, aut beato Attico comparandus? Aut æqualis eis, aut prudentior invenitur? Quid hoc est superbius? Aut quomodo non evidenter confitetur, hæc dicens, novam se & inconsuetam afferre doctrinam, & prorsus ignotam prædecessoribus suis; & hoc ipsum nefandum, hanc velle in Ecclesiam introducere. X.

Mihi autem nullus adversus eum sermo de aliis causis est: sed contingat eum pœnitere, & rectam aliquando confiteri fidem; de iis autem, quæ adversum me molitur, irritans inimicos & provocans, satisfaciet Deo. XI.

Nihil autem mirum, si male de nobis loquantur sterquilinia civitatis Chæremon & Victor, & Sophronas, & decoctoris Flaviani mancipium: semper enim & circa se fuerunt, & erga alios nequam. Noverit autem, qui eos irritat, quod nos nunquam formidavimus peregrinationem suscipere, sed nec illorum accusationibus respondere, si tempus hoc exigat. Potest enim evenire, Salvatoris nostri dispensatione faciente, ob leves forte etiam & vilissimas causas, ad purgandam Ecclesiam, juberi concilium convocari. XII.

Non igitur speret miser ille, etiamsi adhuc nos plures, & fide digniores accusent, se nostrum judicem fore; quia etiamsi jubeatur ad illum nos venire debere, refutabimus audientiam ejus, & Dei favore, dilucidabimus res magis, quatenus de suis blasphemiis debeat satisfacere. XIII.

Neque igitur pacem refugimus, sed & cupimus, si fides recta fuerit annuntiata, atque professa, vel si talia cesset tandem aliquando prædicare. Tantam enim perversitatem ille ejus quaternio habet, ut merito de his, qui scripserunt, dicatur, quia principatum in blasphemiis tenent. XIV.

XV. Quia vero causatur, locutionem inconsuetam flagitari, Dei genitricem, id est, Θεοτόκον, Virginem sanctam, quam nec Scriptura, neque sancta synodus protulit; dicat nobis ipse interrogatus, vbi genitricem Christi, id est, Χριστοτόκον Scriptura loquatur? An vllum episcopale concilium est, quod θεοδόχον, id est, susceptricem vel capacem deitatis formam, nominaverit Christum?

Επειδὴ δ' αἰτιᾶται, ὡς λέξιν ἀσυνήθη εἰρηκεν ἡ γραφὴ, ἠρωῶ ἡ ἁγία συνοδος, Θεοτόκον ὀνομάσασα τ' ἁγίαν παρθένον, ἐρωτάτωσάν αὐτοὶ, ποῦ Χριστοτόκον, ἢ θεοδόχον βύβλον γεγραμμένον. πρὸς τοῦτο κἀκεῖνο ἀνέθηκεν αὐτοῖς λέξεσιν οὕτω. τ' θεοδόχον ὡ Θεῷ μὴ συνθοξολογοῦμεν παρθένον.

XVI. In illo enim quaternione, quem huc misit, nosque vehementer offendit, ita est, τ' θεοδόχον τῷ Θεῷ λόγῳ συνθοξολογοῦμεν μόρφην, id est, susceptricem Dei formam vna ac pari, qua Deum Verbum, deitatis ratione veneremur. Similiter, de illa quoque venerabili semper virgine ita posuit, τ' θεοδόχον παρθένον τῷ Θεῷ μὴ συνθοξολογοῦμεν, id est, susceptricem deitatis Virginem cum Deo ad divina non attollamus.

XVII. Nescit vero quid loquatur. Si enim Virgo, vt vult, non peperit Deum, nec est Θεοτόκος, neque suscipere potuit Deum in vtero, qui est Christus, quomodo saltem θεοδόχος est, vt ipsi iterum placet?

Οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει. εἰ γὰρ μὴ τέτοκε Θεὸν, μηδὲ ἔσχεν ἐν τῇ κοιλίᾳ Θεὸν ὄντα Χριστὸν, πῶς ἔτι θεοδόχος ἐστί;

XVIII. Quid in dictis suis Patrem Θεοτόκον dici mavult, quam illam Virginem sanctam, quem rectius & competentius Θεοχωνήτορα (Latini Dei genitorem diterent) enuntiare debuerit? Dicat ergo nobis, vbi legerit hæc verba, vel a quibus audierit. Multa sunt crimina expositionum ejus, sed servabuntur, & proferentur in tempore opportuno, nisi forte pœnitudo aliqua subsequatur.

Καὶ αὐτὸν δ' τ' πατέρα εἶπε Θεοτόκον. ποῦ πρίνω ἀνέγνω ταῦτας τὰς λέξεις ταύτας, ἀγνοῶ. πλὴν ὅπου δ' καὶ ἀλλαχοῦ πολλὰ ἐπισύρει ἐγκλήματα ἐκ τ' ἐξηγήσεων αὐτοῦ, φυλαχθήσονται ἕως καιροῦ, εἰ μή τις λύπη μετάγνωσις.

XIX. Oportet autem me meum vobis propositum facere manifestum, & ideo iterum scribo, quod etsi ego sim natura pacificus, & litium satis ignarus, opto tamen Ecclesias quietem habere, & sacerdotes Dei in pace degentes nostri memores esse, dicente omnium salvatore Domino Jesu Christo: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.*

Ioan. 14. v. 27.

XX. In colloquiis ergo hoc dicite, quia multa quidem ab eis, quæ nos læderent, processerunt; verumtamen erit pax, cum ille docere destiterit talia, vel sentire: fides enim cum læditur, inimicitias excitat, imo & exaggerat.

XXI. Si rectam profiteatur fidem, fiet plena & firmissima pax, quam si in voto gerit, scribat catholicam fidem, & mittat Alexandriam: si hæc ex affectu cordis intimi scribantur, paratus sum & ego pro viribus meis, similia scribere, & edere librum, ac dicere, nullum debere gravari consacerdotum nostrorum, quia ejus voces discimus habere

intentionem rectam, & propositum manifestum. Si vero in pravitate inanis gloriæ permanet, petitque pacem, nihil restat, nisi vt obstemus totis viribus, ne consentire illi putemur. Nam mihi pro fide, quæ in Christo est, & laborare, & vivere, & mori, maximum votum est.

Hæc epistola tota fere historica est.

EPISTOLA SANCTI CYRILLI ALEXANDRINI EPISCOPI, &c.] Inter epistolas sancti Cyrilli, quæ pertinent ad concilium Ephesinum, aliæ sunt historicæ, aliæ dogmaticæ, aliæ mixtæ: historicas dico, quæ lucem afferunt rebus gestis: dogmaticas, quæ fidem exponunt: mixtas, quæ vtriusque modi. Hæc tota fere historica est. neque id mirum: habet enim formam commonitorii fidis hominibus dari, ad negotia in vrbe regia pro tempore & loco tractanda.

Longe diversa est, quomodo editur ex Mercatore, quam quæ vulgo legitur in concilio generali.

Porro autem mirum quantum discrepat, prout hic a Mercatore interpretata legitur, ab ea quæ reperitur in vtraque versione concilii Ephesini, Peltana scilicet ac Romana, quæque in editione operum Cyrilli, tum Latina vetere, tum recentiore Græco-Latina, vt idcirco diversam posset opinari quispiam, nisi pars prior, majorque, paucis admodum immutatis, eadem foret. Unde vix non adducor vt credam, Græcam, vt nunc quidem habetur, corruptam esse, & ex Marii Mercatoris versione corrigendam. Mariana certe longe plus luminis affert historiæ, quam vulgata, minusque habet perturbationis, vt ex sequentibus observationibus liquebit.

Quæque corrigi debet ex Mariana versione.

Alius est apud Mercatorem titulus, quam in vulgatis codicibus quis retinendus.

AD CLERICOS SUOS CONSTITUTOS CONSTANTINOPOLI, &c.] In editione vulgata concilii Ephesini inscribitur: *Ad clericos Constantinopolitanos mutuis dissidiis conflictantes.* Hic an ille titulus falsus sit, dubium faciunt conjecturæ in vtramque partem non leves.

Rationes pro retinendo vulgari.

Prima.

Pro vulgari facit, primum quod repertus sit in omnibus Græcis codicibus, sive quos Peltanus consuluit, sive quibus est vsus Autbertus in accuranda operum Cyrilli Græco-Latina editione. Deinde quod ex ipso initio epistolæ conjici possit, Constantinopolitanos clericos ad Cyrillum scripto quæstos esse de Nestorio, nec alia præter hanc responsio appareat. Tum, quod vbi de Nestorio sermo est, bis appelletur eorum, ad quos scribitur, Episcopus. Denique, quod mentio fiat libelli cujusdam contra Nestorium ab iis, quibus scribitur, compositi, & Imperatoribus offerendi. Hunc autem credideritaliquis eumdem esse, ac qui a Constantinopolitanis oblatus fertur.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

1. *part. conc. Ephes. c.* 3.

Sunt vero longe plura gravioraque rationum momenta, pro restituendo in locum alterius, qui subrepsit, Mariano titulo. 1. Cyrillus suos, sive apocrisiarios, sive agentes in rebus Ægyptiæ diœcesis, habebat semper in vrbe regia, & iis potissimum turbulentis temporibus indigebat fidis atque industriis, qui prudenter explorarent, & rerum inclinationes, & qua ratione declinarentur artes Nestorii, non tantum Cyrillo, sed etiam fidei perniciem molientis. 11. Epistola formam habet commonitorii, eique plane respondet, quod Cyrillus dedit Eulogio presbytero suo in vrbe post peractum concilium versanti. Superat vero omnem fidem, ab alieno præsule commonitorium, imo & procurationem dari clericis alterius Ecclesiæ, & illius præfertim quæ invidia laboraret erga Alexandrinam, in qua certe multi adhuc existerent addicti Chrysostomo, cujus nomen vixdum Cyrillus receperat. 111. De suis calumniatoribus Alexandrinis Cyrillus perinde loquitur, ac de hominibus valde notis apud eos quibus scribit. Usque adeone vero Alexandrini innotescerent hominibus longe positis, vt verbo indicari possent? 1v. Etsi plures extant Cyrilli ad Constantinopolitanos clericos epistolæ, alia tamen nulla responsionis formam habet, quam quæ scripta est ann. 430. circa autumnum, ex concilio Alexandrino, imo nec alia potuit esse hujusmodi, cum hæc ipsa, cujus modo meminimus, videatur dicere eatenus a Cyrillo responsum non fuisse clericorum vrbis regiæ querelis. Hæc autem quam habemus præ manibus, anno toto prius missa est. v. In hac ipsa epistola, prout a Mercatore versa legitur, tantum abest, vt dicatur Nestorius eorum esse Episcopus, quibus scribebatur, vt potius vno in loco de se Cyrillus diserte loquatur, seque eorum, ad quos scribit, Episcopum vocet. v1. Nullus precum libellus Imperatori a clericis vrbis regiæ oblatus legitur; sed potius a monachis, quorum dux Basilius archimandrita. Quare si qua foret necessitas fatendi epistolam a Cyrillo scriptam ad eos, qui libellum oblaturi essent, scriptam vtique fatendum esset, non ad clericos Constantinopolitanos: qua generalitate vocis, aut totus clerus, aut certe pars melior intelligitur; sed ad monachos, e quibus inter diaconos, quemadmodum & inter lectores, quidam erant. Denique, minorem fidem merentur Græci codices longo post tempore exscripti, quam Marius Mercator epistolam tunc pene cum scriberetur, interpretatus.

Tertia.

Quarta.

1. *part. conc. Ephes. c.* 27.

Quinta.

Sexta.

Ultima.

Rationes pro Mariano titulo restituendo in locum alterius.

Prima.

Tempus scriptionis ex eo facile intelligitur. Fit in ipsa mentio, & sparsæ in vrbe Cyrilli epistolæ ad monachos Ægypti, indeque exacerbati Nestorii; & responsionis a Photio ad epistolam editæ; & libellorum ab Alexandrinis calumniatoribus in Cyrillum Nestorio porrectorum; & habiti a Nestorio sermonis, cujus initium est: *Contumelias*, &c. Eam igitur oportet post ista scriptam fuisse, atque adeo non ante mensem Februarium ann. 430. cum ipsa eo vsque perducta sint; imo cum idem argumentum contineat, atque secunda Cyrilli ad Nestorium epistola, nec ipsius tamen faciat mentionem, cum faciendi necessitas foret, si modo veritas pateretur, oportuit profecto, vel ante ipsam scribi, vel cum ipsa secunda. Atqui epistola Nestorium Cyrillus monuit sub initium ann. 430. mense Mechir, seu Februario: ad hocigitur tempus, quod ante diximus, pertinet.

Quo tempore epistola scripta sit.

Secunda.

3. *part. conc. Ephes. c.* 37.

INVIDI NOSTRI, &c.] In Græco textu pro invidis nominatur Anastasius, impurus ille presbyter, Nestorii syncellus, & consiliorum particeps, hæresisque spargendæ administer, qui cum Antiochiæ venientem Nestorium comitatus esset, primus, si qua fides historicis Græcis, ausus est publice in Ecclesia negare, beatam

De Anastasio Nestorii syncello.

Virginem esse Deiparam, sive id in collatione effuderit, æstu disputationis abreptus, vt innuit Socrates, sive scriptam a Nestorio homiliam legerit, quod tradit Theophanes.

Lib. 7. c. 37. In chronolog. ad ann. 428.

Dixi vero, si qua fides historicis Græcis: nam Cyrillus vult a Dorotheo Martianopolis Episcopo hanc blasphemiam pronuntiatam, Nestorio præsente nec improbante. Lis vtcunque componi potest, si Anastasius dicatur negasse primus Virginem esse Deiparam; primus anathema Dorotheus pronuntiaverit in eos, qui id assererent.

Anastasius porro ille est, quem Charisius retulit dedisse vna cum Photio itidem Nestorii administro, literas commendatorias Jacobo & Antonio ad Philadelphienses, vt eos ab hæresi Quartadecimanorum revocarent: non tamen ad fidem catholicam, sed ad Nestorii partes, incauta subscriptione symboli a Theodoro Mopsuesteno conficti, de quo postea nobis erit sermo.

2. part. conc. Eph. act. 6.

De epistola Cyrilli ad monachos Ægypti. *1. part. conc. Ephes. c. 2.*

Scripsi ad monachos, &c.] Epistola Cyrilli ad monachos Ægypti, quæ tota fere in dogmate explicando versatur, primus fuit sancti præsulis adversus Nestorium labor: quem qua occasione susceperit, tradit ipse cum in parte secunda hujus epistolæ, aliisque passim in locis, tum maxime in prioribus monitoriis ad Nestorium literis. Cum enim exegeses Nestorii, & præsertim sermo primus de virgineo partu, venisset in manus monachorum Ægypti, mentesque nonnullorum ita pervertisset, vt audacter affirmarent, nec Virginem esse Deiparam, nec Christum Deum, sed Dei tantum instrumentum, aut hominem θεοφόρον; huic malo Cyrillus vt occurreret, sermonem de virgineo partu ita retexit, vt ostenderet, primum auctoritate Athanasii rationeque, Virginem dici debere Deiparam, siquidem Christum Deum genuerit. Deinde Christum esse Deum conficeret, partim ex symbolo Nicæno, partim Scripturæ testimoniis, & illo potissimum: *Verbum caro factum est.* Tum cavillationibus hæreticorum responderet, modumque exponeret vnionis Verbum inter ac humanam naturam. Tandem multis quæstionibus ita satisfaceret, vt peritiores quidem monachorum adversus hæreticorum argutias instrueret, simpliciores juberet ab inquisitione subtiliore abstinere.

Ioan. 1. v. 14.

De Photio presbytero Nestorii administro. *2. part. conc. Eph. act. 6.*

A Photio aut ab alio quolibet, &c.] Socius fuit ille, vt diximus, Anastasii presbyteri, quicum Philadelphiensium corruptoribus literas dedit, quarum mentio fit in causa Charisii. Quam vero scripsit responsionem ad librum Cyrilli ad monachos, ea, nisi fallor, periit absumpta flammis, quibus Nestorianos libros comburi jussit Theodosius edicto, quod lectum dicitur monachis die 23. Pharmuthi, Indictione I. anno Diocletiani CLXIV. id est, anno Theodosii XLI. Valentiniani XXIV. Christi CCCCXLVIII. Zenone & Posthumiano coss. die XVIII. Aprilis: quanquam anteccessit alterum edictum eadem de re, quod in codice Theodosiano datum scribitur Constantinopoli III. Nonas Augusti, Theodosio XV. & qui fuerit nuntiatus, coss. id est, anno Christi 435.

3. part. conc. Eph. c. 48.

Et aliam veluti in speciem quaternionis.] Charta illa in speciem quaternionis, cui titulus inscriptus erat: *Adversus eos, qui propter conjunctionem, vel divinitatem Filii mortificant, vel humanitatem in Deum transferunt*; nullatenus differt a sermone quarto adversus Proclum, cujus initium est: *Contumeliæ quidem*, &c.

In personis tantum faciunt unitatem, &c.] Super ea Nestorii opinione vide dissertationem hac de re singularem.

De calumniatoribus Cyrilli apud Nestorium. *1. part. conc. Ephes. c. 6.*

Quod introducant quosdam loquaces, &c.] Id ipsum queritur Cyrillus apud Nestorium. *Garriunt, sicut audio, quidam de existimatione mea apud religionem tuam, & hoc frequenter, processionum vel conventuum opportuna tempora aucupantes, & eo magis forsitan arbitrantes delectare se aures tuas, adversum nos inconditas voces emittunt. Qui læsi quidem in nullo sunt, objurgati autem a nobis sæpe, sed hoc leniter; vnus eorum, quod cæcos & pauperes vexabat injuria; alter, quod contra matrem evaginaverat gladium; tertius, quia cum ancilla aurum furatus est alienum, & quia talem semper habuerit existimationem, qualem nullus provenire vel gravissimis inimicis optaverit.*

De sermone secundo Nestorii.

Non clamoribus approbo, &c.] Hæc ipsa verba leguntur in 20. excerpto Ephesino: continent vero initium sermonis, vt ego quidem opinor, secundi. Vide observationes ad eum ipsum sermonem.

Vehemens Nestorii a Cassiano reprehensio. *Lib. 7. c. 30.*

Propterea quod doctores, &c.] Hunc locum vrget Cassianus. *Et tu, o impiissime atque impudentissime, præclaræ vrbis contaminator, catholicæ ac sanctæ plebis gravis & exitiosa contagio, stare in Ecclesia Dei ac loqui audes, & blasphemis ac furiosis vocibus tuis sacerdotes semper illæsæ fidei & catholicæ confessionis infamas; magistrorum priorum vitio plebem Constantinopolitanæ vrbis errare? Tu ergo emendator priorum antistitum; tu condemnator veterum sacerdotum; tu Gregorio excellentior; tu Nectario probatior; tu Joanne præstantior, omnibusque orientalium vrbium sacerdotibus?*

Oportet Cassianum vidisse hanc epistolam, quippe a Cyrillo ad Celestinum missam per Possidonium cum aliis ejusdem negotii chartis; vel Nestorium, quod magis reor, suum secundum sermonem per Antiochum Celestino direxisse.

De superbia Nestorii in aliis doctoribus despiciendis. *Lib. 7. c. 32.*

Quid hoc est superbius? &c.] Nestorium Socrates accusat superbiæ, sed & simul ignorantiæ. Sic enim scribit: *Ego dum libros a Nestorio editos lego, hominem reperio imperitum, & doctrinæ penitus expertem.* Et post pauca: *Vocem hanc,* Θεοτόκος, *tanquam larvam reformidans declinat, hocque illi præ insigni insscitia & ignoratione contigit. Nam tametsi natura linguæ erat diserte, & propterea doctus putabatur; tamen revera imperitus fuit: quin etiam veterum interpretum scripta perdiscere dedignatus est. Linguæ enim volubilitate & elegantia insolenter se efferens, cum veteres prope neglexit, tum se ipsum omnibus antecellere existimavit.*

De libellis adversus Cyrillum per calumniatores Alexandrinos Nestorio datis. *Nunc primum editur interprete M. Mercatore.*

Adversum me molitur irritans inimicos, &c.] Consonant quæ habentur in tertia epistola Nestorii ad Celestinum de libellis adversus Cyrillum datis. *Didici*, inquit, *honestissimum Cyrillum Alexandrinæ vrbis Episcopum, propter libellos contra eum nobis oblatos, exterritum ac sibi venantem latebras, ad evitandam sacram synodum propter hos ipsos libellos futuram, quasdam alias interea cogitationes excogitare verborum*, &c.

De Victore monacho per injuriam inter calumniatores Cyrilli habito.

Sterquilinia civitatis, &c.] Eorum nefanda crimina paulo ante ex epistola Cyrilli ad Nestorium relata sunt. Fuit tamen a calumniatorum numero eximendus vir sanctissimus Victor, cujus apologiam postmodum

3. part. conc. Eph. c. 13.

scripsit Cyrillus ipse ad Imperatorem. *Expertus est mecum*, inquit, *infrænatæ linguæ jacula etiam dilectus solitarius Victor. Sparserant enim de illo quidam, qui mentiri consueverunt, quod is quoque contra me absurda quædam nugatus esset, vt etiam cum Ephesum ad me veniisset, nonnulli ex sancta synodo plurimum ipsum accusarent: imo vero universi, veluti vnum ex impiorum numero perosi, illum averserati sint, perstiteruntque parricidam & fratricidam aliisque ejusmodi nominibus appellare. Cum autem ille senex hoc intellexisset, multis admodum sanctis Episcopis ipsum circumstantibus, sublatis in cælum manibus, præter morem suum per sacrosanctum baptisma, & venerandæ Christi mysteria, nullius horum scelerum sibi conscium esse juravit; ac denique offensorum animos ægre ego & ipse simul hac ratione placare potuimus.*

Circa hos homines non satis sibi constat Christianus Lupus: eos enim facit modo Constantinopolitanos presbyteros, cum Photio adjungit adversus Cyrillum; modo Alexandrinos, cum objecta ipsis vere a Cyrillo crimina, credidit ipsos potius Cyrillo objeciſſe. Quæ porro fuerit causa credulitatis tam alienæ a vero, etsi communis Lupo cum aliis quibusdam, non potui, etsi diu cogitaverim, divinare: sunt enim aperta in contrarium Cyrilli verba.

Epist. 2. ad Nestor. 1. part. conc. Eph. c. 8. De calumniis Alexandrinorum ad Imperatorem a Nestorio delatis. 3. part. conc. Ephes. c. 13. Philipp. 3. v. 19.

Si male de nobis loquatur, &c.] Horum accusationes Nestorius ad Imperatorem detulit: vnde fuit necessitas imposita sancto Præsuli scribendæ ad Theodosium defensionis. *Nestorii dogmatum propugnatores*, inquit, *invidiæ odiique arcum in me tendentes, impotentisque insaniæ suæ ausus variis modis adversum me concinnantes, viros quosdam*, quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, *sicut beatus Paulus dicit, mercede pararunt, & accusatores adornarunt, ac vt vestro imperio molestiæ sint, & quidem frequenter, curaverunt*, &c.

Iterum de quarto sermone Nestorii adversus Proclum. Num. 3. hujus epist.

Quaternio.] Ipse est quartus sermo adversum Proclum, quem specie quaternionis oblatum diacono suo scribit Cyrillus, quique in Græco vere dicitur, *quaternio blasphemiarum Nestorii.*

De differentia Græci textus, vt nunc quidem habetur, a Mercatoris versione.

Dicat nobis, &c.] Mirum quantum hæc & alia quæ sequuntur a Græcis discrepant; sed procul dubio Græca vix vllum, saltem initio, faciunt probabilem sensum. Certe interpres Romanus, etsi valde conaretur, non potuit satis huic vitio mederi. Longe clariora sunt, & reliquis consonantiora quæ Mercator habet.

De primo sermone, qui est de virgineo partu. Num. 11.

In illo quaternione, quem huc misit, &c.] Intelligit sermonem primum de Incarnatione, seu de virgineo partu, in quo continentur hæc ipsa verba: Ἡ ϑεοδόχος τοῦ ϑεοῦ λόγου συνάφεια μόσον, id est, susceptricem Dei formam vna ac pari, qua Deum Verbum, deitatis ratione veneremur.

Auctoris libri qui Prædestinatus inscribitur, de ortu dissidii inter Cyrillum & Nestorium sententia. Hæresi 89.

Non mediocriter ista juvant sententiam, licet insolentem, auctoris Prædestinati hunc in modum narrantis exordium nati Cyrillum inter & Nestorium dissidii. *Octogesimam & nonam hæresim Nestorius Constantinopolites Episcopus dicitur incurrisse. Consuetudo est namque, vt vnum tractatum suum Episcopus Alexandrinus mittat ad Constantinopolim, qui recitetur in Pascha, & tractatum suum Constantinopolitet, qui Alexandriæ recitetur. In tractatu suo Constantinopolites Nestorius scripsit, Mariam non esse* Θεοτόκον, *sed* Χριστοτόκον, *id est, non Deum peperisse, sed hominem. Si enim dixerimus quia Deum genuit, facimus matrem deorum, sicut gentiles.*

Observa hanc vocem, *in Pascha*, non ita accipiendam, vt tractatus intelligatur lectus die Paschatis, sed in Pascha, id est, ad Pascha indicendum die natali Christi.

Ut ipsi iterum placet.] In alio nimirum sermone, quam cujus modo fiebat mentio. Is autem est quartus adversus Proclum, in quo sunt hæc verba: *Vnus est enim, vt ego secundum ipsos dicam, Pater Deus* Θεοτόκος, *id est, genitor Dei, qui hoc nomen impositum habet.* Num. 47.

Iterum de differentia textus Græci a Mercatoris versione.

Quid in dictis, &c.] Hæc iterum a Græcis longe differunt, sed iis, opinor, tanto meliora, quanto aptiora orationis seriei, & explicantiora dictorum. Cur autem Cyrillus Deum Patrem malit dici Θεογεννήτος, quam Θεοτόκον, in promptu causa est: τίκτειν enim, quod parere est, de matre frequentius dicitur, quam de patre, cujus proprium est γεννᾶν, seu generare. Jubet autem excellens ratio principii, quæ primæ personæ convenit, vt appellationem a patre potius quam a matre ad divinam personam transferamus. quanquam nec ipsa Scriptura semper ita scrupulose loquitur ea de re, Patrem enim æternum Filio dicentem inducit: *In splendoribus sanctorum ex vtero ante Luciferum genui te.* Ps. 109. v. 3.

Maxima rursus diff.rentia Græci textus a Mercatoris versione. De libello precum, cujus mentio fit in Græco.

Oportet autem me meum vobis propositum facere manifestum.] Hæc & alia ad vsque finem desiderantur in Græco, pro quibus leguntur nonnulla de libello precum, qui offerendus esset Theodosio imperatori, quique a Cyrillo lectus emendatusque, & cum mandatis remissus dicitur, vt sin minus necessitas vrgeret, premeretur; si Nestorius insanire pergeret, offerretur. Porro autem Cyrilli nomine offerendum fuisse, ex eo credo aliquos dixisse, quod in illo videretur Cyrillus petere ab Imperatore, ne judicem haberet Nestorium de libellis, quos accusatores dedissent.

Verum vt hac de re tota, aperiam quid sentiam, assero primum, falli opinione sua, sive qui hunc librum putant eundem esse cum obtestatione proposita Constantinopoli, de consensione Nestorii cum Samosateno; sive qui obtestationis auctorem faciunt Cyrillum: nam publicata est illa, & vno fere anno antequam scriberetur epistola, de qua agimus, & ab Eusebio Dorylæi postmodum Episcopo, & ad Nestorium publice hæresis postulandum. Cum tamen Cyrillus in Græco textu dicat, se libellum suppressisse, quomodo ab aliis compositus fuerat, aliisque verbis emendatum dictasse, ne quereretur Nestorius se apud Imperatorem hæresis postulari: quidquod obstestatio nec vllam habet speciem libelli precum ad principem, nec Imperatori oblata est, sed proposita palam omnibus in vrbe regia versantibus.

Assero deinde, totam hanc libelli historiam videri posse non nemini suspectam, nec sine ratione, cum nullo alio in loco fiat ejus mentio: nam quod veniat forte in mentem alicui, id totum intelligi debere de supplicatione Basilii aliorumque monachorum Theodosio data, nullam habet similitudinem veri; siquidem in libello cavetur, ne accusari apud Imperatorem hæresis Nestorius videatur: accusatur aperte in supplicatione. In libello Cyrillus detrectat judicium Nestorii, expresso inimicitiarum modo: nihil horum in supplicatione legitur. In libello Cyrillus suo nomine locuturus erat; in supplicatione pro se agunt monachi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Si quis tamen putet totum id quod de libello scribitur, ad supplicationem monachorum pertinere, dicat visam fuisse Constantinopolitanis omittendam emendationem Cyrilli, propter insanam Nestorii, tum in spargendo errore, tum in vexandis adversariis pertinaciam, ob quam aperte in crimen hæresis vocandus esset.

Dicat & postulationem œcumenici concilii idoneam esse declinationem causæ apud Nestorium dicendæ, fuisseque prudentiæ singularis, non tantum postulare judicium monachorum nomine, non item Cyrilli; sed etiam Cyrillum inter Patres fidei testes numerare, quo Nestorii adversarius declararetur, atque adeo alterius judicio obnoxius. Quod autem sine magnificis, vt tamen moserat, titulis appelletur, indicium non dubium forte videbitur, visam a Cyrillo supplicationem fuisse, sed præ modestia suis laudibus quasi repurgatam.

Existimo denique, nec sine ratione, epistolam a Cyrillo perinde scriptam reipsa, atque a Mercatore in Latinum versa est; assumentum vero Græcum nihil aliud esse, quam commonitorium seu schedulam, quam eidem libello, vt fit, Cyrillus, cum remitteret, adjunxerit, quamque aliquis non intelligentissimus partem esse epistolæ crediderit, cui, ne duas haberet clausulas, propriam fustulerit, vt insereret alienam.

Verum ne quid eorum quæ legi solent, desideretur hoc in loco, schedulam Græce, Latineque exhibemus, sed suo nomine inscriptam.

COMMONITORIUM
EPISTOLÆ SUBJUNCTUM.

LIBELLUM supplicem a vobis ad me missum, qui Imperatori porrigendus est, non tamen sine nostra sententia, accepi & legi: verum quod prolixe in eum invehatur, qui istic agit, sive fratris, sive alio quocumque nomine censeatur, hactenus suppressi, ne adversum nos insurgens, se per nos hæreseos apud Imperatorem delatum cavilletur. Itaque aliis verbis illum dictavimus, eum quoque nobis judicem detrectantes, expresso inimicitiarum modo, & præsentem controversiam, si omnino importuni esse perrexerint, ad aliud forum transferri rogantes. Cum itaque libellum perlegeritis, si qua necessitas poposcerit, tradite; & si eum in hisce insidiis perseverantem, & nihil non adversum nos molientem animadverteritis, diligenter perscribite. Eligam enim viros pios ac prudentes, cum Episcopos, tum monachos quoque, quos etiam primo quoque tempore ad vos mittam. *Neque enim oculis meis*, vt scriptum est, *somnum dabo, neque palpebris meis dormitationem, neque requiem temporibus meis*, donec certamine pro omnium salute perfunctus fuero. Quare cum meam nunc sententiam didiceritis, viriliter agite. Quam primum enim parabuntur a me literæ, & quales oportet, & ad quos oportet. Statui enim propter Christi fidem quemvis laborem subire, quævis quoque perferre tormenta, etiam ea quæ inter supplicia censentur gravissima, donec tandem mortem, hac de causa susceptam, mihi jucundam pertulero.

Ps. 131. v. 4.

Τὸ δέ γε ἀρεσάμενον ἡ δέησις ὃ πρὸς ὑμᾶς ἀπεστάλην ὡς ὀφείλῃ ὑπεδεξάσθαι μὲ βασιλῆ, οὐκ αὐθ᾽ ἡ γνώμης ὑμᾶς, λαβὼν ἀνέγνων. ὅπερ ἡ πολλῷ εἶχε καταδρομῇ τῇ ἐκείνου ἢ ἀδελφοῦ, ἢ πῶς δὴ ἔτυχε, τέως ἐπέσχον, ἵνα μὴ ἐπεμβαίνοι ἡμῖν λέγων, κατηγορηκατέ μου ὡς τῆ βασιλέως, ὡς αἱρετικοῦ. κατηγορήσαμεν ἡ ἕτερως, μᾶλλον τῆ πραγτείας ἢ αὐτῆ κρίσιν, ἐπόντες ἐκ τῆ ἕδρας τὸ ἔτερον, ἐκ τὸ δίκαιον μεταπέσαι, εἰ σώζονται ὅλως ἐκεῖνοι, εἰς ἑτέρους ἀρχοντας. ἀναγκόντες τοίνυν ὃ ἀρεσάμενον, ὑπόδοτε, εἰ καλέσῃ χρεία. καὶ ἴδοιτε ὅτι ὑπερβαλλόντως ἐμμένῃ, καὶ δηλῶς πάντα κινῆ ἕτερον τὰ καθ᾽ ὑμᾶς ὁρᾶν τα, ταυτὸ μάς χράψατε. ἐκ ὀλιγεξάμβους ἀνδρας βίβλους καὶ φρονίμους, ὑπισκόπους τε καὶ μοναζόντας, ἐξαπορελᾶ πρὸ τοῦ καιροῦ. Οὐ γὰρ μὴ δώσω ὕπνον, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ἐκ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ ἀγωνίσωμαι τὸ ὑπὲρ τῆ ἀπάντων σωτηρίας ἀγῶνα. ἑτοίμως μεμαθηκότες τὸ ἡμᾶς γράμμα, ἀνδρίσασθε. ἤδη γὰρ καὶ ἡμῖν) πρὸς ἡμᾶς γράμματα, ἃ δεῖ, καὶ πρὸς οὓς δεῖ. σκοπὸς γάρ μοι ἕνεκα τῆ εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ καμεῖν, ἐκ ὑποστῆναι πᾶν ὁποιονοῦν τῶν νομιζομένων εἶναι δεινῶν ἐν βασάνοις, ἕως οὗ ἐκ τὸν ἡδύ μοι ἕνεκα τοῦτο ὑπομείνω θάνατον.

SECUNDA

SECUNDA NESTORII EPISTOLA AD S. CYRILLUM ALEXANDRINUM RESCRIBENTIS,

similiter ex Græco sermone translata in Latinum a Mario Mercatore.

HÆc epistola missa est ann. 430. post Pascha. Respondet enim secundis literis, quas Alexandria Cyrillus Constantinopolim dedit ad Nestorium, mense Mechir, Indictione XIII.

Lib. 14. c. 33. Differt. de Synod.

De hac ipsa Nicephorus scribit in hæc verba, alias scrupulosius examinanda: *Cyrillus Nestorii literis ingenies hæresis fluctus eructantibus acceptis, cum quaternionibus quibusdam aliis, provincialem Alexandriæ synodum congregavit, atque mutuas utriusque epistolas exhibuit, quarum exempla synodique ipsius decreta, ad veteris Romæ Episcopum Cœlestinum misit.*

Ejusdem exemplum a Cyrillo primum per Possidonium diaconum, a Nestorio deinde ad sanctum Cœlestinum transmissum est: illud quidem ex epistola Cyrilli ad Cœlestinum; istud ex tertia epistola Nestorii ad eundem constat.

Lecta est in concilio Ephesino, & cum anathemate in auctorem a metropolitis primum singulatim dicentibus sententiam reprobata; ab aliis deinde conclamantibus in hæc verba: *Omnes Nestorii epistolam, & dogmata anathematizamus; omnes Nestorium hæreticum anathematizamus.* Relecta quoque & damnata in concilio Calchedonensi.

Part. 1. conc. Eph. act. 1.

Ex ea vero verbisque auctorum ipsius mentionem facientium, multa intelligere licet ad hæresis Nestorianæ, & historiæ penitiorem intelligentiam conducentia, quæ suis singula locis exponenda sunt.

ΤΑΣ μὲν καθ' ἡμῶν ὑπερῆς τῶν γραμμάτων σου χαλκίτιδος ἀφίημι, ὡς μακροθυμίας ἀξίας ἰατρικῆς, καὶ τὸ ἀφ' ὧν τοσαῦτα γράμματα αὐτῶν καὶ καιρὸν τοῖς αὐτοῖς ἀποκείσεως· ὃ δέ γε σιωπῆς οὐκ ἀνέχεται, ὡς μέγα φέρον, εἰ σιγηθείη, τὸ κίνδυνον, φύσει, καθὼς δὴ οἷός τε ὤν, ἐν τοῖς μακρολογίαις ἀποτεινόμενος, ποιήσασθαι πειράσομαι τὴν δίκησιν συντόμων, τὴν τοῦ σκοτεινῆς καὶ δυσπόστου μακρηγορίας ναυτιασμὸν φυλαττόμενος.

I. Exordium a reprehensione literarum Cyrilli, & causa rescribendi.

INJURIAS quidem tuarum adversum nos admirabilium literarum, tanquam medicinali dignas patientia, & pro re ac tempore opportuna ad has responsione relinquam: quod vero silentium non patitur, quia affert periculum, si taceatur, prout sum, & mihi facultas adest, ad tui prolixitatem sermonis tentabo breviter & compendio respondere, refugiens & declinans tenebrosum indigestumque longi sermonis horrorem.

Ἀρξομαι γὰρ ἀπὸ τῶν πανσόφων σου τῆς ἀγάπης φωνῶν, αἷς φησὶν ἀβουλήτως τοῦ θεοῦ τίνες εἶναι αἱ τῆς γραμμάτων σου τῶν γραμμάτων διδασκαλίας φωναί; Ἡ ἁγία, φησὶ, καὶ μεγάλη συνόδος, αὐτὸν τὸν ὑὸν Θεοῦ πάλαι καὶ φύσιν γνησίαν ὄντα μονογενῆ, τὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ Θεὸν ἀληθινόν, ὃ φῶς ὃ ἐκ τοῦ φωτός, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατήρ, καταβῆναι, σαρκωθῆναι, ἐνανθρωπῆσαι, παθεῖν, ἀναστῆναι.

II. Refert Cyrilli verba de concilio Nicæno.

Incipiam namque a sapientissimis caritatis tuæ vocibus, ipsas interponens, vel potius ad verbum instruens: *Sanctum namque*, ais, *& magnum concilium, ipsum ex Deo Patre genitum secundum naturam, unicum filium, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia creavit Pater, descendisse, incarnatum esse, atque hominem factum, passumque & resurrexisse definivit.*

Ταῦτα τῆς σῆς θεοσεβείας τὰ ῥήματα, καὶ γνωρίζῃς ἴσως τὰ σά. ἄγχου γὰρ τὰ πρὸς ἡμᾶς, ἀδελφικῶς ὑπὲρ εὐσεβείας προσφέρειν, καὶ ἐμὲ ὁ μέγας ἁγίος Παῦλος ὁ φιλτάτῳ πρὸς αὐτὸν Τιμοθέῳ διεμαρτύρατο· Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ προσμονῇ, τῇ διδαχῇ. ταῦτα γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. τί δέ μοι δῆ,

III. Eumq; ignorantiæ accusat.

Hæc tuæ religionis verba sunt, & recognoscis profecto tanquam tua: audi nunc & nos fraternam pro pietate offerentes exhortationem, hanc videlicet, quam senex ille Paulus carissimo suo Timotheo protestatus est dicens: *Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ; hoc enim faciens, & te salvabis, & eos qui te audiunt.* Quid igitur, dic mihi tu, vult ista vox

1. Tim. 4. v. 16.

attende? Sanctorum nempe illorum in superficie legens traditionem, venia dignam tibi inesse ignorantiam ignorasti, passibile eos dixisse arbitratus Verbum, quod Patri est coæternum.

IV. Et docere audet.

Attentius ergo, si placet, hæc verba rimare, & invenies divinum illum Patrum conventum, non illam consubstantivam deitatem dixisse esse passibilem; neque de recenti natam hanc, quæ Patri est consempiterna; neque istam resurrexisse, quæ templum suscitavit solutum.

Si mihi medicinam fraternam offerenti aures admoveas, ipsas tibi voces illorum interponens Patrum, a calumniæ te nexu, quam illis ingerere niteris, & per illos scripturis, absolvam.

V. Patres ait non Verbo, sed Christo & filio Dominoque humilia tribuisse.

Credimus, inquiunt illi, *& in Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM, *filium ejus unigenitum*. Pervide, quomodo Domini, & JESU CHRISTI, & vnigeniti filii prius, communia deitatis nomina, tanquam fundamenta ponentes, tum suscepti hominis, & resurrectionis, & passionis superædificant traditionem, vt nominibus quibusdam vtriusque naturæ communibus, & significativis positis, neque ea quæ generationis filii & dominationis, dissecentur; neque ea, quæ naturarum sunt propria, in singularitate nativitatis filii, vlla confusionis abolitione periclitentur, nomine vnionis.

Locus hic non nullis præbuit occasionem errandi. Vide notas.

VI. Idque confirmat testimonio Apostoli.

In hoc apud illos Paulus doctor est factus, qui cum divinæ Incarnationis memoriam faceret, incipiens subjungere, quæ sunt passionis, prius posuit, *Christus*, commune, vt paulo ante dixi, nomen naturarum; tunc decentem infert sermonem sive rationem vtriusque. etenim ait: *Hoc sentiatur in vobis, quod & in Christo* JESU, *qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo*; sed ne ad vnum quodque loquar, *factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.*

Philip. 2. v. 5.

VII. *Iste quoque locutus refellit quosdam. Vide notas.*

Quoniam igitur cœperat mortis facere mentionem, vt nequis hinc Verbum Deum passibilem suspicaretur, posuit, *Christus*, tanquam passibilis & impassibilis essentiæ, in singularitate personæ, significativum vocabulum, vt impassibilis & passibilis Christus sine periculo nominetur: impassibilis quidem deitate, passibilis vero natura corporea.

VIII. Brevitatis studio plura prætermittere se jactat.

Multa super hoc cum possim dicere, & primo quidem omnium, quod non divinitatis in dispensatione, sed susceptio-

προσέχε, βούλε); ὅπι τ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐξ ὑπολῆς ἀναγινώσκων προσέδοσιν, συγγνώμης ἀξίαν ἠγνόησας ἄγνοιαν, παθητὸν αὐτοῖς εἰρηκέναι νομίσας τ Θ πατρὶ συναΐδιον λόγον.

Ἐκκλῶ γ, εἰ δοκεῖ, τοῖς ῥήσεσιν ἀκριβέστερον· κ τ θεῖον ἐκεῖνον τ πατέρων σύριττε χορόν, οὐ τ ὁμοούσιον θεότητα παθητῷ εἰρηκότα· οὐδὲ προσφατον γνησιῷ τ τῶ πατρὶ συναΐδιον· οὐδὲ ἀναστάσιμ τ τ λυθεῖσαν ναὸν ἀναστήσασμ.

Κἂν μοι τὰς ἀκοὰς εἰς ἀδελφικὴν ἰατρείαν προσθῇς, αὐτάς σοι τὰς τ ἁγίων ἐκείνων φωνὰς προσφέρωμος, τ κατ' ἐκείνων ἀπαλλάξω συκοφαντίας, τὰ τ χ τῶν θείων γραφῶν, δι' ἐκείνων.

Πιστούμθα ποίων εἰς τ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τ υἱὸν αὐτ τὸν μονογνῆ. σκόπησον ὅπως, ὁ, κύριος, Ἰησοῦς, Χριστὸς, τ μονογνὴς, τ υἱός, προτερογ ὄντες, τὰ κοινὰ τ θεότητος κὴ τ δεσποτότητος, ὡς θεμελίους, ἐνάλλα, ὅτε τ τῆς ἀναδεσπότου, τὰ τ παθοῦς, κὴ τῆς ἀναστάσεως ἐποικοδομοῦσι προσθέσιν, ἵνα τῶν ὀνομάτων τ φύσιων ἑκατέρων κοινῶν ὄντων σημαντικῶν προσκειμένων, μή τε τὰ τ ὑότητος τ κυριότητος τιμηθῇ, μή τε τὰ τῶν φύσιων τῶν τ ὑότητος μοναδικῷ συγχύσεως ἀφανισμῷ κινδυνεύῃ.

Τούτου γὰρ αὐτὸς παιδευτὴς ὁ Παῦλος γεγένηται, ὃς τ ἀναδεσπότου τῆς θείας τὴν μνήμην ποιούμενος, κὴ μὴν τὰ τ παθοῦς ἐπάγων, πρότερον θείς, Ὁ Χριστὸς, ὃ κοινὸν τ δύο, ὡς μικρῷ πρότερον ἔφην, τῶν φύσεων ὄνομα. προσάγει τ λόγον ἀμφοτέρας ἀφεπόδη τ φύσεσι. τί γὰρ φησι; Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ κ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶ ἴσα Θεῷ. ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ καθ' ἕκαστον λέγω, ὑπήκοος ἐγένετο μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.

Ἐπειδὴ γὰρ ἔμνησε τ θανάτου μεμνῆσθαι, ἵνα μὴ τ Θεοῦ λόγον ἀντιβλήθῃ τις παθητόν, ὑποτάσσει, πᾶσι Ὁ, Χριστὸς, ὡς τ ἀπαθοῦς τ παθητῆς οὐσίας ἐν μοναδικῷ προσώπῳ προσηγορίαν σημαντικὸν· ὅπως κ ἀπαθὴς ὁ Χριστὸς, κ παθητὸς ἀκινδύνως καλοῖτο. ἀπαθὴς μὲν θεότητι, παθητὸς δὲ τῇ τοῦ σώματος φύσει.

Πολλὰ λέγειν περὶ τούτου δυνάμενος, κ πρότερόν γε Ὁ, μηδὲ γνησίως ὅτι τ οἰκονομίας, ἀλλ'

σιαν θεοπρέπειαν τοὺς ἁγίους ἐκείνους μεμνῆσθαι πατέρας· τὴν τῆς βραχυλογίας σε παρομοίως ὑποθέσιν χαλιναγωγῆσαι τὸν λόγον ἀξιῶ παρακαλῶν.

Καὶ περὶ τὸ δεύτερον τῆς σῆς ἀγάπης κινήματος, ἐν ᾧ καὶ τὴν τῶν φύσεων ἐπήνουν διαίρεσιν, καὶ τὴν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θεότητος λόγον, ὃ τὴν τούτων εἰς ἓνὸς προσώπου συναφήν· καὶ τὸ, τὸν Θεοῦ λόγον δεύτερας οὐ γυναικὸς μὴ φάσκειν δεδεῆσθαι γενέσεως· ὃ τὸ, πάσης ἀνεπίδεκτον ὁμολογεῖν τὴν θεότητα. ὀρθόδοξα γάρ, ὡς δοκεῖ, τὰ ἰδιώματα, καὶ τὴν τῶν αἱρέσεων πασῶν, καὶ τὰς διαστικὰς φύσεις, ὁλοτρόπως κακοδοξίας.

Τὰ δὲ λοιπά, εἴ μοί τινα σοφίαν κεκρυμμένην ἐπήγετο τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων ἀκοὰς ἀκαταλήπτου, τὴν σὴν ὅσην ἀκριβείας εἶδέναι· ἐμοὶ μὲν οὖν τὰ πρῶτα καταστρέφειν ἐδόκει. τὴν γὰρ ἐν τοῖς προφήταις ἀπαθῆ κηρυττόμενα, καὶ δεύτερας γενέσεως ἀδεκτον, πάλιν παθητὸν καὶ νεόκτιστον, οὐκ οἶδ' ὅπως εἰσάγω, ὡς τῇ τοῦ φύσει τῷ Θεῷ λόγῳ προσόντων, τῇ δὲ ναοῦ συναφείᾳ διεφθαρμένων, ἢ μικροῦ τινος τοῖς ἀνθρώποις νομιζομένου, ὃ τὸν ἁμαρτητὸν ναὸν, καὶ τῆς θείας ἀχράντου φύσεως, τὸν γὰρ ἁμαρτωλοῦ γενητὸν τε, καὶ τελευτὴν ὑπομείναν, ἢ περιθέσθαι τῆς διαστικῆς οὐκ ὀφλισκάνης φωνῆς, προὺς Ἰουδαίους βοώσης· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. οὐ· Λύσατέ μου τὴν θεότητα, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ.

Πάλιν πλατύναι καλοῦσά βουλόμενος, τὴν τῆς ἐπαγγελίας ἀνασκέλλουσαν μνήμην. ῥητέον οὖν ὅμως, βραχυλογίαν χαρισάμενον. πολλαχοῦ τῆς θείας γραφῆς, ἰδίᾳ δὲ μνήμην τῆς διαστικῆς οἰκονομίας ποιήσας, γέννησις ἡμῖν καὶ πάθος οὐ τῆς θεότητος, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ παραδίδου· ὡς καλλίω καὶ ἀκριβεστέραν περιγραφὴν, τὴν ἁγίαν παρθένον, Χριστοκόν, οὐ Θεοτόκον.

Ἀκουέτω γοῦν τῆς εὐαγγελίου βοῶντος· Βίβλος, φησὶ, γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. δῆλον ὅτι τοῦ Δαβὶδ υἱὸς ὁ Θεὸς λόγος οὐκ ἦν. δέχου γὰρ λέγω, εἰ δοκεῖ, μαρτυρίαν· Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσὴφ, τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός. σκόπει πάλιν ἑτέραν ἡμῖν διαμαρτυρομένην φωνήν· Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. κτίσμα

nis humanitatis tantum meminisse sanctos illos Patres, ostendere valeam. Sed recordor brevitatem orationis in præfatione promissam, & eam sentio frænare sermonem.

Venio nunc & ad secundum a caritate tua articulum motum, in quo naturarum quidem laudabam factam discretionem secundum deitatis & humanitatis rationem, & in vna persona consortium: necnon & illud, quod Deum Verbum secunda nativitate ex muliere minime dicebas eguisse; quodque passionis incapacem profitebaris deitatem: catholica enim revera sunt hæc, & omnino sectis omnibus contra dominicas naturas adversa.

IX. Laudat maligne dicta quædam Cyrilli.

Hic locus etiam decepit aliquos. Vide notas.

In reliquis vero, si aliquam latentem, & profundam, atque incomprehensibilem rationem legentium auribus afferas, tuæ sit examinare prudentiæ. Scite enim mihi priora videbaris destruere, cum eum, qui imprimis impassibilis, & secundam non recipere nativitatem fuerat prædicatus, iterum passibilem, & noviter creatum, nescio quomodo inferebas: tanquam, quæ Deo Verbo naturaliter inessent, consortio templi corrupta sint, aut oporteat forsitan pro nihilo ab hominibus putari, illud ipsum absque peccato templum, & inseparabile a divina natura, nativitatem & mortem pro peccatoribus non pertulisse; tanquam etiam voci dominicæ ad Judæos clamanti: *Solvite templum hoc, & in triduo susci-tabo illud;* non debeat credi. Non dixit: Solvite, divinitatem meam, & in triduo susci-tabitur.

X. Sed ipsum statim contradictionis arguit.

Ioan. 2. v. 19.

Iterum me hic orationem dilatare cupientem ad professionem brevitatis promissæ recordatio revocat; dicam tamen aliquid. Ubique per divinas scripturas, quoties meminerunt dominicæ dispensationis, non divinitatis Christi, sed humanitatis ejus, passio & nativitas traditur, vt secundum liquidissimam rationem convenientius ac aptius sit, sanctam Virginem, non genitricem Dei, id est, Θεοτόκον, sed Christi genitricem, id est, Χριστοτόκον vocari.

XI. Χριστοτόκον potius quam Θεοτόκον appellandam Virginem sanctam contendit.

Ad hæc Evangelista quoque vociferante: *Liber generationis* Jesu Christi, *filii David, filii Abraham;* evidens est, quia Deus Verbum Davidis non erat filius. Accipe, si videtur, & aliud testimonium: *Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est* Jesus, *qui dicitur Christus.* Intende in aliud dictum: *Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata virgo Maria, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.* Creaturam

XII. Probatque multiplici testimonio Evangelistarum & Apostolorum.

Matth. 1. v. 1: Ibid. v. 16.

Ibid. v. 18.

autem Spiritus sancti Unigeniti deitatem, quis possit vel debeat suspicari? Quid etiam his superfundi debeat? audi iterum: *Et erat mater* JESU *ili.* Et iterum: *Cum Maria matre* JESU. Illud quoque: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Et iterum: *Accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum.* Et illud: *De filio ejus unigenito, qui factus est ei ex semine David secundum carnem.* Et iterum de passione ejus: *Quia Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.* Et iterum: *Christus mortuus est pro peccatis nostris.* Et denuo: *Christo passo in carne.* Et illud: *Hoc est corpus meum, & hic sanguis meus.* Non dixit: Hæc est deitas mea.

Ioan. 2. v. 1. Act. 1. v. 14. Matth. 1. v. 20 Matth. 2. v. 13. Rom. 1. v. 3. Rom. 8. v. 3. 1. Cor. 15. v. 3. 1. Petr. 4. v. 1. Luc. 22. v. 19.

XII. Atque etiam ipsiusmet Christi.

Et decem millia alia sunt, aliis atque aliis vocibus protestantibus humanum genus, non filii deitatem recentem putare, aut novellam, aut corporalium passionum esse capacem, sed illam divinæ naturæ conjunctam carnem, ex qua filium se David nominat Christus. Quid enim ait? *Quid vobis videtur de Christo? cujus est filius? Respondernnt, David. Respondit* JESUS *& dixit: Quomodo ergo David in spiritu Dominum eum vocat, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede ad dextram meam?* Est filius profecto David secundum carnem, secundum divinitatem vero Dominus. Esse quidem templum divinitatis Filii corpus, & templum secundum excellentem quandam & divinam vnitum conjunctionem, certissimum est, ita vt ea, quæ sunt Dei, adscisceret sibi, & ad se revocare divinam naturam, profiteri sit bonum, & dignum evangelica traditione.

Matth. 22. v. 42.

XIII. Accusat Cyrillum consensionis cum Apollinario & Ario.

Hujus autem familiaritatis nomine affricare, & conjunctæ carnis proprietates, generationem scilicet, & passionem, & mortalitatem Deo tribuere, aut errantis gentilitatis, frater, est sensus, aut mente capti Apollinaris & Arii, aut reliquarum pestium hæreticarum, & his aliquid pejus: necesse est enim hujusmodi homines, attractos familiaritatis nomine, & lactationis socium propter familiaritatem; & ætatis, quæ paulatim accessit, incrementorum participem Deum Verbum facere; & passionis in tempore, ex timiditate auxilii angelici indigentem.

XIV. Taceo circumcisionem & sacrificium, & sudorem, & famem, quæ quidem carni pro nobis evenerunt: hæc tamen, cum illi conjunguntur, etiam adoranda sunt: in deitate autem ista & jam mendaciter accipiuntur, & nobis tanquam

ὑπὲρ τῶν πνεύματος, τίς ἀν ὑποπτεύσῃ τὴν τοῦ μονογενοῦς θεότητα; ἢ τί δεῖ λέγειν τὰ; Ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. καὶ πάλιν· Τὸ σὺν Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ. καὶ τὸ· Τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. καὶ τὸ· Λάβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον. καὶ τὸ· Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα· καὶ τὸ περὶ τοῦ παθοῦς αὐτοῦ· Ὅτι ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπέστειλεν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκεινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. καὶ πάλιν· Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. καὶ· Χριστοῦ παθόντος σαρκί. καὶ· Τοῦτό ἐστιν, οὐχ ἡ θεότης μου, ἀλλὰ τὸ σῶμά τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Καὶ μυρίων ἄλλων φωνῶν διαμαρτυρομένων τὴν ἀνθρώπων τὸ γένος, μὴ τὴν τοῦ υἱοῦ νομίζειν θεότητα προσφάτου, ἢ παθοῦς σωματικοῦ δεκτικὴν, ἀλλὰ πάνυ συμπεμένην τῇ φύσει τῆς θεότητος σάρκα. ὅθεν καὶ κύριον τὸν Δαβὶδ ἑαυτὸν ὁ Χριστὸς, καὶ υἱὸν ὀνομάζει. Τί γὰρ ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ, φησίν; Τίνος ἐστὶν υἱός; λέγουσιν αὐτῷ· Τοῦ Δαβίδ. ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; ὡς υἱὸς οὖν τοῦ Δαβὶδ πάντως καὶ σάρκα, καὶ ἡ θεότης κύριος. ἔστι μὲν οὖν τῆς υἱοῦ θεότητος τὸ σῶμα ναὸς, καὶ ναὸς κατ' ἀκραν τινὰ καὶ θείαν ἑνωμένον συναφείαν· ὡς οἰκειοῦσθαι τὰ τούτου πρὸς τῆς θεότητος φύσιν ὁμολογεῖσθαι, καλὸν καὶ τὸ εὐαγγελικῆς παραδόσεως ἄξιον.

Τὸ δὲ τῆς οἰκειότητος προσῳδὸν ἐνύμασι, καὶ τοῖς τῆς συμπεμένης σαρκὸς ἰδιότησιν, γνώσιν λέγω, καὶ πάθος, καὶ νέκρωσιν, ἢ πλανωμένης ἐστὶν ἀγχοῦς καθ' Ἕλληνας, ἀδελφὲ, διανοίας, ἢ τοῖς τῶν φρενοβλαβῶν Ἀπολιναρίου, καὶ Ἀρείου, καὶ τῶν ἄλλων νοσούσης αἱρέσεων· μᾶλλον δὲ, ὅτι καὶ ἐκείνων βαρύτερον. διάληψη γὰρ τῆς οἰκειότητος τοιᾶς τισιν παρεισερχομένης ὀνόματι, γαλακτοτροφίας κοινωνὸν διὰ τὴν οἰκειότητα τοῦ Θεοῦ λόγου ποιῆν, καὶ τῆς κατ' μικρὸν αὐξήσεως μέτοχον, καὶ τὸν ἐν καιρῷ τοῦ παθοῦς χρῄζοντα ἀγγελικῆς βοηθείας ἀπορίαν.

Καὶ σιωπῶ περιτομὴν, καὶ θυσίαν, καὶ ἱδρῶτας, καὶ πεῖναν, καὶ δίψαν, ἃ τῇ σαρκὶ μὲν ὡς δι' ἡμᾶς συμβάντα, προσκυνητὰ συναπτόμενα· ὅτι δὲ τῆς θεότητος, ταῦτα καὶ ψευδῆ λαμβανόμενα, καὶ ἡμῖν, ὡς

συκοφάντας, δικίας καὶ χειρεῖσεως ἄπια.

Αὗται τῶν ἁγίων πατέρων αἱ παραδόσεις· ταῦτα τῶν θείων γραφῶν τὰ παραγγέλματα· οὕτω τις ἐν τῷ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θείας, καὶ τῷ τῆς αὐθεντίας θεολογεῖ. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσι, ἐν πρὸς πρώτας, καθὰ ὁ Παῦλός φησι.

Τῆς δέ γε τῶν σκανδαλιζομένων φειδοῦς, καλῶς μοι ποιεῖς ἀντεχόμενος, ἐν χάρις τῇ τῶν θείων μεμιμητικῇ σου ψυχῇ, ἐν τὸ περὶ ἡμῶν φροντίζουσα. γέγνωσκε δὲ πεπλανημένον σαυτὸν ὑπὸ τῶν τοῦ τῆς ἴσως ἀληθείας κληκόνων, ὑπὸ τοῦ σκότου ἀπὸ τοῦ ἁγίας συνόδου καθηρημένων, ὡς τὰ Μανιχαίων φρονούντων. Τὰ γὰρ τῆς ἐκκλησίας καθ' ἑκάστην προκοπῆς, ἐν τὰ τῶν λαῶν ἐν ὑπιδοῦσι ἴσασιν ἀφ' ἧς τῆς Θεοῦ χάριν, ὡς τὰ τῆς προφήτου, βλέποντας τὰ πλήθη βυθόν· Πλησθήσεται ἡ γῆ τῆς γνώσεως τοῦ κυρίου, ὡς ὕδωρ πολὺ καλύπτον θαλάσσας.

Τά τε τοῦ βασιλέως ἐν ὑπαγθούσῃ χάρᾳ, πεφωτισμένων τῷ δόγματος· καὶ ἵνα συνόδων ὑπιτείλω, ἐκείνῳ ἐπὶ τοῦ προμάχοις ἁπάσης αἱρέσεσι, ἐν τῇ τῆς ἐκκλησίας ὀρθοδοξίᾳ, καθ' ἑκάστην δύσεις τις ἀν' ἡμῶν τὸ φωνὼ πληρουμένων· Οἶκος Σαοὺλ ἐπορεύετο, ἐν ἠσθένει. ἐν ὁ οἶκος Δαβὶδ ἐπορεύετο, ἐν ἐκραταιοῦτο. Ταῦτα πρὸ ἡμῶν ὡς ἀδελφοῖν πρὸς ἀδελφὸν συμβουλεύμασθα. Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλονεικεῖν, κεκραξέτω καὶ δι' ἡμῶν πρὸς ὃν ἴσασιν ὁ Παῦλος· Ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ. πάσαν πλὴν σιωπὴν ἀδελφότητα, ἐγώ τε, ἐν οἱ σὺν ἐμοὶ, πλεῖστα προσαγορεύομεν. ἐρρωμένους, ἐν ὑπαθυμοῦντος ἡμῶν ἀπαιτεῖσθε, πάντα μοι ὑμιαίνετε ἐν θεοφιλέσατε.

calumniatoribus justas damnationis causas important.

Hæ sanctorum Patrum traditiones, hæc scripturarum mandata sanctarum: sic illi, quæ sunt divinæ misericordiæ & auctoritatis, secundum Deum ratiocinantur: *Hæc meditare, in his esto, vt profectus manifestus sit.* Paulus ista omnibus dixit.

XV. Et hortatur ad meditanda Patrum dicta.

1. Tim. 4. v. 15.

Bene autem facis, eorum qui de nobis offenduntur, curam gerere, & de his solicitudinem habere, quæ apud nos sunt. Unanimitati tuæ gratiam habeo; scito autem seductum esse te ab his, qui a sancto concilio depositi sunt, propter quod morbo Manichæorum essent repleti; aut quod potissimum est, a clericis magis affectionis tuæ. Nam quæ ad Ecclesiam nostram pertinent, quotidie augentur in melius; & quæ ad plebem, noveris in majorem extendi profectum, per gratiam Christi, in tantum, vt multitudo hæc vocibus Prophetæ clamet: *Replebitur terra scientia Domini, sicut aqua multa cooperiens maria.*

XVI. Multa interim mentitur de bono suæ Ecclesiæ statu, domoque regia sibi consentiente, &c.

Isai. 11. v. 9.

Noveris & regiam domum, dilucidato dogmate, in magno gaudio degere; & vt paginæ finem faciam, illam de Ecclesia quoque apud nos super omnibus hæresibus, quæ adversus Deum litigant, vocem vide impleri: *Ibat domus Saul, & infirmabatur; ibat domus David, & confortabatur.* Hæc nostra tanquam fratris ad fratrem consilia; quod si quis contentiosus esse vult, clamabit per nos ei Paulus: *Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.*

2. Reg. 3. v. 2.

1. Cor. 11. v. 16.

OBSCURUM INDIGESTUMQUE, &c.] Arguit Cyrilli epistolam, quasi quater in illo peccatum esset, obscuritate nimirum, perturbatione, prolixitate, & horriditate sermonis; simulque sibi adulatur per oppositionem, quippe cujus oratio perspicua sit, concinna, brevis, & nimium forte exculta. Quod autem objicit, Asiatici Alexandrinis exprobrare soliti erant.

AUDI NUNC ET NOS FRATERNAM, &c.] Crimen a Cyrillo sibi objectum ficta exhortatione regerere conatur in Cyrillum, sed non pari jure: nam Nestorium omnes accusant negligentiæ in versandis Patrum libris, imo & eorumdem despicientiæ, quod tradit Socrates. Cyrillus vero laudatur velut πολυμαθέστατος, & Patrum curiosissimus sectator; & vero Nestorius Cyrillum ita criminatur, vt dicat superficie tenus legi ab ipso dicta Patrum, non item intelligi.

NON ILLAM CONSUBSTANTIVAM DEITATEM, &c.] Ut calumniam faceret Cyrillo, abstractum, quod ajunt, nomen pro concreto posuit: nam cum illud naturam, istud personam significet, neque idiomatum communio fieri possit in abstractis nominibus, propter naturarum inconfusam differentiam, sed in concretis tantum propter τὴν τοῦτον personæ in duabus naturis subsistentis, invidia fiebat catholico doctori, quasi assereret passum esse Verbum in sua natura. Fiebat vero tanto persuasibilius, quanto Patres frequentius, cum secure loquerentur, nullis insidiantibus hæreticis, abstractis vsi videntur, cum deberent concretis.

NEQUE DE RECENTI NATAM, &c.] Duæ sunt partes hæresis Photinianæ; altera, quod Christus non sit Deus consubstantivus Patri; altera, quod Verbum humanitati coævum, incœperit esse simpliciter ex sancta Virgi-

Prima pars objecta est Nestorio; secundam ipse regerit tacite in Cyrillum, ac si sentiret tunc primum extitisse Verbum, cum ex Virgine natum est carne.

In epist. de discrimine Nestorii a Samosateno. Vide notas.

ET VNIGENITI FILII &c.] Ex hoc loco potuit Mercator sumere quod asseruit, Verbum a Nestorio dictum ante Incarnationem Verbum tantum; post Incarnationem Filium. Qui porro contineret abusus iste nominum Christi, Domini, & Filii putissimum & subtilissimum hæresis venenum, videre licet in dissertatione de hac hæresi.

Num. 5. Num. 8.

IN SINGULARITATE PERSONÆ, &c.] Locus hic, vt & alius præcedens, imo consequens, imprudentiores aliquos abduxit in errorem, quo dicerent, a Nestorio vnicam personam catholico sensu assertam. Dictum pluribus testimoniis sive Nestorii, sive etiam Cyrilli, firmare conati sunt; sed cum viderent reclamari in contrarium a doctoribus catholicis, sententiam suam ita scripto exposuerunt, vt revera retractarent. De singularitate illa personæ Nestoriana, vide dissertationem de hæresi Nestoriana, vbi aperimus ipsos fontes veneni sub hac specie latentis.

1 p.e. Eph. cap. 31.

ET DE HIS SOLICITUDINEM, &c.] Hinc tamen criminatus est Cyrillum apud Imperatorem, quasi curiosius alienis rebus studeret. Unde Theodosius subiracunde ad Cyrillum: *Omnino vituperationem effugere non potest, eum qui tanto locorum intervallo a nobis disjungitur, curiosius in res nostras inquirere*, &c.

NOVERIS ET REGIAM DOMUM, &c.] Observavimus aliquando hunc locum occasionem Cyrillo dedisse, duos scribendi *de recta fide* libros; alterum ad Theodosium imperatorem, alterum ad Pulcheriam & sorores virgines. Unde & calumniam postmodum passus est, quasi tentasset hac diversitate librorum turbarum aliquid movere in regia familia, quam Nestorius innuit obscure consentire sibi, longe clarius, etiam post libros acceptos, Imperator in sacra jam citata. *Ne igitur clam te sit, quonam in statu res nostræ versentur, noris & Ecclesias & imperium conjunctæ esse, nostraque accedente auctoritate, & Christi salvatoris aspirante providentia, magis subinde inter se coitura esse.*

Concilium, cujus Nestorius meminit.

A SANCTO CONCILIO DEPOSITI SUNT, &c. [Quo tandem a concilio? Miror a nemine in hunc vsque diem inquisitum fuisse in hæc verba, cum tamen omnium eruditorum manibus trita sit, oculisque lecta sæpius Nestorii epistola. Conandum aliquid in re tam obscura, sin minus indubitatum, saltem non improbabile ex singulis adjunctis eruere. Hinc enim refellitur popularis opinio, quæ multorum mentibus insedit, de Pelagianis Episcopis ab Orientalium conciliabulo Ephesino receptis.

Habitum est Constantinopoli.

Illud certe concilium, de quo agitur, qualecumque tandem sit, habitum est Constantinopoli, vnde scribebat Nestorius quod significat vox Græca συνοδικὸν, HOC IN LOCO. Habitum etiam procul dubio de more, id est, secundum canonem quintum Nicænum, vel ante Quadragesimam Paschæ, vel circa tempus autumni. Si enim convenisset præter morem, meminissent illius vtique scriptores, qui tam curiose versati sunt in scribendis Nestorianæ historiæ singulis minutissimis adjunctis. Solent vero silentio prætermitti ordinariæ synodi, nisi forte in iis gestum fuerit aliquid memoratu dignum.

Præsidente Nestorio Episcopis suæ provinciæ.

Præsedit Nestorius, quis enim alius in vrbe regia, cujus sedem tenebat, eamque αὐτοκεφάλου? Convenerunt Episcopi provinciæ, sic enim jubebat Nicænus canon. Convenisse vel ann. 429. autumni tempore; vel, quod longe credibilius, imo certum mihi videtur, ann. 430. ante Quadragesimam Paschæ, sive initio Februarii mensis, firmissima ratio demonstrat. Neque enim haberi potuit, aut priore anno, qui 428. cum necdum ferverent autumni tempore dissidia Nestorium inter & Cyrillum; aut anno posteriore, cum mentio fiat concilii in literis Nestorii, ipsæque literæ a Cyrillo Romam missæ sint, vna cum suis ad Nestorium scriptis, Cyrilloque Pontifex responderit die vndecimo Augusti ann. 430.

Ann. 429. sub finem, vel potius 430. sub initium.

Nonnulli damnati sociatis cum Manichæus.

Actum in concilio de Manichæis ac Marcionistis, aut iis certe, qui Manichæorum morbo laborare diceretur, quod ipse testatur Nestorius. Depositi sunt aliqui sententia concilii, quod dicerentur τὰ τῶν Μανιχαίων φρονεῖν. Qui vero sunt illi clerici? an Alexandrini, quod interpres Romanus significat? an Constantinopolitani potius, quod innuit Mercator: an vtrique, quod forte quispiam sentiret? certe textus Græcus Mercatori magis favet; neque vero sine gravissima querela Cyrillus factam suis injuriam tulisset.

Causa cur hac de re quæstio haberetur.

Causa cur in synodo ea de re ageretur, videtur non parum credibilis. Sub finem ann. 429. commonitorium Mercator adversus Julianum, alioque Cælestianæ factionis Episcopos, qui ex Occidente pulsi ad vrbem regiam confugerant, Imperatori obtulerat. Imperator commonitorio lecto ejecerat Constantinopoli totum hoc genus hominum, Cælestiumque in primis reliquorum quasi caput. Nestorius ejici homines, qui ad se confugissent, & quorum querelas ad Imperatorem detulisset, molestе ferens, sive vt pareret instigantibus, sive vt afflictis non nihil solatii afferret, eos qui procellam excitassent in amicorum caput, in concilio suo Manichææ impietatis damnandos putavit. Solitos enim vel Cælestianos, vel Cælestianorum patronos, hancce calumniam facere catholicis, nemini ignotum est: notum vero cunctis, quibus Augustini libri non oscitanter lecti sunt, Pelagium catholicis. Julianumque comminatum damnationem ab orientalibus Ecclesiis, quoad dogma peccati originalis.

Scriptus canon, cujus meminit Gregorius M.

In hoc concilio par est credere, sancitum fuisse canonem, cujus meminit Gregorius magnus, quoque dicebatur anathema ei, qui assereret, *animam Adæ in peccato mortuam esse, cum diabolus in cor hominis non ingrediatur.* Sed vt conjectura hæc nostra probabilior evadat, retexenda videtur historia monachorum Isaurorum, quæ causam Gregorio dedit ea scribendi, quæ in epistola 114. & 195. aliisque leguntur.

Historia monachorum Isaurorum, quæ dedit occasionem scribendi Gregorio M.

Delati sunt Isauri duo monachi & presbyteri, Joannes atque Anastasius, de hæresi Manichæi & Marcionis, ad Joannem Constantinopolitanum Episcopum, qui Jejunator dictus est. Dedit ille cognitores causæ ac judices, a quibus Isauri cum damnati essent, appellaverunt sedem apostolicam, cui præerat Gregorius magnus. Alter in concilio Romano absolutus est, Joannes scilicet; alter deprehensus Manichæa labe laborare. Verum vt Joannes Jejunator judicium suum tueretur, miserat Romam codicem ab Anastasio scriptum, notaque virgulæ appositа, sive ipse, sive quis alius, indicaverat, quæ sententiæ in eo viderentur damnandæ, has inter ista fuit: *Cum peccavit Adam, ejus*

Consuetо more.

est anima mortua, quia status sui beatitudinem amisit. Quam cum legisset in concilio Gregorius, cepit eum admiratio tantæ subnotatoris judicumque ignorantiæ, qui catholicum dogma velut Manichæum damnassent.

Id vbi Joannes Constantinopolitanus Episcopus rescivit, Romam iterum misit codicem, cui inscriptum nomen Ephesinæ synodi, quoque plures continebantur canones, atque vnus imprimis, vbi anathema dicebatur asserenti, *animam Adæ in peccato mortuam*, &c.

Alterum istud miratus est vehementius Pontifex, jussitque recognosci codices Ephesinos, qui Romæ asservabantur, & ex Ravennensi Ecclesia afferri antiquissimum aliquem suspicionis purum, atque a Narsete comite Constantinopoli conquiri vetustiores quosque, vt fraus, si qua esset, deprehenderetur. Interim canonis Pelagianam sententiam convicit, ostenditque, Adamum anima mortuum propter peccatum, asseri debere, ne veritas divinæ sententiæ labefiat: *In quacumque die comederis, morte morieris.*

Quid Constantinopoli Narses invenerit, ignotum est. Romani certe & Ravennenses codices *nihil continebant, in definitione anathematis & reprobationis, nisi quod capitula beatæ memoriæ Cyrilli referebant.*

Triennio post, cum Joanni Jejunatori successisset in sedem Constantinopolitanam Cyriacus, de causa Isaurorum scripsit Gregorius Alexandrino & Antiocheno Episcopis; non quod Cyriacum hæresis nomine suspectum haberet, ex synodicis enim catholicum noverat, sed quo Episcopi illi majorum sedium propter alios cauti essent, *vt antequam in publicum prodeant, errorum semina conculcentur.* Notanda vero hæc Papæ verba: *Synodus illa canonem continens, quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Cælestii Pelagiique prædicamenta: sed cum Cælestius atque Pelagius in ea synodo sint damnati, quomodo poterant illa capita recipi, quorum damnabantur auctores?*

Popularis opinionis ortus. *Ad ann. 593. & 595.* *In scholiis ad can. concil. Eph. p. 417.*

Baronius inter agendum de causa Isaurorum, scribit canonem, quo de agitur, editum Ephesi in conciliabulo schismaticorum, eumque fuisse secundum: primum, credo, posuit, quo deponebantur Cyrillus & Memnon. Id vero vnde, sive conjecerit, sive acceperit, non demonstrat. Christianus Lupus laboranti forte Baronio suppetias laturus, audentius quiddam opinatur, canones illos, scilicet Pelagianos, ab Episcopis exauctoratis, Juliano, Orontio, & reliquis quatuor cum Cælestio, oblatos fuisse conciliabulo Ephesino Joannis Antiocheni, nec tamen ab eo approbatos, sed Pelagianorum arte insertos actis Ephesinæ synodi, quæ exscribebantur spargenda in vulgus; atque hinc factum, vt codex ejuscemodi corruptus cum offerretur, imposuerit Joanni Jejunatori suisque judicibus, quos oportuit esse admodum imperitos, indeque Romam ad Pontificem postea transmissus sit.

Tota hæc historia ex epistolis Gregorii magni desumpta est; verum præstat Pontificem audire suis verbis loquentem: habent enim plurima notatu digna, & reconditæ cujusdam ecclesiasticæ doctrinæ plena.

Ep. 114. quæ 14. quinti libri. Scribens igitur Gregorius ad Narsetem comitem. *Caritas vestra*, inquit, *solicitudinem nostræ opinionis habens scribere studuit, quid de illo codice, qui contra Anastasium presbyterum transmissus est, sensit. Quem nos ex parte aliqua subtiliter percurrentes, in Manichæi invenimus dogma cecidisse. Sed is qui loca aliqua esse hæretica signo contra posito ostendit, ipse quoque in Pelagianam hæresim labitur: quia quædam loca catholice dicta, & omnino orthodoxa, velut hæretica annotavit. Hoc enim vbi sciptum est, quia cum peccavit Adam, ejus est anima mortua: qualiter mortuam dixerit, inferius ostendit, quia status sui beatitudinem amisit. Hoc quisquis negat, catholicus non est.* Et paulo post: *Hunc ergo locum, qui in eodem codice, qui mihi a fratre meo Joanne Episcopo transmissus est, annotavit hæreticum, Pelagianus est, quia ista sententia evidenter Pelagii est, quam Paulus Apostolus aperte in suis epistolis destruxit. Quæ loca epistolarum ejus singula dicere prætermitto, quia scienti loquor. Pelagius vero, qui in Ephesina synodo damnatus est, eamtentione hoc duxit, vt ostenderet nos a Christo vacue redemptos.*

Et postea: *Caritas ergo vestra vetustos omnino codices ejusdem synodi requirat, & illic inde videat, si quid tale invenitur, mihique eumdem codicem, quem invenerit, transmittat, quem mox, vt legero, retransmitto, novis enim codicibus passim non credat, ex qua re dubius factus sum: & nihil adhuc volui de hac causa prædicto fratri meo Joanni Episcopo rescribere. Romani autem codices multo veriores sunt quam Græci, quia nostri, sicut non acumina, ita nec impostoras habent. De Joanne vero presbytero cognoscite, quia illius causa per* SYNODUM *decisa est, in qua aperte cognovi, quia ejus adversarii eum facere hæreticum volebant, & diu conati sunt, sed minime potuerunt.*

Ad Joannem vero Constantinopolitanum. *Ep. 115. quæ Valde autem mirati sumus, cur ii, qui in causa fidei ejusdem libri judices contra Joannem Calchedonensis Ecclesiæ 15. presbyterum a vobis fuerant deputati, negligentes veritatem opinioni crediderint, & credere districte profitenti noluerint, maxime dum accusatores ipsius Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim, vnde eum reum molichantur efficere, interrogati quæ esset, nescire se manifesta professione responderunt. ex qua re evidenter agnoscitur, quod personam ipsius sine Dei respectu, non juste, sed contra animas suas, sola gravare voluntate tantummodo voluerint. Nos itaque facto* CONCILIO, *sicut gestorum apud nos habitorum tenor ostendit, cuncta quæ erant necessaria, subtiliter perscrutantes ac tractantes: quoniam in nullo antedictum presbyterum reum invenire potuimus, precipue quia libellus, quem delegatis a vobis judicibus obtulit, rectæ fidei per omnia sinceritati concordat, ea propter eorumdem judicum reprobantes sententiam, nostra eum definitione catholicum, & ab omni hæretico crimine liberum esse, Christi Dei redemptoris nostri misericordia & gratia revelante, denuntiavimus.*

Ad Mauritium pariter imperatorem. *Relatis* *Ep. 116. quæ* igitur in concilio, *quæ contra Joannem Calchedo-* *quinti lib. 16.* nensis presbyterum Ecclesiæ acta sunt, simul & serie judicati, majorem illum injustitiam sustinuisse cognovimus quippe quem clamantem se atque monstrantem catholicum esse, non reatus culpa, sed diu accusatio incerta contrivit. In tantum quia accusatores ipsius Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim se nescire, aperta responsione professi sunt. Et postea: *Quia ergo omnibus subtiliter rimatis atque tractatis, catholicum suprascriptum Joannem presbyterum sancti* CONCILII

mecum definitio, divina potentia revelante gratia, declaravit, &c.

Ad Theoctistum Imperatoris cognatum. *Indicamus itaque vobis Joannem presbyterum, latorem* Ep 137. pag 17. libri quinti. *præsentium, liberum ab his, quibus accusatus fuerat, extitisse. Cujus fidem facto* CONCILIO, *subtili examinatione, vt periit, persecutantes, nullam in eo culpam prave confessionis invenimus. Sed quia recte fidei, Deo miserante, professor ac cultor apparuit, nostra eum definitione absolvimus: præsertim cum accusatores ipsius, qua esset Marcionistarum, quam commemorabant, hæresim se nescire professi sint.*

Et ad Eulogium Alexandrinum atque Anastasium Antiochenum. *Ante triennium cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur, satisfaciens mihi quondam frater & consacerdos meus Dominus Joannes, literas misit, quibus videbatur ostendere, eos Ephesinæ synodi definitionibus contradixisse: & velut ex eadem synodo certa nobis, quibus ipsi obsisterent, capitula destinavit; inter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima*, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediebatur, & si quis hoc dixisset, anathema esset. *Quæ cum mihi relata fuissent, valde contristatus sum: si enim Adæ, qui primus peccavit, anima in peccato mortua non est, quomodo de ligno vetito ei dictum est:* In quacumque die comederitis ex eo, morte moriemini? Et postea: *Quod vero diabolus cor hominis ingrediatur, si evangelio creditur, non negatur. ibi enim scriptum est:* Et post buccellam introivit in eum satanas. *Et rursus ibi dicitur:* Cum diabolus jam se misisset in cor Judæ, vt traderet eum Judas; *hoc autem qui negat, in Pelagianam hæresim cadit. Quia ergo persecutantes Ephesinam synodum, nihil in ea tale invenimus contineri: de Ravennate quoque Ecclesia vetustum valde codicem ejusdem synodi ad nos deferre fecimus, & synodo quam habebamus, eum ita concordare invenimus, vt in nullo discreparet, & nihil aliud contineret in definitione anathematis, & reprobationis, nisi quod duodecim capitula beatæ memoriæ Cyrilli reprobant. Hanc autem totam rationem multa latius subtiliusque praditis responsalibus ejus in præsenti positis reddidimus, atque ei plenissime satisfecimus: igitur ne vel hæc vel aliqua similia illic subrepant, quæ sanctam Ecclesiam scandalizent, necesse nobis fuit, hæc ipsa sanctitati vestræ indicare. Et quamvis hunc fratrem & coepiscopum nostrum Cyriacum noverimus orthodoxum; tamen propter alios cauti esse debemus, vt antequam ad publicum prodeant, errorum semina concludamur.*

Denique ad Anastasium Antiochenum. *Cum de sanctorum conciliorum custodia tua fraternitas loqueretur, sanctam Ephesinam synodum primam se custodire professa est. Sed quia ex annotatione hæretici codicis, qui ad me ex regia vrbe transmissus est, agnovi hoc, quod quædam capitula catholica cum hæreticis fuerant reprehensa, quia quidam illam Ephesinam primam synodum in eadem vrbe existimant, qua quondam ab hæreticis traditur esse composita: omnino necesse est, vt caritas vestra eandem synodum apud sanctam Alexandrinam atque Antiochenam Ecclesiam requirat, & qualiter in veritate se habeat, inveniat; vel si placet, hinc dirigimus quæ ab antiquite servata in scriniis habemus: illa enim synodus, quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Celestii atque Pelagii prædicamenta. Et cum Cælestius atque Pelagius in Ephesina synodo sint damnati, quomodo ab ea poterant illa capitula recipi, quorum damnabantur auctores?*

Ex his, quæ scripsit Gregorius magnus, multa licet concludere in rem præsentem: & primum quidem, a Pontificis sententia recedere, qui causam Isaurorum monachorum ab ea, quæ duorum presbyterorum erat, secernunt. Alterum, codici, quo synodus Ephesina continebatur, insertos fuisse canones alterius cujusdam concilii. Tertium, huicce inserto concilio oblata fuisse capitula, quæ ab ipso probata sint. Quartum, ea capitula Isauros fecisse reos consensionis cum Manichæo & Marcione. Quintum, vnum ex capitulis contradixisse catholicæ, de anima Adami per peccatum mortua, Anastasii sententiæ, atque adeo fuisse Pelagianum, vel Cælestianum. Sextum, concilium istud diversum fuisse ab œcumenica synodo Ephesina, cum in œcumenica synodo damnationis sententiam tulerint Pelagius & Cælestius; in illo concilio ipsorum dogmata probata sint. Septimum, Gregorium magnum causam Isaurorum in concilio cognovisse, idque testatum voluisse, & Imperatori, & Narseti comiti, & Joanni Constantinopolitano Episcopo, & Imperatoris cognato, nequis eorum foret inscius. Postremum, concilium illud non fuisse idem cum conciliabulo orientalium schismaticorum: in hoc enim, vt bene argumentatur Lupus, approbata non sunt Cælestiana dogmata, si enim forent, a catholicis vtique sine gravissima querela tantum facinus prætermissum non esset; nam a concilio, cui oblata sunt, probata sunt pariter capitula.

Atque hæc cum certa sint, probabilis inde conjectura duci potest, qua firmentur ista sex, quibus continetur quæstionis, nisi fallor, totius solutio, reique admodum impeditæ explicatio.

I. Concilium, cujus meminit Gregorius, non aliud fuisse, quam quod a Nestorio coactum mox a nobis dicebatur: nam in eo damnati scribuntur, qui Manichæi atque adeo Marcionis sensibus adhærerent. Una enim fuit vtriusque hæretici opinio, de mala hominis natura.

II. Oblata esse Nestoriano concilio, quæ dicuntur capita, eaque catholicæ fidei, de corruptione per peccatum humanæ naturæ, adversa: de corruptione, inquam, quoad animam, non de ea, qua corpus affectum est, deipsa enim Nestorius catholice sentiebat.

III. Eadem ipsa capita facile a Nestorio probata esse, quippe qui, vt ostendimus aliquando, sensit quidem catholice de morte corporis per peccatum contracta; videtur autem, quoad mortem animæ ex Adamo propagatam in posteros, adhæsisse Theodoro Mopsuesteno magistro suo, peccati originalis acerrimo impugnatori. *In notis ad sermones contra Pelagianos.*

IV. Approbationem illam capitum a synodo anathematismis comprehensam fuisse: vix enim reperias, olim depositos esse aliquos propter doctrinam, cujus assertoribus anathema non sit dictum.

V. Eos ipsos anathematismos in communem cum Ephesina synodo relatos fuisse codicem, apposita primum inscriptione, qua distinguerentur; deinde vel per incuriam librariorum omissa, vel artibus sive Cælestianorum, qui plurimi in Oriente perstiterunt, ad ipsa quoque Photii tempora, sive Nestorianorum, vt Ephesinæ synodo calumniam struerent, obliterata.

VI.

VI. Forsitan esse verum, quod divinavit Christianus Lupus, tentatos fuisse a Cælestianis, atque ab ipso etiam Nestorio, Orientalium animos, vt ejusmodi anathematismos comprobarent, studio nimirum contradicendi Patribus orthodoxis, qui Celestini papæ de Pelagianis sententiam comprobassent. Neque enim de nihilo est, quod Orientales eo tempore, quo Patres retulerunt ad sedem apostolicam de Pelagianis, tripartitam confessionem fidei scripserunt, & in prima symbolum Nicænum professi sunt; in secunda perculerunt anathemate septem tantum nominatim hæreticos, quorum duo Manichæus & Marcion; in postrema Cyrilli capita duodecim proscripserunt: atque hæc causa forte fuit, cur Baronius canonem secundum ab Orientalibus conditum diceret de anima Adami, &c. Neque illud pariter de nihilo est, quod schismatici oblatum a catholicis crimen societatis cum Cælestianis, non aliter repulerint, quam simili exprobratione, licet immerita.

Quæsierit forte quispiam, cur tandem schismatici expressis verbis approbare noluerint anathematismos Nestorii præfatos, content[i] sententiam implicite & abscondite dixisse. Sed aperta quæstionis inde solutio sumi potest, quod & Theodosius nuper expulisset Cælestianos; & modo Celestinus Papa eosdem damnasset; nec tutum foret aut illius aut istius manifeste judicio pugnare, sed necessarium magis vtriusque gratiam retinere: neque enim tanta erat Nestorii jam damnati auctoritas, vt eo vsque impellere valeret Orientales, cum eam ipsam auctoritatem aliunde Joannes Antiochenus depressam vellet, quo concilii primatum, si qua ratione posset, securior teneret. Et vero, quæ causa potuit obstare, ne anathematismi a Nestorio adversus Cyrillianos facti approbarentur ab Orientalibus, quantumcumque ab ipsis aperte Cyrilliani velut hæretici explosi essent; eadem, nisi fallor, impedire debuit, ne quos olim præ animi impotentia pro Pelagianis Nestorius, adversus viros omnino puros hæresis Manichææ, condiderat, patenter confirmarentur.

SERMO OCTAVUS
IN JUDAM
ADVERSUS HÆRETICOS.

Interprete Mario Mercatore.

HÆRETICORUM nomine intelligit verbo quidem tenus Apollinaristas, revera autem catholicos sibi adversantes, quos Apollinarismi per calumniam accusabat.

Par est opinari sermonem hunc habitum in magna hebdomada, qua patientis Christi historia legi pariter & exponi in Ecclesia solebat. Quo vero Nestorii anno, incertum est; suspicer tamen habitum tertio, qui Christi 431. propterea quod non obscure contradicit tertio quartoque & duodecimo Cyrilli anathematismo, quos cum literis synodicis Nestorius accepit mense Decembri ann. 430.

Huc pertinet forte dictum illud Nestorii a Socrate allatum: *Ne glorieris, Judæe, Dominum gloria non crucifixisti.*

Ex lib. 5. contrad. pag. 132.

ΗΔΕΩΣ αὖ ἐκλῦσαι τὴν αἵρετικὴν ἐπυθόμην, τὴν τὸ ἓν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν εἰς μίαν καθαχιρώντων οὐσίαν, ὃς ἔστιν ἐκλῦσαι ὁ τοῦ τὸ πρόσωπον τοῦ διδύμου τρῖς Ἰουδαίοις παραδιδόμενος. Εἰ γὰρ κρᾶσις ἀμφοτέρων γεγένηται, ἀμφότερα παρὰ τῶν Ἰουδαίων συγκατεκράθη, ἃ ὁ Θεὸς λόγος, ἢ τῆς ἀνθρωπότητος φύσις· ὃς δέ ἐστιν ὁ καὶ τὸν σφαγὸν ὑπομείνας; ἀναγκαίως μοι λεκτέον τὰς κατωτέρω λέξεις, ὡς πᾶσι φανερὸν ἂν τὸ λεγόμενον δηλοῖ.

Ex lib. 4. contrad. pag. 118.

Περὶ ἑνὸς τοῦ προσώπου, εἰπέ μοι, συμβέβηκεν, εἰ μὴ γὰρ περὶ τὸ τῆς θεότητος φύσιν, πῶς ἀμφότερα συγκιρνᾶν καθέλομεν; ἃ μεμένηκεν ὁ Θεὸς ἀκαθάφθως τοῖς Ἰουδαίοις, ἃ τὸ σφαγὴς οὐ κεκοινώνηκε τῇ θεᾳ. πόθεν, εἰπέ μοι, παρέσταλται τὸ κρᾶσιν.

Διὰ τί δ', καθὼς ἀρτίως ἠκούσαμεν, ἀμφοτέρων κεκραμένων, ὁ κύριος

LIBENTER hic ab illis hæreticis interrogans requiram, qui deitatis & humanitatis naturam in vnam essentiam miscendo contemperant, quis ille hoc loco est, qui proditur & traditur Judæis. Si enim temperatio vel admixtio vtriusque facta est, vtrum a Judæis est tentum? An Deus Verbum, an humanitatis natura? Quis videtur occisus? Cogor enim inferioribus vti sermonibus, vt fiat omnibus, quod dicitur, manifestum.

In quem, dicas velim, ea quæ gesta sunt, cadunt? Nunquid in Dei naturam, quam vtroque confundens contemperare præsumis? Ergo Verbum Deus capessibilis, cui nihil commune in occisione cum carne. An a Judæis in occisionem ductus est? I.

Ut quid autem temperatis vtrisque naturis, secundum te scripturam nuper audivimus de virtute sacramenti narrantem, III.

quam Dominus tradidit discipulis suis, dicens: *Quia in qua nocte tradebatur, accipiens panem, gratias agens, dedit discipulis suis, dicens: Accipite & manducate ex eo omnes, hoc est enim corpus meum.* Quare non dixit: Hæc est divinitas mea, quæ pro vobis confringetur? Et iterum cur sumptum calicem porrigens, non dixit: Hæc divinitas mea, quæ pro vobis effunditur in remissionem peccatorum; sed hoc magis: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.* Matth. 26. v. 28.

Separa naturam, sed vnitionem conjunge; filium Dei Christum confitere, sed filium duplicem, hominem & Deum, vt passio quidem humanæ deputetur naturæ; passionis vero absolutio, quæ in homine, qui passus est, facta est, solius sit divinitatis.

τὸν τῶ μυστηρίω δωάμιν τοῖς μαθηταῖς παραδιδοὺς, οὕτω φησί· Λάβων τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτῶ, λέγων· Λάβετε, φάγετε πάντες. τοῦτο γάρ μού ἐστι τὸ σῶμα. Διατί μὴ εἶπε· Τοῦτό ἐστιν ἡ θεότης μου ἡ ὑπὲρ ὑμῶν κλωμένη; καὶ πάλιν τὸ ποτήριον τῶν μυστηρίων διδοὺς, οὐκ εἶπε· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

SERMO NONUS

IN ID QUOD SCRIPTUM EST:

Si habere aliquid recordatus fueris adversus te fratrem tuum; Matth. 5. v. 23.

veluti contra hæreticos.

Interprete Mario Mercatore.

Incertum tempus.

Uo tempore habitus sit hic sermo, non constat; id vnum affirmare possim, habitum post ortas contentiones, atque adeo ann. 429. in Quadragesima: quanquam ex argumento suspicatus quispiam forte fuerit, pertinere ad id temporis, quo arguebatur sentire cum Paulo Samosateno & Photino, ideoque ab eo discedebant plurimi, quos videtur monere, vt in gratiam secum redeant, satisfactione exhibita, priusquam accedant ad altare.

Traditio de reali præsentia corporis Christi in Eucharistia.

Observa ex hoc sermone, ejusque a Cyrillo refutatione, aperte cognosci fidem quinti sæculi de reali præsentia corporis Christi in Eucharistia. Quid enim clarius, vel hac interrogatione Nestorii? *Quem ergo manducamus? Divinitatem, an carnem?* Vel ista sententia Cyrilli: *Quemadmodum vivificum est illud ipsius Verbi corpus, quod sibi proprium fecit per veram vnionem, quæ & intelligentiam & sermonem superat; sic nos quoque, qui illius sanctæ carnis, & sanguinis ejus participatione fruimur, omnino vivificamur; cum in nobis maneat Verbum, non solum divino modo per Spiritum sanctum, sed etiam humano per sanctam illam carnem, pretiosumque ejus sanguinem.* Vel istis etiam consequentibus verbis: *In nobis manet, & corruptionis victores efficit, dum se in nostra demittit corpora, vt dixi, etiam per suam carnem, quæ verus est cibus.* Lib. 4. in c. 6. trad. c. 4.

I. AUDITE dictis intenti: *Qui manducat, ait, carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Memento quoniam de carne est, quod dicitur: *Sicut misit me vivens Pater,* me visibilem. Numquid a me carnis nomen appositum est, vt me male interpretari querantur: *Qui manducat,* inquit, *carnem meam, & bibit meum sanguinem?* Nunquid dixit: Qui manducat divinitatem meam, & bibit meam divinitatem? sed: *Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in ipso.*

II. Et post alia. Sed ad rem veniamus. *Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in ipso.*

ΑΚΟΥΣΑΤΕ τοίνυν, προσέχοντες τοῖς ῥηθεῖς· Ὁ τρώγων μου, φησὶ, τὴν σάρκα. μεμνησθε, ὅτι περὶ τῆς σαρκός ἐστι τὸ λεγόμενον, ἆρ' ὅτι οὐ πρὸ ἐμοῦ προσῆπται τὸ τῆς σαρκὸς ὄνομα. ὥστε μὴ δόκῃ σκαίνους περιμωβλέφ· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα. μὴ εἶπεν· Ὁ τρώγων μου τὴν θεότητα, καὶ πίνων τοῦτο. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Excerpt. 18. Ephes.

Καὶ μὰ ἕτερα. Ἀλλ' ὅτι τὸ προκείμενον· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

μνημόνευσον ὃ λέγομεν περὶ τῆς σαρκὸς τὸ λεγόμενον· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, ἐμὲ τὸν φαγόμενον. ἀλλ' εἰ ὅτε προερμηνεύω. ἀκούσωμεν οὖν τῶν ἑξῆς· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ. οὗτος λέγει τὴν θεότητα, ἐγὼ τὴν ἀνθρωπότητα. ἴδωμεν μὴ ὁ προερμηνεύων. λέγει ὁ αἱρετικὸς οὕτως· Τὴν θεότητα. ἀπέστειλέν ἐμὲ τὸν Θεὸν λόγον· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. κατ' οὗτον· Κἀγὼ ζῶ ὁ Θεὸς λόγος διὰ τὸν πατέρα. Εἶτα μετὰ τοῦτο· Καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται. ἵνα ἐσθίωμεν, τὴν θεότητα, ἢ τὴν σάρκα;

Ἐρωτᾷ καὶ τὸν σκανδάλου τὰ ῥήματα· περὶ τῆς οἰκείας σαρκὸς ὁ δεσπότης Χριστὸς πρὸς αὐτοὺς διελέγετο. ἐὰν μὴ φάγητε, φησὶ, τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. οὐκ ἤνεγκαν τὸ τῶν λεγομένων ὑψηλὸν οἱ ἀκούσαντες, ὠμὸν ἐπὶ ἀμαθίας, ἀνθρωποφαγίαν εἰσάγειν.

Mementote, quod de carne dicamus? *Sicut misit me vivens Pater*, me, qui appareo; sed fortasse ego non recte interpretor. Videamus ex iis quæ sequuntur: *Sicut misit me vivus Pater*, &c. ille dicit de divinitate, ego de humanitate. Videamus quis sit pravus interpres: *Sicut misit me vivus Pater*; hæreticus dicit, divinitatem missam, & se profiteri, Deum Verbum dicere: *Sicut misit me vivus Pater*. Ergo & hoc secundum ipsos ita erit intelligendum: *Ego Deus Verbum vivo per Patrem*. Post hoc enim videtur dictum: *Et qui manducat me, & ille vivit*. Quem ergo manducamus? divinitatem, an carnem?

Dicam etiam illius scandali verba. De sua carne Dominus Christus cum illis disserebat: *Nisi manducaveritis*, inquit, *carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Verborum sublimitatem, qui audierant, non tulerunt; putabant enim ex insciția, illum anthropophagiam suadere.

SERMO DECIMUS
VELUT IN MACEDONIANOS,
revera in catholicos veræ Incarnationis defensores.
Mercatore interpret.

TITULUS a nobis additus est, ipso cogente sermonis argumento: nam ex vnitate operationis consubstantialitas spiritus sancti probatur, sed ita vt Christus negetur a se glorificatus, sed a spiritu, velut a majore: vnde Patres Ephesini fragmentum hoc Nestoriani tractatus blasphemiæ damnarunt; & Cyrillus illi ipsi contradicendum putavit, tanquam inscite, impie, & adversus pietatis dogmata audacter dictum esset. Etsi vero catholico sensu accipi possint, quæ a Nestorio dicuntur; hæresim tamen continere visa sunt Patribus, non verba per se, quomodo sunt ambigua & flexiloqua, sed prout ab auctore prolata sunt, perpendentibus more antiquo, quo non in dogmatibus personæ, sed in personis dogmata damnabantur.

Χοιναὶ γὰρ αἱ τῆς τριάδος ἐνέργειαι, καὶ μόναις ὑποστάσεσι τὴν διαίρεσιν ἔσχουσαι. ἡ γοῦν τῆς μονογενοῦς ἐνδοξία ποτὲ μὲν ὡς πατρὶ προσήκουσα· Ἐστι γὰρ, φησὶν, ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με. ποτὲ δὲ τῷ πνεύματι· Τὸ πνεῦμα γὰρ, φησὶ, τῆς ἀληθείας ἐμὲ δοξάσει. ποτὲ δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ δυναστείᾳ· Ἐξερχόντες γὰρ, φησὶ, πανταχοῦ τὸν λόγον ἐκήρυσσον, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.

ADHUC vobis multa habeo dicere, &c. Et post aliquanta: Communes sunt Trinitatis operationes, & tantum substantiis dividendæ. Quare vnigeniti glorificatio, aliquando quidem Patri deputatur, sicut est illud: *Pater est meus, qui me glorificat*; aliquando vero spiritui deputatur, ait enim: *Spiritus veritatis, qui me glorificabit*; nonnunquam Christi potentiæ assignatur, sicut scriptum est: *Exeuntes prædicabant verbum ubique, Domino cooperante, & verbum confirmante, consequentibus eos signis*. Joan. 8. v. 54. Joan. 16. v. 13. Marc. 16. v. 16.

Καὶ τῆς συνεργείας ἡ ἀπόδειξις τοιάδε. ὁ υἱὸς ἑαυτὸν ἐνηνθρώπησεν. ὁ πατὴρ ἐπεθρόνισε. τὸ πνεῦμα σημείοις ἐσήμανε. ἐσκήνωσεν ὁ υἱὸς ἐν τῷ σώματι. συνέτρησεν ὁ πατὴρ βαπτιζόμενον. διέπλασεν ἐν παρθένῳ τὸ πνεῦμα.

Atque cooperationis hujus evidens est argumentum: filius est factus homo; pater in throno collocavit; spiritus signis honestavit; inhabitavit filius in corpore; commendavit baptizatum Pater; formavit in virgine spiritus.

SERMO UNDECIMUS

ADVERSUS ARIANOS

Is. cap. 9. v. 6. in hæc verba Isaiæ: *Puer datus est nobis, & filius natus est nobis.*

Mercatore interprete.

In append. ad contr. 12. anathematismi.

Excerpto 12.

Lib. 1. contr. cap. 3.

HUNC ego facile crediderim dictum ante patefactam hæresim, imo primis illis temporibus, cum Arianos infectatus acriter catholicum mentiebatur, nisi me tria retinerent, tertiæ partis sententia, Marii Mercatoris testimonium, & Patrum Ephesinorum auctoritas. Nam plausus a populo factus ad hæc verba: *Erat enim ipse, & infans, & infantis dominus*; ipsaque Nestorii sive correctio, sive interpretatio sententiæ, videtur mihi aperte satis indicare, tunc temporis jam fuisse conceptam vulgo opinionem de Nestorio, quod Christum in duas personas divideret. Deinde Mercator vehementer invehitur in hæc ipsa verba, quæ plausum fecerunt, tanquam hæresim totam continerent, quartamque in Trinitatem introducerent personam. Denique Patribus Ephesinis visa sunt hæc verba, postquam Primicerius notariorum recitavit, perinde ac alia, horrenda pariter & blasphema: quanquam Cyrillus ea laudavit velut catholica, cum suis verbis Nestorium refelleret. An forte in vnum sermonem coegimus, quæ diversis temporibus dicta sunt?

I. MAGNUM sane tanti doni sacramentum: hic enim qui videtur infans; hic qui recens apparet; hic qui fasciis corporalibus eget; hic qui secundum visibilem essentiam recenter est editus, filius est, vt scriptura docet, æternus; filius vniversorum opifex; filius qui suæ opis fasciis dissolubilem creaturæ naturam astringit.

II. Infans enim Deus est suæ potestatis; tantum abest, Arie, vt Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac divinitatem: filiationis vnitatem servamus in deitatis, humanitatisque natura.

III. Hoc autem dico, vt noveritis, quam super excellens & summa quædam deitatis conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro conspiceretur: erat enim ipse, & infans, & infantis ipsius dominus. Laudastis vocem, sed nolite eam parum curiose laudare: dixi enim, quod idem erat infans, & habitator infantis.

IV. Ut ergo demonstretur, ipsis quoque magis, quis hic est ab illis adoratus, & ad quem illos duxerit spiritus sancti gratia; nempe non ad simplicem vulgo conspectum infantem, sed ad corpus quoddam ineffabiliter Deo conjunctum.

V. Quis nunc benignitatis tam immensum aspiciat pelagus, naturam cum suo opifice dominantem, & conjunctam homini divinitatem, nihil sine hoc jubenΜΕΓΑ τῦ δώρου τὸ μυστήριον, τῦτο γὰρ τὸ βλεπόμενον βρέφος, τῦτο τὸ καταφαινόμενον πρόσφατον, τῦτο τὸ ἀπαρχῶν σωματικῦ δεηθέν, τῦτο τὸ κτὶ τὴν ὁρωμένην οὐσίαν γὰρ πέφυκεν. υἱός, κτὶ τὸ γεγραμμένον, ἀΐδιος. υἱὸς τῶν ὅλων δημιεργός. υἱὸς τοῖς τῆς ἰδίας βοηθείας ἀπαρχήνοις τὸ τῆ κτίσεως ἀναγκαῖον σφίγγων.

Τὸ βρέφος γὰρ Θεὸς αὐτεξούσιος. ποσῶτον ὁ Θεὸς λόγος τῦ Θεοῦ ὑπεξούσιος ἦν διέφηκεν, Ἀρεῖε, γνωρίζομεν τοίνυν τὴν μὲν δεσποτείαν τῦ βρέφους, καὶ τὴν θεότητα, τὸ δὲ υἱότητος τηροῦμεν μοναδικὴν ἐν αὐθεντότητος καὶ θεότητος φύσει.

Ἵνα μάθητε, φησὶν, ὡς σφόδρα ἦν τῆς θεότητος ὑπάρχει σωμάφια, καὶ ἐν βρέφει τὸ δεσποτικῆς καθορωμένης ὄψεως. ἰῶ γὰρ ὁ αὐτὸς βρέφος, καὶ τὸ βρέφος δεσπότης. ἐπιπλήσατε τῶ φωνῶ, ἀλλὰ μηδὲ αὐτῶ ἀβασανίστως κρατῆτε. Εἶπον γὰρ· Ο αὐτὸς ἰῶ βρέφος, καὶ τὸ βρέφος οἰκήτωρ.

Ἵνα τοίνυν δηλωθῆ καὶ τοῖς μάλοις, ὡς ἔστιν οὗτος ὁ παρ' αὐτῶν προσκυνούμενος, καὶ ὅτι ἵνα ἤγαγεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ χάρις. ὅτι οὐχ ὅτι ψιλὸν ἄπλως θεωρούμενον ἀῤῥήτως Θεῶ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tem, nullum absque isto judicantem: cum eo vivorum curam in summa providentia gerentem, & cum ipso mortuos suscitantem.

EPISTOLA TERTIA SYNODICA SANCTI CYRILLI ALEXANDRINI EPISCOPI

directa Nestorio Constantinopolitanæ vrbis Episcopo, duodecim continens anathematismi capitula.

Mercatore interprete.

Epistola hæc Cyrilli habita olim pro toto concilio Ephesino.

HÆc illa celebris epistola, quæ olim vna pro toto concilio Ephesino habebatur, adeo fidei catholicæ doctrinam de incarnatione Verbi adversus Nestorium plene dilucideque exponit. Subjuncti anathematismi duodecim, quæ capita dicebantur a veteribus, magnam fecerunt invidiam Cyrillo, magnum diu catholicis negotium, vt ille non semel debuerit facere satis, sive amicis explicationem petentibus, sive adversariis plura objicientibus; isti coacti sint, inter tractandum de pace inter Ecclesias, & sanciendam fidem in concilio Chalcedonensi, de ipsis propter animorum offensionem silere.

Quando scripta.

Colligitur ex codice manuscripto PP. Carmelitarum, qui emendatur.

In codice manuscripto Carmelitarum Discalceatorum conventus Parisiensis data legitur mense Novembri die 30. Indictione XIV. quæ temporis notæ, nisi emendentur, cohærere non possunt. Nam scripsit procul dubio Cyrillus postremum Nestorio ann. 430. & Nestorius Cyrilli literas accepit Constantinopoli VII. Idus Decembris; si qua igitur fides codici, accepta fuisset Constantinopoli epistola septem post diebus, quam Alexandriæ scripta esset, quod omnino incredibile.

Cohærebunt omnia facile, si dicatur Alexandriæ scripta 3. Novembris, accepta Constantinopoli septimo Decembris, & Indictio, vt par est, non a Januario, quomodo esset decima tertia, sed a Septembri, quo mense decima quarta incepit.

Dividitur in tres partes.

Dividi potest commode tres in partes, quarum in prima legationis a sede apostolica velut historia narretur; in secunda fidei dogma, Nestoriique sententia opposita exponatur; tertia complectatur duodecim anathematismos.

Posterioribus porro duabus, nihil cautius scribi potuit, nihil callidius, aut prudentius potius, vt si Nestorius subscripsisset, quod erat jussus, verbis plane contradicentibus, sua quæ docuerat, revocare nemini non aperte videretur.

Conjungenda cum literis summi Pontificis ad Nestorium.

Legi vtiliter vix potest, nisi prius attentius perpensæ fuerint literæ sancti Celestini datæ ad Nestorium ex synodo Romana. Habentur illæ *1. part. conc. Ephes. cap. 18.* & a nobis referentur in dissertatione *de synodis habitis in causa Nestorii.*

ΤΩι ΕΥΛΑΒΕΣΤΑΤΩι καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύριλλος, ἡ ἁγία συνοδος ἡ κατὰ Αλεξανδρείαν καὶ πᾶσαν Αἰγυπτιακὴν διοικήσεως, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

RELIGIOSO ET DEO amabili consacerdoti Nestorio Cyrillus, & quæ convenit apud Alexandriam synodus ex Ægyptia diœcesi, in Domino salutem.

ΤΟΥ Χριστὸς ἡμῶν λέγοντος σαφῶς· Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· τί παθόντες ἡμεῖς, οἱ τοσοῦτον τῆς εὐσεβείας ἀπαυτόμενοι, ὑπὲρ σοῦ τε τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ; τίς ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὀνήσαι δυνήσεται; ἢ ποίαν εὑρήσομεν ἀπολογίαν, σιωπὴν

CUM salvator noster aperte pronuntiet: *Qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus; & qui diligit filium aut filiam super me, non est me dignus;* quid nos patiemur, qui deposcimur a tua religione, vt te super Christum salvatorem omnium diligamus? quid enim nobis in die judicii proderit? aut quam satisfactionem reperire poterimus, ita diuturnum silentium

I.

Necessitas exigendæ satisfactionis a Nestorio pro blasphemiis, & dato Ecclesiæ scandalo. *Matth. 10. v. 37.*

de prolatis a te contra eum blasphemiis continentes? Et si quidem te tantummodo læderes, docens ista vel sentiens, solicitudo nobis minor existeret: cum vero totam scandalizaveris Ecclesiam, & fermentum insolitæ pravitatis & novæ hæresis miscueris in populis, nec tantum ibidem positis, sed vbique consistentibus, (nam tuarum expositionum libri per cuncta vulgati sunt) quæ super nostro silentio ratio vltra, vel excusationis sermo sufficiat? aut quomodo non necesse sit meminisse Christi Domini sic dicentis: *Non putetis quod venerim pacem mittere in terram, sed gladium; veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam.* Nam cum læditur fides, parentum reverentia, velut inutilis & periculosa, despicitur, & amor erga filios fratresque vitatur. Ad postremum etiam * post ipsam vitam a piis viris eligitur, *vt meliorem resurrectionem*, sicut scriptum est, *consequantur.*

Matth. 10. v. 34.

* super ipsam vitam mers potius, B. Heb. 11. v. 35.

II. Quam satisfactionem exigeret Celestinus summus pontifex.

Ecce itaque te simul, cum sancta synodo, quæ apud amplam vrbem Romam congregata est, præsidente sanctissimo & venerandissimo fratre & consacerdote nostro Celestino Episcopo, his scriptis jam tertio convenimus, consilium dantes, vt a pravis abstineas distortisque dogmatibus, quæ & sentire cognosceris & docere: recipias vero fidem rectam Ecclesiis per beatissimos Apostolos & Evangelistas ab initio traditam, qui & oculis inspexerunt, & ministri Verbi fuisse monstrantur.

III. Sub qua interminatione.

Quod si hoc religio tua facere distulerit, juxta dilationem literis præfinitam sanctissimi & venerandissimi consacerdotis nostri Romanæ præsulis Ecclesiæ Celestini; scias te nullam sortem habere nobiscum, nec locum aut colloquium cum Dei sacerdotibus & Episcopis obtinere: non enim est fas contemnere nos Ecclesias ita turbatas & scandalizatos populos, fidemque rectissimam violatam, dissipatum quin etiam gregem, quem custodire debueras, siquidem juxta nos amator recti dogmatis extitisses, sanctorum Patrum vestigia pia consectans.

IV. Omnes a Nestorio abstenti propter causam, qua de agitur, recipiuntur.

Omnes itaque, quos propter fidem tua religio a communione removit, aut ab ordine suo deposuit, laicos & clericos, in nostra communione recipimus: non enim justum est eos tuis decretis opprimi, qui noverunt recta sentire, qui etiam bene fa-

οὕτω ὑμήσθητε τὴν μακρὰν, ὅτι τοῖς παρ' ἀ Θυ ἠμολόγησας κατ' αὐτὴ δυσφημίας; καὶ εἰ μὲν σαυτὸν ἠδίκεις μόνον, ἃ ἐδίδασκον, ἤπιον ἂν ἐῶ ἡ φορητός· ἐπειδὴ δὲ πᾶσαν ἐσκανδάλισας ἐκκλησίαν, καὶ ζύμιλον αἱρέσεως ἀήθους ἐξέπεμψας τοῖς λαοῖς· οὐχὶ τοῖς ἐκεῖσε μόνον· ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς ἀπανταχοῦ πεπιωκόσι τῶν σῶν ἐξηγήσεων τὰ βιβλία πόθεν ἔτι τὴν παρ' ἡμῖν σιωπὴν ἀρκέσει λόγος; ἢ πῶς σὸν ἀδίκει μεμνῆσθαι τῶ Χριστοῦ λέγοντος· Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς. πίστεως γὰρ ἀδικουμένης, ἐρρέτω μὲν, ὡς ἔοικεν καὶ ὑπισχνῆται, ἡ πρὸς γονέας αἰδώς. ἠρκείτω δ' ἂν ὁ τὸν Θεὸν τέκνα καὶ ἀδελφοὺς φιλοστοργίας νόμος, καὶ τῶ ζῆν ἀμείνων ἔστω λοιπὸν τοῖς εὐσεβέσιν ὁ θάνατος, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσι κατὰ τὸ γεγραμμένον.

Ἰδοὺ τοίνυν ἅμα τῆ ἁγία συνόδῳ, τῆ κατὰ τὴν μεγάλην Ῥώμην συνελεγμένη; πρεσβυτέροις τε ὁσιωτάτοις καὶ θεοσεβεστάτοις ἀδελφοῖς, καὶ συλλειτουργοῖς ἡμῶν Κελεστίνου τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου, καὶ τρίτον τοι τούτου παρεγενόμεθα γράμμασι, συμβαλλόντες ἀποφάσεις μὲ τὴν οὕτω σκαιὰν, καὶ διεστραμμένων δογμάτων, ἃ καὶ φρονεῖς καὶ διδάσκεις, ἀληθείας δὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν, ἣν ἐκκλησίαις παραδεδώκασι τοῖς ἀρχῆς παρ' αὐτῶν ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, οἳ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου γεγόνασι.

Καὶ εἰ μὴ τάχα δράσεις ἃ σὺ βούλεσθε, καὶ τὴν ὀφειλομένην προθεσμίαν ἐν τοῖς γράμμασι τοῦ μεμνημένου ὁσιωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου ἀδελφοῦ, καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπου Κελεστίνου, γίνωσκε σαυτὸν οὐδένα κλῆρον ἔχοντα μεθ' ἡμῶν, οὐδὲ τόπον, ἢ λόγον ἐν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται θεμιτὸν εἶναι ἡμᾶς ἐκκλησίας οὕτω τεταρυγμένας, καὶ σκανδαλισθέντας λαοὺς, καὶ πίστιν ὀρθὴν ἀθετουμένην, καὶ βλασφημούμενα παρὰ σοῦ τὰ πάντων, καὶ σώζειν ὀφείλοντος. Εἴπερ ἦσθα καθ' ἡμᾶς ὀρθῆς δόξης ἐραστὴς, τὴν τῶν ἁγίων πατέρων ἐγκαταθεμένην εὐσέβειαν.

Ἅπασι γὰρ τοῖς παρὰ σῆς βλασφημίας κεχωρισμένοις διὰ τὴν πίστιν, ἣ καθαιρεθῆσι λαϊκοῖς τε καὶ κληρικοῖς, κοινωνικὴ πάντως ἐσμέν. οὐ γὰρ ἔστι δίκαιον τοὺς ὀρθὰ φρονῆν ἐγνωκότας, σαῖς ἀδικείαις ψήφοις· ὅτι οἱ καλῶς ποιοῦντες

ἀυτειρήκασι. τῦτο γὰρ αὐτὸ κεφαλεμέμηνκας ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ γεγραφείσῃ παρὰ σοῦ πρὸς τὸ μεγάλης Ῥώμης ἀρχιάτπαν, ὃν σωεπίσκοπον ἡμῶν Κελεστῖνον.

Οὐκ ἀρκέσει σοὶ τῇ σῇ βλασφεία ὁ σωομολογῆσαι μόνον ὃ τῆς πίστεως σύμβολον, ὃ ἐκ τέτε κατὰ χαιρὸς ἐν ἁγίῳ πνεύματι παρὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆ κατὰ χαιρὸς συναθροίσης ἐν τῇ Νικαέων. γενόμενος γὰρ, καὶ ἡρμηνεύθησας σὺν ὀρθῶς αὐτὸ, διεστραμμένως δ' μᾶλλον, κἂν ὁμολογῆς τῇ φωνῇ τὼ λέξιν. Ἀλλὰ γὰρ ἀκόλουθον ἐξεφώνησας καὶ σωμότως ὁμολογῆσαι, ὅτι καὶ ἀναθεματίζεις μὲν τὰ μιαρά σαυτῇ & βέβηλα δόγματα· φρονήσεις δὲ & διδάξεις, ἃ & ἡμεῖς πάντες, οἵ τε κατὰ τὼ ἑσπέραν, καὶ τὼ ἑῴαν ὀπίσκοποι, & διδάσκαλοι, καὶ λαοὶ ἠγούμενοι.

Σωέπετο δ' & ἡ κατὰ τὼ Ῥώμλω ἁγία σύνοδος, καὶ ἡμεῖς ἅπαντες, ὡς ὀρθῶς ἐγράψαις καὶ ἀνεπιλήπτως, τῆς γεγραφείσης ἐπιστολῆς πρὸς τὸν σὸν βλασφεμαν παρὰ τῆ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας. ὑπογεγράφαμεν δ' Τύποις ἡμῶν τοῖς γράμμασιν, ἃ τε δεῖ φρονεῖν & διδάσκειν, & ὧν ἀπέχεσθαι πρέπει.

Αὕτη γὰρ τῆς καθολικῆς & ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἡ πίστις, ἣν σωαγορεύσιν ἅπαντες, οἵ τε κατὰ τὼ ἑσπέραν, καὶ τὼ ἑῴαν ὀρθόδοξοι ὀπίσκοποι· Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, γεννηθέντα ἐκ τῦ πατρὸς, τῦτ' ἔστιν, ἐκ τῆς οὐσίας τῦ πατρὸς· Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεῦ ἀληθινῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα· ὁμοούσιον τῷ πατρὶ· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα, & σεσαρκωθέντα, & ἐνανθρωπήσαντα· παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τοὺς δὲ λέγοντας· Ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑπος τάσεως, ἢ οὐσίας, φάσκοντας εἶναι, καὶ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν υἱὸν τῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

Ἐπόμενοι δ' πάντας τῶν ἁγίων πατέρων ὁμολογίαις, αἳ πεποίηνται, λελειτῶτος ἐν αὐτοῖς τῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνοικούντων

cientes tibi prudentissime restiterunt: hoc idem namque in epistola, quam misisti ad præsulem amplæ Romæ sanctum & coepiscopum nostrum Celestinum, significare curasti.

Non autem sufficit tuæ religioni solummodo fidei symbolum confiteri, quod expositum est per idem tempus, sancti spiritus largitate, a venerando & magno concilio apud Nicæam congregato: hoc enim nec intellexisti, nec recte interpretatus es, perversæ licet sono vocis eadem verba protuleris. Sed consequens est, vt jurejurando fatearis, quod anathematizes quidem tua polluta & profana dogmata; sentias autem & doceas, quæ nos vniversi, sive per Orientem, sive per Occidentem, Episcopi & magistri, præsulesque populorum credimus & docemus. V. Forma exhibendæ satisfactionis a Nestorio.

Epistolis autem ab Alexandrina tuæ religioni directis Ecclesia consensum præbuit, tam ea, quæ apud vrbem Romam convenit sancta synodus, quam etiam nos omnes, velut recte, irreprehensibiliterque conscriptis. Subdidimus autem his nostris literis, quæ te sentire oporteat & docere, & a quibus abstinere conveniat. VI. Observa de epistolis duabus prioribus Cyrilli.

Hæc est enim fides apostolicæ & catholicæ Ecclesiæ, cui cuncti consentiunt orthodoxi per Orientem Occidentemque Pontifices: *Credimus in vnum Dominum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium conditorem. Et in vnum Dominum* JESUM CHRISTUM, *filium Dei, natum de Patre vnigenitum, hoc est, de substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, ὁμοούσιον Patri, hoc est, vnius cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt in cælo & in terra, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus est, passus est, & resurgens tertia die ascendit in cælos, vnde venturus est judicare vivos & mortuos. Et in spiritum sanctum. Eos autem, qui dicunt: Erat tempus quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & quia ex nullis extantibus factus est, aut ex alia substantia vel essentia, dicentes esse aut convertibilem & commutabilem filium Dei; anathematizat catholica & apostolica Ecclesia.* VII. Symbolum Nicænum.

Sequentes itaque per omnia sanctorum Patrum confessiones, quas loquente in eis sancto spiritu, protulerunt, & intentioni, quæ est in eorum intellectibus VIII. Explicatio catholica symboli.

æquis vestigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium, profitemur quod ipse vnigenitus Dei Verbum Deus, natus ex ipsa Patris essentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt, sive in cælis, sive in terra, salutis nostræ causa descendens, ad exinanitionem sese dignatus est inclinare, incarnatus autem & homo factus, id est, carnem de Virgine sancta susceipiens, eamque sibi propriam faciens, nativitatem nostram ex vulva sustinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abjiciens: nam licet factus sit in assumptione carnis & sanguinis, tamen etiam sic quod erat, Deus natura scilicet & veritate, perstitit.

ἰσχηλαπιῶτες σκηπὸν, καὶ βασιλικὼ ὥσπερ ἐρχόμθοι τρίβον, φαμὲν, ὅτι αὐτὸς ὁ μονογενὴς τ Θεοῦ λόγος, ὁ ὃς αὐτῆς ἐγνηθεὶς τ ὑσίας ἐξ πατρὸς, ὁ ἐκ Θεῦ ἀληθινὸς Θεὸς ἀληθινὸς, ὃ φὼς τ ἐκ φωτὸς, ὁ δι' ὃ τὰ πάντα ἐλάμετο, τά τε ἐν τῷ ὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ, τ ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας κατελθὼν, καὶ κενῶσαι ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, ἐθρχώθη τε, καὶ ἐνανθρώπησε, τῦτ' ἔστι, θρκα λαβὼν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένυ, καὶ ἰδίαν αὐτὴν ποιησάμθος ἐκ μήτρας, τ καθ' ἡμᾶς ὑπέμεινε γένεσιν, καὶ προῆλθεν ἀνθρωπος ἐκ γυναικὸς, οὐχ ὅπερ ἦν ἀποβεβληκως, ἀλλ' ἐι καὶ γέγονεν ἐν προσλήψι θρκὸς καὶ αἵματος, καὶ ὕτω μεμυημένως ὅπερ ἦν, Θεὸς ἀληθινὸ φύσι καὶ ἀληθεία.

IX. Quæ catholicorum dicta vestorius criminaretur.

Psal. 101. v. 28.

Nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis esse conversam, nec in substantiam carnis ineffabilem Dei Verbi essentiam commutatam: inconvertibilis etenim est, & incommutabilis, *idemque ipse*, juxta Scripturas, *jugiter permanens*. Visus est autem & parvulus, sed potius adhuc in cunabulis, & in sinibus genitricis Virginis constitutus, universam creaturam replebat vt Deus, genitori suo indivisus existens: quod divinum est enim, sine quantitate & sine mole cognoscitur, nec vllis terminis continetur.

Οὔτε γὰρ τ θρκα φαμὲν εἰς θεότητος φαντασίαν φύσιν, οὔτε μὴν θρκὸς εἰς φύσιν, τὸν ἀπόῤῥητον Θεοῦ λόγου τροπολογῆσαι φύσιν. ἄτρεπτος γάρ ἐστι, καὶ ἀναλλοίωτος πάντελῶς μὲν ὁ αὐτὸς ἀεὶ ὢν κὰ ὡσαύτως. ὁράμενος δ', ἐν βρέφος ἐν σπαργανίοις μένων ἔτι, καὶ ἐν κόλποις τ τεκούσης παρθένυ, πᾶσαν ἐπλήρου τ κτίσιν, ὡς Θεὸς, ἐν συνέδρος τῷ ὃν γεννητορι. ὃ γὰ θεῖον, ἀπόσον τέ ἐστι, ἐν ἀμεγέθης, ἐν περιορισμὸν οὐκ ἀνέχει.

X. Quæ ipse contra catholicam fidem docuerit.

Unitum ergo carni Verbum *secundum subsistentiam* confitentes, vnum adoramus filium, Dominum Jesum Christum, non seorsum ponentes & determinantes hominem & Deum, velut invicem *sola dignitatis & auctoritatis vnitate* conjunctos: hæc enim novitas vocis est, & aliud nihil. Nec item Christum specialiter nominantes Deum Verbum, quod ex Deo est; nec alterum similiter Christum specialiter, qui de muliere natus est, sed vnum solummodo Christum Dei Patris Verbum, cum propria carne cognoscimus. Tunc enim vt homo, juxta nos, vnctus est, quamvis spiritum dignis ipse contulerit, sed *non admensuram*, sicut beatus Evangelista Joannes asseruit.

Ἡνῶσθαί γε μὲν θρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦντες τ λόγον, ἕνα προσκυνοῦμεν υἱόν, καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, οὔτε αὖ μέσης διέντες, καὶ διαιροῦντες ἀνθρωπον ἐν Θεόν, οὔτε στομμένοις μᾶλλον ἀλλήλοις τῇ τ ἀξίας καὶ ἀρχικίας ἑνότητι. καινοφωνία γὰ τῦτο, καὶ ἕτερον οὐδέν. οὔτε μὴν Χριστὸν ἰδικῶς ὀνομάζοντες, τ ἐκ Θεοῦ λόγον, ἐν ὁμοίως ἰδικῶς Χριστὸν ἕτερον, τ ἐκ γυναικός· ἀλλ' ἕνα μόνον εἰδότες Χριστὸν, τ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον μετ τῆς ἰδίας θρκός. τότε γὰ ἀνθρωπίνως χαίρομεν ἡμῖν, καθὼς τοῖς ἁγίοις ἔλαβεν ὁ πνεῦμα δίδους αὐτὸς, ἐ κατ' ἐκ μέτρυ, καθά φησιν ὁ μακάριος διαγγελιστὴς Ἰωάννης.

Ioan. 3. v. 33.

XII. Quod incarnatio non sit pura ἐνοίκησις

Sed nec illud dicimus, quod Dei Verbum veluti in homine communi, qui de sancta Virgine natus est, habitarit, ne *Deum homo Christus habitatorem possidere* credatur. Quamvis enim *Verbum habitaverit in nobis*, & dictum sit, in Christo *habitare omnem plenitudinem deitatis corporaliter*; haud tamen intelligimus, quod caro factus, sicut in sanctis habitare dicatur,

Ioan. 1. v. 14.

Col. 2. v. 9.

Αλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο φαμὲν, ὅτι κατῴκησεν ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, ὡς ἐν ἀνθρώπῳ κοινῷ, ὃς ἐκ τ ἁγίας παρθένυ γεγεννήθη, ἵνα μὴ θεοφόρος ἄνθρωπος νοοῖτο Χριστός. Εἰ γὰ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ὁ λόγος· Ἐῤῥη δ' ἐν τῷ ἐν Χριστῷ κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τ θεότητος σωματικῶς· ἀλλ' οἶδα ἐννοῦντα, ὅτι γυμνὸς θρξ, οὐχ ὥσπερ ἐν τοῖς ἁγίοις κατοικῆσαι λέγεται,

χῦ τ̃ ἴσον καὶ ὲ αὐτῷ ἔχειν γνέσθαι ὁμολογοῦμεν τ̃ κατοίκησιν. Ἀλλ' ἑνωθεὶς χῦ φύσει, καὶ ὲκ εἰς ἕρκος ἦλθεις, τοιαύτην ἐποιήσατο τ̃ κατοίκησιν, ἣν αὖ ἔχειν λέγυσιν ὲ ἡ θ̃ αὐθρώπου ψυχὴ πρὸς ὃ ἰδίον ἑαυτῆς σῶμα.

Εἷς οὖν ἄρα Χριστὸς ὁ υἱὸς ὲ κύριος, οὐχ ὡς σωφθῆναι ἁπλῶς τιν ὡς Θεὸν, ἑνότητι τ̃ ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας, ἔχοντος αὐθρώπου πρὸς Θεόν. οὐ γὰ ἐνοῖ τὰς φύσεις ἡ ἰσοτιμία. ὲ γοῦν Πέτρος τε ὁ Ἰωάννης ἰσότιμοι ἀλλήλοις, καθ' ὲ ἀπόστολοι ὁ ἅγιοι μαθηταί· πλὴν οὐχ εἷς οἱ δύο. οὔτε μὴν χῦ πρόσληψιν τὸν τ̃ σωφρείας νοοῦμεν ἔχειν· ὲκ ἀπέχει γὰ τοῦτο πρὸς ἕνωσιν φυσικήν. οὔτε μὴν ὡς χῦ μέθεξιν ἀρετικὴν, ὡς ὲ ἡμεῖς κοινωνοῦμεν ὧ κυρίῳ χῦ τ̃ γεγραμμένον· Ἓν πνεῦμά ἐσμεν πρὸς αὐτόν.

Μᾶλλον δὲ ὃ τ̃ς σωφρείας ὄνομα προσδιτούμεθα, ὡς ὲκ ἔχον ἰκμὰς σημαίνειν τ̃ ἕνωσιν.

Ἀλλ' οὐδὲ Θεὸν, ἢ δεσπότην τ̃ Χριστοῦ τ̃ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ὀνομάζομεν· ἵνα μὴ πάλιν ἀναφαινδὸν τέμνωμεν εἰς δύο τ̃ ἕνα Χριστὸν, τ̃ υἱὸν καὶ κύριον, ὲ δυσφημίας ἐγκλήματι περιπίπτωμεν, Θεὸν ἑαυτῷ καὶ δεσπότην ποιοῦντες αὐτόν. ἑνωθεὶς γὰ, ὡς ἤδη προεἰπομεν, ὁ τ̃ Θεοῦ λόγος σαρκὶ κατ' ὐπόστασιν, Θεὸς μὲν ὄντι τ̃ ὅλων, δεσπόζει καὶ τ̃ πάντος· οὔτε δ' αὐτὸς ἑαυτῷ δοῦλός ὄστιν, οὔτε δεσπότης. ὥστε γὰ, μᾶλλον δὲ ἤδη ὲ δυσσεβὲς, ὃ οὕτω φρονεῖν ὲ λέγειν. ἔφη μὲν γὰ Θεὸν ἑαυτῷ τ̃ πατέρα κεῖσθαι Θεὸς ὢν φύσει, καὶ ὲκ τ̃ οὐσίας αὐτοῦ. Ἀλλ' ὲκ ἠγνοήκαμεν, ὅτι μὴ τ̃ μείναντα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον γενόμενον ὑπὸ Θεῷ, κατά γε τ̃ πρέποντα νόμον τ̃ θ̃ ἀνθρωπότητος φύσει· αὐτὸς δ' ἑαυτῷ πῶς ἂν γένοιτο Θεὸς ἢ δεσπότης. Σκοπῶ, ὡς αὐθρωπος, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς γε ὃ πρέπον τ̃ς τ̃ κενώσεως μέτρις, ὑπὸ Θεῷ μὲν ἡμῖν ἑαυτὸν εἶναί φησιν. οὕτω γένοιτο ὲ ὑπὸ νόμον, καίτοι λαλήσας αὐτὸς τ̃ νόμον, ὲ νομοθέτης ὑπάρχων, ὡς Θεός.

Παραιτούμεθα δὲ λέγειν ὅτι Χριστοῦ· Διὰ τ̃ φερομένην, τ̃ φερομένου σέβω· Διὰ τὸν ἀόρατον προσκυνῶ τ̃ ὁρωμένου. Φευκτὸν δὲ πρὸς τοῦτο κἀκεῖνο εἰπεῖν· Ὁ ληφθεὶς ὑπὸ λαβόντι συνθεματίζει Θεός. ὁ γὰ τοῦτο λέγων διαιτέμνει πάλιν εἰς δύο Χριστὸν, τ̃ αὐθρωπον ἴσην μὰ μέρος ἰδίαν, καὶ Θεὸν ὁμοίως. Ὁμολογεῖται γὰ ὁμολογουμένως τιν ἕνωσιν, καθ' catur, nec talem in ipso habitationem factam definire tentavimus; sed vnitus juxta naturam, nec in carnem penitus commutatus, talem sibi fecit habitationem, qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus.

XII. Quod Christus substantialiter vnus.

Unus igitur est Christus, filius & Dominus, non velut conjunctionem quamlibet, quæ in vnitate dignitatis & auctoritatis, homine habente ad Deum: non enim potest vnire naturas sola dignitatis æqualitas, namque Petrus & Joannes æqualis sunt in alterutrum dignitatis, propter quod & Apostoli & sancti discipuli esse monstrantur; verumtamen vterque non vnus est. Nec juxta collationem vel connexionem, modum conjunctionis advertimus: hoc enim ad vnitatem non sufficit NATURALEM; nec secundum participationis effectum, sicut nos etiam adhærentes Domino, vnus cum ipso spiritus sumus. 1. Cor. 6. v. 17.

XIII. De nomine σωφρείας.

Imo potius conjunctionis nomen evitamus, tanquam non existens idoneum, quod significet vnitatis arcanum.

XIV. Quod Verbum non sit Christi dominus.

Sed neque *Deum aut dominum Christi Verbum* Dei Patris asserimus, ne iterum manifestius in duos dividamus vnum Christum filium & dominum, & in crimen sacrilegii recidamus, Deum illum sui ipsius facientes & dominum: vnitus quippe, sicut superius diximus, Deus Verbum carni SECUNDUM SUBSTANTIAM, Deus quidem est omnium & dominator vniversitatis; verumtamen nec servus est sibi ipsi, nec dominus, quia ineptum est, vel potius impium, hoc sentire, vel dicere: quamvis enim Deum suum Patrem dixerit, cum Deus sit etiam ipse natura, & de illius essentia; tamen nullatenus ignoramus, quod manens Deus, homo quoque factus sit, qui sub Deo juxta debitam legem naturæ humanitatis existeret; ipse vero sibi, quomodo vel Deus poterit esse vel dominus. Ergo sicut homo, quantum decenter exinanitionis mensuræ congruit, sub Deo se nobiscum esse dissertuit. Hoc etiam modo *sub lege factus est*, quamvis ipse promulgaverit legem, & legislator vt Deus extiterit. Gal. 4. v. 4.

XV. De communicatione venerationis.

Cavemus autem de Christo dicere: *Propter assumentem veneror assumptum, & propter invisibilem adoro visibilem.* Horrendum vero super hoc etiam illud adjicere: *Is qui susceptus est, cum eo qui suscepit, connuncupatur Deus.* Qui enim hæc dicit, dividit iterum in duos Christos eum qui vnus est, hominem seorsum in parte, & Deum similiter in parte constituens: evidenter enim denegat vnitatem, se-

cundum quam non alter cum altero adoratur, aut connuncupatur Deus, sed vnus intelligitur Christus JESUS filius Dei vnigenitus, vna servitute cum propria carne venerandus.

XVI. Quod vere Deus passus dicatur & mortuus.

Confitemur etiam, quod idem ipse qui ex Deo Patre Filius natus est vnigenitus Deus, licet juxta naturam suam expers passionis extiterit, pro nobis tamen, secundum Scripturas, CARNE PERPESSUS SIT, & erat in crucifixo corpore propriæ carnis IMPASSIBILITER ad se referens passiones: *Gratia vero Dei pro omnibus gustavit mortem*, tradens ei proprium corpus, quamvis naturaliter ipse vita sit, & resurrectio mortuorum. Nam vt mortem ineffabili potentia proculcaret, ac primus in sua carne primogenitus ex mortuis fieret & primitiæ dormientium, humanæ naturæ ad incorruptionis recursum, *gratia Dei*, vt supra dictum est, *pro omnibus gustavit mortem*, & tertio die resurgens spoliavit infernum.

1. Petr. 4. v. 1.

Hebr. 2. v. 9.

Ibidem.

XVII. Quomodo per hominem resurrectio mortuorum.

Idcirco quamvis dicatur, quod *per hominem facta sit resurrectio mortuorum*, tamen intelligimus hominem factum Verbum, quod ex Deo est, & per ipsum *mortis imperium fuisse destructum*. Venier autem temporibus præfinitis, sicut *est vnus filius & dominus in gloria Patris, vt judicet orbem terrarum in æquitate*, sicut Scriptura testatur.

1. Cor. 15. v. 21.

Hebr. 2. v. 14.

Act. 17. v. 31.

XVIII. De carne Christi vivifica.

Necessario igitur & hæc adjicimus: annuntiantes enim secundum carnem mortem vnigeniti filii Dei, id est, JESU CHRISTI, & resurrectionem ejus, & in cælis ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Ecclesiis sacrificii servitutem; sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur participes corporis & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris, effecti, non vt communem carnem recipientes, quod absit, nec vt viri sanctificati, & Verbo conjuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut divinam possidentis habitationem, sed vt vere vivificatricem, & ipsius Verbi Dei propriam factam: vita enim naturaliter vt Deus existens, quia propriæ carni vnitus est, vivificatricem eam esse professus est. Et ideo quamvis dicat ad nos: *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem*, &c. non tamen eam vt vnius hominis ex nobis æstimare debemus: quomodo enim juxta naturam suam vivificatrix esse caro hominis poterit? Sed vt vere propriam ejus factam, qui propter nos filius ho-

Ioan. 6. v. 53.

ἐὼ οὐχ ὡς ἕτερος σὺ ἑτέρῳ συμπροσκυνῶμεν, οὐδὲ μὴν συζυγομαχοῦμεν Θεός· ἀλλ' εἷς νοεῖται Χριστὸς Ἰησοῦς, υἱὸς μονογενὴς, μιᾷ προσκυνήσει τιμώμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός.

Ὁμολογοῦμεν δὲ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς γνησίως υἱὸς, καὶ Θεὸς μονογενὴς· κἂν τοῖς φύσιν ἰδίαν ὑπάρχων ἀπαθὴς, σαρκὶ πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν, κατὰ τὰς γεγραμμένας· καὶ ἰδίῳ δὴ σταυρωθέντι σώματι τὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀπαθῶς οἰκειούμενος πάθη, γεύεται μὲν Θεοῦ, καὶ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, δίδοὺς αὐτῷ τὸ ἴδιον σῶμα, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων ζωὴ, καὶ αὐτὸς ὢν ἡ ἀνάστασις. ἵνα γὰρ ἀῤῥήτῳ δυνάμει πατήσας τὸν θάνατον, ὡς ἔν γε δὴ πρώτῃ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ, πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων· ἐδοποίησέ τε τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομὴν χάριτι Θεοῦ, καθάπερ ἔφημεν ἀρτίως, ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου· τριήμερος δὲ ἀνέβιω σκυλεύσας τὸν ᾅδην.

Ὥστε κἂν λέγῃ δι' ἀνθρώπου γεγενῆσθαι τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ νοοῦμεν ἀνθρώπειον τὸν ἐκ Θεοῦ γεγενημένον λόγον· ὃς λελύσθαι δι' αὐτοῦ τὸν θανάτου τὸ κράτος· ἤξει δὲ κατὰ καιροὺς, ὡς εἷς ὑὸς καὶ κύριος, ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς, ἵνα κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καθά γέγραπται.

Ἀναγκαίως δὲ καὶ τοῦτο προσθήσομεν· καταγγέλλοντες γὰρ τὸν κατὰ σάρκα θάνατον τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, τήν τε ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν ὁμολογοῦντες, τὴν ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν θυσίαν· προσερχόμεθά τε οὕτω τῶν μυστικῶν εὐλογίας καὶ ἁγιαζόμεθα, μέτοχοι γινόμενοι τῆς τε ἁγίας σαρκὸς, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· καὶ οὐχ ὡς σάρκα κοινὴν δεχόμενοι, μηδ' ἁγίου· οὔτε μὴν ὡς ἀνδρὸς ἡγιασμένου, καὶ συναφθέντος τῷ λόγῳ κατὰ τὴν ἑνότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν ὡς θείαν ἐποίκησιν ἐσχηκότος· ἀλλ' ὡς ζωοποιὸν ὄντως, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ λόγου. ζωὴν γὰρ ὢν κατὰ φύσιν ὡς Θεὸς, ὅτε δὴ γέγονεν ἓν σαρξὶ τῇ ἑαυτοῦ σάρκα, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν αὐτήν. ὥστε κἂν λέγῃ πρὸς ἡμᾶς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα· οὐχ ὡς ἀνθρώπου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἑνὸς, καὶ αὐτῷ τούτῳ λογιούμεθα. πῶς γὰρ ἡ ἀνθρώπου σὰρξ, ζωοποιὸς ἔσται, κατὰ φύσιν τὴν ἑαυτῆς; ἀλλ' ὡς ἰδίαν ἀληθῶς γνησίως τοῦ δι' ἡμᾶς καὶ υἱοῦ καὶ

αὐθρώπου γεγονότος τε καὶ γεγαπισθέντος.

Ταῖς δὲ γε ἐν τοῖς ἁγίοις ταύτης σωτῆρος ἡμῶν φωναῖς, οὐτε ἐποτάσσει δυσὶν, ὅτε μιᾷ προσώποις καταμερίζομεν. εἷς γὰρ ὅστι διπλοῦς ὁ εἷς καὶ μόνος Χριστὸς, καὶ ἐκ δύο νοήται καὶ διαφόρων πραγμάτων, εἰς ἑνότητα τὴν ἀμέκτον συνειλιγμένος, καθάπερ ἀμελῶ, καὶ ἀνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοήται καὶ σώματος, καὶ οὐ διπλοῦς μᾶλλον, ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν· ἀλλὰ ταῖς γε αἰθερίναις, ἐκ προς γε τοῦτο ταῖς θείαις, περὶ ἑνὸς εἰρῆσθαι φαμὲν διαφερόντως φρονοῦντες ὀρθῶς. ὅταν μὲν γὰρ προσφερῶς λέγῃ πρὸς ἑαυτὸν· Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ· Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. τὴν θείαν αὐτοῦ καὶ ἀπόῤῥητον ἐννοοῦμεν φύσιν, καθ' ἣν καὶ ἓν ὅστι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα διὰ τὴν ταυτότητα τῆς οὐσίας, εἰκόντε καὶ χαρακτὴρ, καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. ὅταν δ' ὁ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον ἐκ ἀπομάζων, τοῖς Ἰουδαίοις προσλαλῇ· Νῦν δέ με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα. πάλιν ἐσθὲν ἦτον, αὐτὸν τὸ ἰσότιμον τε, καὶ ὁμοιότητι τῆς παρ' Θεοῦ λόγου, καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μέτρου, ὑπογινώσκομεν. εἰ γὰρ ὄντως ἀνάξιον τὸ πιστεύειν, ὅτι κατὰ φύσιν Θεὸς ὢν γέγονε σὰρξ, ἤγουν ἄνθρωπος ἐμψυχωμένος ψυχῇ λογικῇ· ποῖον ἂν ἔχοι λόγον τὸ ἐπαισχύνεσθαί τινα ταῖς περὶ αὐτοῦ φωναῖς, εἰ γεγόνασιν ἀνθρωποπρεπῶς; εἰ γὰρ ἐδικαιοῦτο τοῖς ἀνθρώποις πρέποντας λόγους, ὡς ὁ ἀνάξιος ἡμέας καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον; ὁ δὲ καθεὶς ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς εἰς ἐκούσιον κένωσιν, διὰ ποίαν αἰτίαν ἐδικαιοῦτ' ἂν τοῖς τῇ κενώσει πρέποντας λόγους; ἐν τοιχάρῳ προσώπῳ τοῖς ἐν τοῖς ἁγίοις πάσαις ἀναθετέον φωναῖς, ἑνούσης μιᾶς τῆς τοῦ λόγου σεσαρκωμένης. κύριος γὰρ Ἰησοῦς Χριστὸς, εἷς κατὰ τὰς γραφάς.

Εἰ γὰρ καλοῖτο καὶ ἀπόστολος, καὶ ἀρχιερεὺς τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ὡς ἱερουργῶν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ προσκομιζομένην τῆς πίστεως ὁμολογίαν, καὶ μιᾷ καὶ εἰς τὸ ἄλογον πνεῦμα· πάλιν αὖτον εἶναί φαμεν, τὴν ἐκ Θεοῦ καὶ φύσιν, μόνογενῆ, καὶ σὺν ἀνθρώπῳ προσενέμομεν, περὶ αὐτοῦ ἑτέρου, τό τε τῆς ἱερωσύνης ὄνομα, καὶ αὐτὸ δὲ χρῆμα· Γέγονε γὰρ μέτοχος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ μεσίτης εἰς εἰρήνην· ἑαυτὸν ἀναλοῖς εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί. διηνεκῶς δὲ ἔφασκε· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας. τότε εἶπον· Ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὰ πρότερα, ἵνα στήσῃ τὰ ὕστερα. ἐν ᾧ θελήματι ἁγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἅπαξ. καὶ πάλιν· Τετελείωκε γὰρ εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ δὲ ἀναγινώσκεται ὁ ψαλμὸς οὕτως· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, τὰ δὲ ὦτά μου κατηρτίσω. ὁλοκαύτωμα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐξεζήτησας. τότε εἶπον· Ἰδοὺ ἥκω. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ θεός μου ἐβουλήθην, καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. ἐν ᾧ θελήματι ἁγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἅπαξ. καὶ πάλιν· Τετελείωκε γὰρ εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ δὲ ἀναγινώσκεται ὁ ψαλμὸς οὕτως· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, τὰ δὲ ὦτά μου κατηρτίσω. ὁλοκαύτωμα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐξεζήτησας. τότε εἶπον· Ἰδοὺ ἥκω. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ θεός μου ἐβουλήθην, καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου.

minis & factus est & vocatus.

XIX. De communicatione idiomatum.

Eas autem voces, quas Salvator noster in Evangeliis protulit, non in duabus subsistentiis, aut personis omnino partimur: non enim duplex est vnus Christus & solus, quamvis ex duabus diversisque rebus ad vnitatem cognoscatur individuam conveniisse; sicut homo quoque ex anima constans & corpore, non duplex potius, sed vnus est ex vtroque: humanas ergo & divinas insuper voces ab vno Christo dictas, animadvertentes recte sentimus, cum enim Deo dignissime loquitur de se ipso: *Qui me videt, videt & Patrem.* & *Ego & Pater vnum sumus.* Divinam ejus intelligimus, ineffabilemque naturam, secundum quam vnum est cum Patre suo, propter vnam eamdemque substantiam, *imago & character splendorque gloriæ ejus existens.* Cum vero humanæ naturæ mensuram nullatenus inhonorans Judæos alloquitur: *Nunc me quæritis occidere hominem, qui veritatem vobis locutus sum;* non minus eum, qui in similitudine & æqualitate Patris est, Deum Verbum etiam in mensuris humanitatis ejus agnoscimus. Si autem necessario creditur, quod natura Deus existens factus est caro, imo potius homo animatus anima rationali, quæ causa est, vt in eis quilibet vocibus erubescat, si eas homine dignas effatus est? Quod si sermones homini congruentes abjiciat, juxta nos hominem fieri quis coegit? Cum vero se propter nos ad exinanitionem spontaneam misericorditer inclinarit, quam ob causam dignos exinanitione sermones effugerit? Uni igitur personæ cunctas ejus in Evangelio voces ascribimus, subsistentiæ Verbi scilicet incarnati, quia vnus est Dominus JESUS CHRISTUS, vt scriptum est.

Joan. 14. v. 9. Joan. 10. v. 30. Hebr. 1. v. 3. Joan. 7. v. 1.

XX. Quando Christus dictus sit Apostolus & Pontifex.

Appellatum vero *Apostolum & Pontificem confessionis nostræ*, tanquam sacrificantem Deo & Patri fidei nostræ confessionem, quæ a nobis ipsi & per ipsum Deo & Patri incessanter offertur. Iterum cum dicimus, qui ex Deo est secundum naturam Filius vnigenitus, nec homini præter eum alteri sacerdotii nomen & officium deputamus: *Factus est enim mediator Dei & hominum, & reconciliator ad pacem, semetipsum Deo & Patri pro nobis offerens in odorem suavitatis;* ideoque dicebat: *Sacrificium*

Hebr. 3. v. 2. 1. Tim. 2. v. 5. Eph. 2. v. 5. Hebr. 10. v. 5.

& oblationem noluisti; holocausta & pro peccato non tibi placuerunt; corpus autem perfecisti mihi. Tunc dixi: Ecce venio, in capite libri scriptum est de me, vt faciam, Deus, voluntatem tuam. Obtulit enim proprium corpus, non pro se, sed pro nobis, in odorem suavitatis: nam pro se vel oblatione vel sacrificiis non indiget, ab omni peccato liber, vt Deus, existens. *Quodsi*
Rom. 3. v. 23. *omnes peccaverunt, & egent gloria Dei*, secundum hoc quod sumus ad mutabilitatis excessum proniores effecti, & peccatis ægrotavit humana natura, ipse vero non ita, ideoque nos gloria ejus egemus: cui erit vltra jam dubium, quod agnus verus propter nos & pro nobis sit immolatus? Qui dicit autem, quod semetipsum tam pro se quam pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiat, cum nihil prorsus iste deliquerit, nec vllum fecerit omnino peccatum. Qua igitur egeret oblatione, nullo suo extante facinore, pro quo, si esset, satis admodum convenienter offerret?

XXI. De Spiritu quoque cum dicit: *Ille me glorificabit*; hoc rectissime sentientes vnum Christum & Filium, non velut alterius egentem gloria, confitemur ab Spiritu sancto gloriam consecutum, quia Spiritus ejus nec melior ipso, nec superior est; sed quia mira opera faciens ad demonstrationem suæ deitatis, virtute proprii Spiritus vtebatur, ab ipso glorificari dicitur, quemadmodum si quis de hominibus asseveret, quod virtus sua vel disciplina quælibet vnumquemque clarificet: quamvis enim in sua sit subsistentia Spiritus, & ejus intelligatur in persona proprietas, juxta id quod Spiritus est, & non Filius, attamen alienus non est ab illo; nam *Spiritus* appellatus est *veritatis*, & *veritas Christus est*: vnde AB ISTO SIMILITER, SICUT EX DEO PATRE PROCEDIT. Denique hic ipse Spiritus etiam per sanctorum manus Apostolorum miracula glorioſa perficiens, Dominum glorificat JESUM CHRISTUM, postquam ascendit in cælum: nam creditus est Christus natura Deus existens, per suum Spiritum virtutes efficiens, ideoque dicebat: *De meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Nequaquam vero participatione alterius idem Spiritus sapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus est, & nullo prorsus indigens bono: nam paternæ virtutis & sapientiæ, id est, Filii

Quod Spiritus sanctus non sit major Christo.
Ioan. 16 v. 14.

Ioan. 16. v 13
Ioan. 14. v. 6.
Procedit a Patre & Filio.

Ioan. 16. v. 14.

τὸ προσφορὰν σὺκ ἠθέλησας· σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας σὺκ ἐζήτησας. τότε εἶπον· Ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί περὶ ἐμοῦ, τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ Θεός. προσκεκόμικε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τὸ ἴδιον σῶμα, τὸ οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ. ποίας γὰρ ἐδεήθη προσφορᾶς ἡ ὑσίας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, κρείττων ἁπάσης ὑπαρχων ἁμαρτίας ὡς Θεός; Εἰ γὰρ πάντες ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, καθὸ γεγόναμεν ἡμεῖς ἕτοιμοι πρὸς παραφοράν, τὸ κατηρρώστησεν ἡ ἀνθρώπου φύσις τὸ ἁμαρτάνειν· αὐτὸς γὰρ οὐχ οὕτω καθώμεθα ἀφ' ἑαυτοῦ· πῶς δὴ εἶη λοιπὸν ἀμφίβολον, ὅτι τέθυται δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινός; τὸ δὲ λέγειν γε, ὅτι προσκεκόμικεν ἑαυτὸν ὑπὲρ γε ἑαυτοῦ καὶ ἡμῶν, ἀμοιρήσειν δὴ οὐδαμῶς τὸ εἰς δυσσέβειαν ἐκκλῆναι. πεπλημμέληκε γὰρ κατ' οὐδένα τρόπον, οὔτε μικὸν ἐποίησεν ἁμαρτίαν. ποίας οὖν ἐδεήθη προσφορᾶς, ἁμαρτίας σὺκ οὔσης, ἐφ' ᾗπερ αὖ γένοιτο; καὶ μάλα εἰκότως.

Ὅταν γὲ λέγῃ περὶ τοῦ πνεύματος· Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει· νοοῦντες ὀρθῶς, οὐχ ὡς δόξης ὑπεδεᾶ τῆς παρ' ἑτέρου φαμὲν, τὸ ἕνα Χριστὸν καὶ υἱὸν, τὸ πεφὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος δόξαν ἐλᾶν· ὅτι μηδὲ χρῄζων αὐτοῦ, ὡς ὑπὲρ αὐτὸν ὁ πνεῦμα αὐτοῦ. ὅπῃ γὲ εἰς ἔνδειξιν τὸ ἑαυτοῦ θειότητος ἐκέκραγεν ὡς ἁγίῳ πνεύματι, πρὸς μεγαλουργίαν, δεδοξάσθαι παρ' αὐτοῦ φησιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι τὴν καθ' ἡμᾶς, περὶ τὸ εὐούσης ἰσχύος αὐτῷ τυχὸν, ἤγουν ὑπεισήμενος τὸ ἐφ' ὁτῳοῦν, ὅτι δοξάσουσί με. Εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐν ὑποστάσει τὸ πνεῦμα ἰδικῇ, καὶ δὴ καὶ νοεῖται κατ' ἰδιότητα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι, καὶ οὐχ υἱός· ἀλλ' ὅμως ἔστιν οὐκ ἀλλότριον αὐτοῦ. πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὠνόμασται, καὶ ἔστι Χριστὸς ἡ ἀλήθεια· καὶ προχεῖται παρ' αὐτοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ οὐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός· ἐνεργῶσαν δι' ἁγίων ἀποστόλων τὰ παράδοξα μετὰ τοῦ ἀνελθεῖν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐδόξασεν αὐτόν. ὑπεισῆλθε γὰρ, ὅτι Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ, πάλιν αὖτὸς ἐνεργῶν διὰ τοῦ ἰδίου πνεύματος. διὰ τοῦτο καὶ ἔφασκεν, ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. καὶ ὅπου φαμὲν, ὡς οὐκ μετοχῆς τὸ πνεῦμά ἐστι σοφὸν τε καὶ δυνατὸν. πανταχοῦ γὰρ, καὶ ἀπεσοδεές ἐστι πάντος ἀγαθοῦ. ὅπῃ γὲ τοι παρὰ δυνάμεως καὶ σοφίας, τοῦτ' ἔστι, τοῦ υἱοῦ,

πνεῦμά ἐστιν, ἀλλ' ἔχεται ἡ σοφία καὶ δύναμις.

Καὶ ὅπερ Θεὸν ἐνωθέντα σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν, ἡ ἁγία παρθένος ἐκτέτοκε σαρκικῶς, τοῦτο καὶ τὴν Θεοτόκον εἶναί φαμεν αὐτὴν, οὐχ ὡς τῆς τοῦ λόγου φύσεως τὴν τῆς ὑπάρξεως ἀρχὴν ἐχούσης ἀπὸ σαρκός· Ἦν γὰρ ἐν ἀρχῇ, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν· ἐπεὶ αὐτός ἐστι τῶν αἰώνων ὁ ποιητὴς, συναΐδιος τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ὅλων δημιουργός. Ἀλλ' ὡς ἤδη προεῖπομεν, ὅπερ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσας ἑαυτῷ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ἐκ μήτρας αὐτῆς ἡμῶν ὑπέμεινε σαρκωθῆναι, οὐχ ὡς δεηθεὶς ἀναγκαίως, ἤγουν διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, τῆς ἐν χερσὶν καὶ ἐν ἐσχάταις τῶν αἰώνων χρείαις ἡμῶν σώσας· ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτῷ τὴν ὑπαρξέως ἡμῶν εὐλογήσῃ τὴν ἀρχὴν· καὶ τεκούσης γυναικὸς αὐτὸν ἑνωθέντα σαρκὶ, παύσηται λοιπὸν ἡ κατὰ πάντων τῶν ἡμῶν ὠδὰ, πέμπουσα πρὸς θάνατον καὶ ἐκ γῆς ἡμῶν σώματα. ἐν ᾧ· Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα· δι' αὐτοῦ καταργούμενον, δῆλος ἀποφαίνῃ ὁ ἀφ' ἧς τῶν προφητῶν φωνῆς· Κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας. καὶ πάλιν· Ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου. Τοῦτο γὰρ ἕνεκα τῆς αἰτίας φαμὲν αὐτὸν οἰκονομικῶς, καὶ αὐτὸν εὐλογῆσαι τὸν γάμον, καὶ ἀπελθόν κεκλημένον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ὁμοῦ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις.

Ταῦτα φρονεῖν διδιδάγμεθα παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ πάσης ἡ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, καὶ ἐκ τῆς τῶν μακαρίων πατέρων ἀληθοῦς ὁμολογίας. Τούτοις ἅπασι καὶ τὸ σὸν εὐλαβεῖσθαι σωφρονέσαι χρή, καὶ σωφρονεῖσθαι δίχα δόλου πάντως· ἃ δὲ ὅστιν ἀναγκαῖον ἀναθεματίσαι τὸ σὸν εὐλαβεῖσθαι, ὑποτέτακται τῇδε ἡμῶν τῇ ἐπιστολῇ.

α'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν εἶναι κατ' ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ τοῦτο Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον· γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γενομένην τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· ἀνάθεμα ἔστω.

β'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ, σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἡνῶσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον· ἕνα τε εἶναι Χριστὸν, μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεὸν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον· ἀνάθεμα ἔστω.

γ'. Εἴ τις διὰ τῆς ἐνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν, μόνῃ συναπτὰς αὐτὰς συναφείᾳ τῇ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἤγουν αὐθεντίᾳ ἢ δυναστείᾳ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνόδῳ τῇ καθ' ἕνωσιν φυσικὴν· ἀνάθεμα ἔστω.

Spiritus creditur, & ideo ipsa rē & subsistentia virtus & sapientia comprobatur.

Igitur quia Deum carni *vnitum juxta subsistentiam* sancta Virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei genitricem esse profitemur; non quod Verbi natura existendi principium de carne sortita sit: *Erat enim in principio Verbum, & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, & ipse est conditor sæculorum, Patri coæternus, & vniversitatis creator; sed quoniam, superius vt diximus, juxta subsistentiam sibimet vniens naturam humanam, nativitatem sustinuerit ex ipsa vulva corpoream: non quod egueric necessario, propter suam naturam, nativitate ista, quæ est in extremis sæculi facta temporibus; sed vt ipsas benediceret substantiæ nostræ primitias, & dum eum carni vnitum mulier edidisset, illa quæ adversus omne genus humanum maledictio fuerat prolata, desineret, nec jam morti nostra corpora destinaret; illud quoque, quod dictum est: *In tristitia paries filios*; ipse dissolvens, verum esse monstraret, quod prophetæ voce prædixerat: *Absorpta est mors victoria.* & iterum: *Abstulit Deus omnem lacrymam ab omni facie.* Propter hanc etenim causam dicimus, eum dispensatorie, & ipsas benedixisse nuptias, cum in Cana Galileæ, cum sanctis vocatus Apostolis, adesse dignatus est.

XX. Virgo vere Dei genitrix.

Genes. 3. v. 16.

1. Cor. 15. v. 54.

Apoc. 7. v. 17.

Hæc sapere sumus edocti a sanctis Apostolis & Evangelistis, & ab omni Scriptura divinitus inspirata, necnon & a beatis Patrum confessionibus veritate subnixis; his omnibus etiam tuam religionem concordare, & præter aliquem dolum consentire jam convenit. Quæ vero religionem tuam anathematizare necesse est, huic epistolæ nostræ subjecta sunt.

XXIII. Epilogus.

1. Si quis non confitetur Deum esse Emmanuel, & propterea Dei genitricem sanctam Virginem, peperit enim, secundum carnem, carnem factum Dei Verbum, anathema sit.

Videndæ notæ, vt intelligatur, quem Nestorii locum singuli anathematismi oppugnent.

11. Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam vnitum Dei Patris Verbum, vnumque esse Christum cum propria carne, eumdem scilicet Deum simul & hominem, anathema sit.

111. Si quis in vno Christo dividit substantias post vnitatem, sola eas connexione conjungens ea, quæ secundum dignitatem est, vel etiam auctoritatem aut potestatem, ac non potius conventu, qui per vnitatem factus est naturalem, anathema sit.

IV. Si quis dividit personis duabus, vel subsistentiis eas voces, quæ in apostolicis scriptis continentur, & evangelicis, quæ de Christo a sanctis dicuntur, vel ab ipso etiam de se ipso, & has quidem, velut homini qui præter Dei Verbum specialiter intelligatur, aptaverit; illas autem, tanquam dignas Deo, soli Dei Patris Verbo deputaverit; anathema sit.

V. Si quis audet dicere, Christum hominem θεοφόρον, id est, Deum ferentem, ac non potius Deum esse veraciter dixerit, tanquam vnum filium per naturam, secundum quod *Verbum caro*
Joan. 1. v. 14. *factum est*, & *communicavit similiter, vt*
Heb. 2. v. 14. *nos, carni & sanguini*, anathema sit.

VI. Si quis dicit Deum vel Dominum Christi esse Dei Patris Verbum, & non magis eumdem ipsum confitetur Deum simul & hominem, propterea quod *Verbum caro factum est*, secundum Scripturas, anathema sit.

VII. Siquis JESUM hominem operatione Dei Verbi dicit adjutum, seu ἐνεργούμενον, & ei vnigeniti gloriam, tanquam alteri præter ipsum existenti, tribui, anathema sit.

VIII. Si quis audet dicere, assumptum hominem coadorandum Deo Verbo, & conglorificandum, & connuncupandum Deum, tanquam alterum cum altero, (nam, *cum*, syllaba semper adjecta hoc cogit intelligi) ac non potius vna supplicatione veneratur Emmanuel, vnamque ei glorificationem dependit, juxta quod *Verbum caro factum est*, anathema sit.

IX. Si quis vnum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM glorificatum dicit ab Spiritu sancto, tanquam qui aliena virtute per eum vsus fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus, & posse in hominibus divina signa facere, ac non potius proprium ejus Spiritum dicit, per quem divina signa complevit, anathema sit.

Heb. 3. v. 1. X. Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, divina
Eph. 5. v. 1. scriptura commemorat: *Obtulit* autem *semetipsum pro nobis in odorem suavitatis Deo & Patri.* Si quis ergo Pontificem & Apostolum nostrum dicit factum, non ipsum Dei Verbum, quando *caro factum est*, & juxta nos homo, sed velut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere: aut si quis dicit & pro se obtulisse semetipsum oblationem, & non potius pro nobis solis, non enim eguit oblatione, qui peccatum omnino nescivit; anathema sit.

θ'. Εἴ τις προσώποις δυσὶν, ἤγουν ὑποστάσεσι, τάς τε ἐν τοῖς διαλογικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασι, λεγομένας φωνὰς, ἢ ὅπερ ἐν Χριστῷ περὶ τῶν ἁγίων λεγομένας, ἢ πρὸς αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ· καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ περὶ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσηκούσας· τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγῳ· ἀνάθεμα ἔστω.

ι'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν, θεοφόρον ἀνθρωπον τὸν Χριστὸν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Θεὸν εἶναι κατ' ἀλήθειαν, ὡς ἕνα καὶ φύσει, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ κεκοινώνηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός· ἀνάθεμα ἔστω.

ια'. Εἴ τις τολμᾷ λέγειν, Θεὸν ἢ δεσπότην τοῦ Χριστοῦ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ Θεὸν ὁμοῦ τε καὶ ἄνθρωπον, ὡς γενόμενον σαρκὸς τοῦ λόγου, κατὰ τὰς γραφάς· ἀνάθεμα ἔστω.

ιβ'. Εἴ τις φησιν, ὡς ἄνθρωπον ἐνηργῆσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς δεδόξασθαι παρ' ἐκείνου, ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν κατ' ἀρχὰς· ἀνάθεμα ἔστω.

ιγ'. Εἴ τις τολμήσει λέγειν, τὸν ἀνληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ συνδοξάζεσθαι, καὶ συγχαμαὶ ζῆν Θεὸν, ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ. Ὁ γὰρ, Σὺν, ἀεὶ προσιδόμενον, τοῦτο νοῆν ἀναλαβεῖν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον μιᾷ προσκυνήσει τιμᾶν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ μίαν αὐτῷ τὴν δοξολογίαν ἀναπέμπειν, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος· ἀνάθεμα ἔστω.

ιδ'. Εἴ τις φησι, τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν δεδοξάσθαι παρὰ τοῦ πνεύματος ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει τῇ δι' αὐτοῦ χρωμένου, καὶ πρὸς αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν δυνάσθαι κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ τὸ πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τὰς θεοσημείας, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμα φησι, δι' οὗ τὰς ἐνεργηκε τὰς θεοσημείας· ἀνάθεμα ἔστω.

ιε'. Ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γεγενῆσθαι Χριστὸν ἡ θεία λέγει γραφὴ, προσφερόμενον ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί. Εἴ τις οὖν φησιν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγενῆσθαι φησιν, οὐκ αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ὅτε γέγονε σὰρξ καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος· ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός. ἢ εἴ τις λέγει, καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσενεγκεῖν αὐτὸν τὴν προσφορὰν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν· οὐ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν· ἀνάθεμα ἔστω.

ια'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τῆς κυρίας σάρκα ζωοποιὸν εἶναι, καὶ ἰδίαν αὐτὴν τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγου· ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν, συνημμένου μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀξίαν, λέγων, ὡς μόνην θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιὸν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωοποιοῦντος ἰσχύοντος· ἀνάθεμα ἔστω.

XI. Si quis non confitetur, carnem Domini vivificatricem esse, & propriam ipsius Verbi Dei Patris; sed velut alterius præter ipsum conjuncti eidem per dignitatem, aut quasi divinam habentis habitationem, ac non potius, vt diximus, vivificatricem esse, quia facta est propria Verbi cuncta vivificare prævalentis; anathema sit.

ιβ'. Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ, καὶ ἐσταυρωμένον σαρκὶ, καὶ θανάτου γεύσασθαι σαρκὶ, γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, κατὰ τὸ ὄντι, καὶ ζωοποιὸν ὡς Θεός· ἀνάθεμα ἔστω.

XII. Si quis non confitetur, Dei Verbum passum carne, & crucifixum carne, & mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est, & vivificator, vt Deus, anathema sit.

Celestinus scriptas ad se a Nestorio literas Cyrillo misit.

PAUCAS huic epistolæ, licet omnium celeberrimæ, & plura sive historica, sive dogmatica continenti, notas subjecimus, quia examinanda erit accuratius iterum in dissertatione de synodis.

IN EPISTOLA QUAM MISISTI, &c.] Hæc est procul dubio prima, quam Nestorius ad Celestinum misit, & in qua leguntur ista: *Nos non modicam corruptionem orthodoxiæ apud quosdam hic reperientes, & ira & lenitate circa ægros quotidie vtimur*, &c. Atque inde constat Celestinum Cyrillo, quas a Nestorio literas accepisset, misisse, quemadmodum & Cyrillus ad se a Nestorio scriptas, Romam deferendas Possidonio crediderat. Vide istas Nestorii literas prima parte operum Marii Mercatoris.

Cur Cyrillus præmiserit symbolum Nicænum. *Serm. 3. velut in Macedon: & Arianos.*

NEC RECTE INTERPRETATUS ES, &c.] Hic nempe, vbi ait: *Nos autem nosse oportet, quod modo venit in recordationem concilii Nicæni, quod nusquam ausum est dicere, quia Verbum Deus natum est ex Maria virgine*; & alia quæ prolixe prosequitur. Tu vero locum consule, & intellige, cur fidem exposuerit Cyrillus, præmisso symbolo concilii Nicæni, vt vnde Nestorius fraudem faciebat imperitis, inde confutaretur.

De epistolis Alexandrinæ Ecclesiæ obscurus locus.

EPISTOLIS AUTEM AB ALEXANDRINA ECCLESIA TUÆ RELIGIONI, &c.] Obscurus locus, & a nullo, quod sciam, tentatus: quibus enim de epistolis ab Alexandrina Ecclesia directis intelligi debet? An de iis, quæ anathematismos haberent subjunctos? sed illæ ipsæ sunt, in quibus nunc versamur. An de prioribus duabus? quomodo ab Alexandrina Ecclesia, id est, synodo directæ sunt, cum nomine synodi Alexandrinæ, non perinde ac tertiæ, sed solius Cyrilli inscribantur? Lux latenti veritati afferetur in dissertatione de synodis habitis in causa Nestorii.

Quem in locum Nestorii ista spectent.

NEC CARNEM ITAQUE, &c.] Id vbique passim catholicis Nestorius, sed maxime in epistola ad sanctum Celestinum, assingebat: *Aperte blasphemant Deum Verbum Patri ὁμοούσιον, tanquam originis initium de Χριστοτόκου virgine sumpsisset, eum templo suo edificatum esse, & carni consepultum*, &c. & in titulo sermonis septimi: *Adversus eos, qui propter conjunctionem, vel divinitatem Verbi mortificant, vel humanitatem deificant.* In vtrumque locum intendit Cyrillus.

Confessio vnionis καθ' ὑπόστασιν, vnica olim indubitata rectæ fidei nota.

SECUNDUM SUBSTANTIAM, &c.] Græce est καθ' ὑπόστασιν. Moneo rursus hanc vnam vocem fuisse olim ἀδιαθλήτως indubitatam notam: aliæ etenim omnes torqueri possunt in sensus erroneos, & revera detortæ sunt a Nestorianis, hæc vna nunquam potuit; vnde mirum quam exosa fuerit heterodoxis, quotque criminationibus oppugnata: atque hinc factum est, vt cum ἕνωσις καθ' ὑπόστασιν prætermissa esset a Cyrillo & Joanne in expositione fidei hinc inde scripta, inter ineundam Ecclesiarum pacem, pax visa sit pluribus catholicis suspecta, & Joannes dictus fuerit a suis vicisse causam, vt Cyrillus necessitatem habuerit purgandi se se, tum apud amicos, Acacium Melitenensem, Succensum, Valerianum, Donatum; tum apud suos Constantinopoli apocrisiarios, quasi vel Orientalibus in sententia remanentibus consensisset, vel propter timidam quamdam dispensationem non satis animose fidei causam defendisset.

Porro autem quod dixi, hanc vocem fuisse fidei quasi certam tesseram, facto probat Cyrillus. cum enim scripsisset: *Vnitum ergo carni Verbum secundum substantiam confitentes*; accedit statim ad refellendas omnes Nestorii sententias, artificiose quidem, sed tamen invicte.

Emendatus interpres Romanus.

Nota vero interpretem Romanum aberrasse a mente Cyrilli, quam assecutus est Mercator. hæc enim Græca: Ἡνῶσθαί γε μὴν σαρκὶ κατ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦντες τὸν λόγον, ἵνα προσκυνῶμεν, &c. Vertit ille. *Quamvis autem Verbum carni secundum hypostasim fateamur, vnum tamen adoramus*, &c. quasi confessio vnionis secundum hypostasim adversetur in speciem adorationi, vt vnius, & non eam potius inferat. Longe ergo melius Mercator: *Vnitum ergo carni Verbum secundum substantiam confitentes, vnum adoramus*, &c. Atque hinc est, quod diximus sæpe, Mercatorem, vt aliis de Latinitate concedat, vincere tamen fide, atque intelligentia.

Rejicitur vnio solius dignitatis.

NON SEORSUM PONENTES.] Rejicit vnionem quam vocant moralem, seu τὴν κατὰ ἀξίαν καὶ ἀδυνατοῦσαν ἑνωθῆναι, quippe quæ non sit καθ' ὑπόστασιν, sed inter duas per se existentes personas, modo φυσικῶς conjungantur.

So'iusque homonymiæ.

NEC ITEM CHRISTUM SPECIALITER.] Rejicit & opinionem de duobus Christis, quorum alter ex Patre, alter ex matre, sola ὁμωνυμίᾳ conjunctis: quod sæpe impugnatur alio in loco a Cyrillo, non quasi id expressis verbis vspiam dixerit Nestorius, sed quod ex ipsius opinione de ἐνώσει φυσικῇ necessario sequatur reipsa, quantumvis ipse dissimulet.

Atque inhabitationis.

NEC ILLUD DICIMUS.] Refutat &

tertium modum ἑνικῆς ἑνώσεως, quæ pura ἰδιότητος, sive habitatio Verbi divini in homine, quaque fiat, vt homo non Deus quidem sit, sed Dei tantum, seu θεοφόρος, quæ vox placuit Nestorio. Huic porro vnionis modo alium Cyrillus opponit, quem ἑνώσιν καθ' ὑπόστασιν vocat, eique similem dicit, qua proprio corpori animus conjungitur, seclusis, vt monent theologi, imperfectionibus.

Et συναφείας. NON VELUT CONJUNCTIONEM, &c.] In Græco est, οὐκ ὡς σύναψιν ἀνὴρ, &c. Est autem σύναψις apud Græcos, vel copulatio maris & fœminæ; vel apud Basilium, societas conjugum, & vitæ civilis communio; vel apud Chrysostomum, commissura membrorum; vel denique apud Cyrillum, coaptatio eorum, quæ continuari possunt, & πρόσληψις, seu appositio. Quacumque vero significatione vox sumatur, aptior est ad tegendam hæresim, quam ad fidem exponendam: vnde Cyrillus vocem vbique acriter exagitat, tanquam veneni plenissimam; & vero conjunctionem naturarum duarum in Christo, Theodorus Mopsuestenus, ipseque, dum adhuc erraret, Theodoretus, conjunctioni conjugum similem dixerunt.

Et χάσμα. SED NEQUE DEUM, &c.] Arguit Nestorii dictum de Christo, cujus Verbum faciebat Dominum & Deum, quasi non foret Christus ipse Deus & Dominus: habet enim hanc potestatem relativa vox, cujusmodi sunt obliqui casus, vt distinctionem perinde ac oppositionem ponant inter ea, quæ dicuntur relationis extrema. Quare licet Deus vere sit dominus humanitatis, non tamen Christi, nisi duæ in Christo asserantur personæ.

Et θεοτόκος. CAVEMUS AUTEM DE CHRISTO DICERE, &c.] Verba quæ caveat dicere, Nestorii sunt, sermone primo, vel potius septimo. Rejicit autem, velut horrendum quiddam, vnitatem καθ' ὁμοτιμίαν καὶ ἀσχετίαν solam, vt quæ Christum omnino solvat in duas personas. *Vide notas ad vtrumque locum.*

Confessio Dei passi, altera rectæ fidei nota. CONFITEMUR ETIAM, QUOD, &c.] Confessio hic Dei passi, aperta est simul & calumniantis Nestorii convictio, & Procli defensio: ille enim catholicis calumniabatur, quasi asserrent Verbum natura sua seu divinitate passum; iste propter fidei professionem vapulaverat atrociter a Nestorio. *Vide notas ad homil. Procli, & consequentes Nestorii sermones, imo & ad primum.*

Ut & confessio θεοτόκου. IGITUR QUIA DEUM, &c.] Ex eo quod Verbum carni vnitum est καθ' ὑπόστασιν, conficit quæstionis caput, vt quidem vulgo movebatur, Virginem sanctam esse θεοτόκον: conficit vero ita vt occurrat calumniis duabus, quas inde catholicis Nestorius, maximeque Proclo & Eusebio, struebat; & primæ quidem, quasi ab his diceretur, quod sensit Photinus, Verbum ex virgine duxisse existentiæ principium; secundæ, eguisse Verbum, vt esset, secunda hac nativitate.

Videtur Cyrillus legisse Nestorii sermones contra Pelagianos. *Vide notas ad hunc ipsum sermonem.* IN TRISTITIA PARIES FILIOS, &c.] Videtur Cyrillus legisse Nestorii sermonem primum adversus Pelagianos, in eumque intendere, quandoquidem locus iste Geneseos, lausque nuptiarum prolixe a Nestorio tractatur.

Cur nihil de anathematismis observetur. Ad anathematismos observatur hoc in loco nihil, quia quæ plurima notatu digna sunt, pertinent omnino ad dissertationem de synodis, vbi quem singuli petant Nestorii tractatum, ostendetur.

EPISTOLA NESTORII

EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

AD CELESTINUM PAPAM.

Argumentum epistolæ, quæ tertia Nestorii ad Celestinum.

NESTORIUS Celestino in causa Pelagianorum Episcoporum, qui ex Occidente pulsi Constantinopolim confugerant, duas epistolas scripsit, quas edidimus suo loco. Tertia ista, quæ tota est de causa Nestorii, nunc primum prodit, affertque historiæ multum lucis, vt merito videri queat certa regula, ad quam examinari debeant plurima, quæ ab ipsis etiam eruditis, vel obscure dicta sint, vel non ita vere.

Tempus. Datam oportet sub finem Novembris, nempe post indictam quidem ab Imperatore synodum generalem, sed ante allatas Constantinopolim Celestini ad Nestorium decretorias literas; in ea siquidem, primo fit mentio indictæ ab Imperatore synodi. Indictionis autem decretum consignatur XIII. Kalend. Decembr. Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA. CC. id est, die 19. Novembris ann. 430. Deinde non fit mentio literarum sancti Celestini, non omittenda vtique, si acceptæ jam fuissent. Cum ergo datæ sint illæ Nestorio a quatuor Episcopis ex Alexandrina synodo missis die dominico, qui septimus Idus Decembris, debuit hæc epistola scribi eo temporis intervallo, quod est a die 19. Novembris ad diem 7. Decembris. Vide præfationem historicam. Temporis ratio.

I. Exordium a calumnia in Cyrillum. DIDICI honestissimum Cyrillum Alexandrinæ vrbis Episcopum, propter libellos contra eum nobis oblatos, exterritum, ac sibi venantem latebras, ad evitandam sacram synodum propter hos ipsos libellos futuram, quasdam alias interea cogitationes excogitare verborum, & amplecti verba, quæ sunt Θεοτόκος & Χριστοτόκος, quorum alterum admittit, alterum vero, modo quidem de evangeliis eximit, modo vero rursus admittit, hoc est, Χριστοτόκος, secundum quamdam, credo, prudentiæ nimietatem.

II. Suam de Θεοτόκῳ mentem dissimulare nititur. Ego autem & hanc quidem vocem, quæ est, Θεοτόκος, nisi secundum Apollinaris & Arii furorem ad confusionem naturarum

turarum proferatur, volentibus dicere non resisto; nec tamen ambigo, quin hæc vox Θεοτόκος illi voci cedat, quæ est Χριστοτόκος, tanquam prolatæ ab Angelis & Evangelistis. Et nisi hæc ad venerationem tuam scientem dicerem, opus mihi foret longo multoque de hac ipsa causa sermone.

III. Et probare sententiam de Χριστοτόκῳ.

Sed & sine hoc illud quoque omni modo beatitudini tuæ notum est, quia si æstimemus duas sectas contrarias sibi stare, & harum altera hanc vocem proferat solam, Θεοτόκος; altera vero illam solam, ἀνθρωποτόκος; & vtraque secta ad suam confessionem alteram trahat, vt, si hoc non impetraverit, periclitetur de Ecclesia cadere: necesse erit, tractandæ huic rei deputatum, habentem pro vtraque secta curam, mederi periculo vtriusque partis, ex voce ab Evangelistis tradita, quæ vtriusque naturæ significatrix sit. Harum enim, sicut dixi, assertionem temperat vox illa, quæ est Χριστοκός, quia & blasphemiam Samosateni removet, quod est dictum de omnium domino Christo tanquam puro homine; sed & Arii, & Apollinaris malitiam fugat.

IV. Literarum a se ad Cyrillum missarum exemplar mittit summo Pontifici.

Hæc autem ipsa etiam honestissimo Alexandrinorum Episcopo scripsi, sicut potest beatitudo tua cognoscere ex exemplaribus, quæ his meis literis adjunxi, vel quæ ad nos ab eo scripta sunt.

V. Eumque monet de indicta ab Imperatore synodo.

Placuit vero piissimis Imperatoribus, Domino adjuvante, etiam synodum inexcusabiliter totius orbis terrarum indicere, propter inquisitionem aliarum rerum ecclesiasticarum. Nam dubitationem verborum non æstimo habituram inquisitionem difficilem, nec impedimento esse futuram ad tractatum divinitatis Domini Jesu.

De libellis Nestorio adversus Cyrillum oblatis a calumniatoribus.

1. part. conc. Eph. c. 22.

PROPTER LIBELLOS CONTRA EUM NOBIS OBLATOS.] Vide notas in epistolam Cyrilli ad suos Constantinopoli agentes, & dictis id adde ex epistola Cyrilli ad Acacium Beroœnsem, de calumniatoribus a Nestorio subornatis: *In hostem infensum versus, quosdam præstigiatores, desperataque sortis homines in vnum colligere, eosque, vt mendacia in vulgus de me spargant, subornare non desinit.*

Et discutiendis in synodo, cujus principatum ambiret.

Nestorius porro, cum tentaret impendentem suo capiti procellam in Cyrillum avertere, imo vellet præesse judicio, quod de ipso exerceretur, cumque intelligeret se suæ sedis conditione id non posse sibi arrogare, cum jus in synodo Constantinopolitana factum non reciperetur Romæ, & majorem sedem a minore judicari fas non esset, impulit Imperatorem ad celebrandam synodum, cui sperabat fore, vt, cum abesset veteris Romæ Archiepiscopus, sive Imperatoris gratia, sive humili Joannis Antiocheni conniventia, Cyrillo inter reos constituto, præsideret: præfuturum vero se jactaverat dudum, vt intelligimus ex epistola Cyrilli ad suos Constantinopoli agentes.

De Θεοτόκῳ. Ad t. anathematismum.

VOLENTIBUS DICERE NON RESISTO.] Marius Mercator videri posset alicui tradere, Nestorium nonnisi admonitum a Joanne Antiocheno vsurpasse Θεοτόκου vocem; sed historia temporum aliud docet. Nam Nestorius sermone quinto, & in literis, quas in gratiam Pelagianorum ad sanctum Celestinum dedit, obtestatus est, per se non stare, quominus Θεοτόκου nomen beatæ Virgini tribueretur a quibuslibet, si modo vel Apollinaris Ariique impietas vitaretur, vel sancta Virgo non idcirco putaretur dea. Quare monitionem, cujus meminit Mercator, intelligi oportet de exprobratione facta, cum palam a fidelibus, tum ptivatim ab amicis.

Loco citato.

De voce Χριστοτόκῳ.

TANQUAM PROLATÆ AB ANGELIS ET EVANGELISTIS, &c.] Iis nimirum locis, quibus, cum de nativitate Domini sermo est, JESUS, Salvatorque ac Christus appellatur, quibusque beata Virgo mater JESU & Domini, &c. dicitur. Sed hunc omnium maxime argumentabatur Nestorius: *Liber generationis* JESU CHRISTI, &c. *De qua natus est* JESUS, *qui dicitur* CHRISTUS.

Matth. l. v. 1. & 16.

De secunda Nestorii ad Cyrillum epistola.

HÆC AUTEM SCRIPSI, &c.] Epistola nimirum secunda, quæ incipit: *Injurias quidem adversum nos mirabilium literarum*, &c. Ex his vero discimus, epistolas duas, quæ lectæ sunt in concilio Ephesino actione 1. quarum altera est Cyrilli ad Nestorium, altera Nestorii ad Cyrillum, missas fuisse ad Celestinum ab vtroque scriptore, metuentibus singulis, ne ab adversario sua mutaretur.

De indicta synodo Ephesina ab Imperatore.

PLACUIT VERO PIISSIMIS IMPERATORIBUS SYNODUM INEXCUSABILITER TOTIUS ORBIS TERRARUM INDICERE.] Vox illa, *inexcusabiliter*, & sacra Imperatoris ad metropolitas, indicant non obscure, synodum rogatu Nestorii indictam, & communicatam cum ipso indictionis quoque formam.

De fine epistolæ.

AD TRACTATUM DIVINITATIS DOMINI JESU.] Modus hic finiendæ epistolæ abruptus docere videtur, deesse aliquid, saltem solemnem clausulam, quæ in aliis duabus ad Celestinum, cæterisque ad diversos apposita est: *Omnem in Christo fraternitatem*, &c.

Appendix ad notas, seu dissertatiuncula de illustrissimi Marcæ sententia, qua putat suspensam a Theodosio sedis apostolicæ in Nestorium sententiam, & legitime rescissa priora concilii Ephesini acta.

Argumentum dissertationis.

ADMONET locus, in quo sumus, & res qua de agitur, vt recognoscantur paulo diligentius, quæ partim ab eruditis quibusdam, partim ab illustrissimo Marca scripta sunt de facto Theodosii in causa Nestorii. Quatuor igitur disceptanda puto. A quo synodus Ephesina sit indicta, cujus rogatu sive impulsu, quæ tanta fuerit indicendæ causa, & vtrum Patres præscriptos sibi ab Imperatore fines excesserint.

Lib. 4. de conc. sacerdot. & imp.

An indicta synodus Ephesina a sancto Celestino.

Quod pertinet ad primum, sunt qui credant, indictam a Celestino summo Pontifice, literasque imperiales aliud nihil fuisse, quam mandati apostolici quasi executorias, atque adeo puras tractorias.

Rationes affirmantium

Argumentantur illi nonnulla, communia quidem, sed quæ tamen vix probentur eruditis, quandoquidem ex iis scriptis petuntur, quæ sin minus supposititia sint, suspicione saltem non carent. Refelluntur vero, primum ex epistola, quam habemus præ manibus: prius enim decreta dicitur indictio, quam Celestino innotuerit. Deinde ex tota serie actorum, quibus Patres ex omni fere terrarum orbe collecti, se convenisse jussu Imperatoris, sæpius testantur, nec mandati apostolici meminerunt vel semel. Tum omnium sive historicorum istius ætatis, sive aliorum quorumcumque scriptorum testimonio: silent enim communiter de sedis apostolicæ jussu, de imperatorio aperte loquuntur. Denique confessione ipsiusmet summi Pontificis, qui cum scriberet ad Imperatorem, per suos tres legatos Ephesum missos, sui mandati mentionem non facit, facit vero imperialis jussionis. *Pro sacerdotali*, inquit, *officio operam nostram, in quantum valemus, impendimus, & huic synodo, quam esse jussistis, nostram præsentiam, in his quæ misimus, exhibemus.* Quidquod Theodosius imperator quatuor in sacris, sive quæ metropolitis in provincias missæ sunt, sive quæ ad synodum directæ, suum mandatum memorat vbique passim, apostolicum nusquam.

Refelluntur quoque argumentis.

Tria objiciuntur.

At excipit tria non nemo. Primum, Gelasium pontificem, in prima sua synodo Romana, testari concilium Ephesinum fuisse indictum de Celestini consensu. Tum Patres in relationibus dicere, se juxta canones convenisse. Denique Hincmarum scripsisse, generales synodos sedis apostolicæ jussione, & imperiali convocatione semper olim fieri consuetas.

Quibus satisfit.

Verum Gelasius dicit quidem, de Celestini consensu damnatum Nestorium, indictam vero synodum non dicit. Deinde juxta canones convenisse Patres, idipsum est, quod secundum Ecclesiæ morem illum, qui & in concilio Ephesino, perinde ac Nicæno, atque Constantinopolitano, servatus est, Theodosio juniore Constantini Nicænum, & Theodosii senioris Constantinopolitanum cogentis, exemplum secuto. Hincmarus tandem, quid sua ætate fieret, viciniſque temporibus, scriptum reliquit, nunc agitur de quinti sæculi priorumque consuetudine.

Coegit igitur Theodosius concilium, condixitque Patribus Ephesum ad diem Pentecostes. Sed cujus aut impulsu id fecit, aut etiam rogatu? Quod fuit secundum quæstionis caput.

Cujus impulsu vocata synodus ab Imperatore.

Scripsit Christianus Lupus non ita pridem, id postulasse ab Imperatore Julianum Eclanensem Pelagianorum antesignanum, tunc cum suo aliorumque Episcoporum ex Italia ejectorum nomine, pristinam a sede apostolica ad synodum œcumenicam provocationem vrgeret.

An Juliani Eclanensis Episcopi *Tom. 1. Scholiorum in canon. concil. p. 188.*

Unde hoc vel didicerit, vel conjecerit auctor ille, equidem nullus scio; sed non dubito, quin ejusmodi sive commentum, sive conjecturam, Mercator everterit, vno sui contra Julianum commonitorii titulo. Episcopos enim istos ex vrbe regia pulsos tradit, statim a tempore commonitorii oblati, id est, a tempore inclinantis ann. 429. Quomodo igitur, anno consequente, rem tantam Constantinopoli Julianus, aut tentasset, aut etiam egisset?

Sententia Christiani Lupi rejicitur duobus argumentis.

Accedit quod Juliani mentio nulla fit, neque in sacris Theodosii, neque in concilii actis, neque in relationibus, sive orthodoxorum, sive schismaticorum, præterquam quæ a sancta synodo scripta est ad sanctum Celestinum, post adventum legatorum Ephesum, & per eos accepta, lectaque, & probata synodi Romanæ acta; imo nec sermo est de Cælestianis, nisi tanquam de hominibus, quorum præjudicata causa omnino foret.

Hac igitur singulari opinione rejecta, constans est omnium sententia, impulsu Nestorii rogatuque coactum Ephesi concilium. Id profecto se facturum ille comminabatur, jam inde ab acceptis adversus Cyrillum libellis: ex eo etiam tempore illud ipsum optabat ipsemet Cyrillus; imo forte per Basilium, alioſque sibi addictissimos monachos, supplicatione oblata, efflagitandum curavit.

Indicta est synodus rogatu Nestorii.

Petiit certe adulatorum consilio Nestorius, obtinuitque; sed doluit postea vehementer, quod hanc in rem facilitate principis gratiaque abusus esset: neque enim sedis apostolicæ sententiam hoc pacto declinavit, quod tamen vel vnum, vel maxime sperabat; sed eam tanto graviorem sensit, quanto plus ponderis a ducentorum & amplius Episcoporum auctoritate accepit.

Ab adulatoribus decepti.

Jam vero, quod tertium in quæstione positum, causa indicendæ synodi gemina, nisi fallor, fuit: altera, quæ palam ostentaretur; altera, quæ mente recondita sit. Illa facile innotescit ex Theodosii sacra, pax nimirum Ecclesiæ, fidei confirmatio, & dissidentium duarum sedium concordia. De ista aliter aliis sentire placitum. Ita fere illustrissimus Marca: *Nestorius cum damnatus esset a synodis duabus, Romana & Alexandrina, nisi resipiscret intra decem dies, appellasse videtur ad Imperatorem, ab eoque rescriptum obtinuisse, quo sententia* *Lib. 4. de con-*

Causa indicendæ synodi gemina.

Altera vulgo nota.

Altera in controversiam vocatur.

Illustrissimi Marcæ opinio.

cord. sacerd. & imperii cap. 4. num. 1.

vtriusque synodi, vel suspenderetur, donec a synodo œcumenica, quam cogi Nestorius curabat, judicium institueretur, vel antiquaretur omnino, facta rei in integrum restitutione.

Opinatur, credo, eruditissimus Præsul, Nestorio prius significatam fuisse vtriusque synodi sententiam, quam vel quereretur apud Imperatorem, vel concilium ipsius rogatu indiceretur: nisi enim in ea mente sit, non video, quomodo ex isto facto id concluderet, propter quod maxime laborat. *Principes nempe aliquando, synodo indicta ad controversias dirimendas, prioris sententia in judicio ecclesiastico latæ executionem suspendisse; nec id ipsos injuria feciſſe, cum decretum suspensionis, nec iniquum Patribus olim judicatum sit, nec rejectum, sed acceptum potius libenter, atque in acta relatum, tanquam judicii regula.* Adducta siquidem sacræ non minima parte, sic ait: *Equidem non perspicio qua ratione Theodosius hanc suspensionem decernere potuerit, nisi petitioni Nestorii, qui se indicta causa damnatum querebatur, ejusque, si lubet, appellationi locum demus, quæ ad concilium indicendum Theodosium provocavit, ita vt interim appellatione pendente, vel, si mavis, restitutione rei in integrum, nihil innovaretur. Cujus suspensionis tantum abest, vt querelam moverint Patres in concilio Ephesino: quin potius rescriptum actis inseri jusserint, & suspensionis omnino rationem habuerint,* &c.

Repugnant ipsi.

Verum opinioni, qua vir doctissimus ratio cinium suum niti voluit, repugnat partim ipsamet sacra imperatoris Theodosii, partim Mercatoris auctoritas, partim ipse Nestorius. Sacra enim consignatur XIII. Kal. Decemb. & Mercator scribit synodorum literas Nestorio redditas VII. Idus Decembris. Nestorius autem, cum summo Pontifici scriberet post indictionem concilii, scripsit tamen perinde ac si nihil de sententia sedis apostolicæ resciviſſet. Igitur neque Nestorius appellavit Imperatorem, postquam legitime novit a synodis se damnatum, neque denuntiatam sedis apostolicæ sententiam Theodosius edicto suspendit. Nemo enim, credo, vel a sententia judicis, nondum legitime denuntiata, jure appellat, nec appellationem tueri potest, nisi postquam exhibita est sententia, cujus querelam movet.

Theodosius, Nestorius ipse, & Mercator.

Imo & ipsa ratio.

Nestorius, fateor, cogi synodum postulavit privatis precibus ab amante Theodosio; non postulavit, ex præscripto juris, ab Imperatore judicium exercente: quare sententia sedis apostolicæ, cum denuntiata non fuerit, nisi post indictam synodum, præventa potius videri debet, quam edicto suspensa, si modo proprie loqui oporteat.

De duobus capitibus, in quibus illustrissimus Marca putat excessisse Patres Ephesinos, &c.

Sed quoniam sermo incidit de sacra Theodosii, non abs re futurum puto, inquirere ἀκριβέστερον in sententiam illustrissimi Marcæ, qua existimat, Patres Ephesinos *in duobus præcipue capitibus* excessisse fines a Principe in sacra per Candidianum, synodo jam coactæ allata, præscriptos, ideoque acta, quæ Joannis comitis adventum præcesserant, merito rescissa esse. Alterum caput est, quod absente Candidiano judicium adversus Nestorium peregerunt. Alterum, quod licet synodo Princeps denuntiasset, nullam civilem aut criminalem causam, etiamsi ecclesiastica esset, movendam esse, adversus quemquam Episcoporum, vel in synodo, vel in publico judicio, sed omnia ejusmodi Constantinopolim evocanda: attamen Cyrilli & Memnonis, Joannisque, & Orientalium damnationes subsecutæ legem datam violaverant. Duo ista mihi, quid enim dissimulem, fecerunt olim, dum attentius scrutarer Ephesina monumenta, difficultatem non levem, neque vnquam a me, etsi plurimum vellem, obtinuerunt fidem.

Examinatur primum.

Nam quod primum est, interfuit procul dubio Candidianus, quo primum die convenerunt Patres, legitque in publico consessu Imperatoris mandatum: non adfuit, fateor, si qua tamen ipsi fides, cum ageretur de dogmate, & dogmati conjuncta Nestorii causa; sed id factum sua ipsius culpa: neque enim expulsus est a Patribus, quod ipse postmodum mentiri ausus est apud Joannem Antiochenum; verum sponte abscessit, cum Patres Imperatoris mandatum secuti, nec differre synodum vellent, nec audire ipsius obtestationem, qua per fraudem, vt Nestorio faveret, prorogandum synodi initium ad Joannis adventum censebat; non ignarus vtique, Antiochenum Episcopum nectere moras in via, consilio Irenæi comitis ad ipsum, cum totius factionis mandatis, profecti.

Et vero, neque ipse Nestorius, cum de Patribus synodi quereretur apud Imperatorem; neque orientales schismatici apud eumdem, de actis ante suum adventum, expostulantes; neque ipse Imperator, gesta synodi arguens, absentiam Candidiani causatus est: magno sane argumento, quod neque Candidianus ipse ausus sit de sua illa mentita expulsione ad Imperatorem referre. Quare non ægre adducor vt credam, hominis naviter mendacis verba, vt olim Orientalibus, cum audirentur, ita nuper illustrissimo Marcæ, cum legerentur, fucum feciſſe.

Inquiritur in secundum.

Jam vero de violata lege imperiali, absolutis Cyrillo Memnone, & aliis damnatis, quod fuit secundum caput accusationis in Patres Ephesinos, illud ego non prius discutiendum reor, quam proposita fuerint verba ipsa imperatorii edicti. Sic autem se habent: *Ante omnia autem eidem magnificentissimo Candidiano mandatum est, vt quam studiosissime observet, ne aliam omnino ecclesiasticam quamcunque controversiam, undecunque natam vel motam, quæ ad propositam dogmatis considerationem non pertineat, ante moveri sinat, quam eorum omnium, quæ nunc in quæstionem vocata sunt, ambiguitate soluta, ea quæ ad veritatis investigationem faciunt, exactissimo judicio discutiantur, finemque orthodoxæ religioni congruum sortiantur: quin & hujus quoque admonita sit vestra pietas, nempe se enitati nostra visum esse, vt nulla omnino in sacra vestra synodo, aut etiam in publico Ephesiorum judicio pecuniaria aut criminalis causa adversus aliquem agitetur. Quod si quid ejusmodi extiterit, cuipiamve usu venerit, hujus integram cognitionem magnæ huic nostræ civitati reservatam volumus.*

Ex his constat, ab Imperatore causas distingui trium generum; alias nimirum fidei, quas primo loco tractari jubet; alias ecclesiasticas vnde cunque natas vel motas, quas vetat agi ante fidei constitutionem; alias denique pecuniarias aut criminales, quarum cognitione interdicit, tum synodo, tum Ephesino judicio. Constat etiam ex eo quod ecclesiasticæ causæ prohibeantur agi, ante fidei constitutionem, continuo permitti, vt post constitutam fidem agantur. Cum ergo nullæ sint causæ dicendæ potius ecclesiasticæ, quam quæ spectant ad Epi-

scopos, propter prava dogmata judicandos, procul dubio Cyrilli, Memnonisque & aliorum judicio, ne ipsis quidem imperatoriæ epistolæ verbis, quibus addidit Marca quod libuit, interdictum erat. Deinde, vt causa Cyrilli, Memnonis, Joannis, Orientaliumque ecclesiastica hujusce modi non fuerit, sed pertinuerit ad pecuniarias illas aut criminales, quarum cognitionem reservat Theodosius magnæ vrbi; non idcirco tamen factum quidquam putandum esset, vltra præscriptos a Principe limites: quandoquidem interdictum, si quod est, sacra per Palladium allata continetur; Cyrilli vero, Memnonis, Joannisque, & Orientalium damnationes ante allatam contigerunt: nam Cyrillus, cum Memnone, depositus est ab Orientalibus quinto die post dejectum a synodo Nestorium, id est, die 27. Junii, & sacra per Palladium allata, cum aliud nihil sit quam rescriptum ad Candidiani relationem, non prius Constantinopoli data est, quam eo perveniisset Candidiani relatio. Hæc vero Epheso missa est postridie dejecti Nestorii, id est, die 23. Junii.

EPISTOLA NESTORII AD CÆLESTIUM RESCRIBENTIS,

de Græco in Latinum translata a Mario Mercatore.

I. HONORABILI & religiosissimo presbytero Cælestio Nestorius in Domino salutem.

Noli ægre ferre, venerabilis, perferens ab his, qui ea, quæ inferuntur, facere debent, & præsertim asserentibus veritatem, & refugientibus pollutorum vel contaminatorum communionem: quia & sanctis, qui ante nostram ætatem extiterunt, gratæ fuerunt ærumnæ, & ipsæ quidem temporales erant, veritas autem æterna. Sic Joannes Baptista de peccato arguens Herodem, & quidem regem existentem, capite condemnatus est: sed non formidavit, Christum enim habebat caput, quod non posset abscindi. Sic Paulus hoc modo quoque & Petrus sunt interfecti. & quid amplius dici opus est? Ita actum est semper, per diversas tentationes pietate currente.

Noli igitur a veritate deficiens eam prodere, (siquidem epistolæ missæ Episcopis a concilio Occidentis, & ab Alexandrino, multis rescriptis manifestam nobis nostram fecere sententiam) prudentibus scilicet ejusdem orthodoxæ professionis: forsitan enim vtile aliquid Ecclesiis rectæ fidei proveniet, Domino cooperante. II.

Omnem fraternitatem salutamus.

Et alia manu. Incolumis, & forti animo, & plurimum orans pro nobis, doneris nobis, religiosissime frater. III.

SERMO DUODECIMUS IN ECCLESIA HABITUS,

In qua literas Celestini Romani Episcopi, Cyrilli Alexandrini denuntiationis accepit VII. Idus Decembris, consulatu Theodosii XIII. & Valentiniani III. Augg. post sextum diem quam easdem literas sumpsit.

Interprete Mario Mercatore.

Unde probatur genuinus.

In contrad. anathem. Nestorii.

SERMONEM hunc esse genuinum, ambigere non licet, cum & ipsius alias Mercator meminerit, & ex eo aliquid videri possit a Baronio relatum, & omnia adjuncta apprime conveniant, & habendi causa, quæ titulo continetur, non obscure actione prima concilii Ephesini narretur. *Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit: Non ea solum quæ Celestinus sanctissimus sacratissimusque Romanæ Ecclesiæ Episcopus ad reverendissimum Nestorium scripserat, missa & reddita sunt eidem; verum ea etiam quæ sanctissimus piissimusque Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus Cyrillus, & vniversa Ægypti synodus per Theopemptum, & Danielem, & Potamonem, & Macarium religiosissimos Episcopos ad eumdem destinaverant. Quamobrem rogo, vt Theopemptus & Daniel religiosissimi Episcopi hic præsentes ea de re interrogentur. Flavianus Philippensium Episcopus dixit: Theopemptus & Daniel religiosissimi comministri nostri, qui præsentes adsunt, exponant, an ejusmodi epistolas reddiderint. Theopemptus Cabasorum Episcopus*

Habiti historia.

dixit: Die dominico, cum ſynaxis, ageretur ad epiſcopale palatium aſcendimus, ibidemque toto præſente clero, cunctiſque fere illuſtribus adſtantibus, literas, de quibus hic ſermo eſt, Neſtorio tradimus. Similiter & Daniel Darnenſium Epiſcopus eadem confirmavit. Flavianus Philippenſium Epiſcopus dixit: Fuitne ergo literis ab eo ſatisfactum? Daniel Darnenſium Epiſcopus dixit: Tunc nobis reſpondit, vt poſtero die veniremus, & privatim illum conveniremus. Porro nobis redeuntibus aditum interclusit, & reſponſum nobis dare non eſt dignatus. Theopemptus Cabaſorum Epiſcopus dixit: Literis, de quibus proxime dictum eſt acceptis, conſtituit nobis, vt ſequenti die ſermonem cum eo haberemus. Abivimus ergo, at poſtero die reverſos non admiſit, neque etiam ſatisfecit literis, ſed publice pro concione eadem quæ ante, & his quoque deteriora dogmata propoſuit. Neque vero ſolum ante redditas literas hæc docebat, ſed multo pejora, poſtquam accepit, docuit, & vſque hodie docere non deſinit.

Quo die dictus. *Soc. lib. 7. cap. 47.*

Habitus eſt die ſabbati, quo ſolebant frequentes cogi ſynaxes, vt conſtat ex facto Procli Thaſſium ordinantis, cum inter alios ſenatores ſabbato ad Epiſcopum in Eccleſiam veniſſet. Habitus eſt, inquam, die ſabbati, qui decimus tertius menſis Decembris: nam literæ ſedis apoſtolicæ & Cyrilli Neſtorio a quatuor Epiſcopis diœceſis Ægyptiæ redditæ ſunt die dominico, vt conſtat ex relatione ipſorummet Epiſcoporum, acceptæ vero ſunt ſeptimo Idus Decembris, vt tradit Mercator, & ſermo habitus eſt ſex diebus poſt acceptas literas, quemadmodum idem Mercator teſtatur. Neceſſe eſt igitur, vt habitus dicatur die 13. Decembris: nam anno 430. litera Dominicalis erat E, & proinde menſis initium ducebat a feria ſecunda, atque ita dies ſeptimus fuit dominicus, decimus tertius, ſabbatum.

Et ſi porro Neſtorius debacchatus eſt maxime adverſus Cyrillum, præ animi tamen impotentia, in ipſum quoque Joannem Antiochenum, licet amicum, invectus eſt, ſed ita vt licet argumentum monitoris refellere conetur; conſilium tamen ſequatur, & Θεοπεμπτος publice confiteatur. Quo argumento.

Nullus ſermo eſt, ex quo plura diſcere liceat ad rem Neſtorianam ſpectantia: ſingula enim fere verba ſtudioſe conquiſita ſunt, ſive ad diſſimulandam ſententiam, ſive ad calumniam adverſariis faciendam, ſive ad fallendos imprudentes auditorum, quod verſipellis hæreticus revera præſtitit, teſte Mercatore, imo & eventu ipſo. Vide notas, quibus ad ſingula fere loca opus fuit. Qua arte.

I. Laus præcedentis doctoris, qui de caritate dixerat.

DULCEM nobis præcedens doctor menſam caritatis appoſuit: non enim habet fraterni amaritudinem odii; non habet venenum livoris: non habet ſimulatæ fraternitatis rubiginem. Sic ſunt dulcia caritatis, vt ea & omnium Dominus diligat. Amat caritatem Deus tanquam ſuæ benignitatis ingenitum bonum; & ex hac omnibus gentibus beneficas neceſſitates inſtruit: quoniam enim multa erant, quæ hominum amicitiam dividebant, inſeruit Deus neceſſitates invitis, quæ eos in amicitiam mutuam copularent. Alia penes Dalmatas habentur terræ germina; alia penes Gothos rerum indigenarum vbertas; alia Hiſpanicæ terræ fœcunditas; altera locuples & opulenta Africæ latitudo terrarum; ad hoc, vt quæ vnicuique deſunt, ſumat a proximo; & horum, quæ non habet inops, aliunde petens, neceſſitate in amicitia proximi fœderetur.

Et caritatis ipſius qua Deus gentes inter ſe devincit.

II. Qua etiam Verbum naturam humanam induit numquam deponendam.

Propterea & omnium Dominus indutus eſt noſtram naturam, nunquam ſpoliabile ſcilicet deitatis veſtimentum, inſeparabile indumentum divinæ ſubſtantiæ, ſpeculum Domini omnium, quod cum naturæ dignitatem propriam perdidiſſet, tametſi decies millies iraſcatur audiens *Manichæus, non ad vſum naturalem accepit hoc veſtimentum, ſed in ſempiternum, vt ad dextram ſuæ divinitatis faceret conſidere; nihil ſine iſto ſuo veſtimento viventibus donat; non judicat mortuos ſine iſto; vnum eſſe voluit cum iſto divinitatis ſuæ regnum. In ſtupore remaneat dentium Paulus Samoſatenus, qui nobis dominicam humanitatem nudam a deitate delirat, qui ſolam, præter divinitatem, fabulatur hanc, quæ ſemper conjuncta eſt atque connexa; quæ eadem ac pariter poteſt, quæ Deus: *Donavit enim illi Deus nomen quod eſt ſuper omne nomen.* Philip. 2. v. 9.

* *Corrig.* Marcellus

III. Catholicum ſimulat, dum artificioſe hæreſim tradit.

Et vt nemo miretur carnis cum divinitate audiens regnum, præmonuit per Scripturam Spiritus, quod videtur incredulum, in habitaculo habitantem demonſtrans, ex quo & vnde honor circa id, quod videtur & paret, adcrevit: *Donavit illi*, inquit, *nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine* JESU *omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur Deo, quia Dominus* JESUS CHRISTUS *in gloria eſt Dei Patris.* Non depretiavit, inquit, divinam ſubſtantiam circa illud, quod inviſibile eſt, honor cuncta præcellens, quia demonſtratur, quemadmodum Filius diligatur a Patre: vnus enim filius, quod viſibile eſt, & quod inviſibile: vnus Chriſtus, & iſte qui vtitur, & id quo vtitur, naturæ duplices, ſed filius ſingularis. *Ibidem.*

IV. Provocat Cyrillum ad certamen, calumniamque ſtruit.

Quid ſermonem in calumniam vocas? Quid me latenter ſagittis aureis jacularis? Quid in me ſagittas aureas abſconditus mittis? Experiamur noſtra certamina: cauſas invicem vitæ noſtræ religioniſque præſtemus. Pius eſt Imperator; Reginæ Deum amant: eſto in diſputando vir fortis, quid prohibet in diſputationem venire? quid perturbationes ferinis rugitibus afferre conaris? Novi & ego cum prophetа clamare: *Paratus ſum, & non conturbatus.* Pſal. 118. v. 60.

V. Commemorat vetera

Docuit me & Moyſes non conturbari, ſiquidem experimentum acceperis pro-

Alexandrinorum cum Antiochenis & Constantinopolitanis dissidia.

phetæ prædicti Ægyptiaca desperatio; nec beatum quondam Flavianum terruisti, cum tyrannico spiritu epistolas mitteres; nec eum, qui ante hunc inter sanctos numeratur, Meletium perturbasti. Tu quæ habes & donas, (*bonus homo de bono thesauro profert bona*) & beato Nectario talium munerum tuorum gustum dedisti. Taceo de Joanne, cujus nunc cineres *adorando veneraris invitus. Me episcopatus cura nulla sollicitat, nec mihi de eo ullus est sermo; donec spiro, sano dogmati adsum.

*Matth. 12. v. 35.

*Corrig. adorandos

VI. Mentitur sibi litem intentari de vna sola vocula Θεοτόκος, eaque, vt ipsi quidem videtur, ambigua.

Sed elegantem & speciatam eorum auferam occasionem. *Non dicit*, inquiunt, Θεοτόκον, *id est, genitricem Dei*, & hoc est totum, quod nostris sensibus ab illis opponitur: *Nemo enim*, aiunt, *rectam fidei gloriam sequens, vocem hanc aliquando declinavit.* Multa dogmatum ibi experimenta suppeditant, maxime quidem, quæ sunt Apollinaris sectæ & Arii, vel Eunomii. Si investiges, vnusquisque eorum Θεοτόκον, id est, Dei genitricem, appellavit virginem sanctam.

VII.

Tu vero intende, quæso, in hæc quæ dicuntur, vt contra hæc ipsamque etiam escam quam hamo apponentes loquuntur, defensionem paratissimam habeas. Scis hoc Apollinarem dicentem? Scis hanc vocem, id est, Θεοτόκον, apud Arium plausus maximos excitare? Scis hanc quoque apud Eunomium frequentari? Etiam, inquis, sed non secundum illos, ais, hanc, vocem enuntio. Laudo inficias tuas, interim arguo te ipsum in eo, quod dicis vocem hanc solam esse veritatis tenacem: sunt enim & dicentes Θεοτόκον, & tamen, secundum tuam confessionem, eos esse hæreticos constat. Sed quoniam illi dicentes Θεοτόκον, hinc naturæ vtriusque conficiunt permixtionem, seu temperamentum, vt quæ sunt humilia, non videantur de carnis dicta esse substantia; nec quæ alta sunt, de Deo & Domino omnium intelligantur expressa: ideoque damna eos, qui dicunt, secundum Apollinaris & Arii sensum, Dei genitricem; & ego vna tecum clamo Θεοτόκον, sed & Θεοτόκον dico, & addo hominis genitricem, hoc est, ἀνθρωποτόκον: hoc enim hæreticus non patitur dicere, propter eam divisionem, quæ ex distinctione facta est quoque verborum.

VIII. Videtur palinodiam recantare, sed maligne, & se Pauli exemplo tegens.

Igitur vt eorum conciones etiam elegantes & sapidulas superemus, dicamus Θεοτόκον: sciebat namque etiam Paulus talia facere, ne scissuræ fierent per aliquam justitiam coloratam, cum gratiam prædicabat, legisque inutilitatem confidenter arguebat; sed Hierosolyma veniens docetur ab Apostolis condescendere debere ibidem habitantibus, vt non fierent scissuræ in Ecclesia, quod habere videtur speciem pietatis. Quid igitur facit? Suscipit legis observantiam, ita vt & purificaretur, & raderet caput, omnia faciens propter ædificationem Ecclesiæ, quod postea hoc ipsum in Ecclesiarum institutione exponens, atque doctrina dicebat: *Factus sum Judæis tanquam Judæus, vt Judæos lucrifaciam; his qui sub lege sunt, tanquam sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, vt eos qui sub lege erant, lucrifacerem; iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem, cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi, vt eos qui sine lege sunt, lucrer: omnia factus sum omnibus, vt omnes lucrifaciam.*

1. Cor. 9. v. 20.

IX.

Si igitur & tu non secundum Apollinaris morbum Θεοτόκον divulgas Mariam, abscondens in persona catholica rabiem Apollinaris, confitere mecum, quæ apud omnes catholicos dicuntur; hoc autem catholicorum est proprium eorum, qui hanc vocem, id est, Θεοτόκον emittunt, vt & ἀνθρωποτόκον, id est, hominis genitricem pronuntient virginem sanctam.

X.

Genitrix Dei est, non propter nudam humanitate divinitatem, sed propter vnitum templo Deum Verbum: hominis vero genitrix, id est, ἀνθρωποτόκος propter templum, quod consubstantiale est naturaliter Virgini sanctæ, quanquam & Χριστοτόκον, id est, Christi genitricem dicere, nihil aliud sit, quam communem divinitatis & humanitatis rem confiteri. Et hoc Paulus docet, qui de vna eademque persona clamans: Jesus, inquit, *heri & hodie, idem ipse in secula.*

Heb. 13. v. 8.

XI. Blanditur sibi quasi satisfeciſſet fideiatque Joannis Antiocheni monito.

Soluta sit interim hæc eis & ablata rationis speciem habens occasio, confitere vtrumque appellans, sanctam Virginem, Θεοτόκον pariter & ἀνθρωποτόκον: tu vero noli eam Θεοτόκον tantummodo appellare, hoc enim Arius prædicat ac veneratur; sed adde vocem pariter catholicorum, quæ & genitricis Dei præmuniat intellectum. Θεοτόκος Virgo sancta, secundum vnitatem, ἀνθροποτόκος, id est, hominis genitrix secundum parem naturam. Sic & quæ Apostolorum sunt prædicabis; quæ hæreticorum, prudenter effugies, & maxime quæ sunt Samosateni Pauli, atque Photini, quæ te scire confingens, prorsus ignoras.

XII. Explicat Samosateni & Photini hæresim, quam a suis adversariis ignorari criminatur.

Nam Paulus atque Photinus nesciunt filii deitatem; (vestram autem caritatem oportet hæc nosse, vt ab his, quæ a prædictis dicuntur, minime rapiamini) Paulus ac Photinus hominum imprudentissimi nesciunt filii duas naturas, nesciunt Deum & hominem; dissentiunt autem sibi invicem, & a me Paulus quidem in eo, quod dicit, Christum hominem solum, & tunc solum initium habere, ex quo de Virgine natus est; ego autem tibi ideo hic resisto, vt deitatem, quæ æterna est, carni contemporalem non audeas facere.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

XIII. Purgat se criminè consensionis cum Samosateno, quod regerit in catholicos.

Quid arguis eum tanquam Pauli doctrinam asserentem, qui quæ sunt Pauli subvertit? Quis est hic, qui Pauli asserit sensum? Qui dicit deitatem contemporalem corpori? An qui dicit deitatis in Filio essentiam ante sæcula genitam esse de Patre?

XIV. Exponit sententiam Photini per contentionem primum cum Samosateno.

Et hæc quidem pessima Samosateni Pauli est secta; Photini vero ad hanc distantia, non quia deitatem Filio dicit, sed quia dicit Verbum aliud præter quam quod vltimis temporibus venit, quia dicit Verbum præter templum.

XV. Quid intersit inter Photinum, & Paulum.

Oportet autem manifestius dicere, vt liquidius & apertius vnicujusque morbum sectæ possitis agnoscere. Et Paulus & Photinus hanc inter se differentiam habent: vnus eorum Christum solum hominem dicit, alter vero dicit quidem Verbum; non autem hoc confitetur esse Deum, sed dicit Verbum istud aliquando quidem Patris nomine vocitari, aliquando autem Verbi nomine nuncupari: vnde etiam hoc appellat λογοπάτορα, hoc est, Verbum & * Pater, sive si dici possit, * Verbipater, accipiens ad hoc, pro sui sensus nequitia, illud bene in Evangelio dictum: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Vides*, inquiens, *quia Deum Verbum aliquando Deum, aliquando Verbum appellat, tanquam extentum atque collectum.* Non autem introducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Christi divinitatem, nescit divinam substantiam hominem susceptisse, nescit prorsus Verbi existentem ante sæcula deitatem.

* Patrem
* Verbipatrem
Ioan. 1. v. 1.

XVI. Deinde cum Sabellio.

Hanc ergo Photinus adversus Paulum distantiam habet; istam vero Sabellius ad Photinum: quia Sabellius υἱοπάτορα dicit ipsum Filium, quem Patrem, & ipsum Patrem, quem Filium, Photinus vero λογοπάτορα. Photinus vero, sicut prædixi, deitatem Verbi non habet; Sabellius autem dicit quidem Filium, non autem dicit substantiam Filii in proprietate consistere: vnde & υἱοπάτορα dicit, hoc est, ipsum Patrem esse quem Filium, propterea quod vnam substantiam somniat. Sed ideo divina scriptura contra eorum morbum præmuniens, exponit Verbi incarnationem: *In principio*, inquit, *erat Verbum*, & cætera quæ sequuntur; deinde descendens ait: *Et Verbum caro factum est*; vt ostendat substantiam Filii in proprietate sua existentem, præter substantiam Patris. Denique cogitur Photinus arctatus Verbum dicere, non autem Verbum hoc Filium confitetur: hæc spiritus prævidens cordi scriptoris hujus se infudit, vt catholicorum animas muniat. Et quid ait? *Verbum caro factum est.*

Ibidem.

Ibid. v. 14.

Ibidem.

Ecce agnovisti interim Verbi substantiam propriam, quomodo etiam agnoscamus vnigenitum, quia Pater non est secundum Photinum, nec λογοπάτωρ, sed Deus Verbum & Filius: *Et Verbum*, inquit, *caro factum est, & habitavit in nobis*, hoc est, in nostra habitavit natura. *Et Verbum caro factum est*, bona etiam locutionis ipsius designatio, vt vndique curarum inanium vanitas auferatur: *Et Verbum caro factum est*, suscepit, inquit, nostram naturam. Deinde vt benignitas amplior & admiratio esset, a viliore parte naturæ nominat humanitatis susceptionem, *Verbum*, dicens, *caro factum est*; non quod de sua essentia decesserit, propter hoc enim adjecit: *Et habitavit in nobis*; vt ostendat susceptæ humanitatis inhabitationem, *& Verbum*, ait, *caro factum est.*

XVII. Hanc Photini sententiam refellit testimonio Joannis Evangelistæ.

Quoniam autem non demutationem demonstrat, dicendo, *factum est*, ex aliis verbis divinæ scripturæ Evangelistæ vocem agnoscere possumus. Audiatur Apostolus Paulus de Domino vociferans: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Certe si secundum mutabilitatem dictum esse intelligeretur, *quod factum est*, non poterat benedictionem donare quod maledictum est, non poterat maledictum a maledictione liberare. Quid ergo est, *τὸ factum est?* Nobis debitum maledictum in se ipse suscepit: nobis, inquit, peccatoribus crucis pœna debebatur; nos manebat judiciaria condemnatio; nobis omnis pœnæ genus debitum erat; nos omnis excessus supplicii expectabat: sed venit ipse, & eam, quæ nobis pœna debebatur, innoxia carne suscepit, vt peccatum ipsum tanquam injuste irruens condemnaret, ad diabolum peccati patrem ista vociferans: LATRONES TANQUAM PECCATI REOS CRUCI TRADIDISTI; ME AUTEM QUAM OB CAUSAM CUM LATRONIBUS PATIBULO AFFIXISTI?

XVIII. Allato Pauli testimonio quod malitiose in catholicos detorquer, quasi per Incarnationem dicerent, Verbum in carnem commutatum fuisse.
Gal. 3. v. 13.

Hoc & Paulus demonstrans, peccati scilicet per dominicum corpus condemnationem: *Deus*, inquit, *Filium mittens in similitudinem carnis peccati.* Bene quod *in similitudinem carnis*, quoniam corpus, quod parebat, peccatricis similitudinem carnis circumferebat. *Deus Filium suum misit*, nomen commune naturarum, hominis scilicet & Dei. Non dixit, Deus Deum Verbum mittens, vt accepta hac voce hæreticus insiliat, & dicat: Vides quemadmodum alius mittit, alius autem mittitur. Filius, o Ariane, mittitur secundum humanitatis naturam; non autem mittitur secundum essentiam deitatis: non enim est vllus locus a Dei potentia separatus.

XIX. Invehitur tacito nomine in Joannem Antiochenum.
Vide notas.
Rom 8. v. 3.

Inter plausus interea Photinus, cum arguitur, non debet effugere; de hoc enim disputans doctrinam Pauli Apostoli interposui, ostendens quod Verbum sit Filius: *Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati.* Non dixit: Deus Deum Verbum misit; & certe Verbum Dei non erat a templi separatum natura. Statim ex imperitia in clamore insiliunt, dicentes: *Quomodo alterum esse dixit Deum Verbum, & alterum Filium, qui missus est?* Non dixi alterum Filium, aut alterum Deum Verbum; sed dixi Deum Verbum naturaliter & templum naturaliter alium filium conjunctione vnum, sic & alibi dixi sub principio.

XX. Cyrillum ad disputationem vocat. *Vide notas. Act. 3. v. 6.*

Prodito in medium, & voces has argue; noli me sagittis aureis vulnerare; non sunt mihi sagittæ aureæ. Dico ego ad te beati Petri verbis: *Aurum & argentum non est mihi; sed quod habeo, do tibi in nomine Domini nostri* JESU CHRISTI *Nazareni.* Disce hominem & Deum.

XXI. Iterum invehitur in Ioannem Antiochenum. *Gal. 4. v. 4.*

Sed id quod dicebam, missionem a Patre nusquam divina scriptura divino Verbo consignat, sed Filio, qui est Deus Verbum & homo; sic & alibi: *Misit Deus Filium suum.* Non dixit: Misit Deus Deum Verbum; ambo enim, si ita diceret, invenirentur locales & in parte. Si divinitatis erat natura, qui mittebatur, & qui mittebat, localis & in parte est; qui enim mittitur, illuc mittitur vbi non est.

XXII. *Ibidem.*

Misit Deus Filium suum, quoniam inconveniens erat deitatis naturam inter missos videri, Paulus senex omnium dominum possidens Christum, verius ac liquidius de se ipso noscentem: *Misit*, inquit, *Deus Filium suum factum ex muliere.* Filius Dei natus est, Deus Verbum & homo: ergo quæ peperit, propter vnitatem dicatur genitrix Dei, id est, Θεοτόκος; propter naturam vero hominis, hominis genitrix, hoc est, ἀνθρωποτόκος; & quoniam vtrumque vna locutione dicere refugis, Deum & hominem dico, Χριστοτόκον ne dixeris. (ecce voce distinguor a te tantum) Sed cum Dei genitricem, hoc est, Θεοτόκον vocas, memineris & hominis genitricem, hoc est, ἀνθρωποτόκον vocare, ne dispensationem auferas, quæ est caput nostræ salutis.

Ibidem.

XXIII. *Gal. 4. v. 4.*

Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Quis erat factus sub lege? Divinitatis natura? Quomodo? tanquam posset legis præcepta servare? Quomodo? tanquam posset ostendere sacerdotibus legis prævaricationem se non incurrisse? purificationes quoque legales suscipere habuit divinitatis natura in templum ascendens hostias immolare? Et quis audebat divinitatis naturam fuisse in legem prævaricatam, sacerdotibus persuadere?

XXIV.

Sic Filius sub lege factus est, & non est factus: factus quidem est, humanitate susceptæ; non est factus, majestate deitatis: deitas enim, quæ legem promulgavit, cui alteri, tanquam legislatori, habuit, quæ sunt legis offerre?

XXV. *Ibidem.*

Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Propter hoc eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit. Sicut & illud: *Factus est pro nobis maledictum;* non benedictionem illam, quæ est deitatis naturæ, in maledictum versam conscriptor nobis exposuit; sed quia susceptit in se naturæ nostræ peccatum, improbam in eum pœnam irruisse significavit: sic & quod pro nobis peccatum fecit, videri eum fecit conspectibus hominum, reis æqualia sustinere, & æqualiter cum latronibus crucifigi; sed non pro se. Sed pro quibus, o Paule? *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit?* *Gal. 3. v. 13.* *Ibidem.*

XXVI. Redit ad Photinum, cujus societas maxime invidiosa erat. *Ioan. 1. v. 14.*

Sed id quæritur, vnde Verbum Filius. Ut Photinum maxime convincamus, Verbum quidem confitentem, non autem dicentem Deum Verbum Filium: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Vide quomodo, & susceptionem hominis demonstrat, cum ait: *Et habitavit in nobis. & vidimus gloriam ejus.* Cujus? Verbi sine dubio: *Gloriam tanquam vnigeniti a Patre.* Vides quod non alius quidem vnigenitus, alius vero a Patre: ergo Dei Verbum Filius. Quomodo igitur, Photine, subvertis substantiam divinitatis?

XXVII. Adulatur auditoribus & sibi.

Sed si respicimus ad aviditatem studii vestri, hic nos sol ipse deficiet, & ad alteram doctrinam tendere forsitan non valebimus. Hæc igitur apud vos conservate, scit enim diabolus hominibus & de bonis nociva moliri. Bonæ quidem de Deo disputationes: vitæ enim in se effundunt vnguentum, sed disputationes generant contentiones, contentiones iracundiam movent, iracundia provocat manus, manus provocatæ moventur ad vulnera, vulnera vero, absit experientia ab ipso sermone, quid faciant, & quem habeant finem? Namque aliquoties vltimam generant mortem.

XXVIII. Invidiam conflat Cyrillo, tanquam homini nihil non audenti.

Quod, Ægyptiis quidem curantibus, in nullo continget: nullus enim locus eis insolentiæ datur in civitate quæ regnat; vna namque illis cura est, totum vbique turbare. Sed nos aliis contra eos armis certemus, Pauli videlicet mandata sumentes: *Oportet*, inquit, *Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, pudicum, decentem, ornatum, docibilem,* *1. Tim. 3. v. 2.*

lem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere; non dixit eos, *qui contradicunt, potens sit vulnerare;* sed, *vt potens sit eos, qui contradicunt, redarguere;* & sanam defendere atque amplecti doctrinam. Nam quid ergo si ille irritaverit, inquies? Oportet mansuetudine docere
2. Tim. 2. v. 26. contradicentes: *Nequando det illis Deus recognoscere, & resipiscant de diaboli laqueis, a quo captivi tenentur secundum ejus voluntatem.*

XXIX. Suamque patientiam deprædicat.

Nemo perturbationes perturbationibus sedat; nullus medicus vulnera vulneribus sanat. Propter pacem tyrannidis temeritatem tolero; contra calcitrantem non calcitro; calcitrabatur Christus aliquando, sed ipse non calcitrabat; sed quid ad calcitrantem dicebat: *Durum est contra stimulum calcitrare?*
Act. 5. v. 5.

XXX. Rursus Θεοτόκον confitetur, non tamen sincere.

Hæc igitur apud nosmetipsos memoriter, vt dixi, servemus; omnem hæresim aversati odio habeamus cum Paulo Samosateno Photinum; Arium cum Apollinari detestemur, & ad omnem prorsus sectam pravæ fidei implacabiles, fidemque Ecclesiæ amplectentes, ad membra propria non conturbemur. Et qui dicunt Θεοτόκος tantum, tametsi desit eis, quod postea forte suscipient, & circa rectam fidem claudicent; verumtamen membra sunt Ecclesiæ. Et qui dicunt tantum hominis genitrix, id est, ἀνθρωποτόκος, & isti sunt membra Ecclesiæ, sed spiritalis inopes medicinæ. Non ergo in fratres fraternitas
Prov. 18. v. 9. irruat: *Frater fratrem adjuvans exaltabitur,*
Gal. 6. v. 1. *sicut civitas firma.* Et iterum Paulus: *Fratres,* inquit, *etsi præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu mansuetudinis.* Puta qui dicit Θεοτόκος, si & Χεισοτόκος dicat, quod nomen sit duarum significatio naturarum. Et oportet ad ædificationem Ecclesiæ omnia facere.

XXXI. Rursus & obtrudit Χεισοτόκον, quasi vocem convenientiorem sedandis dissidiis.

Est quidem, vt dixi, vox ista, id est, Χεισοτόκος, significativa duarum naturarum, & deitatis, & humanitatis: quando autem cum simplicioribus agitur, opus est voce manifestiore. Quid impedit intellectum Χεισοτόκον dici, & Θεοτόκον & ἀνθρωποτόκον? sicut qui dicit, Christus, confitetur, quia Deus & homo sit: sic & Θεοτόκος & ἀνθρωποτόκος si dicas, vtrumque confessus es.

XXXII. Epilogus calumniæ, malitiæ & hæresis veneno subtiliore plenus.

Deponamus igitur, quæso, vtrinque adversus membra nostra aciem contentionis; & si quisquam impudentior fuerit, ignoscamus; & si quislibet subtilius dicat, venia similiter dignus habeatur: vnum tamen prospicientes, ne creaturam Verbum Deum quispiam dicat; ne humanitatem, quæ suscepta est, imperfectam. Si quis dicat hæc, justa adversus hunc ira suscipiatur; si vero in his, quæ tu confiteris, distantiam affert, quid non ad eum dicis: Si locutio fratrem meum offendit, non eam proferam in æternum. Quod si alicui ad pacis consilium minus idoneus videor, audite ad vos Paulum clamantem: *Quæ didicistis, & audistis, & accepistis, & vidistis in me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.*
Philipp. 4. v. 9.

DULCEM NOBIS COENAM, &c.] Præsidente Nestorio, docuerat populum presbyter de more, dixeratque de caritatis officiis vel generatim, vt viam faceret in animos concionaturo Præsuli; vel de eo speciatim, quod est pauperibus, atque etiam hospitibus, & amicis convivium parare, exemplo Christi discipulos excipientis cœna mystica, cum valedicturus esset. De caritate presbyter catechista locutus Nestorii jussu.

Dicentis verba excepit Nestorius, & post laudes tum oratoris, tum caritatis, quibus maligne carpebat initium literarum, sive quas a Cyrillo, sive quas a Joanne Antiocheno acceperat, exposuit primum dogma Incarnationis, de duabus naturis, & individua vtriusque conjunctione. Tum debacchatus tacito nomine, in Cyrillum, quem ad disputationis certamen provocat, invidiose queritur, adversus Joannem Antiochenum de vna voce sibi litem fieri, quam cuique vsurpare liceat, modo sensum hæreticum vitet. Deinde purgare se nititur crimine consensionis cum Samosateno & Photino. Postea de Θεοτόκῳ & Χεισοτόκῳ verbose disserit. Tandem in suas intemperias iterum actus Cyrillum lacessit. Denique auditores hortatur ad ferendum patienter eos, qui Θεοτόκου vocem vsurpare vellent. Non immerito dici potest hic sermo totius Nestorianæ doctrinæ compendium. Excipit dilecti verba Nestorius, faciqne septem sui sermonis partes. Num. 1. Num. 2. & 3. Num. 4. & 5. Num. 6. 7. 8. 9. 10. & 11. Num. 12. usque ad 19. Num. 22. & 32. Num. 27. Num. 32.

Fuit porro initium literarum Cyrilli: *Cum Salvator noster aperte pronuntiet:* Qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus; & qui diligit filium aut filiam super me, non est me dignus; *quid nos patiemur, qui deposcimur a tua religione, vt te super Christum salvatorem omnium diligamus?* &c. Matth. 10. v. 37.

Joannes autem epistolam inde ordiebatur: *Meam de tua pietate sententiam, per dominum meum magnificumque per omnia Irenæum comitem, sincere absque vllo prorsus fuco dilectioni tuæ patefeci; & quoniam vera expurgatione vsus, omni, vt arbitror, suspicione apud te vaco, libere candideque sinceritati tuæ in posterum consilium dare instituí. Poteris autem ex his, qua suasurus sum, nostri erga te candoris non leve argumentum sumere, simulque quanta ea caritas, quæ secundum Deum est, cura nobis sit perspicere. Quam sane caritatem qui consectantur, illi divinis legibus obtemperant; qui vero ea neglecta impostura student, ii suis se telis prius conficiunt, quam eos quos adoriuntur.*

INDUTUS EST NOSTRAM NATURAM, &c.] Affinis est hic locus duobus aliis, qui sunt in sermone primo & septimo, aut ipsorum potius repetitio quædam ac expositio. Error de Christo indumento Verbi. *Vide notas ad vtrumque locum.*

AUDIENS MANICHÆUS, NON AD USUM, &c.] Corruptus est locus, nam Manichæus pro Marcello suppositus est, naturalis vsus pro temporali: neque enim vnquam Manichæus legitur ita sensisse de Christo, atque hic dicitur, sed Christi carnem phantasticam Locus emendatus.

dixit, & non verum vestimentum. Marcellus autem, vt est a veteribus proditum, deliravit, assumptam fuisse ad tempus a Verbo humanam naturam; deponendam vero, post factum de hominibus judicium. Sic ergo emendandus locus: *Tametsi decies millies irascatur audiens Marcellus, non ad vsum temporalem accepit hoc vestimentum, sed in sempiternum, vt ad dextram suæ divinitatis faceret considere.*

Cyril. Hierosol. cath. 15. Euseb. l. 2. de eccl. Theol. Socr. lib. 2. cap. 19.

Emendationis ratio.

Emendationis causa multiplex quidem est, & potissimum ex historia Marcelli petita; sed hæc, opinor, omnium certissima, quod Chrysostomum, vt solet, hoc etiam in loco Nestorius imitatus sit. Ait vero ille: *Contemplare mihi terribilem & arcanam illius mysterii dignitatem, nam perpetuo tabernaculum istud incolit; etenim carnem nostram induit, non tanquam iterum illam derelicturus, sed vt secum semper illam habiturus: quippe nisi ita se res haberet, non eam vtique throno regio dignatus esset, nec illam gestans adoraretur ab omni militia cœlesti*, &c.

Homil. 11. in Ioannem ad hæc verba: Et habitavit in nobis.

Nihil sine isto, &c.] Idem fere habetur in excripto 13. Cyrilli. *Quis nunc benignitatis tam immensum aspiciat pelagus, naturam cum suo opifice dominantem, & conjunctam homini deitatem, nihil sine hoc jubentem, nullum absque isto judicantem, cum eo vivorum curam in summa providentia gerentem, & cum ipso mortuos suscitantem. Spes omnes has, quæ omnibus a fortissimo & benigno Domino gubernantur, hæretici debilitant, atque convellunt.*

Locus consonus excerpto 13. Cyrilli.

In stupore remaneat, &c.] Baronius refert ista, aut certe admodum similia, nec aperit, vnde acceperit; ostendit tamen hac adjecta nota, &c. se ex prolixiore sermone mutuatum. Cum ergo vellet aliquid afferre, quo sententia Socratis, negantis Nestorium cum Paulo Samosateno sensisse, aliquatenus juvaretur, ita scribit: *Ad excusationem Socratis illud afferri posse videtur, quod versipellis hæresiarcha Nestorius sciens, male audire in Ecclesia nomen Pauli Samosateni, atque ab orthodoxis omnibus procul explodi, simulavit se eumdem Paulum pariter detestari, professique Nicænum concilium, vt eo modo audientium animos sibi conciliaret. Vnde accidit, vt ipse Nestorius in Paulum ista jactarit:* Sic pereat Paulus Samosatenus, qui nudam nobis dominicam delirávit humanitatem, &c.

Videtur Baronius hunc sermonem legisse. *Ad ann. 428. num. 32.*

Quo ex libro.

Legerat, opinor, Baronius, vt evolvere solebat codices Bibliothecæ Vaticanæ, quam curabat, Marii Mercatoris opera Hidelberga Romam ablata: hinc enim & nobis, & aliis quibusdam transmissum est apographum; sed codex ille Palatinus tot mendis fœdatus, totque lacunis interstinctus erat, vt vix pauca quæ retulit, ex sermone isto potuerit exprimere.

Unus enim filius, quod, &c.] Cui non faciant fucum hæc catholica in speciem verba? Fecerunt certe auditoribus, cum dicerentur, quemadmodum auctor est Mercator: vnde sycophantas, atque invidos vocarunt, qui Nestorium accusarent, & in hæc verba palam eruperunt: *Ecce vnum dixit, quid vultis amplius?* Vide Mercatoris locum, vbi fraus Nestorii retegitur.

Dissimulata hæresis de duobus filiis.

Incontradict. primi anathem.

Quid in me sagittas aureas absconditus mittis, &c.] Objectum id Cyrillo calumniose, nunc quidem a Nestorio, postea vero a Nestorii sequacibus, quod muneribus rem ageret, & suas in partes Episcopos pollicitationibus traheret. Orientales, seu potius Orientalium nomine Theodoretus: *Scitote, quod videntes Cyrillianos tyrannide, & fraudibus, & adulatione, & donis omnes, vt ita dicam, decepisse, non raro pientissimum Regem obsecravimus*, &c. Et paulo post: *Sic poterit Ægyptius omnes excecare muneribus suis*, &c. Et in epistola ad Rufum Thessalonicensem: *Cum pietate destituerentur, aliam necessario sibi potentiam excogitarunt, nempe hominum propugnacula, rati profusione pecuniæ se Patrum fidem expugnaturos.* Regerit porro injuriose suum ipsius crimen pauperum deprædator in virum sanctissimum: nam & populus palam Nestorium hujus sceleris, & monachi in supplicatione ad Imperatorem, & Cyrillus ipse passim accusavit, quamquam Cyrilli famæ nocuerunt opes, quas moriens reliquit consanguineis, quasque Dioscorus repetundas putavit; imo & Theophilus Cyrilli præcessor & patruus suspicione avaritiæ laboravit. Vide literas Athanasii *act. 3. conc. Chalcedonensis*, & Socratem *l. 6. cap. 7.* & Baronium *ad ann. 445.* vbi observat opes a Præsulibus, etiam sanctis, relictas nepotibus, ex Ecclesiæ proventu, causam fuisse semper vexationis, sive justæ, sive injustæ.

2. p. c. Eph. sub finem

Epist. postrema schismatic. eorum ad suos. 2. p. c. Eph. & aliis adversus Cyrillum.

Causas invicem, &c.] Alludit ad libellos sibi datos adversus Cyrillum, de quibus dictum est in observationibus; tum ad epistolam Cyrilli ad suos clericos Constantinopoli existentes; tum ad literas postremas Nestorii ad sanctum Cœlestinum. Alludit etiam ad querelas contra ipsum, cum publice, tum privatim apud Imperatorem factas, de quibus in observationibus ad sermonis septimi initium.

Pius est Imperator, &c.] Tentaverat suis artibus aulæ fidem, peneque traxerat in suas partes Pulcheriam cum Imperatore fratre, & virginibus sororibus, vt ipsemet jactabundus gloriatur. Quæ causa fuit, vt Cyrillus de mysterio Incarnationis libros duos scriberet, vnum ad Imperatorem, alterum singularem ad Pulcheriam, & Reginas sorores: singularem dico, nam qui alius vulgo legitur in editis concilii Ephesini codicibus, Cyrilli non est; sed Theodoti, atque etiam Attici, vt in dissertatione de libris Cyrilli ostendetur. De artibus Nestorii ad fallendam regiam domum, aulæque proceres, vide supplicationem monachorum ad Theodosium.

Coram Imperatore & Regibus.

In fine 2. epist. ad Cyrillum.

1. p. c. Eph. cap. 30. nu. 4.

Beatum Flavianum, &c.] Duos Antiochenos Episcopos, Meletium & Flavianum; totidem Constantinopolitanos, Nectarium & Joannem Chrysostomum, ab Alexandrinis Petro, Timotheo, & Theophilo dura passos causatur, vt se ex Antiocheno presbytero factum Constantinopolitanum Episcopum vexari probet a Cyrillo Alexandrino, non suo merito, sed quasi nativo vnius gentis in aliam vel livore, velodio. Quæ vero Meletius a Petro & Timotheo, quæ Flavianus, Nectarius, & Joannes a Theophilo sint passi, videre est apud scriptores illorum temporum.

Alexandrinorum in Antiochenos & Constantinopolitanos odium in se exercerri causatur.

Tyrannico spiritu, &c.] Regerit in Theophilum crimen impotentis cujusdam tyrannidis, cujus a Romano Episcopo, Theophili impulsu, accusatus est Flavianus apud Imperatorem. Sic enim Theodoretus: *Cum Episcopi Romani, non Damasus solum ille admirabilis, verum etiam post illum Siricius & Anastasius Siricii successor, vehementius in Imperatorem invecti essent, dixissentque enm illos, qui tyrannidem contra se exercere moliretur, opprimere; sed iis, qui per tyrannidem Christi leges avertere studerent,*

Calumniatur directe Theophilo, & Cyrillo, oblique Romano Pontifici. *Lib. 5. hist. cap. 23.*

impunitatem concedere; eum accersit denuo Imperator, Romamque vt contendat cogere laborat. Tum sapientissimus Flavianus libere ei non sine maxima omnium laude respondet. Si qui me, o Imperator, vt fidem minime sinceram ac sanam profitentem insimulent, dicantve vitam me traducere indignam sacerdotio, cum illis ipsis judicibus vtar, tum pronuntiatam ab eis lubens subibo sententiam: sin autem de sede & præsulatu digladientur, neque agam cum illis judicio, neque iis, quos eam dignitatem adipiscendi studium tenet, adversabor: sed cedam equidem volens, meque ipse præsulatu abdicabo: quare tu cui libitum est, sedem Antiochenam tribuito. At vero Imperator hanc ejus animi magnitudinem & sapientiam magnopere admiratus, in patriam reverti, & Ecclesiam sibi commissam pascere jubet. Longo vero jam tempore intermisso, Imperator Romam denuo adventans, in idem crimen rursus ab Episcopis vocatus est, quod scilicet tyrannidem Flaviani non repressérat; tum Imperator eos dicere jubet, quod sit tyrannidis genus: nam ipse, inquit, Flaviani partes suscipiam, & causam ejus agam in judicio.

Torum hunc locum imitatus est Nestorius.

De epistolis Theophili ad Flavianum

EPISTOLAS MITTERES, &c.] De iis, opinor, loquitur quas Theophilus, post demandatam sibi a Capuana synodo cognitionem causæ Evagrii Flavianique Antiochenorum Episcoporum contendentium, ad Flavianum scripsit, quibus ipsum ad judicium vocaret: sed Flavianus, appellatione ad Imperatorem interposita, subterfugit, vt testatur Ambrosius.

Apud Ambrosium epist. 78.

De Meletio ab Alexandrinis vexato.

NEC EUM QUI ANTE HUNC, &c.] Meletio contradixisse Ægyptios fere omnes, favisseque Paulino, etiam Athanasium, Petrumque aliquamdiu, exemplo Romanorum Pontificum, nec Timotheum reconciliatum vnquam, ne in obitu quidem, cum ambo essent Constantinopoli, produnt scriptores horum temporum.

A sanctis tamen laudato.

Meletium laudarunt oratione funebri Amphilochius, vt creditur, & Gregorius Nyssenus, cujus sunt hæc verba. *Auxit nobis numerum Apostolorum novus Apostolus*, &c. Laudavit quinque post annis Chrysostomus oratione panegyrica Antiochiæ, cujus cives tanto amore coluisse tradit virum sanctum, vt & suis infantibus Meletii nomen imponerent, & ejusdem imaginem non haberent tantum domi pictam, sed etiam in annulorum palis insculperent.

Præsertim a Chrysostomo.

Tom. 5. edit. Savilliana, hom. 77.

De Nectario Constantinopolitano Episcopo.

ET BEATO NECTARIO, &c.] Rexit ille Constantinopolitanam Ecclesiam, partim Timothei, partim Theophili temporibus: quid vero negotii fecerit Alexandrinis istis Episcopis, satis apertum est; quid ab eis passus, latet.

De Joanne Chrysostomo.

Lib. 14. cap. 28.

TACEO DE JOANNE, CUJUS CINERES, &c.] Cui vacat, adeat Nicephorum ex Nicetæ philosophi historia narrantem, quomodo Cyrillus, vbi primum capessivit Ecclesiam Alexandrinam, monitus sit literis ab Attico, de referendo Joannis nomine in sacra dyptica; graviterque Attico, qui necessitate adactus illud ipsum præstiterat, in contrarium responderit: quomodo item ab Isidoro Pelusiota ad idipsum literis vehementer impulsus, sed nec quicquam, animo nondum ex pristinis commotionibus sedato: quomodo denique nocturnis quibusdam visis territus coegerit synodum, in qua nomen Joannis honorifice in sacras tabulas retulerit.

1. p. c. Eph. cap. 25. num. 4.

NON DICIT, INQUIUNT, Θεοτόκον, &c.] Respicit ad ea verba epistolæ Joannis Antiocheni ipsum admonentis de sedandis Ecclesiæ motibus, publica confessione Θεοτόκου: *Age, rei, quam recte tenes, nomen, quod a multis Patribus vsurpatum, scriptum, ac pronuntiatum est, adjungere ne graveris; neque vocabulum, quod piam rectamque notionem animi exprimit, refutare pergas: etenim nomen hoc, Θεοτόκος, nullus vnquam ecclesiasticorum doctorum repudiavit. Qui enim illo vsi sunt, & multi reperiuntur, & apprime celebres; qui vero illud non vsurparunt, nunquam erroris alicujus eos insimularunt, qui illo vsi sunt. Sane dum supervacanea quædam ad vanas hæreticorum opiniones solum spectante curiositate incitati, nomen, cujus sententiam recte tenemus, pertinaciter respuimus; aliud nihil, vt videtur, facimus, quam quod fratrum nostrorum conscientias, & temere, & absque vlla vtilitate graviter offendi non grave ducimus. Etenim si id quod nominis significatione offertur, non recipimus, restat vt in gravissimum errorem prolabamur; imo vero vt inexplicabilem illam vnigeniti filii Dei œconomiam abnegemus, quandoquidem nomine hoc sublato, vel hujus potius nominis notione repudiata, sequitur mox illum non esse Deum, qui admirabilem illam dispensationem nostræ salutis causa susceperit; tum Dei Verbum, neque se exinanivisse, neque in servi formam sese demittens, ineffabilem quamdam benignitatis magnitudinem humano generi exhibuisse.*

Repetit, quod sermone 2. in Proclum dixerat.

Lib. 2. contrad. cap. 3.

UNUSQUISQUE EORUM, &c.] Locus affinis refertur a Cyrillo ex Nestorii tractatu secundo in Proclum. Sic autem se habet: *Si fide simplici Deiparam proferres, nulla esset apud me dictionis invidia, verbi sensum exquirentem; sed quia video te pretextu erga beatam Mariam honoris, hæreticorum confirmare blasphemiam, ideo dictionis prolationem caute pramunio, cum periculum in dictione latens suspectum habeam.*

Id vt clarius dicam, & ab omnibus percipi facilius possit, qui Arium sectati sunt, & Eunomium, & Apollinarium, & omnium hujusmodi familia hominum chori, studuerunt Dei genitricis appellationem invehere, vt facta mixtione, duabusque naturis minime distinctis, nihil ex his, quæ viliora sunt, de humanitate dictum acciperetur, ac locus illis jam adversus ipsum divinitatem pateret, tanquam omnia de vno dicerentur, non ratione dignitatis ex ipsa conjunctione consequentis, sed ipsius ratione naturæ: vnus est namque Christus, & vnus Dominus; sed in Christo, in vnigenito, inquam, filio, & Christi nomen, & filii, nunc de divinitate, nunc de humanitate, nunc de humanitate divinitateque dicitur.

Palinodiam solatur exemplo Pauli Apostoli.

IGITUR UT EORUM CONCIONES, &c.] Videri, credo, vult parere monitis Joannis Antiocheni, suadentis publicam Θεοτόκου confessionem, propositumque sibi ab amico communis magistri Theodori Mopsuesteni, dictum affine palam retractantis, exemplum sequi: verum ad elevandum retractationis ruborem, causatur exemplum longe illustrius, Pauli nimirum Apostoli, propter οἰκονομίαν ritus etiam Judaicos vsurpantis.

Multas voces adhibuit probabiles, sensu non probabili.

HOC ENIM CATHOLICORUM EST PROPRIUM, &c.] Multas voces adhibuit Nestorius, ad dissimulandam hæresim, quæ in catholicis tolerantur, quia catholico sensu dicuntur; non sunt toleratæ in Nestorio, quia hæretico sensu vsurpabantur; ejusmodi sunt Χριστόκος, ἀνθρωποτόκος, συνάφεια, ἀνάληψις seu assumptio, ἕνωσις τοῦ προσώπου, vna persona, &c. de quibus abunde agitur in dissertatione de hæresi Nestoriana.

Templi frequenter meminit in explicanda Incarnatione quasnam de causis.

PROPTER UNITUM TEMPLO, &c.] Cur humanitatem Christi frequentius appeller Nestorius templum, quam alio quocumque nomine; non vna causa est. Hoc enim nomen hæresi suæ explicandæ accommodatius sentiebat; nam primo rejici non potuit, siquidem eodem vsus sit Christus, interprete Evangelista, cum diceret: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud; ille autem dicebat de templo corporis sui.* Deinde, aptum erat ad significandum vnionis modum, quem volebant esse puram ἐνοίκησιν, Deus enim templum inhabitat. Tertio, videbatur idoneum ad explicandam σχετικὴν ἕνωσιν, qua fieret, vt vna veneratione Verbum & homo colerentur, vna quippe religione Deus & templum colitur. Quarto, exprimebat locus Joannis, vt ipsi quidem Nestoriani putabant, & distinctionem naturarum, & inoperationem alterius in altera, etsi nulla esset ἕνωσις καθ' ὑπόστασιν.

Joan. 2. v. 19.

Meminit & maligne vocis Χριστοτόκου.

QUAMQUAM ET Χριστοτόκον DICERE, &c.] Totis viribus nitebatur Virginem dicere Χριστοτόκον, vt voce alioquin catholica hæresim absconderet. Etsi enim bona fide eam a se proferri diceret apud Evagrium: *Ipse equidem, inquit, quo in neutram partem peccarem, vel Christum morti minime obnoxium esse asseverando, vel in alteram partem inclinando, cum immortalitate privarem, hanc vocem Χριστοτόκον, qua Maria appellaretur, excogitavi;* fidei tamen catholicæ defensores restiterunt vehementer, cum Christi nomine intelligerent a Nestorio significari purum hominem, atque adeo Χριστοτόκον non aliam habere significandi potestatem apud Nestorium, quam ἀνθρωποτόκον.

Lib. 1. c. 7.

Ut & personæ, sed hæretico sensu.

HOC PAULUS DOCET DE UNA EADEMQUE PERSONA DICENS, &c.] Ecce iterum vocem summe catholicam PERSONA hæretico sensu prolatam: verbo dicam, nullam catholicorum vocem refugit Nestorius, cum esset loquendum de vnione, præter hanc vnam, ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν, quam qui declinat studiose, tamdiu vel morbo Nestorii reipsa laborat, vel suspicione saltem, eaque non temeraria, quod dictum sit propter Theodoretum, cujus fides ad hanc regulam examinabitur, in sua singulari dissertatione, & quosdam audaciores nostræ ætatis homines, quibus non placet, quod toti Ecclesiæ placet.

Observatio necessaria.

Cur probrose tres hæreticos appellet.

PAULUS QUIDEM, &c.] Locus ille a Mario Mercatore refertur in appendice ad contradictionem duodecimi anathematismi parte 12. Nestorius porro, quod curiosius observavi, vehementius tres in hæreticos, Marcellum, Paulum & Photinum, verbis etiam probrosis, invehitur, vt se ab eorum societate & sententia alienum probet. Unus vero, quod sciam, Mercator hanc trium societatem objecerat.

Photini sententia, & utpotius delirium.

VIDES, INQUIENS, QUIA DEUS, &c.] Verba illa sumpsit, opinor, Nestorius ex Photini scripto aliquo, cujus ne memoria quidem videtur mihi superesse: Photinus vero ita sentiebat de Verbo, vt cum ad creaturas proferretur, atque ita extenderetur, Verbum diceretur, vnde & prolatitium, seu operatorium vocabat; cum autem in se consisteret, atque adeo colligeretur, Deus esset tantum. Quare Deus operans in creaturis, Verbum erat huic hæretico; in se manens, simpliciter Deus. Unde aiebat rationem Verbi esse temporalem, atque adeo Verbum, qua ratione Verbum est, initium accepisse ex Virgine: quamobrem negabat, Deum humanitati conjunctum fuisse, sed Verbum, qua Verbum est, id est, qua operatio quædam divina. Nihil porro implicatius somniis hujus hominis.

Iterum de auro dato a Cyrillo calumnia.

NON SUNT MIHI SAGITTÆ AUREÆ, &c.] Repetit calumniam, quam *num. 3.* fecerat, de corruptis Cyrilli auro Constantinopolitanis. Confer hunc locum cum oppositio Cyrilli objicientis illud ipsum Nestorio: *Nefarius iste ac blasphemus videns se a comitibus defendi, horum fiducia elatus est; imo cum speraret se nobis terrorem injicere, nos erexit. Age, cum suspiriis & lacrymis pro more dicamus:* Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus. *Hic enim, hic execrandus, exhausta aurea sua pharetra, consules & comites, magistratusque & reginarum chorum concitavit. Sed nos prophetice illud usurpemus:* Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei nostri, &c.

Homilia, qua inscribitur encomium virginis Deiparæ.

Ps. 117. v. 8.

Ps. 19. v. 8.

Vexat & torquet improbe dictum Apostoli *Gal. 4.*

MISIT DEUS FILIUM SUUM, &c.] Hunc Apostoli locum vexat in omnem partem, nititurque prava, sed probabili in imperitum vulgus interpretatione, ei, qui hocce testimonio vsus fuerat, invidiam facere, præ vesana animi impotentia: nam tacito nomine debacchatur in Joannem Antiochenum, alioquin ipsius amantissimum; solus enim eorum, a quibus literas acceperat, hunc Pauli locum argumentatus est, ad probandam Θεοτόκου. Sic enim scripsit: *Cum Dei ergo nos clementiam divinæ scripturæ hinc præcipue confirment, quod vnicum illum sempiternumque Dei filium ante omnia sæcula natum impatibili modo ex sacra quoque Virgine ortum ostendunt. Huc namque divinus tendit Apostolus, dum ita ait:* Misit Deus Filium suum factum ex muliere. *Clare hic ostendit, ipsummet Dei vnigenitum admirabili ortu ex Virgine in lucem prodiisse, vt paulo ante dixi. Quod si virgo a sanctis Patribus propter hanc generationem Deipara nominatur, nescio quorsum attinuerit, vt quæstionem hanc nequaquam necessariam, bona venia tua dictum sit, & contra nos ipsos, & contra ecclesiasticam pacem quoque, vt vides, agitandam susceperimus.*

1 p. c. Eph. c. 15.

Gal. 4. v. 4.

Carpit verba summi Pontificis.

QUÆ EST CAPUT NOSTRÆ SALUTIS, &c.] Alludit ad hæc verba sancti Celestini: *Plangimus a te sublata de symbolo Apostolis tradito verba, quæ nobis totius nostræ salutis spem promittunt.* Et postea: *Cui honoris aliquid reservem, quando agitur, vt mihi totius meæ salutis causa tollatur?*

In ep. ad Nest. 1. p. c. Eph. c. 18.

Queritur fieri sibi vim, quam faciebat aliis.

QUOD ÆGYPTIIS QUIDEM, &c.] Quam faciebat ipse vim, hanc a Cyrillo metuendam calumniose vaticinatur: & revera odio in se agi, non autem vllo causæ merito, persuasit multis.

Hinc Theodosius imperator. *Ejusdem est animi, (turbulenti, & audacis) ejusdemque studii ecclesiastica & regia omnia velle confundere, ac a se invicem divellere; quasi vero alia omnis desit occasio, ex qua laudem & gloriam aucuperis.* Et sub finem, mandans vt ad synodum conveniat: *Hac ratione, quæ pro tuenda opinione acerbe quidem inconsulteque abs te jam gesta sunt, neque vlla privata animi ægritudine deceptus, neque alicui vltra quam convenit, infestus, admisisse censeberis.*

In sacra ad Cyrill. 1. p. c. Ephes. c. 31.

In breviat. c. 5.

Hinc Theodoretus post mortem Cyrilli: *Contentio vltra jam non est; mortua est invidia, & consepulta illi est hæresis.*

Serm. coram Damas.

In præfat. sermonum.

Hinc & Eutherius. *Quomodo potero, aut fervidum pietatis tuæ zelum oratione adæquare meæ; aut officium veritati debitum cumulata mensura reddere; aut mendacii omnia nunc turbantis cohibere impetus, quando temeritatis & amentiæ plena sunt, quæ dicuntur, omnia? Dicuntur autem summa cum impudentia & arrogantia, vt nunc quidem, quod ausi hactenus non sunt, ausuri sint: vsque adeo hæreticorum malitia non jam amplius clam leviterque simplicioribus insidiatura; sed vt quæ summam omnium potestatem habeat, nullum non facinus sit patratura, sumptoque sibi in omnes imperio leges præscriptura, ad placita sua quosvis pertractura, obedientiam subitam flagitatura, cognitura causas, pœnas a diligentioribus pietatis cultoribus exactura, & hunc quidem involutura injuriis, patria pulsatura alterum, huic accusationum textura laqueos, illum de dignitatis suæ gradu deturbatura, alium dejectura audacia, alium vocum inanium ampullis in nassam tractura. Taceo vincula, carceres, mulctas, infamiam, flagella, miserabilia cædium spectacula.*

Et postea: *Indicta causa condemnant; quæ falsitatis nunquam convicerunt, rejiciunt; audaciam fortitudinem dicunt; crudelitatem vocant zelum; fraudem sapientiæ loco habent. Quis hæc omnia tragœdus vel contenta voce expresserit?* Liberatus narrans, quid Cyrillus ageret, dum expectatur dies futuræ synodi: *Defloraciones quasdam librorum Nestorii faciebat, eum perturbare volens; erat enim, vt dicitur, ejus inimicus.* *In breviario.*

TYRANNIDIS TEMERITATEM TOLERO, &c.] Meminerat initio tyrannici Alexandrinorum Episcoporum spiritus; atque ita vocem hanc amat vsurpare ad invidiam Cyrilli, qui perinde ac præcessores, imo magis, venerat in suspicionem vsurpatæ sæcularis in Ægyptum potentiæ, atque adeo tyrannidis, vt tradit Socrates. Iterum tyrannidis crimen objicit Cyrillo, qua specie.

DEPONAMUS IGITUR, &c.] In hæc verba, aut certe in istum sermonem intendebant forte veteres historiæ scriptores, cum dicerent post Socratem: *Rebus sic tunc perturbatis & confusis, Nestorius, cum contentionis pestem latius in vulgus manare intelligeret, pœnitentia adductus, Mariam Deiparam vocavit, sic elocutus:* Dicatur Maria Deipara, & offensiones animorum sedentur. *Verum nemo illum pœnitentia adductum hæc dixisse existimavit:* quamquam dictum istud a Nestorio scribat Nicephorus post concilium Ephesinum, cum Ecclesiæ diro schismate ipsius causa scinderentur. Illustratus Socrates. *Lib. 7. c. 33.* *Lib. 14. c. 55.*

EJUSDEM SERMO XIII.

DIE ALTERA, id est, DOMINICA DICTUS.

Interprete Mercatore.

Quo tempore habitus sermo.

HABUIT hunc sermonem Nestorius die decimo quarto Decembris ann. 430. cum fessus esset hesterno labore, & acrius tamen compendio scientiam pietatis tradere vrgeretur, sive hanc instantiam callide procuraverit sibi a suis fieri, quod opinabilius; sive ab aliis revera tumultu quodam pio cogeretur, aperire mentem in re dubia.

Duas porro in partes tribuit scientiam pietatis, quam dicit, confessionem & consubstantivæ Trinitatis, & assumptionis hominis perfecti a Deo Verbo. Sed in posteriore sola versatur, de qua nempe quæstio ferverat. Primam præterit, vt confessam apud auditores. Sermonem hunc Marius Mercator exagitat in appendice contradictionis ad duodecimum anathematismum, sicut & præcedentem. Quas in partes distributus. Ubi a Mercatore agitatus.

I. Scientia pietatis communis omnibus, licet alii aliud reliquarum rerum vtilius sibi putent.

ALIIS in terris sita est aliarum vtilitas rerum, & quibusdam quidem in militia degere, magna videtur vtilitas; quibusdam vero in foro rerum venalium convenit mercatura; item aliis optabile est arti maritimæ studium commodare; nonnullis alterius cujuslibet terrestris conversationis inire negotium: pietatis autem scientia in commune omnibus hominibus, regibus scilicet & sacerdotibus, popularibus ac potentibus, vtilis ac necessaria est.

II. Cur compendiose a Nestorio scientia hæc tractatur.

Quæ est autem scientia pietatis? Si quis velit compendio discere: parco enim, & mihi qui fessus sum, & vobis qui constipatione laboratis. Si quis ergo, vt dicebam, velit compendio discere; scientia pietatis est, de consubstantivæ Trinitatis divinitate rectam inire rationem, & fateri divinam naturam corporatum hominem assumpsisse. De his, quæ frequenter dicta sunt, tanquam dicta non sint, vrgetis, & circa exactionem vehementer insistitis: quoniam igitur necesse est violentiæ vestræ succumbere, quæ piam in nobis possidet tyrannidem, iterum apud vos eadem verba repetemus. Servate igitur compendio hanc scientiam pietatis.

III. Est autem illa posita in θεολογίᾳ Trinitatis & Incarnationis.

Quæ est autem ista, nisi ὀρθολογία, & consubstantivæ divinæ Trinitatis, & assumentis hominem divinæ naturæ, & in virgineo vtero carnis susceptæ, perfectique hominis assumpti a divinitate; dehinc perfectæ divinitatis, & perfectæ humanitatis in vnum Filium conjunctarum

excellentior contemplatio, duarum jus naturarum in vnam auctoritatem ratione divina conveniens.

IV. Christi nomen duas naturas significat.

Hinc vobis sæpe diximus, quomodo Christus, nominis vtriusque sit appellatio significativa, id est, humanitatis & divinæ naturæ. Hinc si quis dicat Christum tantummodo expresse, sciat in isto nomine vtramque significari & connuncupari naturam.

V. Probat testimonio Matthæi Evangelistæ.

Hinc beatus Matthæus Evangeliorum conscriptor, cum ad generationis venisset arcanum, a neutra natura generationis fecit narrationem, sed magis a Christi vocabulo; oportet autem expresse dicere, vt omnibus ad perspiciendum fiat facilior intellectus: *Liber*, inquit, *generationis* JESU CHRISTI. Non dixit: *Liber generationis Dei Verbi*; neque *liber generationis hominis*. Si enim dixisset, *liber generationis hominis*, Christum nobis solum hominem demonstraret. Item si diceret, *Liber generationis Dei Verbi*, solam nobis sine humanitate introduceret deitatem. In Christi ergo appellatione complectitur vtramque naturam, vt neutra sine altera possit intelligi. *Matth.* 1. v. 1.

VI. Hinc conficit beatam Virginem dici debere Θεοτόκον & ἀνθρωποτόκον.

Hinc & sanctæ Virgini, eo quod eam Christi genitricem dicimus, nomen geminæ appellationis convenienter aptamus, id est, Θεοτόκος, quod est genitrix Dei, & ἀνθρωποτόκος, id est, hominis genitrix.

VII. Aperte Θεοτόκον dicit, cum minus manifeste antea dixisset.

Quoniam autem oportet, propter eos qui lucidiorem requirunt intellectum, maxime cum sint Ecclesiæ filii, vti manifestiore locutione, propterea & modo eadem definitione, qua prius, breviter de illa beata Maria semper virgine, prædicabam; etiam nunc evidentiore sermone summa voce proclamo, quoniam sancta Virgo, & Dei est, & hominis genitrix, id est Θεοτόκος & ἀνθρωποτόκος: genitrix quidem Dei, propterea quod templum, quod in ea creatum est a Spiritu sancto, vnitum est divinitati; hominis vero genitrix, propter susceptas a divinitatis natura nostræ naturæ primitias.

VIII. Pristinum sensum vocis explicatione regit.

Hæc sunt in compendio dogmata pietatis. Hæc per omnia retinentes memoriter servate, vbique hæreticorum pravam gloriam declinantes. Non quomodo apud illos Θεοτόκος detrita locutio est, ita putandum est etiam Ecclesiam dicere Θεοτόκος, quia neque cum illi filium dicunt, & Ecclesia filium confitetur, filii apud vtrosque par & similis intellectus est; sed apud illos quidem filii nudum vocabulum est, non habens Patri consubstantivum aliquid; apud nos vero filii apellatio cum causa vel re vel opere est. Sic apud illos iterum omnium Dominus Christus Deus nominatur, nominatur apud nos quoque; sed apud illos creatus, apud nos vero cum eo, qui genuit, increatus.

IX. Tacite calumniatur catholicis quasi cum hæreticis sentirent.

Non igitur ex vna eademque appellatione in vnum deducamur cum hæreticis intellectum; sed confiteamur simul humanitatem & divinitatem in vna generatione filii esse conjunctam; neque deitate in carnem decidente, immutabilis est enim divinitas, & hoc Deus Judæis manifestans dicebat: *Ego sum, ego sum, & non sum mutatus*; neque per incarnationem carne commutata: non enim pudet Deum naturæ, quam susscepit, non pudet possidere sibimet conregnantem; nam si puderet, non eam susciperet. Susceptam autem, propter humani generis dilectionem, habet naturam nostram divinitatis inspoliabile vestimentum. Horum memoriam per omnia possidete in Christo, cui est gloria in sæcula sæculorum. *Mal.* 3. v. 6.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

EXCERPTA
EX VARIIS NESTORII TRACTATIBUS.

Tres excerptorum collectiones.

PLURES sunt collectiones excerptorum ex tractatibus Nestorii. Prima & celebrior, etsi non plenior, ea est, quam Patribus in concilio Ephesino Petrus notariorum primicerius obtulit. Altera reperitur apud Cyrillum in opere, quod aliquando ἔλεγχος dicitur, aliquando contradictio adversus Nestorium. Tertiam Ephesi a Cyrillo factam Marius Mercator Latinitate donavit, quam nunc primum edimus. Prima, quam Ephesinam vocare possumus, complectitur viginti capita; secunda, quæ Cyrilliana, quadraginta tria; tertia, quam defloratione Liberatus nominat, viginti duo: quanquam eadem capita diversis in collectionibus reperiuntur. Omnes porro collectiones Cyrillum habere auctorem, duas extremas Mercatorem interpretem, mox planum fiet.

2. p. conc. Eph. act. 1.

Tom. 6. oper. Cyrilli editio Græco-Lat.

Plura singulæ capita contineat.

Excerpta fuerunt cuncta, vt innuit Mercator, ex codice confecto ex multis quaternionibus, arte quadam dispositis, quibus tamen singulis singuli tractatus non videntur contenti, vt aperte demonstratur in notis.

Cuncta capita excerpta ex codice, cujus meminit Mercator.

Codex ille, cujus mentionem facit Marius, diversus certe non erat a libro, cujus meminit Cyrillus, cum ait: *In librum quemdam a quodam compositum incidi, in quo multi erant congesti sermones per elementa & velut ordine dispositi, nullaque ratio ei deerat, quominus retineri posset. At si a scriptore ejusmodi aliquid dictum esset, quod oblivioni traditum evanesceret, forsan vtique statuissem, & mihi silendum esse, & cæteris consulendum, vt idem facerent, ne multis aliis posterisque nostris nota essent tam absurde tamque imprudenter dicta. Sed quia blasphemiarum turba in eo libro congesta est, & multum adversus dogmata veritatis declamatum & oblatratum, quomodo non necessarium fuit propemodum, vt accingeremur, & pro salute lectorum certaremus, ne vllum ex ea re damnum paterentur?* Eadem enim fragmenta, & in libro, & in codice leguntur.

Atque etiam Cyrillus.

Lib. 1. contrad. in præf.

Imo non nemini videri potest, ne diversus quidem esse codex a libro *de Incarnatione*, quem Gennadius tradit a Nestorio scriptum pro sua hæresi sexaginta duobus sacræ scripturæ testimoniis refertum. *Postquam Ecclesiæ Constantinopolitanæ pontificatu donatus est, apertum se hostem Ecclesiæ, quem celaverat, ostendens, librum scripsit, quasi de incarnatione Domini, * sexaginta & duobus divinæ scripturæ testimoniis pravo sensu suo constructum, in quo quidquid asseveraverit, in catalogo hæreticorum demonstratur.*

Imo & Gennadius.

Lib. de script. eccles. cap. 51.

* *forte* quinquaginta. *Vide dissert. 3. de libris, &c.*

Tres illas collectiones contulimus non sine aliquo labore, indicavimusque in quo sibi consonarent, & in quo dissentirent: nec enim id scire minimi est ad negotium hæresis Nestorianæ momenti, ideoque omnes simul edendas putavimus, partim quia priores duæ sunt apud Marium Mercatorem, cujus opera edimus; partim quia tertia suppeditat ipsamet Græca Nestorii verba fragmentorum multorum, quæ apud Mercatorem habentur Latine tantum.

Quid in singulis collectionibus præstitum.

Quartam addidimus ex variis cum Cyrilli, tum aliorum scriptorum libris, vt vno prospectu quisque valeat hæretici sensa intueri, indeque judicare quam immerito aliqui olim, atque etiamnum quidam ausi sint dicere, verbo potius quam reipsa lapsum esse Nestorium, ideoque propter pervicaciam magis quam hæresim, damnationis sententiam tulisse.

Quarta recentibus antiquis addita.

COLLECTIO PRIMA EXCERPTORUM
EX LIBRO NESTORII,

oblata Patribus Ephesinæ synodi a Petro primicerio notariorum.

Intreprete, vt credi potest, Mario Mercatore.

Quo tempore facta.

PRÆPONITUR hæc collectio aliis duobus propter temporis ordinem, quo reliquas præcedit: cum enim ipsius mentio fiat in literis, quas Cyrillus dedit in causa Nestorii ad sanctum Celestinum, vbi sic habetur. *Quo sanctitas tua, tam quæ ille dicit & sapit, quam quæ beati & magni Patres nostri tradiderunt, clare perspiciat, misi tomos capitum sententias continentes*; cumque datæ sint literæ ann. 430. sub initium veris: necesse est collectionem factam esse sub initium ann. 430. & quidem, vt opinor, in synodo Alexandrinæ Ecclesiæ ante Quadragesimam coacta, vnde missa est secunda ad Nestorium monitoria epistola; quamquam aliquid scrupuli remanere potest, sed in præfatione tertiæ tolletur.

2. part. conc. Eph. cap. 14.

Interpres credi potest Marius Mercator, primum, quia reperiuntur hæc excerpta in eodem cum aliis operibus codice; deinde, quia non diversa est ac eorum Latinitas, quæ se Marius verbum ad verbum vertisse de Græco in Latinum sermonem testatur in præfatione ad sermones Nestorii. Adde quod antiquissima est versio. Duo tamen huic opinioni pugnant. Alterum quod in operibus, indubitatum habentibus interpretem Mercatorem, alia sit, quam in

A quo Latine reddita.

ísto, earumdem Nestorii sententiarum versio. Alterum, quod Cyrillus Alexandriæ easdem sententias Latinitate donatas Celestino scribat, *quas quoque, quantum quidem per alios fieri potuit, qui Alexandriæ sunt, Latine reddi curavi.* Verum accidit non raro, vt aliis temporibus idem auctor easdem sermonis alicujus ἀκριβείας aliis verbis exprimat: deinde certum est, aut saltem longe probabilissimum, versionem, quæ extat, ex actis Græcis Concilii Ephesini elaboratam fuisse atque adeo ab Alexandrina differre.

Epist. Cyrilli ad sanctum Celestinum.

Visus est Græcus textus opponendus Latinæ versioni, vt ipsa tanto fidelior appareret, quanto sincerior atque simplicior. Visum quoque, ad marginem annotandum, quo ex opere Nestorii ἀκριβῶς sint acceptæ, quibus aliis in locis adhibitæ.

Ex actione 1. conc. Eph. pag. 50. edit. Labeana.

PETRUS presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius, dixit: Habemus præ manibus reverendissimi Nestorii blasphemiarum commentarios, e quorum vno capita selegimus, quæ si sanctæ huic synodo placet, prælegemus.

ΠΕΤΡΟΣ πρεσβύτερος Αλεξανδρείας, καὶ πεμμικήριος νοταρίων εἶπεν· Ἔχομεν ὑμῖν μὲν χεῖρας τὰ βιβλία τῆς βλασφημιῶν τοῦ ὑπερσεβεστάτου Νεστορίου, ἀφ' ὧν ἑνὸς βιβλίου ἐξελεξάμεθα κεφάλαια· ἅπερ, εἰ παρείσεται τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ, ἀναγνωσθήσεται.

Flavianus Philippensium Episcopus dixit: Legantur, & in acta referantur. Similiter cæteri Episcopi dixerunt: Omnes eadem dicimus.

Φλαυιανὸς ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν: Ἀναγνωσκέσθωσαν, καὶ ἐμφερέσθωσαν τῇ πίστει τῶν χριστιανῶν πεπεισμένων. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· Πάντες τὰ αὐτὰ λέγομεν.

Ex libro ipsius Nestorii, ex quaternione XVI. *in dogmate.*

Ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Νεστορίου, τεφάδιον ιϛ'. Εἰς δόγμα· Καὶ ἀναγνώσθη οὕτως.

Quoties igitur sancta scriptura dictura est, vel generationem Christi ex beata Virgine, vel mortem, nusquam Deum dicit, sed aut CHRISTUM, aut JESUM, aut Dominum: quoniam hæc tria naturas indicant duas, modo hanc, modo illam, modo vtramque; est autem tale quod dico. Quoties nobis generationem ex Virgine Scriptura commemorat, quid dicit: *Misit Deus filium suum*? Non dicit: Misit Deus Verbum; sed vtitur eo nomine quod naturas indicat duas. Quia enim filius homo est & Deus, dicit: *Misit Deus filium suum factum ex muliere*; vt si audieris *factum ex muliere*, pudeat etiam nomen positum quod naturas indicat duas, vt generatione quidem ex beata Virgine filium voces: filium enim peperit Dei etiam Virgo Χριστοτόκος. Quoniam vere filius Dei duplex est in naturis, non peperit quidem filium Dei, sed peperit hominem, qui est filius propter conjunctum filium.

Gal. 4. v. 4.

Οτὰν οὖν ἡ ἁγία γραφὴ μέλλῃ λέγειν ἢ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου, ἢ θάνατον, οὐδαμοῦ φαίνεται ὀνομάσασα ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἢ Χριστὸς, ἢ υἱὸς, ἢ κύριος. ὅπερ ἐστὶ τὰ δύο τῶν φύσεων εἶναι τὰ δύο σημαντικά, ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης, ποτὲ δὲ ἀμφοτέρων. οἷον ἃ λέγω. ὅταν τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν ἡμῖν ἡ γραφὴ ἐξηγῆται, λέγει· Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. οὐκ εἶπεν· Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Θεὸν λόγον. ἀλλὰ λαμβάνει ὄνομα ὃ μᾶλλον τὰς δύο φύσεις. ὅπερ γὰρ ὁ υἱὸς ἀνθρωπός ἐστι καὶ Θεὸς, λέγει· Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γεννώμενον ἐκ γυναικός· ἵνα ὅταν ἀκούσῃς ὃ, γεννώμενον ἐκ γυναικὸς, εἴπῃς ἴδῃς ὃ ὄνομα τὸ προσκείμενον, ὃ μᾶλλον τὰς φύσεις τὰς δύο, τὴν γέννησιν τὴν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, υἱοῦ μὲν καλῇς· υἱὸν γὰρ ἐγέννησε Θεοῦ ἡ ἡ Χριστοτόκος παρθένος. ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διπλοῦς ἐστι τὰς φύσεις, οὐκ ἐγέννησε μὲν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐγέννησε τὴν ἀνθρωπότητα, ἡ τίς ἐστιν υἱὸς ἀφὴ τοῦ συνημμένου υἱόν.

Ex quaternione ejusdem XXI.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τεφάδιον κα'.

Vide quid accidat, hæretice. Non invideo

Βλέπε ὃ συμβαίνει, αἱρετικέ. οὐ φθονῶ

καὶ τ̃ φωνῆς τῇ Χριστοτόκῳ παῤῥησίᾳ· ἀλλ' οἶδα σεβασμίαν τὴν δεξαμένην Θεὸν, δι' ἧς παρῆλθεν ὁ τ̃ ὅλων δεσπότης, δι' ἧς ἀνέλαμψε τ̃ς δικαιοσύνης ὁ ἥλιος. πάλιν ὑποπτεύω τ̃ κρύφιον· πῶς δ παρῆλθεν ἀνοήσατε; σὺν εἴρηταί μοι δ παρῆλθεν αὐτὴ τ̃ ἐλπιζομένη, οὐ γὰρ οὕτω ταχέως ἐπιλανθάνομαι τ̃ ἰδίων· δ παρελθεῖν τ̃ Θεὸν λόγον σὺν τ̃ Χριστοτόκου παῤῥησίᾳ, ταῦτα τ̃ θείας ἐδιδάχθην γραφ̃ς· τὸ δ' ἐμπανθρωπῆσαι Θεὸν ἐξ αὐτ̃ς, οὐδαμοῦ ἐδιδάχθην.

deo nomen Virgini Χριστοτόκῳ : fateor enim reverendam esse eam, quæ conceperit Deum, per quam transierit Dominus omnium, per quam justitiæ sol illuxerit; sed porro suspicor *plausum. Quomodo, hoc quod dixi, transierit? non dixi, transierit, pro eo quod est natus: neque enim tam cito meorum egomet obliviscor. Transisse Deum per Virginem Χριστοτόκον, a Scriptura perdoctus sum; natum, non edoctus sum.

* suspectum habeo

Καὶ μετ' ἕτερα.

Et post alia.

Οὐδαμοῦ πίνυν ἡ θεία γραφὴ Θεὸν σὺν τ̃ Χριστοτόκου παῤῥησίᾳ λέγει γεγεννῆσθαι, ἀλλὰ Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν, καὶ κύριον. Ταῦτα πάντες ὁμολογοῦμεν· ἃ γὰρ ἐδίδαξεν ἡ θεία γραφὴ, ἁπλοῦς ἀνὴρ ὁμὴ διερμηνεύς· Ἔγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, τὸν καὶ μητέρα αὐτοῦ. οὕτω τ̃ ἀγγέλων ἡ φωνή. Τάχα γὰ μᾶλλόν σου. Τὰ κατ' τ̃ γένεσιν ἴσασιν οἱ ἀρχάγγελοι. Ἔγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τ̃ μητέρα αὐτ̃. σὺν εἶπεν· Ἔγερθεὶς παράλαβε τ̃ Θεὸν, καὶ τ̃ μητέρα αὐτ̃.

Item post alia. Nusquam divina scriptura Deum ex Virgine Χριστοτόκῳ asserit natum; sed JESUM CHRISTUM, Filium, Dominum. Hæc omnes confiteamur. quæ enim docuit divina scriptura, qui non istatim accipit, miser est: *Surge, accipe puerum, & matrem ejus.* Hæc angelorum vox est, imo tua, fortasse generationem ipsius noverat Archangelus. *Surge & accipe puerum, & matrem ejus;* non dixit: *Surge, & accipe Deum, & matrem ejus.*

III. Matth. 2. v. 13.

Ὁμοίως τῇ αὐτῇ, πραδίᾳ καὶ.

Ejusdem ex quaternione XIX.

Ὅταν οὖν φέρωμεν· Μὴ φοβηθ̃ς παραλαβεῖν Μαριὰμ τ̃ γυναῖκά σου. Τὸ γὰρ ἐν αὐτ̃ γεννηθὲν, εἴτε ἀφ' τ̃ ἑνὸς ν, εἴτε ἀφ' τ̃ δύο, ὧν νοήματι τάχ' ἂν λυμαίνει· Τὸ γὰρ ἐν αὐτ̃ πεφὲν σὺν πνεύματός ἐστιν ἄλλο· ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς λόγος ἐγεννήθη ἐν τ̃ σαρκὶ. ἄλλο γὰρ τὸ σεσωσμένον ἢ γεννώμενον, καὶ ἄλλο τὸ γεννᾶσθαι· Τὸ γὰρ ἐν αὐτ̃, φησὶ, γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, φασὶ, πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκτισε τὸ ἐν αὐτ̃. Εἶδον οὖν οἱ πατέρες, ὡς ὀπτῆμονες τ̃ θείων γραφῶν, ὅτι ἐὰν ὅτι τ̃ σαρκωθέντα φῶμεν τ̃ γεννηθέντα, διαίσκεται ἡ υἱὸς πνεύματος ὁ Θεὸς λόγος, ἢ δύο πατέρας ἔχων, ἢ δι' ἑνὸς ν εὑρεθήσε) ὁ Θεὸς λόγος κτίσμα τ̃ πνεύματος ὤν. Φεύγοντες γοῦν τ̃ γεννήσεως λέξιν, ἔθηκαν τ̃ καταλλαγέντα δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀφ' τ̃ ἡμετέραν σωτηρίαν, σεσαρκωθέντα. Τί ἐστι σεσαρκωθέντα; οὐ βαπέντα ἀπὸ θεότητος εἰς σάρκα· ὦ σεσαρκωθέντα σὺν πνεύματος ἁγίου, ἠκολούθησεν ὦ διαλήψει. καὶ γὰρ ὁ διαλήψεις ἔχων εἰς τ̃ εἶναι ἄνθρωπον, ἔφυγε λέγειν ὅτι τ̃ λόγου, ὃ τέθνηκε σάρκωσιν πᾶς; ἄκυρον· Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. σὺν εἶπεν· Ὁ λόγος ἀφ' σαρκὸς ἐγεννήθη. ὅπου μὲν γὰρ μνημονεύουσιν ἢ οἱ ἀπόστολοι, ἢ οἱ διαλήψεις τ̃ υἱοῦ,

Quid igitur dicebamus: *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam; quod enim natum est.* (sive natum, sive factum dixerimus, sensui nihil nocet) *Quod enim in ea natum est, ex Spiritu sancto est.* Si dixerimus, quod Deus Verbum natum est in carne, est enim aliud simul esse cum nascente, aliud nasci: *Quod enim*, inquit, *in ea natum est, ex Spiritu sancto est;* hoc est, spiritus sanctus creavit id, quod est in ea. Viderunt igitur Patres, vtpote scientes sanctarum Scripturarum, quod si eum, qui incarnatus est, natum dixerimus, invenietur Deus Verbum aut Filius Spiritus sancti, aut duos partes habens: si vero factum dixerimus, invenietur Deus Verbum creatura Spiritus sancti. Fugientes igitur generationis dictionem, dixerunt ita: *Qui descendit propter nostram salutem, & incarnatus est.* Quid est, incarnatus? Non conversus a deitate in carnem. Quod dixerunt, *incarnatus de Spiritu sancto*, secuti sunt Evangelistam: nam cum Evangelista venisset ad ἐναν θρώπησιν, fugit generationem de Verbo dicere, dixit incarnationem. Audi: *Et Verbum caro factum est;* non dixit: Verbum per carnem factum est. Ubi enim aut Apostoli aut Evangelistæ filii faciunt men-

IV. Matth. 1. v. 20.

tionem, dicunt *natum ex muliere*. Adverte, quæso, vbi dicunt, nomen filii, & quod natum est ex muliere, natum ponunt; vbi vero Verbi faciunt mentionem, nemo audet dicere, generationem per humanitatem. Audi beatum Joannem evangelistam, cum venisset ad Verbum & ἐνανθρώπησιν ejus. Audi quid dicat: *Verbum caro factum est*; hoc est, assumpsit carnem; *& habitavit in nobis*, hoc est, nostram induit naturam, *& habitavit in nobis, & vidimus gloriam ipsius filii*; non dixit: Vidimus generationem Verbi.

Ioan. 1. v. 14.

τιθέασιν, ὅτι ἐγεννήθη ἐκ γυναικός. προσέχε τῶν λεγομένων, ἀδελφὲ καλέ· ὅπου μὲν λέγουσι τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς, γεγενῆσθαι τὸ ἐγεννήθη· ὅπου δὲ μνημονεύουσι τοῦ λόγου, οὐδεὶς αὐτῷ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἐγεννήθη ἀφ' ἧς ἀνθρωπότητος. ἄκουε· ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς βλέπων εἰς τὸν λόγον, καὶ τὸ ἐνανθρώπησιν αὐτοῦ, ἄκουσον οἷα φησιν· Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, τουτέστιν, ἀνέλαβε σάρκα, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τουτέστιν, ἡμετέραν ἐνεδύσατο φύσιν, καὶ ἐνῴκησεν ἐν ἡμῖν. καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ. οὐκ εἶπεν· Ἐθεασάμεθα τὴν γέννησιν τοῦ λόγου.

Ejusdem ex quaternione XV.

Ομοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιε'. Εἰς δόγμα.

V. Ita etiam Christum secundum carnem, propter conjunctionem, quam habet cum Deo Verbo, Deum nominamus, scientes esse hominem qui apparet. Audi vtrumque Paulum prædicantem: *Ex Iudæis*, inquit, *Christum secundum carnem, qui est supra omnes deos*. Prius hominem confitetur, deinde conjunctione ad Deum dicit Deum eum, qui apparet, ne quis christianitatem hominis putet esse cultricem.

Οὕτω καὶ τὸν Χριστὸν σάρκα Χριστὸν ἐκ τῆς πρὸς Θεὸν λόγου συναφείας Θεὸν ὀνομάζομεν, φαινόμενον εἰδότες ὡς ἄνθρωπον. ἄκουσον τοῦ Παύλου ἀμφότερα κηρύττοντος· Ἐξ Ἰουδαίων, φησὶν, ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός· ὁμολογεῖ τοῦ ἀνθρωπολατρείαν τὸν χριστιανισμὸν ἐκκαθαίρων.

Ejusdem ex quaternione XXVII.

Ομοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον κζ'.

VI. Sed quemadmodum dicebamus Deum omnium opificem, & Deum Mosem: *Deum enim*, inquit, *posui te Pharaonis* & filium Dei; *filius enim*, inquit, *primogenitus mihi Israel*; & quemadmodum dicimus Christum Saul. *Non*, inquit, *imponam meam manum super ipsum, quod Christus Domini est*; similiter & Cyrum: *Hæc dicit*, inquit, *Dominus Christo meo Cyro*; & Babylonium sanctum: *Ego enim*, inquit, *præcipio ipsis sanctificatis, & ego duco ipsos*. Ita dicimus & Dominum Christum, & Deum, & filium, & sanctum; sed communio quidem omnium similis est, dignitas vero non eadem est.

Ἀλλ' ὥσπερ ἐλέγομεν Θεὸν τὸν πάντων δημιουργὸν, καὶ Θεὸν, τὸν Μωϋσέα· Θεὸν γὰρ, φησὶ, τέθεικά σε Φαραώ, καὶ υἱὸν τὸν Ισραὴλ τοῦ Θεοῦ· υἱὸς γὰρ, φησὶ, πρωτότοκός μου ὁ Ισραὴλ. καὶ ὥσπερ ἐλέγομεν Χριστὸν τὸν Σαούλ· Οὐ μὴ γὰρ, φησὶν, ἐπιθήσω τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν, ὅτι Χριστὸς κυρίου ἐστὶ. καὶ τὸν Κύρον ὡσαύτως· Τάδε λέγει, φησὶ, κύριος τῷ Χριστῷ μου Κύρῳ. καὶ τὸν Βαβυλώνιον ἅγιον· Ἐγὼ γὰρ, φησὶ, συντάξω αὐτοῖς. ἡγιασμένοι εἰσὶ, κἀγὼ ἄγω αὐτούς. οὕτω λέγομεν καὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν καὶ Θεὸν, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον, καὶ Χριστόν. ἀλλ' ἡ μὲν κοινωνία τῶν ὀνομάτων ὁμοία, οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ ἀξία.

Ejusdem ex quaternione XV.

Ομοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ιε'.

VII. Philipp. 2. v. 5. *Hoc autem sentite in vobis, quod & in Christo* JESU, *qui cum in forma Dei esset, exinanivit se, formam servi accipiens*. Non dicit: *Hoc sentite in vobis, quod & in Deo Verbo, quod cum in forma Dei esset, formam servi accepit*. Sed cum dicat Christum quasi duarum naturarum appellationem, sine periculo cum,

Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. οὐκ εἶπε· Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν τῷ Θεῷ λόγῳ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, μορφὴν δούλου οὐχ ἥρπασεν, ἀλλὰ λαβών· ὁ Χριστὸς, ὡς τῶν δύο φύσεων τὸ διαφορικὸν σημαντικὸν ἀκινδύνως,

αὐτὸν καὶ δούλου μορφὴν ἀπολαβεῖν, καὶ Θεὸν ὀνομάζῃ, τὰ λεχθέντων ἐπὶ τῆς φύσεων ἀδιαιρέτως μεμερισμένων διπλοῦ.

& formam ſervi quam accepit; & Deum nominavit, cum ea ſine peccato dicantur de naturarum duplici & ſeparabili ratione.

Ομοίως τῆς αὐτῆς, τεραδίῳ ις'.

Ejuſdem ex quaternione XVI.

Ινα γὰρ τῷ ὀνόματι Ιησοῦ, φησὶ, πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος Ιησοῦς Χριστὸς. Διὰ τὸν φορεθέντα τὸν φορούμενον σέβω· διὰ τὸ κεκρυμμένον προσκυνῶ τὸ φαινόμενον. ἀχώριστος τῆς φαινομένης Θεός· διὰ τοῦτο τὸ μὴ χωριζομένῃ τὸ τιμῶ οὐ χωρίζω. χωρίζω τὰς φύσεις, ἀλλ' ἑνὶ τιμῶ προσκυνήσει.

Ut in nomine, inquit, Jesu *omne genu flectatur, cæleſtium, terrenorum & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* Jesus Christus *in gloria eſt Dei Patris.* Propter eum qui portavit eum, eum qui portatus eſt, colo; propter inviſibilem, veneror eum qui apparet: nunquam ab eo qui apparet, Deus ſeparatur, ideo nec honorem ſeparo; ſeparo naturas, ſed vnam facio venerationem. VIII. *Ibidem.*

Ομοίως τῆς αὐτῆς, τεραδίῳ ιζ'.

Ejuſdem ex quaternione XVII. *de dogmate.*

Ην μὲν γὰρ ὁ Θεὸς λόγος καὶ πρὸ τῆς σαρκὸς οἰκονομίας υἱὸς, καὶ Θεὸς, καὶ σὺν τῷ πατρὶ· ἀλλὰ καὶ ὑὸς ὢν ἐν ὑστέροις τῶν δούλου μορφὴν· ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου υἱὸς καὶ καλούμενος, μὴ τῇ ἀναλήψει οὐ δυνάμενα καλεῖσθαι κεχωρισμένης ὑὸς, ἵνα μὴ δύο υἱοὺς δογματίσωμεν. ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ ἐκείνῳ συνῆπται τὰ ἐν ἀρχῇ ὄντι υἱῷ τῷ πρὸς αὐτὸν συναφθέντι, οὐ δυνάμενα τῇ ὁ ἀξίωμα τῆς υἱότητος, οὐ τῇ τὰς φύσεις· διὰ τοῦτο καὶ διαίρεσιν δέξασθαι. τῇ ὁ ἀξίωμά φημι τῆς υἱότητος, οὐ κατὰ τὰς φύσεις. διὰ τοῦτο καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς λόγος ὀνομάζεται, ἐπειδὴ ἔχει συνάφειαν πρὸς τὸν Χριστὸν διηνεκῆ.

Erat quidem Deus Verbum & ante incarnationem filius, & Deus cum Patre; ſumpſit vero noviſſimis temporibus ſervi formam; ſed cum ſit & antea filius, & ita vocetur poſt aſſumptionem, non poteſt vocari diviſus filius, ne duos filios conſtituamus; ſed quia illi conjunctus eſt, qui erat a principio filius, quique ipſi conjunctus eſt, non poteſt ſecundum dignitatem filietatis eſſe ſeparabilis, non item ſecundum naturas. Propterea Deus Verbum nominatur Chriſtus, quia habet conjunctionem cum Chriſto perpetuam. IX.

Ομοίως τῆς αὐτῆς, τεραδίῳ ιε'. Εἰς δόγμα.

Ejuſdem ex quaternione XV.

Ασύγχυτον τοίνυν τὴν τῶν φύσεων τηρήσωμεν συναφειαν· ὁμολογῶμεν τὸν ἐν θεότητι Θεὸν· σέβωμεν τὴν θείαν συναφείᾳ τῷ παντοκράτορι Θεῷ συμπροσκυνούμενον ἄνθρωπον.

Inconfuſam igitur ſervemus naturarum conjunctionem; confiteamur in homine Deum; colamus divina quadam conjunctione cum Deo omnipotenti coadorandum hominem. X.

Ομοίως τῆς αὐτῆς, τεραδίῳ ς'.

Ejuſdem ex quaternione VI.

Σκέπτει, καὶ ὃ τούτοις δίχως συναπτόμενον· Ιν' ἐλεήμων, φησὶ, γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν· ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. Σκέπου ὁ παθὼν ἀρχιερεὺς ἐλεήμων. παθητὸς δὲ ὁ ναὸς, οὐχ ὁ ζωοποιὸς τοῦ πεπονθότος Θεός.

Conſiderate, & quid his continuo inferatur: *Ut miſericors*, inquit, *fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, qui in eo quod paſſus eſt ipſe tentatus, potens eſt illis, qui tentantur, auxiliari.* Ergo qui paſſus eſt, Pontifex miſericors; paſſibile autem templum, non vivificus templi ejus quod paſſum eſt, Deus. XI. *Hebr.* 2. v. 18.

Ομοίως τῆς αὐτῆς, τεραδίῳ κζ'.

Ejuſdem ex quaternione XVII.

Ινα μάθητε, φησὶν, ὡς σφόδρα τις τῆς θεότητος ὑπῆρχε συναφὴ, καὶ ἐν βρέφει

Ut ſciatis, inquit, quanta erat conjunctio divinitatis, cum etiam in infante XII.

caro dominica cerneretur: erat enim idem infans & infantis dominus. Laudastis vocem, sed nolite eam parum curiose laudare: dixi enim quod idem erat infans, & habitator infantis.

τῆς διαστικῆς καθορωμένης σαρκός· ἐπ' ἐμοὶ γὰρ ὁ αὐτὸς βρέφος, καὶ τῶν βρέφους δεσπότης. ἐπηνέσατε τὴν φωνήν, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὴν ἀδοκίμαστον καταλίπητε. Εἶπον γάρ· Ὁ αὐτὸς ἐν βρέφος, καὶ τῶν βρέφους οἰκήτωρ.

Ejusdem ex quaternione I.

Τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον α'.

XIII. Communes enim sunt Trinitatis operationes, & tantum substantiis dividendæ; vnigeniti vero præclara gloria aliquando Patri assignatur: *Est enim*, inquit, *Pater meus qui clarificat me*; aliquando Spiritui: *Spiritus enim*, inquit, *veritatis clarificavit me*; aliquando Christi protestati.

Ioan. 8. v. 54.

Κοιναὶ γάρ εἰσι τῆς τριάδος ἐνέργειαι, καὶ μόναις ὑποστάσεσι πρὸς διαίρεσιν ἔχουσαι. ἡ μὲν γὰρ τοῦ μονογενοῦς εὐδοξία ποτὲ μὲν τῷ πατρὶ προσνέμεται· Ἔστι γάρ, φησίν, ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με. ποτὲ δὲ τῷ πνεύματι· Τὸ πνεῦμά γάρ, φησί, τῆς ἀληθείας ἐμὲ δοξάσει. ποτὲ δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ διαφανείᾳ.

Ejusdem ex quaternione XVI.

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον ις'. περὶ Χριστοῦ λέγοντος.

XIV. Hic est qui dicit: *Deus, Deus meus, vt quid me reliquisti?* hic est qui tridui gustavit mortem. Adoro vero eum cum deitate, quasi divinæ auctoritatis cooperatorem. *Et post alia*: Propter illum qui portavit, eum qui portatus est, colo, & propter occultum veneror apparentem; nunquam ab eo qui apparet, Deus separatur, ideo nec ego ab eo honorem separo; separo naturas, sed vnam facio venerationem: non est Deus ipse, per se, qui est fictus ex spiritu; non Deus ipse per se, qui est sepultus in monumento: nam si ita esset, essemus certe hominum mortuorumque cultores. Sed quia in assumpto Deus est: ex eo qui assumpsit, is qui assumptus est, quasi assumenti conjunctus, connuncupatur Deus.

Matth. 27. v. 46. & Marci 15. v. 34.

Οὗτος ὁ λέγων· Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; οὗτος ὁ τριήμερον τελευτῶν ὑπομένας. προσκυνῶ γὰρ σὺν τῇ θεότητι τὸν, ὡς τῆς θείας συνεργὸν αὐθεντίας. καὶ μὴν ἕτερα· Οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς ὁ πλασθεὶς ἀπὸ μήτρας· οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς ὁ κτισθεὶς ἐν τῷ πνεύματι· οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς ὁ ταφεὶς ὅτε μνήματος. οὕτω γὰρ ἂν ἡμῖν ἀνθρωποπλάσται, καὶ νεκρολάτραι σαφῶς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ λαβόντι Θεὸς, ἐν τῷ λαβόντι ὁ ληφθείς, ὡς τῷ λαβόντι συναφθείς, συλλημαλίζει Θεός.

Ejusdem ex quaternione III. *in hæreticos, cum de Spiritu diceret.*

Ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ, τετράδιον γ'. κατὰ αἱρετικῶν, περὶ τοῦ πνεύματος λέγοντος.

XV. Quomodo enim sit servus, inquit, qui cum Filio cooperatur & Patre? & si quis requirat opera Spiritus, inveniet ea non distantia operibus Patris & Filii; non quia vna deitas dividatur, sed quia divina scriptura, ea quæ sunt vnius virtutis, singulis substantiis dispertiat, vt Trinitatis similitudo ex temporibus operum cœperit, Deus *Verbum factum est caro, & habitavit in nobis*. Consideres ibi, fecit assumptum hominem Pater: *Dixit enim Dominus Domino meo, sede ad dexteram meam*; ejus qui assumptus est, gloriam clarificavit Spiritus: *Quando enim venerit spiritus veritatis, ipse me clarificabit.*

Ioan. 1. v. 14. Psal. 109. v. 1. Ioan. 16. v. 13.

Πῶς γὰρ ἔτι δοῦλον, φησί, τὸν μετὰ παιδὸς καὶ υἱοῦ ἐργαζόμενον; κἂν ζητοίη τις τὰς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας, εὑρήσει τὴν μὲν παιδὸς καὶ υἱοῦ κατ' οὐδὲν διαφούσας· οὐχ ὡς τῆς μιᾶς μεριζομένης θεότητος, ἀλλὰ τῆς θείας γραφῆς ἐν τοῖς μιᾶς ἰσχύος ἓν καθ' ἑκάστην μεριζομένης ὑποστάσεσιν, εἰς ἀπόδειξιν τῆς τοῦ τριάδος ὁμοίου. καί μοι σκόπει τὸ ὅμοιον, ἐκ τῶν ἐν ἔργοις καιροῖς ἀρξάμενον· ὁ Θεὸς λόγος ἐγένετο σάρξ, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. συνεκάλεσεν ἑαυτῷ τὸν ἀναληφθέντα ἀνθρωπότητα ὁ πατήρ· Εἶπε γάρ, φησὶν, ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. τὸν δὲ ἀναληφθέντος τὸ πνεῦμα κατελθὸν συνεκρότησε δόξαν· Ὅταν γὰρ, φησὶ, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἔλθῃ, ἐκεῖνο ἐμὲ δοξάσει.

Ομοίως τῦ αὐτῦ, τετράδιον ϛ'. περὶ Χριστοῦ λέγοντος.

Ὅτι ἀπέσταλη κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· ὡς ὁ ἀπόστολος, ἐπιφέρει, καὶ φησιν· Οὗτος ὁ πιστὸς τῷ Θεῷ πεποιημένος ἀρχιερεύς. ἐλήλυθε γὰρ τοῦτ', οὐκ ἀϊδίως προῆν. ἦν ὁ κατὰ μικρὸν εἰς ἀρχιερέως, αἱρετικὲ, προκόπας ἀξίωμα. καὶ ἄκουε σαφεστέρως σου τοῦτο διαβοώσης φωνῆς· Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, φησὶ, τῦ Χριστὸς αὐτοῦ δεήσεις τε ἱκεσίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῶζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, τε εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν· καὶ τελειωθεὶς, ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτοῦ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου. τελειοῦται γὰρ ὁ κατὰ μικρὸν προκόπτων, αἱρετικέ. περὶ οὗ τε Ἰωάννης ἐν τοῖς εὐαγγελίοις βοᾷ· Ἰησοῦς προέκοπτεν ἡλικίᾳ, τε σοφίᾳ, καὶ χάριτι. οἷς σύμφωνα τε Παῦλος φθεγγόμενος· τελειωθεὶς, φησὶν, ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτοῦ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. τε μεθ' ἕτερα· Ἀρχιερεὺς κεχλημένος. εἰ οὖν ἀδιαφόρως ἔχει Παύλῳ, τῦ ἀπαξ Θεὸν λόγον ἐνσκηνώσαντα καθαμιγεῖ ὁμοιώματι, καὶ παθητὸν ἀρχιερέα ποιοῦντα;

Ejusdem ex quaternione VI.

Cum de Christo diceret, quod missus esset denuntiare captivis remissionem, quasi apostolus, addidit hoc etiam & dixit: *Hic qui fidelis Deo factus est pontifex;* factus est enim, hic non perpetuo antea fuerat: hic paulatim in pontificis profecit, hæretice, dignitatem. Audi vocem tibi hoc evidentius declamantem: *Qui in diebus*, inquit, *carnis suæ, preces supplicationesque ad eum, qui posset salvum a morte facere, cum clamore valido & lacrymis offerens, & exauditus pro sua reverentia, & quidem cum esset filius, didicit ex illis quæ passus est, obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.* Consummatur autem id, quod paulatim proficit, hæretice. De quo etiam & Joannes in Evangeliis clamat: Jesus *proficiebat ætate, & sapientia, & gratia.* Quibus congrue etiam Paulus dicens: *Consummatus*, inquit, *factus est obtemperantibus sibi causa salutis æternæ, appellatus a Deo pontifex secundum ordinem Melchisedech.* Et post alia: *Pontifex*, inquit, *vocatur.* Cur igitur diversa sentis a Paulo? Cur impassibilem Deum Verbum corpore terreno commiscens, passibilem pontificem facis? X VI.

Ομοίως τῦ αὐτῦ, τετράδιον ιζ'.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν. τε μεθ' ἕτερα· Οὗτος οὖν ἡμῖν τούτου μόνος ἀρχιερεὺς συμπαθοῦς, καὶ συγγνωστοῦς, καὶ βεβαίας, τῆς εἰς αὐτὸν μὴ παραπιστεῦσαι πίστεως· αὐτὸς γὰρ ἡμῖν τῆς ἐπηγγελμένης εὐλογίας ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ ἀπέσταλη, ὡς ἑαυτῦ καὶ τῦ συγγενικῦ τὸ σωματικὸν θυσίαν προσφέρων. σημειωτέον, ὅτι ὁμολογήσας πάντα ἀρχιερέα δεῖσθαι θυσίας, καὶ παρεξαγαγὼν τὸν Χριστὸν, ὡς μὴ δεόμενον, ἐν τούτοις γὰρ ἑαυτῦ φησι προσφέρειν, καὶ τὰ συγγενικὰ, θυσίαν.

Ejusdem ex quaternione VII.

Unde, fratres, sanctæ vocationis cælestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ Jesum, *fidelem ei, qui fecit ipsum.* Et post alia: Cum sit igitur nobis hic solus pontifex condolens, sive cognatus, & firmus, de ejus fide nusquam depellamini: ipse enim nobis ex promissa benedictione, ex semine Abrahæ missus est, vtpote pro se & pro suo genere corporis sacrificium offerens. Notandum, quod confiteatur omnem pontificem sacrificio indigere, & cum excipiat Christum quasi non indigentem, *in is* inquit *eum pro se offerre & gerere sacrificium.* XVII. *Hebr. 3. v. 1.* *Ibidem 5. v. 3.*

Ομοίως τῦ αὐτῦ, τετράδιον οϛ'.

Ἀκούσατε τοίνυν, προσέχοντες τοῖς ῥηθεῖς· Ὁ τρώγων μου, φησὶ, τὴν σάρκα. μνημονεύετε ὅτι περὶ τῆς σαρκὸς ὅτι ὁ λεγόμενον, καὶ ὅπερ παρ' ἐμοῦ προσέθηκεν ὁ τῆς σαρκὸς ὄνομα, ὥστε μὴ δοκεῖν ἐκείνοις πλασμένον εἶναι. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων

Ejusdem ex quaternione IV.

Audite igitur, & dicta diligenter inspicite: *Qui manducat*, inquit, *carnem meam.* Memento quod de carne dicamus, & quod non a me carnis nomen fingatur, ne videar illis falsus interpres. *Qui manducat*, inquit, *carnem meam, & bibit* XVIII. *Ioan. 6. v. 55.* *Ibidem.*

meum sanguinem. Nunquid dixit: *Qui manducat divinitatem meam, & bibit meam divinitatem? Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in ipso.*

Et post alia. Sed ad προκείμενον veniamus: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso.* Mementote quod de carne dicamus: *Sicut misit me vivens Pater*, me qui appareo. Sed fortasse ego non recte interpretor; videamus ex iis quæ sequuntur: *Sicut misit me vivus Pater.* Ille dicit de deitate, ego de humanitate, videamus qui sit pravus interpres: *Sicut misit me vivus Pater.* Hæreticus dicit, quod deitatem dicit: Misit me Deum Verbum. *Sicut me misit vivus Pater*; juxta illos: *Et ego vivo* Deus Verbum *propter Patrem.* Quid postea? *Qui manducat me, & ille vivet.* Quid manducamus? deitatem an carnem?

μου τὸ αἷμα. μὴ εἴπεν· Ὁ βρώσων μου τὴν θεότητα, καὶ πίνων ταύτην; Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καὶ μὴν ἕτερα.

Ἀλλ' ὅτι τὸ προκείμενον· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. μνημονεύετε, ὅτι περὶ τῆς σαρκὸς τὸ λεγόμενον· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ· ἐμὲ τὸν φαινόμενον. ἀλλ' ἐνίοτε παρεμπίπτω, ἀκούσωμεν ἐκ τῶν ἑξῆς· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. ἐκεῖνος λέγει τὴν θεότητα, ἐγὼ ὁ τοῦ ἀνθρώπου. ἴδωμεν τίς ὁ παρερμηνεύων· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. λέγει καὶ ὁ αἱρετικὸς, ἐνταῦθα τὴν θεότητα λέγει· Ἀπέστειλέ με, φησὶ, τὸν Θεὸν λόγον. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. κατ' ἐκείνους· Κἀγὼ ζῶ ὁ Θεὸς λόγος διὰ τὸν πατέρα. Εἶτα τὸ μετ' τοῦτο· Καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται. ἵνα ἐαθίομεν; τὴν θεότητα, ἢ τὴν ἀνθρωπότητα;

Ejusdem ex quaternione XXII.

Οµοίως τοῦ αὐτοῦ, τετραδίου ιϛ'.

XIX. Et tamen, inquit, si totum novum scrutatus fueris Testamentum, nusquam in eo invenias mortem Deo assignatam, sed aut Christo, aut Filio, aut Domino: nam & Christus, & Filius, & Dominus, cum de vnigenito a sancta scriptura profertur, naturas duas ostendit, & aliquando significat deitatem, aliquando humanitatem, aliquando vtrumque, vt
Rom. 5. v. 10. cum Paulus scribens prædicat: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.* Humanitatem significat Filii. Porro cum idem dicit ad Hebræos:
Heb. 1. v. 2. *Deus locutus est nobis in Filio, per quem & sæcula fecit*; deitatem Filii significat. Neque enim caro fecit sæcula, quæ post multa sæcula facta est. *Et post alia:* Non deitas fratrem habuit Jacobum, nec Dei Verbi denuntiamus mortem, dominicum sanguinem & corpus manducantes.

Καὶ ὅλως, φησὶν. Εἰ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν καινὴν μεταλλεύσῃς, οὐκ ἂν εὕροις οὐδαμοῦ κεῖσθαι ταύτην τὴν θάνατον τοῦ Θεοῦ προσαπτόμενον, ἀλλ' ἢ Χριστῷ, ἢ υἱῷ, ἢ κυρίῳ. Ὅ τε Χριστὸς, καὶ ὁ υἱὸς, ὁ τε κύριος, ὅταν τὴν μονογενοῦς λεγόμενον τῆς γραφῆς λαμβανόμενον, τὴν φύσιν δύο σημαντικόν. Καὶ ποτὲ μὲν δηλοῖ τὴν θεότητα, ποτὲ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα, ποτὲ δὲ ἀμφότερα. οἷς, ὅταν Παῦλος διατείλων κηρύττῃ· Ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. τὴν ἀνθρωπότητα βοᾷ τοῦ υἱοῦ. δὴ λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς πρὸς Ἑβραίους· Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε· τὴν θεότητα δηλοῖ τοῦ υἱοῦ. οὐδὲ γὰρ ἡ σὰρξ δημιουργὸς τῶν αἰώνων, ἡ μετ' αἰῶνας δημιουργηθεῖσα πολλοῖς. καὶ μὴν ἕτερα· οὐδὲ θεότης ἀδελφὸν τὸν Ἰακὼβ ἔσχεν· οὐδὲ τὸ τοῦ Θεοῦ λόγου καταγγέλλομεν θάνατον, τὸ δεσποτικὸν αἷμα τε καὶ σῶμα σιτούμενοι.

Ejusdem ex quaternione XXIII.

Οµοίως τοῦ αὐτοῦ, τετραδίου κγ'.

XX. Video, inquit, populum nostrum habere ingentem reverentiam & ardentissimam pietatem, sed in dogmate θεογνωσίας ignorantia labi; id autem non esse crimen populi; sed vt honeste dicam, non habuisse retro doctores tempus accurate vobis dogmata demonstrandi. Ecce hic plane confitetur neminem ante se talia populo prædicasse.

Προσέχω, φησὶ, τοῖς ἡμετέροις δήμοις, θλαβῆναι μὲ πολλῷ κεκτημένοις καὶ θερμοτάτην εὐσέβειαν, ὑπὸ τὴν περὶ τὸ δόγμα θεογνωσίας ἀγνοίᾳ ὀλισθήσασι. τοῦτο μὲν οὐκ ἔγκλημα τοῦ λαοῦ· ἀλλὰ, πῶς ἂν εὐπρεπῶς εἴποιμι; τὸ μὴ ἔχειν τοὺς διδασκάλους καιρὸν καὶ τὴν τοῦ ἀκριβεστέρων ὑμῖν παραθέσθαι δογμάτων.

COLLECTIO SECUNDA,

CUJUS HIC APUD MERCATOREM TITULUS:
DE DIVERSIS NESTORII LIBRIS VEL TRACTATIBUS.

Excerpta ab Episcopo Cyrillo capitula, ex Græco a nobis, Nestorii in Latinum versa.

De codice confecto quaternione XXVI.

I. INTER cætera oportet nosse nos: modo enim venio in recordationem concilii Nicæni, quod nusquam ausum est dicere, quia Verbum Deus natum est ex Virgine Maria; ait enim: *Credimus in vnum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum* JESUM CHRISTUM. Attendite quia prius cum posuisset CHRISTUM, quod duarum naturarum conjunctionem demonstrat, non dixerunt in vnum Deum Verbum, sed acceperunt nomen, quod significaret vtrumque, vt non subdescendendo, cum audis mortem, vlla novitate turberis, & cum crucifixum & sepultum, tanquam deitate ista patiente, non vulneris auditu. Deinde videamus, quid illi subjungant: *Credimus & in vnum Dominum* JESUM CHRISTUM *vnigenitum, qui de Deo Patre natus est, consubstantivum Patri, qui propter nos descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto.* Non dixerunt, quia natus est de Spiritu sancto. Vides quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerunt, hominem factum. Hunc, inquiunt, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carne suscipiente divina natura, sed inhabitationem, quam gessit in homine, demonstrantes.

II. Et post aliquanta in eodem. Hoc retinete, inquit, quoniam prætermittentes dicere: *Credimus in Deum Verbum filium ejus vnigenitum*; dixerunt: *Credimus in vnum Dominum* JESUM CHRISTUM *consubstantivum Patri, Deum verum de Deo vero, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines & nostram salutem descendit, atque incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est.* Nusquam dixerunt, natus est. Cur putamus? Ut non duas nativitates introducerent deitatis.

III. Item in eodem post aliquanta. Volens liquido demonstrare, quod cum filii nomen ponitur, non omnimodo verbum illud significet, quod Deus est, sed tanquam commune nomen introducatur. Sic enim Gal. 4. v. 4 Scriptura dicit: *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Hic quidem duas demonstrat naturas; quod autem tantum circa hominem contigit, narrat: exige certe a contentioso, quis sub lege sit factus, Verbum Deus? nequaquam.

IV. Item ex codice altero, in quaternione primo, cujus initium tale est: Adhuc vobis multa habeo dicere. Et post aliquanta. Illic vnigeniti glorificatio aliquando quidem Patri deputatur, sicut est illud: *Pater est* Ioan. 8. v. 54. *meus, qui me glorificat*; aliquando vero Spiritui deputatur, ait enim: *Spiritus veritatis* Ioan. 16. v. 13. *qui me glorificabit*; nonnumquam vero Christi potentiæ assignatur, sicut scriptum est: *Exeuntes prædicabant Verbum vbique, Domino cooperante, & Verbum confirmante, consequentibus eos signis.*

V. Item in quaternione octavo de dictis epistolæ Apostoli ad Hebræos: apostoli enim nomen in Christo audientes, Deum Verbum male intelligunt, apostolum esse. Item legentes pontificis vocabulum, Deum esse imaginantur pontificem, mira dementia: quis enim apostoli officium audiens, non statim videat hominem demonstrari? Quis summi sacerdotis nomen audiens, divinitatis naturam ad sacerdotis ministerium vocet? Si enim Deus pontifex est, quis erit qui officio ejus debeat coli? Si Deus oblaturus est sacrificia tanquam pontifex, nullus erit, cui offerantur, Deus: quid enim dignum jam divinitate est, si tanquam inferior offerat sacrificia superiori?

Et subjungit: Unde igitur eis Deus appellandus pontifex visus est, qui sacrificio, secundum sacerdotii ritum, ad provectum suum omnino non indiget; perpetuæ quippe possessor est divinitatis: *Ex homini-* Hebr. 5. v. 1. *bus nempe electus atque susceptus pontifex pro hominibus constituitur apud Deum*, &c.

VI. Et subjungit: *Non angelos*, inquit, *ap-* Hebr. 2. v. 16. *prehendit, sed semen Abrahæ.* Nunquid semen Abrahæ est deitas? Audite consequentem etiam vocem: *Unde debuit per om-* Ibidem. v. 17. *nia fratribus similis fieri.* Nunquid deitati? Quos enim Deus Verbum habere potuit fratres similes sui? Respice etiam quod his dictis adjungitur: *Ut misericors fieret & fi-* Ibid. v. 18. *delis pontifex ad Deum, in eo enim in quo passus est & ipse tentatus, potest & his qui tentantur, auxilium ferre.* Qui igitur passus est, ille est pontifex misericors; passibile autem templum est, non hic, qui ejus vivificator est, Deus. Semen Abrahæ is est, qui *heri est,* Heb. 13. v. 8. *& hodie*, secundum Pauli Apostoli vocem; non ille qui dixit: *Antequam Abraham esset,* Ioan. 8. v. 58.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Hebr. 2. v. 17. *ego sum.* Similis hic fratribus per omnia, qui humanæ animæ corporisque susceptit
Ioan. 14. v. 9. fraternitatem, non ille qui dixit: *Qui me videt, videt & Patrem meum.*

VII. Item in quaternione decimonono, cum velut adversus Arium diceret. Et isti quidem, tametsi majore paterna deitate Verbum Deum minorem delirent, non tamen novellum fatentur. Hi autem eum etiam beatæ Mariæ secundum & posteriorem esse pronuntiant, & temporalem matrem * opifice majorem divinitate consignant; quin imo nec matrem Christi esse concedunt: si enim non hominis natura, sed Deus Verbum erat, quem illa pariebat; quæ peperit, nequaquam ejus mater, qui natus est, invenitur. Quomodo enim fiet ejus aliqua mater qui a natura genitricis est alienus? Quod si vera mater ab iis appellatur, homo ergo qui editus non divinitatis natura est, siquidem proprium omnis est matris consubstantivum sibimet parere. Ergo non erit mater, quæ consubstantivum sibi minime peperit: quæ mater quia ab his dicitur, eum qui secundum substantiam * fuit similis, genuit. Quis autem secundum substantiam ejus erit similis? Is sine dubio qui Spiritus sancti opificio extitit. *Quod enim in ea natum est*, inquit Scriptura, *de Spiritu sancto est*, cum quo indesinenter erat Verbum Deus. Verbum Deus non est natus ex Maria, sed in illo qui ex ea natus manens. Non ex virgine initium habens, sed illi, qui crescendo per menses paulatim compositus in vtero virginis est, inseparabiliter omni tempore sociatus. Aliud est autem dicere: * Ille qui natus est commanet; & aliud, illum qui nato commanet, hunc esse, qui vt nasceretur, mensium ei opus fuisset curriculo.

* opifici temporum divinitati consignant B.

* sui esset B.

* illi qui natus est commanere; & aliud, illum qui nato commanet, hunc esse, qui vt nasceretur, mensium ei opus fuisse curriculo B.

Item ex alio tractatu, quaternione * decimoquinto. Hunc, inquit, JESUM suscitavit Deus, non est mortuus Deus, sed suscitavit. Apollinaris, audi Petri Apostoli dicta, audi & tu * in Apollinari impietas Ariana. Hunc JESUM suscitavit Act. 10. v. 40. Deus, qui visibilis oculis apparuit; hunc qui ligno * crucifixus est; hunc qui Thomæ palpatus est manibus, qui ad eum clamavit: * *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*; & his dictis discipulus credens, palpatoque eo, de carnis, quæ crucifixa est, resurrectione certior factus, mirandorum glorificabat opificem Deum, dicens: *Dominus meus & Deus meus*; non vtique illud quod palpaverat, appellans Deum.

VIII.
* 20 B.
* cum B.
Luc. 24. v. 39.
* confixus B
* Palpa & vide B.
Ioan. 20. v. 28.

IX. Item in quaternione vigesimonono. Paulus narrat & incarnatam essentiam, & incarnatæ deitatis post vnitionem, incommutabilitatem manentem, propter quod & scribens clamat: *Hoc sentite in vobis quod & in* CHRISTO JESU, *qui cum in forma Dei esset constitutus, formam servi accepit.* Sed accipiens Apostolus nomen hoc quod est, *Christus*, tanquam duarum naturarum significativum vocabulum, absque periculo eum & servi formam accepisse, & Deum nuncupat irreprehensibiliter, his divisis, quæ ad naturam duplicem significandam dicuntur. Philipp. 2. v. 5.

Et post plura, in eodem libro. Nostra enim natura pro nobis interpellat in Christi vsu tanquam vestis constituta, inculpabilis originis suæ defensionibus nitens, & quia * illud peccatum, qui prior figuratus est, totius generis extitit causa, huic suscipiendi hominis, o homo, occasio fuit, vt per carnem destrueretur corruptio, quæ per carnem contigerat. Hujus carnis est, non divinitatis, diei tertiæ sepultura. Hujus pedes detenti sunt clavis; hanc sanctus Spiritus in vtero figuravit, de hac Dominus ad Judæos: *Solvite*, dicebat, *templum hoc, & in triduo suscitabo illud.* Nunquid ego duplicem quemdam Christum solus appello, & non semetipsum, & templum solubile, & Deum se nuncupat suscitantem? Quod si Deus erat qui solvebatur, o Ariane, quod sane in ejus caput blasphemiarum convertatur, oportuerat dicere: Solvite Deum istum, & in triduo suscitabitur; si mortuus est Deus, si sepulturæ mandatus est, inane illud in Evangelio dictum: *Quid me quæritis occidere, hominem qui verum locutus sum vobis?* Nunc autem ait: *Quid me quæritis occidere, hominem, cujus capiti spinea corona superposita est;* hominem, qui dicit: *Deus, Deus meus, quare dereliquisti me?* & qui triduanam sustinuit mortem. Adora autem hunc cum deitate, tanquam divinæ cooperarium auctoritatis. X.

* sicut illead peccatum B.

Ioan. 2. v. 19.

Matth. 27. v. 46.

Item post aliquanta in eodem. Colo, inquit, eum, tanquam omnipotentis imaginem: *Exaltavit eum Deus, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine* JESU CHRISTI *omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia Dominus* JESUS *in gloria est Dei Patris*; propter vtentem, id quo ille vtitur, adoro; propter latentem colo, quod foris patet, & in eo qui inseparabilis est non separo dignitatem, sed separo naturas, & conjungo reverentiam. Non per se ipsum Deus est quod depositurum est in sepulcro: sic enim essemus hominis & hominis mortui manifesti cultores. Sed quoniam in assumpto Deus ex assumente qui assumptus est * tanquam ex assumente conjunctus appellatur Deus, propterea & crucifixæ carnis XI. Philipp. 2. v. 9.

* tanquam assumentis B.

dæmones

dæmones vocabulum perhorrescunt, crucifixæ carni conjunctum, non autem compassum scientes Deum; ideo & judex venturus est iste qui visibilis paruit, quoniam omnipotenti conjungitur deitati.

XII. Item post multa ibidem. Non deitatis, inquit, Jacobum habuit fratrem, nec Dei Verbi mortem nos annuntiamus, cum dominico corpore & sanguine pascimur: * divina natura sacrificium suscipit, non ipsa in sacrificio immolatur.

* Dei namque natura B.

XIII. Item tractatu alio adversus Arianos quaternione decimo. Quis nunc benignitatis tam immensum aspiciat pelagus, naturam cum suo opifice dominantem, & conjunctam homini deitatem, nihil sine hoc jubentem, nullum absque isto judicantem, cum eo vivorum curam in summa providentia gerentem, & cum ipso mortuos suscitantem? *

* spes omnes has, quæ omnibus a fortissimo & benigno Domino gubernantur, hæretici debilitant atque convellunt B.

Item ejusdem in tractatu alio codicis quaternione quinto, de scripturæ sanctæ loco, vbi ait: *Si recordatus fueris quod habet frater tuus aliquid adversum te. Qui manducat*, inquit, *carnem.* Mementote de carne esse, quod dictum est: *Sicut misit me vivus Pater*, qui visibilis sum. Sed forte prave interpretor dictum: ergo de consequentibus audiamus. *Sicut me misit vivus Pater, & ego vivo per Patrem;* ille hic deitatem intelligit, ego hominem dico. Videamus quis est sanus interpres: *Sicut misit me vivus Pater;* hic dicit hæreticus, divinitatem missam, se profiteri Deum Verbum dicere: *Sicut misit me vivus Pater.* Ergo & hoc secundum ipsos ita erit intelligendum: *Et ego Deus Verbum vivo per Patrem.* Post hoc enim videtur dictum: *Et qui manducat me, & ille vivit.* Quem ergo manducamus? divinitatem, an carnem?

XIV. Matth. 5. v. 23. Joan. 6. v. 55. Ibid. v. 58.

XV. Item in quaternione sexto ejusdem in Judam, adversus hæreticos. Libenter hic de illis hæreticis interrogans requirebam, qui deitatis & humanitatis naturam in * substantiam vnam * sententiam miscendo contemperant, quis ille hoc loco est, qui proditur & traditur Judæis? Si enim temperatio, vel admixtio vtriusque facta est, vtrum a Judæis est tentum? An Deus Verbum? an humanitatis natura? Quis videtur occisus? cogor enim inferioribus vti sermonibus, vt fiat omnibus, quod dicitur, manifestum. In quem, dicas velim, ea quæ gesta sunt, cadunt? Nunquid in Dei naturam, quam vtroque confundens, contemperare præsumis? Ergo Verbum Deus capessibilis, cui nihil commune in occisione cum carne. An a Judæis in occisionem ductus est? Ut quid etiam temperatis jam vtrisque naturis secundum te Scripturam nuper audivimus de virtute sacramenti narrantem, quam Dominus tradidit discipulis suis, dicens: *Quia in qua nocte tradebatur, accipiens panem, gratias agens, fregit discipulis suis dicens: Accipite & manducate ex eo omnes, hoc est enim corpus meum.* Quare non dixit: Hoc est deitas mea, quæ pro nobis confringetur? Et iterum sumptum calicem porrigens, non dixit: Hæc deitas mea, quæ pro vobis effundetur in remissionem peccatorum; sed hoc magis: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.* Separa naturam, sed vnitionem conjunge; Filium Dei Christum confitere, sed Filium duplicem, hominem & Deum, vt passio quidem humanæ deputetur naturæ; passionis vero absolutio, quæ in homine, qui passus est, facta est, solius sit deitatis.

1. Cor. 11. v. 23. Matth. 26. v. 28.

XVI. Item alibi in quaternione nono adversus Judæos. Separantes, inquit, propriam naturarum dignitatem conjunctionis vnius.

XVII. Item ex alio tractatu in quaternione vigesimoquinto. Proptera volo vos cautos favere, vel plaudere. Divisio non est conjunctio, deitatis, neque potentiæ, cum Filius Christus est, in his divisio non est; in deitate vero & humanitate divisio est secundum quod est Christus; indivisus est Filius; secundum quod est Filius, indivisus est: non enim habemus duos Christos & duos Filios, neque est apud nos primus Christus & secundus; neque alter & alter, neque iterum alter Filius, & iterum alter Filius: sed idem ipse, ipse Filius est duplex, non dignitate, sed natura.

XVIII. Item quaternione XXVI. quasi adversus Apollinarem. Reverentia, inquit, duarum naturarum, vnam appellamus dignitatem ejus, qui vtraque conjunxit.

XIX. Item alibi ex alio tractatu in quaternione XXXI. idem de Christo inquit. De Christo tametsi dicamus templum, sed minime a deitate separabile, & conjunctum Deo, totam possidens operationem divinam, & nunc coopificem Dei, & quod cum eo omnium dominetur.

XX. Item idem in tractatu alio in id quod scriptum est: *Si habere aliquid recordatus fueris adversus fratrem tuum;* veluti contra hæreticos. Audite, inquit, dictis intenti: Qui manducat, ait, carnem meam; memento, quoniam de carne est, quod dicitur. Nunquid a me carnis nomen appositum est, vt me male interpretari querantur? Qui manducat, inquit, carnem meam, & bibit sanguinem meum. Nunquid qui & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo?

XXI. Item ex alio tractatu quaternione XXXI. Hoc autem dico, vt noveritis,

quam superexcellens & summa quædam deitatis conjunctio existebat etiam in infante ipso, cum dominica caro conspicitur. Erat enim ipse & infans, & infantis ipsius dominus. Laudastis vocem, sed indiscusse nolo faveatis, dixi enim: Ipse erat infans, & infantis habitator.

Item ex altero codice quaternione 11. veluti contra Arianos & Macedonianos. Ampliorem, inquit, in Christum injuriam excogitantes, Spiritum sanctum a divina dissecant natura, qui ejus humanitatem figuravit in vtero Virginis: *Quod enim,* Matth. 1. v. 20. inquit Scriptura, *inde natum est, de Spiritu sancto est;* qui secundum justitiam quod figuratum est reformavit: *Manifestum enim,* 1. Tim. 3. v. 16. inquit, *in carne, justificatum est in Spiritu;* qui eum terribilem & formidabilem dæmonibus faciebat: *Ego enim,* inquit, *in* Luc. 11. v. 20. *Spiritu Dei ejicio dæmonia;* qui ejus carnem templum est fabricatus: *Vidi enim* Ioan. 1. v. 32. *Spiritum,* inquit, *descendentem tanquam columbam & manentem super eum;* qui ei in cælum ascensionem donavit: *Præcipiens* Act. 1. v. 2. *enim,* inquit Scriptura, *Apostolis quos elegit per Spiritum sanctum, elevatus in cælum est.* Hic, inquam, Spiritus, qui tam magnam gloriam donavit, esse ab his asseritur servus.

COLLECTIO TERTIA EXCERPTORUM
EX VARIIS NESTORII TRACTATIBUS,
a sancto Cyrillo, in libris quinque contradictionum.

Tom. 6. oper. S. Cyrilli edit. Græc-lat.

Cod. 169. DE his quinque sancti Cyrilli contradictionum libris ita scribit Photius: *Lecti sunt sancti Cyrilli adversus Nestorii blasphemias libri quinque, quorum primus quidem calumniarum Nestorii capita decem refellit: alter deinde tredecim; tertius vero sex; quartus denique ac quintus singuli septem,* &c.

Ex libro I.

I.

SÆPE, inquit, illos rogavi: Num deitatem dicitis ex sancta Virgine natam? Ad hæc verba illico resiliunt, &c.

ΗΡΩΤΗΣΑ, φησὶ, πολλάκις αὐτοὺς, δῆλον δὲ ὅτι ἐρωτήσεως αὐτῆ· τὸ θεότητα λέγετε γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου; Ἀποπηδῶσιν εὐθὺς πρὸς τὸ ῥῆμα, &c. *Serm.* v.

II.

Vide quid consequatur, hæretice. Non invideo hanc vocem Christi genitrici virgini, &c.

Βλέπε τὸ συμβαῖνον, αἱρετικέ. οὐ φθονῶ τῆς φωνῆς τῇ Χριστοτόκῳ παρθένῳ, &c. *Serm.* v.

III.

Ita & alibi dicit: Locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniversorum, per quem fecit & sæcula: qui cum sit splendor gloriæ, &c.

Οὕτω καὶ ἐν ἑτέροις φησὶν· Ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθετο κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, &c. *Serm.* VII.

IV.

Si Deus est Christus, inquit, & Christus ex beata Maria est ortus, cur virgo non sit Dei genitrix, &c.

Εἰ Θεὸς, φησὶν, ὁ Χριστὸς, ἐτέχθη δὲ ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς μακαρίας Μαρίας, πῶς οὐκ ἔστιν ἡ παρθένος Θεοτόκος, &c. *Serm.* v.

V.

De beato Joanne Baptista prædicatura sanctis angelis, implendum esse infantem Spiritu sancto, adhuc ex vtero matris suæ, &c.

Ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς προκηρύττεται παρὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ὅτι πλησθήσεται τὸ βρέφος πνεύματος ἁγίου ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, &c. *Serm.* v.

VI.

Gaudeo enim, inquit, vestrum aspiciens zelum, &c.

Χαίρω γὰρ, ἔφη, τὸν ὑμέτερον θεασάμενος ζῆλον, &c. *Serm.* III.

Δεῖ δὲ ἡμᾶς, νῦν γὰρ ἦλθον εἰς ἔννοιαν, καὶ τὴν ἐν Νίκαιᾳ συνόδου μαθεῖν, οὐδαμοῦ τολμῶσαν εἰπεῖν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐγεννήθη ἐκ Μαρίας, &c. *Serm.* III.

VII.

Nos autem oportet, quod nunc mihi venit in mentem, advertere etiam Nicænam synodum nusquam dicere ausam, Deum ex Maria genitum, &c.

Ἠκολούθησαν τῇ διαλήψει, ἃ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς, φθὰν εἰς τὴν ἀνθρώπησιν, ἔφυγε γενέσιν εἰπεῖν ὅτι τοῦ Θεοῦ λόγου, ἃ τέθηκε σάρκωσιν, &c. *Serm.* III.

VIII.

Secuti sunt Evangelistam: nam Evangelista vbi ad narrandam humanationem pervenit, dicere generationem in Deo Verbo vitavit, ac posuit incarnationem, &c.

Ὅμως δὲ κἂν θεότητος μείζονος τοῦ Θεοῦ λόγου λεγθῶσι νεώτεροι, &c. *Serm.* III.

XI.

Tamen divinitate certe quæ major est, ipsum Dei Verbum recentius esse nugantur, &c.

Εἶπον ἤδη πολλάκις ὅτι εἴ τις ἢ ἐν ἡμῖν ἁφελέστερος, &c. *Serm.* V.

X.

Dixi jam sæpius: Si quis inter vos simplicior, &c.

Ex libro II.

I.

Εἰ μετὰ πίστεως ἁπλῆς, ὦ, Θεοτόκος, προσέφερες, οὐκ ἂν ἦν τῇ λέξεως ἐφθόνησα, τὸν νοῦν ἐξετάζων τοῦ ῥήματος, &c. *Serm.* V.

Si fide simplici Deiparam proferres, nulla esset apud me dictionis invidia, verbi sensum exquirentem, &c.

II.

Ὅταν οὖν ἡ θεία γραφὴ μέμνηται λέγῃ, ἢ γέννησιν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου, ἢ θάνατον, οὐδαμοῦ φαίνεται πίθησα, Θεὸς ἀλλ' ἢ Χριστὸς, ἢ υἱὸς, ἢ κύριος, &c. *Serm.* II.

Ubi igitur sacræ literæ vel nativitatem Christi de beata Virgine exponunt, nusquam ponunt Deum, sed vel Christum, vel Dominum, &c.

III.

Ἐξαπέστειλε γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, &c. *Serm.* III.

Misit enim, inquit, Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, &c.

IV.

Ἀλλ' ὥσπερ λέγομεν Θεὸν τὸν πάντων δημιουργὸν, καὶ Θεὸν τὸν Μωσέα, &c. *Serm.* II.

Sed sicut dicimus Deum illum omnium conditorem, & Deum ipsum Mosem, &c.

V.

Εἶπὲ τὸν ἀναλαβόντα, ὅτι Θεός, &c. *Serm.* II.

Dic de assumente, quod Deus sit, &c.

VI.

Διὰ τοῦτο βούλομαι ὑμᾶς μετ' ἀσφαλείας κρατεῖν, &c. *Serm.* II.

Ideo volo vos caute firmiterque tenere, &c.

VII.

Ἦρεν τῇ μονογενοῦς εὐδοξία, ποτὲ μὲν τῷ πατρὶ ἀνεπλάγη, &c. *Serm.* X.

Illa certe vnigeniti glorificatio nonnunquam Patri ascribitur, &c.

VIII.

Erat quidem ille Deus Verbum, etiam antequam homo fieret, Filius & Deus, & consentiens Patri, &c.

Ἦν μὲν γὰρ ὁ Θεὸς λόγος καὶ πρὸς τῆς ἐναν θρωπήσεως, υἱὸς ϗ Θεὸς, & συναινῶν τῷ πατρί, &c. *Serm.* II.

IX.

Ut ergo demonstretur ipsis quoque magis, quis hic est ab illis adoratus, &c.

Ἵνα τοίνυν δηλωθῇ ϗ τοῖς μᾶλλον, τίς ὅστιν ὁ παρ' αὐτῶν προσκυνούμενος, &c. *Serm.* XI.

X.

Neque vero simplex homo est Christus, o calumniator, sed homo simul & Deus, &c.

Ἀλλ' οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, συκοφάντα, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοῦ ϗ Θεὸς, &c. *Serm.* VII.

XI.

Veneror ipsum vt omnipotentis divinitatis imaginem, &c.

Σέβω αὐτὸν ὡς τ παντοκράτορος εἰκόνα θεότητος, &c. *Serm.* VII.

XII.

Non est per se Deus quod est in vtero formatum, &c.

Οὐ καθ' ἑαυτὸ Θεὸς τ πλασθὲν ἐπὶ μήτρας, &c. *Serm.* VII.

XIII.

Sed hic secundum carnem cognatus Israel, &c. hic secundum naturam spectabilem homo, hic juxta Pauli vocem natus ex semine David, &c.

Ἀλλ' οὗτος ὁ κτ κατὰ σάρκα τ Ἰσραὴλ συγγενὴς, ὁ κατὰ τ φαινόμενον ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τ Παύλου φωνὴν ἐκ σπέρματος γεγενημένος Δαβὶδ, &c. *Serm.* II.

Ex libro III.

I.

Cum enim audiunt nomen Apostoli, ipsum Deum Verbum intelligunt apostolum, &c.

Ἀποστόλου γὰρ ἀκούοντες ὄνομα, τ Θεὸν λόγον νοοῦσιν ἀπόστολον, &c. *Serm.* VI.

II.

Non angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit, &c.

Οὐκ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται, &c. *Serm.* VI.

III.

Semen Abraham is est, qui heri & hodie, vt Paulus ait, non qui dixit: Prius quam Abraham fieret, ego sum, &c.

Σπέρμα Ἀβραὰμ ὁ χθὲς ϗ σήμερον, κατὰ τὸν τῆ Παύλου φωνὴν, οὐχ ὁ λέγων, πρὶν Ἀβραὰμ γένεσθαι ἐγώ εἰμι, &c. *Serm.* VI.

IV.

Hic ille fidelis Deo factus pontifex, factus est enim, non ab æterno erat, &c.

Οὗτος ὁ πιστὸς τῷ Θεῷ γεγενημένος ἀρχιερεὺς, ἐγένετο γὰρ, οὐκ ἀϊδίως ὢν, &c. *Serm.* VI.

V.

Cum igitur solus hic nobis sit pontifex misericors, & cognatus, & firmus, cavete ne ab ejus fide dimoveamini, &c.

Οντος οὖν ἡμῖν τούτου μόνου ἀρχιερέως, συμπαθοῦς, καὶ συγγενοῦς, & βεβαίου τῆς εἰς αὐτὸν μὴ παραιτεῖσθε πίστεως, &c. *Serm.* VI.

Μέμνησθε δέ που πρώτως καὶ τὰ πολλάκις μοι πρὸς ὑμᾶς εἰρημένα, ὡς διπλᾶς πρὸς τὴν δεσπότιν Χριστὸν διαιρούσης φύσεις, &c. *Serm.* II.

VI.

Meministis autem prorsus eorum quæ sæpe dixi vobis, cum duas in Christo naturas distinguerem, &c.

Ex libro IV.

I.

Ὁ Θεὸς λόγος ἐσαρκώθη καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. συνεκάθισεν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπότητα ὁ πατὴρ αἰδεσπότητα, &c. *Serm.* III.

Deus Verbum factum est caro, & habitavit in nobis. Secum considere fecit Pater assumptam humanitatem, &c.

II.

Καὶ ἡ συνεργείας ἡ ἀπόδειξις πρόδηλος, &c. *Serm.* X.

Atque cooperationis hujus evidens est argumentum, &c.

III.

Πλείονα, φησὶ, τὴν εἰς αὐτὸν καταστασιάζοντες ὕβριν, τὸ πνεῦμα τῆς θείας ἀποτέμνοντες φύσεως, ὃ τὴν αἰδεσπότητα διαπλάσθη, &c. *Serm.* III.

Majorem, inquit, in ipsum struentes injuriam, & spiritum a divina natura separantes, qui humanitatem ejus formavit, &c.

IV.

Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, &c. *Serm.* IX.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo, &c.

V.

Ἐρῶ δὴ καὶ τῶν σκανδάλου τὰ ῥήματα, &c. *Serm.* IX.

Dicam etiam illiùs scandali verba, &c.

VI.

Ἄκουσον καὶ τοῦτο, κύριος, ποτὲ μὲν ὅτι τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ποτὲ δὲ ὅτι τῆς θεότητος αὐτοῦ, ποτὲ δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων κείμενον, &c. *Serm.* II.

Audi etiam hoc nomen, Domine, aliquando de humanitate Christi, aliquando de divinitate ejus, aliquando de vtroque positum, &c.

VII.

Διατί δή, καθὼς ἀρτίως ἠκούομεν, ἀμφοτέρων κεκραμένων, ὁ κύριος τὴν μυστηρίου δυνάμιν τοῖς μαθηταῖς παραδιδοὺς, οὕτω φησὶ, &c. *Serm.* VIII.

Cur autem etiam, vt paulo ante audiebamus, si vtraque, vt tu opinaris, commixta sunt, Dominus noster, cum mysterii vim discipulis traderet, sic dicit, &c.

Ex libro V.

I.

Ὅτι μὲν οὖν ὅτι τὴν γέννησιν τὴν ἐκ τῆς Χριστοτόκου παρθένου ἥδησι ὁ υἱὸς ἡ θεία γραφὴ δεδηλώκαμεν, &c. *Serm.* II.

Quod in nativitate ex Christi genitrice virgine divina scriptura ponat filii nomen, declaravimus. Audi jam & in morte, sicubi tandem Dei nomen est positum, vt passibilem Deum inducamus: cum inimici essemus, inquit, reconciliati sumus Deo per mortem Dei Verbi.

II.

Ἄκουσον καὶ τὴν ἄλλων αὐτῶν μαρτυρίαν. Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν, &c. *Serm.* V.

Audi etiam aliud ipsorum testimonium. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent, &c.

III.

Quod cum sim Dei forma, servi formam indui: quod cum sim Deus Verbum, in carne conspicior: quod cum universitatis sim dominus, personam pauperis propter vos indui: quod cum esuriam visibiliter, esurientibus cibum submINistro.

Ὅτι μορφὴ Θεοῦ ὑπαρχων, μορφὴν δούλου. ὅτι Θεὸς λόγος ὢν, ἐν σαρκὶ καθορῶμαι. ὅτι δεσπόζων τῆς πτίσεως, πτωχένομαι δι' ἡμᾶς πεπτώκοντας. ὅτι πεινῶν ὀρέγομαι, χορηγῶν τοῖς πεινῶσι τροφήν.

IV.

Libenter hoc loco hæreticos interrogem, qui divinitatis humanitatisque naturam in unam commiscent essentiam, quisnam sit, qui nunc a proditore Judæis traditur, &c.

Ἡδέως δὴ ἐνταῦθα τὴν αἱρετικὴν ἐπυθόμην, τίνα τὴν τε θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν εἰς μίαν καταχρινόντων οὐσίαν, ὃς ἔστιν ἐνταῦθα ὁ παραδοὺς τὸν προδότην τοῖς Ἰουδαίοις παραδιδόμενος, &c. *Serm.* VIII.

V.

Hic ille, cui spinea corona circumposita fuit, &c.

Οὗτος ὁ τὸν ἀκάνθινον περιπεπλεγμένος στέφανον, &c. *Serm.* VII.

VI.

Ideo de nostris illis primitiis cum ageret beatus Petrus, & exaltationem visibilis naturæ vi divinitatis factam enarraret, &c.

Διὰ τοῦτο περὶ τὴν ἡμετέραν ἀπαρχὴν, ὁ μακάριος Πέτρος καταγγέλων, καὶ τὴν ἐκ τῆς θεότητος φαινομένης φύσεως δηλούμενος ὕψωσιν, &c. *Serm.* VII.

VII.

Quoniam vero si dixissent: Credimus in unum Deum Verbum; futurum erat ut mors divinæ naturæ tribueretur, &c.

Ἐπειδὴ γὰρ εἰρήκασιν, ὅτι πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν λόγον, ἔμελλεν ὁ θάνατος τῇ θείᾳ προσίξεσθαι φύσει, &c. *Serm.* III.

COLLECTIO QUARTA DICTORUM NESTORII

DIVERSIS EX TRACTATIBUS SIVE LIBRIS,

quæ in Cyrilli operibus sparsa sunt.

Ex libro de recta fide ad Theodosium imperatorem.

HIc siquidem (qui ex Deo natus) verus & naturalis est filius; ille vero (qui ex Virgine) æquivoce Dei Filius dicitur. *Et paulo post iterum:* Utique Dei Verbum non est homo, sed hominem assumpsit, quandoquidem unigenitus jam inde ab initio per se, Dei omnium opificis Filius est; homo autem, quem suscepit, cum natura Deus non sit, propter eum a quo assumptus est, qui verus Dei Filius est, eodem cum ipso nomine appellatur; istud vero: *Nemo novit filium nisi Pater;* verum & naturalem Dei Patris Filium ostendit; illud vero Gabrielis: *Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam*

Οὗτος γὰρ φύσει καὶ ἀληθῶς υἱὸς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος ἐστὶν, ὁ δὲ ὁμωνύμως τοῦ υἱοῦ υἱός. καὶ μετ' ἔπειτα πάλιν. Σαρξ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπον ἀνέλαβεν. ὁ μὲν γὰρ μονογενὴς προϋπῆρχεν ὢν καθ' ἑαυτὸν υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστι, τῶν πάντων δημιουργὸς· ὃν δὲ ἀνέλαβεν ἄνθρωπον, οὐ φύσει Θεὸς ὤν, ἀφ' οὗ τὸν ἀναλαβόντα αὐτὸν ἀληθῶς υἱὸν Θεοῦ, ὁμωνύμως αὐτῷ χρηματίζει. Τὸ μὲν γὰρ· Οὐδεὶς ἔγνω τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· τὴν φύσει τέλεον καὶ ἀληθινὴν δηλοῖ ἐκ τοῦ πατρὸς υἱόν. τὸ δὲ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ· Μὴ φοβοῦ, Μαριὰμ, εὗρες γὰρ χάριν

παῤῥὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτῷ Ἰησοῦν· τῷ ἀνθρώπῳ ἐφαρμόζει, &c. *Serm.*

apud Deum: & ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus JESUM; in hominem quadrat.

Ex epistola ad suos Constantinopoli constitutos.

Οὐ τῆς κενῆς κρίνω τὴν Εἰς ἐμὲ φιλοτιμίαν, &c. *Serm.* II.

Populi erga me studium non vulgi acclamationibus, &c.

Ex responsione ad objectiones Orientalium.
Anathem. I.

Ἠρώτησα πολλάκις αὐτοὺς· τὸν θεότοκα λέγετε γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου, &c. *Serm.* V.

Interrogavi sæpe eos: Divinitatem natam dicitis e beata Virgine, &c.

Anathem. III.

Τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων ἑαυτὸν ἐκένωσε, &c. *Serm.* VII.

Hoc sentite in vobis quod in Christo JESU, qui in forma Dei existens, seipsum exinanivit, &c.

Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, &c. *Serm.* VII.

In altera exegesi. Ut in nomine JESU omne genu flectatur, &c. *Ibidem.*

Εἰπὲ τὴν αἰαλαζόνια, ὅτι Θεὸς, &c. *Serm.* II.

In altera. Die de eo qui susceptus, quod sit Deus, &c. *Ibidem.*

Anathem. IV.

Ἵνα δὲ αὐτὸ σαφέστερον καὶ πᾶσιν εὐληπτότερον εἴπω, &c. *Serm.* V.

Ut autem ipsum manifestius dicam, & ita ut omnes facilius capiant, &c.

Anathem. VII.

Κοιναὶ γὰρ αἱ τῆς τριάδος ἐνέργειαι, &c. *Serm.* X.

Communes enim Trinitatis sunt operationes, &c.

Anathem. VIII.

Ὁμολογοῦμεν τὸν ἐν ἀνθρώπῳ Θεὸν, συνεορτάζομεν τῇ θείᾳ συναφείᾳ τοῦ Θεοῦ λόγου συμπροσκυνούμενον ἀνθρώπον, &c. *Serm.* II.

Confitemur in homine Deum; colimus divina conjunctione coadorandum hominem.

Anathem. X.

Ἀπεστάλη κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, &c. *Serm.* VI.

Missus est ad prædicandum captivis remissionem, &c.

Anathem. XI.

Ἀκούσατε τοίνυν προσέχοντες τοῖς ῥηθεῖσι, &c. *Serm.* IX.

Audite attendentes verba, &c.

Ex responsione ad reprehensiones Theodoreti.
Anathem. VI.

Ὡστε ὁ παθὼν ἀρχιερεὺς ἐλεήμων, οὐκ ὁ ζωοποιὸς τὸν πεπονθότα Θεὸς. καὶ Θεὸν τὸν Χριστοῦ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ὀνομάσαντος. προσθέντος δὲ τούτοις· Ἦν δὲ ὁ αὐτὸς καὶ βρέφος, καὶ τῶν βρέφους δεσπότης.

Atque adeo passus pontifex misericors, non vivificator ejus, passus est Deus. Et Deum Christi Verbum Dei nominaverit, hisque adjecerit: Erat autem & ipse infans, & infantis dominus.

Anathem. IX.

Is qui tantam Christo gloriam contulit, qui cum dæmonibus fecit terribilem, donavitque ei ad cælos ascensionem.

Τοῦτο δὲ ὁ τηλικαύτην τῷ Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν, ὃ δαίμοσιν αὐτὸν φοβερὸν ἐργασάμενον, ὃ τ ἀνάληψιν αὐτῷ τὴν εἰς οὐρανοὺς χαρισάμενον. *Serm.* III.

Anathema X.

Iste fidelis Deo factus pontifex, &c.

Οὗτος ὁ πιστὸς τῷ Θεῷ πεποιημένος ἀρχιερεύς, &c. *Serm.* VI.

Ex epistola ad Acacium Melitenensem.

Deum ex Christipara Virgine processisse, ex divina scriptura edoctus sum: at vero Deum ex ipsa genitum esse, id nusquam edoctus sum. Nusquam igitur divina scriptura Deum ex Christipara Virgine genitum esse dicit, sed JESUM CHRISTUM, Filium, Dominum.

Τὸ προβεβληκέναι τ Θεὸν ἐκ τ Χριστοτόκου παρθένου παρὰ τῆς θείας ἐδιδάχθην γραφῆς, &c. *Serm.* V.

Ibidem. Propterea etiam Deus Verbum nominatur Christus, quia perpetuam cum Christo conjunctionem habet. Inconfusam itaque naturarum copulam retineamus, &c.

Διὰ τοῦτο καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς λόγος ὀνομάζεται, ἐπειδὴ πρὸς ἕχει τὴν σωματείαν τ προσὼς τ Χριστὸν διηνεκῆ. καὶ πάλιν. ἀσύγχυτον τοίνυν τ τῶν φύσεων τηρῶμεν συνάφειαν, &c. *Serm.* II.

Serm. VII. Ibidem. Inseparabilis est Deus a visibili. Unde honorem ejus, qui non separatur, non separo: separo naturas, sed conjungo adorationem.

LIBER SECUNDUS

IN QUO CONTINENTUR

NESTORII BLASPHEMIARUM CAPITULA XII.

CUM CONTRADICTIONIBUS MARII MERCATORIS,
opus hactenus ineditum.

RESPONSIO S. CYRILLI AD OBJECTIONES ORIENTALIUM
interprete Mercatore.

RESPONSIO EJUSDEM AD REPREHENSIONES THEODORETI
interprete Mercatore.

SCHOLIA S. CYRILLI DE INCARNATIONE VERBI,
quæ nunc primum integra eduntur interprete Mercatore.

NESTORII
BLASPHEMIARUM CAPITULA XII.
REFUTATA A MARIO MERCATORE.

Hoc vno opere refelluntur anathematismi Nestorii.

HOc opusculum plane eximium est, eoque pluris faciendum, quod singulare exístat, quodque nemo veterum, imo nec recentiorum præter Mercatorem, feratur Nestorii anathematismos refellisse.

Auctor Marius Mercator. *Num.* 12.

Nullus de auctore dubitandi locus relinquitur ei, qui legere voluerit vltimi anathematismi contradictionem, cujus contradictor mentionem facit codicis, in quo quartum locum teneret tractatus ille Nestorii, cujus initium est: *Dulcem nobis*, &c. Tenet vero in ea, quam habemus a Mercatore, collectione rerum pertinentium ad negotium Nestorii.

Qui scripsit ann. 431. ante concilii Ephesini inchoationem.

Licet autem, non conjicere tantum, sed etiam certo definire, quo tempore Mercator scripserit, partim ex titulo, in quo Nestorius dicitur conatus duodecim capitulis suarum blasphemiarum contradicere literis SS. Celestini & Cyrilli, catholicosque anathematismos refellere; partim ex serie totius operis, in quo nullus fit sermo, neque de condemnatione Nestorii, neque de approbatione capitulorum Cyrilli a concilio Ephesino, sed tantum de eorumdem capitulorum approbatione ab Ecclesia Romana: hinc enim fit consequens, vt conscriptum sit eo spatio temporis, quod interceßit inter VII. Idus Decembris ann. 430. quo tempore acceptæ sunt a Nestorio sancti Celestini literæ, & X. Kalendas Julias ann. 431. quo inchoata est Ephesina synodus.

Inclinante Aprili mense.

Contrahi potest, nonnulla rursum ex parte, hoc temporis intervallum: cum enim in appendice refellantur duo posteriores Nestorii sermones, quorum vnus die 13. Decembris, alter die 14. habitus est, nec continuo responderit Mercator, opus istud in sequentem annum referri debet.

Argumentum operis.

Argumentum operis eloquitur titulus: est enim contradictio Nestorianorum duodecim capitum, quamquam subjuncta est duorum, vt dixi, posteriorum Nestorii sermonum reprehensio. Tota enim hæc lucubratio duabus constat partibus, altera dogmatica, quæ prior est; altera censoria, quæ posterior.

Ex quo innotescunt plura hactenus aut ignota, aut obscura.

Inde vero innotescunt multa, quæ in hunc vsque diem latebant, ac primum quidem, Mercatorem esse interpretem anathematismorum Nestorii, qui desunt in editione Peltana concilii Ephesini; habentur vero in consequentibus aliis, eodem interprete, sed neque cum anathematismis catholicis Cyrilli, neque cum contradictione catholici; imo cum pluribus mendis, a quibus repurgati nunc prodeunt, ex codicibus manuscriptis Vaticano & Bellovacensi.

Primum Mercatorem esse interpretem anathematismorum Nestorii.

Secundum, eundem bis anathematismos Cyrilli interpretatum fuisse; semel cum tertia epistola, iterum in hoc opere, eodem vtrobique sensu, non tamen vtrobique eadem forma verborum; diligentiore siquidem, in epistola, vbi per se spectabantur; hic paulo neglectiore, quo ex accidenti referuntur.

Secundum, eundem bis anathematismos Cyrilli interpretatum.

Tertium, Dionysium Exiguum videri mutuatum ex Mercatore anathematismorum versionem: eadem enim est apud vtrumque, pauculis vocibus exceptis, cum tamen Mercator Dionysium vno toto sæculo præcesserit.

Tertium, Dionysium Exiguum versionem anathematismorum Cyrilli a Mercatore mutuatum.

Quartum, anathematismos Cyrilli *ab Ecclesia Romana approbatos fuisse vero judicio*, id est, vt opinor, in concilio Romano, ex quo Celestinus scripsit Nestorio literas. Quo Mercatoris testimonio firmatur sententia nostra de synodis Alexandrinis, de quibus agitur in dissertatione II.

Quartum, anathematismos Cyrilli a concilio Romano prius approbatos, quam mitterentur ad Nestorium.

Quintum, eodem tempore Nestorium, præsumma vecordia & Θεοτόκον prædicasse, & simul prædicanti anathema dixisse. Nam eodem ferè tempore vltimum sermonem habuit, & anathematismos scripsit; in sermone autem aperte Θεοτόκον confitetur, & in anathematismis confitentem damnat: vt hinc evidenter constet, nunquam Θεοτόκον sinceram confessionem, aut a Nestorio, aut ab ipsis forte Orientalibus Nestorii studiosis factam esse.

Quintum, puguantia locutum Nestorium de Θεοτόκῳ.

Sextum, Bonosum, qui a Damaso papa damnatus est, Sardicensis Ecclesiæ sedem obtinuisse; quod in hunc vsque diem ab eruditis frustra quæsitum erat. Id vero multum confert ad illustrandam historiam, satis aliunde obscuram, de causa Bonosi Macedonibus Episcopis commissa.

Sextum, Bonosum hæreticum Sardicensis Ecclesiæ fuisse Episcopum.

Septimum, Ebionem fuisse Stoicum philosophum: Macedoniumque eadem cum Arianis sensisse de carne Christi, cui Verbum esset pro anima. Non Arium ipsum, sed Arianos hanc hæresim feciße. Eos qui Christum negarent esse Deum, ab Ecclesia Romana vocatos Homuncionitas.

Septimum, de Ebione Macedonio, & Homuncionitis.

Octavum, Apollinarem primum docuisse, nullam in Christo animam, præter Verbum, fuisse; venisse autem in hunc errorem eo propensius, quod legebat in Scripturis Angelos in corporibus assumptis, atque etiam, vt ipse quidem putabat, animatis, paria cum cæteris hominibus vitæ munera exercuisse.

Observandum porro, Mercatorem codicem sibi confecisse, quo Nestorii sermones quinque

admodum celebres continentur. Primus nempe, cujus initium est: *Doctrina pietatis.* Secundus: *Amatores Christi populos.* Tertius: *Contumelias quidem in me hæreticorum.* Quartus: *Dulcem nobis præcedens doctor.* Quintus denique: *Aliis in terris sita est.* Aliis tamen in locis, imo & in hoc opere mentionem fecisse aliorum, quos variis ex locis collectos edidimus. Cur autem quinque præfatos præ aliis selegerit, causa est, opinor, non obscura: ipsos enim habuit Nestorius, & vt hæresim aperte spargeret, & vt se contra impugnantium objectiones defenderet.

NESTORII
BLASPHEMIARUM CAPITULA XII.

Quibus literis ad se missis a sanctis Celestino Romanæ vrbis Episcopo, & Cyrillo Alexandrino contradicit, & disputationibus brevissimis respondendo, duodecim capitula fidei, quæ ad se missa fuerant, refellere nititur.

Nunc Episcopi Cyrilli priora posuimus, quæ Romana Ecclesia approbavit vero judicio; & posteriora Nestorii, ex Græco in Latinum, vtraque versa.

ANATHEMATISMUS PRIMUS SANCTI CYRILLI.

Versio Matii Mercatoris.

CYRILLUS dixit: Siquis non confitetur Deum esse secundum veritatem, eum qui est Emmanuel, & propter hoc ipsum, Dei genitricem sanctam Virginem: peperit enim carnaliter Verbum, quod ex Deo est, carnem factum; (secundum quod scriptum est: *Et Verbum caro factum est*) anathema sit.

Ioan. 1. v. 14.

ΕΙΤΙΣ οὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν ἔϕ᾽ ἀληθείαν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ τοῦτο Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον· γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σὰρξ γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· ἀνάθεμα ἔστω.

ANATHEMATISMUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

CONTRA hæc Nestorius dixit: Siquis eum, qui est Emmanuel, Deum Verbum esse dixerit, & non potius nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam, quæ secundum nos est, naturam, per id quod vnitus est massæ nostræ, quam de Maria virgine susceptt; matrem etiam Dei Verbi, & non potius ejus, qui Emmanuel est, sanctam Virginem nuncupaverit, ipsumque Deum Verbum dixerit versum esse in carnem, quam accepit ad ostentationem deitatis suæ, vt *habitu inveniretur vt homo*; anathema sit.

Philipp. 2. v. 7.

SIQUIS eum, qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potius nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam, quæ secundum nos est, naturam, per id quod vnitus est nostræ, quam de Maria virgine susceptt; matrem etiam Dei Verbi, & non potius ejus, qui Emmanuel est, nuncupaverit; ipsumque Dei Verbum in carnem versum esse, quam accepit ad ostentationem deitatis suæ, vt *habitu inveniretur, vt homo*; anathema sit. In libris editis.

Contradictio Matii Mercatoris.

His pravis dictis catholicus contradicit ita.

I. Hæc dicit iste, tanquam Deus Verbum non habitaverit in nobis. quod a pio sensu satis alienum est. Singulari autem stultitia & impietate plenum est, dicere, Verbum Patris Emmanuel non esse; sed eum, qui natus est ex Maria, qui inhabitavit massæ nostræ naturam, quam susceptt ex Virgine: cum omne humanum genus in confessione habeat, Emmanuel, sicut non ipsi finximus, sed magistra & interprete Scriptura didicimus, significare, NOBISCUM DEUS.

II. Rursum, quod hoc intelligi debeat, id est, *nobiscum Deus*, quæ mens hominis ambigat? Deum namque nobiscum esse cum optamus & invocamus, quid aliud quam ejus potentiæ majestatem adesse cupimus? Quæ quamvis vbique tota sit, &

nusquam divisa; tamen auxilio ejus juvari nos petimus, & volumus, vt nobiscum sit, adjuvans scilicet nos.

III. Igitur si secundum hunc egregium, imo pravum magistrum, istud Dei Verbo non competit, id est, vt sit, quod invocatur, nobiscum, cum sua viderit ipse blasphemia. Sed si, vt vult, iterum iste est nobiscum, cui Emmanuel vocabulum competit, id est, qui massæ nostræ primitias habuit, duo erunt sine dubio dii, secundum prudentissimam, imo vecordissimam & impiissimam definitionem ejus: vnus, qui non sit Emmanuel, id est, nobiscum Deus; & alter, qui ab annis quadringentis, & eo quod excurrit, recens quidam & novellus Deus cœperit esse nobiscum.

IV. Addit quoque, vt matrem Dei Verbi siquis dixerit sacram Virginem, anathema sit. Verum, vt volunt fautores ejus, post admonitionem iste correxit sceleratam primam sententiam suam, qua vniverso mundo scandalum generavit, negans eam esse Θεοτόκον: dicunt enim, eum post admonitionem dixisse, vel pronuntiasse Θεοτόκον. Claruit igitur tibi, & tunc quomodo dixerit, & nunc quantum in pejus profecerit.

V. Non ergo, vt vult, Dei Verbi, sed Emmanuelis est mater Virgo: ergo secundum sapientissimam disputationem ejus, hunc ideo vult dictum *nobiscum*, quia massæ nostræ vnitus est, quam susceperit. Quid faciet, cum dicitur Deus? neque enim *Emmanu* tantum dictus est, id est nobiscum; sed etiam *hel*, id est, Deus. Ergo iste Deus, quem nos confiteri compellit magister erroneus, cujus auctoritatis erit, cujus potentiæ, temporarius & recens? Psal. 80. v. 8. Scriptura clamante: *Israel non erit in te Deus recens & novellus.*

VI. Deinde antiquum illum suum, quem nobiscum esse non vult, Deum dicit, an Verbum tantummodo Patris? (forsitan non substantiale, sed, vt Samosatenus olim Paulus, prolativum atque imperativum intelligit) Quis ergo ex hoc non intelligat, quis non advertat, ejusdem Pauli eum hæresim evidentissime sapere, qui sub occasione vnius prædicandi Dei, id est, monarchæ, Deum Patrem solum definit Deum verum; Verbum autem ejus, verbum, quod operationibus ex imperio præsit, sicut hominis prolativum verbum, quod implet opera, quæ statuerit?

VII. Emmanuelem autem, non natura, sed Dei gratia, dicit Deum, illius Verbi participatione seu societate, & vt expressius dicere solet, conjunctione, vel etiam vnitione, & interdum vnitate: quam vnitatem, perraro cum dicit ad decipiendos imperitos auditores, salvo sibi sensu suo, ita intelligit, sicut illud in Evangelio dictum est: *Pater sancte, fac vt & isti vnum sint in nobis, sicut & nos vnum sumus.* Quæ ejus arguta vnitas cum sonuerit in auribus populi imperiti, acclamatur, nosque sycophantæ & invidi dicimur: ECCE, inquiunt, UNUM DIXIT, QUID VULTIS AMPLIUS? Ioan. 17. v. 21.

VIII. Accedit vanum ejus argumentum, quo putat, se excludere catholicam fidem, quæ secundum Evangelistam Joannem dicit & sentit: *Verbum caro factum est*; ita vt hinc putet confici, quia si hoc dicatur, versum esse pronuntietur in carnem Deum Verbum, quod & revera fidei rectæ valde alienum est. Manens enim Deus Verbum semper in natura & essentia Patris, in vna eademque essentia, qua erat & est incommutabiliter, pro nostra salute factus est homo, quod non erat, vt nos singulos, quod non eramus, faceret filios suos. Hoc etiam symboli ratio, Nicænæque fidei, hoc veterum tractatorum omnium definitio tenuit, & ad nos vsque transmisit. Ioan. 1. v. 14.

IX. Addit autem iste, ad ostentationem sui, massam suscepisse Dei Verbum, id est, vt habitu, inquit, inveniretur vt homo, ostentatione Deus: & hæc vana & impia Græcus ejus sermo declarat. *αὐτὸν τε τὸ Θεὸν λόγον εἰς σάρκα ἑαυτὸν εἶναι πεποίφθαι, ἢν ἔλαβεν ἐν σχηματισμῷ δ' ἀνθρώπου ἑαυτὸν, ἵνα σχήματι εὑρεθῇ ὡς ἄνθρωπος, ἀνάθεμα ἔστω.* Quod est: *Siquis dixerit Dei Verbum versum esse in carnem, quam accepit, ad ostentationem deitatis suæ, vt habitu inveniatur vt homo, anathema sit.* σχηματισμὸν & σχῆμα habere differentiam, omnes Græci cognoscunt: σχηματισμὸν namque illum Græci intelligunt, vbi non veritas, sed potius, quæ ad fallendos sensus aliquos assumitur, simulatio est, vel figmentum; σχῆμα autem ipsam habitus significat veritatem: quæ duo nos ostentationem & habitum dicere possimus; vt ostentatio deceptoria sit, habitus vero naturæ omnis ostensio.

X. Quid sibi ergo novus & vanus iste vult magister, scire vellemus. Quo se σχηματισμῷ videri fecerit iste novus Deus ejus? Ipsius enim dicendus est, non christianorum; quo vero schemate inventus est tanquam homo? Videtisne hunc, seu voluntate nequissima, seu stulta ignorantia, in Manichæi sententiam etiam esse prolapsum, qui Deum non vult verum hominem, sed phantasticum, id est, putativum Christum Dei Filium credere?

Anathematismus secundus sancti Cyrilli.

Versio Marii Mercatoris.

Cyrillus dixit. Qui non confitetur carni substantialiter vnitum esse Verbum Patris; vnum quoque esse Christum cum propria carne, & eumdem ipsum sine dubio Deum simul & hominem; anathema sit.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ σαρκὶ κατ' ὑπόστασιν ἡνῶσθαι τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ πατρὸς λόγον· ἕνα τε τὸν Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον· ἀνάθεμα ἔστω.

Anathematismus secundus Nestorii.

In MMSS. codicibus.

Nestorius dixit: Siquis in Verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum mutationem divinæ essentiæ dixerit esse factam, ejusque divinæ naturæ carnem capacem esse, aut partialiter vnitam carni, aut iterum in infinitum incircumscriptam divinæ naturæ coextenderit carnem, ad capiendum Deum, eundemque ipsum natura & Deum dicat & hominem; anathema sit.

In libris editis.

Siquis in Verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum mutationem divina sententia dixerit esse factam, ejusque naturæ carnem capacem esse dixerit, ac partialiter vnitam carni, aut iterum in infinitum incircumscriptæ naturæ, cum extenderent carnem, accipiendum Deum, eumdemque ipsum natura & Deum dicat & hominem; anathema sit.

I. Contradictio Marii Mercatoris.

Contradicitur a catholico, quasi hoc consequatur, & cogat intelligi, vt siquis dixerit, substantialiter esse vnitum Filium Dei massæ nostræ, statim eum illa absurditas premat, quæ corporum more demutationem Dei, & protensionem, & inclusionem cogat fateri; sed non ita est, cum nec humana anima hoc in suo corpore patiatur: quanto magis istud de divina natura minime sentiendum est.

Dei Filius naturaliter non est, sed Verbum Patris secundum naturam est Filius; duo sunt sine dubio Filii, vnus natura, alter non natura, sed gratia; vnus ex æterno, alter ex tempore: *Sed vnus*, inquit, *ideo, quia ab illo, qui est natura, adscitus est in societatem, seu conjunctionem.* Quod totum, quam vanum, quamque impium sit, quicumque catholicus legit, advertat.

II.

Deinde dicit, eumdem Christum naturaliter Deum & hominem non esse, sed vnum Filium Christum. Quæ est ista novitas tam inaudita, quæ tantis labyrinthi quodammodo anfractibus obscuretur? Unum dici Filium debere definit, & invito illo, imo suffocato, hac sapidula ejus disputatione, duo procedunt: nam si Christus, quem esse etiam Emmanuel vult,

Etenim secundum rectam & veram fidem, vnus est Filius Dei, Deus Verbum cum homine suo, quem, quando voluit, ex anima rationali & corpore vero ac solido assumpsit; nec divisus, nec duplex est, vt hic somniat: sed vnus, & vt ita dicam, totus atque idem, Deus & homo, imo vt ignatius dicam, Deus homo, & homo Deus. III.

Anathematismus tertius sancti Cyrilli.

Versio Marii Mercatoris.

Cyrillus dixit: Siquis in vno Christo dividit substantias post vnitionem, sola eas societate connectens, secundum dignitatem, auctoritatem, aut potentiam, & non magis conventu ad vnitatem naturalem; anathema sit.

Εἴτις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν, μόνῃ συναπτὰς αὐτὰς συναφείᾳ τῇ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἢ τὴν αὐθεντίαν, ἢ δυναστείαν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον σύνοδον τὴν καθ' ἕνωσιν φυσικήν· ἀνάθεμα ἔστω.

Anathematismus tertius Nestorii.

In MMSS. codicibus.

Nestorius dixit: Siquis non secundum conjunctionem vnum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel, sed secundum naturam; ex vtraque etiam substantia, tam Dei Verbi, quam etiam assumpti ab eo hominis, vnam Filii connexionem, quam etiam nunc inconfuse servant, minime confiteatur; anathema sit.

In libris editis.

Siquis non secundum conjunctionem vnum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel secundum naturam; ex vtraque etiam substantia, tam Dei Verbi, quam etiam ab eo hominis suscepti in vna Filii connexione, quam etiam nunc inconfuse servamus, minime confitetur; anathema sit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Contradictio Marii Mercatoris.

CONTRADICITUR. Sequitur se prorsus, & numquam a propria pessima intentione discedit, qua vnum naturaliter Filium introducere molitur: alterum societate conjunctum, qui non naturaliter, sed positive vel Filius, vel Deus esse dicatur, nec tamen veritate sit.

ANATHEMATISMUS QUARTUS SANCTI CYRILLI.

Εἴτις πρεσώποις δυσὶν ἤγουν ὑποστάσεσι τὰς τε ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς, καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασι διαιρεῖ φωνάς· ἢ ὅτι Χριστῷ προσὰ τῶν ἁγίων λεγομένας, ἢ περὶ αὐτοῦ παρ' ἑαυτοῦ. καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ προσὰ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσάπτῃ. τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγῳ· ἀνάθεμα ἔστω.

CYRILLUS dixit: Siquis duabus personis aut substantiis discernat eas voces, quæ tam evangelicis, quam apostolicis literis continentur, aut etiam eas, quæ de Christo a sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de se ipso; & aliquas quidem ex his tanquam homini, præter Dei Verbum, qui quasi specialiter intelligi debeat, applicandas crediderit; aliquas vero tanquam Deo dignas, soli Verbo Dei Patris deputaverit; anathema sit.

Versio Marii Mercatoris.

ANATHEMATISMUS QUARTUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis eas voces, quæ tam in evangelicis, quam apostolicis literis de Christo, qui est ex vtraque natura, conscriptæ sunt, accipiat tanquam de vna natura, ipsique Deo Verbo tribuere passiones tentaverit, tam carne, quam etiam deitate; anathema sit.

SIQUIS eas voces, quæ tam in evangeliis, quam in epistolis apostolicis de Christo, qui est ex vtraque, scriptæ sunt, accipiat tanquam de vna natura, ipsique Dei Verbo tentat passiones tribuere, tam secundum carnem, quam etiam deitatem; anathema sit.

In libris editis.

I. Contradictio Marii Mercatoris.

CONTRADICITUR. Consequens esse putat, vt coarctetur confiteri divinam naturam esse passibilem, siquis dixerit, quia Filius Dei Deus passus est pro nobis; an nescit, quia totus homo communis ex anima & corpore, cum patitur in corporis natura, nihil in animæ natura ex dolore patiatur?

II.

Deinde, non est is prudentior Patribus, in Nicæno concilio constitutis, qui fidem symboli ab Apostolis traditi, nobis propter Arii impietatem, quæ tunc emerserat, latius exponentes, ita pronuntiaverunt: *Credimus*, dicentes post Dei & Patris confessionem, *& in vnum Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *Filium Dei, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, consubstantivum Patri, quod Græci* ὁμοούσιον *dicunt, natum, non factum, per quem omnia fecit Deus Pater, qui propter nos, & propter nostram salutem vltimis temporibus descendit de cælis, incarnatus est, passus, crucifixus, mortuus, sepultus, resurrexit tertia die, venturus judicare vivos & mortuos*, & reliqua.

III.

Nequaquam isti alterum JESUM CHRISTUM, qui Emmanuel & passibilis esset; alterum vero Patris Verbum impassibile intellexerunt: sed vnum eumdemque Deum æternum, cum assumpto vltimis temporibus corpore suo, impassibilem deitate, passibilem corpore; in quo pro nobis, & cum quo, tanquam proprio, nasceretur, videretur, pateretur, & resurgeret tertia die, iterum cum ipso venturus de cælis judicare vivos & mortuos.

ANATHEMATISMUS QUINTUS SANCTI CYRILLI.

Εἴτις τολμᾷ λέγειν θεοφόρον ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Θεὸν εἶναι κατ' ἀλήθειαν, ὡς υἱὸν ἕνα κατὰ φύσιν καθὼ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ κεκοινώνηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος, καὶ σαρκός· ἀνάθεμα ἔστω.

CYRILLUS dixit: Siquis ausit dicere ἄνθρωπον θεοφόρον, id est, hominem Deo vtentem, seu portantem, Christum, & non potius Deum esse secundum veritatem, tanquam vnicum Filium, qui naturaliter, secundum quod *Verbum caro factum est*, participaverit nobis similiter carne & sanguine; anathema sit.

Versio Marii Mercatoris.

ANATHEMATISMUS QUINTUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis post assumptionem hominis, naturaliter Dei

SIQUIS vnum esse post assumptionem hominis naturaliter Dei Filium au-

In libris editis.

Filium vnum esse audet dicere, cum sit Emmanuel; anathema sit.

det dicere, cum sit Emmanuel; anathema sit.

Contradictio Marii Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Ergo duo sunt, stultissime & impiissime, secundum te Filii: vnus, qui sit naturaliter; & alius, qui positione, & quomodo hoc non impium est?

ANATHEMATISMUS SEXTUS SANCTI CYRILLI.

Versio Marii Mercatoris.

CYRILLUS dicit: Siquis dicit Deum vel dominum esse Christi Verbum Patris, & non magis eumdem ipsum confitetur Deum & hominem simul, tanquam Verbo carne facto, secundum Scripturas; anathema sit.

Εἴτις Θεὸν, ἢ δεσπότην εἶναι λέγει τὸν Χριστὸν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ ὁμοῦ τε Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, ὡς γενόμενος σὰρξ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς γραφαῖς· ἀνάθεμα ἔστω.

ANATHEMATISMUS SEXTUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis post Incarnationem, Deum Verbum alterum quempiam præter Christum, nominaverit, servique formam cum Deo Verbo initium non habere, & hanc increatam, vt ipse est, esse, dicere tentaverit, & non potius ab ipso creatam confiteatur, tanquam a naturali Domino, & creatore, & Deo, quam & suscitare propria virtute promisit: *Solvite*, dicens ad Judæos, *templum hoc, & in triduo suscitabo illud*; anathema sit.

Joan. 2. v. 19.

SIQUIS post Incarnationem, Deum Verbum alterum quempiam præter Christum nominaverit; servi sane formam initium non habere cum Deo Verbo, & increatam, vt ipse est, dicere tentaverit, & non magis ab ipso creatam confiteatur, quam natura Dominum, & Creatorem, & Deum, quam & suscitare propria virtute promisit: *Solvite*, dicens, *templum hoc, & in triduo suscitabo illud*; anathema sit.

In libris edit.

I. Contradictio Marii Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Stultorum Struthionum videtur hic sermo, qui collo tenus absconditos se putant, & reliquum periculis corpus exponunt. Unum dicit esse Christum, & suas superiores sententias impiissimas non videt, cito oblitus Emmanuelis sui.

II. Denique a quo vnquam audivit, corpus Domini consempiternum ei esse? (quamvis ex quo id dignatus est assumere, est perpetuum) tanquam quod est ejus, coæternum quoque sit ei. Utinam hic saperet vnum Filium Dei Deum Verbum secundum symbolum fidei, vna cum assumpto perfecto homine, ex anima rationali & corpore. Qui, vt scriptum est: *Ægritudines nostras ipse portavit, & pro nobis dolet, eas* videlicet *suspendens in corpore suo super lignum.* Et non ad hanc vanam impietatem Pauli Samosateni descenderet, duarum naturarum & personarum merita dividendo.

Isai. 53. v. 4. 1. Petri 2. v. 24.

ANATHEMATISMUS SEPTIMUS SANCTI CYRILLI.

Versio Marii Mercatoris.

CYRILLUS dixit: Siquis dicit in JESU tanquam in homine Deum Verbum fuisse inoperatum, & vnigeniti dignitatem tanquam alteri præter ipsum existenti tribuendam esse; anathema sit.

Εἴτις φησὶν, ὡς ἀνθρώπου, ἐνηργῆσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦ καὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς δόξαν πεπιστεῦσθαι, ὡς ἑτέρῳ παρ' αὐτὸν ὑπαρχοντι· ἀνάθεμα ἔστω.

ANATHEMATISMUS SEPTIMUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis hominem, qui de Virgine creatus est, hunc esse dixerit Unigenitum, qui *ex vtero Patris ante luciferum natus est*; & non magis propter vnitionem ad eum, qui est Unigenitus naturaliter Patris, Unigeniti eum appellationis confiteatur participem factum: JESUM quoque alterum quempiam, præter Emmanuel, dicat; anathema sit.

Ps. 109. v. 4.

SIQUIS hominem, qui in Virgine creatus est, hunc esse Unigenitum dixerit, qui *ex vtero Patris ante luciferum natus est*; & non magis propter vnionem eum, qui est naturaliter vnigenitus, Patris Unigeniti appellatione confitetur participem factum: JESUM quoque alterum quempiam præter Emmanuelem dicat; anathema sit.

In libris edit.

CATHO-

Contradictio Marii Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Eadem & per eadem volvens, in eodem luto verſuram ſolvit: prodit enim iterum de tortuoſis cavernis ſibilans patris ſui, more ſerpentis. Producit namque Unigenitum, quem natura Filium Dei vult intelligi; quem tamen nobiſcum Deum eſſe non cenſet, quia ei nomen Emmanuelis naturale non tribuit, ſed ſignificativam ſolius vocabuli appellationem: ſicut & temporali Emmanueli ſuo Unigeniti nomen minime naturale largitur; ſed propter copulationem, ſeu conjunctionem illius naturalis Unigeniti inanem nuncupationem reliquit.

ANATHEMATISMUS OCTAVUS SANCTI CYRILLI.

Εἴτις τολμᾷ λέγειν τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ συνδοξάζεσθαι, καὶ συνεχθεμαπίζειν Θεὸν ὡς ἕτερον ἑτέρῳ· τὸ γὰρ σὺν ἀεὶ προστιθέμενον τοῦτο νοεῖν ἀναγκάσει· καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον μίαν προσκύνησιν τιμᾷ τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ μίαν αὐτῷ τὴν ὁμολογίαν συναπτῇ καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος· ἀνάθεμα ἔστω.

CYRILLUS dixit: Siquis audet dicere, aſſumptum hominem coadorari cum Deo Verbo oportere, & connuncupari Deum tanquam alterum cum altero; (adjectio enim hujus ſyllabæ, *cum*, hoc coget intelligi) & non magis vna reverentia veneratur Emmanuelem, vnamque glorificationem dependit, ſecundum quod *Verbum caro factum eſt*; anathema ſit. Verſio Marii Mercatoris. Ioan. 1. v. 14.

ANATHEMATISMUS OCTAVUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis ſervi formam per ſe ipſam, hoc eſt, ſecundum propriæ naturæ rationem, colendam eſſe dixerit, & omnium rerum dominam eſſe, & non potius propter ſocietatem, qua beatæ & ex ſe naturaliter dominæ Unigeniti naturæ conjuncta & connexa eſt, veneratur; anathema ſit.

SIQUIS ſervi formam pro ſe ipſa, hoc eſt, ſecundum propriæ naturæ rationem, colendam dixerit, & non omnium dominam, & non potius per ſocietatem, qua beatæ, & ex ſe naturaliter Domini Unigeniti naturæ conjuncta eſt, veneratur; anathema ſit. In libris editis.

Contradictio Marii Mercatoris.

CONTRADICIT CATHOLICUS. Nullus vnquam chriſtianorum ſeparavit & diviſit, per diſtantiam ſeu differentiam meritorum, vnum & eumdem Deum Dei Filium, JESUM CHRISTUM, vt eum ſibi ipſi in diverſa dignitate duplicem, ac ſic diſparem demonſtraret.

ANATHEMATISMUS NONUS SANCTI CYRILLI.

Εἴτις φησὶ τὸ ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν δεδόξασθαι παρὰ τοῦ πνεύματος, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χορηγοῦντος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ λαβόντα, τὸ ἐνεργεῖν δυνάσθαι κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ τὸ πληροῦν ἐν αὐτοῖς θείας δυνάμεις, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμά φησι, δι' οὗ καὶ ἐνήργησε θείας δυνάμεις· ἀνάθεμα ἔστω.

CYRILLUS dixit: Siquis eum, qui vnus eſt Dominus JESUS CHRISTUS, glorificatum eſſe ab Spiritu ſancto, tanquam aliena potentia, qua per eum vteretur, ab eoque meruiſſe operari poſſe adverſus immundos ſpiritus, & per ipſum impleſſe divina ſigna, & non magis proprium ejus eſſe Spiritum ſanctum dicat, ſicut & Patris, per quem ſigna operatus eſt; anathema ſit. Verſio Marii Mercatoris.

ANATHEMATISMUS NONUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis formam ſervi conſubſtantialem eſſe dixerit Spiritui ſancto, & non potius per illius mediationem, eam, quæ eſt ad Deum Verbum ab ipſa conceptione, habuiſſe dixerit copulationem, ſeu conjunctionem, per quam in hominibus communes ſimul nonnunquam & mirandas curationes exercuit, & ex qua fugandorum ſpirituum eveniebat eſſe poteſtatem; anathema ſit.

SIQUIS formam ſervi conſubſtantialem eſſe dixerit Spiritui ſancto, & non potius per illius mediationem, quæ eſt ad Deum Verbum, & ex ipſa conceptione habuiſſe dixerit conjunctionem, per quas communes nonnunquam in homines miranda curatione exercuit, & ex hoc curandorum ſpirituum eveniebat eſſe poteſtatem; anathema ſit. In libris editis.

Contradictio Marii Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Quam mediationem, inter Deum Verbum & Spiritum ſanctum, affert inauditam ſæculis omnibus, & omnibus hominibus, ſcire non poſſumus; cum vnam eſſe mediationem ſcripturæ divinæ teſtentur, his

1. Tim. 2. v. 5. Pauli Apoſtoli dictis: *Unus enim mediator Dei & hominum homo* JESUS CHRISTUS.

Eph. 2. v. 14. Et iterum: *Ipſe enim, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias in carne ſua, legem mandatorum in decretis evacuans, vt duos condat in ſemetipſo in vno novo homine, faciens pacem.* Et cætera, quæ inſerere longum eſt. Quid ergo ſibi vult iſta novitas inaudita, niſi vult etiam ab Spiritus ſancti ſubſtantia Chriſtum ſeparare; nec eum ex ſe potuiſſe ſigna & virtutes, ſine hujus ea mediatione, vel etiam auxilio operari?

ANATHEMATISMUS DECIMUS SANCTI CYRILLI.

Verſio Marii Mercatoris.

Eph. 5. v. 2.

CYRILLUS dixit: Pontificem confeſſionis noſtræ Chriſtum factum eſſe, ſancta ſcriptura deſignat: *Obtulit enim ſeipſum Deo Patri pro nobis in odorem ſuavitatis.* Siquis ergo pontificem noſtrum & apoſtolum alium dixerit eſſe factum, præterquam ipſum Deum Dei Verbum, quando factum eſt caro, & ſecundum nos homo, ſed quaſi alterum, præter ipſum, ſpecialiter hominem ex muliere; & ſiquis dicit, quia pro ſe obtulit ſemetipſum oblationem, & non magis pro nobis ſolis: non enim indiguit oblatione, qui peccatum neſcit; anathema ſit.

Ἀρχιερέα δὲ καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γενόμενον Χριστὸν, ἡ θεία λέγει γραφὴ· Προσενεγκομένην ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί. Εἴτις τοίνυν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γενόμενον φησι, οὐκ αὐτὸν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ὅτε γέγονε σὰρξ καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός. ἢ Εἴτις λέγει ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσενεγκεῖν αὐτὸν τὴν προσφοράν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν· οὐ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν· ἀνάθεμα ἔστω.

ANATHEMATISMUS DECIMUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis illud in principio Verbum pontificem & apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe, ſeque ipſum obtuliſſe pro nobis dicat, & non Emmanuelis eſſe apoſtolatum potius dixerit, oblationemque ſecundum eamdem dividat rationem; ei qui vnivit, & illi qui vnitus eſt, ad vnam ſocietatem Filii, hoc eſt, Deo quæ Dei ſunt, & homini, quæ ſunt hominis, non deputans; anathema ſit.

In libris editis.

SIQUIS illud in principio Verbum pontificem & apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe, ſeque ipſum obtuliſſe pro nobis dicat, & non Emmanuelis eſſe apoſtolum dixerit, oblationemque ſecundum eamdem rationem ei tribuat, qui vnivit ſiquis vnitus ad vnam communitatem Filii, hoc eſt, Deo quæ Dei, & homini quæ ſunt hominis; anathema ſit.

Contradictio Marii Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Ecce iterum cum ſuo, quia ipſius ſemper dicendus eſt, Emmanuele, quam manifeſtus apparuit! Cui propria merita ſeparatim conſignat, tanquam infimo & longe inferiori, quam ille eſt alius, quem decernit, non eſſe nobiſcum Deum; naturaliter tamen Deum, qui illum dignatione conjunctionis, vocabulo ſeu nuncupatione, non autem natura, faciat Deum.

ANATHEMATISMUS UNDECIMUS SANCTI CYRILLI.

Verſio Marii Mercatoris.

CYRILLUS dixit: Siquis non confitetur carnem Domini vivificatricem eſſe, tanquam propriam ipſius Dei Verbi, ſed quaſi alterius cujuſpiam, præter ipſum, conjuncti quidem ſecundum dignitatem, aut ſecundum quod ſolam divinam inhabitationem habuerit, & non potius, vt diximus, vivificatricem eſſe, quia facta eſt propria Verbi Dei, cui omnia vivificare poſſibile eſt; anathema ſit.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι, καὶ ἰδίαν αὐτὴν τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν συνημμένην μὲν αὐτῷ κατ' ἀξίαν, ἤγουν ὡς μόνῃ οἰκήσιν ἐσχηκότος, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιὸν, ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωοποιεῖν ἰσχύοντος· ἀνάθεμα ἔστω.

ANATHEMATISMUS UNDECIMUS NESTORII.

In MMSS. codicibus.

NESTORIUS dixit: Siquis vnitam carnem Verbo Deo, ex naturæ propriæ possibilitate, vivificatricem esse dixerit, ipso Domino & Deo pronuntiante: *Spiritus est qui vivificat; caro autem nihil prodest;* anathema sit.

In libris editis.

SIQUIS vnitam carnem ex naturæ propriæ possibilitate vivificatricem esse dixerit, ipso Domino & Deo pronuntiante: *Spiritus est qui vivificat; caro nihil prodest;* anathema sit. *Spiritus est Deus,* ac non pronuntiatum est. Siquis ergo Deum Verbum carnaliter secundum substantiam carnem factum esse dicat; hoc autem modo & specialiter custodit, & maxime in Domino Christo post resurrectionem suam discipulis suis dicente: *Palpate & videte, quia spiritus ossa & carnem non habet, sicut me videtis habere;* anathema sit.

Ioan. 6. v. 63. Ioan 4. v 24. Luc. 24. v. 39.

I. Contradictio Marii Mercatoris.

CATHOLICUS CONTRADICIT. Claudendæ christianæ aures, ne tantam tamque apertam blasphemiam audiant. Ait namque, carnem Christi per suam naturam vivificatricem non esse, & adhibet evangelicum testimonium, & id impietati suæ existimat convenire, quod quam sceleste & violenter attraxerit, ipsa veritas evangelica feriat oculos ejus. Nam ibi tunc dictum est: *Spiritus est qui vivificat, caro nihil prodest;* quando Christus docebat Apostolos, secundum interiorem hominem, id est, non carnaliter, sed spiritualiter vivere oportere, & secundum hoc intelligere, quæ audiebant. Ubi recte convenit dictum: *Spiritus est qui vivificat; caro nihil prodest.*

II. Et hic insanissimus, vt inutilem & fragilem, atque infirmam esse carnem Christi persuadeat, ad suum blasphemum sensum sententiam hanc Salvatoris violenter attraxit, tanquam de sua carne ille dixisset, carnem nihil prodesse. Et vbi est Domini illud dictum? *Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobismetipsis.* Quam totam evangelicam circunstantiam ad confutandum eum, vel sequaces ejus, inserere necessarium, & plus quam vtile duximus.

Ioan. 6. v. 54.

III. Dixit ergo JESUS: *Amen, amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cælo; panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis hunc panem. Dixit ergo ad eos* JESUS: *Ego sum panis vitæ; qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet vnquam: sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non credidistis. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non ejiciam foras; quia descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, vt omnis qui viderit Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in*

Ioan. 6. v. 31.

novissimo die. Murmurabant ergo de eo Iudæi ad JESUM, *quia dicebat: Ego sum panis, qui de cælo descendi, & dicebant: Nonne hic est Ioseph filius fabri, cujus nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit, quia de cælo descendi? Respondit ergo* JESUS, *& dixit: Nolite invicem murmurare. Non potest ad me venire quispiam, nisi eum Pater, qui me misit, attraxerit, & ego resuscitabo eum in novissimo die. Scriptum est enim in Prophetis, & erunt omnes docti Dei. Omnis ergo qui audit a Patre, & didicit, venit ad me; non quia Patrem vidit quisquam, nisi qui est a Deo, ipse vidit Patrem. Amen, amen dico vobis, omnis qui credit in me, habet vitam æternam. Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt; hic est panis qui de cælo descendit, vt qui manducaverit ex eo, non moriatur. Ego sum panis vitæ, qui de cælo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est pro sæculi vita. Litigabant ergo Iudæi ad invicem dicentes: Quomodo potest iste dare nobis carnem suam manducare? Dixit ad eos* JESUS: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobismetipsis. Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die: caro enim mea est vere cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut enim misit me Pater, & ego vivo per Patrem, qui manducat me, & ille vivet per me. Hic est panis qui de cælo descendit, non sicut manducaverunt patres vestri in deserto manna, & mortui sunt; qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Hæc dixit docens in synagoga in Capharnaum. Multi ergo audientes de discipulis dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest audire eum? Sciens autem* JESUS *apud semetipsum, quia murmuraverant de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc ve-*

offendit; si ergo videritis Filium hominis ascendentem in cælum, ubi erat prius. Spiritus est qui vivificat, caro nihil prodest.

IV. Sed quid miramur, cum hoc fecisse de Evangelii testimonio, cum & illud aliud similiter violenter attraxerit, & abusus sit ad impietatem sensus sui, quo putavit evangelica auctoritate ei robur afferre, Ioan. 3. v. 6. ubi dictum est: *Quod de carne natum est, caro est; quod de Spiritu, Spiritus est.* Namque hoc testimonium adhibuit in illo insipientissimo tractatu, in quo primo de virgineo partu disputavit. Quo in loco sic dixit: Ibidem. *Non peperit Deum Maria, vir optime;* quod enim de carne nascitur, caro est, & quod de spiritu, spiritus est: *sed peperit hominem deitatis instrumentum, & hominem portantem Deum.* Cum illo tempore ad Nicodemum archisynagogum tunc non credentem dictis Salvatoris, sermo esset, & quia carnaliter saperet, cum audiret: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest salvus fieri;* retulit ille: *Quomodo potest istud fieri? Nunquid senex iterum introibo in uterum matris meæ, ut renascar?* Tuncque, notata stultitia ejus, qua, ut dixi, non spiritaliter, sed carnaliter saperet, aperte audivit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum Dei;* sive ut alibi scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit denuo;* vbi subjunxit: *Quod de carne natum est, caro est.* Ioan. 3. v. 5. Ibidem.

Hæc cum ita sint, vbi & quando adhibendum iste putavit dictum hoc: *Quod de carne natum est, caro est?* scilicet ut Deum Christum ex virgine natum negaret. Namque hoc testimonium, quid ei proficit, nisi ut, qui ex carne virginis caro natus est, purus homo sit tantum, in quo Deus Verbum habitare dignatus est. V.

Anathematismus duodecimus sancti Cyrilli.

Versio Marii Mercatoris. Cyrillus dixit: Siquis non confitetur Deum Verbum carne passum esse, & carne crucifixum, & mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod est & vita, & vivificator, tanquam Deus; anathema sit.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ, καὶ σταυρῷ γευσάμενον σαρκὶ, γεγονέναι τε πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν κατὰ ζωὴν ὄντα, ὡς ζωοποιὸν καὶ ποιήσαντα ἐγερτικόν.

Anathematismus duodecimus Nestorii.

In MMSS. codicibus. Nestorius dixit: Siquis confitens passiones carnis, has quoque Verbo Dei & carni simul, in qua factus est, sine discretione dignitatis naturarum, tribuerit; anathema sit.

Siquis confitens passiones carnis, eas quoque tanquam Verbo Dei tribuit, quas etiam carni in qua factus est, adhibuerit, non discernens dignitatem naturarum; anathema sit. In libris editis.

I. Contradictio Marii Mercatoris. Catholicus contradicit. Quid furit incassum? Quid insanit inaniter? Nemo nisi mente captus, dum tamen christianus, illi ineffabili divinæ naturæ, secundum ipsam vivam essentiam vel naturam, vel quas passiones caro nostra, vel quas animus perturbationes, & mobilitates, aut ex lætis, aut ex tristibus patitur, tribuit, quia nec animæ humanæ corporeos dolores assignat: est enim in his impassibilis, quia & immortalis, quamvis proprias suas, ut supra memoravimus, habeat ex mobilitate passiones. Tamen quamdiu in consortio carnis suæ degit, ut doloribus illius compatiatur ex tristitia, necesse est, nihil ipsa, ut diximus, doloris patiens in sua essentia vel natura. Ita incomparabiliter, & inæstimabiliter, atque inenarrabiliter illud Verbum, Dei Filius, Deus gerens hominem compositum ex anima & corpore, rectissime dicitur passus, quidquid illa suscepta humanitas pertulit: ipsius enim propria tota humana illa substantia erat, quam sanandam suscepe-

rat, sibi conjungens, vnum se totum cum illa faciendo, & cum illa Deus manens quod erat, existens etiam homo.

Homo quoque Deus ad judicandum est venturus, secundum Prophetæ dictum, qui visibilem dicit esse venturum: *Videbunt*, inquiens, *in quem compupugerunt.* Et alius Propheta: *Et homo est, & quis cognoscit eum.* In actibus autem Apostolorum, Angeli ad eosdem Apostolos: *Viri Galilæi, quid miramini aspicientes in cælum? Hic* Jesus, *qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet, sicut vidistis eum euntem in cælum.* II. Zach. 12. v. 10. Act. 1. v. 14.

Hæc dicit iste, &c.] Videtur Mercator Nestorii sententiam perinde interpretatus, ac si dixisset, Emmanuelem non esse Deum Verbum, sed eum, qui nobiscum Deus idcirco appellatur: non quia Deus, sed quia nobiscum est, atque inhabitavit humanam naturam, quam ex Virgine suscepit. Hinc ipsum arguit multiplicis flagitii, & primo quidem impietatis, quod Verbum negaret habitasse in nobis: deinde ethnicismi, quod duos deos

admitteret, vnum æternum, alterum temporalem: tum malæ fidei, quod eodem tempore affirmaret & negaret, beatam Virginem esse Deiparam: postea consensionis cum Samosateno de Verbo non substantiali: tandem ignorantiæ, quod ex verbis Cyrilli, *carnem factum*, concluderet Verbum dici in carnem versum: denique societatis cum Manichæo volente Verbum non reipsa, sed in speciem suscepisse carnem.

AB ANNIS QUADRINGENTIS, ET EO QUOD EXCURRIT.] Hinc colligitur tempus, quo scriptum est hoc opus, quinto scilicet sæculo, jam tertia fere parte decurso. Colligitur quoque satis manifeste auctoris ætas, etiamsi aliunde evidenter se prodat.

POST ADMONITIONEM, &c.] Sæpius canonice ante concilium Ephesinum admonitus est Nestorius, vt beatam Virginem confiteretur Θεοτόκον: nempe a Cyrillo prioribus synodicis literis; deinde a Joanne Antiocheno, quamquam fuit amici potius consilium; denique a sancto Celestino potestatem sedis suæ adhibente. Cujus admonitionis fiat mentio divinare non licet.

NOSQUE SYCOPHANTÆ ET INVIDI, &c.] Hinc tria conjicio: primum, auctorem hujus operis scripsisse tunc, cum adhuc Constantinopoli Nestorius conciones haberet: secundum, Mercatorem ipsum, qui auctor operis, habitum pro publico ipsius accusatore, ideoque male audiisse apud vulgus, Episcopi atribus illusum: postremum, Nestorium loco Joannis Evangelistæ abusum fuisse, quem, cum de vnitate naturæ intelligi debeat, de consensione voluntatum acceperit, Arianorum more.

ITAUT HINC PUTET CONFICI, &c.] Calumniam passus est ab omnibus fere Cyrillus propter primum anathematismum, quasi innueret in eo Verbum in carnem commeasse; calumniam depulit sexcentis locis, nec tamen potuit se purum suspicionis præstare.

Vide dissert. de hæresi Nestoriana, Serm. II.

MANENS ENIM DEUS VERBUM, &c.] Locus hic, aut similis alius Cyrilli arguitur ab Eutherio, qui cum perinde atque Nestorius, de vnitate κατ' ἀξίωσιν, interpretatus esset conjunctionem Verbi cum humanitate, malignèque catholicis invidiam facere tentasset, quasi Verbum in carnem mutatum asserirent, subjunxit hæc verba: *Quæ sunt vero adversariorum argutiæ?* Quod erat, mansit; quod non erat, factus est. *Igitur aut divisa est natura individua, & partium quidem vna mansit, altera mutata est; aut totum mutatum est, aut opinione factum est, aut dici illa quidem debent, intelligi non debent. Quis igitur verbi nihil significantis vsus?*

SIQUIS IN VERBI DEI, &c.] Vidit Petavius, corruptam esse lectionem, & sensum, quem Mercator expressit, vi intelligentiæ assecutus; correxit hunc in modum: *Siquis in Verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum mutationem divinæ substantiæ factam esse dixerit, ejusque divinæ naturæ carnem capacem dixerit, ac partialiter illam vnitam carni; aut iterum in infinitum incircumscriptæ naturæ coextenderit carnem ad accipiendum Deum, eumdemque ipsum natura, & Deum dicat, & hominem; anathema sit.* Desunt tamen aliquæ etiamnum voces, quas Petavius non suppleyit, cum careret contradictione consequente, ex qua sumi debent: *Sed vnum Filium & Christum*: atque ita legi debet pars postrema anathematismi: *Eumdemque ipsum natura, & Deum dicat, & hominem, & non vnum Filium, ac Christum; anathema sit.*

Tom. 4. dogm. l. 6. c. 17.

SIQUIS NON SECUNDUM CONJUNCTIONEM, &c.] Vitiosa vbique lectio, minus tamen apud Mercatorem: vnde quam Petavius non emendavit, Mercatoris auxilio qualicumque, & rerum historia adjuti, possumus, nisi fallor, ad verum & pristinum statum reducere. Sic ergo legendum: *Siquis non secundum conjunctionem, vnum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuel; sed secundum naturam, & vtramque etiam substantiam, tam Dei Verbi, quam & assumpti ab eo hominis, in vna Filii connexione, etiam nunc inconfuse servatam, minime confiteatur; anathema sit.* Suam enim Nestorius hæresim tradit de pura naturarum συναφείᾳ, hominisque pura assumptione morali, vniusque Filii dissimulata prædicatione; simulque criminatur catholicos, quasi confundi naturas dicerent, aut converti saltem post resurrectionem.

DEI FILIUM UNUM ESSE, &c.] Opinor scriptum fuisse a Nestorio, *Jesum*, pro hac voce, *vnum*: quamquam constare potest vtrumque sensus, etsi retinetur, modo significet id quod ex assumptione hominis a Deo, ac vnitione vtriusque naturæ exstitit, id est, Emmanuel, nobiscum Deus: duos enim Filios intelligetur Nestorius introducere, vnum natura, alterum gratia, seu positione, vt ait Mercator.

POST INCARNATIONEM, &c.] Non credo vsum fuisse Nestorium voce ἐνσαρκώσεως, quæ incarnatio est, sed εἰς ἀνθρωπησιν, quæ quasi inhumanatio: illam enim raro adhibet, vt vitare videatur, tanquam catholico dogmati consonantiorem; istam vsurpat frequentius, ad dissimulandum, voce alioquin catholica, errorem de puræ ἑνώσεως vnione inter Verbum & hominem.

SERVI SANE FORMAM, &c.] Explicandus fuit locus alioquin obscurus, propter vitium lectionis, quod in manuscriptos codices idem ac in editionem vulgatam irrepsit. Legendum igitur, *servique formam cum Deo Verbo initium non habere, & hanc*, &c. Nestorius porro prima parte sui capituli catholice locutus, secunda catholicis crimen affinxit, quasi sentirent, carnem Christi coæternam Verbo: hinc ipsum Mercator, & inconstantiæ, & calumniæ accusat.

UNIGENITI EUM APPELLATIONIS, &c.] Restitutus fuit a nobis locus admodum vexatus vtrobique. nam in ipsis quoque manuscriptis codicibus, quibus vsi sumus, nullo sensu legebatur: *Vnigeniti eum appellatione confiteatur, eumque participem magis factum.*

VERSURAM SOLVIT.] Versuram solvere, quod habetur apud Terentium, id ipsum est, quod expectatione nihil proficere, etiamsi quis se verset in varias partes, quo declinet impendens malum.

SIQUIS EUM, QUI UNUS EST, &c.] Fatendum est a Dionysio Exiguo plures alios, Dionysium a Mercatore, Mercatorem vitio exemplaris Græci deceptum; nec fraudem hactenus ab eruditis deprehensam, propter vitium interpunctionis, & anticiparum forte quoddam judicium de anathematismis, veluti sint oracula, sua sibi obscuritate venerationem facientia. Sic ergo se habet textus Græcus rite interpunctus: Εἴπερ φησὶ, τὸ ἓν υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν δοξάζεσθαι παρὰ τῆς πίστεως, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει, τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χρώμενον· ἢ παρ' αὐτῷ λαζόντα τὸ ἐνεργεῖν,

&c. Id est: Siquis dixerit eum, qui vnus est Dominus JESUS CHRISTUS, glorificatum esse a Spiritu, tanquam aliena sibi virtute, & ipsius (Spiritus) propria vteretur, & ab ipso (Spiritu) acceperit, &c. Legit vero Mercator ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει τῷ διὰ αὐτὸν χαρίσματι.

ET SUBJUNGIT, &c.] Procul dubio hæc omnia, quamvis sint in editionibus vulgatis, delenda fuerunt: nec enim pertinent ad contradictionem anathematismi catholici, nec eodem modo concepta sunt, quo priora, imo nec subjunctam habent solemnem formulam, anathema sit; nec tandem eorum vllam facit mentionem catholicus contradictor.

QUOD DE CARNE NATUM EST, &c.] Habentur illæ voces, vt & reliquæ, sermone primo. *Num. 7.*

HOMINEM PORTANTEM DEUM, &c.] θεοφόρον, vox illa vbique passim a Cyrillo exagitatur, tanquam veneni plenissima. Vide dissertationem de hæresi Nestoriana, vbi explicantur voces, quæ cum catholico sensu acceptæ sint a Patribus superioris ævi, rejici debuerint a defensoribus fidei catholicæ adversus Nestorium, propterea quod eas in pravum sensum detorqueret. *Vide homil. paschal. XVII.*

DISSERTATIO MARII MERCATORIS,

seu

APPENDIX AD CONTRADICTIONEM XII. ANATHEMATISMI NESTORIANI,

Quæ refutatio secundi sermonis, & posteriorum duorum, ac secundi anathematismi retractatio.

I. Perstringitur id quod est in sermone postremo *num.* 4. sed paulo scrupulosius.

PORRO autem illud ejus, quod in superiore sermone vel tractatu legitur, qui est circa finem quaternionis ad locum, vbi signum asteriscorum est, indiscussum remanere non debet, vbi magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur. Vult enim quod Christus a Matthæo neutræ naturæ esse prædicatus sit. Quod si ita est, quod absit: ergo nullius erit, nisi forte, quod ejus capitis periculo dictum sit, belluinæ.

II. Fons erroris, quod Christus duplex pronuntietur.

Hanc autem illi cum impietate vecordiam vltimam parit pravus sensus ejus, quo duplicem Christum pronuntiat, velut hominem & Deum a se natura divisos, cautissimus quasi & rationis liquidæ disputator: & non videt alterum hæreticum vaniore cautela occurrentem sibi, qui ei Christum apud se fabricatum triplicem ingerat, ex anima scilicet, & corpore, & Deo.

III. Qui obiter refellitur instantia errantis Apollinaris.

Quid si ei Apollinaris quoque in faciem veniat, quemlibet communem hominem τριμερῆ τὸν, ex anima, & corpore, & mente definit; aliud mentem esse volens, seu rationem, aliud animam diversæ scilicet naturæ, diversæque substantiæ: qui quamvis in Christo mentem, seu rationem non fuisse, sed animam sine mente; pro ea autem Domini Verbum, quod officium mentis impleret, cum impietate deliret. Tamen siquid ille prevaluisset, quod absit, vt homo communis, vt diximus, triplex esse crederetur. Nonne hic insanissimus magister quadruplicem nobis intulerat Christum, ex anima, corpore, mente, & Deo?

IV. Validus vrgetur exemplo communis hominis.

His igitur deliramentis omissis, Christum nos, Deum ab æterno Verbum, apud Patrem carnem factum, id est, hominem factum confitemur, ex anima rationali & corpore, manente in eo incommutabili atque inconvertibili, cum Patre & Spiritu sancto, divina natura, vnum totum indivisum a sua carne & anima, vt diximus, rationali, non duplicem dicendum, non triplicem, quia nec homo communis vnus ex anima rationali & corpore duplex, aut triplex vnquam dici potuit, sed in singularitate status sui vnus & vna substantia: ita & illa ineffabilis divina Filii Dei majestas in sua persona & substantia vna est, cum assumpta anima sua compote mentis suæ sive rationis, & solido ac perfecto corpore suo, nihil harum ab istis vanissimis & impiissimis dupli, vel tripli appellationum admittens, propter

vnitatem, vel singularitatem, in qua & hominem susciperé & gerere placuit, ex seque Deo & illo facere vnum Dominum Jesum Christum, cum Patre & Spiritu sancto, in Trinitate vnum Deum manentem in sæcula. De quo Joannes Apostolus in epistola sua prima, ita ait: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, & vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ palpaverunt de Verbo vitæ, & vita manifesta est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis; quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio ejus* Jesu Christo.

Et testimonio Joannis Apostoli. 1. *Ioan.* 1. v. 1.

Quid etiam in secundo folio quaternionis noni codicis hujus, (vbi hoc signum est) ab illo dictum contineatur, cautus & prudens lector attendat. Cum enim miræ fatuitatis & dementiæ hic homo sit, impietatis autem absurdissimæ, mirandum est, hunc ita vecordem sequaces vel auditores sensus alicujus homines habere potuisse. Ne igitur sanctam Mariam virginem Θεοτόκον confiteatur, quid vanus dicat, sollicite videamus: *Nusquam*, inquit, *Nicænum concilium ausum est dicere, quia Verbum Deus natus est ex Maria virgine; ait enim: Credimus & in vnum Dominum* Jesum Christum. *Attendite, quia prius cum Patres posuissent Christum, quod duarum naturarum conjunctionem demonstrat, non dixerunt in vnum Deum Verbum, sed acceperunt nomen, quod significat vtrumque*, &c.

V. Arguitur locus Nestorii ex sermone III.

Cum itaque Jesus Christus non sit huic ipsi (concilio) aliud, nisi Dominus, qui Dominus Dei Verbum, Deique Filius sine dubio est, quique cum assumpto suo corpore, & anima rationali integer homo factus, in illius sanctæ feminæ vtero figuratus, atque procreatus, procedensque jam totus Deus atque homo, totum & totus inseparabiliter vnum atque vnus est. Hic ipse magister insanus, vnde Jesum Christum saltem Dominum dicit, si ei Verbum Dei non est? Neque enim vlli dominatio competit, nisi soli Deo. Anne hoc doctor egregius non novit? Si igitur Jesus etiam Deus non est apud illum, ab ipso, & in ipso, & cum ipso conceptu & partu; vt recte genitrix Dei, id est, secundum rectissimam veterum Patrum definitionem Θεοτόκος sit, vnde illi saltem Dominus visus est esse?

VI. Et refellitur ex ipso Nicæno symbolo dicente Christum Dominum.

Deinde Christi nomen quis ei dixit, vel vbi somniavit, duarum esse nomen significativum naturarum, cum magis hominem hoc nomen apud homines exprimat? intelligendum enim est ἀπὸ τοῦ χρίσεως, id est, ab vnctione dici, quasi vnctum, quod Dei naturæ non competebat.

VII. An Christi nomen sua propria vi significet duas naturas.

Accedit illud ejus inæstimabilis fatuitatis, quo dicat, dixisse illud sanctum concilium: *Credimus & in vnum Dominum* Jesum Christum, *vnigenitum, qui de Deo Patre natus est, consubstantivum, id est, ὁμοούσιον Patri, qui propter nos descendit.* Jesus certe, vt ipse vult, homo est; dicatur quæso, quomodo ei, vel apud eum, Patri Deo consubstantivus est, nisi tanquam Deus ex Patre genitus Deo? Aut iterum quomodo ei Deus non est, qui de Maria est? Si natus ita est, quomodo sensit & pronuntiavit concilium Nicænum, & huic verbo tantum tenus placuit confiteri? Quid ergo solidum? Quid sanum? Quid integrum apud ipsum est?

VIII. Nestorii ἀγγῖπε λογία prior.

Accedit etiam aliud impietatis deliramentum, dicentis prætermisisse illos Patres pronuntiare, credere se in Deum Verbum Filium vnigenitum; sed dixerunt, inquit, vnum se credere Dominum Jesum Christum, consubstantivum Patri, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt; tanquam Deus Verbum apud istum Filius non sit, sicut in superiore ejus sermone apertius declaratur. Quæ hujus hæc vanitas? Quæve dementia? Quod ludibrium potius in tam inconstanti sermone, non minus stulto, quam impio? Ut Verbum Dei, Dei Filius ei non sit; vt Jesus ei sit ex medietate Deus, ex medietate homo, & idem tamen Verbum Dei Filius esse non possit? Modo sit consubstantivus natusque ex Deo Patre, Deus verus de Deo vero, lumen de lumine: postea vero horum nihil proprium naturaliter habens, sed sola nuncupatione alterius particeps divinæ dignitatis, tanquam homo natus ex tempore.

IX. Posterior alia.

Claudendæ sane christianæ aures, cum dicitur, Filii nomen non significare Verbum illud Patris, quod ex ipso, & in ipso est. Ad quod testimonium esto, lector, attentus: *Misit*, inquit, *Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege*; videlicet vt quia natus ex muliere non est Deus, Verbum Filius ei non sit, sed alius, qui potuit nasci partu mulieris.

X. Nestorius negat Verbum esse Filium ante Incarnationem. *Gal.* 4. v. 4.

Certe superius illi placuerat Patrum sententia, Jesum Christum Patri Deo consubstantivum esse, Deum de Deo vero, lumen de lumine; & rectissime placuerat: quid illi de Verbo Dei, quod in principio apud Deum erat, & Deus erat, subito iterum visum est, vt Dei Filius non sit? Aut Jesum Christum, qui consubstantialis Deo Patri est, & Deus verus de Deo vero, & lumen de lumine, sicut

XI. Idipsum rursus ostenditur.

ot optime placuerat, Patres Nicæni definiisse concilii, Deum non esse, vt totus, & totum, vnus & idem & vnum quidquid est, & de illo dicitur, & quo pacto enuntiatur, intelligi debeat, & sentiri. Qui tametsi factus est homo, vt Joannes Evangelista fidelissimus & veracissimus testis est, quia *Verbum caro factum est*, & id dubium non est. Non est negandum, quod hic ficte erubescit, *factum esse sub lege*, & in se vniversa susceptisse, quæ tanquam homo factus gerere debuit: sed sic non est negandum, imo totis viribus confitendum, vt manente apud eum deitatis impassibili ex omni parte natura, susceptа ab eo ista esse credantur.

Ioan. 1. v. 14.

XII. Arguitur locus Nestorii, quo dicit, Christum esse sui dominum.

Quis autem etiam hoc ejus aliud deliramentum æquo animo ferat, quo ait CHRISTUM JESUM suum ipsius dominum esse? Cujus verba sunt ista: *Hoc autem dico*, inquit, *vt noveritis, quam superexcellens, & summa quædam conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro conspiceretur; erat enim ipse & infans & infantis dominus.* Quis vnquam sui esse dominus dictus est? Sed hic cum vult & conatur quartam introducere in sancta Trinitate personam, atque substantiam, miræ stoliditatis est, & impietatis maculis inquinatus.

XIII. Refellitur sermo penultimus.

Quartum quoque tractatum ejus, qui in isto codice continetur, diligentius, & sollicitius considerandum admonemus, cujus initium istud est: *Dulcem nobis præcedens doctor mensam caritatis apposuit*, &c. Ad cujus loca pervidenda, quæ hic exponere curavimus, signa * labyrinthorum apposita lector inveniet. Ibi namque inter Samosatenum Paulum & Photinum, magistros suos, (purgare se studens, tanquam ab eorum doctrina alienus) differentia quæ sit, molitus ostendere est, atque ita ait: *Paulus quidem in eo, quod dicit Christum hominem solum, & tunc initium habere, ex quo de Virgine natus est*, &c. Quod totum impietatis malum Pauli ab Ebione magis Stoico philosopho tractum est.

* asteriscorum

XIV. De Ebione hæretico negante divinitatem Christi.

Hic tempore adhuc Joannis Apostoli intra Asiam extitit, & Christum hominem communem ex Joseph & Maria natum, & eum vitæ merito omne humanum genus præviisse, proque hoc in Dei Filium adoptatum, ausus est prædicare, asserens se Matthæi, Marci & Lucæ Evangelistarum auctoritatem secutum. Quo tempore Joannes Apostolus contra hunc condidit Evangelium, quo præfatus ait, *in principio esse Verbum, & Verbum esse apud Patrem, & Deum esse Verbum.* Post quam præfationem subdescendens, vt ostenderet, quem illi tres Evangelistæ hominem scripserant, esse etiam Deum, ait: *Quod factum est in illo, vita est.* Et post pauca: *Et Verbum caro factum est.*

Ioan. 1. v. 1.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 14.

Hunc itaque Ebionem philosophum secutus Marcellus Galata est: Photinus quoque, & vltimis temporibus Sardicensis Bonosus, qui a Damaso vrbis Romæ Episcopo prædamnatus est.

XV. Quem secuti Marcellus, Photinus & Bonosus.

Paulus autem Samosatenus, qui fuit Antiochiæ Episcopus temporibus Aureliani principis, verum est quidem, quod Christum, communiter, vt cæteri, natum hominem ex vtroque parente definit; Verbum autem Dei Patris, non substantivum, sed prolativum, vel imperativum sensit, atque pronuntiavit, non vt fides habet catholica, Verbum in substantia, vel essentia consubstantivum, id est, ὁμοούσιον Filium Dei Patris.

XVI. Samosateni error.

Photinus autem insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit, Verbum Dei quidem non negans esse in substantia; sed hoc extrinsecus in isto, qui ex Maria, more communi conjugum, natus est, JESU inhabitasse peculiariter, & omnia illa per hunc fecisse in terris miracula, quæ in Evangeliis legimus. λογοπάτορα vero, quod hic insanissimus dicit, nesciens quid loquatur ὑοπάτορα Praxeas primus, inde post non multum Montanus, cum sua Prisca & Maximilla pronuntiant.

XVII. Photini error.

Arguitur ignorantiæ Nestorius.

Post hæc autem Sabellius & Marcellus, tempore quo impiissimus Arius extitit, monarchiam se in divinitatis substantia retinere debere putantes, nefando errore decepti, ausi sunt Deum Patrem ipsum sibi Filium, ipsum sibi esse Patrem, ipsum sibi esse Spiritum sanctum, ipsum incarnatum, passum, crucifixum, ipsum a Judæis omnia pertulisse, resurrexisse a mortuis, & omnia peregisse, quæ nos per Christum in persona propria ejus, pro humani generis salute, gestasse credimus & confitemur.

XVIII. Sabellii error.

Differentia itaque inter Samosatenum & Photinum, ista sola est, qua Paulus Verbum Dei προφορικὸν, ἢ προακτικὸν λόγον & ἐνεργητικὸν, id est, prolativum & potestatis effectivum Verbum sensit, non substantivum, quod Græci ἐνδιάθετος dicunt. Photinus autem Nestorii magister Verbum quidem hoc Dei esse in substantia negat, sed esse id Dei Filium non vult; habitasse vero peculiariter, vel adhæsisse CHRISTO JESU de Joseph & Maria nato, nec quidquam hunc plus fuisse quam hominem, cum impietate delirat, qui omnes omnino homines vitæ merito antevenerit.

XIX. Vera differentia inter Samosatenum & Photinum.

Photinum Romana Ecclesia, & participes hujusmodi pravitatis Homuncionitas nominat: Sabellianos vero cum antiquioribus

XX. Nota de Homuncionitis & Patripassianis.

ribus similibus eorum, Patripassianos appellat; quia vt dictum est, ipsum Patrem ipsum Filium sentiunt nomine vnionis, qui aliquando Pater, aliquando Filius, vnus atque idem ipse sit sibi, etiam Spiritus.

XXI. Differentia vna inter Nestorium & Photinum.

Nestorius sane a Photino auctore suo in id tantum dissentit, quod ex virgine Maria Christum asserit natum; in reliquis vero omnibus totus ipsius sequax, signifer, antesignanus est, & in id maxime, quod supra memoratum est, Dei Verbum Dei Filium non esse, nec dici debere, nec vllum, nisi JESUM ex Maria natum, Filium Dei dicendum, qui templum habitantis in se factus, ex indivisa inter se & Verbi Dei societate & conjunctione hoc dici meruit, non tamen esse natura Filium Dei, vt qui ex hac vnione divinitatis privilegia consecutus sit, non ea habens natura, sed gratia.

XXII. Inconstantia Nestorii.

Quod ejus impietatis genus non hic in isto capitulo, sed in aliis scriptis, in isto tamen codice insertis, & tractatibus continetur & legitur. Et inde est, quod catholicus, qui legit, cautus esse debet de varietate & inconstantia, quam vtrum astutia, an vecordia ad alliciendum auditorem habeat, non est facile nosse: quovis tamen pacto, constat eum varium esse, sibique contrarium. Quis autem non agnoscat hujusmodi hominem, aut tanquam astutum captatorem esse fugiendum; aut tanquam excordem, vtpote sibi adversantem, & ex varietate confusum, nullo modo esse sequendum?

XXIII. Retractatur secundus anathematismus.

In illis sane duodecim capitulis, quibus ad hunc ipsum Nestorium sanctus Episcopus Cyrillus scribens, rectam & sanam exposuit fidem, & hic a contrario singulis eis respondendo, contradicendum putavit, secundum ejus contradictionis capitulum retractandum est. Ibi namque ita ait: *Siquis in Verbi Dei conjunctione, quæ ad carnem facta est, de loco in locum commutationem, sive conversionem divinæ substantiæ dixerit esse factam, ejusque divinæ naturæ carnem capacem dixerit, aut partialiter vnitam divinitatem carni; aut iterum in infinitum incircumscriptam cum divina natura coextenderit carnem ad capiendum Deum, eumdemque ipsum natura, & Deum dicat & hominem; anathema sit.* Quasi quisquam similis ei insanus ipsos saltem angelos non cogitet, qui, sicut scriptum est, igniti sunt spiritus; dictum est enim de eis:

Refellitur exemplo angelorum.

Psal. 103. v. 4. *Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam vrentem.*

XXIV. De assumptis corporibus ab angelis.

Angelos ergo, quos frequenter & diversis temporibus ad sanctos quosque missos esse, sicut legimus, credimus quoque; vt his, ad quos missi sunt, possent esse visibiles, humanum habitum gessisse, sumptis corporibus, certum est. Sed vtrum tantum corpora ab his suscepta sint, in quibus illi spiritus pro tempore habitando, animarum rationalium ministerium impleverint; an animata corpora, vatum more, extrinsecus inspiraverint, non est facile & temere horum aliquid affirmandum.

XXV. Causa quæ impulit Apollinarem in errorem, de carne assumpta sine anima.

Quæ præsumpta incerta tanquam certa, & Scripturis minime expressa opinio, Apollinarem Laodicenum, & postea Arianos, (non autem ipsum Arium) & Eunomium quoque, & vltimum Macedonium forte decepit, vt hinc sentirent & pronuntiarent, Christum Dei Filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse; pro anima autem Dei Filium, Verbum Patris in illo suscepto corpore habitasse.

XXVI. Error ille refellitur.

Quod si ita est, stulto vere sensus sui errore decepti sunt: illa enim Salvatoris humana susceptio longe, & vltra quam longe æstimari potest, ab ista angelorum incomparabilis invenitur: quia enim hæc pro redemptione totius humani generis futura erat, oportebat a Salvatore totam & integram, quæ salvanda erat, ac in cælum sublevanda cum ipso, & inseparabilis in vita æterna mansura, totam, inquam, oportebat ab eo humanam gestari naturam. Hæc autem angelorum pro tempore corporalis assumptio, ad exhibendum officium divinitus imperatum, quocumque modo de duobus facta fuerit, id est, vtrum animata, an sine animis corpora habuisse dicantur, in nullo fides catholica læditur.

XXVII. Apollinaris postremus error, Verbum fuisse loco solius mentis.

Quamvis postea Apollinaris in pejus velut emendans, animam quidem fuisse in Christo confessus est, rationem autem seu mentem in ea hominis non fuisse, sed pro ea Deum Dei Filium extitisse cum impietate deliravit.

XXVIII. Refellitur rursum Nestorii, dictum quod Verbum carnem fieri, seu in ipsam converti.

Tot ergo & toties, vt diximus, variis temporibus angeli, sive corporibus tantum sumptis, sive etiam animatis eis susceptis, nunquid commutati & versi ex illa spiritali & angelica sua natura, corporei, vel etiam animales, facti esse vnquam a quoquam dici, vel credi potuerunt? Non vtique; quid ergo ad effundendas nebulas imperitis hic insanus magister molitur ingerere? Itaut siquis dixerit Filium Dei Deum Verbum, secundum Evangelium carnem factum, seu hominem factum, statim tanquam impiissimus, divinitatem in carnem versam esse pronuntians, arguatur.

XXIX. Et istud, quod Christus neque Deus sit, neque homo natura.

Illud autem quod in ipso isto capitulo vltimum posuit, quam impium, quamque vanum sit, videamus. Ait igitur: *Eumdemque ipsum siquis natura & Deum & hominem*

dixerit, anathema sit. Volens duplicem Christum introducere, vel incongrue sapere, quid dixerit, ignoravit. Non enim vidit statim objici sibi posse, neque Deum illum, neque hominem natura esse dixisse; quia idem ipse Christus, cum sit Deus & homo, imo, vt ignatius dicatur & cautius, cum sit homo Deus, & Deus homo, non sit, nisi natura. Si, vt ei visum est, natura non est, (quod in ipsius caput tale dictum & tam impium convertatur) nec aliquid potest esse, quia quod natura non potest esse, prorsus esse nihil potest.

QUOD IN SUPERIORE SERMONE, &c.] Erat ille sermo in codice Mercatoris quintus, reipsa vero est omnium postremus, cujus in parte quarta leguntur hæc verba: *Hinc beatus Matthæus Evangeliorum conscriptor, cum ad generationis venisset arcanum, a neutra natura generationis facit narrationem, sed magis a Christi vocabulo.* Verba hæc, *a neutra natura*, videri potest Mercator motosius vexare: sed quid facias homine, quem Christi caritas vrget, inflammatque in antichristum?

DUPLICEM CHRISTUM PRONUNTIAT, VELUT HOMINEM ET DEUM A SE NATURA DIVISOS.] Christus dicitur a Nestorio duplex multis in locis, sed præsertim
Num. 12. sermone 1. *Duplicem confiteamur, & adoremus vt vnum; duplum enim naturarum, vnum est propter vnitatem.* Observa Mercatorem NATURA posuisse, pro HYPOSTASI.

RATIONIS LIQUIDÆ DISPUTATOR, &c.] Alludit ad ista Nestorii verba sermone
Serm. 4. num. & 3. IV. *Liquida autem divisio dogmatis ista est, qui natus est, & per partes incrementorum temporibus equit, & mensibus legitimis portatus in ventre est, hic humanam habet naturam, sed Deo sane conjunctam. Aliud est autem dicere, quia nato de Maria conjunctus erat Deus ille, qui est Verbum Patris, quod est liquidissimum ac firmum atque irreprehensibile gentilibus*, &c.

UNUS ET UNA SUBSTANTIA, &c.] Substantia pro ὑποστάσει, seu subsistentia ponitur:
In categ. c. de substantia. hypostasis enim apud ipsos quoque philosophos
Lib. 7. metaphysica. substantia prima est; dicitur quoque ab Aristotele substantia ἄτομος. Unde Mercator continuo: *Ita & illa ineffabilis divina Filii Dei majestas, in sua persona & substantia, vna est cum assumpta anima sua*, &c.

JESUM CHRISTUM CUM PATRE ET SPIRITU SANCTO IN TRINITATE UNUM DEUM MANENTEM, &c.] JESUS CHRISTUS dicitur a Mercatore UNUS DE TRINITATE: quæ sententia varias in partes ipsos etiam catholicos distraxit, cum quæreretur, *an vnus de Trinitate passus dici deberet.*

NUSQUAM, INQUIT, NICÆNUM, &c.] Ista leguntur, tum in excerptis Cyrilli,
Excerpt. 1. Cap. 7. tum in libro primo Contradictionum Cyrilli; sunt autem desumpta ex sermone IV.

Num. 4. DEINDE CHRISTI NOMEN, &c.] Ad examen revocat, quæ sunt in vltimo sermone: *Hinc vobis sæpe diximus, quomodo Christus nominis vtriusque sit appellatio significativa, id est, humanitatis & divinæ naturæ. Hinc siquis dicat Christum tantummodo expresse, sciat in isto nomine vtramque significari & connuncupari naturam.*

PHOTINI, &c.] Fuit Sirmiensis Episcopus, quod notum omnibus; non pariter notum, quod ex eadem vrbe oriundus videatur auctor ille, cui Prædestinato nomen fecit Sirmondus. Scribit enim: *Samosateni hæresis instaurata est a Photino Episcopo nostro*, &c. Et: *Photinum dixi nostrum Episcopum fuisse, sicut fuit noster Judas Scariotes Apostolus*, &c. Cum ergo Sirmii Episcopus fuerit Photinus, videtur Sirmiensis ille auctor; at *hæresi 44.* suum dixit Optatum, quem constat Milevitanum fuisse. ait enim: *Parmenianus per totam Africam libros contra nos conficiens, & novos psalmos faciens circumibat, contra quem noster scripsit Optatus.* Verum nostrum dixit Optatum, quomodo & contra nos Parmenianum confecisse libros, religionis scilicet, partisque & fidei ratione, propterea quod pro catholicis Optatus, contra catholicos Parmenianus scribebat. Sed de auctore hujusce libri, quem censura non eruditissima nonnemo vexavit, dicemus aliquando copiosius, si Deus occasionem dederit.

Hæresi 44. *Hæresi 45.*

AB EBIONE STOICO PHILOSOPHO, &c.] De Ebione ea refert Mercator, quæ partim consonant aliorum scriptis; partim nova possunt videri. Consonant omnibus hæresiologis, Christum esse hominem communem, qui ex Joseph & Maria natus, merito vitæ cæteris hominibus præiverit, ideoque in Filium Dei adoptatus sit; consonat & Hieronymo, Evan-
Lib. de script. eccles. c. 15. gelium a Joanne adversus Ebionem maxime conscriptum esse. At nemo tradidit hactenus, quod sciam, hunc hæreticum Stoicam philosophiam secutum fuisse, testimoniumque trium Evangelistarum, Matthæi, Marci & Lucæ, ad suam hæresim probandam, adhibuisse: invaluit enim vulgo, & magnis quidem auctoribus, ab Ebionitis vnum Matthæi Evangelium receptum fuisse; imo Prædestinati auctor, a Luca Antiochiæ damnatos esse scribit. Potuit Mercator de Stoicismi professione ea scribere, de quibus alii silent; potuit & Ebionem dicere philosophum, quia despectis opibus spontaneam paupertatem, quod a scriptoribus traditur, sequeretur. Jam vero Ebionem ipsum credibile est auctoritate Matthæi, Lucæ & Marci visum, cum tria hæc Evangelia jam extarent. Ebionitas postea Marcum & Lucam rejecisse, quia istum patiebantur adversum illum, quia consona Lucæ scripserat.

ULTIMIS TEMPORIBUS SARDICENSIS BONOSUS, &c.] Ad hunc locum observa. Primum, quo tempore vixerit contradictor, nimirum quinquaginta fere annis post prædamnatum a Damaso Bonosum, *quadringentis annis, & eo quod excurrit*, post natum Christum. Deinde, cujus civitatis sedem Bonosus tenuerit, quod ignotum Baronio, Petavioque, atque magni nominis scriptoribus, fuit enim Sardicensis. Postea, qua ratione Bonosus, quem Anysius Thessalonicensis, & Macedonii Episcopi damnarunt temporibus Siricii papæ; dicatur tamen a Damaso prædamnatus, sub nomine scilicet tum Marcelli, tum Photini, quorum hæresim renovavit: illi enim in synodo Romana, ex qua professio fidei a Damaso ad Paulinum Antiochenum missa est, proscripti sunt.

ΑΟΓΟΠΑΤΟΡΑ VERO, &c.] Arguit ignorantiæ aut incogitantiæ Nestorium, qui λογοπάτορα dixit pro ὀπατορα, quam vocem invenit Praxeas, vt suam de Trinitate sententiam vtcumque explicaret. Vide Tertullianum libro singulari contra Praxeam, quem scripsit Montani

erroribus jam infectus: porro autem quod ait Mercator, Montanum quoque ὁμόουσιον dixisse, atque ita adhæsisse Praxeæ, repugnat Epiphanio *Adverſ. hæreſ. l. 2. hær. 48.* scribenti, eadem de Patre & Filio & Spiritu sancto Montanum cum catholicis sensisse. At Epiphanio Socrates obsistit, Montanum Sabellio accensens; imo veteres producens, qui ita sentirent. Cum res sit paulo implicatior, longioriſque otii, id monuisse volui, ne quis Mercatorem argueret.

POST HÆC AUTEM SABELLIUS, &c.] Monarchiæ mentionem facit, cujus cum retinendæ studio Sabellius & Marcellus tenerentur, errore decepti sunt. Qua occasione, observandum, & hæreticos & catholicos μοναρχίας nomen vsurpasse, cum de Trinitate agerent, sed alio sensu alios: nam hæretici monarchiæ voce vtebantur, vt partim vnitatem personarum, partim consubstantialitatem excluderent; catholici, vt a pluralitate deorum fideles abducerent, & vnum in Trinitate ingenitum, qui esset ἀρχὴ ἄναρχος, vt Patres Græci loquuntur, ostenderent.

PHOTINUS AUTEM, &c.] Mirum quod hic dicitur de Photini differentia a Samosateno, quasi ille Verbum Dei substantivum agnoverit, iste prolatitium duntaxat, & energeticum: si enim ita se res habet, quomodo non videtur Mercator sibi ipse pugnare? cum in epistola de discrimine inter hæresim Nestorii & dogmata Pauli Samosateni, Ebionis, Marcelli & Photini, hæc habeat: *In eo quod ſubſtantiale Dei Verbum confitetur*, (Nestorius) *& eſſe ab æterno cum Patre Deum aſſerit, a memoratis recte diſſentit, & fidei recte conjungitur.* Quid *Tom. 4. dogm. l. 1. c. 3.* quod eruditissimus Petavius ex Epiphanio refert, Photinum affirmasse Verbum, quod perinde ac nostrum hypostasi careret, a Deo processisse, & in carnem mutatum esse: verum quia de *Diſſert. 1.* Photini errore futura est copiosior disputatio, vbi cum Nestoriano conferetur, & Mercatoris de Photino sententia veterum testimoniis adjuvabitur, hoc in loco quæstionem indicasse sufficiat.

HOMUNCIONITAS NOMINAT, &c.] *Tom. 10. frag. 26.* Memini me legere apud Augustinum, appellatos eo nomine hæreticos, *qui non neverunt Chriſtum niſi hominem.* Legi quoque apud auctorem *Hæreſi 76.* Prædestinati hæresim Homuncionitarum; sed ab ista, quam memorat Augustinus, diversam: fuit enim quorumdam dicentium, in corpore hominis esse imaginem Dei, non in anima. Verum hanc hæresim sine nomine sectariorum refert Philastrius cap. 49. & ex Philastrio Augustinus hæresi 76. Unde oportet in indicem hæresum Augustini irrepsisse vocem hanc *Melitonii* omnibus incognitam. Hanc hæresim de imagine Dei tribuit Audianis Epiphanius hæresi 70. cui consentit auctor Prædestinati hæresi 50. atque etiam Augustinus hæresi 50. vbi Vadiani vocantur per errorem librariorum.

PATRIPASSIANOS APPELLAT, &c.] Sunt qui Sabellium negent sensisse, quod Pater ipse passus sit. Vide Epiphanium in Anacephalæosi secundi libri ad hæresim 30. Sed audiendus magis Athanasius, cujus hæc sunt verba Marianis consona: *Tales ſunt, qui apud Romanos* *Lib. de ſynod.* *quidem Patripaſſiani, apud nos Sabelliani nominantur.*

NESTORIUS SANE A PHOTINO, &c.] Mirum istud quoque, Nestorium inter & Photinum vnicum discrimen intercedere, quod ille ex Virgine, iste ex conjugio Christum diceret natum; societatem vero præcipuam, quod vterque negaret, Verbum Dei posse dici Filium ante incarnationem: id enim Nestorius pluribus locis videtur negare. Sed diligentius in dissertatione de hæresi Nestoriana totum istud examinandum est.

ANGELOS ERGO, &c.] Argumentum istud ab Angelis corpora assumentibus petitum Eutherius vexat sermone x1. sive illud in Mercatoris operibus legerit, quod opinari quispiam sine temeritate posset; sive apud Cyrillum, vbi etiam habetur.

NON AUTEM IPSUM ARIUM, &c.] Hinc popularis quædam opinio convellitur, qua tribuitur Ario, quod excogitatum est ab Arianis. Verum ea de re in dissertatione sæpius dicta.

CYRILLI
ALEXANDRINI EPISCOPI
APOLOGETICUS
PRO DUODECIM CAPITIBUS
ADVERSUS ORIENTALES EPISCOPOS,
quorum nomine Andreas Samosatenus objectiones scripserat.
Interprete Mario Mercatore.

Quæ duodecim capita.

CYRILLUS epistolæ suæ tertiæ ad Nestorium subjunxerat capita errorum duodecim, quæ quia singula subjectum habent anathema, vulgo anathematismi vocantur, quamquam veteres malebant capitula dicere. Hæc cum accepisset Nestorius, confestim Antiochiam misit ad Joannem Episcopum, rogans vt a præstantissimis duobus suæ diœcesis hominibus, Andrea, Samosateno, & Theodoreto Cyrensi, refellenda, & Apollinarii Ariique errorum damnanda curaret.

A quibus, & cujus impulsu oppugnata.

Quo nomine.

Fecerunt ambo quod rogabantur, scriptumque singuli acerbum pariter atque amarulentum ediderunt, Andreas Orientalium nomine, Theodoretus suo: scripsit enim ille Antiochiæ, iste Cyri. Andreæ objectiones probavit Joannis synodus, misitque, opinor, Alexandriam per Possidonium ipsum diaconum, qui literas Celestini ac Cyrilli ad Joannem attulerat. Theodoretus reprehensiones suas per Phœniciam vicinasque regiones sparsit, imo & in vrbem regiam misit, gratificaturus amico Nestorio: has cum accepisset Evoptius Ptolemaidis Pentapoleos regionis Episcopus, ad Cyrillum misit.

Quo tempore.

Vterque scripsit ante concilium Ephesinum, quod de se testatur Theodoretus in præfatione Pentalogii: vtrique Cyrillus ante concilium respondit, quod vel ex eo constat, quod damnati a synodo Nestorii nusquam meminit, cum tamen magni in rem suam momenti, futurum esset tantum Ecclesiæ judicium.

Quis Andreas Samosatenus vnus oppugnatorum.

Fuit vero Andreas ea tempestate inter Orientales doctrinæ fama pietatisque celebris. Tres extant ad eum Theodoreti epistolæ, prima inter editas a Sirmondo vigesimoquarto numero censetur; altera in quinta synodo reperitur; tertia apud Marium Mercatorem, quo interprete nunc primum editur. Ex prima intelligitur quantam ille sui opinionem apud omnes fecerat: ex secunda, non venisse ad concilium Ephesinum propter adversam valetudinem: ex tertia, pertinaciter adhæsisse Nestorio, neque vnquam in ejus damnationem consensisse, etiam cogente per Aristolaum tribunum Theodosio.

Examinata de ipso Baronii dicta *ad ann. 431. num. 183.*

Mirum sane, quod scribit Baronius, impulsum fuisse Andream a Joanne Antiocheno, post solutum concilium, ad scribendum contra Cyrilli capitula, tulisseque eam pro impietate mercedem, vt ex monacho Constantinopolitano Samosatenus Episcopus fieret: nam primo Constantinopolitanus ille monachus, post pacem Ecclesiarum, cum ad eum scriberet Theodoretus, adhuc erat monachus. Deinde Liberatus tradit, statim acceptis Cyrilli literis, Nestorium a Joanne petiisse, vt a suis argui capitula curaret, idipsumque refert ex Liberato Baronius ad ann. 430. Denique Theodoretus ante concilium se scripsisse testatus est; & ostendimus vtrique a Cyrillo responsum ante ipsum quoque concilium. Cyrillus certe Theodoreto respondit, velut homini ignoto: qui vero fuisset post concilium, cum Theodoretus rem schismaticorum, vel vnus, vel inter primos promoverit? Postremo Andream Theodoretus jam Episcopum, & quidem non ita pridem factum, Epheso literis convenit.

Epist. nunc primum editur Mar. Mercat. interprete. In Brev. c. 4.

Quousque vitam protraxerit.

Incertum, quousque vitam protraxerit, nam quod habet Theodorus lector: *Rabbulas Edessenus Episcopus cæcus erat; Andreas vero Samosatenus accusavit eum, quasi contra duodecim capita Theodoreti scripsisset.* Nihil potest ad chronologiam conducere, cum nihil sit collectaneis hujus viri perturbatius. Non supervixit sane ad annum vsque 451. quo concilium Calchedonense habitum est. In eo enim legitur nomen Rufini Samosatensis, qui cum centesimovigesimo primo loco sententiam dixerit, inter plures sexcentis Episcopos, non ita pridem debuit Samosatensem Ecclesiam regere, quandoquidem credibile est, pro ratione ordinationis recensitos esse Patres. Quare vix Andream reor ad vsque ann. 440. vitam produxisse.

Lib. 2. collectaneorum 12. bibliothec. Patrum.

Qua methodo vsus in arguendo Cyrillo.

Methodus porro, quam in hocce opere servat, ista fere est. Cyrillum arguit non tam erroris, quam quod pugnantia sit locutus: quod vocibus inconsultis & ambiguis vtatur: & quod maligne forte aliquid latentis erroris dissimuler.

Cur duo laudet opera Cyrillo & anathematismis opponat.

Ex duobus autem duntaxat operibus Cyrilli depromit loca, quæ anathematismis opponat, ex epistola nempe ad Ægypti monachos, & homilia paschali XVII. illamque primi tomi nomine, istam secundi appellat. Nam ista duo fuerunt aperti cum Nestorio dissidii prima velut indicia, & quasi belli classica, fuerunt & vbique gentium notissima, cum propter homiliæ com-

munitatem, tum maxime ob epistolæ factam de industria per vrbes, & Constantinopoli maxime, cui Andreas scribebat, dissemination em.

Et discutiendis anathematismis.

Observandum sub finem, admodum pauca ab Andrea asseri, quæ bonum sensum ferre non possint: quare non ita discrepare ipsum a Cyrillo, quin facile, si contentionis studium absit, conciliari queat: asseri dico, quia sententiam Orientalium velut Nestorii nomine anathematismis appetitam subinde exponit, vt hæc elucubratio non tam impugnatio hominis alicujus videri possit, quam vel defensio judiciumque orientalis synodi, vel sententia de anathematismis, tanquam sibi contradicentibus.

Atque hæc causa fuit cur Cyrillus, etsi interdum irascatur, propter importunitatem obtectatorum, mitius tamen cum Andrea quam cum Theodoreto agat: in illo enim provinciam vnam totam, in isto singularem personam, & eam quidem sibi ignotam spectavit.

Cur aliter cum ipso Cyrillus quam cum Theodoreto se gesserit.

Οἱ τῷ πανάγιῳ Θεῷ τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν προσφέροντες, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασι σπουδῆν ἠρτυμένοι, προσκοπτόμενοι μὲν ταῖς βεβήλοις κενοφωνίαις τῶν ἀσεβῶν αἱρετικῶν, ἐρείδοντες δὲ τὸ ἔσω, καὶ κατακεχρυμμένον ὀφθαλμὸν τῆς καρδίας τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, οὕτω τε αὐτὸν πλουσίως δυναμεστώμενοι ἐννοιῶν ἀγαθῶν, τοῖς τὰ ὀρθὰ διαστρέφουσιν αὐτομίσητοι, καὶ μάλα νεανικῶς, μονονοὺ λέγοντες· Σηλοῦσθαι ἐζηλώκαμεν τῷ κυρίῳ.

Viri boni est zelo adversus hæreticos incendi.

QUI suam mentem Deo ter sancto devovere festinant, & veritatis cupiunt inhærere dogmatibus, aspernantur quidem sceleratorum hæreticorum profanos vanosque sermones; intendentes autem intestinum arcanumque mentis oculum divinæ scripturæ, atque inde eam sententiis bonis armantes, in illos, qui recta depravant, constanter exurgunt, prope exclamantes: *Zelo zelati sumus pro Domino.* 3. Reg. 19. v. 10.

Νεστορίου τοίνυν πολλὰς τε, καὶ διαφόρους καταχέοντος βλασφημίας κατὰ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ οὗ καὶ βαθεῖαν ἀναμοχλεύοντος τὸ σπουδαῖον καὶ μέγα τῆς ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, οὐκ ἀκινδύνων εἰδότες τὸ ὅλως γε τούτοις ὑφέλκεσθαι σιγῇ, συμβαλλόμενοί τε πλειστάκις αὐτὸν τῶν τοιούτων ἀπέχεσθαι δυσφημιῶν. ὑπισχνούμενος δὲ πρωτελῶς ποιεῖν, κεχωρηκέναι μὲν ἀναγκαίως ὅτι τὸ χρεὼν σιωπᾶν τοῖς τῆς εὐσεβείας δόγμασιν. ἀποτεμόμενοι δὲ κεφάλαιά τινα τῶν ἐκείνου δυσφημιῶν, ταῦτα χρησίμως ἀνεθεματίσαμεν, ἤτοι τοῖς φρονοῦσιν ἐλέγχοντες αὐτά, πειρώμενοι λέγοντι τῷ μακαρίῳ Γαΐῳ· Εἴπερ ὑμᾶς εὐαγγελίζεταί τις ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται ὑμᾶς παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

Causa confiendi anathematismos.

Duabus prioribus epistolis.

Nestorio igitur multas diversasque blasphemias profundente in Christum omnium salvatorem, & quasi funditus evertente magnum & venerabile Incarnationis mysterium; existimavimus, ingens esse periculum, de his tantis talibusque reticere: itaque eum sæpe numero monuimus, ab hujusmodi blasphemiis abstinere. Sed postquam nihil omnino profecimus, necessario studuimus defendere dogmata pietatis. Notavimus igitur quædam capitula ex ipsius blasphemiis, & ea viriliter anathematizavimus, id est, eos qui eadem cum illo sentiunt; obtemperantes beato Paulo dicenti: *Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit. Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Gal. 1. v. 9.

Ἀλλ' οὐκ οἶδ', ὅπως δεδυσφορήκασί τινες ὅτι τοῦτο λίαν, ἢ ὁμοφρονοῦντες ὄντες, καὶ ἰσογνώμονες, ἢ παθαποιούμενοι μὲν τῇ θεοδιτείᾳ τῷ ὁμοδόξῳ, πειρώμενοι δὲ τῷ ὑπὲρ ὑμῶν πάντως ὑπεκφυγεῖν αὐτὸ, καὶ ποιᾷ κατεγνωσμένοις τοῖς τῆς σωτῆρι συναγωνίζεσθαι ἐθέλουσιν. Ἀλλ' ὦ ἀπόλωλον ἔννοιαν, ὅτι τοῖς ἑτεροδιδασκάλοις ὑπῆμεν, παρῳξύνομεν δὲ αὐτοῖς τὸ εἰς Χριστὸν ἀγάπης ὃ γνήσιον. νῦν δὲ πεπράχασι μὲν, οὐχ ὥσπερ ἐχρῆν ἀμεινον· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· πεπόνθασι δὲ πολεμιωτάτοις, ὧν εἰ γένοιντο ζηλωταὶ, ἀνέδησάν ἂν σὺν αὐτοῖς τὸ ἀφθαρσίας τὸν στέφανον.

Sed nescio, quomodo quidam moleste id tulerint, vel ejusdem amentiæ socii, & consimiles; vel dissimulantes quidem eadem cum ipso sentire, adjuvantes vero communibus modis; & eos, qui pro Christo loqui velint, odio dignos conantes efficere: sed hoc illos consequens fuerat cogitare, quod si magis doctores pravos objurgassent, id ipsum illis Christi dilectionem benevolentiamque comparasset. Nunc vero id egerunt, quod eos gerere minime oportebat: eos enim infestos sibi esse dixerunt, quorum si fuissent imitatores, cum his ipsis capita sua corona sempiternæ gloriæ redimissent.

Hinc offensi Orientales, quorum antistes Joannes Antiochenus.

Quare anathematismos reprehenderunt, subjecta singulis sua objectione.

Reprehenderunt igitur anathematismos quasi non recte factos; deinde singulis opposuerunt suæ mentis inventa, & nescio quas ineptias, sperantes se posse subrepere imperitis, & iis, qui incuriose eorum verba accipiunt.

Ἐπιλαμβάνονται τοίνυν τῶν ἀναθεματισμῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς γεγενότων· καὶ δὴ καὶ ἑκάστῳ τοὐναντίον ἐξαφῶς τὰ τῆς ἑαυτῶν διανοίας ῥήματα, καὶ ἀσυνέτους τινὰς εἰκαιομυθίας, συναρπάσαι οἴονται) τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἀβασανίστως τοῖς παρ' αὐτῶν ἐντυλιχθείσης λόγοις.

Cui objectioni respondet Cyrillus.

Fuit igitur necesse, etiam nosmetipsos illis opponere veritatem, & criminationem inanissimam propulsare, & probare illos maledicos & reprehensores magis quam scrutatores esse totius veritatis. Præpositis igitur singulis anathematismis, subjectis etiam, quæ sunt ab illis objecta, nostra subjunximus, peritos sanctæ scripturæ judices facientes, & eorum rectum suffragium expetentes, qui habent scientiam veritatis.

Ἦν οὖν ἀναλκῆσον, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀντιπαρεξάγειν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀποκρούεσθαι τὴν καταῤῥησιν, ἀποφῆναί τε φιλοσκώμμονας, ἤπερ ἀληθείας ἐρευνητὰς τοὺς διαβολάς. προτάξαντες τοίνυν ἕκαστον τῶν ἀναθεματισμῶν, εἶτα τούτοις τὰ παρ' ἐκείνων συντεθειμένα συνταξάντες, παρεξάραντες τὰ παρ' ἑαυτῶν, τῆς τῶν γραφῶν ἐπιστήμονι, δικαστὰς οἱονεὶ χρεώμενοι, καὶ ψῆφον αἰτοῦντες ὀρθὴν τε, καὶ ἀνεπίπλεκτον τοῖς τῶν εἰδότων τὴν ἀλήθειαν.

Anathematismus primus.

Siquis non confiteatur Deum vere esse Emmanuel, & propterea sanctam Virginem esse Θεοτόκον: peperit enim carnaliter carnem factum Dei Verbum; anathema sit.

Ἀναθεματισμὸς α'.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ τοῦτο Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον· τετόκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio hæreticorum.

Prima pars objectionis, quod imprudenter posita sit vox ista, CARNALITER. *Luc. 1. v. 35.*

Ecquis carnem factum Dei Verbum, CARNALITER natum esse confiteatur? Nam si CARNALITER mater peperit, quomodo jam virgo est? Deinde vbi ponemus dictum illud: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi inumbrabit tibi*; siquidem *carnaliter* juxta ipsum, & non divino modo Virgo sancta peperit? Et quomodo eum stella miris modis apparens indicabat? Quomodo Magi ex Persida, stella duce, adventabant, quærentes eum, qui fuerat natus, & invento offerebant dona, intelligibili atque visibili convenientia? Quomodo angeli de cælo descendentes, generationem ipsius pastoribus mixti cantabant, dicentes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis?* Carnalisne, an divinæ magis hæc sunt generationis indicia?

Matth. 2. v. 11. & 12.

Luc. 2. v. 14.

Ἀντίῤῥησις τῶν ἀναθεμάτων.

Καὶ τίς σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ὁπωστιοῦν συνομολογήσειεν; Εἰ γὰρ σαρκικῶς ἐτέκετο, οὐκέτι κατὰ παρθένον· καὶ πῶς ἐπισκιάσει σοι· σαρκικῶς κατ' αὐτὸν τὸ παρθένον, καὶ οὐ θεοπρεπῶς ἐμυήσατο; καὶ πῶς ταύτῃ ἀστὴρ ἀναδόξως φαινόμενος κατεμήνυε; Μάγοι γὰρ ἐκ Περσίδος δι' αὐτὸν ὁδηγούμενοι παρῆσαν, τὸν τεχθέντα ζητοῦντες; καὶ εὑρόντες ἔφερον δῶρα καὶ τῷ νοουμένῳ, καὶ ᾧ φαινομένῳ πρόσφορα· ἄγγελοί τε οὐρανόθεν καταλθόντες, τῇ ὑμνῳδίᾳ μὴ τῶν ποιμένων ἀναμιγέντες ἐχόρευον, λέγοντες· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Ταῦτα ἆρα μᾶλλον σαρκικῆς, ἢ θεοπρεποῦς ὑμνήσεως;

Secunda pars objectionis, quod vox ista imprudenter posita possit deducere in opinionem conversi in

Alioquin, si incuriose & inconsiderate ipsas voces acceperimus, conversionem Verbi, & mutationem in carnem factam esse confingemus, ac sic, & peccatum, & maledictionem, ipsum factum esse existimabimus, nisi & ea quæ sequuntur,

Ἀλλως τε, εἰ ἀβασανίστως ταῖς φωναῖς ἐμβαλοιμεν, καὶ ἔστω τὸ λόγου, καὶ μεταβολὴν τὴν εἰς σάρκα φαντασθείημεν· καὶ οὕτως καὶ ἁμάρτημα αὐτὸν, καὶ κατάραν ἐγκληροῦσθαι· εἰ τοῖς ἑπομένοις,

ἢ ἠρεμοῦσιν τῇ χειρὶ αὐτῶν, ἐν αὐτῇ τῇ σειρᾷ τῆς γραφῆς μὴ παρεσχολικῶμεν. ἀλλὰ γὰρ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. ταῦτα σκοπέντες ὀρθῶς οἱ μακάριοι πατέρες, οἱ κατὰ καιρὸν ἐν τῇ Νικαέων συνελεγμένοι, αὐτὸν ἔφασαν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς φῶτα λόγον, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατήρ, ὃ φῶς ὃ ἐκ τοῦ φωτός, τὸν Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, σεσαρκῶσθαί τε, καὶ ἐνανθρωπῆσαι· τοῦτ' ἔστιν, ἑνωθεῖσαν σαρκὶ ψυχῇ ἐχούσῃ τὸ λογικὸν, καὶ ἀνθρώπῳ γενέσθαι μὴ τὸ ἐξ ἀπρομείνας Θεόν.

Ὅτι γὰ ἀδιαιρέτως τε, καὶ ἀσυγχύτως ὁ τῆς ἑνώσεως πεπραγμένος χαρακτὴρ, μεμυήκοτος, ὡς ἔφην, τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ· ἀμαλλοίωτος γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀμφίβολον· ὃ γὰρ σεσαρκῶσθαι λεγόμενον, οὐκ εἰς σαρκὸς βέπτωμα φύσιν, ἀλλ' ἕτερόν τι ἐννοεῖται πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχον, καὶ ἑνωθὲν αὐτῷ.

Οὕτω φρονοῦντες οἱ μακάριοι πατέρες, Θεοτόκον ὠνόμασαν τὴν ἁγίαν παρθένον. πεπιστεύκασι γὰρ, ὅτι σεσαρκωμένα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα γεγέννηκε τὸν υἱὸν, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατήρ. ὁ δὲ τῶν νέων ἡμῖν δυσφημιῶν εὑρετὴς Νεστόριος τοιάδε μαχόμενος δόξῃ, καταχλευηλθέ μου, ὡς οὐκ οὔσαν ἀληθῆ τὴν Θεοτόκον φωνὴν· ἔφη γοῦν οὗτος· Ἠρώτησα, φησὶ, πολλάκις αὐτοὺς· Τίνα ποτὲ λέγετε γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου; ἀπεπηδῶσιν αὐτοὺς τὸ ῥῆμα· Καὶ τίς, φησὶ, τοσαύτην βλασφημίαν νοεῖ, ὡς ἐκείνην τὴν ὑμνησάσθαι τὸν ναὸν, λέγειν παρὰ τῆς πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐν ἐκείνῃ οἰκῆσαι; εἶτα ὅταν ἐπαγάγωμεν· Τί οὖν ἄτοπον ἡμεῖς λέγομεν, συμβαλλόμενοι φυγεῖν τὴν φωνὴν, ἢ ἔρχεσθαι ὅτι ὃ κοινὸν σημαινόμενον τῶν δύο φύσεων; τότε νομίζεται ἑαυτοῖς εἶ) βλάσφημον ὃ λεγόμενον. ἢ ὁμολόγησον σαφῶς θεότητα γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς μακαρίας Μαρίας, ἢ φεύγων βλάσφημον τὴν φωνὴν, ἵνα ταῦτά μοι λέγων, σιωπᾶν μὴ λέγῃς;

& ea quæ antecedant in libris, & ipsam Scripturæ consuetudinem inspiciamus, & natum esse Verbum carnaliter, inhabitationem in carne accipiamus, juxta Evangeliorum sensum; carnem Verbi.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Responsio orthodoxi.

Τῆς μὲν σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τὸ μυστήριον ὁ πάνσοφος Ἰωάννης ἀφανῶς γεγραφηκώς· Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. ταῦτα σκοπέντες ὀρθῶς οἱ μακάριοι πατέρες, οἱ κατὰ καιρὸν ἐν τῇ Νικαέων συνελεγμένοι, αὐτὸν ἔφασαν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς φῶτα λόγον, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατήρ, ὃ φῶς ὃ ἐκ τοῦ φωτὸς, τὸν Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, σεσαρκῶσθαί τε, καὶ ἐνανθρωπῆσαι· τοῦτ' ἔστιν, ἑνωθεῖσαν σαρκὶ ψυχὴν ἐχούσῃ τὸ λογικὸν, καὶ ἀνθρώπῳ γενέσθαι μὲν τὸν ἐξ ἀπρομείνας Θεόν.

Carnalis dispensationis vnigeniti Filii Dei mysterium sapientissimus Joannes evidenter ostendit dicens: *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Hæc recte intelligentes beatissimi Patres, qui suo tempore Nicææ congregati sunt, ipsum dixerunt ex Deo Patre natum Verbum, per quod, & cum quo omnia fecit Pater, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, incarnatum, & hominem factum, id est, conjunctum esse carni habenti animam rationabilem; & hominem factum, Deum tamen remansisse. Respondet primæ parti Cyrillus auctoritate Evangelii & Nicæni concilii. *Ioan. 1. v. 14.*

Ὅτι γὰ ἀδιαιρέτως τε, καὶ ἀσυγχύτως ὁ τῆς ἑνώσεως πεπραγμένος χαρακτὴρ, μεμυήκοτος, ὡς ἔφην, τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ· ἀμαλλοίωτος γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀμφίβολον· ὃ γὰρ σεσαρκῶσθαι λεγόμενον, οὐκ εἰς σαρκὸς βέπτωμα φύσιν, ἀλλ' ἕτερόν τι ἐννοεῖται πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχον, καὶ ἑνωθὲν αὐτῷ.

Quod vero inconvertibiliter & inconfuse adunatio illa facta sit, nulli esse dubium potest, cum Dei Verbum, id quod ante fuerat, remanserit, licet factum sit caro. Nam id quod dicitur incarnari, non in naturam carnis convertitur: sed aliud quiddam intelligitur præter carnem, carni tamen conjunctum. Atque pariter secundæ.

Οὕτω φρονοῦντες οἱ μακάριοι πατέρες, Θεοτόκον ὠνόμασαν τὴν ἁγίαν παρθένον. πεπιστεύκασι γὰρ, ὅτι σεσαρκωμένα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα γεγέννηκε τὸν υἱὸν, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατήρ. ὁ δὲ τῶν νέων ἡμῖν δυσφημιῶν εὑρετὴς Νεστόριος τοιάδε μαχόμενος δόξῃ, καταχλευηλθέ μου, ὡς οὐκ οὔσαν ἀληθῆ τὴν Θεοτόκον φωνὴν· ἔφη γοῦν οὗτος· Ἠρώτησα, φησὶ, πολλάκις αὐτοὺς· Τίνα ποτὲ λέγετε γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου; ἀπεπηδῶσιν αὐτοὺς τὸ ῥῆμα· Καὶ τίς, φησὶ, τοσαύτην βλασφημίαν νοεῖ, ὡς ἐκείνην τὴν ὑμνησάσθαι τὸν ναὸν, λέγειν παρὰ τῆς πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐν ἐκείνῃ οἰκῆσαι; εἶτα ὅταν ἐπαγάγωμεν· Τί οὖν ἄτοπον ἡμεῖς λέγομεν, συμβαλλόμενοι φυγεῖν τὴν φωνὴν, ἢ ἔρχεσθαι ὅτι ὃ κοινὸν σημαινόμενον τῶν δύο φύσεων; τότε νομίζεται ἑαυτοῖς εἶ) βλάσφημον ὃ λεγόμενον. ἢ ὁμολόγησον σαφῶς θεότητα γεγεννῆσθαι ἐκ τῆς μακαρίας Μαρίας, ἢ φεύγων βλάσφημον τὴν φωνὴν, ἵνα ταῦτά μοι λέγων, σιωπᾶν μὴ λέγῃς;

Id sentientes beati Patres sanctam Virginem Θεοτόκον nominaverunt: crediderunt enim, quod incarnatum & hominem factum peperit Filium, per quem omnia fecit Pater. At vero Nestorius novarum blasphemiarum nobis inventor huic opinioni repugnat, & vituperat quasi non vere dici debeat Θεοτόκος; quippe dicit: *Interrogavi eos sæpe: A sancta Virgine deitatem dicitis natam? Fugiunt statim responsorem. Et quis, aiunt, adeo blasphemator est, vt in illa, quæ peperit templum, dicat ab Spiritu Deum creatum? Deinde vbi ego adjecero: Quid ergo nos absurdum facimus, persuadentes hanc vocem vitare, & venire potius ad communem significationem duarum naturarum? Tunc illis blasphemia videtur esse, quod dico: Aut ergo aperte confitere, deitatem natam esse ex sancta Virgine; aut si hanc vocem, quasi blasphemam fugis, cur eadem mecum sentiens, simulas non sentire?* Virginem dixerunt Θεοτόκον Patres, non quidem Nicæni, sed alii bene multi. Quibus repugnat Nestorius. *Vide ep. Cyrilli ad Acacium Beræensem. Serm. V.*

Quo sensu Nestorio Cyrillus obsistens dixerit, Virginem peperisse carnaliter Verbum carnem factum.

Illo igitur violenter vrgente, imo potius scelerate sollicitante eos, qui sanctam Virginem appellant Θεοτόκον, vt confiteantur, carnis fuisse germen divinitatem, & extantiæ initium ex muliere habuisse Deum Verbum: nos probare volentes, quod ab hujusmodi opinione prorsus abhorreamus. (neque enim adeo deliramus, vt tam nefarie sentiamus) Peperisse diximus Virginem carnem factum Dei Verbum, hoc est, hominem, juxta Scripturas; peperisse autem carnaliter, hoc est, secundum carnem: etenim Deus & Pater divino modo peperit ex sese Deum Filium. Sed quoniam *id quod ex carne nascitur, caro est*, peperit Virgo, quasi caro, carnaliter. Neque vero interimo generationis miraculum, neque abnego sancti Spiritus operationem, per quam in vulva finxit id, quod natum est; sed magis demonstro, quia quemadmodum Deus parit divine, & vt decet Deum, juxta suam naturam; sic etiam homo, humane, & caro, carnaliter.

Ioan. 3. v. 6.

Quomodo Verbum sit caro factum θεοπρεπῶς.

Cum sit igitur Deus natura Verbum, licet factum sit caro, prodivit divine, & vt verum decuerat Deum: solus enim habuit matrem innuptam, & eam Virginem reservavit, quæ eum carne pepererat. Atque illud admiror, quod cum pigeat ipsos, sanctam Virginem dicere Θεοτόκον, divino modo ipsam perhibent peperisse: neque enim divine nascitur homo communis.

Inconsequentia Orientalium.

Imo & suspicio erroris, quod duæ sint in Christo personæ.

Deinde dona a magis aiunt oblata, & intelligibili & visibili convenientia; dividunt ergo rursus in duos, post conjunctionem, vnum Dominum Jesum Christum: intelligibilis enim factus est visibilis, non conversione naturæ, sed conjunctione corporis, quod visibile est. Et certe spectatores ipsos & ministros Verbi fuisse sanctos Apostolos, sacræ literæ docuerunt; cum sit omnibus planum, incorporale & intractabile esse Dei Patris Verbum. Sed audio dicere sanctos discipulos: *Quod erat ab initio, quod audivimus, quod vidimus, quod inspeximus oculis nostris, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ.*

1. Ioan. 1. v. 1.

Quomodo vni Christo convenientia dona magi obtulerint.

Convenientia igitur dona fuerunt vni, id est, Christo: est enim in vno Deus simul & homo; ideoque, nato

Πεεισάντος ἡμῖν ἐκείνου, μᾶλλον δὲ ἀναπείθοντος ἀνοσίως τοὺς Θεοτόκον λέγοντας τὴν παρθένον εἰς τὸ δεῖν ὁμολογεῖν σαρκὸς γλυφέσθαι καρπὸν γυμνόν τε, καὶ καθαρόν τὴν θεότητος φύσιν, καὶ τὴν ὑπαρξέως τὴν ἀρχὴν ἐκ γυναικὸς ἐσχηκέναι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, πληροφορῆν ἐθέλοντες, ὅτι τῆς τοιᾶσδε δόξης ἀλλότριοι πάντελῶς καθεστήκαμεν· οὐ γὰρ οὕτω λελήρηκαμεν, ὡς γλέσθαι φρενῶν πρὸ ὁ δεῖ φρενῶν· ἀποτεκεῖν ἔφημεν τὴν παρθένον σάρκα γεγονότα τὸν τῶν γραφῶν τοῦ Θεοῦ λόγον, τοῦτ' ἔστιν, ἄνθρωπον· ἀποτεκεῖν δὲ αὐτὸν σαρκικῶς, τοῦτ' ἔστι, καὶ σάρκα. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς καὶ πατὴρ φυικὰς γεγέννηκεν ἐξ αὐτοῦ θεὸν ὄντα τὸν υἱόν. ὅπερ δὲ τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκός, σὰρξ ἔστι, γεγέννηκεν ἡ παρθένος, ὡς σὰρξ ὑπαρχοῦσα, σαρκικῶς. τὸ δὲ σαρκικῶς εἰπεῖν, οὐκ αἰσχυνόμενοι ἐστὶ τῆς γεννήσεως τὸ παράδοξον, οὐδὲ μὴν ἀναδεόμενοι τὴν ἀγάπην πνεύματος τὴν ἐνεργήσαν, δι' ἧς ἐν μήτρᾳ διέπλασε τὸ τερθέν· διδάσκοντες δὲ μᾶλλον, ὅτι ὥσπερ θεὸς τέκτει θεικῶς, ἤτοι θεοπρεπῶς, καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν, οὕτω καὶ ἄνθρωπος ἀνθρωπίνως, ἤτοι σαρκικῶς.

Θεὸς δὲ ὢν καὶ φύσιν ὁ λόγος, * ἤτοι σὰρξ * κάπει γεγενῶς, προῆλθε θεοπρεπῶς· τοῦτ' ἔστιν, ὡς ἂν πρέποι τῷ γε ὄντι καὶ τῇ ἀληθείᾳ Θεῷ. μόνος γὰρ ἔσχε μητέρα τὴν ἀπειρόγαμον· καὶ τετήρηκε παρθένον τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν κατὰ σάρκα. θαυμάζω δὲ, ὅτι Θεοτόκον ὀκνοῦντες εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον, θεοπρεπῶς * αὐτὸν γεννᾶσθαι φασίν· οὐ γὰρ ἀνθρώπου κοινὸς τίκτεται θεοπρεπῶς. * αὐτὸν γὰρ ἔσεσθαι φασὶν

Δῶρα δὲ προσκεκομίσθαι φασὶ τὰ μάγοι τὰ προσφορὰ καὶ ὧν νοητόν, καὶ ὧν φαινόμενον, διαιροῦντες εἰς δύο δὴ πάλιν μετὰ τὴν ἕνωσιν * τὸ κύριον Ἰησοῦν Χριστόν· ὁ μὲν γὰρ νοητὸς γέγονεν ὁρατὸς, καὶ μεταβολῇ φύσεως, ἀλλ' ἐνώσει τῇ πρὸς τὸ ὁρώμενον σῶμα. καὶ γὰρ αὐτοπτας, καὶ ὑπηρέτας γλῶσσάν τε λόγου τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, τὸ γράμμα φησὶ τὸ ἱερόν· κάπει πῶς οὐ * πάντη τὸ ἀόρατον ὁ ἐν Θεῷ πατρὸς λόγος; ἀλλ' ἀρίστως λέγοντας τοὺς ἁγίους ἀποστόλους· Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν, ὃ ἐθεασάμεθα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. προσφορὰ τοίνυν καὶ δῶρα ἓν ἐνί· τοῦτ' ἔστι, τῷ Χριστῷ· καὶ γὰρ ἔστιν ὁ αὐτὸς Θεός τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός· ζωὴ τοι τεχθέντος

* πάντη τῷ σαρκὶ

ηθέντος αὐτῶ, χορεύσαι μὲν ἡσθη τῶν ἀγίων ἀγγέλων, σφαλῆναι δὲ πτύσμασι, βοῆσαι, καὶ λυτρωτὴν λεγόντων αὐτόν.

Ἐπειδὴ ὁ τῶ διαγγέλλοντος λόγος σὰρξ ἐγένετο· δεδιέναι φασὶ, μὴ ὄρα πως τὸ ἐγένετο τὴν ἰδίαν βούλοντος δήλωσιν, ἕξωθεν ὡς νοοῦντο τῆς θείας τῶ λόγου φύσεως ἐπαινῶ μὲν ὃ δεῖμα· θαυμάζω δὲ, ὅτι τὸν μυρίους τὸ λέξιν, τὸ δύναμιν τε, καὶ ἀναλήψεως δήλωσιν, οὕτω γενέσθαι φασὶ σάρκα τὸν λόγον, ὡς δὲ ἐκ λόγου γενέσθαι καλῶσι, καὶ ἁμαρτία. Εἶτα πῶς οὐκ εἶδε * νοῦν ἔχοντας ὁρᾶν, ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς τελείως ὁ μακάριος διαγγέλλεται, ἁπάσης ἕξεως ὑπόνοιαν αἴρει, προσπεπτεκὼς διηγούμενος· Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν;

* νοῦν ἔχοντας ὄντας ἑαυτῶν

Ἄτοπον δὲ καὶ ἕτερος τὸ λέγειν ἀποτολμᾶν, οὕτω γενέσθαι σάρκα τὸν λόγον, ὡς γενέσθαι λέγεται κατάραν, καὶ ἁμαρτία· οὐ γὰρ αὐθεκουσίως γέγονε κατάρα, οὔτε μὴν ἁμαρτία· ἀλλ' ἐν τοῖς ἀνόμοις ἠναγκάσθη δίκαιος ὤν, ἵνα καταργήσῃ τὸ ἁμαρτίαν· καὶ κεχρημάτικεν ὑπὲρ καθάρσεως ὁ βλεπῶν τὴν κτίσιν, ἵνα λύσῃ τὴν καθ' ἡμῶν δρᾶσι, καὶ ἀπαλλάξῃ δίκης τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Σκοπῶ οὖ γέγονε κατὰ ἀλήθειαν κατάρα, καὶ ἁμαρτία· κεχρημάτικε δὲ τοῦτο, ἵνα λύσῃ κατάραν, καὶ ἁμαρτίαν.

Οὐχοῦν εἰ οὕτω γέγονε σὰρξ, κατήργηκεν ὄρα τὸ σάρκα, καθὰ καὶ τὴν δρᾶσι, καὶ τὸ ἁμαρτίαν· καὶ οὔτε γέγονεν ἄνθρωπος, οὔτε μὴν ἐσαρκώθη κατὰ ἀλήθειαν· ἀλλ' ἐν δοκήσει μόνῃ τὸ μυστήριον, καὶ ἐν ψιλοῖς ὀνόμασιν ὁ τῆς ἐναν-θρωπήσεως θεώρηται τρόπος.

Ἀνήρηται δὲ εἰς ἅπαν καὶ ἡ τῆς ἀναστάσεως ἐλπὶς· Εἰς τὶ γὰρ οὖν ὄρα θανάτου βεβαπτίσμεθα; ποῦ δὲ ῥῆμα τὸ πίστεως, ὃ κηρύσσομεν; ὁμολογήσαντες γὰρ, ὅτι κύριος Ἰησοῦς, καὶ πιστεύσαντες, ὅτι Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σῳζόμεθα. ἆρ' οὖν εἰς ἕνα * τὸν καθ' ἡμᾶς, καὶ κοινὸν ἄνθρωπον ἡ πίστις; σκέπει δὲ τὸν ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνότα δι' ἡμᾶς, προσκυνοῦμεν λόγῳ; οὐκ ἔλαβε τὴν τῶ δούλου μορφὴν ὁ ᾤδιθερος ὡς Θεός· οὐ τεταπείνωκεν ἑαυτὸν ὁ τῆς ἁ θεότητος ὑψώμασι διαφέρων, ὁ ἐν μορφῇ, καὶ ἰσότητι τῶ πατρὸς· οὐ κενώσεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, καίτοι πληρούμενον ἐξ ἰδίου πληρώματος τῇ κτίσει τὰ ἀγαθά.

* τῶν

Ἀπαγε τῆς δυσβουλίας· ἕτερος ἡμᾶς μεμυσταγώγηκεν οἱ μακάριοι πατέρες· σαρκω-

to ipso, chori angelorum, & agmina spirituum, salvatorem eum, liberatoremque clamabant.

Sed quoniam, Evangelista dicente: *Verbum caro factum est*; vereri se aiunt, ne si suam significationem servet ΤΟ ΕΓΕΝΕΤΟ, conversio quædam intelligatur facta in divina Verbi natura. Laudo quidem timorem, illud autem admiror, quod excipientes dictionem, & veram necessariamque significationem, ita aiunt Verbum factum esse carnem, vt dicitur factum *maledictio* & *peccatum*. Deinde quare cum videantur sibi esse sagacissimi, non vident, quod beatus Evangelista dicens, ἐγένετο, omnem opinionem conversionis interimat, adjiciens statim: *Et habitavit in nobis?*

Quomodo verbum ἐγένετο sit accipiendum. *Ioan. 1. v. 14*

Gal. 3. v. 13. 2. Cor. 5. v. 21

Præterea absurdum est audere dicere, sic factum esse carnem Verbum, vt dicitur factum *maledictio* & *peccatum*: neque enim vere & proprie maledictio factum est & peccatum; sed *justus inter iniquos reputatus est*, vt peccatum destrueret, & vocatus est maledictum, qui benedicit creaturam, vt maledictionem solveret nostram, & liberaret pœna credentes in ipsum. Non fuit ergo vere maledictio & peccatum; sed vtrumque vocatus est, vt maledictionem destrueret & peccatum.

Quomodo Christus factus sit maledictum & peccatum. *Marc 15. v. 28. Isai. 53. v. 12.*

Igitur si simili modo factus est caro, destruxit & carnem, sicut maledictionem videlicet & peccatum: & neque factus est homo, neque incarnatus est vere, sed in δοκήσει tantum mysterium, & in nudis vocabulis Incarnationis ratio invenietur & modus.

Non perinde Verbum caro factum est: alioquin tolleretur veritas Incarnationis.

Tollitur autem penitus etiam resurrectionis spes: *In cujus igitur morte baptizati sumus?* Ubi est *verbum fidei, quod prædicamus? Confitentes enim quod Dominus est* JESUS, *& credentes, quod Deus eum a mortuis suscitaverit, salvamur.* An in vnum similem nostri & communem hominem fides est nostra? An non magis in humana forma propter nos factum Verbum adoramus? Non ergo accepit servi formam, qui liber, id est, Deus. Non humiliavit sese, qui dignitatis fastigiis conspicuus est, & qui est in æqualitate Patris & forma. Non se immisit in exinanitatem, qui ex sua plenitudine creaturæ omnia bona dispescit.

Nostraque spes resurgendi. *Rom. 10. v. 3. Rom. 10. v. 8.*

Et fides & religio in Christum.

Philipp. 2. v. 7. Verbique exinanitio.

Apage istam dementiam, aliter nos erudivere beatissimi Patres: incarnatum

Testimonia Patrum explicantium qui

sit Verbum esse carnem factum, id est, natum ex Virgine.

enim & hominem factum vere dixere Dei Patris Verbum incorruptibiliter & inconfuse; arcanus autem est, ineffabilisque dispensationis modus; testes vero dictorum meorum vocabo sermones ipsorum.

ἐνανθρωπῆσαι κατὰ ἀλήθειαν αὐτὸν ἔφασαν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἀτρέπτως, καὶ ἀσυγχύτως. ἀπόρρητος ἡ πραγματείας τῆς οἰκονομίας ὁ τρόπος· μάρτυρας δὲ τῶν εἰρημένων τοὺς αὐτῶν ποιήσομαι λόγους.

Petri martyris & Episcopi Alexandrini.

Πέτρου μάρτυρος ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας.

Ioan. I. v. 14. EVANGELISTA *veritatem dicens:* Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. *Ex illo tempore scilicet, quo Angelus salutavit Virginem dicens:* Ave gratia plena, Dominus tecum. *Dominus enim tecum, dixit Gabriel, pro eo quod est, Deus Verbum tecum; significat enim id nasci in vulva, & carnem futurum, juxta id, quod scriptum est:* Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideo quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.

Luc. I. v. 28.

Ibid. v. 35.

Ὅθεν ὁ εὐαγγελικὸς φησὶν εὐαγγελιστής, λέγων· Ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. τότε δηλονότι, ἀφ' οὗ ὁ ἄγγελος ἠσπάσατο τὴν παρθένον, εἰπών· Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. Ὁ γὰρ κύριος μετὰ σοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἀντὶ τοῦ Γαβριὴλ, ὦ, ὁ Θεὸς λόγος μετὰ σοῦ· σημαίνει γὰρ αὐτὸν ἐγκυμόνησιν ἐν μήτρᾳ, καὶ σάρκα μέλλειν. καθὼς γέγραπται· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ.

Athanasii Episcopi Alexandrie.

Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας.

UNDE *etiam cum caro ipsius nasceretur ex Maria* Θεοτόκῳ, *ipse dicitur natus, qui præstat, vt alii nascantur, vt nostram in semetipsum generationem transferret.*

Ὅθεν καὶ γεννωμένης τῆς σαρκὸς ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας, αὐτὸς λέγεται γεγεννῆσθαι, ὁ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εἰς τὸ εἶναι παρέχων, ἵνα τὴν ἡμῶν εἰς ἑαυτὸν μεταθῇ γένεσιν.

Ejusdem de epistola ad Epictetum.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῆς πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῆς.

QUOMODO *autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur esse christiani, vtrum Dominus, qui processit ex Maria, Filius quidem sit Dei, substantia & natura; secundum carnem vero, ex semine David, & ex carne sanctæ Mariæ? Qui porro adeo audaces fuerunt, vt dicerent, Christum, qui carne sit passus, & crucifixus, non esse Dominum, & Salvatorem, & Deum, & Filium Patris? Vel quomodo se volunt nominari christianos, qui dicunt in hominem sanctum, quemadmodum in vnum aliquem Prophetarum superveniſſe Verbum, ac non magis ipsum hominem factum, corpore sumpto ex Maria; vel alium esse Christum, aliud Verbum, quod ante Mariam, & ante sæcula erat Filius Patris? Aut quomodo possunt esse christiani, qui dicunt, alium esse Filium, & aliud Dei Verbum?*

Πῶς ἢ καὶ ἀμφιβάλλειν ἐτόλμησάν οἱ λεγόμενοι χριστιανοί, εἰ ὁ ἐκ Μαρίας προελθὼν κύριος, υἱὸς μὲν τῇ οὐσίᾳ, καὶ τῇ φύσει τοῦ Θεοῦ ἐστι· ὃ δὲ κατὰ σάρκα, ἐκ σπέρματος ἐστι Δαβίδ, σαρκὸς δὲ τῆς ἁγίας Μαρίας, οἵτινες δὲ ἆρα οὕτω τολμηροὶ γεγόνασιν, ὥστε εἰπεῖν τὸν Χριστὸν τὸν σαρκὶ παθόντα, καὶ ἐσταυρωμένον, μὴ εἶναι κύριον, καὶ σωτῆρα, καὶ Θεόν, καὶ υἱὸν τοῦ πατρός; ἢ πῶς χριστιανοὶ θέλουσιν ὀνομάζεσθαι, οἱ λέγοντες εἰς ἄνθρωπον ἅγιον, ὡς ὅτι ἕνα τῶν προφητῶν ἐπελθεῖναι τὸν λόγον, καὶ μὴ αὐτὸν ἄνθρωπον γεγονέναι, λαβόντα ἐκ Μαρίας τὸ σῶμα, ἀλλ' ἕτερον εἶναι τὸν Χριστὸν, καὶ ἕτερον τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, τὸν πρὸ Μαρίας, καὶ πρὸ αἰώνων υἱὸν ὄντα τοῦ πατρός; ἢ πῶς εἰσὶ χριστιανοὶ δυνατόν), οἱ λέγοντες, ἄλλον εἶναι τὸν υἱόν, καὶ ἄλλον τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον;

Et vsurpantium hoc in loco vocem CARNALITER.

Hanc nos sanctorum Patrum opinionem sequimur & fidem; sin vero est, qui diversa doceat, & novas voces inducat, extra rectam conculcatamque semitam videtur errare. Quod vero non sit inusitatum, nec insolitum sanctis Patribus dicere CARNALITER eum natum; sed magis hæc dictio sit frequens

Ταύτας ἡμεῖς τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἐνδόμυχα δόξας· εἰ δέ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ ἑτερόφρων ἐστὶν, ἔξω τοῦ εἰκότος, καὶ βασιλικῆς φέρεται τρίβου. ὅτι μὲν οὖν σαρκικῶς λέγεσθαι γεννηθῆναι Χριστὸν, οὐκ ἀσυνήθες τοῖς ἁγίοις πατράσιν, ἔστι μὲν καὶ μᾶλλον ἡ ἑτέρωσις συνεθὴς

ἡ λέξις· Θεὸν ἦσθον ἡμῖν δηλοῖς ὑπάρχον ἀποφαίνῃ δ' ὑποτεθειμένον ῥητόν· ἔχε δὲ οὕτως.

& sæpius vsurpata. Nihilominus infra scripta dicta monstrabunt, quæ se ita habent.

Ἀμφιλοχίου Ἐπισκόπου Ἰκονίου.

Εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐγεννήθη σαρκικῶς, οὐκ ἂν σὺ ἐγεννήθης πνευματικῶς· εἰ μὴ ἐκεῖνος ὑπέμεινε τὸ τοῦ δούλου μορφῆς, οὐκ ἂν σὺ τὴν δόξαν τῆς υἱοθεσίας ἐκέρδανας. Δηλοῖ δὲ καὶ ὧδε ὁ σαρκικῶς, ὁ κατὰ σάρκα, καθάπερ ἀμοίρως ὁ θείκως, ὁ κατὰ θεότητα.

Amphilochii Iconii Episcopi.

Nam nisi ille fuisset CARNALITER *procreatus, tu nunquam fuisses spiritaliter recreatus: & nisi ille sustinuisset formam servilem, tu nunquam fuisses adoptionis gloriam consecutus.* Hic quoque CARNALITER positum est, pro eo, quod est secundum carnem; quemadmodum etiam divine, id est, secundum divinitatem.

OBJECTIO Orientalium ad secundum anathematismum, Cyrillique responsio nusquam reperitur in codicibus, vel editis, vel manuscriptis, quos quidem ego viderim; fuisse tamen aliquam vel inde patet, quod in objectione ad tertium anathematismum Andreas dicat, aliquid se rursum Cyrillo ex suis ipsiusmet verbis opponere, cum tamen inde omnino nihil in objectione ad primum anathematismum opposuerit. Quid quod in secundo anathematismo totius rei cardo vertebatur, quandoquidem sermo fuit de ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν, id est, de principio, quo concesso, tota Nestorii hæresis evertebatur, & fides catholica constabat. Non est autem admodum credibile, nihil de summa totius rei dictum fuisse ab homine, qui Nestorii patrocinium susceperat.

Ἀναθεματισμὸς γ'.

Εἴτις ἐστὶ δι' ἑνὸς Χριστοῦ λεγομένης τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν, μόνῃ συναπτῶν αὐτὰς συναφείᾳ τῇ κατὰ τὸ ἀξίαν, ἤγουν αὐθεντίαν, ἢ δυναστείαν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνόδῳ τῇ καθ' ἕνωσιν φυσικὴν· ἀνάθεμα ἔστω.

Anathematismus tertius.

Siquis in vno Christo dividat substantias, post vnitatem, & conjunctione sola conjungat secundum vel dignitatem, vel auctoritatem, vel dominationem: ac non magis conventione quadam, quæ sit facta per ἕνωσιν naturalem; anathema sit.

Ἀντίρρησις τῶν φυσικολικῶν.

Πάλιν αὐτὸν τὸν αὐτὸν ὑπομνήσωμεν λόγων· δηλοῦντες αὐτὸν δύο ὑποστάσεις λέγοντα· ἐν οἷς φησὶν, ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ· Ἐκεῖνο ὅσον εἰς ἰδίαν φύσιν, οὐχ ἡγίασται μόνος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος· εἰ δέ τις οἴοιτο τὴν ἐκ τῆς ἁγίας πρὸ αἰώνων γεγεννῆσθαι καὶ γεγενῆσθαι, καὶ ἡγιάσθαι μόνον, ταύτῃ πως ἂν ὀνομάσθαι * Θεόν· πῶς οὖν ὡς ὑπεναντίωμος ἑαυτῷ, εἰς μίαν ὑποστασιν συνάγων τὰς φύσεις, φυσικὴν τὴν θείαν ἕνωσιν ἀποκαλεῖ;

* Χριστὸν

Καὶ πῶς ποτε πρόδηλος) Φυσικὴν τὴν θείαν ἕνωσιν τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας; Εἰ γὰρ φυσικὴ ἡ ἕνωσις, ποῦ ἡ χάρις; ποῦ δὲ θεῖον μυστήριον; αἱ γὰρ φύσεις, ὡς δεδιδάγμεθα, ἅπαξ πρὸ τῆς τοῦ παντὸς Θεοῦ * παγεῖσαι, ἀνάγκης ἀκολουθίᾳ δουλεύουσιν. ἡ δὲ ἔξαι πάλιν κατ' ἀνακύκλησιν, καὶ φύσεως ἀκολουθίαν ὁ τῆς οἰκονομίας χρῆμα, κατὰ τὸν λῆρον, ὡς μυθῶδη τὸν χιλιονταετηρίδος τὸν δυσωνύμου Ἀπολιναρίου δόγματα;

* παγέσαι, ἀναλήψεως ἀκολουθίας· ἢ ἴσως ἀναλήψεως ἀκολουθίας

Reprehensio hæreticorum.

Rursus illum suorum admonebimus verborum, convincentes ipsum duas substantias dixisse in his, quæ scripsit in primo tomo, hoc modo: *Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non per se sanctificatum est Verbum Dei Patris; sin vero est, qui credat, eum, qui est natus ex sancta Virgine, vnctum esse & sanctificatum solum ipsum per se, & propterea Christum fuisse nominatum*, &c. Quomodo igitur oblitus suorum, in vnam substantiam contrahit, confundens naturas, divinam ἕνωσιν naturalem vocans?

Objicitur quod ipse quoque Cyrillus substantias dividat post vnitionem. *In ep. ad monach. num.* 15. & 16.

Et quis vnquam accipiat naturalem divinam ἕνωσιν in dispensationis mysterio? Nam si est ἕνωσις illa naturalis, vbi est gratia? vbi divinum mysterium? Naturæ enim, sicut edocti sumus, semel a Deo constitutæ, necessariis legibus serviunt. An erit iterum, per ἀνακύκλησιν & legem naturæ, dispensationis ratio, juxta fabulosa illa χιλιονταετηρίδος, id est, mille annorum, Apollinarii inventa.

Cæpitur vox ἕνωσις φυσικὴ.

APOLLINARII ἀναλήψεως & χριστοπαθείας mentionem nullam fecerunt hæreseologi, Epiphanius, Philastrius, Auguſtinus, Theodoretus, & auctor Prædeſtinati; fecerunt tamen tres graviſſimi ſcriptores, Baſilius, Gregorius Nazianzenus, & Hieronymus, cujus ſunt hæc verba de Papia: *Hic dicitur mille annorum Judaicam edidiſſe ἀντίῤῥησιν, quem ſecuti ſunt Irenæus & Apollinarius, qui poſt reſurrectionem aiunt in carne cum ſanctis Dominum regnaturum.* Imo cum adverſus Irenæum, implicatum ad hunc errorem, Dionyſius Alexandrinus ſcripſiſſet, teſtatur Hieronymus, duobus voluminibus reſpondiſſe Apollinarium.

Epiſt. 103. Epiſt. 2. ad Cledonium. De ſcript. eccl. c. 18. In præfat. ad c. 65. Iſa.

Reſponſio orthodoxi.

Απολογία Κυείλλου.

Cyrillus explicans, juxta traditionem, teſtimonium Apoſtoli, reſpondet. *Hebr. 2. v. 16.*

DIVINUS Paulus, quemadmodum factum ſit homo vnigenitus Dei Verbum, planum omnibus faciens, vtpote diſpenſator myſteriorum Dei, & ipſum habens in ſe loquentem Chriſtum: *Non enim Angelos apprehendit*, inquit, *ſed ſemen Abraham apprehendit. Unde debuit in omnibus adſimilari fratribus, vt miſericors fieret, fidelis pontifex ad Dominum.* At nos id dictum rectis ſuffragiis coronantes, ſanctam ſcripturam vbique ſequentes, & divinorum magiſtrorum voces admirantes, imo vero leges eſſe eas ſanctiſſimas arbitrantes, non ſanctorum angelorum, neque ſuam naturam, apprehendere dicimus Dei Verbum & Patris; ſed, vt placitum eſt divinis literis, credimus inumbraſſe ſanctæ Virgini, quippe cum ſit virtus Patris altiſſimi, & finxiſſe ſibi corpus ex ea, operatione tamen Spiritus ſancti, & factum eſſe hominem, & nuncupatum Filium Abrahæ & David; cum non deſiiſſet eſſe vere Filius Dei & Patris, ſed manſiſſet in ſua natura, & majeſtate, & gloria deitatis, licet factum ſit caro: inconvertibilis enim Deus eſt, & omni converſione valentior.

Ο παναγίας Παῦλος ὁ, τίνα δὴ τρόπον γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, εὐαρεστῶν ἅπασι καλῶς, ὡς οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ, καὶ αὐτὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα Χριστόν· Οὐ γὰρ δή που ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, φησὶν, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται· ὅθεν ὤφελε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν. ἡμεῖς δὲ ταῖς εἰς ὀρθότητα ψήφοις στεφανοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, ἐπόμενοί τε πάντῃ ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, καὶ τὰς τῶν θεηγόρων φωνὰς τῶν πάντα ἀξιοῦντες θαυμάζειν, μᾶλλον δὲ καὶ θείους ἡγούμενοι νόμους, οὐ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, οὔτε μὴν τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐπιλαβέσθαι φαμὲν τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον· πεπιστεύκαμεν δὲ, ὅτι καλῶς ὁ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι δοκεῖ, ἐπισκιάσας τῇ ἁγίᾳ παρθένῳ· ἅτε δὴ καὶ δυνάμις ὢν τοῦ ὑψίστου πατρὸς, ἔπλασεν ἑαυτῷ τὸ σῶμα ὃ ἐξ αὐτῆς· πλοῦν δ' ἐνεργείας τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, κεχρηματικέ τε καὶ υἱὸς Ἀβραὰμ, καὶ Δαβίδ· σὺν ἀπερυθριάστως δῆτα ὁ ἀνθρώπινον ὃ ἐξ αὐτῆς καλῶν ἀληθῶς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρὸς· μεμυημένως δὲ μᾶλλον, καὶ εἰ γέγονε σὰρξ, ὡς φησί τε, καὶ ἐσταυρωμένη, καὶ δόξῃ πάντως ἀναλλοίωτος γὰρ ἔστι, καὶ ἐσπῆς ἀμείνων, ὡς Θεός.

Unum eundemque eſſe Filium Dei & Virginis.

Eſt igitur vnus atque idem, Filius & Dominus, & ante incarnationem & poſt incarnationem. Et dividere vnum in duos, & veram ἕνωσιν labefactare, & ſeparare in partes, & ſeorſum dicere hominem, ſeorſum Deum, impietatis eſt crimen ingentis.

Εστι δίνυν εἷς τε, καὶ ὁ αὐτὸς υἱὸς, καὶ κύριος, καὶ πρὸ τῆς σαρκώσεως, καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν· καὶ τὸ διαιρεῖν εἰς υἱοὺς δύο τὸ ἕνα, καὶ τὸ τὴν ἀληθοῦς ἑνώσεως παραλύειν χρῆμα, διϊστάντας αὖθις μέρεσι, καὶ χωρὶς ἰδικὰς ἀνθρώπου, καὶ ἰδικὰς Θεοῦ, δυσσεβείας ἐχέγγυον τῆς ἀκατάπτου γραφῆς.

VERAM ἕνωσιν vocat, quam alias συνάφειαν dicit: nulla enim vera eſt, niſi quæ res ipſas, ſeu φύσεις conjungit, non item ſolas rerum qualitates. Nam omnis ἕνωσις e multis vnum quiddam facit; illud vero ſi fuerit ſubſtantiale aliquid, vera eſt ſimpliciterque dicta ἕνωσις; ſi qualitas aliqua, vel aliud quiddam præter ſubſtantiam, non eſt vera, ſed tantum κατὰ πῶς & χρηστὴ ἕνωσις, ſiquidem, vt ait Philoſophus, ſubſtantia vt eſt ens ἁπλῶς, ita & ἓν ἁπλῶς. Quare omnis ἕνωσις, quæ non eſt, vt aiunt in Scholis, in vnitatem ſubſtantiæ, ſive ſubſtantia pro natura ſumatur, ſive pro hypoſtaſi, non eſt, ſecundum Cyrillum, κατὰ ἀλήθειαν, ſed tantum κατὰ χάριν. Unde hoc in negotio ſynonimæ ſunt iſtæ voces, ἕνωσις ἁπλῶς, ἕνωσις φυσικὴ, ἕνωσις καθ' ὑπόστασιν, ἕνωσις κατ' ἀλήθειαν, quemadmodum ex oppoſito ἕνωσις κατὰ πῶς, ἕνωσις χρηστὴ, ἕνωσις κατ' ἀξίαν, ἕνωσις κατὰ πλοῦν ἀξίας, συνάφεια ἢ ἑξωθεν, &c. Unde quod mirabilius eſt, apud Cyrillum, vbi de ἑνώσει ſermo eſt, φύσις pro ὑποστάσει accipitur; ſed id poſtea exponetur.

* ἀλλὰν

* Ὀλίγα γ' τούτου πεφρενιτικὼς ὁ Νεστόριος, τετόλμηκεν εἰπεῖν αὐτῆς λέξεσιν οὕτως· Τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. Οὐκ εἶπε· Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν τῷ Θεῷ λόγῳ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, δούλου μορφὴν ἔλαβεν. Ἀλλὰ λαβὼν τὸ, Χριστὸς, ὡς τῶν δύο φύσεων τὴν διαφορὰν σημαντικὸν, ἀκινδύνως αὐτὸν ἐκ δούλου μορφὴν λαβόν, ἐκ Θεὸν ὀνο-

*τὸ λεγομένων, ἢ ἴσως τῶν δὲ λεγομένων

μάζει * τὸν γὰρ λεγομένων εἰς τὴν τῶν φύσεων διήκπλως μεμερισμένων διπλοεῖν. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πάλιν ἐξηγήσει φησίν· Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Διὰ τοῦτο τὸν φορεσθέντα τὸ φορεσθὲν σέβω· διὰ τοῦτο τὸν κεκρυμμένον προσκυνῶ τὸ φανερωθέν· ἀχώριστος τῆς φανερωθείσης θεότητος· διὰ τοῦτο τὸν μὴ χωρίζομένου τὸν ἑνωθὲν οὐ χωρίζω. χωρίζω γὰρ φύσεις, ἀλλ' ἑνὶ τὴν προσκυνήσιν. καὶ ἐν ἐξηγήσει πάλιν ἑτέρᾳ· Εἰπὲ τὸν ἀναληφθέντα, ὅτι Θεός· προσῆλθες τὸν ἀνθρωπείνατα, ὅτι δούλου μορφή· ἐπάγαγε μετὰ ταῦτα τὸ τῆς σωτηρίας ἀξίωμα, ὅτι τῶν δύο ἡ αὐθεντία κοινή· ὅτι τὸ δύο ταυτὸν τὸ ἀξίωμα, τῶν φύσεων μενουσῶν, ὁμολογῶ τὴν τῆς ἀξίας ἑνότητα.

Verum his omnibus contemptis, Nestorius ausus est ista verba proferre: *Hoc autem sentite in vobis, quod & in* Christo Jesu, *qui cum in forma Dei esset, se exinanivit, formam servi accipiens. Non dixit: Hoc sentite in vobis, quod & in Deo Verbo, quod cum in forma Dei esset, formam servi accepit. Sed ubi dixit,* Christum, *quasi duarum naturarum appellationem, sine periculo eum, & formam servi quam accepit, nominavit, & Deum; cum ea absque peccato dicantur de naturarum duplici & separabili ratione.* Et *Serm. I. num. 9.* rursus in alio tractatu: *Ut in nomine,* inquit, Jesu *omne genu flectatur, cœlestium, & terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus est* Jesus Christus. *Propter illum, qui portavit, eum, qui portatus est, colo; propter invisibilem, veneror apparentem; nunquam ab eo, qui apparet, Deus separatur: ideo nec ego honorem separo. Separo naturas, sed unam facio veneration.* Et *Serm. II. in fine.* rursus in alio tractatu: *Dic eum, qui assumpsit, quia Deus est; dic eum, qui assumptus est, quia servus. Adde conjunctionis deinde dignitatem, quia duorum auctoritas communis est; quia duorum eadem dignitas, manentibus naturis, confitere dignitatis unitatem.*

Contra quam sensit Nestorius. *Serm. VII. num. 12.*

Ὁρᾷς πανταχῆ διαιροῦντα μὲν ἀλλήλων τὰς φύσεις, ἑνοῦντα δ', ὡς φησὶ, τὸ προσκυνητὸν, καὶ κοινὴν αὐθεντείαν ὀνομάζοντα, καὶ τιμὴν τῆς ἀξίας ἑνότητα μόνης· * τὸ δὲ κοινὸν * οὐχ ἕν· Εἰ κοινὸν εἴη μία· ἀλλὰ δύο που πάντως, ἢ πλείοσιν ἰδικῶς τε, καὶ αὐτὰ μέρος θεωρουμένοις. αἰθ' ὅπου δὴ οὖν τοσαύτην * ποιοῦνται τὴν καταίρησιν τῆς τοιᾶδε καλῶς ἀναθεματίσμου λόγου; ἢ τὸ ἄτοπον, εἰ τοῖς βδελυροῖς, καὶ ἀπηχεστάτοις Νεστορίου λόγοις τὰ τῆς δυσσεβείας εὐτεχνισθέντα δόγματα, τῆς τῶν ἀδελφῶν ἀσφαλείας φροντίδα τὸν δέοντα πεποιήμεθα;

* τὸ δὲ κοινὸν ἐκ ἐναντίου κοινὸν οὐκ οὖν

* ἴσως, οὐχ εἰ κοινὸν οὖν

* πεποίωνται,

Vides eum naturas vbique separare; vnam vero facere, vt ipse ait, veneronem, & communem auctoritatem dicere, & solam dignitatis ἑνότητα. Quidquid autem commune est, non vni potest esse commune, sed vel duobus certe, vel pluribus separatim & seorsim intelligendis. Pro qua igitur causa criminati sunt sermonem, quo hæc anathematizamus? Quod tantum crimen admisimus, si profanis & novis Nestorii fabulis pietatis dogmata opponentes, tuitionis fratrum competentem habuimus rationem?

Quibus in locis dividit post vnitionem hypostases.

Ἐπειδὴ δέ φασιν ἐμὲ τοῖς αὐτῶν μάχεσθαι λόγοις, παραβαλλόμενοι γὰρ τοῖς ἀποδέξιν μέρος τῆς ἐπιστολῆς, ἣν γέγραφα πρὸς τοὺς ἁγίους μοναχούς· δεῖν φάσκουσι κἀμὲ τοῖς αὐτοῖς πρὸς ταῦτα εἰπεῖν. Φασὶ γὰρ ὅτι δύο καὶ αὐτὸς ὠνόμασα ὑποστάσεις· καὶ ἀποχρῆσθαι αὐτοῖς εἰς ἔλεγχον τῶν ἡμᾶς ψέγειν ταῦτα εἰπεῖν τοῖς αὐτὸ δὴ τοῦτο νομίζουσι. παραθεὶς οὖν ἀναγκαίως τὸ τῆς ἐπιστολῆς μέρος, προσεποίσω μετὰ ταῦτα διὰ ὧν δὴ φλυάρου ψευδομύθου ἠρημένους ἀποφῆναι πάντας.

Sed quoniam aiunt me meis adversari sermonibus, & ad probationem hujusce rei recitant partem epistolæ meæ, quæ est ad sanctos monachos scripta; decere existimavi, ad hoc quoque verbis me competentibus respondere: aiunt enim duas & me dixisse substantias *, & hoc sibi ad probationem sufficere arbitrantur. Posita igitur parte epistolæ, inferam mox ea, quibus mendaces vbique & vaniloqui convincantur.

Respondet Cyrillus ad id quod fuerat objectum ex epistola ad monachos.

* ὑποστάσεις

Epistola: *Ergo quantum pertinuit ad propriam naturam, non sanctificatum est solum ipsum per se Dei Verbum; sin vero est, qui existimet eum, qui est natus ex sancta Virgine, unctum fuisse, & sanctificatum solum ipsum per se, propterea que Christum esse nominatum, procedat in medium, & probet, quod unctio sola sufficiat, cum, qui ungitur, declarare gloriæ Patris consimilem, ejusdemque sedis esse cum Deo, qui est omnibus eminentior.*

Εγὼ δὲ οὕτως· ὅσον ἦκεν εἰς ἰδίαν φύσιν, οὐχ ἡγιάσθαι καταμένας ὁ ἐκ Θεοῦ παῖς λόγος· εἰ δέ τις οἴοιτο τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον χεῖρεσθαι τε, καὶ ἡγιάσθαι μόνον, ταύτῃ γε ἂν ὀνομάζοι Χριστὸν, λεγέτω παρ' ἡμῶν, εἰ ἀπέρχεται ὁ χρῖσμα πρὸς τὸ ἀποφῆναι τὸν χριόμενον ἰσόκλεα, καὶ ὁμόθρονον τοῦ πέμψαντος ἐπέκεινα Θεοῦ.

Cujus verba exponit.

Nam quia Dei Verbum seorsim nominatum Christum, Nestorius novarum blasphemiarum nobis inventor affirmat; seorsim autem & separatim Christum alium, qui est natus ex Virgine: nos hujusmodi ipsius opinionem, tanquam minus aptam, & incongruam, & extra terminos positam veritatis, vituperamus; & neque Dei Patris Verbum solum ipsum per se & seorsim unctum esse oleo lætitiæ affirmamus, neque porro seorsim & solum ipsum per se hominem, & alium esse Filium Verbum Dei Patris, præter illum, qui est natus ex virgine; sed vnum magis Christum oportere affirmamus, ab omnibus nominari incarnatum, & hominem factum vnigenitum Dei Verbum: *Unus* enim *Dominus, una fides, vnum baptisma.* Nulli igitur volenti recta sentire obscurum est, illos depravare eorum, quæ a me sunt scripta, sententiam, & hic quoque calumniam facere veritati.

Affertque causam cur posita sint.

Eph. 4. v. 5.

Ἐπειδὴ γὰρ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ἰδικῶς ὠνομάσθαι Χριστὸν, ὁ τῶν νέων ἡμῖν βλασφημιῶν εὑρετὴς Νεστόριος διαβεβαιοῦται συχνάς· ἰδικῶς γὲ καὶ αὐτὰ μέρος Χριστὸν ἕτερον τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου γεγεννημένον· κατακιδυκλοῦντες τῷ δίξαι, ὡς ἀκαλλῆ, καὶ ἀσύμφυλον, καὶ τῆς ἀληθείας ἐξωκισμένον. οὔτε γὰρ τὸν ἐκ Θεοῦ παῖδα λόγον καὶ μόνας νοούμενον χεῖρεσθαι τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως διαβεβαιούμεθα, οὔτε μὴν ἰδίᾳ τε, καὶ καθ' αὑτὸν, ὡς αὐθεσπον, καὶ ἕτερον ὄντα υἱὸν παρὰ τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου· ἕνα δὲ μᾶλλον χρεὼν πρὸς ἁπάντων διαμυελίζεσθαι ὁμολογίαν Χριστὸν, σεσαρκωμένον, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, τὸ μονογὲς τοῦ Θεοῦ λόγον· Εἷς γὰρ κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. ἔστι τοίνυν· σεσὼν τὰ ὀρθὰ φρονοῦν ἐναντίων ἀσυμφανὲς, ὅτι παραχαράττουσι τὴν πρὸς ἐμοῦ γεγραμμένων τὰ ἀφάνειαν, καὶ συκοφαντοῦσι κἀν τούτῳ τῷ ἀληθεῖ.

Probatque ex suis verbis non sequi quod dividantur hypostases.

Id autem etiam ob aliam causam rectum est, & ab omni procul vituperatione summotum: novimus enim videlicet, quia aliud quiddam est caro proprietate naturæ suæ præter Verbum, quod est natum ex Patre; aliud porro ratione naturæ suæ vnigenitum Dei Verbum: verum scire id ita esse, non est dividere naturas post vnitatem.

Καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῦτον ἀπλημμελὲς εἶη ἄν, καὶ μάλα εἰκότως, ἀμωμήτως ἂν καὶ μόνου πάντος τὸ εἰδέναι τυγὸν, ὡς ἕτερόν τι ἐστὶ καθ' αὑτὸν φύσιν ἰδίαν ἡ σὰρξ παρὰ γε τὸν ἐκ Θεοῦ παῖδα φωνὰν λόγον, ἕτερος δὲ αὖ, κατά γε τὴν ἰδίας φύσεως λόγον ὁ μονογὲς· ἀλλ' οὐ τὸ εἰδέναι ταῦτα μεμίξθαι ἐστὶ τὰς φύσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν.

NATURAS seu φύσεις posuit pro hypostasibus, quod curiose observandum; sed nomine φύσεως aliud nihil intelligit, quam quod in Scholis res naturæ dicitur, opponiturque, vt aiunt, enti morali, aut etiam accidenti. Quare vox ista φύσις, prout ex adjunctis determinatur, ita varias significationes sortitur, atque ita apud Cyrillum φύσις τοῦ λόγου idipsum est quod hypostasis Verbi; contra vero φύσις τοῦ Θεοῦ est communis personarum divinitas, pariter in humanis. φύσις τοῦ Κυρίλλου propria vtique est ipsius, vt loquuntur, singularitas; φύσις τοῦ ἀνθρώπου est natura communis, &c.

Rem iterum conficit verbis Apostoli.

Verum siquis velit vim mysterii perspicaci mentis oculo intueri, & eo ipso facile intelligat, quod a principio diximus, quia non suam naturam apprehendit Deus Verbum, semen Abrahæ; quo sumpto ex beata Virgine, processit homo, vt fratribus assimilaretur, & appellaretur primogenitus, qui est vnigenitus. Sed tametsi alterius naturæ sit

Εἰ δὲ δή τις βούλοιτο τῷ τοῦ μυστηρίου δυνάμει ἀκριβοῦς διανοίας ὄμματι καταστέχεσθαι, καὶ καταθρήσειν δὴ, ὅτι, καθάπερ ἔφην ἐν ἀρχαῖς, οὐ τῆς αὐτοῦ φύσεως ἐπελάβετο Θεὸς ὢν ὁ λόγος, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ· οὐχ ὁμοίως δὲ τοῦ ἐκ Θεοῦ φωτὸς λόγου, τὸ ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ ἅγιον

σῶμα, ὅταν ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου λαβών, περιῆλθεν αὐθεφπος, ἵνα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῇ, καὶ γενηται πρωτότοκος ὁ μονογενής· ἀλλ' εἰ ἡ ἕνωσις ἐτεροφυὲς τὸ σῶμα πρὸς τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ἀλλ' οὐκ εἷς Χριστὸς, ὁ υἱὸς, καὶ Θεὸς, ἡ κύριος, καὶ εἰ γέγονε σαρξ· ὁ τὰ ἀληθοῦς ἑνώσεως ἕτερον πρόσωπον, ἐκ ἀζήμιον, διιστάντας εἰς υἱοὺς δύο τοὺς ὑποστάσης, ἀποφοιτώσας μὲν ἀλλήλων, εἰς τὸ ἰδίᾳ τε εἶναι, ὁ δυὰ μέρος, ἐχούσας ἡ μόνῳ συναφείαν πρὸς ἔξωθέν τε, καὶ ὡς ἐν τάξει τιμῆς.

corpus, præter Verbum Dei Patris, attamen est vnus, & Christus, & Filius, & Deus, & Dominus, licet factus sit caro; & veræ vnitatis rationem labefactare periculosum est, & secernere in duos filios substantias*, & eas diversas quidem esse dicere inter se, & separatas proprietate sua, solam autem habere conjunctionem extrinsecus, & honorariam. * ὑποστάσεις

Εἰ δὲ λέγοιμεν φυσικὴν πρὸς ἕνωσιν, ἢ ἀληθῆ φαμὲν, ἔνθ' ἐχούσης ἡ θεοπνεύστου γραφῆς, οὕτω χαρᾶσθαι τῇ λέξει. γράφει γὰρ πού τινα ὁ θεσπέσιος Παῦλος· Καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς ὁ οἱ λοιποί. ὁ οὐ δή που φαίη τις αὖ ὑφεστάναι καθὰ φύσιν ἡ θείαν ὀργὴν, ὥστε ἐν αὐτῇ γινήσθαι νοσεῖν τοὺς ἀμαρτάνοντας· ἢ πρὸς τε, ἐν πρὸς τοῦτο ἐσόμεθα * συμφερόντες τοῖς περὶ Μανιχαίων νοσοῦσι μανίαν· ἀλλὰ τὸ, φύσει, δηλοῖ τὸ κατ' ἀλήθειαν.

Si vero dicamus naturalem ἕνωσιν, veram dicemus; maxime cum divina scriptura hac dictione tam frequenter vtatur. Scribit alicubi beatus Paulus: *Et eramus natura filii iræ, sicut cæteri.* Nemo est autem, qui dicat, iram divinam *natura* habere substantiam, ita vt etiam ipsius filii dicantur esse peccantes: nam si ita dixerimus, erimus nempe Manichæorum furori consimiles; sed NATURA, posuit, pro eo quod est, VERITATE. * ἰσόμεθα

Exponit quid sit ἕνωσις φυσικὴ, quod diligenter observandum. *Eph.* 2. v. 3.

Οὐκοῦν οὐ συγχέοντες τὰς φύσεις, οὔτε μὴν ἀλλήλαις αὐτὰς ἀναφύροντες, καθά φασιν οἱ δι' εὐσεβείας, φυσικὴν φαμὲν γεγενῆσθαι τὴν ἕνωσιν· ἀλλ' ἐκ δύο πραγμάτων ἀνομοίων, θεότητός τε, καὶ ἀνθρωπότητος, τὸ ἕνα γεγενῆσθαι Χριστὸν, ὁ υἱὸν, καὶ κύριον, ἁπαχοῦμεθα πανταχοῦ. τῶν δὲ Ἀπολιναρίου δογμάτων οὐδεὶς πάντως ἡμῖν ὁ λόγος· τοὺς γὰρ ἅπαξ καθαιρεθέντας, ὡς ἀναχαράττοντας τὴν ἀλήθειαν, ἀποστρέφεσθαι χρή.

Ergo non confundentes naturas, nec, quemadmodum adversarii commemorant, inter se eas commiscentes, naturalem dicimus ἕνωσιν factam; sed ex duabus rebus dissimilibus, id est, ex deitate & humanitate, vnum factum esse Christum, Filium, & Dominum, vbique affirmamus. Apollinaris vero dogmata nulli omnino curæ sunt nobis; eos etenim, qui semel tanquam veritatis corruptores damnati sunt, convenit aversari.

Repellitque a se invidiam consensionis cum Apollinari.

Ex duabus, vt loquuntur, specie dissimilibus naturis facta est vna hypostasis, vnusque Christus, vnus Filius, vnus Dominus, vnus, inquam, substantialiter, & καθ' ὑπόστασιν, non vnus tantum moraliter, & κατὰ χάριν.

Ἀναθεματισμὸς δ'.

Anathematismus quartus.

Εἴτις πρόσωποις δυσὶν, ἤγουν ὑποστάσεσι τάς τε ἐν τοῖς θεολογικοῖς, καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασι διῃρημένα φωνάς· ἢ ὑπὸ Χριστῶ παρὰ τῶν ἁγίων λεγομένας, ἢ περὶ αὐτοῦ παρ' ἑαυτοῦ· καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσάπτῃ, τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγῳ· ἀνάθεμα ἔστω.

SIQUIS personis duabus, sive substantiis*, voces, quæ sunt in evangelicis vel apostolicis scriptis, dispertiat; vel quæ de Christo a sanctis dicuntur, vel quæ ab ipso de se ipso, & has quidem, vt homini, qui præter Dei Verbum seorsim intelligatur, deputet, has vero, vt divinas, soli Deo Verbo; anathema sit. * ὑποστάσεσιν

Ἀνέλεγξις τῶν ἀποπλανηθέντων.

Reprehensio hæreticorum.

Ἀκόλουθον καὶ νῦν τῶν αὐτοῦ δογμάτων αὐτὸν ὑπομνῆσαι, ἐν οἷς φησι· Κἂν ἀκούσῃς, ὅτι προέκοπτε σοφίᾳ, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι,

Hic quoque ipsum suorum dogmatum convenit admonere, in quibus ait: *Et si audieris*, quod proficiebat ætate & sapientia & gratia, Cyrillum Andreas arguit primo, quod secum pugnet. *Homil. XVII. Paschal.*

Luc. 2. v. 52. *ne profectu sapiens fuisse Dei Verbum putaveris; sed ne illud quidem ausis dicere, quod profectum ætatis, sapientiæ & gratiæ homini assignemus.* Sed etsi neget Scripturæ testimonium, docens, quod juxta visibilem carnem Domini profectus fiebat, non est tamen tempus modo ipsum convincere, nobis ad capitulum propositum festinantibus: vt enim probemus, ipsum duas substantias * dicere, & sibimetipsi repugnare, posuimus ea, quæ ante dixit.

* ὑποστάσεις

μὴ ϑφὲν ἐξ ὁπιδόσεως ἡμέϑαι νομίσῃς τ τῦ ϑεοῦ λόγον· μηδ' αὖ ἀκφνο φλυαφως τολμήσῃς εἰπεῖν, ὅτι ϑ προεκόπτεν ἐν ἡλικία, ϗ ϑφία, ϗ χάριτι τῷ ἀνϑφπω προσαφλομεν. ἀλλ' εἰ ϑ ἀρεστὰ ἀνεμῶ τ τ γραφῆς μϱτυείαν, διδάσκουσαν, ὅτι κατὰ τ τ φαινομένης ϑρκὸς φύσιν τῦ κυείου τὰ τ προκοπῆς * ἐλάνετο, ἀλλ' οὐ χϱεὸς νῦν τῦτο διϱέζαι, ἐπειγομένοις ἐπὶ ϑ προκείμενον κεφ. τῦ γὰρ δεῖξαι δύο ὑποστάσεις αὐτὸν λέγοντα, ϗ ἑαυτῷ ἐναντιούμενον, προεθέμεϑα τὰ πάλαι αὐτῷ εἰρημένα.

* ὑποστάσεις

Deinde, quod divisis vocibus non continuo dividantur hypostases. * ὑποστάσεις

Personis autem duabus, vel substantiis * duabus, vel duobus filiis, sejungentes ἕνωσιν, sive vnum Filium, voces aptare non convenit: individua enim & inseparabilis summa illa ἕνωσις, & vnus est Filius, omni ratione, & omnibus modis. Servata igitur vnitate, vnoque & Filio & Christo & Domino demonstrato, vni eidemque Filio, ea quæ dicuntur, oportet aptare. Non dividere autem voces evangelicas, vel quæ ab ipso Domino de seipso dicuntur, vel quæ in literis apostolicis positæ sunt, furoris ingentis est.

* Ὡς ϑ προσώποις δυσὶν, ἢ ὑποστάσεσιν, * οὐδὲ ἢ υἱοῖς δυσὶ διαιϱεῖσϑαι τ ἕνωσιν, ἤχϱεω τ ἕνα υἱόν, ϗ φωνὰς ἐφαϱμόζειν οὐ δεῖ· ἀδιαίϱετος γὰϱ, ϗ ἀχώϱιστος ἡ ἄκϱα ἕνωσις. * ἴσ. ϗ ὃς ὁ ϑεῖς υἱὸς κ πρόσωπα ϗ λόγον, ϗ τοῦτον, ϗ υἱὸς ἔννοιαί εἰσι. τ γ ἀκϱας ἑνώσεως φυλαττομένης, ϗ * τῦ ἑνὸς υἱοῦ, ϗ Χϱιστοῦ, ϗ κυείου ὁμολογουμένου, ϗ τ ἕνα, ϗ τ αὐτὸν υἱὸν ἐκ λεγομένων ϗ ϑρὴ τὰ λεγόμενα· κατὰ μὲν γε τὴν τ ἑνωθέντων φύσεων διαμονὴν, ἁϱμόζεσϑαι πρέπει τὰ ἐπὶ υἱῶ τὰ λεγόμενα· ὃ δὲ μὴ * ἐρῶν τὰς ἐκ τῶν ἀναϱϱήσεων φωνὰς, ἢ τὰς περὶ αὐτὸ τῦ κυείου ϑεὸν ἑαυτῷ εἰρημένας, ἢ τὰς ἐκ τῶν ἀποστολικῶν συγϱαμμάτων χειϱίας, πόϑεν ὑπερβολὴν βλασφημίας οὐχ ὑπαίϱῃ;

* ἰνὸς υἱοῦ

* διαιϱεῖν

Tertio, quod qui voces non dividit, faveat Eunomianis & Arianis.

Nam si voces non dividamus, quibus oculis inspiciamus Eunomianos, vel Arianos, qui omnia, quæ dicuntur, in vnam solent conferre naturam, & humiles humanitatis voces ad divinitatis referre fastigium? Vel quomodo intelligamus Domini voces, qui propter carnis naturam visibilem dixit: *Non veni*

Ioan. 6. v. 38. *meam voluntatem facere.* Et illud: *Mandatum accepi, quid dicam, & quid loquar.*

Ioan. 12. v. 49. Et: *Ego ex me nihil facio.* Et: *Ascendo*

Ioan. 8. v. 28. Ioan. 20. v. 17. *ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum,* & cætera hujusmodi?

Εἰ γὰϱ μὴ διαιϱεϑείημεν τὰς φωνὰς, πῶς ἂν ἀνϑπολέξαιμεν τοῖς Ευνομίου, ϗ Αϱείου, πϱόσωπα ὡς ϑεῖς μίαν φύσιν εἰϱηκότα συμφύϱεσι, ϗ ταπεινὰ τῆς αἰϑεοπτικῆς εἰς τὸν ὑπλοῦν τ ἀκηϱάτου ϑεότητος φύσιν βλασφήμως ἀνάγουσιν; ἢ πῶς νοήσομεν τὰς τῦ κυείου φωνὰς, διὰ τὸν τ φαινομένης ϑρκὸς φύσιν εἰπόντος· Οὐκ ἦλθον ϑ ἐμὸν ϑέλημα ποιῆσαι, ϗ τό· Ἐντολὴν ἔλαβον ἃ εἴπω, ϗ τί λαλήσω. ϗ τό· Ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτῦ ϑὲν ποιῶ. ϗ τό· Πορεύομαι πϱὸς τ πατέϱα μου, ϗ πατέϱα ὑμῶν, ϗ Θεόν μου, ϗ Θεὸν ὑμῶν· ϗ τὰ λοιπὰ, ὅσα τοιαῦτα;

Nam si individuæ sint voces, sicut & naturæ, erit ipsius per se vnigeniti Dei Deus Pater; minister vero, & internuntius mandatorum Patris Filius, juxta deitatem. Et si humiles voces in naturam deitatis referamus,

Ioan. 10. v. 30. cui adscribamus: *Ego & Pater vnum sumus;* &: *Quod eadem faciat*

Ioan. 5. v. 19. & 21. *ipse, quæ & Pater.* &: *Quemadmodum enim Pater suscitat mortuos, ita & Filius, quos vult, vivificat?* Sed est certe

Ἀδιαιϱέτων τ φωνῶν, ὥσπεϱ ϗ τ φύσεων, μενουσῶν, ἔσαι κατ' αὐτὸν ϑ μονογενοῦς ϑεοῦ ϑεὸς ὁ πατήϱ· λειτουϱγὸς ϑ, ϗ ἀδιάκονος τ πατϱικῆς προσαγωγῆς ὁ υἱὸς κ τ ϑεότητος· ϗ εἰ τὰ ταπεινὰ εἰς τ τ ϑεότητος φύσιν ἀναφέοιμεν, ἴσι ϗ τό· Ἐγὼ ϗ ὁ πατὴϱ ἕν ἐσμεν· ἁϱμόσομεν; ϗ τό· Ὁμοίως αὐτὸν πεφν ὡς πατέϱ. ϗ τό· Ὥσπεϱ γὰϱ ὁ πατὴϱ ἐγείϱει τοὺς νεκϱοὺς, οὕτω ϗ ὁ υἱὸς οὓς ϑέλει, ϗ οὐχ οἷς προσάπτει ζωοποιῖ. ἀλλ' ἔστιν ὀϱθὸς

ὀρθῶς κ͞ῦ τὸν αὐτὸν τὸν κυρίου φωνὴν πατὴρ, ⁊ Θεὸς, ὁ πατὴρ· Θεὸς μὲν τὸν ἐν ὑστέροις καιροῖς ἐκ σπέρματος Δαβὶδ μ͞ν̃ ⟨σαρκὸς· πατὴρ δὲ τὸν ἀπαθῶς τε, καὶ ἀϊδίως γεννηθέντος Θεοῦ λόγου, τῆς υἱότητος ἐν τῷ μοναδικῷ τύπῳ φυλαττομένης τε, καὶ ὁμολογουμένης. πῶς οὖν ἂν νοήσομεν Θ̄· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμὶ· καὶ Θ̄, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· ἀδιαιρέτων τῶν φωνῶν μενουσῶν, ἆρα πιστεύομεν τὸν φωνὴν τῇ φύσει, τῇ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ἐν ὑστέροις καιροῖς γενομένῃ Θ̄ τῷ πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ, ⁊ Δαβὶδ ἦν̃), ⁊ πάντα δι' αὐτῆς γένεσθαι;

* ἀσυγχύτως

Ἡ φήσομεν εὐσεβῶς, τῶν φύσεων * ἀσυγχύτων μενουσῶν, καὶ τ̃ ἑνώσεως ἀδιαιρέτου ὁμολογουμένης, ταῖς φωναῖς ἐφαρμόζειν καλῶς τὸν τῶν ἑνωθεισῶν φύσεων δύναμιν, ὡς προεῖρηται, εἰς ἕνα μὲν τ̃ υἱὸν, καὶ κύριον, καὶ Χριστὸν· ἀλλ' οὐκ εἰς μίαν φύσιν τὰ πάντα συναριθμοῦντες· ὡς καὶ ἐξ ἑνὸς τῶν φύσεων ὀνόματος ἑκατέρας νοῆσαι δι' ὃ τ̃ ἑνώσεως ἄκρον, καὶ ἡμῖν ἀκατάληπτον· ὡς που ⁊ Θ̄· Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τ̃ οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ Θ̄· Ἐὰν οὖν ἴδητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον. οὐχὶ ἐκ τ̃ προσωπείας δ' υἱοῦ τ̃ αἰνιγμάτων, καὶ τ̃ αὐτῷ ἀσυγχύτως τε ἅμα, καὶ ἀχωρίστως συνημμένων νοουμένη; Εἰ γὰρ ⁊ υἱὸν ἀνθρώπου ὠνόμασε δι' ὃ τ̃ προσληφθείσης, καὶ φανερωθείσης σαρκὸς φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τελουμένων Θεὸν ἑαυτὸν προεδείκνυ. καὶ πάλιν· Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. ⁊ πάλιν· Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς, ⁊ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Εἰ χθὲς, καὶ σήμερον, πῶς δι' αὐτοῦ τὰ πάντα; Εἰ γὰρ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα, πῶς χθὲς, καὶ σήμερον; ἀλλὰ ⁊ τὸ, πάντα δι' αὐτοῦ, ἀληθὲς· καὶ τὸ χθὲς, καὶ σήμερον, πιστόν· καὶ τὸ, ὁ αὐτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὁμοίως ἐπὶ καλῶν τὸ τ̃ ἑνωθεισῶν ἀσυγχύτως τε, καὶ ἀχωρίστως φύσεων διαφορὰν ταῖς φωναῖς ἐφαρμόζομεν· νοοῦντες κ͞ῦ μὲν τὸ φανερούμενον, χθὲς, ⁊ σήμερον· κ͞ῦ δὲ τὸ νοούμενον, εἰς τοὺς αἰῶνας· καπὶ τῷ τῆς υἱότητος μοναδικὸν, ἕνα, καὶ τ̃ αὐτόν.

certe, juxta Domini vocem, Pater, & Pater & Deus ipsius: Deus quidem illius, qui novissimis temporibus ex semine David factus, secundum carnem est; Pater vero Verbi, quod ex ipso æternum impassibiliterque & semper est natum, filietate vno modo servata & manifesta. Quomodo enim accipiemus: *Amen, amen dico vobis, antequam Abraham esset, ego sum*; & *Omnia per ipsum facta sunt*: si voces sint individuæ? Ascribemusne vocem naturæ illi, quæ novissimis temporibus ex semine David facta est, dicentes nempe, antequam Abraham esset, & David esset, ipsam fuisse, & omnia per ipsam facta? Ioan. 8. v. 58. Ioan. 1. v. 3.

An magis pietatis intuitu, naturis inconfuse manentibus, & vnitate indivisa, voces secundum vim conjunctarum naturarum, sicut supra dictum est, imputemus, in vnum filium, & Dominum, & Christum, non in vnam naturam, omnia conferentes? Sic vt ex vno nomine naturam vtramque intelligamus, propter ἕνωσιν summam, & nobis intelligibilem: *Ut nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, filius hominis, qui est in cælo*; & porro: *Si videritis hominis filium ascendentem, vbi erat antea*; nonne ex appellatione filii hominis, & illum, qui inconfuse & inseparabiliter est conjunctus, accipimus? nam & si filium hominis se dixerit, propter assumptæ & visibilis carnis naturam, Deum se tamen factis ostendebat, & porro JESUS CHRISTUS *per quem omnia*, & porro, JESUS CHRISTUS *heri & hodie, idem ipse & in secula*. Si heri & hodie, quomodo per ipsum omnia? Et si per ipsum omnia, quomodo heri & hodie? Sed & quod *omnia per ipsum*, verum est; & quod *heri & hodie*, credendum est; & quod *idem & in secula*, certissimum est, si secundum diversitatem naturarum inconfuse & inseparabiliter conjunctarum, voces aptaverimus, intelligentes, secundum quod visibile est, *heri & hodie*; secundum intelligibile, *in secula*; secundum vero filietatis conjunctionem, *vnum eumdemque*. Ioan. 3. v. 13. Ioan. 6. v. 63. Hebr. 2. v. 10. Hebr. 13. v. 8.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Responsio orthodoxi.

* Σκοπὸς οὖν

* Σκοπὸς οὖν, ὡς ἔοικε, τοῖς ἐθέλουσιν ἀπερισκέπτως, ὑπολιμαίνειν τοῖς παρ' ἡμῶν ⟨σφοδρῶς⟩ γεγραμμένοις, ἀναγκαίως γεγονόσιν ἀναθεματισμοῖς, φεύγειν μὲν, ἢ λέγειν τὴν ἀληθινὴν ὁσίαν·

Videlicet hæc intentio eis est, qui inconsiderate & temere objurgari contendunt anathematismos, quos tam vtiliter, & necessario fecimus, nihil vt possint rectum, Respondet Cyrillus, primo Andream re fateri quod verbo negat, anathematismum rite esse positum.

nec sentire, nec dicere; sed se tantum maledicos & obtrectatores ostendere: nam si suæ mentis oculum scriptis diligenter voluissent intendere, certe cognoscerent, se magis anathematismum suffragiis comprobare, & ex his, quæ ipsi accusant, evidenter ostendere, non imperite esse a nobis factum, & quomodo id præstent, dicam.

φιλοφρόνας ὁ μόνης ἀποδέξιν ἀναρχῆ ποιήσας ὁ λεγῶν. εἰ γὰρ * ἀμίγοντα, καὶ * ἀκεραῖον * ἀμίγοντα, ἀκεραιοῦν τοῖς γεγραμμένοις τὸ οἰκεῖον ἀνερείσαντες νοῦν, οὐκ ἠγνόησαν, ὅτι κρατυνοῦσι ταῖς * πρὸς ἑ- * πρὸς αὐτῶν αὐτῶν ψήφοις, καὶ δι' ὧν πεποίηται λόγων, τὸν ἀναθεματισμόν. καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἀνεπιτηδείως αὐτὸν γεγένηται καθαιρήσοντες· καὶ ἵνα εἴπω, ἐρῶ.

Quod probat testimonio Nestorii. *Serm. 5 qui 2. in Proclum.*

Vir bonus Nestorius, cum in Ecclesia prædicaret, hoc dixit: *Ut id evidentius clariusque omnibus fiat, & Arianis & Eunomianis, & Apollinaristis, & omnibus, qui sunt ejusdem gregis, studium est dicere, Θεοτόκον, quasi, commixtione quadam facta, & naturis minime divisis, voces humiles non de humanitate acciperentur, & locum invenirent adversus deitatem, tanquam omnia, quæ dicuntur, de uno eodemque dicantur.* His ita dictis, commodissime anathematismus a nobis est factus, non concedens, in duas personas dividi, vel in duas substantias * unum Dominum JESUM CHRISTUM.

* ὑποστάσεις

Ὁ μὲν γὰρ ἡμῖν Νεστόριος ἔφη ἡ τοιοῦτον ἐπ' * ἐκκλησίας ἐξηγούμενος· ἵνα δὴ αὐτὸ σαφέστερον, καὶ πᾶσιν ἀνεπιπληκτότερον εἴπω, τοῖς Ἀρείου, καὶ Εὐνομίου, καὶ Ἀπολιναρίου, καὶ πᾶσιν τοῖς αὐτοῖς τοῦ * τοιαύτης φατείας, σπουδή * ἀσυνήθους φησι ἐστι, Θεοτόκος εἰσάγειν, ὡς κεφύσεως γεγομένης, καὶ τῶν φύσεων μὴ διαιρουμένων, μηδὲν τῶν ἀτελῶν εἰς τὸ ἀνθρωπότητα λαμβανούσας, καὶ χώραν αὐτοῖς λιπὼν τῆς θεότητος ἔχειν· ὡς πάντων τῶν λεγομένων περὶ ἑνὸς λεγομένων. τούτων ὡδὶ λεγομένων. γεφωδέστατος περὶ ἡμῶν γέγονεν ὁ ἀναθεματισμός, οὐκ ἐφιεὶς εἰς δύο μερίζειν πρόσωπά τε, καὶ ὑποστάσεις τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

Deinde sibi consentire.

Quod vero ipsi quoque dictis nostris assentiant, conspicuum est ex his, quæ & sentire ipsi, & scribere studuerunt, quæ se ita habent: *Personis autem duabus, vel duabus substantiis, vel filiis duobus, (unitatem dividentes sive unum filium) voces aptare non convenit: individua enim & inseparabilis summa illa ἕνωσις, & unus est filius, omni ratione, & omnibus modis; servata igitur summa unitate, unoque, & Filio, & Christo, & Domino, demonstrato, uni eidemque filio ea, quæ dicuntur, oportet aptare. Cæterum, juxta vim naturarum conjunctarum, uni filio quæ dicuntur, aptare oportet.* Ergo si summa illa ἕνωσις servanda est, quæ jam divisionis ratio possit irrumpere? & si quis dividere audeat, procul a recta semita videtur errare, & a pietatis dogmatibus abhorrere.

Ὅτι δὲ καὶ αὐτοὶ τοῖς πρὸς ἡμῶν συμφέρονται λόγοις, δῆλον ἂν εἴη δι' ὧν γεγράφασι, καὶ φέρειν ἐγνώκασιν. ἔχει δὲ οὕτως· Ὡς δὲ * πρόσωπους, ἢ ὑποστάσεσι δυσὶν, ἢ υἱοῖς * πρόσωπα δυσὶν, ἢ δυσὶ, διαιρουμένας τὴν ἕνωσιν· ἥκιστα τὸ ἕνα υἱὸν, καὶ φωνὰς ἐφαρμόζειν οὐ δεῖ. ἀδιαίρετος γὰρ, καὶ ἀχώριστος ἡ ἄκρα ἕνωσις· καὶ ὁ εἷς υἱὸς κύριος καὶ λόγος, καὶ Χριστὸς, καὶ ἕνωσιν δὴ· τῆς δὲ ἀκρας ἑνώσεως φυλαττομένης, καὶ τῶν εἰς υἱοῦ, καὶ Χριστοῦ, καὶ κυρίου ὁμολογουμένου, πρέπει τὸ ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν * ἐκλαμβάνεσθαι * ἐκλαμβάνειν λεγόμενα· καὶ μάλιστα τὸν τῶν ἑνωθέντων φύσεων δύναμιν, ἐφαρμόζειν πρέπει τῷ ἑνὶ υἱῷ τὰ λεγόμενα. οὕτω τῆς εἰς ἄκρον ἑνώσεως φυλαττομένης, ποία πρόφασις δύσις, ἤγουν φαντασία τομῆς προσκέοιτο ἂν ἔτι, καὶ ὁ μερίζειν ἀποπλαγῇ, πῶς οὐκ ἔξω φέρε) τῆς ἀληθείας ὁδοῦ, καὶ τῆς εὐσεβείας διαμαρτὼν εἰς ἄπονα ἀποφοιτᾷ;

Quod probat allatis verbis anathematismi.

Quid igitur dicit anathematismus? *Si quis dividat voces hoc modo, ut has quidem tanquam homini, qui præter Dei Verbum seorsim intelligatur, deputet; has vero tanquam divinas, soli Deo Verbo; anathema sit.* Ergo si hi, qui dividunt & separant in hominem seorsim, & in Dei Verbum seorsim, non dividunt unum Christum, nec duos filios dicunt, merito mihi succenseant objurgatores; sin vero ita sentire,

Τί οὖν φησὶν ὁ ἀναθεματισμός; Εἴ τις μερίζει τὰς φωνὰς καὶ γε τούτοις τὸν λόγον, * καὶ τὰς μὲν ὡς ἀν- * ὡς τοῦ ἀνθρώπου προσῆκον τὸν Θεὸν λόγον ἰδικῶς νοουμένῳ προσαπτῇ, τὰς δ' ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ, ἀνάθεμα ἔστω. εἰ μὲν οὖν * οἱ διιστάντες, * οὐ διιστάντες καὶ διαιροῦντες εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς τε, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἰς Θεὸν λόγον ἰδικῶς τε, καὶ ἀνὰ μέρος δὲ μερίζουσι τὸν ἕνα Χριστὸν *, καὶ δύο λέγουσιν υἱούς, ἀγα- * οὐ δύο νακτητῶς καθ' ἡμῶν οἱ φιλεγκλήμονες· εἰ δὲ τομὴ,

καὶ διαίρεσις ὅ οὕτω φρονῶν ἐστι, κατὰ ἕνα τρόπον τοῖς πρὸ ἡμῶν λόγοις ἐπιμεμῶν ἐγκεκλεικε· κἂν τοι καὶ αὐτοὶ, καθά φασιν, ἀδιαίρετόν τε, καὶ ἕνα καὶ ἄκραν ἕνωσιν ὁμολογῶσιν καταρχὴν τὴν Ἐμμανουήλ;

Voces quidem singulas, quæ sunt dictæ, vel de Christo, vel ab ipso, prudenter sapienterque accipiendas, & ipse laudans assentio, & omnes qui solent recta sentire: aliæ enim divinæ sunt, aliæ carnis dispensationi magis convenientes. Sed quoniam vnus idemque est Deus simul & homo, propterea nunc divine loquitur, nunc humane: vnius tamen JESU CHRISTI, & hos & illos affirmamus esse sermones, neque divinitate nudantes templum, quod est natum ex virgine; nec sine carne dicentes esse Verbum Dei & Patris, post arcanam & ineffabilem vnitatem.

Et approbatione regulæ ab Andrea præscriptæ.

* Is. ñ ἐγ

Τὸ μὲν οὖν ἐμφερόμενον ἑκάστην φωνὴν, * εἰ δὲ πρὸς αὐτὸν τυχὸν εἰρημένον, ἐκλαμβάνεσθαι δεῖν, ἐπαινέσαμι· αὐ καὶ αὐτὸς ἐγὼ, καὶ ἀπασιοῦμαι, οἶμαι, πᾶν ὀρθὰ φρονῆν ἐθελόντων· αἱ μὲν γὰρ εἰσι θεοπρεπεῖς, αἱ δὲ τῇ μετὰ σαρκὸς οἰκονομίᾳ μᾶλλον ἁρμοδιώτεραι. ὅπερ δέ ἐστιν ἓν καὶ ὁ αὐτὸς θεός τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπος, τοῦτό τοι καὶ λίαν ὀρθῶς, ποτὲ μὲν θείκως, ποτὲ δ' αὖ ἀνθρωπίνως ποιούμεθα τοὺς λόγους· πλὴν τὸ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦτό τε, κἀκείνας εἶναι φωνὰς διϊσχυριζόμεθα· οὔτε μιλωῶντες θεότητος τὸν ἐκ τῆς παρθενίας πρόβλητον ναὸν, οὔτε μὴν ἄσαρκον ἐξιδιάζοντες τὸν ἐκ Θεοῦ παῖδος λόγον μετὰ τὴν ἄῤῥητον ἕνωσιν.

Illud autem admiror, quod cum videantur mea curiose rimari, & quemadmodum ipsi existimant, subtiliter meas scrutentur epistolas; illa quidem, quæ sunt in ipsis vtilia & necessaria, & ad probationem rectorum dogmatum pertinentia, consulto prætereunt. Invadunt vero satis agiliter & impigre, si quid illis visum fuerit, vel tenuissimam habere suspicionem, per quam possent calumniam nobis inferre. Meminero autem meorum dictorum; scripsi enim in epistola ad Nestorium hoc modo: *Voces autem salvatoris nostri, quæ sunt in Evangeliis, neque duabus subsistantiis *, nec duabus personis dividimus. Neque enim duplex, sed vnus est & solus Christus, licet ex duabus rebus diversis intelligatur in vnam inseparabilemque vnitatem fuisse collatus: sicut etiam homo, licet ex anima intelligatur & corpore, non ideo duplex est, sed vnus ex vtroque. Sed humanas voces, necnon etiam divinas, ab ipso prolatas esse, rectissime confitemur. Vbi enim, vt Deus, de se docet:* Qui me videt, videt & Patrem meum; & *: Ego & Pater vnum sumus; divinam ipsius intelligimus, arcanamque naturam, per quam est vnum ad Patrem suum, propter subsistantiæ * Ταυτότητα: est enim imago & figura, & lumen gloriæ ipsius. Vbi vero humanitatis mensuram non inhonorans Iudæos alloquitur:* Nunc me quæritis interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum; *nihilominus ipsum, qui est in æqualitate & similitudine Patris, Deum Verbum ex ceteris ipsius humanitatis conditionibus agnoscimus. Nam si necesse est*

Suoque ipsius testimonio.

Epist. 3. num. 19.

* ὑποστάσεσι

Ioan. 14. v. 9.

Ioan. 10. v. 30.

* τὴ οὐσίας

Ioan. 7. v. 1.

Θαυμάζω ὅτι, καίτοι πολυπραγμονοῦντες ἄγαν, ὡς γε νομίζουσι, λεπτὰς βασανίζοντες τὰς ἐμὰς ὑπογραφὰς, τὰ μὲν ὅσα ἐστὶν ἐν αὐταῖς χρήσιμά τε, καὶ ἀναγκαῖα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δοκούσης ὀρθότητός τε καὶ ἀκριβείας, ἑκόντες παραπέρχονται· ὑπιππεύουσι δὲ μάλα γοργῶς τοῖς καὶ γοῦν ἰχνεῦσιν ἔχουσι κατηφίαν, καίτοι γε ὁ αὐτοῖς δοκῶν, εἴς ὅ δύναιτο δι' αὐτῶν τὰς καθ' ἡμῶν ποιεῖσθαι συκοφαντίας. μεμνήσομαι δὲ τῶν ἐμαυτοῦ * ῥητῶν, γέγραφα γὰρ ὅπως ἐν τῇ πρὸς Νεστόριον ὑπατολῇ· Τὰς δὲ γε ἐν τοῖς διαλήψεσι δὲ σωτῆρος ἡμῶν φωνὰς ὅτε κατατάττοιμι δυσὶν, ὅτε μὲν προσώποις δυσὶ καταμερίζομεν. ὁ γὰρ ὢν διπλοῦς ὁ εἷς, ὁ μόνος Χριστὸς, κἂν ἐκ δύο νοῆται, ἐν διαφόροις ὑποστάσεσιν ἐκ τοῦ ἀμείστου συνενηνεγμένος· καθάπερ ἀμφὶ ἐν ἀνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοῆται, καὶ σώματος, καὶ ἓν διπλοῦς μᾶλλον, ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν. ἀλλὰ τάς τε ἀνθρωπίνας, καὶ θεοῦ γε ἴσμεν τὰς θείκας πρὸς ἑνὸς εἰρῆσθαι διϊσχυριζόμεθα Φρονοῦντες ὀρθῶς. ὅταν μὲν γὰρ θεοπρεπῶς λέγῃ περὶ ἑαυτοῦ· Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ· Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· τὸ θεῖον αὐτοῦ, καὶ ἄπορρητον ἐνοῦμεν Φύσιν, * καθ' ἣν ἐστι θεὸς ὁ πατὴρ τοῦ ἑαυτοῦ, ἀφ' ὧν ταυτότητα τῆς οὐσίας· εἰκών τε, καὶ χαρακτὴρ, καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. ὅταμ δ' ὡς τὸν ἀνθρωπότητος μέτρον οὐκ ἀπαξιοῖ, τοῖς Ἰουδαίοις θεοσταλῆ· Νῦν δέ με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα· πάλιν οὐδὲν ἧττον αὐτὸν, τὸν ἐν ἰσότητι τε, καὶ ὁμοιότητι τῆς πατρὸς Θεὸν λόγον, καὶ οὐκ ἐκ τῶν τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μέτρων ὑπτιάσκομεν. Εἰ γὰρ ἐστιν ἀναγκαῖον ὃ

* καθ' ὃν ἢ ἓν ἐσ.

credere, quia cum sit Deus natura, factus sit caro, sive homo, animata carne anima rationabili; quare quemquam pudeat vocum ipsius, si humano more sint dictæ? Si enim refugiat sermones, qui videntur homini convenire, quis eum coegit fieri hominem similem nostri? Qui vero se propter nos misit in voluntariam exinanitatem, quam ob causam refugiat competentes exinanitati sermones? De una igitur persona voces omnes evangelicæ dicendæ sunt, &

1. Cor. 8. v. 6. *de una substantia Verbi incarnati:* Unus enim Dominus JESUS CHRISTUS, *juxta Scripturas.* Igitur non ostendimur, ignorare dispensationem, quæ vnicuique vox conveniat; sed magis non permittere ψυχικοῖς, & spiritum non habentibus, duos filios nominare, vel dicere, dividentibus a sese subsistantias *,

* ὑποστάσεις

post inseparabilem vnitatem.

πιστεύω, ὅτι Θεὸς ὢν φύσει, γέγονε σὰρξ, ἤγουν ἄνθρωπος, ἔμψυχωμένης ψυχῇ λογικῇ τ σαρκὸς, ποῖον ἀν ἔχοι λόγον ὃ ἐπαισχύνεσθαί τινα τοῖς πρὸς αὐτὸ φωναῖς, εἰ γενόμενον ἀνθρωπον φεύγοι; εἰ γὰρ ἠρνεῖτο τοὺς ἀνθρωπον πρέποντας λόγους, τίς ὁ ἀναγκάσας ἡνέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον; ὁ δ' καθεὶς ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς εἰς ἐκούσιον κένωσιν, πόθεν ποίαν αἰτίαν πρῆτεῖτο ἂν τοῖς τῆ κενώσει πρέποντας λόγοις; ἐπὶ τοιγαροῦν πρόσωπον τὰς ἐν τοῖς ἀναγκαίοις πάσας ἀναθετέον φωνάς, ἑνὸς ὄντος μιᾶ τῆ τοῦ λόγου * σύν- * σεσαρ-
σαρκωμένη· Κύριος γὰρ εἷς Ἰησοῦς Χριστὸς, κατὰ τὰς γραφάς. Σέσωσται ὡς ἀπό γε τοῦ νῦν ἤδη προσγεγραμμένων, σὺν ἠγνοηκόσι μὲν ἀληθεύομεν τ οἰκονομίαν, καὶ τ ἐκκένωσιν φύσει πρέπουσαν φωνῶν· σὺν ἐφιέντες ἂν μᾶλλον τοῖς ψυχικοῖς, καὶ πνεῦμα μὴ ἔχουσι, δύο νοεῖν υἱοὺς, ἢ λέγειν, διαιροῦντας ἀλλήλων τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἀδιάσπαστον ἕνωσιν.

Respondet ad verba sua sibi objecta.

Sed quoniam brevissimam partem nostræ epistolæ in principio suorum posuere dictorum, interminantes se quodam nos tempore convicturos, quasi non mediocriter delinquentes in Verbum Dei & Patris, & naturæ ipsius inconsultissime ascribentes id, quod carni convenit, incrementum; age etiam super hoc quoque, quæ sunt respondenda; dicamus, illam omnem partem epistolæ apponentes: timentes enim illi scilicet veritatem, & subrepere auditoribus festinantes, partem illam tantummodo posuerunt, quæ ipsis vtilis videbatur, per quam possent ratione coloratam calumniam nobis inferre. Ita autem se habet scriptum: *Et si audieris,* quod proficiebat JESUS ætate, & gratia, & sapientia, *ne sapiens ex profectu fuisse Dei Verbum existimaveris; memineris autem potius ita scribentis beatissimi*

1. Cor. 1. v. 18. *Pauli:* Christus Dei virtus, & Dei sapientia. *Sed nec illud temere ausus fueris dicere, quod profectum ætatis, & sapientiæ, & gratiæ, homini assignemus: id enim nihil aliud est, nisi dividere in duas partes vnum Christum. Sed, vt dixi dudum, cum ante* [illegible] *culæ sit filius, noviſſimis temporibus filius fuisse dicitur Dei, carnis suæ generationem dispensatorie propriam faciens: ita etiam, cum sit sapientia genitoris, proficere sapientia dicitur, qui est perfectissimus, vtpote Deus, humanitatis propria, propter summam ἕνωσιν, in se familiariter accipiens.*

Deut. 1. v. 16. Pro qua igitur causa, Deo dicente: *Iudicium justum judicate;* veritatem ipsi corrumpunt: neque enim divisionem substantiarum * post ἕνωσιν asserimus; ne-

* ὑποστάσεων

Επειδὴ ὃ βραχύ τι μέρος κατέθεντες ἐξ ἡμετέρας ἐπιστολῆς, τεθείκασιν ὡς ἀρχὴ τῶν ἰδίων λόγων, ἀπειλοῦντες ἡμᾶς ὅτι ποτὲ διελέγξειν, ὡς οὐ μετρίως ἡμαρτηκότας εἰς τ ὃν Θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ τῆ αὐτοῦ φύσει τ τῆ σαρκὶ πρέπουσαν αὔξησίν τε, καὶ προκοπὴν ἀδοκήτως προσνενεμηκότας. Φέρε, καὶ περὶ γε τούτου τὰ εἰκότα λέγωμεν, ὅλον παραθέντες τ ἐπιστολῆς τὸ μέρος. * διεδικότες γὰρ αὐτοὶ τ ἀλήθειαν, καὶ * λείπε
συναρπάζοντες τοὺς ἀκροωμένους, μέρος μόνον τεθείκασιν, ὅσον αὐτοῖς ἐδόκει χρήσιμον εἶναι πρὸς τ δύνασθαί τε, καὶ μάλιστα καὶ δόκησιν αἰτίας τοῖς καθ' ἡμῶν ποιεῖσθαι συκοφαντίας. ἔχει δ' ὅπως τ εἰρημένον· Καὶ ἀκούσῃς, ὅτι προέκοπτεν ὁ Ἰησοῦς ἡλικίᾳ, καὶ σοφίᾳ, καὶ χάριτι, μὴ σοφὸν ἐξ ὑπάρξεως νομίσῃς ἀνθρωπον τ τὸν Θεοῦ λόγον. ἀξιομνημόνευτον δ' μᾶλλον γεγραφότος αὐτοῖ τ ἀποστόλου Παύλου· Χριστὸς Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία. μὴ σὺ αὖ σκῆνος φλυαφίας ὑλαμήσῃς εἰπεῖν, ὅτι ὁ προκόψας σοφίᾳ τε, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι, ὃν ἀνθρωπον προσλαμβάνων τοῦτο γάρ ἐστιν, * οἶμαι, ἕτερον σοῦ, ἢ διαφέρεις εἰς δύο * ὅμως, ἢ ὑπὸ
τ ἕνα Χριστὸν. ἀλλ' ὥσπερ ἐφίεμεν ἀρρίζως, προσφυέ- εν
νως ὢν ὁ υἱὸς, ἐν ἐσχάτοις τ αἰώνος καιροῖς εἰς υἱὸν ὠνομάσθη λέγει) Θεοῦ, τ ἰδίας σαρκὸς τ ἡμῶν οἰκειούμενος οἰκονομικῶς· ὅτου καὶ προκόπτων σοφία ἂν γεγυμνώτος, προσκόπτει σοφίᾳ λέγει), καίτοι πρωτόπλαστος ὤν, ὡς Θεὸς, τὰ τ ἀνθρωπότητος ἴδιά, διὰ τ εἰς ἄκραν ἕνωσιν, εἰς ἑαυτὸν εἰκότως ἀναβαίνων. αὖθ' ὅτου δὴ οὖν, Θεοῦ λέγοντος· Κρίμα δίκαιον κρίνατε· προσλογιζόν) τ ἀλήθειαν. ὅτε γὰρ μερισμὸν τ ὑποστάσεων μετὰ τ ἕνωσιν δογματίζο-

μὴν, οὔτε τὴν τῆς θεότητος φύσιν αὔξης τε καὶ προκοπῆς δεδέηται φαμέν. ἐκφυὲ δὲ μᾶλλον, ὅτι κατ' οἰκείωσιν οἰκονομικὴν ἐαυτῷ πεποίηκε τὰ ἴδια τῆς σαρκὸς, ὡς σὰρξ γενομένου, καὶ κατὰ τὰς γραφάς.

que deitatis naturam incremento & profectu dicimus eguisse: illud autem magis, quod per dispensationem sua fecerit ea quæ sunt carnis propria, vt pote *caro factus*, juxta Scripturam.

HOMILIAM paschalem nomine epistolæ appellat, non quod sermo non sit, & ille quidem prolixus ac elaboratus; sed quod revera mitteretur in orbem fere totum, & præsertim in orientale imperium, ad omnes majores, atque ἀποκεφαλαὶ sedes, vnde ad minores manaret, indicaretque diem celebrandi Paschatis.

Ὅτι δὴ τῇ τοιάδε πίστει τε καὶ δόξῃ καὶ ὁ τῶν ἁγίων πατέρων στιφὰς χορὸς, ὑπεδείξαμεν πρόσθεν, παθόντες εἰς πληροφόρησιν ἐξηγήσεως μέρος, ἡνωμένης τε καὶ χαιρούσης, παρὰ τὸ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀττικοῦ. ἔχει δὲ οὕτως.

Quod vero tali fidei & opinioni sanctorum etiam Patrum chorus assentiat, probabo, apposita parte tractatus habiti a beatæ memoriæ Attico, qui ita se habet. Communicationem idiomatam a se assertum probat authoritate Attici.

Ἀττικοῦ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως.

Attici Constantinopolitani Episcopi.

Σήμερον Χριστὸς ὁ δεσπότης τὴν τοῦ φιλανθρωπίας γνώμην ἀνεδέξατο· τὴν γὰρ τοῦ ἰκέτου ἀξίας προϋπῆρχεν. Εἶπε τοίνυν ὑπὲρ αὐτοῦ πάλιν· Ὁ τοῦ φιλανθρωπίας λόγος κενοῦται, ἀκένωτος τὴν φύσιν ὑπάρχων· ἑαυτὸν γὰρ ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών· ὁ ἄσαρκος ἵνα σαρκωθῇ, ὁ γὰρ λόγος σὰρξ ἐγένετο· ὁ ἀφὴ μὴ ὑποπίπτων ἵνα δὲ τοῦ φύσεως ἀσώματον, ψηλαφᾶται· ὁ ἀΰλαρχος ὑπὸ ἀρχὴν γῆς σωματικὴν· ὁ τέλος αὔξει· ὁ ἀμέτρητος προκόπτει· ὁ πλούσιος ἐν κολπώματι βοὸς· ὁ τὰ σύμπαντα τοῦ οὐρανοῦ ἐν νεφέλαις, ἀπαρτανοῦται· ὁ βασιλεὺς ἐν φάτνῃ κεῖται.

Hodie Christus Dominus clementiæ generationem suscepit; nam eam, quæ divinæ dignitatis, jam ante habuerat. Et adjecit porro: *Clementiæ Verbum exinanitur, quod natura inexinanibile est:* se *enim* exinanivit formam servi accipiens; *carnis expers, in carne fit, nam* Verbum caro factum est; *qui tractari non potest propter incorporalem naturam, contrectatur; qui initium non habet, sublit initium corporale; perfectus, crescit; invertibilis, proficit; dives, in vmbraculo fit, qui comprehendit nubibus cælum, pannis involvitur; rex reponitur in præsepi.* Habetur in Conc. Eph. part. 2. act. 1. Philip. 2. v. 7. Ioan. 1. v. 14.

Οὐ δὲ διαιρεῖν τὰς ὑποστάσεις μὴ τὴν ἕνωσιν, οὐκ ἀπεικμήρες· μᾶλλον δὲ ἀναιρεῖσθαι βοῦ τὸ σεβάσιον τῆς οἰκονομίας μυστήριον, οὐδὲν ἧττον εἰσόμεθα, τοῖς ὑποτεταγμένοις ὑπογράμμασι τυγχάνοντες ῥητοῖς Ἰουλίου τε, καὶ Φήλικος, τῶν ἀφηγησαμένων τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας.

Quod vero dividere substantias post vnitatem sit grande peccatum, imo magis evertat venerabile Incarnationis mysterium, sciemus nihilominus, si inspexerimus dicta subjecta Julii & Felicis, qui Romanæ Ecclesiæ præfuerunt. Quod dividere non licebat ὑποστάσεις, testimoniis duorum summorum Pontificum.

Ἰουλίου ὑπὸ τοῦ Ῥώμης.

Julii Episcopi Romæ.

Κηρύσσεται δὲ εἰς συμπλήρωσιν τῆς πίστεως, καὶ σαρκωθεὶς ἐν παρθένῳ Μαρίᾳ ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς, ὁ σκηνώσας ἐν ἡμῖν θεότητος, οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ ἐνεργήσας· τοῦτο γὰρ ὑπὲρ προφητῶν ἐστι, καὶ ἀποστόλων· τέλειος Θεὸς ἐν σαρκὶ, ὁ αὐτὸς θεότητος τέλειος ἐν πνεύματι· οὐ δύο υἱοὶ, εἷς μὲν γνήσιος υἱὸς, ἀναλαβὼν ἄνθρωπον, ἕτερος δὲ θνητὸς ἄνθρωπος, ἀναληφθεὶς ὑπὸ Θεοῦ· ἀλλ' εἷς ὁ μονογενὴς ἐν οὐρανῷ, καὶ μονογενὴς ὑπὸ τὴν γῆς, Θεός.

Prædicatur autem ad consummationem fidei, & incarnatus ex Virgine Maria Dei Filius, qui habitavit in nobis, non in homine operatus est: hoc enim in Prophetis & Apostolis locum habet; perfectus Deus in carne, perfectus homo in spiritu, non duo filii, sed vnus; non vnus quidem naturalis filius, qui assumpsit hominem; alter vero mortalis assumptus a Deo, sed vnus vnigenitus in cælo, & vnigenitus in terra Deus.

Felicis sanctissimi Romæ Episcopi & martyris.

Φήλικος τῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου Ρώμης, καὶ μάρτυρος.

Habetur in conc. Ephes. part. 2. act. 1.

De incarnatione vero Verbi & fide. Credimus in Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, *natum ex Virgine Maria: hic enim est Filius Dei æternus, & Verbum, & non homo a Deo assumptus, vt sit alius præter ipsum; sed cum esset Deus perfectus, factus simul est homo perfectus, incarnatus ex Virgine.*

Περὶ δὲ τῆς σαρκώσεως τῦ λόγου, ἃ τῆς πίστεως. πιστεύομεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας γεννηθέντα. ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τῦ Θεοῦ ἀίδιος υἱὸς, καὶ λόγος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος ἐπὶ Θεοῦ ἀνθρωπῳ, ἵν' ἕτερος ἢ παρ' ἐκεῖνον· οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπον ἀνέλαβεν ὁ τῦ Θεοῦ υἱὸς, ἵνα ἢ ἕτερος παρ' αὐτόν· ἀλλὰ Θεὸς ὢν τέλειος, γέγονεν ἅμα καὶ τέλειος ἄνθρωπος, σαρκωθεὶς ἐκ παρθένου.

De epistolis Julii & Felicis summorum Pontificum, vide eruditissimi Petavii non tam disputationem quam dubitationem, tom. IV. dogm. eccles. lib. 4. cap. 6. §. 9.

Anathematismus septimus.

Ἀναθεματισμὸς ζ'.

* ἐνεργῆσθαι

SIQUIS JESUM, vt hominem, operatione Dei Verbi *, adjutum dicat, & gloriam Unigeniti, vt alii præter ipsum, assignet; anathema sit.

Εἴτις φησὶν, ὡς ἄνθρωπον, ἐνεργῆσθαι ὑπὸ τῦ Θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τῦ μονογενοῦς δόξαν περιφέρειν, ὡς ἑτέρῳ παρ' αὐτὸν ὑπάρχοντι· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio hæreticorum.

Ἀντίρρησις τῶν ἀποπλανηθέντων.

Arguit Andreas quod Cyrillus rejecerit verbum ἐνεργῆσθαι.

Operatione adjutum ab Spiritu Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, vt hominem simpliciter, aut vt prophetam, aut vt apostolum, nemo est qui confiteatur; apostolicas tamen voces de ipso dictas, propter naturam carnis visibilem, nec negare possumus, nec delere, modo dicentes: *Secundum operationem principatus virtutis ipsius, quam operatus est in Christo, suscitans ipsum a*

Quia reperitur in Scripturis.

Eph. 1. v. 19.

Act. 2. v. 24.

mortuis. Et rursus: *Quem Deus suscitavit a mortuis, solvens dolores mortis.* Et

Ibidem 33.

rursus: *Virtute Dei exaltatus.* & quæ sunt horum similia.

Ἐνεργηθέντα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπὸ τῦ πνεύματος, ὡς ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἢ ὡς προφήτην, ἢ ὡς ἀπόστολον, οὐδεὶς ἂν ὁμολογήσαι· ταῖς μὲν γε ἀποστολικαῖς φωναῖς περὶ αὐτῦ λεχθὲν τὸ φαινομένης σαρκὸς φύσιν ἐνεργεῖν ἡμᾶς, οὔτ' ἀρνησόμεθα, οὔτ' ἀθετήσομεν, οὔτε μὴν λεγούσας· Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς κράτους τῆς ἰσχύος αὐτῦ, ἣν ἐνέργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, λύσας τὰς ὠδῖνας τῦ θανάτου. Καὶ πάλιν· Τῇ δυνάμει τῦ Θεοῦ ὑψωθείς· καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Nec ex eo sequi, quod Deus operatus sit in Christo, perinde ac in aliis hominibus.

Sed licet hæc ita dicantur, propter id quod apparet; nemo tamen existimaverit eum, vt hominem simpliciter, operatione adjuvari, aut vt sanctum, aut vt prophetam, aut vt apostolum: ergo divinas, neque delemus, neque negamus, aut imperite, aut per blasphemiam anathematizamus voces dictas & positas, propter visibilem carnis naturam; neque vt hominem simpliciter, aut vt sanctum, aut vt prophetam, aut vt apostolum, operatione adjutum dicimus. Neque enim dicebat: *Hæc dicit Dominus;*

Matt. 5. v. 32.

sed vt filius legislator: *Ego dixi vobis.*

Αλλ' εἰ καὶ ταῦτα περὶσκηται διὰ τὸ φαινόμενον, οὐδεὶς ἂν σκληθοι, ἢ ὡς ἂν ἄνθρωπον ἁπλῶς ἑαυτὸν ἐνεργεύμενον, ἢ ὡς δίκαιον, ἢ ὡς προφήτην, ἢ ὡς ἀπόστολον· οὔτ' αὖ ταῖς θείας φωναῖς ἀξιοπρεπέφομεν, ἢ ἀρνούμεθα, ἢ ἀμαθῶς τε ὁμοῦ, καὶ βλασφήμως ἀναθεματίζομεν, ἐνέργειας, καὶ κλήσεως διὰ τὴν τῆς φαινομένης σαρκὸς φύσιν· οὔτε ὡς ἄνθρωπον ἁπλῶς, ἢ ὡς δίκαιον, ἢ ὡς προφήτην, ἢ ὡς ἀπόστολον ἐνεργῆσθαι φήσομεν. οὐ γὰρ ἔλεγε· Ταῦτα λέγω κύριος. ἀλλ' ὡς υἱὸς νομοθετῶν· Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν.

ANIMADVERTE Andream ita perplexe loqui, vt videatur sequi errorem Nestorii, quod Incarnatio sit sola Verbi habitatio in homine: quamvis enim asserat, Spiritum sanctum, de quo

sane quæstio non vertebatur, aut verbum potius, non perinde operatum fuisse atque in cæteris hominibus; non exponit tamen diversum modum, atque ita non recedit verbo satis a Paulo Samosateno asserente, Christum esse quidem purum hominem, sed in quo specialiter Deus operaretur. Et vero Cyrillus Orientalibus, adusque tempus initæ pacis objecit, quod Nestorio reipsa sentirent, etsi mentem verbis ambiguis tegerent. Extrema hæc verba: *Neque enim dicebat*: Hæc dicit Dominus; *sed vt Filius legislator*: Ego dixi vobis; etsi videntur quibusdam Orientales absolvere, suspicionem mihi movent: quid enim aliud significant, quam vel θεοπάτορα, vel κοινωνίαν τ ἀξιωμάτων.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Καὶ νῦν ἡμῖν οὐδὲν ἦττον περὶ τῶν ἴσων ἔρχεται λόγων τῆς ἀπολογίας ὁ τύπος· εἷς μὲν γάρ ἐστιν ὁμολογουμένως ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ αὐτὸς * εἰ πεπιστευμένος καὶ ὢν Θεοῦ πατρὸς λόγος ἀϊδίως τε, καὶ συναΐδιος, καὶ ἐν ἐσχάτοις τῶν αἰώνων καιροῖς ἄνθρωπος ὢν γνωστικός, παραδέδοκται ἐγκρίνειν πᾶσι καὶ περὶ σάρκα γίνεσθαι. Ἀλλ' εἷς ὑπάρχων υἱός, καὶ Θεός, καὶ κύριος, ἐνεργάζετο τὰς θεοσημείας, περὶ τὸ ὑπάρχον ἄνθρωπον ἰσχύος, πληροφορῶν· ὅτι, καὶ εἰ γέγονε σάρξ, ἀλλ' οὐδὲν ἧττόν ἐστι καὶ οὕτω Θεὸς ἀληθινός, καὶ δυνάμεις τοῦ πατρὸς· οὐ γὰρ πέπαυται τοῦ εἶναι ὁ ἐκ, γυναικὸς ἄνθρωπος.

Ἐπλήρου δὲ θαυμάσια· τοῦτο μὲ δαιμονίοις ἐπιτιμῶν, καὶ συντείνων τὴν ὑπερηφανίαν τοῦτο δὲ τυφλοῖς ὁ φῶς ὤν εἰς, νεκροὺς * αἴρων· θαλάσσαν ἀγειμάστους ἐν κατακλυσμοῖς ῥήμασι, οὐχ ὡς ἄνθρωπόν τινα, καὶ ἕτερον ὄντα καταμόνας Χριστὸν δοξάζεσθαι ποιῶν, καθάπερ ἀμυδρῶς καὶ ἕνα τῶν ἁγίων προφητῶν, ἢ τῶν ἀποστόλων· ἀλλ' ἑαυτῷ τὴν δόξαν προσματεύομενος· ἵνα τοῦτο πάντων πιστευθῇ Θεὸς ὢν φύσει, καὶ εἰ γέγονεν ἄνθρωπος.

Ἦν οὖν ὅρα τὴν σκοπωπάτων ἀναγέεσθαι Νεστορίου λέγοντος· Κοιναὶ γὰρ αἱ τῆς τριάδος ἐνέργειαι, καὶ μόναις ὑποστάσεσι τὴν διαίρεσιν ἔχουσαι· ἄλλῳ τῷ μονογενοῦς ἡ δόξα ποτὲ μὲν τοῦ πατρὸς προσῆπται, ποτὲ δὲ τοῦ πνεύματος, ποτὲ δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ δυναστείας. Οὕτω οὖν ἢ δεικνύωσιν οἱ ὑπιλμῶν ἐθέλοντες ἕτερον ἡμῖν Χριστὸν ἰδίᾳ, καὶ ἰδίᾳ μέρος ὑπάρχοντα, καὶ νοούμενον· ᾧ τὴν ἑαυτοῦ δυναστείαν προσῆψεν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, ὡς ἕτερος ὢν παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ὁ υἱός· καὶ ἢ εἰ μὴ ἔστιν ἕτερος, καὶ ἕτερος, ἀλλ' εἷς τε, καὶ ὁ αὐτὸς καὶ ἐκ παρθένου μονογενὴς, καὶ γυναικὸς ἄνθρωπος κατὰ σάρκα· πῶς οὖν ἀκόλουθον ἡγεῖσθαι σιγᾶν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον αἰσχύνην παλινῳδῆσαι τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν τοῖς παρ' ἐκείνοις βαπτισμοῖς, τὴν δ' εὐσεβείας δογμάτων τὸ κάλλος προδεσπόσεσι;

Responsio orthodoxi.

NUNC quoque nobis nihilominus iisdem verbis, eademque ratione, respondendum est. Unus enim est certe Dominus noster JESUS CHRISTUS, qui quidem esse creditur, & Verbum, quod est ex Deo Patre sempiternum, & ante sæcula, & homo, qui novissimis sæculi temporibus est factus, quique præcipuam habuit inestimabilemque generationem secundum carnem; sed vnus Filius, & Deus, & Dominus, operabatur signa, virtutesque supra hominem, demonstrans, licet factum caro, nihilominus sic quoque se esse Deum verum, & Patris virtutem: neque enim homo factus desiit esse, quod fuerat.

Respondet Cyrillus, se non abhorrere ab hoc verbo, nisi vsurpetur ad significandum, quod Christus ab alio juvetur.

Denique implebat mirabilia, modo objurgans dæmonia, modo contundens Satanam, modo cæcis lumen immittens, mortuos suscitans, mare gurgitibus sæviens vno sopiens verbo, non vt hominem nescio quem, & alium præter se Christum clarificans, quemadmodum vnum aliquem Prophetarum, & Apostolorum; sed sibi gloriam pariens, vt Deus natura esse ab omnibus crederetur, licet factus sit homo.

Patrabat enim miracula sua virtute.

Nonne igitur flagitiosissimum est, pati Nestorium dicentem: *Communes enim sunt Trinitatis operationes, & tantummodo substantiis * dividendæ: vnigeniti vero præclara gloria, aliquando Patri assignata est, aliquando Spiritui, aliquando Christi virtuti.* Aut probent igitur objurgatores, alium esse Christum seorsim, & separatim intelligendum, cui suam virtutem imposuit vnigenitus Dei Verbum, quasi alius sit seorsim filius, præter se ipsum; aut si non est alius, sed vnus atque idem, & ex Patre vnigenitus, & ex muliere homo secundum carnem; quam ob causam nos melius fuerat reticere, ac non magis deliramentis illius vim opponere veritatis, & splendorem veritatis dogmatum declarare?

Quod negabat Nestorius. *Serm. 10. vbi ait in Macedonianos.*

* ὑποστάσεσι

Dicitur tamen a Patre gloriam accepisse, sed οἰκονομικῶς.

Erat quidem, & est Deus filius; sed quoniam humanitatis mensuram semel suscepit, nec inhonoravit dispensationem, omniaque propter exinanitatem, voluntarius nostri causa sustinuit. Ideo cum juxta suam naturam ipse sit vita, ex Patre dicitur vivificari; & cum sit gloriæ dominus, gloriam dicitur accepisse; ait enim Hebræus ex Hebræis, legis peritus vere, & ex tribu Benjamin:

Gal. 1. v. 1. *Paulus Apostolus, non ex hominibus, neque per homines, sed per* Jesum Christum, *& Deum Patrem, qui eum suscitavit a mortuis, gloriam dans ei.* Sed etsi dicatur a Patre gloriam accepisse, quia hoc ad Incarnationis mensuram pertinet; scit tamen se eo, quod Deus est, habere dignitatem, quæ modum totius

Matth. 11. v. 27. creaturæ transscendit; ait enim: *Omnia mihi tradita sunt a Patre meo, & nemo novit Filium, nisi Pater; neque Patrem quis novit, nisi filius, & cui Filius voluerit revelare.*

Ἦν μὲν οὖν, καὶ ἔστι Θεὸς ὁ υἱός. ὅπερ δὲ ἄπαξ ὃ τῆς ἀνθρωπότητος ὑπέδυ μέτρον, καὶ οὐκ ἀπόβλητον ἐποιήσατο τὴν οἰκονομίαν, ὑπέμεινε δι' ἡμᾶς πάντα ἀφ' ἑαυτοῦ κένωσιν ἑκουσίως δι' ἡμᾶς· ζωὴ τοι, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων ζωὴ ζωοποιεῖσθαι λέγεται παρὰ τοῦ πατρός, καὶ τῆς δόξης κύριος ὤν, δόξαν λέγεται λαβεῖν· ἔφη γοῦν ὁ Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, ὁ νομομαθὴς ἀληθῶς, καὶ ἐκ φυλῆς Βενιαμίν. Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντος. ἀλλὰ καίτοι λεγόμενος δόξαν λαβεῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, διήκοντος τὸ μέτρον ὅπῃ ὃ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον, οἶδεν ἑαυτὸν ἔχοντα, καθὸ νοεῖται, καὶ ἔστι Θεὸς, ὃ ὑπὲρ κτίσιν ἀξίωμα. ἔφη γοῦν· Πάντα μοι παρεδόθη παρὰ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει τίς ἐστιν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ.

Solvitur incidens quæstiuncula.

Dicat aliquis cupiens discere: Si omnia tibi a Patre tradita sunt, quasi qui gloria egueris, & habere debueris in omnes dominationem, propter humanitatem; quomodo dicis, impossibile esse hominum mentibus, te posse cognoscere, sicut & Patrem? Non, inquit, visibilibus tantum cognitio de me continetur: sum enim Deus in carne & sanguine, secundum carnem cognoscendus; secundum divinitatis naturam & gloriam, par similisque Deo Patri, & omnem cogitationem supervolans ac sermonem.

Ἀλλ' ἵνως ἐρεῖ τις τῶν φιλομαθεστέρων· Εἰ πάντα σοι παρεδόθη παρὰ τοῦ πατρὸς, ὡς δόξης δεδεημένῳ, καὶ δοῦναι ἔχειν ὀφείλοντι ὃ κατὰ πάντων κράτος ἀφ' ὃ ἀνθρώπινον, πῶς ἀνέφικτον τῆς ἀνθρώπων διανοίας εἶναι φῂς ὃ εἰδέναι σε, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὸν πατέρα; ἀλλὰ ναὶ, φησὶν, οὐ μέχρι τῶν ὁρωμένων ἡ ἐπ' ἐμοὶ συστέλλεται γνῶσις· εἰμὶ γὰρ Θεὸς ἐν σαρκὶ, καὶ αἵματι, κατὰ μὲν τὴν σάρκα γινωσκόμενος, κατὰ δὲ τὴν θεότητος φύσιν τε, καὶ δόξαν, ἰσομέτρως ἔχων τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ, καὶ νοῦ, καὶ λόγου πάντος ἐπέκεινα βέβηκα.

Qua ratione Deus dicitur suscitasse Christum a mortuis.

Quod vero Pater a mortuis dicatur suscitasse Dominum Jesum Christum, videlicet quod ea res erga carnem ipsius impleretur, nulli esse dubium potest; ipse vero, cum sit vivifica & efficax virtus Patris, templum

Ioan. 2. v. 19. suum vivificabat, juxta illud: *Solvite templum istud, & in triduo reædificabo illud.* Igitur

Οὐκοῦν, ἀνήξομαι γὰρ τὰ παρακειμένων ἐννοίας, οὔτε τὰς ἀποστολικὰς ἀμαυρούμεν φωνὰς, μὴ γένοιτο, οὔτε μὴν ἕτερα ἀντὶ τούτων ἐπεισάγομεν, ἢ λέγοντες, ὡς τὰ σαρκοφανῶς ἀπεμφαίνοντα λόγοις· ἐπαινοῦμεν δὲ πολλαχοῦ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, καὶ ταῖς τῶν θεηγόρων φωναῖς ὃ χρῶσιν κατ' αὐτῶν ἀπονέμοντες, ἀντιστηριζόμεθα μόνοις τοῖς τὰ ὀρθὰ τῆς ἐκκλησίας δόγματα διαφερόφοσιν.

Ὅτι δὲ ὁ πατὴρ ἐκ νεκρῶν ἀνάστησε τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λέγεται, ἐνεργουμένῳ δηλονότι τοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τοῦ παθήματος, οὐκ ἀν ἀμφιβάλλοι τις· αὐτὸς δὲ ὑπάρχων, ἡ ζωὴ, ζωοποιός τε, καὶ ἐνεργὴς δύναμις τοῦ πατρὸς, τὸν ἴδιον ἐζωοποίει ναόν· * Καταλύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, φησὶ, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

* κατὰ τὸ λεγόμενον τοῦ ναοῦ

τοῦ

τῷ οὖν ἁρμόττον ἦν τὸ ζωοποιούμενον οὐκ ἀλλότριον, οὔτε μὴν ἑνὸς τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων, ἀλλ' ἴδιον αὐτοῦ τοῦ λόγου σῶμα.

Igitur corpus illud vivificandum non erat alienum, nec vnius hominum noſtri ſimilium, ſed ipſius proprium Verbi.

Ἀναθεματισμὸς η'.

Εἴ τις τολμᾷ λέγειν τὸν ἀνθρωπότητα θεοῦ θεσπέσιον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ συνδοξάζεσθαι, καὶ συγχρηματίζειν Θεὸν ὡς ἕτερον ἑτέρῳ· (τὸ γὰρ σὺν ἀεὶ προσδιάνοιαν τοῦτο νοεῖν ἀναγκάσει) καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον μίαν προσκύνησιν ἡμᾶς τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ μίαν αὐτῷ τὴν ὁμολογίαν συνάπτειν, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος· ἀνάθεμα ἔστω.

Anathematiſmus octavus.

Siquis dicere audeat, aſſumptum hominem coadorari oportere cum Deo, & conglorificari, & connuncupari Deum, tanquam alterum cum altero; ac non magis vna veneratione colit Emmanuel, & vnam ipſi glorificationem deputat, eo quod *Verbum caro ſit factum*; anathema ſit. Ioan. 1. v. 14.

Ἀντίρρησις τοῦ ἀναθεματισμοῦ.

Τὸ συμπροσκυνεῖσθαι, καὶ συνδοξάζεσθαι, ὡς περὶ προσώπων, ἢ ὑποστάσεων, ἢ υἱῶν δύο οὐ λέγομεν, ὡς τῇ σαρκὶ ἑτέρως προσκυνήσεως γινομένης, καὶ τῷ Θεῷ λόγῳ ἑτέρως· ἀλλὰ μᾶλλον μίαν προσκύνησιν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὡς ἐπὶ υἱῷ προσφέρομεν, καὶ ὃ συμπροσκυνεῖσθαι, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ λέγει· Καίτοι γὰρ ἀεὶ συνεδρεύων ὡς λόγος τῷ ἰδίῳ πατρὶ, καὶ ὄζος αὐτοῦ τε, καὶ ἐν αὐτῷ κατὰ φύσιν ὑπάρχων, πάλιν ἥκουε λέγοντος καὶ μετὰ σαρκός· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· οὕτω δὲ προσκυνεῖσθαί φαμεν αὐτὸν παρὰ τε ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Reprehenſio haretici.

Coadorari & conglorificari, vt de perſonis, aut de ſubſtantiis, aut de filiis duobus non dicimus, tanquam ſi carni aliter veneratio fiat, & Deo Verbo aliter, ſed magis vnam veneration nem, & cætera, vt vni filio offerimus, ita & quod poſitum eſt. Sicut etiam ipſe in altero tomo dicit: *Cum conſederet enim, vt Verbum, ſuo Patri, & ex ipſo ſit, & in ipſo per naturam, audiebat tamen dicentem etiam cum carne*: Sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum; *ita etiam adorari ipſum dicimus, tam a nobis, quam a ſanctis angelis.* Reprehendit Andreas Cyrillum, quod ea damnet quæ ipſe dicat. *Homilia XVII. paſchali.* Pſal. 109. v. 1.

Πρὸς οὖν ταῦτα φαμὲν, ὡς πάνυ ἀεπίστημονικῶς ἐπέσκηψε τοῖς σὺν τῇ σαρκὶ προσκυνῶν ἓν εἶναι, καὶ ὃν αὐτὸν υἱὸν βουλομένοις, ὡς ἑτέρου τινὸς ὄντος παρὰ τὸν, σὺν, τὸ μετὰ· ὅπερ αὐτὸς ἔθηκεν, ὡς προείρηται, λέγων αὐτὸν μετὰ σαρκὸς δεῖν προσκυνεῖσθαι, ἀπαρρήσιον δὲ συμπροσκυνεῖσθαι τῇ θεότητι τὴν σάρκα.

Ad hæc igitur dicimus, quod valde indocte, imperiteque objurgavit eos, qui cum carne adorari vnum eumdemque filium volunt, tanquam ſi longe diverſa ſint inter ſe σὺν & μετὰ, quod ipſe ita poſuit, vt ſupra memoratum eſt, dicens, *cum carne adorari oportere*; abnegans vero coadorari carnem cum deitate. Damnet vero propter impertitiam.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Νουνεχέστατοις ἡμᾶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἀποφαίνει, λέγων· Ἑαυτοὺς δοκιμάζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. τοῖς μὲν γὰρ ὁ ἀνθρώπινος ὑπὸ φιλαυτίας ἔαδ' ὅτε, κἂν εἰ ἔξω φέροιτο τῆς ἀληθείας ὁδοῦ, καὶ τῆς τῆς ἀληθείας δόξης ἀποφοιτῆσόν ἔχοι τὸν κίνησιν, τῶν ἰδίων ἐννοιῶν καθειλκύσθη ἀπηνὴς ὀκνεῖ πως ἀεὶ, καὶ δέδιεν ἑαυτόν γε μὴν ἐπανορθώσεσθαι, καὶ μάλα ῥᾳδίως, τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων πολυπραγμονήσας πόνοις· οἱ καὶ ἐπ' ὀρθότητί τε, καὶ ἀκριβείᾳ δόγμασι διαφόρων ἔχοιεν παντὸς πάντων τὸν εὐφημίαν, τότε τὸν οἰκεῖον εὐτόνως δοκιμάσει πίστιν.

Reſponſio orthodoxi.

Acutissimos nos divinus Paulus effecit, dicens: *Voſmetipſos probate, ſi eſtis in fide.* Humanus etenim ſenſus, etſi quadam jactantia, & amore ſui extra rectam ſemitam feratur, & a veritatis dogmatibus abhorrentem habeat motum, ſuas novas ineptaſque cogitationes ipſe ſentire formidat; ſe tamen facillime emendabit, ſanctorum Patrum ſcrutatus labores & ſcripta, qui propter rectiſſimam dogmatum ſcientiam memorabiliter ab omnibus collaudantur, tumque ſuam fidem bene probabit. Reſpondet Cyrillus, ſe damnaſſe quod Patres damnant. 2. Cor. 13. v. 5.

Propositum est enim omnibus, qui mente sunt sana, sequi opiniones illorum; quandoquidem ipsi quoque suum sensum apostolicæ & evangelicæ traditionis implentes, & fidei rationem recte & irreprehensibiliter ex sacris literis concipientes, lumina erant in mundo verbum vitæ habentes, sicut scriptum est.

Philip. 2. v. 16.

σκοπὸς γὰρ ἁπασι τοῖς ὀρθίοις τὴν φρένα, παῖς ἐκείνων ἕπεσθαι δόξαις· ὅτι καὶ αὐτοὶ τῆς τε ἀποστολικῆς, καὶ εὐαγγελικῆς παραδόσεως τὸ οἰκεῖον ἐμπλήσαντες νοῦν, καὶ * τὴν ὅπῃ τῇ πίστει λόγων ὀρθῶς τε, καὶ ἀμωμήτως ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων δεδεγμένοι, φωστῆρες ἦσαν ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

* Ἴσ. τὸ ἐκδ τῇ πίστει λόγων

Quod constat testimonio Athanasii. Lib. de incar. Verbi tom. 2.

Scribit igitur sempiternæ memoriæ Pater noster Episcopus Athanasius de omnium salvatore Christo: *Confitemur esse ipsum Filium Dei, & Deum secundum spiritum, & filium hominis secundum carnem; non duas naturas unum filium, unam adorandam, & alteram non adorandam; sed unam naturam Verbi incarnatam, & adoratam cum carne ipsius, una veneratione; neque duos filios, alium quidem Filium Dei verum & adorandum; alium autem ex Maria, hominem non adorandum, gratia Filium Dei factum, sicut homines.* Porro post alia: *Qui igitur ex Virgine Maria natus est, Filius Dei natura, & Deus vere, non gratia, nec participatu, secundum carnem natus est homo ex Maria; secundum spiritum vero, ipse Filius Dei & Deus. Siquis autem contra hæc, velut ex sacra scriptura, docet, alium dicens Filium Dei, & alium natum ex Maria, gratia filium factum, sicut nos; & quod sunt duo filii, unus natura Filius Dei, ex Deo, & unus gratia, homo ex Maria; aut siquis Domini nostri carnem desuper dicit, ac non ex Virgine Maria, aut conversam deitatem in carnem, aut confusam, aut commutatam, aut passibilem Domini deitatem, aut non adorandam Domini carnem, vt hominis, aut non adorandam, vt Domini & Dei carnem; eum anathematizat sancta & catholica Ecclesia, obtemperans divino Apostolo dicenti:* Siquis vobis evangelizaverit

Gal. 1. v. 9.

præter id, quod accepistis, anathema sit.

Γράφει γοῦν ὁ τῆς αἰδίου μνήμης πατὴρ ἡμῶν, καὶ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος, περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, ἐν τοῖς περὶ τῆς σαρκώσεως· Ὁμολογοῦμεν καὶ εἶναι αὐτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεὸν κατὰ πνεῦμα, υἱὸν δὲ ἀνθρώπου κατὰ σάρκα· οὐ δύο φύσεις τὸ ἕνα υἱὸν, μίαν προσκυνητὴν, καὶ μίαν ἀπροσκύνητον, ἀλλὰ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην, καὶ προσκυνουμένην μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ μιᾷ προσκυνήσει· οὐδὲ δύο υἱοὺς, ἄλλον μὲν υἱὸν Θεοῦ ἀληθινὸν, καὶ προσκυνούμενον, ἄλλον δὲ ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον, μὴ προσκυνούμενον, κατὰ χάριν δὲ υἱὸν Θεοῦ γινόμενον, ὡς καὶ ἄνθρωποι. Ἃ μὲν ἕτερα πάλιν· Ὁ οὖν γνησίως ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, υἱὸς Θεοῦ φύσει, καὶ Θεὸς ἀληθινὸς, καὶ οὐ χάριτι, καὶ μετοσίᾳ, κατὰ σάρκα μόνον τὴν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπος, κατὰ δὲ πνεῦμα αὐτὸς υἱὸς Θεοῦ, καὶ Θεός. καὶ πάλιν· Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ἐκ τῶν θείων γραφῶν διδάσκῃ, ἕτερον λέγων υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕτερον τὸν ἐκ Μαρίας κατὰ χάριν υἱοποιηθέντα, ὡς ἡμεῖς· ὡς εἰ δύο υἱοὺς, ἕνα κατὰ φύσιν υἱὸν Θεοῦ, τὸν ἐκ Θεοῦ, καὶ ἕνα κατὰ χάριν τὸν ἐκ Μαρίας ἄνθρωπον. ἢ εἴτις τὸ κυρίου ἡμῶν σάρκα ἄνωθεν λέγῃ, ἢ μὴ ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, ἢ βαπτίσθη τὴν θεότητα εἰς σάρκα, ἢ συγχυθῆσθαι, ἢ ἀλλοιωθῆσθαι, ἢ παθητὴν τὴν τοῦ κυρίου θεότητα, ἢ ἀπροσκύνητον τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν σάρκα, ὡς ἀνθρώπου, καὶ μὴ προσκυνητὴν, ὡς κυρίου, καὶ Θεοῦ σάρκα· τοῦτον ἀναθεματίζῃ ἡ ἁγία, καὶ καθολικὴ ἐκκλησία, πειθομένη τῷ θείῳ ἀποστόλῳ λέγοντι· Εἴτις ἡμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

Hæc ita illo sentiente & scribente nobis, gloriæ Christi hostis, atque rebellis Nestorius, effrænatamque in eum linguam solvens, ita ait: *Confiteamur eum, qui est in homine Deum. Colamus divina conjunctione cum Deo Verbo coadorandum hominem.* Nonne plane hominem θεοφόρον nominat Christum? nonne conjunctionem tantum hominis factam esse dicit ad Deum,

Serm. 2. sub finem.

Ταῦτα φρονοῦντος, καὶ γράφοντος ἡμῖν τοῦ ἀνδρὸς, ὁ τῆς Χριστοῦ δόξῃ πολεμῶν ἠρεμαῖος, καὶ ἀπύλωτον ἐπ' αὐτῷ τὴν γλῶσσαν ἀφεὶς Νεστόριος, ὅτω πως πάλιν φησίν· Ὁμολογοῦμεν τὸν ἐν ἀνθρώπῳ Θεὸν· σεβόμεθα τῇ θείᾳ συναφείᾳ τὸν Θεῷ λόγῳ συμπροσκυνούμενον ἄνθρωπον. ἆρ' οὐκ σαρκὸς θεοφόρον ἄνθρωπον ὀνομάζῃ Χριστὸν, καὶ συναφὴν ἁπλῶς ἀνθρώπου φησὶ γεγενῆσθαι πρὸς Θεὸν,

κατ' ἐκεῖνο τέτηκα που ὃ λέγει τῆς Παύλου φωνῆς· Ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστί;

secundum illud, quod est Pauli voce memoratum, *Qui adhæret Domino, vnus Spiritus est?* 1. Cor. 6. v. 17.

* ὦ ὁ

Καίτοι, πῶς οὐκ οἰηθεὶς, ὅτι μᾶλλον * ὁ αὐτὸς Θεός τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἄνθρωπός τις ἀλλὰ μέρος τε, καὶ ἰδικῶς νοούμενος, καὶ ἀφράστῳ ἔχων συνάφειαν πρὸς Θεόν; μὴ γὰρ τοι τῷ ἀφράστου ἕνωσιν, κἂν εἴπῃς λέγῃ Θεὸν τὸν Ἐμμανουὴλ σεσαρκῶσθαι, καὶ σεσαρκωμένον, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον νοεῖν πρέπει, κἂν ἄνθρωπον ὀνομάσῃ· ἀλλ' οἴδαμεν μετὰ πάντων καὶ λόγον ὅτι αὐτὸν τοῦ πατρός. ἔστι τοίνυν ἕτερον ὃ ἕνα λέγειν υἱὸν μὴ τὴν ἑνωθείσης αὐτῷ σαρκὸς τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ ὁμοίως ἕτερον ὃ ἐν ἀνθρώπῳ λέγειν εἶναι Θεόν· καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν προφήταις ἦν· ἤγουν καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἅγιον τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Atqui illud est verum, Christum vnum eumdemque fuisse magis Deum simul & hominem, & non hominem nescio quem, separatim & seorsim intelligendum, & tantum conjunctione Deo adhærentem. Nam post illam ineffabilem adunationem, sive quis dixerit Deum Emmanuel, hominem factum & incarnatum Dei Verbum oportet accipere, sive quis hominem nominaverit; scimus tamen, cum hoc esse etiam Verbum Patris. Est igitur aliud, dicere filium Dei Patris Verbum vnum cum carne sibi conjuncta, & aliud dicere, in homine esse Deum, quemadmodum etiam in Prophetis fuit, sive in nobis ipsis per Spiritum sanctum. Qui refellitur.

Ἀκινδύνως δὲ, καὶ ἀληπτῶς, ὡς γε οἶμαι, φαίη τις ἂν ὅτι ὁ σαρκωθεὶς τοῦ Θεοῦ λόγος, ὡς εἷς ὑπάρχων υἱὸς, οὐχὶ ἴδια τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς, μὴ ταύτης γε μᾶλλον ὄντος προσκυνητὸς· καθάπερ ἀμέλει καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ μετὰ τοῦ ἰδίου σώματος σώματος, κλήσει γε μιᾷ ὃ ἐξ ἀμφοῖν, ὡς ἓν ζῷον, σημαίνεται. ὅταν τοίνυν περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ τις λόγους ποιῆσθαι προθυμούμενος, διέλῃς εἰς δύο τὸν ἕνα, καὶ ἄνθρωπον ἰδικῶς, καὶ ἀνὰ μέρος νοούμενον ἀπρεπῶς· εἶτα τὸν συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν, καὶ συλλεγόμενον Θεὸν, ὡς ἑτέρῳ πρὸς αὐτὸν ὑπάρχοντι Χριστῷ, τοῦ ἐκ Θεοῦ καὶ φύσιν ὄντι, βλασφημίας εἰπεῖν, τίς ὁ καρτερῆσαι δυνάμενος, καὶ τὸν οὕτω προφανῆ γλωσσαλγίαν κατ' αὐτοῦ σιωπῇ παραδράμειν; ἐρεῖ γὰρ μᾶλλον εἰπεῖν· Σέβομεν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον γεγονότα ἄνθρωπον, καὶ χρηματίζοντα Θεὸν, καὶ ἐν ἀνθρώποις προσκυνούμενον· ὅτι καὶ φύσει Θεός ἐστι, καὶ ἐκ Θεοῦ πέφυκε πατρός.

Sine periculo autem & irreprehensibiliter, vt opinor, hoc dixeris, quod incarnatum Dei Verbum, cum sit vnus filius, non sine propria carne, sed cum ipsa, est potius adorandum: quemadmodum etiam omnis anima in suo corpore honoratur, & appellatione vna, quod ex duobus est, vt vnum animal nominatur. Cum tu igitur de Christo omnium salvatore sermonem faciens, dividas eum, qui vnus est, in duos, & hominem seorsim & separatim intelligendum pronunties, deinde audeas dicere, eum coadorari oportere, & connuncupari Deum, tanquam si alius sit præter ipsum, Filius Dei; quis est, qui ferre possit, & tantam linguæ petulantiam silentio præterire? Oportuerat enim magis dicere: *Colamus Deum Verbum, quod factum est homo, & nuncupatur Deus, & in humanitate adoratur, quia & natura Deus est, & ex Deo Patre natus.* Quod dividat eum qui vnus est in duos

* ἀξιοῦν

Ἀλλὰ γὰρ ναὶ φασιν οἱ δι' ἐναντίας· * ἀξιοῦσι πάντως αὐτὸς ἐν ὑποστολῇ γέγραφώς, ὅτι συνῆφθαι ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ μὴ τὴν ἰδίας σαρκός; εἶτα πῶς ὑπολαμβάνῃ δεῖν λέγοντες, ὅτι χρὴ συμπροσκυνεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον τὸν Θεοῦ λόγῳ, καὶ συλλεγόμενον Θεὸν; τοῦτον γὰρ ὀκνεῖν εἰπεῖν καὶ ὅ, σωὶ, καὶ ὅ, μετά. σκοπῶ μὴ γνοοῦντας βλέπομεν τὴν εἰρημένων τὴν δυνάμιν, καὶ τὴν τῆς προσμιξίας οὐκ ἀνορῶντας φύσιν· ὅταν μὲν γὰρ ἐφ' ἑνὸς προσώπου, καὶ φύσεως, ἤγουν ὑποστάσεως μιᾶς βασανίζων ὁ λόγος τὰ ἐξ ὧν ἐστιν, ἤτοι συνθετὸς) φυσικῶς, ὑπιφέρῃ ὅ,

Sed dixerint forte, qui ex adverso, tu quoque reus eris, scribens in epistola, *quod Filius Patri cum sua carne consederit*; & deinde reprehendens dicentem, *quod oporteat coadorari hominem cum Deo Verbo, & connuncupari Deum*: tantumdem est enim, & σωὶ dicere, & μή. Redarguamus ipsos vim ignorantes dictorum, & naturam rerum minime intuentes: quoties enim in vna persona, & in natura vna, sive * substantia, sermo explanans ea, ex quibus sit composita naturaliter, adjicit sive τὸ Cyrillus occurrit objectioni ex homilia Paschali XVII. sumptæ. * ὑποστάσιον

σεως, sive τὸ μὴ, servat significationem vnitatis, & non in duas partes divisam esse definit. Quoties autem, * substantiis in duas partes ante divisis, ad significandam vtramque separatim & seorsim, τὸ σὺν dicitur, sive τὸ μὴ, tunc certe duorum aut plurium, & non vnius per compositionem, significatio est; vt si dixero, cohonorari cum suo corpore hominis animam, cum honor delatus fuerit homini, qui est ex vtroque compositus; aut si quis dixerit, animam vnum esse animal cum suo corpore: non certe in duos homines vnum dividit; sed apparet magis, illum non ignorasse ea, ex quibus homo vel sit, vel compositus sit. Sin autem dixero: Petrus & Joannes connuncupantur homines; vel si dixero: Cum Petro Joannes ascendebat in templum; τὸ σὺν jam, sive τὸ μὴ, non vnius significationem habet, neque enim compositus est Petrus cum Joanne; sed nec pro vno homine ambo æstimantur.

* ὑποστάσεων

στεὼ, ἤτοι ὃ, μὴ, τετήρηκε τῆς σημαινομένης, ᾗ οὕτω δ' ἓν εἶ κ' σεωθεσιν, & οὐκ εἰς δύο διηρημένως * διαιρεθ. ὅταν δὲ * προσδιηρημένων ὑποστάσεων εἰς δύο, καὶ πρός γε ὃ * προσδιηρεῖν ἀνὰ μέρος ἑκάτερον νοῆσαι, ᾗ ἰδικῶς ὃ, στεὼ, * ἤγειρε ὃ, μὴ λέγηται, τότε δυοῖν, ἢ * ἐπὶ ᾗ ἔτι πλόνων αὐτὸ, & οὐχ ἑνὸς κατὰ σύνθεσιν ποιῆσθαι φαίνῃ τὴν δήλωσιν· οἶ, εἰ λέγοιμεν τυχὸν, σωτιμᾶσθαι τῆ ἰδίᾳ ζώμᾳ τὴν τῶ ἀνθρώπου ψυχήν· εἰ τις ἡμοιτο * πῶ * ἰσ. παρὰ τὸν αὐτὸ μὴ πεῖ τ' ἕνα ἄνθρωπον, ὃς ἔστιν ἐξ ἀμφοῖν· ἤγειρε, εἴπις λέγ' ἓν ζῶον εἶ μετὰ τῶ ἰδίω ζώματος, οὐχὶ πάντως εἰς ἀνθρώπους δύο διῃρεῖ τ' ἕνα· φαίνεται δὲ μᾶλλον σὺν ἠγνοηκὼς ἃ ἐξ ὧν ἔστιν, ἤτοι σωτεθῆναι φυσικῶς. ὅταν δὲ εἴπω· Πέτρος τε, & Ἰωάννης συζηματίζονται ἄνθρωποι· ἤγειρε, ὅτι μὴ Πέτρου & Ἰωάννης ἀνέβαινεν εἰς τὸ ἱερὸν, σύκέτι τὸ, στεὼ, ἤγειρε ὃ; μὴ, πρὸς ἑνὸς ποιῆται δήλωσιν· οὐ γὰρ σωτέθηται Πέτρος Ἰωάννῃ· ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἑνὸς ἀνθρώπου σύστασιν πεφύκασιν ἀμφότεροι.

Cur igitur veritatem corrumpunt, vnum Christum in duos per imperitiam dividentes? Aut si putant, quod nos *consedere Patri* dicentes *Filium cum suo corpore*, duos intelligi dederimus filios, exquirant diligentius, an non, vnum dicentes filium, vno etiam confessu eum dicimus honorandum, non vero duobus; ita vt vnus quidem seorsim corpori destinetur, alter vero iterum verbo; sed numquam hoc probaverint; vnum enim cum sua carne Filium, Deum simul & hominem, eumdem vno confessu cum Patre asserimus honorandum. Cohonorari autem dicere, & connuncupari Deum; plane est confiteri duos esse cohonorandos, & connuncupandos; quod dementiæ plenum est, & a rectis veritatis dogmatibus alienum.

Τί οὖν σφίζοντας τὴν ἀλήθειαν, διῃρεθῶντες ἀμαθῶς εἰς δύο Χριστοὺς τὸν ἕνα; εἰ δὲ ὑμεῖς ὅτι, ὅτι σωεδρεύειν λέγοντες τῷ πατρὶ τ' υἱὸν μετὰ τῶ ἰδίου ζώματος, δύο νοῆσαι δεδώκαμεν υἱοὺς, ἐρευνάτωσαν, εἰ μὴ ἕνα λέγοντες υἱὸν, μιᾷ σωεδρεύσῃ τεμνεῖσθαι φαμὲν, & οὐ δυοὶ μᾶλλον· ὡς μίαν μὲν, & ἰδικῶ συνενεμῆσθαι τῷ ζώματι, ἑτέραν δὲ πάλιν, ᾗ ἰδικῶ τῷ λόγῳ. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν ὑποδείξαι τοῦτο· πῶς γὰρ, ἢ πόθεν; ἕνα γὰρ ὄντα υἱὸν, μᾶ τῆς ἰδίας ζωικὸς τὸν υἱὸν Θεόν τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν, μιᾷ σωεδρεύσῃ τῇ πρὸς τὸν πατέρα ἀφωρέπειν ἀφοεβαιούμεθα. τὸ γε μὴν σωπροσκυνεῖσθαι λέγειν ἄνθρωπον Θεῷ, & συζηματίζειν Θεὸν, δύο που πάντως ὁμολογεῖν ὅτι τοὺς προσκυνουμένους, * ἢ & ἀλλήλοις συζηματίζοντας. βλήδης δὲ λίαν, καὶ τῶν εἰς ὀρθότητα, καὶ ἀληθῆ ἐννοιῶν ἀλλότριος πάντελῶς ὁ τοιόσδε λόγος. * ᾗ ἀλλήλοις

Cur conditus sit anathematismus.

Factus est igitur anathematismus in eos, qui vsquequaque & omnibus modis dividunt Emmanuel, seorsus in hominem, & seorsus in Deum Verbum: vnum etenim ipsum nobis divinarum rerum prædicavere doctores, & sincera atque incorrupta sacrarum scientia literarum.

Γέγονε τοίνυν ἀναθεματισμὸς κατὰ τῶν ὁλοσχερῶς διῃρεζόντων τ' Ἐμμανουὴλ εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς, καὶ Θεὸν λόγον ἰδικῶς· ἕνα γὰρ ἡμῖν αὐτὸν ὁ τῶν θεηγόρων ἐκήρυξε λόγος, καὶ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἡ ἀκριβὴς γνῶσις.

Ἀναθεματισμὸς θ'.

Εἴτις φησὶ τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν * δεδόξασθαι τῷδὲ τῷ πνεύματι, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει, τῇ * ἰδίᾳ αὐτοῦ χρεώμενον, καὶ περὶ αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν δυνάσθαι τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, καὶ τὸ πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τὰς θεοσημείας, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμα φησι, δι' οὗ καὶ ἐνήργησε τὰς θεοσημείας· ἀνάθεμα ἔστω.

* δεδοξάσθαι
* δι' αὐτοῦ

Anathematismus nonus.

SIQUIS dicat, vnum Dominum IESUM CHRISTUM glorificatum a Spiritu, virtute ipsius, quasi aliena, vti, & ab ipso accipere, vt possit operari adversus immundos spiritus, & implere in hominibus signa divina, ac non magis ipsius esse proprium Spiritum, per quem operatus est signa divina; anathema sit.

Ἀνέλεγξις τῶν αἱρετικῶν.

Αὖθις καλὸν τὰ πάλαι αὐτοῦ εἰρημένα εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ ἴσως ὑπολελησμένον τῷ αὐτῷ ὑπομνῆσαι αὖθις· οὐ γὰρ μόνον τὸν κύριον τὰ σημεῖα ἐν πνεύματι ποιῆν ἀπεφήνατο· ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὸν τὸν τεθνεῶτα ζωοποιηθῆναι πνεύματι, ἐν οἷς φησιν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ· Εἰ τοίνυν οὐ πέπονθε θανατωθεὶς σαρκικῶς, καὶ τὰς γραφὰς, οὐδὲ ἐζωοποιήθη πνεύματι. σκοπεῖν δὲ δεῖ τὸν ἑαυτῷ πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιότητα, ἐν μὲν τοῖς ἀναθεματισμοῖς αὐτοῦ ἀπαγορεύσαντος τὸν κύριον ἐν πνεύματι Θεοῦ δαίμονας ἐκβάλλειν, καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα ποιεῖν, καὶ τὸν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις κείμενον ἔλεγχον τοῦ κυρίου φωνὴν ἀφεπομένους, εἰπόντος· Εἰ δὲ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια.

Ἀλλ' ἡμεῖς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν καὶ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, καὶ τῇ τοῦ πνεύματος ἐνεργείᾳ ἐπιτελέσαι τὰ σημεῖα ὁμολογοῦμεν. οὐ γὰρ ὡς οὐκ ἔχοντα τὴν ἰδίαν δύναμιν χρᾶσθαι τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Μὴ στωμύλιαι δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἑρμηνεύων ἐστὶν, ὡς οἶμαι, τὰς θείας γραφάς· κἂν γάρ που ἡ θεία γραφὴ λέγῃ τὸν πατέρα ἐπιτελεῖν τὰ ἔργα τῷ ῥήματι, δι' ὧν φησιν· Ὁ πατὴρ ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ. ὁ υἱὸς ἐστιν ὁ ποιῶν πάντα τὰ ἔργα τοῦ πατρός· κἂν τὰ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα λέγῃ ποιεῖν, δι' ὧν φησιν· Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια. ὁ κύριός ἐστιν, ὁ ποιῶν ἐν πνεύματι· οὐ δὲ γὰρ ἀλλοτρίωται ὁ υἱὸς τοῦ πατρός, ἢ τὸ πνεύματος· οὐ δὲ χεχωρισμένας, ἢ ἰδιάζουσαί που αἱ τῆς τριάδος ἐνέργειαι· ἀλλ' οἰκεία τῆς τριάδος ἡ ἐκείνης ὑποστάσεως ἐν τῇ γραφῇ λεγομένη ἐνέργεια· ὥσπερ δὲ πᾶσιν τοῖς κτίσιν ποτὲ μὲν λέγῃ ἡ γραφὴ τοῦ υἱοῦ ἔργον, λέγουσα·

Rursus ea, quæ ipse ante dixit, in medium proferamus, & ipsum, suorum forsan oblitum, admoneamus: neque enim tantummodo Dominum signa in spiritu dixit implesse; verum etiam ipsum mortuum vivificatum esse per Spiritum; ait enim in primo tomo: *Si igitur non est passus, eo quod mortuus est carne, juxta Scripturas, neque vivificatus est spiritu.* Considerare autem oportet, quam contraria sibi ipse loquatur, in anathematismis suis negans, Dominum in Spiritu Dei dæmonia ejicere, & alia signa facere, & illam vocem Domini, quæ in Evangeliis posita est, falsam faciens dicentis: *Sin autem in Spiritu Dei ego dæmonia ejicio.*

Arguit iterum quasi sibi ipse pugnet.

Epist. ad Monachos. cap. 25.

Matth. 12. v. 28.

At nos Dominum nostrum IESUM CHRISTUM, & propria virtute, & operatione Spiritus, implere mirabilia confitemur. Non quod non habeat ipse propriam virtutem, vt virtute Spiritus sancti indigeat.

Exponit sententiam Orientalium, quasi eadem foret cum ea Nestorii.

Qui vero non adesse dicit Spiritum Sanctum, negat sacras Scripturas; nam etsi alicubi dicat Scriptura divina, mirabilium opera Patrem implere, sicut ait: *Pater manens in me ipse facit opera, quæ ego facio.* Attamen Filius est, qui facit, omnia enim quæ sunt Patris, Filii sunt; & si Spiritum dicat facere, sicut ait: *Sin autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmonia.* Dominus est tamen, qui facit in Spiritu, neque enim alienus est Filius a Patre vel Spiritu; nec divisæ, nec seorsim positæ sunt Trinitatis operationes; sed propria Trinitatis est vnius cujusque subsistentiæ * operatio, quæ in Scriptura memorata est; sicut & omnem creaturam modo Filii opus fuisse Scriptura commemorat, dicens:

Ostenditque indivisam esse operationem Trinitatis.

Ioan. 14. v. 10.

Matth. 12. v. 28.

* ὑποστάσεως

Psal. 32. v. 6 *Verbo Domini cœli firmati sunt*; modo Spiritus sancti; adjicit enim: *& spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Sed non quia non possit Pater omnia facere, operatur & Filius; nec pariter quia infirmus sit Filius ad creandum, assumitur Spiritus: verum est enim, quod *Ioan.* 1. v. 3. *omnia per ipsum facta sunt*; sed vt Trinitatis eamdem substantiam, eumdem honorem, eamdemque virtutem, Scriptura nobis exprimeret, modo ait a Patre, modo a Filio, modo a sancto Spiritu esse facta: hoc enim modo ab vna quadam substantia diuina pendere omnia intelligimus. Nam sicut Verbum ἐνούσιον & ἀνυπόστατον vnigenitum ex ipsa impassibiliter natum est; sic Spiritus ex ipsa exiit, qui est & ipse in sua * substantia; ita vt vna οὐσία in tribus * substantiis * designetur, & sic esse, juxta rationem substantiæ, aliena esse noscatur; sed tantummodo proprietatibus demonstrantibus, sive discretionibus singulæ substantiæ declarentur. Quo igitur modo propria est operatio eorum, quorum substantia, & virtus, & voluntas communis est? Quibus enim ista communia sunt, eorum certe vna est operatio.

* ὑποστάσει

* ὑποστάσεσι

Τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν· ποτὲ μὲν τὸ τοῦ πνεύματος. δι' ὧν ἐπάγει· Καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. ἀλλ' οὐχ ὡς ἀδυνατοῦντος τοῦ πατρὸς τὰ πάντα ποιῆσαι, δημιουργεῖ ὁ υἱός· οὐδὲ αὖ πάλιν ὡς ἀσθενοῦντος τοῦ υἱοῦ εἰς τὴν δημιουργίαν, συμπαραλαμβάνεται τὸ πνεῦμα· ἀληθὲς γὰρ τὸ· Γένωμεν δι' αὐτοῦ ἐλέγετο. ἀλλ' ἵνα τὸ τῆς τριάδος ὁμοούσιον, καὶ ὁμότιμον, καὶ ὁμοδυνάμων ἡμῖν παραδῷ γνῶσιν, λέγῃ τὰ αὐτὰ ποτὲ μὲν ἐκ τοῦ πατρός, ποτὲ δὲ ἐκ τοῦ υἱοῦ, ποτὲ δὲ ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος γεγραπται· οὕτω γὰρ ἐκ μιᾶς τινος οὐσίας θείας ἠρτῆσθαι πάντα νοοῦμεν· * ὡς γὰρ ἐνούσιος καὶ ἀνυπόστατος ὁ μονογενὴς ἐξ * αὐτοῦ ἀπαθῶς ἐλήλυθε· καὶ τὸ πνεῦμα δὲ καὶ αὐτὸ ἐξ * αὐτοῦ ἐκπορευόμενον, ἐν ἰδίᾳ ἐκάστοις τυγχάνει· ὥστε μίαν οὐσίαν ἐν τρισὶν ἐκάστοις χαρακτηρίζεσθαι· καὶ μηδετέραν αὐτῶν τῆς οὐσίας λόγῳ ἀλλοτριωμένην θεωρεῖσθαι· μόναις γὰρ ἰδιότησι χαρακτηριστικαῖς, εἴτ' οὖν διαιρετικαῖς ἀλλήλων νοεῖσθαι. πῶς οὖν ἰδίᾳ ζουσα ἐνέργεια, ἓν μία καὶ ἡ οὐσία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βούλησις; ὧν γὰρ ταῦτα κοινά, μία πάντως ἐνέργεια.

* ὡς γὰρ μονογενὴς

* αὐτοῦ

* αὐτοῦ

Responsio orthodoxi.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Conqueritur Cyrillus se calumniam pati.

OPUSNE mihi erit testium vocibus, ad probandum, adversarios frivolas ineptasque velle fabulas exercere, & inconsiderate nos maledictis lacerare? At id opinor, sola ipsorum verba posse monstrare.

Ἀγῶνά μοι μαρτύρων δεήσει φωνῆς πρὸς τὸ ἀποφῆναι, πῶς δι' εὐηθείας ἐνίκησαν ἐξελεγχθέντες, καὶ ταῖς καθ' ἡμῶν δυσφημίαις ἀσεβεστάτως χρωμένους; ἀλλ' οἶμαι δυνήσεται, καὶ μόνος ὁ περὶ αὐτῶν παραδείξει λόγος.

Ab iis qui sua verba pervertunt.

In proposito anathematismo affirmavimus, plane proprium esse Filii Spiritum sanctum, & per ipsum implore Filium signa divina; adversarii vero, qui tam frequenter meorum memetipsum obliviscì commemorant, intantum ipsi stoliditatis ac dementiæ ceciderunt, vt existimarent, me dicere, non per Spiritum ejicere dæmonia Filium. Nonne igitur hæc aperta calumnia est? Nam si non dignantur confiteri, ejectionem dæmoniorum ad signa referri divina, dicant sane quæcumque ipsi voluerint, & me modis omnibus criminentur, quasi non dixerim, hæc non esse signa divina. Sin vero inter cætera mirabilia ejectio etiam dæmoniorum annumeranda est; cur, tanquam grande aliquid damnum, veritatem vitantes, loquacitatis suæ morbum in honore maxime ponunt, nec aspernantur potius rem, & apud Deum,

In quos praeter invehitur.

Ἐν ᾧ γὰρ ὁ τοσοῦτος ὑμῶν αἱρετισμὸς διηρεύνηται φῶς, ἴδοιεν ἄν, εἰ ἴδιόν ἐστι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μόνον, ὅτι δι' αὐτοῦ τετέλεκε τὰς θεοσημείας· οἱ δ', καίτοι πολλάκις ὀπτηλασμοὺς μετ' ἐμοῦ τῶν λόγων· ἠμέλησαν διομνύμενοι, τοσοῦτον εἰς τὸ τῆς ἀνοίας μυωπίσθαι μέτρον, καὶ ἀδιαντείας, ὡς οἴεσθαί με λέγειν, τὸ ἐξελαύνειν τὰ πνεύματα ἐκβάλλειν τὸν Ἰησοῦν τὰ δαιμόνια. ἆρ' οὐκ εὐαρμὸς συκοφαντία τοῦτο γε. εἰ μὴ γὰρ οὐκ ἀξιοῦσιν ὁμολογεῖν θεοσημείας εἶναι (ἔστω δὲ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, λεγέτωσαν ἀβλαβῶς)· ποιείτωσαν καὶ ἐμοῦ δὲ ῥήματα γραφῶ· ἐγκαλείτωσαν, ὅτι μὴ τοῦτο ἔφην εὐαρμόστως, σιωπήσας τὰς θεοσημείας· εἰ δ' ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, ὅπως δ' εἴη, καὶ οὐκ ἀπαίσιμα τῶν θεοσημείας, τί δὴ ποτε μεθέντες ὡς ἀχερδῆ τὸ ῥᾴδιον μᾶλλον διώκουσιν, καὶ τὸ χαλεπὸν λαβόντες τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἔοικεν, παθαιρούμενοι τὸ τῆς καθ' ἡμῶν ἀθυροστομίας πεπιήκασι χρῆμα· καὶ οὐκ ἐν μικρῷ πεποίηνται λόγῳ τὸ ὅπως κατεγνωσμένον παρὰ τε θεῷ,

ἀνθρώπους; ὀπιλεῖσθαι δέ μοι δοκοῦσι λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· Πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ. ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε ἐμβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

& apud homines odiosam? obliti autem mihi videntur Christi dicentis: *Quomodo dicis fratri tuo: Frater, sine ejiciam festucam ex oculo tuo, & ecce trabem in oculo tuo. ὑποκριτὰ, ejice primum trabem ex oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.* Matth. 7. v. 3. 4. & 5.

Ὅτι μὲν γὰρ ὁμοούσιός τέ ἐστιν ἡ ἁγία τριὰς, ἰσοδύναμός τε, καὶ ἰσουργὸς, οὐ λόγῳ γε τῷ πρὸ ὑμῶν ἐγκαλοῦμεν λόγου· πεπληροφορήμεθα δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. ὅτι δὲ κατ' ὀλίγα τύπον τοῖς τῆς ὀρθῆς πίστεως ἁμαρτήμασι λόγοις, οὐκοῦν ἡ μᾶλλον ὁ περικείμενος ἀναθεματισμὸς, ἀπαλείπεσθαι ἰδεῖν. τοὺς γάρ τοι διαιροῦντας τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, μερίζοντάς τε αὐτὸν, ὡς ἤδη πολλάκις εἰρήκαμεν, εἰς ἀνθρωπον ἰδικῶς, καὶ εἰς Θεὸν λόγον ἰδικῶς, ὡς δύο νοεῖσθαι πρόσωπά τε, καὶ ὑποστάσεις διαχειριζομένας ἀπ' ἀλλήλων, τοῦτο δρᾶν οὐκ ἐᾷ· οὔτε μὴν ἐφίησι λέγειν, ὡς ἕνα κοινὸν ἄνθρωπον, ἐνεργεῖσθαι παρὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἰησοῦ, πρὸς γε τὸ δύνασθαι κεκρατοῦσι τὰς θεοσημείας. ἐπεὶ κατ' ἐκεῖνα δηλονότι τρόπον τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, ἤγουν πρόφησι, οἱ ἀπὸ τῆς δόσεως ἠμεφιεσμένοι τὴν θείαν χαρισμάτων ἀναπιμπλάμενοι, φαῖεν ἂν * εἰκότως· Χάρις Θεοῦ ἐσμὲν ὅ ἐσμεν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἁγίοις αὐθεφσιν, οἷς ἡ τοῦ παρὰ Θεοῦ χαρισμάτων ἐμπαρέπει διανομὴ, ἁρμόσειεν ἂν εἰκότως ἡ τοιάδε φωνὴ, Χριστῷ ἡ σύνεσις· ἴδιόν γὰρ αὐτοῦ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ἅγιον. καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρὸς, ἐνεργεῖ ἡ ὥσπερ ὁ πατὴρ διὰ τοῦ πνεύματος, οὕτω καὶ αὐτὸς. καὶ γοῦν, καίτοι λέγων Ἰουδαίοις· Πολλὰ καλὰ ἔδειξα ὑμῖν ἔργα παρὰ τοῦ πατρός μου. καὶ· Ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ, ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτός. ἔφη δέ που πάλιν· Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια· τὴν διὰ τοῦ * πατρὸς ἐνέργειαν αἰνιττόμενος ἑαυτοῦ τε, καὶ τοῦ πατρὸς διὰ τὸ ταυτότητα τῆς οὐσίας. καὶ πολλοὶ αὖ ἦσαν, καὶ μακροὶ ὁ περὶ τούτων * λεγόμενος, λόγος, * δῶ, οἶμαι, χαίρειν τοῖς * κατεπειγόντως ἐθέλουσι * κατεπείγειν αὐτόν.

Quod quidem divina trinitas vna substantia sit, pari virtute & operatione, non ex vestra oratione comperimus; sed id ita esse, ex divina magis scriptura credimus. Quod vero fidei rectæ nihil obsit, sed prosit magis anathematismus propositus, videre nullus est labor: eis enim, qui dividunt vnum Dominum JESUM CHRISTUM, & seiungunt, vt sæpe diximus, seorsus in hominem, & seorsus in Deum Verbum, vt duæ scilicet intelligantur esse personæ, & duæ *substantiæ inter se diuisæ, id facere non permittit; nec concedit dicere, velut vnum hominem communem, spiritus operatione adjutum fuisse Filium, vt mirabilia posset implere. Nam si ita est, nihil differt a sanctis Apostolis, vel Prophetis, qui per Dei benignitatem donationibus divinis oppleti, dixerunt videlicet: *Gratia sumus id quod sumus.* Sed sanctis quidem viris, in quibus divinarum donationum distributio enitescit, vox ista recte conveniat; Christo autem minime: proprius etenim ipsius est Spiritus sanctus, sicut & Dei Patris; & sicut Pater per Spiritum, ita etiam ipse per Spiritum operatur. Denique dicens Judæis: *Multa opera bona vobis ostendi a Patre meo;* &: *Non ex me loquor; Pater autem qui manet in me, facit opera;* ipse dicebat rursus: *Sin autem ego in spiritu Dei ejicio dæmonia;* operationem per Spiritum sibi ascribens & Patri, propter eamdem substantiam. Et ingens quidem, longissimusque tractatus super his fieri possit, sed esset aptioris temporis hæc latius propagare.

Probat vtilitatem anathematismi.

* ὑποστάσεις

Christumque operatum virtute Spiritus sancti, non vt aliena, sed vt propria.

1. Cor. 15. v. 10.

Ioan. 10. v. 32.

Ioan. 14. v. 28.

Matth. 12. v. 28.

Οὐκοῦν οὐχ ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει τῇ ἀπὸ πνεύματος ἐνεργεῖσθαι φαμὲν τὸν Ἐμμανουὴλ, ἀποκεχρῆσθαι δὲ μᾶλλον αὐτῇ φυσικῶς, καὶ ἰδίαν ἔχειν τὸ θεοειδὲς πνεύματος δύναμιν. οἱ μὲν γὰρ μαθηταὶ τὰ σημεῖα ποιοῦντες, ἔλεγον· Ἄνδρες, τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει,

Igitur, non vt aliena virtute, dicimus Emmanuel adjutum esse per Spiritum; sed vsum esse magis, vt sua divine, & propriam habere virtutem consubstantialis spiritus; beati enim discipuli signa facientes dicebant: *Viri fratres, quid nos intuemini, quasi nostra virtute,* Act. 3. v. 12.

Alioque longe modo quam Apostol.

aut poteſtate fecerimus ambulare ad ſpecioſam portam ſedentem claudum? Chriſti vero proprius eſt ſpiritus ſuus.

Verum illis, qui noſtra vituperare feſtinant, hoc dicam: ſi non videtur horrendum menti ipſorum, dividi individuum Filium, & vt communem hominem, dici IESUM adjuvari per ſpiritum, nos ab ita credentibus abhorrere. Sin vero Chriſtum vnum, & Filium, & Dominum confitentur, eumdemque eſſe Deum ſimul & hominem, credant nobiſcum, quod non adjuvetur, quaſi aliena præter ipſum & meliore virtute ſpiritus; ſed ipſe magis operetur ſigna divina per ſuum ſpiritum, in quo etiam omnium naſcentium virtus eſt. Hoc enim modo deſinent aliquando nobis ſine cauſa detrahere, & dentibus contra nos livoris infrendere.

ἢ δ' ὑσσεβεία πεπουκόσι τ̃ θεοπατεῖν τ̃ τῇ ὠρμᾷ πύλῃ * περιζήσομεν χωλόν; ἴδιον δὲ Χριστοῦ ὃ πνεῦμα αὐτό. * θεοπάτορα, ἢ ἰδιότητα

Τοῖς γε μὴν καπασκοπεῖν ἐθέλουσι τὰ πρὸ ἡμῶν, ἐκεῖνό φαιμι· Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἀπαδὴς ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς ὃ μεμέρισται, καὶ ὡς κοινὸν ἀνθρωπον, ἐνεργεῖν λέγειν δεῖ τ̃ πνεύματος τ̃ Ἰησοῦ, * πολὺ πρὸς οὕτω δέχεσθαι ὁ λόγος. Εἰ δὲ Χριστὸν ἕνα, καὶ υἱόν, καὶ κύριον * ὁμολογοῦντων ὑπάρχειν, τ̃ αὐτὸν * ὁμολογοῦμεν ὄντα Θεόν τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπον· πιστεύετωσαν μεθ' ἡμῶν, ὡς οὐκ * ἀνεργὸς μᾶλλον ὡς κρείττονι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀλλοτρία δυνάμει τῇ ἁγίῳ τ̃ πνεύματος· * ἐνεργεῖ γὰ μᾶλλον αὐτὸν τῆς θεοσημείας, ὡς δι' ἰδίου πνεύματος ἐν ᾧ καὶ πᾶσα πρὸς * ἡμιν ἡ δύναμις. πεπαύσονται γὰρ οὕτω δυσκολοδρομοῦντες μάτην, καὶ τοῖς τῆς βλασκανίας ὀδοῦσι ἡμῶν * ὑπενεγκόντες. * ἐνεργεῖ γὰρ μᾶλλον αὐτὸς τὰς θεοσημείας, ὡς αὐτὸς * ἡμῶν * ὑποβρύχιος

Anathematiſmus decimus.

Αναθεματισμὸς ι'.

PONTIFICEM & apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe Chriſtum, divina ſcriptura commemorat, obtuliſſe etiam ſeipſe pro nobis, in odorem ſuavitatis, Deo & Patri. Siquis igitur dicat, pontificem & apoſtolum noſtrum non eſſe factum ipſum Verbum Dei, tunc ſcilicet cum eſt caro factum, & homo juxta nos; ſed vt alium præter ipſum ſeorſum hominem ex muliere; aut ſiquis dicat pro ſe obtuliſſe ipſum oblationes, ac non magis pro nobis tantummodo, neque enim eguit ſacrificio, qui peccatum non noverat; anathema ſit.

Ἀρχιερέα, καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γεγονέναι Χριστὸν, ἡ θεία λέγει γραφή· προσενεχθέντα ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, τῷ Θεῷ καὶ πατρί. Εἴτις οὖν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγονέναι φήσει οὐκ αὐτὸν τ̃ ἐκ Θεοῦ λόγον, * ὅτε γέγονως σὰρξ, καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός· ἢ εἴτις λέγει * ὑπὲρ ἑαυτῆς προσενεγκεῖν τὰ προσφορὰς, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν, οὐδὲ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς, ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν· ἀνάθεμα ἔστω. * ὅτι * ὑπὲρ αὐτὸν

Reprehenſio hæreticorum.

Ἀντίρρησις τῶν ἀποστόλων.

Reprehendit acriter hanc propoſitionẽ, *Deus eſt pontifex. Heb. 4. v. 15.*

Auctoritate Apoſtoli. *Ibid. 5. v. 4.*

SI pontifex eſt Deus Verbum, cui Deo ſuo, vel quale ſacrificium offert? Sed oblitus eſt beati Pauli dicentis: *Neque enim habemus pontificem, qui non poſſit condolere infirmitatibus noſtris; tentatum in omnibus abſque peccato.* Quis igitur tentatus eſt? Deus Verbum, an natura magis humana, ſemen David? Et rurſus: *Non ſibi quiſque ſumit honorem, ſed qui vocatus eſt a Deo, quemadmodum Aaron: ſic etiam Chriſtus ſe pontificatu noluit clarificare.* Quis eſt ergo, qui cum Aaron comparatur in ſacerdotii dignitate, & cum eo, qui non ſibi honorem ſumit, ſed vocatus a Deo, & cum eo, qui in ſacerdotii gradum aſcendit? Divina ne natura, quæ eſt coæterna cum Patre, quæ

Εἰ ἀρχιερεὺς Θεὸς λόγος, τίνι Θεῷ αὐτὸν, ἢ ποίαν τ̃ θεραπείας προσφορὰν; ἀλλ' * ἐπελάθετο δὲ μακαρίου Παύλου εἰπόντος· Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. τίς οὖν ἐστιν ὁ πεπειρασμένος; ὁ Θεὸς λόγος, ἢ ἡ ἀνθρωπεία φύσις, ὃ δ' Δαβὶδ σπέρμα; καὶ πάλιν· * Οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τ̃ τιμὴν, * ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ Θεοῦ, * ὥσπερ καὶ ὁ καθίστατο * Ααρών· ὅτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν * ἐδόξασε γενέσθαι ἀρχιερέα. Ὡς οὖν ὁ τῷ Ααρὼν κατὰ τ̃ ἱερωσύνης ἀξίωμα, καὶ ὡς μὴ ἀφ' ἑαυτῷ * λαμβάνων τιμὴν, ἀλλὰ * καλούμενος ὑπὸ Θεοῦ, καὶ εἰς τ̃ ἀξίαν τ̃ ἱερωσύνης ἀναβαίνοντι συγκενόμενος; ἡ θεία φύσις, ἡ τῷ πατρὶ συναΐδιος, ἢ * ἐπελάθετο * ὥσπερ καὶ ὁ * ἐδόξασε * λαμβάνων * καλούμενος

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ἡ πόλυτα τῷ τῶ παθὸς ἴδιον ἔχουσα; Εἰς πεῖον ἀξίωμα μεῖζον ἑαυτῆς δύνασαι; καὶ * φήσομεν τὸν ἱερωσύνῃ ἀξιωτέραν τῆς ἰδίας φύσεως ὑπαρχὴν· πόθεν ἴσῃ, οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τῶ Θεοῦ κατ' * αὐτὸν ἀνέβαινε, καὶ δι' αὐτῆς ἐδοξάζετο; ἢ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ἡ γενομένη, καὶ ὀνειδιζομένη; * ἢ καθὼς ὤμοσεν ὁ Θεὸς τῷ τῷ ψαλμῳδὸν, δώσειν εἰς τὸν αἰῶνα τὸ τῆς ἱερωσύνης; Ὤμοσε γὰρ, φησὶ, κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἡ θεότης τῶ μισθοῦσθαι ἑαυτὸν ὑποκρίσεσι πρὸς τὸν Θεοῦ βάσκανε, λήψεσθαι τὴν ἱερωσύνην εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ * παρ' αὐτῆς δοξασθήσεσθαι;

* φήσομεν

* αὐτὸν

* καθὼς ὤμοσεν

* παρ' αὐτῆς

Καὶ τίς ἡμῖν * μάταιος ταῦτα λεγόντων, ἢ νοσούντων, καὶ * οὐκ ἀντιλέγει ἡμᾶς, Θεὸν εἰσαγόντας χρηματιζόμενον ἀρχιερέα, καὶ * ἐνωμότως ὑποσχέσεις λαμβάνοντα, καλεῖσθαί τε εἰς τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, καὶ οὐχ ἑαυτὸν λαμβάνοντα τὴν τιμὴν, ἀλλ' εἰς ταὐτὸν καλούμενον, καὶ συνεκπεμπόμενον ᾧ πρόσθεν τὴν ἱερωσύνην λαβόντι, καὶ πάλιν φησί· Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. καὶ τίς πάλιν καλεῖ τὴν ἱερωσύνην Μελχισεδέκ. καὶ τίς πάλιν καλεῖ τὴν ἱερωσύνην Μελχισεδέκ ἀπείκασεν; ἆρα ὅσον τὸν Θεὸν ὑπολαμβάνειν, ἢ τὸ ἐξ ἡμῶν ληφθεῖσθαι σῶμα, καὶ ἀσυγχύτως σταυμιβῆναι; καὶ πάλιν φησίν· Ος ἐν τοῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτῦ δεήσεις τε, καὶ * ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῶζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων. ἆρα ὁ Θεὸς λόγος δεήσεις, * καὶ ἱκετηρίας, καὶ κραυγῆς ἰσχυρᾶς πρὸς ὑπὲρ δυνάμενον σῶζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου προσφέρων, εἰσηκούσθη ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καὶ ἔμαθεν, ἀφ' ὧν ἔπαθε, τὸν ὑπακοήν; Εἰ τοίνυν ὁ Θεὸς λόγος ἀρχιερεὺς, καὶ ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν αὐτὸς, καὶ ἐτελειώθη.

* ἱκετείας

* ἱκετείας

Ἀλλὰ μὴ ταραττέσθω ὑμῶν ἡ διάνοια περὶ τῶ παθόντος ἀκούσασα· Καίτοι ὢν υἱός. οὐ γὰρ δύο υἱοὺς φαμὲν, τόν τε παθόντα, καὶ τὸν ἀπαθῆ μείναντα· οὐ γὰρ κεχωρισμένως, καὶ ἰδιάζοντος τῆς θεότητος ὁ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ υἱὸς ὠνόμασται· ὡς οὐδὲ ἡ θεότης μὴ τῆς ἑνώσεως αἴτιος τῆς φαινομένης σαρκὸς υἱὸς προσηγόρευται. Ὃ γὰρ τῆς υἱότητος μὴ τὴν ἕνωσιν ἑκατέρας τῆς φύσεως ἔν, οὐ κεχωρισμέναις ἀλλήλων· οὐ γὰρ μετὰ τὴν ἕνωσιν χωρισμὸς ἐπεγένετο· μονὴ γὰρ αἰώνιος ἡ ἕνωσις. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς παθεσι τῆς σαρκὸς ἡ θεότης ἀχώριστος, ἀπαθὴς μένουσα, quæ omnia, quæ sunt Patris, propria habet. Et in quam dignitatem, quæ se ipsa esset altior, ascendebat? Sacerdotiumne dicamus divinæ naturæ esse gloriosius, in quod, non per se, sed vocatus a Deo, vt ille ascendebat, & per id glorificabatur? An magis illa natura, quæ ex semine David facta, & præfinita est? cui etiam juravit Deus secundum Psalmistam, daturum se in æternum sacerdotium: *Iuravit* enim, inquit, *Dominus, & non pœnitebit eum; tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.* Divinitasne Unigeniti pollicitationes cum jurejurando accipiebat a Deo, se in æternum sacerdotium accepturam, & per id se gloriosam futuram? Psal. 109. v. 4.

Ecquis nos ferat, vel sentientes ista, vel dicentes, ac non magis culpet memorantes, Deum ordinari pontificem, & promissiones cum jurejurando accipere, & vocari in sacerdotii dignitatem, ac non per se honorem accipere; sed in eum vocari, & comparari cum eo, qui sacerdotium primus acceperit? Et porro: *Sicut & alibi inquit dictum est: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Quis porro est, qui Melchisedech sacerdotio assimilatus est? Idne postulat ratio pietatis, vt Deum Verbum existimemus; an magis carnem, quæ ex nobis assumpta est, quæ ipsi inseparabiliter & inconfuse conjuncta est? Et porro inquit: *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui potens est eum suscitare a morte, cum clamore valido & lacrymis, offerens exauditus est, &c.* Deusne Verbum preces supplicationesque cum clamore ad alium quemdam: *Qui potens est ipsum servare, offerens exauditus est pietate, & didicit ex iis, quæ ipse passus est, & consummatus est?* Si igitur Deus Verbum est pontifex, didicit certe ex iis, quæ in se passus est, atque etiam consummatus est. Et ratione.

Sed ne mens vestra terreatur audiens de eo, qui passus est: *Et quidem cum esset Filius.* Non enim duos Filios ponimus, eum qui passus est, & eum, qui impassibilis mansit: neque enim separatim & seorsus illud, quod est ex semine David, filius nominatum est; sicut nec divinitas post vnitatem, sine carne visibili, filius appellata est. Filietas enim post ἕνωσιν communis est vtrisque naturis, quippe non separandis a se: neque enim post ἕνωσιν vlla est sejunctio, manet autem illa ἕνωσις sempiterna. Similiter in passionibus etiam carnis, deitas erat inseparata, sed impassibilis remanebat, Neque ex inficiatione hujusce propositionis, siqui, vt duo, ponantur filii.

& per carnem implebat signa divina : vnde vnum, eumdemque filium confitemur, inconfusis manentibus naturis, non alium & alium, absit, sed vnum eumdemque dicentes, Pontificem quidem nostrum & apostolum factum esse Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, secundum divinas scripturas, nemo est qui non confiteatur ; non sejunctum tamen seorsus ex muliere hominem a Dei Patris Verbo, ita vt id, quod ex semine David factum est, conjunctum inconfuse inseparabiliterque cum Deo Verbo, esset pontifex tentatus in omnibus absque peccato ; edoctus ex iis, quæ passus est, obedientiam ; offerens autem non pro se, sed tantummodo pro nobis, propriam carnem Deo & Patri : neque enim Pater vnigeniti deitatis Deus est, sed Pater.

καὶ τὰ θεοπρεπῆ ἀφ' ἑαυτῆς σαρκὸς ἐπετέλεσε. ὅθεν ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν ὁμολογοῦμεν, ἀσυγχύτων τῶν φύσεων μενουσῶν· οὐκ ἄλλον, καὶ ἄλλον λέγοντες, μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἕνα, καὶ τὸν αὐτόν. ἀρχιερέα φῶμεν, καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γεγενῆσθαι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ τὰς θείας γραφάς, οὐδεὶς ἂν οὐχ ὁμολογήσειεν· οὐ κεχωρισμένον μήν τι ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικὸς τῆς Θεοῦ παιδὸς λόγου, ὡς εἶ ὃ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ γενόμενον ἀσυγχύτως, ἀφράστως, καὶ ἀχωρίστως τῷ ἐκ πατρὸς λόγῳ, ἀρχιερέα πεπειρασμένον κατὰ πάντα, χωρὶς ἁμαρτίας, καθότι, ἀφ' ὧν ἔπαθε, τὴν ὑπακοὴν προσκεκομικότα ὑπὲρ ὧν Θεῷ καὶ πατρί, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν μόνων τὴν * ἰδίαν * οἰκείαν σάρκα· οὐ γὰρ ἁμαρτῶς φήσομεν τὸν Θεὸν λόγον ἀρχιερέα, καὶ προσκεκομικέναι ἑαυτὸν ὑπὲρ Θεῷ, καὶ πατρί· οὐ γὰρ τῇ μονογενοῦς θεότητος θείς ὁ πατήρ, ἀλλὰ πατήρ.

Responsio orthodoxi.

Απολογία Κυρίλλου.

Respondet quoque Cyrillus acriter.

3. Reg. 18. v. 21.

Isa. 1. v. 8.

RURSUS adversariis opportune dicatur a nobis : Quousque claudicabitis vtroque pede ? Oportet enim vos ad Scripturæ scientiam sanum & rectum afferre sensum, & non tanquam duplici anima claudicantem, ac animis invalidum, rectisque vti vestigiis recusantem. *Omnes enim bilingues, inconstantesque viis suis omnibus inquietantur, nec quicquam a Domino impetrabunt.*

Επὶ χρεοῦ δὴ πάλιν εἰρήσεται πρὸς ἡμῶν τοῖς δι' ἀναυτίας· Εως ποτὲ χωλαίνετε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν ; χρὴ γὰρ ὑμᾶς * ὑγιᾶ, * ὑγιᾶ ὑγιᾶ, καὶ ἀρτίως ἔχοντα πρὸς εὐθυδρομίαν ἀκριβῆ τῆς θεολογίας τὸν δόγμα ἔχειν τὸν νοῦν· οὐ πᾶς δίψυχος χωλεύοντα, καὶ πολὺ νοσοῦντα τὸ αἰσθάνεσθαι, καὶ ὀρθὰ βαίνειν οὐκ ἀνεχόμενον· Ακαθάρτου γὰρ ὁ δίψυχος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἂν λάβοι τινὰ ἀπὸ τοῦ κυρίου.

Cur adversarii anathematismum adeo vehementer vexent.

Heb. 3. v. 1.

Isai. 7. v. 9.

Id autem dico, adversarios nimium admiratus, hunc etiam anathematismum tam impudenter, petulanterque increpare ; quippe id faciunt, nolentes Verbum Dei & Patris nominari a nobis *apostolum & pontificem confessionis nostræ*, quantumcumque homo sit factum. Qui enim generationi ipsius secundum carnem calumniari conantur, quique audent, quasi novam, eam repudiare, fugiuntque sanctam Virginem dicere Θεοτόκον, quomodo non facile negent dispensationis rationem ? Audiant igitur vocem Esaiæ : *Nisi credideritis, non intelligetis.*

Καὶ ταῦτά φημι, τεθαυμακὼς ἄγαν τοὺς δι' ἀναυτίας ἀναίδην οὕτω καὶ προπηλακίζοντας ὑπερπλήθη ἐθελονταὶ τὸν προκειμένον καὶ νῦν ἀναθεματισμόν· καὶ ὃ ἀπεικὸς ὄντως, εἰ μὴ βούλοιντο τὸν ἐκ Θεοῦ παιδὸς λόγον ὀνομάζεσθαι πρὸς ἡμῶν ἀπόστολον, καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος. οἱ γὰρ ὅλως τὴν κατὰ σάρκα γένεσιν αὐτοῦ συκοφαντεῖν πειρώμενοι, καὶ ἀποβλήτων, ὡς οὐκ οἰκείαν, ποιεῖσθαι βουλόμενοι, οὐκ ἀμελήσουσί τε Θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον, πῶς οὐ ῥᾳδίως ἀποστήσονται τῆς οἰκονομίας τοὺς ἔχοντας ; ἀκουέτωσαν οὖν ἡμῖν τοῦ Ἁγίου τοῦ φωνῆς Ησαΐου· Ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδ' οὐ μὴ συνῆτε.

Quia verba Joannis : *Verbum caro factum est* figurate volunt accipi.

Joan. 1. v. 14.

Gal. 3. v. 13.

Divinus quidem Joannes Evangelista magnum aliquid & præcipuum exclamavit in orbem terrarum, *Verbum* dicens *carnem esse factum*. Hi autem, qui vim veritatis suffurantur, ita ipsum dicunt carnem factum, vt factum dicitur & maledictio & peccatum : & de his quidem satis jam ante diximus,

Ο μὲν γὰρ θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μέγα τι, καὶ ἄξιον κατεβόησε τοῖς ὑπ' οὐρανὸν, σάρκα λέγων γεγονέναι τὸν λόγον. οἱ δὲ τὴν ἀληθείας τὴν δύναμιν ὑποκλέπτοντες, οὕτω σάρκα γεγενῆσθαι φασὶν αὐτὸν, ὡς ἂν νοοῖτο γεγενῆσθαι καθάρσιον, καὶ ἁμαρτία. ὃ καὶ μὴν τούτων ἤδη φθάσασι ἐν τοῖς

μὴν, ἀπὸρ ἰῶ εἰκὸς, ἔωλον αὐτοῖς ἀποφαίνειν διώκοντας τὸ ἐν γε τούτοις λόγον.

Πρὸς δέ γε τοὺς φιλαιτίους εἰς τὸ πρὸν ἐκρυὸν φαμὲν· Μάθετε ἀκούειν τετραμμένοι· καταδέξασθαι τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίου τὸ γεμμὸν, τὴν οἰκονομίας τὰς πρώτας ἀρχὰς· καὶ αὐτὸν, ἵν' οὕτως εἴπω, τὸν ἐπόμενον· πιστεύσατε μᾶλλον ἡμῖν, μᾶλλον δὲ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι, δότε δὴ, δότε τῇ ἀληθείας τιμῇ ψῆφον, ὁμολογοῦντες, ὅτι αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ ἐν κόλποις ὢν τοῦ πατρὸς, ὁ δι' οὗ τὰ πάντα, ἐν ᾧ τὰ πάντα, γέγονε σὰρξ· οὐ τροπὴν, ἢ φυρμὸν ὑπομείνας, ἀλλ' ὢν ἀεὶ τοῦτο τῇ φύσει, ὅπερ ἰῶ τε, ἐστὶ, καὶ ἔσται. γέγονε δὲ σὰρξ, ἁγνείαν ὑπομείνας ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, τὸ κατὰ σάρκα φημὶ, καὶ κεχρημάτικεν υἱὸς ἀνθρώπου· Καὶ ὡσαπλοῦς ἡμῖν μετέσχεν αἵματος, καὶ σαρκός. οὕτω δεδιδαγμένοις, καὶ τοῦτο σπεύδω, καὶ ἀληθεστάτην πίστιν εἰσδεξαμένοις, πάντα φανήσεται τὰ ἐφεξῆς βάσιμά τε, καὶ ἀσπαστὰ, καὶ σοφὸν ἀνάντες, ἢ βαχύ· γέγραπται γὰρ ὅτι πᾶσι σαφῆ τοῖς συνιοῦσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εἰσκρίνουσι γνώσιν.

Χρῆναι δ' οἶμαι, καὶ νῦν ἡμᾶς τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν αἰτίαν γέγονεν ὁ ἀναθεματισμός. ὁ γὰρ τοι πάντα διακινήσας, οὕτω τε, καὶ κάτω τὰ πάντα συγχέας Νεστόριος, ἔφη ποιοῦτόν τι περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ· Ἀπεστάλη κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, ὃς ὁ πιστὸς τῷ Θεῷ πεποιημένος ἀρχιερεύς· ἐλύετο γὰρ οὗτος, οὐκ αἰδίως ἰῶ. οὗτος ὁ καθ' μικρὸν εἰς ἀρχιερέως, αἱρετικὸς, παρακόπτας ἀξίωμα. ἕτερα δὲ τούτοις ἀδελφὰ ὠδίνοντα τὴν ἀσέβειαν παρεσιπάλ πολλά. τίς οὖν ἀρα τὰ οὕτως αἰσχρὰ ἀκούσας λέγων, ὅ πάντα μᾶλλον ἔλοιτο παθεῖν, ἢ τὸν τῷ Θεῷ καταχθονιωμένῳ ἀγαπῆσαι σιγὴν; ἀπέθανεν γὰρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς, αἰσχύνης καταφρονήσας· σαρκὸς ὑπέμεινε, καὶ τὸν σαρκὸς θάνατον· εἶτα ἡμεῖς σαρκὸς τῆς εἰς λόγους θύσεις ἀμελήσομεν τοῦ εὐεργέτου, ἀλλ' ἡσυχῇ καθεδούμεθα, τὴν οὕτως ἐκ τόπων δυσφημιῶν ἀκροώμενοι, ἢ τάχα που καὶ μετεχόμενοι τῆς καθ' αὑτῶν γλωσσαλγίας τὰ ἐγκλήματα;

Τί φῆς, ὦ οὗτε· Παρέκοπεν εἰς ἀρχιερέα καταβεβηχώς; καίτοι κεκένωκεν ἑαυτὸν Θεὸς ὢν ὁ λόγος· ἔλαβε δούλου μορφὴν ὁ βλύσας τῇ φύσιν· ταπεινώσας ἑαυτὸν ὁ πάντων ἐπέκεινα ὑμνητῶν, καὶ τοῖς τῆς θεότητος ἐπαυχῶν ὑψώμασιν· εἰ δὲ παρέκοπε, τίνα κεκένωκεν ὄγκον, ἢ πῶς ἑαυτὸν καθῆκεν εἰς ταπείνωσιν; ὁμοῦ ἀρα, καὶ δέξης

quæ probare possent, hunc ipsorum de his infirmissimum esse sermonem.

Ad objurgatores vero hoc in præsentia dicimus: Discite audire præ angustia gementes: percipite mysterii, quod secundum Christum, fundamentum, dispensationisque principes causas, & ipsum, vt ita dicam, ejus supervenientum, credite nobiscum; imo potius sacris literis date suffragium veritatis, confitentes, quod vnigenitum Dei Verbum, quod est in sinu Patris, per quod sunt, & in quo omnia, factum sit caro, non conversionem, aut confusionem passum, sed magis manens per naturam semper id, quod erat, & est, & erit. Factum est autem caro, generationem passum a sancta Virgine, (secundum carnem dico) & nuncupatum est Filius hominis: *Et similiter ac nos communicavit carni & sanguini.* Id ita credentibus, & venerabilem verissimamque fidem tenentibus, omnia quæ insequuntur, erunt planissima, & nihil ex his videbitur arduum, nec obscurum; scriptum est enim: *Plana omnia sunt intelligentibus, & recta invenientibus cognitionem.*

Ea vero primum credenda, vt cætera postmodum intelligantur.

Heb. 2. v. 14.

Prov. 8. v. 8.

Oportere autem existimo, causas, ob quas anathematismus sit factus, exponere: qui enim ima summis miscuit, qui & omnia confudit, Nestorius tale quiddam alicubi dixit de Christo omnium salvatore: *Missus est denuntiare captivis remissionem is, qui fidelis Deo factus est pontifex; factus est enim hic, non semper erat. Hic qui paulatim, & gratia, o hæretice, proficiebat in pontificis dignitatem.* Huic & alia multa eamdem ejus impietatem & germanam audaciam indicantia intulit. Quis igitur, cum ejusmodi verba audiret, non omnia magis perpetienda sibi duceret, quam in his rebus invisum Deo tenere silentium? Mortuus est pro nobis Christus, injuria omni contempta, patibulum, & secundum carnem mortem sustinuit; nos autem salvatori nostro vicem, ne verborum quidem remuneratione, solvemus, sed alto silentio dormiemus, tam nefandas blasphemias audientes? An non magis hujusmodi criminum erimus nos quoque participes?

Causa condendi anathematismi.

Serm. 6. qui is, in Pracium.

Quid ais: *In pontificem paulatim proficiebat?* Atqui cum Deus esset, exinanivit se, servique formam, qui est natura liber, accepit; humiliavit se, qui omne creatum transscendit, & deitatis fastigiis gloriatur. Si proficiebat quando exinanitus est, quomodo seipsum humiliavit? Honorisne ei & gloriæ

Refellitur Nestorius.

exinanitatem causam fuisse dicamus? Deinde quomodo jam exinanitas esse possit?

Respondetur ejus objectioni.

Si ipsum, inquit, Dei Patris Verbum factum est pontifex, quisnam est major ipso, & quis obsequio sacerdotii honorandus? Ergo dicam porro: Crede, quod cum sit Deus natura, & in forma Patris Filius, non rapinam arbitratus est, vt esset similis Deo, sed exinanivit se, formam servi accipiens; sic factus est homo, & sic servi formam accepit, non arbitratus vile esse, & dispensationi incongruum, etiam apostolum se, & pontificem nuncupari. Hic qui non sprevit humanitatis nostræ mensuram, quonammodo humana spernat?

Refellitur & Andreas suis ipsiusmet primum verbis.

Non est quidem nobis arduum, nec difficile, verbis pluribus progredi, & hujus rei argumenta ponere prolixiore tractatione: verum, hoc interim omisso, proponam verba, quæ ipsi fecerunt. Scripserunt enim hoc modo: *Sed nec mens vestra interim terreatur, de eo audiens, qui passus est:* ET QUIDEM CUM ESSET FILIUS. *Non enim duos Filios dicimus, eum qui passus est, & eum qui impassibilis mansit: non enim separatim seorsus a divinitate illud, quod est ex semine David, quodque Filius nominatum est, sicut nec divinitas post ἕνωσιν, sine carne visibili, Filius appellata est.* Porro autem: *Unde vnum eumdemque filium confitemur inconfusis manentibus naturis, non alium & alium dicentes, absit; sed vnum eundemque. Pontificem quidem & apostolum nostrum factum esse Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM, *secundum divinas scripturas nemo est, qui non confiteatur; non sejunctum tamen seorsum hominem ex muliere a Dei Patris Verbo.*

Tum ratione.

Si igitur vnum dicunt Filium non dividentes in duos eum, qui ex semine David, & eum qui Dei Patris Verbum, quomodo non lædunt mysterium, dividentes dispensationem, inter Deum & hominem? Cur non magis vnum eumdemque & Deum esse dicunt, & hominem, vt omnia sint ipsius, & divina pariter & humana? Nam si quod divinum, de divinitate ipsius dicatur, id verissimum esse omnino credimus: novimus enim eum Deum esse, etsi humanum quod est, dictum fuerit. Huic item assentiemur: confitemur enim Deum esse in carne & sanguine, & humanitatis mensuram per humana cog-

αὐτῷ προμήκυριαν ἡγεῖσθαι φαίη ὡς αὖ τὴ κένωσιν; εἶτα πῶς ἔτι κένωσις * προσλεγομένη ἐστίν; * πρόσληψις

Ἀλλὰ, καὶ, φησὶν, Εἰ αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ παῖδὸς λόγος γέγονεν ἀρχιερεύς, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ μείζων αὐτῷ, ἢ τὴ ἱερουργίας λῃτουργία σεβασθήσεται; Οὐκοῦν ἐρῶ δή σι πάλιν· Πίστευσον ὅτι καὶτοι Θεὸς καθὼ φύσιν ὑπάρχων, καὶ ἐν μορφῇ τῇ παιδὸς ὁ υἱὸς, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. Εἰ δ' γέγονεν ἄνθρωπος, ἔλαβε δ' ἐ δούλου μορφὴν, πῶς ἡγήσηται μικρὸν, ἢ ἐῖς τὴ οἰκονομίας λόγις ἀναρμοστον, ὃ χρηματίσαι ἐ ἀπόστολος, ἢ ἀρχιερέα; καὶ ὁ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος ὃ μέτρον οὐκ ἀπεμάσατο, πῶς ἂν ἀπόλοιτο ποιῆσαι τὰ ἀνθρώπινα;

Καὶ ἴσως μὲ ἴσως χαλεπὸν οὐδὲν, ἐ πλείοσιν ἔπι λόγων ῥύθμῃ, ἐ μακροτέραν εἰς τοῦτο κατατείναι τὴν ἀφήγησιν. μέλλεις δ' ἴσως τοῦτο ὃ πρὸν, τοὶς πρ' αὐτῶν γεγονόσι παρεῖσθαι λόγοις. γεγράφασι γὰ ἀδί· Ἀλλὰ μὴ ταραττέσθω ὑμῶν ἡ διάνοια, περὶ τὸ παθόντος ἀκούσατε· Καίτοι ὢν υἱὸς. οὐ γὰ δύο υἱοὺς φαμὲν, τόν τε παθόντα, ἐ τὸν ἀπαθῆ μείναντα· οὐ γὰ κεχωρισμένως, ἢ ἰδιαζόντως τὸ θεότητος ὃ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ υἱὸς ὠνόμασται· ὡς οὐδὲ ἡ θεότης μὴ τὴν ἕνωσιν αὖθις τὸ φανομένης σαρκὸς υἱὸς προσηγόρευται. ἐ πάλιν· Ὅθεν ἕνα, ἐ τὸν αὐτὸν υἱὸν ὁμολογοῦμεν, ἀσυγχύτων τῶν φύσεων μενουσῶν, οὐκ ἄλλον, ἐ ἄλλον λέγοντες, μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἕνα, ἢ τὸν αὐτόν. ἀρχιερέα δὲ, ἐ ἀπόστολον ἡμῶν ὁμολογῆσαι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατὰ τὰς θείας γραφὰς, οὐδεὶς δ' οὐκ ὁμολογήσειεν· οὐ χωριζόμενον μέντοι ἰδίᾳ κατὰ μέρος ἄνθρωπον ἐκ γυναικὸς τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγου.

Οὐκοῦν Εἰ ἕνα φασὶν υἱὸν, κατ' οὐδένα τρόπον διαιροῦντες εἰς δύο, τόν τε ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, ἢ τὸν ἐκ Θεοῦ παῖδὸς λόγου, πῶς οὐκ ἀδικοῦσι τὸ μυστήριον, μεταξὺ τῆς οἰκονομίας Θεοῦ, ἐ ἀνθρώπου; ἢ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸ ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν, καὶ Θεὸν εἶναί φασι, ἐ ἄνθρωπον, ὡς ἂν πάντα αὐτῷ, τά τε θεοπρεπῆ, ἐ τὰ ἀνθρώπινα; ὅταν γὰρ τῶν ὅτι μάλιστα θεοπρεπεστάτων λέγηται περὶ αὐτῷ, τοῦτο δὴ πάντως ἢ ἀληθὲς εἶναί φαμεν· Θεὸν γὰ ἴσμεν αὐτὸν, κἂν ἀνθρώπινόν τι ὃ λαλούμενον ᾖ, ἢ οὕτω συνθησόμεθα· ὁμολογοῦμεν γὰ, ὅτι Θεός ἐστιν ἐν σαρκὶ, ἢ αἵματι. ἢ ὃ τὸ ἀνθρωπότητος μέτρον ἀφ' ὧν ἀνθρώπινον ὑπεί-

νάσκομεν· χίλιαι μὲν γὰρ χιλιάδες ἀγίων ἀγγέλων λειτουργοῦσιν αὐτῷ, ἔτι τ' ἄνωθεν αὐτοῦ θεῖον * παρεστᾶσι τῷ Σεραφίμ. ὁπηνίκα γέγονεν ἄνθρωπος, κεχειροτόνηκε δὲ ἀρχιερέα. οὐχ ὡς μείζονι Θεῷ προσκομίζων τὴν ἱερουργίαν, ἀλλ' ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ τῆς πίστεως ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν παραμυθούμενος. ἐνθυμοῦ ἀκούων, ὅτι κεχειροτόνηκεν ἱερέα, μέλλοντα θύειν ἄνθρωπον· εἶτα πῶς οὐ τεθαύμακας, ὅτι μὴ κατὰ τὴν ἱερέων ἔθος ἑτέρῳ * ποιεῖται τῆς ἱερουργίας τὸν τύπον, ἑαυτῷ δὲ μᾶλλον, ὡς ἔφην, καὶ τῷ πατρί; ὅταν εἴπῃς, σὺν ἀξίῳ ἐστὶ τῷ Θεοῦ τὸ ἱερουργεῖν, συμφημι κἀγώ· ἀλλ' εἰ μόνος ἦν, καὶ δίχα βροτὸς ὁ λόγος, ἔφης ἂν ὀρθῶς. ὁπηνίκα γέγονεν ἄνθρωπος, ὅρα καὶ ἱερουργοῦντα μέλλοντα θύειν ἄνθρωπον, καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις κτίσιν ἀξιώμασιν, ὡς Θεὸν· συνεδρεύοντα γὰρ τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ ὁρᾷ τοίνυν ἱερατευόμενα μὲν αὐτὸν καθὰ δὲ ἄνθρωπον, συνεδρεύοντα δὲ, ὡς Θεόν. τί γὰρ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος; τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. εἰδότες τοίνυν, ὅτι Θεὸς ὢν, γέγονεν ἄνθρωπος, (ἔστι δὲ εἷς, ὁ αὐτὸς υἱός) αὐτῷ πάντα προσπεμοδίλωμεν, ὡς ἐνὶ, καὶ τοῦ τῆς οἰκονομίας τρόπου * ἐννοήσωμεν ζητοῦντες, τὴν τῶν ἐνοιῶν δύναμιν εὐτόχως, καὶ ἐμφρόνως ἀεὶ παιδεύοντες εἰς τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ.

noſcimus : mille enim millia angelorum miniſtrant ipſi, & divinam ipſius ſedem circumſtant Seraphim. Sed quando factus eſt homo, etiam pontifex nuncupatus eſt; non vt ſacrificium majori domino offerat, ſed ſibi, & Patri, fideique noſtræ confeſſionem procuret. Si dixeris, non eſſe Deo dignum ſacerdotio miniſtrare, aio ego quoque, idque, ſi ſolum & abſque carne eſſet Verbum, diceres recte: ſed quando homo factum eſt, attende ipſum & miniſtrantem propter humanitatem, & in dignitatibus ſuper creaturam, vt Deum: conſidet enim cum Deo & Patre. Itaque vide ipſum ſacrificantem, vt hominem; & conſidentem, vt Deum. Quid enim ait beatus Paulus: *Talem habemus pontificem, qui ſedit ad dexteram ſedis magnitudinis in excelſis.* Scientes igitur, quia cum ſit Deus, factus eſt caro, (eſt autem vnus atque idem) ipſi, vt vni, omnia tribuemus, & diſpenſationis non ignorabimus modos, vim ſententiarum ſapienter & artificioſe ad ipſius ſemper obedientiam referentes.

* Ἰσ. σεραφὶμ

* πεποίηται

* ἐννοήσωμεν

Monui ſæpius totam de Deo pontifice quæſtionem ex homilia panegyrica Procli natam eſſe: ipſius enim dictum, quod vterus Virginis fuerit templum, in quo Deus factus ſit ſacerdos, tam impatienter tulit Neſtorius, vt continuo extemporali oratione palam argueret, & ſermone integro poſtea vehementer damnaret. Proclum Cyrillus, licet tacito nomine, animoſe defendit, tum in lib. contradictionum, tum in epiſtola ſynodica, & in defenſione anathematiſmi 10. Ea porro quæſtio, vt erat orta ex particulari quorumdam ſtudio, in publicam aut communem potius, non evaſit, ſed ab aliis diſputatoribus dere'icta eſt. Cur autem tanto ſtudio Neſtorius Procli verbum impugnaverit, Cyrillus propugnaverit, non alia cauſa extitit, quam affectus animi, ſive Neſtorii averſantis, ſive Cyrilli diligentis Proclum. Hunc enim Neſtorius, velut profeſſum inimicum, Cyrillus tanquam fidei vindicem, & cleri Conſtantinopolitani catholici ducem ſpectabat.

Ἀναθεματισμὸς ια'.

Εἴπῃς οὐχ ὁμολογεῖ τὸν τῆς ἑνώσεως σάρκα ζωοποιὸν εἶναι, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν, συνημμένην μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀξίαν, λέγουν ὡς μόνην θείαν οἰκείωσιν ἐσχηκότος· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιὸν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωοποιεῖν ἰσχύοντος· ἀνάθεμα ἔστω.

Anathematiſmus undecimus.

Siquis non confitetur, carnem Domini vivificam eſſe, & ipſius Dei Verbi propriam, & non alterius cujuſpiam, præter ipſum; conjuncti tamen cum ipſo, ſive per dignitatem, ſive per ſolam divinam habitationem; ac non magis eſſe vivificam, vt ante dixi, eo quod fuerit propria Verbi, quod omnia vivificare poteſt; anathema ſit.

Ἀνεύρεσις τῆς ἀποκρίσεως.

Ἰδίαν ἡνέσθαι τὸν ἀναστολικὸν σάρκα

Reprehenſio hæreticorum.

Propriam fuiſſe Verbi carnem

Carpit Andreas hæc verba: *Et non alterius cujuspiam præter ipsum*; velut suspecta.

dominicam, per ἕνωσιν, confitendum est; sciendum tamen, ex nobis eam fuisse assumptam. Supervacuum est autem inferre: *Et non alterius cujuspiam præter ipsum*; nisi forte neget, eam ex nobis fuisse assumptam: tam enim frequenter propriam dicere, negantis est, dominicam carnem esse nostræ naturæ. Et vbi gloriatio nostra? Per quem dicit

Eph. 2. v. 6. Paulus: *Conresuscitavit nos simul, & consedere fecit?* Cui enim homini sua caro alterius est? Nonne vnusquisque nostrum communem quidem cum altero quocumque habet carnem, similis substantiæ ratione; propriam vero eo quod vniuscujusque caro non sit alterius, sed illius, cujus est? Quid igitur vult propriam dicens, quasi non vnum aliquid dicens? nam si intelligit, dominicam carnem ex nostra carne fuisse assumptam, & intelligit, quod vniuscujusque caro ejus est propria, cujus est, non alterius, quid quasi novum dicens, propriam fuisse commemorat? An scilicet per obtentum negat, eam ex nostra natura fuisse assumptam, sicut in

Homil. XVII. secundo suo tomo evidentius dicit? *Et puer*, inquit, *erat, non juxta nos, id est, non in nuda, nec in sola nostri similitudine, sed in humanitate quidem propter carnem; divinus vero, quasi supra nos, &*

Epistola ad monachos. *de cælo.* Et item in altero tomo ait: *Corpus enim erat, non alterius juxta nos; sed proprium magis ipsius Dei Verbi, quod erat natum ex ipsa.*

Vel inepte posita. Quis enim dixit vnquam, cujuspiam hominum propriam carnem fuisse dominicam, aut Abel, aut Noë, aut Eliæ, vel alterius nescio cujus superiorum? Neque solum dominicam carnem dicimus, non fuisse cujuspiam alterius superiorum hominum, sed ipsius magis Domini propriam, atque inconfuse, & inseparabiliter cum Deo Verbo conjunctam. Verum nec vniuscujusque nostrum caro facta est vnquam, vt supra diximus, cujuspiam alterius, nisi ejus cujus sit caro. Cum hoc igitur Ecclesiæ traditione comprobetur, quare tam crebro propriam dicit, nisi forte neget, esse eam nostræ naturæ.

Arguit, quod Cyrillus sibi contradicat. Quare autem vetat id proferre: *Conjunctam ipsi secundum dignitatem & auctoritatem*; cum ipse in secundo tomo dicat: *Ita enim paupertate ipsius di-*

Hom. XVII. *vites facti sumus, cum natura humana in ipso sublata sit in divinam naturam?* At nos etiam contraria sibi ponenti dicamus. Si naturæ manent inconfusæ, manet autem ἕνωσις; dicimus vero, & venera-

τῦ λόγου ἀφ' ἧ ἐνώσεως, ὁμολογεῖας καλῶς, νοουμένας μόνον ἐξ ἡμῶν αὐτὴν προσλῆφθαι. παρεπτὸν γὰρ τὸ ἐπάγειν· Καὶ οὐχ ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτόν· Εἰ μὴ ἄρα ἐξαίρει αὐτὴν τῦ ἐξ ἡμῶν εἰλῆφθαι. Τὸ γὰρ συνεχῶς λέγειν αὐτὸν ἰδίαν, ἐξαιρουμένου ἔστι τὴν διαπαντὸς σάρκα τῆς ἡμετέρας φύσεως· καὶ πού τὸ καύχημα ἡμῶν; ἀφ' τίνος λέγει ὁ Παῦλος· Συνήγειρεν ἡμᾶς, καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς; ἢ πόσις γὰρ τὴν ἀνθρώπων ἑτέρου ἢ ἑκάστου σάρξ; οὐκ ἔκαστος μὲν ἡμῶν κοινὴν ἔχει σάρκα ἑκάστῳ ἐν τῷ ὁμοουσίου λόγῳ· ἰδίαν τε ἐν τὴν ἑκάστου μὴ εἶναι ἑτέρου, ἢ μόνου, οὗ ἔστι σάρξ; τί οὖν αὐτὴν βούλεται τὴν ἰδίαν, ὡς ἕτερόν τι λέγοντι; Εἰ γὰρ νοεῖ τὴν διαπαντὸς σάρκα ἐκ τῆς ἡμετέρας εἰλῆφθαι, νοεῖ δὲ ὡς ἡ ἑκάστου σάρξ ἐκείνη ἔστιν ἰδία, οὐκ ἔστι σάρξ, ἢ οὐκ ἑτέρου· τί * ὡς οὐ ξένου, λέγει αὐτὴν ἰδίαν εἶναι; ἢ δῆλον ὅτι δι' ὃ πικαλύμματος οὐ λέγει αὐτὴν ἐκ τῆς ἡμετέρας φύσεως εἰλῆφθαι, ὡς ἀφέτερον λέγει ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ· Καὶ ὁ βρέφος, φησίν, ἰδοὺ * δὴ καθ' ἡμᾶς· τοῦτ' ἔστιν, ἐκ τῆς ὑλῆς, καὶ μὴν τῇ πρὸς ἡμᾶς ὁμοιότητι, ἀλλ' ἐκ αὐθεντότητι μᾶλλον, ἀφ' τῆς σαρκὸς, θεῖον ὄν, ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἐξ οὐρανῦ· καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ, κατὰ φησι· Σῶμα γὰρ ἦν οὐχ ἑτέρου τινὸς τὴν καθ' ἡμᾶς· ἴδιον δὲ μᾶλλον αὐτῦ ἐκ παντὸς ὄντος λόγου ὃ γεγεννῆν ἐξ αὐτῆς.

* ὡς ξένου

* ἰσ. οὐ κατ'

Τίς γὰρ εἶπέ ποτε, ὅτι ἑτέρου τινὸς τὴν ἀπ' αἰῶνος γέγονεν ἀνθρώπων ἡ διαπονικὴ σάρξ, τυχὸν, ἢ τῦ Ἀβελ, ἢ Νῶε, ἢ Ἠλία, ἢ τινὸς τὴν ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπων; οὐ μόνον δὲ περὶ τῆς διαπονικῆς σαρκὸς ἀποφαινόμεθα, ὡς οὐ γέγονεν ἑτέρου τινὸς τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπων· ἀλλ' αὐτῦ τῦ κυρίου ἰδία, καὶ μόνη, ἢ ἀσυγχύτως, καὶ ἀχωρίστως ἑνωθεῖσα τῷ Θεῷ λόγῳ· ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν σάρξ γέγονέ ποτε, ὡς ἔφαμεν, ἑτέρου τινὸς, πλὴν ἐκείνου, οὗ ἔστι σάρξ. Τοίνυν τοῖνυν καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἐκκλησίας ὁμολογουμένοις, τί αὐτὴν βάλλει ὃ συνεχῶς ἰδίαν αὐτὴν λέγων· Εἰ μὴ ἄρα ἐξαίρει αὐτὴν τῦ εἶναι τῆς ἡμετέρας φύσεως;

Πᾶς γὰρ ἀναγορεύει μὴ δεῖν λέγειν συνημμένην αὐτὴν τῇ ἀξίᾳ, καὶ αὐθεντίᾳ, αὐτὸς λέγων ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ· Οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς τῇ ἐκείνῃ πλουσίᾳ πεπλουτήκαμεν· δυνάμεθείσης ἐν αὐτῷ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως εἰς ἀξίωμα θεοπρεπές; ἀλλ' ἡμεῖς εἰπωμεν αὐτὴ συνημμένην καὶ ἑαυτῇ. Εἰ τοίνυν αἱ φύσεις μένουσιν ἀσύγχυτοι, μένει γὰρ καὶ ἡ ἕνωσις· φαμὲν γὰρ τῆς προσκυ-

νήσεως, καὶ δυνάμεως, καὶ ἀξίας, καὶ αὐθεντίας, ὡς ἐνὶ υἱῷ προσφέρεσθαι ἄξιον, μηδενὸς τῶν φύσεων ἐν τῇ ἑνώσει ἀσυγχύτων· τί ὑστερεῖ πεπαι-
* ὁ ἀκριβέστερον τῶν ἕτερον, * ἢ ἀκριβέστερον τὴν ἕνωσιν χαρακτηρίζῃ, καὶ δώσομεν, καὶ σιωπησόμεθα, ἐκτὸς τοῦ τῶν φύσεων συγχύσεως. ἀλλὰ πεφθέγξω, ὡς ἐκεῖνα αὐτῷ ἐξαρκεῖ εἰς ὃ τῆς ἑνώσεως ἄκρον, μὴ τὰς φύσεις συγχέοντι. ἀλλ' ἡμεῖς τὰς μὲν φύσεις οὔσας ἀσυγχύτους φυλάξομεν· καὶ τὴν ἕνωσιν ἄκρον, καὶ θείαν, καὶ ἡμῖν ἀκατάληπτον ὁμολογήσομεν, πάντα εἰς δοξολογίαν ὡς Θεῷ, καὶ ἐνὶ υἱῷ προσφέροντες· καὶ λέγοντες αὐτῷ τὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου φωνῇ· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.

tionem, & virtutem, & dignitatem, & auctoritatem vni Filio offerri debere, naturis ἐν τῇ ἑνώσει manentibus inconfusis: ostende, quid aliud desit, quod possit ἕνωσιν comprobare, & assentiemur, & dabimus, sine tamen confusione naturarum. Sed scilicet, ad probationem summæ ἑνώσεως, nihil ei satis est, quod non confundat naturas: at nos naturas quidem inconfusas servamus, & summam divinamque, & nobis inintelligibilem ἕνωσιν confitemur, omnia ad ipsius glorificationem, vt Deo & vni Filio, offerentes, dicentesque ad eum beati Petri voce: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Matth. 16. v. 16.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Responsio orthodoxi.

Καταδήσαντό ποτε πρὸς αἰσχίους ὀργὰς οἱ
* πάλαι Ἰουδαῖοι, τοῖς τοῦ φθόνου βέλεσι τὸν νοῦν κατηκοντισμένοι. ὅπερ ἦν πρὸς τοῦτο καὶ τὰς βεβήλους ἐπέφερον χεῖρας τῷ πάντων ἡμῶν Σωτῆρι Χριστῷ, τῶν τοιούτων αὐτοὺς κωλυμῶν τὰς αἰτίας εἰπεῖν διεκελεύετο, λέγων· Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου, διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον ἐμὲ λιθάζετε; οἱ δὲ ἦκον εἰς τοῦτο δυσβουλίας τε ὁμοῦ, καὶ ἀσεβείας ἐννοιῶν, ὥστε καὶ τοῖς τῆς δυσφημίας ἐγκλήμασι
* ὀπίσω πρεσβάλλειν * ἐπιχειρῶν. ἔφασκον γάρ· Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. ἔφη δέ που πρὸς αὐτοὺς ὁ Σωτήρ· Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν· Ἐγὼ εἶπα· Θεοί ἐστε; εἰ ἐκείνους εἶπε θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· Υἱὸς Θεοῦ εἰμι;

Reſpondet Cyrillus, exemplo Chriſti primum ſe defendens.

Instigabantur aliquando in furores impios miſerrimi Judæi, telis invidiæ animo ſauciati; ſed cum ad hoc manus etiam ſceleratas inferrent Chriſto omnium ſalvatori, tantæ eorum audaciæ & facinorum cauſas ipſos reddere jubebat, dicens: *Multa bona opera facio vobis a Patre meo, ob quod eorum factum, me lapidatis?* At ii ad tantam temeritatem & impietatem cogitationum venerunt, vt illi etiam blaſphemiarum crimina objicere conarentur dicentes: *De bono facto non lapidamus te, ſed de blaſphemia, quod tu, cum ſis homo, facis te Deum.* Ait autem ad ipſos ſalvator: *Nonne eſt ſcriptum in lege veſtra:* Ego dixi: Dii eſtis? *Si illos dixit deos, ad quos verbum Dei factum eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura; quem Pater ſanctificavit, & miſit in hunc mundum, vos dicitis, quod blaſphemas, quia dixi: Filius Dei ſum.* Ioan. 10. v 32. Ibid. v. 38. Ibid. v. 34. Pſal. 81. v. 6.

Περιεργαζόμενοι δὲ ἡμεῖς τὸ σοφῶς λεγόμενον ἀποστολῆς τοῦ εἶναι, ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων τὸ ὅθεν ἔχει δὲ γνῶσιν ἐρευνῶμεν. ἔφη γοῦν αὐτὸς διὰ φωνῆς Ἡσαΐου· Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ· οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με. εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με. κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ἀπεστάλθαι δὲ φαμὲν τὸν υἱὸν πρὸς τοῦ πατρός, γνώριμον αὐθεντῶν· πρέποι γὰρ οὕτω, καὶ μάλα ὀρθῶς, τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις ὁ τῆς ἀποστολῆς ὄνομά τε, καὶ χρῆμα. ἀπεστάλη γοῦν, ὡς ἔφην, οὐ γυμνός, καὶ ἄσαρκος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος· ἦν γὰρ μᾶλλον ὑπομείνας τὴν κατὰ σάρκα, ἤτοι σῶμα λαβὼν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου· τοῦτό τε ἀφράστως, καὶ ἀσυγχύτως ἑνώσας ἑαυτῷ,

Nos vero inquirentes apoſtolatus modum, per quem ad nos veniſſe dicitur, ex ſacris literis cognitionem captamus. Dixit enim ipſe per vocem Iſaiæ: *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, denuntiare captivis remiſſionem, & cæcis receptionem oculorum.* Miſſum autem dicimus Filium a Deo & Patre factum hominem: convenit enim rectiſſime exinanitatis menſuræ ratio apoſtolatus & nomen. Miſſum itaque eſt, vt ante dixi, non nudum, & ſine carne, Dei Patris Verbum, ſed generationem paſſum ſecundum carnem, ſive ex ſancta Maria corpus accipiens, idque ineffabiliter & inconfuſe ſibi adjungens, Tum exponit, quomodo Chriſtus dicatur apoſtolus occaſione verbi ἀπόστολος Iſai. 61. v. 1.

Psal. 117. *v.* 26. vt sæpissime dictum est: *Illuxit nobis Deus Dominus, juxta Scripturas.*

Postea docet, qua ratione corpus Christi sit proprium Verbi.

Proprium ergo Verbi fuisse corpus dicimus, non hominis nescio cujus specialiter & seorsum alterius, qui præter ipsum intelligatur Christus & Filius; quemadmodum autem vniuscujusque nostrum corpus, ejus specialiter esse dicitur, cujus est; sic etiam de vnius Christi corpore intelligendum est: nam licet sit nostris corporibus consimile, & cognatum, quippe factum ex muliere; attamen ipsius proprium, vt ante diximus, & intelligitur, & vocatur. Sed quandoquidem vita est naturaliter Dei Patris Verbum, vivificam suam carnem effecit, hocque modo facta est nobis vivifica benedictio, ideoque dicebat Christus: *Amen, amen dico vobis: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi, &* *Ioan.* 6. *v.* 38. *vitam dans mundo.* Et porro: *Siquis* *Ibidem v.* 33. *manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in ipso.* Attende, quomodo vbique corpus ex muliere suum nominat, propter summam ἕνωσιν.

Et arguit Nestorium. *Serm.* 9.

Cum ita se habeat mysterii ratio, rursus in suo tractatu Nestorius: *Audite,* inquit, *& scripta diligenter attendite:* Qui manducat carnem meam. *Memento quod de carne sit, quod dicitur, & non a me fingatur nomen carnis, ne videar illis, aliud pro alio interpretari:* Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum. *Numquid dicit: Qui manducat deitatem meam, & bibit deitatem meam?* Sed qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso. *Mementote, quod de carne est, quod dicitur:* Sicut misit me vivus Pater; *me qui apparco. Sed forte aliud pro alio interpretor. Audiamus, quid sequitur:* Sicut misit me vivus Pater. *Ille deitatem dixit, ego dico humanitatem. Videamus quis sit pravus interpres:* Sicut misit me vivus Pater. *Dicit hæreticus, quod deitatem hic dicat, id est: Misit me Deum Verbum vivus Pater, juxta illos, & ego vivo Deus Verbum propter Patrem; deinde infert:* Qui manducat *me, & ille vivet.* Quid manducamus? Deitatem an carnem? At de his quidem, quæ tam flagitiose petulanterque dixit, longiorem habuimus certe sermonem. Quid vero sit quod velit intelligere, *non Deum Verbum missum esse,* dicens, *incarnatum & hominem factum,* seponens in parte, & seorsus, vt ipse ait, *eum qui apparet,* videre non possum, imo perspicuum est magis, patensque commentum, rationem

καθὰ πλεῖστάκις εἰρήκαμεν· Ἐπέφανεν ἡμῖν ὁ Θεὸς κύριος, κατὰ τὰς γραφάς.

Ἴδιον οὖν τὸ σῶμα φαμὲν γνήσιον τοῦ λόγου, οὐκ ἀνθρώπου τινὸς ἰδικῶς, καὶ κεχωρισμένως ἑτέρου παρ' αὐτὸν νοουμένου Χριστοῦ, καὶ υἱοῦ. ὥσπερ γὰρ ἴδιον ἡμῶν ἑκάστου λέγεται σῶμα τὸ ἰδικῶς αὐτοῦ, οὕτω δὲ ὅτι τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ νοητέον. κἂν γὰρ ὑπάρχῃ τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ὁμοιωμένοις, ἤγουν ὁμοούσιον, γεγένηται γὰρ ἐκ γυναικὸς, ἴδιον αὐτοῦ, ὡς ἔφην, νοεῖται, καὶ λέγεται. ὅπερ γὰρ ἡ ζωὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ζωοποιὸν ἀπέφηνε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, τοῦτο γέγονεν ἡμῖν εὐλογία ζωοποιός. καὶ γοῦν ἔφασκεν ὁ Χριστός· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. καὶ πάλιν· Καὶ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. καὶ πάλιν· Ὁ τρώγων μου τὸ σῶμα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ἆρά γε οὖν, ὅπως πεποιημένῃ ἑαυτοῦ σῶμα τὸ ἐκ γυναικὸς ἐνομίζῃ μᾶλλον εἰς ἄκρον ἕνωσιν.

Τοσοῦτον ἔχοντος τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον, ἐν ἐξετάσει πάλιν ἰδίᾳ φησὶν ὁ Νεστόριος· Ἀκούσατε λέγω, προσέχοντες τοῖς ῥηθεῖσι· Ὁ τρώγων μου, φησὶ, τὴν σάρκα· μνημονεύετε ὅτι περὶ τῆς σαρκός ἐστι τὸ λεγόμενον· καὶ ὅτι οὐ παρ' ἐμοῦ προσετέθη τὸ τῆς σαρκὸς ὄνομα. ὥστε μὴ δοκεῖν ἐκείνοις ἁρμόζειν ἑρμηνεύειν· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα. μὴ εἴπῃς· Ὁ τρώγων μου τὴν θεότητα, καὶ πίνων μου τὴν θεότητα. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. μνημονεύετε, ὅτι περὶ τῆς σαρκὸς τὸ λεγόμενον. Ἀλλ' εἰσῆλθε παρερμηνεύειν. ἀκούσωμεν οὖν τῆς ἐφεξῆς· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. ἐκεῖνος λέγει τὴν θεότητα· ἐγὼ τὴν ἀνθρωπότητα. ἴδωμεν τίς ὁ παρερμηνεύων· Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ. λέγει οὗτος ὁ αἱρετικὸς τὴν θεότητα· μὴ λέγε, ὅτι ἀπέστειλέν ἐμὲ τὸν Θεὸν λόγον ὁ ζῶν πατήρ· καὶ ἐκείνους, κἀγὼ ζῶ ὁ Θεὸς λόγος διὰ τὸν πατέρα. εἶτα μετὰ τοῦτο, καὶ πάλιν· Ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται; τίνα ἐσθίομεν, τὴν θεότητα, ἢ τὴν σάρκα; παῦε μηδὲ οὕτως σκώπτων, καὶ ἀτιμάζων αὐτὸν πεφυσιωμένων, μακρὰς ἤδη παρ' ἡμῖν πεποίηται λόγος. τί σοι δὴ βούλοιτο νοεῖν, οὐ τὸν Θεὸν λόγον ἀπεσταλθαι λέγων, σαρκωθέντα, καὶ ἀνθρωπήσαντα· ἢ τοῖς μὲν πάλιν ἰδίᾳ τε, καὶ διὰ μέσης, ὡς αὖθις φησι, τὸ φαινόμενον, οὐκ ἔχω λέγειν· μᾶλλον δὲ καὶ σαφὲς ἤδη τὸ σόφισμα,

τὸν

τὸν γὲ τῆς ἑνώσεως τρόπον, ἵνα κοινὸν ὑπείσηται τὸ σῶμα τ̃ Χριστοῦ, οἰκεῖον ὂν ἴδιόν τε ἀληθῶς τ̃ πάντα ζωοποιῆν ἰσχύοντος.

rationem enim labefactat ἑνώπεως, vt Christi corpus commune videatur; non vero proprium ejus, qui omnia vivificare potens est.

LONGIOR ille sermo est liber quartus Contradictionum, in cujus capite quarto hæc ipsa verba Nestorii referuntur, & copiosè tractantur. Unde apertum est opus Contradictionum elaboratum prius fuisse, quam Orientalibus Cyrillus responderet; atque inde lucem accipit, quod in Præfatione dictum est pagina XXII.

Μικρὰ μὲν ὁμολογουμένως ὅτι τ̃ Θεοῦ λόγου πάντα τὰ ἀνθρώπινα. ὅπερ ὁ καταξίωσε δι' ἡμᾶς τ̃ ἐν κόσμῳ φανῆναι καὶ ἀνθρωπῆσαι, καὶ ἀπεσταλθαι λέγεται κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν· δοξάζεται μᾶλλον, ὡς ἐπινενοηκὼν τ̃ μὴ φρενὸς οἰκονομίας ὃ ταπεινόν. καὶ οὐκ ἂν, οἶμαι, τις μέμψαιτο τ̃ ἐξ ὑφηγουμένων, ὅτι κατῆκεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς.

Parvula quidem videntur, & perexigua Deo Verbo omnia humana. Post quam vero dignatum est nostra causa exinanitatem mundo saluberrimam sustinere, etiamsi dicatur missum esse *denuntiare captivis remissionem, cæcis receptionem oculorum*; in hoc tamen glorificatur, quasi perpessum carnalis dispensationis humilitatem. Nec quisquam sapientum reprehendat, sustinuisse ipsum nostra propter nos. Deinde ostendit, incarnatione facta, nihil humile, quod sit hominis, a Verbo sperni.

Ἀρ' οὖν, ὡς ἕτερόν τινα υἱὸν, καὶ Χριστὸν ἐξ ὑπάρχοντα τ̃ ἐκ Θεοῦ λόγου, τ̃ φαινόμενον εἶναι πιστευόμενος· ᾧ καὶ μόνῳ τῶν ἀποστόλων προσενεγκεῖν χεῖρα, οὐκ ἀνθρωποφανίαν ἡμῖν ἀποφαίνῃ τὸ μυστήριον, πρίσας διανοίας ἐπὶ σκιτάλοις ἐννοίαις τὸν πιστευσάντων τ̃ νοῦν, καὶ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις ὑποφέρῃ ὑπερφυᾶ, ἃ μόνως ἂν ἀζητήτῳ πίστει προσλαμβάνοι· οὐ γὰρ ἐπιδέχεται οὐκ ἐαθίσεται θεότητος φύσις, ἁφὴ τοῦτο κοινὸν εἶ) φαίη τις ἂν τὸ ἅγιον σῶμα Χριστοῦ. Ostendit quòque, si ille qui putaret, sic alius a Verbo, Eucharistiam esse puram ἀνθρωποφανίαν

Scire autem necesse est, vt sæpe diximus, corpus esse proprium Verbi omnia vivificantis. Quoniam vero corpus est vitæ, vivificum est: per illud etenim mortalibus nostris corporibus immittit Filius vitam, & destruit mortis imperium; vivificat autem nos simili modo etiam sanctus Spiritus Christi: *Spiritus enim est, qui vivificat*, juxta ipsius Salvatoris vocem. Quomodo Christi corpus corpora nostra vivificat. Ioan. 6. v. 64.

Εἰδέναι ὃ ἀναγκαῖον, ὅτι, καθὰ φθάσαμεν ἐπομόσαι, ἴδιόν ὅτι σῶμα τ̃ τὰ πάντα ζωοποιοῦντος λόγου. ὅπερ δὲ ὅτι σῶμα ζωῆς, ζωοποιόν ὅτι· ἁφ' τοῦτο γὰρ τοῖς ἐπικήροις ἡμῶν σώμασιν εἰσπέμπει τ̃ ζωὴν· ὡς καὶ καταργεῖ τ̃ θανάτου τὸ κράτος. ζωοποιεῖ ὃ ἡμᾶς κ τ̃ ἴσον τρόπον καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τ̃ Χριστοῦ· Τὸ γὰρ πνεῦμά ὅτι τὸ ζωοποιοῦν, κ τ̃ αὐτὸ τ̃ σοφοῦς φωνῆ·

Nihil autem impedit, quominus, ne solus videar corpus Verbi proprium dicere, etiam sanctorum Patrum in medium exempla proferantur, vt cognoscant adversarii, se sine causa in nos inclamasse, qui vbique sequimur voces Patrum. Ait igitur memoratissimus Pater noster & Episcopus Athanasius, in libro de sancta Trinitate: *Et ostendebatur, quod non per phantasiam, sed vere habeat corpus: decuerat autem Dominum induentem carnem humanam, totam cum passionibus suis induere; vt quemadmodum ipsius proprium fuisse dicimus corpus, sic etiam corporis passiones propriæ ipsius esse dicantur, & propter deitatem ipsum non tangerent passiones.* Etrursus: *Hæc necessario ante tractavimus,* Probat auctoritate, corpus esse proprium Verbi. Athanasii Alexandrini.

Λυπεῖ ὃ σοφὸν, γὰρ γε τ̃ μὴ δοκεῖν ἐμέ τε, ἐ μόνον, ἴδιόν ὀνομάζειν ὃ σῶμα τ̃ λόγου, καὶ ταῖς τ̃ ἁγίων πατέρων παραθήκαις χρήσασθαι, ἵν' ἴδωσιν οἱ δι' ἀναιτίας, ὡς μάτην ἡμῶν κατακεκράγασιν, ἐπομένων πανταχοῦ ταῖς ἐκείνων φωναῖς. ἔφη γοῦν ὁ πανόσιος ἡμῶν πατὴρ, καὶ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος ἐν ᾧ περὶ τ̃ τελείας λόγῳ· Καὶ ἐδείκνυτο, ὅτι μὴ φαντασίᾳ, ἀλλὰ ἀληθῶς ἔχων ἴδ σῶμα· ἔπρεπε γὰρ τ̃ κύριον ἐνδυσκόμενον ἀνθρώπινα σάρκα, οὕτω μὲ τ̃ ἰδίων παθῶν αὐτῆς ὅλον ἐνδύσασθαι· ἵν' ὥσπερ ἴδιον αὐτ̃ λέγομεν εἶ) τὸ σῶμα, οὕτω καὶ τὰ τ̃ σώματος πάθη ἴδια μόνου αὐτ̃ λέγῃ), εἰ καὶ μὴ ἥπτετο κ τ̃ θεότητα αὐτ̃. καὶ πάλιν· Ταῦτα ἀναγκαίως προεξητασμεν,

vt si videamus ipsum, per suum corpus tanquam per instrumentum, divine facientem, vel dicentem, cognoscamus, quod, vt Deus, hæc operetur. Et hæc quidem beatus Pater noster Athanasius.

Etsi corpus est Verbi, non desinit esse sumptum ex muliere. 1. *Cor.* 15. *v.* 47. *Ioan.* 3. *v.* 13.

Cæterum etsi proprium corpus Verbi dicatur, attamen est ex muliere, eo quod esse intelligitur caro. Beatus quidem Paulus: *Primus homo*, inquit, *de terra, de limo; secundus de cælo.* Ipse autem Christus: *Nemo ascendit in cælum*, inquit, *nisi qui de cælo descendit Filius hominis.* Dicimus autem, quod non de cælo corpus conjunctum sibi deferens Verbum hæc dicat; sed quod desursum existens & de cælo, corpus sibi adjunctum fecerit ineffabiliter, inæstimabiliter, inconvertibiliter, inconfuse; ideoque de cælo ait se esse, etiam tunc, cum factum est Filius hominis.

Quomodo Christus dicatur esse supra nos.

Cum igitur recte, & procul omni culpa, habita sit nostra oratio, quæ objurgatoribus maledicendi fuit occasio, si anathematismus quorumdam blasphemiis adversetur, opponens mendacio veritatem; opinor autem, me nulla in re deliquisse, si Christum esse dixerim, *supra nos natum.* Nam etsi Deus Verbum sit factus homo, est tamen sic quoque non tantummodo supra nos, sed etiam supra omnem creaturam: neque enim homo tantum intelligitur esse juxta nos, sed idem etiam desursum & de cælo.

Anathematismus duodecimus.

Siquis non confiteatur, quod Dei Verbum passum sit carne, & crucifixum carne, & mortem gustaverit carne, & factum primogenitum ex mortuis, eo quod sit vt Deus, & vita, & vivificans; anathema sit.

Reprehensio hæreticorum.

Arguitur Cyrillus quasi alias aliter quam in anathematismo senserit. *In epist. ad monac.*

Rursus ipsum suorum nunc quoque admonemus, quod impassibilem omnino dixerit divinam naturam in primo tomo. Ait enim ita: *Unus ergo, qui est omnibus dignior, præstantiorque, suam pro omnibus animam posuit, & dispensatorie parumper carnem deprimi morte concessit, & mortem, vtpote vita, destruxit; non sustinens contra naturam suam aliquid pati.* Dicamus igitur ipsi dicenti sibi contraria: Quomodo is, qui carnem parumper deprimi morte concedit, & qui mortem destruit,

ἵνα ἐᾀν ἴδωμεν αὐτὸν, ὡς δι' ὀργάνου τ ἰδίου σώματος θεϊκῶς πεφάντα, ἢ λέγοντα, γινώσκωμεν, ὅτι Θεὸς ὢν ταῦτα ἐργάζεται. ϗ ταῦτα μὲν ὁ μακάριος πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος.

Γλίχω, κἂν ἴδῃν λέγηται τ λόγου τὸ σῶμα, ἀλλ' οὖν ἔστιν ἐκ γυναικὸς, ϗ τοῖς ἡμετέροις συζυγές, καθὸ νοῆται σαρξ. ϗ ὁ μὲν μακάριος Παῦλος· Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, φησὶ, χοϊκὸς· ὁ δεύτερος ἐξ οὐρανοῦ. αὐτὸς δ' ὁ Χριστός· Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τ οὐρανὸν, φησὶν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τ οὐρανοῦ καταβὰς υἱὸς τ ἀνθρώπου. φαμὲν δὲ, ὅτι οὐκ ἐξ οὐρανοῦ τὸ σῶμα τὸ ἑνωθὲν αὐτῷ κατηνέγκων ὁ λόγος, τοιάδε φησὶν· ὅπερ ὃ ἀνῶφθεν ὢν αὐτὸς, ἐξ οὐρανοῦ, ἴδιον ἐποιήσατο τὸ ἑνωθὲν αὐτῷ σῶμα ἀφράστως τε, ϗ ἀκαταλήπτως, ἀτρέπτως τε, ϗ ἀσυγχύτως· ταὐτὸν τε, ϗ ἐξ οὐρανοῦ φησιν ἑαυτὸν, ϗ ὅτε γέγονεν υἱὸς ἀνθρώπου.

Ὀρθῶς τοιγαροῦν, ϗ ἀμωμήτως ἔχοντος ἡμῖν τ λόγου, ποία μὴ ἄρα τοῖς φιλοψογεῖν ἐθέλουσιν ὑφέσπλοιάς τ καθ' ἡμῶν ἡ προφάσεως, εἰ μάχεται τοῖς ψευδωνύμοις δυσφημίαις ὁ ἀναθεματισμὸς, ᾧ ψευδῆ τὸ ἀληθὲς ἀντιτάττων· οἰόμην ἂν ἔγωγε κατ' ὀρθὸν ἔχειν ἡμῶν τ πρόπτοντος, εἰ Χριστὸν ἔφην ὑπὲρ ἡμᾶς. Εἰ γὰρ ὁ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ τ Θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἔστι ϗ οὕτως, οὐχ ὑπὲρ γε μόνους ἡμᾶς, ἀλλὰ ϗ ὑπὲρ πᾶσαν τ κτίσιν· οὐ γὰρ μόνον ἄνθρωπος νοῆται, ϗ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ αὐτὸς πάλιν Θεὸς ἀνῶφθεν, ϗ ἐξ οὐρανοῦ.

Ἀναθεματισμὸς ιβ'.

Εἴπῃς οὐχ ὁμολογεῖ τ τῦ Θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ, ϗ ἐσταυρωμένον σαρκὶ, ϗ θανάτου γευσάμενον σαρκὶ, πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, καθὸ ζωὴ ὑπάρχει, ϗ ζωοποιὸς ὡς Θεός· ἀνάθεμα ἔστω.

Ἀντίῤῥησις τῶν ἀναθεματισμῶν.

Πάλιν ἀναμιμνήσκομεν τῶν αὐτῦ λόγων αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, ὡς πρώτῃ ἀπαρχῇ τῆς θείας φύσιν λέγει ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ, φάσκων οὕτως· Εἷς οὖν ὁ πάντων ἀξιώτερος τῆς ἰδίας ὑπὲρ πάντων τέθηκε ψυχῆς, ϗ συγχωρῇ οἰκονομικῶς καταβιβάζεσθαι πρὸς βραχὺ τὸν θανάτου τ σάρκα, καταργήσας δ' πάλιν αὐτὸν, ὡς ζωὴ· παθὼν οὐκ ἀναρμόστως τὸ πρὸς φύσιν ἴδιον. Ἐπαινῶμεν οὖν αὐτῦ σοφολογοῦντος· Φῶς οὖν ὁ τ σάρκα συγχωρῶν πρὸς βραχὺ παθεῖν τὸν θάνατον καταβιβάζεσθαι, ϗ καταργῶν τὸν θάνατον,

ὡς ζωὴ, οὐκ ἀνεχόμενος παθεῖν ὃ παρὰ φύσιν ἐστὶν, νῦν καθ' ὃ σὺ παρὰ λόγον τὴν σαρκός;

vtpote vita, non sustinens contra naturam suam aliquid pati; nunc, vt ipse ais, patitur carne?

Ἀλλ' οὐκ ἔπαθεν ὁ Θεὸς τῇ σαρκὶ συνημμένος· ἀλλ' ἡ σὰρξ ἰδιωθεῖσα τῷ Θεῷ λόγῳ, κατὰ τὴν αὐτῆ συγχώρησιν τὰ οἰκεῖα ἐνήργει. οὐ γὰρ μὴ αὐτῆ συγχωρησάντος, πάθος, ἢ θάνατος ἐπέλθοιτο· εἰ γὰρ ψυχῆς παρούσης οὐκ ἔστιν ἄνευ θανάτου, πῶς ἂν Θεοῦ παρόντος, καὶ οὐ μόνον παρόντος ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ συνημμένου κατ' ἄκραν ἑνωσιν, καὶ αὐτῷ μόνῳ καταλλήλου, ἰδιωτικῷ τῷ οἰκείῳ ναῷ, μὴ συγχωρησάντος αὐτοῦ, ἢ πάθος, ἢ θάνατος; ἀλλὰ γὰρ οὐχ ἡ θεότης τῇ σαρκὶ συνημμένη ἔπαθεν, ἀλλ' ἡ σὰρξ, συγχωρούσης αὐτῆς, τὰ οἰκεῖα ἐνήργει.

Reprehenditur etiam quod dixerit *Verbum Dei carne passum.*

At vero non passus est Deus carni conjunctus; sed caro magis, quæ erat Deo Verbo conjuncta, concessu ipsius, patiebatur ea, quæ sua sunt. Nequaquam enim, ipso non concedente, aut mors, aut passio accidisset: nam si præsente anima, mors intervenire non possit, quomodo, Deo præsente, nec præsente tantum simpliciter, sed conjuncto, summa quadam, & ipsi soli nota conjunctione, inquietare ipsius templum poterat, aut mors, aut passio, nisi ipsius concessu? Non deitas passa est carni conjuncta, sed, deitatis concessu, caro patiebatur, quæ sua sunt.

Ἀλλ' ὅτι κακούργως αὐτῷ κεῖται, ὃ ἔπαθε σαρκὶ, τοῖς πλείοσι τῶν ἀφρόνων, τοῖς δηλον αὐθις· οὐ γὰρ ἐφύλαξε ὃ ἅπαντες τὴν θείαν φύσιν, ὁ εἰπὼν, ἔπαθε σαρκὶ, οὐδὲν ἕτερον ἔφη, ἢ μετὰ σαρκὸς παθητὸν. κἂν οὕτω μετὰ τῆς σαρκὸς ἔπαθε, παθητὸς ὡμολόγηται. ἢ γὰρ κατὰ φύσιν ἔχων ὃ παθεῖν, ἢ παρὰ φύσιν. καὶ εἰ μὲν κατὰ φύσιν ἔπαθεν, ἔσται καὶ ὁ πατὴρ παθητὸς, ὁμοούσιος ὢν τῷ υἱῷ· ἀνάγκη γὰρ, τοιοῦναι πάντως τὸν γεγεννηκότα, ὅσα τῷ γεννηθέντι τοιέσεσιν. ἢ ὁμολογήσωμεν, αὐτὸν μὴ πεποιθέναι, ὑπεναντίως ἔχοντα τοῖς τοῦ παιδὸς, ἢ τὸ πατέρα παθεῖν μὴ ὑπιδέχεσθαι. ἀλλ' οὕτω λέγοντες, συναιρήσομεν αἱρετικοῖς, λέγουσι τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ παθητὴν, τὴν δὲ τοῦ πατρὸς μὴ ὑπιδέχεσθαι πάθος· ὅθεν καὶ ὃ ἑτερούσιον λέγουσιν.

Quod vero malitiose posuerit, CARNE PASSUM, & ad simpliciorum deceptionem, hinc potest intelligi: neque enim servaverit impassibilitatem divinæ naturæ is, qui dixerit, CARNE PASSUM; qui enim ait, CARNE PASSUM, id scilicet dicit ipsum passum fuisse cum carne. Licet ergo cum carne sit passus, passibilis tamen demonstratur. Aut enim cum pati posset, per naturam suam passus est, aut contra naturam; si per naturam passus est, erit & Pater passibilis, qui est similis Filii: necesse est namque, omnia inesse genitori, quæ insunt ei, qui natus est. Aut confitebimur ipsum quidem passum esse, habentem patiendi naturam; Patrem vero pati non posse. At si ita dixerimus, eadem cum hæreticis sentiemus dicentibus, Unigeniti deitatem esse passibilem; Patrem vero pati non posse: vnde etiam ἑτερούσιον aiunt, id est, alterius substantiæ.

Probatur, quod id ille maligne dixerit.

Εἰ δὲ φήσουσι παρὰ φύσιν αὐτὸν πεποιθέναι, ἐροῦμεν· Καὶ ποῖον πάθος ἰσχυρότερον τῆς θείας φύσεως, ὥστε εἰς ὃ παρὰ φύσιν πάθος ἐλκύσαν τὴν κατὰ φύσιν ἀπαθῆ ἀλλαξαι, φησὶν, αὐτοῦ βούλησις. ἀλλὰ φαμὲν· Ἡ αὐτοῦ βούλησις ἀπαθής. ζητοῦμεν δὲ πάθος ὃ τὴν ἀπαθῆ φύσιν εἰς τὸν αὐτοῦ ἐμπάθειαν μετενέγκαι· ἄλλως τε, καὶ ἡ θεία βούλησις σκοπὸν θέλει, τὰ αὐτῇ πρέποντα.

Si vero contra naturam passum esse dicat, dicemus: Ecquæ passio divina natura possit esse validior, vt in se deprimeret eum, qui est impassibilis per naturam? Dicet ille: Hoc ipsius voluntatis est. Dicemus: Ipsius voluntas impassibilis est. Quærimus autem passibile quiddam, quod impassibilem naturam in suam passibilitatem transtulerit; alioquin & voluntas divina vult, quæ ipsam deceant.

Καὶ τί, φησὶ, πρεπωδέστερον τῆς σωσάσης ὃ τὸ ἀνθρώπων γένος; καὶ πῶς ἦν γε ὃ τὸ ἀνθρώπων γένος πρὸς σωτηρίαν, αὐτὸ εἰς ἀπάθειαν μεταβαῖνον, ἢ τὸ θείαν καὶ ἀπαθῆ φύσιν εἰς πάθος καταπεσοῦσα; πάντως γὰρ ὡς ἰσχυρότερα εἰς ὃ ἑαυτῆς ἐμπαθῆ μετέθηκε ὃ ἀπαθές· καὶ πῖσύνοισι ὃ παθητὸν, εἰ καὶ ὃ ἀπαθὲς παθητὸν γένοιτο; ὠφέλεια δὲ τὸ παθητὸν ἔχει ἢ ὃ ἀπαθὲς πρὸς αὐτὸ ὅλως ὃ παθὸς κοινωνία.

Et quid decentius, inquit, quam servare hominum genus? Sed quomodo servari hominum genus posset, ipsum ad impassibilitatem transferens, quæ divinam etiam, impassibilemque naturam, in passionem transtulerit? Certe enim, vt validior, in suum passibile transtulit id, quod erat impassibile. Et quod erit emolumentum passibili, si id quod impassibile est, fuerit etiam passibile?

hæc enim adjectio magis est mali, quam interemptio; nam res nulla tollitur, cum est simili addita, sed augetur.

Quæ igitur salus est passibilis naturæ, vt diximus? Non certe impassibilis cum passibili communio; sed passibilis ad impassibilem migratio. Quod fecit etiam Dominus Christus, qui non ipse secundum deitatem in passionem deductus est; sed & humanitatem omnem, per carnem sanctam, in altitudinem sublevavit, & humi jacentem erexit ad cælum, & obnoxiam ante servituti in adoptionem conferre dignatus est. Quis vero propter inobedientiam, mortem debebat? Humana sane natura, non divina. Quam igitur reddere oportebat seu persolvere inobedientiæ mortem?

τῦτο γὰρ μᾶλλον αὔξησις τῦ κακοῦ, οὐκ αἴρεσις· πῦ γὰρ ὁμοίῳ ὃ ἕτερον οὐκ ἀναιρῆται, ἀλλὰ αὐξάνεται.

Τίς οὖν ἡ ὠφελία τῦ παθητῦ, ὡς ἔφημεν; οὐχ ἡ τῦ ἀπαθοῦς πρὸς αὐτὸ κοινωνία, ἀλλ' ἡ αὐτῦ πρὸς ὃ ἀπαθὲς μετάστασις. ὃ δὲ πεποίηκεν ὁ θεανθρωπος Χριστός, οὐκ αὐτὸς κατὰ τὸ θεῖτλα εἰς πάθος καταβιβασθεὶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρωπότητα πᾶσαν διὰ τῆς ἁγίας σαρκὸς εἰς ὕψος ἐγείρας, καὶ τὸ χαμαὶ κειμένῳ εἰς υἱοθεσίαν ἀνελκύσας, καὶ τὸ ἀπρόσιτον προσῆκεν, υἱοθεσίας ἀξιώσας. πῶς γὰρ ἔχρεωστῆσε πᾶντως τὸ ἐκ τῆς παρακοῆς θάνατον; ἡ φύσις πᾶντως ἡ ἀνθρωπία, οὐχ ἡ θεία. τίνα οὖν ἀπήλυσιν τῷ ἀποδοῦναι ἦν ἐκ τῆς παρακοῆς θάνατον;

Responsio orthodoxi.

Απολογία Κυείλλου.

Respondet Cyrillus actum agi ab Andrea, vt qui fateatur ipse a Cyrillo admitti, quod probare nititur.

MAGNAM certe mirabilemque vim veritatis, quam experientia ipsa testatur. Neque enim mihi opus erit longiore sermone, qui satisfacere possit eis, qui decepti sunt, & opinati, nos dixisse divinam naturam Verbi esse passibilem; cum ipsi adversarii sponte concesserint, & planissime confessi sint, nos ab hujusmodi criminibus longissime esse submotos. Sed quoniam rem sine vllo argumento, per dementiam, vt ipsis libuerit, proponentes, & acribus sensuum vtentes inventis, sagacitatem suam, acrimoniamque probare contendunt; agunt autem satis argute, impassibile secundum suam naturam Dei Verbum esse dicentes; audiant a nobis, quod sine causa depugnent, & auras verberent, cum nemo contra e diversa parte nitatur, nec sentiat contraria, nec diversa. Quid ergo frustra desudant? Quid sine causa contendunt? Quis adeo stupidus est, quis ita attonitus, vt excellentissimam omnium naturam dicat esse passibilem, eamque audeat ponere inter infirmitates creaturæ, quæ incorporalis est, & omni superior creatura?

Αξιάγαστος ὡς ἀληθῶς τῆ ἀληθείας ἡ δυνάμις, καὶ μάρτυς ἡ πεῖρα· οὐ γὰρ μοι μακροῦ δεήσει λόγου πρὸς ἀπολογίαν· ἥκοιμι δυναπείθειν * οἴονται τοὺς ἀπατηλοὺς, οἰομένους, ὅτι παθητὸν εἶναί φαμεν τὴν θείαν τοῦ λόγου φύσιν, ἄπαξ τῆ δι' ἐναντίας καταβεβηκότων, αὐτῶν διωμολογηκότων καὶ μάλα σαφῶς, ὡς ἀλλότριον, καὶ ἔξω που τῆ ὄντι γε ζώσης καθιδρύσαντο ἐγκλήματος. ὅπῃ γὰρ ἀνυπόδητον λῆμμα καθ' ὃ αὐτοῖς δοκοῦσι πρόσεστιν ἀβουλήτως, πικροῖς ἐννοιῶν ῥήμασι χρώμενοι, πειρῶνται δῆκνύειν τὸ ἐνάντιος αὐτοῖς ἀληθείας τὴν διάνοιαν· καταπλάττουσι γὰρ καὶ μάλα χαριέντως, ἀποφαίνοντες, ἀπαθῆ κατ' ἰδίαν φύσιν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, ἀκινδύνως μηδενὸς αὐτοῖς ἀντεξάγοντος, πρὸς ἡμᾶς, ὅτι πυκτεύουσι μάτην, καὶ δέρουσι πρὸς ἀέρα εἰς κενὸν, μήτε μὴν φερομένου τὸ ἐναντία. τί οὖν ἱδρῶσι μάτην, καὶ διατείνονται ἀκαίρως; τίς οὕτως ἐμβρόντητος, ὡς τὸ ἀνιαρώτατον πασῶν οὐσίας ὃ ἐμπαθὲς καθορίζειν, καὶ εἰς τὴν παθητὴν ἀθένειαν καταστῆσαι ἀποτολμᾶν ὃ πάντος ἐπέκεινα ὑλικοῦ, καὶ ἀσώματον;

Passiones carnis sunt Verbi, licet ipsum sit impassibile.

Sed quandoquidem mysterii ratio hominem factum esse cognoscit dispensatorie vnigenitum Dei Filium, & proprium ipsius esse affirmamus assumptum ex beata Maria sanctum corpus; ideo recte, propter proprietatem dispensatoriam, carnis passiones ipsius esse dicimus, servantes tamen vbique naturæ ipsius impassibilitatem: Deus est enim, qui de Deo natus est.

Επειδὴ γὰρ ὁ τῆς μυστηρίου λόγος ἀνθρωπον οἶδε γινόμενον οἰκονομικῶς ἐκ γυναικὸς τὸν ἐκ Θεῦ καὶ Φύσιν υἱὸν μονογενῆ, ἴδιόν τε ὑπάρχον αὐτῦ σαρκὸς ἁγίας ἐκ τῆς μακαρίας παρθένου λαβεῖν ἄχραντον σῶμα· τοῦτο καὶ μάλα ὀρθῶς καὶ οἰκείως οἰκονομικῶς αὐτῆς λέγεσθαι φαμὲν τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, τετηρηκότες πανταχοῦ τὴν αὐτῦ φύσιν ὃ ἀπαθὲς· θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐκ Θεοῦ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ὅταν οὖν οὕτω σαρκὶ λέγηται παθών, οὐκ αὐτὸς εἰς ἰδίαν φύσιν νοῆται παθών, καθὸ Θεός ἐστιν. ἰδιοποιούμενος γὰρ μᾶλλον ὃ πάσχει· αὐτὸς γὰρ γέγονε τὸ ἐνοῦν ἑαυτῷ σῶμα, καθάπερ ἔφην ἄνωθεν. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ θεσπέσιος Παῦλος, αὐτὸν τὸ δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατήρ, πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν * γενέσθαι φησί. γεγραφὼς γὰρ οὕτως· Εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ, καὶ τὰ ἀόρατα· εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν· ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων· ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικῆσαι σωματικῶς· καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν· εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἀρά δὴ οἶμαι, ὅπως δι' αὐτοῦ τὰ πάντα πεποιῆσθαι λέγων, ὁρατά, καὶ ἀόρατα, θρόνους τε, καὶ ἐξουσίας, αὐτὸν δεδόξαζε φησὶ τῇ ἐκκλησίᾳ κεφαλήν, ἐξ πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν * γενέσθαι διϊσχυρίζεται· ἀποκαταλλαχθῆναί τε τὰ πάντα δι' αὐτοῦ εἰς αὐτὸν, καὶ εἰρηνεύσαι διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· εἶπα τις ἀποδιάζων καὶ μὴ τοῦτο ἔστι, καὶ δεδειχὼς εἰκῇ, μὴ ὁρᾶ πως παθητὴν τὴν τοῦ υἱοῦ φύσιν ὁ τοῦ μυστηρίου λόγος ἀποφαίνῃ, ὅταν λέγηται σαρκὶ παθών; ἰδιοποίηται γὰρ, ὡς ἔφην, τὰ τῆς ἰδίου σώματος παθή.

Τοῦτο φρονῆσαι ἐδόκει τῷ θεσπεσίῳ Πέτρῳ λέγοντι· Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί. ἕτερον γὰρ τὸ σαρκὶ παθὼν λέγειν, καὶ ἕτερον ὁμοίως τὸ παθὼν λέγειν τῇ τῆς θεότητος φύσει· ὅπερ γάρ ἐστιν ὁ αὐτὸς Θεός τε ὁμοῦ, καὶ ἀπαθὴς, ἀσαθὴς μέν, τό γε ἧκον εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν, παθητὸς δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, τί τὸ ἄτοπον, εἰ τῶν παθῶν πεφυκὼς λέγειν παθὼν, ὡς παθὼν σὰρξ εἰδὼς μεμψιμοιρῶς ἀπαθὴς;

Quoties igitur passus esse dicitur, carne, non natura, intelligitur passus; sed suas magis faciens passiones carnis, ipsius enim factum est corpus, quod est ipsi conjunctum, vt dudum dixi; ideoque divinus Paulus ipsum *per quem, & in quo* omnia fecit Pater, primogenitum ex mortuis dicit fuisse, cum ita scripsit: *Gratias agimus Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum, qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quia in ipso condita sunt vniversa in cœlis & in terra, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus. Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt; & ipse ante omnes, & omnia in ipso constant; & ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse principatum tenens; quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, & per ipsum reconciliare omnia, in ipsum pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælo sunt.*

Unde intelligitur carne passum, non natura.

Quod probatur testimonio Apostoli Pauli.

Col. 1. v. 12.

Attende, quemadmodum per eum omnia facta esse commemoret, visibilia & invisibilia, thronos & principatus; ipsum datum esse dicat caput Ecclesiæ, & primogenitum ex mortuis fuisse affirmet; conciliata esse omnia per ipsum, pacificasse per sanguinem crucis ipsius, sive quæ in terris, sive quæ in cælis. Quis ergo est, qui possit vlterius dubitare? aut quis vereatur, ne forte passibilem filii naturam mysterii ratio ostendat, si carne passus esse dicatur? Passiones enim corporis sui, vt ante dixi, suas existimat passiones.

Hoc ita sentire beato Petro placebat dicenti: *Christo ergo passo pro nobis carne.* Aliud autem est a nobis dici, carne passum; & aliud dici passum deitatis natura: quando enim idem est & homo simul & Deus, impassibilis quidem, quantum est ad deitatis naturam; passibilis vero, humanitate. Quid mali vel novi est, si ea parte passus dicatur, quæ pati posset, cum ea, quæ pati non posset, impassibilis permansisset?

Atque etiam Petri. 1. Pet. 4. v. 1.

Et sanctorum Patrum.

Quod vero hujusmodi fide beatorum Patrum enituerit chorus, ex his iterum cognoscemus, quæ ipsi scripserunt; Salvatoris secuti mandatum; meminerant enim eum dixisse: *Gratis accepistis, gratis date.*

Matth. 10. v. 8.

Οἱ γ' τοιάδε πίστ ἢ ὁ τῶν ἁγίων πατέρων διέπρεψε χορός, ἐξ αὐτῶν ἐισόμεθα, ὧν γε γράφασιν αὐτοὶ, τ' τ' Χριστοῦ τηρήσαντες ἐντολὴν· διεμέμνητο γὰρ λέγοντος· Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

Gregorii beatissimi Episcopi Nyssæ.

Γρηγορίου ὁσιωτάτου Νύσσης.

Hoc, *inquit*, sentite in vobis, quod etiam in Christo Jesu, qui cum esset in forma Dei, non rapinam arbitratus est, esse æqualis Deo; sed exinanivit seipsum, formam servi accipiens. *Quid in Deo servi forma pauperius? quid in rege humilius, quam ad participatum nostræ naturæ pauperrimæ voluntarie devenisse? Rex regnantium, & dominus dominantium tributum persolvit; Dominus creaturæ deducitur in speluncam; qui omnia comprehendit, cænaculi non invenit locum, sed in præsepe mutorum animalium projicitur; mundus & sincerus humanæ naturæ patitur sordem, & per omnem nostram gradiens paupertatem, usque ad experimentum pervenit mortis. Videtis modum voluntariæ paupertatis; vita mortem gustare dignatur; judex adducitur in judicium vitæ; omnium dominus subiit suffragium judicantis; rex cælestium principatuum manus carnificum non repellit.*

Philip. 2. v. 5.

Τοῦτο γὰρ φρονεῖσθω, φησὶν, ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών· τί πλουσιώτερον ὑπὲρ Θεοῦ τ' δ' δούλου μορφῆς; τί πτωχότερον ὑπὲρ τ' βασιλέως τῶν ὅλων, ἢ ὃ εἰς κοινωνίαν τ' πλουσίας ἡμῶν Φύσεως ἑκουσίως ἦλθεν; ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ ὁ κύριος τῶν κυριευόντων, τ' τ' δούλου μορφὴν ὑποδύεται· ὁ κριτὴς τῶ πάντος ὑποφόρος τοῖς δωρεαῖς βίοτοι γίνεται· ὁ τῆς κτίσεως κύριος ἐν σπηλαίῳ καταλύεται· ὁ δ' πάντος περιεδεδραγμένος οὐχ εὑρίσκει τόπον ἐν τῇ καταλύματι, ἀλλ' ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων παραρρίπτεται· ὁ καθαρὸς, καὶ ἀκήρατος, τ' τῆς ἀνθρωπίνης Φύσεως καταδέχεται ῥύπον, καὶ διὰ πάσης τῆς πτωχείας ἡμῶν διεξέρχεται, μέχρι τῆς δ' θανάτου παραδόσεως πείρας. ἐφάπτεται τῆς ἑκουσίου πτωχείας ὃ μέγας· ἡ ζωὴ θανάτου γεύεται· ὁ κριτὴς εἰς κριτήριον ἄγεται· ὁ τῆς ζωῆς τῶν ὅλων κύριος ὑπὸ τῇ ψήφῳ τ' δικάζοντος ἄγεται· ὁ πάσης τῆς ὑπουρανίου δυνάμεως βασιλεὺς καὶ τῶν δημίων οὐκ ἀπωθεῖται χεῖρας. παρὸς τοῦτο δέ φησι τὸ ὑπόδειγμα τ' ταπεινοφροσύνης βλέπετε τὸ μέγα.

Basilii sanctissimi Episcopi Cæsareæ.

Βασιλείου ὁσιωτάτου Καισαρείας.

Neque tantum cælum, & terra, & æquorum altitudo, & quæ in aquis vivunt, nec terrestria animalia, nec stellæ, nec arbores, nec aer, nec horæ temporum, & elementorum varia diversaque ordinatio, virtutis ipsius majestatem probare possunt, quantum quod potuerit Deus, qui capi non potest, impassibilis conjungi per carnem cum morte, ut nobis passione sua impassibilitatem donaret.

Οὐ γὰρ τοσοῦτον οὐρανὸς, καὶ γῆ, καὶ τὰ μεγέθη τῶν πελαγῶν, καὶ τὰ ἐν ὕδασι ζῳωτύμματα, καὶ τὰ χερσαῖα τῶν ζώων, καὶ φυτὰ, καὶ ἀστέρες τε ἀὴρ, καὶ ὧραι, καὶ ἡ ποικίλη τ' πάντος διακόσμησις, ὅ τ' παρέχον τ' ἰσχὺος στοιχήσιν, ὅσον τὸ δυνηθῆναι τ' Θεὸν τ' ἀχώρητον ἁπλῶς διὰ σαρκὸς συμπλακῆναι τῷ θανάτῳ· ἵνα ἡμῖν τῷ ἰδίῳ πάθῃ τ' ἀπάθειαν χαρίσηται.

Athanasii beatissimi Episcopi Alexandriæ.

Αθανασίου ὁσιωτάτου Αλεξανδρείας.

Et ostendebatur, quod non per phantasiam, sed vere habebat corpus; consentaneum autem erat Dominum induentem carnem humanam, eam totam cum passionibus suis induere, ut quemadmodum ipsius proprium dicimus corpus,

Καὶ ἐδείκνυτο, ὅτι μὴ φαντασίᾳ, ἀλλὰ ἀληθῶς ἔχων ἦν τὸ σῶμα. ἔπρεπε γ' τὸν κύριον ἐνδεδυκότα τ' ἀνθρωπίνην σάρκα τοῦτο, μετὰ τῶν ἰδίων παθῶν ὅλον αὐτὸ ἐνδύσασθαι· ἵν' ὥσπερ ἴδιον αὐτῦ λέγομεν τ' τὸ σῶμα,

οὕτω καὶ τὰ τῦ σώματος πάθη ἴδια μόνον αὐτῦ λέγηται, εἰ καὶ μὴ ἥπτετο τῆ θεότητι αὐτῦ. Εἰ μὲν ἑτέρου ὂν τὸ σῶμα, ἐκείνου δὴ λέγοιτο καὶ τὰ πάθη· εἰ δὲ τῦ λόγου ἡ σὰρξ· Ὁ γὰρ λόγος σὰρξ ἐγένετο· ἀνάγκη καὶ τὰ τῆ σαρκὸς πάθη λέγεσθαι αὐτῦ, οὐ καὶ ἡ σὰρξ ἐστιν. οὐ γὰρ λέγε τὰ πάθη, οἷά ἐστι μάλιστα ὃ κατακεντῶσαι, τὸ μαστιγῶσαι, τὸ δῆσαι, καὶ ὁ σταυρὸς, καὶ ὁ θάνατος, καὶ αἱ ἄλλαι τῦ σώματος ἀνάγκαι, τοῦτον καὶ τὸ κατόρθωμα, καὶ ἡ χάρις ἐστί. Διὰ τοῦτο τοίνυν ἀκολούθως, καὶ πρεπόντως οὐκ ἄλλου, ἀλλὰ τῦ κυρίου λέγε τὰ τοιαῦτα πάθη, ἵνα ᾖ καὶ ἡ χάρις παρ' αὐτῦ εἴη· καὶ μὴ εἰδωλολάτραι * γενώμεθα, ἀλλὰ δηλῶς θεοσεβῆς, ὅτι μηδένα τῶν * ἡμιτρῶν, μὴ ὃ κοινὸν ἡμῶν ἀνθρωπον, ἀλλὰ τὸν ἐκ Θεοῦ φύσει, καὶ ἀληθινὸν υἱὸν, τῦτον γνησίως ἀνθρωπον, σωτῆρα ἴδιον κύριον αὐτῶν, καὶ Θεὸν, καὶ σωτῆρα ὁμολογήσαμεν.

Ἀπόχρη τοίνυν εἰς πληροφορίαν, ὡς γε οἶμαι, τοῖς ἀρτίφρασι τὰ προτεθέντα ῥητὰ, καὶ θείου νόμου διαῤῥήδην λέγοντος· Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων, καὶ τριῶν, σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. Εἰ δὲ καὶ ὡς βούλοιτο καὶ μᾶλλον τοῦτο ἔτι φιλονικῆσαι, ἀκουέτω παρ' ἡμῶν· Ἰθι τὴν σεαυτῦ. ἡμεῖς δὲ τοῖς ὀρθοῖς γράμμασι, καὶ τῆ τῶν ἁγίων πατέρων, * ὁμολογίᾳ πίστεως * κεκαθηλωμένοι γὰρ οὕτω τῆ ἄνω κλήσεως * τὸ βραβεῖον ἐν Χριστῷ· δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν.

* γενώμεθα
* ἡμῶν

sic etiam corporis passiones propriæ ipsius esse dicantur, etsi propter divinitatem eum non tangerent passiones. Quod si corpus alterius est, alterius dicatur & passio; sin autem Verbi est caro: *Verbum enim caro factum est*; necesse est vt carnis passiones ejus esse dicantur, cujus sit etiam caro: cujus namque passiones sunt, damnatio, flagellatio, sitis, patibulum, mors, & cæteræ corporis passiones, ejus etiam sunt victoria, & gratia. Est igitur recte & decenter, vt non alterius, sed ipsius Domini, tales passiones esse dicantur, vt ipsius sit etiam gratia, & ne alium colere pro alio videamur, sed vera religione cultores: quippe cum non communem hominem, sed vere naturaque Dei Filium, & hunc factum hominem; nihilominus tamen & Deum salvatorem precemur.

Ioan. 1. v. 14.

Satis igitur ad satisfactionem opinor esse prudentibus dicta, quæ addita sunt, cum præsertim lex divina aperte commemoret: *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.* Siquis igitur est qui velit vltra contendere, audiat a nobis ipse: Perge tuum iter. At nos, qui sumus dediti veritati, sacras literas & sanctorum Patrum fidem sequemur: ita enim supernæ vocationis palmam consequemur in Christo, per quem, & cum quo Deo & Patri gloria, cum sancto Spiritu, in sæcula sæculorum, Amen.

Epilogus totius responsionis.

Matth. 18. v. 16.

* ἐλόμεθα
* κεκαθικέναι
* τὴν βραβεῖον

Dum hæc prælo subjiciuntur, incidi forte in librum Anastasii Sinaitæ, qui dux viæ dicitur, & aliud quærenti occurrit caput vigesimum secundum, in quo Andreæ Samosatensis mentio fit, & mediocre quoddam fragmentum, ex opere ad anathematismos pertinente, exscribitur. Illud ego conferendum putavi huic in locum, sive propter cognationem argumenti, sive auctoris causa, cujus inde major aliqua notitia, quam ex præcedenti opere, haberi potest. Cum igitur Anastasius multa subinde sanctis Patribus suppositia probare vellet, multa quæ pie dixerint, ab hæreticis detorqueri falsos in sensus, & quod mirabilius, a variis in oppositos, exemplum ponit in Andrea Samosateno, qui, rem plane stupendam! conficere nititur, sanctum Cyrillum Nestorio patrocinari, verbaque profert, quibus in Christo vt duas naturas, ita duas hypostases fateri videatur, cum Eutychiani Nestorianis penitus contrarii, suas illum in partes traherent. Sic ergo Anastasius.

ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ἄνω καὶ κάτω τὸν ἅγιον Κύριλλον Γαϊανιτῶν τε καὶ Θεοδοσιανῶν, καὶ Εὐτυχιανιστῶν, ὡς μίαν φύσιν λέγοντα τὸν Χριστὸν, ὁ Σαμοσατεὺς Ἀνδρέας, δηλονότι ζῆλον ἐν τῇ ἑαυτῦ συγγραφῇ, ὅτι μᾶλλον τῷ Νεστορίῳ συνηγορεῖ Κύριλλος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα, φησὶ, λέληθεν ἑαυτὸν, εἰς ὃν φόβῳ βρόχον, εἰς ἀυτὸν ἀρχόμενος. ἐν οἷς προσηγάγετο δύο ἐκ προοιμίων τὸ τέταρτον κεφάλαιον τῦ αὐτῦ μακαρίου Κυρίλλου, τὸ λέγον· Εἴ τις προσώποις δυσὶν, ἤγουν ὑποστάσεσι διαιρεῖ τὸν Χριστὸν, ἀνάθεμα ἔστω.

Καὶ προσθήκην φησὶν ὁ Ἀνδρέας. Εὖγε ὄντως τῆς ὀρθῆς κρίσεως. καὶ ὑπερεῦγε τῆς εὐσεβοῦς περὶ δογμάτων Κυρίλλου ἐκθέσεως. ἰδοὺ γὰρ παγκάλως, καὶ μάλα

GAIANITIS & Theodosianis, atque Eutychianistis sursum & deorsum objicientibus Cyrillum, quasi vnam in Christo naturam dicat, Andreas Samosatenus in scripto suo contendit, Cyrillum potius Nestorio patrocinari, etiam si ignorans id faciat, & laqueo, quem ipse tetendit, capitur; hoc ipso, quod ex principio quarti capiatuli a beato Cyrillo conscripti hæc citat: *Siquis duabus personis sive hypostasibus Christum dividit, anathema sit.*

Ad hæc ita respondet Andreas: *Quam præclarum judicium! Quam pia est hæc Cyrilli de dogmatibus explanatio! Ecce, Patrum, & ma-*

xime Synodorum more, hypostases tradit esse personas, secutus Patres Nicani Concilii, qui aiunt, tres esse hypostases sive personas in sanctissima & consubstantiali Trinitate. Si igitur recte asseverat hypostases esse personas, qua ratione in omnibus propemodum lucubrationibus suis appellat ipse naturas hypostases? Nam quando naturas vocat hypostases, hypostases vero personas, quid aliud profitetur, nisi diversas in Christo personas? vt cum ait, naturas, sive hypostases mansisse inconfusas.

Αἱ ὑποστάσεις πῶς, ὦ γλυκύτατε Κύριλλε; φοβοῦμαι γὰρ αἱ τὲ Χριστὲ, εἰ μὴ ὅλως ὑποστάσεις ὁρίζῃ. εἰ γὰρ μὴ σὺ τὲ τοιοῦτον ὅρον δέδωκας, τὲτ' ἔστι πρόσωπα τὰς ὑποστάσεις εἶναι, τάχα ἂν ἠδύνατό τις ὑπὲρ σὲ ἀπολογούμενος λέγειν, ὅτι μὲ πρόσωπα Κύριλλος νοεῖ τὰς ὑποστάσεις, ἀλλ' ὑπάρξεις τινὰς πραγμάτων ἐνούσιον. σὺ δὲ καθ' ἑαυτὲ τὸ τοιοῦτον ὀχυρώσας ὅρον, ἀποκέκλεισαί σοι λοιπὸν πᾶσαν πρὲς τοῦτο ἀπολογίαν. ὅτκἂν ὅτε λέγῃς· ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ Χριστοῦ φύσεις, ἤγουν αἱ ὑποστάσεις, οὐδὲν ἕτερον λέγῃς, ἀλλ' ἢ, ὅτι ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ Χριστοῦ ὑποστάσεις, ἤτοι τὰ πρόσωπα.

Cujus hypostases, o eximie Cyrille? Clarum, quod Christi, siquidem tu ita hypostases definis. Quod si definitio hæc, personas esse hypostases, a te non est profecta, potuisset fortasse quis tui defendendi gratia dicere, Cyrillum nomine hypostaseon non intelligere personas, sed subsistentias quasdam rerum substantialium. Sed cum tu adversus te ipsum definitionem illam attuleris, nullus de cætero defensionis locus tibi relinquitur. Quare quando dicis, Christi naturas, sive hypostases mansisse inconfusas, nihil aliud dicis, quam mansisse inconfusas hypostases sive personas.

Οὐκ οἶδ' πῶς σου τὲ ὄσον, καὶ νόμον τὲ φάσκοντα, τὸν φύσιν ὑποστασιν, ἤτοι πρόσωπον εἶναι, ὑρεθήσεσθαι φύσεις μὲ φύσης λέγων Ἀρειανικὰς ἐν τῆς ἁγίας τριάδος· δύο γὰρ πρόσωπα δῆλα δὴ δύο, ὧν ὁμολογεῖς φύσεων Χριστοῦ. ὡς ὅταν λέγῃς ἐν τοῖς ἐπτὰ βιβλίοις λαβεῖας, ὅτι τύπος ἡμῖν ἔσται ἡ κιβωτὸς τῆς Χριστοῦ φύσεων, ἤγουν ὑποστάσεων. καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ φάσκῃς ὅτι ξηρᾷ τῇ φωνῇ, ἐκ δύο φύσεων, ἤγουν ὑποστάσεων, ἤτοι πρόσωπων φησθέντες εἶναι Χριστόν· δῆλον, ὅτι φησὶν ὁ προμορφωθὲν ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς Παρθένου λέγῃς τὸ σῶμα Χριστοῦ. ὁ εἶτ' ἄτιμος ἐνωθὲν ἐν αὐτῷ τὸ πρόσωπον τῆς Θεολόγου. καθαπαλιν, ὁ ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς δωδεκα φάσκῃς· Εἴ τις μὴ ἢ ἄφρασον ἕνωσιν σκυρεῖ τὰς ὑποστάσης, καὶ ἐν ἄλλοις δὲ μυρίοις τόποις τὰς φύσεις ὑποστάσεις προσαγορεύων. ἐν τοῖς πρὸς Ἑρμείαν ἑαυτῷ ἐναντίωσαι, ὁ θεμιτὸν, ἕτερον λέγων εἶναι τὲ φύσιν, ὁ ἕτερον τὲ ὑπόστασιν, ἤτοι τὸ πρόσωπον.

Vnde ex hac a te lata lege, nimirum, naturas esse hypostases sive personas, sequitur tres esse naturas in tribus sanctissimæ Trinitatis personis, vt Ariani contendunt; duas vero personas in duabus vnigeniti Filii naturis. Itaque cum ais tractatu de adoratione in spiritu, duarum Christi naturarum sive hypostaseon non intelligere personas, sed subsistentias quasdam rerum substantialium. Sed cum tu adversus te ipsum definitionem illam attuleris, nullus de cætero defensionis locus tibi relinquitur. Quare quando dicis, Christi naturas, sive hypostases mansisse inconfusas, nihil aliud dicis, quam mansisse inconfusas hypostases sive personas.

Πᾶς ὁ ἐπιλαβόμενος θεοδωρήτου τῆς δωδεκα σου κεφαλαίων, ἐν τῇ σοῖς ἀπολογίαις οὐδὲν ἀπελογήσω περὲ τῆς τοιούτων ὑποστάσεων, ὧν ἐν Χριστῷ εἴρηκας ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ. τοίνυν παλίμβολος ὢν ἑαυτῷ ἐναντιοῦσαι, καὶ περιπίπτεις. ποτὲ μὲν ἓν Χριστὸν λέγων φύσιν· ποτὲ δὲ δύο πρόσωπα.

Et quomodo, cum Theodoretus duodecim capitulatim refutare aggressus esset, nunquam defendisti id, quod de hujusmodi hypostasibus in tertio capitulo asseveras? Quamobrem inconstans tibi ipse repugnas, & tua vincta cadis; aliquando quidem vnam Christi naturam asserens, aliquando duas personas.

Καὶ γὰρ ἐν τοῖς γεγραμμένοις φιλίοις ἐριλωεύων ἢ ἐν τῷ εὐαγγελίου στατῆρα, ὃν εὗρεν ὁ Πέτρος ἐν τῷ στόματι τὲ ἰχθύος, ὅτκα λέγῃς. Οὐκοῦν ὁ στατὴρ ὁ ἀληθινὸς ὑπάρχει Χριστός. αὐτὸς γὰρ ὅτι ὁ διπλοῦς χαρακτήρ. πολλὴ τοίνυν χάρις τῷ λογιωτάτῳ Κυρίλλῳ, ὅλως καθ' ὅλον δήποτε τρόπον ὁμολογοῦντι ἐν Χριστῷ, χαρακτῆρας, καὶ ὑποστάσης ὑφαρέσεις.

Etenim in scholiis quoque tuis interpretans flaterem, quem reperit Petrus in ore piscis, ita scribis: Igitur verus flater est Christus. Ipse enim est geminus character, magnæ gratiæ disertissimo Cyrillo, qui vbique diversos in Christo characteres ac hypostases confitetur.

Ἠκούσατε, ἀδελφοὶ, τὲ πονηρὲ δρακοντος Ἀνδρέου, ὁποῖα ἠρεύξατο ἐκ τῆ ἰοῦ τὲ Νεστορίου καρδίας, καὶ τὲ παναοφὲ διδασκάλου Κυρίλλου, ὀρθὲ τὲ φωνὲς τὲ λεγούσης, τὰς φύσεις ὑποστάσης.

Audistis, fratres, draconis nequissimi Andreæ convicia, quæ ex pectore Nestoriani veneni plenissimo adversus sapientissimum doctorem Cyrillum eructavit, eo quod dixerit, naturas esse hypostases.

Hoc

Hoc ex fragmento intelligere licet, I. Andream ſtudioſiſſimum fuiſſe Neſtorii: ideo enim, & execrandus ab Anaſtaſio, & draco nequiſſimus vocatur.

II. Oppugnata fuiſſe ab eo capitula ſcripto libro, qui ab objectionibus diverſus ſit: totum enim hoc fragmentum in objectionibus non reperitur, neque vero fuit vnquam. nam quomodo ad objecta ſane gravia Cyrillus non reſpondiſſet, qui minutiora quæque diluit?

III. Librum hunc ſcriptum fuiſſe, poſt reprehenſiones Theodoreti a Cyrillo confutatas, atque adeo poſt reſponſionem ad objectiones Orientalium: fit enim & confutationis, in parte IV. fragmenti, & reſponſionis ad objecta, mentio in confutationis proœmio.

IV. Videri ſcriptum ab Andrea librum, vel ſub finem concilii Epheſini, poſt acceptas a Theodoreto literas de ſtatu rerum Neſtorii, vel poſt ſolutum concilium, cum regreſſi in Orientem ſchiſmatici depoſitionis ſententiam in Cyrillum latam confirmarunt in ſynodo, cujus meminit Liberatus: tunc enim nihil non licuit Orientalibus adverſus capitula duodecim, quæ ne omnibus quidem catholicis probabantur; nihil non auſi ſunt Neſtorii fautores, præ impatientia afflictæ cauſæ, quæ ſuos adhuc habebat in aula patronos.

V. Scholia de incarnatione Unigeniti edita eſſe a Cyrillo ante concilium Epheſinum, ſi vera ſint quæ ſcribit Andreas: de ipſis enim loquitur, vt de pervulgato jam dudum opere; quamquam id quod affert de ſtatere, non reperitur in ſcholiis cujuſmodi nunc habentur. Unde oportet, aut Anaſtaſium memoria lapſum, Scholiorum nomine aliud opus appellaſſe, aut ipſis deeſſe, quæ de ſtatere ſcripta erant.

VI. Denique vexari toto iſto fragmento dictum Cyrilli anath. III. *Siquis in vno Chriſto poſt vnionem dividit hypoſtaſes, ipſaſque tantum conjunctione inter ſe connectit, quæ ſecundum dignitatem eſt*, &c. videntur enim hypoſtaſes poſitæ pro naturis: ſolæ enim naturæ connectuntur, quæ ſi naturæ duæ ſint, duas ſequitur a Cyrillo dici hypoſtaſes in Chriſto, quod Neſtorianum; ſin minus autem duæ ſint, ſequitur alteram tranſiiſſe in alteram, quod Arianum. Verum fallitur ratione ſua Andreas, aliud enim nihil Cyrillus vult, quam vnitis inconfuſe & inconvertibiliter naturis, jam non duæ admitti debeant hypoſtaſes, (hoc enim eſt διαιρεῖν τὰς ὑποστάσεις) quæ ſola φυσικῇ vnione copulentur.

CYRILLI

EPISCOPI ALEXANDRIÆ

RESPONSIO AD EA

quæ Theodoretus contra anathematismos dixit.

Cyrillus reverendißimo & dilectißimo fratri, & conſacerdoti Evoptio, in Domino ſalutem.

Κύριλλος τῷ ὁσιωτάτῳ, καὶ θεοσεβεστάτῳ ἀδελφῷ, καὶ συλλειτουργῷ Εὐωπίῳ, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Cyrillus Evoptii caritatem laudat.

LEGI quæa tua ſanctimonia dudum mihi tranſmiſſa ſunt, & affectum miratus ſum, atque ſinceritatem caritatis in Chriſto; oportere autem arbitror, nunc quoque attemperatiſſime exclamare, quod in libro Proverbiorum

Prov.18. v.19. ſcriptum eſt: *Frater a fratre adjutus, vt civitas bene munita.* Et mihi quidem videtur caritas divinæ ſcripturæ maxime fuiſſe laudibus honorata, & id recte,

Rom.13.v.10. quippe cum habeat in ſe *plenitudinem legis*, & virtutibus ſit aliis præferenda, ac ſanctorum animis videatur eſſe mirabilis; nempe quam dicimus, non nudis, nec ſolis impleri verborum vocabulis, ſed quæa rebus ipſis teſtimonium habeant. Quemadmodum enim pretioſiſſimi lapides, quos Indicos aiunt eſſe, non ſiquis de ipſorum pulcritudine commemoret, ſed ipſi pulcri ſi fuerint, ſpectantium oculis admirandi ſunt; ita ex ipſis exemplis præclarum caritatis decus apparet bonis omnibus comparatum.

ΕΝΕΤΥΧΟΝ τοῖς παρὰ σοῦ θεοσεβείας ἐπισταλμένοις, πεφιλημκά τε τὴν διάθεσιν, καὶ τὸ ἐν Χριστῷ ἀγάπης βάθος γνόντα· χρεὼν δ' οἶμαι καὶ νῦν ἐπιλαμβάνω καὶ νῦν εἰπεῖν, ὡς ἔστιν ἀληθὲς τὸ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν παροιμιῶν * εἰρημένον· Ἀδελφὸς ὑπ' ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρά. καὶ μοι δοκεῖ τῆς ἀγάπης τὸ * χρῆμα τὸ πάντος ἄξιον ὑμνεῖσθαι λόγου παρὰ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ· καὶ μάλα εἰκότως, πλήρωσιν γὰρ ἔχει τοῦ νόμου, καὶ προκρίνεται τῶν ἄλλων ἀρετῶν, καὶ ἐν πολλῷ κρίνεται θαύματι παρὰ τοῖς τῶν ἀνίων ψυχαῖς. πληροῦσθαι γε μὴν αὐτὴν φαμὲν, οὐκ ἐν ψιλαῖς τε, καὶ μόναις ῥημάτων προφοραῖς, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων μαρτυρουμένης.. ὥσπερ γὰρ αἱ πολυτελέσταται τῶν λίθων, ἃς δὴ Ἰνδικὰς εἶναί φασιν, οὐκ ἐξ ὧν αὐτὰς εἰκάζειν προσῆκεν αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν εἰσὶ παρὰ τοῖς ὁρῶσι θαυμάζονται, τὸ αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς ἀγάπης ἐμφαίνεται κάλλος, δι' αὐτῶν τῶν καλλυνομένων ἐφ' ἅπασι τοῖς ἁγίοις μαρτυρούμενον.

Et gratias agit ob tranſmiſſum Theodoreti opus adverſus anathematiſmos.

Hanc reverentia tua plurimi facit, ſanctorum ſolita ſemper obſervare veſtigia, & probatiſſimæ vitæ illorum laudes ſectari. Accepi igitur, vt tuæ ſanctitatis affectum nunc quoque cognoſcerem, tomum tranſmiſſum, quem compoſuiſſe dicitur contra anathematiſmos Theodoretus Cyri: ita enim oppidum illud audio nominari. Quo perlecto egi gratias maximas Deo, & illud

Pſal.119.v.2. dicere non ceſſavi: *Domine, libera animam meam a labiis injuſtis, & a linguis doloſa.*

Ταῦτα μὲν ἡ σὴ θεοσέβεια πεῖραν ἔδωκε πολλὴν, τῆς τῶν ἁγίων φρενὸς ἰοῦσα κατ' ἴχνος, καὶ τὸ τῶν ἐκείνων βιοῦν ὡραίως εἰς ἑαυτὴν ἁρματτομένη καύχημα. δέδεγμαι δ' οὖν καὶ νῦν εἰς πληροφορίαν τῆς οὐσίης ἀβλαβέστως τῇ σῇ θεοσεβείᾳ τὸν ἀμφιμφθέντα τόμον, ὃν σεσωθῆναι λέγεται καὶ τὴν ἀναθεματισμῶν Θεοδώρητος ὁ Κύρου· κελεύει γὰρ οὕτω φασὶ τὸ πολίχνιον. εὐτυχὼν δ' οἷς ἐκάλυψας, ἀπέδωκα τῷ Θεῷ τὰς χαριστηρίους ᾠδὰς, οὐ διαλέλοιπα δ' οὐδὲ κἀκεῖνο λέγων· Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων, καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας.

* κεκαλυμμένον

* Ἑτ. κτῆμα

Εὐείσκω γὰρ ἐμαυτὸν συκοφαντούμενον πολλαχοῦ, & ἐφ' ἑκάστου τῶν κεφαλαίων ὑποπτευόμενον τοῦτο. συνενόηκα δ', ὅτι κρίβει, καθά φασι τῶν γνωρίμων τινὲς, οὐκ ἔξω τελῶν, τὴν * ἐγκυκλίων λόγων. ἤ ἑλληνικῶν λόγων

ὁ γε ἦκεν εἰς λόγον ὑπαρχὼν ὁ μύρος ἀναγνῶναι δ' ἴσχα τὰ τῆς ἱερᾶς γραμμῆς οὐ μετεῖδε εἴδησιν, ἀπεκομίσθη τοσοῦτον δ' συνέναι τῶν κεφαλαίων τὴν δύναμιν· ὥστε με λοιπὸν οἴεσθαί τε, & φρονεῖν, ὅτι ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις δοκεῖν ἡγοσκέναι χαρίζεται· ἵνα μὴ ἀκόμψως, καὶ ἀστείως, διαφόρως δ' μᾶλλον, ταῖς καθ' ἡμᾶς ἰδιοσοφίαις κεχρῆσθαι νομίζηται. κρίνει δυσχερὲς, ἢ ἄπαστες οὐδὲν πάντελῶς, ὡς γε οἶμαι, ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰρημένοις ὄντ', οὔτε μὴν δυσέφικτον ἔχειν τὴν παρασκολήν. ὅπως δ' ἂν ἐῶ ἀναγκαῖον, κρίνει χαρασσόντας ἤδη καθ' ἑαυτῶν ἡμᾶς, ὀλίγα & παρὰ αὐτὸν εἰπεῖν, ἵνα μὴ ὡς οἴηται σιωπᾶν ἐλέσθαι κατεγνωσμένους· ποιήσομαι τὴν ἀπολογίαν, βραχυλογήσας ὡς ἔνι.

Εἰδὼς μὲν οὖν αὐτὸν ταῖς θεοπνεύστοις ἐνσκηνοῦν γραφαῖς, εἰ καὶ ἐπ' ὀλίγοις σκοπὸς αὐτῷ, τοῖς περὶ τῶν θείων ἡμῖν μυστηρίων ποιεῖσθαι λόγοις, τὴν ἱερᾶς γραμμῆς ἀφομνημόνευσιν μόνον, ἀξυφάντῳ τε οὔσης ἀλογοφερπῶς τὴν ἀφήγησιν· καὶ μὴ μύθους ἡμῖν ἀρχαίους, καὶ ὀδωδότας παραμίζειν εἰς μέσον· προσκρίζειν γὰρ ἀξιοῖ τοῖς ἐμοῖς λόγοις ὁ μῆλον τὴν ἔριδος· τάχα που καὶ ἔνδειξιν τῆς συνέσεως αὐτῷ σοφίας ὁ χρῆσθαι πιστούμενος. ὅθεν & ἡμεῖς ὀκνήσαιμεν τοσοῦτόν τε ὄσον, & μεγάλῳ θαύματι, τὰ καθ' αὐτὸν πεπεισμένοι· φαίνεται γὰρ ἐκ πολλῆς ἄγαν φιλομουσίας, καὶ φιλομαθίας, τὸ μῆλον τῆς ἔριδος σὺν ἡγοσκῶς, οὔτε μὴν τὴν Πριάμου Πάριν.

Πρὸς δὲ τούτοις ὃ μὴ μόνον ταῦτα προσθοῦσαν, ἀλλὰ & τοῖς μὴ πειθομένοις αὐτῷ συμβλασφημῆν, ἀναθεματίσαι τολμῆσαι· εἰ γὰρ ἀληθῶς αὐτὸ ταῦτα τὰ ῥητὰ, & οὐ τὴν ἐχθρὰν ὡς τὴν ἀληθείας, ὡς ἐξ ἐκείνου ταῦτα σωτεθεικώς, ἐρρίφθαι ἐν μέσῳ, καὶ τὸ μυθῶδες μῆλον τῆς ἔριδος, εἰς ὕψος ἐπείρων τὴν φλόγα.

Πλὴν τὰ τοιάδε μελέτης εἰς τὸ παρὸν, αὐθεξόμεθα μᾶλλον τοῦ προκειμένου σκοποῦ.

Comperi enim vbique & in singulis capitulis mihi calumnias importari. Miratus igitur sum, virum non alienum a literis, vt quidam de eo retulerunt, & sacrarum forte literarum non mediocri scientia præditum, in tantum ignorasse vim capitulorum, vt orta sit mihi suspicio, cum alienis desideriis ficta ignorantia fuisse gratificatum; ne scilicet videatur temere nobis, & sine aliquo colore detrahere: cum præsertim nihil prorsus arduum sit, nihil obscurum in nostris dictis, nisi me fallit opinio, nihil quod sit intellectu difficile. Verum quando necesse fuit, quamvis jam super his antea scripserimus, paucis ad eum quoque respondere, ne quis nos credat reticuisse convictos, aggrediar ad responsionem, quantum res patietur, brevitate servata.

Accusat Theodoretum fictæ cujusdam ignorantiæ.

Decuerat quidem ipsum maxime, cum scripturarum habeat scientiam divinarum, volentem nobiscum de sacris mysteriis disputare, sacrarum tantummodo literarum fecisse mentionem, ac non curiosas fabulas sordidasque proferre: meos etenim sermones MALO DISCORDIÆ adsimulare dignatur, & hanc fortasse probationem suæ putat esse doctrinæ. Unde & nos hanc ipsius nimiam sumus admirati scientiam: apparet enim illum propter profundam scilicet ingentemque doctrinam, MALUM non ignorasse DISCORDIÆ; nec Paridem filium Priami.

Et ostentatæ sæculatis doctrinæ.

Πρὸς μὲν οὖν τοῦτο τὸ μὴ μόνον ταῦτα προσθοῦσαν, ἀλλὰ & τοῖς μὴ πειθομένοις αὐτῷ συμβλασφημῆν, ἀναθεματίσαι τολμῆσαι· εἰ γὰρ ἀληθῶς αὐτὸ ταῦτα τὰ ῥητὰ, & οὐ τὴν ἐχθρὰν ὡς τὴν ἀληθείας, ὡς ἐξ ἐκείνου ταῦτα σωτεθεικώς, ἐρρίφθαι ἐν μέσῳ, καὶ τὸ μυθῶδες μῆλον τῆς ἔριδος, εἰς ὕψος ἐπείρων τὴν φλόγα.

Nam in epistola post alia: *Præterea non solum ipse hæc ista asseruit; verum etiam nolentes ejus obtemperare blasphemiis anathematizare ausus est. Si tamen ipsius sunt ista inventa, ac non magis quidam inimicus veritati tanquam ex illo conscripta projecit in medium, sicut illud, quod in fabulis est,* MALUM DISCORDIÆ, *quod flammam accendat.*

Πλὴν τὰ τοιάδε μελέτης εἰς τὸ παρὸν, αὐθεξόμεθα μᾶλλον τοῦ προκειμένου σκοποῦ.

Verum, nos his interim missis, proposito insistamus.

Ἀναθεματισμὸς α'.

Anathematismus primus.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ διὰ τοῦτο Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον· τετόκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν Θεοῦ λόγον· ἀνάθεμα ἔστω.

SIQUIS non confiteatur Deum esse vere Emmanuel, & propterea sanctam Virginem esse Θεοτόκον: peperit enim carnaliter carnem factum Dei Verbum; anathema sit.

Reprehensio haretici.

Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου ἀναγνωσθὲν ἐν τῇ δωδεκα κεφαλαίων.

Objicit Theodoretus, quod Verbum sit invertibile φύσει, quod non diffitetur Cyrillus.

Psal. 101. v. 28.

Heb. 1. v. 11.

Malach. 3. v. 6.

At nos, qui evangelicam traditionem sequimur, non carnem natura factum, & in carnem conversum Deum dicimus Verbum; invertibilis etenim & incommutabilis est Deus, de quo etiam David Propheta dicit: *Tu autem idem es, & anni tui non deficient.* Quod Paulus veritatis prædicator maximus de Filio dictum esse, in epistola ad Hebræos asseruit; & alibi per Prophetam Deus dicit: *Ego sum, ego sum, & non commutatus sum.* Ergo si inconvertibilis & incommutabilis est Deus, conversionem & commutationem pati non potest; & si impossibile est, vt invertibilis convertatur, non est factum caro Deus Verbum conversum, sed assumpsit carnem, & habitavit in nobis, juxta Evangeliorum voces. Et ipse id explanans Paulus divinus in epistola ad Philippenses ait:

Philip. 2. v. 5.

Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Filio, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, vt esset æqualis Deo, sed se exinanivit, formam servi accipiens.

Hinc concludit non esse natum φύσει ex beata Virgine, sed fuisse cum nato.

Apparet igitur ex dictis, quod Dei forma non sit in servi formam conversa; sed quod manens id quod erat, servi formam accepit. Ergo si non est factum caro Deus Verbum, sed carnem vivam & rationabilem assumpsit, non ipse natura ex Virgine natus est, conceptus, & fictus, & formatus, & inde initium, vt esset, accipiens, qui ante sæcula est, & Deus, & apud Deum semper, & Patri adhærens, & cum Patre cognoscendus adorandusque, cum sibi templum finxisset in vtero virginali, adhærebat ficto, & concepto, & formato, & nato. Qua de causa etiam Virginem sanctam Θεοτόκον vocamus, non quod Deum pepererit natura, sed quod hominem ediderit conjunctum Deo, qui ipsum formaverat.

Atque inde Virginem vocari Θεοτόκον.

Ἡμεῖς γ', ὅσοι τῆς εὐαγγελικῆς ἀκολουθοῦμεν φωναῖς, οὐ σάρκα φύσει γεγενέναι, οὐδὲ εἰς σάρκα μεταβληθῆναι τὸν Θεὸν λόγον φαμέν· ἄτρεπτον γὰρ τὸ θεῖον, καὶ ἀναλλοίωτον. περὶ οὗ καὶ Δαβὶδ ὁ προφήτης λέγει· Σὺ δέ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. ὅθεν Παῦλος ὁ μέγας, ὁ τῆς ἀληθείας κήρυξ, εἰς τὸν υἱὸν εἰρηκὼς ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ. καὶ ἑτέρωθι γε φησὶ τοῦ προφήτου φησὶν ὁ Θεός· Ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. εἰ δὲ ἄτρεπτον τὸ θεῖον, καὶ ἀναλλοίωτον, ὅπερ ἐστί, καὶ μεταβολῆς ἀνεπίδεκτον· εἰ δὲ ἀδύνατον παθεῖν τὸ ἄτρεπτον, οὐκ ἐγένετο σὰρξ ὁ Θεὸς λόγος τραπείς· ἀλλ' ἀνείληφε σάρκα, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, κατὰ τὰ τῶν εὐαγγελίων φωνάς. καὶ τοῦτο σαφῶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγων ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους φησί· Τοῦτο φρονεῖσθε ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών.

Δῆλον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ μορφὴ οὐκ ἐτράπη εἰς δούλου μορφήν, ἀλλὰ μένουσα ὃ ἦν, ἔλαβε τὴν τοῦ δούλου μορφήν. τοίνυν οὐ γέγονε σὰρξ ὁ Θεὸς λόγος, ἀλλὰ σάρκα ζωσθεν καὶ λογικὴν ἀνέλαβεν. οὐκ αὐτὸς φύσει ἐκ τῆς παρθένου γεγέννηται συλληφθείς, καὶ διαπλασθείς, καὶ μορφωθείς, καὶ ἀρχὴν ἐκτῆσθαι τοῦ εἶναι λαβών, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων, καὶ Θεὸς ὤν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὤν, καὶ τῷ πατρὶ συνών, καὶ μὴ παυόμενος γεωμετρούμενός τε, καὶ προσκυνούμενος· ἀλλ' ἑαυτῷ ναὸν ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ διαπλάσας, σωθῆναι τῷ πλασθέντι, καὶ γεννηθέντι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἁγίαν ἐκείνην παρθένον, Θεοτόκον προσαγορεύομεν, οὐχ ὡς Θεοῦ φύσιν γεννήσασαν, ἀλλ' ὡς ἀνθρωπον, τῷ διαπλάσαντι αὐτὸν, ἑνωμένον Θεῷ.

Totus hic paragraphus refertur in v. synodo, inter ea Theodoreti, adversus sanctum Cyrillum, quæ anathemate damnata sunt; flagitium vero ipsius est, quod sancto Cyrillo contradicat in ea parte, in qua fidei ratio posita erat, nempe quod beata Virgo Verbum carnem factum pepererit, & non tantum hominem conjunctum Deo.

Si Verbum dicatur fictum in vtero Virginis, sequitur quod sit factura Spiritus sancti.

Matth. 1. v. 20.

At si non est homo, qui in vtero Virginis fictus est, sed Deus Verbum, qui est ante sæcula; factura ergo sancti Spiritus est Deus Verbum. Nam *quod in ea natum est*, inquit Gabriel, *ex Spiritu sancto est.* At si increatum est vnigenitum Dei Verbum, & ejusdem cum Patre substan-

Εἰ δὲ οὐκ ἄνθρωπος ὁ ἐν μήτρᾳ τῆς παρθένου διαπλασθείς, ἀλλὰ Θεὸς λόγος, ὁ πρὸ αἰώνων, ποίημα ἄρα τὸ πνεύματος ὁ Θεὸς λόγος. ὃ γὰρ ἐν αὐτῇ φησι γεννηθὲν ὁ Γαβριὴλ, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. Εἰ δὲ ἄκτιστος ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ ᾧ πατρὶ ὁμοούσιός τε,

ϗ συναφθῇς, οὐκέτι πλάσμα, ἢ κτίσμα τῆς πνεύματος. Εἰ δ' οὐ τ̄ Θεὸν λόγον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ γαστρὶ τ̄ παρθένου διέπλασε, λείπεται νοεῖν τ̄ τ̄ δούλου μορφὴν ϗ πλασθῆναι, ϗ μορφωθῆναι, ϗ κτισθῆναι, ϗ γνησθῆναι φύσει.

Ἐπειδὴ δ' οὐ γυμνὴν ἦν τ̄ τῦ Θεοῦ μορφῆς, ἀλλὰ ναὸς ἦν, ἔνοικον τ̄ Θεὸν λόγον ἔχων, κτ̄ πλὴν τῦ Παύλου φωνῆ· Ἐν αὐτῷ γὰρ, φησὶν, κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τ̄ θεότητος κατοικῆσαι σωματικῶς, οὐκ ἀνθρωποτόκον, ἀλλὰ Θεοτόκον τ̄ παρθένον προσαγορεύομεν· πλὴν μὲ τῇ σχηματίσει, ϗ μορφώσει, ϗ ἑνώσει, πλὴν δι' τῇ ἑνώσει λαβόντες προσηγορίαν. Διὰ τῦτο καὶ τὸ τεχθὲν βρέφος Ἐμμανουὴλ προσαγορεύεται· οὔτε Θεὸς ἀνθρωπείας φύσεως κεχωρισμένος, οὔτε ἀνθρωπος γεγυμνωμένος θεότητος· τὸ γὰρ Ἐμμανουὴλ τὸ μὲν ἡμῖν ἑρμηνεύεται εἶναι Θεὸν, κατὰ τ̄ τ̄ βύαγγελίων φωνῆ· τὸ δ' μὲν ἡμῶν ὁ Θεὸς, ϗ τ̄ ἐξ ἡμῶν ληφθέντα δηλοῖ, ϗ τ̄ ἀνάληφθέντα Θεὸν λόγον κηρύττει. Σάρκωσις τὸ βρέφος Ἐμμανουὴλ διὰ τ̄ ἀνάληφθέντα Θεόν. ϗ Θεοτόκος ἡ παρθένος διὰ τ̄ προσλαβεῖν τὴν δούλου μορφὴν ἕνωσιν τ̄ τ̄ Θεοῦ μορφῆς· οὐ γὰρ εἰς σάρκα ὁ Θεὸς λόγος ἐτράπη, ἀλλ' ἡ τ̄ Θεοῦ μορφὴ ἔλαβε τ̄ τ̄ δούλου μορφήν.

tiæ, non est Spiritus sancti factura. Si autem non Deum Verbum in vtero Virginis Spiritus formavit, supereſt, vt ſervi formam intelligamus & formatam & fictam eſſe naturam.

Sed quoniam non tantum erat ſervi forma, ſed templum habitatorem habens Deum Verbum, juxta Pauli vocem: *Quoniam in ipſo*, inquit, *complacuit omnem plenitudinem deitatis habitare corporaliter*; non tantum ἀνθρωποτόκον, ſed & Θεοτόκον ſanctam Virginem vocamus; ἀνθρωποτόκον, propter fictionem & formationem; Θεοτόκον, propter ἕνωσιν, appellantes: ideoque puer, qui natus eſt, Emmanuel eſt vocatus; nec Deus ab humana natura ſeparatus, nec homo deitate nudus. Emmanuel enim ſignificat, nobiſcum eſſe Deum, juxta Evangeliorum voces; nobiſcum autem Deus, & eum ſignificat, qui ex nobis pro nobis aſſumptus eſt, & Deum Verbum, quod aſſumpſit, oſtendit. Ergo Emmanuel puer propter Deum, qui aſſumpſit; & Virgo Θεοτόκος propter conjunctionem Dei formæ ſervi; neque in carnem Deus Verbum converſus eſt: ſed Dei forma ſervi formam accepit.

Poteſt hinc videri Theodoretus ψευδιάζειν. *Coloſſ.* 1. v. 19.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Πλείστην ὅσην πεποιήμεθα τ̄ καταβοὴν τ̄ ὁμολογῆν οὐκ αἰσχυνόμενον Θεὸν εἶναι κτ̄ ἀληθῶς τ̄ Ἐμμανουὴλ, ϗ μᾶλλον ὅτι Θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος, ὅτι γεγέννηκε κτ̄ σάρκα τ̄ τ̄ Θεῦ λόγον, ὅτι γέγονε σὰρξ, τῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος. Ὁ δ' τ̄ ὅπως ὀρθῶς εἰρημένων κατήχησις, εἰ μὴ Θεὸν οἶδε κτ̄ ἀληθῶς ὄντα τ̄ Ἐμμανουὴλ, εἰ μὴ γεγέννηκε κτ̄ σάρκα ἐκ τ̄ ἁγίας παρθένου, σὰρξ γεγονὼς ὁ Θεῦ λόγος κτ̄ σαρκὸς γραφάς, τί μᾶλλον ἔφασκεν ἀναρχῶς· Τί δρᾷς, ὦ βέλτιστε; δεινά τε, ϗ παλιμφήμους ἐρεύγῃ φωνάς. τ̄ τ̄ ἀληθείας καταμεμπόμενος δογμάτων; οὐκ ἔστι Θεὸς κτ̄ ἀληθῶς ὁ Ἐμμανουὴλ· ἤτε μὲν Θεοτόκος ἡ ἁγία παρθένος, ἵνα δ' ἡμεῖς ταῦτα βοῶντι, ϗ λέγοντι, ταῖς οὐκ τ̄ Θεοπνεύστου γραφῆς αὐτόθεν ἀντιδιατάττοντες ἐμφρόνως, ϗ τ̄ ἀποστολικῆς τε, ϗ βύαγγελικῆς πίστεως τ̄ παράδοσιν, ϗ τ̄ τ̄ πατέρων ὁμολογίαν, τ̄ κτ̄ καιρὸν ἐν τῇ Νικαέων συνελεγμένων αὐτοῖς ἀποτάξαντες, δυσωπήσωμεν, ὡς ὅτε ὀρθῶς, οὔτε μὲν ἐν κόσμῳ τοῖς παρ' ἡμῖν εἰρημένοις ὑπεναντίως ὑπεχθρῶς· μᾶλλον δ' ἀνέδην ταῖς θείαις μάχεται γραφαῖς.

Reſponſio orthodoxi.

Plurimum & ſepe incuſavimus eos, qui recuſant confiteri, Deum eſſe vere Emmanuel, & ſanctam Virginem eſſe Θεοτόκον, ideo quod peperit ſecundum carnem Dei Verbum, tunc cum eſt factum caro, id eſt, homo. At vero is, qui tam recte dicta a nobis accuſat, ſi Deum vere eſſe neſcit Emmanuel; ſi non eſt natum carnaliter ex ſacra Virgine caro factum Dei Verbum, juxta Scripturas; cur non magis palam clamabat: Quid agis, vir bone? Eructas infandos ſermones, dogmata obteris veritatis. Non eſt Deus vere Emmanuel, nec Virgo ſancta Θεοτόκος, vt etiam nos hæc ita clamitanti, dicentique, ea quæ a divina Scriptura dicta ſunt, ſapienter opponentes, & apoſtolicæ atque evangelicæ fidei traditionem, & ſanctorum Patrum confeſſionem, qui ſuo tempore Niceæ congregati ſunt, proferentes, perſuaderemus, quod neque recte, neque honeſte dicta noſtra conetur arguere; imo magis divinæ ſcripturæ reluctari feſtinet.

Reſpondet Cyrillus velut homini occulte ψευδιάζοντι.

Et imperite contradicenti.

Sed prudens argutusque tractator, illis, quæ eum oportuerat & necesse fuerat dicere, prætermissis, & cum nihil horum tetigisset, omnino in aliam se contulit viam: dicere enim aggressus est statim, quod Dei Verbum sit conversione validius, & quod non in naturam carnis transformatum sit, tanquam si hoc verum, esse anathematismus vel sentiat, vel affirmet.

Ut qui probet, quæ sunt in confesso.

Audiat igitur hic, qui orationi alterius nescit occurrere: sermones, homo, sine causa vanos exerces, & reluctaris opinioni vel nobis invisæ. Novimus enim nos quoque, quod nec vmbram quidem conversionis divina illa excellensque natura perpetiatur, & quod Dei Verbum in naturam non commigraverit carnis, deitate depositа.

Urget vero vt, vel Nestorianismum prodat, si quem celat; vel fidei dogma intelligat.

Verum quando a Dei forma servi formam assumptam esse commemorat, doceat nos, sine substantiis solæ & per se ipsæ inter se formæ convenerint. At id, opinor, ipse quoque non ita esse confitebitur: neque enim species tantum sine * substantiis, & formæ inter se per ἕνωσιν dispensatoriam convenerunt; sed rerum ipsarum sive substantiarum conventus est factus, vt inhumanationis ratio vere facta esse credatur. Ergo etsi Dei Verbum carnem factum esse dicamus, non tamen confusionem, nec commixtionem, nec rursus conversionem, aut commutationem ei dicimus contigisse; sed ipsum conjunctum esse, arcana ineffabilique ratione, corpori sancto habenti animam rationabilem: quidquid enim adunari dicitur, non confunditur, sed aliud sibi magis assumit.

Affirmamus igitur, Dei Patris Verbum assumpsisse sibi sanctam & animatam carnem, & esse vere inconfuseque, ex ipsa vulva, conjunctum, exiisse quidem hominem, Deum tamen verum sic quoque remansisse; ideo & Virgo sancta Θεοτόκος est. Supervacuum autem esse opinor, eam etiam ἀνθρωποτόκον vocari. Nam si essent quidam adeo mente capti, vt dicerent, naturam Verbi ex carne, tanquam fontem suæ originis habuisse, & suæ exstantiæ inde initium fuisse sortitum, fortasse non absque aliqua ratione facere viderentur, qui eam ἀνθρωποτόκον vocari debere ostenderent. Sed quoniam hujusmodi opinio omnibus odiosa est, nec aliter potest intelligi Θεοτόκος esse Virgo sancta, nisi quis prius crediderit, quod factum sit caro, id est, factum sit homo, Dei Patris

* ὑποστάσεων

Ἀλλ' ὁ σοφὸς, καὶ αἰσχύνοις ἐξηγητὴς, ἃ μὲ ἐδεῖ εἰπεῖν τε, καὶ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, παρῆλασε, πεφορημένως ὅλως τῶν τοιούτων σοφὸς, ἐφ' ἕτερον ἦπται τέλος. ἐτράπετο γὰρ εὐθὺς ὅτι τὸ δεῖν ἀποφαίνειν, ὅτι σαρκὸς ἀμείνων ἐστὶν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ οὐκ εἰς φύσιν μετεποιήθη σαρκὸς· ὡς τοῦτο κρατοῦντες, καὶ ἀληθὲς ἀποφαίνειν ἐθέλοντες τὸ ἀναθεματισμοῦ.

Ἀκουέτω τοίνυν, ὁπόσα ἂν, οἷς αὐτὸς λέγει, καὶ σοφὸν ἔοικεν εἶδώς· εἰκαιολογεῖς, ἄνθρωπε, καὶ μάτην φθονήματι μεμισημένῳ καὶ πρὸς ἡμᾶς· ἴσμεν γὰρ ὅτι σαρκὸς ὀπτασίασμα παθεῖν ἡ θεία τε, καὶ ὑπερτάτη φύσις οὐκ ἀνέχεται· οὔτε μεῖον ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τὸ ἓν εἶναι λέγεις, ὅπερ ἐστὶν, εἰς ἣν ὁ σαρκὸς μετακεχώρηκε φύσιν.

Ἐπειδὴ δὲ φησι, πῶς ἂν ὁ τοῦ Θεοῦ μορφῆς μορφὴ ἀνθρωπότητα δούλου, διδασκέτω πρῶτον, εἰ δίχα τῆς ὑποστάσεως μόναι, καὶ καθ' ἑαυτὰς αἱ μορφαὶ συνῆλθον ἀλλήλαις· ἀλλ', οἶμαι, καταδεήσῃ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνθρεῖν· οὐ γὰρ ὁμοιότητες ἁπλῶς ἀνυπόστατοι, καὶ μορφαὶ συνέβησαν ἀλλήλαις καθ' ἕνωσιν οἰκονομικήν· ἀλλὰ πρᾶγμά τι, ἤγουν ὑποστάσεων, γέγονε συνόδος, ἵνα καὶ ὁ τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγος ἀληθῶς γεγενῆσθαι πιστεύηται. τέλειόν, εἰ λέγοιμεν σάρκα γεγενῆσθαι τὸν λόγον, οὐ σύγχυσιν, οὐ φύρμον, οὐ τροπὴν, οὐκ ἀλλοίωσιν συμβεβῶσαν περὶ αὐτὸν φαμὲν· ἡνῶσθαι δὲ μᾶλλον ἀφράστως, καὶ ἀπορρήτῳ, σώματι ψυχὴν λογικὴν ἔχοντι νοερῶς. ὃ δὲ ἑνοῦσθαι λεγόμενον, οὐ συγχύσεται πάντως· οὐ περιολισθήσει δὲ μᾶλλον ἑτέρου γένεται.

Διαβεβαιούμεθα τοίνυν, τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ὑπὸ μήτραν ἐγγονότα τὴν ἁγίαν τε, καὶ ἐμψύχου σαρκὸς, ἑνωθέντα τε κατ' ἀληθείαν ἀσυγχύτως, ὑπὸ μήτρας αὐτῆς προελθεῖν ἄνθρωπον· μεμυηκέναι δὲ καὶ ὕπαν Θεὸν ἀληθινόν· τοιγαροῦν καὶ Θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία παρθένος. πλεῖστον δὲ οἶμαι δεῖν οἴεσθαι καὶ ἀνθρωποτόκον εἰπεῖν αὐτήν. εἰ μὲν γὰρ ἦσάν τινες ὑπὸ πολλῆς ἀγαν φρενοβλαβείας λέγοντες τὴν τοῦ λόγου φύσιν, πηγὴν ὥσπερ τινὰ, καὶ τὴν ἰδίας ὑπάρξεως ἀρχὴν ἐπινοεῖν τὴν σάρκα, τάχα τις ἂν οὐκ ἄπο σκοποῦ, καὶ ἀπολήπτως λόγοις ἐθέλουσιν ὀνομάζεσθαι δεῖν καὶ ἀνθρωποτόκον αὐτήν. ὅπου δὲ βδελυκτὸν, καὶ ἀπηχθημένον πᾶσί ἐστιν ἡ τοιαύτη δόξα, νοεῖται δὲ ὑπ' ἄλλου Θεοτόκος ἡ ἁγία παρθένος, εἰ μὴ πρόσθες τὸ ὡς τὴν πίστιν τοῦ, ὅτι γέγονε σάρξ, τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος, ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς

λόγος, (οὐ γὰρ που θεότητα γυμνὴν, ὡς ἔφην, ἐκτέτοκεν ἡ ἁγία παρθένος) τί δ' τῆς ὑποστάσεως ὄφελος τ χρῆσθαι λεγόντων ὀνομάζεσθαι δεῖν καὶ ἀνθρωποτόκον αὐτήν;

Ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ἐξεύρηταί τι πικρὸν αὐτοῖς τ Χριστοῦ σκωμμάτιον· οὐ γὰρ ἀνέχονται φρονεῖν, ἢ λέγειν αὐτὸν τ ἐκ Θεοῦ, τ παῖδος πρεσβυτέριον υἱὸν, ἐφάπαξ δ' ἁπλῶς καὶ ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἐκ μήτρας ἑνωθῆναι σαρκὶ, ψυχὴν ἐχούσῃ τ λογικὴν, οὕτω τε ἡνῶσθαι καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπον. Ἀλλ' ὡς ἕνα τ ἁγίων ἕνοικον ἔχοντα Θεὸν μεγαλορρήμων ἐπείγει), τ φρονεῖν μὲν ἀπειθοῦσιν· οὐκ ἐνοοῦντες, ὅτι τ ἐν ἡμῖν ὅτι μὲν διὰ τὸ πνεύματος, ὡς ἐν ἁγίοις ναοῖς ὁ τ ὅλων Θεός. γέγραπται γὰρ, ὅτι οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε, τ δὲ πνεῦμα τ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. Εἴπερ οὖν τ ναὸν τ Θεοῦ φθείρει τις τὸν ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. Ἀλλ' εἰ τ ὠνομάσμεθα ναοὶ Θεοῦ, Θεὸν ἔχοντες τ ἐνοικοῦντα διὰ τ πνεύματος, ἀλλ' ἕτερον ἴσμεν τῆς τ Χριστοῦ μυστηρίου τ ὄψιν· ἐῶσθαι γὰρ τ Θεῷ λόγῳ κατὰ μηδὲν τ σαρκὶ φαμὲν, ψυχῆς δηλονότι τ λογικῆς ἑνώσεως αὐτῇ.

Ἐπεβόμην μὴ αὖ ἡδέως αὐτῷ, πότερα δὴ τ ἕνωσιν τ λόγου πρὸς τ ἀνθρώπινον, ἤγουν τ πρὸς τ ἅγιον σῶμα, τ δὲ ψυχωθὲν νοερῶς, πεπρᾶχθαι φησὶ τ ἀληθῶς· ἢ τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ καὶ αὐτοῖς, τ στεναφθαι σχεδὸν δουλοπρεπῶς, τ δὲ μορφὴν δούλου πρὸς ὀφθαλμῶν πάσαιτο, καὶ σχῆμα μορφὴν, ἢ καθ' ἕτερον ξένον τ τοῦ μόνου τ ἰσότητα τ ὁμωνυμίαν, καὶ καθ' * τ ἰσότητα τ ἀξιωμᾶτ. Εἴ τις ἂρ ὡς ἄλλος στεναφείας οὐτοσὶ νοεῖται ξένος. Ἀλλά γὰρ, ὡς ἔοικε, παρενοχλῶ μάτην· πεπείσμαι γὰρ τ σαφείᾳ τ πνοῇσι, ἔχων αὐτῷ φωνὰς, καὶ σαφῆ τ ὁμολογίαν. εἰ γὰρ τοι τ πρόσωπον κεφαλαίῳ φησὶν αὐτᾶς λέξεσιν ὧδε· Διὰ τοῦτο τ τεχθὲν βρέφος προσαγορεύεται Ἐμμανουήλ· οὔτε Θεὸς ἀνθρωπίας κεχωρισμένος φύσεως, οὔτε ἄνθρωπος γεγυμνωμένος θεότητος. ἔδει μὲν οὖν αὐτὸν ἀκριβῆ, καὶ τεπρωμένῳ τ σαφὲς γε τούτων ἀφήνειν πᾶσαν φιλῆν· πλὴν ἐκφυγεῖν οὐκ ἔστιν ὑπόνοιαν τινά. ἰδοὺ γὰρ σαφῶς, καὶ μάλα σαφῶς διερμηνεύων αὐτὸς τ ἕνωσιν, φύσεως ἀνθρωπίνης οὐ κεχωρισμένης φησὶ τ Θεοῦ προσομολογεῖ γ', ὅτι καὶ ἕνα καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν οἶδεν ὄντα τ Χριστὸν, τ αὐτὸν δηλονότι Θεοῦ τε ὁμοῦ, καὶ ἀνθρώπου. Εἶτα πῶς οὐκ ἐρυθριᾷ, τοῖς πρ' ἡμῶν γεγονόσιν ὑπεναντίοις λόγοις;

* μόνου τοῦ

Verbum, (neque enim divinitatem nudam virgo peperit) quod nobis ex hac contentione emolumenti parient hi, qui certant etiam ἀνθρωποτόκον eam vocari debere?

Verum, quantum apparet, locum sibi adversus Christum dicendi excogitaverunt; non enim patiuntur, vel sentire vel dicere, ipsum Dei Patris Verbum, quod erat ante sæcula Filium, novissimis temporibus inconfuse, inconvertibiliterque adunatum esse, ex vulva, carni habenti animam rationabilem, ac sic fuisse hominem similem nostri. Sed sicut vnum sanctorum inhabitantem Deum habuisse commemorant, alios etiam ita sentire sollicitant: non considerantes, quod in nobis quoque per sanctum Spiritum, vt in sanctis templis, habitet omnium Deus. Scriptum est enim: *Nescitis, quod templum Dei estis, & spiritus Dei habitet in vobis? Si quis ergo templum Dei corrumpit, corrumpet eum Deus; templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Sed etsi nominati sumus templa, Deum habentes inhabitantem per Spiritum; attamen alium mysterii, secundum Christum, novimus modum: vere enim adunatam esse Deo Verbo dicimus carnem, habentem scilicet animam rationabilem.

Iterum suspicionem movet Nestorianismi.

Propter commemoratam a Theodoreto ἐνοίκησιν.

1. Cor. 3. v. 16.

Sed libenter cum consulerem, vtrum vnitatem Dei Verbi & humanitatis, sive sancti corporis rationabiliter animati, factam esse vere confiteatur; an ipse quoque nonnullorum exemplo, per conjunctionem * solam servilis & ἀνυποστάτου formæ cum ἐνυποστάτῳ forma divina, sive alio modo, per solam filietatis ὁμωνυμίαν, & æqualitatem dignitatis; aut si alius vllus conjunctionis intelligitur modus? Sed forte sine causa molestus sum, & percunctor non necessario: habeo enim voces ipsius, & apertissimam confessionem; in primo namque hoc capitulo dixit: *Ideo natus puer vocatur Emmanuel, nec Deus a natura separatur humana, nec homo divinitate nudus.* Oportuetat quidem ipsum subtilem ex his expositionem, elimatamque curare; cæterum id certe notandum est. Ecce enim ipse vnitatem explanans, ab humana natura Deum vnitate se separare negat, eumdemque confitetur Deum simul & hominem: cur ergo non erubescit, dicta increpans nostra?

Movet acrius suspicionem. Quam tamen aliquatenus minuit.

* σωκράφαι χριτὸν

Anathematismus secundus.

SIQUIS non confiteatur, carni per substantiam * adunatum esse Dei Patris Verbum, & vnum esse Christum cum propria carne, eumdem scilicet Deum simul & hominem; anathema sit.

* κατ' οὐσίαν

Ἀναθεματισμὸς β'.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἡνῶσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ἕνα τε τὸν αὐτὸν Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio haretici.

UNUM quidem Christum confitemur, divinis Apostolorum traditionibus obtemperantes, & eumdem propter ἕνωσιν Deum & hominem nominamus. Verum ἕνωσιν per substantiam penitus ignoramus, vt novam, & alienam a divinis scripturis & Patribus, qui eas interpretati sunt.

Acriter reprehendit ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν, velut ignotam.

Θεοδωρήτου ἀναίρεσις.

Ἕνα μὲν Χριστὸν ὁμολογοῦμεν, ταῖς θείαις τῶν ἀποστόλων διδασκαλίαις * πειθόμενοι, καὶ τὸν αὐτὸν διὰ τὴν ἕνωσιν Θεόν τε, καὶ ἄνθρωπον ὀνομάζομεν. τὴν δὲ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν πάμπαν ἀγνοοῦμεν, ὡς ξένην, καὶ ἀλλόφυλον τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῶν ταύτας ἡμῖν ἐρμηνευκότων πατέρων.

* ὑπακούοντες

Synodi v. collat. 8. can. 13. ET hic quoque totus locus relatus est damnatusque in v. synodo, propterea quod rejiceret ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν, cujus confessio est sola, indubitata, & fraudis expers bene sentiendi regula. Unde canone XIII. anathema dicitur ei, *qui defenderit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Ephesinam sanctam synodum, & sanctum Cyrillum; & duodecim ejus capitula, exposuit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis, & pro aliis, qui eadem prædictis Theodoro & Nestorio sapuerunt, defendent eos, & eorum impietatem. & propter hoc impios vocans doctores Ecclesiæ, qui* UNITATEM SECUNDUM SUBSISTENTIAM *Dei Verbi ad carnem confitentur*, &c.

Imo & suspectam erroris de confusione naturarum, quam importune oppugnat.

SI autem is, qui hæc reperit, vult dicere ἕνωσιν per substantiam, qua commixtio sit facta divinitatis & carnis, contradicemus omni alacritate, & blasphemiam convincemus. Necesse est enim commixtionem confusio sequatur; secuta autem confusio adimit naturæ proprietatem: quæ enim miscentur, id quod erant ante, non servant; id autem de Deo Verbo & de semine David dicere, flagitiosissimum est. Oportet autem obtemperare Domino demonstranti duas naturas, & dicenti Judæis: *Solvite templum istud, & in triduo reædificabo ipsum.* At si commixtio fuisset facta, nec Deus remansisset Deus, nec templum cognosceretur templum, sed & Deus templum esset, & templum Deus: id enim commixtionis ratio postulat; & non recte Dominus Judæis dixerit: *Solvite templum istud, & in triduo reædificabo ipsum.* Oportuerat enim ita dicere: Solvite me, & in triduo resurgam; siquidem vere commixtio, confusioque fuisset facta: nunc autem ostendit, & templum solvendum, & resuscitaturum Deum.

Ioan. 2. v. 19.

Εἰ δὲ τοῦτο βούλεται λέγειν, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ὁ ταῦτα γυμνάσας, ὡς κρύσις σαρκὸς καὶ θεότητος λέγειν, ἀντερούμεθα σὺν πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ τὴν βλασφημίαν ἐλέγξομεν. ἀνάγκη γὰρ τῇ κράσει ἀκολουθῆσαι τὴν σύγχυσιν· ἐπομένη δὲ ἡ σύγχυσις ἀφαιρεῖ τὴν ἑκάστης φύσεως τὴν ἰδιότητα· τὰ γὰρ κεραννύμενα οὐ μένει, ἀπερίτρεπτον δὲ. τοῦτο δὲ ὅτι θεοῦ λόγου, καὶ τοῦ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ λέγειν, τὸ ἀποπτυστότατον ἂν εἴη. χρὴ δὲ πείθεσθαι τῷ κυρίῳ δεικνύοντι τὰς δύο φύσεις, καὶ λέγοντι τοῖς Ἰουδαίοις· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. εἰ δὲ κρᾶσις ἐγεγόνει, οὔτε Θεὸς ἐμεμόρφητο Θεὸς, οὔτε ναὸν ἐγνωρίζετο ναός· ἀλλὰ καὶ ὁ ναὸς Θεὸς, καὶ ὁ Θεὸς ναός· τοῦτο γὰρ ὁ τῆς κράσεως βούλεται λόγος. καὶ τοίνυν ὁ κύριος εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ἐγερῶ γὰρ φανερῶς· λύσατέ με, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερθήσομαι, εἰ γε μηδαμῶς κρᾶσις ἦς ἐγεγόνει, ἐν σύγχυσις. νεῦ δὲ δείκνυσι τὸν λυόμενον ναὸν, καὶ τὸν ἀνιστῶντα Θεόν.

Atque superflua quatenus additur ad ἕνωσιν vox καθ' ὑπόστασιν.

Superflua igitur per substantiam ἕνωσις, qua pro commixtione, vt opinor, vtuntur; sufficit autem ἕνωσιν dicere, quæ & naturarum proprietates ostendit, & vnum adorandum præcipit Christum.

Περιττὴ τοίνυν ἡ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις· ἐπὶ αὐτῇ κράσεως ἡμῖν, ὡς οἶμαι, προβάλλονται. ἔχοις δ' ἂν λέγειν τὴν ἕνωσιν, ἥτις καὶ τὰς τῶν φύσεων ἰδιότητας δείκνυσι, καὶ τὸν ἕνα προσκυνεῖν διδάσκει Χριστόν.

Responsio

Ἀπολογία.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Ἰδοὺ δὴ πάλιν ὁ γενναδας οὗτος παρέφασιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγενεστομίας ὁ παράτυχον ποιῆσαι σπουδάζων, ὅτι φασὶν ἡμᾶς τὴν λέξιν, τὸ καθ' ὑπόστασιν λέγω· καθορίζεσθαι ὁ ἀστώδης οὗτος, καὶ δὴ ὡς ξένως αὐτὴν πεποιῆσθαι διωρίσθαι· οὐκ ἐννοήσας, ὅτι ταῖς τῶν αἱρεσιωτῶν ἀμφιβολίαις ἡ τῶν λέξεων δυνάμις ὁ ἀληθὴς ἀντεξάγεται, παρελθεῖν ἐπιχειρῶν ὁ ἀμφιβάλλεσθαι δοκῶν.

Nestorio igitur vbique evacuante Dei Verbi secundum carnem generationem, & solam dignitatem vnitatem nobis instituente, & dicente hominem Deo conjunctum filietatis ὁμωνυμίᾳ fuisse honoratum; necesse fuit, vt nos adversus illius dicta agentes, per subſtantiam ἕνωσιν factam fuisse diceremus. Hic autem sermo nihil aliud significat, nisi id tantum, quod Verbi natura, sive subſtantia, id est, ipsum Verbum, humanæ naturæ vere adunatum, absque omni conversione & confusione, vt sæpe diximus, vnus intelligatur, & sit Christus, ipse Deus & homo.

Nempe vt obsisteret Nestorio non bene sentienti de naturarum vnione.

Νεστορίου τοιγαροῦν ἀναιρουμένου πάντα τὸν τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν καθ' ἡμᾶς σάρκα γενόμενον, καὶ μόνον ἡμῖν ἀξιωμάτων ἑνότητα προξενοῦντος, αὐθεντεῖν τε Θεῷ συνῆφθαι λέγοντος, τῇ τῆς ἰσότητος ὁμωνυμίᾳ τετιμημένον, ἀναγκαίως ἡμᾶς τοῖς ἐκείνου μαχόμενοι, τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν γεγενῆσθαι φαμέν. Τοῦ, καθ' ὑπόστασιν, οὐδὲν ἕτερον ἀποφαίνοντος, πλὴν ὅτι μόνον ἡ τοῦ λόγου φύσις, ἤγουν ἡ ὑπόστασις, ὅ ἐστιν αὐτὸς ὁ λόγος, ἀσυγχύτως φύσει καὶ ἀληθείᾳ ἑνωθεὶς, &c. *Factam dicimus vnitionem secundum ὑπόστασιν; hic autem sermo nihil aliud significat, nisi id tantum, quod Verbi natura, sive hypostasis, id est, ipsum Verbum humanæ naturæ vere vnitum*, &c. Inde enim intelligitur famosa illa Athanasii ac Cyrilli sententia: POST UNITIONEM UNA EST VERBI DEI NATURA INCARNATA. natura enim pro hypostasi posita est; neque illud catholicorum singulare est. Ipse etiam Nestorius, si credimus Patribus v. synodi, naturas posuit pro hypostasibus, cum dixit: *Propter eum qui induit, eum qui indutus est, adoro: propter eum qui occultus est, eum qui apparet, adoro. Inseparabilis ab eo, qui apparet, Deus est: propterea ejus, qui inseparabilis est, honorem non separo, separo naturas, sed vnio in adoratione.* Alteram vero vocem cum altera confudit Theodoretus in reprehensione consequentis anathematismi, cum ait: τὸ τῶν δύο μορφῶν λεγόντων τὸν τοῦ δούλου μορφὴν, ἣν μὲν προσκυνεῖν, καὶ ἵνα μὴ, καὶ Χριστὸν ὁμολογεῖν ἀποτρέπει. δύο δὲ πάσι ἑνωθείσας ὑποστάσεις, εἴπων φύσεις, λέγειν οὐκ ἀπαγορεύει.

V. synod. collat. 7. serm. VII. num. 37.

Τοῦτο δὴ, ὡς γε οἶμαι, καὶ αὐτῷ Θεοδωρήτῳ δοκεῖ, φύσεως ἀδιαιρέτου οὐ χωριζούσης λέγοντι τὸν Θεὸν, οὔτε μὴν ἀπόντως διῖσθαι νοεῖσθαι τὸ ἀδιαίρετον. Σχετικῶς οὔτε διῖσθαι τὸν ὑποστάσεων δούλου τε, καὶ Θεοῦ μορφὴν ἐνοῦσθαι φαμὲν, οὔτε μὴν κοινὸν ἀδιαίρετον, ἰσότητι μόνῃ τῇ ἀξιωμάτων τετιμημένον, σχετικῶς συνῆφθαι τῷ λόγῳ διαιρούμενα· ἀλλ' αὐτὸν, ὡς ἔφην, τὸν ἴδιον τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, γεγονότα καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπον σαρκὶ τῇ ἐνωθείσῃ αὐτῷ λογικῇ, ἀδιαίρετον ἡμέας, μὴ τῷ μέναι καὶ Θεὸν.

Id autem, vt opinor, Theodoreto ipsi videtur dicenti, *ab humana natura Deum non fuisse separatum, nec absque deitate humanitatem intelligi.* Igitur, nec absque subſtantiis servi & Dei formas conjunctas dicimus, nec communem hominem æqualitate sola dignitatis honoratum σχετικῶς: conjunctum esse Verbo definimus; sed ipsum, vt supra dixi, Filium Dei vnigenitum, qui vere carnem assumpsit, quæ haberet animam rationabilem, hominem factum, ita tamen vt remaneret & Deus.

Arguit Theodoretum, quod reprehendat sententiam, in qua ipse sit. *In reprehensione primi anathematismi.*

Αλλ' ὁ δῆνος εἰς λόγους, καὶ πυκνὸς εἰς θεωρίαν, κεφαίτως εἰ σημαντικῶν τὴν λέξιν διαιρεῖσθαι, καὶ

Sed vir ille vehemens oratione, & cogitatione acerrimus, commixtionem significari hujusmodi dictione definit, &

Respondet objectioni de mixtione naturarum.

dicere audet, atque ea, quæ ex naturarum commixtione contingant, proponit in medium, quasi nos ignoremus, an forte quadam insolentia gloriatur, & existimat neminem præter se alium, orationem posse, quantum voluerit, propagare; si modo, quod a nullo sit dictum, tanquam vere dictum, sibi proposuerit, vt aliquid videatur esse apud eos, qui discernere nesciunt, qui sint vaniloqui, mendacesque, & qui rectam viam teneant veritatis, & prudentes exerceant necessariosque sermones.

Et Theodoretum ignorantiæ accusat.

Opinabar quidem, confiteor, a principio, capitulorum vim ipsum minime ignorasse, sed simulare ignorantiam, & in hoc quibusdam gratificari; vere tamen eum ignorasse nunc comperi.

λέγλν ἀποκλμῶ, ἢ ὃ ἐκ τ, ὃ συγχεχύσθαι τὰς φύσις, παραπομίζ βλάβης, ὡς ἡμῶν ἠγνοκότων, ἢ τάχα περιαυτίζεται, καὶ φιλονικῆς. οἴεται ἴσως, ἕτερον σοφὸν, ἢ μακρηγορῆν δυνάσθαι, ὃ πρὸ σοφοῦ Εἰρηνίου, ὡς δήλης δεχόμενος· ἵνα μὴ τοῦτ' δικῇ παρά γε τοῖς σὺν Εἰδόσι διακρίνῃ ὀρθῶς, τίς μὲν εἰκαιομυθῆ, ἢ ψευδέται, τίς ἢ κατ' εὐθὺ τῆς ἀληθείας ἔρχεται, ἢ σοφὸν, καὶ ἀναγκαίων ἀπτέται λόγων.

Ὡμλν μὲ οὖν ἐν ἀρχαῖς, ὁμολογῶ, τῆν κεφαλαίων τλν δυάμεν σὺν ἀγνοῆσαι μὲν αὐτὸν, ὑποπλάπτεσθαι δ', ὡς ἔφλν, ὃ δοκῆν ἠγνοηκέναι, ἢ τοῦτο χαρίζεσθαί τισιν· ἠγνοηκότα γε μὲν αὐτὸν νῦν ἀκῆκοα εὑίσκω λοιπόν.

Anathematismus tertius.

SIQUIS in vno Christo dividat substantias post vnitatem, & conjunctione sola conjungat secundum dignitatem, vel auctoritatem, vel dominationem, ac non magis conventione quadam, quæ sit facta, per ἔφασιν naturalem; anathema sit.

Ἀναθεματισμὸς γ'.

Εἴτις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν, μόνῃ συναπτῶν αὐτὰς συναφείᾳ τῇ κατὰ τλν ἀξίαν, ἢ τὴν ἀρχλν αὐτλν, ἢ δυνάστειαν, ἢ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνόδῳ τῇ καθ' ἕνωσιν φυσικλ· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio hæretici.

Objicit Theodoretus obscuritatem & dementiam sententiæ.

OBSCURA quidem dictorum caliginosaque sententia; plana vero apud pios ipsorum dementia. Cui enim non sit perspicuum, quod conjunctio & conventio nihil differant? nam & conventio eorum est, quæ erant ante divisa. Sed hujusmodi verborum prudentissimus generator, tanquam contraria posuit verba sibi convenientia: *Non enim oportet*, inquit, *conjungere conjunctione substantias*; sed complexione, & conventione naturali, aut ignorans forte quid dicat, aut sciendo blasphemans.

Reprehendit vocem ἀναγκαίως αὐσικῆς.

Natura enim res est quædam imperiosa, & cogens quædam agere, non voluntate. Est autem tale quod dico: Natura esurimus, non voluntate hoc patientes, sed necessitate; ac ni ita esset, pauperes a mendicitate liberarentur, habentes in voluntate sua, vt non esuriant; naturaliter sentimus, naturaliter dormimus, naturaliter spiritum ducimus. Verum hæc omnia, sicut dixi, non fiunt voluntate: nam siquis horum aliquid non admittat, necessario vitæ sentiet finem. Ergo si naturalis conjunctio facta est formæ servilis, compellente quadam necessitate, non sua clementia Deus Verbum conjunctum est formæ servili, at-

Θεοδωρήτου ἀναξπή.

Σκοτεινὴ, καὶ ζοφώδης τῆν Εἰρηνίων ἡ ἔννοια· δῆλη δὲ αὐτλν τοῖς εὐσεβέσιν ἡ ἄνοια. τίνι γὰρ σὺν οὐδηλον, ὡς συναφὴ, καὶ σύνοδος σοῦνὶ διαφέρουσιν; ἥτε γὰρ συνόδος τῆν κεχωρισμένων ἐστὶ συνόδος, ἥτε συναφὴ τῆν διηρημένων συναφή. ὁ δ' ζοφώτατος τῆν λόγων τούτων πατὴρ, ὡς ἐναντία τὰ σύμφωνα τέθηκεν· Οὐ χρὴ γὰρ, φησὶ, συναπτῆν τὰς ὑποστάσεις συναφείᾳ. ἀλλὰ συνόδῳ, καὶ συνόδῳ φυσικῇ, ἢ ἀγνοῶν ἴσως ὃ λέγει, ἢ εἰ γνόσ βλασφημῶν.

Ἡ γὰρ φύσις ἀναγκαστικόν τί ἐστι, καὶ ἀβούλητον χρῆμα· οὗ ἕνεκα λέγω· Φυσικῶς πεινλμεν· οὐ γνώμῃ τοῦτο πάσχοντες, ἀλλὰ ἀνάγκῃ· ἢ γὰρ ἂν οἱ πένητες συζῶντες, τῶν παρόντων ἀπαλλάττοντο, τῶν μὴ πᾶσιν τλν ἐξουσίαν ἐν τῇ βουλῇ κεκτημένοι· φυσικῶς διψῶμεν, φυσικῶς καθεύδομεν, φυσικῶς ἀναπνέομεν τὰ ἄλλα. πάντα δὲ ζῶντα τῆν ἀβουλήτων, ὡς ἔφλν· ὁ γὰρ μηδὲν τούτων καταδεχόμενος, ἀνάγκη ὃ τῆς ζωῆς ὑποδέχεσθαι τέλος. Εἰ τοίνυν φυσικὴ γέγονε ἡ τοῦ Θεοῦ μορφῆς, καὶ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς ἡ καθ' ἕνωσιν συνόδος, ὑπ' ἀνάγκης ὑπὸς βιαζόμενος, ἀλλ' οὐχὶ φιλανθρωπίᾳ κεχρημένος, ὁ Θεὸς λόγος συνῆφθη τῇ τοῦ δούλου μορφῇ,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

καὶ διῃρεθήσεσθαι) ὁ τῶ πάντος νομοθέτης ἀναγκαιοτάτοις νόμοις ἀκολουθῶν. Ἀλλ' οὐ ταῦτα ἡμᾶς ὁ μακάριος ἐδίδαξε Παῦλος, τοὐναντίον δὲ, ὅτι ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών· ὃ δὴ ἑαυτὸν ἐκένωσε, τοῦτο ἐναλλάξαι δείκνυσιν. Εἰ τοίνυν γνώμῃ, καὶ βουλήσει τῇ ἐξ ἡμῶν ἀνθρωπείσης ἐνώθη φύσει, ταύτῃ τῆς φυσικῆς λέξεως ἡ προσθήκη· ἀρκεῖ γὰρ ὁμολογῆσαι τὴν ἕνωσιν. ἕνωσις γὰρ ὅπου τῶν διῃρημένων λαμβάνεται· διαιρέσεως γὰρ οὔσης, οὐκ ἂν ποτε ἕνωσις νοηθείη. ὁ τοίνυν τὴν ἕνωσιν λαμβάνων, προλαμβάνει τὴν διαίρεσιν.

que ita invenietur legislator necessariis legibus serviens. Verum non ita nos beatus Paulus edocuit, sed contra magis, quod nempe *se exinanivit formam servi accipiens*; dicendo, *se exinanivit*, significat voluntatem. Si igitur suo arbitrio & voluntate, naturæ ex nobis assumptæ conjunctus est, superflua est dictio *naturalis conjunctionis*: confiteri enim sufficit ἕνωσιν. ἕνωσις porro de divisis accipitur, nam si nulla sit divisio, nunquam ἕνωσις fiet, & qui admittit ἕνωσιν, admittit & divisionem præviam. Philip. 2. v. 6.

Πῶς τοίνυν φησὶ, μὴ δεῖν τὰς ὑποστάσεις διαιρεῖν, εἴγε μιᾶς φύσεως; καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὡς τελεία μὲν ἡ τῦ Θεοῦ λόγου ὑπόστασις προῆν τῶν αἰώνων ὑπῆρχε· τελεία δὲ ὑπ' ἐκείνης ἐφάνη ἡ τῦ δούλου μορφή. διὸ καὶ ὑποστάσεις εἶπεν, ἀλλ' οὐχ ὑπόστασιν. Εἰ τοίνυν ἑκατέρα φύσις ὁ τέλειον ἔχει, εἰς ταυτὸν δὲ συνῆλθον ἀμφότεραι, τῆς τῦ Θεοῦ μορφῆς δηλονότι λαβούσης τὴν τῦ δούλου μορφὴν, ἓν μὲν πρόσωπον, καὶ ἕνα υἱὸν, καὶ Χριστὸν ὁμολογῶ εὐσεβῶς· δύο δὲ τὰς ἑνωθείσας ὑποστάσεις, εἴγουν φύσεις λέγειν, οὐκ ἄτοπον, ἀλλὰ κατ' αἰτίαν ἀκόλουθον.

Quare ergo dicit, substantias sive naturas dividi non oportere, maxime cum sciat, quod perfecta erat Dei Verbi substantia, quodque perfecta ab eo assumpta forma servilis, ideoque substantias dixerit, & non substantiam? Ergo si vtraque natura perfecta est, & ambæ in vnum convenerunt, Dei forma scilicet formam assumente servilem, vnam quidem personam *, & vnum Filium, ac Christum similiter confiteri, pietatis ratio poscit; duas vero substantias adunatas sive naturas dicere, non ineptum est, sed magis consequens. Locus Nestorianissimum redolens. * ἓν μὲν πρόσωπον

Εἰ γὰρ ὅτι τὸ ἑνὸς ἀνθρώπου διαιροῦμεν τὰς φύσεις, καὶ καλοῦμεν τὸν μὲν θνητὸν, σῶμα, τὸ δὲ ἀθάνατον, ψυχὴν, ἑκατέραν γ', ἄνθρωπον· πολλῷ μᾶλλον τὸν ἀληθῆ Θεὸν, καὶ ἀδιαφθόρτως ἀνθρωπον τὰς τῶν φύσεων ἰδιότητας γνωρίζειν εὔλογον. Διαιροῦμεν δὲ καὶ τὸν μακάριον Παῦλον, τὸν ἕνα ἄνθρωπον εἰς δύο διαιροῦντα ἀνθρώπους, καί ποτε μὲν λέγοντα· Ὅσον ὁ ἔξω ἄνθρωπος φθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται· ποτὲ δὲ· Συνήδομαι γὰρ νόμῳ τῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. καὶ αὖθις· Εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι τὸν Χριστόν. Εἰ δὴ τὴν φυσικὴν συνάφειαν τῶν ὁμοχρόνων φύσεων ὁ ἀπόστολος διαιρεῖ, πῶς ἀσεβείας γράφεται τοὺς τὰ ἴδια τῶν φύσεων διαιροῦντας, τῦ προαιωνίου Θεοῦ, καὶ τῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἀνθρωπήσαντος ἀνθρώπου, ὁ τὴν κρᾶσιν ἡμᾶς δι' ἑτέρων ὀνομάτων διδάσκων;

Nam si in vno homine naturas dividimus, & mortalem quidem, corpus vocamus; immortalem vero, animam; vtrumque autem, hominem: multo magis assumentis Dei, & assumpti hominis naturarum proprietates convenit discernere. Invenimus etiam beatum Paulum, vnum eumdemque hominem in duos homines dividentem, & modo dicentem: *Quanto exterior homo corrumpitur, tanto interior renovatur*; modo: *Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem*; & statim: *In interiore homine inhabitare Christum*. Si igitur naturalem conjunctionem ejusdem temporis * naturarum Apostolus dividit, quare impietatis arguit eos, qui dividunt propria naturarum, Dei sempiterni & ejus hominis, qui in novissimis temporibus assumptus est? Arguit, inquam, ille, qui conmixtionem nos aliis nominibus docet. Quemadmodum & hic alter. 2. Cor. 4. v. 16. Rom. 7. v. 22. Ephes. 3. v. 17. * ὁμοχρόνων

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Responsio orthodoxi.

Ἀξιῶ δὴ οὖν, ὅπως ὁ πανσοφος ἐστὶ, πρῶτον μὲν ὁ ἀσυμφώνως τὰ εἰρημένων καταψεύδεται, ἀφεθῆναι δὲ, καὶ σκοτεινὸν τὴν διάνοιαν ἔχων αὐτὸς, σκοτεινὸν εἶναί φησι τὸ οὕτω δῆλον,

Animadverte quomodo sapiens ille vir, primum quidem obscura dicta esse nostra mentitur, & cum ipse caliginosam offusamque habeat mentem, obscurum esse ait tam planum sapienti- Cyrillus regerit obscuritatis vitium.

tibus, evidentissimumque sermonem.

Repellit pariter objectam insciti am grammaticæ.

Arbitratus est autem, quod conventionem, ac non magis conjunctionem, nominari debere, nostra affirmet oratio. Deinde calliditatem suam cupiens ostentare, vnum ait a nobis idemque significari, sive conventionem, sive conjunctionem factam esse dicamus. Ego vero hoc quoque loco, mentis ipsius acumen admiror: solus enim fortasse didicit, quod a nullo est vnquam ignoratum; quodque adeo proculcatum est, vt eis etiam, qui sunt omnino a doctrina & literis sæcularibus alienissimi, notissimum videatur; imo & iis qui auditu tantummodo fabularum, ad levem incertamque scientiam pervenerunt.

Expostulatio in Theodoretum quasi imperite arguentem.

Admirans igitur ipsius doctrinam, hoc ad eum dico: Vel minimum evigila, velut ex ebrietate aut somno, qui tam magnum in nos os aperire contendis; & animadverte subtiliter acuteque mysterium vnitatis, quod de Christo dicitur. Faciunt quidam calumniam huic vnitati, in id, quod ipsis libuerit, sacrarum literarum sententias transferentes: ajunt enim, divisas quidem esse a sese naturas & a sese sejunctas, & seorsus, & in parte sua esse vtramque; hominem vero φυσικῶς conjunctum esse Deo contendunt, secundum solam dignitatem, sive auctoritatem, & secundum filietatis ὁμωνυμίαν. Huic anathematismus opinioni pugnat, & tam profanis vocum novitatibus reluctatur. Affirmat etenim adunatum fuisse Verbum natura, id est, non φυσικῶς, sed veritate, carni habenti animam rationabilem; & nullo modo dividi oportere, ne duos filios intelligamus, individuum dividentes. At ille non intelligens, quid sit tandem adunatio naturalis, id est, vera, quæ neque naturas confundat, nec commixtionem faciat; ita vt vtraque aliud esse, quam quod erat, incipiat, infantile aliquid frivolumque assumit ad probationem eorum, quæ se bene habere, arbitratus est.

Et inepte cogitantem de vnione naturali.

Denique ait: *Si naturalis facta est adunatio; ergo non voluntaria est exinanitas Verbi, sed tanquam ex necessitate, & violentia, imperiosa enim res natura.* Ad hoc quilibet ad eum dixerit: Esuritio, & sitis, & cætera, quemadmodum dixisti, carnis sunt infirmitates naturales, & in nobismetipsis habent motum; propterea quod scilicet naturam passionibus habemus obnoxiam. Divina vero arcanaque Verbi

κὴ τοῖς θῦ φησὴν ἐξηλοισι γνωεμώτατον λόγον.

Ωὴδη ὃ ὅτι σωόδον λέγεσθαι, κὴ οὐχὶ δὴ μᾶλλον συνάφειαν ὀνομάζεσθαι δεῖν, ὁ πρὸς ἡμᾶς γεγονὼς διϊχνεύσας λόγος. Εἶτα τῆς ἐνώσεως δὲ τεχνίας αὐτῷ ποικίλμος τὴν ἔνδειξιν, μίαν ἡμῖν ἀποφαίνῃ τὴν ἐκ δύο συμφυομένων δυνάμιν, κὰν εἴ τε συνάφειαν, εἴτουν σύνοδον πεποιῆσθαι φῆς λέγοι. ἐγὼ δὲ κὰν τοῦτο θαυμάσας ἔχω τῆς οὕτως ἰσχυρᾶς βουλίας αὐτῷ· ἔγνω γὰ, ὡς ἔοικε, μόνος ὃ μηδενὶ ποτε ἄλλῳ τῶν ὄντων ἀγνοηθέν· πεπατημένον δὲ οὕτως, ὡς κὴ αὐτοῖς εἴ) καταφανὲς, τοῖς εἰσάπαν ἡμιμυημένοις κὴ σοφίας κοσμικῆς, κὴ λόγων πεῖρᾶς, κὴ τ ἐκ παιδευσμάτων μετείας τε, κ οὐκ ἀκριβοῖς ὀπτῆμης.

Τεθαυμακὼς τοίνυν τῆς βυμηδίας αὐτὸν, ἐκβρὸ φημι· βραχὺ διεγερσόρησας καθάπερ ἐξ ὕπνου, κὴ μέθης, ὁ ὃ πλατὺ καθ' ἡμῶν διθυριῶν στόμα, θεωρῇ λεπτῶς ὃ μυστήριον τὸ ὅτι Χριστῷ λεγομένῳ ἕνωσιν συκφαντῆσαι θᾶσι, παραβάντες εἰς ὃ ἀκριβές, κὴ εἰς ὃ δοκοῦν αὐτοῖς, παρά γε τ σκοπὸν τῶν ἱερῶν γραμμάτων· φασὶ γὰ διηρῆσθαι μὴ εἰς ἄκρον ἀλλήλων, κὴ ὁλοσχερῶς ἀποφοιτᾶν τὰς φύσεις, ἰδία τε ἑ), κὴ καθ' μέρος ἑκατέραν· ἄνθεκτον ὃ οὕτω συνῆφθαι Θεῷ φυσικῶς διϊστένοντας, καθ' μόνην τὴν ἀξίαν, ἤγουν αὐθεντίαν, ἐ καθ' τὴν τ ὑότητος ὁμωνυμίαν. Τοιοῦτον ἀναιρεῖ τὴν δόξαν ὁ ἀναθεματισμός, κὴ τοῖς οὕτω βδελυροπλάτοις κενοφωνίαις ἀντιμίσασθαι· διαβεβαιοῦται γὰρ ἑνωθέντα καθ' φύσιν, τοῦτ' ἔστιν, οὐ φυσικῶς, ἀλλὰ καθ' ἀλήθειαν τῇ ἀληθείᾳ ἐρχὶ τ λόγον, ψυχὴν ἐχούσῃ τ νοερὰν, κ μηδένα ἕτερον διϊστάμενόθαι δεῖν, ἵνα μὴ δύο νοήσωμεν υἱοὺς, μεριζοντες τ ἀμέριστον. ὁ δὲ οὐ συνιεὶς, ὅ τί ποτέ ἐστιν ἕνωσις φυσικὴ, τοῦτ' ἔστιν, ἀληθὴς, οὐ συγχέουσα τὰς φύσεις, οὔτε μὴν ἀναχιρνᾶσα πρὸς γε ὃ διὰ ἑκατέραν ἑτερείως ἔχειν, ὅθεν ὅτι μεθαιρεῖδές ἂ, κὴ ψυχρὸν, δέχεται πρὸς ἀπόδειξιν ὧν δ ἔχειν ὑπείληφε.

Καὶ δὴ καὶ φησιν· Εἰ φυσικὴ γέγονεν ἡ ἕνωσις, οὐχ ἑκούσιος ἡ κένωσις τ λόγου, ἀλλ' οἷ δι ἀνάγκης, κ βίας· ἀναγκαστικὴ γὰ ἡ φύσις. κ πρὸς γε δὴ τοῦτο φαίη τις ἂν αὐτῷ, ὅτι πρᾶά τε, κὴ δίψα, κὴ τὰ λοιπὰ, καθάπερ ἔφης αὐτὸς, ἐρχὸς μὲν εἶεν ἀρρωστήματα φυσικὰ, κὴ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς τὴν κίνησιν ἔχῃ· ὅτι κὴ τυφλουμένῳ τοῖς πάθεσι τὴν φύσιν κεκτήμεθα. ἡ δέ γε θεία τε, κὴ ἀπόῤῥητος τ Θεοῦ λόγου

Φύσις παθητὴ, καὶ ἀνάγκης ἀνεπίδεκτος οὖσα πάντελῶς, οὐ βεβίασται τοῦτο ἴσως, οὔτε μὴν ἀξ ἑαυτῆς πρός γε τὸ δεῖν ἀβουλήτως ἠνέσθαι σαρξ, ἤγουν τὸ ἀνθρώπινον οἰκειώσασθαι μέτρον, ὅπλασθέσθαι τε σπέρματος Ἀβραάμ.

natura non neceſſitatis, nec paſſionis capax, omnino a nullo coacta eſt, ne a ſe quidem, vt contra voluntatem fieret caro, ſive aſſumeret humanitatis menſuram, & Abrahæ apprehenderet ſemen.

Ὅτι δὲ ἀκαταίσκεπτος κομιδῇ γέγονεν ὁ λόγος αὐτῷ, χαλεπὸν σοὶ δοκεῖν τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν. ἔφη γὰρ, ὅτι πάντα τε, καὶ πάντως τοι κατὰ φύσιν τοῖς τῆς ἀνάγκης ὑποκείσεται νόμοις, καὶ πρόχειρον εἰς ἀπόδειξιν, ὃ ἀβουλήτως ἡμᾶς πιεῖν τε, καὶ δίψαν ἐπισπέσθαι, καλούσης εἰς τοῦτο τὴν φύσεως, κἂν εἰ μὴ βούλοιτό τις· (ἀλλ' ὦ ἀνδρὸς δύμαθοῦς, καὶ ἠκριβωμένον ἔχοντος εἰς ταῦτα τὸν νοῦν, καὶ τὰ τερπνὰ τῶν πραγμάτων ἰδεῖν, ἃ καὶ λόγου πλείονος ἀξιοῖτο μὴ εἰκότως) εἰ γὰρ σὺ ἀληθὲς, ὅτι λογικός ἐστι καὶ φύσιν ὁ ἀνθρωπος. ὅρα ἀβουλήτως, καὶ ἰσάλογισμῶς ἐστὶ λογικός· τί γὰρ, εἰπέ μοι, καὶ ὁ πᾶν ὅλων Θεὸς οὐ κατὰ φύσιν ἐστὶ Θεός; οὐ καλῷ φύσιν ἅγιος, δίκαιος, ἀγαθὸς, ζωὴ, φῶς, σοφία, καὶ δύναμις; ἆρ' οὖν καὶ αὐτὸς ἀβουλήτως, ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν, ἃ ἐστιν; ἀλλ' οἶμαι ὃ οὕτως ἔχεσθαι φρονεῖν, τὸ εἰς λῆξιν ἥκουσης ἐμβροντησίας, σὸν ἀσυμφανὲς ἔλεγχος ἂν εἴη.

Quod vero inconſulta vehementer ſit ipſius oratio, non eſt difficile volentibus invenire: ait enim omnino, & procul dubio, omnia naturalia neceſſitatis legibus ſubjacere; & ad hujus rei probationem protulit, nos contra voluntatem eſurire atque ſitire, ad hoc nos provocante natura, etiamſi quis noluerit, (ſed erat hominis docti, & in his rebus exercitati ſolidiores alias rerum cauſas videre, quæ oratione majore requiri dignæ ſint) niſi forte ſit falſum, hominem rationabilem eſſe natura. Ergo contra voluntatem coactus eſt rationabilis eſſe. Deinde, dic mihi, Deus omnipotens nonne natura eſt Deus? Nonne natura ſanctus, juſtus, bonus, vita, lumen, ſapientia, & virtus? Utrum ipſe quoque contra voluntatem, & coactus, id eſt, quod eſt? Sed ita opinari veſanæ ſtoliditatis eſt certiſſimum argumentum. Nec ſolide argumentantem.

Τί οὖν ἡμῖν, ὡς ἄμαχόν τε, καὶ δυσκαταγώνιστον ὀχύρωμα ποιῆται ὁ ψεῦδος, καὶ πᾶν οὕτω σθένος ἄπεται προβολῆς, καὶ φυσικὴν ἀκούων γνώσθαι τὴν ἕνωσιν, τοῦτ' ἔστι, τὴν ἀληθῆ, καὶ ἐξ ἁπάσης γνώμης, ἀσύγχυτον πάντελῶς τὴν ὑποστάσεων συνοδον, παρεισπέπτειν πιεσθῆναι τὴν εἰρημένων τὴν δύναμιν, εἰς ὃ μὴ ὀρθῶς πεπεῖσθαι δοκεῖν καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς ἡμᾶς; οὐ δέδιεν ὁ θρασὺς, ἀφύκτοις ἀνάγκαις τὴν τοῦ λόγου φύσιν ὑποτιθείς. κεκένωκεν ἑαυτὸν σὸν ἀβουλήτως, ἀλλ' ἐθελοντὴς ὁ μονογενὴς γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ οὐχ, ὡς σὺ φῂς, ἀνέλαβεν ἄνθρωπον, σχετικῶς αὐτῷ δωρούμενος τὴν σεσαφῆσθαι, καὶ τῇ τῆς ἰσότητος χάριτι σεφθῆναι, καθάπερ ἡμᾶς.

Quid igitur nobis obtendit mendacium, tanquam inexpugnabile, & invincibile munimentum; & tam imbecillis vtitur argumentis, vt audiens, naturalem factam eſſe adunationem, id eſt, veram, & converſionis liberam, atque inconfuſam omnino ſubſtantiarum conventionem, torquere conetur vim ſententiarum, vt parum recte poſitæ eſſe credantur? Nec horreſcit vir ſtrenuus, naturam Verbi inevitabili neceſſitati ſubjacere commemorans. Exinanivit ſe, non contra voluntatem, ſed voluntarius vnigenitus factus homo: at non, vt tu ais, aſſumpſit hominem, σχετικῶς ei præbens conjunctionem, & eum filietatis beneficio honorans, juxta nos. Sed mendaciis vtentem. Imo & neſtorianizantem.

Ὥστε κἂν νοῶμεν ἑνώσθαι ταῖς ὑποστάσεις, ἀνθρωπῆσαί τε, καὶ σεσαρκῶσθαι τὸν λόγον, καὶ δοκῇ πως καλῶς τοῦτο φυσικὴ λέγεσθαι πρὸς ἡμῶν ἡ ἕνωσις, τὴν σὺν ἀληθῆ τε, καὶ σχετικῶς ἐκβάλλουσα, ἣν ἡμεῖς ἐσχήκαμεν διὰ πίστεως, καὶ ἁγιασμοῦ, ὅτι καὶ θείας φύσεως γεγόναμεν κοινωνοὶ, καὶ κατὰ φησιν ὁ Παῦλος· Ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστιν· ἀλλ' οὐχ ὑποπίπτουσιν ἀνάγκαις, καὶ πλεονεξίαις φυσικῆς τὸ ἀπαθὲς, καὶ ἐλεύθερον τοῦ Θεοῦ λόγου.

Ergo, etſi intelligamus adunatas eſſe ſubſtantias, & hominem factum atque incarnatum Dei Verbum: propterea que videamur, aliquomodo dicere adunationem naturalem, quæ illam excludat, quæ non eſt vera, ſed σχετικὴ, quamque nos etiam habuimus per fidem & ſanctificationem, propterea quod divinæ naturæ participes fuimus; etenim ſicut ait Paulus: *Qui adhæret Domino, vnus eſt Spiritus*; non tamen neceſſitati & violentiæ naturali impaſſibile & liberum Dei Verbum ſubjicimus. Unio phyſica non ſubjicit Verbum, aut neceſſitati, aut violentiæ. 1. Cor. 6. v. 17.

Exponitur exemplum hominis a Theodoreto allatum, & ad rem adhibetur.

Quod vero post adunationem nolumus ea, quæ adunata sunt, a sese esse sejuncta, nisi fallor, nec criminosum omnino est, nec culpabile videtur, cum præsertim ipse vir egregius Theodoretus vnum ex nobis hominem exempli causa proponens, in duo dividi non sinat: quamvis quantum ad hominis θεωείαν pertinet, divisionis patiens esse possit, eo videlicet, quod intelligimus, aliud animam esse natura, aliud natura propria carnem. Ergo simili ratione curiosius inquirentes, adunationem, quæ in Christo facta esse intelligitur, secundum θεωείαν quidem divinitatis, & humanitatis, conventionem veram per ἕνωσιν factam esse dicimus: non ignorantes, aliud quidem esse præter carnem Dei Verbum, aliam vero juxta suam naturam carnem, præter Verbum. Adunatum vero semel dividere criminosum est; nec in duos Filios separare vnum Christum, & Filium, & Dominum recta ratio permittit: in hanc enim scientiam nos sancta & divina scriptura deducit.

Τὸ δὲ γε μὴ θέλειν μετὰ τὴν ἕνωσιν διαιρεῖσθαι διχῆ τὰ ἰδιώματα, καὶ ἀλλήλων ὑπεροπτᾶν, εἰ μὴ ἄρα, ὡς γέ μοι φαίνεται, πανταπασιν ἀνυπαίτιον, καὶ μάλιστα μακρὰν μάλιστα ὅτι δὲ αὐτὸς ὁ χρηστὸς οὗτος Θεοδώρητος τὸ ἕνα καὶ καθ' ἡμᾶς νοούμενον ἄνθρωπον εἰς δύο διδόμενα λαῶν, οὐκ ἐᾷ τέμνεσθαι διχῆ· κἂν τοι τὸ ἐπ' αὐτῷ θεωείας οὐκ ἀναδέχεται ἐχούσης τὸ οἱονεὶ τομὴν, διαίρεσιν, τό γε ἦκον εἰς τὸ εἰδέναι φημὶ, ὡς ἕτερον μέν τι κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ ψυχὴ, ἕτερον δέ τι κατ' ἰδίαν φύσιν ἡ σάρξ. οὐκοῦν κατά γε τὸν ἴσον λόγον πολυπραγμονοῦντες τὴν ἕνωσιν, ἥν φαμεν αὖ ὑπὸ Χριστῷ πεπρᾶχθαι νοοῦμεν, τῇ μὲν θεωείᾳ θεότητός τε, καὶ ἀνθρωπότητος, σεμνόδοξον ἀληθῶς καὶ ἕνωσιν ὑμνεῖσθαι φαμὲν, οὐκ ἠγνοηκότες, ὅτι ἕτερος μέν ἐστιν ὁ τῆς σαρκὸς φύσιν ἔχων λόγος, ἕτερον δὲ αὖ κατ' ἰδίαν φύσιν πρὸς αὐτὸν ἡ σάρξ. ἐνωθέντα δὲ ἅπαξ διαιτᾶσθαι οὐκ ἀσφαλές, οὔτε μὴν εἰς δύο καταμερίζειν υἱοὺς τὸν ἕνα Χριστὸν, καὶ υἱὸν, καὶ κύριον ἐφίστησιν ἡμῖν ὁ τῆς ὀρθότητος λόγος, παιδαγωγούσης ἡμᾶς εἰς τοῦτο τὴν ἀλήθειαν, καὶ θεοπνεύστου γραφῆς.

Objurgatio Theodoreti velut calumniatoris.

Verum ille dogmatum veritatis nullam habet penitus curam, nec laborat discere aliquid necessarium, & quod vel mediocriter ipsi prodesse possit, sed id tantum, quod nocere possit. Verum tamen cum mendacio glorietur, & calumniandi jactet se habere calliditatem, audiat a nobis: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? tota die injustitiam cogitavit lingua tua.*

Psal. 51. v. 3.

Ἀλλὰ γὰρ τὴν μὲν τῆς ἀληθείας δογμάτων ὀλίγως αὐτῷ πεπραγέναι λόγος· καὶ τὸ εἰδέναι μὲν ἢ τὴν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν, οὐ μετείλεφε, σπανυδάζει), καθάπερ ἢ τὴν ἀδικεῖν πεφυκότων· ὑπισχνεῖται δὲ καὶ ὡς εἰκὸς ἔχει φαίδρᾳ, καὶ τὸ εἰδέναι συκοφαντεῖν, δεῖ μᾶλλα καταρθωκώς, ἀκουέτω πρὸς ἡμῶν· Τί ἐγκαυχᾶσαι ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; ἀνομίαν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου.

Psal. 51. v. 3.

Anathematismus quartus.

Siquis personis duabus, sive substantiis dispertiat voces, quæ sunt in evangelicis, vel apostolicis scripturis, quæque vel de Christo a sanctis dicuntur, vel ab ipso de se ipso, & has quidem, vt homini, qui præter Verbum seorsus intelligatur, deputet; has vero, vt divinas, soli Deo Verbo; anathema sit.

Ἀναθεματισμὸς δ'.

Εἴπις προσώποις δυσὶν, ἢ φύσεσι διαστάσει φωνὰς τε τὰς ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς, καὶ ἀποστολικοῖς συγγράμμασι λεγομένας φωνὰς, ἢ ὑπὸ Χριστοῦ περὶ τῆς ἁγίων λεγομένας, ἢ περὶ αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ, καὶ τὰς μὲν ὡς ἀνθρώπῳ προσήκουσι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἰδικῶς νοούμενον προσαπτῇ, τὰς δὲ ὡς θεοπρεπεῖς μόνῳ τῷ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγῳ· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio hæretici.

Objicit iterum Theodoretus Cyrillo, quod naturas confundat.

Cognata hæc quoque supradictis: vult enim, tanquam commixtione facta, nullam esse verborum differentiam, quæ in sacris evangeliis, sive apostolicis libris, dicta sunt; cum præsertim Ario, & Eunomio, & cæteris hæreseon auctoribus hostem se esse glorietur.

Θεοδωρήτου ἀναθεμάτισις.

Συγκλῶν καὶ ταῦτα τοῖς ἤδη λεχθεῖσι· βούλεται γὰρ, ὡς κράσεως γεγενημένης, μηδεμίαν εἶναι λόγων διαφοράν, ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις, καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς συγγράμμασιν εἰρημένων, ἐν ταῦτα, πολεμεῖν ἴσως Ἀρείῳ, καὶ Εὐνομίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς αἱρεσιαρχαῖς σεμνυνόμενος.

Εἰπάτω τοίνυν ὁ τῶν θείων δογμάτων διδάσκαλος ἀκριβὴς, πῶς ἂν διεγένετο τὴν αἱρετικὴν βλασφημίαν, τὰ ταπεινὰς, καὶ ἁρμοδίως τῇ τῆς δούλης μορφῆς εἰρημένα τῷ Θεῷ λόγῳ προσαπτόντων· οὗτοι γὰρ τοῦτο ποιοῦντες, ἐλάττονα, καὶ κτίσμα, καὶ ποίημα, καὶ δοῦλον, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ φάσκοντες δογματίζουσι.

Dicat igitur divinorum dogmatum peritissimus magister, quomodo hæreticorum blasphemiam possit arguere, humilia & servi formæ verba convenientia Deo deputans Verbo: illi enim hoc facientes, & minorem, & creaturam, & facturam, & servum, & ex nihilo factum, Filium asserunt Dei. Et consentiat Ario atque Eunomio.

Τίνι τοίνυν ἡμεῖς, οἱ τοὐναντία ἐκείνοις φρονοῦντες, καὶ ὁμοούσιον εἶναι, καὶ συναΐδιον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν ὁμολογοῦντες, δημιουργὸν τε τῶν ὅλων καὶ ποιητὴν, καὶ κοσμήτορα, καὶ κυβερνήτην, καὶ παντοκράτορα, καὶ παντοδυνάμων, μᾶλλον δὲ αὐτοδυναμίαν, καὶ αὐτοζωὴν, καὶ αὐτοσοφίαν, συναγωνιῶμεν· Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα με ἐγκατέλιπες; καὶ· Πάτερ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ. καὶ· Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἢ· Τίνα ὥραν ἐκεῖνον οἶδεν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ταπεινὰς ἴσαν αὐτοῦ, καὶ ἴσασι τῶν ἱερῶν ἀποστόλων παρ' αὐτοῦ εἰρημένα; τίνι τὴν πεῖναν, καὶ τὴν διψαν, καὶ τὴν ἀσθένειαν; τίνι τὸν κόπον, καὶ τὸν ὕπνον; τίνι τὴν ἀγωνίαν, καὶ τὴν δειλίαν; τίς ὁ τῆς ἀγγελικῆς δεήσεως συμμαχίας; εἰ τοῦ Θεοῦ λόγου ταῦτα, πῶς ἠγνόησεν ἡ σοφία; πῶς σὺ δ' ἂν κληθείη σοφία, ἡ ὅ τε ἀγνοίας ἔχουσα πάθος, πῶς σὺ δ' ἂν ἀληθεύσειε λέγων ἔχειν τὰ τοῦ παθόντος πάντα, τὴν παθοῦς οὐκ ἔχων τὴν γνῶσιν; Μόνος γὰρ, φησὶν, οἶδεν ὁ πατὴρ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. πῶς σὺ δ' ἂν εἰκὼν ἀπαράλλακτος εἴη τοῦ γνησίου, μὴ πάντα ἔχων τὰ γνησίου; εἰ μὲν οὖν ἀληθεύῃ λέγων ἀγνοεῖν, ταῦτ' ἂν ὡς ἐπαληθοῖ τοῖς αὐτοῦ· εἰ δὲ οἶδε πάντα τὴν ἡμέραν, κρύπτειν δὲ βουλόμενος, ἀγνοεῖν λέγει, ὁρᾷς εἰς ποίαν βλασφημίαν χωρεῖ ὁ στενοχωρούμενον· ἢ γὰρ ἀληθὲς ψεύδεται). ἢτις οὐκ εἰκότως ἀλήθεια κληθείη, ἑαυτὴν ἐξουσά ἃ τὸ σύμπαν. εἰ δὲ οὔτε ψεύδεται ἡ ἀλήθεια, οὔτε ὁ Θεὸς λόγος ἀγνοεῖ τὴν ἡμέραν, ἣν αὐτὸς ἐποίησεν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην· ἀλλ' ἔχει τὴν παθοῦς τὴν γνῶσιν, ὡς εἰκὼν ἀπαράλλακτος. οὐκ ἄρα τῆς Θεοῦ λόγου ἡ ἄγνοια, ἀλλὰ τῆς δούλης μορφῆς, τῆς τοσαῦτα κατ' ἐκεῖνο τὸ καιροῦ γνωσκούσης, ὅσα ἡ οἰκοῦσα θεότης ἀπεκάλυψε.

Cui igitur nos, qui ab illis diversa sentimus, & qui ejusdem substantiæ coæternum cum Deo & Patre Filium confitemur, opificem omnium, & factorem, & ordinatorem, & gubernatorem, & arbitrum sapientissimum, & omnipotentem, imo vero ipsam per se virtutem, ipsam vitam, ipsam sapientiam. Cui, inquam, hæc deputemus: *Deus, Deus meus, ob quid me dereliquisti;* & illud: *Pater, si potest fieri, transeat a me calix iste;* & illud: *Pater, salva me ab hora ista;* & illud: *Horam illam nemo scit, nec Filius hominis.* & cætera, quæ humiliter ab ipso dicta sunt, & a sanctis apostolis de ipso conscripta sunt? Cui esuritionem ascribamus? Cui fatigationem & somnum? Cui ignorantiam & timiditatem? Quis est, qui adjutorio eguit angelorum? Si hæc Dei Verbi sunt, quomodo sapientia ignoravit. Vel quomodo sapientia nominatur, quæ ignorantiæ habeat vitium? Vel quomodo verum dixisse videbitur, omnia Patris se habere commemorans, cum non habeat Patris scientiam? *Solus enim, inquit, Pater scit diem illam.* Vel quomodo imago sit simillima genitoris, qui non omnia habeat genitoris? Si non mentitur dicens se ignorare, hæc quis de ipso existimaverit; sin vero novit diem, & occultare volens ignorare se dicit: vides qualis ex hoc blasphemia consequatur; veritas scilicet mentitur. Sed qui veritas vocetur, quæ contrarium habeat veritati? Si non mentitur veritas, neque Deus Verbum ignorat diem, quam ipse disposuit, in qua judicaturus est orbem terrarum, sed habet Patris scientiam, quippe imago simillima. Ergo non Dei Verbi est ignorantia, sed servilis formæ, quæ illo tempore tanta sciebat, quanta inhabitans deitas revelabat. Probat dissentiendas esse voces, &c. Matth. 27. v. 46. Matth. 26. v. 39. Ioan. 12. v. 27. Marc. 13. v. 32. Matth. 24. v. 36.

Et id quoque fere totum, quod paragrapho continetur, relatum est in v. synodo, velut Nestoriano errore, de duobus filiis, infectum, quod advertit Cyrillus.

Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων ἔστιν εἰπεῖν. πῶς γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, ὁ Θεοῦ λόγος εἰ-

Hoc de aliis similibus potest dici: quid enim habet rationis, Dei Verbum di- Et argumentatur dictum illud Christi:

PATER, SI POSSIBILE EST, &c. Matth. 26. v. 39.

cere ad Patrem: *Pater, si potest fieri, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu?* Ex hoc enim rursus irrationabilia multa eveniunt; & primum, discordare Patrem & Filium, & alia velle Patrem, alia Filium. ait enim: *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Deinde ingentem rursus ignorantiam in filio esse videbimus, invenietur enim ignorans dicere: *Si potest fieri, transeat calix.* Hoc autem de Deo Verbo dicere impium est, & blasphemiæ plenum: sciebat enim certissime, qui hujus causa advenit, qui sponte nostram naturam assumpsit, qui se exinanivit, dispensationis mysterii exitum, propter quem sanctis prædicabat apo-

Matth. 20. v. 1. stolis: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & Filius hominis tradetur in manus gentium, & flagellabitur, & crucifigetur, & tertia die resurget.* Qui igitur hæc pronuntiavit, & qui Petrum objurgavit deprecantem ne fieret, quomodo deprecatus esset ne fieret, si plane sciebat omne futurum? Quomodo autem non sit absurdum, Abraham quidem ante multa sæcula vidisse diem ipsius, & gratulatum esse; & Isaiam item præcantasse salutares passiones, & Jeremiam, & Danielem, & Zachariam, & omnem Prophetarum chorum; ipsum vero & ignorare, & liberationem poscere, & deprecari id, quod saluti mundi fuerat profuturum? Ergo non Dei Verbi ista sunt verba, sed servi formæ, quæ pavebat mortem, quia nondum mors fuerat resoluta; sed Deus Verbum hæc dicere concessit, dans locum timiditati, vt appareret geniti natura, & ne δόκημα & φαντασίαν, id quod ex Abraham & David factum est, exi-

* Manichæos stimemus, ob profanos * hæreticos, quorum factio talem blasphemiam peperit.

Ergo ea, quæ divine dicta, vel facta, sunt, Deo Verbo ascribamus; quæ vero humiliter dicta sunt, servi formæ aptemus, ne Arii & Eunomii blasphemias æmulemur.

πῆν πρὸς τ̃ πατέρα· Πάτερ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ὃ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλεῖον οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. πολλὰ γὰρ ἀτοπα πάλιν συμβαίνει τὰ ἄτοπα· ἔτερον μὲν, ὃ διχοῦν τ̃ πατέρα, καὶ τ̃ υἱὸν, καὶ ἕτερα μὲν βούλεσθαι τ̃ πατέρα, ἕτερα δὲ τ̃ υἱόν. ἔφη γάρ· Πλὴν, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ· * ὅπερ πολλὴν αὖθις ἄγνοιαν ἐν τῷ υἱῷ θεωρήσομεν· εὑρεθήσει γὰρ ἀγνοῶν· Εἰ δυνατὸν, ἢ μὴ, παρελθέτω ὃ ποτήριον. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ Θεοῦ λόγου λέγειν, δυσεβές, καὶ βλασφημίας γέμον· ἤδη γὰρ ἀκριβῶς, ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο προσλαβόμενος, ὁ ἑκὼν τ̃ ἡμετέραν φύσιν ἀναλαβὼν, ὁ ἑαυτὸν κενώσας, τὸν τ̃ τῆς οἰκονομίας μυστηρίου ὃ τέλος, * δι' οὗ ἐν τοῖς ἱεροῖς προεγύλεγεν ἀποστόλοις· Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τ̃ ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς χεῖρας ἐθνῶν, εἰς τὸ ἐμπαῖξαι αὐτὸν, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι, καὶ τ̃ τρίτ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. ὁ τοίνυν ταῦτα προκηρύξας, καὶ παρ' ἑτέρου ἐπιτιμήσας ἀπαξαιτούμενος θ̃ γενέσθαι, πῶς ἀπαξιοῖ μὴ γενέσθαι, ὡς σαφῶς οἶδε πᾶν θ̃ ἐσόμενον; πῶς δ' οὐκ ἄτοπον, Ἀβραὰμ μὲν πρὸ πολλῶν αἰώνων ἰδεῖν τ̃ ἡμέραν αὐτ̃, καὶ χαρῆναι, καὶ Ἡσαΐαν ὡσαύτως προευτάσασθαι αὐτ̃ τὰ σωτήρια πάθη, καὶ Ἱερεμίαν, καὶ Δανιὴλ, καὶ Ζαχαρίαν, καὶ πᾶσαν τ̃ προφητῶν χορὸν· αὐτὸν δ' ἀγνοεῖν, καὶ ἀπαλλαγὴν αἰτεῖν, καὶ ἀπαξιοῦν, ὃ, ἃ ὅτι σωτηρία τ̃ οἰκουμένης ἔμελλεν ἔσεσθαι; οὐκοῦν οὐ τ̃ Θεοῦ λόγου ταῦτα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τ̃ δούλου μορφῆς τ̃ δειλιώσης τ̃ θανάτου, ἀφ' ὃ μή πω λυθεῖσα τ̃ θανάτου· * ἢ οὓς * ? λόγους ταῦτα εἰπεῖν συνεχώρησε, χώραν δεδωκὼς τ̃ δειλίᾳ, ἵνα φανῇ τ̃ τεχθέντος ἡ φύσις, καὶ μὴ δόκησιν, ἢ φαντασίαν τ̃ ἐξ Ἀβραὰμ, καὶ Δαβὶδ καταλάβωμεν· ὃ τ̃ δυσεβοῦς αἱρετικ̃ ἡ συμμοιρία παθοῦσα, τοιοῦτον τ̃ βλασφημίαν ἐλόχευσεν.

Οὐκοιοῦν τὰ μὲ θεοπρεπῶς εἰρημένα καὶ πεπραγμένα, τ̃ Θεῷ λόγῳ προσάπτωμεν· τὰ δὲ ταπεινὰς εἰρημένα, καὶ πεπραγμένα, δούλ μορφῇ προσαρμόσωμεν· ἵνα μὴ τ̃ Ἀρείου, καὶ Εὐνομίου βλασφημίαν νοσῶμεν.

Responsio orthodoxi.

Απολογία Κυρίλλου.

Queritur Cyrillus calumniam sibi fieri.

NONNE multo melius, quæso, fuerat ipsum, vim perscrutari dictorum, ab odio & præjudicio liberum animum retinentem? Verum id minime agere dignatur; omnia enim ad suum convertit arbitrium, & ait: *Cognata & hæc*

Καὶ πῶς οὐκ ἄμεινον, ὦ τᾶν, πρὸ τ̃ εἰρημένων βασανίσαι δυνάμει, μίσους τε, καὶ προκαταλήψεως ἐλευθέραν ἔχοντα τὴν διάνοιαν; ἀλλ' ἤκιστα μὲν τοῦτο δρᾶν ἀξιοῖ· τὰ ἑαυτ̃ γὰρ πάλιν ὅλα ἀφ' ἑαυτ̃ δέχεται, καὶ δή φησι· Συγγενῆ καὶ ταῦτα

ταῦτα τῆς ἡδη διαλεξεῖσι· βλέπ᾽ γὰρ, ὡς κεφάσιος γεγυμνῶσης, μηδεμίαν εἶναι λόγων διαφορὰν, τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις, ἢ τοῖς ἀποστολικοῖς συγγράμμασιν ἐκπεμπόντων· καὶ ταῦτα πολεμεῖν ἵστως Ἀρείῳ, καὶ Εὐνομίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς αἱρεσιαρχαις σεμνυνόμενος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ συγκεχύσθαι λέγειν ἀλλήλαις τὰς φύσεις, φυρμόν τε, καὶ σύγχυσιν ὑπομένειν καὶ ἔμπαλιν, ὅσον καὶ αὐτὸς τοῦ δικαίζειν ὀρθῶς.

haec supradictis: vultenim, tanquam commixtione facta, nullam esse verborum differentiam, quae in sanctis evangeliis vel apostolicis dictis conscripta sunt; cum praesertim Ario, & Eunomio, & caeteris haereseon auctoribus hostem se esse glorietur. Et haec quidem ille: verum tantum abest, vt ego dicam naturas inter se fuisse confusas, & confusionem, commixtionem, ac conversionem suscepisse, quantum abest, vt ille recta sentiat.

Αλλ᾽ οὐδὲ λόγων διαφορὰν ἀνηρήκαμεν· ἴσμεν γὰρ, ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν γεγόνασι θεοπρεπῶς, οἱ δὲ ἀνθρωπίνως, καὶ οἱ μὲν τῇ ὑπερτάτῃ πρέπουσι δόξῃ· οἱ δὲ ἔσισι τοῖς τῆ κενώσεως μέτροις ἁρμοδιώτεροι. χρῶναι δὲ φαμὲν αὐτοῖς, οὐ πεφυσιωμένοις δυσὶν ἀλλήλων εἰσάπαν διηρημένοις ἀποκέκλεσθαι δεῖν· εἰ γάρ ὅστιν εἷς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, μία τε πίστις ἡ εἰς αὐτὸν, καὶ ἓν τὸ βάπτισμα, ἓν ἔσται πρόσωπον αὐτῷ καὶ πεφυσιωμένον ὡς ἑνός. καὶ εἴπερ ὅστιν ὁ αὐτὸς Θεὸς τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπος, ἁρμόσοιεν ἂν αὐτῷ, καὶ δίχα μέμψεως πάντος, θεοπρεπῶς τε ὁμοῦ, καὶ μᾶλλον καὶ ἀνθρωπίνως ποιεῖσθαι τοὺς λόγους· οὔτε τῆς θείας αὐτοῦ, καὶ ἀπορρήτου φύσεως μειουμένης κατὰ μηδαμῶς ὅλως τῆς τοῦ παντὸς ὑποχῆς, ἀφ᾽ οὗ τὸ καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρώπινος· οὔτε μὴν ἀπισουμένης τῆς οἰκονομίας τοῦ μὴ ἔχειν, ὅτῳ μὴ τῶν ἴσων Θεὸς, καὶ ἀνθρωπος καθ᾽ ἡμᾶς ἡγεῖσθαι κηρύττεται.

Sed neque verborum quidem differentiam sustulimus: scimus enim, haec quidem divine facta esse, haec vero humane; & quod haec excellentissimae conveniant gloriae, haec sint exinanitatis aptiora mensuraе. Oportere autem asserimus, ea personis duabus a se penitus divisis non deputari: nam si est *vnus Dominus noster* JESUS CHRISTUS, *una fides in ipsum, & vnum baptisma*, vna erit & vnius ipsius recte persona. Et si erit ipse Deus simul & homo, decet ipsum certe & divine simul facere & humane sermones; cum neque inde divina ipsius arcanaque natura vlla ex particula fiat majestate Patris inferior; & illa dispensatio cum carne credenda sit, quod cum sit Deus, homo etiam juxta nos factus dicatur.

Se non tollere differentiam vocum.

Ephes. 4. v. 5.

Πάντα τοίνυν ὅσα τῆς ἑνὸς Χριστοῦ, τά τε θεοπρεπῆ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα. εἰ μὲν γὰρ οὐ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, μὴ λαλείτω καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρώπινως. εἰ δ᾽ ἀληθὲς, ὅτι πεφυκόσιος ἡμῖν μετεσχεν αἵματος, καὶ σαρκὸς, καὶ ὡμοιώθη κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς, ἡμῖν δηλονότι· τί δ᾽ οἰκονομίας ὑστερεῖ ἀνοπτότατος ἀφοσούσιοι, φωνῆς ἀνθρωπίνης ὄχ᾽ ἀνεχόμενοι, καὶ ὃ ἐν λόγοις σμικροπρεπεῖς ἀφ᾽ ἧ οἰκονομίαν, ὡς ἑτέρῳ κατ᾽ ἰδίαν ἰῶν, τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, καθάπερ αὐτοί φασιν, ἀναλήψεσθαι σπουδάζοντες;

Omnia igitur vnius Christi sunt, divina atque humana: nam si non factum est homo Dei Patris Verbum, non juxta nos sane loquatur humane; sin autem verum est, ipsum similiter ac nos communicasse sanguini & carni, assimilans se per omnia fratribus, nobis scilicet; quare dispensationis rectissimam rationem stultissime reprehendunt, qui vocem non patiuntur humanam, quique sermonis, propter dispensationem factam, humilitatem, tanquam alii seorsum Filio, servi formae, vt ipsi ajunt, deputare festinant?

Imo ab adversariis tolli mysterium Incarnationis.

Ἀσεμνότατον δὲ πάντελῶς, καὶ σκηπτέον μὲν δικαίως τὰς τῶν αἱρετικῶν δυσκρασίας, εἶτα τῆς ὀρθῆς πίστεως τὴν παράδοσιν ἀποκομίζειν αὐτοῖς ἔξω τοῦ κανόνος λόγου. ἄμεινον δὲ φαίην ἂν, καὶ πολὺ λίαν εὐμαθέστερον, τὰς ἀνθρωπίνας ἀναπλῆν φωνὰς, οὐχ ἑτέρῳ προσώπῳ μᾶλλον, καὶ μᾶλλον τε ἰδικῶς, καὶ κατὰ μέρος ἰῶν, τῇ τοῦ δούλου μορφῇ, καθὰ λέγειν ἔθος αὐτοῖς· προσνέμειν δὲ μᾶλλον τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ μέτροις.

Ineptum est autem, eos haereticorum quidem malignitatem horrere se dicere; rectae autem fidei traditionem nolle sectari: praestabilius autem sit, & multo doctius, voces humanas aptare, non alii personae, quae intelligatur seorsum Filius, & servi formae, sicut ipsi dicere consueverunt; sed magis humanitatis ipsius deputare mensuraе:

Et introduci duos filios.

decuerat enim, cum esset Deus simul & homo, per vtrosque eum procedere sermones.

Quod probat ipsis Theodoreti verbis.

Admiror autem, quod simulet quidem ipse quoque, confiteri, quod sit vnus Christus, idem scilicet Deus simul & homo; deinde tanquam in oblivionem delapsus eorum, quæ recte habere arbitratus est, vnum dividat rursus in duo. Ponit enim Salvatoris vocem dicentis:

Marc. 13. *v.* 32. *De die autem aut hora illa nemo scit, nec angeli cælorum, nec Filius, nisi Pater.* Deinde sapientiam esse affirmans Dei Patris Verbum, & omnia futura præscire, adjicit & ait: *Non ergo Dei Verbi ignorantia, sed servi formæ, quæ tanta eo tempore sciebat; hæc & de aliis similibus dici possunt.* Ergo si non mendaciter dicis vnum Christum, & Deum Filium, eumdem Deum simul & hominem: quare dividis, & duos dicere Filios non erubescis, nisi forte non videantur duo esse omnino, is qui habeat scientiam præfinitam, & is qui omnia sciat, & qui particularem accipiat revelationem, & qui sit perfectus sapientia, & tanta cognoscat, quanta etiam Pater?

Quomodo Christus scit, & nescit diem judicii.

Si autem est vnus & idem, propter adunationis verissimæ rationem, & non alius & alius divise & separatim, ipsius est omnino scire, & videri nescire. Ergo scit quidem divine, vtpote sapientia Patris. Sed quoniam insciræ humanitatis mensuram subit dispensatorie, & hoc quoque cum aliis familiare facit; quamvis, sicut nuper diximus, nihil prorsus ignoret, sed sciat cuncta cum Patre.

Cur dicitur esurisse, &c.

Quam igitur ob causam esurisse dicitur, & fatigatus esse ex itinere, cum sit vita & vivificus, vtpote Deus, & cum sit ipse *panis vivus, qui de cælo descendit, & vitam dans mundo*, & ipse

Ioan. 6. *v.* 51

Psal. 23 *v.* 10.

sit idem *virtutum Dominus?* Scilicet vt factus fuisse homo vere credatur, familiaria putat humana, nunquam naturæ suæ bonis excedens; sed ea immota retinens, in quibus erat semper, & est, & erit.

Theodoretus arguitur, quasi dicat Christum esse prophetam.

Qui vero revelationem datam esse commemorat servi formæ a Deo inhabitante, & eam præfinitam, Prophetam nobis ostendit Emmanuel, & hominem Θεοφόρον, & aliud nihil.

ἔδει γάρ, ὅτε Θεὸν ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπον, δι' ἀμφοῖν ἰέναι τοὺς λόγους.

Θαυμάζω δέ, ὅπως ὑποκρίνεται μὲν καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖν, ὅτιπερ εἷς ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὁ αὐτὸς δηλονότι Θεὸς ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπος· εἶτα λήθῃ δὲ ὥσπερ ὑπενεχθεὶς, ὧν δὴ ἔχειν ὑπείληφε, διίστησι πάλιν εἰς δύο τὸ ἕνα· παραπλήσια μὲν τῷ θρῆνος φωνὴν λέγοντος· Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῆς ὥρας, οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ. εἶτα Σοφίαν εἶναι λαβεῖν ἀξιώσας τοῦ Θεοῦ φωνῶντα λόγου, πάντα τε εἰδέναι τὰ ἐσόμενα, παρεσπάσθη, καὶ φησιν· Οὐκ ἄρα τοῦ Θεοῦ λόγου ἡ ἄγνοια, ἀλλὰ τοῦ δούλου μορφῆς, τοσαῦτα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γινώσκούσης, ὅσα ἡ οἰκήσασα ἀνθρώπου ἀπεκάλυψε. Ταῦτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων * ὁμοίως ἐστὶν εἰπεῖν. Σέκουῶ, εἰ μὴ ψεύδη λέγων ἕνα κύριον, καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεόν τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπον, ἀλλ' ὅπου διαιρεῖς, καὶ δύο λέγων υἱοὺς, σὺκ ἐρυθριᾷς; ἢ οὐχὶ δύο που πάντως εἶεν ἄν, εἴπερ ἐστὶν οὐχ ὁ αὐτὸς τοῦ μεμερισμένως ἔχοντι γνῶσιν ὁ πάντα εἰδώς, καὶ τοῦ μερικὴν διχορρυῆ τὴν ἀποκάλυψιν ὁ τέλειος ἐν σοφίᾳ, καὶ τοσαῦτα γινώσκων, ὅσα καὶ ὁ πατήρ.

* ὁμοίως

Καὶ εἴπερ ἐστὶν εἷς τε, καὶ ὁ αὐτὸς, διὰ δὴ τὴν ἀληθοῦς ἑνώσεως ἀκρίβειαν, καὶ οὐχ ἕτερος, καὶ ἕτερος διηρημένως τε, καὶ μεμερισμένος, αὐτὸ πάντως ἔσται καὶ τὸ εἰδέναι, καὶ μὴν τοι καὶ τὸ μὴ εἰδέναι δεκτέον. Σέκουῶ οἶδε μὲν καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς, ὡς σοφία τοῦ πατρός. ὅπῃ δὲ τῆς ἀγνοούσης ἀνθρωπότητος ὑπεύδυ μέτεστιν, οἰκονομικῶς οἰκειοῦται καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων· κἂν τοι, καθάπερ ἔφημεν ἀρτίως, ἀγνοικὸς οὐδὲν, ἀλλ' εἰδὼς ἅπαντα μετὰ τοῦ πατρός.

Ἐπεὶ δὲ πόθεν αἰτίαν πεινῆσαι λέγεται, καὶ καμεῖν ἐξ ὁδοιπορίας, καίτοι ζωὴ, καὶ ζωοποιὸς ὑπάρχων ὡς Θεὸς, καὶ αὐτὸς ὢν ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ὢν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ, καὶ αὐτὸς ὢν ὁμοίως τῶν δυναμέων κύριος; ἀλλ' ἵνα πιστεύσωμεν μετ' ἀληθείας ἡμόλυβδος ἄνθρωπος, οἰκειοῦται τὰ ἀνθρώπινα, τοῖς τε ἰδίαις φύσεως ἀγαθοῖς ἐμφιλοχωρῶν, καὶ ἀκλονήτως ἔχων τὰ ἐν οἷς ἰσῶ ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται ἀναπόδραστος.

Ὁ γε μὴν ἀποκάλυψιν λέγων δεδόσθαι τῇ τοῦ δούλου μορφῇ πρὸς τοῦ ἐνοικήσαντος Θεοῦ, καὶ τούτῳ μεμετρημένῳ, προφήτην ἡμῖν ἀποφαίνει τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ θεοφόρον ἄνθρωπον, καὶ ἕτερον οὐδέν.

Αλλὰ γὰρ οἴεταί τι ὁ Θρὼν, καὶ ἀναντιῤῥήτον εἶπεῖν· Εἰ γὰρ ὁ τῆς Θεοῦ λόγος, φησὶν, ὁ κεκραγὼς ὅτι· Πάτερ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πρέπον μὲν δίκαιος πρὸς τὸν πατέρα· πῶς γὰρ οὐκ ὀρθῶς ὁ πιὼν τὸ ποτήριον, κἂν τι, φησὶν, σὰρξ ἀνθρωπικὸν, ὅπερ τῷ κόσμῳ σωτήριον ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ παθεῖν αὐτὸν. σὰρκα μὲν οὖν εἶχεν, φησὶν, αἱ τοιαῦτα τοῦ Θεοῦ λόγου φωναὶ ἀνατρέπουσι) τίνων ἂν πρὸς γε ἡμᾶς ὁ τοῖς οὕτω κακοδάκλοις ἐπιχειρῶν λογισμοῖς. σκοπῶ ἐπειδὴ σοι δοκεῖ τὸν μὲν Θεοῦ λόγου τὰς τοιαύτας φωνὰς ἀποσοβεῖσθαι δεῖν, μόνῃ δὲ αὐτὰς ἀνάπτειν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ· ἆρ' οὐκ εἰς δύο πάλιν υἱοὺς καταδιαιρεῖς τὸ ἕνα, καί τινι τοῦτο τῶν οὐ φρονούντων ἀσυμφανές; ἐρεῖ γὰρ ἴσως τις, τοῖς ἰδίοις, ὡς ἔοικε, ἐπάλληλος λογισμοῖς, ὅτι δὲ ἀπαθὲς, καὶ λόγον πέρα τοῦ πρέποντος, ὃ παθεῖν ἔμελλε τὸ παθὸς τοῦ τοῦ δούλου μορφῶν, καὶ διανοοῦσθαι ὀφεῖλε πρὸς τὸ πατέρα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἢ τὰ συνοικήσαντα λόγον· ἤδει γὰρ, οἶμαι, ὃ παθὸς πρὸς σωτηρίαν ἔσεσθαι τοῖς ὑπ' οὐρανὸν, καὶ ζωῆς πρόξενον τοῖς θανάτῳ νενικημένοις. ἔδει δὴ οὖν ὀφεῖσθαι, φησὶ, καὶ δηλίας ἀμείνων, καὶ τοῖς θείοις νόμασιν ἀκολουθεῖν ἑτοιμότερος. ἆρ' οὖν σὺν αἰσθάνῃ περιφυσικῶς εἰκῇ; τίς ἡ τοσαύτη τῶν ἐννοιῶν χυδαιότης;

Verum callidum aliquid se dicere & inexpugnabile arbitratur: *Nam si Dei Verbum*, inquit, *est quod exclamavit*, PATER SI POTEST FIERI, TRANSEAT A ME CALIX ISTE. *Primum quidem a Patre discordat, nec recte recusat bibere calicem; cum sciat*, inquit, *quod mundo salutaris futura fuerat passio: igitur non sunt*, inquit, *Dei Verbi tales voces.* Audiat igitur contra super hoc quoque a nobis, qui tam infirmis rationibus nutat & titubat. Ergo quoniam tibi videntur tales voces a Deo Verbo removeri debere, & soli deputari formæ servili, nonne in duos filios vnum dividis, & cui hoc sapientium videtur obscurum? Dixerit enim fortasse aliquis, tuas sequens rationes, quod nec verisimile sit, nec rationabile, recusare passionem servi formam, & discordare a Patre, & ab eo, quod inhabitaverat, Verbo, cum sciret passionem salutarem mundo futuram, & vitæ causam illis, qui fuerant morte devicti. Oportebat ergo, inquit, ipsam videri timiditate superiorem, & divinis imperiis obtemperantem. Nonne igitur te sentis frustra garrire? Unde hæc sententiarum vulgaris inventio? Solvitur objectio petita ex verbis Christi: *Pater, si possibile est, &c.* Matth. 26. v. 39.

Ἐγὼ γὰρ, ὅτι μὲν σμικρὰ τοῦ σὺν Θεοῦ φιλῶ πάντα λόγῳ πάντα ὅσα τὰ θεῖα πάθη, φαίην ἂν ἔχειν δίκα παθητός· ζητοῦ δὲ τὸ κένωσιν, τίνος ἂν γένοιτο, καὶ τίς ὁ τοῦτο παθεῖν ἐκουσίως; εἰ μὲν γὰρ, ὡς αὐτοί φασιν, ἡ τοῦ δούλου μορφὴ, ἅτε ὁ σὺν σπέρματι τοῦ Δαβὶδ ἦ· πῶς, ἢ ἵνα κεκένωται εἶπον, εἰ προσελήφθη τοῦ Θεοῦ; εἰ δ' αὐτὸς ὁ σὺν μορφῇ, καὶ ἰσότητι τοῦ Θεοῦ, καὶ παῦε σὺν ἀρχὴν λόγε, ἑαυτὸν κενώσας λέγε), πῶς δὴ πάλιν, ἢ ἵνα κεκένωκε) εἶπον ἐκουσίως, εἰ προσεδεῖτο τὸ κένωσιν; κένωσις δὲ τῷ Θεῷ λόγῳ, παθεῖν σὰρκα εἰδότι τὸ ὑπὲρ ἡμῶν, ὃ δράσαι τι, καὶ εἰπεῖν τοῦ ἀνθρώπινον, ἀφ' ὧν πρὸς ἕνωσιν οἰκονομικὴν.

Ergo, quod omnia quidem humana Deo Verbo parvula & exigua videantur, sane confiteor; sed requiro, exinanitas cujus facta esse intelligatur, & quis volens eam sustinuerit. Nam si, vt ipsi aiunt, servi forma, sive id quod erat ex semine David; quomodo & qua ratione exinanitum sit, cum a Deo assumptum sit? Si vero ipsum Verbum, quod erat in forma & æqualitate Dei & Patris, exinanisse se dicitur; quomodo rursus vel qua ratione exinanitum sit, si recusset exinanitatem? Exinanitas autem Dei Verbi, quod nescit pati conversionem, est agere aliquid vel dicere humanorum, propter conventionem dispensatoriam carnis. Et vrgetur contra Theodoretum ratio sumpta ex eo, quod *exinanivit semetipsum*, &c.

Ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ σὺν ἑνὸς ἔστιν αὐτὸς ὁ τῆς μυστηρίου λόγους τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀδικήσει ἄνθρωπος; μεμένηκε γὰρ ὃ ἦν ὁ σὺν ἀνθρωπότητι καθηγμένος, ἀφ' ὧν τὸ κόσμου σωτηρίαν, καὶ ζωὴν. σκοπῶ οὐ προσώποις δυσὶν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ Χριστῷ, καὶ υἱῷ, καὶ Θεῷ, ταῖς τε εὐαγγελικαῖς, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἀναθησόμεθα φωνὰς, ὅτε τὴν θείαν τοῦ κυρίου καταμυκρυνοῦντες φύσιν τε, καὶ δόξαν ἀφ' ὧν ἀνθρώπινα, οὔτε μεῖζον ἐνοούμενοι τὴν οἰκονομίαν· ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ λόγου

Uni Christo omnia, sive divina, sive humana tribuuntur.

Sed etsi factus sit homo, nullo tamen modo naturam ejus mysterii violat ratio: mansit enim id quod erat, etiamsi ad humanitatem, propter mundi salutem, vitamque descenderit. Igitur non personis duabus, sed vni Christo, filioque & Deo, evangelicas ac sanctorum Apostolorum deputabimus voces; neque divinam ipsius naturam, & gloriam minorem facientes, propter humanam, nec dispensationem abnuentes; sed ipsius Verbi

ἐναν θρωπον propter nos factam esse credentes.

ἡμέθα πιστεύοντες τὸν δι' ἡμᾶς ἐναν θρωπησιν.

Anathematismus quintus.

Si quis dicere audeat, Christum esse hominem θεοφόρον, ac non magis vere Deum, vtpote vnum filium per naturam, eo quod Verbum factum sit caro, & communicarit similiter ac nos carni & sanguini; anathema sit.

Ἀναθεματισμὸς ε'.

Εἴτις τολμᾷ λέγειν θεοφόρον ἄνθρωπον τὸ Χριστόν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν, ὡς υἱὸν ἕνα, τῇ φύσει, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ κεκοινώνηκε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος, τῆς σαρκός· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio haretici.

Theodoretus calumniatur Cyrillo, quasi dicat Verbum in carnem fuisse conversum.

Communicasse quidem similiter ac nos, sanguini & carni, & animæ immortali Deum Verbum, eo quod hæc ipsi sint adunata, confitemur. Carnem vero Deum Verbum conversione factum esse, non dicimus; sed illos etiam, qui id dicunt, impietatis arguimus. Quam autem contrarium id sit jam ante dictis, videre licet: nam si Verbum in carnem conversum est, non communicavit certe carni & sanguini; sin autem carni & sanguini communicavit, quasi alius præter hæc, communicavit: si vero caro aliud est præter ipsum, non est ipsum in carnem conversum. Ergo nomine communicationis vtentes, vt vnum quidem Filium adoramus, & eum, qui assumpsit, & eum, qui assumptus est; differentiam tamen cognoscimus naturarum.

Θεοδωρήτου ἀναθεμα.

Κεκοινωνηκέναι ἡμῖν παραπλησίως αἵματος, καὶ σαρκὸς, καὶ ψυχῆς ἀθανάτου τὸν Θεὸν λόγον, διὰ τὴν ἕνωσιν τὴν πρὸς ταῦτα φαμὲν· σάρκα δὲ τὸν Θεὸν λόγον γεγονέναι οὐ φαμέν, οὐ μόνον οὐ λέγομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λέγοντας ἀσεβείας γραφόμεθα. ἐναντίον δὲ τοῦτο καὶ αὐτοῖς τοῖς εἰρημένοις ἐστὶν ἰδεῖν· εἰ μὲν γὰρ ἐτράπη ὁ λόγος εἰς σάρκα, οὐ κεκοινώνηκεν ἡμῖν σαρκὸς καὶ αἵματος· εἰ δὲ σαρκὸς καὶ αἵματος κεκοινώνηκεν, ὡς ἄλλος παρὰ ταῦτα κεκοινώνηκεν. εἰ δὲ ἄλλο τι παρ' αὐτὸν ἡ σὰρξ, σὺν αὐτὸς ἐτράπη εἰς σάρκα. σύνοιδε δὲ τῆς κοινωνίας ὀνόματι χρώμενοι, ὡς ἕνα μὲν υἱὸν προσκυνοῦμεν τὸν λαβόντα, καὶ τὸν ληφθέντα· τὴν δὲ φύσεων τὴν διαφορὰν γνωρίζομεν.

Explicat quo sensu putet Christum dici posse hominem θεοφόρον.

Θεοφόρον autem, id est, deiferum, dicere, vt a multis sanctis Patribus dictus est, non recusamus: quorum vnus magnus ille Basilius, in oratione ad Amphilochium de sancto Spiritu, hoc est vsus nomine, & in interpretatione psalmi quinquagesimi noni. Vocamus autem θεοφόρον, non vt particularem nescio quam divinam gratiam accipientem, sed vt omnem habentem adunatam Filii deitatem; hoc enim explanans beatus Paulus dicebat: *Videte, ne quis nos seducat, propter philosophiam & inanem gloriam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum; quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.*

Coloss. 2. v. 8.

Καὶ τὸν θεοφόρον δὲ ἄνθρωπον, ὡς πολλοῖς τῶν ἁγίων πατέρων εἰρημένον, οὐ παραιτούμεθα· ὧν εἷς ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ, τούτῳ κεχρημένος τῷ ὀνόματι, καὶ ἐν τῇ τοῦ πεντηκοστοῦ ψαλμοῦ ἑρμηνείᾳ. καλοῦμεν δὲ θεοφόρον ἄνθρωπον, οὐχ ὡς μερικήν τινα θείαν χάριν δεξάμενον, ἀλλ' ὡς πᾶσαν τὴν θεότητα τοῦ υἱοῦ τὴν οἰκείαν ἔχοντα τοῦτο γὰρ ὁ μακάριος ἑρμηνεύων ἔλεγε Παῦλος· Βλέπετε, μή τις ἔσται ὁ συλαγωγῶν ὑμᾶς διὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν· ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς.

Responsio orthodoxi.

Explicat Cyrillus, cur & qua ratione rejiciat nomen θεοφόρου.

Hic quoque vanas eum fabulas exercere nullus est labor ostendere; asserimus enim, a nullo oportere θεοφόρον hominem nominari Christum, ne juxta vnum aliquem intelligatur fuisse sanctorum; sed Deum magis verum hominem factum, & incarnatum Dei Verbum.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Κἀνταῦθα δὲ πάλιν εἰκαιομυθοῦσι δύσκολον, χαλεπὸν οὐδέν. φαμὲν γὰρ ἡμᾶς δεῖν μὴ χρῆσθαι πρός τινος θεοφόρον ἄνθρωπον ὀνομάζειν τὸν Χριστόν, ἵνα μὴ καθ' ἕνα τῶν ἁγίων νοοῖτο, Θεὸν δὲ μᾶλλον ἀληθινὸν ἐνανθρωπήσαντα, καὶ σεσαρκωμένον τοῦ Θεοῦ λόγον.

Ἐπιπλήττῃ δὲ πάλιν οὗτοσὶ τοῖς ὀρθῶς εἰρημένοις, καὶ ποικίλως περαίνεται, καὶ ψευδηγορῇ, φησὶ γὰρ. ἡμᾶς εἰς πλὴν τ̃ σαρκὸς φύσιν μεταβεβλῆσθαι λέγειν τ̃ θ̃ Θεοῦ λόγον, καὶ λογισμοὺς ἀμυδροὺς, δι' ὧν ἀποφαίνειν ἐπιχειροῦμεν, ὡς οὐκ αὖ εἴη ἀπρεπὲς ὁ τ̃ Θεοῦ λόγος. ὃ γὴ δὴ πολλάκις ἔφην, τοῦτο καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἐρῶ· οὐδενὸς εἰς σάρκα τ̃ ἐκ τοῦ γῆς μεταπεποιημένης λέγοντος τ̃ θείαν τε, καὶ ἀκήρατον θ̃ λόγου φύσιν, ἀπρεπὲς ἂν ἀπάντων ὁμολογουμένων αὐτῷ. παύσασθε πόνους ματαίους ματαιοῦντες κενοὺς, εἰς γε δ' χρεὼν πληροφορῆναι τοὺς οὐδαμῶς ἠπατημένους, ὅτι καὶ ἄτρεπτος καὶ φύσιν, καὶ ἀναλλοίωτός ἐστιν ὁ Θεὸς λόγος. τίς γὰρ οὕτως ἀπόπληκτος, ἢ παράφρων ἐστὶν, ὡς τὰ οὕτως αἰσχρὰ, καὶ αὐτοῖς ἅγια τοῖς ἀνοήτοις ἀπόβλητα. φρονεῖν θέλειν, καὶ λέγειν;

Increpat autem iterum, quæ recte sunt dicta, & fallit modis variis, atque mentitur. Ait, dicere nos, in naturam carnis Dei Verbum fuisse conversum, & eruit rationes ex alto, per quas probare contendit, Dei Verbum non esse vertibile. Quod vero sæpius dixi, dicam nunc quoque necessario, cum nemo sit, qui in carnem terrenam, divinam immortalemque Verbi naturam conversam fuisse dicat; sed inconvertibilem eam omnes confiteantur. Parcite jam inanes labores impendere, vt eis, qui in nullo decepti sunt, possitis ostendere, quod & invertibile sit per naturam, & incommutabile Dei Verbum. Quis enim adeo stupidus, vel mente captus est, qui tam dedecorosa, & ipsis forte etiam insipientibus abominanda, sentire velit & dicere? Diluit calumniam, de Verbo in carnem conversio.

Καταπέπληγμαι δ', ὅτι καίτοι ἀμφιβεβαιούμενος πανταχῆ Θεὸν εἶναι τ̃ Ἐμμανουὴλ, προφητικὸν αὐτῷ μέτρον ἐκνενεμηκὼς ἐν τούτοις διείρκε)· αὐτόπτου γὰρ εἶ) φησι θεοφόρον αὐτὸν, ἵν' ὁρᾶτο καθ' ἡμᾶς, τοῖς ἐναυλον ἔχουσιν ἀφ' τ̃ ἁγίου πνεύματος τ̃ τ̃ ὅλων Θεόν· κατοικεῖ γὰρ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ ἐσμὲν ναοὶ Θεοῦ ζῶντος. ἔστι δ' οὐ τοιοῦτον αὐθρωπον εἰπεῖν γενέσθαι τ̃ λόγον, καὶ Θεὸν ἐν ἀνθρώπῳ κατοικῆσαι νομίζειν. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐμφυὲς ἡ τ̃ μακαρίου Παύλου φωνὴ, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε κατοικῆσαι πᾶν τὸ πλήρωμα τ̃ θεότητος σωματικῶς, τοῦτ' ἔστιν, οὐ σχετικῶς· ἀλλ' ἕτερον ἕνα φησὶν εἶναι Θεὸν τ̃ πατέρα, καὶ ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ τὰ πάντα. Ec arguit Theodoretum contradictionis.

Ego vero vehementer admiror, quod cum vbique affirmet, Deum esse Emmanuel, Prophetæ ei mensuram in his tribuisse convincatur: ait enim, ipsum esse hominem θεοφόρον, vt videatur esse juxta nos, qui habemus inhabitantem Deum in nobis per sanctum Spiritum: inhabitat enim in cordibus nostris, & sumus templa Dei. Minime vero tantumdem est, dicere Verbum factum esse hominem, ac Deum in homine inhabitare; nam licet vera sit beati Pauli vox: *Quoniam in ipso complacuit inhabitare omnem plenitudinem divinitatis corporaliter*, id est, non χαριτικῶς; attamen vnum ait esse Patrem, & vnum Dominum Jesum Christum, per quem omnia. *Coloss. 2. v. 8.*

Φαίη δ' ἄν τις, ἐν ἀνθρώπῳ κατοικῆσαι τὸ πλήρωμα αὐτὸ, καὶ γεγράπται περὶ ἡμῶν· Τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας· ἐξ ὧν ἐσμὲν καὶ θ̃ αὐτὸ πηλοῦ ἐσμὲν. ἀλλ' οὖν ἓν εἶναι νοῆται, καὶ ἔστι χ̃ σωζόμενον ἄνθρωπος ἀπό τε σαρκὸς, ἐν ᾧ οἰκεῖ αὐτῇ κατοικούσης ψυχῆς νοερᾶς. τί γὰρ νῦν ἀμφικυκῶ οὐ παύομαι τ̃ ὀρθόν τε, καὶ ἀδιάστροφον τ̃ πίστεως λόγον; ποτὲ μὲν γὰρ ἕνα φησὶ Χριστὸν, καὶ υἱὸν, καὶ κύριον, τ̃ αὐτὸν Θεόν τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπον· ποτὲ δὲ τοῖς τ̃ θεοφόρων εἰσῆσι μέτροις, θεοφόρον ἀνθρωπον ὀνομάζων αὐτόν. ἠγνόηκε γὰρ ἴσως πῃ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐν ἴσῳ ὄντες, εἰ ἆρ' ὄντως οὐ Θεὸς ἐνῴκησε, ναὸς δ' μᾶλλον, ὡς ἐνοικοῦντος αὐτῷ τ̃ λόγου, καθὰ καὶ ἐν ἡμῖν. ἀλλ' οὐχ ὧδε ταῦτα ἔχει ἡ θεόπνευστος ἔφη γραφή· Γέγονε γὰρ σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα μή τις οἴηται χ̃ ἔσεσθαι, καὶ μετάστασιν εἰς τ̃ τ̃ σαρκὸς αὐτὸ μεταπεποιῆσθαι φύσιν. ὁ δὲ γεγονὼς σὰρξ, Atque etiam inconstantiæ in sententia.

Dicat aliquis deinde, etiam in homine inhabitare Christum, ejusdemque spiritum, & scriptum esse de quibusdam: *Inhabitantes autem domos luteas; de quibus & nos ex eodem luto sumus*: attamen vnus intelligitur, & est per compositionem homo ex carne, & ex anima rationabili carnem inhabitante. Cur ergo rectam & stabilem fidei rationem turbare non cessat? Modo enim vnum ait Christum, & Filium, & Dominum, eumdemque Deum simul & hominem: modo inter Prophetas cum ponit, hominem ipsum nominans θεοφόρον, nescius se fortasse ipsum æquare, vel ipsis nobis, si quidem non sit Deus vere, sed magis tēplum, in quo inhabitet Verbum, sicut & in nobis. Verum hæc non ita se habere, divina Scriptura perdocuit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*; ne quis arbitretur per conversionem & commutationem in carnis naturam ipsum fuisse conversum. Qui autem factus est *Iob. 4. v. 19.* *Ioan. 1. v. 14.*

caro, sive homo, non est homo θεοφόρος, sed Deus magis, qui se in voluntariam exinanitatem immisit, & propriam carnem fecit ex muliere, carnem autem non inanimem & absque sensu, sed animatam & rationabilem.

Occurrit objectioni ex eo petitæ, quod Christus dicat corpus suum esse templum.

Meminimus autem, & templum eum nominasse suum corpus: cæterum non χειρὶ fecit inhabitationem, sicut & in nobis, per spiritum; sed vnus per adunationem intelligitur Christus, & Filius, & Dominus.

Anathematismus sextus.

SIQUIS dicat, Deum vel Dominum esse Christi, Dei Patris Verbum; ac non magis confitetur eumdem Deum simul & hominem, propterea quod Verbum caro sit factum, secundum Scripturas; anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Ante vnionem id quod assumebatur, erat forma servi: post vnionem nullus locus servituti.

BEATUS quidem Paulus id, quod a Deo Verbo assumptum est, formam nominat servi. Sed quoniam ante adunationem assumptio est; de assumptione autem beatus Paulus disputans, servi formam vocavit assumptam naturam: ideo nullum jam locum habet, adunatione facta, servitutis nomen; nam si eis, qui in ipsum crediderunt, beatus Paulus scribens dicebat: *Ergo jam non est servus, sed Filius*; & Dominus porro discipulis: *Non jam dicam vos servos, sed amicos*; multo magis primordium nostræ naturæ, per quod etiam nos adoptionis meruimus gratiam, servili appellatione liberatum est.

Gal. 4. v. 7.

Ioan. 15. v. 15.

Fit tamen Christus Deus & servus ab Isaia.

Deum igitur confitemur servi formam, propter adunatam ei formam Dei, & assentimus Prophetæ vocanti *puerum Emmanuel, & magni consilii nuntium, & miraculum, & consiliarium, & Deum fortem, & dominantem, & principem pacis, & patrem futuri sæculi.* Idem vero propheta etiam post adunationem, prædicans assumpti naturam, servum appellat id, quod est ex semine Abraham, ita dicens: *servus meus es tu Israel, & in te gloriabor*; & rursus. *Ita dixit Dominus, qui me finxit ex vtero servum sibi.* Et paulo post: *Ecce dedi te in testamentum generis in lumen gentium, vt esses in salutem vsque ad extremum terræ.* Quod autem in vtero fictum est, non est Deus Verbum, sed servi forma: neque enim Deus Verbum conversum factum est caro, sed assumpsit carnem habentem animam rationabilem.

Isai. 7. v. 14. Ibid. 9. v. 6.

Isai. 49. v. 3. Ibid. v. 5. Ibid. 42. v. 7. Ibid. 49. v. 6.

ἤγουν ἄνθρωπος, οὐκ ἄνθρωπος θεοφόρος, ἀλλὰ θεὸς ὢ μᾶλλον εἰς ἐθελούσιον κένωσιν καθεὶς ἑαυτὸν, καὶ ἰδίαν ποιησάμενος σάρκα ἐκ γυναικός· σὰρξ δὲ, οὐκ ἄψυχον, οὐδὲ ἄλογον, ἀλλ' ἔμψυχόν τε, καὶ νοερόν.

Μεμνήμεθα δὲ καὶ ναὸν ὀνομάσαντος τὸ ἴδιον σῶμα· πλὴν οὐ χειρὶ ἐποιήσατο τὴν οἴκησιν, καθὰ καὶ ἐν ἡμῖν, διὰ τῶν πνευμάτων· ἀλλ' εἷς καθ' ἕνωσιν νοεῖται Χριστὸς, καὶ υἱὸς, καὶ κύριος.

Ἀναθεματισμὸς ϛ'.

Εἴτις θεὸν, ἢ δεσπότην εἶναι λέγει τὸν Χριστὸν τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖ ὁμοῦ τε θεὸν καὶ ἄνθρωπον, ὡς γεγένηται σὰρξ ὁ λόγος, κατὰ τὰς γραφάς· ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου διάλεξις.

Ὁ μὲν μακάριος Παῦλος, ὃ ληφθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου, μορφὴν δούλου προσαγορεύει. ὅπερ ὂν πρὸ τῆς ἑνώσεως ἡ λῆψις, περὶ δὲ τῆς λήψεως ὁ μακάριος διαλεγόμενος Παῦλος, μορφὴν δούλου τὴν ληφθεῖσαν προσηγόρευσε φύσιν· οὐκέτι χώραν ἔχει, τὴν ἑνώσεως γενομένης, τῆς δουλείας τὸ ὄνομα. Εἰ γὰρ τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσιν ὁ ἀπόστολος γράφων ἔλεγεν· Ὥστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός. καὶ ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς· Οὐκέτι καλέσω ὑμᾶς, δούλους, ἀλλὰ φίλους, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἡμετέρας φύσεως, δι' οὗ καὶ ἡμεῖς τὴν τῆς υἱοθεσίας χαρίσματος ἠξιώθημεν, τὴν τῆς δούλης προσηγορίας ἀπαλλαγείημεν.

Θεὸν οὖν ὁμολογοῦμεν, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, διὰ τὴν ἑνωθεῖσαν αὐτῇ τοῦ θεοῦ μορφὴν, καὶ πειθόμεθα τῷ προφήτῃ τῷ καὶ Εμμανουὴλ τὸ βρέφος προσαγορεύοντι, καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον, καὶ θεὸν ἰσχυρὸν, καὶ ἄρχοντα εἰρήνης, καὶ πατέρα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὁμοῦ δὲ ὁ αὐτὸς προφήτης καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν κηρύττων τὸν ληφθέντος τὴν φύσιν, δοῦλον προσαγορεύει τὸν ἐκ τοῦ σπέρματος Αβραὰμ, οὕτως λέγων· Παῖς μου εἶ σὺ Ισραὴλ, καὶ ἐν σοὶ δοξασθήσομαι. καὶ πάλιν· Οὕτω λέγει κύριος ὁ πλάσας με ἐκ κοιλίας δοῦλον ἑαυτῷ. καὶ μετ' ὀλίγα· Ἰδοὺ δέδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. τὸ δὲ πλασθὲν ἐκ κοιλίας, οὐχ ὁ θεὸς λόγος, ἀλλ' ἡ τοῦ δούλου μορφή· οὐ γὰρ ὁ θεὸς λόγος τραπεὶς, ἐλήφθη σάρξ· ἀλλ' αἰσθητὸν σῶμα ψυχὴν ἔχουσαν νοεράν.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Τῆς μὲν σαρκὸς οἰκονομίας τὸ μονογενοῦς τὸ μυστήριον, τοῖς καθ' ἡμᾶς γεγονόσι καινῶν οὐδὲν ἧττον συναπτῆς λόγοις, καὶ τῶν πρεπόντως σὺν ἡμῖν διϊσχυριζομένων καταδείξει δι' αὐτοῦ, καὶ μάλα ῥᾳδίως· ὁ γὰρ ἐναρχὴν οὐ μορφῇ τῇ Θεοῦ καὶ πατρὸς μονογενὴς υἱὸς, ὁ κατὰ πᾶν ὁπωσοῦν ἰσομέτρως ἔχων ᾧ γεγένηται, ὁ ἰσοκλεὴς, καὶ ἐλεύθερος, μορφὴν δούλου λαβὼν, κεχρημάτικεν ἀδελφὸς τοῖς ἐκ τοῦ ζυγὸν δουλείας, τοῦτ' ἔστιν, ἡμῖν. καὶ γοῦν, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, συνετέλεσε μὲν τοῖς δασμολογοῦσι τὸ δίδραχμον, καὶ γέγονεν ὑπὸ νόμον ὡς ἄνθρωπος, ὁ νομοθέτης ὡς Θεός· ἐδίδασκε δὲ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, ὅτι καὶ υἱός ἐστιν ἀληθῶς, καὶ ἐν μορφῇ δούλου δι' ἡμᾶς σαρκὸς· καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐλεύθερος ὤν, ὡς ἐκ Θεοῦ, καὶ Θεὸς· πλὴν ὡς ἰδίαν ἔχων τὴν τῆς δούλης μορφὴν διὰ τὸ τῆς κενώσεως μέτρον, τοῖς τῶν τελῶν πραχτορσιν ὑποφορος ἦν.

Ὥστε κἂν εἴ τις λέγῃ δοῦλον αὐτὸν ὠνομάσθαι διὰ φωνῆς τῶν ἁγίων προφητῶν, κατ' οὐδένα τρόπον σκανδαλίζεσθαι πρέπει· ἤδεσαν γὰρ, ἀποκαλύπτοντος αὐτοῖς τὸ ἅγιον πνεύματος, ὅτι γεγονὼς ἄνθρωπος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ἵνα λοιπὸν καὶ οὗτος ἐλεύθερος ὡς υἱὸς· οὐκ ἀπέβαλεν ὃ τῆς τεχνοις κενώσεως ἐποιήσατο μέτρον, ἡμῖν τοῖς ὑπὸ ζυγὸν δουλείας συμμορφούμενος. οὕτω καὶ Θεὸν ἑαυτοῦ τὸν πατέρα φησὶ, καίτοι φύσει Θεὸς ὑπάρχων, καὶ ἐξ αὐτοῦ, κατ' οὐδένα τρόπον τῆς τοῦ πατρὸς ἥττωμενος.

Νεστορίου γοῦν ὧδε γεγραφότος περὶ τοῦ Χριστοῦ· Ὥστε ὁ παθὼν, ἀχειροδέ θεήλατος, οὐχ ὁ ζωοποιὸς τῷ πεπονθότος Θεός· καὶ Θεὸν τὸν Χριστοῦ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ὀνομάσθητε. προσθέντος τοῦτοις· Ἦν δὲ ὁ αὐτὸς καὶ βρέφος, καὶ τὰ βρέφους δεσπότης· οὐκ ἐν κόσμῳ ψευδεσθαι δοκοῦντι, μᾶλλον δὲ καὶ δυσεβοῦς ἀγαν ἀκούειν ἐθέλοντι τοῖς λόγοις αὐτοῦ. εἰ γὰρ Θεὸς ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, δύο πᾶν πάντως εἶεν ἂν ἀναμφιλόγως. πῶς οὖν ἂν νοοῖτο καὶ βρέφος ὁ αὐτὸς, καὶ τῶν βρέφους δεσπότης; οὐκ ἂν δοῖεν λέγοιτο καὶ Θεὸς ἑαυτοῦ, καὶ δεσπότης ὁ Ἐμμανουὴλ, εἰ γὰρ ἐστὶν ὁ αὐτὸς Θεὸς τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπος, ὡς ἐνανθρωπήσας, καὶ σεσαρκωμένος, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὅτι μὴ θεότης μόνη ἕτερόν τι καὶ φύσιν ἰδίαν ἐστὶν· ἕτερον δὲ καὶ φύσιν ἰδίαν ἡ ἀνθρωπότης, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; πλὴν οὐκ ἐξ ἀμφοῖν ὁ Χριστὸς, θεότητός τε, καὶ ἀνθρωπότητος, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν.

Responsio orthodoxi.

Mysterium Incarnationis anathematismi veritatem demonstrat.

Mysterium dispensationis Unigeniti, quæ cum carne facta est, nostros sermones nihilo nunc minus communiet, & eos non irrationabiliter habitos, facillime demonstrabit: qui enim in forma est Dei & Patris vnigenitus Filius, qui per omnia est æqualis genitori, qui ejusdem gloriæ, & liber, servi formam accipiens, nuncupatus est frater eorum, qui jugum ferunt servitutis, id est, noster. Itaque tanquam vnus ex nobis didragmum tributorum exactoribus pensitabat, & factus est sub lege vt homo, qui est legislator vt Deus; edocebat autem tunc suos discipulos, quod & Filius sit vere, & in forma servi propter carnem, cumque per suam naturam sit liber, vtpote ex Deo, & Deus; verumtamen, propriam habens servi formam, propter exinanitatis mensuram, tributum exactoribus pensitabat.

Quomodo Verbum incarnatum servi nomine appellatura Prophetis.

Ergo etiamsi quispiam dixerit, servum eum fuisse nominatum Prophetarum voce sanctorum, nullo modo debet quisquam scandalum pati: sciebant enim illi, revelante Spiritu sancto, quod factum homo, quod ex Deo Patre Verbum, erat quidem, sic quoque liber Filius; non tamen sapientissimæ exinanitatis abjiciebat mensuram, nobis qui sumus sub servitutis jugo, similem capiens formam. Sic & Deum ipsum Patrem dicit, cum ipse natura sit Deus & ex Patre; & nulla parte majestate Patris inferior est.

Probat duas a Nestorio personas in Christo introduci. *Serm. VI. num. 6.*

Nestorio igitur scribente ita de Christo: *Ergo qui passus est, est ille pontifex misericors, non Deus vivificator ejus, qui passus est.* Verbum Christi nominante Deum, atque hæc adjiciente: *Erat autem ipse & puer, & pueri Dominus;* nec recte, nec competenti modo, sed impie dictos esse hos sermones, vehementer affirmamus. Nam si Christi Deus est Verbum Dei & Patris, duo omnino, & procul dubio esse necesse est. Quo autem modo intelligatur idem, & puer, & pueri dominus? Non ergo dicendus est & Deus sui, & Dominus Emmanuel, siquidem est idem, & Deus simul & homo, quasi homo factum & incarnatum Dei Verbum. Quod vero divinitas quidem aliud quiddam sit natura sua, aliud humanitas, nemo possit ambigere: cæterum ex vtraque est Christus, ex deitate & humanitate, secundum dispensatoriam adunationem.

Anathematismus septimus.

SIQUIS Christum, vt hominem, operatione Dei Verbi adjutum dicat, & illi gloriam Unigeniti, vt alii præter ipsum, assignet; anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Tergiversatur probans, Verbum aliquid in carne operatum esse, nec videtur assecutus anathematismi sensum.

Si mortalis est hominis natura, Deique Verbum, cum vita sit atque vivificum, suscitavit templum, quod a Judæis solutum est, & elevavit in cælos, quomodo non glorificata est servi forma per Dei formam? Nam si quæ natura mortalis est, facta est immortalis, propter adunationem Verbi & Dei, id quod non habebat, accepit; accipiens autem quod non habebat, & glorificata, ab eo qui dedit, glorificata est; propter quod Apostolus clamat: *Secundum operationem potestatis virtutis ipsius, quam operatus est in Christo, suscitans eum a mortuis.*

Eph. 1. v. 20.

Responsio orthodoxi.

Christus faciebat miracula, non aliena, vt discipuli, sed sua potestate, vt Deus.

Qui Christum nominant, non vnum similem nostri communem hominem, sed hominem factum, & incarnatum Dei Verbum audientibus designant. Ergo, etsi aliquid mirabilium & divinorum operum dicatur per suum corpus impleſse, quod ei instrumenti præbuit officium, nihilominus tamen ipse est, qui operatur, virtutum Dominus Christus, principatum non alii præstans, vt operari possit; sicut nempe beatis discipulis potestatem præbebat spiritus immundos, vt eos ejicerent, & curarent omnem morbum, & omnem infirmitatem in populo. Unde beatus Paulus dicebat: *Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non effecit Christus, verbo & factis, in virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti.* Gaudentes etiam beati discipuli accedebant aliquando ad Christum dicentes: *Domine, etiam dæmonia nobis subdita sunt in nomine tuo.*

Rom. 15. v. 18.

Luc. 10. v. 17.

Alioquin duæ essent in Christo personæ.

Adjutos quidem per Christum in spiritu dicimus sanctos, quasi alios præter ipsum. An non eodem modo, eademque ratione & ipsum adjutum JESUM a Verbo in spiritu, intelligimus, quasi alium Filium præter Filium Dei vnigenitum? Unum enim ipsum adunatio nobis ostendit, & in duo dividere recusamus: nam etsi caro factum sit Verbum, juxta Scripturas; attamen est sic quoque Filius vnigenitus, secundum adunationem veram, quam nemo cogitatione capiat mentis.

Ipse

Ἀναθεματισμὸς ζ.

Εἴπις φησὶν, ὡς ἄνθρωπον, ἐνηργῆσθαι ὑπὸ τῦ Θεοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὴν τῆς μονογενοῦς δόξαν ἐπεῖφθαι, ὡς ἑτέρῳ παρ' αὐτὸν ὑπάρχοντι· ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀντέκθεσις.

Εἰ ἔστι τῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις, ζωὴ δὲ ὁ Θεὸς λόγος, καὶ ζωοποιὸς, αἴρεσιν ὁ τὸν ναὸν τὸν Ἰουδαίων λυθέντα ναὸν, καὶ εἰς ὕψος ἀνῆγε, πῶς οὐ δεδόξασται ἡ τῦ δούλου μορφὴ ὑπὸ τὴν Θεοῦ μορφῆς; Εἰ γὰρ ἔστι ὑπάρχουσα, καὶ κατὰ φύσιν, ἀθάνατος γέγονε διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λόγον ἕνωσιν, ἔλαβεν ὃ μὴ εἶχεν· ὁ δὲ μὴ εἶχε λαβοῦσα, καὶ δοξασθεῖσα, παρὰ τῦ δεδωκότος δεδόξασται. διὸ καὶ ὁ ἀπόστολος βοᾷ· Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς κράτους τῆς ἰσχύος αὐτῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Οἱ Χριστὸν ὀνομάζοντες, οὐχ ἕνα τινὰ τῶν καθ' ἡμᾶς κοινὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνανθρωπήσαντα, καὶ σεσαρκωμένον, τὸν ἐκ Θεοῦ φανῆναι λόγον ἴσασι τοῖς ἀκουομένοις καλοσημαίνουσιν. ὥστε κἂν ἐνεργῇ τι θεοπρεπὲς διὰ τῦ σώματος ἐνεργῆσαι λέγεται διὰ τὸ ἴδιον σῶμα, ἐργάτην αὐτὸν πληροῦντος τὴν ἐνανθρώπησιν, οὐδὲν ἧττον αὐτὸς ὁ τῶν δυνάμεων κύριος Χριστὸς ὁ ἐνεργῶν ὑπάρχει, οὐ τὸ ἐνεργεῖν ἑτέρῳ δυνάμεις διδοὺς· καθάπερ ἀμέλει, καὶ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἐξουσίαν ἐδίδου τῶν πονηρῶν ἀκαθάρτων. ὥστε οὐκ ἄλλῳ αὐτὸ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος· Οὐ γὰρ τολμῶ τι λέγειν, φησὶν, ὧν οὐ κατειργάσατο δι' ἐμοῦ Χριστὸς, ἔργῳ καὶ λόγῳ, ἐν δυνάμει σημείων, καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. χαίροντες δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ μαθηταὶ, ποθεσπέσιόν ποτε λέγοντες τῷ Χριστῷ· Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ἡμῖν ὑποτάσσεται ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Ἐνηργῆσθαι μὲν γὰρ διὰ Χριστοῦ ἐν πνεύματι τοὺς ἁγίους φαμὲν, ὡς ἑτέρους ὄντας παρ' αὐτόν· οὐ μὴν οὕτω καὶ τὸ ἴσον ἔχειν καὶ αὐτὸν ἐνηργῆσθαι τὸν Ἰησοῦν διὰ τῦ λόγου ἐν πνεύματι, ὡς ἕτερον ὄντα υἱὸν παρὰ γε τὸν ἐκ Θεοῦ μονογενῆ· ἕνα γὰρ δέδειχεν ἡ ἕνωσις, καὶ οὐ διαιρῶν εἰς δύο παραινοῦμεν. Εἰ γὰρ καὶ γέγραπται σὰρξ ὁ λόγος, κατὰ τὰς γραφὰς, ἀλλ' ἔστι γε οὕτως υἱὸς μονογενὴς, καθ' ἕνωσιν ἀληθῆ τὴν κατὰ νοῦν, καὶ λόγον.

Αὐτὸς

Αὐτὸς τοιγαροῦν ὁ εἷς τε, καὶ μόνος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὡς δι' ὀργάνου τοῦ ἰδίου σώματος. ἐνήργησε τὰς θεοσημείας· καὶ οὐκ ἐνηργῆσθαί φαμεν αὐτὸν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἁγίων· ἀνόητον γὰρ τοῦτο, καὶ ἀπηνὲς κομιδῇ. Εἰ δ' ὃν καὶ ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν ἑαυτοῦ τὸ σῶμα, καθὸ δὲ ζωή, καὶ ζωοποιός ἐστιν, αὐτὸς ἑαυτὸν δεδόξακεν ὀφθῆναι, ζωοποιὸν ἀποφαίνων τὴν ἐαυτοῦ φύσιν, καὶ οὐχ ἑτέρῳ τινὶ πλὴν ἑαυτὸν τὴν ὑπὲρ τούτου κεχάρισται δόξαν. καὶ γοῦν ἔφασκε πρὸς τὸν οὐρανίους πατέρα, καὶ Θεὸν Πατέρα δόξασόν με τῇ δόξῃ, ἣν εἶχον παρὰ σοὶ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι πρὸ γε. καίτοι καὶ Θεός ἐστι, καὶ ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν, καὶ τῆς δόξης κύριος. Εἶπα πῶς ὡς δόξης ὑπεδεής, τῷ προκόσμιον αὐτῷ δόξαν αἰτεῖ; ὅτῳ γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ διὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς γεύσηται Θεοῦ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, κατὰ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, τῆς ὑπερτέρου ἀποδεδόξακεν ὀνειδισμὸν προδιηγούμενος, προσαναφωνῶν τῷ αἰῶνι· δι' ἧς, ὅτι καὶ ζωή, καὶ ζωοποιός ἐστιν, ὡς Θεός, οὐ μάλα διϊσχυρίσεται· οὕτω τε πρὸς ἡμῶν πιστεύεται).

Ipse igitur vnus est solus CHRISTUS JESUS, qui per suum corpus, tanquam per instrumentum, operatus est signa divina. Nec ipsum Christum dicimus operatione adjutum, exemplo sanctorum: hoc enim impium est, & vehementer culpabile. Sed si suscitavit a mortuis proprium corpus, vtpote vita ipse, & vivificus, illudque glorificavit, vivificam suam naturam esse demonstrans, at non alii cuidam præter se in hoc gloriam donavit. Certe quidem ad cælestem Patrem dicebat: *Pater glorifica me gloria, quam habui penes te, priusquam mundus fieret*; tametsi & Deus esset, & ex Deo per naturam, gloriæque Dominus. Quo igitur modo, quasi gloriæ egenus, quam habebat ante mundum, gloriam reposcit? Nam postquam factus est homo, etiam per suam carnem: *Gratia Dei pro omnibus mortem gustavit*, vt ait beatus Paulus. Exinde ortæ injuriæ recusans opprobrium, prænuntiat resurrectionem, per quam cognoscitur, quod sit & vita, & vivificus, vtpote Deus, & eo quoque modo a nobis creditur.

Christus corpus suum glorificans, sibi gloriam dedit.

Occurrit objectioni petitæ ex verbis Christi. Ioan. 17. v. 5.

Heb. 2. v. 9.

Εδόξασε τοίνυν οὐχ ἕτερόν τινα μᾶλλον, ἀλλ' ἑαυτόν, θανάτου κρείττονα τὴν ἐνωθέντα αὐτῷ κατὰ δύναμιν ἀποφῆναι ναόν. ὅτι γὰρ ὃ ἐνωθὲν αὐτῷ σῶμα, οὐκ ἄψυχον, οὐδὲ ἀνόητον εἶναι πιστεύομεν, ἀλλ' ἔμψυχόν τε, καὶ ἔννουν, πολλαχοῦ εἰρήκαμεν.

Glorificavit igitur non alium quemdam, sed semetipsum, templum sibi vere conjunctum designans morte validius; corpus autem, quod est ipsi adunatum, non inanimum, nec absque sensu & mente esse credimus.

Ἀναθεματισμὸς η'.

Εἴπῃς τολμᾷ λέγειν τὸν ἀσυγχύτως ἡνῶσθαι ἀνθρωπον συμπροσκυνεῖσθαι δεῖν τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ συνδοξάζεσθαι, καὶ συνονοματίζειν Θεὸν ὡς ἕτερον ἑτέρῳ· τὸ γὰρ συνὼν ἀεὶ προσιδίως τῷ πατρὶ νοεῖν ἀναγκαίως, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον μίαν προσκυνήσει ἡμᾶς τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ μίαν αὐτῷ τὴν ὁμολογίαν συνάπτει, καθὸ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος· ἀνάθεμα ἔστω.

Anathematismus octavus.

SIQUIS dicere audeat, assumptum hominem coadorari oportere cum Deo Verbo, & conglorificari, & connuncupari Deum, tanquam alterum cum altero; ac non magis vna veneratione colit Emmanuel, & vnam ei glorificationem deputat, eo quod *Verbum caro factum est*; anathema sit. Ioan. 1. v. 14.

Θεοδωρήτου ἀναξιπή.

Μίαν μὲν, ὡς πολλάκις ἔφην, τῷ δοξολογίαν προσφέρομεν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ· καὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπον ὁμολογοῦμεν· τοῦτο γὰρ ἡμᾶς ὁ τῆς ἑνώσεως ἐδίδαξε λόγος. τὴν δὲ φύσεως ἰδιότητας οὐ παραιτησόμεθα λέγειν· οὔτε γὰρ ὁ Θεὸς λόγος τὸν εἰς σάρκα ἔμπυον ἐδείξατο, οὔτε πάλιν ὁ ἄνθρωπος ἀπώλεσε μὲν ὃ ἦν, εἰς δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν μετεβλήθη. σέβομεν ἑκατέρας φύσεως τὰ ἴδια λέγοντες, τὸν δεσπότην προσκυνοῦμεν Χριστόν.

Reprehensio hæretici.

UNAM quidem, vt sæpe dixi, glorificationem offerimus Domino Christo, & eundem Deum simul & hominem confitemur: hoc enim nos adunationis ratio docuit, at naturarum proprietates dicere non recusabimus. Neque enim Deus Verbum in carnem conversum est; nec rursus homo, id quod fuerat, perdidit, & in Dei naturam transmutatus est; ergo vtriusque naturæ proprietatem dicentes, Christum Dominum adoramus.

Nihil præter calumniam objicit Theodoretus.

Responsio orthodoxi.

Cyrillus rationem reddit anathematismi.

At nos meliora magisque vera sentire soliti, & subtiliores sensus tractantes ad certiorem explanationem, rectioremque mysterii, juxta literarum præcepta sacrarum, & juxta morem Patrum sanctorum, non hominem assumptum dicimus a Deo Verbum, & ei conjunctum, per χάριν extrinsecus intelligendam; sed hominem magis ipsum factum esse definimus. Hujus causa eos, qui dicere audent, assumptum fuisse hominem, ducimus esse extra terminos dogmatum pietatis, qui affirmant ipsum, vt alterum cum altero, coadorari debere cum Filio Dei: nam si est idem Deus simul & homo, adoratur magis, vt vnus, adoratione vna, ac non coadoratur, & connuncupatur Deus, ne homo simpliciter communis, & similis nostri Emmanuel esse credatur, per beneficium divinæ gloriæ particeps factus: creditur enim magis Deus in carne propter nos vere homo factus, non conversione naturæ, aut commutatione, sed adunatione dispensatoria.

Απολογία Κυρίλλου.

Ημεῖς δὲ, ὦ τέφ, οἱ τὰ ἀμείνω τε, καὶ ἀληθέστατα φρονεῖν εἰωθότες, καὶ ἰχνοτέρων ἐννοιῶν ἀπόλουθοι, πρὸς τὸ μυστηρίου ἀκρίβειάν τε, καὶ εὐθύτητα ἀκριβῆ, καὶ κατὰ γε τὸ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι δοκοῦν, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὑποθήκαις, σὺν αὐθέντον συνάπτομεν φαμὲν τῷ θεοῦ λόγῳ, σωματῶσθαί τε καὶ κατὰ χάριν αὐτῷ τὴν ἥνωσθαι ὑποτυποῦμεν· αὐθέντον ἢ μᾶλλον αὐτὸν γνωτὸν ὁρίζομεθα. Τούτου τε ἕνεκα τὴν αἰτίαν, τὴν τῶν δυσσεβείας δογμάτων ἐξεστηκέναι φαμὲν τοὺς τολμῶντας λέγειν τὸν ἀνθρωπότητα αὐθέντον· χρῆναί τε σεβασθησομένους αὐτὸν, ὡς ἕτερον ἕτερῳ, συμπροσκυνεῖσθαι δὴν τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ. Εἰ γὰρ ἔστιν ὁ αὐτὸς Θεός τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπος, προσκυνήται μᾶλλον ὡς εἷς προσκυνητὸς μιᾷ, οὐχὶ συμπροσκυνῆται, καὶ συχρηματίζῃ Θεός· ἵνα μὴ ἄνθρωπος ἁπλῶς εἰ πιστευθῇ, κοινός τε, καὶ καθ' ἡμᾶς ὁ Ἐμμανουὴλ, θείας τε δόξης μετειληχὼς χάριν· ὁμολογῆται ἢ μᾶλλον Θεὸς ἐν σαρκὶ δι' ἡμᾶς, ἤγουν χάριν ἀνθρωπος γεγονώς· οὐ μεταβολῇ φύσεως τὸ χάριν ἀλλοίωσιν, καὶ ξύγχυσιν, ἀλλ' ἑνώσεως οἰκονομίᾳ.

Anathematismus nonus.

SIQUIS dicat vnum Dominum JESUM CHRISTUM, glorificatum ab Spiritu virtute ipsius, quasi aliena vi, & ab ipso accipere, vt possit operari adversus immundos spiritus, & implere signa divina, ac non magis ipsius esse proprium spiritum, per quem operatus est signa divina; anathema sit.

Αναθεματισμὸς θ'.

Εἴτις φησὶ τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν δεδοξάζεσθαι τῷ πνεύματος, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει, τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χρώμενον, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβόντα τὸ ἐνεργεῖν δύνασθαι κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ τὸ πληροῦν εἰς ἀνθρώπους τὰς θεοσημείας, καὶ οὐχὶ δὲ μᾶλλον ἴδιον αὐτοῦ τὸ πνεῦμα φησι, δι' οὗ καὶ ἐνήργησε τὰς θεοσημείας· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio hæretici.

Arguit Cyrillum, quasi anathemate perculerit ipsos etiam Patres, Evangelistas, Apostolos, & Gabrielem archangelum.

Hic plane non eos tantum, qui in hoc sæculo pietatem servant, sed illos etiam, qui ante fuerunt, prædicatores veritatis, & ipsos divinorum evangeliorum scriptores, ac sanctorum Apostolorum chorum; præterea etiam Gabriel archangelum anathematizare ausus est. Secundum carnem enim Christum ex Spiritu sancto factum esse, primus ille, & ante conceptionem prædixit Mariæ; & post conceptionem Joseph edocuit, ad Mariam quidem interrogantem: *Quomodo erit mihi istud, quoniam virum non cognosco?* dicens: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: propterea quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ad Jo-

Luc. I. v. 35.

Θεοδωρήτου ἀναθεματή.

Ενταῦθα σαφῶς, οὐ τοὺς νῦν εὐσεβοῦντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάλαι κεκλημένους κήρυκας τῆς ἀληθείας, καὶ αὐτοὺς τοὺς τῶν θείων εὐαγγελίων συγγραφέας, καὶ τὸ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων χορὸν, καὶ πρὸς τούτοις Γαβριὴλ τὸν ἀρχάγγελον ἀναθεματίζειν ἐτόλμησε· τὸ γὰρ σὰρκα Χριστὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου γεγονέναι πρῶτος ἐκεῖνος καὶ πρὸ τῆς συλλήψεως ἐκήρυξε, καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν τὸν Ἰωσὴφ ἐδίδαξε· πρὸς μὲν τὴν Μαρίαμ ἐρωτῶσαν· Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; λέγων· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. πρὸς δὲ τὸν Ἰωσήφ·

Μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. Καὶ ὁ εὐαγγελιστής· Μνηστευθεῖσα δὲ, φησὶ, τοῦ μνηστῆρος αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος, εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ λαβὼν τὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, καὶ ἀναγνοὺς ἐν χωρίῳ, ἐν ᾧ λέγει· Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, καὶ τὰ ἑξῆς, ἐπήγαγε· Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. τότε δὲ ὁ μακάριος Πέτρος, διαλεγόμενος τοῖς Ἰουδαίοις, ἔφη· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲθ, ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἁγίῳ. Καὶ Ἡσαΐας ὁ τοσαῦτα πολλὰ ἡμῖν περὶ τούτων προφητεύσας· Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται, καὶ ἐναναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας, καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς, καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως, καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ ἐμπλήσει αὐτόν. καὶ πάλιν· Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἠρετισάμην, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει. Ταύτην τὴν μαρτυρίαν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς, ἐν οἰκείοις συγγράμμασι τέθεικε. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔφη· Εἰ δὲ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἄρα ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. καὶ Ἰωάννης· Ὁ ἀποστείλας με, φησὶ, βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

seph vero: *Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum est, ex Spiritu sancto est.* Et Evangelista: *Desponsata autem*, inquit, *matre ejus Maria Ioseph, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.* Et ipse etiam Dominus ingressus in Synagogam Judæorum, cum accepisset Esaiam prophetam, & legisset illum locum, in quo ait: *Spiritus Domini super me, cujus causa unxit me;* & quæ sequuntur, adjecit: *Hodie impleta est scriptura hac in auribus vestris.* Id autem & beatus Petrus, cum ad Judæos loqueretur, dixit: *Iesum de Nazareth, quem unxit Deus Spiritu sancto;* & Esaias ante multa sæcula præcantavit: *Exiit virga de radice Iesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiesceet supra ipsum spiritus Dei, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & virtutis, spiritus scientiæ & pietatis; spiritus timoris Dei replebit eum.* Et rursus: *Ecce filius meus quem dilexi; dilectus meus, in quo complacuit anima mea. Ponam spiritum meum super eum, & judicium gentibus annuntiabit.* Id autem testimonium etiam Evangelista in suis scriptis posuit; ipse autem Dominus in evangeliis ad Judæos dixit: *Sin autem in spiritu Dei ego ejicio dæmonia, sane pervenit in vos regnum Dei.* Et Joannes: *Qui misit me*, inquit, *baptizare in aqua, ipse mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super ipsum, ipse est, qui baptizat in Spiritu sancto.*

Matth. 1. v. 20. Ibidem v. 18. Luc. 4. v. 18. Ibid. v. 21. Act. 10. v. 38. Isai. 11. v. 1. Isai. 42. v. 1. Matth. 12. v. 18. Luc. 11. v. 20. Ioan. 1. v. 33.

Οὐ τοίνυν προφήτας μόνον, καὶ ἀποστόλους, οὐδὲ Γαβριὴλ τὸν ἀρχάγγελον ἀνεθεμάτισε μόνον ὁ ἀκριβὴς τῶν θείων δογμάτων ἐξεταστής· ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Σωτῆρα πᾶν ὅλων τὸν βλασφημίαν ἐξέτεινεν. ἐδείξαμεν γὰρ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν κύριον, νῦν μὲν τοῖς Ἰουδαίοις μὴ πᾶν ἀναγνοῦσιν τὸ, Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, φήσαντα· Σήμερον ἡ γραφὴ αὕτη ἐπληρώθη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν· νῦν δὲ τοῖς εἰπόντας, ἐν Βεελζεβοὺλ αὐτὸν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, εἰρηκότα ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλειν τοὺς δαίμονας.

Igitur non prophetas solos, & apostolos, nec solum Gabriel archangelum, anathemathizavit ille divinorum dogmatum diligentissimus examinator; verum etiam in ipsum Salvatorem omnium protendit blasphemiam. Ostendimus enim, & ipsum Christum, modo quidem Judæis, postquam recitasset: *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me;* dixisse: *Hodie scriptura hac impleta est in auribus vestris;* modo ad eos, qui dixerant, ipsum per Beelzebuth ejicere dæmonia, dixisse, *in spiritu Dei se ejicere dæmonia.* Imo & ipsum met Christum. Luc. 4. v. 18. Luc. 11. v. 20.

Διαπλασθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ γεννηθῆναι, οὐ τὸν Θεὸν λόγον φαμὲν, τὸν ὁμοούσιον, καὶ συναΐδιον· ἀλλὰ τὸν ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ὑπὸ αὐτοῦ ληφθεῖσαν ἀνθρωπίαν φύσιν.

Formatum vero a sancto Spiritu, unctumque non dicimus Deum Verbum, quod est cum Spiritu ejusdem substantiæ, & coæternum; sed naturam humanam, quæ ab ipso novissimis est assumpta temporibus. Non Verbum, sed natura humana formata & uncta.

Negat processionem Spiritus sancti a Filio.

Proprium vero spiritum Filii, si quia ejusdem naturæ sit, & ex Patre exeat, dixit, consentiemus, & vt piam vocem accipiemus; sin autem quia ex Filio, vel per Filium, habeat exstantiam, id vt blasphemiam, & impietatem projiciemus. Credimus enim Domino dicenti: *Spiritus, qui ex Patre exit;* divino Paulo item dicenti: *Nos autem non spiritum mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Patre est.*

Ioan. 15. v. 26.

1. Cor. 2. v. 12.

Ἰδίαν δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ, εἰ μὲν ὡς ὁμοφυὲς, καὶ ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον ἔφη, συνομολογήσομεν, καὶ ὡς εὐσεβῆ δεξόμεθα τὴν φωνήν· εἰ δ' ὡς ἐξ υἱοῦ, ἢ δι' υἱοῦ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, ὡς βλάσφημον τοῦτο, καὶ ὡς δυσσεβὲς ἀπορρίψομεν. πιστεύομεν γὰρ ὧν κύριος λέγοντι· Τὸ πνεῦμα, ὃ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται. καὶ τοῦ Ἀποστόλου δὲ Παύλου ὁμοίως φάσκοντος· Ἡμεῖς οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου λάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς Θεοῦ.

Responsio orthodoxi.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

In Nestorium solum dicitur anathema, vt qui asserat, Christum a Spiritu vt majore clarificatum. *Serm. 2.*

JAM ante dixi, quod Nestorii vanitatibus, imo blasphemiis, & dictis ipsius vehementer incultis, capitulorum vis repugnat. illo enim dicente de Spiritu sancto: *Hic qui tantam Christo gloriam condonavit, qui eum dæmonis fecit horribilem, qui assumptionem ipsi in cælos donavit;* & de Christo, tanquam de aliquo homine communi simili nostri, hæc ita garriente, factus est necessario anathematismus. Non in eos, qui dicunt, glorificatum esse a sancto Spiritu JESUM, id est, hominem factum Dei Verbum; sed in illos magis, qui impudenter ipsum virtute Spiritus sancti, tanquam aliena, vsum fuisse commemorant. Meminimus enim ejus evidenter dicentis de Spiritu sancto: *Ille me glorificabit.* Novimus præterea sancti Spiritus operatione immundos malignosque spiritus ipsum contundere.

Ioan. 18. v. 14.

Φήσας ἔφην, ὅτι τῆς Νεστορίου βαπαισμοῖς, ἤγουν δυσφημίαις, καὶ τοῖς ἄγαν ἀτημέλητος εἰρημένοις, ἢ τῶν κεφαλαίων μάχεται δυνάμις. ἐκείνου γὰρ λέγοντος περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· Τοῦτο δὴ ὁ τηλικούτῳ ὄντι Χριστῷ χαρισάμενον δόξαν, ὃ δαίμοσιν αὐτὸν φοβερὸν ἐργασάμενον, ὃ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ τὴν εἰς οὐρανοὺς χαρισάμενον. καὶ ὡς περί τινος τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπου κοινοῦ τὰ τοιάδε περιλυαρικότος, γέγονεν ἀναγκαίως ὁ ἀναθεματισμός. οὐ κατὰ γε τῶν λεγόντων δεδοξάσθαι τὸν ἐν ἁγίου πνεύματι τὸν Ἰησοῦν, τοῦτ' ἔστιν, ἐνανθρωπήσαντα τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον· κατ' ἐκείνων δὲ μᾶλλον, οἳ καὶ ἀναίδην αὐτὸν, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει, τῇ δι' ἁγίου πνεύματος κεχρῆσθαι φασι. μεμνήμεθα γὰρ δὴ καὶ εἰπόντος σαφῶς περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· Ἐκεῖνός με δοξάσει. ἴσμεν τε τοὺς τοῦτο τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργείᾳ καὶ πονηρούς τε, καὶ ἀκαθάρτους δυνάμεις συντρίβοντας.

John. 16. v. 14.

Christus non est vsus virtute Spiritus vt aliena, sed vt propria.

Sed non dicimus, tanquam vnum quempiam prophetarum, vsum fuisse ipsum virtute Spiritus sancti, vt aliena: erat namque ipsius, & est, Spiritus sanctus, sicut & Patris. Hoc autem nobis evidentissime designavit divinus Paulus ita scribens: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt; vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si quidem spiritus Dei inhabitat in vobis. Siquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Exit namque ex Deo & Patre Spiritus sanctus, secundum Salvatoris vocem, sed non est a Filio alienus: omnia enim habet cum Patre. Et id ipse ostendit de Spiritu sancto: *Omnia quæ habet Pater, mea sunt; ideo dixi vobis, quod ex meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Glorificavit igitur JESUM Spiritus sanctus mirabilia operantem; verumtamen vt spiritus ipsius, nec aliena virtute, nec ipso melior, eo quod intelligitur Deus.

Rom. 4. v. 9.

Ioan. 16. v. 15.

Αλλ' οὐχ οὕτω φαμὲν αὐτὸν, καθάπερ ἀμέλει τῶν ἁγίων ἕκαστον, ὡς ἀλλοτρίᾳ δυνάμει κεχρῆσθαι τῇ ἁγίᾳ τοῦ πνεύματος· ἴδιον γὰρ, καὶ ἔστιν αὐτοῦ τὸ πνεῦμα, καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῦ πατρός. καὶ τοῦτο ἡμῖν εὖ μάλα σαφῶς γεγράφως ὁ θεσπέσιος Παῦλος· Οἱ γὰρ σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι δύνανται· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰδέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. ἐκπορεύεται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, κατὰ τοὺς σωτῆρος φωνὰς, ἀλλ' οὐκ ἀλλότριον ὑπάρχει τοῦ υἱοῦ· πάντα γὰρ ἔχει μετὰ τοῦ πατρός. καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐδίδαξεν εἰπὼν περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. οὕτω ἐδόξασε μὲν τὸν Ἰησοῦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐνεργοῦν τὰ παράδοξα· πλὴν ὡς πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀλλοτρία δυνάμις, καὶ κρεῖττον αὐτοῦ, καθὸ νοεῖται Θεός.

Οὐκ ἐδυσφημήσαμεν οὖν εἰπόντες εἰς ἁγίους ἀγγέλους, οὔτε μὴν εἰς προφήτας, καθὰ τετολμήκεν εἰπεῖν ὁ μόνον εἰδὼς δ' κατηγορεῖν. ἐπεὶ δ' ἔστι σκοπὸς αὐτῷ τε, & τοῖς κατ' αὐτὸν, δ' διαιρεῖν εἰς δύο Χριστοὺς τ' ἕνα, τ' μὲν δοξαζόμενόν τε, & συνεργούμενον, τ' δὲ δοξάζοντά τε, & συνεργοῦντα λέγειν· καλαισχύντως ἀσεβέτως πᾶν τὸ λογικὸν εὐσεβὲς, & τ' τοιαύτης αὐτοῦ ἀφιστῶντας κακοδοξίας.

Καὶ γοῦν περὶ τ' μακαρίου Γαβριὴλ τ' λόγον ποιούμενος ὁ φιλαίτιος οὗτος· Τὸν μὲν κατὰ σάρκα, φησὶ, Χριστὸν ἐκ πνεύματος ἁγίου γεγενῆσθαι, προφήτης ἐκεῖνος καὶ πρὸ τ' διαπλάσεως ἐκήρυξεν. ἕτερος οὖν ἄρα ἐστὶ Χριστὸς ὁ κατὰ σάρκα, & ἕτερος ἰδικῶς Χριστὸς δ' πάλιν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος. ποῦ τοίγαροῦν ἡ ἕνωσις; & τί τὸ ὄντως ὄφελος, εἰ δύο Χριστοὶ, & ἰδικῶς & καθ' μέρος ἑκάτερος νοοῖτο, & λέγοιτο;

Οὕτω καὶ τὸ τῆς εὐσεβείας πρόσωπον ἑαυτοῖς περιπλάττοντες, ἕνα Χριστὸν λέγωσι, δύο φρονοῦντες κατὰ ἀλήθειαν, ἀνανεύσωσιν πρὸς ἡμᾶς· Ἕως ποτὲ χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; ὀρθοποδεῖν γὰρ ἄμεινον, πίστιν ἔχοντας τ' ἀληθῆ λόγον, & ἐμπρεπομένως, & οὐκ ἀσεβέσιν σκάζουσαν λογισμοῖς.

Non blasphemavimus ergo in angelos sanctos, nec in prophetas, vt ausus est dicere, qui maledicere tantum didicit. Verum, quoniam adhuc propositum est ei, & similibus ipsius, vnum Christum in duos dividere; in eum nempe, qui glorificatur, & cum, qui operationem adjuvat: reprehendunt in sipienter omnem rationem pietatis, quæ eos possit a tam prava opinione reducere. Calumniam repellit, & Theodoretum accusat, quod Christum vnum in duos dividat.

Denique de beato Gabriel mentionem faciens objurgator: *Illum qui secundum carnem*, inquit, *Christum ex Spiritu sancto factum fuisse, primus ille & ante conceptionem prædixit.* Alius est igitur Christus, qui secundum carnem; & alius specialiter Christus, qui ex Deo Patre Verbum. Ubi ergo adunatio? Et quod erit inde emolumentum, si duo sunt Christi, & seorsum vterque intelligitur, & vocatur? Et dictis ipsius accusationem probat.

Licet ergo vultum personamque pietatis sibi fingentes, vnum Christum dicant, duos tamen credentes audiant a nobis: *Quousque claudicabitis vtroque pede?* Melius est enim rectis vti vestigiis, rectam fidem servantes & stabilem, ac non ineptis cogitationibus vacillantem. Et larvam pietatis ipsi detrahit. 3. Reg. 18. v. 21.

Ἀναθεματισμὸς ι'.

Ἀρχιερέα, & ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γενόμενον Χριστὸν, ἡ θεία λέγει γραφὴ. προσκεκομικέναι δ' ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, τῷ Θεῷ καὶ πατρί. Εἴτις οὖν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον ἡμῶν γενόσθαι φησὶν οὐκ αὐτὸν τ' ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ὅτε γέγονε σάρξ, καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν ἰδικῶς ἄνθρωπον ἐκ γυναικός· ἢ εἴτις λέγει ὑπὲρ ἑαυτῆς προσενεγκεῖν αὐτὸν τ' προσφορὰν, & οὐχὶ δὲ μᾶλλον ὑπὲρ μόνων ἡμῶν, οὐ γὰρ ἂν ἐδεήθη προσφορᾶς, ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν· ἀνάθεμα ἔστω.

Anathematismus decimus.

Pontificem & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, divina scriptura commemorat. Obtulit enim se ipse pro nobis in odorem suavitatis Deo & Patri. Siquis igitur pontificem, & apostolum nostrum factum esse dicat, non ipsum Verbum Dei, tunc scilicet, cum est caro factum, & homo juxta nos; sed vt alium, præter ipsum, seorsum hominem ex muliere: aut siquis dicat, pro se obtulisse ipsum oblationem, ac non magis pro nobis tantummodo, neque enim egvit sacrificio, qui peccatum non noverat; anathema sit.

Θεοδωρήτου ἀπόφασις.

Οὐκ εἰς σαρκὸς φύσιν ἡ ἀτρεπὴς ἐτράπη φύσις, ἀλλ' ἀνθρωπείαν ἀνείληφε φύσιν, καὶ τούτῳ γοῦν τοὺς κοινοὺς ἀρχιερέα κατέστησεν, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος διδάσκει, λέγων· Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τ' Θεὸν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε, & θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθῶν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι &

Reprehensio hæretici.

Non in carnis naturam inconvertibilis natura conversa est; sed humanam naturam assumpsit, eamque super communes pontifices constituit, sicut beatus Paulus docet dicens: *Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui condolere possit his, qui ignorant, &* Reprehendit has voces: *Tunc cum est caro factum*, &c. Heb. 5. v. 1.

errant. Quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. Et mox id ipsum explanans:

Ibidem. v. 5. *Sicut Aaron, ita etiam Christus.* Deinde ostendens assumptæ naturæ infirmitatem dicit:

Ibid. v. 7. *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui potens est ipsum servare a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro pietate. Et quidem cum esset Filius, didicit ex quibus passus est, obedientiam, & consummatus factus est omnibus obedientibus sibi causa salutis æternæ, appellatus a Deo pontifex secundum ordinem Melchisedech.*

Dicitque pontificem, non posse dici Verbum, sed hominem assumptum.

Quis igitur virtutis laboribus consummatus est, cum non esset natura perfectus? Quis est, qui experimentis didicit obedientiam, quam ante experimentum nesciebat? Quis est qui cum reverentia vixit? Quis cum clamore valido & lacrymis supplicationes offerens, & servare seipsum non valens, sed eum, qui servare possit, obsecrans, & liberationem mortis expetens? Non Deus Verbum, immortale, impassibile, incorporale: *Cujus commemoratio,* secundum Prophetam, *lætificatio est, & levatio lacrymarum; ipse enim absterget omnem lacrymam ab omni vultu.* Et rursus Propheta: *Memor fui,* inquit, *Dei, & lætatus sum,* quod *coronat pietate præclaros;* quod *omnia Patris possidet;* quod *est imago simillima genitoris;* quod *in se Patrem ostendit:* sed magis, quod ex semine David a Deo fuerat assumptum, mortale & passibile; quod pavit ad mortem, licet ipsum postea imperium mortis destruxerit, propter assumentis divinitatem; quod per omnem justitiam ambulavit; quod ad Joannem dixit: *Sinemodo, decet nos implere omnem justitiam;* quod pontificatus appellationem accepit secundum ordinem Melchisedech: ipsum enim portabat naturæ infirmitatem, non item omnipotens Deus Verbum. Ideo & ante beatus dixerat Paulus: *Non enim habemus pontificem, qui non possit condolere infirmitatibus nostris; tentatum autem in omnibus ad similitudinem absque peccato.*

Isa. 25. v. 9. secundum LXX.
Psal 76. v. 4.
Dan. 13. v.
Joan. 16. v. 15.
Coloss. 1 v. 15.
39.
Joan. 14. v. 10.
Hebr. 2. v. 16.
Matth. 16. v. 38.
Heb. 2. v. 15.
Matth. 3. v. 15.
Heb. 5. v. 10.
Heb. 4. v. 15.

πλημμελήσας. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν, καὶ διὰ αὐτὴν ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ αὐτοῦ προσφέρειν περὶ ἁμαρτιῶν. καὶ μετ' ὀλίγα, τοῦτο ἑρμηνεύων, φησί· Καθάπερ καὶ Ἀαρὼν, οὕτω καὶ ὁ Χριστός. εἶτα δείκνυσι τὴν τοῦ ἀνθρωπίνου φύσεως ἀσθένειαν, φησίν· Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε, καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῶσαι αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας. καίπερ ὢν υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς, ἐγένετο πᾶσι τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Τίς γοῦν ὁ πόνοις ἀρετῆς τελειωθεὶς, καὶ μὴ φύσει τέλειος ὑπάρχων; τίς ὁ πείρᾳ μαθὼν τὴν ὑπακοὴν, καὶ ταύτην ἀγνοῶν πρὸ τῆς πείρας; τίς ὁ εὐλαβείᾳ συμβιώσας, καὶ μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων τὰς ἱκετείας προσενέγκων, καὶ σῶσαι ἑαυτὸν οὐ δυνάμενος, ἀλλὰ τὸ δυνάμενον σῶσαι προσκαλῶν, καὶ τοῦ θανάτου τὴν ἀπαλλαγὴν αἰτῶν; οὐχ ὁ Θεὸς λόγος, ὁ ἀπαθὴς, ὁ ἀθάνατος, ὁ ἀσώματος· Οὗ ἡ μνήμη, κατὰ τὸν προφήτην, εὐφροσύνη, καὶ δακρύων ἀπαλλαγή· αὐτὸς γὰρ ἀφέλε πᾶν δάκρυον ἀπὸ προσώπου πάντος. καὶ πάλιν ὁ προφήτης· Ἐμνήσθην, φησὶ, τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐφράνθην· ὁ στεφανῶν τοὺς εὐλαβείᾳ συζήσαντας, ὁ πάντα γινώσκων, πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ὁ πάντα ἔχων τὰ τῶν πάντων, καὶ εἰκὼν ὑπάρχων ἀπαράλλακτος τοῦ γεννήσαντος, ὁ ἐν ἑαυτῷ δεικνὺς τὸν πατέρα· ἀλλ' ὃ οὐκ ἀπέρματος Δαβὶδ ληφθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ὃ θνητὸν, ὃ παθητὸν, ὃ διδοὺς τὸν θάνατον· εἰ καὶ αὐτὸ μετὰ ταῦτα κατέλυσε τῷ θανάτου τὸ κράτος, ἀφ' τοῦ πρὸς τὸν ἀναλαβόντα Θεὸν ἕνωσιν, ὃ δι' πάσης ὁ δοῦσθαι δικαιοσύνης. καὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην φῆσαι· Ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τοῦτο τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ προσηγορίαν ἔλαβε, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ· αὐτὸ γὰρ περιέκειτο τῆς φύσεως ἀσθένειαν, καὶ οὐχ ὁ πάντα δυνάμενος Θεὸς λόγος. διὸ καὶ πρὸ βραχέων ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος· Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα, καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.

Hæc tota fere ἀκέφαλα in v. synodo legitur collat. 6. contendunt vero Theodoretus & Cyrillus hoc in loco magna vi argumentorum, sed majore studio partium: agitur enim, quod non semel monui, causa Procli, quem invisum Theodoretus, vtpote Nestorii adversarium nobilem; earum Cyrillus, velut ducem pugnantium pro fide Constantinopoli, habebat. Cyrillo

conversionem Verbi in carnem Theodoretus objicit, Cyrillus contra exprobrat defendam amentiam, ignorantiam mysterii quo de agitur, assertionem ἀσώτου γένεσεως, consensionem cum Nestorio, impietatem, & contradictionem. Tota ista Cyrilli oratio magnam crucem figere potest Theodoreti patronis.

Εν πίσει ὃ γέγονε τῶν ἡμετέρων παθημάτων ἀνευ ἁμαρτίας, ἡ ἐξ ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ληφθεῖσα φύσις, οὐχ ὁ αὐτὸν λαβὼν τῆς ἡμετέρας ἕνεκα σωτηρίας. καὶ ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ κεφαλαίου τούτου, πάλιν διδάσκει· Κατανοήσατε, λέγων, τὸν ἀπόστολον, καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν· ὡς καὶ Μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πίστιμα δὲ τίς ἂν εἴποι, τὴν ὀρθοδοξίαν προσβάλων, καὶ ἄκλυτον, καὶ ἀπόπτωτον, καὶ τῷ πατρὶ συναΐδιον Θεὸν λόγον· ἀλλὰ τὴν ἀσπόρως ἐκ Δαβὶδ, ὃς πάσης ἁμαρτίας ὑπῆρχεν ἀμέτοχος, ἀρχιερέα ἡμῶν, καὶ ἱερέα ἐθέμενος, αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ προσενεγκών, ἔχων ἐν ἑαυτῷ δηλαδὴ τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν λόγον ἑνωμένον αὐτῷ, καὶ ἀχωρίστως συνημμένον;

Experta est autem passiones nostras, absque peccato, natura illa, quæ ex nobis pro nobis assumpta est; non qui eam pro salute nostra assumpsit. Et in principio hujus capituli iterum docet: *Considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ* JESUM, *fidelem ei, qui fecit ipsum, sicut & Moyses in omni domo sua.* Hebr. 3. v. 1. Facturam autem quis esse vnquam dixerit recta sentiens, increatum, & cum Patre coæternum Deum Verbum; sed eum, qui ex semine David, qui, liber ab omni peccato, pontifex noster fuit, victimam ipse se pro nobis offerens Deo, habens in se certe Dei Verbum adunatum sibi, & inseparabiliter conjunctum? Infirmitates nostras non Deus, sed homo expertus est.

Απολογία Κυρίλλου.

Responsio orthodoxi.

Ο προφήτης Ιερεμίας προσκεκρουκότι τῷ Ισραὴλ, καταθηγοντι πρὸς ὀργὴν τὸ τῶν ὅλων Θεὸν ὑπεριγανάζων ἔφασκε· Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὸν λαὸν τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτός; οἶμαι δὲ ἔγωγε τὰς τοιάσδε φωνὰς οὐκ ἐκείνοις μᾶλλον ἐοικέναι τε, καὶ πρέπειν, ἀλλὰ τοῖς ἀπύλωτον, καὶ ἀκρατὲς ἔχουσι ὅτι Χριστῷ τὸ σῶμα· Οἱ καὶ τῆς ἀῤῥήτου καταφλυαροῦσι δόξης, ὀλιγοπαθοῦντες, καὶ αὐδαδεῖς ὄντες, καὶ τὸ δηλεραμιδὲς ἀμφὶ τὰ θεῖα, καὶ οἰμωγῆς ἄξιοι καὶ τὸ δηλεῖς εἶεν αὖ, οἳ οὐκ ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀδηκτείας τὸ εἰς δύο τε, καὶ ἀδιάλυτον τὸ εἰς Χριστὸν δυσσεβείας ἀφέντες ὁδὸν, ἐγκλίνας ποιοῦνται τὰς διεστραμμένας· καὶ κατεφθαρμένοις ἐννοιῶν ῥήμασι τὸ δηλεῖς καταπεμφίοισι κάλλος.

Jeremias Propheta cum Israel offendisset Deum, eumque ad iracundiam provocasset, contristatus dicebat: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt posim flere populum hunc die & nocte?* Hierem. 9. v. 1. Et ego opinor voces hujusmodi, non Israeli magis convenire, quam iis, qui patulum semper & petulcum os habent in Christum: *Qui etiam ineffabili detrahunt gloriæ, audaces, petulantesque*, juxta quod scriptum est Fletu autem sunt & lamentatione dignissimi, qui infinita demertia rectam & inculpabilem pietatis in Christum semitam negligentes, distortam orbitam, ambagesque sectantur, & cogitationum pravis inventis decus inquinant veritatis. Defendi, qui contradicunt anathematis. 2. Petr. 2. v. 10.

Οὐκοῦν ἀκουέτωσαν, τὰ πᾶσιν ἀπόκρυφα φρονοῦντες ἠρεμοῦσι· πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μήτε μὴν τὸ σοφὸν, καὶ μέγα τὸ σιωπηθὲν μυστήριον· αἱ μὲν γὰρ θεόπνευστοι γραφαὶ Θεὸν ἡμῖν ὁλικῶς ἀνθρωπόπρεπα ἀμφιρυθμοῦσι τὸ Εμμανουήλ· μετεσχηκέναι τε σαρκὸς, καὶ αἵματος ὡσαπλησίως ἡμῖν τὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἀμφιβεβαιοῦται λόγον· σάρκα τε γενέσθαι, τοῦτ' ἔστιν, ἀνθρωπον, οὐ τροπῇ, ἢ ἀλλοίωσιν, ἀλλ' ἑνώσει ἀφράστῳ δυνάμει τοιᾷδε τοι καὶ ἕνα φαμὲν Χριστὸν Ιησοῦν κύριον, μίαν τε πίστιν, καὶ ἓν ἅγιον βάπτισμα.

Ergo audiant, qui invisa omnibus sentiunt, errantes in scientia Scripturarum, nescientes magnum & venerabile Incarnationis mysterium: divinæ enim scripturæ, hominem similem nobis factum fuisse prædicant Emmanuel, & participasse carni & sanguini, similiter ac nos, Verbum Dei & Patris. Affirmant & carnem factum, id est, hominem; non per conversionem, aut per commutationem, sed virtute adunationis arcanæ, propterea que vnum dicimus JESUM CHRISTUM Dominum, & vnam fidem, vnum item sanctum baptisma. Quippe qui nesciunt Incarnationis mysterium.

Existimantes esse puram assumptionem γαπελω.

Hi vero a rectis dogmatibus abhorrentes, & adversus sacras literas durum sensum, insolentemque opponentes; ad id tantummodo, quod ipsis bene habere videtur, inspiciunt, & hominem assumptum a Deo Verbo commemorant, juxta illud fortasse quod ab

Amos 7. v. 14. vno Prophetarum dictum est: *Propheta non eram, nec filius Prophetæ; sed pastor eram vellicans sycomora, & assumpsit me Deus ex ovibus*; aut forte, sicut ait

Psal. 146. v. 6. beatus David: *Assumens mansuetos Dominus*; secundum χάριν scilicet & familiaritatem spiritalem, quam voluntate, & gratia, & sanctificatione, nos etiam habemus ipsi: adhærentes enim Domino, *vnus spiritus sumus*, juxta quod scriptum est. Id autem nequaquam significat, Deum hominem fuisse factum; neque eum similiter ac nos, participasse carni & sanguini, sed magis assumpsisse hominem, non alio pacto, quam quo dicitur, & Apostolos, & Prophetas, & omnes alios sanctos assumpsisse.

1. Cor. 6. v. 17.

Urget locum Apostoli, de Filio Dei qui se ex divite pauperem fecit.

2. Cor. 8. v. 9.

Decipitne divinus Paulus sanctificatos per fidem, evidentissime de vnigenito dicens, quod *cum dives esset, pauper est factus*? Absit: nunquam enim mentietur veritatis maximus prædicator. Sed quisnam sit dives, & quomodo pauper sit factus, nunc quoque diligentius perscrutemur. Etenim si, vt illi dicere & sentire confidunt, homo est assumptus a Deo; quomodo is qui assumptus est a Deo, factus est pauper, cum sublimioribus naturæ suæ dignitatibus illustratus sit? glorificatus est enim. At si id verum non est, reprehendetur ab ipsis assumptio, quippe quæ ad inferiorem, & ingloriosiorem dejecerit humanitatis modum. Verum ita sentire ineptum est. Ergo non is, qui assumptus est, pauper est factus; supereſt igitur, vt dicamus, Deum Verbum, cum esset dives, ad nostram pauperiem devenisse.

Verum quomodo pauper est factus? Age, vt necessarium est, attendamus: inconvertibilis quidem est procul dubio per naturam, nec sua derelicta, in naturam transiit carnis; permansit enim id quod erat, id est, Deus. Ubi igitur humilitatem videbimus paupertatis? In eone, quod vnum similem nostri Deus assumpserit, sicut dicere ausi sunt impietatis Nestorii parasiti? Et quis fiat ipsi paupertatis & exinanitatis modus? In eone tantum, quod forte voluerit aliquem nostri similem hominem honorare? At

Οἱ δὲ τ' οὕτως ὀρθῶν ἀποφοιτῶντες δογμάτων, καὶ τῆς ἱερᾶς γράμμασι σκληρὸν, καὶ ἀηδῶχον ὑπτιάζοντες τ' νοῦν, πρὸς μόνον ὁρᾶσι τὸ αὐτοῖς εὖ ἔχὸν δοκοῦν· ἄνθρωπον δὲ ἀναλῆφθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ λόγου φασί· κατ' ἐκφυό πως ῥᾴβα τὸ δι' ἑνὸς τῶν ἀλλων προφητῶν ἐρηθὲν· Οὐκ ἔμην προφήτης, οὐδὲ ἱὸς προφήτου, ἀλλ' ἀπόλεις ἤμην κνίζων συκάμινα, καὶ ἀνέλαβέ με κύριος ἐκ τῆς προβάτων ἢ καθά φησιν ὁ μακάριος Δαβίδ· Ἀναλαμβάνων προσῆς ὁ κύριος. κατὰ χάριν δηλονότι, τὲ οἰκειότητα τὴν πνευματικὴν, τὴν ὡς ἐν θελήσῃ, καὶ χάριτι, καὶ ἁγιασμῷ, καθὰ καὶ ἡμῖς αὐτοὶ κολλώμενοι τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐσμεν, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀλλ' οὐχὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐνανθρωπῆσαι Θεὸν, οὔτε μὴν παραπλησίως ἡμῖν μεταλεῖν αἵματος, τὲ σαρκὸς· οἰκειώσασθαι δ' μᾶλλον ἄνθρωπον, καὶ οὐ καθ' ἕτερον τρόπον, ἢ καθ' ὃν λέγοιτο καὶ προφήτας, καὶ ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἄλλους ἁπάντας ἁγίους.

Ἆρ' οὖν ὁ θαυμάσιος Παῦλος πεφενάκικε τοὺς ἡγιασμένους ἀφ' τῆς πίστεως, σαρκάσας λέγων περὶ τῦ μονογενοῦς, ὅτι πλούσιος ὢν ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς; μὴ γένοιτο· ἀληθεύᾳ γὰρ πάντων τ' ἀληθείας ὁ κήρυξ. ἀλλὰ γὰρ τίς ὁ πλούσιός ἐστι, τὲ πίνα τρόπον ἐπτώχευσε, βασανιζέτω καὶ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν. Εἰ μὲν γὰρ, καθὰ καὶ φρονῶ, καὶ λέγω αὐτὸ τετάρρηκασιν, ἀνθρωπος ἀνῄρηται παρὰ τοῦ Θεοῦ, πῶς ἐπτώχευσεν ὁ ἀίδιος, καὶ τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀξιώμασιν συλελαμπρυσμένος; δεδόξασται γὰρ, ἢ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ἀφοβοβόλησεν πρὸς αὐτὸν ἡ ἀπάληψις, ὡς καθυποβάσασα πρὸς τὸ μεῖον, καὶ πρός γε τὸ δυσκλεέστερον ἀνθρωπότητος μέτρον. ἀλλ' οὕτω φρονῶν ἀπαγής· δέκομαι ἐπτώχευσεν ὁ ἀπάληφθείς. λείπεται δὲ νῦν εἰπεῖν, ὅτι γέγονεν ἐν πτωχείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς ὁ πλούσιος, ὡς Θεός.

Εἶπα πῶς ἐπτώχευσε; Φέρε δὴ φέρε, καταθρήσωμεν ἀναγκαίως· ἄτρεπτος μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁμολογουμένως· οὐ μεταχεχώρηκεν εἰς φύσιν σαρκὸς, τὸ ἰδίωμα ἀφείς. μεμένηκε γὰρ ὅπερ ἦν, τοῦτ' ἔστι, Θεός. ποῦ θεασόμεθα ἐνῤῥεῖσθαι τῆς πτωχείας ὁ ὑφειμένον; ἆρ' ἐν τῷ ἑνὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀναλαβεῖν, καθὰ φασὶ τετολμήκασιν οἱ τῆς δυσεβείας τῦ Νεστορίου παράσιτοι; καὶ ποῖος ἂν γένοιτο πτωχείας αὐτῷ, καὶ κενώσεως τρόπος; ὡς ἕν γε δὴ μόνῳ τῷ θελῆσαι τυχὸν τιμῆσαι τῶν καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπόν τινα;

ἀνθεῖται

ἀδικεῖται γὰρ κατ' οὐδένα τρόπον ἀγαθουργῶν ὁ τῶν ὅλων Θεός. πῶς οὖν ἐπτώχευσεν; ὅτι Θεὸς ὢν φύσει, καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ἐκ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ γεγένηται κατὰ σάρκα, καὶ δουλοπρεπὲς ὑπέδυ μέτρον, τοῦτ' ἔστι, τὸ ἀνθρώπινον, ὁ ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρός· ὁ δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, καὶ τῶν ὅλων δημιουργός. ἄνθρωπος δὲ γενόμενος, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον οὐκ ἀρνεῖται. ὁ γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἡμνέθαμεν καθ' ἡμᾶς οὐκ ἀποβλήτην ποιησάμενος, τίνα τρόπον ἂν ἐδυσωπεῖτο αὖ τὰ, δι' ὧν ἐκεῖνος ἰδίων γεγένηται καὶ ἀλλότρια δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς; ὅτε γὰρ οὖν τὴν ἀνθρωπίνην αὐτὸν ἀποξησώμεθα καὶ παραγμὸν καὶ λόγον, καὶ οὐδένα ἀγνοοῦμεν τρόπον τὸν, ἐξ ἁπάντων τῶν ὑπ' οὐρανὸν συλλεγόντων αὐτὸν τὸν ὅρκον, τὲ ἀπιστούντων τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ, ἀναιρεπόντων τὴν εἰς ἅπαν ὅλον σωτηρίας μυστήριον, τὴν τοῦ κόσμου ζωτηρίαν, τὴν ἐλπίδα, τὴν ἀνάστασιν.

At nullo pacto beneficia præstando Deus omnipotens violatur: quomodo ergo pauper est factus? Quia cum esset Deus natura, & Filius Dei & Patris, factus est homo ex semine David; natus est secundum carnem, & servilem subiit mensuram, id est, humanam, qui est opifex omnium: homo enim factus, humanitatis non erubescit subire mensuram. Qui enim non recusavit esse similis nostri, quomodo ea recusaret, per quæ hominem se nostri similem vere factum esse, posset ostendere? Si igitur eum ab humanis, & rebus, & sermonibus submoveamus, nullo pacto differimus ab his, qui eum, si fieri posset, sua carne etiam spoliarent; qui scripturæ divinæ non credunt, evertentes omnino Incarnationis mysterium, salutem orbis terrarum, spem, fidem, resurrectionem.

Αλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, μικρὸν εἶναι τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ ἀπρεπὲς εἰς ἅπαν ὃ κλαῦσαι, ὃ δειλίαν τὸ βιάσασθαι, τὸ τοῦ ποτηρίου παραιτήσασθαι, τῆς ἱερωσύνης ὃ χρῆμα. καὶ φαίην ἂν κἀγὼ αὐτὸς ἐγώ, ὅτι τῇ θείᾳ, καὶ ὑπερφυεῖ φύσει τε, καὶ δόξῃ, τὰ τοιάδε σμικρά. ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τεθεάμεθα τὴν πτωχείαν, ἐμὲ δι' ἡμᾶς ὑπομείνασαν ἑκόν. ἔστιν οἷ φαίνεται φορτικὸν ὃ ἐκ τῆς κενώσεως δυσκλεές, βαῦμασον μειζόνως τὸ εἰς ἡμᾶς ἀγάπησιν τοῦ υἱοῦ· ὃ γὰρ σὺ μικρὸν εἶναι φῂς, τοῦτο θελητὸν ἐποίησαν ὑμῖν σε.

Dicat aliquis, Deo Verbo parum decorum esse, & nullo modo conveniens, lacrimari, timere mortem, calicem recusare, subire officium sacerdotis. Valde ego quoque libens assentiam, hæc divinæ naturæ & gloriæ minime convenire. Verumtamen in his video paupertatem, quam propter nos volens ipse sustinuit. Si tibi gravis videatur exinanitatis injuria, eo plus mirare erga nos Filii caritatem? quod enim tam indecorum dicis, & parvum, hoc Deus tui causa sibi fecit amabile.

Occurrit objectioni, quod Verbo non conveniat lacrymari, &c.

Ἐκλαυσεν οὖν ἀνθρωπίνως, ἵνα τὸ σὸν παραιτήσηται δάκρυον· ἐδειλίασεν οἰκονομικῶς ἐφιεὶς τῇ σαρκὶ καὶ πάσχειν ἃ δεῖ· ὅτε τὰ ἴδια, ἵν' ὑπολυμπάτους ἡμᾶς ἀποφήνῃ. παρῃτήσατο τὸ ποτήριον, ἵνα σοῦ Ἰουδαίων δυσεβείας ὁ σαφὴς κατηγορῇ. ἀσθενῆσαι λέγεται τὸ ἀνθρώπινον, ἵνα σοῦ τὰς ἀσθενείας ἀκεσάμενος. δεήσεις ἐπέφερε, καὶ ἱκετηρίας, ἵνα καὶ τὰς σὰς εὐλιτεῖς βάσιμον ἀποφήνῃ τοῦ τὰς παθεῖν ἀκεῖν· σὺ δὲ μάθοις μὴ νυστάζειν ἐν πειρασμοῖς, σπουδαιότερον δὲ μᾶλλον εἰς προσευχὰς. καὶ γὰρ ὧδε ὑμᾶς ἀπονυστάζοντας τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις ἔφασκεν οὕτως· Οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; γρηγορεῖτε, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἐμπέσητε εἰς πειρασμόν. δυνατώτερον γὰρ ὥσπερ διὰ τοῖς πολιτείας τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀνθεῖς, ὠφέλησε τὸν ὅλον οὐρανόν, διὰ τὴν ἀνθρωπότητος ἀσθενείας ὠφελιμώτερον. διὰ ποίαν αἰτίαν; ἵνα καὶ τῷ ὄντι ἄνθρωπος γενόμενος πιστεύῃ, καίτοι μεμψιμοιρῶν ὅπερ ἐστὶν, τοῦτ' ἔστι, Θεός.

More hominum lacrymavit, vt tuas lacrymas ipse cohiberet. Expavit dispensatorie, permittens carni interdum pati, quæ sua sunt, vt nos confidentissimi redderemur. Calicem recusavit, vt crux impietatem argueret Judæorum. Infirmatus esse dicitur secundum humanitatem, vt te infirmitatibus liberaret. Preces supplicationesque obtulit, vt tuis etiam supplicationibus aurem facilem redderet, vt tu disceres in tentationibus minime dormitare, sed animum orationibus magis intendere. Ideoque dormitantes sanctos Apostolos incusabat dicens: *Sic non potuistis una hora vigilare mecum? vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* Se enim tanquam reformationem vitæ beatæ præbens, profuit mundo; ideo humanitatis infirmitates familiares fecit, vt etiam vere homo factus esse crederetur, cum permansisset nihilominus id, quod erat, id est, Deus.

Cur Filius Dei lacrymatus, &c.

Matth. 26. v. 4.

Arguit Cyrillus contradictionis Theodoretum, & consensionis cum Nestorio.

Sed nescio quomodo hi, qui Christum se vnum dicere simulant, & Filium, & Dominum, eumdemque Deum simul & hominem, dicunt, non Dei Verbum nuncupatum fuisse pontificem, & apostolum confessionis nostræ, tunc cum factus est homo; sed aut alium, nescio quem, seorsus hominem ipsum per se, qui erat ex semine David, in id vocatum esse affirmant: forsitan metuentes, ne si recta sentiant, ab impietate videantur Nestorii defecisse. Ait enim hoc modo ille: *Hic, qui fidelis ad Deum pontifex factus est; factus est enim, & non semper fuerat; hic, qui paulatim in pontificis profecit, hæretice, dignitatem.* Deinde, vt ipse existimat, suarum vocum cupiens veritatem confirmare, dicit: *De quo & Lucas in Evangeliis clamabat:* JESUS *autem proficiebat ætate, & sapientia, & gratia.* Et rursus: *Sed cum sit nobis hic solus pontifex condolens, & cognatus, & certus, ab ipsius natura non seducamini: ipse enim nobis ex promissa benedictione, & semine Abrahæ missus est, prose ipso, & suo genere corporis victimam secum adducens.*

Serm. 6. qui tertius in Proclum

Collatio Theodoreti cum Nestorio.

At dementiæ illius optimus æmulator, vir bonus Theodoretus, non erubescit dicens: *Humanam naturam assumpsit, & eam super communes pontifices ordinavit, sicut & Paulus dicit: Omnis enim pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, qui condolere possit his, qui ignorant & errant, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate; & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis.* Nonne hominem nobis communem Emmanuel, quantum ad ipsum pertinet, effecit? Nonne supramemoratis hæc quoque sunt germanæ sententiæ, eamdem blasphemiam parturientes? Quid ais? Metuis sacerdotii modum in Christo omnium salvatore; nec conveniens videtur esse Deo Verbo humano more ministrare, propter dispensationem? Detege tuum vultum, persona deposita, & palam denega Dei Verbi incarnationem, propter quam & pontifex nominatus est, Immolantemne cum conspicis, tanquam alii & majori Deo, Patri? Contemplatusne es sacrificia offerentem, exemplo eorum, qui ab hominibus assumpti sunt, quique condolere possunt ignorantibus & errantibus, ideo quod & ipsi sint in infirmitatibus nostris? An non consideraſti, quod fidem omnium, sive fidei confessionem,

Αλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως οἱ Χριστὸν ἕνα λέγειν ὑποκρινόμενοι, καὶ υἱὸν, καὶ κύριον, τὸν αὐτὸν Θεὸν, καὶ ἄνθρωπον, οὐ τὸν ἐκ Θεοῦ φωνὴν λόγον γενόμενον ἀρχιερέα, καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος· ἀλλ' ὡς ἕτερόν τινα κατ' μόνας ἄνθρωπον τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κεκλῆσθαι παρὰ τὸν θεῖον εἰρήκασιν· δεδοίκοτες ἴσως που, μὴ τῆς Νεστορίου κακοδοξίας ὀλιγωρήσαντες, ὀρθὰ φρονοῦντες ἀλίσκωνται. ἔφη γὰρ οὕτως ἐκεῖνος· Οὗτος ὁ πιστὸς τῷ Θεῷ πεποιημένος ἀρχιερεύς· ἐλθὼν γὰρ εἰς τέλος, οὐκ αἰδίως παρῆν οὗτος ὁ κατ' μικρὸν εἰς ἀρχιερέως, αἱρετικὲ, παρηλλαγμένος ἀξίωμα. Εἶτα, καθάπερ οἴεται, βεβαιῶν εἰς δήθεν τὰς ἑαυτοῦ φωνὰς, ὑποφέρει, καὶ φησι· Περὶ οὗ δὲ Ἰωάννης ἐν τοῖς διαλόγοις φησὶν· Ἰησοῦς δὲ προέκοπτεν ἡλικίᾳ, καὶ σοφίᾳ, καὶ χάριτι. Καὶ πάλιν· Οὗτος ἡμῖν τοῦτον μόνον ἀρχιερέως συμπαθοῦς, καὶ συγγενοῦς, καὶ βεβαίου, τῆς εἰς αὐτὸν μὴ παρεκπέσητε πίστεως· αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἐκ τῆς ἐπηγγελμένης εὐλογίας ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ ἀπέσταλη, ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν ὁμοίων τῷ σώματος θυσίαν συνεπαγόμενος.

Ὁ δὴ τῆς ἐκείνου βουλευσίας ἄριστος μιμητὴς, ὁ γενναῖος οὑτοσὶ Θεοδώρητος, οὐκ ἐρυθριᾷ λέγων, ὅτι ἀνθρωπείαν φύσιν ἔλαβε, καὶ ταύτην ὑπὲρ τοὺς κοινοὺς ἀρχιερεῖς κατέστησε, καθὰ καὶ Παῦλός φησι· Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ πλανωμένοις· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν· καὶ δι' αὐτὴν ὀφείλει ὡς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν περὶ ἁμαρτιῶν. ἆρ' οὐκ ἄνθρωπος ἡμῖν κοινὸν, τό γε ἧκον εἰς τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ἀπετετέλεκε τὸν Ἐμμανουήλ; οὐκ ἀδελφὰ τῶν ὁρίων ἡμῖν ὠνομασμένων τὰ φρονήματα, καὶ τὸν ἴσον ὠδίνοντα δυσφημίαν; δέδοικας, εἰπέ μοι, τὴν ἱεροσύνης τοῦ Σωτῆρος τῶν πάντων ἡμῶν Χριστοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; δύσκολον εἶ φῆς τῷ Θεῷ λόγῳ τὸ ἱερουργεῖν ἀνθρωπίνως διὰ τὴν οἰκονομίαν; σκοπῶ ἄφρε τὸ πρόσωπον, ὄρους μὴ ὑπερεκλυθέντος τῷ λόγῳ τὸν ἐνανθρώπησιν, δι' ὃ ὠνόμασαν ἀρχιερέα. ἆρα βούνοτα βλέπεις, ὡς ἑτέρῳ Θεῷ καὶ προσώπῳ Θεῷ, παρὰ πατρί; βουβωνῶσα πεπόνθασι κατ' ἐκείνους τοὺς ἐξ ἀνθρώπων ληφθέντας, μετριοπαθεῖν τε δυναμένους τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ πλανωμένοις, διὰ τὸ εἶναι καὶ αὐτοὺς ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς ἀσθενείαις; οὐ νενόηκας, ὅτι τὸν πάντων πίστιν, ἤγουν τῆς πίστεως τὸ ὁμολογούμενον,

ἑαυτῷ καθιερῶ, καὶ τῷ πνευματίῳ πνεύματι, καὶ πατρὶ; ἆρ' οὖν, εἰ τύπῳ μοι, ἔστιν ὅτε ἀνθρωπίνης ἱερουργίας, ὃ πίστιν αἰτεῖν ἐκ τῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας προσκεκομισμένων ἐν πνεύματι; ὅρα καὶ ἕτερος ὄντα Θεόν, κἂν εἰ ἀνθρωπίνως ἱερᾶσθαι λέγοιτο διὰ τὴν οἰκονομίαν· συνεδρεύει γὰρ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ἐν τοῖς ἀϊδιωτάτοις ἥκοις ὁρᾶται διαφερόντως.

Θορυβεῖ σε τὸ ἀνθρώπινον; οὐκ ἀπαλλάττῃ δέους τὸ θεωρεῖν; οὐκ ἀνέχῃ δι' αὐτῶν ἰδεῖν τῶν πεπραγμάτων, Θεόν τε ὁμοῦ, καὶ ἄνθρωπον ὄντα τὸν Ἐμμανουήλ· ἀλλ' οὕτως αἰσχύνῃ, καὶ ἀπιστίας, μᾶλλον δὲ δυσπειθείας ἁπάσης ἐπέκεινα πέλων, τετελειῶσθαι φῂς κατὰ ἀρετὴν τὸν πόνοις αὐτὸν, καὶ προκόπαις καταβεβηκὼ εἰς ἀρχιερέως ἀξίωμα; εἰ προέκοψε, πῶς κενέωται, καὶ ἐπιδέχεται; εἰ τετέλεσται κατ' ἀρετὴν, δῆλον ὅτι ἀτελοῦς δηλονότι, καὶ ἐν χρόνῳ γέγονε τέλειος. τὸ δὲ ἀτελὲς ἁπᾶν ἐκ μέρους γεγραφώ· τὸ δὲ κατὰ μέρος, ὑφ' ἁμαρτίαν. πῶς οὖν γέγραπται περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε;

Τετόλμηκας εἰπεῖν τὰ κατὰ τὸν Παῦλον· Τίς γάρ ἐστιν ὁ ἱερατεύσας, φησὶν; ὁ πόνοις ἀρετῆς τελειωθείς, καὶ μὴ φύσει τέλειος ὑπάρχων; πῆς ὁ πίστει μαθὼν τῇ ὑπακοῇ, καὶ τούτῳ ἀγνοῶν πρὸ τῆς πείρας; πῆς ὁ εὐλαβείᾳ συμβιώσας, καὶ μὴ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων ἱκετείας προσενεγκών, καὶ σῶσαι ἑαυτὸν οὐ δυνάμενος, ἀλλὰ τὸ δυνάμενον σῶσαι, παρακαλῶν; ὦ πεπτωκότος φωνῆς, καὶ μαρωπότητος. ποῖον δάκρυον εἰς ἀπόνιψιν ἁμαρτίας τοῖς τὰ τριάδι θρησκεύουσιν ἠρημένοις; εἰ καταδέχῃ τὴν ἕνωσιν, πῶς ἠγνόησας, ὅτι τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος τῷ ἀνθρωπίνῳ; τεταπείνωκεν ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς, καὶ αἰσίως ἀναφωνῶ· Ἱλεὼς ὁ, κύριε, οὐ μὴ ἔσῃ ὁ τοῦτο. σκληρῶν ἀκούσῃ λέγοντος· Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ.

Ἀλλὰ γὰρ ὅτι τέλος τῶν ἑαυτοῦ λόγων φησίν· Οὐκοῦν ὁ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, ἔχων ἐν ἑαυτῷ δηλονότι τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον ἡνωμένον, καὶ ἀχωρίστως συνημμένον. πῶς οὖν ἰσάζῃς φῆς τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, ἢ δὲ μόνῳ τῷ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ἐκ νενεμηκὼς τὴν ἱερωσύνην; εἰ γὰρ δηλῆς ἡ ἕνωσις, οὐ δύο που πρώτως εἰσὶν, ἀλλ' εἷς τε, καὶ μόνος, ὃς δὴ ἀμφοῖν νοεῖται Χριστός.

Πεφώλευεν οὖν, ὅτι πλάτος μὴ ὁμολογεῖν τὴν ἕνωσιν, ἁπλουστέρων ὑποδεχόντες γνώμας.

& Spiritui ſancto conſecrat & Patri? hicne humani miniſterii modus eſt, poſcere fidem ab his, qui in odorem ſuavitatis oblati ſint in ſpiritu? Animadverte, quam diverſo modo, cum Deus ſit, licet humano more, propter diſpenſationem miniſtrare dicatur: conſidet enim Deo & Patri, & in ſedibus excelſis conſpicitur.

Terret te quod humanitatis, nec te quod divinitatis, liberat metu? Non pateris, ex rebus ipſis inſpicere, Deum eſſe ſimul & hominem Emmanuel; ſed tam petulanter & inconſiderate, imo vltra terminos impietatis totius excurrens, ais ipſum conſummatum eſſe laboribus, & virtute, & profeciſſe paulatim in pontificis dignitatem. Si profecit, vbi exinanitas, & vbi pauper eſt factus? Si conſummatus eſt per virtutem, ex imperfecto vtique, & in tempore factus eſt perfectus. Quidquid autem non eſt in virtute perfectum, culpa & vitio continetur; & quod vitio continetur, in peccato eſt. Quomodo igitur de ipſo ſcriptum eſt, *quod peccatum non fecit?* Urgetur preſſius Theodoretus. 1. Petr. 2. v. 22.

Auſus eſt dicere, quæ infra ſcripta: *Quis igitur ſacerdos eſt factus? Quis virtute conſummatus eſt, cum non eſſet natura perfectus? Quis tentationibus didicit obedientiam, quam ante tentationes neſciebat? Quis cum reverentia vixit, & cum clamore valido lacrymans, & ſupplicationes offerens, cum ſe ſervare non poſſet, ſed eum, qui ſervare poſſet, obſecrans?* O audaciſſimam & ſceleratiſſimam vocem! quæ lacrymæ tam impie credentium poterunt abolere peccata? Si acquieſcis adunationi, quomodo ignoraſti, quod de Deo dicas, qui factus ſit homo? Humiliavit ſe tua cauſa, & tu impie exclamas: *Propitius eſto, Domine, nunquam tibi erit iſtud.* Ergo audies ipſum dicentem: *Vade retro a me, ſatana, ſcandalum mihi es.* Et impietatis accuſatur. Matth. 16. v. 22.

Sed enim in clauſula ſuorum dictorum dixit: *Ergo is, qui ex ſemine David, pontifex eſt, habens in ſe ſcilicet Deum Verbum ſibi adunatum, & inſeparabiliter conjunctum.* Et quomodo adunatum dicit Deo Verbo id, quod eſt ex ſemine David, ſi ſoli ei, qui eſt ex ſemine David, ſacerdotium deputavit? Nam ſi vera eſt adunatio, non ſunt duo omnino, ſed vnus, & ſolus, qui ex vtriſque intelligitur Chriſtus. Atque iterum contradictionis.

Certum eſt ergo, illos ſimulate adunationem confiteri, ſimpliciorum animos inſe- Et indubitati Neſtorianiſmi.

ctantes: conjunctionem namque credunt ἑνικὴν, & extrinsecus factam, quam nos etiam habuimus, cum participes divinæ ipsius naturæ facti sumus per spiritum. Non adhærendum igitur illorum vanitatibus, sed rectæ & inculpabili fidei, & evangelicis, & apostolicis sanctionibus.

στωάφαν δὲ νοοῦσι, τὴ ἔξωθέν τε, καὶ ἑνικὴν, ὡ & ἡμᾶς ἐσχήκαμεν, κοινωνοὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως ἀναδεδειγμένοι διὰ τὸ πνεύματος. οὐ προσεκτέον τοιγαροῦν τοῖς ἐκείνων βαθμοῖς· ἀλλὰ τῇ ὀρθῇ τε, καὶ ἀμωμήτῳ πίστει, & τοῖς εὐαγγελικοῖς τε, καὶ ἀποστολικοῖς διατάγμασιν.

Anathematismus undecimus.

Αναθεματισμὸς ια'.

Siquis non confiteatur, carnem Domini vivificam esse, & ipsius Dei Verbi propriam, sed vt alterius cujuspiam, conjuncti quidem ipsi per dignitatem, sive per solam inhabitationem; ac non magis vivificam, vt ante dixi, eo quod sit propria Verbi, quod omnia potens est vivificare; anathema sit.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι, & ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτὸν, συνημμένην μὲν αὐτῷ κατ' τὴν ἀξίαν, λέγω δὲ μᾶλλον θείαν οἰκήσιν ἐσχηκότος· & οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιὸν, ὡς ἔφημεν, ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου, τοῦ τὰ πάντα ζωοποιεῖν ἰσχύοντος· ἀνάθεμα ἔστω.

Reprehensio hæretici.

Θεοδωρήτου ἀναίρεσις.

Accusat Cyrillum, quod obscuris verbis sententiam hæreticam abscondat.

Quantum apparet, obscuritati studet, vt impietatem suam occultet, qui eadem cum hæreticis sentit; sed nihil veritate validius, quæ radiis suis mendacii potest caliginem revelare. Ea illuminati manifestam ejus fidem ἐπερόδοξον faciamus. Primum quidem, nusquam carnis rationabilis meminit, nec hominem perfectum, qui est assumptus, confessus est; sed vbique carnem dicit,

Et præsertim errorem Apollinarii.

Apollinaris sequens dogmata. Deinde, commixtionis opinionem, aliis eam vocibus proferens, aspergit sermonibus. hinc enim aperte inanimam dicit domini carnem, cum ait: *Siquis confiteatur Domini carnem non esse propriam ipsius Dei Verbi, sed vt alterius præter ipsum, anathema sit.* Unde apparet cum non confiteri Deum Verbum animam assumpsisse, sed carnem tantummodo; ipsum autem esse carni pro anima: nos vero vivificam dicimus, animatam, & rationabilem Domini carnem, propter adunatam ipsi vivificam deitatem.

Εοικεν, ὡς οἶμαι, τὸ ἀσαφείας φερωνύμῳ, ἵνα τοῦτο τὸ κακοδοξίαν συγκαλύψας, λάθῃ τὰ αὐτὰ τοῖς αἱρετικοῖς δογματίζων· ἀλλ' οὐδὲν τῆς ἀληθείας δυνατώτερον, ἣ τοὺς τῆς οἰκείας ἀκτῖσι γνώμης ὁδηγοῦσα τὸ ψεύδους. τοῦτο φωτιζόμενοι δηλοῦμεν αὐτοῦ τὴν ἑτερόδοξον κατασκευὴν πίστιν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδαμοῦ σαρκὸς νοερᾶς ἐμνημόνευσεν, οὔτε ἄνθρωπον τέλειον τὸν ἀναληφθέντα ὡμολόγησεν, ἀλλὰ πανταχοῦ σάρκα λέγει, τοῖς Απολιναρίου δόγμασι συνακολουθῶν. ἔπειτα τὴν τῆς κράσεως ἔννοιαν, ἑτέροις ἐμφανῶν ὀνόμασι, καταπείρει τοῖς λόγοις. σὺν τούτῳ γὰρ σαφῶς, ἄψυχον τὴν τοῦ κυρίου σάρκα φησίν· Εἴτις γὰρ, φησὶ, τὴν τοῦ κυρίου σάρκα, μὴ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου παρ' αὐτὸν λέγει, ἀνάθεμα ἔστω. ὅτι δὲ οὐδηλον, οὐχ ὁμολογῶ ψυχὴν ἀνθρωπείαν τὸν Θεὸν λόγον, ἀλλὰ σάρκα μόνον· αὐτὸν γὰρ εἶναι αὐτὴ ψυχῆς τῇ σαρκί. ἡμᾶς γὰρ ζωοποιὸν εἶναι φαμὲν τὸν ἔμψυχον, καὶ λογικὴν τοῦ κυρίου σάρκα, διὰ τὸ ἰδιωθῆναι αὐτὴν ζωοποιὸν θεότητα.

Calumniatur Cyrillo, quasi invitus duas in Christo naturas agnoscat.

Confitetur autem ipse quoque, licet invitus, differentiam naturarum, carnem nominans & Deum Verbum, & propriam ipsius dicens fuisse carnem: igitur non Deus Verbum in carnis naturam conversum est; sed propriam habet carnem, assumptam scilicet naturam, & vivificam eam adunatione effecit.

Ομολογῶ γὰρ αὐτὸς ἄκων τὴν δύο φύσεων διαφοράν, σάρκα λέγων, & Θεὸν λόγον, καὶ ἰδίαν αὐτοῦ προσαγορεύων τὴν σάρκα. οὐκοῦν οὐχ ὁ Θεὸς λόγος εἰς σὰρκὸς ἐτράπη φύσιν· ἀλλ' ἰδίαν ἔχει σάρκα, τὴν ἀναληφθεῖσαν φύσιν, καὶ ζωοποιὸν αὐτὴν τῇ ἑνώσει πεποίηκεν.

Responsio orthodoxi.

Απολογία Κυρίλλου.

Cyrillus opponit Theodoreto, quod

Qui a rectis & veris cogitationibus per imperitiam delapsi sunt, pene etiam di-

Οἱ τῶν εἰς ὀρθότητα, καὶ ἀληθῆ ἐννοιῶν διὰ ἀμαθίας ἀπολισθήσαντες, καὶ μονονυχὶ λέ-

γοντες· Ἐλπίδα ψευδος τ̃ ὑπίδα ἡμῶν, ᾧ ψευδῆ σκεπασθησόμθα. ἀπεμεεμίμνως οἰκφέρουσιν, οὐ μεμνημένοι λεγούσης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς· Κρίμα δίκαιον κρίνετε. καὶ πάλιν· Μαρτυς ψευδὴς οὐκ ἀπιμώρητος ἔσται. ἡμεῖς γὰρ ζωοποιὸν φαμὲν εἶ) ὃ ἅγιον σῶμα τὸ παντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ. ἡ γὰρ ὅτι οὐχ ἑνὸς ἁπλῶς τ̃ καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπου κοινοῦ, ἴδιον δὲ ἀληθῶς τ̃ τὰ παντα ζωογονοῦντος λόγου· ἴδιον ὂν οὕτως, ὡς αὖ εἰ καὶ τ̃ καθ' ἡμᾶς ἑκάστου τυχὸν ἴδιον λέγοιτο ὃ σῶμα αὐτοῦ.

Ο ὁ χρηστὸς οὑτοσί, ὁ τ̃ καθ' ἡμῶν γλωσσαλγίας σοβαρὰν ζόφον αἰσχυντήδυτον ἀφεὶς, καίτοι σεσωφρονῶν οἷς ἔφιν. ἐπιφημίζῃ πάλιν ἡμῖν τ̃ Απολιναρίου κακοδοξίας τ̃ μῶμον, καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων, ὅτι λέξεσιν ἑτέρεσις τὸ τ̃ κράσεως, ἤτοι συγχύσεως ἐπικρύπτῃ χρῆμα, καὶ ἄψογον εἶ) ἀφανίζεσθαι τ̃ ἑνώσεισθαι ᾧ λόγῳ σάρκα. ἀλλ', ὦ βέλτιστε, φαίη τις αὖ εἰκότως, ἀρ' οὖν τοῖς ἴσοις ἐνεύθυνος ἐγκλήμασι καὶ τ̃ μακαρίου εὐαγγελιστὴν Ιωάννου; ἔφη γὰρ, ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο· καίτοι γοῦν καὶ αὐτὸς, καὶ ἐρεῖς, ὅτι ψυχῆς οὐκ ἐμνημόνευσε νοερᾶς, καὶ ἄψυχον εἶ) φησι τὸ κυρίου πνεῦμα. τί δ', ὅταν δ' αὐτὸς λέγοντος ἀκούσῃς τ̃ παντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τ̃ υἱοῦ τ̃ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. καὶ πάλιν· Ο τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καὶ πάλιν· Καὶ ὁ ἄρτος ὃν, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τ̃ τ̃ κόσμου ζωῆς. ὑπιτηδήσου, εἰ δοκῇ, καὶ τοῖς αὐτοῦ λόγοις. σάρκα γὰρ ὀνομάζῃ μόνην, καὶ ψυχῆς οὐ τούτοις τ̃ νοερᾶς διδάσκαλον πεπιστευμένην μνήμην.

Αλλ' εἰ γὰρ ἦσθα τις σοφὸς, καὶ ἀγχίνους, οὐκ ἂν ἠγνόησας, ὅτε ἐκ μόνης ἔσθ' ὅτε τ̃ σαρκὸς ὃ οὐκ ψυχῆς, καὶ σώματος καταμηνύεται ζῶον· τοῦτ' ἔστιν, ἀνθρωπος. ἔφη γὰρ, ὅτε ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. σάρκα λέγων ἡνέσθαι τ̃ λόγον, οὐκ ἠγνόησεν, ὅτι πάντη τε, καὶ παντως, καὶ ψυχῆς νοερᾶς πεποίηται μνήμην. ἀλλὰ γὰρ, ὡς ἔφην ἐν ἀρχαῖς, ἀπορήσας εἰς ἀντίστασιν, σκέπτων ἑαυτῷ ποιῆται ὁ ψεύδος, καὶ πειρᾶται συκοφαντῆν, ἵνα δικῇ τι λέγῃ.

Οὐκ ἀνθρωπον ὃ ἀναλῆφθαι παρὰ Θεοῦ τοῖς ἁγίοις πατράσι δοκῇ· πεφρονήκασι γὰρ οὐχ ὡσπόθεν· αὐτὸν ὃ μᾶλλον τ̃ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἀνθρωπον ἡνέσθαι φασὶν, ἐνωθέντα σαρκὶ, cunt: *Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio operiemur.* In quemcunque enim ipsis libitum fuerit, proferunt inconsiderate sententiam; nec meminerunt divinæ scripturæ dicentis: *Indicium justum judicate.* Et rursus: *Testis falsus non erit impunitus.* Nos etenim vivificum esse dicimus sanctum corpus salvatoris omnium Christi. Est namque non vnius simpliciter similis nostri hominis, & communis; proprium autem magis vere Verbi, quod omnia vivificat. Sic autem proprium, vt si forte dicatur vnius cujusque nostri proprium corpus suum. calumniam sibi faciat, in eo, in quo sibi consentit. *Isai.* 28. v. 15. *Zach.* 7. v. 9. *Prov.* 19. v. 5.

Hic autem vir bellus, verbositatis suæ in nos nullum modum præteriit intentatum, quamvis nostris dictis consentiat. Inurit rursus nobis Apollinaris impietatis infamiam; nec erubescit, commemorans me verbis aliis, ac dictionibus, rem commixtionis sive confusionis occultare, & inanimam dicere carnem Verbo conjunctam. Sed dixerit ad eum forte aliquis: O vir optime, iisdem etiam beatum Joannem criminibus accusabis; ait enim: *Verbum caro factum est.* Age igitur cum ipso etiam insolenter, & dic, animæ eum non meminisse rationabilis, sed inanimam dicere Domini carnem. Quid si etiam ipsum dicere audieris Christum omnium salvatorem: *Amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ipsius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et rursus: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso.* Et rursus: *Panis autem, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Insulta, si videbitur, etiam ipsi Verbo: carnem enim nominat tantum, nec animæ rationabilis in his facit vsquam mentionem. Quodque Apollinarismi & confusionis opinionem perinde Evangelistæ, & Christo, & sibi objicere possit. *Joan.* 1. v. 14. *Joan.* 6. v. 54.

At tu si sagax esses, & sapiens, non ignorares, quod plerumque etiam sola carnis mentione animal, quod est ex anima & corpore, designetur, id est, homo. Scriptum est enim: *quod videbit omnis caro salutare Dei.* Ergo qui carnem dicit fuisse factum Verbum, non ignorat omnino se etiam animæ rationabilis facere mentionem. Verum, quod a principio dixi, in probationibus deficiens, invenit sibi mendacium tegumento, & calumniari conatur, vt aliquid dicere videatur. Nomine carnis intelligitur totus homo. *Isai.* 40. v. 5.

At vero, hominem assumptum fuisse a Deo, sanctis Patribus non videtur: neque enim ita vnquam crediderunt; sed ipsum magis Deum Verbum hominem factum esse dixerunt, adunatumque carni Patres negant, assumptum a Deo, sed vnitum.

habenti animam rationabilem. Inconfusa autem, & absque conversione omnino est adunatio: inconvertibile est enim Dei Verbum, & ita credimus.

Anathematismus duodecimus.

SIQUIS non confiteatur, quod Dei Verbum passum sit carne, & crucifixum carne, & mortem gustavit carne, & factum primogenitum ex mortuis, eo quod, vt Deus, det vitam, & sit vivificum; anathema sit.

Reprehensio hæretici.

Reprehendit dictum Cyrilli, quod *Verbum passum sit carne.*

Passiones naturæ passibilis propriæ sunt; impassibilis, passionibus superior est; passa est igitur servi forma, adhærente ipsi scilicet etiam Dei forma, & permittente quidem pati, propter salutem, quæ ex passionibus fuerat eventura; suas vero passiones, propter adunationem, dicente: ergo non Deus passus est, sed homo, qui ex nobis a Deo assumptus est. Propterea & beatus Isaias ante prænun-

Isai. 53. v. 3. tians, clamat: *Homo in plaga, & sciens ferre infirmitatem.* Et ipse Dominus

Ioan. 8. v. 40. Christus ad Judæos dicebat: *Quid me quæritis occidere hominem, qui veritatem vobis locutus sum.* Occiditur vero non ipsa vita, sed qui mortalem habet naturam. Et id alibi docens Dominus ad Judeos dixit: *Solvite templum istud, & in triduo reædificabo ipsum.* Ergo solutus quidem est, qui est ex David; resuscitavit vero solutum, vnigenitus Deus Verbum, quod ex Patre impassibiliter ante sæcula natum est.

Responsio orthodoxi.

Cur Verbum voluerit pati.

Est quidem impassibilis procul dubio Verbi natura, & id nulli est hominum, vt opinor, incertum. Neque enim ad tam insanam dementiam quisquam delabetur, vt illam arcanam & passionibus superiorem naturam dicat nostris infirmitatibus teneri. Sed quoniam passio mundo futura erat salutaris; erat autem impossibile, vt in sua natura Verbum Deus aliquid pateretur; dispensationem subiit sapienter: proprium enim corpus fecit, quod poterat pati, vt corpore patiente, ipse passus fuisse dicatur, licet ipse per suam naturam impassibilis permansisset.

Et quomodo carne passum dicatur.

Verum quoniam carne passus est volens, propterea omnium salvator, & est, & nominatur. Vt enim Paulus

ψυχὴν ἐχούσῃ τὴν νοεράν. ἀσύγχυτος ἡ, καὶ ἄτρεπτος βεβαίαν πάντως ἡ ἕνωσιν· ἀνάλλοίωτος γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ οὕτω πιστεύομεν.

Ἀναθεματισμὸς ιβ'.

Εἴτις οὐχ ὁμολογεῖ, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον παθόντα σαρκὶ, καὶ ἐσταυρωμένον σαρκὶ, καὶ θανάτου γευσάμενον σαρκὶ, γεγονότα τε πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, καθὸ ζωή ἐστι, καὶ ζωοποιὸς, ὡς Θεός· ἀνάθεμα ἔστω.

Θεοδωρήτου ἀντίῤῥησις.

Τὰ πάθη δὲ παθητὰ ἴδια· ὁ γὰρ ἀπαθὴς παθῶν ἐστιν ὑψηλότερος. ἐπαθε τοίνυν ἡ τοῦ δούλου μορφὴ, σωιζούσης αὐτὴ δηλονότι τὴν τοῦ Θεοῦ μορφὴν, καὶ συνδιαφυλαττούσης παθῶν, διὰ τὴν ἐκ τῶν παθῶν ἀλυπίαν φύσιν· οἰκειούμενος δὲ διὰ τὴν ἕνωσιν τὰ πάθήματα. σέσωσται οὐχ ὁ Χριστὸς παθῶν, ἀλλ' ὁ ἐξ ἡμῶν· ἐστὶ δὲ τοῦ Θεοῦ λόγου ἀπαθὲς. διὸ ὁ καὶ μακάριος Ἡσαΐας προσηγορίαν βοᾷ· Ἀνθρωπος ὢν πληγῆ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ θεσπέσιος Χριστὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγε· Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; ἀποκτείνεται δὲ σὰρξ αὐτοῦ ἡ ζωή, ἀλλ' ὁ θνητὸν ἔχων τὴν φύσιν. καὶ τοῦτο διδάσκων ἑτέρωθι ὁ κύριος, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔφη· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. σέσωσται μὲν ὁ ἐκ τοῦ Δαβὶδ· ἀνέστησε δὲ τοῦτον λυθέντα ὁ ἐκ πατρὸς ἀπαθῶς γεννηθεὶς πρὸ τῶν αἰώνων, μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος.

Ἀπολογία Κυρίλλου.

Ἐστι μὲν ἀπαθὴς καὶ ὁμολογουμένως ἡ τοῦ Θεοῦ λόγου φύσις, καὶ τοῦτο, οἶμαι, ἔστιν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἀσυμφανές. οὐδεὶς δὲν εἰς τοῦτο φρενοβλαβείας καθίκοιτο τις, ὡς τὴν ἀπρόῤῥητον, καὶ ὑπερφυᾶ, καὶ δυνάσθαι τι παθῶν ἐπίκτητα φύσιν, ἀσθενείαις ταῖς καθ' ἡμᾶς ὑποκεῖσθαι λέγειν. ὅπερ ἦν ἴσως τὸ παθὸν τῷ κόσμῳ σωτήριον, καὶ πάλιν ἀμήχανον τὸ παθὸν εἰς ἰδίαν φύσιν τὴν τοῦ Θεοῦ φωτὸς λόγου, μέτεισιν ὑπέρχρως τῆς οἰκονομίας τὸ χρῆμα. ἴδιον ἐποιήσατο σῶμα, τὸ παθὸν δυνάμενον, ἵνα τῷ παθὸν πεφυκότι λέγοιτο παθὸν, καίτοι μεμψιμοιρῶς ἀπαθὴς κατ' ἰδίαν φύσιν ὤφθη.

Ἐπειδὴ ὁ σωτὴρ πέποιθεν ἑαυτὸν, τοῦτο τοῖς ὅλων σωτὴρ ὄντι τε, καὶ ὀνομαζομένῳ. ὡς γὰρ ὁ Παῦλος

φησί· Χάριτι Θεοῦ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου. Μαρτυρήσῃ δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Πέτρος, σοφώτατα λέγων· Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν, οὐ φύσει θεότητος μᾶλλον, ἀλλὰ σαρκός. ἐπεὶ πῶς ἂν ὅπερ ὁ τῆς δόξης κύριος ἐσταυρώθαι λέγεται; πῶς δ' ὃ, δι' οὗ τὰ πάντα σεσώσται, καθά φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, δέδοται κεφαλὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ παῖς κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, γέγονε πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, οἰκειωσάμενος, δηλονότι, τὰ ἴδια σαρκὶ συμβαίνοντα πάθη; κύριος ὢν τῆς δόξης οὐκ αὐ ἠμύνετο κτίνας, καθ' ἡμᾶς δηλαδὴ θνητός.

ait: *Gratia Dei pro omnibus gustavit mortem.* Testatur vero etiam divinus Petrus sapientissime dicens: *Christo ergo passo pro nobis.* Non deitatis vtique natura, sed carne. Denique quonam modo Dominus gloriæ crucifixus esse dicitur? quo item modo is, *per quem omnia, & in quo omnia ordinata sunt*, vt ait beatus Paulus, datus est a Deo & Patre caput corporis Ecclesiæ, factus primogenitus ex mortuis? carnis scilicet passiones familiariter passus; Dominus autem gloriæ nequaquam fuit homo nostri similis & communis. Hebr. 2. v. 9. 1. Petr. 4. v. 1. 1. Cor. 2. v. 8. Hebr. 2. v. 10.

Αλλ' ἐρεῖς ἀκριβῶς τοῦ ζητεῖν, ὡς ἀπέχρη λέαν ἡ ἕνωσις εἰς τὸ ἀποφῆναι Χριστὸν ἕνα, καὶ κύριον, τὸν ἐσταυρωμένον. Ἀκούω λεγέσθω πάντα αὐτῷ, καὶ ὁμολογείσθω σωτὴρ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, μεμενηκὼς μὲν ἀπαθὴς τῇ τοῦ θεότητος φύσει, σαρκὶ δὲ παθών, ὡς εἴρηκε Πέτρος. αὐτὸν γὰρ ὡς ἴδιον καὶ ἕνωσιν λήψῃ τὸ τοῦ θανάτου χωσάμενον σῶμα. ἐπεὶ πῶς ἂν ὅπερ ἐξ Ἰουδαίων κατὰ σάρκα Χριστὸς, ὁ Θεὸς ὁ ὢν πάντων ὕπερ, εὐλογητὸς εἰς αἰῶνας, ἀμήν; εἰς τίνος θάνατον βεβαπτίσμεθα; τίνος δικαίως ὁμολογοῦντες, δικαιούμεθα; καίτοι καὶ φύσιν ἰδίαν θανάτου κρείττων ὕπερ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος μᾶλλον ὁ αὐτοζωὴ ζωή. ἆρ' οὖν εἰς θάνατον αὐθρώπου κοινοῦ βεβαπτίσμεθα, καὶ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες δικαιούμεθα; ἢ, ὅπερ ὕπερ δηλῶν, ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ, καὶ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, τὸν θάνατον καταγηλοίμεθα, καὶ ὁμολογοῦντες πιστὰ αἰάσασιν, ὃ τῆς ἀμαρτίας ἄρδος ἀποπεμπόμεθα; Ηλεφάπιλμα δὲ ὑμῖν; οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ, ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τῷ ὑμέτερῳ αἵματι, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου, καὶ ἀσπίλου, Χριστοῦ.

But forte dices, sufficere vnitatem ad probandum, vnum esse Christum, & Dominum crucifixum. Ergo omnia dicantur ipsius, & credatur Dei Verbum esse salvator, permanens quidem impassibile secundum deitatis naturam, carne autem passum, juxta quod dixit Petrus: ipsius enim erat proprium per veram adunationem corpus, quod mortem gustavit. Denique quomodo *ex Judæis secundum carnem Christus & Deus super omnes, & benedictus in sæcula, amen.* In cujus morte baptizati sumus? cujus resurrectionem confitentes justificamur? An hominis communis alicujus? An, quod verius est, Dei hominis facti, & passi pro nobis carne, mortem denuntiamus, & confitentes resurrectionem, onus abjicimus peccatorum? *Empti enim sumus pretio, non corruptibilibus argento vel auro; sed pretioso sanguine, sicut agni puri, & immaculati, Christi.* Quod vehementius vrgetur. Rom. 9. v. 28. 1. Cor. 6. v. 20. 1. Petr. 1. v. 19.

Καὶ πλεῖστα μὲν ἕτερά τοῖς τοῦτοις ὧν εἰπεῖν· χαλεπὸν δὲ οὐδὲν ὧν, καὶ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων παραθῆναι χρήσεις. ἀλλ' ἀρκέσθω οἶμαι καὶ ταῦτα τοῖς διμαθέσιν· γέγραπται γὰρ· Δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται· γνώρισε δικαίῳ, καὶ προσθήσει τοῦ λαβεῖν.

Plura quidem & alia super his commemorare, nihil difficile est, & sanctorum Patrum exempla proponere: verum hæc satis fore opinor docilioribus; scriptum est enim: *Da sapienti occasionem, & sapientior erit; annuntia justo, & adjiciet ad percipiendum.* Epilegus. Prov. 9. v. 9.

VERBA hæc: PASSUS EST VOLENS, πέπονθεν ἑκών, exagitavit Eutherius sermone VIII. quemadmodum & ista: VERBUM CARNE PASSUM EST, ἔπαθεν ὁ Θεὸς λόγος σαρκί. Tanta porro est Eranistem inter & reprehensiones capitum, sive sententiarum affinitas, sive verborum similitudo, vt non tantum eumdem ostendant auctorem, quem nemo non agnoscit; sed eundem quoque adversarium, quem pauci advertunt esse Cyrillum, quod tamen demonstrabimus, opinor, in auctario operum Theodoreti, quod apparamus, propediem, si fuerit Dei voluntas, prælo subdendum: eo enim in loco, post vitam Theodoreti suis actibus distinctam, post fidem discussam, judicium de singulis operibus ita instituetur, vt plura, quorum partem dedit Mercator, deesse in editione Sirmondiana probentur, singulorumque historia, id est, tempus, causæ, qualitasque narretur. *Inter opera Athanasii tom.* 2.

IN SANCTI CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRIÆ SCHOLIA DE INCARNATIONE UNIGENITI,

a Mercatore ex Græcis conversa,

PRÆFATIO.

De nomine libri.

TRACTATUS iste, non præstantior quam vtilior, inscribitur, SCHOLIA DE INCARNATIONE UNIGENITI: propterea quod continet, non tantum explicationem trium vocum difficilium intellectu, Christus, Emmanuel, JESUS, quarum prænotione opus est ad mysterium Incarnationis dominicæ tractandum; sed etiam solutionem implicatæ quæstionis, quomodo duæ naturæ, sine confusione & conversione, convenerint in vnitatem personæ divinæ, eamque non χρηκὼ & moralem, sed ἑνικὼ & substantivam: qui cardo totius quæstionis, tanta commotione totius orbis agitatæ.

De auctore.

Quo auctore scriptus sit, dubitare non licet, cum Theodoretus in secundo dialogo, qui dicitur Inconfusus: Leo magnus epistola 97. concilium Calchedonense actione 2. in fine: Facundus Hermianensis libro 7. & 11. Leontius scholasticus libro 1. contra Nestorianos & Eutychianos, aliique, non tantùm hujus operis, tanquam a Cyrillo editi, meminerint, sed ex eo quoque ad confirmandam fidem testimonia deprompserint. Adde quod in bibliotheca regia Parisiis non modica pars Græce habetur, Cyrilli nomine inscripta, quam Joannes Aubertus transtulit in suam operum Cyrilli Græcolatinam editionem, tomo 5. parte 1.

Quo tempore compositus.

Quo tempore compositus fuerit, conjicere ex eo licet, quod etsi contra Nestorium sanctus fidei defensor disputet, eum tamen nomine non appeller, solitus alioqui non tacere, post condemnationem, imo & ante condemnationem, statim atque lis quasi intentata est, cœptumque agi jure, id est, post missam, cum summi pontificis literis depositionis sententiam continentibus, synodicam ex Ægyptiaca synodo epistolam, capitaque duodecim, qui anathematismi dicuntur. Compositus igitur dici debet ante concilium Ephesinum.

Et quo in loco.

Sed quo in loco, quove distinctius tempore? Ephesi opinabitur forte quispiam, tunc cum Cyrillus, ipsis exigentibus catholicis, exponere coactus est nonnulla, quæ paulo vel duriora, vel obscuriora videbantur in anathematismis, præsertim vt propulsaret invidiam sibi ab adversariis conflatam, quasi cum Apollinaristis sentiret, vnicam esse in Christo naturam, versumque in carnem Verbum divinum.

Ego vero Alexandriæ scriptum puto, longè antea: Cyrillus namque antequam responderet, vel Andreæ Samosateno, vel Theodoreto, anathematismos reprehendentibus, id operis suscepit, quo instrueret disputaturos pro fide, de primis quasi notionibus vocum, atque aliis nonnullis, quibus inter disputandum vsus forer. Instruxit vero, nisi me fallit opinio, cum primum ferveret quæstio apud Alexandrinos, nec satis adhuc animi exercitatione eruditi essent; cumque ipse etiam primum Cyrillus pro Christo pugnam cum Nestorio iniret, datis prioribus literis officii monitricibus. Scriptus est igitur tractatus iste eodem fere tempore, quo epistola ad monachos Ægypti, id est, sub medium, aut saltem sub finem ann. 429. Idem enim est vtriusque argumentum, nec aliud videtur discrimen quam methodi, quæ in epistola oratoria magis est, in Scholiis fere scholastica.

In eam me sententiam impellunt tria. Primum, quod Scholia ante concilium Ephesinum scripta sint, vt antea confectum est: nec parvo tamen tempore, cum Andreas Samosatenus apud Anastasium Sinaitam hujusce operis tanquam pervulgati meminerit. Alterum, quod videatur elementaria quædam doctrina, rudibus controversiæ ingeniis tradita: continetur enim expositione vocum, distinctionibusque ad objectiones solvendas necessariis, & exemplis ad rem explicandam factis. Tertium, quod in opere toto nulla per se fiat mentio Dei pontificis; sed eorum tantum, quæ in primo Nestorii sermone secundoque & tertio contra fidei regulam leguntur, cum tamen digna foret ista quæstio, quæ tractaretur propter suam sive subtilitatem, sive necessitatem. Orta vero est ex homilia Procli a Nestorio acerbius reprehensa, de qua nihil afferri potuit nuntii Alexandriam ante definitum hactenus tempus.

De

De interprete.

De interprete paulo difficilior est quæstio. Quisquis ille fuerit, ipsum oportet quinto sæculo scripsisse, imo temporibus Cyrilli: siquidem ex hac ipsa versione, quæ nunc habetur, & Leo magnus statim post obitum Cyrilli tanquam ex vulgata, & concilium Calchedonense, & Facundus Hermianensis decerpserint, quæ locis antea citatis referunt. Crediderit non immerito quispiam, tribuendum hoc opus vni ex Alexandrinis illis, quorum Latinitatem apud sanctum Celestinum Cyrillus excusabat, cum chartas mitteret ab iis versas. Verum opinabilius videtur, interpretem dicere Marium Mercatorem, virum alioqui melioris Latinitatis scientem: nam & inter ejus opera reperitur in vtroque manuscripto codice, quo vsi sumus; & ea ætate vixit, qua scribebatur, & ardore fidei incensus Latina fecit, quæ Græci defensores fidei scriberent; & in præfatione ad sermones Nestorii contestatus est, se Latinitatis leges spreviſse in operibus Nestorii Cyrillique vertendis. *In quibus*, inquit, *verbum de verbo, in quantum fieri potuit conatus sum translator exprimere, ne prius falsarius magis, quam verus postea probarer interpres. Da igitur veniam, pie lector, si aut minus oratio luculenta, aut verborum vbicumque præsumptorum novitas aurem forte perculerit. Elegi obtrectatorum linguis magis exponi, quam a veritate sensuum exprimenda, vbi omne est de falsitate periculum, longius aberrare.*

Non levis opera ponenda nobis fuit in emendanda versione tam antiqua, ideoque ab exscribentibus, vt fit, corrupta: juverunt quidem manuscripti codices, & libri typis excusi. At cum vna sit omnium versio, eaque non minus a notariis depravata, quam ab interprete neglecta, quoties non præluxerunt Græca, præluxerunt vero non sæpe, divinandum fuit, vt quas adhibuisset voces interpres, restitueremus pro virili: religioni enim fuit vllas mutare, nec si aliunde licuisset, potuissemus tamen, cum deficiat Græcus textus in pluribus; quem enim habemus, vel ex Theodoreto, vel ex Calchedonensi synodo, vel ex bibliotheca regia acceptus est.

Prodit vero eximium opus, & a sanctis Patribus summis laudibus ornatum, non tantum emendatius, quod certe leve non est; sed quarta fere parte auctius, quam legatur, vel apud Cyrilli operum editores, vel apud conciliorum collectores. Quid autem desit in vulgatis libris, indicabimus, vbi erit opus.

Partitio totius operis. *Cod.* 169.

Vulgati codices totius operis habent capita viginti & octo: manuscriptus Marianus triginta quinque: Photius non plura novemdecim numerat, redactis scilicet ad hunc numerum conctis, quæ apud alios non optima sane de causa separantur. Operæ pretium est Photii verba exscribere: *Lectus est item alter liber sic inscriptus*: Scholion de Unigeniti incarnatione. *Quo hæc fere exponuntur, quid est Christus; qua ratione intelligendus Emmanuel; quid est* Jesus Christus: *juxta quid Dei Verbum dictum est homo; juxta quid evacuatum esse Dei Verbum dicitur; quomodo item Christus vnus est; quomodo etiam vnus est Emmanuel; quamnam dicimus esse exinanitionem? Item de ignito carbone viso ab Esaia, aliaque præterea, bis tamen affinia, capita decem. Permagnam vero legentibus vtilitatem liber hic afferre potest.*

Facundus Hermianensis emendatus. *Lib.* 11. *cap.* 7.

Aliam videri potest Facundus Hermianensis in codice, quo vsus est, partitionem invenisse: nam quod Photius octavum caput esse indicat, septimum ipse vocat; decimum vero, quod apud Photium vndecimum ponitur. Sic enim scribit: *Cyrillus in libro, quem Scholia nuncupavit, ii ulo septimo*, quam esse dicimus adunationem, *anima*, inquit, *omnia quæ sunt, corporis*, &c. Et postea: *Rursus autem eodem libro, titulo decimo, quid dixerit, vel quid prima fronte solus ipse titulus præferat, advertamus; nam hoc in illo se ostensurum esse promisit dicens*, quod & adunato Deo Verbo vere humanitati, inconfusæ tamen substantiæ permanserint. *Vtque hoc probaret subjecit ista*: Erectum est secundum Dei voluntatem sanctum tabernaculum per desertum, &c. *Ibid.*

Quanquam in vtrumque locum facile potuit mendum irrepere, si modo literis Romanis, vt credibile est, VII. XI. numerus scriptus sit: potuit enim facile detrahi in vno loco, & in altero addi ab incuriosis librariis tertia vocalis. Quare Facundi lectio corrigenda mihi videtur, retinenda Photii, contractis tamen in vnum capitibus duobus de carbone vel lilio: quæ exempla ad id, quod in titulo propositum est, probandum, pariter conducunt.

Et vero par est credere, suum singulis capitibus inscriptum fuisse argumentum, quod tractandum foret; non item id contigisse, quod in libris editis legitur, vt singula capita singulis, sive testimoniis, sive exemplis inconcinne & ἀκατάλληλος tribuerentur. Mercatoris porro codex nihil adjumenti conferre valuit ad alterutram opinionem confirmandam, siquidem titulos habet sine vllis numeris.

Igitur tametsi distributio capitum, quæ vsu recepta est, religiose servanda sit, visum est tamen operæ pretium fore, si singulis capitibus Scholiorum Photii numeri cum vulgatis apponerentur, & hic, propositis singulorum capitum ex Mercatore titulis, per synopsim totum opus exhiberetur. Synopsis secundum Mercatoris titulos, & numeros Photii.

Cyrilli Episcopi Alexandriæ de incarnatione Vnigeniti.

Caput I. Quid est Christus.

II. Qualiter intelligi debeat Emmanuel.

III. Quid est Jesus.

IV. Quam ob causam homo dictum sit Dei Verbum.

V. Quam ob causam exinanitum dicatur Dei Verbum.

VI. Quomodo vnus Christus.

VII. Quomodo vnus Emmanuel.

VIII. Quam esse dicimus adunationem.

IX. Quod incorporalis divinitatis corpus facta fuerit ipsa caro habens animam rationabilem; & quod si ea a se dividere voluerimus, procul dubio labefactabimus dispensationem, quæ in Christo intelligitur.

X. Quod adunato Deo Verbo vere humanitati, inconfusæ tamen substantiæ permanserint.

XI. Quod cum esset Deus Verbum, factus sit homo, nec homo simpliciter, nuda conjunctione honoratus, vocatus sit ad parem dignitatem Dei Verbi, sive auctoritatem, sicut quibusdam videtur.

XII. Quod Christus Jesus vocetur homo factus Deus Verbum.

XIII. Quod Christus non sit homo θεοφόρος, nec simpliciter in homine inhabitarit Dei Verbum; sed magis caro sit factum, sive homo

perfectus, secundum Scripturas.

XIV. Dicta apostolica, in quibus Deus nominatus sit Christus.

XV. Quomodo oporteat intelligere: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*; & quomodo mittitur Verbum quod Deus est; quomodo proprium ipsius dicitur corpus.

XVI. Quomodo intelligatur Θεοτόκος Virgo sancta.

XVII. Quod Deus nominetur & homo, apparens Unigenitus.

XVIII. De Christi passione, quod vtile sit. Quod secundum aliud & aliud de vno eodem dicitur, nec dividimus in duo.

XIX. Adversus illos, qui aiunt, quod sola relatione Deum Verbum deceant humana.

An omni ex parte perfectum prodeat.

Etsi porro quinque capita, eaque prolixa, quæ vulgo deficiunt, Marianus codex suppeditet, vix ausim tamen spondere, etiamnum integrum opus edi, si qua fides Anastasio Sinaitæ: citat enim locum de statere reperto in ore piscis, qui non reperitur in Scholiis, cujusmodi nunc habentur. Sed valde suspicor, Anastasium memoria lapsum pro alio opere Scholia posuisse: eoque probabilior suspicio videtur, quod librum ὁδηγὸν recordatione potius, quam lectione auctorum se compositisse testatus sit, moneatque idcirco lectorem de recognoscendis, vel etiam restituendis testimoniis.

Observatio de testimoniis inde a Theodoreto & Leone magno sumptis.

Occasione porro Scholiorum, ex quibus tria testimonia Theodoretus adduxit in secundo Eranistæ dialogo, prætermittere non possum, quid conjecerim de testimoniis illis, quæ in concilio Calchedonensi sancti Leonis epistolæ subjuncta sunt: ea nempe a Theodoreto adjuncta esse; nam omnia totidem verbis in dialogo quem dixi, leguntur, nullaque fit in tota epistola sive mentio, sive promissio afferendorum. Adde quod Theodoretus a Facundo dicitur asseruisse adversus Palæstinos & Illyricianos reclamantes epistolam Leonis, adducto scilicet, vt habent acta concilii Calchedonensis, testimonio, quod inter subjuncta legitur. Non fuisset vero adducto opus, si jam epistolæ subjunctum esset: fuisset enim procul dubio simul lectum, aliaque pariter, si modo aliqua essent tunc temporis. Quid quod a Theodoreto, aut certe ab iis, qui Theodoreti partibus studebant, versam in sermonem Græcum epistolam proditum est, imo & a vertentibus vitiatam, quod postremum Leo ipse queritur apud Marcianum imperatorem. Accedat etiam, quod in epistola Pontifex plura fidei capita, non tantum adversus Eutychem, sed etiam contra Nestorium exponat; nec alia tamen testimonia subdantur, quam quæ ad distinctionem naturarum afferendam valent, quæque in dialogo, qui dicitur Inconfusus, adhibita fuerant ad eos, qui Theodoreto Apollinarismi nomine suspecti erant, confutandos; non afferantur quæ ex libris contra Nestorium scriptis, in ipso etiam citato dialogo leguntur.

Quanti sint pretii Scholia.

Quanti vero pretii sit opusculum istud, æstimare licet, vel inde maxime, quod nemo fere consequentium tractatorum, qui auctoritate Cyrilli, in mysterio Incarnationis exponendo vti voluerit, testimonium aliquod ex Scholiis non sumpserit. Adde quod Cyrillus ipse videri possit, hanc suam elucubrationem commendasse, cum scriberet Eulogio: *Complectitur*, inquit, *idem liber sub finem breves quasdam de Christi dispensatione expositiones, easque puleras admodum & vtiles.* Conc. Eph. part. 3. c. 37. Oportet enim expositiones quas memorat, vel a Scholiis, vel a consequente tractatu de incarnatione Verbi, vel a dialogo subjuncto non differre: neque enim aliud quippiam scripsit, de quo dubium esse possit. At differt profecto a consequente tractatu qui revera vnus quidam sermo est; differt etiam a dialogo mox dicto: quis enim dialogum ἀκέφαλον nomine proprio appellet? Quamquam potuit dialogus subjungi Scholiis, vt epitome quædam & velut ὑπόμνημα.

Qua methodo conscripta.

Quam accurata methodo sit conscriptum, ex serie apertum est. Cyrillus a simplicium vocum interpretatione exorsus exponit, quid sit Christus, quid Emmanuel, quid Jesus, quid vnus, quid vnio. Mox ad propositiones, quæ in hac materia vsurpari solent, orationem deflectens edisserit, qua ratione Christus sit vnus, vnus Emmanuel, vnus Jesus, id est, vnus Dominus, &c. Tum quomodo Verbum dicatur exinanitum, carni vnitum, factum homo, nec ideo tamen mutatum, aut divinitate exutum. Hinc quo pacto Christus non sit homo θεοφόρητος, aut numine afflatus, sed vere homo Deus, deinde qua ratione Verbum perhibeatur in nobis habitare, ad nos mitti, corpus habere proprium, & quomodo intelligatur Θεοτόκος Virgo sancta. Tandem quod Unigenitus in carne visibili apparens nominetur Deus & homo: quomodo passus, & in quo postremo refellit eos, qui humana non alia ratione, Deum decere putant, quam relatione sola. Cæterum, quod jam monui, distinctionibus ad declinandas heterodoxorum objectiones vtilibus singula fere capita plena sunt.

Impugnata ab Eutherio nobili Nestoriano.

Priusquam præfari desino, monendum puto, Eutherium, cujus opus circumfertur sub Athanasii nomine, adversus hunc librum, sin minus vnus, saltem maxime, suos fere cunctos vigintí sermones scripsisse: nam quas sententias amarulenta oratione carpit, (omnes fere Scholiis Cyrilli continentur prolixe) sumus ostensuri in auctario Theodoreti, propediem edendo. Eutherium enim Theodoreto jungemus, sive propter argumenti cognationem, sive etiam ob fidei τὸ ὁμότιμον.

CAPUT I.

Quid est Christus?

Το Χριστὸς ὄνομα οὔτε ἔργου δύναμιν ἔχει, οὔτε μέν τινὸς οὐσίαν, ὅ, τί ποτέ ἐστι σημαίνει· καθάπερ ἀνθρωπος, ἢ ἵππος, ἢ βοῦς. προσημαίνει δὲ μᾶλλον ἐνεργουμένου τοῦ ἵνα ποιήσῃ δηλοῦσιν. χρίεσθαι μὲν ἐχρίοντο τῶν ἀρχαιοτέρων τινὲς, κατά γε τὸν Θεῶν ὁ τηνικάδε δοκοῦν, καὶ σύμβολον βασιλείας ἦν ἡ χρίσις αὐτοῖς. ἐχρίοντο δὲ καὶ οἱ προφῆται νοητῶς τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ὥστε καὶ αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι Χριστούς. ἀλλὰ γοῦν ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καί φησι· Μὴ ἅπτεσθε τῶν Χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου πονηρεύεσθε. Φησὶ δὲ καὶ ὁ προφήτης Ἀββακούμ· Ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου, τοῦ σῶσαι τοὺς Χριστούς σου.

Ἐπὶ δέ γε τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, χρίσιν μὲν ἠρέμα φαμὲν. πλὴν οὔτε συμβολικὴν, ὡς ἔναιμα, ἀρωμάτων, οὔτε μὴν τὴν ὡς ἐν χάριτι τῇ προφητικῇ· ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνην, τὴν ὡς ἔν γε τῷ προχειρίζεσθαι νοουμένην πρὸς κατόρθωσιν τοιούτου ἀφ' ἵππου προσήκοντος, ὁποῖον ἠρέμα φαμὲν, καὶ ὅτι Κύρου τοῦ Περσῶν τε καὶ Μήδων βασιλεύοντος, ὃς κατεστράτευσε τῆς Βαβυλωνίων, προσηκόντως εἰς τοῦτο αὐτὸν τὸ πρᾶγμα ἰσχύοντος Θεοῦ. Εἴρηται γὰρ, οὕτω λέγει κύριος τῷ Χριστῷ μου Κύρῳ, οὗ ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς. κἂν γε Ἐθνικὸς ἀνὴρ ὑπάρχων ἀνὴρ, ὠνόμασται Χριστὸς, ἀφ' οὗ οἱονεὶ κεχρίσθαι πρὸς βασιλέα τὴν ἄνωθεν ἐπιφοίτησιν· προχειρίσεσθαί τε παρὰ Θεοῦ καὶ κράτος αἰρῆσαι τῶν Βαβυλωνίων.

Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον. ὅτι γὰρ, ἀφ' οὗ ὁ Ἀδὰμ παρέβασιν, βεβασίλευκε τῶν πάντων ἡ ἁμαρτία, ἀπέστη δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ γέγονε ζωῆς ἕνεκα τῆς αἰτίας ἐν πᾶσι κακῶν. ἔδει δὲ πάλιν χάριν Θεοῦ, πρὸς τὸ ἐν ἀρχῇ ἀναλαμβανόμενον ἀξιωθῆναι τοῦ πνεύματος· ἵνα μὲν ἐφάνησεν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, ὥφθη τε τοῖς ὅτι γῆς μὴ γήϊνα σώματος, εἶτα γέγονεν ἀμαρτίας χωρὶς ἦν, ἵνα ἐν αὐτῷ τε καὶ μόνῳ τοῖς τῆς ἀναμαρτησίας ἀγαθοῖς, ἡ ἀνθρώπου φύσις στεφανωθεῖσα καὶ πλουτήσῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,

CHRISTI nomen nec definitionis vim obtinet, nec cujuspiam substantiam, qualis sit, significat, sicut forte homo, aut equus, aut bos; sed rei magis, quæ in aliquo agatur, habet significationem: oleo namque vngebantur quidam superiorum, juxta quod Deo tunc temporis placebat, & signum regni illis erat vnctio. Vngebantur autem & Prophetæ insensibiliter Spiritu sancto, vt inde quoque nominarentur *Christi*. Denique beatus David psallit ex persona Dei, & ait: *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Ait autem & propheta Habacuc: *Existi ad salutem populi tui, vt salvares Christos tuos.* *Ex Bibliotheca regia.* *Ps. 104. v. 15.* *Hab. 3. v. 13. juxta L. X. X.*

In Christo autem omnium salvatore vnctionem quidem factam esse dicimus: cæterum neque symbolicam, quasi oleo factam, nec quasi in gratia prophetica; sed nec illam, quæ intelligitur fieri ad perfectionem alicujus hujusmodi negotii, qualem factam esse dicimus in Cyro Persarum & Medorum rege. Contra Babylonios enim ille duxit exercitum, instigante ipsum in id Deo omnipotente. Dictum est enim: *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram.* Atqui ille vir, cum esset idolorum cultor, nominatus est Christus, ideo quod quasi vnctus est in regnum, cælesti suffragio, & ordinatus est a Deo, vt Babylonem vehementer expugnaret. *Isai. 45. v. 1.*

Illud autem magis de Christo. Quoniam enim propter Adæ prævaricationem, regnaverat supra omnes peccatum, & spiritus ab humanitate discesserat, ob eamque causam in malis omnibus illa versabatur; opus autem erat, vt rursum per Dei misericordiam in pristinum revocata, Spiritum mereretur: homo factum est vnigenitum Dei Verbum, & cum terreno corpore terrenis apparuit. Fuit etiam liberum a peccato, vt & in ipso, & in eo solo, innocentiæ laudibus natura hominis coronata, Spiritu sancto ditaretur, *Rom. 5. v. 14.* *Gen. 6. v. 3.*

ac sic reformaretur ad Deum per sanctificationem. Transit enim ad nos quoque gratia cœpta a Christo, qui est nobis primogenitus; idque nos docens beatus David
Ps. 44. v. 6. psallit ad Filium: *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, ideo unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ.*

Unctus est igitur exemplo nostro Filius innocentiæ laudibus, &, vt ante dixi, in ipso natura hominis illustrata, & digna jam sortiri Spiritum sanctum, jam non discessurum, sicut antea, sed mansurum magis in ipsa. Ideoque scriptum est, quod
Ioan. 1. v. 32. *descendit in eum Spiritus, & mansit super ipsum.* Dicitur ergo Christus Dei Verbum, quod propter nos, & nostri similis homo est factum, & in servi forma: & vngitur quidem humane, secundum carnem; vngit autem divine suo Spiritu eos, qui in ipsum credunt.

ἀναμορφωθείη τε οὕτω πρὸς Θεὸν δι' ἁγιασμοῦ. Ἀφ' ἁπαξ γὰρ οὕτω καὶ εἰς ἡμᾶς ἡ χάρις, ἀρχὴν λαβοῦσα Χριστὸν τὸν ἐν ἡμῖν πρωτότοκον. καὶ ἀφ' ὅτου διδάσκων ἡμᾶς ὁ μακάριος οὐκ ἄλλῃ Δαβὶδ πρὸς τὸν υἱόν· Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀδικίαν. Διὰ τοῦτο, ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως.

Κέχρισται γοῦν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπινος ὁ υἱός, χωρὶς τῆς ἁμαρτησίας ἐπαίνοις, ὡς ἔφημεν· συλλαμβανομένης γὰρ αὐτῷ τῆς ἀνθρώπου φύσεως, ἀξίας τε ἤδη γενομένης τοῦ χρίεσθαι μεταλαβεῖν τοῦ ἁγίου πνεύματος· οὐκ ἀποφοιτῶντος ἔτι καθὰ καὶ ἐν ἀρχαῖς, ἐμφιλοχωρεῖν δὲ μᾶλλον αὐτῷ. Τοιοῦτοι καὶ λέγεσθαι, ὅτι κατέστη μὲν ὅτι Χριστὸς τὸ πνεῦμα, μεμένηκε δ' ἐπ' αὐτῷ. λέγε δ' οὕτω Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ὁ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπος, καὶ ἐν τῇ τοῦ δούλου μορφῇ. καὶ γενόμενος μὲν ἀνθρώπινος τοῦ τε σαρκὸς· χρεὼν δ' ἦν ὡς ἰδίῳ πνεύματι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας.

CAPUT II.

Qualiter intelligi debeat Emmanuel.

Hebr. 2. v. 14. EMMANUEL nominatur Deus Verbum, quod *Abrahæ semen apprehendit, & similiter ac nos participavit carni & sanguini.* Interpretatur autem Emmanuel, nobiscum Deus. Confitemur autem, nobiscum fuisse Dei Verbum, non localiter: in quo enim loco non est Deus, qui implet omnia? Nec quod adesse nobis conspicitur auxilii ratione; dictum est enim
Ios. 1. v. 5. hoc modo ad JESUM Filium Nave: *Et sicut eram cum Moyse, ita ero & tecum.* Sed quod factum est in nostris, id est, in humanitate, non derelicta sua natura: inconvertibile est enim natura Dei Verbum.

Cæterum quam ob causam, cum plane dicatur ad JESUM Filium Nave, quod
Ibidem. *sicut eram cum Moyse, sic ero tecum*, non est tamen nominatus, Emmanuel? Ipsa autem ratio est: etsi enim cum aliquo sanctorum fuisse dicatur; non tamen nobiscum factum esse dicimus Deum Verbum, nisi eo tempore, quo juxta quod dicit
Baruch. 3. v. 38. Baruch, *in terra visus est, & inter homines conversatus est, & omnem viam inveniens disciplinæ, & dans eam Iacob puero suo, & Israel dilecto a se: ipse est enim Deus noster, & non comparabitur alius ad eum.*

Quantum enim ad Dei naturam pertinet, nondum erat nobiscum; multum enim interest inter deitatem & humanitatem; & ingens est nimis differentia naturarum.

Ὅσον μὲν γὰρ ἥκει εἰς τὸ εἶναι Θεὸς κατὰ φύσιν, οὐκ ἐν μέσῳ ἦν μὲν ἀσύγκριτον γὰρ τὸ μεταξὺ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος· καὶ πολλὴ ὡς ἄγαν τῶν φύσεων ἐστὶν ἡ διαφορά.

Ideoque divinus David ad * proximitatem mysticam, Deum Verbum, quod nondum ad nos venerat, vocabat, dicens in spiritu: *Ob quid, Domine, discessisti longe?* Ergo jam non discessit, sed nobiscum fuit, qui cum mansisset, id quod erat, apprehendit Abrahæ semen, vt dixi; accepit autem etiam servi formam, & conspectus homo in terra est.

* vnionem arctissimam

Ps. 10. v. 1.

Christus vero & Emmanuel eumdem nobis filium designant, partim quia vnctus est more nostro, * humanæ hominis naturæ spiritum accipiens, vt in se ipso & primo. Positus est enim primordium generis, rursus ipse vngens, vt Deus, Spiritu sancto eos, qui in se credunt: partim,

* humana natura spiritum accipiente in ipso, vt primo

quia fuit nobiſcum ſecundum quas modo reddidi rationes, & de eo nos facit
Eſai. 7. v. 14. certos Eſaias propheta dicens: *Ecce Virgo in vtero accipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Cum enim ſancta Virgo, ex Spiritu quidem ſancto prægnans eſt facta, peperit autem ſecundum carnem filium; tunc etiam Emmanuel dictus eſt: fuit enim nobiſcum, per carnalem generationem incorporalis; & id erat, quod per vocem David ſignificabatur. *Deus manifeſte veniet, Deus noſter, & non ſilebit;* & illud opinor: *Ipſe qui locutus ſum, præſto ſum.* Locutus enim per Prophetas, vt incorporale adhuc Verbum, advenit etiam corporaliter. Pſal. 49. v. 3.

CAPUT III.

Quid eſt Jeſus.

VI quidem intentionum, qua oporteat a nobis vnum dici Filium Dei, tantumdem eſt, & Chriſtus, & Emmanuel, & JESUS; & id quidem quaſi ex
Matth. 1. v. 21. re nomen eſt factum: *Ipſe enim*, inquit, *ſalvabit populum ſuum a peccatis ſuis.* Quemadmodum enim *Emmanuel* ſignificabat, per generationem ex muliere nobiſcum factum fuiſſe Dei Verbum; & Chriſtus, quia factus homo, vnctus dicitur juxta nos humane: ita etiam JESUS, quod ſalvavit nos ſuum populum, quod maxime eum demonſtrat, vere & natura omnium dominum. Neque enim hominis communis creatura eſſe dicatur; deceat autem magis, omnia dicere, eſſe Unigeniti, etſi factus ſit homo.

Dicet forte aliquis: Atqui Moyſis dictus eſt populus Iſrael. Ad hoc dicemus, quod Dei quidem populus nominatus ſit, & id erat verum. Verum quoniam ad defectionem deductus eſt, & vitulum fecit per deſertum, inhonoratus eſt a Deo: non enim jam ſuum nominare populum dignabatur, ſed eum jam homini deſtinavit. At nos non ita: proprii enim ſumus filii, eo quod, & Deus ſit, & per ipſum creata ſint omnia. Ita enim ait David: *Quo-* Pſal. 49. v. 7.
niam ipſe fecit nos, & non ipſi nos; nos autem populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus. Denique etiam ipſe de nobis dixit: *Oves meæ vocem meam audiunt, &* Ioan. 10. v. 27.
ſequuntur me. Et rurſus: *Alias oves habeo,* Ibid. v. 16.
quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me congregare, & fiet vnus grex, & vnus paſtor. Mandabat autem etiam beato Petro: *Simon Ioannis, amas me? Paſce agnos* Ioan. 21. v. 17.
meos, paſce oves meas.

CAPUT IV.

Quam ob cauſam Dei Verbum dictum ſit homo.

Apud Theodoretum dial. II. Eranift. & in conc. Calchedon. in fine epiſt. S. Leonis ad Flavianum.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ [HOMO nominatum eſt, cum ſit natura Deus, Dei Patris Verbum: quoniam ſimiliter ac nos *ſanguini communicavit & carni.* Sic enim terrenis apparuit, non amittens id quod erat, ſed aſſumens humanitatis naturam in ſua ratione perfectam.] Verumtamen & in humanitate Deus manſit, & omnium Dominus, vtpote qui natura & veritate ex Deo natus eſt Pater. Et id nobis evidentiſſime ſapientiſſimus Paulus oſtendit: *Primus enim,* 1. Cor. 15. v.
inquit, *homo ex terra de limo; ſecundus e* 45.
cælo.

Atqui Virgo ſancta peperit templum Verbo vnitum; ſed e cælo dicitur, & recte quidem Emmanuel: deſuper enim & ex ſubſtantia Dei & Patris natum eſt Verbum ipſius: deſcendit vero ad nos, tunc cum factum eſt homo; tamen ſic quoque deſuper eſt. Teſtatus eſt autem Joannes, de eo dicens: *Qui de ſurſum venit, ſupra om-* Ioan. 3. v. 31.
nes eſt. Et ipſe Chriſtus ait ad populum Judæorum: *Vos deorſum eſtis, ego deſuper* Ioan. 8. v. 23.
ſum. Et rurſus: *Ego non ſum ex hoc mundo,* Ioan. 14. v. 16.
licet pars mundi ſicut homo nuncupatus ſit; ſed erat cum hoc quoque ſupra mundum vt Deus. Meminimus enim plane dicentis: *Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui*

Ioan. 3. v. 13. *descendit de cælo filius hominis.* Descendisse autem dicimus de cælo filium hominis, per vnitatem dispensatoriam, Verbo tribuente propriæ carni gloriæ suæ & divinæ majestatis claritudinem.

CAPUT V.

Quam ob causam exinanitum dicitur Dei Verbum.

PLENUM secundum naturam, & ex omni parte perfectum Deum Verbum, & distribuens ex sua plenitudine
Isai. 44. v. 3. bona sua creaturæ, eo quod ait: *Effundam de spiritu meo super omnem carnem.* Exinanitum dicimus; nihil in natura propria violatum, nec, vt aliter se haberet, commutatum, nec inferius ex vlla parte factum: inconvertibile enim & immutabile est ipsum quoque, sicut & generator ipsius, & nunquam fuit passionis vllius capax. Quando vero factum fuit caro, id est, homo, humanitatis paupertatem propriam sibi fecit. Primum, quod semel homo sit factus, etsi remanserit Deus; deinde, quod servi formam acceperit, qui secundum suam naturam liber est, vtpote Filius. Atque ita cum sit ipse gloriæ Dominus, gloriam dicitur accipere; cum sit ipse vita, vivificari perhibetur, & in omnes accipit potestatem, cum sit ipse rex omnium; cumque Deo sit æqualis Patri, obediens fuit crucem passus, & cætera. Verum cum hæc quidem humanitatis mensuræ conveniant, ea tamen familiaria ducit esse cum carne, & implet dispensationem, manens quod erat.

CAPUT VI.

Quomodo vnus est Christus.

1. Cor. 28. v. 5. DIVINUS Paulus scribit: *Etsi sunt dii multi, & Domini multi in cælo, & in terra; sed nobis vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos ex eo; & vnus Dominus* JESUS CHRISTUS, *per quem omnia, & nos per eum.* At vero sapientissimus Joan-
Ioan. 1. v. 3. nes de Deo Verbo dixit, quod *omnia per ipsum facta sunt, & absque eo factum est nihil.*
Matth. 1. v. 26. Evangelizabat autem beatus Gabriel sanctæ Virgini dicens: *Ecce concipies in vtero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus* JESUM. Cum igitur per CHRISTUM JESUM omnia divinus Paulus facta esse commemoret; confirmet autem vim sententiæ, & opificem omnium fuisse Deum evangelizet, rem veram dicens evangelista divinus; designet autem etiam angeli vox: vere ex sancta Virgine natum esse JESUM CHRISTUM, nec absque humanitate intelligimus Deum Verbum; sed vnum dicimus ex ambobus effectum, & Deum hominem factum, eumdem ex Patre, vt Verbum, natum divine, & ex muliere humane, vt hominem: non tanquam vt secundum substantiæ initium vocatum tunc cum secundum carnem dicitur natus; sed natum quidem ante omnia sæcula, instante tamen tempore, quo debuerat implere dispensationem, natum etiam ex muliere secundum carnem. [Ergo, etsi alii simili appellatione vocati sunt Christi, vnus tamen est, per quem omnia, JESUS CHRISTUS; non quod sit factus opifex omnium,] sed quod Deus Verbum: *Per quem omnia facta sunt, similiter ac nos participarit carni & sanguini,* & nuncupatus sit homo, non tamen perdiderit esse, quod erat: ita enim & in carne factus intelligitur merito opifex omnium.

Citat Facundus lib. 6. c. 3.

Heb. 2. v. 14.

CAPUT VII.

Quomodo vnus est Emmanuel.

NOVISSIMIS sæculis Deus Verbum homo dicitur factus; &, sicut ait
Heb. 9. v. 27. divinus Paulus, *per sacrificium suum manifestatus est.* Et quodnam est sacrificium?
Eph. 5. v. 2. Heb. 9. v. 13. *Suum enim corpus obtulit pro nobis in odorem suavitatis Deo & Patri, & intravit in sancta semel, non per sanguinem hircorum, aut taurorum, sed per suum sanguinem. Sic enim credentibus in se, remissionem in æternum comparavit.* Ergo plurimi quidem ante ipsum sancti fuere; sed nemo eorum Emmanuel nominatus est. Quam ob causam? Nondum enim venerat tempus, quo deberet esse nobiscum, id est, in nostram venire naturam per carnem, is qui est omni superior creatura. Unus igitur Emmanuel, semel enim factus est homo Unigenitus, tunc cum per sanctam Virginem generationem carnalem perpessus est. Dictum est enim & ad JESUM filium Nave: *Quod ero tecum.* At non erat ille Emmanuel. Fuit etiam cum Moyse; sed nec ille Emmanuel nominatus est. Igitur quoties audimus nomen Filio datum esse, *nobiscum Deus*, sapienter intelligamus, non ita ipsum fuisse nobiscum novissimis temporibus, sicut dicitur aliquando fuisse cum sanctis: illis enim erat tantum adjutor; nobiscum autem fuit, id est, factus est similis nostri, cum suam non amisisset naturam: est enim inconvertibilis, vt Deus. Iosue 1. v. 5.

CAPUT VIII.

Quam esse ducimus adunationem.

ΤΟ τῆς ἑνώσεως χρῆμα πολλοὶ ὀπτελῶσι τρόποι· διηρημένοι γάρ τινες καὶ διαφέροντες, καὶ γνώμῃ, καὶ διχονοοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἑνοῦσθαι λέγονται κατὰ σύμβασιν φιλικὴν, ἢ μέσου ποιοῦντες τὰς διαφοράς. ἑνοῦσθαι δὲ φαμὲν καὶ τὰ ἀλλήλοις κολλώμενα, ἤγουν συγκεκολλημένα καθ' ἑτέρους τρόπους, ἢ κατὰ παράθεσιν, ἢ μίξιν, ἢ κρᾶσιν. ὅταν οὖν ἑνοῦσθαι λέγωμεν τὴν καθ' ἡμᾶς φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου, κρεῖττον ὁρᾶται τὸ ἀνθρώπου διαφοράς ὁ τῆς ἑνώσεως τρόπος. οὐ γάρ τι καθ' ἕνα τῶν εἰρημένων ἐστὶν· ὑπέρκειται γὰρ πάντων ἡ σύνθεσις, καὶ οὐδενὶ ῥᾴδιον τῶν ὄντων διεγνωσμένως, πλὴν ὅτι μόνῳ τῷ πάντα εἰδότι Θεῷ.

Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ τῶν τοιούτων ἐννοιῶν ἡπορήμεθα, ὅτε τὰ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ὅπως αὐ ἔχει διερευνώμενοι, τὸ ἐνοῦσθαι ἡμῖν διανοίας ἐπέκεινα τὸ καταληπτὸν ὁμολογοῦμεν ἀπαρχήν. πῶς γὰρ τρόπον ἑνοῦσθαι νοοῦμεν τὸ τοῦ ἀνθρώπου ψυχικὸν τῷ ἰδίῳ σώματι. τίς ὁ φράσαι δυνάμενος; εἰ δὲ χρὴ, μικρὰ καὶ μόλις ἐννοοῦντας, καὶ λαλεῖν ἰσχύοντας, τὰ οὕτως ἰσχνὰ, καὶ ὑπὲρ νοῦν, καὶ λόγον πραγμάτων καταθεωρήσαντας· φαμὲν, ὅτι

ADUNATIO multis modis impletur: sejuncti enim nonnulli affectu vel voluntate, & discordantes inter se, adunari dicuntur, per reconciliationem socialem, depositâ simultate. Adunari item dicimus ea, quæ sibi conglutinantur, sive modis aliis conferuntur, aut per compositionem, aut per mixtionem, aut per temperationem. Quoties autem adunatum esse nostræ naturæ Dei Verbum dicimus, omni humana cogitatione adunationis ejus modus videtur esse superior. Neque enim per supra scriptos modos facta est arcana illa, & nulli penitus nota, nisi ei, cui omnia nota sunt, vnio. Aubertus versionem Mercatoris emendare voluit ex Græco.

Et nihil mirum, si in hujusmodi cogitatione vincamur, cum res nostras, quomodo se habeant, inquirentes, vltra modum nostræ mentis, inventionem esse confiteamur; quonamque modo animam hominis suo corpori adunatam esse putemus. Quis est qui id possit exprimere? Sed si oporteat eos, qui parva ea vix intelligere soleant; imo & eos qui valeant intelligere, tam subtiles res & omnem rationem transcendentes conjectare: dicimus, quod

deceat cogitare, (quamvis minor sit oratio ad veritatem) talem esse adunationem ipsius Emmanuel, qualem quis intelligat animam hominis ad suum corpus habere. [Anima enim omnia, quæ sunt corporis, esse reputat sua, licet per naturam propriam expers sit passionibus corporis, & naturalibus, & quæ extrinsecus accedunt: movetur enim corpus in concupiscentias naturales, & consentit anima, & nullo licet modo participans, concupiscentiæ tamen exitum delectationem propriam ducit. Et si forte ferro corpus percutiatur, aut torqueatur, condolet illa quidem, quod suum corpus patiatur: ipsa vero in sua natura nullum patitur omnino tormentum.

Citat Facundus Hermianis. *Lib.* 11. *cap.* 7.

Tamen super hoc quoque dicimus esse adunationem, quæ est in Emmanuele facta: erat enim necesse cum suo corpore adunatam ei animam dolere, vt dum timebat passiones, subditam cervicem Deo submitteret.] De Deo autem Verbo, condolere passionibus nefas est dicere: impassibilis enim Deus est, & nostrarum rerum longe dissimilis; sed adunatus quidem erat carni habenti animam rationabilem, qua patiente ipse impassibilis, ea quæ animæ contingerent, cognoscebat, & contundebat quidem, vt Deus, carnis infirmitates; suas tamen eas, tanquam sui corporis, esse ducebat. Itaque esuriisse dicitur, fatigatus esse, passus fuisse pro nobis.

Ergo Verbi adunatio, quæ est cum humanitate facta, non irrationabiliter rebus nostris comparetur. Nam sicut corpus alterius est naturæ præter animam, & vnus tamen ex vtroque homo efficitur & vocatur; ita etiam ex perfecta Dei Verbi subsistentia, & ex humanitate perfecta vnus est Christus, idem in eodem Deus simul & homo; & sua quidem ducit Deus Verbum, vt ante dixi, ea quæ sunt carnis propria, quia ipsius est corpus, non alterius. Communes autem facit tanquam cum sua carne divinæ suæ majestatis operationes, vt posset etiam vivificare mortuos, & sanare infirmos.

πρέπει δὲ ἀνοσῆν, (μείων ἡ πάντως τῆς ἀληθείας ὁ λόγος) τοιαύτην εἶναι τὴν ἕνωσιν τὴν Ἐμμανουὴλ, ὁποίαν τὰρ ἄν λογίσαιτό τις καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν πρὸς τὸ ἴδιον σῶμα. οἰκειοῦται γὰρ ἡ ψυχὴ τὰ τοῦ σώματος, καίτοι κατὰ φύσιν ἰδίαν ἀμέτοχος οὖσα τῶν αὐτοῦ παθῶν φυσικῶν τε ἅμα, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπαγομένων. κινεῖται μὲν γὰρ εἰς ὀρέξεις τὸ σῶμα φυσικὰς, καὶ συναγανακτεῖ δὲ ἡμῖν τὴν ἕνωσιν ἡ οἰκοῦσα ψυχή· συμμετέχει δ' κατ' οὐδένα τρόπον· οἴεται γε μὴν ἰδίαν ἀπόλαυσιν εἶναι τὸ τῆς ὀρέξεως ἀποτέλεσμα. κἂν εἰ καθαίροιτο τυχὸν τὸ σῶμα, καὶ σιδήρῳ καταξαίνοιτο, συνωδυνεῖ μὲν, ὡς ἰδίου πάσχοντος σώματος· αὐτὴ γε μὴν εἰς ἰδίαν φύσιν οὐδὲ αὖτι πάσχει τὴν ἐπενεγκαμένων.

Πλὴν ἀλλὰ τοῦτό φαμὲν ὅτι τὴν Ἐμμανουὴλ τὴν ἕνωσιν. ἰδοὺ μὲν γὰρ ἀναλγήτου, τῷ ἰδίῳ σώματι συνωδυνεῖν τὴν ἐνοικοῦσαν ψυχὴν, ἵνα φοβουμένη τὰς αἰκίας, δοῦλον ὑποφέρει τῷ Θεῷ τὸν αὐχένα. ὅτι δέ γε τὸν Θεοῦ λόγον τὸ συναγανακτεῖν τὴν αἰκιῶν ἄτοπον εἰπεῖν· ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον, καὶ οὐδὲν ἕν γε τοῖς καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' ἴδιόν μὲν ἦρχε, ψυχὴν ἐμψύχου τὸν λογικὴν, παθοῦσης τὰ αὐτῆς, ἀπαθὴς ἰὼν οἷα εἰδὼς τὴν εἰς αὐτὴν γινομένων, καὶ ἐφαίνετο μὲν ὡς θεὸς τὰς τῆς σαρκὸς ἀσθενείας, οἰκειοῦτο γε μὴν αὐτὰς ὡς ἰδίου σώματος· οὕτω δὲ συνίησιν λέγει), καὶ κοπιᾷν, δ' παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν.

Οὐκοῦν προσήκοντα μὲν ἡ ἕνωσις τοῦ λόγου πρὸς τὸ ἀνθρώπινον οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τοῖς καθ' ἡμᾶς. ὥσπερ γὰρ ἑτερόφυές μὲν τὸ σῶμα πρὸς τὴν ψυχὴν, ἓξ γε μὴν ἐξ ἀμφοῖν ἓν ἄνθρωπος ἀποτελεῖται καὶ λέγεται· οὕτω δ' οὐ τελείας ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ μὴν δ' ἐξ ἀνθρωπότητος τελείως ἐχούσης κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἓξ ὁ Χριστὸς, ὁ αὐτὸς ὑπάρχων ἐν τούτῳ Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, καὶ οἰκειοῦται μὲν ὁ λόγος, ὡς ἔφην, τὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς, ὅτι καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα, δ οὐχ ἑτέρου. κοινοποιεῖται δὲ ὥσπερ τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ τῆς οἰκούσης αὐτὸν θεοπρεπεῖς δυνάμεως πλὴν ἐνέργειαν· ὥστε δύνασθαι καὶ ζωοποιῆν τοὺς νεκροὺς, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἐν ἀῤῥωστίαις

CAPUT

CAPUT IX.

Apud Photium VIII.

De Carbone.

Ex eadem Bibliotheca.

Εἰ δὲ χρὴ, ὡς τοῖς ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τοῖς ὑποδείγμασι κεχρημένοις, καθαπερ ἐν τύποις τῆς ἐνώσεως καταδεῖξαι τρόπον, φέρε, λέγωμεν. ὁ μακάριος Ησαΐας· Ἀπεστάλη, φησὶ, πρὸς με ἓν τῶν Σεραφὶμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἦλθε πρὸς με, καὶ ἥψατο τῶν χειλέων μου, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ ἥψατο τούτου τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφῄρηταί σου τὰς ἀνομίας, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικεκάθαρται. Φαμὲν ὃ τὸν ἄνθρακα τύπον ἡμῖν, καὶ εἰκόνα πληρωῦν τὸν σαρκωθέντος λόγου· ὅς, ἐπεὶ ἅψατο τῶν χειλέων ἡμῶν, τοῦτ' ἔστιν, ὅτε τισὶν εἰς αὐτὸν ὁμολογήσωμεν πίστιν, τότε καὶ ἀπάσης ἁμαρτίας ἀποφαίνει καθαρσιὸς, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἐλευθερεῖ.

Hic iterum interpolavit Autbertus Mercatoris versionem, vt & in sequentibus, quorum textum Græcum habuit. Isai. 6. v. 6.

AT si convenit exemplis etiam diuinæ scripturæ, quasi per figuram, adunationem demonstrare; age, dicamus, vt possumus. Beatus Esaias, *Missus est*, inquit, *ad me vnus ex Seraphim, & in manu habebat carbonem, quem forcipe accepit ab altari, & venit ad me, & tetigit labia mea, & dixit ad me: Ecce tetigit hoc labia tua, & adimet iniquitates tuas, & peccata tua repurgabit.* Carbonem autem dicimus figuram & imaginem nobis exhibere Verbi hominis facti: quod, si labia nostra tetigerit, id est, si fidem in ipsum confessi fuerimus, tunc nos ab omni peccato puros efficit, & pristinis criminibus liberat.

Πλὴν ἔστιν ἰδεῖν, ὡς ἐν εἰκόνι, τὸν ἄνθρακα, ἐνωθέντα μὲν τῇ ἀνθρωπότητι τοῦ Θεοῦ λόγου, οὐ μὴν ἀποβεβληκότα ὃ εἶναι, ὅ ἐστι. μεταποιῆσαι μᾶλλον ὑπὸ λαμπρύνει ἴδιον, εἰς τὸ ἑαυτοῦ δόξαν τε, καὶ ἐνέργειαν· ὅταν γὰρ τύπον τὸ πῦρ ὁμιλήσῃ ξύλῳ, καὶ διὰ παντὸς αὐτοῦ, καταδράμηται μὲν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξίστησι μὲν τοῦ εἶναι ξύλον, μεθίστησι δὲ μᾶλλον εἰς τὸ τοῦ πυρὸς εἶδός τε, καὶ δύναμιν, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ ἴδιον ἐνεργάζεται, καὶ ὡς ἓν ἤδη λελόγισται μετ' αὐτοῦ· οὕτω νοήσῃς καὶ ὅτι Χριστοῦ. ἑνωθεὶς γὰρ ἀπορρήτως ἀνθρωπότητι Θεὸς, τετήρηκε μὲν αὐτὴν τοῦθ', ὅπερ εἶναι φαμὲν· μεμόρφωκε δὲ καὶ αὐτὸς ὅπερ ἦν· ἑνωθεὶς δὲ ὡς εἷς λελόγισται μετ' αὐτῆς, οἰκειούμενος μὲν τὰ αὐτῆς, ἐμποιήσας δὲ καὶ αὐτὸς αὐτῇ τὴν ἰδίας φύσεως ἐνέργειαν.

Cæterum tanquam in imagine, licet in carbone conspicere adunatum quidem humanitati Dei Verbum, non tamen projecisse, quod fuerat. Transformasse autem magis assumptam naturam in suam gloriam, & operationem: quemadmodum enim ignis ligno affixus, & id penetrans, comprehendit quidem ipsum, & quamvis lignum esse non desinat, vim tamen suam speciemque transmutat, & omnem se confert in lignum, & cum ipso jam quasi vnum aliquod æstimatur, idem intellige de Christo. Adunatus enim inæstimabiliter humanitati Deus, servavit quidem ipsam in eo, quod fuerat, & ipse permansit, quod erat; semel tamen adunatus, quasi vnus jam cum ipsa putatur, ea, quæ sunt illius, sua faciens; conferens autem ei etiam ipse naturæ suæ operationem.

Apud Photium I X.

CAPUT X.

Quod incorporalis divinitatis corpus facta fuerit ipsa caro, habens animam rationabilem: & quod si ea a sese dividere voluerimus, procul dubio labefactabimus dispensationem, quæ in Christo intelligitur.

Οὐ τῆς ἀσωμάτου θεότητος σῶμα γέγονεν ἡ σὰρξ, ψυχὴν ἔχουσα λογικὴν· καὶ ὅτι διϊστάντες ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ, πάμπαν τε, καὶ πάντως παραλυσόμεθα τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης οἰκονομίας τὸ λόγον.

Cantic. 2. v. 1.

IN cantico canticorum ipse nobis introductus est dicens Dominus noster JESUS CHRISTUS: *Ego flos campi, & lilium convallium.* Quemadmodum ergo odor res quidem est incorporea, habet autem, quasi proprium corpus, id in quo ineſt; tamen vnum ex vtroque intelligitur lilium. Corrumpetur autem ipsius ratio, vnius rei discessu: in subjecto enim corpore odor est. Ita etiam in Christo intelligimus divinitatis naturam, quæ suam excellentissimam majestatem, vt odorem suavissimum, mundo dispergit, tanquam in subjecto, esse in corpore humanitatis; & id quod incorporale est per naturam, per adunationem dispensatoriam, pene dicam factum fuisse corporale; propterea quod voluit se cognosci per corpus, in eo enim divina signa operatus est. Igitur id quod incorporale est, tanquam in suo corpore intelligi potest, quemadmodum etiam odor in flore subjecto; lilium tamen jam & odor, & flos nominatur.

ΕΝ τῷ ἄσμασι τῶν ἀσμάτων αὐτὸς ἡμῖν εἰσεκέκμικεν λέγων ὁ κύριος· Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων. ὥσπερ οὖν ἡ ὀσμὴ ἀσώματον μὲν τοῖ χρῆμά ἐστι· κέκρηται γοῦν ὥσπερ ἰδίῳ σώματι τῷ, ἐν ᾧ ἐστι. πλὴν ἐν οἷς ἀμφοῖν νοῆται τὸ κρίνον. καταφθείρῃ γοῦν πάντως τὸ ἐπ' αὐτῷ λόγον ἡ ἐκ τοῦ ὑποστάσις· ἐν ὑποκειμένῳ γὰρ ἡ ὀσμὴ, καὶ ἐστι σῶμα τὸ ὑποκείμενον. οὕτω νοήσωμεν ἐν Χριστοῦ, θεότητος φύσιν τὴν ἰδίαν τε, καὶ ὑπερκόσμιον ὑπεροχὴν διαφέρειν ὡς κόσμῳ, καθάπερ ἐν ὑποκειμένῳ τῇ ἀνθρωπότητι, καὶ τὸ ἀσώματον κατὰ φύσιν, καθ' ἕνωσιν οἰκονομικὴν μονονοὺ γενέσθαι τὸ σῶματον. διὰ τοι τὸ θεῖον ἐπιγνώσκεσθαι διὰ σώματος, ἐνήργησε γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ θαυμαστά. ἐνοοῦμεν δὲ εἰκότως ὡς ἐν ἰδίῳ σώματι τὸ ἀσώματον, καθάπερ ἀμθῇ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ ἄνθει τὸ εὐοσμίας τὸ χρῆμα. λέγεται γὰρ κρίνον τὸ συναμφότερον.

Apud Photium X.

CAPUT XI.

*Quod adunato Deo Verbo vere humanitati, inconfuse tamen substantiæ * permanserunt.*

* subsistentiæ, apud Facundum.

Οὐ καὶ τοῖς ἕνωσιν ἀδιαιρέτως συνειλεγμένης τῷ λόγου τοῖς τὸ ἀνθρώπινον, ἀσυγχύτως μεμενηκόσι τὰ ἰδιώματα.

Citat Facundus. Lib. 11. cap. 7.

[ERECTUM est secundum Dei voluntatem, sanctum tabernaculum per desertum, & in eo multis modis formabatur Emmanuel.] Dixit Deus omnipotens ad divinum Moysen: *Et facies mihi arcam testimonii*

Exod. 25. v. 10.

ex lignis imputribilibus, duorum cubitorum & dimidii longitudine; & inaurabis eam auro puro, extra & intra inaurabis eam. Sed lignum quidem cum imputribile sit, est figura corporis incorrupti: χρυσώσῃς αὐτὸ. ἀλλὰ τὸ μὲν ἄσηπτον ξύλον εἴη ἂν εἰς τύπον τοῦ ἀφθάρτου σώματος·

ΕΓΗΓΕΡΤΑΙ κατὰ βούλησιν Θεοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡ ἁγία σκηνὴ, καὶ ἐν αὐτῇ πολυτρόπως μορφούμενος ὁ Ἐμμανουήλ. ἔφη γοῦν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐν διατάξει Μωσῆ· Καὶ ποιήσεις κιβωτὸν μαρτυρίου ἐκ ξύλων ἀσήπτων, δύο πήχεων καὶ ἡμίσους τὸ μῆκος· τοῦ πήχεως τὸ ἡμίσους τὸ πλάτος· τὸ πήχεως καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος· καὶ καταχρυσώσεις αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ, ἔξωθεν, καὶ ἔσωθεν

ἄσηπτος γὰρ ἡ κέδρος· τὸ δὲ χρυσίον, ὡς ὕλη τῶν ἄλλων ἐπιφερεστέρα, τὴν θείαν ἡμῖν οὐσίας μεγαλοπρέπειαν διὰ τῆς ὑποδοχῆς.

Aduerte igitur quoniam arca tota inaurata sit auro puro extra & intra. Adunatus quidem fuerat sanctæ carni Deus Verbum, & id est, vt opinor, arcam fuisse extra inauratam. Quod vero & animam rationabilem, quæ corpori inerat, propriam fecerit, ex hoc apparet, quod & intra arcam præceperit inaurari. [Quod autem naturæ sive substantiæ inconfusæ manserint, hinc scimus: aurum enim superpositum ligno mansit id quod erat, & ornabatur quidem lignum auri decore; tamen lignum esse non desiit. Quod vero arca in Christi accipiatur imaginem, pluribus potest probationibus declarari.] Præambulabat enim his, qui sunt ex Israel, quærens ipsis requiem. Ait alicubi & Christus: *Ibo, & parabo vobis locum.* Ioan. 14. v. 3.

Citat *Ibidem* Facundus, atque Leontius *libro 1. contra Eutychianos & Nestorianos sub finem.*

Ἄδηλα δὲ, ὅπως ἡ κιβωτὸς ὅλη κεχρύσωτο χρυσίῳ καθαρῷ ἔσωθεν, καὶ ἔξωθεν. Ἤνωτο μὲ γὰρ τῇ ἁγίᾳ σαρκὶ Θεὸς ὢν ὁ λόγος· καὶ τοῦτο, οἶμαι, ὅτι τὸ ἔξωθεν κεχρυσῶσθαι τὴν κιβωτόν. ὅτι δὲ & πλὴν συνῆψε τῷ σώματι ψυχὴν λογικὴν, ἰδίαν ἐποιήσατο, καταδείξειεν ἂν τὸ & ἔσωθεν αὐτὴν κεχρυσῶσθαι δεῖν ὑπαγαγεῖν. ὅτι γὰρ ἀσύγχυτοι μεμενήκασιν αἱ φύσεις, ἤγουν ὑποστάσεις, οὐκ ἔνδοθεν εἰσόμεθα. τὸ γὰρ τοι χρυσίον ἐπαληλιμμένον τοῦ ξύλου, μεμένηκεν ὅπερ ἦν, & κατεπλάττει μὲν τὸ ξύλον τῇ χρόᾳ τὴν δόξαν· πλὴν οὐκ ἀπέζεσε τῆς ἰδίας ξύλον. ὅτι δὲ ἡ κιβωτὸς εἰς τύπον προδιαμβαίνεται τοῦ Χριστοῦ, δῆλον πολλαχοῦ μὲν ὡς πιστοῖ λόγων. προσεδάδιζε γὰρ τοῖς ἐξ Ισραὴλ, ζητοῦσα αὐτοῖς ἀνάπαυσιν. ἔφη δέ που καὶ ὁ Χριστός· Πορεύσομαι, καὶ ἑτοιμάσω τόπον ὑμῖν.

Attendite igitur quoniam arca tota inaurata sit auro puro extra & intra. Adunatus quidem fuerat sanctæ carni Deus Verbum, & id est, vt opinor, arcam fuisse extra inauratam. Quod vero & animam rationabilem, quæ corpori inerat, propriam fecerit, ex hoc apparet, quod & intra arcam præceperit inaurari. [Quod autem naturæ sive substantiæ inconfusæ manserint, hinc scimus: aurum enim superpositum ligno mansit id quod erat, & ornabatur quidem lignum auri decore; tamen lignum esse non desiit. Quod vero arca in Christi accipiatur imaginem, pluribus potest probationibus declarari.] Præambulabat enim his, qui sunt ex Israel, quærens ipsis requiem. Ait alicubi & Christus: *Ibo, & parabo vobis locum.* Ioan. 14. v. 3.

Citat *Ibidem* Facundus, atque Leontius *libro 1. contra Eutychianos & Nestorianos sub finem.*

CAPUT XII.

Apud Photium XI.

Quod cum esset Deus Verbum, factus sit homo, nec homo simpliciter, nuda conjunctione honoratus, vocatus sit ad parem dignitatem Dei Verbi, sive auctoritatem, sicut quibusdam videtur.

DIVINUS Paulus *magnum quidem* 1. Tim. 3. v. 16. *esse mysterium pietatis.* Et vere ita se res habet: *manifestatus est* enim, *in carne*, cum sit Deus Verbum; *justificatus est autem in spiritu.* Nullo enim modo nostris videtur infirmitatibus contineri, licet juxta nos homo sit factus: non enim fecit peccatum: *Apparuit autem & angelis.* Neque enim generationem ipsius secundum carnem ignoraverunt: *Prædicatus autem & gentibus*, quasi Deus homo factus; *ita autem creditus est in mundo.* Probavit Ephes. 2. v. 11. autem divinus Paulus ita scribens: *Propter quod memores estote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea, quæ dicitur circumcisio in carne manufacta: quia eratis illo tempore sine Christo alienati a conversatione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.* Erant ergo gentes in mundo sine Deo, cum absque Christo essent. Verum quoniam eum vere & natura Deum esse agnoverunt, ipsæ quoque ab eo agnitæ sunt, fidem confitentes, & ipse *assumptus est in gloria*, certe divina. Psal. 46. v. 6. Psallit enim beatus David: *Ascendit Deus in jubilo.* Ascendit enim certe cum corpore, nec in nuda deitate: Deus enim erat incarnatus.

Credimus igitur, non in vnum nostri similem deitate per gratiam honoratum, ne cultores esse hominis detegamur; sed in Dominum magis, qui in servili forma comparuit, & qui fuit vere nostri similis, & in humanitate tamen Deus mansit: Deus enim Verbum, carne assumpta, non deposuit quod erat; intelligitur tamen idem Deus simul & homo.

Et fidei quidem ratio ita se habet, & recte quidem. Sed si forte aliquis dicat, quid mali est, si intelligatur homo similis nostri apprehendere deitatem, ac non magis Deus homo fieri? Respondebimus mille esse, quæ contrario possunt opponi, & pene etiam nutu significantia, nos oportere reniti constanter, nec credere ita esse.

Age enim ante alia. Dispensationis, quæ cum carne facta est, modum cernamus, & nostrarum rerum naturam subtilius perscrutemur: periclitata est hominis natura, & deprehensa est malis extremis,

maledictione & morte damnata, & peccati laqueis irretita, errabat, & erat in tenebris; Deum nesciebat eum, qui est natura & veritate; pro Deo coluit creaturam. Quomodo igitur hujusmodi malis poterat liberari? An illud dicemus, quod fas erat humanitati, divinam naturam apprehendere, quæ nesciret omnino, qualis esset dignitas naturæ cælestis, cum esset ignorantiæ tenebris occupata, & peccati sordibus inquinata? Quomodo poterat fieri, vt apprehenderet sanctam naturam, & acciperet gloriam, quam nemo inveniat, nisi acceperit? Concedamus enim quod cognoverit fortasse, & scierit apprehendere * Deum. Quis est, qui docuerit? *Quomodo enim credent, nisi audierint?* Cæterum non id est apprehendere deitatem, & convenientem ei gloriam capere.

* deitatem

Rom. 10. v. 14.

Ergo decentius sit, & recte quidem, ita sentire, quod servare volens id, quod perierat, descendens ad nos Deus Verbum, per quod omnia, & in id se, quod non erat, immisit, vt & hominis natura, id quod non erat, fieret; & divinæ majestatis dignitatibus per adunationem patescens, quæ sublevata est magis vltra naturam, quam dejicit infra naturam invertibilem Deum. Conveniens erat, vt incorruptibilis natura apprehenderet corruptibilem, vt eam a corruptione liberaret. Conveniens erat eum, qui peccare non noverat, cum peccatoribus conformari, vt peccata compesceret: quemadmodum enim vbicumque lux fuerit, caligo interit tenebrarum; ita etiam immortalitate præsente, omnis certe pestis fugitiva discedet; & præsente eo, qui peccatum non novit, (qui etiam proprium sibi corpus effecit, quod est sine peccato) cedet omne peccatum.

Quod vero Verbum, cum esset Deus, factum sit homo, & non magis homo θεοπρεπῶς intelligatur Christus, etiam ex sacris literis enitar ostendere. Ait igitur beatus Paulus de Unigenito: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, vt esset æqualis Deo; sed exinanivit se, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus vt homo. Humiliavit seipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propterea & Deus ipsum superexaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine* Jesu Christi *omne genu flectatur cælestium, & terrenorum, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quod Dominus* Jesus Christus *in gloria est Dei Patris.*

Philip. 2. v. 7.

Quem igitur dicemus, in forma Dei esse, & in æqualitate Patris, & hæc non rapinam arbitratum; sed descendisse magis in exinanitatem, & in formam servi, & se humiliantem, & in similitudinem nostram fuisse factum? Si hominem factum ex muliere nudum & solum: quomodo habebat plenitudinem, vt intelligatur exinanitus? Vel in qua antea positus celsitudine, semet humiliasse dicitur? Vel quomodo in similitudinem hominum factus est, qui id erat & antea per naturam, etsi id factus forte non diceretur? Ubi autem exinanitus est, assumens plenitudinem deitatis? Vel quomodo non sit factus altissimus, qui in gloriam supernam ascenderit?

Igitur dicimus, non hominem Deum esse factum, sed potius factum esse in exinanitate, propter humanitatem, Deum Verbum, qui erat in æqualitate Patris & forma: exinanitus est enim hoc modo, propter similitudinem nostram, cum esset plenus, vt Deus. Humiliatus est propter carnem, ita vt a divinæ majestatis fastigio non descendat; sedem enim habet altissimam. Factus est in similitudine hominum, cum sit ejusdem formæ cum Patre, vtpote cujus est figura substantiæ. Verum quoniam semel factus est juxta nos, ascendisse dicitur, cum carne in gloriam deitatis, quam patentem quidem habet quasi propriam, alio tamen pacto in ea fuit, propter humanitatem: dominus enim omnium esse creditur, etiam cum carne.

Flectitur autem ipsi omne genu, & id non ad dolorem & contumeliam Patris, sed magis ad gloriam: gaudet enim, & glorificatur, dum ab hominibus filius adoratur, licet factus sit similis nostri. Scriptum vero est rursus: *Non enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ; vnde debuit per omnia fratribus assimilari.* Ecce semen Abrahæ apprehendit Verbum Deus, & non homo nescio quis nostri similis deitatem apprehendit, & ipse nobis assimilatur, & nuncupatur frater noster, vt homo, non quantum est ad deitatis naturam. *Quoniam pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eis, vt per mortem destrueret eum, qui imperium obtinet mortis, id est, diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per omnem vitam nativa continebantur servitute.* Ecce iterum ipse, similiter ac nos, participavit sanguini, & carni, & ea res causam habet conjunctam statim ac proximam; scriptum est enim: *Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur in carne, Deus filium suum misit in similitudine carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.* Attende iterum, quod non homo affectans naturam divinam ostenditur, & ad ejus dignitatem

Heb. 2. v. 16.

Ibid. v. 14.

Rom. 3. v. 3.

ascendens; sed mittens magis Filium suum Deus & Pater, in similitudine carnis peccati, vt destrueret peccatum. Ergo Verbum, cum Deus sit, se in exinanitatem homo factus immisit, & non homo simpliciter, divinam gloriam affectans, Christus videtur.

CAPUT XIII.

Apud Photium XII.

Ὁ͂τι Χριστὸς Ἰησοῦς κληθῆναι γεγονὼς ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος.

Quod Christus Jesus *vocetur homo factus Deus Verbum.*

ΤΗΣ μυστικῆς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς πολυπραγμονῆν ἐθέλοντες ὅ μυστήριον, εὐσεβές φαμὲν, δόξαν ἔχοντες ἀληθῆ, καὶ πίστιν ὀρθὴν, ὅτιπερ αὐτὸς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, ὁ ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, ὅ φῶς ὂν ἐκ τοῦ φωτὸς, ἐσαρκώθη τε, καὶ ἐνηνθρώπησε· κατῆλθεν, ἔπαθεν, ἐγήγερται δὲ ἐκ νεκρῶν. ὡρίσατο γὰρ οὕτω τὸ τῆς πίστεως σύμβολον ἡ ἁγία τε καὶ μεγάλη σύνοδος.

Διερευνᾶσθαι δὲ καὶ μαθεῖν ἐθέλοντες, ὅ, τί ποτέ ἐστι καθ' ἀλήθειαν, τὸ σεσαρκῶσθαί τε, καὶ ἐνανθρωπῆσαι τὸν λόγον· καταμανθάνομεν, ὅτι οὐκ ἀνθρώπου ἐστὶ προσλαβεῖν ὡς ἐν συναφείᾳ τῇ κατά γε τὴν ἰσότητα τῆς ἀξίας, ἤγουν αὐθεντίας, ἢ καὶ κατὰ μόνην τὴν ὁμοτιμίαν· μᾶλλον δὲ θεῖναι καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπον, μετὰ τὸ ἀτρέπτως, καὶ ἀναλλοιώτως ἔχειν ἀνασώσασθαι τῇ ἰδίᾳ φύσει, τὸν ἐν προσλήψει σαρκὸς καὶ αἵματος οἰκονομικῶς γεγονότα.

Εἷς μὲν οὖν ἐστιν ἄρα πρὸ μὲν τῆς ἐνανθρωπήσεως ὀνομαζόμενος ἀφ' ἡμῶν ὑπὸ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς μονογενὴς, καὶ λόγος, καὶ Θεὸς, καὶ εἰκὼν, καὶ ἀπαύγασμα, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς, ζωὴ, δόξα, φῶς, σοφία, δύναμις, βασιλεὺς, δεσπότης, ὕψιστος, μεγαλωσύνη, κύριος Σαβαὼθ, καὶ ἕτερα τοιοῦτοις ὀνόμασι, τοῖς ἀληθῶς θεοπρεπεστάτοις. μετὰ δὲ γε τὸν ἐνανθρωπήσαντα, ἄνθρωπος, Χριστὸς, Ἰησοῦς, ἱλαστήριον, μεσίτης, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων, πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, δύτης Ἀδὰμ, κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ἐπονομάζων αὐτὸν καὶ τὰ ἐν ἐσχάτοις ὀνομάζει. πρῶτα γὰρ αὐτοῦ, τάττε πρῶτα, καὶ τὰ ἐν ἐσχάτοις τῆς αἰῶνος χαρίεις.

Εἷς ἄρα ἐστὶν ὁ καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως Θεὸς ἀληθινὸς, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι

DISPENSATIONIS incarnati Unigeniti mysterium subtilius considerantes, id asserimus, fidem rectam servantes & veram: quod ipsum Patris Dei Verbum, Deus verus ex Deo vero, & lumen de lumine, incarnatum sit, & homo factum, & descenderit, & passum sit, & surrexerit ex mortuis. Ita enim definivit fidei symbolum synodus ingens & sancta.

Perquirentes autem & nos, & discernere cupientes, quid sit tandem, incarnatum esse, & hominem factum Dei Verbum: cernimus, quod non hoc est, hominem assumere tanquam in conjunctione, quæ fiat per æqualitatem dignitatis, sive auctoritatis, vel per solam filietatis ὁμωνυμίαν; magis autem fieri juxta nos hominem, (ita tamen, vt nulla conversio, vel commutatio subsequatur) & sublevare pariter cum sua natura eum, qui in assumptione fuit carnis & sanguinis dispensative.

Unus igitur est, qui ante Incarnationem a divina scriptura nominatur, & Unigenitus, & Verbum, & Deus, & imago, & lumen, & figura substantiæ Patris, & vita, & gloria, & splendor, & sapientia, & virtus, & magnificentia, & Dominus sabaoth, & aliis talibus nominibus, quæ vere conveniunt deitati. Post Incarnationem vero homo, CHRISTUS, JESUS, propitiatorium, mediator, primitiæ dormientium, primogenitus a mortuis, secundus Adam, caput corporis Ecclesiæ, cum eum etiam nomina prisca sequantur: omnia enim ipsius propria sunt, & priora, & quæ novissimis facta temporibus.

Unus igitur est, & qui ante Incarnationem, Deus erat verus; & qui in hu-

manitate manſit id quod erat, & eſt, & erit. Non diſcernendus igitur vnus Dominus JESUS CHRISTUS, in hominem ſeorſum, & ſeorſum in Deum; ſed vnum eumdemque JESUM CHRISTUM eſſe dicimus, non ignorantes differentiam naturarum, ſed eas inconfuſas inter ſeſe ſervantes.

Quoties igitur litera ſacra commemorat, quod in Chriſto *inhabitavit omnis plenitudo divinitatis corporaliter*; non ideo dicimus, tanquam in alio Chriſto, in homine ſeorſum inhabitaſſe Deum Verbum; nec porro dividentes ea, quæ vnita ſunt, duos intelligimus filios; illud autem magis, quod Chriſtum nominat litera ſacra ex parte nonnumquam, & quod humanitatem Dei Verbum, quam propriam habet, in locum poſuit templi. Scriptum eſt autem & de animabus humanis: *Inhabitantes autem domos luteas, de quibus & nos ex eodem luto ſumus.* Ergone, quoniam luteas domos humana corpora nominat, & affirmat in his animas habitare, in duos homines vnum hominem dividemus? Atqui non irrationale omnino ſit, vt in homine ſpiritus ſuus inhabitare dicatur. Ergo, etſi per hujuſmodi modos orationis figura procedat, cum aliter fieri non poſſit, non tamen ideo rerum corrumpi naturas oporteat, ſed magis eas recto veritatis tenore ſervari.

Col. 2. v. 9.

Iob 4. v. 19.

Quoties igitur quæpiam, quæ diſſimilem ſunt inter ſe ſortita naturam, collecta in adunationem, per compoſitionem videntur: deinde alterutrum ex his in alterutro habitare dicitur, non dividendum in duo, adunationis conventione minime violata, licet ſuis nominibus per ſeſe ea, quæ adunata ſunt, nominentur a nobis. Dicitur namque, vt ante dixi, & in homine habitare ſpiritus ſuus, nec tamen homo dicitur, & ſeorſum ſpiritus ſuus, ſeorſum & corpus. Et tale quid nobis divinus Paulus * obliqua ſignificatione commemorat, dicens: *Nam etſi exterior noſter homo corrumpitur; ſed interior renovatur de die in diem.* Siquis igitur dixerit, interiorem noſtrum hominem in exteriore homine inhabitare, verum quidem memoravit, in duo tamen vnum dividere non videbitur. Ait autem alicubi etiam propheta Eſaias:

* obſcure & quaſi ænigmatice

2. Cor. 4. v. 16.

ᾗ μιᾶθυπικῶς ὕσαρ ἰῶ, ᾗ ἔστι, καὶ ἔσται. οὐ διαιρετέον οὖν ὁρᾶ τ ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, εἰς ἰδικῶς ἄνθρωπον, ᾗ εἰς Θεὸν ἰδικῶς. ἀλλ' ἕνα ᾗ τ αὐτὸν, Ἰησοῦν Χριστὸν φαμὲν εἶ), τ τῶν φύσεων εἰδότες διαφοράν, καὶ ἀσυγχύτους ἀλλήλαις τηρεῖντες αὐτάς.

Ὁτὰν οὖν λέγῃ ὁ γράμμα ὅ ἱερὸν, ὅτι ἐν Χριστῷ κατῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τ θεότητος σωματικῶς, οὐ διὰ τοῦτο φαμὲν, ὡς ἐν ἑτέρῳ Χριστῷ τιν ἀνθρώπῳ, καθαμίνας κατοικῆσαι τὸν λόγον. οὔτε μὴν διαιροῦντες ἀλλήλων τὰ ἑνωθέντα δύο νοοῦμεν υἱούς· ἔστι δὲ τοῦτο μᾶλλον, ὅτι Χριστὸν ὀνομάζῃ ὁ γράμμα ὅ ἱερὸν, ὡς ἐν μέρει ἔνθ' ὅτε, ἐ τ ἀνθρωπότητα τὸ Θεοῦ λόγου ἰδίαν ἔχων, ἐν ᾗ ναῷ πεποίηται ναοῦ. γέγραπται δέ που καὶ περὶ τ ἀνθρωπίνων ψυχῶν· Τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐσμεν τ αὐτὸ πηλοῦ ἐσμεν. ἆρ' οὖν ἐπειδήπερ οἰκίας πηλίνας τὰ τῶν ἀνθρώπων ὀνομάζῃ γράμμα, διαιρεθησόμεθα ᾗ κατοικεῖν ἐν αὐτοῖς ἁγίας ψυχάς, εἰς δύο καταμεμοιραμένου ἀνθρώπους τ ἕνα. καίτοι πῶς ἂν ἀμώμητον πάντελῶς, ὃ ᾗ ἐν ἀνθρώπῳ λέγεσθαι κατοικεῖν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. ὥστε καὶ εἰ ὁ τῆς λόγου χρῆμα διὰ τοιούτων ἔρχεται ῥήσεων, οὐχ ἑτέρως ἔχὸν διωκάμενον, οὐ διὰ τ πραγμάτων ἀδικεῖσθαι φύσις διὰ τοῦτο πρέπει, σκοπὸν ᾗ μᾶλλον αὐτὰς, ᾗ κατιθῆναι τ ἀληθείας διαπεύθυνον ἐπιζεσθαι.

Ὁτὰν τοίνυν ἁγὰ, τ ἀλλήλοις οὐχ ὁμοίαν λαχόντων τὴν φύσιν, ὁρᾶτο συνῳκειωμένα πρὸς ἑνότητα χ συνθεσιν· εἶπα ὃ δέ τις τυχὸν ἐν ἐκείνῳ λέγοιτο κατοικεῖν, οὐ διαιρετέον εἰς δύο, τῆς εἰς ἑνότητα συνδρομῆς κατ' οὐδένα τρόπον ἀδικουμένης, κἂν εἰ τῶν ἰδιωμάτων ἑκάτερον ἰδικῶς ὀνομάζοιτο πρὸς ἡμῶν, τῶν· ὅταρ δὴ εἶεν ἀμφότερα. λέγω γὰρ, ὡς ἔφην, καὶ ἐν ἀνθρώπῳ κατοικεῖν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ· πλὴν ἀνθρωπος λέγεται, ἐ ἰδικῶς τὸ πνεῦμα, ᾗ μὴν ἐ τὸ σῶμα. καίτοι τοιοῦτον ἡμῖν ἐπαναπέπαται ὁ Σωτὴρ Παῦλος λέγων· Εἰ γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ ᾗ ἡμέρᾳ. ὅταν οὖν τις λέγει τ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον ἐν τῷ ἔξω ἀνθρώπῳ κατοικεῖν, ἀληθεύῃ μὲ, εἰς δύο γε μὴν τ ἕνα τεμεῖν οὐχ ὁρᾶται. Φησὶ δέ που καὶ ὁ προφήτης Ησαΐας·

Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σε ὁ Θεός. ἆρ' οὖν ὡς ἕτερον παρ' αὐτὸν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, πρὸς Θεὸν ὀρθρίζειν λέγεται; καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον τὸ φάναι τοιοῦτόν τι; σκοπῶ εἰδέναι μὲ ἀναίτιον τὰ τῶν λόγων σχήματα· οὐ μὴν δὲ ἐξίστασθαι τῷ εἰκότος, πρεσβεύειν δὲ μᾶλλον τὰ σημαινομένων τὴν δύναμιν, ὅπῃ τὰ ἑκάστοις πρέποντα σκοπόν.

De nocte vigilat spiritus meus ad te, Domine. Isai. 26. v. 9. Utrumne tanquam alius præter ipsum, spiritus ipsius ad Deum dicitur vigilare? Nonne id ineptissimum videatur? Ergo scire quidem necesse est orationis figuras, non tamen ab intellectu discedere competenti, sed referre magis sententiarum vim ad sensum, qui vnicuique rei conveniat.

Εἰδὲ δὴ λέγοιτο προκόπτειν ὁ Ἰησοῦς ἡλικίᾳ καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι, τὰ οἰκονομίας ἕξιν τὸ χεῖρον. συνεχωρεῖτο γὰρ ὁ Θεοῦ λόγος ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν τῆς ἰδίας φύσεως ἔχων, ἰέναι τὰ ἀνθρώπινον· καὶ δὴ καὶ βραχὺ τῆς ἑαυτοῦ θεότητος ἤθελε καταβριθῆναι τὰ ἀδελφῶν· καὶ τῇ τοῦ σώματος ἡλικίᾳ συμπρεκτείνειν τὰ ἑαυτοῦ· ὡς ἀν μή τι τὸ ξένον ὁρῶντο, καὶ ὥσπερ ἀπωκνῆσαι ταραχθέντες ἴσως. ὅτε καὶ οὕτως ἔφασκον· Πῶς οὗτος οἶδε γράμματα μὴ μεμαθηκώς; σκοπῶ σώματος ἡλικίαν μὲν ἡ αὐξὴ, καὶ τὸ προκόπτειν ἐν χάριτι καὶ σοφίᾳ, πρέποι ἂν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις. αὐξὴν γε μὲν κατ' ἰδίαν φύσιν, πρωτέλειον ἔχοντα τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, οὐ προκοπῆς δεόμενον, οὐ σοφίας, οὐ χάριτος· μᾶλλον δὲ τῇ κτίσει σοφίαν καὶ χάριν, καὶ πᾶσι δι' ὧν ἔχει κελεύειν.

Etsi dicatur *proficere* JESUS *ætate, sapientia, & gratia*, dispensationis hæc res est. Deus etenim Verbum humanitatem more suo proficere permittebat, & quasi paulatim divinitatis suæ gloriam volebat declarare, & cum corporis ætate etiam suâ extendere, nequid novum videretur, idque nonnullos nimia novitate perterreret. Cum præsertim sic quoque dicerent: *Quomodo hic literas scit, cum non didicerit?* Ioan. 7. v. 15. Ergo corporale augmentum, & profectus gratiæ, ac sapientiæ, humanitatis mensuræ convenit; ipsum vero Deum Verbum per suam naturam perfectissimum confitemur, non egenum profectus, non sapientiæ, non gratiæ. Ipsum enim creaturæ, & sapientiam, & gratiam, & bona omnia impertit. Luc. 2. v. 52.

Εἰδὲ δὴ λέγοιτο παθεῖν ὁ Ἰησοῦς, τὰ μὲν πάθος ἕξιν τῆς οἰκονομίας· αὐτοῦ γὰρ λέγεται, καὶ σφέδρα εἰκότως, ὅτι καὶ ἴδιον αὐτοῦ τὸ πεποιθὸς, καὶ ἐν ᾧ πάσχοντι σώματι, πάσχειν μὲν οὐκ εἰδώς· ἀπαθὴς γὰρ ὅστις ὡς Θεός. ὅσον γε μὴν ἦκεν εἰς γε τὸ τῶν ἐμπροσθούντων θράσος, παθὼν, καὶ εἰ μὴ παθεῖν ἐδύνατο. σκοπῶ ἐπιδήπερ καὶ ἡμᾶς γένεσιν ὁ μονογενὴς, ὁσάκις ἂν ἄνθρωπος ὀνομάζηται παρὰ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς, ἐννοοῦντες τὴν οἰκονομίαν, Θεὸν ὄντα καὶ φύσει αὐτὸν καὶ οὕτως ὁμολογήσωμεν.

Si vero JESUS passus esse dicatur, passio quidem erit dispensationis; ipsius tamen dicitur, & recte quidem, quia corpus ipsius proprium passum est, & erat in corpore patiente ipse, qui pati non poterat, impassibilis est enim, vt Deus: quantum tamen ad conviciatorum petulantiam pertinuit, passus esset, si pati posset. Ergo quoniam nostri similis factus est Unigenitus, quotiescumque homo nominatur a divina scriptura, intuentes dispensationem, Deum ipsum natura sic quoque confiteamur.

CAPUT XIV.

Exempla divinæ scripturæ, quod Dei Verbum homo factum manserit Deus. De propitiatorio.

AIT alicubi Deus ad pontificem Moysen: *Et facies propitiatorium impositione auri puri duorum cubitorum & dimidii longitudinem, & cubiti vnius & dimidii latitudinem: & facies duos Cherubim aureos ornatos, & impones illos ex vtroque latere. Cherub vnus de latere hoc, & Cherub vnus de latere isto propitiatorii. Et facies duos Cherubim super duo latera. Erunt Cherubim extendentes pennas sursum superobum-* Exod. 25. v. 17.

brantes pennis suis super propitiatorium: & vultus eorum adinvicem respicientes propitiatorium erunt. Ænigma certissimum id sit, Deum Verbum etiam in humanitate Deum mansisse, & in sua gloria ac majestate, etsi propter dispensationem factus
Rom. 3. v. 25. sit similis nostri: *Propitiatorium namque per fidem factus est nobis Emmanuel.* Id autem nobis comprobavit sapientissimus Joannes
Ioan. 2. v. 1. dicens: *Filioli, scribo vobis, ut non peccetis; sed si quis peccaverit, consolatorem habemus apud Patrem*, JESUM CHRISTUM *justum; & ipse est propitiatio pro peccatis no-*
Rom. 5. v. 25. *stris.* Necnon etiam Paulus: *Quem proposuit*, inquit, *Deus propitiatorium per fidem in suo sanguine.*

Cæterum cerne Cherubim circumstantes propitiatorium, & superobumbrantes quidem pennis; conversos autem ad propitiatorium, & pene nutui dominico oculum intendentes. Ad Dei enim voluntatem tantum respicit sancta cælestium spirituum multitudo, & nunquam Dei fa-
Isai. 6. v. 1. tiatur aspectu. Ita Filium propheta Isaias vidisse se dicit, in sede altissima & eminentissima, circumstantibus Seraphim, & obsequentibus ei, ut Deo.

CAPUT XV.

Aliud de virga Mosis.

DESTINABATUR aliquando divinus Moyses, ut Israel ab Ægyptiorum violentia liberaret. Verum quoniam necesse erat eos, qui sub jugo essent servitutis insolitæ, prius docere, quod eis Deus jam esset reconciliatus, prodigia eum facere imperabat: plerumque enim miraculum nos adducit in fidem. Ait igi-
Exod. 4. v. 1. tur Moyses ad Deum omnipotentem: *Si autem non crediderint mihi, neque audierint vocem meam, dicentes: Non apparuit tibi Deus; quid dicam illis? Dixit deinde Dominus: Quid hoc est, quod est in manu tua? Respondit: Virga. Et ait illi: Projice illam in terram, & facta est serpens, & fugit Moyses ab ea. Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus; & extendens manum apprehendit caudam, & facta est virga in manu ejus. Et dixit illi: ut credant tibi, quia apparuit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.* Animadverte in his natura & veritate Filium Dei, tanquam quædam virga sit Patris; virga autem in-
Ioan. 17. v. 2. signe est regni: *Filio enim dedit habere omnium potestatem.* Unde etiam divinus Da-
Ps. 44. v. 7. vid: *Thronus tuus*, inquit, *Deus in seculum seculi, & virga æquitatis, virga regni tui.* Sed eam projecit in terram, id est, corpore terreno circumdedit, sive per humanitatem misit in terram: tunc enim in similitudine factus est malignorum hominum, scilicet malignitatis signum est serpens.

Quod autem verum sit, hinc scimus. Ipse enim Dominus noster JESUS Num. 21. v. 8.
CHRISTUS, imagine & figura, propter dispensationem factam cum carne, pro serpente accipitur æreo, quem erexit Moyses, ut serpentum morsus arceret. Ait enim: *Et sicut Moyses exaltavit serpen-* Ioan. 3. v. 14.
tem in deserto, ita oportet exaltari filium hominis, ut omnes qui credunt in ipsum, non pereant, sed habeant vitam æternam. Quemadmodum enim serpens factus ex ære salutis erat periclitantibus causa: (sanabantur enim in eum respicientes) eo modo etiam Dominus JESUS CHRISTUS eis, qui eum vident quidem in similitudine malignorum, eo quod factus sit homo, non ignorant tamen, quod Deus sit vivificus; causa erit vitæ, & dat posse animalia venenosa vitare, id est, contrarias potestates.

Id quoque hujus rei figura sit, quod Exod. 4. v. 2.
Moysëos virga virgas alias devoraverit, quas in terram magi projecerant. Igitur virga quidem in terram projecta est; non tamen semper remansit. Resumpta autem iterum fuit, quod erat: nam licet facta sit, ut ante dixi, in similitudine nostra Patris virga, id est, Filius, qui habet omnium potestatem; attamen impleta dispensatione, revolavit in cælum, & fuit iterum tanquam in manu Patris *virga æqui-* Ps. 44. v. 7.
tatis, ac regni: *sedet* enim *ad dexteram genitoris sui* in propria majestate, sedes altissimas obtinens, etiam cum carne.

CAPUT

CAPUT XVI.

Aliud de manu Moysis leprosa, & integre sanata.

Exod. 4. v. 6. DIXIT *autem ad eum Deus Dominus iterum: Infer manum tuam in sinum tuum; & protulit manum de sinu suo, & facta est manus ejus sicut nix. Et dixit iterum: Infer manum tuam in sinum tuum; & intulit manum suam in sinum suum, & protulit eam de sinu suo, & iterum restituta est in colorem carnis ejus.* Manum ad dexteram Dei & Patris verum filium ejus divina scriptura nominat. Induxit enim ipsum dicentem: Isai. 48. v. 13. *Ego manu mea firmavi cælum*; nec non etiam Psal. 32. v. 6. David divinus cantat: *Verbo Domini cæli firmati sunt.* Cerne igitur, in sinum quidem Moysis adhuc manum ejus occultari, & nondum factam leprosam; prolatam vero statim leprosam factam: deinde mox illatam, & rursus prolatam, & de cætero non leprosam: *Restituta est enim*, inquit, *in colorem carnis ejus.* Ergo quamdiu quidem erat in sinu Patris Deus Verbum, divinitatis nitore fulgebat; verum quando aliquo modo extra fuit per incarnationem sive ἐνανθρώπησιν, factus est *in similitudine carnis peccati, & inter iniquos reputatus est.* Ait enim divinus Paulus, *eum, qui peccatum non noverat, pro nobis peccatum fuisse, ut nos fieremus justitia in ipso.* Hoc existimo lepram significare, immundus enim secundum legem leprosus. Sed quoniam iterum in sinu fuit Patris, (assumptus est in resurrectionem a mortuis) prolata iterum manus videbatur munda: adveniet enim post tempora Dominus noster JESUS CHRISTUS, in sinceritate divinitatis & gloria, quamvis similitudinem nostram non projecerit. Ait enim & beatus Paulus de Christo: *Quia semel mortuus est ad multorum exhaurienda peccata. Secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.* Ergo quoties nobis sacra litera nominat CHRISTUM JESUM, ne hominem seorsum putaveris, non vere adunato ipsi Deo Verbo; sed existimaveris magis, ipsum esse ex Deo & Patre Verbum JESUM CHRISTUM, cum factus sit homo.

Isai. 53. v. 12. 1. Cor. 5. v. 21. Levit. 13. v. 2. Hebr. 9. v. 28. Rom. 8. v. 3.

CAPUT XVII.

Apud Photium XIII.

Quod Christus non erat homo θεοφόρος, nec simpliciter in homine inhabitarit Deus Verbum; sed quod magis caro sit factum, sive homo perfectus, secundum Scripturas.

QUI fidem habent in Christo immaculatam, & rectis omnibus suffragiis comprobatam; dicant videlicet, quod ipse ex Deo Patre Deus Verbum in exinanitatem descenderit, formam servi accipiens, propriumque sibi faciens corpus, quod est natum ex virgine; quod factus sit nostri similis, & nuncupatus filius hominis. Est autem Deus quidem secundum spiritum; homo autem idem secundum carnem. Deinde divinus Paulus Judæorum populum alloquebatur dicens: Heb. 1. v. 1. *Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissimis diebus istis locutus est nobis in Filio.* Et quonam modo intelligatur locutus fuisse Deus & Pater novissimis diebus in Filio? Locutus est enim antiquioribus per ipsum dans legem, & idcirco ipse Filius, suos dicit esse sermones, per sapientissimum Moysen prolatos. Ait enim: *Nolite putare, quia veni solvere legem, aut prophetas. Non veni solvere, sed implere. Dico enim vobis, iota unum, aut unus apex non transibit a lege, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Adde etiam prophetæ vocem: *Ipse qui loquebar, præsto sum.* Ergo cum factus est filius in carne, tunc *locutus est nobis Pater in ipso*, sicut ait beatus Paulus, *novissimis diebus.* Sed ne parum credamus, quod ipse sit ille, qui etiam ante sæcula Filius, intulit statim: *Per quem fecit & sæcula.* Splendorem etiam gloriæ, & figuram substantiæ Patris esse commemorans.

Matth. 5. v. 17. Isai. 52. v. 6. Heb. 1. v. 1. Ibid. v. 2.

Homo igitur factus est vere is, per quem fecit & sæcula Deus Pater; & non, ut nonnulli existimant, in homine fuit, ut homo intelligatur a nobis, tanquam Deum habens inhabitantem. Nam, si hæc recte se habere, vere confidunt, supervacaneus esse videbitur beatus evangelista

Ioan. 1. v. 14. Joannes dicens : *Et Verbum caro factum est.* Ubi enim necessitas ἐνανθρωπήσεως ? Aut quare incarnatum dicit Deum Verbum, si non factus est caro? Vis ἐνανθρωπήσεως, & similem nostri eum factum esse significat, & mansisse tamen sic quoque ipsum supra nos; imo supra vniversam ipsam creaturam.

Oportere autem existimo, ea quæ dixi, exemplis etiam comprobare, & persuadere, quod Unigenitus factus sit homo, & sit Deus, etiam cum carne, ac non tantum inhabitarit in homine, θεοφόρον ipsum efficiens, tanquam alios, qui divinitatis ipsius fuere participes.

Apud Photium XIV.

CAPUT XVIII.

Quod Emmanuel Deum habuerit aliter inhabitantem, quam nos.

Apoc. 3. v. 20. Ait alicubi Deus de nobis : *Inhabitabo in ipsis, & inambulabo, & ero ipsis Deus, & ipsi erunt mihi populus.* Necnon etiam ipse Dominus noster Jesus Christus: Ioan. 14 v. 16. *Ecce ego venio; & siquis mihi aperuerit, intrabo ego, & apud eum cænabo, & Pater, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum* 1. Cor. 3. v. 17. *faciemus.* Nominati sumus etiam templum Dei: *Vos enim*, inquit, *templa estis* Ibid. 6. v. 19. *Dei vivi.* Et rursus: *Nescitis, corpora vestra templum esse Spiritus sancti, qui est in vobis, quem habetis a Deo.* Verum si ita aiunt, ipsum quoque se habere Emmanuel, &, tanquam vnumquemque nostrum, inhabitantem in sese Deum habuisse, aperte confiteantur; cum ipsum adorari conspiciunt, tam a nobis, quam ab angelis, in cælo pariter & in terra, erubescant tanquam diversa alienaque sentientes, & literarum sacrarum propositum nescientes, nec habentes in se fidem, quam nobis tradiderunt, qui in principio & viderunt, & ministraverunt Verbo.

Si autem dicant, quod propterea Deus sit, & vt Deus glorificetur, quia in eo tantum inhabitavit Dei Patris Verbum; ac non propterea, quia factus sit homo; audient rursus a nobis: Si iis, qui inhabitantem in se Deum habuerint, satis est, vt idcirco vere dii esse possint, & ab hominibus adorentur, omnes sane angeli homineſque sint dii & adorandi; inhabitat enim Deus in sanctis angelis. Habuimus etiam nos ipsum in nobis per Spiritum sanctum; sed non sufficit hoc ostendere, natura deos & adorandos eos, qui habent Spiritum sanctum. Igitur non propterea Deus est, & adorandus Emmanuel, quod inhabitarit in eo, tanquam in homine communi, & seorsum intelligendo, Deus Verbum; sed quod factum sit caro, id est, homo : manſit enim idem & Deus, & adorandus.

CAPUT XIX.

Dicta apostolica, in quibus Deus nominatus est Christus.

Eph. 3. v. 5. De mysterio dicens secundum Christum: *Quod aliis*, inquit, *generationibus non est agnitum filiis hominum, si-* Col. 1. v. 26. *cut nunc revelatum est sanctis Apostolis.* Et: *Mysterium quod absconditum fuit a seculis & generationibus, nunc autem manifestum est sanctis ejus, quibus voluit revelare divitias gloriæ mysterii hujus in gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ, quem nos annuntiamus.* Si igitur est θεοφόρος, & non Deus vere, quomodo ipse est divitiæ gloriæ mysterii, quod annuntiatur gentibus? Vel quomodo omnino Deus annuntiatur?

CAPUT XX.

Aliud.

Coloss. 2. v. 1. Volo *enim vos scire, qualem solicitudinem habeam pro vobis, & pro iis, qui sunt Laodiceæ, & quicumque non viderunt faciem meam in carne, vt consolentur corda ipsorum, instructi in caritate, & inomnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitio-*

nem mysterii Dei Christi. Ecce mysterium Dei, mysterium nominat Christi, & plene intelligere quosdam vult in agnitionem ipsius. Quo igitur intellectu opus erat, volentibus Christi mysterium discere, si fuerant audituri, quod inhabitaret in homine Deus? Opus est autem nimio intellectu, vt scias contra, quod Verbum, cum sit Deus, factum sit homo.

CAPUT XXI.

Aliud.

1. Thess. 1. v. 8. A vobis enim sonuit sermo Domini, non solum in Macedonia & Achaia; sed omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, exivit. Ecce iterum in Deum fidem factam esse commemorat, cum etiam Christus dicat: *Qui credit in me, habet vitam æternam.* Ioan. 7. v. 25. Sermonem autem prædicationem dicit de seipso.

CAPUT XXII.

Aliud.

1. Thess. 2. v. 1. IPSI *enim scitis introitum nostrum apud vos, quoniam non inanis fuit; sed ante multa passi, & contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis; confisi fuimus in Deo colloqui ad vos evangelium Dei.* Ecce loquens in Deo, Dei evangelium memoravit; qui prædicat gentibus Christum.

CAPUT XXIII.

Aliud.

Ibid. v. 4. RECORDAMINI, *fratres, laborem nostrum & ærumnam, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus; prædicavimus evangelium Dei inter vos.* Et iterum: Ibid. v. 13. *Propterea & nos gratias agimus Deo sine intermissione; quoniam cum percepissetis a nobis verbum, auditu Dei excepistis, non vt verbum hominum, sed vt verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.* Nonne evidenter evangelium Dei, & Dei verbum prædicationem de Christo commemorat, quippe id omnibus manifestissimum est: Tit. 2. v. 11. *Apparuit enim gratia Dei salvatoris omnibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobrie & juste & pie vivamus, in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, & salvatoris nostri* JESU CHRISTI. Ecce Deus, & magnus, plenissime nominatus est Dominus noster JESUS CHRISTUS: ipse est enim, cujus adventum gloriæ expectantes, sobrie vivere, & irreprehensibiliter festinamus. Sed si est homo θεοδόχος, quomodo sit magnus Deus? Vel quomodo beata spes in eum? Siquidem verus est profecto Ieremias dicens: *Maledictus, qui spem suam ponit in homine.* Ierem. 1. v. 5. Neque enim Deum ipsum possit efficere, vt ante dixi, id quod est Deum portare. Denique doceant nos, quid impediat, alios etiam omnes Deos esse & adorandos, qui in se habuerint Deum? Deum autem & magnum & beatum, habentem illuminationem Christum nominat beatus Paulus, qui invenitur dicens de Judæis & Emmanuel: *Quorum patres,* Rom. 4. v. 5. *& testamentum, & promissiones, & ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia benedictus in sæcula sæculorum. Amen.*

Quod vero secundum divinam revelationem faciebat prædicationem, perspicuum fit, ipso dicente: *Deinde post annos* Gal. 2. v. 1. *quatuordecim iterum ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto etiam Tito. Ascendi autem secundum revelationem, & exposui eis evangelium, quod prædico gentibus; seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem.* Christum prædicans gentibus, vt Deum, divinum nominat ipsius vbique mysterium.

Ascendit per revelationem Jerosolymam, & exposuit his, qui videbantur aliquid esse, id est, sanctis Apostolis, sive discipulis, ne forte in vacuum currat. Cum vero ab Jerosolymis descendisset, & rursus gentium gregibus interfuisset, emendavitne aliquid ex prioribus? Nonne perseveravit Deum confitens Christum? Atque ideo
Gal. 1. v. 6. scribit quibusdam: *Miror quod sic cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in aliud evangelium, quod non est aliud, nisi aliqui sunt conturbantes vos, & volentes convertere evangelium Christi.* Ait autem iterum: *Sed etsi nos aut Angelus de cælo evangeli-* Ibidem.
zaverit vobis, præter id quod accepistis, anathema sit. Pro qua igitur causa alios omnes omittens, licet Deum inhabitantem habuerint, solum prædicabat JESUM sicut Deum.

CAPUT XXIV.

Aliud.

Joan. 2. v. 23. SCRIPTUM est de Christo: *Cum autem esset in Jerosolymis in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa quæ faciebat; ipse autem* JESUS *non credebat se illis; quod ipse sciebat omnes, & quod non necesse habebat, ut aliquis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid erat in homine.* Si homo esset θεοφόρος, quomodo non decepti sunt multi, qui Jerosolymis in nomen ejus crediderunt? Vel quare solus cognoscit, quæ sunt in homine, cum præsertim nemo alius sciat?
Psal. 32. v. 15. Finxisse enim dicitur Deus corda nostra singillatim. Vel quare solus remittit pec-
Matth. 9. v. 6. cata? Ait enim: *Quia potestatem habet Filius in terra remittere peccata.* Quare solus præter alios adsessor sedet Dei & Patris? Quare soli obsequuntur angeli? Cur nos quidem docuit communem putare Patrem, qui est in cælis; sibi autem eum specialiter scribebat?

Sed forte dices, quod hujusmodi voces inhabitanti Verbo deputandæ sint. Nonne igitur eum oportebat, juxta prophetis convenientem mensuram, ipsum quoque dicere: *Hæc dicit Dominus.* Verum cum ea quæ supra legem sancire vellet, assumens sibi convenientem legislatori auctoMatth. 5. v. 32. ritatem, aiebat: *Ego dico vobis.*

Videtur aliquid hic deesse, id, opinor, quod Anastasius Sinaita memorat de statere in tributum pensitato.

Quomodo liberum se ait, & non obnoxium Deo? Ideo quia est Filius in veritate? Et si esset homo θεοφόρος, esseme etiam liber secundum naturam? Solus enim Deus liber, atque solutus est: solus enim quasi tributa omnium exigit; & tanquam loco debitorum ab omnibus recipit religionem. Etsi exitus legis & prophetarum Christus est, est autem homo θεοφόρος; nonne dicere liceat, quod propheticarum prædicationum exitus ἀνθρωποκτονίας nobis crimen induxerit?
Deut. 6. v. 13. Deinde lex quidem prædicabat: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli ser-vies.* Qua nos eruditione perduxit ad Christum, quasi ad agnitionem illis, qui in umbris fuerant, potiorem: spernentesne igitur Deum legis & Prophetarum adorare, adorabimus hominem habentem Deum inhabitantem? Ubi enim præstabilius erat Deum intelligi? In cælo, an in terra? In Seraphim, an in terreno corpore?

Si erat homo θεοφόρος, quomodo *pro-* Heb. 2. v. 14.
pemodum ac nos participavit carni ac sanguini? Nam si quia Deus inhabitavit, hoc ei sufficit, ut, similiter ac nos, participaret carni & sanguini; & ita his participare id ipsum est, quod hominem factum esse: inhabitavit autem & in multis sanctis; homo igitur non semel, sed sæpissime factus est. Quare ergo *semel, in consummatio-* Heb. 9. v. 26.
ne sæculorum, in destructionem peccati, per hostiam suam dicitur apparuisse? Quomodo autem vnum nobis Verbi adventum prædicant divinæ scripturæ, si θεοφόρος erat homo? Si templum & ipse factus est Dei, quomodo & in nobis etiam Christus est? Sicutne templum in templis? An vt Deus magis in templis per Spiritum? Si θεοφόρος erat homo, cur est solius ipsius corpus vivificum? Oportuerat enim aliorum etiam corpora esse talia, in quibus habitavit Deus omnipotens.

Scripsit autem alicubi etiam divinus Paulus: *Irritam faciens quis legem Moysis,* Heb. 10. v. 28.
sine vlla miseratione duobus aut tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit? Atqui divina erat lex, & mandata dicta per Angelos. Quomodo igitur dignus erit deteriore supplicio, qui pollutum duxerit sanguinem Christi? Vel quomodo potior est religione, quæ est secundum legem, fides in Christum? Sed, vt jam ante diximus, Christus non similis aliorum sancto-

rum, homo θεοφόρος, sed Deus magis vere, & omni mundo celsiorem possidet gloriam, quod cum Deus sit natura Dei Verbum, factus est caro, sive homo perfectus: animatum enim & rationabile esse, quod adunatum est ei, credimus corpus, & vera omnino est adunatio.

CAPUT XXV.

Apud Photium XV.

Quomodo oportet intelligere: Verbum caro factum est, & habitavit in nobis; *& quomodo proprium ipsius dicatur corpus.*

Hebr. 2. v. 16. Ibid. v. 14. Semen Abrahæ apprehendisse Verbum Dei unigenitum, beatus Paulus commemorat; necnon etiam, quod propemodum ac nos participavit carni & sanguini. Memores autem sumus etiam Joannis; ait enim: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Idne igitur fuit propositum viris spiritalibus, docere, quod Dei Verbum conversionis sit patiens; aut quod ipsum fas sit commutationem, quæ magis creaturæ conveniat, sustinere: adeo vt id, quod non erat, forsitan in id sua sponte deveniat; aut alius contra ipsius voluntatem ad aliam naturam impellat; absit. Manet namque idem, a sua natura commutationem omnem excludens, conversionis vmbram nesciens pati: fixa est enim semper in suis superna illa cælestisque natura.

Ioan. 1. v. 14

Quomodo igitur Verbum caro factum sit, videre necesse est. Primum quidem divina scriptura carnem plerumque nominat hominem, & quasi ex parte animalis totius significationem facit, necnon etiam a sola anima interdum tantumdem agit; scriptum est enim quod *videbit omnis caro salutare Dei.* Et ipse divinus Paulus: *Non consensi*, inquit, *carni & sanguini.* Allocutus est autem eos, qui sunt ex Israel pontifex Moyses: *In septuaginta & quinque animabus descenderunt patres tui in Ægyptum.* Sed non idcirco dixeris, quod nudæ & sine carnibus animæ in Ægyptum descenderint; nec porro quod inanimis corporibus, & solis carnibus, salutare suum Deus indulserit. Quoties igitur audimus, carnem factum esse Verbum, hominem intelligimus ex anima & corpore. Factum est autem Verbum, cum sit Deus, homo perfectus, corpus accipiens animatum & rationabile, idque sibi vere adunavit, quomodo ipse sciat, nostris enim sensibus hujusmodi cogitationes omnino cerni non possunt, & nuncupatus est filius hominis.

Luc. 3. v. 6. Gal. 1. v. 16. Deut. 10. v. 22.

Sed si oportet tanquam in speculum intuentes dicere, conjectat aliquo modo sensus humanus, adunatum fuisse Verbum corpori habenti animam rationabilem, qualiter etiam hominis animam suo corpori, ipsam quidem diversæ naturæ, sortitam tamen communionem adunationemque cum corpore; vt pene videatur non esse alia præter corpus, eo quod per compositionem ex vtroque animal vnum efficiatur, manente tamen ipsa, vt ante memoravi, in sua natura. Ergo non per commutationem aut conversionem, hominem factum Dei dicimus Verbum; nec prorsus, quod Deus esse desierit; sed quod carnem accipiens ex muliere, & ei ex vtero adunatus, exiit homo idem simul & Deus; neque Dei & Patris generationem æternam projiciens, sustinuit temporalem, ex muliere inde initium, vt esset, accipiens. Permittebat autem carni propriæ suæ legibus nasci, nativitatis ratione dumtaxat. Cæterum habet in se aliquid ab humana natura dissimile: natus est enim ex Virgine, & solus habet matrem innuptam; factum autem ipsum etiam carnem, & in nobis inhabitasse, Evangelista commemorat, vt vtroque comprobaret, & factum fuisse hominem, & suum non perdidisse: mansit enim quod erat.

Νοῆται γὰρ πάντως, ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ, τὸ κατοικοῦν, τοῦτ' ἔστιν, ἡ θεία φύσις ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ οὐ παθοῦσα φυρμὸν, ἢ ἀλλοίωσίν τινα, ἢ μεταβασιν, τοῦ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν. τὸ γὰρ ἐνοικῆσαν ἑτέρῳ λεγόμενον, οὐκ αὐτὸ γέγονεν, ὅπερ ἐστὶ τοῦτο, ἐν ᾧ κατοικεῖ· νοῆται δὲ μᾶλλον ἕτερον ἐν ἑτέρῳ. ἐν δὲ γε τῇ φύσει τοῦ λόγου, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, μόνην ἡμῖν σημαίνει διαφορὰν τῶν φύσεων τὸ διάφορον. εἷς

Intelligitur namque certe tanquam aliud in alio inhabitare, id est, divina natura in humanitate, non perpessa commixtionem, aut confusionem, aut commutationem, vt esset, quod non erat. Quidquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum fit tale, quale est id, in quo habitat; sed aliud in alio magis intelligitur. At verò in Verbi natura & humanitatis, solam nobis differentiam designat diversitas naturarum. Unus

enim ex vtroque intelligitur Christus. Ergo inconfusione, vt ante dixi, servata, inhabitasse Verbum ait in nobis: scit enim vnum esse Filium vnigenitum carnem factum, & hominem.

ἐξ ἀμφοῖν νοᾶται Χριστός. σκοπῶ τὸ ἀσύγχυτον. δῶ μᾶλλα τετηρηκώς, φησὶν, ἐν ἡμῖν ἐνοικῶν κέναι τὸ λόγον. ἕνα γὰρ υἱὸν οἶδε μονογενῆ τὸν σὰρκα γεγονότα, καὶ ἐναν θεσπίσματα.

* Quæ sequuntur, vsque ad luctam Iacobi cum Angelo eaque verba, cap. XXXI. latitudinem femoris ejus, desunt in editionibus vulgatis, & nunc primum eduntur.

* Carne autem mihi videtur divinus Evangelista, totam sapienter naturam hominum nominare: ait enim Verbum inhabitasse in nobis, non alterius, vt ego opinor, gratia, incarnationem Verbi factam esse, commemorans; nisi vt etiam nos, participatu ipsius per Spiritum sanctum locupletati, adoptionis beneficium lucraremur. Igitur in Christo vnitatem summam veramque credimus factam. Sin autem in nobis Christus inhabitare dicatur, χρηματίζω ipse faciet inhabitationem. Non autem cum Deus dicitur inhabitasse in Christo: *Inhabitavit namque in eo omnis plenitudo divinitatis corporaliter*; non per participatum, vel χάριν simplicem, quasi sole illucente, aut igni insitum sibi calorem aliis immittente; sed, vt ita dicam, ipsa divina sinceraque natura, juxta totum id quod est, inhabitationem sibi faciente, per veram, vt ante diximus, vnitatem, in templo quod est natum ex virgine: ita enim vnus, & est, & intelligitur Christus Jesus.

Col. 2. v. 9.

Quod vero in expressionum summa noster sermo vincatur, non negabo; sed non idcirco Christi mysterium non credatur; sed magis sit merito mirabilius. Quanto enim omni est mente superius & sermone, tanto magis vltra omnem admirationem ponendum est.

Carnem vero factum Verbum, id est, hominem perfectum, non dicimus, mensura corporis comprehendi, id enim ineptissimum est; sed implere sic quoque credimus, sicut solet, cælum & terram, & quæ inferius posita sunt: omnia etenim plena sunt Deo, & omnia ipsi parvula sunt. At quomodo & in singulis, & in omnibus totus sit, intellectu dictuque difficile est, imo vero etiam impossibile. Id autem, vt opinor, eo possidet, quod incorporeus sit & indispertibilis.

Proprium autem Verbi corpus dicitur a nobis: non quemadmodum proprius est hominis risus, vel equi hinnitus; sed quod, factum ipsius per adunationem veram, instrumenti ei præbeat officium, ad exequendum ea, quæ more solito operatur, absque solo peccato.

Sin vero Deus Verbum etiam missum fuisse forte dicatur, ne quis vestrum terreatur, illud cogitans, quo perget incorporeum, vel quo cedet is, quo plena sunt omnia? Sciat autem magis, quod sit & alius missionis modus. Non vt locum de loco, qui mittitur, mutet; sed vt ministerium magis sacrum suscipiat, quod etiam discipulis injunctum esse discimus a Christo omnium salvatore.

Denique etiam divinus Paulus ait de Christo: *Ergo, fratres sancti, vocationis cælestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostræ* Jesum. Animadverte autem, quod, cum eum ministrantem hominum more ostendit, licet natura sit Deus, tunc ei etiam officium apostolatus attribuit: nihil autem, vt ante diximus, absurdum est, si Deus Verbum mitti etiam dicatur a Patre; implet namque certissime omnia, & nulli loco penitus deest: nos vero humanis vocibus divina interpretantes, figurationibus corporis immortalis naturæ dispensationem solemus intelligere. Hebr. 3. v. 1.

Denique cum sanctus Spiritus omnia impleat, scribit beatus Paulus, & dicit: *Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra, in quo clamamus: Abba Pater.* Ait autem & ipse Salvator: *Expedit vobis, vt ego eam; nam si non abiero, Paracletus non veniet ad vos.* Oportet igitur ad rationem pietatis omnia referentes, certa cogitatione sectari: id enim facientes nobismetipsis maxime profuerimus. Gal. 4. v. 6. Ioan. 16. v. 7.

Apud Photium XVI.

CAPUT XXVI.

Quomodo intelligitur Θεοτόκος *Virgo sancta.*

Natum est quidem inæstimabiliter Verbum Dei & Patris; & hæc generatio omnem sensum cogitationemque transscendit, & est incorporali naturæ conveniens. Verumtamen id quod natum est, proprius partus intelligitur genitoris, & ejusdem cum eo substantiæ; ideoque etiam filius nominatur, nomine scilicet indicante veram sinceramque progeniem; sed cum sit vivus in æternum Pater, necesse est, eum quoque vivere in æternum, propter quem est Pater. Igitur *in principio* Ioan. 1. v. 1.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

erat Verbum, & Deus erat Verbum, & erat etiam Verbum apud Deum, vt sapientissimus Evangelista commemorat. In consummatione autem temporum, propter nos homines, incarnatum est, & homo est factum; non amittens quod erat, sed retinens inconvertibilem suam naturam, & semper in divinitatis fastigio collocatam; susciens tamen propter nos dispensatorie exinanitatem; * nec inhonorans pauperiem, quæ humanæ naturæ convenit: nam *cum esset dives, pauper est factus*, sicut scriptum est: *Ut nos paupertate ejus divites essemus.* Factum est igitur homo, & generationem ex muliere passum dicitur. Igitur propterea quod ex sancta Virgine vere sibi adunatum corpus acceperit; inde Θεοτόκον esse dicimus Virginem sanctam, quia id humane, sive secundum carnem peperit, licet haberet ante sæcula generationem ex Patre.

* *id est*, non despiciens

2. Cor. 8. v. 9.

Opinari autem nonnullos Verbum hinc initium fuisse sortitum, cum homo sit factum, impietatis est furorisque plenissimum. Eos etenim insipientissimos esse, monstravit ipse Salvator de se dicens: *Amen dico vobis, antequam Abraham esset, ego sum.* Quomodo enim aliter ante Abraham erat, qui multis post temporibus secundum carnem natus est? Satis autem ipsos, vt opinor, redarguet divinus Joannes dicens: *Hic erat, de quo ego dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.*

Joan. 8. v. 58.

Joan. 1. v. 30.

Prætermittentes igitur in re tam frivola sine causa certare, ad illud magis veniamus, quod etiam emolumenti aliquid possit afferre, ne moleste ferant nonnulli audientes, esse sanctam Viginem Θεοτόκον, nec incredulitatis Judaicæ suas oppleant mentes, imo vero etiam paganicæ impietatis. Judæi etenim aggrediebantur Christum dicentes: *De bono opere non lapidamus te; sed de blasphemia, quod cum sis homo, facis te Deum.* At vero filii paganorum Ecclesiæ dogmata deridentes, audientes ex muliere Deum esse progenitum; sed illi quidem suæ dementiæ exedent fructus, & audient a nobis: *Stultus stulte loquitur, & cor ipsius vana intelliget.* Nostri enim mysterii ratio, licet Judæis sit scandalum, gentibus autem stultitia; nobis tamen, quod scimus, vere est admirabile, & salutare, & dignissimum credi: & si esset omnino quisquam, qui dicere auderet, hanc carnem terrenam nudæ divinitatis fuisse genitricem, & ex ea creatura omni superiorem natam fuisse naturam, insania id esset & furor. Neque enim ex terra divina est facta natura; nec corruptibile incorruptionis radix vnquam fiet; nec mortalitas pariet vitam; nec corporis tractabilis incorporale fiet germen; nec increatum a creato nascetur; nec quod absque initio, ab eo quod habet initium.

Joan. 10. v. 33.

Verum quoniam Dei Verbum juxta nos factum esse affirmamus, & nostris corporibus corpus sumpsisse consimile, idque sibi verisimile adunasse, arcana inenarrabilique ratione, & sic hominem factum carnaliter natum esse, quid absurdum est, vel quod credi non debeat? Cum præsertim hominis anima, vt sæpissime diximus, cum sit naturæ alterius præter corpus, nascatur tamen cum ipso, cum sit ei adunata, nec quisquam arbitretur naturam corporis animæ initium præbere substantiæ; sed immittit quidem ipsam inæstimabiliter Deus in corpus, & cum ipso etiam nascitur: vnum tamen ex vtroque animal definimus, hominem scilicet. Igitur Verbum quidem Deus erat, factum est autem & homo, & quia natum est secundum carnem, propter humanitatem necessarium est, vt quæ ipsum peperit, sit Θεοτόκος: nam si non peperit Deum, certe nec dicetur Deus, qui est ab ipsa progenitus; sin vero Deum ipsum divinæ scripturæ nominant, peperit ipsa Deum hominem factum, siquidem homo aliter fieri non posset, nisi per generationem ex muliere. Quomodo igitur non sit, quæ ipsum peperit, Θεοτόκος. Quod autem Deus sit verus, qui natus inde est, ex divina scriptura discimus.

CAPUT XXVII.

Dicta de Christo.

Isai. 7. v. 14. juxta Matth. & Cyrilli lectionem.

ECCE *Virgo in vtero accipiet, & pariet Filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel.* Quomodo ergo id quod natum est ex sancta Virgine, Emmanuel nominatur, cum Emmanuel, vt ante dixi, significet in nostra natura propter carnem fuisse Verbum, quod est Deus verus de Deo vero? Sed factus est Emmanuel: exinanivit enim se, generationem nostram & similem passus, ac sic nobiscum conversatus est. Ergo & Deus in carne, & Θεοτόκος vere est, quæ eum carnaliter, sive secundum carnem generavit.

CAPUT XXVIII.

Aliud.

Isai. 9. v. 5. juxta LXX. QUONIAM *omnes stolam dolo congregatam, & vestimentum cum commutatione reponent, & volent, si fuissent isti combusti; quoniam parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, cujus principatus factus est in humero ejus, & vocatur nomen ejus magni consilii nuntius.* Audis, quod puer nominatus sit, quodque generationem sit nostræ similem passus. At eum puerum cælum per stellam clarissimam indicavit; magi adoraverunt ex vltimis terræ limitibus adventantes; angeli pastoribus evangelizabant, salvatorem esse natum dicentes, & pacem, necnon etiam Patris bonam voluntatem annuntiantes: *Est magni consilii nuntius.* Manifestavit etenim nobis *Col. 2. v. 20.* Patris voluntatem, qui *in eo complacuit orbem salvare terrarum*, & per ipsum & in ipso mundum sibi reconciliare: Christo enim reconciliati, Deo sumus reconciliati, Deus est enim vere Filius Dei & Patris. Quodnam igitur sit Patris consilium, cujus nobis fuerit nuntius, ipse docebit *Ioan. 3. v. 16.* dicens: *Ita enim dilexit Deus mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat; sed habeat vitam æternam.* Filius autem vnigenitus ille est, qui est ex sancta virgine procreatus: ipsum enim Verbum homo factum, quod fuit Deus in carne, ac sic terrenis apparuit. Denique dicebat: *Qui credit in me,* *Ioan. 6. v. 47.* *habet vitam æternam.* Quod vero per ipsum & in ipso credamus Patri, explanavit dicens: *Qui credit in me, sed in eum qui misit me;* &: *Qui videt eum, qui misit me.* *Ioan. 12. v. 44.* *Ibid. v. 45.*

Audite me insulæ, & attendite gentes. Post multum temporis habit, dicit Dominus; ex vtero matris, vocabunt nomen meum. Cum Verbum sit Deus, non ignoravit quod generationem patietur, ex muliere incarnatum propter nos. Sciebat autem quod vocabitur CHRISTUS JESUS a Deo & Patre; omnibus nobis novum filii nomen prædicans, quod est benedictum in terra. Observa autem, quod propriam nominet matrem, quæ suum peperit corpus. Ergo si Deum se esse cognoscit, illa quæ eum carnaliter peperit, Θεοτόκος dicitur, & quidem recte: sin vero, non est Deus, id quod audacter, imo potius scelerate nonnulli sentiunt; privari oportet ipsam Virginem sanctam, hoc nomine, quo Θεοτόκος esse dicatur. *Isai. 49. v. 1. juxta LXX*

Apud Photium XVII.

CAPUT XXIX.

Quod Deus nominatur & homo apparens Unigenitus.

2. Paralip. 6. v. 17. juxta LXX. SALOMON ait orans: *Et nunc, Domine Deus Israel, credibile fiat verbum tuum, quod locutus es puero tuo David. Ergone credibile est, quod habitavit Deus cum hominibus in terra?* Animadverte, quod miretur Verbi incarnationem: habitavit namque cum hominibus in terra, cum homo est factum, res enim incredibilis videbatur. Alioquin quomodo id præcipuum quiddam sit, vel quomodo id miratione dignum, cum Deus ab his, quæ ipse creaverit, non discedat, fovens ea scilicet, & ea quidem continens, quæ jam facta sunt; ea vero quæ nondum facta sunt, creans. Miraculum autem vere præcipuum, quod in terra cum hominibus habitarit homo factus Deus, juxta promissiones jam antea datas divino David; scriptum est enim: *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum.* Quid autem juravit? *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Et vero ille, quamvis credidisset, quod nunquam abneget promissionem Deus omnipotens; tamen ipsum generationis locum curiosius inquirebat, ideoque dicebat: *Si ascendero super lectum strati mei,* *Ibid. v. 5.* *si dedero somnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem, aut requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Deinde cum id quoque per spiritum reperisset, & carnalis generationis Unigeniti locum cognovisset, evangelizabat, & dicebat: *Audivimus eam in Ephrata*, id est, in Bethleem; *invenimus eam in campis silvæ.* Quod vero dicens Ephrata, significet Bethleem, propheta comproba- *Psal. 131. v. 11.*

vit:

Mich. 5. v. 2. vit: *Et tu Bethleem domus Ephrata.* Observa autem, quomodo eum, quem crediderat creatum juxta nos in Ephrata, Deum Jacob nominet, cujus inhabitatio fuit in tabernaculo: ibi enim peperit JESUM sancta Virgo.

Nominat autem eum & alibi Deum Psal. 46. v. 10. Abraham dicens: *Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham.* Pene enim mentis suæ oculis, per illuminationem Spiritus sancti, futurorum scientia eruditus, principes populorum, id est, sanctos Apostolos in Domini nostri JESU CHRISTI cernebat obsequio. Cum igitur *Deus Abraham & Deus Iacob*, qui est natus ex muliere, nominatus sit, quare non sit Virgo sancta Θεοτόκος?

CAPUT XXX.

Aliud.

Hab. 3. v. 1. PROPHETA Habacuc: *Domine*, inquit, *inaudivi auditum tuum, & timui. Consideravi opera tua, & expavi. In medio duorum animalium cognoscêris: in adventum temporis ostenderis in eo: dum conturbata fuerit anima mea, in ira misericordiæ memor eris. Deus de Theman veniet, & sanctus de monte Pharan.* Vide, quomodo in medio duorum animalium cognoscetur: nam cum natus esset ex muliere, & vixisset vsque ad tempus pretiosæ crucis; Heb. 2. v. 9. *gratia Dei*, sicut ait beatus Paulus, *per suum corpus pro omnibus gustavit mortem.* Sed quoniam natura erat Deus, resurrexit denuo in sempiternam vitam. Cognitus est igitur hic, qui pro nobis pretiosam sustinuit crucem in medio duorum animalium. Nam ipse alicubi ait ad Judæos: *Cum exaltaveritis filium hominis, tum cognoscetis,* Ioan. 8. v. 28. *quia ego sum.* Vide etiam, quomodo Deum ipsum nominans, ex Theman venturum, & ex Pharan monte pronuntiat: (interpretatur autem Theman Auster) apparuit enim Christus, non a regionibus Aquilonis, sed ab australi Judæa, in qua etiam Bethleem est. Cum igitur is, qui Dominus, & Deus nominatus est, ex Judæa venerit australi, natus est enim in Bethleem; quomodo non sit sancta Virgo Θεοτόκος?

CAPUT XXXI.

Aliud.

Gen. 32. v. 24. IN Genesi scriptum est: *Subremansit autem Iacob solus, & luctabatur homo cum ipso vsque ad mane: vidit autem, quod non prævaleret ad ipsum, & tetigit latitudinem* femoris ejus, cum luctaretur cum eo, & dixit ei: Dimitte me, ascendit enim ortus. Ille autem dixit: Non te dimitto, nisi benedixeris mihi.* Et post alia: *Benedixit autem eum ibi, & vocavit nomen loci illius, faciem Dei: vidi enim*, inquit, *Deum facie ad faciem, & salvata est anima mea; ascendit autem sol, & transiit facies Dei; ipse autem titubabat femore suo.* Mysticus quidem est Scripturarum sensus: subindicare enim videtur Judæorum obluctationem, qua vrebantur cum Christo, pene cum ipso luctantes; qui tamen superati sunt, & ipsi etiam impetraturi benedictionem ipsius, si per fidem ad eum novissimis temporibus se convertissent. Attamen ille certe homo erat, qui luctabatur, & eum tamen Jacob Dei faciem nominabat; neque id solum, sed sciebat, eum Deum esse secundum veritatem: *Vidi enim*, inquit, *Deum facie ad faciem, &* Ibid. v. 30. *salvata est anima mea.* Deus namque est natura Emmanuel. Dicitur autem etiam facies Dei. Nam est *figura substantiæ Patris*, Heb. 1. v. 3. & ita se vocabat apud Judæos, cum Ioan. 5. v. 38. diceret de Deo & Patre: *Neque faciem ejus vidistis, & Verbum ejus non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis.*

* Quæ sequuntur, desunt in editionibus vulgatis.

Quod vero Deus sit verus homo ille, qui luctabatur cum Jacob, sacra iterum litera faciet fidem; dixit enim: *Inquit Dominus* Gen. 35. v. 1. *ad Iacob: Surge ascende in locum Bethleem, habita ibi, & fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi, cum fugeres a facie fratris tui Esau.* Revertens enim ex Mesopotamia Dei jussu, & timens Esau, trajecit Jacob pueros, & omnia vasa sua: *Subremansit autem* Gen. 32. v. 24. *solus, & luctabatur homo cum eo.*

CAPUT XXXII.

Aliud.

Dan. 7. v. 13. BEATUS Daniel horribilem visionem nobis exponens: *Videbam*, inquit, *in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniens, & usque ad vetustum dierum pervenit, & in conspectum ejus adduxerunt eum, & ipsi datus est honor, & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient: potestas ejus potestas in æternum, quæ non transgredietur, & regnum ejus non corrumpetur.* Audis quemadmodum non hominem simpliciter se vidisse commemoret, ne vnus ex nobis, & juxta nos Emmanuel esse credatur; sed quasi filium hominis; [Cum enim Verbum natura sit Deus; *in similitudine tamen hominum factum fuit, & inventum est habitu vt homo*, vt in eodem vtrumque intelligatur, id est, neque homo nudus, neque Verbum absque humanitate & carne.] tamen ei principatum & honorem, quæ semper habebat, data esse commemorat: ait enim quod *omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient.* Cum igitur etiam in humanitate positum vnigenitum Dei Verbum servientem habeat creaturam, & Patris principatum & suum, pepererit autem secundum carnem ipsum sancta Virgo; quomodo non intelligitur Θεοτόκος?

Philipp. 2. v. 7.

Citat Leontius *lib. 1. contra Eutychianos.*

CAPUT XXXIII.

Apud Pletium XVIII.

De Christi passione; & quod vtile sit, quod secundum aliud & aliud de vno & eodem dicitur, nec dividimus in duo.

Hebr. 2. v. 9. SANCTUS Paulus salutarem passionem nobis exponit, ait namque: *Nunc gratia Dei pro omnibus gustavit mortem;* nec-

1. Cor. 15. v. 3. non etiam: *Tradidi enim vobis inprimis, quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum Scripturas: & quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die.* Ad

1. Pet. 4. v. 1. hoc etiam sapientissimus Petrus: *Christo*, inquit, *passo pro nobis carne.* Cum vnum igitur credimus Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, id est, in humana forma conspectum, sive hominem factum juxta nos, Deum Verbum, quomodo & passionem ipsi deputemus, & impassibile tamen servemus, vt Deum?

Ergo passio dispensationis erat, sua quidem ducente Deo Verbo ea, quæ sunt propria carnis, propter inenarrabilem vnitatem; manente vero extra passionem, quantum ad ipsius naturam pertinet: impassibilis enim Deus est. Neque id mirum, cum & ipsam hominis animam videamus, siquid corpus passum fuerit, extra passionem quidem manentem, quantum pertinet ad naturam; attamen non extra passionem esse intelligi, eo quod proprium sit corpus ipsius, quod patitur. Et licet incontigua sit, & simplex; tamen id quod patitur, non est alienum. Sic intelliges etiam de Christo omnium salvatore. Utar autem exemplis, quæ, quasi per ænigma, nobis possint ostendere, quod communicarit quidem passioni Unigenitus, quantum pertineat ad familiaritatem corporis sui; manserit autem passionis expers, vt Deus.

Itaque Deus omnipotens prodigia sapientissimo Moysi jubebat efficere, vt crederet ei Israel, quod esset missus a Deo, & vt a violentia liberaretur; ait autem:

Exod. 4. v. 9. *Et accipies aquam de flumine, & effundes super terram, & erit aqua, quam accipies a flumine, sanguis super terram.* Inquimus, quod aqua quidem figura sit vitæ, & quod sit per naturam vita filius ex Patre tanquam ex flumine exiens, ejusdem substantiæ ratione; itaque omnia vivificat: *Sed cum aquam*, inquit, *effuderis super terram, erit sanguis.* Verbum, cum factum est caro de terra, id est, quando a terra carnem sibi circumdedit, tunc in ea mortem nostræ similem dicitur passum, licet per naturam sit vita.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CAPUT XXXIV.

Aliud.

Levit. 13. v. 1. & seq. IN Levitico pollutum Deus & immundum leprosum esse significat, atque ita eum de castris ejici præcipit oportere; & si sanatus fuerit morbus, hoc cum pacto purgari. *Et accipiens duos pullos mundos, & lignum cedrinum, & coccinum & hyssopum, & præcipiet sacerdos, & occidens pullum vnum in vase fictili, in aqua viva, & pullum qui vivit accipiet, & lavabit illum in sanguine pulli occisi in aqua viva, & aspergat super eum, qui purgatus est a lepra septies, & mundus erit.* Reddit quidem nos mundos, & pollutionum sordes abluit, & carnalis concupiscentiæ mortalitatem repellit sanguis pretiosissimus Christi, & purgatio baptismatis sacrosancti. Cæterum illud aspice: omittentes enim scriptorum vim examinare, quod mysterio expediat, in præsentia memorabimus. Pullis duobus comparatur Christus, non quod duo sint filii, sed quod vnus potius ex duobus, divinitate & humanitate in vnitatem collatis. Mundi autem pulli: neque enim fecit peccatum Deus noster JESUS CHRISTUS; sed erat Verbum sanctum, & divinitatis, & humanitatis ratione. Volucribus vero comparatur, quod quasi in sublimi sit supra terram, & e cælo desuper: e cælo enim homo est Christus, licet carnem sancta Virgo pepererit; eo modo igitur desuper & de cælo. Deus enim Verbum, quod est desuper & ex Patre, carnem ex Virgine sancta accipiens, & eam suam propriamque existimans, tanquam si eam desuper & de cælo detu-
Ioan. 3. v. 13. lisset, dicebat: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit filius hominis, qui est in cælo.* Ea enim quæ sua sunt, propriæ carni semper attribuit; adunatum vero semel, jam cum ipsa vnum scilicet æstimatur.

Cæterum vide, occiso vno pullo, lavari quidem alterum ejus sanguine, tamen non emori; & quid hoc sit? Vivebat Verbum, licet sua caro fuisset emortua, & communem passionem esse dicebat, propter adunationem & familiaritatem quam habebat cum carne. Igitur ipsum quidem vivit, vt Deus; corpus vero tanquam proprium faciebat, & sic in se familiariter accipiebat corporis passiones, cum ipsum nihil in natura propria pateretur. Prodest igitur & necessarium est, si in vno Christo id accipiamus, quod secundum aliud & aliud de vno eodemque constituatur, & quod in duo dividi non permittatur, licet diversa inter se, & minime convenientia, actu esse dicantur.

Est autem tale quod dico. Natum esse secundum carnem ex muliere Deum dicimus Verbum, quamvis omnibus ipsum præbeat nasci, & ad nativitatem, quæ nondum nata sunt, vocet. Secundum aliud & aliud natum est, eo quod homo nostri similis intelligatur; vocat autem ad nativitatem omnia, eo quod natura sit Deus.

Scriptum est etiam de ipso: *Puer proficiebat, & confortabatur, & implebatur sapientia & gratia.* *Luc. 2. v. 52.* Cum natura sit perfectum, vt Deus, & ex sua plenitudine spiritalia sanctis impertiat; cum ipsum sit sapientiæ dator & gratiæ; quomodo proficit puer, & sapientia impletur & gratia? Secundum aliud & aliud: cum sit enim ipse idem homo simul & Deus, propter vnitatem quidem, propria dicit humana; est autem perfectus, & sapientiæ & gratiæ dator, vt Deus.

Nuncupatus est etiam & primogenitus, & vnigenitus; sed siquis vim ipsam scrutari voluerit dictionum, primogenitus est, qui inter fratres plurimos primogenitus; vnigenitus vero, vt vnigenitus, non jam primogenitus, nec inter plurimos fratres. At est ipse, & hoc, & illud; quomodo ergo? Secundum aliud & aliud: primogenitus enim, vt inter plurimos fratres, propter humanitatem; vnigenitus porro idem, vt solus ex solo Patre natus, & vt Deus.

Sanctificatus fuisse dicitur per Spiritum, cum ipse sanctificare soleat accedentes; baptizatus secundum carnem, qui in sancto Spiritu baptizabat. Quomodo igitur idem, & sanctificat & sanctificatur; baptizat & baptizatur? Secundum aliud & aliud: sanctificatur enim humane, sicut etiam baptizatur; sanctificat autem divine, & baptizat in Spiritu sancto.

Αὐτὸς ἐγείρων τοὺς νεκροὺς, ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται· ὢν ζωὴ κατὰ φύσιν τυγχάνων, ζωοποιήσας λέγεται· ὢν πῶς τοῦτο; καθ' ἕτερον καὶ ἕτερον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐγήγερται

Cum ipse suscitet mortuos, resurrexit a mortuis, & cum sit per naturam vita, vivificari dicitur; hoc quonam modo? Secundum aliud nempe & aliud: ipse enim resurrexit

quidem a mortuis, & vivificari dicitur secundum carnem; vivificat autem & suscitat a mortuis, vtpote Deus. Patitur, & non patitur, secundum aliud & aliud: patitur quidem humane carne, eo quod homo sit; impassibilis autem divine manet, vt Deus.

μὲν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιεῖσθαί τε λέγει κατὰ σάρκα, ζωοποιεῖ δὲ καὶ ἀνίστησι τοὺς νεκροὺς, ὡς Θεός. πάσχει, καὶ οὐ πάσχει, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο· πάσχει μὲν γὰρ ἀνθρωπίνως σαρκὶ, καθὸ ἄνθρωπος· ἀπαθὴς δὲ ὅτι θεικὸς, ὡς Θεός.

Ioan. 4. v. 22. Adoravit ipse nobiscum: *Vos enim*, inquit, *adoratis quod nescitis; nos adoramus quod scimus*; & est etiam adorandus: *Flectitur enim ipsi omne genu.* Hoc quoque secundum aliud & aliud. Adorat enim, quia naturam assumpsit, quæ debeat adorare; adoratur autem porro idem, quasi major adorante natura, eo quod intelligitur Deus. Adoratione vero non est dividendum in hominem seorsus, & seorsus in Deum; neque vero tanquam Deo conjunctum æqualitate dignitatis, divisis substantiis, cum ipso adorari dicimus hominem: (id enim extremæ impietatis plenissimum est) sed vnum adorandum hominem factum, & incarnatum Dei Verbum; ita tamen, vt credamus corpus ei adunatum animam juxta nos habuisse rationabilem. Neque enim Deus omnipotens duos primogenitos præcepit oportere, tam a nobis, quam a sanctis angelis, adorari. Unus est enim, qui est introductus in orbem terrarum; & si introductionis modum curiosius perscrutemur, carnalis dispensationis mysterium inveniemus. Introductus est autem in orbem terrarum, tunc cum factus est homo, licet natura sua distare ab orbe longissime videatur, & in divinitatis eminentia vere esse credatur: alius est enim præter elementa creator ipsorum. Ergo super ea, quæ ipse condidit, secundum naturam est, quod natura sit Deus. Unus tamen, vt ante dixi, adorandus est, etiam tunc, cum in multis fuerit fratribus: tunc enim propterea dictus est primogenitus.

Philip. 2. v. 10.

Hebr. 1. v. 6.

Unum Filium adoravit cæcus a nativitate sua, cum præcipuo mirabilique modo sanatus est. Nam *cum invenisset eum in templo* JESUS, *dixit: Tu credis in Filium Dei? Ille autem dixit. Quis est, Domine, vt credam in eum?* Christus vero ei seipsum cum corpore demonstrans, aiebat: *Et vidisti quidem eum, & qui loquitur tecum, ipse est.* Vides quod singulari numero vtatur, non permittens Deum & hominem seorsus intelligi; imo vero & siquis hominem nominaverit Emmanuel, minime quidem communem hominem significaverit; sed Dei Verbum adunatum nostræ naturæ. Hunc sicut vnum, hominem adoravere beati discipuli, cum eum videntes miris modis inter aquas ambulare, adoravere, dicentes: *Vere Dei Filius es.*

Ioan. 9. v. 38.

Ibid. v. 37.

Matth. 14. v. 33.

Si vero hominem cum Deo coadorari dixerimus, divisionem spatiosissimam inducemus: σὺν enim semper, (quod est Latine, *cum*) nisi in significatione vnitatis, quæ est per compositionem, ponatur, duo omnino coget intelligi. Quemadmodum enim nemo sibi convenire dicatur, neque concænare, aut coadorare, aut coambulare; duarum enim personarum significationem inducit præpositio verbo præposita: ita etiam siquis coadorari hominem cum Deo dixerit, duos plane filios dicit, & a se disjunctos; vnitatis enim ratio, si in sola dignitatis æqualitate, sive auctoritatis intelligatur, non esse vera convincitur, idque a nobis jam pluribus ante probatum est.

Apud Photium XIX.

CAPUT XXXV.

Adversus illos, qui aiunt, quod sola relatione Deum Verbum deceant humana.

GARRIUNT nonnulli de carnali dispensatione Unigeniti, & venerabile, ac magnum, & supernis spiritibus amabilissimum mysterium, per quod etiam salvati sumus, ad sensus fragiles deferentes, decus contaminant pulcritudinemque veritatis; cum eos oporteat, non siquid ipsis recte habere videatur, roborare conari; sed inspicere magis, subtili acutoque mentis oculo, sacrarum propositum literarum, atque rectum ita iter ingredi, sectantes ea, quæ Patres sanctissimi examinarunt, qui sancti Spiritus illuminationibus eruditi, sanxere nobis symbolum fidei, ipsum dicentes, quod ex Patris substantia inæstimabiliter natum est, Deum Verbum, per quod omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terra; propter nos homines, & nostræ salutis causa descendisse, hominem factum, passumque, ascendisse in cælum, venturum post tempora judicare vivos & mortuos.

Verum nonnulli sunt, doctos se esse scientesque opinati, & supercilio, & tumore sufflati, qui si hæc verba audierint, deridentⁱ; & ea quæ tam recte sunt dicta, deliramenta magis existimant: cum præsertim credamus illuminatione Spiritus sancti patuisse sanctis Patribus scientiam veritatis. At illi, tanquam si soli possint meliora sentire, non ipsum existimant, vnigenitum Dei Filium, qui est ex substantia ejus, Deum Verbum passum esse sua carne pro nobis humane, licet eo quod Deus intelligitur, in sua natura habeat, vt pati non possit; hominem autem seorsus & separatim eum ponentes, qui est ex sancta Virgine procreatus. Deinde ei, quantum ipsis videtur, modum gloriæ tribuentes, adunatum fuisse dicunt Verbo Dei Patris; & rationem adunationis exponentes, donatam esse ipsi dicunt a Deo æqualitatem dignitatis, sive auctoritatis, & vt simili appellatione, & Christus, & Filius dicatur, & Dominus. Sin vero etiam passus esse aliquid dicatur homo, qui ab ipsis excogitatur, oportere aiunt, in ipsum Deum Verbum referri, eo quod conjunctum sit ipsi æqualitate dignitatis, cum, naturis divisis, vnusquisque id sit, quod est.

Explanabo autem vim sententiarum, quantum ipse valuero, sacrarum literarum exempla proponens. Esuriit Christus, itinere fatigatus est, dormivit, ingressus est in naviculam, pulsatus est a ministris verberibus, a Pilato flagellatus est, sputamina militum excepit, qui lancea latus pungentes, acetum mixtum felle ori ejus obtulerunt; gustavit autem & mortem, crucem passus, & alia convitia Judæorum. Hæc omnia homini quidem contigisse commemorant; referri vero in Filii veri personam. At nos credimus, sicut in vnum Deum Patrem, omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem; ita etiam in vnum Dominum Jesum Christum, Filium ejus. Dividere vero seorsus in hominem Emmanuel, & seorsus in Verbum, recusamus. Scientes autem, quod factum sit juxta nos Verbum homo, vere ipsum eumdemque dicimus Deum de Deo; humane vero hominem juxta nos ex muliere. Affirmamus autem porro propter familiaritatem, carnis quidem eum infirmitates fuisse perpessum; servasse vero naturæ suæ impassibilitatem, eo quod non homo erat solum, sed idem etiam Deus natura; & quemadmodum proprium erat corpus ipsius, ita etiam naturales corporis, & inculpabiles passiones, necnon etiam ea, quæ eiillata sunt, petulantia nonnullorum.

Patiebatur autem impassibiliter, quia non idcirco se humiliavit, vt esset tantum similis nostri; sed quia, vt ante dixi, id naturæ suæ, vti sit omnibus superior, reservarat. At si diceremus, quod per conversionem vel commutationem naturæ suæ in naturam transierit carnis, necesse erat omnibus modis nos, invitos etiam, confiteri, arcanam divinamque naturam fuisse passibilem. Sin autem, licet juxta nos homo sit factus, manserit immutatus, est enim proprium cælesti naturæ, vt pati non possit; deinde per adunationem ipsius factum fuerit corpus passibile: oportet vt patiatur, corpore patiente, eo quod corpus ipsius fuisse dicitur proprium; manet vero ipse impassibilis, eo quod ipsius est proprium, vt pati non possit.

Quod si glorificatus est Emmanuel per passionem, vt ipse dixit, cum pro nobis pretiosam crucem esset passurus: *Nunc glorificatus est filius hominis*; cur, passionis gloriam homini tribuentes solam habenti conjunctionem cum eo in æqualitate dignitatis, non erubescunt? Nam, sicut ipsi existimant, conjunxit sibi secundum voluntatem Patris & complacitum hominem simpliciter, & eum suæ gloriæ parem effecit, & concessit, vt simili appellatione Christus, & Filius, & Deus nominatus sit, & Dominus. *Ioan. 31. v. 31.*

Ergo neque incarnatum est vere Verbum, nec prorsus homo est factum. An forte, etiam falsos mendacesque dicere doctores sanctos mundi totius, nullum pariat detrimentum? Aut enim dicant, imo magis procedant in medium probaturi, quod qui conjunctionis ab ipsis inducitur modus, incarnationis habeat vim, & id sit, Verbum esse hominem factum. Aut si ea non ita habere existimant, quare conjunctionis nobis inconjunctæ modum excogitant, veritate neglecta? cum deceat eos dicere, humanitati nostræ adunatum fuisse Dei Verbum & Patris: ita enim carne quidem propria intelligetur passus humana. Quantum vero pertinet ad divinitatis naturam, molestiæ omnis expers, vt Deus.

Quod vero relationem nominantes, quæ nescio quomodo ab ipsis reperta est, gloriæ detrahant Emmanuelis; quodque eum vix vnum sanctorum efficiant prophetarum; & quod inter mensuras constituant plurimorum, in eoque procul dubio capiantur, probabo porro, divinæ scripturæ ponens exempla.

Murmurabat aliquando in deserto adversus Moysen & Aaron populus Israel, dicens: *Utinam mortui essemus, percussi a Domino in Ægypto, cum sedebamus ad ollas carnium, & edebamus vsque ad satietatem.* *Exod. 16. v. 3.* Dicit deinde sapientissimus Moyses: (erat enim consequens tam temere impatientes confutare) *Nos autem quid sumus? Neque* *Ibid. v. 7.*

enim adversus nos est murmuratio vestra, sed adversus Deum. Regnabat enim per illa tempora, etiam Deus omnipotens, per sanctos Prophetas, in populo Israel.

Judæi autem in hoc etiam pusillanimes, accedebant ad divinum Samuel, dicentes:

1. Reg. 8. v. 5. *Ecce tu senuisti, & filii tui non ambulant in viis tuis; & nunc constitue super nos regem, qui judicet nos, sicut cæteræ habent gentes.* Molestе id quidem nimis ferebat propheta. Ait autem Deus omnipotens:

Ibid. v. 7. *Audi vocem populi, sicut locutus est ad te; quia non te spreverunt, sed me spreverunt, vt non regnem super eos.*

Dixit autem alicubi etiam Christus sanctis Apostolis:

Luc. 9. v. 48. *Qui recipit vos, me recipit.* Necnon etiam misericordes pro tribunali

Matth. 25. v. 34. suo allocuturum se pollicetur: *Venite, benedicti Patris mei, percipite paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Probitatis vero ipsorum mores familiariter agnoscens de iis, quibus bene consultum fuerat ab

Ibid. v. 40. ipsis: *Quamdiu feceritis*, inquit, *vni horum minimorum, mihi feciſtis.*

Ecce, in his relationis modus qualis sit, cognoscitur evidenter. Murmurabat adversus Moysen & Aaron populus Israel, & res quidem habebat relationem in Deum; erant tamen homines Moyses & Aaron similes nostri. Eodem pacto etiam in aliis intelliges, quorum nuper fecimus mentionem: sed erant quidem, vt ante dixi, sancti & admirabiles homines, homines tamen similes nostri. Eone igitur modo etiam homo Deo Verbo conjunctus, sicut illi aiunt, relationem in id suarum habeat passionum? Et quomodo jam non sit homo communis, & seorsus, & aliud nihil? Ergo non est vere Deus Emmanuel, non vnigenitus filius, non Deus secundum naturam.

Deinde quam ob causam nemo aliorum a Deo Verbo honoratus est æqualitate dignitatis, sive auctoritatis? Solum autem hunc paria omnia sortitum fuisse contendunt; maxime cum Deus salvator omnium, non judicet ad personam, sed justum judicium, sicut ipse commemorat. Quare ergo considet solus? Quomodo veniet judex, obsequentibus angelis? Quare autem solus tam a nobis quam a supernis spiritibus adoratur? Sed valde, inquit: te enim quoque id agere invenimus; passum enim ipsum confiteris, quatenus ei carnis attribuis passiones, licet impassibilem serves vt Deum. At nos, vir optime, cum prius adunaverimus Verbum & hominem, carni quidem passiones tribuimus, impassibilem vero vt Deum servavimus. Nam licet factus sit similis nostri, attamen scire debemus cælestium dignitatum & divinæ ejus eminentiæ majestatem.

Præmissa igitur vnitate ea, quasi aliquo fundamento fidei præjacto, carne passum esse confitemur; mansisse vero extra passiones, quippe cum in se habeat, vt pati non possit: sin vero in parte ponamus Deum & hominem, naturas a sese dividentes, & secundum solam relationem dicamus Verbum sua duxisse ea, quæ corpori contigerunt, Moysis nempe & Aaron modum habet is, qui est ex sacra Virgine procreatus Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus.

Ergo etsi per Prophetas sanctos dicat: *Dorsum meum posui in flagella; maxillas autem meas in palmas; faciem meam autem non averti a confusione sputorum.* Isai. 50. v. 6. Porro: *Infoderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea.* Psal. 21. v. 18. Et porro; *Pedere in cibum meum hyssopum, & in sitim meam obtulerunt mihi acetum.* Ipsi omnia hæc Unigenito attribuimus, quæ pro nobis dispensatorie carne passus est, secundum Scripturas: *Vibice enim ejus nos sanati sumus, & ipse infirmatus est propter peccata nostra.* Psal. 68. v. 22. Impassibilem vero eum natura esse cognoscimus: nam si, vt dudum dixi, idem homo est simul & Deus, sunt certe humanitatis ejus passiones, Dei porro proprium, vt impassibilis intelligatur.

Hæc ita sentientes servabimus pietatem, & per rectas cogitationes euntes & sensus, ad cælestis vocationis palmam perveniemus in Christo, per quem, & cum quo, Deo & Patri gloria cum Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

LIBER TERTIUS

IN QVO CONTINENTVR

EXCERPTA A MARIO MERCATORE

EX LIBRIS

THEODORI MOPSUESTENI,

THEODORETI CYRENSIS,

ET

EUTHERII TYANENSIS,

Episcoporum Nestorianæ partis.

PRÆFATIO

PRÆFATIO

IN LIBRUM TERTIUM,

quo continentur excerpta a Mario Mercatore, ex libris Theodori Mopsuesteni, Theodoreti Cyrensis, & Eutherii Tyanensis.

Synopsis tertii libri.

Hæresis Nestoriana callidissime spargitur.

NVLLA fuit vnquam hæresis dogmatis sui in populos spargendi studiosior, quam Nestoriana. Credas dæmonem, omnium hæreseon satorem, præ cæteris istam excoluisse, vt suam in Christum Deum-hominem, hominesque Christi sanguine redemptos invidentiam plenius expleret.

Non tam concionibus quam libris.

Suum illa studium, non tam concionibus promovit, quam scriptis libris, idque procul dubio dæmonis instinctu: nam impietas, ad quam cohorrescunt christianæ aures, cum palam effertur, toleratur aliquando patientius, a curiosis oculis in recessu, dum lenocinante sermonis eloquentia & placet alieno veneno, & suo nocet.

Primis temporibus tres exiterunt libri, quasi factionis symbola.

Ex eo tempore, quo Nestorius apertum Ecclesiæ bellum indixit, ad mortem vsque Cyrilli, quæ anno 444. contigit, libri tres prodierunt, velut totidem factionis symbola; alterque ex alterius interitu enascens, tribus formis vnam impietatem exhibuit. Primus complectebatur Nestorii sermones, artificioso quodam ordine ad errorem insinuandum dispositos. Secundus excerpta ex operibus Diodori Tarsensis, & Theodori Mopsuesteni, quibus nominibus vix vllum fuit hac rempestate nobilius. Tertius συμπλέγμα Theodoreti, & Eutherii sermones, atque etiam Eranistæ dialogos. Alii aliis successerunt, vt cum vnus proscriptus fuisset, aut certe vim nocendi amisisset, propter eruditum aliquod opus elaboratum, & editum, velut antidotum adversus venenum, alius substitueretur, minus invidioso nomine, sed non minus pestifera virtute. Primum confutavit Cyrillus libris quinque Contradictionum; alterum Proclus in tomo ad Armenos; postremum Mercator, in opere cujus partem nunc edimus: neque enim integrum supereſſe puto.

Primus continebat sermones Nestorii. Secundus excerpta ex operibus Diodori & Theodori. Tertius opera quædam Theodoreti & Eutherii. Alii in locum aliorum suffecti.

Tertii, de quo nunc maxime agitur, meminit Photius.

Libri hujus tertii, quem Pentalogium Theodoreti, sermonesque Eutherii, ac Eranistem comprehendisse diximus, meminit Photius codice 49. vbi tamen semel in numero librorum, iterum in appellando auctore, peccavit: nam viginti septem libros numerat, & omnium facit auctorem vnum Theodoretum, cum duos auctores demonstret Mercator, eo fide dignior, quod ea ætate scriberet, qua illi viverent. In hoc deinde volumine quinque tantum fuerunt Theodoreti libri, vno Pentalogii nomine inscripti, & viginti omnino sermones Eutherii, cum præfixa instar præfationis epistola. Operæ pretium est verba Photii exscribere.

Lecti sunt Theodoreti Episcopi Cyri libri septem & viginti, adversus varias propositiones.

Primus liber agit contra asserentes, vnius fuisse naturæ Deum Verbum, & quod ex semine Dauid sumpsit principium; itemque adversus eos, qui divinitati passiones attribuunt.

Secundus liber cum eisdem e Scriptura manum validius conserit.

Tertius de eadem re disputat.

Quartus sanctorum Patrum continet doctrinam, de gloriosa incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI *Filii Dei.*

Quintus, hæreticorum colligit opiniones, quas componit cum opinione eorum, qui in Christo duas naturas minime agnoscunt, & ostendit, magnam eos inter se affinitatem habere.

Sextus ponit, vnum esse Filium Dominum nostrum JESUM CHRISTUM.

Septimus epistolæ locum tenet, quibus volumen primum absolvitur.

Octavus vero, contra eos, qui multitudine dumtaxat veritatem dijudicant.

Nonus in eos, qui jactant, non oportere e scripturis aut loqui, aut quærere, sed fidem suam sibi sufficere.

Decimus in male objicientes illud, VERBUM CARO FACTUM EST.

Vndecimus adversus prohibentes, duas capere in Incarnatione naturas.

Duodecimus, in eos, qui asserunt dicentem, aliud esse Verbum, aliud esse carnem, duos filios profiteri.

Decimus tertius contra dicentes, quod idem sit Christum hominem agnoscere, atque in homine spem collocare.

Decimus quartus adversus enunciantes: Passus est sine passione.

Decimus quintus in eos, qui dicunt: Passus est vti voluit.

Decimus sextus, in asserentes, oportere voces ipsas accipere; non autem earum sensa, vt quæ omnium captum excedant, considerare.

Decimus septimus, adversus dicentes: Verbum per carnem passum est.

Decimus octavus, contra asserentes, quales Judæi pœnas daturi fuissent, si Deum cruci non affixissent?

Decimus nonus, in affirmantes, Judæum illum esse, qui Deum minime crucifixum asserat.

Vicesimus contra aientes, angelos eos, qui apud Abrahamum cibum sumpserunt, non continuo

nuo etiam carnis naturam attuliſſe.

Viceſimus primus, adverſus eos, qui miracula ſingulatim extenuant, dum carnem negant.

Viceſimus ſecundus, adverſus eos, qui humano generi damnum irrogant, dum concedere nolunt ex noſtra natura principium ſumptum eſſe.

Viceſimus tertius, contra jactantes, credere ſimpliciter iis, quæ dicuntur, & non attendere, quid decens ſit aut indecens.

Viceſimus quartus, adverſus tollentes naturarum differentiam, poſt paſſionem & aſcenſionem.

Viceſimus quintus, ſummatim ea repetit, quæ per partes hactenus tradita ſunt.

Viceſimus ſextus, de poſt manifeſtata compoſitione, ſeu conſubſtantiatione.

Viceſimus ſeptimus, de eo, quod ſecundum communem hominem eſt, exemplo.

Clarum vero, vel ex ſolo argumento, quinam ex ſuprascriptis libris orthodoxam corroborent doctrinam, quique ab ea diſcedant.

Adhuc in eodem ipſo volumine legi tres ejuſdem libros ſuperioribus majores: titulum præferunt ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ, *ἢ πολυμόρφου, id eſt ſodalis ſeu multiformis. Horum primus, Deum Verbum immutabilem eſſe, docet; alter inconfuſam, minimeque miſtam vnionem eſſe; tertius impaſſibilem ſive imperturbabilem eſſe Deum Verbum. Accedit quartus, in quo ſyllogiſmis hæc eadem argumenta vetexit.*

Ex verbis Photii quinque colliguntur notatu digna.

Ex verbis Photii quinque colligere eſt. I. Quo tempore ſcriptus ſit Eraniſtes, de quo prolixius dicendi locus erit, in auctatio Theodoreti, quod propediem edemus. II. Quot ſermones Eutherii deſiderentur, in ſecundo operum Athanaſii tomo, habentur enim ſeptemdecim duntaxat, cum epiſtola præfixa ſeu præfatione, atque ita deſant poſtremi tres. III. Quod fuerit argumentum Pentalogii, atque etiam qui finis, idem ſcilicet ac Eraniſtæ, cum eædem vtrobique propoſitiones catholicorum doctorum, & eodem fere modo, impugnentur. IV. Quæ fuerit opinio de Theodoreti fide, etiam temporibus Photii, a quo tamen immenſis laudibus effertur. v. Volumine, quod memorat Photius, tria opera comprehenſa eſſe ejuſdem omnino argumenti: nam Eutherii ſermonibus idem virus continetur, quod Pentalogio, niſi quod nocentius ſermonibus ineſt, quia eloquentius. Verum iſta enucleatius in præfato operum Theodoreti auctario.

De opere Mercatoris, quod nunc editur, adverſus Neſtorianiſmum

Jam vero de opere Mercatoris antirrhetico, adverſus librum tertium quem dixi, atque etiam ſecundum, ſaltem ex parte. Crediderim equidem, aut conjecerim potius, a Mercatore compoſitum opus, ſeu codicem, tripartitum de cauſa Neſtoriana. Et prima quidem parte, comprehendiſſe omnia, quæ Neſtorii ac Cyrilli. In ſecunda, quæ Theodori Mopſueſteni. In tertia, quæ Theodoreti atque Eutherii. Nos primam diviſimus in duas, propter enormem præ cæteris magnitudinem. Secundam & tertiam conjunximus, propter oppoſitam rationem. Non mediocriter juviſſet ad dogma Neſtorii penitius perſpiciendum, adjungere Marianis ex Theodoro excerptis alia, quæ ſparſa reperiuntur, & apud Leontium Scholaſticum, qui Theodorum accuſat; & apud Facundum Hermianenſem, qui defendit; & in Vigilii pontificis conſtituto, quintaque ſynodo, vbi damnatur.

Porro autem de nomine auctorum trium, quorum ex operibus excerpſit Mercator, quæ hic edumtur, nihil admodum præfari juvat, cum Theodoreti, imo & Eutherii, hiſtoria in auctario, nec indigna curioſis lectoribus, nec mediocriter ad res eccleſiaſticas vtilis, texenda ſit; & Theodori mentio, non tantum ſæpe facta ſit, tum in diſſertatione prima in priorem partem operum Mercatoris, tum in notis ad varia loca; ſed iterum etiam facienda ſit, pluribus in diſſertatione prima in poſteriorem hanc partem.

MARIUS MERCATOR, CHRISTI ſervus, lectori conſervo ſuo, ſalutem.

I. GRæcus ſermo Theodori eſt quondam Epiſcopi oppidi Mopſueſteni provinciæ Ciliciæ. Hunc ego pro facultate, qua valeo, in Latinum ſermonem, verbum de verbo, transferre conatus ſum. Pravum ejus de diſpenſatione dominica, & a fide catholica alienum, ac ſatis extorrem ſenſum, quo Neſtorium Conſtantinopolitanæ vrbis quondam Epiſcopum ſecum male decepit, Latinis volens auribus inſinuare, cavendum modis omnibus non ſequendum.

II. Simul admonere volens Juliänum, ex Epiſcopo oppidi Eclanenſis hæreticum Pelagianum ſeu Cæleſtianum, hunc ſecutum eſſe Theodorum, ad quem, peragratis terris, & exarato mari, atque Oriente luſtrato, cum ſociis & participibus & συνεκλαμπρους ſuis, magno niſu, tanquam ad chriſtianorum dogmatum prædicatum magiſtrum, tetendit, vt de hæreſi Pelagiana, ſeu Cæleſtiana, quam defendendam & ſequendam ſuſcepit, ab ipſo confirmaretur; atque inde velut inſtructior, octo, contra fidem catholicam potius, quam contra ſanctæ memoriæ Auguſtinum, volumina illa, vt putat, prudentiſſima conderet.

Agnoſcat igitur ſupradictus Julianus ex hac tranſlatione, ſi legere non faſtidierit, manente apud memoratum Theodorum illa, qua eum diximus, mala fide ſecum Neſtorium decepiſſe, etiam ſibi magis, ſuoque dogmati, de quo male turgidus & maleſanus libros confecit, eſſe contrarium, ſeque etiam poſt de Cilicia abſceſſum, ab eo in Epiſcoporum provinciæ ſuæ conventu, anathemate eſſe damnatum. III.

Non itaque iraſcatur, vel ſuccenſeat nobis, ſi eum cum Theodoro, cujus in libris ſuis infinitas laudes exequitur, ejuſ- IV.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

que se niti auctoritate sententiæ in suo errore gloriatur, alienum a fide catholica esse, justeque damnatum detegimus, convincimus, atque deflemus; quia magis deflendus est, quam vllo odio persequendus.

NUNC EXPOSITIO PRAVÆ FIDEI THEODORI SUPRASCRIPTI.

ΤΟΥΣ ἢ νῦν πρῶτον παιδδυομένους τὰ ἐκκλησιαστικὰ δογμάτων τὰ ἀκρίβεια, καὶ ἐξ ἴσου αἱρετικῆς πλάνης μεθίστασθαι βουλομένους ὅτι τὴν ἀλήθειαν, διδάσκεσθαι ὀφείλει, καὶ ὁμολογεῖν· ὅτι πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, πατέρα ἀίδιον, οὐθ' ὕστερον ἀρξάμενον τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἀϊδίως ὄντα ἀίδιον Θεὸν, οὔτε μὴν ὕστερον γεγονότα πατέρα, ἐπειδήπερ ἀεὶ Θεός τε ἦν καὶ πατήρ.

I. QUI nunc primum in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus liquido cognoscendis, aut ab hæretico errore converti decreverint ad veritatem, doceri eos oportet, quoniam credimus in vnum Deum Patrem sempiternum, non qui postmodum cœperit, vt esset, sed qui ab æterno sit sempiternus Deus; nec qui postea factus sit Pater, quoniam semper erat Deus, semper erat Pater.

Πιστεύομεν ἢ καὶ εἰς ἕνα Θεοῦ υἱὸν μονογενῆ, ἐκ τῆς οὐσίας ὄντα τῆς πατρῴας, ὄντως υἱὸν, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὄντα, οὗπερ ὅστι καὶ πιστεύεται υἱός.

II. Credimus & in vnum Filium Dei vnigenitum, qui est de substantia vel essentia Patris, tanquam vere Filius, & ejusdem essentiæ cum illo, cujus est & creditur esse Filius.

Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ἢ τὸ ἅγιον, ἐκ τοῦ Θεοῦ τυγχάνον οὐσίας, οὐχ υἱὸν, Θεὸν ἢ ὄντα τῇ οὐσίᾳ, ὡς ἐκείνης ὂν τῆς οὐσίας, ἧπερ ὅστι ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, ἐξ οὗπερ κατ' οὐσίαν ὅστιν. Ἡμεῖς γὰρ, φησὶν, οὐ τὸ πνεῦμα ἐλάβομεν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ Θεοῦ· τοῦ μὴ κτίσεως ἀποχωρίσας ἅπασης, Θεῷ ἢ συνάψας, ἐξ οὗπερ κατ' οὐσίαν ὅστι ἰδιάζοντι λόγῳ πάσῃ τῇ κτίσει· ὧν οὐ κατ' οὐσίαν, ἀλλ' αἰτίᾳ δημιουργίας ἐκ Θεοῦ νομίζομεν εἶναι), καὶ οὔτε υἱὸν νομίζομεν, οὔτε λόγου υἱοῦ τινὰ ὕπαρξιν ἐλήφθαι.

III. Et in Spiritum sanctum, qui sit de Dei substantia, vel essentia, non qui Filius sit; Deus autem essentia, tanquam qui sit illius essentiæ, cujus est Deus Pater, ex quo secundum essentiam est: *Nos enim*, inquit Scriptura, *non spiritum mundi hujus accepimus, sed Spiritum, qui est ex Deo*; ab omni eum creatura alienans, Deo vero conjungens & copulans, ex quo, vel de quo est secundum essentiam, speciali videlicet ratione, supra omnem omni modo creaturam, quæ non secundum essentiam Dei, sed secundum quod factura est, causam habens, ex Deo esse putatur: quem neque Filium, neque per Filium existentiam accepisse putamus. 1. Cor. 2. v. 12.

Ὁμολογοῦμεν ἢ πατέρα τέλειον πρόσωπον, καὶ υἱὸν ὁμοίως, καὶ πνεῦμα ἅγιον ὡσαύτως· φυλαττομένου τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας ἡμῖν, τὸν πατέρα, καὶ υἱὸν, ὁμοίως καὶ πνεῦμα ἅγιον, μὴ τρεῖς τινας διαφορὰς οὐσίας νομίζειν, ἀλλὰ μίαν τῇ ταυτότητι τῆς θεότητος γνωριζομένην.

IV. Confitemur autem Patrem in persona perfectum, & Filium similiter, sanctum quoque Spiritum pari modo, salva nobis ratione pietatis, in qua Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, non tres aliquas diversas putemus esse essentias, sed vnam, quam in deitatis vnitate & parilitate cognoscimus.

Χρὴ ἢ καὶ περὶ τῆς οἰκονομίας, ὧν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐν τῷ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ οἰκονομίᾳ ὁ δεσπότης ὠφέλεσε Θεὸς, εἰδέναι, ὅτι ὁ δεσπότης Θεὸς λόγος ἀνθρωπον ἐλήφθη τέλειον, ἐκ σπέρματος ὄντα Ἀβραὰμ, καὶ Δαυὶδ, κατὰ τὰ διαρρήδην τῶν θείων γραφῶν, τὸν ὄντα τῇ φύσει, ὅπερ ἦσαν κἀκεῖνοι, ὧνπερ ἐκ σπέρματος ὧν, ἄνθρωπον τέλειον τῇ φύσει, ἐκ ψυχῆς τε νοερᾶς καὶ σαρκὸς συνεστῶτα ἀνθρώπινος· ὃν ἀνθρωπον ὄντα καθ' ἡμᾶς τῇ φύσει, πνεύματος ἁγίου δυνάμει ἐν τῇ τῆς παρθένου μήτρᾳ διαπλασθέντα, γενόμενον ὑπὸ γυναικὸς, καὶ γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα πάντας ἡμᾶς ἐξαγοράσῃ τῆς τοῦ νόμου δου-

V. Oportet autem & de dispensatione, quam secundum Dominum JESUM CHRISTUM, pro salute nostra, consummavit Dominus Deus, nosse nos, quoniam Deus Verbum hominem suscepit, perfectum ex semine Abraham & David, secundum scripturarum divinarum eloquia; hoc extantem secundum naturam, quod erant & illi, quorum erat ex semine; hominem natura perfectum, ex anima rationali & carne humana constitutum; quemque hominem secundum nos naturaliter, virtute & potentia Spiritus sancti in Virginis vtero figuratum; *factum ex muliere, factum sub lege, vt omnes nos ex maledicto legis, & servitute redimeret,* Gal. 3. v. 13.

adoptionem filiorum olim predestinatam recipientes; inenarrabiliter copulavit sibi, atque conjunxit; mortem quidem eum, secundum
Eph. 1. v. 22. hominum legem, præparans experiri; *suscitans vero a mortuis, & in cælum sublevans, sedere fecit ad dexteram Dei:* propter quod existens *super omnem principatum, & potestatem, & dominationem, & virtutem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro,* ab omni creatura adorabilis susceptus est venerationem, tanquam inseparabilem cum divina natura habens conjunctionem, & tanquam Deo supra omnem cogitationem & intellectum, vniversa illi creatura reverentiam exhibente.

VI. Et neque duos dicimus filios, nec duos dominos, quoniam vnus filius secundum essentiam Verbum Deus, vnigenitus Filius Patris, cui iste conjunctus, particeps deitatis, communem habet filii nuncupationem & honorem; nihilominus Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui conjunctus iste, & sociatus, communionem habet honoris cum illo. Et propterea neque duos dicimus filios, neque dominos duos, quoniam, in manifesto existente, qui secundum essentiam Dominus & Filius est, inseparabilem habens ad eum conjunctionem & societatem is, qui pro nostra salute assumptus est, conrefertur, tam nuncupatione, quam honore, & Filii & Domini: non sicut vnusquisque nostrum, ex se existens, appellatur filius Dei, vnde & plures filii Dei
Gal. 3. v. 26. dicimur, secundum beatum apostolum Paulum; sed is singulariter hoc habens, in id, quod Deo Verbo conjunctus est, dignitatis Filii & dominationis particeps: aufert quidem omnino duorum dominorum & filiorum intelligentiam; præstat autem nobis in conjunctione Dei Verbi omnem habere fidem, omnemque intellectum & contemplationem, ob hæc & venerationem ex Dei societate ab omni percipit creatura.

VII. Unum igitur Deum dicimus & Dominum JESUM CHRISTUM, per quem omnia facta sunt, principaliter quidem Deum Verbum intelligentes, qui secundum essentiam Filius Dei est, & Dominus; pariter etiam cogitantes eum, qui
Act. 10. v. 38. susceptus est, JESUM *a Nazareth, quem vnxit Deus Spiritu sancto & virtute,* tanquam ad Deum Verbum habentem conjunctionem, & participantem Filii & Domini dignitati.

VIII. Qui & secundus Adam appellatur, sicut
1. Cor. 15. v. 45. beatus apostolus testis est Paulus; qui tanquam ejusdem sit naturæ, cujus est Adam:

λείας, τὴν πόρρωθεν παρῳκειωμένην ὑιοθεσίαν ἀπολαβόντας, ἀπορρήτως συνῆψεν ἑαυτῷ· θανάτου μὲν αὐτὸν τῷ νόμῳ ἀνθρώπων πειραθῆναι καθασκευάσας, ἐγείρας δὲ ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀναλαβὼν εἰς οὐρανὸν, καὶ καθίσας ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ. ὅθεν δὴ ὑπεράνω πάσης ὑπαρχῆς ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ κυριότητος, καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐκ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, τὴν παρὰ πάσης τῆς κτίσεως δέησιν παρασκιώσιν, ὡς ἀχώριστον πρὸς τὴν θείαν φύσιν ἔχων τὴν συναφθεῖσαν, διαφορᾷ Θεοῦ καὶ ἐννοίᾳ πάσης αὐτὸν τῆς κτίσεως τὴν παρασκιώσιν ἀπονεμούσης.

Καὶ οὔτε δύο φαμὲν υἱοὺς, οὔτε δύο κυρίους· ὅπου ἓν ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν ὁ Θεὸς λόγος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ πατρὸς, ᾧ παρ' οὗτος συνημμένος τε καὶ μετέχων θεότητος κοινωνῶν τοῦ υἱοῦ προσηγορίας τε καὶ τιμῆς· καὶ κύριος κατ' οὐσίαν ὁ Θεὸς λόγος, ᾧ συνημμένος ἐστὶ κοινωνῶν τῆς τιμῆς. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε δύο φαμὲν υἱοὺς, οὔτε δύο κυρίους· ὅπου ἓν τῷ κατ' οὐσίαν ὄντος κυρίου τε καὶ υἱοῦ, ἀχώριστον ἔχοντα αὐτὸν τὴν συνάφειαν ὁ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ληφθεὶς οἰκονομίας συνδιαφέρεται τῇ τε ὀνομασίᾳ καὶ τῇ τιμῇ τῷ τε υἱοῦ καὶ τῷ κυρίου, οὐχ ὥσπερ ἡμῶν ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν ὑπάρχων υἱός· ὅθεν δὴ καὶ πολλοὶ υἱοὶ τῷ μακαρίῳ λεγόμεθα Παύλῳ· ἀλλὰ μόνος ἐξαίρετον ἔχων τοῦτο ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον συναφείᾳ. τὴν τε υἱότητος καὶ κυριότητος μετέχων, διαφορᾷ μὲν πάσῃ ἔννοιαν δυάδος υἱοῦ τε καὶ κυρίων, παρέχειν οὐ ἡμῖν ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον συναφείᾳ πάσαν ἔχειν αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἔννοιαν, καὶ τὴν θεωρίαν, ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ τὴν προσκιώσιν, καὶ διαφορᾶν Θεοῦ, πρὸς πάσης δέχεται τῆς κτίσεως.

Ἑνα οὖν τὸν κύριον Φαμὲν, καὶ κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ τὰ πάντα ἐδημιουργήθη· προσυπάρχοντα μὲν τὸν Θεὸν λόγον νοοῦντες, τὸν κατ' οὐσίαν υἱὸν Θεοῦ καὶ κύριον, συνεπινοοῦντες ὃ δὴ ληφθὲν, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲθ, ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς πνεύματι καὶ δυνάμει, ὡς ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον συναφείᾳ υἱότητός τε μετέχοντα καὶ κυριότητος.

Ὃς καὶ δεύτερος Ἀδὰμ κατὰ τὸν μακάριον καλεῖται Παῦλον, ὡς τῆς αὐτῆς μὲν φύσεως ὑπάρχων τοῦ Ἀδάμ· ἀδα-

δείξας ὑ ἡμῖν τ μλλ̃ντα καλάστασιν· ὲ τοσαύτ̃ ἔχων τοὺς ἐκβνον τ̃ ἀναφορὰν, ὅσπερ αὐ ἦν τ τὰ ἀπόρρητα χορηγεῖν τος ὅτι τ μλλούσης καλαστάσεως ἀγαθὰ τοὺς τ τ̃ παόντων λυπηρ̃ δεδωκότα τ̃ ἀρχ̃. τ ὅμοιον ὑ ἔστον ὲ δύτερος Ἀδὰμ καλ̃ται, ὡς τ δύτερον καλάστασιν ἐκφήνας. ἐπειδήπερ τ μὲν πρότερος ἀρχὴ γένετο ὁ Ἀδὰμ, τ θνητ̃ς, ὑ παλιτ̃ς, ὲ πολλ̃ν γεμούσης ὀδυνηρ̃ν, ὃν ᾧ δὴ ὲ τ̃ τοὺς αὐτὸν ἐλκυφαρ̃ν ὁμοίωσιν· τ̃ δύτερον ὑ ἠνέδειξεν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ὃς ἐξ οὐρανο̃ ὢν ὅτι τ̃ μλλοντος φανεὶς, ἀπολύσας ἡμᾶς εἰς τ καινοτάτην ἄξων τ̃ οἰκείαν· Ὁ γὰρ πρ̃τος, φησὶν, ἄνθρωπος ἐκ γ̃ς χοϊκὸς, ὁ δύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανο̃· τουτέστιν, ἐκ̃θεν ἀναφαίνεσθαι μλλων ὅτι ὧ πρ̃τος εἰς μίμησιν ἄγλν ἑαυτ̃· ὅθεν ἐπάγλ· Οἷος ὁ χοϊκὸς, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοὶ, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι ὲ οἱ ἐπουράνιοι. καί· Καθὼς ἐφορέσαμθ τ̃ εἰκόνα τ̃ ἐπουρανίου. ἐν τούτῳ δὴ φαρμάκῳ τε ὲ πρ̃τα πάντων ὁρωμένῳ τ̃ χρίεσθαι μλλόντων, ἐν ἀφανῆ τυχόμενα πειθεται τ̃ χρίσιν ἡ θεία Φύσις. Τοὶς γὰ χρέσεις τ̃ ἀγνείας ἡμ̃ν ὑπαρξάσιν ὁ Θεὸς, τιμιῶ πρ̃γλλ̃ται τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πάντα χο̃ μετάμορφ. καθότι ἔστιν ἡμέρα, ἐν ᾗ μλλ̃ κρίνειν τ̃ οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ, ᾧ ὥρισε, πίστιν πρ̃σχὼν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρ̃ν.

manifestavit nobis quidem futurum statum, & tantam ad illum Adam habens differentiam, quantam esse oportuit, inter eum, qui largitor & minister erit tantorum bonorum status futuri, & eum, qui præsentium tristium nobis initium intulit. Hinc simili modo & secundus Adam appellatur, tanquam qui secundum enuntiaverit statum. Et quoniam prioris illius mortalis, & passibilis, & pleni multorum malorum, in quo ad eum accepimus similitudinem, cujus status initium factus Adam est; secundum statum demonstravit futurum Dominus Christus de cælis apparens, qui omnes nos in suam adducet familiarem communitatem: *Primus enim homo*, inquit, *de terra terrenus, secundus homo, Dominus de cælo*; hoc est, inde visendus, vt nos ad sui imitationem adducat. Unde & adjungit: *Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cælestis, tales & cælestes. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis.* In isto, inquit, qui paret, & videtur ab omnibus, eorum, qui judicandi sunt, invisibilis faciet judicium divina natura, secundum apostolum Paulum, qui ait: *Et tempora quidem ignorantiæ nostræ despiciens Deus, nunc mandat vbique omnibus hominibus pœnitentiam agere, quia statuit diem, in qua judicaturus est orbem terrarum in justitia, in viro, in quo definivit, fidem præstans, suscitans eum a mortuis.*

1 Cor. 15. v. 47

Ibid. v. 48.

Act. 17. v. 30.

Αὕτη τ̃ ἐκκλησιαστικ̃ δόγμ̃ν ἡ διδασκαλία· ὲ πᾶς ὁ ἐναντία τούτοις φρονῶν, ἀνάθεμα ἔστω.

Hæc ecclesiasticorum dogmatum doctrina; atque adeo omnis, qui contra hæc sentit, anathema sit. I.

Refutatio Theodoriani symboli a Mario Mercatore.

I. IMo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore impurissimo, & lingua scelestissima protulisti, incessabiliter anathema, & omnibus consentaneis tuis. Vide enim, si evigilare volùeris, quid mali coneris inducere: imperitia, an malitia, tu videris.

II. Perjura quippe verba tua sunt ista, cum sensu pravissimo & inimico catholicæ veritatis: *Dei Verbum hominem susceptisse ex semine Abraham & David perfectum, ex anima rationali & corpore constitutum, quemque hominem*, inquis, *secundum nos naturaliter, virtute & potentia Spiritus sancti in virginis vtero figuratum*, factum ex muliere, factum sub lege, vt omnes nos ex maledicto legis & servitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædestinatam recipientes; *inenarrabiliter copulavit sibi atque conjunxit, mortem eum secundum legem hominum, præparans experiri*, suscitans vero a mortuis & in cælum levans, sedere fecit ad dexteram Dei. Et post paululum ibi: *Ab omni creatura nunc adorabilis suscepit venerationem, tanquam inseparabilem cum divina natura habens conjunctionem.*

Gal. 3. v. 13.

Ibidem.

III. Vis igitur hoc ex isto sensu conficere, quod sane tuo assuas capiti *, natum jam Christum ex Virgine per Spiritum sanctum, adhæsisse, vel conjunctum esse, vt sæpissime garris, Verbo Dei Deo, atque ex illius societate meritum & vocabulum

* corr. quod sane tuo scias capite dictum

conquisisse, vocabulo autem tantum, non natura, appellandum esse Filium Dei, & cætera habere privilegia, non genuina, sed per gratiam præstita; dissimulans
Ioan. 1. v. 14. quod scriptum est: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Quod cum audis ab objicientibus tibi, calumniaris tanquam Deum in carnem versum esse sentientibus; quod absit, vt quis hoc, vel dementissimus, dicat & sentiat. Factus est enim homo, quod non erat, Filius Dei Deus Verbum, non deponens quod erat, sed manens Deus in divinitatis, cum Patre & Spiritu sancto, substantia vel natura.

IV. Nunquid enim anima, saltem hominis cujuslibet, mixta & connexa corpori amittit, vel immortalitatem naturæ suæ, vel quod invisibilis, quodque incorporea est? Non vtique.

V. Huic vanissimæ atque inani calumniæ
Genes. 19. v. 1. opponenda etiam trium angelorum in Sodomorum eversione descendentium, illa fidelissima & sacratissima historia, quæ eos exceptos ab Abraham prius, & manducasse, & pedes lavisse designat. Num illi in assumptione illa corporum ex angelica versi & commutati esse substantia in corporum naturam dicendi sunt? Avertat hanc dementiam Deus, non vtique, quia manentes in immortali atque incorporea sua natura & substantia, in corporibus constituti ad tempus, divinitus imperatum sibi officium impleverunt.

VI. Quis ergo ferat ista garrientem, & audiat, duos Dei Filios eum verbis tantummodo, ad decipiendos simplices, protestari non dicere; apertis vero sententiis duos ostendere palam, diversi meriti, diversæ dignitatis, diversi status, diversæ naturæ?

VII. Fallit autem ac decipit, vt diximus, imperitos. Quomodo enim dicit duos se non dicere filios, neque sentire, dividens vnum ab altero, vnum temporalem, alterum vero ab æterno, secundum essentiam & naturam; & illum temporalem participatione & tantum vocabulo honorandum, non autem ex natura esse Filium Dei, & Deum? nam singulorum status & merita dividit, alterum natura esse volens, alterum conjunctione & societate illius, qui natura est Deus & Filius Dei.

VIII. Cum vtique recordari debuisset Pauli
Rom. 9. v. 3. dictum apostoli, quo ait: *Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis secundum carnem, qui sunt Israelitæ, quorum est adoptio filiorum, & testamenta, & legis constitutio, & obsequia, & gloria, & promissa: quorum patres, & ex quibus Christus secundum carnem natus est, qui est super omnia benedictus in sæcula.* Utique super omnia Deus, qui secundum carnem ex Israelitis, ex semine Abraham & David, per Virginis vterum, originem habet: *Verbum*
Ioan. 1. v. 14. *enim carnem factum esse*, Evangelio teste, didicimus. Ex quo tempore, neque quæ infirma sunt, & fragilia humanitatis, neque quæ divina atque sublimia & æterna sunt, ab * vlla sunt persona vel substantia separanda.

* Corrig. vna

Debuerat audire Isaiam prædicantem: IX.
Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, Isai. 9. v. 5.
cujus principatus super humerum ejus, hic vocabitur admirabilis, magni consilii nuncius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis; multiplicabitur regnum ejus, & pacis non erit finis; super sedem David Patris sui, & super regnum ejus, vt confirmet illud, & corroboret in judicio & justitia, amodo & vsque in æternum. Zelus Domini exercituum faciet hæc.

Hic *Deus fortis*, vtique qui *puer*, sine X.
dubio qui pannis in Bethleem involutus, & in præsepio positus est, qui adoratus a magis, qui Ægyptum postea cum parentibus petiit, vt ex Ægypto, secundum alium Prophetam præcinentem, vocaretur, dicentem: *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Osee 9. v. 1.

Objiciendus quoque ei in faciem Je- XI.
remias vociferans: *Hic Deus noster, & non* Baruch 3. v. 36.
æstimabitur alius præter eum Deus, qui invenit omnem viam justitiæ, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Posthæc in terris visus est, & inter homines conversatus est.

Dicatur, quæso, nobis, quis iste est, qui XII.
postmodum in terris visus est, & inter homines conversatus est. Utique Verbum Dei, Deus homo, & homo Deus, JESUS CHRISTUS, Filius vnigenitus Patris, qui cum in terris in carne constitutus esset, & in ipsa visibilis conversaretur inter homines, ab hominibus in ipsa passus est, in ipsa crucifixus, in ipsa mortuus, in ipsa resurrexit tertia die cum ipsa judex venturus judicare vivos & mortuos. Totus hic natura Filius Dei est, ex Deo Verbo & homine, cum anima rationali, & carne solida atque perfecta; & hæ tres substantiæ vna jam substantia, vna quoque persona: substantialiter enim Deus hominem, inde mutabiliter caro factus, susceptit & gessit, nec deposuit, nec depositurus est vnquam, conregnantem, & condominantem.

Quid hic dualitas naturarum? Quid XIII.
substantiarum diversitas, in vno Domino Christo magna & impia loquacitate nobis affertur? nempe vt duos Christos, & duos diversos esse Dei Filios audiamus. Et certe homo communis ex anima & corpore constitutus, ex diversis sine dubio substantiis & naturis, corporali videlicet & spiritali, crassa & subtili, visi-

bili & invisibili, mortali & immortali, convenit in vnum, non contra naturam, sed naturaliter & Dei institutione, qui ita vt esset semel & ab initio, & in perpetuum, sanxit atque disposuit: homo ergo cum est, & enunciatur homo, vna natura est, atque vna substantia, vnaque persona.

XIV. Nec Paulus Apostolus, cum diceret: 1. Cor. 15. v. 47. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo Dominus de cælo*, & cætera, quæ in eadem circumstantia latius exequitur, duplicem eum, vel duas naturas esse significavit; nec qui dixit: Psal. 48. v. 13. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*; duarum in eo fecit naturarum mentionem.

XV. Illud quoque prætermittendum non est, Gen 46. v. 27. quod dictum est in Genesi: *Descendit Jacob in Ægyptum cum filiis suis, omnes animæ septuaginta quinque.* Item Propheta: Exech. 18. v. 4. & 20. *Omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, ita anima filii, mea est; & anima quæ peccat, ipsa sola morietur. Et is qui vvam acerbam manducavit, ipsius obstupescent dentes.* Item Psal. 145. v. 1. Psal. 34. v. 10. alius Propheta: *Lauda, anima mea, Dominum, & omnia ossa mea laudem dicent tibi.* Gen. 6. v. 3. Item a parte corporis: *Non permanebit*, inquit, *Spiritus meus cum hominibus istis, quoniam sunt caro.* Item alius: Psal. 15. v. 9. *Caro mea exultavit in spe*, & alibi: *Videbit omnis caro* Luc. 3. v. 6. *salutare Dei.* Nunquid eis sine animis ista contingent? Aut quia superius animæ tantum nominatæ sunt, corporis societate, vel in bonis, vel in malis meritis separatæ sunt? Quis hoc dementissimus dixerit? Non vtique, sed naturaliter, quamdiu vtrumque sibi connexum & cohærens est, non in dualitate, sed in vnitate enuntiatur, & significatur natura, id est, hominis, seu humana, natura.

Nemo igitur sanus mente, cum homo vivus, vel adversa sustinet, vel optatis exultat, dicat, non ex vtraque constitutum, vel dolore affligi, vel lætitia exultare, cum animam nullus dubitet, in sua natura, & propria substantia, dolore non affici; quod etiam scriptura divina nos super hoc evidentius docet, dicens: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animæ autem quid faciant, non habent.* Matth. 6. v. 28.

Quid opus est, testimonia plura congerere? Aut qui finis erit in his exquirendis? Aut cui est, vel fuit, vel erit aliquando possibile, perscrutari omnia, & omnia commemorare, quibus probetur, non novella hunc, sed vetera, partim Pauli Samosateni, partim Ebionis, partim Marcelli Galatæ, & Photini esse cum impietate locutum? Unum tamen pro innumerabilibus evangelicum sibi audiat trabalem locum: *Nemo ascendit in cælum, ni-* Ioan. 3. v. 13. *si qui descendit de cælo filius hominis, qui est in cælo.* Et certe adhuc crucifigendus Christus ista dicebat, qui descendit de cælo, inquit, & qui est in cælo filius hominis. Ita ergo Verbum Deus-homo & homo-Deus Verbum, & sicut in gloria & majestate Dei vnum, ita & his quæ ima sunt, secundum hominem vnum. Et vnus Dominus JESUS CHRISTUS ex vtero, qui substantialiter Filius Dei vnum cum Patre & Spiritu sancto: Deus vnus in Trinitate, semper in sæcula.

OBSERVATIONES AD SYMBOLUM, ET EJUS REFUTATIONEM.

Qui auctores meminerint symboli.

I. MEMINERUNT hujus symboli generalia duo concilia, Ephesinum actione sexta, & Constantinopolitanum II. actione quarta. Meminerunt etiam e veteribus, præter Mercatorem, Cyrillus in epistola ad Joannem Antiochenum & Orientis synodum, Vigilius papa in constituto, Justinianus imperator in libro pro Acephalis, Facundus Hermianensis libro tertio, capite secundo & quinto, Leontius Scholasticus libro tertio contra Nestorianos numero 18. aliique. Meminerunt pariter e recentioribus Emmanuel Calecas libro secundo contra Græcos; Bellarminus libro tertio de Christo, capite quinto; Petavius tomo IV. dogmatum libro primo; Christianus Lupus tomo I. Scholiorum in canones conciliorum generalium, pluribus quidem locis, sed præsertim pag. 774.

Damnatur ab omnibus quicumque meminerunt.

II. Nemo vero meminit, quin simul reprobaverit, vel tanquam nihil sanum habens, vt Cyrillus; vel vt impium atque Judaicum & scelleratum, vt Leontius; vel tanquam a satana compositum, vt Patres quintæ synodi, &c.

A synodo Ephesina, *Actione 6.*

Prosecripsit tertia synodus, seu Ephesina. *Si qui inventi fuerint, vel Episcopi vel clerici, vel laici, sive sentire, sive docere, ea quæ continentur in oblata expositione a Charisio Presbytero, de vnigeniti Filii Dei incarnatione, &c. subjaceant sententiæ sanctæ hujus & vniversalis synodi.*

Atque etiam a quinta.

Prosecripsit etiam quinta synodus. *Nam postquam lectum est impium symbolum, sancta synodus exclamavit: Hoc symbolum satanæ composuit. Anathema ei, qui hoc symbolum composuit. Hoc symbolum Ephesina prima synodus vna cum auctore ejus anathematizavit*, &c.

A Cyrillo.

Cyrillus in epistola ad Proclum: *Sciat tua sanctitas, quod prolata apud sanctam synodum expositione ab eo composita, sicut dicebant, qui protulerunt, nihil sanum habente, reprobavit quidem eam sancta synodus, vtpote perversis plenam intellectibus, & Nestorianam impietatem quasi* παράφυσιν.

A Mercatore.

Mercator, cum accingeret se ad refellendum symbolum, cujus erat hæc clausula: *Hæc ecclesiasticorum dogmatum doctrina, atque adeo omnis, qui contra hæc sentit, anathema sit.* Continuo subjungit: *Imo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore impurissimo & lingua sceleratissima protulisti, incessabiliter anathema, & omnibus consentaneis tuis.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

A Justiniano.

Justinianus Imperator, aut quisquis alius, Justiniani nomine librum illum, quem Facundus refellit, pro Acephalis scripsit. *Verumtamen vt omnes christiani Theodori insaniam cognoscentes, non circumferantur impiis illius doctrinis, prava ex ejus blasphemiis conscriptis, in conflicto ab eo symbolo, præsenti nostro indidimus libro, quæ constant in ipsis sermonibus.*

Apud Facundum lib. 3. c. 5.

A Leontio Scholastico.

Leontius: *Contra primam religionis christianæ informationem stat, & de sicum symbolum eorum, qui regenerantur, tollit, fidem, inquam, synodi Nicenæ, non solum mutilans ipsum, sed omnem penitus fidem destruens, & aliam prater illam tradens, pronissimo ducens illa tanta lumina, neque tam audax facinus perhorrescens: aliud enim, vt dixi, symbolum fidei, vel potius dicam perfidiæ, edit.*

Qui errores symbolo concinentur.

Quæ vero symboli dogmata primam religionis christianæ fidem destruant, ostendunt satis laudati auctores. Nam cum trinitate personarum divinarum, incarnatione Verbi, & gratia Christi, fides maxime constet, alii tria circa trinitatem personarum divinarum arguunt; alii totidem circa incarnationem Verbi; tertium quoddam genus erroris de gratia Christi, seu fine ac effectu Incarnationis deprehendimus in dissertatione postrema ad priorem partem operum Mercatoris.

Circa personas divinas. De processione Spiritus sancti.

Arguunt vulgo, recentiores fere omnes, verba, quæ numero 3. leguntur de Spiritu sancto, *quem neque filium esse, neque per filium existentiam accepisse putamus.* Quæ verba Manuel Calecas trahere conatur in bonum sensum, quasi Spiritus sanctus dicatur, non perinde per Verbum, ac creata quælibet alia, extantiam accepisse; sed nihil admodum sua illa benigna, sive interpretatione, sive violentia, profecit.

De numero personarum.

Arguunt alii, quorum nomen Facundus reticet, quod quarta in Trinitate persona induci videatur; cum enim dictum esset: *Credimus in Deum Patrem, & in Dei Filium vnigenitum, atque Spiritum sanctum*, numero 5. sit sermo de Domino Jesu Christo, in quem sane credere nos oportet, tanquam ab aliis tribus diverso. Verum futilis est objectio.

In libro, qui Justiniani nomine vulgatus est, objicitur Sabellianismus auctori symboli, quasi jam non quartam subintroducat personam, sed tres alias in vnicam contrahat. Objiciendi causam dedisse visa sunt hæc numeri 4. verba: *Confitemur autem Patrem in persona perfectum, & Filium similiter, sanctum Spiritum itidem*, &c. Ipsis enim allatis subjungit libri auctor: *Oportet autem auditorem inspicere, quia in sancta Trinitatis persona dicens*, similiter & itidem, *vnam personam astruatur dicere trium nominum sanctæ Trinitatis secundum Sabellii insaniam.* Objectionem ejusmodi, vt non est procul dubio gravissima, facile Facundus depulit.

Circa incarnationem Verbi.

Damnat Ephesina synodus symbolum totum, velut contrarium fidei catholicæ de incarnatione Unigeniti, & vt loquitur Cyrillus, velut Nestorianæ impietatis scaturiginem. Unde Mercator auctorem tradit, *non novella, sed vetera partim Pauli Samosateni, partim Ebionis, partim Marcelli Galatæ & Photini esse cum impietate locutum.*

Reprehendit igitur Mercator, 1. quod Theodorus in symbolo, Christum faciat purum hominem filiumque Dei; non natura esse dicat, sed adoptione seu gratia. 11. Quod duos reipsa Christos prædicet. 111. Quod neget verba Evangelistæ, *Verbum caro factum est*, accipi posse proprio sensu, nisi Verbum in carnem conversum dicatur. Ista pluribus demonstrat, sed alterum addit, ex anticipata potius vt reor, opinione, quam ex certa collectione: objicit enim auctori symboli, quod hominem asserat prius formatum fuisse a Spiritu sancto in vtero virginis, atque extitisse, quam Verbo adhæreret, factumque ex conjunctione cum Verbo creaturæ omni adorabilem.

Verum certa ratione constat indubitatisque Theodori testimoniis, in ipso conceptu, Verbi & humanæ naturæ ἑνώσεως extitisse, qualem nempe admisit. Quid enim evidentius, vel illa sententia Theodori, quam adducit Mercator ipse, excerpto 3. *Occulte eidem copulatus est, nec enim aberat, cum formatus est, non dividebatur, cum nasceretur*, &c. vel ista, qua vtitur Facundus ad accusationem depellendam: *Bonum est in hoc loco maxime concludere, quid virtutis habeant ea, quæ dicta sunt, sive conversari, sive baptizari, sive crucifigi, sive & mori, sive & sepeliri, & resurgere. Non puto alicui hæc coaptantes homini dicimus. Hoc enim in vnaquaque dictorum demonstratione addere non moramur, vt nullam calumniantibus præbeamus male loquendi occasionem: sed inhabitato quidem adeo Verbo, ab ipsa in vtero matris plasmatione.*

Lib. 3. cap. 5.

Denique ex verbis numeri 8. confecimus, a Theodoro non obscure significari gratiam Christi, propter quam venit in hunc mundum, non aliam esse, quam vel doctrinam vel exemplum.

Circa gratiam Christi seu §. nem & effectum Incarnationis.

Jam vero de auctore primus, quod sciam, Facundus quæstionem movit. Cum enim de Theodoro constans esset antiquorum sententia, aut is est ipse dissentiri, ne quem purum hæresis præstare conabatur, adversus quintam synodum, is statim ex symbolo convinceretur. Mirror vero adhæsisse Facundo viros magni nominis, Manuelem Calecam, Bellarminum, & Petavium, qui Nestorium auctorem faciunt. Quomodo enim, vel quintæ synodi judicium, præ Facundo vix quidquam pro se proferente spreverunt, vel Leontium curiose Theodori singula persequentem non audiverunt? Omitto de Mercatore dicere, cujus opera tunc temporis latebant, nunc vero edita, dubitare jam non sinunt.

An reipsa Theodorus Mopsuestenus sit auctor symboli.

Nestorius magistri sui symbolo vsus est, ad spargendam hæresim: huic enim subscribendum curavit ab hominibus, qui ab hæresi redirent ad Ecclesiam, perinde ac si foret meta Nicænæ vel Constantinopolitanæ fidei expositio. Id vero egit per impietatis suæ administros duos, Anastasium & Photium, qui & presbyteros alios duos, Antonium & Jacobum Philadelphiam, ad reconciliandos Quartadecimanos, inducendosque ad subscriptionem quos possent, submiserunt. Verum Charisius Ecclesiæ Philadelphiensis presbyter atque œconomus, subodoratus quod erat, rem totam detulit ad concilium Ephesinum, cujus in actione sexta tota hæc historia prolixe narratur.

Verba Marii Mercatoris.

Cujus autem perfidiæ sit etiam præfatus Theodorus, ex scriptis ejus, quæ de Græcis transtulimus, approbemus.

Theodori

Theodori Mopsuesteni Episcopi, de secundo codice, libro quarto, folio decimo, contra sanctum Augustinum, defendentem originale peccatum, & Adam per transgressionem mortalem factum, catholice differentem.

EXCERPTUM PRIMUM.

I. TANTIS extantibus, quæ demonstrent, Adam sic ex terra formatum, vt mortalis prorsus existeret; erga cibum proprium voluit occupare sermonem, nec exinde valens advertere veritatem, pro dogmate vero, seductorio ex mendacio, advocationem jungens, Deus non ait: Mortales eritis; sed *morte moriemini*.

Gen. 2. v. 17.

II. Prorsus existentibus natura mortalibus, inferre mortis experientiam comminatus, quam etiam juxta morem propriæ benignitatis, ad effectum perducere distulit. Sicut enim cum dicit: *Qui effuderit hominis sanguinem, sanguis ejus pro eo fundetur;* non hoc dicit, quia qui occiderit hominem, erit mortalis; sed quia dignus est hujusmodi morte damnari. Sic & impræsentiarum dixit: *Morte moriemini;* non quod tunc mortales fierent; sed quod digni essent, qui mortis sententiam per transgressionem referrent.

Gen. 9. v. 6.

III. Sed & divinam sententiam, quam post peccatum Deus Adæ inferre videtur, advertere; sic enim dicit: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, de quo præceperam tibi de hoc solo non comedere, ex eo manducasti, maledicta terra in operibus tuis, in tristitia comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ, spinas & tribulos proferet tibi, & comedes fœnum agri, & in sudore vultus tui comedes panem tuum, donec revertaris in terram.* Hoc autem per hæc comminatus est, quod ærumnosam vitam habiturus esset, cum labore deinceps fructus de terra sumpturus, quibus aleretur, & subsisteret, nequaquam habens, vt pridem, tantam propositam largitatem, quanta ex paradisi copia fruebatur. Non enim operari terram pro supplicio dedit Deus, quasi ex immortali natura in mortalitatem homines transferens, quandoquidem & paradisum ei, *vt operaretur & custodiret*, indixit. Pro tanta vero pristina largitate & voluptate paradisi, ærumnosam ejus fore sustentationem de terræ fructibus comminatur. Nam prorsus & mortalis factus, & tunc paradisi fructibus indigebat, sicut nunc terræ fructus inquirit; & pro supplicio, pristinis fraudatus deliciis, hac ærumnosissima laboriosissimaque conversatione mulctatur.

Gen. 3. v. 17.

Gen. 2. v. 15.

IV. Unde ad postremum consequenter adjecit: *Quia terra es, & reverteris in terram.* Hinc etiam mortalitatem naturæ significans, non enim immortali, & nunc primum incipienti sententiam mortis excipere, sicut sapientissimi defensores peccati originalis, imo potius patres peccati mirabiles, asseverant, vocabulum huic terræ composuit; sed vt ab exordio naturaliter effecto mortali, appellationem hanc congruere indicavit divina scriptura, hoc de hominibus vocabulum, ad ostensionem corruptibilis & resolubilis eorum naturæ, sæpius assumens. Nam *recordatus est*, inquit, *quia pulvis sumus. Homo, sicut fœnum dies ejus, & sicut flos agri ita florebit, quia spiritus pertransivit in eo, & non erit amplius locus ejus.* Vult autem dicere, quod corruptibiles, & resolubiles omnes sumus, in modum fœni parumper florentis pereuntisque post paululum: nam ad breve quidem tempus vitam ducimus, ad non existendum vero deinceps omnino pervenimus. Sic & Abraham: *Ego sum*, inquit, *terra ac cinis;* pro eo ac si diceret: Non sum dignus cum tanto Deo conloqui, homo factus e terra, & omnimodis hoc futurus. Magis ergo dicere debuit, quia terra eris, & in terram reverteris, siquidem nunc primum fieret natura mortalis.

Gen. 3. v. 17.

Ps. 102. v. 15.

Gen. 18. v. 27.

Ejusdem Theodori ex secundo codice, libro tertio, ante quatuor folia finis libri.

EXCERPTUM SECUNDUM.

I. SED nihil illorum perspicere potuit mirabilis peccati originalis assertor, quippe qui in divinis scripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec *ab infantia*, juxta beati Pauli vocem, *sacras didicerit literas;* sed sive de Scripturæ sensibus, sive de dogmate sæpe declamans, multa frequenter inepta proprie communiterve de ipsis Scripturis dogmatibusque plurimis impudenter exprompsit. Nam potentiæ

1. Tim. 3. v. 15.

motus nullum contra sinebat effari; sed tantummodo taciti, qui divinarum scripturarum habebant notitiam, * detrahebant. Novissime vero in hanc dogmatis excidit novitatem, qua diceret, quod in ira atque furore Deus Adam mortalem esse præceperit; & propter ejus vnum delictum, cunctos, etiam necdum natos, homines morte mulctaverit. Sic autem disputans, non veretur, nec confunditur, ea sentire de Deo, quæ nec de hominibus sanum sapientibus, & aliquam justitiæ curam gerentibus, vnquam quis æstimare tentavit. Sed nec illius divinæ vocis recordatus est, quod *non diceretur vlterius ista parabola in Israel: Patres manducaverunt vvam acerbam, & filiorum dentes obstupuerunt; quia hæc dicit Adonai Dominus: Dentes eorum, qui manducaverint vvam acerbam, obstupescent;* ostendens per hæc, quod alterum pro altero, juxta quorumdam errorem, Deus omnino non puniat, sed vnusquisque pro delictis suis redditurus est rationem.

* *f.* se retrahebant

Ezech. 18. v. 2.

II. His consona beatus quoque Paulus annectit: *Deus*, inquit, *qui reddet vnicuique secundum opera sua.* Et: *Vnusquisque nostrum onus suum portabit.* Et: *Tu quid judicas fratrem tuum, aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim adstabimus ante tribunal Christi.*

Rom. 2. v. 6. Gal. 6. v. 5. Rom. 14. v. 10.

III. Sed vir mirabilis propter vnius peccatum tanto furore commotum arbitratus est Deum, vt & illum atrocissimæ pœnæ subderet, & ad vniversos omnes posteros ejus parem sententiam promulgaret; & inter quos quanti justi fuerint, non facile numerare quis poterit: ex quibus eum maxime considerare convenerat, quod valde videretur incongruum, Noe, Abraham, David, Moysem & reliquos innumerabiles justos, obnoxios pœnæ redditos ob * ejus delictum, & vnum, atque ex gustu arboris * adprobatum, & quod sic vltra modum justitiæ, iram suam Deus extenderit, ita vt tot justorum virtutes cunctas abjiceret, eosque propter vnius peccatum Adæ, tanto supplicio manciparet.

* vnius
* peccatum

IV. Nam etsi nihil aliud, saltem de Abel mente perpendens convenienter æstimare debuerat, qui primus justus existens, primus mortuus est, & siquidem mortem Deus statuerat ad pœnam hominum, quomodo non impietatis erat extremæ, vivere quidem eum, qui fuit causa peccati; vivere etiam cum illo & Evam malitiæ repertricem? Prætermitto autem diabolum in immortalitate hactenus perdurantem, primum vero justum, repertoremque virtutis; primumque divini cultus curam gerentem, ante omnes pœna peccantium fuisse perculsum.

V. Oportebat autem sapientissimum virum & de Enoch, qui non est mortuus, diligenter expendere; non enim tanta virtute, vel pietate præditus fuit, vt melior omnibus existeret, Moyse dico, & Prophetis, Apostolisque, vel reliquis omnibus, de quibus ait beatissimus Paulus: *Quibus dignus non erat mundus;* ita vt, illis mortuis, ipse solus sine mortis experientia perduraret. Sed jam ab initio hoc Deus habuit apud se definitum, vt primum quidem mortales fierent, postmodum vero immortalitate gauderent; sic ad vtilitatem nostram fieri ipse disponens.

Hebr. 11. v. 37.

ET POST PAULULUM.

MANIFESTIUS, inquit, hæc eadem Deus ostendit, cum transfert Enoch, & immortalem facit. Nam si per peccatum causa supplicii Deus intulit mortem, nec olim definitum hoc habuit apud se, ineffabiliter pro nobis juxta propriam sapientiam cuncta dispensans, nequaquam Enoch quidem immortalis existeret; Dominus autem Christus ad mortis experientiam perveniret.

ET POST PAULULUM.

VII. IDCIRCO, inquit, Dominus auctor omnium bonorum hominibus factus est, vt sicut Adam primi & mortalis status extitit inchoator; ita & ipse secundi & immortalis status existens initiator, primitus Adæ prioris naturalia custodiret, dum nascitur ex muliere, dum pannis involvitur, & paulatim ætatis incrementa sortitur: JESUS *enim*, inquit, *proficiebat ætate, & sapientia, & gratia, coram Deo & hominibus;* dum circumcisionem suscipit, dum juxta legalem consuetudinem Deo astitit in templo, parentibusque subjicitur, & conversationi legitimæ mancipatur; sic etiam ad expletionem reliquorum, & mortem, vtpote naturæ tributum, postremo suscipit, vt secundum legem humanæ naturæ moriens, & a mortuis divina virtute resurgens, initium cunctis hominibus, qui mortem secundum propriam naturam suscipiunt, fieret, vt a mortuis surgant, & ad immortalem substantiam commutentur.

Luc. 2. v. 52.

VIII. Sicut enim conformes Adæ secundum statum præsentem sumus omnes effecti, sic Christo Domino conformes efficiemur in posterum. *Transfigurabit enim corpus humilitatis nostræ, conformes fieri corporis gloriæ ejus.* Et: *Qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cælestis, tales & cælestes.* Et: *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem cælestis;* ostendens quod primi

Philipp. 3. v. 21. 1. Cor. 15. v. 48.

ſtatus Adæ participes facti; neceſſario etiam ſecundi Adæ Chriſti Domini ſecundum carnem, futuri ſtatus participium conſequimur; vtpote qui ex hac eadem natura conſtet exortus, & cuncta, quæ fuerant naturæ, ſuſceperit: & ideo ſuſtinuerit mortem, vt mortem naturæ ſuſcipiens, & a mortuis reſurgens, naturam liberam a morte perficeret.

IX. Et mortem quidem propterea ſuſcepit, peccatum vero nequaquam; ſed ab hoc immunis permanſit omnino: quod enim erat naturæ, id eſt, mortem, indubitanter aſſumpſit; peccatum vero, quod non erat naturæ, ſed voluntatis, nullo pacto ſuſcepit. Quod ſi fuiſſet in natura peccatum, juxta ſapientiſſimi hujus eloquium, peccatum, in natura prorſus exiſtens, neceſſario ſuſcepiſſet.

Ejuſdem Theodori de codice ſecundo ex libro tertio, folio decimo octavo.

EXCERPTUM TERTIUM.

I. SI, inquit, peccaturum Deus* neſciebat Adam, ſit horum ſapientiſſimorum & iſta reſponſio, quod hoc inſaniſſimum eſt, vel in cogitatione percipere; manifeſtum eſt, quod & peccaturum eum noverat, & propter hoc procul dubio moriturum. Quomodo ergo non eſt extremæ dementiæ credere, quod primitus eum immortalem in ſex horas fecerit; (nam tantæ fuerunt a conditione ejus vſque ad commiſſionem, quandoquidem ſexto die factus e terra, & comedens contra divinum mandatum de paradiſo pulſus eſt) mortalem vero poſt peccatum monſtraverit.

* B. vere ſciebat

II. Certum eſt enim, quod ſi eum immortalem voluiſſet, nec intercedens peccatum Dei ſententiam commutaſſet, quia nec diabolum fecit ex immortali mortalem, & quidem cunctorum malorum exiſtentem principium.

Ejuſdem Theodori de ſecundo codice ex libro tertio, folio vigeſimo quinto.

EXCERPTUM QUARTUM.

I. NON enim, inquit, his, qui ab Adam, vſque ad adventum Chriſti Domini in tantis fuerunt impietatibus & iniquitatibus, quantas beatus Paulus propriis verbis expreſſit, vt in ſuperioribus ex ejus declaratum vocibus, tanquam magnum quiddam reſurrectionis collaturus eſt præmium, ſi eos ſuppliciis quibuſdam ſine fine & ſine correctione tradiderit. Nam vbi jam loco muneris reſurrectio putabitur, ſi pœna ſine correctione reſurgentibus inferatur?

ET POST PAULULUM.

II. QUIS, inquit, ita demens, vt tantum bonum credat materiam fieri reſurgentibus infiniti ſupplicii? Quibus vtilius erat omnino non ſurgere, quam tantorum & talium malorum, poſt reſurrectionem, ſub infinitis pœnis experientiam ſuſtinere.

Ejuſdem Theodori ex alio quopiam libro adverſus Dominum JESUM CHRISTUM, *& ejus incarnationem.*

I. NEC enim, inquit, ſi duas dicimus in Chriſto naturas, neceſſario fiet, vt duos filios, aut duos dominos aſſeramus: quia hoc arbitrari extremæ probatur dementiæ. Omnia enim quæcumque ſecundum aliquid duo ſunt, & ſecundum aliquid, vnum, non interimunt per vnitatem vtriuſque diviſionem: *Ego enim & Pater vnum ſumus.* Sed non quia vnum, neganda eſt vtriuſque proprietas. Et alibi de viro & vxore pronuntians ait: *Iam non ſunt duo, ſed vna caro.* Sed non quia vna caro vir & vxor, jam non ſunt duo: manent enim duo, juxta quod duo ſunt; & vnum, juxta quod vnum. Secundum hunc modum, & hic duo ſunt natura, ſed vnum

Ioan. 10. v. 30.

Matth. 19. v. 6.

conjunctione: duo natura, quia * multorum diversitas; sed vnum conjunctione, quia indivisam venerationem, quod susceptum est, cum suscipiente sortitur, velut templum ejus individuum perseverans.

* leg. naturarum

Ex innumeris Theodori operibus tria tantum a Mercatore deflorantur.

INFINITA prope scripsit Theodorus, vt ex Facundo, Leontio, aliisque veteribus, & ipso etiam Theodoro discimus: ex tribus tamen operibus excerpsit Mercator, quæ nunc exhibet, ex libris nimirum, qui adversus Augustinum libro *ad baptizatos*, & libris, qui de Incarnatione inscribuntur.

De tertio nunc præsertim agitur.

De priori opere, quia pertinet ad rem Pelagianam, dictum est ad primam partem operum Mercatoris: rursus tamen hic edendum visum est, vt series verborum Mercatoris apertius constaret. De secundo nihil admodum scitur: de postremo nunc agendum.

Quod inscriptum fuit *de Incarnatione.*

ADVERSUS DOMINUM JESUM CHRISTUM, ET EJUS INCARNATIONEM, &c.] Libros istos postremos inscripsit Theodorus πρὸς ἐναντίους τὰ Μονογενοῦς; sed quia in his verè Incarnationis ratio non exponitur, sed evertitur, maluit Mercator *adversus Dominum & ejus incarnationem* scribere.

Constabatque libris 5. & quindecim millibus versuum. *Lib. 9. cap. 3.*

Fuit vero opus illud spissum ac grande, vt quod quindecim libris quindecim millia versuum complecteretur. De numero librorum testis est Facundus: de versibus Theodorus ipse in præfatione operis *de Apollinario & ejus hæresi*, vbi totam hujusce elucubrationis historiam refert, queriturque ab adversariis corruptam esse, insertis, quæ de duobus filiis invidiam facerent. *Ante* XXX. inquit, *jam hos annos de incarnatione Domini, codicem conscripsimus, usque ad quindecim millia versuum pertingentem, in quo Arii & Eunomii de hac re delicta, necnon etiam Apolinarii vanam præsumptionem, per totum illud opus examinavimus: vt nihil, sicut mea fert opinio, præterirem ex his, quæ & ad firmitatem Ecclesiastica orthodoxia pertinerent, & ad convincendam eorum impietatem. Sed hi, qui omnia facillime præsumunt, & præterea rursum ab Apolinario, qui princeps hujus hæresis fuerat, instituti, omnibus opus nostrum manifestum fecerunt, si quomodo aliqua invenirent valentia, ad convincendum ea, quæ in eo sunt scripta. Quoniam vero nullus contra certamen scriptis suscipere præsumebat, imitati sunt infirmos athletas & callidos, qui dum non possunt contra fortiores certare, insidiis eos & machinamentis, quibus possunt, conantur evertere. Scripserunt enim ipsi inter se procul dubio quædam inepta, quæ a nobis vnquam minime dicerentur. Denique hæc ipsa in medio nostrorum scriptorum in quadam parte interposuerunt, & suis familiaribus demonstraverunt, aliquando autem & nostris, qui per facilitatem suam omnia pronis animis audiebant. Et hoc quasi documentum, sicut putabant, nostræ impietatis, videntibus præbebant; vnum autem ex his scriptis erat, duos filios dicere. Necesse erat ergo non solum inepta, sed etiam infirma illa scripta audientibus apparere: quoniam neque firma ratione, neque convenienti hoc, possibile erat ostendi; & ab illis idcirco infirmis erat conscriptum, quatenus ille qui scripserat, facilius inde convinci potuisset. Vnus ergo ex nostris, propter multam facilitatem, hæc nostra esse credidit scripta, & hujus rei gratia dignus fide ab illis creditus est, qui ista perlegeret, & renuntiavit nobis ea quæ fuerant scripta. Cum ergo audissemus, culpavimus quidem illum, quod contra nos dictis sermonibus credidisset de his rebus, quas sæpius & in Ecclesia & privatim dicentes nos audivit, cum fideliorem scriptis nostram vocem judicare debuerit, ad documentum nostræ sententiæ, quam in dogmatibus votum nostrum est conservare.*

Apud Facundum lib. 10. cap. 2.

Illustratus Gennadius. *Lib. de script. eccles. cap. 12.*

Atque inde intelligitur, quod Gennadius tradidit de Theodoro Antiochenæ Ecclesiæ presbytero, qui *scripsit adversus Apollinaristas & Eunomianos de incarnatione Domini libros quindecim, ad quindecim millia versuum continentes, in quibus ratione purissima, & testimoniis Scripturarum ostendit, Dominum* JESUM, *sicut plenitudinem deitatis, ita plenitudinem humanitatis habuisse. Decet & hominem duabus tantum substantiis constare, id est, anima & corpore; sensumque & spiritum, non alteram substantiam, sed officia esse animæ ingenita, quibus spirat, quibus rationalis est, quibus sensibile facit corpus. Quartum decimum autem hujus operis librum proprie de increata & sola incorporea, dominaque omnium sancta Trinitatis natura, & de creaturarum ratione differens, pio sensu, cum auctoritate sanctarum scripturarum, explicuit. Quinto decimo vero volumine totum operis sui corpus, citatis etiam Patrum traditionibus, confirmavit & communivit.*

Loquitur de eodem ac Theodoros ipse opere.

Neque enim potuit de alio sive opere, sive auctore loqui, quam de quo Theodorus, cum characteres operis, quos refert, mirifice congruant cum illis, quos Facundus, quosque Theodorus ipse exprimit.

Notati quidam apud Mitræum tribuentes id operis Theodoro Raithucasi.

Verum ergo non est quod, nonnulli aiunt apud Mitræum, id operis tribuendum esse Theodoro Raithuensi: vixit enim Raithuensis temporibus Maximi martyris, id est, septimo, sæculo Gennadius quinto sub finem, atque ita inter vtrumque anni fere 168. interfluxerint.

Quique Theodorum Gennadii a Mopsuesteno diversum faciunt.

Neque etiam verum, quod eruditis quibusdam videtur, Theodorum Mopsuestenum Episcopum a Theodoro Antiochenæ Ecclesiæ presbytero, cujus Gennadius Photiusque meminerunt, esse diversum. Certum enim est a Mopsuesteno conscriptos esse libros, quos Antiocheno tribuunt Gennadius & Photius. Cur ergo, inquies, vocatur Antiochenæ Ecclesiæ presbyter? More consueto hujus temporis, quo inscribebatur libris gradus auctorum, in quo positi libros conscripserant.

Scripsit Mopsuestenus libros de Incarnatione ante annum 390.

Ex his autem observatis colligo primum, scripsisse Theodorum libros de Incarnatione, non solum priusquam fieret Episcopus, atque adeo ante annum 394. quo primum sedere cœpit, scripsit enim presbyter, & 36. annos sedit; sed etiam ante annum 390. siquidem hunc codicem composuisse se testatur triginta annis, antequam de Apollinario & ejus hæresi scriberet, quod opus elucubravit aliquot annis ante obitum, obiit vero ann. 428. vt tradit Theodoretus.

Lib. 5 hist. eccles. cap. ultimo.

Emendatus Hesychii Hierosolymitani locus. *Collat. V.*

Colligo deinde, emendandum esse Hesychium presbyterum Hierosolymorum in historia ecclesiastica, cujus fragmentum profertur in V. synodo, ait enim: *Senectute jam cana debilitatus, pietatis scintilla, si qua forte in eo fuisset, inveterata, libros componere adversus Domini Dei apparitionem præsumpsit, quorum multitudinem prætermittentes, (nec enim fas est impios revolvere sermones) vnius in præsenti me-*

moriam faciamus. Agit vero de hoc ipso opere, siquidem Theodori quiddam refert in sermonibus mysticis: at sermones mystici procul dubio a codice de Incarnatione non differunt, cum Facundus ex libro 13. *mystico* referat, quod in lib. de Incarnatione fuit, de Paulo Samosateno.

Lib. 3. cap. 2.

De libro Theodori ad baptizatos. *Lib. 9. cap. 3.*

NEC ENIM, INQUIT, &c.] Facundus docet, qui fuerit liber ille, ex quo Mercator excerpsit, quod ex Theodoro affert, sic enim ait: *Noverat iste* (Theodorus) *Christum in carnis manifestatione venientem factorem esse mundi, & proprium Dominum; nec dicendo duas esse naturas Christi, duos dicebat filios, aut duos dominos, aut duos Christos, sicut mentiuntur haretici. Nam sic aperte in libro ad baptizatos locutus est.* Neque enim si duas naturas dicamus, necessitas nos vlla constringit, aut duos dicere filios, aut duos dominos, aut duos Christos: quoniam hoc putare extremæ est amentiæ.

Quid erroris Theodoro Mercator obiiciat.

Observandum porro, Mercatorem vestigiis Theodori inhærere: vt enim Theodorus idem agit hoc in libro, quod in symbolo, ita & Mercator nunc id ipsum, quod in refutatione symboli. Demonstrat scilicet, a Theodoro duos introduci Filios Dei, vnum natura, qui æternus; alterum adoptione, qui temporalis; atque ita Filium Virginis, seu Emmanuel, ac Christum, esse purum reipsa hominem, sola

II.

θείᾳ vnitum Verbo, vt Deo, sancti & prophetæ.

OMNIA enim quæcumque duo dicuntur, tunc duorum continent vsum, quando alterum alteri indifferens creditur, juxta quod duorum vocabulum connumerationemque sortitur: verbi gratia, quatuor bestias divina scriptura commemorat, vrsum, pardum, leonem, & aliam, quæ has immanitate præcellat, & ideo sunt quatuor, quod vnaquæque bestia nihil minus juxta substantiam reliquis bestiis comprobatur existere: *Duorum*, inquit, *hominum testimonium verum est*, quia hoc vterque natura, quod alter est. Sic & illud: *Nemo potest duobus dominis servire*, quia præbentis servitium tanquam domino, nihil minus vterque est dominus; ita & hic, si vterque secundum substantiam esset filius & dominus, possent aliquo modo duo filii & domini nuncupari, secundum numerum personarum. Quoniam vero hic quidem secundum substantiam filius existit & dominus, hic autem secundum essentiam nec filius, nec dominus approbatur; conjunctione vero, quæ illi facta cum illo est, iisdem participasse cognoscitur: idcirco vnum filium & dominum dicimus. Principaliter quidem intelligentes eum filium & dominum, qui secundum substantiam vtrumque vere esse creditur & probatur; complectentes autem cogitatione & illum, qui inseparabiliter ei conjungitur, & per ineffabilem cum eo copulam & filii domini particeps æstimatur.

Dan. 7. v. 9.

Ioan. 8. v. 17.

Matth. 6. v. 24

Itaque sicubi filium hunc, qui sumptus est, divina scriptura commemorat, relatione susci-

tione susci-

pientis, juxta vnitatem, dicimus eum filium nuncupari; cum enim dicit: *De filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem*; nondum Verbum dicit, sed formam servi susceptam: non enim Deus est secundum carnem, nec Deus ex semine David factus est, quem filium beatus Paulus evidenter appellat. Intelligimus autem eum filium, non quod per se dicatur filius, sed quod illa conjunctione, quam habet cum eo, qui vere est filius, taliter nuncupetur.

Rom. 1. v. 3.

OMNIA ENIM QUÆCUMQUE, &c.] Callidius nihil ad dialectícam dici potuit. Tradunt enim artis illius magistri, non coalescere in numerum, nisi quæ sunt ejusdem denominationis; nec ejusdem esse denominationis, nisi quæ eodem modo eandem formam habeant, quam Aristoteles vocat εἶδος καὶ πωότητα. Quo ex principio Theodorus infert: ergo licet Verbum & homo non vniantur καθ' ὑπόστασιν, sed προσώπου tantum; duo tamen filii, duoque domini dici non possunt: quoniam etsi filietatis ac denominationis formam eandem habeant, non tamen eodem modo habet, Verbum siquidem natura, homo sola consunctione: vnde audita voce Filii Dei, omniumque domini, Verbum per se & κυρίως atque simpliciter intelligitur, homo κατὰ μέτοχον atque ὁμωνύμως.

Dialectica Theodori versutia.

CUM ENIM DICIT DE FILIO, &c.] In v. synodo hæc ἔκθεσις dicitur excerpta ex libro Theodori *ad baptizandos*, Facundus scribit *ad baptizatos*. Facundo favet ipsamet v. synodus; nam 36. excerpto dicitur: *Renatus alter factus est, non jam pars Adam mutabilis*, &c. quæ verba præteriti sunt temporis, non futuri.

Emendatus locus synodi v. *Collat. num 15. Lib. 9. cap. 3.*

Cum autem ejusmodi fragmentum serie continua sermonis connexum sit, cum primo, quod Facundus ex eodem libro excerpsit, intermedia quæcumque sunt, ad librum *ad baptizatos* pertinere, apertum est.

Vide quam sententiam ferat Vigilius papa *in constituto num.* 35. de Theodori fragmento.

Censura Vigilii papæ in hanc Theodori sententiam.

III.

Misertus est creator perditæ creaturæ, & sine commixtione formet infantem, perducit ad ætatem virilem, incrementorum quidem processu naturæ similitudinem, pro modo credulitatis insinuans; occulte vero eidem copulatus existens, non aberat cum formaretur, non dividebatur cum nascereturo, loquenti conjunctus est præsens, in ejus actibus perseverans, atque ibi suam connexionem sine peccato custodiens.

ISTUD quoque fragmentum ad librum *ad baptizatos* pertinere, ex eo conficio, quod post extrema ejusmodi verba, *atque ibi suam connexionem sine peccato custodiens*, procul dubio sequantur ista, *vt multam quidem ejus faceret diligentiam*, &c. quæ in v. synodo excerpta dicuntur ex eodem atque præcedentia libro, id est, ex libro *ad baptizatos*. Unde ea adiungenda putavimus: *Vt multam quidem ejus faceret diligentiam; omnia autem illius propria faceret & toleraret, per omnes eo ducto passiones, per quas*

Locus v. synodi illustratus.

Excerp 37.

eum secundum suam virtutem perfectum fecit, nec a mortuis secundum suæ naturæ legem recedens, sed sua præsentia, & operatione, & gratia liberans quidem eum de morte, & malis quæ inde sunt; resuscitans autem de mortuis & ad meliorem finem perducens.

IV. Luc. 2. v. 52. JESUS, inquit, *proficiebat ætate & sapientia.* Hoc autem de Verbo Deo non potest dici, quia Deus perfectus natus est de Deo perfecto, sapientia de sapientia, virtus de virtute: ipse igitur non proficit, nec enim imperfectus est, vt ad perfectionem incrementis indigeat. *Non enim ei mox formato vel edito omnem propriam sapientiam deitas contulit; sed hanc particulatim corpori tribuebat.

* Videntur deesse hæc verba aut similia: Proficiebat JESUS, vel proficiebat homo; non enim ei, &c.

Refellitur popularis accusatio Theodori de *homine prius formato, quam assumpto a Deo.* Lib. 3. cap. 1.

AFFINIS est locus, quem ex libro 13. de Incarnatione Facundus refert. *Bonum est in hoc loco maxime concludere, quid virtutis habeant ea quæ dicta sunt, sive conversari, sive baptizari, sive crucifigi, sive & mori, sive & sepeliri, & resurgere. Non puro alicui hæc coaptantes homini dicimus. Hoc enim in unaquaque dictorum demonstratione addere non moramur, vt nullam calumniantibus præbeamus male loquendi occasionem; sed inhabitato quidem a Deo Verbo, ab ipsa in utero matris psalmatione inhabitato vero, non secundum communem inhabitationem, neque juxta eam, quæ in multis intelligitur gratiam; sed juxta quandam excellentem, secundum quam etiam adunari dicimus vtraque naturas, & vnam, juxta adunationem, effectam esse personam.*

Lib. 3. contra Eutychianos, &c. Affinem alium adducit Leontius ex libro septimo de Incarnatione: *Habuit statim a principio, cum in utero formaretur, vnionem cum ipso.* Et paulo post: *Habuit etiam propensionem non vulgarem ad meliora ex vnione cum Verbo, qua habitus est dignus, ex præcognitione Filii Dei, qui a principio sibi eum vnivit.* Et postea: *Manifestum est, quod tanto perfectius & majore facilitate virtutem exequebatur, quam reliqui homines exequi poterant, quanto Deus, qui in principio ipso formationis ejus, eum sibi vnierat, majorem cooperationem ipsi præbebat.*

Notatus liber inscriptus nomine Justiniani imperatoris. Quibus ex locis, sive quem Mercator in textu, sive quem Leontius, sive quem Facundus adduxit, apertum est deceptos fuisse, qui nomine Justiniani imperatoris libellum, a Facundo confutatum, composuerunt, in eoque scripserunt: *Oportet enim inspicere animo, quia dicens Apostolus, qui personam Verbi significavit in Dei esse forma, quod est in essentia Patris, non dixit, quia qui erat in forma servi, accepit, vt non præexistenti homini demonstraret Verbum vnitum secundum Theodori & Nestorii insaniam.*

Apud Facundum lib. 5. cap. 2.

Origo popularis opinionis. Manifestum quoque, popularem super ea re, de Theodori atque Nestorii sententia, opinionem ortam esse, vel ex vocibus quibusdam vtriusque non recte intellectis, vel, quod magis opinor, ex præjudicio, quod vterque Samosateno hac etiam in parte erroris consenserit, quia in præcipua, de Christo puro homine, reipsa ambo conveniebant.

Abutebatur Theodorus voce οἰκονομίας. JESUS, INQUIT, PROFICIEBAT, &c.] Hoc ego fragmentum, quemadmodum & consequens, desumptum conjicio ex libro x. de Incarnatione, vbi multus est Theodorus in congerendis Scripturæ testimonis, quibus probet, ponendam esse distinctionem, non tantum naturarum in Christo, sed etiam personarum, seu potius, hypostaseon: abutebatur enim sæpe personæ seu προσώπου nomine, quod olim apud Græcos, imo & Latinos, ad mores potius, quam ad res, vt aiunt, physicas, pertinebat. Ea de causa personam vnam in Christo fatebatur libens, cum duas tamen hypostases reipsa doceret, vt aperte constat ex hoc fragmento, quod & apud Leontium libro sæpius citato, & in v. synodo collatione 5. *Manifestum autem est, quod vnitas convenit, per eam enim collecta naturæ vnam personam secundum vnitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quod jam non sunt duo, sed vna caro, dicamus & nos rationabiliter, secundum vnitatis rationem, quoniam non sunt duæ personæ, sed vna, scilicet naturis discretis: sicut enim ibi non nocet numero, duorum vnam dici carnem, certum est enim secundum quod vna dicitur; ita & hic non nocet naturarum differentia personæ vnitas: quando etenim naturas discernimus, perfectam naturam Dei Verbi dicimus, & perfectam personam; nec enim sine persona est subsistentiam dicere perfectam, perfectum autem & hominis naturam & personam similiter. Quando autem ad conjunctionem respicimus, vnam personam tunc dicimus.* Vide etiam consequens fragmentum apud Leontium, in quo eadem impietas eadem fraude repetitur.

Quid tractaret in lib. x. de Incarnatione. Porro autem Theodorum in libro 10. de Incarnatione id agere, quod diximus, constat ex fragmentis, tum a Leontio, tum in v. synodo, tum etiam a Facundo allatis.

V. Deut. 18. v. 15. DICITE, inquit, eis: *Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester ex fratribus vestris tanquam me.* Ex fratribus non est Deus Verbum: propheta namque est, qui gratiam spiritus accipit, & futura prædicit, ministrans spiritui, ad prænuntianda ea, quæ ventura sunt. Deus igitur Verbum, cui ministerium præbuit, aut cujus propheta monstratus est? Vides ergo quia divina scriptura caute pronuntiat.

VII. Precor, inquit, attendite. Dicunt ad nos: Ut quid separatis ergo? Vos respondete, qui non separatis. Nunquid Deus Verbum in novissimis est temporibus? Quid aiunt? Putasne, hoc dicunt? Nequaquam, sed ante sæcula est. Et si ante sæcula est, quod est ex semine David, multo magis ipse David, ex quo est semen; sed non est David ante sæcula, nam multis hominibus probatur esse posterior, & post viginti octo generationes a David, id quod est ex semine David. Si autem ante sæcula est, quod in vulva formatum est, non est ex semine David, & divina scriptura mentitur.

SUSPICOR id sumptum ex libro 15. *de Incarnatione*, quo concluditur totum opus, vt ait Facundus: & ita quidem, vt quod scripsit Gennadius, citatis Patrum traditionibus communiatur & corroboretur, imo, vt colligitur ex aliis fragmentis, interrogationibus qui-

busdam fieri solitis responsio afferatur.

Id ego colligo ex fragmento, quod in v. synodo reperitur, appellato opere sine numero libri; sed apud Leontium hanc habet inscriptionem, *Ejusdem ex lib. 15.* Sic autem se habet: *Nemo artificio interrogationum decipiatur, flagitiosum enim est deponere quidem tantam testium nubem, secundum quod Apostolus dixit, astutis autem interrogationibus deceptos adversariorum parti conjungi. Quæ vero sunt, quæ cum arte interrogant? Hominis genitrix Maria, an Dei genitrix? Et qui crucifixus est, utrum Deus an homo? Sed istorum quidem certa est absolutio*, &c.

Lib. 3. c. 3. & alibi.

Qua ratione Nestoriani vnicum filium Dei dicerent.

Quam Diodorus vnionem naturarum in Christo agnosceret.

VII. Homo vngitur Jesus Dominus noster, Verbum non vngitur: Verbum namque majus est Christo, quia Christus per sapientiam magnus effectus est. Verbum enim de sursum est, Jesus autem Christus homo hinc est: Maria non peperit Verbum, nec enim Maria erat Deus; sed hominem nobis similem genuit, meliorem vero per omnia, quia de Spiritu sancto.

Perstrictus Facundus.

Cujus sit hoc fragmentum, Theodori, an Diodori.

Hujus quidem fragmenti partem, quæ ad Virginem pertinet, Eusebius exhibet in obtestatione, sed totum Leontius repræsentat, verum vterque ex Paulo Samosateno: quomodo igitur ipsum Mercator Theodoro tribuit? An forte Theodorus e Samosateno descripsit? Nam solemne videtur hujusce factionis hominibus, alios ab aliis, quæ dicerent, mutuari.

VIII. Ad diligens cautumque dogmatum vos examen evehimus: laboramus propter vos, ne rationem Domino reddamus pro nostro silentio. Perfectus ante sæcula filius perfectum eum, qui ex David probatur, assumpsit, Filius Dei filium David. Dices ergo mihi: Duos filios prædicas. Non dico duos filios David, nunquid Deum Verbum filium David asserui? Sed nec duos Filios Dei secundum substantiam dico: numquid enim duos filios assero de Dei substantia genitos ante sæcula? Dico autem Dei Verbum habitasse in eo, quod ex David semine comprobatur.

Cujus item istud.

Hoc fragmentum a Leontio tribuitur Diodoro Tarsensi, diciturque excerptum ex libro 1. contra Synusiastas, ex cujus Græco textu ita vertit Franciscus Turrianus: *Hortor vos, vt muniti sitis & firmi ad diligentem cognitionem dogmatum. Perfectus ante sæcula Filius: perfectum, quod ex David assumpsit, Filius Dei, filius David. Dices mihi: Duos igitur filios prædicas. Duos filios David non dico: non enim dixi, Deum Verbum filium David. Sed neque duos filios Dei secundum substantiam dico: nec enim dico duos ex substantia Dei, cum dico, Deum Verbum ante sæcula, habitasse in genito ex semine David.*

Illustratus locus v. synodi.

Animadverte ea, quæ in v. synodo collatione 5. primo & secundo loco proferuntur, ex libris Cyrilli adversus Theodorum, a Leontio adjudicari Diodoro; & vero opus hoc Cyrillus adversus vtrumque composuit, vt constat ex Facundo.

Mirare vero stropham hominis abutentis, & sua ingenii subtilitate, & lectorum patientia: hinc etiam perpende, qua ratione vnum Filium fateretur Theodori magister Diodorus, ipseque Theodorus, cum suis posteris.

Attende similiter, quam Verbi cum Christo conjunctionem admitteret Diodorus, qualis nempe est Verbi cum Prophetis, per ἐνέργειαν; triplici tamen discrimine, quod perpetua foret cum Christo, quod ad majora officia obeunda, quod majoris sive honoris communicatione, sive virtutis affluentia. Satagat nunc Facundus, vt hominis tam improbe cauti, impieque subtilis discipulum, eumque magistri apprime sequacem, defendat.

IX. Non sic, inquit, in eo, quod est ex semine David sicut in Prophetis, habitavit Deus Verbum. Illi enim particulari quadam & modica quantitate sancti Spiritus gratia fruebantur; hic autem in his, in quibus interdum erant illi, jugiter permanebat, & gloria Verbi ac sapientia replebatur. Alter intelligendus procul dubio præter eum, & subsistens proprie filius ac seorsum: non enim Verbum semetipsum sapientia replebat & gloria; sed alteri potius hæc, quæ sunt insignia, conferebat.

X. Adoramus purpuram propter indutum, & templum propter habitatorem; formam servi propter formam Dei; agnum propter pontificem; assumptum propter assumentem; formatum in vtero virginali propter omnium conditorem. His confessis rebus, vnam offer venerationem, non nocebit adoratio vna, si res fueris ante confessus.

Emendatus Mercatoris textus.

Agnum propter pontificem, &c.] Suspecta mihi est vox *pontificis*, imo expungenda, ejusque loco vox *pastoris* scribenda. Nam agnus & nomen, cui jungitur, perinde distinguuntur ac purpura & indutus, assumptus & assumens, formatus in vtero virginali, & omnium creator, id est, homo & Verbum. Atqui Nestorianus quisque horrebat dicere, *Verbum pontificem*, vt constat, tum ex Nestorio sermone IV. & VI. tum ex reprehensione decimi anathematismi, sive ab Andrea Samosateno, sive a Theodoreto. Abhorrere nemo factionis istius poterat a Verbo agnum, id est, hominem ferente, cum se adorare jactarent portatum propter portantem, &c. Adde quod quæstio *de Deo pontifice* non videatur mota, ante dictam a Proclo Virgini deiparæ panegyricam orationem ann. 429.

Animadverte autem, vnde profecerat Nestorius, qui multa, partim ex Chrysostomo, partim ex Theodoro mutuari solet; sed ex Chrysostomo bona, quæ corrumpat; ex Theodoro mala, quæ augeat.

XI. Unam dicis venerationem, sed per vnam venerationem introducis blasphemiam, vt si vna sit adoratio, sit & vna substantia.

XII. Non invideo, inquit, Christo, cum factus est Deus: quod enim ipse factus est, ego factus sum, quia meæ naturæ est.

Verum voces a Mario relatas benignius interpretari posset quispiam hunc in modum: Non invideo Christo, quod factus est homo; quod enim factus est, factus & ego pariter, honore tanto scilicet ex ipso in me, propter communionem naturæ, redundante. Tertius benignior.

Verumtamen tertius ille sensus, cum pietatis multum habeat, & ad voces tamen, vbi primum prolatæ sunt, exhorruerit Ibas ipse cum aliis, verus esse non potest: quare oportet alterutro alio voces intellectas fuisse; vtroque vero, horrendam impietatem superbiamque continent; & priore quidem Samosatenam ac Pelagianam, posteriore vero Theodorianam. Sed improbatur.

Hanene aliquando impiam vocem Ibas protulerit, incertum est: nam Patres Calchedonenses oblata Ibæ crimina non satis probata fuisse edixerunt; & nihil ejusmodi objectum est Ibæ in v. synodo, in qua tamen damnatus est cum sua epistola. Certum tamen reor, si quando protulerit, non id fecisse primum, quo tempore accusatores presbyteri aiebant, anno scilicet 445. nam opusculum istud Marius ante hoc tempus scripsit. An hæ voces prolatæ sint, incertum est.

Quare Mercatori credendum puto tribuenti, vel Theodoro Mopsuesteno, vel potius Paulo Samosateno, cujus duas antea ἀποκοπὰς adduxerat. Id vero cur potius de Samosateno putem, causa est, quod Theodorus ob merita negaret assumptum hominem, sed singulari gratia, cum primum Virginis in vtero formaretur, id vero Samosatenus assereret: quodque Theodorus, licet reipsa Christum Filium Dei adoptivum doceret, contenderet tamen ea dignitate ornatum, eoque honore evectum, quo nulla possit creatura pertingere, quantumvis nitatur. Videntur potius tribuendæ Samosateno, quam Mopsuesteno.

Diversa hujus sententiæ expressio. *Refert. in conc. Calch. act. 10.*

NON INVIDEO CHRISTO, &c.] Impia hæc sententia, non eodem vbique modo legitur ac in præsenti. In concilio Tyrio, interloquentibus Episcopis judicibus, ita exponitur ab accusatoribus Ibæ Edesseni: *Non invideo Christo facto Deo, in quantum enim ipse factus est, & ego factus sum.* οὐ φθονῶ τῷ Χριστῷ γενομένῳ Θεῷ ἐφ' ὅσον γὰρ αὐτὸς ἐγένετο, κἀγὼ ἐγενόμην. At in instructione Cleri Edesseni sic habetur: *Non invideo Christo facto Deo, quoniam & ego, si volo, possum fieri, secundum ipsum.* οὐ φθονῶ τῷ Χριστῷ γενομένῳ Θεῷ, ὅτι καὶ κἀγὼ, εἰ βούλομαι, γένομαι κατ' αὐτόν. Priore loco ascribitur Ibæ Edesseno Episcopo a quatuor ejusdem Ecclesiæ presbyteris. In posteriore presbyterorum accusatio testimonio quinque & sexaginta ministrorum ejusdem Ecclesiæ diluitur. Crimen porro tam nefarium Ibas commoto, vt par erat, animo ita purgavit: *Anathema ei, qui dixit, & ei, qui calumniatus est; decies millies ego secari patior, quam dicere hoc verbum, absit hoc a me, vel cogitare,* &c.

Varius ejusdem sensus.

Hujuscemodi vocibus non vnus tantum sensus accommodari potest, sed tam multiplex, quam multis referuntur modis. Si legantur prout sunt in instructione cleri Edesseni, non incongruus est quem attulimus, in dissertatione VII. in priorem partem, iste scilicet: Non invideo Christo, quod Deus factus sit; possum enim pariter fieri Deus si volo. Nam suis ille operibus, suisque liberi arbitrii nativis viribus promeritus est divinitatem, quæ & ego opera, vt sum ejusdem communis naturæ particeps, præstare possunt. Primus Pelagianus.

Secundus Nestorianus.

Sed si presbyterorum accusantium intelligantur verba, perinde atque sonant, sensus iste mox occurret: Non invideo Christo, quod Deus factus sit; quantus enim factus est per assumptionem, tantus & ego factus sum per baptismum, vterque scilicet filius Dei adoptivus.

XIII. HODIE JESUS factus est immortalis, quando ad eum accessit Maria post resurrectionem, dicit ei: *Noli me tangere;* æstimabat enim illa ipsum Dominum esse, qui fuerat; & nesciebat, quia post resurrectionem perfectus fuerat factus.

EPISTOLÆ

EPISTOLÆ ALIQUOT THEODORETI EPISCOPI CYRI

CUM EXCERPTIS EX LIBRIS QUINQUE,

quos adversus beatum Cyrillum Alexandrinæ civitatis antistitem, sanctumque concilium Ephesinum, a quo Nestorius damnatus est, diabolo instigante conscripsit.

PRÆFATIO.

Quis Theodoretus.

QUI fuerit Theodoretus Cyri Episcopus, quamque præcellens doctrina, nemo nescit; notum pariter omnibus, quantum studuerit Nestorio, antequam vexatione coactus ad meliorem mentem redierit. Ea de re diximus satis, quoad præsens negotium, in præfatione historica; dicemus longe copiosius in auctario Theodoreti quod apparamus, vbi de vita ipsius, fide, & operibus curiosius dissertationem instituemus.

Quæ nunc ipsius edantur.

Edimus nunc collectanea Mercatoris, cujusmodi reperiuntur in manuscriptis codicibus, auctiora daturi suo loco, non ex Mercatore, sed aliunde conquisita, non sine labore. Hisce vero collectaneis continentur, vt habet titulus, epistolæ & excerpta quædam, sive ex libris, sive ex sermonibus. De epistolis postea, nunc de libris quinque, quorum mentio fit a Mercatore.

Quibus ex libris collegerit Mercator quæ refert.

Sunt autem illi ipsi sex priores, quos ex viginti septem Theodoreti adversus hæreticos a se lectos tradit Photius: vnum enim in duos dissolvit. Verum hæc tota res, vt multum habet obscuritatis, ita prolixiore declaratione indiget; sed prius exscribenda, quæ habet Photius.

Cod. 46.

Lecti sunt Theodoreti Episcopi Cyri septem & viginti libri adversus varias propositiones. Primus liber agit contra asserentes vnius fuisse naturæ Deum Verbum, & quod ex semine David sumpsit principium; itemque adversus eos qui divinitati passiones attribuunt.

Secundus liber cum eisdem e Scriptura manum validius conserit.

Tertius de eadem re disputat.

Quartus sanctorum Patrum continet doctrinam de gloriosa incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI *Filii Dei.*

Quintus, hæreticorum colligit opiniones, quas componit cum opinione eorum, qui in Christo duas naturas minime agnoscunt, & ostendit magnam eos inter se affinitatem habere.

Sextus ponit vnum esse Filium Dominum nostrum JESUM CHRISTUM.

Historia librorum.

Scripserat Theodoretus, ante concilium Ephesinum, adversus duodecim anathematismos Cyrilli, scribendique auctor fuerat Joannes Antiochenus, qui & eamdem provinciam dederat Andreæ Samosateno, vt duorum totius Orientis doctissimorum virorum auctoritate præverterentur animi, ne Cyrillo crederent, anathematismis, veluti quodam compendio, fidem catholicam tradenti. Prior ille conatus successu caruit, lectis in concilio anathematismis, nec rejectis, imo catholicis Patribus in partes Cyrilli adversus Nestorium concedentibus. Quare tentavit iterum Theodoretus, post solutam synodum, si qua ratione posset, & quæ prius objecerat, confirmare, & quæ constituta fuerant in concilio, labefactare. Tentandi causa fuit, quod vel reipsa cum Nestorio aberraret; vel quod, animi affectu exæcatus, non satis perspiceret, quam impie Nestorius sentiret, quam catholice Cyrillus.

Scribendorum causa.

Operis partitio in quinque libros, & quod singulorum argumentum.

Opus hoc, cujus excerpta præ manibus habemus, ita divisit in quinque libros, vt tribus prioribus moliretur ostendere, catholicum dogma evangeliis adversari, Patrumque doctrinæ: conficere vellet in quarto Patrum Ephesinorum sententiam hæreticorum opinionibus esse affinem; quinto denique explicaret, quomodo Christus sit vnus filius.

Quantave magnitudo.

Singulos libros, etsi multis capitibus distinctos, non fuisse tamen admodum prolixos ex eo conjicio, quod Photius scribat iis majores fuisse tres libros Eranistæ, nec ipsos tamen per se valde magnos.

Et quis numerus.

Quod autem secundus & tertius in vnum reipsa conflentur, indicare videtur Photius his verbis: *Tertius de eadem re disputat*; divisos tamen puto ea differentia, quod secundus ex novo præsertim testamento, tertius ex vetere testimonia contineret.

Quæ operis inscriptio.

Totum opus inscriptum fuisse θεῦ ἐναντιομάχου, colligitur ex parte non mediocri, quam hac inscriptione donatam ex libro bibliothecæ regiæ Latine simul & Græce exhibebimus in auctario: habuisse quoque nomen Πεντηλογίου ex eodem libro conficitur. Prior appellatio ab argumento; posterior a numero librorum accepta est.

Differt a quintalogium hæretic. fabul.

Porro autem eruditus Pater Combefius Pentalogium putavit, esse idem cum libris quinque hæreticarum fabularum; quo melius nihil con-

jici potuit, ab homine, qui careret ope Mercatoris differentiam indicantis inter vtrumque opus πρωτόκλητον.

Quo tempore scriptum.

Tempus scriptionis non improbabiliter concluditur ex epistola prima ad Himerium Nicomediensem, de his siquidem intelligi debent ista: *Lectis ex Ægypto literis destinatis, & ad nos sæpe discussis, invenimus eas doctrinæ quidem congruentes Ecclesiæ, duodecim vero capitulis contrarias esse probavimus, quæ vsque impræsentiarum impugnare perstitimus.* Quare eo temporis intervallo confectos oportet, quod a recessu Orientalium Ephesо in patriam, ad negotium pacis Ecclesiarum interceſſit, id est, ann. 432.

Qui meminerint. Irenæus Episcopus Tyri.

Hujus operis meminerunt veterum plures, & primus quidem Irenæus Episcopus Tyri, cum quereretur, literis ad Theodoretum scriptis, ab ipso, dum suæ opinionis testes produceret Patres, prætermissum fuisse Theodorum Mopsuestenum, imo & Diodorum Tarsensem Theodori magistrum: vtrumque enim revera prætermisit hoc in opere Theodoretus, etsi longe plurimos alios proferret; visusque est objectionem occupasse libro quarto, parte vltima, vbi de ista re iterum sermo erit. Cur ita videatur, causa est primum, quod Irenæus scriberet ad Theodoretum eo fere tempore, quo diximus editum istud opus, quando scilicet agebatur negotium pacis inter Ecclesias, mitterenturque vltro citroque fidei expositiones verbis quibusdam ambiguis studiose compositæ.

Justinianus Imperator.

Deinde vero Justinianus imperator in sacra ad Patres v. synodi, cum queritur, impietatem a Nestorio traditam iterum introduci *per Theodorum Mopsuestenum Nestorii magistrum*, &c. *necnon per impia conscripta Theodoreti, quæ contra rectam fidem*, & Ephesinam primam synodum, & contra sanctæ memoriæ Cyrillum exposuit, &c.

Patres v. synodi.

Quintæ synodi Patres, can. XIII. *Siquis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra* primam Ephesinam synodum, & sanctum Cyrillum, *& duodecim ejus capitula exposuit*, & omnia *quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis*, &c. *anathema sit.*

Quid collectaneis ostendat Mercator.

Nihil porro Mercator aliud hisce collectaneis ostendere nititur, quam quod Theodoretus eadem, quæ Theodorus & Nestorius, senserit, id est, duos reipsa filios duosque dominos distinxerit; atque ita filium Virginis merum esse revera hominem ratus sit, quantumcunque contrariam opinionem tenere videri voluerit. Id vero efficit Mercator duobus argumentis, consonantia vocum & sententiarum Theodoreti cum præfatis duobus, & professo in vtrumque studio, odioque in sanctum Cyrillum & Patres Ephesinos, quos Arianorum atque Apollinaristarum nomine traducit.

Nec mirum sit tibi, lector, Mercatorem Theodoreto viro magni nominis tantam accessationem, tam gravibus verbis struere. Maluit egregius fidei defensor adhærere toti Ecclesiæ, quam homini turbarum aliquanto amantiori, quam verus prudensque veritatis zelus permittat. Marius certe tunc scripsit, cum dubia foret Theodoreti fides apud sanctos, nec adhuc in sacra synodo Calchedonensi contestata esset. Mercatoris Theodoretum insectantis defensio.

Mercatoris judicium approbavit Gregorius magnus, si modo, quod docti confitentur, nomine Pelagii sui prædecessoris, ipse adhuc in minoribus constitutus, scripsit epistolam, sive librum ad Eliam Aquileiensem, & alios Istriæ Episcopos schismaticos, qui damnationi trium capitulorum non consentiebant. Objicit enim Theodoreto, eadem quæ Mercator, iisdem excerptis testimoniis, & iisdem, imo totidem verbis. Suis singula proferemus locis. Videsis epistolam cap. 20. vnde quatuor intelliges. Testimonio Gregorii magni comprobata.

Primum, codicem Marii Mercatoris a Gregorio magno visum: inde enim omnia exscripsit, quæ loco mox citato bene multa profert. Alterum, in eodem codice cum literis Theodoreti fuisse quoque reprehensiones anathematismorum Cyrilli, & excerpta de libris, de quibus nunc agitur, quomodo sunt reipsa in manuscriptis nostris. Tertium, eundem esse omnium interpretem, Mercatorem scilicet: totidem enim verbis a Gregorio citantur. Quartum, quam opinionem de Theodoreto, nondum in Calchedonensi concilio fidem professo, Gregorius concepisset: ipsum enim aft *contra rectam fidem scripsisse, sanctæ Ecclesiæ diversa sensisse, post errorem recte sapuisse, destruxisse vnitatem deitatis & humanitatis in Christo, composuisse scripta prava, hæretica & omni impietate plena*; quibus subjungit Mercatoris Theodoretum acerbius compellantis defensionem. *Quis non videat, quanta temeritate plenum sit, Theodoreti scripta superbiendo defendere, quæ eundem ipsum constat, recta postconfitendo, damnasse?* Et postea: *Sola ejus hæretica scripta resuentes, & cum synodo adhuc Nestorianum insequimur, & cum synodo Theodoretum recta profitentem veneramur.*

Atque hæc, sive Pelagius ipse papa scripserit, sive Gregorius adhuc diaconus Pontificis nomine, maxima sane auctoritate pollent, majore saltem, quam qui contraria Mercatori meo sentiunt.

Observa, lector, Gregorium, cum de tribus capitulis in epistola scriberet, de duobus ea posuisse, quæ ex quinta synodo sumpserat: cum autem accessit ad tertium de Theodoreto, ex solo Mercatore accepisse collectanea, & licet quædam in v. synodo etiam legantur, veluti quæ pertinent ad primum anathematismum, in iis tamen, relicto textu v. synodi, Mercatoris versionem prætulisse.

EX PRÆFATIONE THEODORETI *in quinque libros adversus beatum Cyrillum, & sanctum concilium Ephesinum,*

EXCERPTUM PRIMUM.

Præfatio qua Theodoretus causam scribendi affert, & odium prodit in Cyrillum & PP. v. synodi.

PRIUSQUAM conventus apud Ephesum celebraretur, duodecim capitulis strictim aperteque restitimus, vt præscius horum fieret intellectus etiam rudiorum, & rationis expertium. Quia vero se manifestum, qui ista protulit, in concilio declaravit, & plures ex his, qui convenerant, imperiti potius, nec vlla dogmatis imbuti notitia, pia hæc arbitrati sunt; operæ pretium visum est, iterum contraniti, sermonemque distendere & succisam blasphemiam multipliciter confutare, vt ignorantibus evidentius approbemus, quemadmodum evangeliis declarentur adversa, quæ nunc ab istis maxime proferuntur.

Ejusdem ex libro ipsius operis primo

EXCERPTUM SECUNDUM.

Tractatur argumentum quod Photius scripsit fuisse primi libri.

OBSERVA, *quomodo in excerptis e libro primo tractasse scribit Photius*, contra asserentes vnius fuisse naturæ Deum Verbum, & quod ex semine David sumpsit principium, itemque adversus eos, qui divinitati passiones attribuunt.

IDCIRCO Emmanuel jampridem, & ante multa nativitatis tempora ex Virgine, appellatus est parvulus. Emmanuel autem, & ejus, qui sumpsit, & ejus, qui assumptus est, naturas insinuat: nobiscum enim Deus interpretatur; hoc est, in nostra natura Deus, in homine Deus, Deus & homo, Deus-homo factus, Deus natura hominis incircumscripte se vestiens, Deus in templo humano, Deus nobiscum, Deus propter vnitatem ejus, quem ex nobis accepit. Ergo non solum Deus, sed etiam homo est Emmanuel; ipse vero & Christus appellatus est, & JESUS nominatus, & salvator vocatus.

Suspectæ voces, licet catholicæ, propter dicentis conditionem.

DEUS-HOMO, &c.] Voces istæ admodum catholicæ suspicione non carent, propter dicentis qualitatem, & consequentia verba, *Deus propter vnitatem ejus quem ex nobis assumpsit.* Fuit enim loquendi formula Nestorianis familiaris, *propter vnitatem homo dicitur Deus*, quemadmodum propter affectum amicus fit amans; & vero suspectæ mihi sunt sententiæ illæ, *Deus in natura nostra in homine Deus & homo, Deus natura hominis se vestiens, Deus in templo humano, Deus nobiscum* quæ puram inhabitationem, & indutionem significant atque adeo Nestorianam ἔνωσιν σχετικὴν. Quare Mercator non temere, ad probandum duos a Theodoreto filios asseri, hæc adduxit.

ITEM EX EODEM LIBRO PRIMO.

Calumniatur Cyrillo, quasi naturarum confusionem doceret, cum Apollinaristis quibusdam.

SI permixtio aut confusio fieret, atque vna ex vtraque substantia redderetur, neque Deus esset Deus, nec templum existeret templum; sed & Deus templum, & templum natura Deus esset, id enim operatur admixtio; & si hoc ita est, non convenienter Dominus ait: *Solvite templum hoc, & in triduo suscitabo illud.* Oportebat enim vt diceret: Solvite me, & in tribus diebus resurgam; siquidem duæ naturæ vnam permixtionis temperamento fecissent. *Ioan. 2. v. 19.*

CONTRA Cyrilli dictum, *quod vna sit natura Verbi incarnati*, id vero videbatur nonnullis, quasi rectæ fidei symbolum, vt videre est apud Cyrillum, in epistolis post pacem Ecclesiarum scriptis ad amicos querentes, quod videretur recessisse ab ἑνώσει, cum duas post vnionem naturas in Christo Orientalibus concessisset, qui ex eo prius ipsum arguebant, adhærere Apollinaristis, confusionem naturarum vnitione factam delirantibus. Apollinaristis, inquam, non item Apollinari ipsi: tradit enim Theodoretus. Polemium quemdam (Polemionem alii nominant) primum fuisse confusionis auctorem. *Polemius quidam*, ait, *ex ejus* (Apollinaris) *scriptis ansam nactus, & substantiarum confusionem factam dixit, & commixtionem divinitatis & corporis. Inde Polemianorum hæresis nata est.* *lib. 4. hær. fabul. cap. 9.*

Item ejusdem de libro secundo

EXCERPTUM QUARTUM.

ANIMADVERTE, *lector, & in omnibus, quæ ex secundo libro excerpta sunt, recognosce characterem secundi libri descripti a Photio, in quo ait, a Theodoreto cum adversariis ex sacra scriptura validius manum conseri.*

SED & Gabriel evangelizans Virgini, sicut Lucas beatus exponit: *Ecce*, inquit, *in utero concipies, & paries filium, & vocabis nomen ejus* JESUM; *hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, & dabit illi Deus sedem David patris sui, & regnabit hic super domum Iacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Considerate, quod hic etiam cuncta dicantur humanitus. *Erit*, inquit, *magnus*, non dixit, *est: & filius altissimi vocabitur*, non dixit, *vocatur*, aut *est*: non dixit, *habet sedem David Patris sui*, sed *dabit ei: & regnabit*, non dixit, *regnat*. Super quos? *Super domum Iacob*, non dixit, super angelos & archangelos. Et iterum, *sanctum vocabitur Filius Dei*, non dixit, *vocatur*.

Luc. 1. v. 31.

Ibid. v. 33.

Hoc fragmentum in epist. Pelagii 1. exscribitur.

TOTUM hoc excerptum edemus propediem auctius, Græce & Latine, in auctario Theodoreti; ipsum vero magna ex parte exscripsit Gregorius magnus, & in epistolam in præfatione laudatam transtulit. Nam post allatas Angeli ad Virginem voces, sic habet: *Considerate hic etiam, quia cuncta humanitus dicuntur.* Erit, *inquit*, magnus, *non dixit*, est. Et filius altissimi vocabitur, *non dixit*, vocabitur. Et dabit ei Dominus sedem David Patris sui, *non dixit*, habet, *sed* dabit ei Dominus. Et regnabit, *non dixit*, regnat. *Et super quos?* Super domum Jacob, *non dixit*, super Angelos & Archangelos.

QUID ad hæc dicitis, qui veritati proprias passiones proponentes, propter humana certamina, Deo prælium passi estis inferre? Cui ista conveniunt? Deo, & qui semper est, & regi, & sancto, & Filio Dei? An autem templo, quod ex semine David sumptum, & propter vnitatem Dei Verbi hæc ipsa promeruit?

MAGNA hominis audacia simul & impietas! audacia quidem, accusantis œcumenicam synodum proditæ, propter perversitatem, veritatis; impietas vero, aperte Filium Dei a filio Virginis, naturalem ab adoptivo dividentis, alterumque alteri sola venerationis gloriæque vnitate copulantis, &c.

ITEMQUE IBI POST PAULULUM.

NON itaque Dei Verbum post nativitatem Virginis magnum futurum esse prædixit; sed templum, quod ex Virgine sanctum, assumptum, vnitum, & connuncupatum etiam ipsum filius; non vt duos filios adoremus, sed vt in templo visibili Deum invisibilem contuentes, vnam illi venerationis gloriam deferamus.

EJUSDEM IN EODEM LIBRO SECUNDO.

CUM inveneris: *Dominus autem plenus Spiritu sancto regressus a Iordane.* Et iterum: *Egressus est* JESUS *in virtute Spiritus in Galilæam.* Non Dei Verbum cooperatione vel auxilio eguisse Spiritus arbitreris; sed visibile templum, quod variis Spiritus sancti donationibus fruebatur.

Luc. 4. v. 1.

Ibid. v. 14.

HÆC cum titulo ipso exscripsit Gregorius: *In eodem libro secundo ait:* JESUS autem plenus Spiritu sancto regressus a Jordane. *Et iterum:* Egressus est JESUS in virtute Spiritus in Galilæam. *Non Dei Verbum cooperatione vel auxilio eguisse Spiritus arbitreris; sed visibile templum variis Spiritus sancti donationibus fruebatur.* Exscripsit vero, ad id ipsum probandum, ad quod & Mercator, a Theodoreto nempe duas in Christo personas astrui.

Et istud fragmentum ibidem exscribitur.

ITEMQUE IBIDEM POST ALIQUANTA.

UT autem duarum naturarum divisionem manifeste pervideas, ad doctrinam ipsius Domini veniamus. *Accesserunt ad eum Iudæi dicentes: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Respondit* JESUS: *Solvite templum hoc*, demonstrativa voce eos ad visibile pertrahens; *& in tribus diebus suscitabo illud*, deitatis potentiam audientibus manifestans.

Ioan. 2. v. 18.

Ibid. v. 19.

EX EODEM LIBRO.

HUNC *Deus auctorem & salvatorem exaltavit.* Quis igitur exaltatus? Non excelsus, sed ea natura, quam deitas exaltavit, quam Judæi interemerunt suspendentes in ligno: hæc enim exaltata est, conjunctione ejus, qui sumpsit eam, & habitavit in ea.

Act. 5. v. 31.

EX EODEM LIBRO.

MANIFESTUM est, inquit, quis die tertia resurrexit, & quis hoc resuscitavit, secundum Salvatoris promissionem dicentis: *Solvite templum hoc, & in triduo reædificabo illud.* Quod tertia die resurrexit, hoc suspenderunt in ligno Judæi: *Hoc unxit Deus Spiritu sancto & virtute.* Non enim

Ioan. 2. v. 19.

Act. 10. v. 38.

Deus Verbum vnctione aut operatione sancti Spiritus eguit; sed templum, quod ex semine David assumens sibimet copulavit: & hoc evidenter ostendit Apostolus commemorans vnctionem, quæ a Deo facta est; & Spiritum sanctum, a quo vnctus est, & virtutem, qua fruebatur; & quemadmodum sanitatem operatus est: *Quoniam*, inquit, *Deus erat in illo.*

Marci 6. v. 14.

Ex eodem libro.

Paulominus *ab angelis minoratum videmus* Jesum *propter passionem mortis, gloria & honore coronatum, vt sine Deo pro omnibus gustaret mortem.* Dividit a passione, *vt sine Deo*, inquit, *pro omnibus gustaret mortem.* Hunc etenim & paulominus ab angelis asserit minoratum; Verbum autem Deus non minor angelis, sed creator est angelorum, & virtutum, & dominationum, & omnis invisibilis & visibilis creaturæ.

Heb. 2. v. 9.

Sine Deo, &c.] Longe aliter in editione, sive Latina vulgata, sive Greca: *Vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem*, ὅπως χάριτι Θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. Legerunt tamen Græci quidam, ὅπως χωρὶς τοῦ Θεοῦ, &c. Adjuvat lectio, quam sequitur Theodoretus, hæresim dicentium, hominem a Deo depositum fuisse tempore passionis, quam hæresim alterius peperit vitiosa versio loci, Coloss. 2. v. 15. Ubi enim legitur: *Delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & exspolians principatus & potestates: traduxit confidenter, palam triumphans illas in semetipso*; legebant veteres quidam, *exuens se carnem.* Ita Hilarius libro *de Trinitate*, Ambrosius in tractatu *de symbolo* cap. 13. Augustinus cum libro *de agone christiano* cap. 2. tum alicubi passim. Illa porro hæresis, quæ visa est Capreolo Nestorianæ pars, cum in Hispania serpere cœpisset, coegit Vitalem & Constantium laicos Hispanos consulere Capreolum Carthaginensem Episcopum, qua ratione impugnanda foret. Consulentium epistolam & Capreoli responsionem edidit Pater Sirmondus, ann. MDCXXX. Utramque retulerunt in generalium conciliorum collectionem, sive qui regiam, sive qui majorem accuarunt. Verba consulentium ista sunt in vulgatis libris: *Sed & hominem purum dicunt pependisse in cruce, comprehensum. Aiunt, recessit Deus ab eo. Quibus parvitas nostra sic dicit, nunquam Deus recessit ab homine assumpto, nisi quando dixit de cruce:* Heli Heli lammasabactani, Deus Deus meus, quare me dereliquisti? Ex quibus tria conficio. Primum, opinatos fuisse hos Hispanos, Verbum ab homine recessisse, imminente morte. Alterum vitiosam esse vulgarem lectionem, quod satis ostendit discoharens oratio, *comprehensum. Aiunt, recessit Deus ab eo.* Postremum, qua ratione vitium emendari debeat. Arguunt enim Vitalis & Constantius errorem suo pejorem, eorum scilicet, qui non solum in cruce, sed toto passionis tempore, atque ita ab ipsa comprehensione, depositum a Verbo hominem dicerent. Quare ita legendum puto: *Sed & hominem purum dicunt pependisse in cruce; post comprehensum enim aiunt, recessit Deus ab eo*, &c. id est, post comprehensionem.

Porro autem Vitalis & Constantius eo venialius errabant, quod magno forte exemplo decepti erant, Ambrosii scilicet, cujus hæc sunt verba: *Hæc beata anima, quæ in cruce ad divinitatem clamavit dicens:* Deus Deus meus, quare me dereliquisti? *clamavit homo divinitatis separatione moriturus. Nam cum divinitas mortis libera sit, vtique mors esse non poterat, nisi vita discederet, quia vita divinitas est, quæ nunquam patitur vel mortem, vel corruptionem: immortalis enim semper & incorruptibilis est. Deus autem, qui Verbum & Spiritus est, qui vbi vult spirat, carnem humanam animamque susceptam non deseruit invitus, sed quia voluit, vbi voluit, quomodo voluit, & quando voluit, relinquens posuit eam, & iterum assumpsit eam. Non ergo cujuspiam jure ac potestate exutus est carnem, sed ipse se exuit. Nam qui potuit non mori, si noluisset, proculdubio quia voluit, mortuus est. Quod ita esse comprobans Apostolus ait:* Spolians se carne, principatus & potestates exspoliavit, triumphans illos semetipso, *per mortem scilicet hominis suscepti.*

Ex eodem libro.

Unum his omnibus adjiciens testimonium, sermoni terminum dabo: Jesus Christus *heri & hodie, ipse & in sæcula.* Quomodo igitur (hoc, sapientissimi, debemus advertere?) Quomodo ipse idem heri & hodie & in sæcula, & temporalis & æternus, & in tempore & super tempora? Nam si æternus est, temporalis non est; & si in tempore est, super tempus non est.

Illud ipsum Gregorius totidem verbis in præfatam epistolam transtulit, indeque erroris Nestoriani Theodoretum convinci posse credidit.

Audite surdi, & cæci respicite. Et quis est cæcus & surdus, nisi qui mente captus est, nec vult intendere veritati, oculos suos claudens radiis, & se luminibus privans? Magistrum ergo veritatis audite jure præcipientem, voces evangelicas apostolicasque dividere, & deitati quidem sublimes ascribere, humiles autem humanitati deputare. Tandemque definite huic piæ divisioni resistere; nec metu anathematis pavorem simplicioribus inferatis. Nos enim tanquam purgamenta, quæ a vobis formidolosa proferuntur, attendimus, sanctorumque Patrum magisteria custodimus.

Intendit animum in quartum Cyrilli anathematismum qui hujusmodi est: *Si quis personis duabus sive substantiis (κατ' ἐπίνοιαν) dispertiat voces, quæ sunt in evangelicis, vel apostolicis scripturis, quæque vel de Christo a sanctis dicuntur,*

vel ab ipso de seipso; & has quidem, vt homini, qui præter Verbum seorsus intelligatur; has vero vt divinas, soli Deo Verbo: anathema sit. Consule reprehensionem Theodoreti ad istum anathematismum, & cum istis confert, istamque ex cognatione vtriusque intelliges, quantum fuerit Theodoreti in omnes anathematismos, sed in istum maxime, odium. Unde non immerito Mercator sequentia paulo commotius scripsit.

His verbis profanus iste, tam in Nestorium, quam in similes recte latam sub anathematis interpositione sententiam, vt æstimat, attenuare contendit, ne sectatores & complices metu præsentis & futuræ pœnæ, dogmata pravitatis abjiciant, & ad vnitatis tramitem venire nitantur.

Verba Marii Mercatoris.

Denique vt nequitia cordis ejus evidenter appareat, in vltima parte quarti libri Theodorum Mopsuestenæ civitatis Episcopum, quem omnes fere catholici hæreticum esse cognoscunt, suis præconiis ita concelebrat.

Ex vltima parte libri quarti Theodoreti

Excerptum quartum.

Idcirco, inquit, magnum Theodotum, propugnatorem pietatis, & evangelicorum defensorem præconiorum, in medium non deduxi, quia & ipse, propter nescio quæ, nobiscum impugnatur a vobis; & post sudores quamplurimos, & labores conquisitos; post tot certamina, & studia numerosa, non externorum, sed suorum sociorumque fidei calumniis appetitur: oportebat enim, eum cum Paulo post gentilium, & latronum, etiam falsorum fratrum, ejus denique generis enumerare pericula. Hujus rei gratia tantum virum sponte præterire voluimus.

2. Cor. II. v. 26.

Epist. 16. Ad hunc librum videri potest spectare Theodoretus, cum Irenæo Episcopo arguenti, quod Diodorum & Theodorum prætermisisset in Eranista, respondet: *Quo cultu viros tantos prosequar, testis est liber, quem de illis composui, in quo conflatam in illos accusationem diluimus, nec accusatorum potentiam, nec structas contra nos insidias reformidantes.* Liber enim Pentalogii ab Apologetico pro Diodoro & Theodoro non differt; id manifeste demonstratur ex consequentibus Mercatoris verbis.

Eranistæ dialogo 1. idipsum habet. *Proferrem etiam tibi fortissimorum veritatis propugnatorum Diodori & Theodori enarrationes, nisi viderem vos infenso in hos animo esse, Apollinaristæque in eos odio & malevolentiæ successisse. Vidisses enim hos etiam cæteris consonantia scripsisse, & ex divino fonte fluenta hausisse, rivosque & ipsos quoque spiritus extitisse: sed hos quidem prætermittam, quia implacabile bellum adversus eos suscepistis.*

Item in quinto libro, qui est totius ejus operis extremus,

Excerptum quintum.

Verba Marii Mercatoris.

Idem hanc calumniam sanctæ synodo, quæ Nestorium jure perculit, execrandus iste struere nititur, vt audeat dicere, beatos Patres, qui apud Ephesum convenerunt, non recti dogmatis intentione, sed timore potius, illam protulisse sententiam, quatenus Apollinaris olim sepulta perfidia per eos renovata esse videatur; hanc autem contumeliam in sanctos Dei pontifices his perfidus verbis exaggerat.

Ex libro quinto Theodoreti pro Theodoro.

Tantum valuit invidia, cui vos mancipastis, vt quæ olim per vnum aut duos, & hos latentes, Apollinaris loquebatur; hæc nunc per multos Ecclesiæ præsules congregationibus Ecclesiarum, sacris exhibeat, & tales herbæ per pastores gregibus offerantur, luporumque morsus, rectorum ministerio, rationalibus ovibus infligantur; & qui in duabus, aut in tribus civitatibus extra murorum septa, paucos alloquebatur, quos etiam variis canticis seducebat, nunc iste per vos in mediis tripudiat vrbibus: ejus enim prædicatis errores, & vocum novitatibus decoramini, reparantes ejus blasphemiam, quæ jam fuerat consumpta temporibus.

Eadem nunc effundit in sanctos Dei pontifices, quæ ante scripserat in Cyrillum, cum Joanni Antiocheno mitteret suas anathematismorum reprehensiones. *Valde delui*, inquit, *cum anathematismos legissem, quos direxisti, nobis præ-*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cipiens, vt eos scripto destrueremus, & hæreticum eorum sensum nudum omnibus intimaremus. Dolui autem, quod vir pascendi sortitus officium, & cui grex tantus creditus est, & oves infirmas curare præceptus, non solum languet ipse, & quidem vehementer, sed nititur etiam oves agritudine implere, & feris bestiis sævius, ea quæ sunt pascenda, discerpit. Illæ namque ea, quæ sunt dispersa, & a grege divisa rapientes dilacerant. Hic autem in medio gregis existens, & servator reputatus & custos, latentem errorem in eos, qui illi parent, introducit. Quod enim aperte oppugnat, id observare facile est: quod vero sub specie amicitiæ insidias parat, invenit eum, contra quem pugnat, incautum, eique facile lasionem infert. Hoc me multo magis contristat, quod sub pietatis nomine atque figura, & in pastoris dignitate, in hæreticas & blasphemas voces erumpit, & dudum extinctam Apollinarii inanem simul & impiam doctrinam renovat, &c.

Verba Marii Mercatoris.

Qualem vnitatem deitatis & humanitatis idem Theodoretus fateretur, per quæ scripsit, necessario declaratur his verbis.

Ex eodem libro

Excerptum sextum.

Matth. 19 v. 6. Quod, inquit, Dominus de viro & vxore ait, vt *jam non sint duo, sed vna caro*, naturis procul dubio constantibus, sed discretionem habentibus; & sicut ibi nihil obest duorum numerus, quominus vna caro dicatur, certum est enim qualiter vna dicatur; ita & hic personæ vnitas nihil obest differentiæ naturarum. Denique cum naturas discernimus, Dei Verbi naturam integram dicimus, & personam sine dubitatione perfectam: nec enim sine persona fas est asseverare substantiam; perfectam quoque naturam humanam cum sua persona similiter confitemur. Cum vero ad conjunctionem respicimus, tunc demum vnam personam merito nuncupamus.

Dolosa Nestorianorum subtilitas in voce *personæ*.

In his continetur dolosa Nestorianorum subtilitas, qui nomine personæ abutentes, confessi sunt quidem vnam post vnitionem naturarum in Christo personam; sed qualis viri est ac vxoris post conjugium, ἑνώσεως nimirum, non φύσεως, vel, vt aiunt, non vna physice & substantialiter, sed vna moraliter, & jure tenus.

An ista sint vere Theodoreti.

Crediderit forte quispiam, aut hic Theodoretum ex Theodoro profecisse, cujus aliquando sententias integras exscribit; aut Marium Mercatorem nominum affinitate deceptum esse; aut alio vitio contigisse, sive exscribentium quæ Marii sunt, sive excerpentium, quæ Theodori in v. synodo referuntur, vt in aliis peccatum est non semel. Nam in præfata synodo collatione IV. & apud Leontium, hæc ipsa tribuuntur Theodoro, velut excerpta ex libro octavo de Incarnatione. In eam ego sententiam venirem, nisi me retineret Gregorius magnus, τὸν τοῦτο τῷ istam Theodoreto tribuens, & in ea quidem epistola, quam scripsit nomine summi pontificis ad Theodoreti studiosos, qui calumniam Theodoreto inustam queri possent, si modo ipsi spurium aliquid supponeretur. Quare opinor Theodoretum ex Theodoro sumpsisse ex parte, quæ Mercator exhibet, non tamen ita, quin immutaverit quædam vnde possit discrimen agnosci: quod vt constet, & sua simul Mercatori [illegible] exhibere, sive quæ apud Leontium, sive quæ in v. synodo, & epistola Pelagii II. a Gregorio magno conscripta, reperiuntur.

Lib. 3. adverf. Eutychianos & Neftorianos.

Apud Leontium igitur. *Ex omni parte manifestum est, supervacaneam esse & indecoram atque discrepantem confusionem, cum vnaquæque natura in se indissolubiliter maneat. Rursus manifestum est, aptam & congruentem esse vnionem: per hanc enim naturæ copulatæ vnam personam secundum vnionem constituerunt. Quare quod Dominus in viro & vxore ait, quamobrem non jam sunt duo, sed vna caro; dicere nos consentanee possumus secundum rationem vnionis: Non sunt jam duæ personæ, sed vna, scilicet naturis discretis. Vt enim illic, in viro scilicet & vxore, non ladit numerum duorum, quod vna caro dicatur, manifestum est enim quatenus vna dicuntur caro; sic hic non ladit differentiam naturarum vnio personæ. Cum enim naturas discernimus, perfectam naturam Dei Verbi dicimus, & perfectam personam: neque enim licet dicere hypostasim sine persona. Perfectam vero etiam naturam hominis, & personam similiter: cum tamen ad copulationem respicimus, vnam personam tunc dicimus.*

In v. synodo. *Manifestum autem est, quod vnitas convenit: per eam enim collectæ naturæ vnam personam secundum vnitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quod jam non sunt duo, sed vna caro, dicamus & nos rationabiliter, secundum vnitatis rationem, quoniam non sunt duæ personæ, sed vna scilicet naturis discretis. Sicut enim ibi non nocet numero duorum vnam dici carnem, certum est enim, secundum quod vna dicitur; ita & hic non nocet naturarum differentiæ personæ vnitas. Quando etenim naturas discernimus, perfectam naturam Dei Verbi dicimus & perfectam personam: nec enim sine persona est, subsistentiam dicere perfectam; perfectam autem & hominis naturam, & personam similiter. Quando autem ad conjunctionem respicimus, vnam personam tunc dicimus.* *Collat. 5. num. 29.*

In epistola Pelagii II. ad Eliam Aquilegiensem, &c. *Naturas discernimus Dei Verbi, naturam integram dicimus, & personam sine dubitatione perfectam: nec enim sine persona fas est asseverare substantiam; perfectam quoque humanam naturam cum sua persona similiter confitemur. Cum vero ad conjunctionem respicimus, tunc demum vnam personam merito nuncupamus.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Item ex ejuſdem libri capitulo decimo quinto

EXCERPTUM SEPTIMUM.

HÆc, inquit, Apollinaris arguunt vanitatem, qui pro ratione, vel mente Deum Verbum in aſſumpta carne aſſerit habitaſſe. Nam ſi non habuit humanam mentem aſſumpta natura, Deus quidem erit, qui contra diabolum certavit. Deus etiam qui victoriam operatus eſt; Deo autem operante victoriam, ego quidem de hac victoria nihil vtilitatis accepi, velut qui nihil huic inferre potuerim; ſed & lætitia, quæ ex hac re contigit, privor, ſuper triumphis alienis exultans. Tripudiat autem diabolus & extollitur, & ſuperbit atque gloriatur, quaſi cum Deo luctatus ſit: magnum eſt enim illi etiam a Deo ſuperari.

ITEM EX EJUSDEM LIBRI CAPITULO DECIMO SEXTO.

HAc etiam vſus defenſione convenienter diabolus Deo dicere poterat: Ego, Domine creator vniverſorum, non contra te certamen aſſumpſi; ſcio namque dignitatem tuam, intelligo poteſtatem, cognoſco dominationem, fateor ſervitutem, quamvis refuga eſſe cognoſcar: victoriam vero cedo & angelis, & omni cæleſti multitudini, ex quibus aliquando & ego infelix extiteram; contra hunc autem ſuſcepi certamen, quem de limo formaſti, & ad imaginem tuam feciſti, & ratione honoraſti, & paradiſi civem conſtituiſti, & terræ mariſque dominum demonſtraſti. Hunc ſeductione, non neceſſitate decepi; hunc vſque in hodiernum diem ſuperare, dejicere, ac morti tradere non ceſſo; perſevero hunc ad ſtadium perducens, & mecum luctari præcipiens: ipſe ſpectator aſſiſte; etiam arte, quam athletæ inſinuunt, oſtende luctari, demonſtra & inſtituta certaminis, vnge vt voles; tantum ne huic auxilium præbeas: non enim ſic audax ego & mente privatus, vt adverſum te factorem certare pertentem. Hæc ad ſalvatorem Chriſtum juſte diabolus diceret, ſi non eſſet homo, ſed Deus, qui pro homine decertaret.

Ex hoc loco, qui in codice Græco regiæ Bibliothecæ dicitur ſumptus ex opere περὶ ἐναθρωπήσεως, pervulgata opinio convellitur, qua viri eruditionis fama celebres, cum decepti eſſent a corruptis Gennadii codicibus, crediderunt opus, quod de incarnatione Domini a Theodoreto compoſitum Gennadius ſcripſit, non fuiſſe diverſum a libris quatuor Eraniſtæ adverſus Eutychem & Dioſcorum elaboratis. Iſtud enim excerptum, imo totam tentationis dominicæ hiſtoriam, cujus particula eſt, fruſtra quæras in libris Eraniſtæ.

DE CAPITULO VIGESIMO NONO.

DEI Filius homini inſeparabiliter adjunctus, eum diſciplinam ſummæ virtutis edocuit, & a peccatorum jaculis illæſum cuſtodivit, & integrum & ſuperiorem diabolica fraude monſtravit, mortemque ad breve tempus guſtare permittens, protinus ab ejus tyrannide liberavit, & participatum ei propriæ vitæ contribuit, ad cælos evexit, & ad dexteram ſedere magnitudinis fecit, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen; dignitatem ſuam eidem conferens, & appellationem naturæ ejus aſſumens.

De epiſtolis Theodoreti.

HACTENUS de libro περὶ ἐναθρωπήσεως, ſeu Pentalogio, nunc de epiſtolis, & de ea primum quam Theodoretus Neſtorio ſcripſit, cuique Mercator a ſe in Latinum ſermonem converſæ præfationem hanc præpoſuit.

VERBA MARII MERCATORIS.

NESTORIO in exilio pro ſua perfidia conſtituto, ſcripſit epiſtolam Theodoretus, qua patefacit, non honoris amore, ſed ipſa veritate compulſus, probaſſe ſe dogma beati Cyrilli, quem vocat Ægyptium; in damnationem vero ejuſdem Neſtorii nullo modo præbere conſenſum.

EPISTOLA THEODORETI AD NESTORIUM.

Domino meo vere Dei amantiſſimo & venerando ſancto Patri Neſtorio Epiſcopo, Theodoretus in Domino ſalutem.

QUOD vrbana me converſatio, & obſequium gloriaque non ſuperet, nec excelſis

celsis indigeam sedibus, arbitror tuam cognoscere sanctitatem. Nam etsi nihil aliud, saltem solitudo civitatis, cujus dispensationem videor esse sortitus, hanc me philosophiam sufficienter edocuit, quam constat ad solitudinis cumulum, etiam turbas habere causarum, quæ retardare plurimos valeant, etiam qui rebus talibus nimis exultant.

Nullus igitur tuæ persuadeat sanctitati, quod ego præsul esse desiderans, clausis oculis, velut recta dogmata, Ægyptia scripta susceperim: nam per ipsam fateor veritatem, sæpius ea revolvens, & diligenter examinans, ab hæretica pravitate libera deprehendi, & aliquam illis imponere maculam formidavi; non tamen velut is approbetur, qui toti mundo causa perturbationis extiterit; & spero me pro hac re nullis delictis in die judicii subjacere, quia judex justus explorat propositum singulorum.

His autem, quæ contra tuam venerationem injuste atque inique patrata sunt, nec si mihi vtramque manum quis abscinderet, potero præbere consensum, divina procul dubio mihi cooperante gratia, & infirmitatem animæ sublevante.

Hoc autem etiam his, qui hæc exigunt, certum literis feci, & vestræ sanctitati, quid eis a me rescriptum sit, exempla transmisi, quatenus agnoscat, quod nullum tempus nos per divinam gratiam commutabit, nec polypodas, nec chameleontas ostendet, quod illi quidem petras, hi vero folia, juxta colores proprios imitentur. Omnem quæ cum tua veneratione est, in Domino fraternitatem, ego, & qui mecum sunt, plurimum salutamus.

Quo tempore scripta epistola. *Collat. 6.*

EPISTOLA THEODORETI, &c.] Epistola hæc refertur in v. synodo, sed alio interprete; data vero ibidem dicitur, *post vnitatem inter Orientales & sanctissimum Cyrillum factam.* Quo tempore nimirum, vt ex consequenti epistola constat, exigebat Joannes Antiochenus episcopus, vt qui sibi suberant, conditiones pacis acciperent, Nestoriique dogmata damnarent, atque ejus depositioni, & Maximiani ordinationi consensum scripto darent.

Non est supposititia.

Neque porro causæ quidquam est, cur supposita videatur, quia Leontius tradit circumferri literas mutuas Theodoreti & Nestorii suppositas ab hæreticis: nam id si dictum de his ipsis intelligat, Mercatoris testimonio arguendus est, qui cum memoriæ mandaverit res sui temporis, auctoritate præstat Leontio, post quinquaginta saltem annos scribenti.

Quid exilii nomine significetur.

NESTORIO IN EXILIO PRO SUA PERFIDIA CONSTITUTO.] Exilii nomine intelligit secessum in monasterium sancti Eupreppii, de quo egimus in præfatione historica: neque enim significari potest deportatio in Oasim, quæ post quatuor annos, a concilio Ephesino soluto, contigit: cum hæc epistola data sit, vel cum ageretur de conciliandis Ecclesiis Alexandrina & Antiochena dissidentibus, vel paulo post pacem initam, anno scilicet 432. sub finem, aut primo statim initio sequentis.

Calumnia catholicis facta ab hominibus Nestorio faventibus. *Part. 1. conc. Ephes. inter ep. schismatic.*

HONORIS AMORE, &c.] Catholicis objiciebant homines Nestorianæ partis, quod magnarum sedium promissione ad se pellicerent Episcopos minorum civitatum.

Sed quæsierit forte quispiam, qua specie veri potuerit illud objici vitis disciplinæ ecclesiasticæ dissolutæ minime reis: siquidem ea ætate nefas esset, Episcopum commutare sedem; eamque ob causam Proclus diu rejectus sit ab vrbis regiæ episcopatu, quoniam Cyzicenæ Ecclesiæ præfectus erat a Sisinnio; illud vero dubium non satis solverit, qui cum subtilibus nonnullis, transire nefas dixerit, fas transferri, quasi canones id ambire vetarent, sinerent accipere oblatum. Nam causa Gregorii Nazianzeni solutioni pugnat, cum raptus sit ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ regimen, & inde tamen coactus recedere, propter objectum electionis vitium: cumque in causa Procli non prius desitum sit repulsæ, quam Celestinus summus pontifex super ea re dederit responsum, vt auctor est Socrates. *Lib. 7. c.*

Odium Theodoreti in sanctum Cyrillum.

ÆGYPTIUM.] Theodoretus postquam iracundius agere cœpit in causa Nestorii adversus Cyrillum, hunc isto nomine appellat in omnibus præsertim, sive libellis, sive epistolis, quæ ipsius nomine inscribuntur, partim 2. parte concilii Ephesini, partim in v. synodo. Unde facile dignoscas, quo auctore singula, de quibus dubium oriri posset, vere scripta sint.

QUID A ME RESCRIPTUM SIT, &c.] Theodoretus non interfuit concilio, quod apud Acacium Berææ Joannes Antiochenus habuit, de pace cum Alexandrinis componenda; sed primum per literas interrogatus est, quid de conditionibus pacis, ac professione Cyrilli sentiret; tum conventus, vt pactis conditionibus subscriberet. Ipse vero & rejecit conditiones velut iniquas, & professionem Cyrilli accepit tanquam palinodiam pristinæ sententiæ; & amore Nestorii, atque impatientia Cyrillianæ victoriæ subscribere noluit. Quæ omnia prolixe ostendimus in dissertatione de vita Theodoreti præfigenda operum auctario.

VERBA MARII MERCATORIS.

ALIAM in favorem Nestorianorum Constantinopolim destinavit, in qua dicit, quod duas quidem naturas, & cætera pietatis dogmata confiteretur, vt Ægyptii; de iniquitate vero, quæ in Nestorium commissa est, nulla sit correptio subsecuta.

THEODORETI AD ANDREAM MONACHUM CONSTANTINOPOLITANUM.

ET POST ALIA. *Fidelis autem Deus, qui non patietur, neque nos, neque vos tentari, supra id quod possumus; sed faciet cum tentatione etiam exitum,* vt tolerare possimus, & mendacium quidem redarguet: quamvis & nunc assertio probetur mendacii confutata, & veritatis ostensa potentia. *1. Cor. 13. v. 10.*

Ecce enim, qui salvatoris Christi natu-

ras impia ratiocinatione confuderant, & vnam naturam ausi fuerant prædicare, ac deitati passiones adjungere : propterea etiam sanctissimo & venerando summi Dei pontifici Nestorio insultarant, velut
Psal. 31. v. 9. quodam chamo & fræno, secundum Prophetam, maxillis omnino confractis, & a pravis ad recta perductis, veritatem iterum addidicerunt, *vtentes ejus assertione, qui pro veritate bella sustinuit.* Pro vna namque natura duas impiæsentiarum confitentur, (anathematizantes eos, qui permixtionem, aut confusionem prædicant) & deitatem Christi impassibilem venerantur, & carnis esse edisserunt passiones, & evangelicas dividunt voces, & deitati quidem sublimes, & Deo dignas ascribunt, humiles autem assignant humanitati: talia namque nunc ab Ægypto scripta delata sunt.

Ad quem data epistola.

CONSTANTINOPOLIM EPISTOLAM DESTINAVIT, &c.] Non erit, credo, vanissimus conjector, qui putaverit hancce epistolam scriptam esse ad Andream monachum Constantinopolitanum Nestorio faventem, ad quem est ea quoque, quam CXLIII. fecit in editione sua Sirmondus: neque enim dissimile est vtriusque argumentum, quanquam Theodoretus mentem in Mariana manifestius declarat, in Sirmondiana artificiosa brevitate dissimulat.

Epist. 143. Sic enim habet: *Scribes autem non alterius opinionis homini, sed in Apostolorum disciplina erudito, & trinitatis, non quaternitatis assertori. Revera enim peræque impios censui eos, qui duas Vnigenii naturas in vnam cogere audent, & qui Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *Filium Dei vivi, hominem factum Deum Verbum in duos filios dividere conantur, si qui sunt tandem, ego enim non puto. Sed hanc semper calumniam Ecclesiæ, qui Arii sunt & Eunomii, quique Apollinaris partes sectantur, impudenter assinxerunt. At vero facile est diligentibus pervidere, celeberrimos Patres nostros, lumina Ecclesiarum, hanc ipsam a veritatis hostibus criminationem passos esse, quam nos hoc tempore ab optimis novæ hæresis defensoribus sustinemus. Quorum impietatem sapientissimus dominus patefecit, non permittens diuturna patientia nefariam hæresim corroborari. Ratum igitur habeas, domine, te ad fidei consortes scribere, quod tibi facile est ex multis lucubrationibus nostris cognoscere. Literas redde: erunt enim hæ rursus, si Deo placet, ad caritatem incitamenta.*

De tempore, quo dedit Theodoretus epistolam 143.

Circa duas istas, quas contulimus, epistolas, observa primum, eam, quæ in collectione Sirmondi est, non alieno, quod quibusdam visum est, loco poni: pertinet enim ad posteriora tempora, quibus Theodoretus hæresis accusatus est, imo & damnatus a Dioscoro in latrocinali concilio Ephesino; non item ad priora ista, quibus Nestorii turbæ nondum quievissent, quod docent ista verba: *Facile est pervidere Patres nostros, lumina Ecclesiarum, hanc ipsam a veritatis hostibus criminationem passos, quam nos hoc tempore ab optimis novæ hæresis defensoribus sustinemus.* Observa deinde, ex altera epistola, quam Mercator desloravit, quomodo Theodoretus palinodiam a Cyrillo recantatam non crediderit modo, sed etiam jactabundus hanc sibi victoriam gratulatus sit, propter reprehensos anathematismos, coactumque, vt aiebat, auctorem in sententiam Nestorii venire.

Jactantia Theodoreti.

ECCE ENIM, QUI, &c.] Hinc colligitur, datam esse epistolam, post missam a Cyrillo professionem fidei ad Joannem Antiochenum, id est, ann. 432. sub finem. Cyrillus porro, vel geminam misit, vnam ante exhibitam a Paulo Emeseno Joannis fidem; alteram in epistola, Joanni postmodum datam; vel eamdem aliis, sive temporibus, sive verbis scripsit. Quanquam primum e duobus credibilius est: vnde Cyrillum quidam imprudentiæ accusare ausi sunt, quod prior professionem fidei miserit, quasi id sit rei hominis, satisfactionem prius exhibere, quam accipere; atque hinc nata est insultantis Theodoreti vana calumnia, quæ consequentibus verbis continetur.

Quo tempore scripta sit epistola hæc.

VELUT QUODAM CHAMO ET FRÆNO.] Confer hunc locum cum altero simili in epistola, quæ in quinta synodo perperam dicitur ad Joannem data, cum sit ad Domnum Joannis successorem. Ex collatione intelliges, non magnam fuisse Binio aliisque causam, cur hanc ipsam ad Domnum epistolam rejicerent veluti supposititiam. Id aperte ostendimus in censura operum Theodoreti auctario præposita, adversus nonnullos etiam veteres.

Notatur Binius abjudicans Theodoreto epistolam de morte sancti Cyrilli.

VERBA MARII MERCATORIS.

ALIAM quoque scripsit ad Andream Samosatenum episcopum, lectis sancti Cyrilli pontificis Alexandrini literis a Berœa directis.

THEODORETI AD ANDREAM SAMOSATENUM EPISCOPUM.

MAGNIFICUS vir Aristolaus ab Ægypto magistrianum cum literis Cyrilli destinavit, quibus anathematizat Arium, Eunomium, Apollinarem, eosque, qui deitatem Christi passibilem dicunt, & qui confusionem atque permixtionem duarum asserunt naturarum; & super hoc quidem gavisi sumus, quamvis propositionem nostram ille diffugeret.

Exigit autem subscriptionem factæ dudum damnationis, & vt anathematizetur sancti episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra sanctitas, quod siquis indiscrete doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur.

Oportet ergo, si omnino compellimur, eos anathematizare, qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos filios vnum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM dividunt, & qui ejus abnegant deitatem, &c.

Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse domino meo sanctissimo & venerando Joanni episcopo, quod nullatenus acquiescam in damnationem Domini mei sanctissimi & venerandi Nestorii epi-

scopi præbere consensum, nec violare communem promissionem, quæ in Tarso, & Calchedone, & Epheso facta est: meminit enim & eorum, quæ nuper apud Antiochiam post nostrum regressum a nobis sæpe deprompta sunt. Nullus igitur tuam decipiat sanctitatem, quod ego acquiescam hoc aliquando facere, Deo procul dubio mihi cooperante, & me confortante.

De synodo Beroeæ coacta.

A BEROEA, &c.] Non obscure inde conficitur, synodum, quæ a Joanne Antiocheno, dum tractaretur negotium pacis, habita scribitur apud Acacium, Beroeæ celebratam fuisse, & non Antiochiæ, quod opinantur conciliorum editores, aliique communiter plures. Colligitur etiam, quod aliunde certum est, Theodoretum non interfuisse hujuscemodi synodo, sive quod impatienter ferret de pace agi, hoc est, de condemnatione Nestorii, & Cyrilli receptione, quorum alteri vehementer studebat, alteri infensus erat supra modum, sive quo alio impedimento prohibitus.

Quo tempore scripta epistola.

AD ANDREAM SAMOSATENUM.] Epistola hæc in v. synodo dicitur scripta, post pacem Ecclesiis redditam. Alia legitur Theodoreti ad eumdem, data Ephesi, quo non convenerat Andreas morbo impeditus, post Cyrillum & Memnomen ab Orientalibus depositos, & a sacra synodo restitutos, id est, circa finem Julii ann. 431.

Illustratus ex loco Cyrilli locus Theodoreti. *Parte 3. conc. Eph. cap. 35.*

PROPOSITIONEM NOSTRAM ILLE DIFFUGERET.] Quam vero propositionem? Eam nempe, de qua Cyrillus ad Acacium Melitenensem: *Concilio nescio quo apud sanctissimum piissimumque Beroensem Episcopum Acacium congressi curarunt, ad me se ibi conventionis modum, id est, sanctarum Ecclesiarum pacem, nisi eo modo, quem ipsi præscriberent, fieri non debere. Volebant autem, ea omnia aboleri, quæ vel epistolis, vel tomis, vel libris evulgaveram, & soli fidei, quam Nicæni Patres ediderunt, consentire. Ego vero ad ista rescripsi. Expositioni fidei, quam Nicæni Patres ediderunt, adhæremus omnes, nihil prorsus eorum, quæ in ipsa continentur, labefactantes: sunt enim ea omnia recte inculpateque tradita; neque tutum est, post illam fidei editionem, quidquam adhuc curiosius tractare. Quæ vero recte contra Nestorii blasphemias scripsimus, ea ejusmodi esse, ut nulla nobis ratione persuaderi possit, ut recte scripta esse negemus; opus proinde magis esse, ut ipsi juxta pientissimi Christique amantis Imperatoris decretum, imo vero sanctæ synodi Ephesinæ sanctionem, illum, qui contra salvatoris Christi gloriam pugnavit, ejicerent, impiasque illius blasphemias anathemate insectarentur, ejusque depositioni consentirent, ac sanctissimi piissimique episcopi Maximiani ordinationem approbarent.*

Theodoreti versutia.

INDISCRETE, &c. Id est, nulla restrictione facta, & sine ulla dogmatis & personæ discretione. Atque hinc intellige, quam vetus sit illud κρυπτόμενον, quo nonnulli aliquando abusi sunt, & nuper impius ille, qui Cyrillum, synodumque Ephesinam hæresis Eutychianæ, scripto libro, accusare ausus est. Verum hac de re plenius alias, cum de subscriptionibus in causa Pelagianorum dissertationem instituimus.

Orientalium propositum de non recipiendo Cyrillo.

QUÆ IN TARSO, &c.] Orientales statuerant, se nunquam, vel in depositionem Nestorii, vel in Cyrilli restitutionem consensuros, nec id semel, vel vno in loco; sed Ephesi primum, cum inde Constantinopolim legati acceptis mandatis proficiscerentur: iterum Calchedone, cum ex ea postulationem Imperatori obtulerunt: Tarsi postea, cum dimissi reverterentur in Orientem: tandem Antiochiæ, priusquam a se mutuo divellerentur, ad suas singulis civitates redeuntibus.

THEODORETI EPISTOLA AD HIMERIUM EPISCOPUM NICOMEDIÆ.

INTER CÆTERA. Intentionem nostram certam tuæ facimus sanctitati, quod lectis ex Ægypto literis destinatis, & apud nos sæpe discussis, invenimus eas doctrinæ quidem congruentes Ecclesiæ; duodecim vero capitulis contrarias esse probavimus, quæ vsque impræsentiarum impugnare perstitimus.

Placuit igitur nobis, vt si sanctitates vestræ receperint Ecclesias divinitus sibi commissas, Ægyptiis & Constantinopolitanis communicare, aliisque qui contra nos cum eis militasse noscuntur, quia nostram fidem, magis autem Apostolorum, se habere professi sunt; damnationi vero venerandi, & sanctissimi Nestorii, quæ facta dicitur, non præbere consensum. Iniquum namque vere & impium comprobamus, si iisdem criminibus, quibus & socius ejus, reus extiterat, illi quidem veniam largiri, huic autem ostium pœnitentiæ claudere: multo igitur magis iniquum & magis impium, innocentem morti tradere.

Sciat igitur sanctitas vestra, quod non prius eis communicandum esse censemus, quam vestras recipiatis ecclesias. Hæc autem non solus ego, sed omnes sanctissimi nostræ regionis Episcopi, habito concilio, decreverunt. Et ante jam tuæ sanctitati prædixi, quia si domini mei venerabilis, & sanctissimi episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum, nec ego his, qui hoc faciunt, communicabo. Quod si tuæ sanctitati placuerit id ipsum literis inserere, quæ Antiochiam dirigentur, hoc fiat; ne ergo differatur, obsecro tuis hærendo vestigiis.

Quo tempore scripta epist.

EPISTOLA, &c.] Scripta procul dubio est, quo tempore Paulus Emesenus a synodo Orientis legatus, Alexandriæ negotium pacis gerebat, & quemadmodum habebat in mandatis, conditionibus quam honorificentissimis rem peragere moliebatur, iis nempe, vt sola in fidem Nicænam consensio exigeretur: non item depositio Nestorii subscriberetur, sed solo silentio rata haberetur; vtque Episcopi a Maximiano depositi, Himerius, Helladius, Eu-

therius, & Dorotheus, suas sedes reciperent.

Illustratæ ex se mutuo duæ epistolæ. *Collat. 6.*

LECTIS, &c.] Eo refer epistolam Theodoreti ad Joannem, quæ est in v. synodo: altera enim ex altera lucem accipiet, imo & auctoritatem.

Calumnia in S. Cyrillum.

DUODECIM VERO CAPITULIS, &c.] Hoc est, quod Andreæ monacho scribit, Cyrillum, a pravis ad recta perductum, veritatem tandem addidicisse. Operæ pretium est ambas epistolas simul conferre.

Obstinatio Theodoreti in rejiciendis Cyrilli anathematismis.

PERSTITIMUS.] Libris quinque κατὰ ἀναθεματισμῶν, de quibus antea dictum est, imo ad mortem vsque capitula Cyrilli non impugnavit ipse tantum, sed aliis quoque execranda traduxit. Unde Gennadius Anatolii in sedem Constantinopolitanam successor, paulo post Theodoreti mortem, atque adeo post concilium Calchedonense, damnatumque cum Eutychete Dioscorum, in hæc verba adversus anathematismos Cyrilli erupit: *Va mihi a malis. Heu heu! vnde enim quisquam in præsenti aliunde sumat exordium? Quales Cyrilli Ægyptii, & quantas blasphemias incurri? quantas blasphemias audivi*, &c.

Apud Facundum lib. 1. c. 4.

Locus illustratus ex Cyrilli epistola ad Donatum. *3. p. conc. Eph. cap. 38.*

PLACUIT IGITUR NOBIS.] Cyrillus in epistola ad Donatum narrat historiam totius illius molitionis, pro restituendis quatuor Episcopis, Himerio Nicomediensi, Helladio Tarsensi, Eutherio Tyanensi, & Dorotheo Martianopolitano, qui a Maximiani synodo exauctorati fuerant. Copiose hanc ipsam historiam tractamus in dissertatione de Eutherio, cujus opera Theodoreti auctario, propter cognationem, conjungemus.

AD EUMDEM, POSTQUAM RESCIVIT JOANNEM ANATHEMATIZASSE DOGMA NESTORII.

POST ALIA. Non, inquit, tuam lateat sanctitatem, quod postquam legi epistolam, quæ Imperatori directa est, nimis animo dolui; quia manifeste cognosco, quod is, qui hanc scripsit, idipsum sentiens, indiscrete atque inique damnavit eum, qui nihil, præter doctrinam sanam, novit aliquid & docuit. Sed anathematismus insertus, licet idoneus sit amplius, quam consensus damnationis ejus turbare lectorem; tamen quia non indiscrete, sed sub quadam consideratione positus est, solatium præstitit. Nec enim dixit: Anathematizamus doctrinam ejus; sed quæcumque aliter dixit aut sensit, quam doctrina apostolica continet.

Notatus Theodoretus.

QUI NIHIL PRÆTER DOCTRINAM, &c.] Næ Theodoretus fuit, aut admodum cæcus, qui non viderit blasphemias Nestorii; aut in paucis Nestorianus, qui hasce blasphemias habuerit pro sana doctrina; vt mirari satis non possim, placuisse multis Agobardi sententiam dicentis, *inventum a Theodoreto medium locum, inter Nestorium hæreticum, & Cyrillum catholicum, vnde pugnans pro veritate ageret contra veritatem*, &c.

VERBA MARII MERCATORIS.

ITEM ex gestis, quæ contra Domnum Antiochenum episcopum conscripta sunt, in quibus accusatur idem Domnus, quod eo præsente palam in Ecclesia ausus sit idem nefandissimus Theodoretus, post obitum sanctæ recordationis Cyrilli Alexandrini pontificis, insultans beatæ dormitioni ejus, ita proferre.

EX SERMONE ANTIOCHIÆ HABITO A THEODORETO, POST OBITUM SANCTI CYRILLI.

NEMO jam neminem blasphemare compellit. Ubi sunt, qui dicunt, quia Deus est, qui crucifixus est? Non est crucifixus Deus, sed homo crucifixus est JESUS CHRISTUS. Deus autem templum suum ex David suscitavit, sicut idem David ante prædixit: Homo generat hominem. Natura autem Dei filius est Deus Verbum; Christus autem filius est David: sed Dei filius templum non est. Contentio vltra jam non est, sub vno jugo Ægyptus & Oriens convenerunt, mortua est invidia, & consepulta illi est hæresis. Jam quiescunt, qui passum prædicant Deum, &c.

ALIA VERSIO IN V. SYNODO, NON VERBIS TANTUM, SED ETIAM SENTENTIIS NONNULLIS DIVERSA.

NEMO neminem jam cogit blasphemare. Ubi sunt dicentes, quod Deus est, qui crucifixus est? Non crucifigitur Deus. Homo crucifixus est JESUS CHRISTUS qui ex semine est David, filius Abrahæ. Homo est, qui mortuus est JESUS CHRISTUS; Deus vero Verbum resuscitavit suum templum, qui est ex David, sicut David locutus est: Homo hominem generat. Qui vero natura Filius Dei est, hic est Deus Verbum. Christus vero est filius David; sed templum est Filii Dei. Non jam est contentio, Oriens & Ægyptus sub vno jugo est, mortua est invidia, & cum eo obruta est contentio. Requiescant theopathitæ.

PROPTER hunc sermonem, aliaque forte similia, accusatus est Theodoretus, quod Christum divideret in duos filios: fuit enim ea totius accusationis in ipsum conjectæ summa, vt testatur in epistola 93. 101. 105. quamquam calumniam sibi fieri vbique passim queritur, eamque in epistola 84. ex eo natam causatur, quod in Oriente quidam ita sentirent. Hæc autem epistola inscribitur ad Episcopos Ciliciæ, ad quam Theodori sedes, Mopsuestena civitas pertinet: apud hos enim suspicatur aliquos esse ejusce sententiæ, quos redargui postulat, ne ex amicorum crimine aliquid in se invidiæ redundaret.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DE EUTHERIO

NESTORIANÆ PARTIS EPISCOPO,

EJUSQUE SERMONIBUS

ADVERSUS

S. CYRILLI ET CATHOLICORUM ALIQUOT SENTENTIAS.

PATEFACTIS *hactenus Nestorii Theodorique, ac Theodoreti blasphemiis, quod eadem fuerit Eutherii ac illorum impietas, sed callidius, atque adeo perniciosius, insinuata fidelium animis, approbemus ex sermonibus, quos conscripsit, in aliquot catholicorum sententias*, & eam maxime beati Cyrilli Alexandrini pontificis, quam de Christo protulit dicens: PASSUS EST IMPASSIBILITER. Quæ sententia catholicæ veritatis auctoritate munita hoc asserere nititur, vt vnus idemque Dei Filius secundum deitatem impassibilis, secundum carnem passibilis esse credatur; sicut & sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus in libro de incarnatione Christi his edisserit verbis: *Moriebatur, & non moriebatur; sepelichatur, & non sepeliebatur; resurgebat, & non resurgebat, quia corpus proprium suscitabat: quia quod cecidit, hoc resurgit; quod non cecidit, non resurgit.* *Lib. de Incarnat. c. 5.*

Sed Nestorii sectatores vnum in duos filios dividentes, alterius voluntates, & alterius passiones separant; nec credunt natum Deum de Virgine secundum carnem; nec dicunt secundum carnem crucis injuriam pertulisse: sed hominis has contumelias asserentes, arcanum salutiferæ dispensationis a Verbo Dei secernunt; ac sic ingrati tantis ejus beneficiis approbantur.

DE EUTHERIO.] De ipsius cum persona, tum libris dissertationem addemus in appendice ad auctarium Theodoreti; hæc in antecessum. Fuit ille Tyanorum metropolita, Constantinopolitanæ diœcesis, Nestorio imprimis addictus: subscripsit septimo quidem loco relationi Nestorii de prima actione concilii Ephesini; vigesimo autem sexto, depositioni Cyrilli & Memnonis. Fit etiam ipsius mentio, in sacra Imperatoris ad Ephesinum concilium, in conciliabulo Joannis Antiocheni per Joannem sacrarum comitem lecta, & omnibus in locis in quibus catholici schismaticorum nomina recensent. Inter conditiones pacis Ecclesiarum disceptandas, pugnatum est ab Orientalibus pro ipsius, Helladiique Tarsensis, & Himerii Nicomediensis, ac Dorothei Martianopolitani restitutione; sed repugnarunt acriter Alexandrini, atque ita homines illi quatuor pacis beneficio gavisi non sunt. Vide epistolam a Cyrillo ad Donatum, post sedatas Ecclesiarum turbas, scriptam.

EJUSQUE SERMONIBUS, &c.] In hunc vsque diem sermones, qui in secundo tomo operum Athanasii inscribuntur in varias hæreses, Sculteto interprete, auctore incerto vulgati sunt; alii Athanasio, alii Maximo martyri, alii ignoto alicui tribuendos putarunt. Verum parentem demonstrat eo certius Mercator, quo insigne fragmentum sermonis adducit. Sed de sermonibus Eutherii longe plura in dissertatione mox appellata.

PATEFACTIS HACTENUS, &c.] Restituimus, quantum conjectura ex antecedentibus & consequentibus facta finit, ea quæ in manuscriptis codicibus desiderantur, ipsaque idcirco alio charactere distinximus, ne fortasse quispiam suppositionis vitium nobis objiceret.

PASSUS EST IMPASSIBILITER, &c.] Hanc Cyrillus sententiam protulit tum in epistola tertia ad Nestorium, aliisque passim in locis, tum in Scholiis, eamque in defensione duodecimi anathematismi adversus Orientales innuit, auctoritate magni Basilii dicentis, Deum impassibiliter per carnem morti esse conjunctum, ἢ Θεὸν διὰ σαρκὸς συμπαθῶσι τῷ θανάτῳ ἀπαθῆ.

Apud Theodoretum in impassibili, Eranistes hanc loquendi formulam quasi communem apud catholicos admittit: *Impatibiliter ipsum passum esse dicimus.* Quod dictum Theodoretus velut ridiculum traducit: *Quis compos mentis ridicula istas verborum ambages ferat? Impatibilem enim passionem nemo vnquam audivit, nec mortem immortalem. Quod enim est impatibile, passum non est, & quod passum est, impatibile non manet.* Riserat prius & istam Cyrilli sententiam, *Verbum carne passum est*, vt inde non obscure pateat, Eranistæ nomine non Eutychem, quæ multorum credulitas, sed Cyrillum reipsa significari.

SANCTUS AMBROSIUS, &c.] Observa porro curiose Theodoretum ex libro Ambrosii de Incarnatione, & quidem ex capite quinto, testimonium decerpsisse, quo vteretur ad rem suam; nec ea tamen verba attulisse, quæ Mercator, quamvis faciant plurimum ad discernendas in Christo naturas, non alia procul de cau-

sa, quam quia isto capite admirabilis continetur locus ad rem, qua de agitur, ipsumque Theodoretum, aut certe Nestorium convincendum. *Adversus omnes (hæreses) generalis ista est fides, quia Christus est Dei Filius, & sempiternus ex Patre, & natus ex Virgine. Quem quasi gigantem sanctus David propheta describit, eo quod biformis geminaque natura unus sit consors divinitatis & corporis, qui tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultavit tanquam gigas ad currendam viam: sponsus animæ secundum Verbum, gigas terræ, quia visus nostri officia percurrens, cum Deus semper esset æternus, incarnationis sacramenta susceperit: non divisus, sed unus, quia utrumque unus, & unus in utroque, hoc est, vel divinitate, vel corpore. Non enim alter ex Patre, alter ex Virgine: sed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine. Generatio generationi non præjudicat, nec caro divinitati, quia nec pignus Patri, nec voluntas passioni, nec passio voluntati.*

Verba Marii Mercatoris.

Sed jam supradicti Eutherii versuta pravitas, & nihil apud fideles vlterius valitura prodatur.

Ex Eutherii Nestoriani sermone adversus S. Cyrillum, interprete Mario Mercatore.

O considerata inconsideratæ sapientiæ luxuria, & disciplina ædificans simul & destruens, sicut infantes in arena ludere conspicimus: Passus est impassibiliter. Priusquam audiam quod passus est, intelligentiam fugit, quod passus est: illatum namque impassibiliter, non sinit manere, quod passus est. Si passus est, quomodo impassibiliter? Si impassibiliter, quomodo passus est? Fabulemur ineffabiliter, & sentiamus insensibiliter. Quis vnquam vidit ruentem sine ruina, resurgentem sine resurrectione, dolentem sine dolore, sapientem sine sapientia, juvantem sine adjutorio, solventem insolubiliter? Et admittam: *Passus est impassibiliter.*

Paulus, *inquit*, in tertium cælum conscendens, & ineffabiles in cælo sermones audiens, nihil tale protulit; forsitan istis expositionem sublimissimam relinquens. Hic enim non dixit: Passus est impassibiliter; sed: *Didicit ex his, quæ passus est, subjectionem*; & *Tentatus per omnia juxta similitudinem absque peccato*; atque ita procul abstulit talium deliramenta verborum. Qui enim *per omnia tentatus est juxta similitudinem*, si passus est, passibiliter passus est, vt per omnia similitudo servetur, aut certe alii monstrentur impassibiliter passi, vt custodiatur eorum similitudo, quam gessit.

Hebr. 5. v. 8.
Ibid. 4. v. 15.

Itaque aut Salvatorem passum veraciter confitendum est, aut alios quosque credendum impassibiliter passos, ad quorum tentatus similitudinem Dominus prædicatur.

Quæ autem patientiæ erit ostensio, si passus est impassibiliter? Quomodo prædicabitur patientia Christi, si dolorem patiendo non sensit? Quomodo etiam monstrabitur ineffabilis & incomparabilis erga

Ὢ τῆς ἀξιλογίστου σοφίας, ὦ τῆς παιζούσης διδασκαλίας, οἰκοδομούσης ἅμα καὶ καθαιρούσης, οἷα ἐσμὲν ἰδεῖν ἐν ψάμμοις ἀθύρματα· ἔπαθεν ἀπαθῶς. πελὶ ἀκούσω τῆς ῥήσεως ὑπολαμβάνομαι τῆς σημασίας τῆς ἔπαθεν. ἐπαγόμενον γὰρ ὃ, ἀπαθῶς, οὐκ ἐᾷ θάνατον ἢ φθορὰν ἢ ἀνάστασιν δέχεσθαι, ἃ ὃ τῆς ἑτέρας ἔχει σοφίας κεφάλαιον. εἰ γὰρ ἔπαθε, πῶς ἀπαθῶς; εἰ ἀπαθῶς, πῶς ἔπαθε; λαλήσωμεν ἀλαλήτως, καὶ νοήσωμεν ἀνοήτως; τίς οἶδε πίπτοντα ἀπτώτως; ἐλεγέσθων ἀνέρρητος, πονοῦντα ἀπόνως, πεσοῦντα ἀφθόνως, λαλοῦντα ἀσυφῶς, λυόμενον λύτας, ἵνα λέξωμεν τὸ· ἔπαθεν ἀπαθῶς.

Παῦλος εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀναβάς, καὶ τὰ ἀῤῥήτων ῥημάτων ἀκούσας οὐ μεμαθήκαμεν, τοιοῦτον οὐδὲν ἀπεφήνατο. μὴ ἄρα τούτοις καταλιμπάνων τὴν τῶν ὑποβαινόντων ἐξήγησιν, οὕτως οὐκ εἶπεν· ἔπαθεν ἀπαθῶς· ἀλλ' ἐμαθε, φησὶν, ἀφ' ὧν ἔπαθε, καὶ πεπειρασμένος κατὰ πάντα, καθ' ὁμοιότητα· τὸ· πεπειρασμένος πάντα κατὰ πάντα κατέλιπε τὴν τοιούτων λόγων τοῦ ληρωδίαν. ὁ γὰρ κατὰ πάντα πεπειρασμένος καθ' ὁμοιότητα, οὐ πέπονθεν οὐκ ἀπαθῶς, ἵνα φυλάξῃ τὸ, κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα· οὐ γὰρ τοὺς ἄλλους δείκνυσι παθόντας ἀπαθῶς, ἵνα ᾖ τὸ κατὰ αὐτοὺς ὁμοιότητα.

Ὥστε οὐ γὰρ τὸ ἑτέρως πεπονθέναι ἀληθῶς ὁμολογητέον· οὐ δὲ τοὺς ἄλλους ἀπαθῶς πεπονθέναι, ὧν καθ' ὁμοιότητα πεπειρασμένος ὁ δεσπότης κηρύσσεται.

Τίς δὲ ἡ τοιαύτης ἀποδείξις ἐκ τοῦ παθεῖν ἀπαθῶς; Πῶς λέγεται ἡ τοιαύτη τοῦ Χριστοῦ, εἰ μὴ πόνων αἴσθησιν ἔλαβε; πῶς δὲ δείκνυται ἡ ἄφατος καὶ ἀπαραβόλητος κατὰ

ἀνδρώπους φιλοτεχνία, εἰ δίχα πόνων τὸ παθος ἐδήλετο; τίς οὐχ αἱρεῖται παθεῖν, οὐ μόνον ὑπὲρ φίλων, ἀλλ' ἤδη καὶ ὑπὲρ ἀντιδίκων, εἰ ὑπαρξειεν παθεῖν ἀπαθῶς;

Τοῦτ' ἦν λέγειν ἔλεγεν ὁ δεσπότης· Τὸ πνεῦμα μὲν πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενὴς, εἰ ὑπὲρ ἐμοῦ τὸ πάθος ἀοδυνήτως προσίεται; ἵνατί προσεύχετο πατέρα ἔχων· Πατὴρ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο; τίνος ἕνεκεν δυνατὸς ἱκετηρίοις μὴ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων, προὔτι δυνάμενον σῶσαι αὐτὸν ἐκ θανάτου, προσέφερε;

homines dilectio Christi, si passio ejus sine dolore peracta est? Quis non diligat pati, non solum pro amicis, sed etiam pro inimicis, si pati impassibiliter liceat?

Cur autem & Dominus aiebat: *Spiritus promptus est, caro autem infirma;* si passionem incipiebat sine dolore perferre? Quare & ad Patrem clamabat: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.* Propter quid etiam *preces ad eum supplicationesque cum clamore valido & lacrymis offerebat, qui eum de morte posset eripere?*

Matth. 26. v. 41.

Ibid. v. 39.

Heb. 7. v. 7.

Epilogus

Hæc interim cursim, ne modum libri supergredi videamur, expressimus, plurimorum virulenta contagia simplicitatem fidelium fallentium, congruo tempore, favente Deo, diffusius prodituri.

Sed nunc hanc ipsam Nestorianam perfidiam licet in hujus operis fine nonnullis exemplis arguere.

Dic, o hæresis ingrata, crudelis, & impia, cui Christi Domini nostri voluntaria pro nobis exinanitio improbata est, & visa humilitas divinæ dignationis indigna: quæ cum Judæis & gentilibus crucem Christi scandalum & stultitiam reputas, nec

Deum factum hominem tulisse passiones impassibiliter confiteris. Si Nilus Ægypti in sua natura persistens, fuit Ægyptiis sanguis; Hebræis autem aqua potabilis; si dies lumen Israelitis exhibuit, tenebras hostibus, quas merebantur, effudit; si fornax Babylonia tres pueros rorefecit, Babylonios incendio concremavit. Cur tibi indignum aut impossibile videatur, vnum eumdemque filium, propter vtramque naturam, pro nobis impassibiliter fuisse perpessum? Si hæc vis creaturæ atque potentia est, cur id ipsum creator implere non potuit, *qui omnia quæcumque voluit, fecit, in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis?*

Exod. 7. v. 20.

Exod. 10. v. 21. & Sap. 18. v. 1.

Dan. 3. v. 24.

Psal. 134. v. 6.

LIBER

LIBER QUARTUS

IN QUO CONTINENTUR

DISSERTATIONES TRES.

PRIMA

De hæresi & libris Nestorii.

SECUNDA

De synodis in causa Nestoriana habitis a tempore motarum turbarum ad pacem Ecclesiis redditam.

TERTIA

De libris a defensoribus fidei eodem tempore conscriptis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DISSERTATIO PRIMA

DE HÆRESI ET LIBRIS NESTORII,

AD HÆC VERBA MARII MERCATORIS:

Ep. de discrim. &c. num. 17. *In eo igitur Paulo Samosateno* (Nestorius) *conjungitur, in quo habitatorem & habitaculum pro meritis separat, dividens, quod vnicuique eorum sit proprium, ex diversitate naturæ; quod quidem illis ambobus cum Ebione & Photino & Galata Marcello commune est.*

Dissertationis scopus.

POst exhibita libris præcedentibus Nestorii Theodorique Mopsuesteni, & Theodoreti, ac Eutherii opera, quæ Mercator collegit, non erit, opinor, inutile, nec alienum a re, quam agimus, etsi forte non mediocriter operosum, Nestorianam hæresim plane aperteque exponere; ipsoque per se Nestorio testimonium dicente, ostendere, cujusmodi tandem fuerit impietas, quæ totum orbem commovit, Christumque de solio divinitatis deturbare conata est.

A variis illa varie exhibetur, & certe tam implicitis, sive erroribus, sive loquendi fraudibus, quasi contexta est, vt non modo recentioribus, qui procul distant; sed veteribus etiam, & ejusdem ætatis hominibus illuserit.

Et vtilitas ad faciendam Mercatori fidem.

Conducet qualiscumque hæc opera, ad faciendam Mercatori fidem, & eam quidem tanto majorem, quanto constabit inde certius, quam subtiliter hæresim ipse captantem latebras, & deprehenderit, & in lucem produxerit; etiam tum, cum multiplices subinde formas induens, acutissimos quoque fugeret.

Ac veritatem per se ostendendam.

Conducet quoque ad Ecclesiæ auctoritatem stabiliendam: fuerunt enim pristinis temporibus pauci quidam, sunt & nostris longe plures, quos convinci, fidei pariter ac veritatis interest; siquidem opinantur, Nestorium, vel nullatenus errasse, quod dictu impium; vel leviter, quod temerarium; vel vltra modum, quod injustum.

Adversus Theodoretum, Socratem & scriptorem epitaphii hæresis Nestorianæ. Ep. ad Andr. Samosaten. lib. 7. c. 7. Inter opera Prosperi.

Nestorium certe Theodoretus, ita purum erroris ratus est, vt ejus doctrinam damnasse, crederet esse idem, quod ipsimet pietati anathema dicere. Scripsit Socrates de sola Nestorio vocula quæstionem motam esse. Eidem vitio vertit, quisquis posuit epitaphium hæresi Nestorianæ, quod assereret, Christum meritis operum, & laborum mercede factum esse Deum: nec pie Theodoretus, nec prudenter Socrates, nec Poeta juste videtur sensisse.

Ipsis tamen nonnulli, etiam ætate nostra, adhærent: & Theodoreto quidem Sacramentariorum plures, quod minus mirandum; Socrati vero homines præfervidæ ætatis & contentiosæ mentis, quod non insolens; poetæ multi etiam magni nominis magnæque doctrinæ viri, quod dolendum. Verum etsi dispar est omnium sententia, par tamen iniquitas: cum, & scelus sit Christi hostem absolvere; & injustitia, hominem sceleratissimum alienis criminibus onerare. Eorumque sectatores.

Ejusdem disserationis difficultas.

Quam honestum porro est, quamque vtile versari in hoc opere, tam arduum illud ipsum ac difficile videtur: sunt enim in hac quæstione pro citatis auctoribus præjudicia, nec pauca numero, nec parum veritati noxia, nec mediocriter inimica fidei, quæ, quantumvis habeant, & ab ætate pondus, & a multitudine momentum; tolli tamen debent ex animis credulitate, vt fit, occupatis.

Et partitio.

Quod vt præstetur, oportet primum, allatis de Incarnatione, id est, conventione naturarum duarum in Christo, veterum erroribus, statuere quæstionem a Nestorio motam.

Deinde, propriam Nestorii hæresim exponere testimoniis indubitatis, id est, non aliunde petitis, quam ab ipsomet Nestorio.

Tum aperire, quæ fuerit opinio Arii, Apollinaris, & Eunomii, quam Nestorius catholicis objecit, & a qua cum vellet recedere longius, incidit in errorem.

Postea hunc ipsum errorem componere cum dogmatibus Ebionis, Pauli Samosateni, Marcelli Galatæ & Photini, quorum societas Nestorio a catholicis exprobrata est.

Tandem ostendere, quibus vocibus abuteretur homo improbe callidus, ad suam hæresim, sive dissimulandam, sive insinuandam.

Denique, convellere populares quasdam opiniones super ea re, quæ partim a magnis auctoribus inductæ sunt, partim audiendi dicendique vsu confirmatæ.

Postremum, inquirere in reliquam Nestorii fidem, ejusque libros.

CAPUT I.

Quis ſtatus quæſtionis illius celebris, quam Neſtorius movit Eccleſiæ, & propter quam finiendam opus fuit concilio generali.

Tria dogmata fidei velut fundamenta defendit Eccleſia.

TRIA ſunt fidei chriſtianæ dogmata, conſubſtantialitas divinarum perſonarum, Incarnationis veritas, & ejuſdem fructus, quæ ſalus hominum: quibus ſtatuendis Eccleſia laboravit jam inde a primis temporibus. Nullum de tribus, vbi tentatum eſt ab hæreticis, orbem non commovit: nullum non coegit Eccleſiam totis viribus pugnare, ſuaſque de hoſtibus victorias non ſudoribus tantum ſanctorum, ſed ſanguine etiam redimere.

Sed operoſius, quod ad Incarnationis veritatem pertinet.

Inclytum quidem fuit bellum adverſus hoſtes ὁμοουσιου; ſed ſi fas dicere, concedit conſequenti alteri in antichriſtos, ſeu veræ Incarnationis deſtructores motos: quare bellum illud prius duobus conciliis generalibus confectum eſt, alterum vix quatuor potuit, & iis tamen ita numeroſis, vt aliquando totus orbis chriſtianus vnam in vrbem Calchedonem confluxiſſe crederetur. Conciliorum, quæ dixi, primum Epheſi habitum eſt in cauſa Neſtorii, vt ingens illa quæſtio ſolveretur, ex qua chriſtiani nominis ſalus dignitaſque penderet. Ut autem perſpiciatur, quis fuerit tantæ controverſiæ ſtatus, quod hoc capite præſtandum, exponendum primo, quæ fuerint olim hæreſes de conjunctione naturarum duarum in Chriſto; deinde catholicum dogma hæreſibus contrarium; denique qua parte Neſtorius Eccleſiæ conſenſit, qua diſſenſit.

§. I. *Quæ fuerint olim hæreſes de conjunctione naturarum in Chriſto, & quod hæreſibus contrarium dogma Eccleſiæ.*

Variæ hæreſes de conjunctione naturarum in Chriſto.

OMNES qui nomine chriſtiano in hunc vſque diem cenſiti ſunt, aſſeruerunt vnanimi conſenſu, duas in Chriſto naturas, divinam & humanam, aliquatenus fuiſſe conjunctas. At vbi primum quæſitum eſt, vel quid divinitatis per ſe ipſum, quid humanitatis, vel quo vtraque modo ſociata ſit, ortæ ſunt de repente hæreſes tam inter ſe adverſæ, quam catholicæ fidei pugnantes.

Recenſentur a Patribus præſertim duobus.

Et ab erudito Petavio *tom. 4. dogm. l. 1.*

Singulas recenſere, nec breviter licet, nec locus exigit. Id operæ præſtiterunt eximii duo inter Patres, Cyrillus & Leo magnus: ille cum de recta fide ad Theodoſium ſcriberet; iſte cum Eccleſiam adverſus Eutychetem doceret: præſtitit etiam noſtra ætate Dionyſius Petavius, magna cum eruditionis, tum diligentiæ laude.

Hæretici omnes erraverunt, vel circa naturas ipſas, vel circa conjunctionis modum & genus.

Nos appoſite, niſi fallor, ad inſtitutum, ita rationem inire poſſumus. Quiſquis de naturarum in Chriſto conjunctione cogitat, ſtatim naturas ipſas, quæ conjunguntur, a conjunctionis modo intelligentiæ vi diſcernit, ac naturas quidem diſtinguit duas, conjunctionis vero tum genus, tum perpetuitatem attendit. Circa hæc omnia a nonnullis erratum eſt; ſed ab aliis, circa naturas; ab aliis, circa conjunctionis modum; nec tamen adhuc a cunctis pariter: ex illis enim quidam circa divinitatem, quidam circa humanitatem decepti ſunt. Iſti pars circa conjunctionis genus, pars circa perpetuitatem lapſi ſunt.

Aliis per exceſſum, aliis per defectum peccantibus.

Atque hinc exiſtit quadripartita quædam diviſio, quæ idcirco maxime facit ad rem noſtram, quod inter explicandas diviſionis partes ſingulas, appellandi non ſint nominatim alii fere hæretici, quam quorum ſocietas, vel a catholicis Neſtorio, vel a Neſtorio catholicis objecta eſt.

Peccavit contra divinitatem per exceſſum Sabellius.

In exponendo igitur Incarnationis myſterio, peccavit contra divinitatem, quaſi per exceſſum Sabellius, vt qui totam per ſe divinitatem incarnatam aſſeruerit, propterea quod trinitatem perſonarum, non reipſa, vt par erat, ſed ſola voce, aut etiam operatione diſtingueret.

Per defectum Samoſatenus & Arius.

Peccaverunt ex contrario per defectum Samoſatenus & Arius: ille quidem, quia naturæ humanæ conjunctum dicebat Verbum Dei, ſed ἀδιατρεπτον atque prolatitium, & noſtro pene ſimile; iſte vero, quoniam, etſi Verbum faceret hypoſtaticum, noluit tamen Patri ὁμοουσιον fateri, ſed vnam duntaxat de creaturis, omnium quidem primam atque præſtantiſſimam, ſed Deo tamen longe minorem.

Dogma catholicum contra vtrumque genus.

Contra hos Eccleſia catholicum dogma ſancivit, Verbum, quæ ſecunda Trinitatis perſona, Filiuſque conſubſtantivus Patri, humanitati ſe junxiſſe.

Contra humanitatem Manichæus, Apelles, &c.

Sed jam de humanitate in errorem lapſi ſunt Manichæus, qui carnis larvam ſolam; Apelles, qui carnem de cælo acceptam; Ariani, qui carentem omni anima; Apollinarius, qui expertem mentis aſſumptam aſſeruit.

Dogma catholicum.

Eccleſia contra iſtos hæreticos totam humanitatem, vt tota ſalvaretur, a Verbo Patri conſubſtantivo aſſumptam eſſe definivit.

Contra vnionis genus alii per defectum, alii per exceſſum erraverunt.

Circa conjunctionis genus aliqui pariter per defectum, alii per exceſſum peccaverunt. Illi, vt Theodorus Mopſueſtenus, cum vnionem, quam aiunt, moralem ſolam, ſive χαπτὸν, admitterent; iſti cum naturæ alterius in alteram converſionem fingerent; atque ita, vel divinitatis in carnem, quod Apollinariſtarum nonnulli; vel humanitatis in Deum, quod Theopathitæ; vel vtriuſque in miſtum quiddam tertium, quod Eutyches ſenſiſſe fertur.

Catholicum dogma contrarium.

Definivit in oppoſitum Eccleſia, naturas duas impermixtas, atque inconfuſas, conveniſſe ἑνώσει καθ' ὑπόστασιν, ſive φυσικῆ, atque, vt loquuntur, ſubſtantiali.

Contra perpetuitatem vnionis erravit Samoſatenus, &c.

Erraverunt denique contra ἑνώσεως perpetuitatem, non ii tantum qui ſemper futuram, ſed qui factam in vtero Virginis negarunt. Sic Paulus Samoſatenus operibus promeritam ab adulto JESU finxiſſe dicitur: ſic Leporius aliique in triduo mortis depoſitam, aut ſaltem cum de cruce

Christus se derelictum quereretur, aut etiam in toto passionis tempore: sic Marcellus Galata post impletum redemptionis opus abjiciendam docuisse fertur.

Catholicum dogma oppositum.

Stat e contrario inconcussa fides Ecclesiæ, naturas duas ab ipso conceptionis exordio convenisse, easque vnionem nunquam, vel amisisse, vel amissuras esse: siquidem fideles omnes in symbolo profitentur, se credere in Christum, *cujus regni non erit finis.*

Vide priores decem can. Synod. V.

Totius catholici dogmatis partes quinque.

Constat igitur catholici dogmatis partes esse quinque, Verbum scilicet consubstantivum Patri, humanæ naturæ integræ, vnione subsantiva, in vtero Virginis, inseparabiliter esse junctum. Quinque hæc contrahi possunt tres in quæstiones, cujusmodi naturæ copulatæ sint in Christo, quamdiu, & quomodo. De singulis videndum quid Nestorius senserit se testatus sit.

§. II. *Quid Nestorius senserit de naturis in Christo conjunctis.*

De persona divina assumente recte sensit Nestorius, ideque probatur.

VERBUM divinum, quod naturæ humanæ conjunctum esse Evangelista docet, neque esse prolatitium quiddam & ἀδιάθετον, quod voluisse fertur Photinus post Samosatenum: neque subsistens aliquid Patre minus, quod aiebat Arius; sed consubstantivum Patri, atque ὁμοούσιον: constans fuit Nestorii, vtrumque hæreticum sermone publico impugnantis, confessio.

Præsertim ex sermone vtroque postremo.

Et Photinum quidem ac Samosatenum insectatur, vtroque postremo sermone, atque eo vehementius, quod ea se reprehensione, ab vtriusque societate, cujus arguebatur, abstrahere niteretur: *Paulus*, inquit, *& Photinus*

Serm. 12. num. 15.

hanc inter se differentiam habent: vnus eorum Christum solum hominem dicit; alter vero dicit quidem Verbum, non autem hoc confitetur esse Deum; sed dicit Verbum istud, aliquando quidem Patris nomine vocitari, aliquando autem Verbi nomine nuncupari. Vnde etiam hoc appellat λογοπάτορα, quod est Verbum & Pater, sive si dici possit Verbipater, accipiens ad hoc pro sui sensus nequitia illud bene in evangelio dictum:

Ioan. 1. v. 1.

In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. *Vides*, inquiens, *quia Deum Verbum, aliquando Deum, aliquando Verbum appellat, tanquam extentum atque collectum; non autem introducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Christi divinitatem; nescit divinam substantiam hominem suscepisse; nescit prorsus Verbi existentem ante sæcula deitatem.* Et paulo post: *Photinus, sicut prædixi, deitatem Verbi non habet.*

Num. 2.

In vltimo sermone. *Scientia pietatis est de consubstantivæ Trinitatis divinitate rectam inire rationem, & fateri divinam naturam corporatum hominem assumpsisse.* Et paulo post: *Servate igitur compendio hanc scientiam pietatis. Quæ est autem ista, nisi εὐσέβεια, & consubstantivæ divinæ Trinitatis, & assumentis hominem divinæ naturæ?* Vide in eamdem sententiam sermonem septimum *num.* XI.

Num. 3.

Iisdem locis Arium pariter licet innominatum oppugnat: quid aliud enim est ὁμοιούσιον fateri, quam Ario contradicere? Deinde tantum in Arianos odium, quanto Nestorium exarsisse diximus, sive cum in vrbe regia incendit eorum templum, sive cum eosdem recensuit hæreticorum primos in lege, quam ferendam adversus totum hæreticorum genus Theodosio suasit,

In præfat. hist. pag. VI.

declarat satis, quam longe abesset ab eorum opinantium, Verbum esse creaturam, aut certe quiddam Patre minus.

Atque etiam ex aliis. *Num. 8. & 9.*

Denique non desunt in sermonibus, quæ Arium nominatim petant, velut hæc sermonis quarti: *Præter hoc & Arianis hinc valde reprehensibiles sumus. Si enim vtcunque natum Deum Verbum, & simpliciter nominemus, vide ex hoc quid conficiatur. Dicis simpliciter: Deus est qui natus est de Maria. Statim hæreticus infert reprehendens: Ergo immerito nos arguitis, Filium minorem Patre & creatum dicentes, quoniam apud vos etiam hoc in confessione est, Verbum Deum esse, qui natus est de Maria. Audi quæ idem Deus Verbum de se ipse testatur:* Euntes renunciate fratribus meis: Vado ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. *Sed cum hoc diceret, qui natus est de beata Maria, humanitate quidem nobis consubstantialis erat: in eo autem quod conjunctus Deo, nostra erat longe, quia Deus, substantia melior.*

Ioan. 20. v. 17.

Ad hæc accedat symbolum Theodori, quod cum Nestorius credendum populis proposuit, suum fecit: in hoc autem manifesta ὁμοούσιου confessio continetur. Accedat etiam Mercatoris de Paulo Samosateno testimonium, cum hæresim Nestorii a Pauliana discerneret: *Nestorius*, inquit, *circa Verbum Dei, non quidem vt Paulus sentit, qui non substantivum, sed prolatitium, potentiæque Dei efficax Verbum esse definit; non confitetur tamen idem Nestorius de Verbo substantivo, ipsum Dei Filium naturaliter esse: sed dicit, argute quidem, quia non expresse, ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum, quod in substantia Patris manens, Deus sit consubstantialis, quem Græci ὁμοούσιον dicunt.*

Epist. de disc. &c. num. 1.

Ita Nestorius de Verbi divinitate; nunc de hominis natura. Integram a Verbo assumptam esse; non item carnem, vel anima ipsa sensitiva carentem, quod Ariani; vel mentis expertem, quod Apollinarius volebat, non apertis tantum verbis demonstravit, sed facto maxime, cum Apollinarii Ariique hac in parte consensionem continenter vnionis hypostaticæ defensoribus, id est, catholicis objecit. Perinde ac si substantialem naturarum vnionem cogitare nemo posset, nisi qui Verbum aut animæ totius, aut mentis saltem vice fungi diceret.

Sensit recte pariter de natura humana assumpta.

Quam calumniam vt propulsaret Cyrillus, cum rectæ fidei normam Theodosio traderet, totam scripsit a Verbo naturam hominis assumptam, vt tota sanaretur. Cumque suam Memnonisque Ephesii fidem defenderet, Arium Apollinariumque & Eunomium damnare libello dato coactus est.

Hanc Cyrillo calumniam Andreas Samosatenus Orientalium nomine fecerat. Fecerat & Theodoretus, Cyrillum criminatus suis anathematismis in hæreticas & blasphemas voces erupisse, extinctamque dudum Apollinarii inanem simul impiamque doctrinam renovasse.

Nec Cyrillo tantum ille, sed omnibus quoque synodi Ephesinæ Patribus, modestiæ oblitus suique, id criminis imponebat: nam cum iræ impotens propter damnatum Nestorium suum adversus sacrosanctum concilium virulentum stylum stringeret, sanctos fidei magistros ita compellat: *Tantum valuit invidia, cui vos mancipastis, vt quæ olim per vnum aut duos, & hos latentes, Apollinaris loquebatur, hæc nunc per multos Ecclesiæ præsules, congregationibus Ecclesiarum sacris exhibeat; & tales herbæ per pa-*

Lib. 5. Pentalogi.

flores gregibus ſterantur, luporumque morſus rectorum miniſte io rationalibus ovibus infigantur: & qui in duabus aut in tribus civitatibus, extra murorum ſepta, paucos alloquebatur, quos etiam variis canticis ſeducebat, nunc iſte per vos in mediis tripudiat vrbibus: ejus enim prædicatio errores, & vocum novitatibus decoramini, reparantes ejus blaſphemiam, quæ jam fuerat conſumpta temporibus.

§. III. *Quid Neſtorius ſenſerit de vnionis naturarum inceptione & duratione.*

Recte ſenſit de tempore, quo primum extitit vnio, idque probatur pluribus ipſius teſtimoniis.

UT de vnionis extremis duobus Neſtorius ab Eccleſiæ ſententia non receſſit, ita nec Eccleſiæ oppoſitum quidquam ſenſit de tempore, quo vnio vel primum extitit, vel duravit deinceps, vel duratura eſt: ſenſit enim extitiſſe jam tunc cum operaretur Spiritus ſanctus in vtero Virginis, Verboque templum ædificaret, id eſt, in ipſo hominis conceptu. Id vero tam aperte tamque frequenter tradit, vt mirari ſatis non poſſim hominum aliud Neſtorio tribuentium ſententiam.

Sermone 3. num. 5. & 6.

Sermone III. *Quis autem ſecundum ſubſtantiam ejus* (Mariæ virginis) *erit ſimilis? Is ſine dubio, qui Spiritus ſancti opificio extitit.* Quod enim in ea natum eſt de Spiritu ſancto eſt, *cum quo indeſinenter erat Verbum Deus. Verbum ergo Deus non eſt natus ex Maria, ſed in illo, qui ex ea natus eſt, manſit. Non ex Virgine initium habuit; ſed illi, qui creſcendo per menſes paulatim compoſitus in vtero Virginis eſt, inſeparabiliter omni tempore ſociatus eſt.*

Sermone 4. num. 4.

Sermone IV. *Neque Deum oportet dicere nude & vtcumque generatum, nemo enim, qui ſe eſt antiquior, generat: nec iterum humanitatem nudam profitendum eſt, ſed humanitatem conjunctam Deo eſſe generatam.*

Sermone 5. num. 5.

Sermone V. *Vt igitur mulier corpus parit, ſed Deus animam tribuit; neque ideo mulier dicetur animæ genitrix, quia peperit animatum, ſed potius hominis genitrix: ſic quoque beata Virgo, etſi peperit hominem, ſimul cum illo pertranſeunte*

Num. 8.

Dei Verbo, non ideo eſt Dei genitrix. Et poſtea: *Vide quid accidat, hæretice, non invideo nomen Virgini* Χριστοτόκῳ: *fateor enim reverendam eſſe eam, quæ receperit Deum, per quam* tranſierit *dominus omnium; per quam juſtitiæ ſol illuxerit: Deus enim erat Verbum, & cum homine conjunctum, & in eo habitans. Sed porro ſuſpicor plauſum. Quomodo hoc quod dixi,* tranſierit, *intellexiſtis? Non dixi* pertranſiit, *pro eo quod eſt genitus: non enim ita facile meæ ſententiæ obliviſcor.* Tranſiiſſe *Deum per Virginem* Χριστοτόκον *a Scriptura perdoctus ſum: natum non edoctus ſum.*

Sermone 13. num. 3.

Sermone XIII. *Quæ eſt autem iſta,* (ſcientia pietatis) *niſi* ὀρθολογία, *& conſubſtantivæ divinæ Trinitatis, & aſſumentis hominem divinæ naturæ,*

Num. 5.

& in virgineo vtero carnis ſuſceptæ, &c. Et poſtea: *Summa voce proclamo, quoniam ſancta Virgo & Dei eſt, & hominis genitrix; genitrix quidem Dei, propterea quod templum, quod in ea creatum eſt, vnitum eſt divinitati,* &c.

Quid quod epiſtola I. ad ſanctum Celeſtinum, natam ait humanitatem conjunctam Deo per ſpiritum: & anathematiſmo IX. ab ipſa conceptione copulationem habuiſſe. Quid plura? Vox ipſa Χριστοτόκου, quam vbique ingerit, rem aperte conficit: ſi enim Virgo Chriſtum peperit, Deus & homo in ipſius vtero conjuncti ſunt. Quando quidem Chriſtus Neſtorio eſt ἀδιαιρέτως διαφόρως, & conjunctum divinitatis inſtrumentum.

Epiſtola I. ad ſanctum Celeſtinum.

Et vero Theodorus ipſe magiſter Neſtorii tradit in ſymbolo, Verbum ſuſcepiſſe hominem virtute & potentia Spiritus ſancti in vtero Virginis figuratum, eumque ſibi inenarrabiliter copulaſſe: quod apertius exponit in libro ad baptizatos, cum ait: *Occulte eidem creator copulatus eſt; non aberat, cum formaretur; non dividebatur, cum naſceretur,* &c.

Hanc a magiſtro ſuo Theodoro doctrinam acceperat.

Non longius aberravit Neſtorius a veritate de perpetuo naturarum nexu, id eſt, qui neque hactenus ſit interruptus, nec vnquam poſtea diſſolvendus. Nam & humanitatem vocat *inſpoliabile veſtimentum divinitatis*, & incarnatæ deitatis vnitionem aſſerit incommutabilem ac ſemper manentem: & hominem dicit perpetuum divinitatis poſſeſſorem, & cum ipſo indeſinenter eſſe Verbum Dei: & in Marcellum Galatam aliter ſentientem graviſſima oratione invehitur. *Omnium dominus indutus eſt noſtram naturam, nunquam ſpoliabile ſcilicet deitatis veſtimentum, inſeparabile indumentum divinæ ſubſtantiæ, ſpeculum domini omnium, quod cum naturæ dignitatem propriam perdidiſſet, tametſi decies millies iraſcatur audiens Marcellus, non ad vſum naturalem accepit hoc veſtimentum, ſed in ſempiternum, vt ad dexteram ſuæ divinitatis faceret conſidere; nihil ſine iſto ſuo veſtimento viventibus donat; non judicat mortuos ſine iſto; vnum eſſe voluit cum iſto divinitatis ſuæ regnum.*

Recteſenſit de perpetuitate vnionis.

Serm. 13.

Serm. 7.

Serm. 6.

Serm. 12. num. 2.

Ex his, quæ hactenus expoſita ſunt, liquido conſtat, quæſtionem a Neſtorio motam omni ex parte pertinere ad vnionis genus ſive modum, quo ambæ in Chriſto naturæ copulantur. Nam cum vnionem naturarum in controverſiam adduxerit, quod omnibus notum eſt; cumque partes catholici de vnione iſta dogmatis quinque omnino extiterint, vt antea oſtendimus; & in quatuor prius expoſitis Neſtorius Eccleſiæ conſenſerit, quod confectum eſt, reſtat vt de reliqua vna diſceptaverit, id eſt, de genere, modoque vnionis, quam ſubſtantivam Eccleſia, Neſtorius moralem diceret.

Quis ſtatus quæſtionis motæ a Neſtorio.

Et vero Leontius, vir imprimis eruditus, & in dogmatibus pervidendis ſolers, vniverſum ea de re bellum motum eſſe ſcribit, monetque tamen, *non fuiſſe de vocibus controverſiam, ſed de modo totius myſterii Chriſti, quod non ſimpliciter ex hac aut illa voce, aut ex quibuſdam verbis approbandum eſt, vel improbandum, ſed ex primis principiis. Principia vero eſſe modum vnionis, ſecundum hypoſtaſim & ſecundum φύσιν. Primum Patres tradidiſſe; alterum hæreticos, qui hac ratione αἰδιωτολατρείας induxerint.*

Teſtimonium Leontii. Lib. I. adverſus Neſtor. &c.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CAPUT II.

Quæ fuerit hæresis Nestorii de genere vnionis, qua ambæ in Christo naturæ copulantur.

Partitio totius capitis.

VT apertus fiat sensus Nestorii de quæstione, videndum primo, quibus illa, sive modis, sive verbis proposita sit olim, quasque ad regulas examinanda sint quorumcumque aliorum responsa, vt videatur, rectane sint, an fidei contraria. Tum quid Nestorius senserit. Postea, quibus verbis sententiam dixerit, seque ipse suo testimonio hæreseos convicerit. Deinde, quæ Nestorii defensores afferant, ad infringendam vim testimoniorum adductorum. Tandem, quæ iidem defensores adhibeant ad probandum, quod Nestorius reipsa rectam fidem secutus sit. Denique, quam infirma sint ejusmodi defensorum argumenta.

§. I. *Quibus olim modis proposita sit quæstio de vnione naturarum in Christo, quæque sit natura visque vnionis genuinæ in controversiam adductæ.*

Unica quæstio tredecim modis proposita.

QUÆSTIO de genere seu modo vnionis, qua divinitas atque humanitas in Christo junguntur, etsi revera vnica est: pluribus tamen sive modis, sive loquendi potius formulis, pro tempore & loco, proposita est.

I. Quæsitum enim primo fuit, an tanta sit naturarum vnio, vt Christus non sit homo tantum, sed ἀνθρωπος τεθεοποιημένος, homo deificatus.

II. Deinde, an οἰκουμενε, qua Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, sit mera quædam ὠφελησις, ἐνεργεια, συνάφεια, ἐπίσκεψις, &c. aut vera potius & ὑποστατικὴ naturarum duarum ἕνωσις.

III. Tertio, cujusmodi sit vnio, quæ naturas copulat admirabiliter in Christo; eine similis, quæ inter conjuges existit, an talis potius, qualis animam & corpus jungit in homine.

IV. Quarto, dicine debeat singularis illa vnio physica, an moralis tantum; substantiva, an affectionalis duntaxat; καθ' ὑπόστασιν, an κατὰ χάριν solum.

V. Quinto, vtrum per Incarnationem factum sit, vt Deus vere sit homo, & homo vicissim vere Deus.

VI. Sexto, vtrum gemina sit in Christo persona, geminusque Filius & dominus; an vero Christus sit vere vnus.

VII. Septimo, an divina persona non tantum humanam naturam, sed personam etiam assumpserit, qua ratione homo vnus dicitur alterum assumere ad societatem, vel operis cujuspiam, vel etiam vitæ.

VIII. Octavo, sitne alius, qui ex Patre ante sæcula genitus est, alius qui ex matre in plenitudine temporum.

IX. Nono, vtrum duæ fuerint Christi nativitates, vna æterna, qua processerit a Patre; altera temporalis, qua ex matre.

X. Decimo, an beata Virgo sit vere deipara, seu Θεοτόκος, an Christipara tantum, atque etiam hominipara, id est, Χριστοτόκος, aut ἀνθρωποτόκος.

XI. Undecimo, vtrum Christus debeat dici homo θεοφόρητος, aut θεοδόξητος; deifer, aut a Deo latus; Dei, an Deus ipse.

XII. Duodecimo, vtrum qui crucifixus est, Deus sit, an homo.

XIII. Denique, vtrum vnus de Trinitate passus dici possit.

Ratio tot modorum.

Unam vero quæstionem tot modis esse propositam, nemo mirabitur, qui animo perpenderit, quæ subtiliter in scholis de ἀντιδόσει seu κοινωνίᾳ τῶν ἰδιωμάτων, id est, de communicatione reciproca proprietatum inter naturas in Christo vnitas, disputari solent. Intelliget enim facile, quoties fit vnum quiddam ex duobus, toties quæ attributa singulorum sunt propria, (ἰδιώματα Græci dicunt) vicissim communicari, non tamen temere, sed pro vnitionis modo: nam si physica illa fuerit atque substantialis, non morales tantum proprietates, cujusmodi sunt coli, dominari, auctoritate pollere, præstare dignitate, judicium exercere, &c. sed etiam physica, vt nasci, pati, mori, &c. ita communes evadunt, vt, quod aiunt logici, etiam in recto prædicari valeant. Sin autem vnitio fuerit tantum moralis & χαριτικὴ, communicantur quidem reciproce singulorum idiomata; non tamen omnia pariter, sed moralia in recto, vt loquuntur; physica in obliquo solum, si modo propria sit dictio.

Regula observanda.

2. Regula.

Quæ regulæ scholarum duæ, partim exemplo conjugum ipsiusque hominis, partim ratione theologica demonstrantur. Nam cum vnio physica, seu substantialis, sit, vt aiunt, in vnitatem hypostasis; neque hypostasis aliud quidquam existat, præter suppositum, id est, vt loquuntur Græci, αὐτὸν τινὰ ἐκεῖνον, de quo omnia dicuntur: oportet vt cuncta sine discrimine attributa, sive physica fuerint, sive moralia, vni supposito tribui possint; in contrarium vero, cum vnio moralis non sit in vnitatem hypostasis, sed vel affectus tantum, vel eorum, quæ ex affectu pendent, id vnum præstare potest, quod sibi cognatum est, nempe vt attributa moralia communia evadant, sintque indivisa, atque ipsa indivisio verbis indicetur etiam recti casus; physica autem ita communicat, vt divisio simul significetur, quod sit relativa, seu obliqua prædicatione.

Quæ regulæ probantur.

Si ergo ambæ Christi naturæ nexu substantiali in vnitatem hypostasis Verbi conveniant, necesse est, non tantum vt vna existat Dei hominisque dignitas, vnaque auctoritas & veneratio, &c. sed etiam vt Deus vere dicatur homo, & homo vicissim vere Deus: vt Deus & de Virgine natus sit, & passus in carne, & crucifixus, & mortuus, &c. Sin autem ambæ, quas dixi, naturæ inter se affectu solo seu χαριτικῶς conjungantur, oportet vnam esse quidem Dei hominisque venerationem, vnam dignitatem & auctoritatem, propterea quod homo propter Deum colitur, &c. Fieri tamen non potest, vt communicentur idiomata, quæ

physica dicuntur, nisi oblique : qua ratione, nec homo dicatur Deus, sed Dei templum, statua, instrumentum, vestis, ἐνεργούμενον, &c. nec Deus pariter proprie sit homo, sed hominis duntaxat inhabitator, &c.

Ex his demoustrantur modi proponendæ quæstionis.

Ex his quæ modo dicta sunt, nemo non facile videt, omnes proponendæ quæstionis modos in id vnum recidere, quod aiebat Leontius, an vnio naturarum facta sit καθ' ὑπόστασιν, an σχέσει.

Quæ sequantur ex vnione substantiali.

Si enim vnio prioris modi fuerit, oportet vt Christus non sit homo tantum, sed vere Deus; non θεοφορητὸς, sed Deus ipse : vt Incarnatio non sit mera ἐνοίκησις, sed vera ἔνωσις : vt naturarum vnio similior sit ei, quæ animam corpori copulat, quam quæ conjugem conjugit: vt ipsas quoque substantias vniat, non affectus tantum: vt naturas jungat, non personas : vt vnus existat Dei Filius, vnusque omnium dominus, idem ante sæcula natus, qui in tempore, idem geminam sortitus nativitatem, idem crucifixus, qui Deus : vt denique beata Virgo tam vere sit Θεοτόκος, quam quælibet femina sui filii parens.

Quæ ex morali sola.

At si vnio posterioris modi extiterit, id est, κατὰ χάριν, oppositum evenire necesse est, vt Christus sit Dei quiddam proprie, atque θεοφορητὸς tantum, non item natura Deus: vt incarnatio sit mera ἐνοίκησις : vt copulentur naturæ tanquam conjuges, duarumque persona sit vna moraliter, gemina physice: vt duo vere sint filii in Christo, vnus adoptione, alter natura: non idem sit natus in tempore, qui ab æterno: non idem proprie crucifixus, qui Deus: vt nullus de Trinitate sit passus, nec Deus factus pontifex & apostolus confessionis nostræ : vt beata Virgo dici non debeat proprie Θεοτόκος, sed ad summum Χριστοτόκος.

Demonstratur item, qua arte Cyrillus anathematismos scripserit.

Ex his etiam appareat admirabile artificium, quo Cyrillus suos scripsit anathematismos, singulis Nestorianæ hæreseos capitibus contrarios : qua de re, etsi futurus est alius dicendi locus in dissertatione consequente, observandum tamen obiter, in primo anathematismo, Cyrillum respondere ad quæstionem, qua ratione sua ætate disceptabatur, occasione varicinii Isaiæ, quod in ore omnium versabatur: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Utrum scilicet qui Emmanuel dicitur a propheta, vere sit Deus; & Virgo, quæ peperit Emmanuelem, vere sit Θεοτόκος.

Isai. 7. v. 14.

Demonstratur denique regula, ad quam examinari certo possint scriptorum de quæstione fides.

Exinde tandem conficitur regula, ad quam examinari certo possint vniuscujusque scriptoris dicta, vt constet, rectene ille sentiat, an secus de vnione naturarum in Christo, vel, vt olim aiebant, de vnitate Christi. Videndum enim, an idiomata physica Dei de homine, & hominis de Deo proprie dici neget, aut concedat. Si neget, vnionem moralem solam agnoscit, qualis est Deum inter & sanctos, facit Christum solum hominem, &c Si concedit, proprioque sensu accipit verba Evangelistæ, *Verbum caro factum est*, id est, incarnatione factum est, vt vere Verbum sit homo, recte sentit de Incarnationis mysterio.

Quam certa sit hæc regula.

Hæc autem regula, neque fallax videri potest, neque dubia, quantumvis supponere videatur, ἀνδίκους leges perspectas fuisse auctori, cujus scripta vocanda sunt ad examen; & quamvis leges illæ, nec subtilitatis parum habeant, nec ab vnoquoque facile intelligantur, atque ita potuerint a scriptore ignorari : hæc, inquam, regula neque fallax est, neque dubia, cum ἀνδίκους leges neminem, saltem qui doctos inter vtcumque censeatur, latere queant, quatenus faciunt ad intelligendum quæstionis, qua de agitur, statum. Varius enim proponendæ modus pendet omnino ex aliqua communicationis idiomatum intelligentia. Quomodo vero, quibus impositum est alios docendi munus, Episcopi, presbyteri κατηχοῦντες, rerumque divinarum tractatores ignorent statum quæstionis, de qua, & ad populum dicere, & in colloquiis disceptare debeant? præsertim si illa quæstio nec recens agitatur, nec parva animorum contentione, cujusmodi Nestoriana fuit, quæ ducentos fere totos annos ante Nestorium episcopum, quæ Conciliorum definitionibus, qua libris, qua disputationibus, a doctissimis quibusque Ecclesiæ viris, in omnem partem vexata est.

§. II. *Quid de quæstione Nestorius senserit.*

Nestorius solam admisit vnionem naturarum moralem.

PERPENSIS attente omnibus, quæ capite præcedente exposita sunt, promptum est exponere, quid reipsa Nestorius de Incarnatione, id est, de conjunctione Verbicum humana natura senserit, quantumcumque, vt erat dissimulandi mirus artifex, verbis ad illudendum factis mentem tegere conatus sit.

Theodori nempe Mopsuesteni, quo magistro vsus est, opprime apprime adhæsit, vt ipsius non sententias modo, sed verba etiam sæpe mutuatus sit. Quare vnitionem naturarum negavit esse hypostaticam, qua fit vt homo dicatur Deus, & Deus homo, id est, vt physica hominis idiomata Deo tribuantur, divina homini. Admisit moralem & σχετικὴν, quæ communicare potest homini idiomata Dei moralia, physica non potest, nisi σχετικῶς, id est, vt loquuntur, in obliquo casu.

Incarnatio ipsi mera ἐνοίκησις, vel ἀφάλλειψις, vel ἐνέργεια.

Affirmavit igitur dominicæ dispensationis mysterium, in eo totum consistere, quod Verbum Patri consubstantiale de cælo, propter hominum salutem, & descenderit in hominem, quem in vtero Virginis Spiritus sanctus formavit : & in hoc homine habitaverit, quasi Deus in templo : & eodem se homine, vel tanquam speculo videndum præbuerit, vel quasi simulacro repræsentaverit : & quod hominis personam induerit, ipsoque velut instrumento vsus sit, perinde fere ac spiritus, sive nequam energumeno, sive bonus assumpto corpore, vti solet.

Incarnatio, quam σχέσιν mera ἐνανθρώπησιν.

Atque hinc dominicam dispensationem, quam malebat ἐνανθρώπησιν dicere quam σχέσιν etsi aliquando non abstinuit ab hac voce, appellabat modo ἔνοίκησιν modo ἔνδυσιν, ἀφάλλειψιν, ἐνέργειαν, & συνάφειαν, id est, inhabitationem, indutionem, assumptionem, inoperationem, & adaptationem, ac quasi commissuram: quæ voces (si minus excludant ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν) certe catholico sensu vsurpari possunt, & a Patribus revera vsurpatæ sunt: sin autem ἕνωσιν prædictam rejiciant, solamque inhabitationem, solamque indutionem, & assumptionem significent, propria sunt Nestorianæ impietatis verba & veluti symbola.

Homo non adoratur, sed coadoratur.

Hæc etiam causa extitit, cur diceret, hominem coli quidem ab angelis, nobisque adorari, sed cum Deo tantum, id est, coadorari: sic enim

propter

propter χάριν & cultum numinis in templum religio diffundit, & principis veneratio ad statuam pertinet, & vestis propter eum, qui vtitur, haberi solet in pretio.

Deus & homo vnum tantum moraliter.

Eandem ob causam, a Verbo incarnato homineque assumpto repellebat quamcumque vnitatem ea majorem, quæ foret secundum, vel gratiam, vel operationem, vel dignitatem, vel paritatem honoris, vel relationem, affectum, & virtutem; hujuscemodi namque vnitas, cum duas inter personas perfectas reperiri queat, non obstabat, quominus duas reipsa in Christo personas Nestorius agnosceret; imo ipsum cogebat, si modo cohærentia sentire vellet, has ipsas duas personas fateri, licet id totis viribus dissimularet: siquidem aiebat, per incarnationem fieri, vt Verbi & hominis vnica esset persona, quia vna erat vtriusque dignitas, vtriusque jus vnum, vnaque amborum operatio; non aliter quam propter conjugium vir & vxor vnica sunt in rebus agendis, vitæque vsu persona, quantumvis duæ revera hypostases existant: vxor enim a viro, & nomen quasi civile, & dignitatem, qua præcellit aliis, & potestatem in rebus gerendis sumit.

Duæ in Christo reipsa hypostases.

Secernenda singulorum idiomata.

Ideo etiam recusabat fateri, Verbo post incarnationem tribui posse humilia quædam hominis propria: atque ita fugiebat dicere, Deum infantem, pannis involutum, trimestrem, fugitivum in Ægyptum, fatigatum de via, comprehensum a Judæis, passum, crucifixum, mortuum; quippe cum, vt antea dictum est, attributa ejusmodi nulla communicare possit ἑνώσεως, nisi quæ fuerit φυσικὰ & ἐξ' ὑποστάσεως, cujusmodi omnem abhorrebat.

Nec quæ vnius tribuenda alteri, nisi κατ' ὁμωνυμίαν.

Quod si tamen aliquando hæcce verba more vulgi, imo & scripturæ sacræ, vsurpare cogeretur, ea negabat aliter esse vera, quam κατ' οὐσίαν & φυσικῶς, propterea quod scilicet Verbum & in infante, patientemque homine habitaret, & hominem perinde ageret, atque energumenum spiritus. Atque hæc causa fuit cur fateretur Verbum passiones hominis ad se referre, & quasi assumere; qua ratione solet numen violationem sui templi, princeps statuæ ludibrium, spiritus energumeni operationes suas ducere.

Quare Virgo propriè non est Deipara.

Ideo pariter vetabat, ne virgo proprie appellaretur Θεοτόκος: equi enim vere posset, nisi Deus ex ea proprie natus dicatur? At nasci est hominis proprietas naturalis, quam sola vnitas hypostatica communicat. Malebat dici aut Χριστοτόκος, vt quæ peperisset hominem, in quo Deus, jam inde a primo conceptu, habitaret; aut Θεοδόχος, propter Deum susceptum in templum, quod ex ipsa Spiritus sanctus venienti Verbo præparavit. Atque hinc patet, cur renueret fateri duas divini Verbi nativitates, æternam ex Patre, temporalem ex matre, alioqui virgo Θεοτόκος dicenda omnino fuisset.

Nec Emmanuel Deus, nisi qua ratione Moses dictus Pharaonis Deus.

Quod si auctoritate Scripturæ adigeretur aliquando, ad confitendum filium Virginis esse Deum, id ea tantum ratione dici contendebat, qua Moses Pharaonis Deus appellatus est, quaque alii bene multi, quibus hoc nomen in sacris literis tribuitur, per catachresim scilicet, & propter auctoritatis quamdam communionem.

Declinabat cavillo synodi Nicænæ, auctoritatem.

Quod si etiam objiceretur, sive Nicænæ synodi symbolum, quo vnus dicitur, idemque Dei & Virginis filius, sive Ecclesiæ auctoritas, nec duos filios agnoscentis, nec Christos dominosque duos, sed vnicum tantum: respondebat, vnicum esse Christum, qui ab vnctione dictus sit, filiumque Virginis esse pariter Dei filium, non natura, sed adoptione; non οὐσιωδῶς, sed χαριτικῶς.

Quomodo autem has omnes suæ opinionis partes, vel ratione munierit, vel apertis saltem verbis asseruerit, videndum sequenti §. Sed ita vt eam ad quinque capita redacturi simus, ne infinita testimoniorum congeries lectori fastidium pariat.

§. III. *Quibus argumentis Nestorius sententiam suam stabilire conatus sit, quibusque verbis eam exposuerit, aut potius contra se testimonium dixerit.*

Nestorius hæresim arte docet.

QUI nulla methodo putant, a Nestorio traditam doctrinam, qua catholico dogmati pugnabat, næ illi oscitanter hominis callide improbi sermones aliaque scripta evolverunt: nihil enim fuit hoc hæretico διμοιπκώτερον.

Observatio I. Sumit verba Evangelistæ, *Verbum caro factum est*, non posse intelligi, nisi quinque modis.

Id autem vt appareat, observandum est primo, hac in controversia, partibus hinc & inde contendentibus, visum esse communiter, non alia melius ratione finiri posse litem, quam si diligentius quæreretur, quo sensu dictum sit a Joanne, *Verbum caro factum est*. Id vero quærentibus, occurrit statim dici non posse vnum aliquid fieri alterum, nisi quinque modis; quo nempe vel animus sit homo, per informationem corporis; vel aqua vinum facta fertur a Christo, per conversionem; vel elementa in mixtum evadunt, per κρᾶσιν & confusionem; vel duabus naturis perfectis mutuo vnitis, individuum vnius dicitur esse factum alterius individuum, per vnionem hypostaticam; vel tandem vir vxotis sit maritus, mulier mariti vxor, per habitudinem & σχέσιν.

Quo quisque modo intellexerit.

Dictum Evangelistæ interpretatus est Apollinaris, perinde ac Ariani, de primo modo per informationem; Eutyches, vt creditur, de secundo, per conversionem; de tertio Polemius, per confusionem; de quarto, Ecclesia catholica, per ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν; de quinto Theodorus Nestorii magister, per meram habitudinem Nestorius igitur Theodori opinionem, in qua versabatur, visus est sibi tunc demum demonstraturus, cum assumeret tanquam confessum principium, vno de quinque modis mox relatis, incarnationem fieri debuisse, & continuo vi argumentorum conficeret, nullum de quatuor prioribus admitti posse: eo enim confecto, reliquum esse intelligebat, vt quinto modo, qui per meram χάριν, Verbum caro factum diceretur.

Nec posse nisi quinto, qui per solam χάριν.

Quanta igitur potuit rationum vi singulos priores modos impugnare studuit, sed quartum maxime: propterea quod in prioribus tribus rejiciendis cum Ecclesia conspirabat. Quartum vero duplici ex capite oppugnavit, partim quod a prioribus non differret, in quo cæcitatem mentis suæ prodidit, partim quod exinde sequeretur, ipsa quoque physica idiomata, sive humana Deo, sive divina homini, communicari; atque ita dici posse, & Deum passum, mortuumque, &c. & duas esse vnius Verbi nativitates, Deumque natum, trimestrem, fugitivum in Ægyptum, &c. & beatam Virginem vere nominari Θεοτόκον; Verbumque Virginis filium, &c. & Verbum, quamvis natura Deus sit, factum esse pontificem atque apostolum confessionis nostræ. Quæ quatuor contendebat pugnare cum divinitate atque æternitate Verbi, imo & cum æqualitate cum Patre, summaque

Quare quatuor priores totis viribus, sed quartum maxime, impugnat.

Duobus argumentis.

in omnes creaturas auctoritate. De primo argumento futurum est sequens caput, secundum quomodo tractaret, ex his quæ mox dicentur, apertum fiet.

Observatio 11. Nomine passionis intelliguntur omnia dissentanea corpori & animo.

Observandum igitur secundo, passionis nomine significari omnia, quæ accidunt homini, contra corporis animique convenientem affectionem, vt lassitudo, sitis, fames, tristari, mori, crucifigi, &c. Quare vbicumque Nestorius Verbum Dei negat proprie passum, negare simul censendus est reliqua omnia, quæ passionis vim habent, ejusque genere continentur; & vicissim quoties vnum ex dictis asserit repugnare incarnato Verbo, toties alia quoque omnia repugnare affirmat: quod præmonendum fuit, vt testimoniorum pondus, pro eo ac oportet, æstimari posset.

Probat Nestorius, Deum non esse passum.

Sermone I. *Incarnatus est quidem Deus, sed non mortuus; sed illum in quo incarnatus est, suscitavit.*

Serm. 1. num. 2. Serm. num. 7. Rom. 5. v. 10.

Sermone II. *Quod in nativitate ex Christi genitrice Virgine, divina scriptura ponat filii nomen, declaravimus. Audi jam & in morte, & vide, sicubi tandem Dei nomen positum est, vt passibilem Deum inducamus.* Cum inimici essemus, *inquit*, reconciliati sumus Deo, per mortem filii ejus; *non dicit*, per mortem Dei Verbi. Et postea: *Quis autem vestiet?* Videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum gloria multa. *Et quod majus est, ante Apostolos Prophetæ manifestius venientem ostendit, & clamat de Judæis dicens:* Videbunt, in quem compunxerunt. *Quid igitur illud compunctum est? Latus. Latus vero non est Dei, sed hominis.*

Num. 10. Matth. 24. v. 30. Zachar. 12. v. 10.

Serm. 3. sub fin.

Sermone III. *Quoniam vero, si dixissent:* (Patres Nicæni) Credimus in vnum Deum Verbum; *futurum erat, vt mors divinæ naturæ tribueretur: ideo nomen accipiunt commune, nempe* JESUS CHRISTUS, *vt & mortuum illum significarent, & illum non mortuum. Itaque perinde ac siquis dicat: Ille homo est mortuus, quamvis anima sit immortalis; tamen quia nomen dixit, quod significat duas naturas, & corpus quod moritur, & animam immortalem, ideo nihil est periculi in ea voce: virumque enim vocatur homo, & corpus, & anima. Ita igitur etiam magnus ille chorus de Christo dixit.*

Serm. 4. num. 2. num. 7.

Sermone IV. *Ego natum & mortuum Deum, & sepultum adorare non queo.* Et postea: *Numquid Verbum Deus surrexit a mortuis? Si autem vivificator mortificatus est, quis erit qui conferat vitam?*

Serm. 5. num. 7. 2. Cor. 13. v. 4.

Sermone V. *Audiamus beatum Paulum apertè clamantem, quisnam sit ille crucifixus. Audi igitur apertissime ejus vocem:* Etenim crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. *Si crucifixus est ex infirmitate, quis infirmatus est, hæretice? Illene Deus Verbum?*

Serm. 6. num. 3.

Sermone VI. *Curigitur diversa sentis a Paulo? Cur impassibilem Deum Verbum corpore terreno commiscens, passibilem pontificem facis?*

Serm. 7. num. 3.

Sermone VII. *Mortalem enim vivificatricem deitatem appellant, & in theatricas fabulas Deum Verbum audent deducere, tanquam idem sit pannis involutus & mortuus. Proh nefas! vt Dominus Christus in nos benignitatem suam extenderet, periclitatur apud eos de deitatis dignitate decidere.* Et postea: *Non ipse mortuus est, qui vivificat: qui enim subsisteret? qui mortuum suscitaret? Venit homines mortuos suscitare: nam ipse mortuis invenitur auxilium ferre jacentibus; non ipse, tanquam jacens, auxilii inops esse.* Et paulo post: *Non ergo mortuus est Deus, sed suscitavit.* Et: *Nam etsi omnem omnino simul novam scripturam perscruteris, non apud eam usquam invenies, mortem Dei esse; sed eam scriptum est, aut Christo, aut Domino assignari.* Et: *Nec Dei Verbi mortem nos annuntiamus, cum Domini corpore & sanguine pascimur: Dei enim natura sacrificium suscipit, non ipsa sacrificio immolatur; nec propheta Deus est, sed dator propheticæ.* Et: *Quid Dei nomen deputas morti, quod a divina scriptura nusquam in mortis commemoratione profertur? Quid Paulo clamante cum audias:* In viro, in quo definivit Deus, suscitans eum a mortuis; *tu natam & mortuam inani imaginatione judicas deitatem?* Et tandem: *Si hæreticus tibi ex persona ecclesiastica mortuum Deum tuum exprobraverit, iratus tu ad dictum reclama: Deus est*, qui suscitavit de mortuis pastorem ovium magnum; *non ipse mortificatus est, & sublevatus.*

Num. 7. Num. 42. Num. 43. Act. 17. v. 31. Num. 49. Heb. 13. v. 20.

Epistola II. ad S. Celestinum. *Hujus autem familiaritatis nomine affricare & conjuncta carnis proprietates, generationem scilicet & passionem & mortalitatem, Deo tribuere, aut erraris gentilitatis, frater, est sensus aut mente capti Apollinaris & Arii, aut reliquarum pestium hæreticarum, & his aliquid pejus: necesse est enim hujusmodi homines, attractos familiaritatis nomine, & lactationis socium propter familiaritatem, & ætatis, quæ paulatim accessit, incrementorum participem Deum Verbum facere, & passionis in tempore, ex timiditate auxilii angelici indigentem. Taceo circumcisionem, & sacrificium, & sudorem, & famem, quæ quidem carni pro nobis evenerunt: hæc tamen cum illi conjunguntur, etiam adoranda sunt; in deitate autem ista, & jam mendaciter accipiuntur, & nobis tanquam calumniatoribus justas damnationis causas important.*

Epist. ad S. Celestinum. num. 13. Num. 16.

Legendi eamdem in sententiam sermones alii tres, VIII. IX. & X. Post hæc autem, quæ protulimus, potestne alicui dubium relinqui, quin Nestorius hanc propositionem, DEUS EST PASSUS, falsam esse contenderit? Quare nunc de altera, DEUS EST NATUS, eadem methodo videndum.

Observandum igitur tertio, NATI DEI nomine comprehendi omnia penitus, quæ ortum, vel antecedant, vt in vtero gestari, mensium numero formari, &c. vel consequantur, vt pannis involvi, lactari, increscere, bimestrem aut trimestrem esse, proficere ætate, & cum sermo fit de Verbo divino, duas subiisse nativitates, ac parentem habere feminam. Demonstraverimus ergo clare negari a Nestorio, quod Deus dici possit natus, si vel vnum de prædictis rejectum ab ipso, ostenderimus.

Observat. III. Dei nati nomine comprehenduntur omnia quæ ad nativitatem spectant.

Sermone I. *Habet matrem Deus: ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. Paulus ergo mendax de Christi deitate dicens ἀμήτωρ, ἄπατωρ, ἀγενεαλόγητος. Non, vir optime, Maria peperit Deum*, &c.

Probat Nestorius non posse dici Deum natum. Serm. 1. num. 6. & 7.

Sermone III. præter alia plurima. *Verbum ergo Deus non est natus ex Maria, sed in illo, qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine initium habuit, sed illi, qui crescendo per menses paulatim compositus in vtero Virginis est, inseparabiliter omni tempore sociatus est. Aliud est autem dicere: Cum illo, qui natus est, manet; & aliud, illum, qui cum nato manet, hunc esse, cui vt nasceretur, mensium opus fuisset curriculo.*

Serm. 3. num. 4.

His reclamavit palam Eusebius adhuc laicus,

in Ecclesia, *ipsum ante sæcula Verbum, etiam secundum subiisse nativitatem, secundum carnem, & ex muliere*, tamque pio, sed audaci clamore commovit cœtum, cumque scidit in contraria studia. Verum a Nestorii factiosis disceptus esset, ne quicquam obstantibus bonis, nisi Nestorius tumultuantium compressisset strepitum, tumque

Num. 7. *Gaudeo*, dixisset, *vestrum aspiciens zelum: indidem enim perspicue coargui possunt, quæ ab infelici homine sunt flagitiose dicta. Nam quorum duæ sunt generationes, eorum duo sint filii necesse est. Sed Ecclesia vnum agnoscit filium, ipsum*

Num. 9. *Dominum Christum.* Et postea, cum de patribus Nicænis locutus esset: *Nusquam dixerunt*, NATUS EST. *Cur putamus? Vt non duas nativitates*

Num. 11. *introducerent divinitatis.* Et iterum: *Viderunt igitur, utpote scientes sanctarum scripturarum, quod si eum, qui incarnatus est, natum dixerimus, invenietur Deum Verbum Filius Spiritus*

Num. 12. *sancti.* Tandem: *Secuti sunt Evangelistam; nam cum venisset ad* ἀνθρώπινον, *fugit generationem de Verbo dicere, & dixit Incarnationem*, &c.

Sermone 4. num. 2. Sermone IV. *Qui Deum simpliciter dicit de Maria natum, primo omnium nobilitatem gentibus prostituit dogmatis, atque exponens in medium, vituperandum id ridendumque proponit. Statim enim paganus cum reprehensione accipiens, quia de Maria Deus est natus, inferet adversus christianum: Ego natum & mortuum Deum, & sepultum adorare non queo. Liquida autem dogmatis divisio ista est. Qui natus est, & per partes incrementorum temporibus egnit, & mensibus legitimis portatus in ventre est, hic humanam habet naturam, sed Deo sane conjunctam.*

Num. 4. Et statim: *Divisionem igitur super hoc præcedentis magistri valde sum admiratus dicentis: Qui ex muliere natus est*, NEC DEUS NUDUS, NEC PURUS HOMO, *quia neque Deum oportet dicere nude & vicumque generatum; nemo enim,*

Num. 8. & 9. *qui se est antiquior, generat.* Et tandem: *Dicis simpliciter: Deus est qui natus est de Maria. Statim hæreticus Arianus infert reprehendens: Ergo immerito nos arguitis, Filium minorem Patre & creatum dicentes; quoniam apud vos etiam hoc in confessione est, Verbum Deum esse, qui natus est de Maria. Audi quæ idem Deus Verbum de se*

Ioan. 10. v. 17. *ipse testatur:* Euntes renunciate fratribus meis: Vado ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. *Sed cum hoc diceret, qui natus est de beata Maria, humanitate quidem nobis consubstantialis erat; in eo autem, quod conjunctus Deo, nostra erat longe, quia Deus, substantia melior.*

Sermone 5. num. 8. Sermone V. qui totus est de Deo nato & Virgine Θεοτόκω. *Vide quid accidat, hæretice, non invideo nomen Virgini* Χριστοτόκω. *Fateor enim reverendam esse eam, quæ susceperit Deum: per quam transierit dominus omnium: per quam justitiæ sol illuxerit. Deus enim erat Verbum, & cum homine conjunctum, & in eo habitans. Sed porro suspicor plausum, quomodo hoc quod dixi, transierit, intellexistis. Non dixi pertransiit, pro eo quod est genitus: non enim ita facile meæ sententiæ obliviscor. Transisse Deum per Virginem* Χριστοτόκον, *a Scriptura perdoctus sum; natum non edoctus sum. Nusquam divina scriptura Deum ex Virgine* Χριστοτόκω *asserit natum; sed* JESUM CHRISTUM, *Filium, Dominum.*

Serm. 7. num. 37. Sermone VII. *Non per se ipsum Deus est, quod in utero figuratum est: non per se Deus est, quod creatum est a Spiritu sancto.*

Observatio VI. Observandum quarto, quæstionem de conjunctione naturarum in Christo aliis alias, vt diximus, verbis propositam fuisse, istis cum sedere cœpit Nestorius, an Emmanuel esset vere Deus, & Virgo vere Θεοτόκος. Unde ipse sermonet. *Anobis*, inquit, *invicem frequenter scisciantur, an* Θεοτόκος *dicenda sit Maria, an autem* ἀνθρωποτόκος. Et in epistola III. ad sanctum Celestinum, cum vellet exponere quæstionis solemnem statum: *Æstimemus*, inquit, *duas sectas contrarias sibi stare, & harum altera hanc vocem proferat solam,* Θεοτόκος: *altera vero illam solam,* ἀνθρωποτόκος: *& utraque secta ad suam confessionem alteram trahat, vt si hoc non impetraverit, periclitetur de Ecclesia cadere*, &c.

Quæstio, qua de agitur, Nestorii ætate ita proposita est, an Emmanuel vere esset Deus & Virgo deipara.

Probatur ex serm. I. num. 6. Epist. 3. ad sanctum Celestinum, num. 3.

Hinc etiam Dorotheus Anastasiusque, primi impietatis buccinatores, non alia verborum forma vsi sunt, quam ista, quæ ad quæstionem communem responderet: *Siquis Mariam deiparam esse dixerit, anathema sit.*

Facto Dorotothei & Anastasii.

Imo Cyrillus testatur, vniversum fere certamen pro fide susceptum de eo fuisse, quod Virgo deipara affirmaretur; qua de causa Ioannes Antiochenus cum literas amicas Nestorio scriberet, vnum id ab ipso exigit, vt Θεοτόκον diceret, & cum fidei suæ libellum daret, de Virgine primum Θεοτόκω dixit, eaque veluti confessionis tessera catholicum se ostendere voluit.

Testimonio Cyrilli.

Et Ioannis Antiocheni.

Sed eximium est in hanc rem Pauli Emeseni factum. Cum procuraret Ecclesiarum pacem Nestorii causa turbatam, suam in Ecclesia Alexandrina in infinita concione probaturus fidem, qua ratione tunc oportebat, post allatum Prophetæ locum: *Ecce Virgo in vtero habebit*, &c. Erupit in hæc verba: *Parit itaque Dei genitrix Emmanuelem.* Tum populus acclamavit: *Ecce fides hæc est, Dei hoc donum est, orthodoxa Cyrille: istud audire quærebamus. Qui ita non loquitur, anathema sit.* Mox Paulus: *Peperit proinde nobis deipara Maria Emmanuelem; Emmanuelem autem, hoc est, Deum hominem factum. Nam Deus Verbum, qui ante sæcula arcano ineffabilique modo ex Patre genitus est, novissimis temporibus natus est ex muliere.*

Et Pauli Emeseni.

Quemadmodum igitur Athanasii temporibus, qui ὁμοούσιον fateretur, sic ætate Nestorii, qui Θεοτόκον aperte diceret, rectam fidem sequi videbatur: & e contrario, vt Arianis accensebatur, quisquis ὁμοούσιον, fateri nollet, ita & Pauli Samosateni partibus addicebatur, qui Θεοτόκον rejiceret. Tam aperte porro rejecit Nestorius, quam qui apertissime.

Nestorius aperte rejicit Θεοτόκον.

Sermone 1. *Audiant hæc, qui in dispensatione dominicæ innovationis cæcati non intelligunt*, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. *Qui, sicut modo cognovimus, a nobis invicem frequenter scisciantur, an* Θεοτόκος *dicenda sit Maria, an autem* ἀνθρωποτόκος. *Habet matrem Deus? Ergo excusabilis gentilitas matres diis subintroducens. Paulus ergo mendax, de Christi deitate dicens* ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, *id est, sine patre, sine matre, sine generationis narratione. Non, vir optime, Maria peperit Deum.*

Serm. 1. num. 6. & 7.

Ioan. 3. v. 6. Quod enim de carne natum est, caro est; & quod de spiritu, spiritus est. *Non peperit creatura eum, qui est increabilis, non recentem de Virgine Deum Verbum genuit Pater:* In principio enim erat Verbum, *sicut Joannes ait. Non*

Ioan. 1. v. *peperit creatura creatorem; sed peperit hominem, deitatis instrumentum.*

Sermone II. *Quoties igitur sancta scriptura dictura est, vel generationem Christi ex beata Virgine, vel mortem, nusquam Deum dicit, sed aut*

Serm. 2. num. 2.

Christum, aut JESUM, *aut Dominum*, &c.

Serm. 3. num. 4. 5. 6. &c. Sermone III. *Et Ariani quidem, tametsi majestate paterna deitatis Verbum Deum minorem delirent, non tamen novellum fatentur: hi autem eum etiam beatæ Mariæ secundum, eaque posteriorem esse pronuntiant, & temporalem matrem opifici temporum divinitati consignant*, &c. Et postea: *Verbum ergo Deus non est natus ex Maria, sed in illo, qui ex ea natus est, mansit. Non ex Virgine initium habuit, sed illi, qui crescendo per menses paulatim compositus in utero Virginis est, inseparabiliter omni tempore sociatus est*, &c.

Serm. 4. num. 2. Sermone IV. *Qui Deum simpliciter dicit de Maria natum, primo omnium nobilitatem gentibus prostituit dogmatis*, &c.

Serm. 5. num. 3. Sermone V. qui totus est adversus Θεοτόκον, objicit sibi catholicorum rationem. *Si Deus est, Christus*, inquiunt, *& Christus ex beata Maria est ortus, cur Virgo non est Dei genitrix? Nihil occulto, quod ab illis objicitur. Nam veritatis amator, omnia quæ a falsitate dici possunt accepta, sibi objicit.* Tum respondet: *Formatur in utero infans, sed quoad figuram acceperit, nondum habet animam: at ubi figuratus fuerit, jam anima infertur a Deo. Ut igitur mulier corpus parit, sed Deus animam tribuit; neque ideo mulier dicetur anima genitrix, quia peperit animatum, sed potius hominis genitrix: sic quoque beata Virgo, etsi peperit hominem, simul cum illo pertranseunte Dei Verbo, non ideo est Dei genitrix; non enim Verbi divinitas a beata Virgine initium cepit, sed erat natura Deus. De beato Joanne Baptista prædicatur a sanctis Angelis, implendum esse infantem Spiritu sancto, adhuc ex utero matris suæ; atque ita beatus Joannes Baptista Spiritum sanctum habens editus est. Quid igitur? Appellabisne ipsam Elizabeth Spiritus genitricem? Huc animum referte, ac si qui in vobis fuerint, qui ad ea, quæ dicuntur, tanquam ad inaudita & insolita moveantur, veniam date illorum imperitiæ.*

Num. 6.

Luc. 1. v. 15.

Epistola 1. ad sanctum Celestinum num. 4. 5. 6. In epistola I. ad sanctum Celestinum. *Sed & Virginem* Χριστοτόκον *ausi sunt modo quidam dicere: hanc vero* Θεοτόκον *vocantes non perhorrescunt, quando sancti illi, & supra omnem prædicationem Patres per Nicæam, nihil amplius de sancta Virgine dixisse leguntur, nisi quia* Dominus noster JESUS CHRISTUS *incarnatus est ex Spiritu sancto, & Maria virgine.* Et postea: *Taceo scripturas, quæ ubique Virginem matrem Christi, non Dei Verbi, & per angelos, & per apostolos prædicarunt. Propter quæ quanta certamina sustinuerimus, æstimo famam præcedentem docuisse beatitudinem tuam, hoc quoque attendentem, quod non frustra certaverimus; sed emendati sint gratia Domini multi ex his, qui perversi erant: discentes a nobis, quia debet esse parienti similis nativitas; quia Dei Verbi commixtura nulla est cum homine, sed unio creaturæ & humanitatis dominicæ Deo conjuncte ex Virgine per Spiritum. Siquis autem hoc nomen,* Θεοτόκος, *propter natam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter parientem proponat; dicimus quidem, hoc vocabulum in eam quæ peperit, non esse conveniens: oportet enim veram matrem de eadem esse essentia, qua est ex se natum; ferri tamen posse propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de Virgine hoc Verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa: non quia ipsa sit mater Dei Verbi; nemo enim antiquiorem se parit.*

Et in epistola II. ad sanctum Cyrillum. *Vbique per divinas scripturas, quoties meminerunt dominicæ dispensationis, non divinitatis Christi, sed humanitatis ejus, passio & nativitas traditur, vt secundum liquidissimam rationem convenientius ac aptius sit, sanctam Virginem, non genitricem Dei, id est,* Θεοτόκον, *sed Christi genitricem, id est,* Χριστοτόκον, *vocari.* Ep. 2. ad S. Cyrillum num. 11.

Ex his perspicuum est, a Nestorio Θεοτόκον non verbo tantum rejectam, sed multiplici quoque ratione. Decem argumentis ad id efficiendum vtitur.

Nam contendebat primo, sine regula, vel Scripturæ, vel traditionis, loquendum non esse; Θεοτόκου vero neque scripturam sacram, neque concilium Nicænum, neque alia quæcumque meminisse.

Deinde, confessionem Θεοτόκου gentilitati favere, matres diis suis subintroducenti.

Tertio, hac eadem opinione mendacem fieri Paulum, qui dixisset, Christum esse ἀπάτωρ & ἀμήτωρ.

Quarto, id totum pugnare cum Verbi incorporeitate, incommutabilitate, æternitate, & consubstantialitate cum Patre. Nam quod de carne est, inquiebat, caro est; & quod Virgo gessit, creatum est a Spiritu sancto; & nemo antiquiorem se parit; & quisquis paritur, parienti est ὁμοούσιος; & omnis mater consubstantialis ei est, cujus mater dicitur.

Quinto, hanc ipsam opinionem pugnare secum, dumque Deiparam astruit, negare Christi matrem. *Si enim*, aiebat, *non hominis natura, sed Deus Verbum erat, quem illa pariebat; quæ peperit, nequaquam mater ejus, qui natus est, invenietur; quomodo enim aliqua fiet ejus mater, qui a natura genitricis est alienus?*

Sexto, eos qui Θεοτόκον prædicant, pejus Arianis delirare: Ariani enim, tametsi Verbum Deum paternæ deitatis majestate minorem faciant, non tamen novellum fatentur. *Hi autem eum etiam beatæ Mariæ secundum & posteriorem esse pronunciant, & temporalem matrem opifici temporum divinitati consignant.* Num. 4.

Septimo, illos ipsos Θεοτόκου defensores, excellentiam Incarnationis, dogmatisque nobilitatem gentibus præstitutam traducere, risuique ac calumniæ exponere; imo & Arianis in eo favere, quod catholicorum argumenta infringant.

Octavo, sentire cum Ario & Eunomio, atque Apollinari, qui Θεοτόκου appellationem inhærere studuerunt, *vt facta mixtione, dnabusque naturis minime distinctis, nihil ex his, quæ viliora sunt, de humanitate dictum acciperetur; ac locus illis jam adversus ipsam divinitatem pateret, tanquam omnia de vno dicerentur, non ratione dignitatis ex ipsa conjunctione consequentis, sed ipsius ratione naturæ.* Serm. 5. num. 3.

Nono, posita confessione Θεοτόκου, consequens esse, vt dicatur primo ipsamet deitas ex Virgine nata; deinde mulier quælibet animæ filii genitrix; denique Elizabeth Joannis parens μητροπάτωρ: quæ tria manifeste sunt, vel impia, vel imperitiæ plena. Ea vero consequi conficiebat ex eo, quod Virgo hominem, cui juncta erat divinitas; mulier filium, qui a Deo animam accepit; & Elizabeth Joannem jam inde a matris vtero impletum Spiritu sancto, in lucem edidit.

Decimo tandem, Virginem dici non posse Θεοτόκον, quia Christum peperit, in quo erat Verbum Deus; nisi dicatur pariter & Patrem

peperiſſe, & Spiritum ſanctum, quoniam ambo quoque in Chriſto erant, cum ſint etiam in quibuſcumque juſtis; imo ſi Θεοπνοι vocetur, & non λογοπνοι, ſatis ipſa voce prodi, quod non vnius perſonæ genitrix dici debeat, ſed totius Trinitatis, qui Deus eſt.

Conveniuntur defenſores Neſtorii.

Eſt impetus, hoc in loco interrogare Neſtorii patronos, & Albertinum præcipue, qui eruditus videri vult, ſintne hæc hominis verbo imprudenter lapſi, an meditati quæ diceret. Sintne hæc argumenta decem incogitantis alicujus, cui vox vna exciderit; an maligni contradictoris qui multa commentatione ſingula rei adjuncta perpenderit. Sitne denique linguæ vitium æſtu abreptæ, tam artificioſa oratio, aut animi potius ſibi vbique ſimilis, ſemperque in inſtituto conſtantis.

Obſervatio v. Deus per Incarnationem factus eſt pontifex, &c. Num. 7.

Obſervandum quinto, cum Proclus, in oratione panegyrica, de vtero Virginis exclamans dixiſſet: *O templum, in quo Deus factus eſt ſacerdos, non naturam commutans, ſed eum, qui ſecundum ordinem eſt Melchiſedech, propter miſerationem indutus!* Dicto Neſtorium non tantum offenſum fuiſſe, ſed impatientiam quoque extemporali oratione prodidiſſe; imo poſtea, cum reſedisſe debuiſſet ita, ſermone VI. expoſitis Pauli verbis: *Conſiderate apoſtolum & pontificem confeſſionis noſtræ* JESUM; graviter in Procli ſententiam invectum eſſe, perinde ac ſi omnes pontificis proprietates, ab Apoſtolo tam diligenter conquiſitæ ac expoſitæ, divinitatem Verbi, etiam incarnati, non decerent.

Heb. 3. v. 1.

Id impugnat Neſtorius. Serm. 6. toto.

Sermone igitur VI. *Apoſtoli nomen*, inquit, *in Chriſto audientes, Deum Verbum male intelligunt apoſtolum eſſe; legentes item pontificis vocabulum, Deum eſſe imaginantur pontificem, mira dementia! Quis enim Apoſtoli officium audiens, non ſtatim videat hominem demonſtrari? Quis ſummi ſacerdotis nomen audiens, divinitatis naturam ad ſacerdotis miniſterium vocet?*

Serm. 6. num. 9. & 10.

Tum enumeratis pluſquam quatuordecim notis pontificis illius, de quo Paulus loquitur, poſtquam ſingulas argumentatus eſt, orationem colligens. *Hic ille*, inquit, *cum Moſe, quoad ducendi exercitus typum comparatus, ille ſemen Abrahæ vocatus, ille per omnia ſimilis fratribus, ille tempore factus pontifex, ille per paſſiones conſummatus, ille qui in quo paſſus eſt, ipſe tentatus, poteſt tentatis auxiliari, ille ſecundum ordinem Melchiſedech pontifex appellatus. Cur igitur diverſa ſentis a Paulo? Cur impaſſibilem Deum Verbum corpore terreno commiſcens, paſſibilem pontificem facis? Cum ſit igitur nobis hic ſolus pontifex, & condolens & cognatus, & firmus, de ejus fide nunquam depellamini: ipſe enim vobis ex promiſſa benedictione, ex ſemine Abrahæ miſſus eſt, vtpote pro ſe, & pro ſuo genere corporis ſacrificium offerens.*

Serm. 5. num. 3.

Quomodo Neſtorium ſui patroni contra hæc tueri conentur.

Tot teſtimoniis tamque manifeſtis non cedunt, quibus placuit Neſtorium adverſus Eccleſiæ judicium defendere; ſed conantur primum infirmare vim argumentorum, quæ modo adhibita ſunt. Tum producunt teſtes, quorum auctoritate probent, Neſtorium reipſa pro veritate ſtetiſſe, ſoloque verbo lapſum eſſe. Denique videntur ſibi poſſe aperire lapſus cauſam, accenſum nempe fidei ſtudium, & inflammatum ardorem in Apollinariſtas atque Arianos, in quos cum nimio, vt erat ſolitus, in omnes hæreticos abreptus eſſet æſtu, neque modum loquendi tenuerit, neque voces temere prolatas, præ impatientia dedecoris, corrigere voluerit. Tria hæc ſigillatim ad examen vocanda.

§. IV. *Quid defenſores Neſtorii argumentis §. ſuperiore adductis reſpondeant, & cujuſmodi ſint eorum reſponſa.*

Qui defenſores Neſtorii nunc attendantur.

EOs tantum convenimus, qui fidem concilii Epheſini retinere ſe profitentur, non item aut Socinianos, aut alios ejuſmodi apertos antichriſtos, id eſt, qui divinitati Chriſti bellum aperte indixerunt. Inter illos igitur, quicumque Neſtorii cauſam ſuſceperunt, intellexerunt facile, eam ſe tueri non poſſe, niſi quem hæreſis abſolvere nituntur, non modo ignorantiæ accuſent, ſed etiam inconſtantiæ condemnent, quaſi pugnaverit adverſus eos, quos cum Patribus loqui neſciret, & in explicanda mentis ſuæ ſententia alia aliis temporibus verba adhibuerit, quæ ancipites haberem, & perplexos ſenſus.

Doctrinæ de Incarnatione duas partes faciunt, fidem & intelligentiam.

Diſtinguunt igitur duas in Incarnationis doctrina quaſi partes, fidem & intelligentiam. Fide creditur, inquiunt, quod Chriſtus ſit Deus-homo, quodque naturæ duæ in perſona vna, divino quodam atque ineffabili modo, junctæ ſint, &c. Intelligentia percipiuntur ſubtiliora quædam conſectaria fidei, exempli gratia, quæ, & quanta ex vnionis modo idiomatum communicatio naſcatur; qua ratione, quæ Dei ſunt, ad hominem; quæ hominis, ad Deum pervadant, &c.

Negant Neſtorium in fide erraſſe, ſed tantum in intelligendis fidei conſectariis.

Neſtorium dicunt, vt erat probatæ ad inſtituendos fideles doctrinæ, perſpexiſſe procul dubio, quantum ſatis ad obeundum officium, quæ κυριως, & quaſi σωτηριως, ad fidem pertinent, vt quod Chriſtus ſit vnus Dei Filius, vnuſque omnium dominus; quod non dividatur in duas perſonas, nec ſolus ſit per ſe homo, &c. Sed, quæ humanæ mentis imbecillitas, caligaſſe in fidei conſectariis, ideoque abhorruiſſe a nonnullis vocibus, in Eccleſia receptis, cujuſmodi ſunt, *Deus natus, paſſus, pontifex, deipara Virgo*, &c.

Quibus contraria cum dixiſſet, noluit dicta corrigere.

Addunt, id ipſi contigiſſe, quod ſolet viris dignitate præſtantibus, qui cum arguuntur erroris, aut etiam monentur, errorem malunt defendere, quam fateri, ne confeſſione dignitatem, aut abjiciant, aut certe minuant. In eo igitur aiunt Neſtorium pertinaciter perſtitiſſe, in quod inconſiderate inciderat; ideoque anathemate percuſſum, vel per injuriam, quod Calviniani quidam effutiunt; vel propter ſolam animi obſtinationem, quod imprudenter catholicis nonnullis excidit.

Eadem videri ipſius cauſa, quæ aliquot Patrum.

Hujus defenſionis duæ ſunt partes. Prima proprie defenſio eſt, altera potius excuſatio. Illam conficiunt partim teſtimonio veterum, partim ratione: iſtam ſibi credi volunt. Prior diſcutietur ſequente §. poſterior in præſenti.

Aiunt igitur, Neſtorium peccaſſe quidem contra leges ἀναθεσεως; ſed id minime obſtare, quominus rectam cæteroquin fidem teneret: idem enim accidit quibuſdam Patribus, quos tamen Eccleſia colit vt fidei magiſtros, & illis præſertim, qui in terminis abſtractis communionem idiomatum admiſerunt, quo nihil eſt intolerabilius in hac quæſtione, cum apertam indicet naturarum confuſionem. Cum ergo illi ſalva fide peccare potuerint per exceſſum, quid-

ni pariter salva fide per defectum Nestorius dicatur peccasse?

Quintuplex tamen differentia.

Verum ea ipsa distinctio, quæ adhibetur a patronis Nestorii, ostendit per se satis, quomodo non sit eadem Patrum, quæ Nestorii causa.

Prima.

Nam primo, Patrum opinioni non erat consequens, vt tolleretur naturarum vnio καθ' ὑπόστασιν, qui cardo quæstionis; consequens erat Nestorianæ.

Secunda.

Deinde, Patrum dicta facile possunt ad modum loquendi benigna interpretatione revocari, detracto scilicet, quod abundat: non poterant id pati Nestorii voces, siquidem eo addito, quod desit, jam ea fateri oporteat, quæ Nestorius ferre se non valere, palam professus erat.

Tertia.

Postea, id addebant Patres, quo vocum licentia coerceretur, anathema scilicet hæreticis, quibuscum sentire videri possent, & in ea quidem parte, qua hæresis ἀνοσιοῦται contineretur. Contra Nestorius adjungebat nihil, quo erroris suspicio minueretur, sed quo potius firmaretur, atque etiam sæpe augeretur. Neque enim hæreticis, quibuscum sentire credebatur, dicebat anathema in ea parte, qua opus erat; sed in alia, quæ non veniebat in quæstionem. Istud vero quid erat aliud, quam consensionem reipsa fateri?

Quarta.

Quid quod Patres apertam aliis in locis pro fide sententiam dixerant, imo vbi venia egere credi possent, voces ibidem protulerunt, quibus sinceritatem fidei suæ demonstrarent, vt quod divinitas passa sit carne, &c. Nestorius postquam semel prodidit latens in animo virus, nihil attulit non consentaneum errori, nihil non cohærens.

Quinta.

Aliqui tandem Patrum vsi sunt Nestorii vocibus, συναφεία, ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, διαφόρου, &c. imo, quod notavit Leontius, sententias plures easdem dixerunt, nec idcirco tamen in suspicionem erroris venerunt; partim quia nondum quæstionis status libertatem loquendi, legibus quasi temporalibus, coercuerat; partim quod Nestorius singulas, quibus vteretur, voces, studiose conquisierat, ex ipsis etiam scripturis, quæ in oppositos sensus flecti facile possent, ad fraudem faciendam, vnaque vocula e catholicis in hæreticas verterentur, vtputa Incarnationem dixit ἕνωσιν, dixerunt & catholici; sed ille solam, isti non solam. Christum vocavit hominem θεοφόρον, vocavit & Basilius; sed Nestorius Deum simul natura addere noluit, quod addidit Basilius, &c.

Subruitur fundamentum excusationis.

Verum, vt excusationis fundamentum eruatur, pervidendum curiosius, an non ἀπαθῶσιν leges Nestorius spreverit potius, quam nescierit. Ipsius certe interfuit spreviſſe, quo calumniam vulgo probabiliorem catholicis faceret: cum enim ipsis vitio verteret, quasi dicerent, divinitatem secundum se natam ex Virgine, passam in carne, insepultam tumulo, & alia ejusmodi. Eos consensionis cum Ario atque Apollinari eo credibilius accusabat, seque catholicum ostendebat, quod contra hæreticos pugnare, & ab hæreticorum sociis invidiam conflatam sustinere videretur.

Non potuit ignorare leges communionis idiomatum.

Potuitne homo, mente non tardissima, docendis populis præpositus, concertationibus exercitatus frequentissimis, in lectione Patrum, vt ipsemet jactabat, versatissimus, nescire, quid in quæstione, de qua dicere necessarium sæpe fuerit, partium esset opinio? Potuitne ignorare, quis esset status controversiæ, per annos fere bis centum agitatæ? An non intelligebat vir, ex erudita Antiochenorum Ecclesia, in regiæ vrbis thronum, doctrinæ fama subvectus, quid contendentes super lite contestatissima partes sentirent? Fugiebatne tractatorem veteranum, qua quæque pars arte declinaret objectiones, suamque sententiam exponeret? Nihil afferebat, quod non prius Samosatenus Dionysio Alexandrino objecisset: nihil, quod Dionysius Patresque Antiocheni non diluissent, exposita fide de pugnantibus in speciem Christi attributis. Nulla certe adhibebat argumenta, nisi quæ a Photino sumpserat, sed Theodori arte exposita.

Cum eas alii quando observarit.

Quid plura? Fuitne adeo mens ipsius emota, cum evomeret impietatis virus, vt eorum oblivisceretur, quæ prius noverat de communione idiomatum, quæque tradebat in Ecclesia, cum palam de Christo diceret: *Magnum sane tanti* Serm. 9. *doni sacramentum; hic enim qui videtur infans, hic qui recens apparet, hic qui fasciis corporalibus eget, hic qui secundum visibilem essentiam recenter est editus, filius est, vt Scriptura docet, æternus, filius universorum opifex, filius qui suæ opis fasciis dissolubilem creaturæ naturam astringit. Infans enim Deus est suæ potestatis; tantum abest, Arie, vt Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac divinitatem; filiationis vnitatem servamus in deitatis humanitatisque natura. Hoc autem dico, vt noveritis, quam superexcellens & summa quædam deitatis conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro conspiceretur: erat enim ipse, & infans, & infantis ipsius dominus.*

Noverat sane rectas loquendi formas, ante proditam hæresim; sed cum illæ argumenta sophistica eliderent, quibus solis vtebatur, servare ipsas noluit, inter impugnandam fidem: neque id mirum, cum nemo ea videri velit scire, quæ suis rebus incommodare intelligit.

§. V. *Quid afferant Nestorii defensores, vt ipsum probent, reipsa fidem rectam secutum esse.*

Testimonia sex adducunt.

JAM vero vt defensores illi probent, Nestorium rectam fidem secutum esse, testimonia sex edunt, clara, vt ipsis quidem videtur, minimeque dubia. Et primum quidem Nestorii ipsius, non tantum rectam fidem expressis apertisque verbis profitentis, sed etiam calumniam sibi hac in parte fieri querentis. Alterum Joannis Antiocheni, viri a sanctis Patribus non laudati tantum propter sanctitatem vitæ, sed etiam in fidei testem adducti. Tertium, Episcoporum totius fere Orientis, quos inter plurimi sanctitatis & doctrinæ fama nobiles. Quartum Theodoreti, quem divinum Photius, aliique Græci nominant. Quintum, Socratis historici, res suorum temporum scribentis. Sextum, Diodori Tarsensis & Theodori Mopsuesteni, quos multi Patres miris laudibus etiam fidei, extulerunt, cum eadem nihilominus atque Nestorius dicerent.

Primum, Nestorii fidem profitentis, & sibi fieri calumniam querentis.

Sic igitur illi argumentantur. Cum fides orthodoxa hac in parte, vel omnino, vel maxime quatuor propositionibus contineatur, quod Christus non sit solus homo: quod vnus existat, id est, neque duo sint filii, neque duo domini, aut Christi: quod naturæ ambæ in

vnam Verbi hypostasim convenerint; & quod beata Virgo dicatur Deipara. Nestorius, ne vnam quidem partem absolute negavit, singulas expressis verbis asseruit.

Et primum, quod Christus non sit homo solus. Num. 23.

Primam manifeste sermone VII. *Non mudus homo Christus, o calumniator: sed homo simul & Deus. Si autem Deus tantummodo existeret, oportebat eum, secundum Apollinarem dicere: Quid me quæritis occidere Deum, qui vobis veritatem locutus sum? Nunc autem dicit: Quid me quæritis occidere hominem istum, qui spinis coronatus est? istum qui dixit:* Deus Deus meus, quare me derelinquisti? *istum qui triduanam sustinuit mortem*, &c.

Num. 2.

Sermone XII. *In stupore remaneat dentium Paulus Samosatenus, qui nobis dominicam humanitatem nudam a deitate delirat, qui solam, præter divinitatem, fabulatur hanc, quæ semper conjuncta est atque connexa, quæ eadem ac pariter potest quæ Deus.* Donavit enim illi Deus nomen quod est super omne nomen.

Deinde, quod Christus sit vnus, nec duo sint Dei filii. Num. 5.

Alteram non minus clare, sermone II. *Divisio non est, neque conjunctionis, neque potentiæ, neque filiationis, neque hujus quod est Christus. In his divisio non est; in deitate vero & humanitate divisio est. Christus, secundum quod est Christus, indivisus est; & Filius, secundum quod est Filius, indivisus est. Non enim habemus duos Christos, vel duos filios; neque est apud nos primus Christus & secundus; neque alter & alter; neque iterum alter filius, & iterum alter filius: sed idem ipse est duplex, non dignitate, sed natura.*

Num. 1. 2. 3.

Sermone XI. *Magnum sane tanti doni sacramentum! Hic enim qui videtur infans, hic qui recens apparet, hic qui fasciis corporalibus eget, hic qui secundum visibilem essentiam recenter est editus, Filius est, vt Scriptura docet, æternus: Filius universorum opifex, Filius qui sua opie fasciis dissolubilem creaturæ naturam astringit. Infans enim Deus est sua potestatis: tantum abest, Arie, vt Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac divinitatem; filiationis vnitatem servamus in deitatis humanitatisque natura. Hoc autem dico, vt noveritis, quam superexcellens & summa quædam deitatis conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro consticeretur: erat enim ipse, & infans & infantis ipsius dominus.*

Sermone XII. *Vnus Filius, quod visibile est, & quod invisibile: vnus Christus, & iste qui vitur, & id quo vitur. Naturæ duplices, sed Filius singularis. Quid sermonem in calumniam vocas?*

Tertio, quod vna sit in Christo persona. Num. 5.

Tertiam catholicæ fidei partem exponere videtur non obscure, in epistola II. ad Cyrillum. *Vt nominibus quibusdam vtriusque naturæ communibus, & significationis positis, neque ea, quæ generationis Filii & dominationis dissecentur: neque ea, quæ naturarum sunt propria, in singularitate nativitatis Filii vlla confusionis abolitione periclitentur.*

Epistola II. ad sanctum Celestinum. *Multus etiam nobis labor hic celebratur, dum elaboramus eruere sordidissimam impietatem pessimæ opinionis Apollinarii & Arii de Ecclesia Dei. Nescio enim, quemadmodum quidam de ecclesiasticis quandam contemperationis imaginem ex deitate & humanitate Vnigeniti concipientes, ægrotent agritudine prædictorum hæreticorum: dum & corporis passiones audent superfundere deitati Vnigeniti, & immutabilitatem deitatis ad naturam corporis transisse confingunt, & vtramque naturam (quæ propter conjunctionem summam & inconfusam in vna persona Vnigeniti adoratur) contemperationis mutabilitate confundunt.*

Num. 5.

Apud Cyrillum ipsum, libro de recta fide ad reginas cap. 12. *Cæterum nomen hoc, Christus, quidam nescio quo modo Dei Patris Verbo etiam seorsum ac per se, hoc est, vt extra carnem positum mente concipitur, convenire asserunt: mox vero in illum quoque similiter illud competere contendunt, quia ex sacra Virgine natus est, prout hic quoque per se separatim subsistere consideratur. Postremo ambobus simul perinde ac vni congruere tradunt, ratione nimirum conjunctionis, vt ipsi loquuntur, in vnam illos personam celligamis.* 1. part. conc. Ephes. c. 4.

In epistola ad Alexandrum Hierapolitanum. *Oportet manere naturas in suis proprietatibus, & sic per mirabilem, & omnem rationem excedentem vnitatem, vnam intelligi gloriam, & vnum confiteri Filium.* Et iterum: *Non duas personas vnam personam facimus, sed vna appellatione Christi duas naturas simul significamus.* In conc. V. œcumenic. exhibit. 6.

Sermone quodam innominato apud Cyrillum, in quo inducitur Christus loquens. *Cum sim Dei forma, servi formam indui; cum sim Deus Verbum, in carne conspicior; cum universitatis sim dominus, personam pauperis propter vos indui; cum esuriam visibiliter, esurientibus cibum subministro.* Lib. 5. contrad.

Denique, quod Virgo sit Deipara. num. 4.

Quartum denique, sermone VI. *Dixi jam sæpius: Si quis inter vos simplicior, sive inter quoscumque alios, voce hac* Θεοτόκος *gaudet, apud me nulla est de voce invidia; tantum ne Virginem faciat deam*, &c.

Num. 2.

Epistola III. ad sanctum Celestinum. *Ego autem & hanc quidem vocem, quæ est* Θεοτόκος, *nisi secundum Apollinaris & Arii furorem, ad confusionem naturarum proferatur, volentibus dicere, non resisto.*

Num. 7.

Sermone XII. *Damna eos, qui dicunt secundum Apollinaris & Arii sensum Dei genitricem; & ego vna tecum clamo* Θεοτόκον. Et postea: *Filius Dei natus est Deus Verbum & homo; ergo qua peperit, propter vnitatem dicatur Dei genitrix, id est,* Θεοτόκος.

Num. 11.

Num. 7.

Sermone XIII. *Quoniam autem oportet, propter eos, qui lucidiorem requirunt intellectum, maxime cum sint Ecclesia filii, vis manifestiore locutione; propterea & modo eadem definitione, qua prius breviter de illa beata Maria semper virgine prædicabam, etiam nunc, evidentiore sermone, summa voce proclamo, quoniam sancta Virgo & Dei est & hominis genitrix.*

Testimonium Joannis Antiocheni.

Hactenus pro se Nestorius, nunc Joannes Antiochenus, fidei Nestorii probe conscius, sive propter diuturnum Antiochiæ convictum, studiorumque & magistri communionem; sive ob diligentem, post commotas a recessu turbas, rei totius pertinentis ad amicum inquisitionem. Scribens igitur ad Nestorium: *Si enim*, inquit, *mens tua, eadem sapit & sentit, quæ sancti Patres Ecclesiæque doctores, (nam hoc, domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis, de te accepimus) quorsum vereris pium sensum convenienti voce publicare?* Et postea: *Quis, quæso, reprehendat, si ea quæ sentis, libere exponas? Imo vero, quis non laudet, si nomen, cujus sensum pietas tua, vt cognovimus, possidet, propter publicam quietem communemque orbis pacem admittat?* Et tursum: *Multi, vt intelligo, non infrequenter ex te audierunt, quod ipsam solam vocem, non piam quoque ipsius vocis notionem averseris, siquis vero celebrioris famæ ecclesiastici,* 1. part. conc. Ephes. cap. 25.

auctores tibi fuerint, vt ipso quoque nomine admisso, sacram virginem Mariam Deiparam appellet, te istud neutiquam recusaturum esse.

Est autem antistitis, illius testimonium tanto gravius, quanto fidei orthodoxæ scientior habitus est, etiam a summis Pontificibus, etiam cum de fide ageretur.

Testimonium diœcesis Orientis.

Suum antistitem secuta est hac in parte diœcesis tota Orientis, quæ cum Episcopis aburdaret, sanctitate patiter atque doctrina præstantibus, Nestorii tamen causam suscepit, nec ab ipsius sententia, si Theodoretum audimus, recessit vnquam, nisi verbo tenus, molliens scilicet duriores Nestorii voces, eaque, inter explicandum Incarnationis mysterium, vocum œconomia vtens, quam ille præ sola superbia, animique contumacia respuerat. Cum igitur Orientis synodus, propter ineundam Ecclesiarum pacem, consensisset in Nestorii abdicationem, synodique nomine Joannes scripsisset, non solum confessionem Cyrillo, quam ille irreprehensibilem dixit, sed etiam epistolam Imperatori, de qua Theodoretus: *Cognovi, quod is, qui hanc scripsit*, (epistolam ad Imperatorem) *idipsum sentiens indiscrete atque inique damnavit eum, qui nihil præter doctrinam sanam novit aliquid & docuit. Sed anathematismus insertus, licet idoneus sit amplius quam consensus damnationis, ejus turbare lectorem: tamen quia non indiscrete, sed sub quadam consideratione positus est, solatium præstitit; nec enim dixit*: Anathematizamus doctrinam ejus, sed quæcumque aliter dixit, aut sensit, quam doctrina apostolica continet.

Epist. 2. ad Alexandrum Hierapol.

Testimonium Theodoreti. Ep. 2. ad eund.

Ipse vero, Theodoretus, quid super ea re sentiret, patefecit, tum adductis verbis non obscure, tum istis clarissime. *Jam tuæ sanctitati prædixi, quia si domini mei venerabilis & sanctissimi episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum, nec ego cum his, qui hoc faciunt, communicabo. Quod si tuæ sanctitati placuerit, idipsum literis inserere, quæ Antiochiam diriguntur, hoc fiat: ne ergo differatur, obsecro, tuis hærendo vestigiis.* Non minus manifeste mentem aperit scribens Andreæ Samosateno. *Exigit autem Aristolaus subscriptionem factæ dudum damnationis, & vt anathematizetur sancti episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra sanctitas, quod siquis indiscrete doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est, ac si pietatem anathematizare videatur. Oportet ergo, si omnino compellimur, eos anathematizare, qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos filios vnum Dominum nostrum* Jesum Christum *dividunt, & qui ejus abnegant deitatem.*

Testimonium Socratis. Lib. 7. c. 32.

Quin & Socrates historicus, cum Nestorii libros evolvisset curiose, vt ipse quidem testatur, scripsit tamen in hæc verba: *Nestorius apud complures venit in opinionem, quod Dominum simplicem hominem esse diceret, quodque Pauli Samosateni & Photini dogma in Ecclesiam introduceret; atqui de hac re tanta concertatio, tantaque tempestas commota est, vt œcumenico concilio opus fuerit. Ego vero, dum ejus libros lustro, hominem imperitum reperio, &c. nec tamen mihi videtur imitari Paulum Samosatenum, aut Photinum, & Dominum omnino simplicem hominem dicere; sed solam.* Deiparæ, *vocem tanquam larvam reformidare.* Et postea: *Videtur veterum lucubrationes ignorare, ideoque, vt dixi, vocem hanc infectari. Nec enim Christum simplicem hominem dicit, vt Photinus & Paulus Samosatenus. Et hominia ab eo edita docent, eum nullo modo divini Verbi personam abstuliisse, sed vbique illud fatetur subsistens & inexistens, &c. Sic eum sentientem reperio, tum ex ejus libris, quos legi; tum ex his, quæ amatores ipsius dicunt.*

Testimonium seu auctoritas Diodori & Theodoti.

Diodorus tandem, qui Theodorum docuit, & Theodorus, qui Nestorium, communis disciplimentem, sua patefacta, aperire possunt: ipsis enim Nestorius perinde ac Theodoretus discipulorum alter, apprime inhæsit, quod & Cyrillus aperte probat, vtrumque cum Nestorio sensisse tradens. At Facundus, postquam Diodorum Athanasii, Petrique Alexandrini, Timothei, Basilii, Chrysostomi, Epiphaniique testimonio rectæ fidei fuisse probavit, defensionem concludit hunc in modum: *Quis autem ferat accusatum a Juliano Diodorum, quod Deum natum de Virgine fateretur, accusari etiam a christianis, tanquam hoc negaverit? Vel quis audiens, Julianum Diodoro comminantem, quod* Jesum *Galilæum Deum æternum prædicaret, quem mortuum & sepultum negare non poterat, & dicentem propterea illum puniri a suis diis summo supplicio, quod miseraliter imbibens theologorum piscatorum errorem, talia prædicaret: a christianis quoque judicet abdicandum, velut qui* Jesum *Galilæum, hominem tantum, non etiam Deum esse crediderit?* Lib. 4. c. 2.

Theodori autem ἀκρόασις profert Facundus, tam exquisite excerptas, vt nihil videatur posse significantius rectæ fidei afferri. *Libro decimo tertio de Incarnatione: Bonum est in hoc loco maxime concludere, quid virtutis habeant ea quæ dicta sunt, sive conversari, sive baptizari, sive crucifigi, sive & mori, & sepelivi, & resurgere. Non puro alicui hæc coaptantes homini dicimus. Hoc enim in vnaquaque dictorum demonstratione addere non moramur, vt nullam calumniantibus præbeamus male loquendi occasionem. Sed inhabitato quidem a Deo Verbo, ab ipsa in vtero matris plasmatione: inhabitato vero, non secundum communem inhabitationem, neque juxta eam, quæ in multis intelligitur gratiam; sed juxta quandam excellentem, secundum quam etiam adunari dicimus vtrasque naturas, & vnam juxta adunationem effectam esse personam.* Operæ pretium est videre, quomodo singulas Theodori sententias argumentetur Facundus ad ipsius defensionem. Lib. 3. c. 2.

§. VI. *Quam infirma sint, quæ pro Nestorio afferuntur.*

Infringuntur sex ista testimonia.

Atque hæc sunt defensorum Nestorii argumenta, quæ quamvis habeant aliquam speciem veri, qua illuserunt Albertino Calvinistæ, aliisque ejusmodi hominibus: reipsa tamen vanissima sunt, nec aliunde ponderis quidquam habent, si tamen habent, quam vel ab incogitantia, vel etiam ab inscitia abutentium.

Et primum quidem Nestorii, quippe mentientis.

Nam vt eorum, quæ pro se dixit Nestorius, pateat fucus, notandum est, hæreticum hunc, quo nihil vnquam artificiosius fuit, nihil mendacius, verbis catholicis solitum dissimulare mentem suam, magistri Theodori exemplo, a quo non tam dogmata, quæ sequeretur, quam fraudes, quibus se tegeret, edoctus est.

Observandum deinde, totam hæresim, cui Nestorius nomen dedit, in eo fuisse positam, quod duas in Christo naturas negaret κατ' ἀπαρέμφατον vniri, sed solo nexu morali, qualis fere inter conjuges vulgo intercedit, aut certe intercederet

tercederet inter eos, qui perpetuo atque indissociabili vinculo conjungi cogitarentur: alter enim alterius semper esset, nec disjungi possent vnquam singuli; sed vna foret perpetuum amborum dignitas, vnaque auctoritas, & vna moraliter persona. Imo & idem vtriusque diceretur parens, sed dispari modo: vnius natura; alterius velut adoptione, &c.

Mala fide a Samosateno se dissentire ait.

Nestorius igitur, cum sibi calumniam fieri quereretur, velletque videri succensere Samosateno, affirmanti Christum esse solum hominem, fucum fecit: neque enim ipsi objectum erat, quod, sicut Samosatenus, Christum vellet extitisse aliquando sine Verbo, suamque cum Verbo conjunctionem operibus meruisse. Quis enim non audierat inclamantem subinde, naturas in ipso Virginis vtero, imo & in ipso conceptu, copulatas esse? Sed vitio vertebatur, & merito quidem, quod has ipsas naturas copulatas diceret solo nexu morali: vnde fieret, vt Deus esset quidem hominis, & homo Dei, non tamen Deus-homo & homo-Deus; vt Evangelistæ verba, nec proprio, nec, si licet ita loqui, recto sensu acciperentur, sed figurato tantum & σχετικῶς; vt Verbum non sit factum caro, sed carnis tantum inhabitator; vt Deus non sit mortuus, sed Dei templum; vt Virgo non sit Θεοτόκος, sed ἀνθρωποτόκος, &c.

Mala item fide negat esse duos Dei filios.

Neque minor est fraus Nestorii prædicantis, Christum esse vnum, vnumque Filium & Dominum: nam Christum faciebat non hypostasi vnum, sed mera conjunctione, more conjugum, qui sunt vnum moraliter: quod exemplum obtrudit subinde, & Theodorus Nestorii magister, & Theodoretus scholæ socius. Faciebat & vnum Filium Dei & Virginis, sed mirabili quadam stropha: aiebat enim, hominem esse Filium Dei, non natura, sed vnione; non quia foret ipse Unigenitus, sed quia Unigenito jungeretur; id est, vt loquuntur, esse Filium, quia Filii, non in recto, sed in obliquo: Verbum pariter dici filium Virginis, in obliquo tantum, quia in filio Virginis habitabat, hoc est, quod omnia Verbi hominisque communicari dicebat κατ' ὁμωνυμίαν.

Mala pariter fide vnicam dicit in Christo personam.

Jam vero improbi cavillatoris vocem personæ vsurpantis præstigias detexit Cyrillus, ostenditque, vnitate personæ tegi hæresim, nec aliud significari, quam quod Dei & hominis eadem facta sit, per Verbi ἐνανθρώπησιν, dignitas, vnaque auctoritas, potestas, & si quæ sint alia ejusmodi moralia vocabula. Nomen enim personæ sumpsit veterator magnus, vt est vox juris, qua ratione conjuges, vt sæpius dictum, vna sunt persona: cum tamen sumere debuisset, si bona fide ageret, prout est naturæ quiddam, atque ipsa hypostasis, qua notione conjugum duæ sunt reipsa personæ, duæque hypostases.

Quemadmodum & virginē Θεοτόκον.

Non minus subdole homo planus permittebat, Virginem dici Deiparam, modo ne dea putaretur; neque minus perfidiose insidiabatur auditoribus, cum Θεοτόκον dici juberet, modo ne sentiretur cum Apollinari & Ario. Erat enim in ea hæresi, quæ matrem dici posse negat vllam, nisi quæ consubstantialis sit ei seorsum per se sumpto, cujus dicitur mater: atque ita non posse dici vllam Verbi matrem, cum neque Verbo, secundum se ipsum spectato, vlla femina consubstantialis esse queat, nisi factafuerit; dea neque Verbum factum sit per conversionem consubstantiale feminæ.

Suam porro mentem homo nequam, scribens summo Pontifici, prodidit his verbis: *Siquis autem hoc nomen* Θεοτόκον, *propter natam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter partum, proponat, dicimus quidem, hoc vocabulum in eam, quæ peperit, non esse conveniens: oportet enim veram matrem de eadem esse essentia, quæ est ex se natum; ferri tamen posse, propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de Virgine hoc verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa; non quia ipsa sit mater Dei Verbi, nemo enim antiquiorem se parit.* Epist. 1. ad Celest. num. 6.

Infirmatur testimonium Joannis Antiocheni.

Atque hæc est vanitas testimonii, quod pro se Nestorius dixit: nihilo plus valet id quod Joannes Antiochenus tulit, sive tempus quo scripta epistola est, sive persona scribentis, sive etiam Nestorius spectetur. Nam tunc temporis Nestorii animus, vt erat exacerbatus supra modum, sic non fuit exprobratione hæresis agendus in furias, sed œconomica potius velut adulatione palpandus. Deinde, tunc cum scriberetur epistola, non erat vna constansque omnium opinio de Nestorii fide, nam perplexe de industria & ambigue loquebatur: alii enim verba flexiloqua in benigniorem partem, alii in oppositam, sed veriorem, interpretabantur. Denique, credibile est, ne ipsius quidem Joannis fidem tunc fuisse admodum sinceram; imo vix non certum, quam hauserat a magistro communi Theodoro doctrinam, retinuisse animo, tamdiuque fovisse, donec ipsam, aut quæstionis agitatione eruditus, aut orbis commotione territus, deponeret.

Quanquam, vt ingenue fatear, suspecta mihi fuit semper, estque etiamnum, fidei confessio, quam Joannes in pace Ecclesiarum edidit; neque potuit hactenus, quamvis valde averem, hanc mihi suspicionem minuere prudens Cyrilli confessionem recipientis, benignaque εἰσδεχομένου. Nam primo Acacius Beroœnsis auctor fidei videtur, homo, mea quidem sententia, male affectus erga Christum. Deinde huic fidei Nestorius, sine vllo sui dogmatis præjudicio, subscribere potuit. Denique videri potest Cyrillus, cum turbarum pertæsus esset, putasse Ecclesias pacandas, vel sic. Verum ea de re alias iterum; interim adverte, Acacii quoque testimonium pro Nestorio potuisse adduci: scribens enim ad Cyrillum, perinde ac Joannes, videtur Nestorium excusare; sed perinde etiam ac Joannes, suspectus merito potest esse, propter vtramque rationem, & quod dubiæ sit fidei, & certi in reum affectus.

Infringitur testimonium Orientalium ac Theodoreti.

Eadem est orientalium Episcoporum quæ Joannis causa. Theodoreti autem testimonium audiri procul dubio jure non debet, cum sit hominis, vel consentientis Nestorio, vel singulari amicitia conjuncti, quod vtrumque, aut fidem omnem derogat, aut certe multum minuit.

Adde quod illud ipsum, quod prolatum est, Theodoreti testimonium rem in contrarium conficit: quomodo enim catholicis persuadeat innocentiam Nestorii, qui contra Ecclesiæ judicium se facere indicet?

Atque Socratis historici.

Quæ potest autem esse, in re theologica, auctoritas Socratis, cum fuerit, aut scholasticus de foro, aut de aula scriptor? Et vt aliqua detur esse, melior tamen inde causa Nestorii non evadet: nam quæ scribit, ea procul dubio vera sunt, sed non ad rem. Nestorium ait, non perinde ac Paulum & Photinum dicere, Christum simplicem hominem; certe: negabant enim illi, hominem cum Verbo per se hypostatico atque Patri ὁμοουσίῳ conjunctum, quod certe Nestorius

fatebatur: negabant, jam inde a conceptu hominis, vnionem extitisse, affirmabat Nestorius: negabant Virginem esse Χριστοτόκον, contendebat Nestorius. Quid multa? apertis illi verbis Christum simplicem hominem profitebantur, non profitebatur Nestorius; sed reipsa ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν non admittebat, in quo cum illis consentiebat. Illusit ergo Socrati, cum quartum, duodecimumque sermonem haberet, magnamque sibi esse a Paulo Photinoque distantiam diceret: dicenti enim credidit, ignarus fraudis detegendæ, & mysterii penitius intelligendi.

Quam levis sit hæc in re Diodori & Theodori auctoritas.

Diodorum vero Tarsi, Theodorumque Mopsuestiæ adhibere testes, quibus recta Nestorii fides probetur, quid aliud tandem est, quam aliquem velle purum criminis ostendere, producendo socios, aut etiam duces? Nam vtrumque Nestorii institutorem, viciniorem hunc, illum remotiorem, Cyrillus prodidit, damnavit Ecclesia: neque vllum de duobus satis vnquam Facundus, quantumcumque nitatur, absolverit, cum suis se quoque verbis ambo, & prodant, & damnent. Quid enim hac Diodori sententia magis hæreticum? *Ne filius Mariæ putetur Deus Verbum; mortalis enim mortalem generat secundum naturam, & corpus generat consubstantiale; & duas generationes Deus Verbum non sustinet, vnam ante sæcula, alteram posterioribus temporibus.* Quid ista impudentius? *Perfectus ante sæcula Filius perfectum, quod ex David, assumpsit: Filius Dei filium David. Dices mihi: Duos igitur filios prædicas? Duos filios David non dico: non enim dixi Deum Verbum filium David: sed neque duos filios Dei secundum substantiam: nec enim dico duos ex substantia Dei, cum dico, Deum Verbum ante sæcula, habitasse in genito ex semine David.*

Lib. 1. contra Synusiastas.

Ibidem.

Hæc verba exscripsit Theodorus in libris suis de Incarnatione; eadem enim ibi leguntur, quibus addit: *Non sic in eo, qui est ex semine David, sicut in prophetis, habitavit Deus Verbum. Illi enim, particulari quadam & modica quantitate, sancti Spiritus gratia fruebantur; hic autem in his, in quibus interdum erant illi, jugiter permanebat. Gloria Verbi ac sapientia replebatur, alter procul dubio præter Verbum, & subsistens proprie Filius, ac seorsum: non enim Verbum semetipsum sapientia replebat & gloria, sed alteri potius hæc, quæ sunt insignia, conferebat.*

His ita demonstratis, quis non miretur Albertini, & Symmystarum, sed Albertini magis librorum helluonis, audaciam, qui contra tertium concilium generale, cujus auctoritatem in sua confessione Calviniani ipsi recipiunt, cujusque judicium duodecim sæculorum reverentia probavit; contra Patres quinti, id est, eruditi sæculi, ac præclarissima totius Ecclesiæ lumina; contra piorum omnium Christi cultorum fidem, Nestorium Ecclesiæ fulminibus attritum, Patrum disputationibus convictum, omnibus deinceps sæculis execrabilem, omnibus Christi amatoribus abominatum defendunt? Qui purum erroris asserunt, quem portentosæ doctrinæ ducem leges loquuntur; quem Imperatores, ne suo quidem nomine dignum putarunt; quem sua ipsius conscientia reum orbis commoti damnavit, cujus linguam natura, domini sui vindex, depascendam vermibus ante mortem dedit. Ad id impudentiæ profecto, quantumvis dissimulare conentur aliqui, adegit, quod vnus typis mandavit, male feriatos homines professum in Deiparæ nomen odium.

Conveniuntur defensores Nestorii, & in primis Albertinus Calvinista.

CAPUT III.

De tribus hæreticis Ario, Apollinari, & Eunomio, quorum societas per calumniam a Nestorio catholicis objecta est.

Quæstionis institutæ ratio.

QUAMVIS ex præcedentibus capitibus aperte pateat mens sententiaque Nestorii de dispensatione dominica; manifestior tamen adhuc clariorque evadet, si patefacta fuerit causa, cur tam vehementer Nestorius in Cyrillum, Cyrilique sectatores catholicos invectus sit. Ea vero causa fuit, nisi fallor, species affinitatis inter opinionem catholicam, atque Arianam & Apollinarianam; & ea quidem tanta, vt alterius ab altera discrimen non potuerit, nisi perspicacibus oculis in fidei lumine dignosci.

Duæ species vnionis physicæ, quarum discrimen vulgo obscurum.

Cum enim φυσικὴ ἕνωσις duæ sint species, vna difficilior intellectu, qua duæ naturæ copulantur in vnitatem solius hypostasis; altera notissima, qua duo junguntur in vnitatem etiam naturæ, vt anima & corpus: visum est Nestorio aliisque, a nemine defendi posse vllam ἕνωσιν φυσικὴν, nisi quam secundi modi esse diximus. Ex qua cum absurda plurima impiaque sequantur, inde facile in odium vulgi adducebantur, qui primi generis vnionem tuebantur. Nec enim ab Ario atque Apollinari facile discerni potebant, & illi tamen duo omnibus communiter exosi erant.

Hinc structa catholicis a Nestorio calumnia.

Atque hæc causa fuit, cur Cyrillo Nestorius aliisque vnionem καθ' ὑπόστασιν defendentibus societatem cum Ario, Apollinari, Eunomioque objiceret, catholicosque nomine hæreticorum traduceret. Expedit igitur de singulis tribus istis hæreticis nonnihil observare, vt sententia Nestorii de mysterio Incarnationis, & ejusdem in catholicos calumnia magis magisque retegatur. Tanto enim apertius homo nequam prodit mentem, quanto vehementius alienam sententiam, vel hæresecos, vel saltem erroris damnat.

§. I. *De Ario atque Arianis.*

Duo capita hæresis Arianæ de Verbo divino.

TRADITUM est a veteribus, capita duo extitisse Arianæ impietatis de Verbo divino; alterum, quod Patre minus, creaturaque esset; alterum, quod carni pro anima fuisset. Istud omittebant Ariani, cum de Trinitate agerent; illud, cum de Incarnatione: vtrumque tamen connexum erat, vt mox patefiet. De posteriori Athanasius in libro *de adventu Christi*.

Posterius probatur ex Athanasio. *Lib. de adventu Christi.* *Lib. de Incar. Christi.*

Arius, inquit, *carnem solam ad occultandam divinitatem fatetur; ac pro nostro interiori homine, hoc est, pro anima Verbum in carne ait extitisse, passionis sensum & resurrectionem ab invidis divinitati ausus asscribere.* Et alio in loco: *Frustra igitur Ariani sibi somnia fingunt, asserentes Salvatorem solam assumpsisse carnem: ita ut passionis sensum impie transferant ad impatibilem deitatem.*

Et ex aliis Patribus. *Hær. 69. num. 49. & 50.* *Lib. de hæres.*

Idem de Arii sectariis docet Epiphanius in eorum hæresi & in summa, vt Augustinus refert; tum Gregorii duo, Nazianzenus epistola 1. ad Cledonium, & Nyssenus libro 1. contra Eunomium; Cyrillus item Alexandrinus in epistola apologetica ad Acacium Melitenum. Theodoretus Arium & Eunomium scribit putasse, assumptum esse corpus, divinitatem vero animæ partes obiisse.

Lib. 5. hær. fab. cap. 11.

Non ab Ario, sed a sectariis inventum.

Observat Mercator, commentum istud non fuisse ab Ario ipso inventum, sed ab Arianis, vt se, opinor, facilius quæstionibus expedirent, quæ temporibus Arii nondum movebantur: tribuitur tamen Ario, partim ob consuetudinem onerandi magistros discipulorum invidia; partim quia ex ejus principiis confectum visum est, aut iis admodum congruum, vt postea dicemus.

Propter duo præjudicia.

Venerunt porro Ariani in hanc mentem, partim propter præjudicia quædam, sive sua de Verbo, sive communia de homine & anima; partim quoniam sibi videbantur, hac hypothesi data, facile explicare, quæcumque de Christo fides Ecclesiæ teneret adversus Photinum, cujus ætate natum reor Arianorum hoc figmentum.

Quando natum figmentum de Verbo locum animæ tenente in Christo, & qua ratione.

Cum enim ea tempestate quæreretur, an Christus esset simplex homo, in quo habitaret Verbum, & quomodo Verbum habitaret in homine, an operatione tantum, vt Spiritus sanctus in justis: an etiam ἐνώσει φυσικῇ, qua proprie diceretur Verbum caro factum, & non carnis solum habitator. Qui Photino meram inhabitationem inducenti restiterunt, pars tenuerunt sese intra modum, vt catholici; pars excesserunt, vt Ariani atque Apollinaristæ. Omnes enim, cum vnionem substantivam sibi defendendam viderent, si modo vellent proprio sensu Evangelistæ verba sumere; cumque duas intelligerent esse vnionis substantivæ species, quas antea exposuimus. Catholici sola hypostatica contenti sunt; Ariani majorem voluerunt, qualis nempe intercedit inter animam & corpus: quare Verbum dixerunt, in Christo ea tribuisse carni, quæ solet anima, vitam scilicet, motum, & sensum.

Hinc finis catholici Nestorii a- humanæ.

Quomodo argumentati Ariani. *Hær. 69.* *Lib. 2. phys.*

Si qua vero fides Epiphanio, & auctori dialogi contra Apollinaristas, quem alii Athanasio, alii Maximo martyri supposuerunt: videntur argumentati hac in parte, quo fere modo Aristoteles solet in rebus physicis. Id quod nunc agitur, ita potuit, & omnino & bene fieri; aliter neque bene fieri potuit, neque omnino: ita ergo contigit.

Potuit ita Incarnatio fieri.

Potuisse vero fieri, vt ea ratione Verbum caro fieret, id est, homo, inde conficiebant, quod homo sit anima vtens corpore, quodque mens quælibet creata converti possit in animam, id infundi in corpus, atque homo fieri. Cum ergo Verbum dicerent vnam esse de mentibus creatis, ipsum contendebant potuisse vniri carni instar animæ, atque ita hominem fieri.

Primum principium, id est, definitionem hominis, veluti concessam accipiebant ex pervulgata tunc temporis Platonicorum doctrina: alterum mutuabantur ab Origene, cujus erant propago quædam: tertium sibi proprium vindicabant.

Decem inde consectaria.

Jam vero bene omnia constare, si ea ratione Verbum factum caro dicatur, probabant exemplo communis cujusque hominis, cujus anima corpori infusa sit homo: huic enim rationi connexum erat.

I. Ut Christus non sit homo, qualis quisque nostrum, sed vere Deus vtens corpore assumpto perinde ac anima suo. I.

II. Ut beata Virgo tam vere appelletur Θεοτόκος, quam ἀνθρωποτόκος quælibet alia, quæ hominem peperit. II.

III. Ut Incarnatio non sit vnio vtriusque naturæ φυσικὴ tantum, qualis inter conjuges; sed ἑνωτικὴ potius, & ἀνακρατικὴ, cujusmodi inter animam & corpus. III.

IV. Ut in Christo duæ sint quidem naturæ, sicut in nobis; sed vnica tamen existat ambarum hypostasis, more pariter nostri. IV.

V. Ut non alius sit qui ex Patre Filius, alius qui ex matre; sed vnus & idem ex vtroque: neque enim in nobis alius homo est, qui creatur a Deo; alius, qui procreatur a parentibus. V.

VI. Ut duæ fuerint vnius Verbi divini nativitates; altera æterna ex Patre, altera temporalis ex matre: quo etiam modo contingit, duas existere nativitates cujuscumque hominis; vnam ex Deo, qua creatur mens, & quidem ante sæcula, si credimus Origeni; alteram, qua procreatur homo, definito tempore. VI.

VII. Ut neque Verbum dici possit Christi dominus, neque Christus Spiritu sancto minor. VII.

VIII. Ut tam vere proprieque Deus asseratur natus, passus, mortuus, &c. quam vere dicuntur nasci, patique singuli quique homines. VIII.

IX. Ut denique, & caro Christi deificata fuerit, & Verbum incarnatum. Quid reliqua persequar, vno satis exemplo communis hominis manifesta? IX.

X.

Huic vero doctrinæ consequens erat, vt Verbum cum incarnaretur, & conversum sit in animam, & carni mixtum, & patibile effectum; sic enim mens cum incarnatur & homo fit, ab Origenistis dicebatur in animam converti, miscerique toto corpore, & passioni obnoxia fieri, ac omnes hominis appellationes suscipere.

Aliter fieri non potuit.

Quod autem aliter non potuerit totum Incarnationis negotium peragi, ex eo videbantur sibi conficere, quod duplex tantum superesset rei expediendæ modus: alter a Samosateno assertus, quæ vnio putet φυσικὴ, seu moralis; alter Photino a quibusdam tributus, quæ vnio hypostatica quidem, non qua tamen homo hypostasi Verbi, sed qua Verbum hypostasi hominis subsisteret, quippe per se ἀνυπόστατος, & prolatitium dumtaxat. Neutrum vero admitti posse, non tantum communis Ecclesiæ fides adversus vtrumque hæreticum evincebat, sed etiam synodi Antiochenæ duæ contra Samosatenum, Sirmienses que gemina, alæque contra Photinum definierant.

Confirmatur testimonio Evangelistæ, atque multiplici ratione, & vulgari axiomate.

Urgebant deinde acriter Evangelistæ dictum, *Verbum caro factum est*; tum pervulgatum illud, quorsum anima vbi Verbum adest, & quidem ἑνωτικῶς vnitum; denique Apollinaristarum rationes, sive quas Cyrillus refert, sive quæ plurimæ coacervantur in dialogo IV. & V. de Trinitate.

Lib. de recta fide ad Theod. cap. 17. Arianorum error circa Incarnationem ortus ex alio circa Trinitatem.

nitate, inter Athanasii opera.

Atque hæc fuit Arianorum hæresis de Incarnatione, orta ex altera de Trinitate, qua cum Verbum dicerent mentem creaturarum primam, idoneum faciebant, quod laberetur in corpus, & fieret anima.

Cur Cyrillus venerit in suspicionem consensionis cum Arianis.

Fuisse hujus hæresis nomine suspectum Orientalibus Cyrillum, nemo forte mirabitur, qui apud se perpenderit; vel temporum conditionem, quibus latebat adhuc Incarnationis mysterium suis omnibus tenebris involutum; vel suspicantium affectionem, quos livor vrebat. Nam vnioni φυσικὴ & κατὰ ὑπόστασιν, quam Cyrillus catholice defendebat, eadem quæ Arianæ hæresi, & consequentia, & pugnantia videbantur, istis præsertim hominibus, quos partim invidia commoverat, partim fasce naverat vesanus amor sui Nestorii.

Quam tollere vix potuit.

Ita porro alte insederat ipsorum animis istæc suspicio, vt quamvis Cyrillus nullam prætermiserit occasionem, sive Ario anathema dicendi, sive conversionem Verbi confusionemque ac mixtionem oppugnandi, sive affirmandi docendi totam humanitatem, ipsamque adeo animam, assumptam esse, vix tamen vnquam facere sibi fidem potuerit; imo coactus sit aliquando, cum pax Ecclesiarum iniretur, de suis anathematismis, tanquam discordiæ causis, silere: vsque adeo discrimen vtriusque sententiæ obscurum tunc erat, nec nisi oculatissimis quibusque perspicuum.

Componitur Arianorum doctrina cum anathematismis Cyrilli.

Id vero vt constet, non temere a me afferri, operæ pretium est Arianorum doctrinam cum singulis anathematismis Cyrilli componere.

I. Dicebat in primo Cyrillus, Emanuelem esse Deum κατὰ ὑπόστασιν: quam vocem interpretatur ipse alias, natura Deum. Hæc ipsa vox erat Arianorum, Emanuelem tam vere natura Deum esse, quam quisque nostrum homo. Addebat Cyrillus, ideirco beatam Virginem esse Θεοτόκον. Inclamabant & istud idem Ariani, idque Proclo Cyrilloque Nestorius sæpe objecit.

II. Docebat in secundo, Dei Patris Verbum carni ἑνωθὲν κατὰ ὑπόστασιν, vnumque cum sua carne esse Christum. His ipsis verbis suam Ariani mentem exponebant, cum vterentur exemplo animæ, quæ cum suo corpore vnus est homo.

II In tertio, anathema intorquebat in eum, qui non fateretur Verbi & carnis ἕνωσιν ἀσύγχυτον. Totum vitus Arianæ doctrinæ continebatur his vocibus duabus, φυσικὴ ἕνωσις, cujusmodi nempe animam & corpus vnit.

IV. Vetabat in quarto, nequis voces, quæ de Christo passim in scripturis sacris occurunt, tum ab ipso Christo, tum ab Apostolis dictæ, duabus hypostasibus partiretur. Vetabant dispsum Ariani, suo rursum hominis exemplo abusi.

V. In quinto, edicebat, Verbum, cum caro factum est, perinde ac nos carni & sanguini communicasse. Nihil aliud dicitabant Ariani, imo totius hæresis brevis erat hæc explicandæ ratio.

VI. In sexto, Dei Verbum negabat esse Christi dominum. Id negabant Ariani, nec negabant tantum, sed etiam curiosi fiebant, causam perspicuam afferebant: quia nempe Verbum carni vnitum non aliter est Christus, quam quomodo anima infusa corpori est homo. Nullus autem proprie dicitur sui dominus.

VII. In septimo abnuebat pariter, Verbum in Christo operari velut in homine, qui non sit ipsummet Verbum. Abnuebant istud quoque Ariani, cum dicerent, Verbum perinde esse hunc hominem, qui JESUS CHRISTUS, atque anima est homo aliquis, exempli gratia, Petrus.

VIII. Prohibebat in octavo dici, assumptum hominem adorari cum Verbo, quasi duo sint adorandi, homo & Verbum; ne quaternitas, quod alibi causatur, pro trinitate induceretur. Istud ipsum vetabant Ariani propter eamdem, quam primi invenerunt, causam.

IX. Prohibebat etiam in nono, nequis assereret, Christum Spiritus sancti virtute velut aliena, adjuvari; quippe cum Spiritus sanctus a Filio procedat, Christusque sit ille ipse Filius æternus Dei, a quo Spiritus procedit. Prohibebant id pariter Ariani, & quidem eadem de causa, cum Spiritum sanctum assererent a Patre per Filium creari.

X. & XI. Anathematismi consequentes duo, quorum prior ad eum pertinebat, qui diffiteretur, Verbum incarnatione factum esse pontificem & apostolum confessionis nostræ, seque pro nobis, non item pro se ipso, obtulisse Patri: posterior ad eum, qui carnem Domini vivificam, id est, quæ dat vitam mundo, negaret esse Verbi propriam, quoniam Procli defendendi causa conditi sunt; eam doctrinam continent, quam etsi iisdem verbis apud Arianos expressam legere me non memini, ex Arianorum tamen principiis effici posse apertum est. Nam si Verbum est pro anima, qua existit homo JESUS CHRISTUS, fateri oportet procul dubio, quælibet Christi officia, atque ita sacerdotium & apostolatum convenire Verbo. Oportet pariter concludere, Verbum seipsum Patri obtulisse pro nobis, suamque, quam animaret carnem, fecisse panem vivificum, qui in sacra mensa proponitur.

XII. Postremus tandem de Verbo Dei passo, crucifixo, mortuo, & primogenito ex mortuis, vt omnium maxime animos nestorizantium offendit, ita visus est, non affinis tantum, sed idem atque Arianorum hæresis, visusque proinde symbolo Nicæno proscriptus, qua parte dicitur anathema asserenti, Filium Dei esse mutationi & alterationi obnoxium.

Quæ duo augebant adhuc suspicionem.

Hæc & alia Cyrillum satis vocabant in suspicionem consensionis cum Arianis: suspicionem tamen augebant duo, magnæ postmodum futura contentionis semina.

Alterum, quod Cyrillus sæpe vocem φύσις pro ὑπόστασις poneret: vnde cum vnicam in Christo hypostasim prædicaret, vnicam videbatur naturam in Christo agnoscere. Id vero intelligi vix ac ne vix quidem poterat, sine Arianorum commento de Verbo animæ locum tenente.

Alterum, quod aperte diceret, vnam esse post ἕνωσιν Verbi incarnati naturam: quæ sententia, vt erat per se obscurior, ita facile ab hominibus male in Cyrillum affectis, pejorem in partem accipiebatur.

Ariana quatuor præsertim argumentis oppugnata.

Ariana porro hæresis oppugnata est argumentis præsertim quatuor.

I. Quod Verbum sit ejusdem cum Patre essentiæ, atque ὁμοούσιος Θεός, quem Ariani fatebantur propter excellentiam essentiæ esse ἀγέννητον & ἀθάνατον, atque ita deprimi non posse ad conditionem animæ carnem informantis.

II. II. Quod in Evangelio Christus meminerit animæ suæ, quæ aliquando conturbata sit ac tristis ad mortem, quamque ipse posuerit, atque iterum pro arbitrio sumpserit.

III. III. Quod nisi Verbum mentem quoque hominis sumpsisset, totum vtique hominem non

salvasset : salvavit enim id vnum quod assumpsit ; & eam partem præcipue debuit sanandam suscipere, in qua radix erat mali, quod peccatum.

IV. IV. Quod obedientia Christus non fuisset mortuus, nec morte meritus quidquam pro hominibus, nec proinde ipsorum mediator apud Deum. Hæc enim tria ei soli conveniunt, qui rationalis simul & inferior fuerit.

§. *De Apollinario atque Apollinaristis.*

In quo Apollinarius cum Arianis conveniebat & pugnabat.

NON parva fuit Apollinarii cum Arianis, doctrinæ affinitas : in eo tamen pugnabat, quod cum nullam Ariani animam Christo præter Verbum tribuerent, Apollinarius eam concesserit, qua corpus viget, movetur & sentit. Solius ergo mentis vices a Verbo expleri asserebat, ex quo vno discrimine originem plura duxerunt, de quibus tamen non prius agendum viderur, quam de ipso Apollinario observata fuerint nonnulla, quæ causæ incredibiliter obscuræ aliquid forte lucis afferant.

Duo Apollinarii, pater & filius, de filio solo agitur.

Duo fuerunt Apollinarii, pater & filius : ille cum Alexandria Laodiceam migrasset, istum suscepit, qui perinde ac pater rhetoricæ totum atque sophisticæ se dedit : vterque Laodicenæ Ecclesiæ inservivit, pater in presbyterorum gradu, filius vt lector ; quo tempore hæresim fecerunt, si credimus Socrati.

De ipso pugnantia narrant veteres. De fede.

Solius filii celebre admodum nomen extitit, de quo tamen pugnantia tradunt veteres, aliis in laudes, aliis in convitia effusis.

De hæresis causa.

Laodicenum Episcopum fuisse scribit Hieronymus, Antiochenum Theodoretus. Hæresim fecisse narrat Socrates, cum lector esset, propter impotentiam animi, vltionem meditantis de Georgio episcopo, a quo abstentus fuisset : incidisse in errorem præ incogitantia, cum episcopatum teneret, Epiphanius. Abstentionis a Georgio causam refundit Socrates in nimiam cum gentili philosopho consuetudinem : contendit Sozomenus id contigisse, quod cum Athanasio Laodicæa transeunte communicasset.

De occasione ejusdem.

De consensione de Arianis.

Innumerabilia scripsisse volumina adversus Arianos, Eunomianos & Origenistas, auctor est Theophilus atque etiam Hieronymus : consensionis cum ejusmodi hæreticis Nazianzenus accusat. Reum Sabellianæ impietatis faciunt Basilius & Theodoretus : purum Vincentius Lirinensis & Leontius Scholasticus. Veteres quidam docuisse ferunt tria vehementer aliena a fide. Primum, quod Verbum non assumpserit ex Maria carnem, sed e cælo attulerit. Alterum, quod divinitas Verbi, sin minus tota, saltem ex parte, conversa sit in carnem. Postremum, quod mille annis post judicium regnaturi sint in terra sancti cum Christo, ac tandem aliquando extitura Origeniana ἀποκατάστασις. Hæc & alia ejusmodi portenta magis opinionum quam dogmata, a discipulis excogitata contendit Epiphanius, magistrumque, vt fit, discipulorum invidia laborasse. Sed quid ego plura non minus istis pugnantia persequar?

De Sabellianismo.

De dogmatibus vulgatis ctibus.

Quæ pars in hoc bello seuerior.

In tanta auctorum dissensione, quam peperit, sive scribentium affectus, quod non incredibile ; sive rei perplexitas, quod satius sentire ; malim ego adhærere Epiphanio, atque Lirinensi : qui etsi desient hominis, quem vehementer laudant, infelicem casum, vnum ipsi tamen errorem, eumque gravissimum, objiciunt, quod Verbum docuerit pro mente extitisse in Christo, cætera homini nobis simili.

Causa prima cur venerit in opinionem de Verbo locum mentis obtinente in Christo. *Num.* 24.

Hanc in opinionem venit, si non pluribus, saltem tribus de causis. Primam refert Mercator in dissertatione de duodecimo anathematismo Nestorii, vbi postquam angelorum corporali specie aliquando visorum mentionem fecit, negavitque facile & temere quidquam affirmandum, vbi quæritur, *virum tamen corpora ab his suscepta sint, in quibus illi spiritus pro tempore habitando, animarum rationalium ministerium impleverint : an animata corpora, vatum more, extrinsecus inspiraverint.* Pergit in hæc verba : *Quæ præsumpta incerta tanquam certa, & Scripturis minime expressa opinio, Apollinarem Laodicenum, & postea Arianos, (non autem ipsum Arium) & Eunomium quoque, & vltimum Macedonium forte decepit ; vt hinc sentirent & pronuntiarent, Christum Dei Filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse ; pro anima autem Dei Filium Verbum Patris in illo suscepto corpore habitasse.* Et postea : *Quamvis postea Apollinaris in pejus velut emendans, animam quidem fuisse in Christo confessus est, rationem autem seu mentem in eo hominis, non fuisse, sed pro ea Deum Dei Filium extitisse, cum impietate deliravit.* *Num.* 25. *Num.* 27.

Causa altera. *In libro de natura hominis.*

Alteram tradit Nemesius : *Quidam, e quibus est Plotinus, aliud esse animam, & aliud mentem statuentes, ex tribus constare volunt hominem, e corpore, anima & mente. Hos secutus est Apollinaris Laodicea episcopus : hoc enim facto fundamento sententiæ suæ, reliqua dogmati suo consentanea superstruxit.*

Tertia quarta. *Cap.* 17.

Tertiam quartamque indicat Cyrillus in libro *de recta fide ad Theodosium* ; nam post fidem catholicam de vnitate Christi adversus Photinum expositam, de Apollinari subjungit : *Ipsi quoque vnum solum Christum aperte constituunt, & vnum Emmanuelem in duos divellere, tanquam rem summa cum impietate conjunctam, summopere execrantur ; sed Verbum interim carni, quæ humana, hoc est, ratione prædita, anima exuta destitutaque sit, vnitum prædicant : & cur istuc prædicare debeant, rationem admodum plausibilem comperisse se autumant. Aiunt enim, quæ ad vnius perfecti constitutionem per compositionem concurrunt, ea partes esse, & imperfectorum rationem obtinere : nam quod perfectum est per se, atque vt in propria natura, non opus habet, vt ad partialem compositionem veniat ; atque ideo cavendum esse sedulo, ne templum, quod Verbo vnitum est, perfectum hominem extitisse concedentes, exactam illam vnius rationem, quæ in Christo accidisse dignoscitur, meritæ calumniæ exponamus. Quin & illud quoque huc adjecturos suspicor, nempe, si ex homine perfecto, & Dei Patris Verbo Emmanuelem coaluisse dicamus, in illud nos & magnum, & plane inevitabile periculum venturos esse, vt vel inviti duos Christos, & duos itidem filios tenere & profiteri cogamur.* Plures alias rationes refert auctor dialogi quarti quintique de Trinitate, inter opera Athanasii.

Plures aliæ in IV. & V. dialogo *de Trinitate.*

De tota hac hæresi nihil melius afferri potest, quam colloquium ab Epiphanio habitum Antiochiæ cum Vitali Apollinaris discipulo, cum vellet ipsum Paulinumque, ambos ejusdem vrbis tunc Episcopos, de fide pugnantes in concordiam revocare. Narrat vero, se accepisse a Paulino quidem libellum fidei Athanasii manu co rectum ; Vitalem vero interrogasse hunc in modum : *Christumne proprie carnem*

Colloquium Epiphanii cum Apollinaristà, quo deregitur vera Apollinarii hæresis.

Hær. 77. qua Dimœritarum.

assumpsisse profiteris? Profiteor, inquit. Eandemne de Maria Virgine sine virili satu, ac per Spiritum sanctum accepisse? Ne istud quidem inficiatus est. Virumnam proprie Deum Verbum Deique Filium existimat e cælo descendentem, carnem sumpsisse de Virgine? Magna ille cum gravitate assensus est. Iterum a nobis interrogatus, num & animam indidem accepisset, ille pari gravitate ac constantia accepisse fassus est: neque aliter asserendum, sed in omnibus, quod verum est, pronunciandum esse dixit. Igitur Vitalis humanam a Christo animam susceptam esse confessus est. Sic enim aiebat: Omnino perfectus homo Christus extitit. Deinde postquam de anima & carne scisciati sumus, tum demum istud ab eo quæsivimus: Mentemne Christus Dominus accepit? Sine vlla cunctatione negavit. Tum nos ex adverso: Quinam igitur perfectum illum hominem fuisse censes? Ad hæc ille intimos animi sui sensus nobis aperuit. Et eatenus, inquit, perfectum hominem fuisse dicimus, si divinitatem illi loco mentis ascribamus, & carnem atque animam adjungamus: sic vt perfectus homo ex carne, anima, divinitate, quæ sit mentis instar, existat.

Apollinarius medium locum voluit inter catholicos & Arianos. *Schol. cap. vltimo.*

Apollinaris igitur medium locum tenuit inter catholicos & Arianos: conveniebat enim cum vtrisque, qua parte pugnabant adversus Ἀρειανοὺς atque Photinianos, & quos Cyrillus videtur γεννωτὰς dicere: nam & veram fatebatur Christi carnem contra Δοκητὰς, & veram, id est, physicam carnis cum Verbo ἕνωσιν adversus χυτευτὰς.

Quatenus cum Arianis consentiret, & pugnaret.

Conveniebat cum Arianis in eo, quod in vnionis essentia explicanda modum non teneret, id est, vnionem tantam poneret, quanta inter carnem & partem rationalem hominis existit: quare habuit suæ opinioni consequentia omnia, quibus, perinde atque Ariana, cognationem cum catholicis mentiretur; ab Arianis tamen discrepabat, quod & Verbum consubstantiale Patri diceret, & præter carnem humanam Christo animam tribueret: quo pacto declinabat, sin minus totam, saltem partem invidiæ in Arianos conflatæ.

Quomodo declinaret argumenta, quibus Ariani petebantur.

Nam neque incommode explicabat Scripturæ loca, quibus fit mentio animæ Christi, sive conturbatæ, sive tristis, sive positæ, &c. Hæc enim de sensitiva interpretabatur; neque cogebatur fateri, tria quædam Arianorum flagitia, Verbi scilicet, cum incarnatum est, aut confusionem, mixtionemque cum carne, aut conversionem, aut passibilitatem in propria natura. Nam præterquam quod confusio, mixtio, conversioque, ac passibilitas soli animæ conveniat, in quam mens illapsa corpori convertitur, certe si νοῦς hominis, id est, mens, quamvis incorporetur ab Aristotele, tamen χωριστὸς, ἀμιγὴς, ἀπαθὴς dicitur: multo magis mens divina, seu Verbum, sine vlla sui confusione mixtioneque & passione incarnari poterit, & mentis vice fungi.

Lib. 3. de anima.

Aristotelem Platoni sociavit.

Apollinarem porro Platoni Aristotelem conjunxisse nullus mirabitur, qui ipsum a parente suo doctum meminerit, parentem vero ab Ammonio Alexandrino, Ammonium vtriusque philosophiæ dogmata miscuisse.

Solutione quatuor quæ ipsorum confirmantur quæ dicta sunt.

Priusquam hic dicendi finis, operæ pretium est quæstiones quasdam solvere, earumque solutione lucem afferre iis, quæ partim de persona ipsa, partim de dogmate Apollinaris narrata sunt.

1. Cur tam invidiose

I. Cur a Nestorio non semel, a Nestorianis frequenter, tanta animi commotione, tamque iracunde, objectus sit Cyrillo cum Apollinari consensus? Id factum reor tribus de causis. Primo, propter ambiguum Apollinarianæ & catholicæ doctrinæ a Cyrillo defensæ discrimen, quod rude vulgus latebat. Deinde, quia Constantinopoli Apollinaristarum secta incredibiliter exosa erat, sive propter absurdas, quæ ipsis tribuebantur, opiniones, sive ob latam a Theodosio, Nestorii impulsu, recens adversus omnes hæreses legem, cujus in fronte, ad majorem infamiam, Arianorum, Macedonianorum, & Apollinariorum nomen inscribitur, *quibusque hoc esse dicitur facinus, quod nocenti meditatione decepti, crederent de veritatis fonte mendacia, ideoque intra vllam civitatem Ecclesiam habere interdicitur*: id erat jamdudum a Theodosio magno Arcadioque prohibitum. Denique, quod Apollinaris nomen ab omnibus piis, & a probatissimis quibusque Episcopis, invidiosum reddi soleret, ne, vt erat immensæ auctoritatis, orbem, quod ait ille, traheret in suas partes.

consensus cum Apollinari objectus sit Cyrillo.

Cod. Theod. leg. 65. de hær.

II. Cur tam invidiosum evaserit Apollinaris nomen, viri cæteroquin nobilis, qui pro fide exilium ab Arianis passus esset, quemque moribus probatissimum Epiphanius, libris editis celebratissimum Hieronymus, magistrum orbis Vincentius Lirinensis appellaverit? Apollinarem puto, quod tradit Epiphanius, non tam sua, quam discipulorum invidia laborasse; idque expertum, quod solent magistri, alias non inculpabiles, in quos debitum pejoribus discipulis odium vulgus effundit.

II. Unde tantam in invidiam venerit nomen Apollinarii.

Loco supra citato.

Quanquam magna procul dubio fuerat in ipsam Apollinaris sententiam excitata offensio, nec immerito, cum funditus tolleret generis nostri veram redemptionem: id enim sanavit Christus quod assumpsit. Si ergo non assumpsit mentem, qua maxime peccatur, sed corpus solum, quod morti obnoxium, dici certe non potest hominum genus liberasse a peccato, quæ mors animæ; sed a corruptione sola, quæ mors corporis. Hæc autem quantula est, quamque exilis redemptio? Potuit igitur eam ob causam videri Apollinaris, quanquam inde lis nulla fuit olim facta, aut injuriosus in Christum, quem nollet redemptorem animorum fateri; aut Pelagianæ impietatis reus, qui animos negaret redemptione egere, quasi forent puri culpæ originalis, sufficeretque sibi naturæ viribus ad salutem adipiscendam sufficerent.

III. Apollinaristarum ipsorum commenta. *Theodoret. lib. 4. hæret. fab.*

III. Quæ tandem fuerint Apollinaristarum propria commenta? Sex præcipua mihi reperta sunt apud veteres auctores. Primum συγχυτικὸν, id est, naturarum confusio, cujus inventor Polemius: hic Polemianorum, sive Synusiastarum, sectæ nomen dedit. Alterum, κρᾶσιν τοῦ θείου καὶ τοῦ σώματος, seu divinitatis & corporis contemperatio atque mixtio, cujus inventor idem: atque hinc orta Eutychianorum hæresis. συγχυτικὸν porro & σύγκρασιν ac κρᾶσιν recte sanctus Thomas interpretatur informationem corporis ab anima. Tertium, conversio Verbi in carnem, cum fieret homo; & rursus carnis in Verbum, post ascensionem, quæ Verbi σύγχυσις, & carnis ἀπόθωσις: hæ conversiones duæ aliud nihil reipsa sunt, quam duo, vt loquuntur, animæ status in corpore mortali scilicet, in quo servit quodammodo corpori; & in immortali, in quo ei dominatur omni ex parte. Quartum, quod ex Virgine Verbum non sumpsisset carnem, sed e cælo attulisset: atque ita virgo Θεοτόκος dici vere

non posset; imo nec ἀθρόως τοῦτο, nisi specie tantum, vt quæ non genuisset vere hominem Verbo vnitum, sed transmisisset duntaxat velut aquam canalis. Id ego figmenti excogitatum reor ab illis Apollinaristarum, qui cum Deiparæ hostibus ferendis, eorumque rationibus solvendis pares se non sentirent, maluerunt delirando dicere, id quod est, Virginem e cælo gravidam factam fuisse, aliud nihil fuisse, quam inde co pus accepisse, quod pareret. Quintum, quod caro de cælo allata æterna foret, & cum Verbo simul creata. Oportet ita delirantes defecisse ab Apollinari ad Arium, qua parte Verbum creatum dicebant; qua vero concreatam Verbo carnem, ad Origenem, aut saltem Origenistas, qui præter verum Deum, qui solus Pater, incorporeum nihil esse contendebant. Sextum, quod hæc ipsa caro, vt erat Verbo, perinde ac nobis nostra, consubstantialis, ita nostræ esset ὁμογενοῦς. Qui hoc delirium sequebantur aperte deflectebant ad Δοκήτας: nam si Christus neque animam habuit, neque carnem nostræ ὁμοουσίου, non fuit revera homo, sed videbatur tantum. Septimum, patibilem esse secundum se divinitatem Verbi. Fuit & ista impietas Apollinaristarum a magistro eam ob causam deficientium ad Arianos, quia non satis erat ipsis persuasum de differentia animæ & mentis, quam tamen Apollinaris pro principio poneret. Hac enim mentis & animæ differentia sublata, Verbum in Christo non tantum mentis locum tenere opinabantur, sed animæ quoque, cujus est dolere, eosque affecto corpore motus experiri, quæ πάθη a Græcis vocantur. Neque enim eo vsque putandum est, insaniisse homines, vt divinitatem Verbi crederent, flagellis secundum se posse cædi, affigi clavis, perforari lancea, sepeliri, &c. inde procul dubio πάθητὸν Verbum nominabant, quia pati posset, perinde ac solet anima conjuncta corpori, cujus motibus propter cognationem, &, vt loquebantur, συμπάσχει quatitur, atque etiam perturbatur.

IV. Unde constat, hæc commenta non esse ipsiusmet Apollinarii.

IV. Unde constat hæc non esse Apollinarii ipsiusmet, sed discipulorum commenta? Pluribus certisque argumentis. Nam primo, Athanasii ad Epictetum Corinthi episcopum scribentis, istaque omnia refellentis, epistolam Apollinaris ipse magnopere laudavit his verbis: *Epistolam domini mei* (Athanasii) *Corinthum missam magnopere approbavimus. Eorum autem qui dicunt, carnem Deo consubstantialem, magnam insaniam damnavimus.* Deinde, negat ea ipsa flagitia merito posse sibi objici. *Quod autem nemo hæc objicere potest, quæ contra quosdam dicta sunt, manifestum est ex iis, quæ semper scripsimus, neque carnem Salvatoris e cælo esse: neque carnem ejusdem substantiæ esse cum Deo, quatenus est caro.* Denique hæc eadem, pariter atque Arianum dogma, vnde fere oriuntur, quod Filius Dei creatura sit, expressis verbis condemnat, non suo tantum, sed verorum quoque discipulorum nomine: *Apollinarius & qui mecum sunt, hæc sentimus de Incarnatione. Carnem ἑνωθεῖσαν nostræ carni assumpsit ex Maria Verbum Dei, veniens in vnionem cum divinitate, ex principio conceptionis in Virgine; atque ita factus est homo, quoniam caro & Spiritus est homo secundum Apostolum. Et hoc est Verbum carnem factum esse, vnitum esse carni, vt humanus spiritus: vocatur enim homo similis nobis caro; Dominus autem est supra nos homo; quamobrem & cælestis est; propter proprium Spiritum cælestem, cui prudentia carnis adversabatur. Atque ita destruebatur in Christo peccatum, & dissoluta est mors ex peccato. Et nos facti participes hujus operis, fide salvamur; & cum simus ex patre terreno, efficimur similes cælesti. Anathema igitur sit, qui non dicit carnem ex Maria; & qui dicit eam carnem esse naturæ non creatæ, & ὁμοούσιον Deo; immo & qui dicit, divinitatem esse patibilem, & ex ipsa esse passiones animæ.*

Epist. Apoll. ad Serapionem t. 1. antiq. lect. Henrici Canisii p. 111.

Ep. 1 ad Dionysium ibid.

Ibid. pag. 116.

Admonendus lector sub finem, Pelagianos, etsi forte magna jungerentur cum Apollinaristis necessitate, iis tamen in suis fidei libellis anathema dixisse. Vide Theod. in symbolo, Rufin. cap. 45. fidei, Pelagium in libell. num. 7. Cælestium ibid. Julianum in libell. part. 3. num. 6. Causas protulimus in notis ad citatos locos, quas consuluisse, nonnullum erit operæ pretium.

Monitum de Pelagianis.

§. III. *De Eunomio.*

EUNOMII error circa trinitatem divinarum personarum pervulgatissimus est, omnibusque notus; non perinde alter, qui circa incarnationem Verbi. Quis enim veterum, eadem Eunomium cum Ario de Filio & Spiritu sancto sensisse, non tradidit? Sensisse vero cum Arianis de Verbo animæ locum tenente in Christo, qui scripserit quinto sæculo, non memini me legere quemquam, præter Mercatorem, Theodoretum, & Nestorium. Illi vero tres, vt Eunomium semper Arianis jungunt propter societatem erroris, ita facto docent, nihil de ipsius errore afferri posse, quod, inter agendum de Ario, non sit occupatum: quare rem hujus hominis facile absolvemus, si pauca quædam observata fuerint.

Eunomii errores duo cum Arianis communes.

Observandum igitur primo, Mercatorem Eunomio socium addidisse Macedonium, quod vel nemo veterum, vel pauci tradiderunt. Neque vero mirum, hæreticum alterum alteri, velut in conclusione, consensisse, cum de principio convenirent: ambo enim fatebantur Filium Dei creatam esse mentem, ideoque aptum ad carnem instar animæ induendam. Quo ex principio Ariani aiebant, quod refert Epiphanius, Filium, ideo quod Patre minor sit, induisse carnem; sed dictum vir ille sanctus, non perinde atque sui auctores, accepit. Afferebant enim illi rationem, cur Filius, non item Pater, carnem posset, induere. Intellexit Epiphanius quasi assereret, idcirco reipsa induisse, quod Patre minor esset, velut inde necessitas induendæ carnis, & non possibilitas orta sit Filio. Unde Spiritus sancti, angelorumque exemplum argumentatur, quos etsi Ariani faterentur minores Patre, non tamen asserterent induisse carnem. Verum id obiter de Epiphanii loco.

Observatio 1. de Macedonio, quem Mercator Eunomio adjungit.

Illustratus Epiphanii locus. *Hæres. 69. num. 52.*

Observandum deinde, Eunomii discipulos eo vsque discessisse a magistro, vt, si qua fides Nemesio philosopho, *divinum Verbum dicerent cum corpore vnitum fuisse, non substantia, sed facultatibus vtriusque: neque enim substantias vnitas, vel inter se temperatas, sed facultates corporis facultatibus divinis esse commixtas.* Latet me causa, fateor, quæ tantum delirium effecerit: videor tamen mihi videre originem Monotheliſmi ex Eutychianismo: quod enim de substantiis Eutychianistæ, de facultatibus solis Monothelitæ dixerunt. Unde suspicio mihi semper inhæsit, quæstionem de vna voluntate Christi, vnaque operatione, ad mentem quoque pertinuisse; ab operatione tamen voluntatis

Observatio 11. de Apollinaristis Eutychianorum parentibus. *Lib. de natur. hom. c. 3. sub fin.*

nomen accepisse, quod ista foret majoris momenti, vbi de merito Christi, obedientiaque ageretur. Sed tota hæc disputatio alterius est loci.

Observatio III. de legibus adversus Eunomianos.

Observandum tertio, in Oriente gravissimis legibus in Eunomianos a Theodosio magno, jam inde ab ann. 381. quo vivebat adhuc Eunomius, animadversum fuisse, vt neque Ecclesias habere in civitatibus finerentur, neque vllos cœtus agitare, neque creare sacerdotes; imo vt perfidiæ pleni codices, in auctorum oculis, judicantum, vt ait lex, incendio comburerentur; vtque postmodum Eunomiani, velut antesignani hæreticorum, primi inter alios frequenter appellarentur.

Cod. Theod. de hæret. l. 6 8. 11. 12. & 13.

Observatio IV. de Mercatore.

Observandum quarto, Mercatorem, vt erat juris peritissimus, in legem 13. cod Theod. *de hæret.* oculos intendisse, cum erroris socios faceret Arium, Apollinarium, Eunomium & Macedonium; fecit enim ipse Imperator his verbis: *Eunomiani, Macedoniani, Ariani, necnon Apollinariani, inter sacra religionis officia, famosa sunt nomina*, &c.

Illustrata lex 13. *de hæret. cod. Theod.*

Cogitanti vero mihi, cur Imperator quatuor ista nomina sociaverit, venit hæc in mentem causa admodum, vt opinor, probabilis, quod nempe illi in vnam aliquam hæresim consentirent; nec tamen in aliam vllam, quam quod Verbum cum sua carne sit non vna tantum persona, sed etiam natura. Quod si res ita se habet, vt habere pene certum est, viderint legum studiosi, an non lex ista possit a Mercatore lucem accipere, suamque sive speciem, sive occasionem clarius prodere, quam hactenus juris periti crediderint.

Observatio V. de lege 63. *cod. Theod. de hær.*

Observandum quinto, lege 63. *de haret. cod. Theod.* quam Nestorii impulsu Theodosius junior, adversus omnes hæreses, ad Florentium P. P. dedit ann. 428. Eunomianis interdici omnem in Romano solo conveniendi orandique facultatem, aliasque pœnas infligi, quæ & cum Manichæis aliisque orbis pestibus, communes essent, & non minus haberent infamiæ, quam incommodi. Qua in lege id notatu dignum, ab Arianis, Macedonianis, atque Apollinarianis, quibuscum mitius agitur, Eunomianos sejungi, cum antea conjungi solerent; accenseri vero *Valentinianis, Montanistis seu Priscillianistis, Phrygibus, Marcionistis, Borborianis, Messalianis, Euchytis sive Euthusiastis, Donatistis, Audianis, Hydroparastatis, Ascodrogitis, Photinianis, Paulianis, Marcellianis, & qui ad imam usque scelerum nequitiam pervenerunt, Manichæis.* Non quod Arianis, Macedonianisque, & Apollinarianis pejora traderent, sive de Trinitate, sive de Incarnatione; sed quod invaluissent in vrbe potentius, obstitissentque obstinatius vrbis regiæ antistitibus, Gregorio, Nectario, Joanni & Attico, quorum virtutes Nestorius legis auctor, non tam laudibus quam imitatione celebrare, vestigiisque insistere, aut studebat, aut certe videri avebat.

Observandum denique, verissimum esse, atque ex hac lege constare, dictum Vincentii Lirinensis, *Nestorium, vt vni suæ hæresi aditum patefaceret, cunctarum hæseon blasphemias insectatum esse.* Verum id ea arte vir callidissimus præstitit, vt hæreses, quarum invidia, vel ipse adversarios, vel ipsum adversarii oneraturi forent, vehementius insectaretur, cum aliis mitius ageret, atque etiam remissius. Quamobrem vt initio legis Arianorum, Macedonianorum & Apollinarianorum, sic in fine Photinianorum, Paulianorum, ac Marcellianorum mentionem fieri procuravit: illorum enim societatem objecturus erat catholicis; istorum objectam sibi, tanto præjudicio jam inde, declinare tentabat.

Observatio VI. illustratur locus Vincentii Lirinensis. *In comm. c. 26.*

CAPUT IV.

Nestorius compositus cum hæreticis antiquioribus, aliisque omnibus, quorum societas ipsi exprobrata est a primis fidei defensoribus.

Argumentum tractationis.

Hactenus Nestorium audivimus, cum suis ipse verbis exponeret hæresim, cui nomen dedit; expendimus etiam argumenta quibus a suis patronis defensus est: quin & habuimus quæstionem de tribus hæreticis, quorum in societatem catholicos invidiose trahere nisus est. Nunc comparandus videtur cum antiquioribus illis, præsertim hæreticis, a quibus acceptum errorem instaurasse dictus est, suoque nomine donasse.

Quorum consensio objecta Nestorio.

Eusebius, qui Dorylæam aliquando rexit Ecclesiam, cum adhuc laicus mereret inter auditoriales scholasticos vrbis regiæ, exprobravit primus omnium Nestorio consensionem cum Paulo Samosateno; Mercator præterea Ebionis, Marcellique Galatæ, Photini & Bonosi hæresim; Judaismum Proclus, atque etiam gentilium ἀθεότητα; Cassianus Leporii atque Pelagianorum societatem; Diodori denique Tarsensis & Theodori Mopsuesteni συμφωνίαν Cyrillus. De singulis nunc agendum, ordine temporis quo extiterunt, servato: quanquam de Pelagianis atque Leporio non pauca in antecessum scripta sunt in dissertatione septima ad priorem partem.

§. I. *De gentilibus & Judæis, ac Manichæo, quorum societas, & sceleratæ consensionis fides a Proclo, Cyrillo, imperatore Theodosio, aliisque objecta est Nestorio.*

Gentilibus & Judæis accensentur, qui Christum solvunt.

Nemo vnquam, quod antea meminimus, nomine christiano censitus est, qui non aliquam in Christo divinæ humanæque naturæ vnionem agnoverit. Quare qui nullam omnino posuerunt, habiti sunt in numero gentilium ac Judæorum. Neque illi tantum, sed ii quoque, qui ἀνθρωπολάτραν solam, repudiata hypostatica defenderunt: id enim est, secundum Apostolum, SOLVERE JESUM, atque ita se ANTICHRISTUM profiteri, qui gentilium Judæorumque proprius ac communis character. 1. Ioan. 4. v. 3.

Unde gentilismus & Judaismus,

Atque inde factum, vt ethnicismus, quo divinus cultus hominibus defertur, &

Judaismus Nestorio objectus est.

mus, quo Messias creditur merus homo, a Patribus Nestorio objiceretur: fact umpariter, vt Nestorii gregales postmodum, lata lege, Imperator christianorum appellatione abuti vetuerit.

Objectionis ratio.

Nestorium igitur Cyrillus ethnicæ impietatis, atque ἀθεωτάτης αἱρέσεως, in eo reum fecit, quod simul fateretur, Christum, & Deo jubente ab angelis hominibusque adorandum, & non alia tamen ratione dici posse omnium Deum, quam qua Moses Pharaonis Deus: inde enim erat inclutabiliter consequens, vt merum hominem adorandum assereret, qui purus putusque ethnicismus; cum appellatitia illa divinitas Mosem ex hominum ordine non exemerit.

Objicit idipsum Proclus, idque tam impatienter Nestorius tulit, vt & Cyrillo παχυλωτέρως *sermone* VII. & Proclo consensionem cum gentilibus, *serm* IV. exprobraret: propterea quod ille Deum mortuum assereret *epist.* III. iste Virginem matrem Dei, *in orat. paneg.* dixisset; gentiles vero, & mortuos colebant divino cultu, & diis suis matres inducebant.

Objicitur Judaismus a Proclo. *Num.* 18.

Atque hæc de gentilismo. Quod Judaismum spectat, Nestorium Proclus hujus nominis invidia meritum affecit, cum in homilia de Virgine Θεοτόκῳ, dissimulato nomine, præsentem ita compellaret: *Qui igitur redemit nos? non purus homo*, O JUDÆE: *hominum enim natura peccato serviebat*, &c.

Objectionem retorquet Nestorius.

Sensit dictum Nestorius, cumque vellet tam invidiosam ignominiam a se removere, dictum illud protulit, quo crimen sibi oblatum videri voluit in auctorem rejicere. *Neglorieris*, JUDÆE, *Deum enim non fixisti cruci*. Sic illi tacitis nominibus se mutuo impetebant.

Tres Judaismi partes super ea quæstione. *Matth.* 13. v. 55.

Judæi porro de Christo contraria veritati tria cogitabant. Primum, quod filius Josephi foret ex Maria conjuge: *Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria.* Deinde, quod homo communis de turba, vnde increpabant quasi impie locutum de Deo, velut suo Patre: *Tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.* *Ioan.* 10. v. 33. Denique, quod arte magica miracula ederet: *In principe dæmoniorum ejicit dæmones.* *Matth.* 9. v. 34.

Præcipuam sequitur Nestorius.

Nestorius ex Virgine quidem fassus est Christum esse natum; fassus & divina virtute, quanquam non sibi propria, stupenda opera effeciisse. At nudum reipsa substantialiter hominem asserebat, in quo procul dubio consentiebat Judæis; ipsis tamen eo pejor, quod cum redemptorem agnosceret, redimendi tamen vim vnicam, quæ vera Dei incarnatio, vt subtiliter verbo attigit Proclus, cum divinitate detraheret.

Et veteris Testamenti testimonia corrupit Judæorum more. *Isai.* 7. v. 14 *Ibid.* 9. v. 6.

Adde, quod testimonia Isaiæ duo, quæ veram Christi divinitatem manifestius probant: *Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*; & *Puer natus est nobis*, &c. perinde ac Judæi, corrupit: illud quidem in anathematismis adversus Cyrillianos oppositis; istud sermone XI. nam in priore loco exponit, quæ sit potestas vocis, Emmanuel; in posteriore quomodo puer nobis datus sit Deus, vtrobique pro vera ἰσοθέου meram ἀνθρώπου inducens.

Anath. 1.

Anathematismo I. *Siquis eum, qui est Emmanuel, Deum verum esse dixerit, & non potius nobiscum Deum, hoc est, inhabitasse eam, quæ secundum nos est, naturam, per id quod vnitus est massæ nostræ, quam de Maria Virgine susceperit; matrem etiam Dei Verbi, & non potius ejus, qui Emmanuel est, nuncupaverit*, &c. *anathema sit.*

Sermone XI. in verba Isaiæ: *Puer datus est nobis*, &c. *Infans enim Deus est suæ potestatis: tantum abest, Arie, vt Deus Verbum sit sub Dei potestate. Novimus ergo humanitatem infantis ac divinitatem; filiationis vnitatem servamus, in deitatis humanitatisque natura. Hoc autem dico, vt noveritis, quam super excellens & summa quædam deitatis conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro conspiceretur: erat enim ipse, & infans, & infantis ipsius Dominus. Laudastis vocem, sed nolite eam parum curiose laudare: dixi enim, quod idem erat infans, & habitator infantis.* *Serm.* XI. *num.* 2. & 3.

Cur Nestorianismus dictus impietas Judaica, &c.

Atque hinc patet, cur Nestorii hæresis dicta sit Judaica impietas. Cur Anastasius improbus ille presbyter, Θεοτόκων hostis, impietatis Judaicæ assertor audiret. Cur Nestorius *Judaicis opinionibus imbutus*, atque etiam *Chaldæus Assyrius porcus* ab Anastasio Sinaita vocaretur. Cur *portentosæ superstitionis nefariæque secta particeps* Theodosius junior Simonianos voluerit dici, *vt cujus scelus essent in deferendo Deo imitati, ejus vocabulum jure viderentur esse sortiti.* *In lib. qui dux vita dicitur, cap.* 14. *Leg.* 66. *de hæret.*

Observatio de hæreticis Judaismo addictis.

Et vero, vt quisque veterum hæreticorum Judaicæ superstitionis ritibus addictior fuit, ita & infensiore animo erga divinitatem Christi. Id autem exemplis consequentium hæreticorum manifestum fiet.

Et patronis Nestorii.

Cogitandum est interim animo, quanta fuerit olim, quantaque sit etiamnum ætate nostra quorumdam hominum, sive audacia, sive insciitia, sive etiam improbitas, qui Nestorium a tantis viris ethnicæ Judaicæque impietatis postulatum, jactant nihilominus esse purum criminis; atque ita, aut Cyrillum, Proclum, aliosque Patres ignorantiæ accusant, quæ incredibilis audacia: aut, Nestorii operibus diu multumque tritis, mentem ipsius perspicere non valuerunt, quæ insciitia & mentis stupor: aut propter perversum animi affectum, cognitæ veritati contradicere voluerunt, quæ mirifica improbitas.

Manichæismus Nestorio objectus a Mercatore. Quo merito.

Manichæum gentilibus jungamus, parum enim abest. Nam quid retinet christiani nominis, qui Christum, vnde nomen habet, asseiit vanum quoddam esse ludibrium, quod illusis hominum oculis videri voluerit esse homo, qui nullus erat? Mercator Nestorium in suspicionem Manichææ insaniæ vocavit his verbis: *Addit autem iste, ad ostentationem sui, massam susceptisse Dei Verbum, id est, vt habitu, inquit, inveniretur vt homo, ostentatione Deus: & hæc vana & impia Græcus ejus sermo declarat:* ὡστε τὸ θεολόγον ὑπὸ σαρκὸς ἐλθεῖν ἀποτετράφθαι, καὶ ἐναλλάττειν τὸ σχῆμα τῶν θεότητος ἑαυτῆς, ἵνα σχήματι δοκῇ, ὡς ἄνθρωπος, ἀναστραφῆναι λέγει. *Quod est: Siquis dixerit ipsum Dei Verbum versum esse in carnem, quam accepit ad ostentationem deitatis suæ, vt habitu inveniatur vt homo, anathema sit.* σχῆμα μὲν καὶ σχῆμα *habere differentiam omnes Græci cognoscunt:* σχηματισμὸν namque illum Græci intelligunt, *vbi non veritas, sed potius quæ ad fallendos sensus aliquos assumitur, simulatio est, vel figmentum;* σχῆμα *autem ipsam habitus significare veritatem, quæ duo nos ostentationem & habitum dicere possimus; vt ostentatio deceptoria sit, habitus vero naturæ omnis ostensio. Quid sibi ergo novus & vanus iste vult magister, scire vellemus: quo se σχηματισμῷ videri fecerit iste novus Deus ejus, ipsius enim dicendas est, non christianorum. Quo vero schemate inventus est tanquam homo? Videtisne hunc, seu voluntate nequissima, sed stultia ignorantia, in Manichæi sententiam esse* *In contra dic. anath. Nestorii.*

prolapsum, qui Deum non vult verum hominem, sed phantasticum, id est, putativum Christum Dei filium credere.

Verum cum Mercatoris *ἀκριβεῖα* probanda fortasse non sit omnibus putioris Ἐπιεικείας studiosis, suspicio hæc, vt non est spernenda propter auctoritatem viri, ita nec necessario imitanda, propter nimiam subtilitatem.

§. II. *De Ebione, cujus societatem Mario Mercatore objecta est Nestorio.*

Variæ antiquorum de Ebione opiniones.

NON omnia communiter veteres de Ebione scripserunt, sed pugnantia nonnulla, quæ nemo nisi ægre conciliet. Hæc Mercator: *Totum impietatis malum Pauli ab Ebione Stoico philosopho tractum est. Hic tempore adhuc Joannis apostoli intra Asiam exiit, & Christum hominem communem ex Joseph & Maria natum, & eum vitæ merito omne humanum genus præivisse, proque hoc in Dei Filium adoptatum, ausu est prædicare, asserens se Matthæi, Marci, & Lucæ evangelistarum auctoritatem secutum. Quo tempore Joannes apostolus contra hunc condidit evangelium, in quo præfatus ait, in principio esse Verbum, & Verbum esse apud Patrem, & Deum esse Verbum. Post quam præfationem subdescendens, vt ostenderet, quem illi tres Evangelistæ hominem scripserant esse etiam Deum, ait:* Quod factum est in illo, vita est. *Et post pauca:* Et Verbum caro factum est. *Hunc itaque Ebionem philosophum secutus Marcellus Galata est, Photinus quoque, & vltimis temporibus Sardicensis Bonosus, qui a Damaso vrbis Romæ episcopo prædamnatus est.*

Quid Mercator. *Dissert. in 12. anathem. Nestorii.*

Ioan. 1. v. 1.

Quid Epiphanius. *Hær. 30. nu. 18.*

Ista vero Epiphanius. *Ebionæi quoad Christum spectat, veritatis hunc esse prophetam sentiunt, & Christum Dei Filium progressione quadam virtutis, & conjunctione cum Deo factum, quatenus ad sublimia cælestiaque provectus est. Prophetas vero non veritatis, sed intelligentiæ, esse prophetas arbitrabantur. Proinde* Jesum *solum prophetam & hominem, Deique Filium esse, licet merus homo sit, vt jam diximus, qui ob egregiam virtutem Dei filius appellari meruerit.*

Ebion docet Christum viri satu genitum.

Indicat vero postea, non discipulorum esse, sed ipsius Ebionis magistri assertionem, de Christo commixtione parentum sato. Cum enim, adducto Isaiæ, Jeremiæque, ac angeli, & Mariæ testimonio, prolixe probasset, Christum virili semine non esse genitum, sed cælesti Patre, pergit in hæc verba: *Verum incredibilis quædam est aberrantium a veritate istorum infelicitas, qui Prophetarum angelorumque testimoniis relictis, ad hæreticum Ebionem adhærescere maluerunt, qui ex animi sui libidine Judaica instituta complexus, sese tamen a Judæis abalienavit.*

Theodoretus. *Lib. 2. hæret. fab. cap. 1.*

Theodoretus. *Hujus autem catervæ princeps fuit Ebion: (Hebræi mendicum ita vocant) hic vnum quidem, sicut & nos, ingenitum dixit, eumque mundi opificem esse docuit. Dominum autem* Jesum Christum *ex Joseph & Maria natum esse, qui homo quidem erat, sed virtute & innocentia omnibus antecellebat, ex lege autem Mosaica vitam instituebat. Solum hi evangelium secundum Hebræos recipiunt, apostolum vero apostatam vocant. Ex his erat Symmachus, qui vetus Testamentum ex Hebraica in Græcam linguam transtulit. Alia præter hanc classis fuit nominis ejusdem: nam & Ebionæi quoque vocantur, qui incæteris quidem omnibus cum prioribus conveniunt; servatorem vero & Dominum ex Virgine natum dicunt. Evangelio autem secundum Matthæum solo vtuntur; sabbatumque secundum legem Judaicam observant; & dominicam more nostro sanctificant.*

Auctor Prædestinati. *Ebionæi hominem solum fuisse Dominum* Jesum Christum *asserunt; & legis mandata more Judaico custodienda constituunt. Hos Lucas evangelista apud Antiochenam Ecclesiam inveniens condemnavit, docens angelum dixisse ad Mariam:* Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit te. Ideo & id quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.

Auctor Prædestinati. *Lib. 1. hær. 10.*

Luc. 1. v. 35.

Philastrii & Augustini testimonia idcirco prætermitto, quoniam nihil admodum habent, præterquam quod in anacephalæosi Epiphanii continetur, quam vnam describere ambo fere solent.

Observatio de Philastrio & Augustino.

Ex his scriptoribus totam Ebionis historiam discimus. Fuit enim Cerinthi discipulus, vixitque Joannis evangelistæ temporibus in Asia.

Ebionis magister, atque ætas.

Per admirabilem metamorphosim ex gentili primum Judæus; tum ex Judæo Christianus; mox ex Christiano Stoicus philosophus; tandem ex philosopho hæreticus, atque etiam hæresis sui nominis dux evasit.

Inconstantia.

Docuit hæc de Christo quatuor: natum ex conjugio Josephi & Mariæ: nudum fuisse hominem, sed eximie sanctum: morum integritate promeritum, vt in ipsum, quomodo in Prophetas solet, divina quædam virtus descenderet: non ad communem mensuram, sed tota fere plenitudine efficientiæ divinæ, vnde Filius Dei adoptione singulari factus est.

Dogmata quatuor de Christo.

Et hæc quidem dogmatum perversitas, non minor rituum, quos Judaicos retineri voluit, ac Christianis misceri: quin etiam plura ipsi tribuuntur, sane impia atque execranda, sed quæ Ebionitarum propria suspicatur Epiphanius.

Ritus, & disciplina.

Locantem citato.

Nestorius infinitis prope locis Ebioni dissensit, quoad primum impietatis caput, de Christo commixtione parentum genito; dissensit pariter quoad tertium, siquidem assumptam a Verbo esse carnem in vtero Virginis, & ab ipso conceptu, asserit. In duobus reliquis reipsa consensit, vt demonstratum est; etsi mentem tota, qua plurimum valebat, mentiendi arte, tegere conatus sit. Quo primum igitur tempore hæresim propalare cœpit, jure a Mercatore consensionis cum Ebione insimulatus est, ea in parte quæstionis, quæ tunc temporis in disceptationem vocabatur, de Christo nempe mero homine.

Collatio Nestorii cum Ebione.

Priusquam alio feratur oratio, observanda puto, quæ duo primum de Ebione scripsit Mercator, imo quæ nemo alius veterum, addictum scilicet ipsum fuisse Stoicæ philosophiæ, & auctoritate trium Evangelistarum, Matthæi, Marci & Lucæ, ad probandam hæresim, abusum. De priore diximus, in notis ad Mercatoris locum.

De posteriore paulo diligentius tractandum: habet enim Mercator contradicentem Theodoretum a quo scribitur Ebion recepisse solum Evangelium κατ' ἐξοχὴν. Sed quodnam istud evangelium est? An quod ipse Theodoretus meminit, cum de Judæis sive Nazaræis scriberet, Christum ipsos honorasse, tanquam hominem justum, & Evangelio vsos, quod κατ' Ἑβραίους dicitur? An quod Epiphanius κατὰ Ματθαῖον vocat, quodque scriptum est primo Hebræa lingua? An quod aliqui κατὰ Μάρκον appellant, quoniam, vt tradit Hieronymus, creditur Marcus exce-

pisse scripto, quæ Verbo Petrus referret? An illud potius, quod Hieronymus loquitur. *In evangelio, quo vtuntur Nazareni & Ebionitæ, quod nuper in Græcum de Hebræo sermone transtulimus, & quod vocatur a plerisque Matthæi authenticum.* Hæc postrema opinio longe probabilior est.

Lib. 2. comm. in Matth. ad c. 12.

Objectio contra Mercatorem solvitur.

Instabit forte quispiam, tres auctores mox laudatos in eo dissentire Mercatori, in quo conveniunt, de vno Nazaræorum evangelio ab Ebionitis recepto: trium enim ille auctoritate vsum Ebionem tradit. Verum facili negotio lis dirimetur: si vel de Ebione Mercator, de Ebionitis alii intelligantur: vel Ebion ipse dicatur auctoritatem trium Evangelistarum secutus, non tamen ἀνθρώπως, quasi auctoritatem vereretur; sed, vt aiunt, ad hominem: quia receptam ab adversariis adhiberet.

Quæstio de evangelio κατὰ Πέτρον.

Sed cur Theodoretus receptum a Nazaræis evangelium dixit κατὰ Πέτρον, siquidem non differat a quinto illo, cujus meminit Hieronymus, quodque ait creditum a quibusdam Matthæi authenticum? Hanc ego quæstionem reor vix solvi posse, nisi dicatur, vel irrepsisse mendum in Theodoreti textum, quod non incredibile; vel Theodoretus memoria lapsus, quod credibilius: præstat enim auctoritas Hieronymi hac in parte, vt qui Cæsarienſem codicem, in quo fuerit vera inscriptio, & legerit, & Latinum fecerit.

§. III. *De Paulo Samosateno, cujus hæresis objecta est Nestorio ab Eusebio & Mercatore.*

Primus consensionem cum Samosateno objecit Nestorio Eusebius, & qua occasione.

PRIMUS omnium, quod sciam, Nestorio Pauli Samosateni hæresim objecit Eusebius ille, de quo antea scripsimus: nam cum in Ecclesia palam redarguisset Episcopum impia docentem, cumque ab Episcopi factione pro calumniatore traduceretur, obtestationem publice proposuit, qua, collatis inter se Pauli Nestoriique sententiis, eadem vtrumque sentire, ostendit.

Objecit deinde Mercator.

Eusebii exemplum Mercator, vel statim secutus, vel etiam comitatus, sparsit in vulgus epistolam de discrimine inter hæresim Nestorii & dogmata Samosateni; non qua discrimen astrueret de quæstione proposita, sed qua, detectis hæretici latere volentis artibus, consensionem patefaceret.

Adversus vtrumque Socrates Nestorium defendit.

Ego quidem existimo, adversus hunc vtrumque fidei defensorem, a Socrate susceptam esse Nestorii, alioquin exosi, causam, stimulante, vt fit, invidentia, hominem de foro, vel de aula, ad collectam ab æqualibus suis forensibus defensæ fidei gloriam minuendam.

Id criminis non objecit Cyrillus.

Non memini, me legere apud Cyrillum vllam hujusce accusationis partem, non quod tanto viro aut ignota esset, aut videretur falsa, sed quod superfluam putaret, adversus hominem, quem Photini, eadem cum Paulo sentientis, invidia obrueret. Mirum vero neque a Cassiano, neque a Patribus Ephesinis id, quidquid est, vitii tributum esse Nestorio.

Quo tempore Nestorius defendere se nisus est.

Tentavit ille accusationem repellere, sed postremis solum temporibus, cum, post acceptas literas Celestini pontificis, in quibus mentio erat Samosateni, sermonem XII. haberet. Antea enim, etsi accusaretur a Mercatore, & Eusebio, laicos tamen accusantes, velut aliena tractantes, & suæ sortis oblitos, videri potest præ superbia despexisse.

Repulit autem sermone XII. totis viribus, nisusque est etiam rejicere in auctores. Sed defensionem Mercator vanitatis, ignorantiæ, & suspicionis plenam ostendit, quod erudite quidem præstitit: ea tamen præstando adduxit, quæ aut novitate sua, aut alia simili de causa, difficultatem creent. Ea priusquam ad examen vocentur, exponendum est Samosateni dogma, prout a veteribus refertur, imo & aliquid delibandum de vita & moribus hominis, quem ipse quoque Mopsuestenus, angelum diaboli, vtique Christo divinitatem invidentis, propter impietatem nominat.

Defensionem Mercator evertit.

In dissert. ad Nestor. anathem.

Lib. 13. de Incarnat. apud Facund. lib. 3. c. 2.

De Paulo igitur Samosateno veteres ea tradiderunt, quæ liquido demonstrent, hæresis & nequitiæ spiritum eumdem omnibus extitisse temporibus, etiam primis, quibus Ecclesia necdum asserta in libertatem, sed adhuc, regnantibus ethnicis, sub carnificum ictu posita gemebat.

Mores Pauli Samosateni. *Ex epist. PP. synod. secundæ c. 1. conc. Labb.*

Ex infimæ sortis homine factus est Antiochenus Episcopus, & tertium Ecclesiæ thronum iisdem artibus conscendit, quibus hæretici solent, feminæ principis potentia, specie pietatis, doctrinæ fama, dicendi facilitate, & multitudinis factiosæ gratia.

Ex infima sorte Antiochenus Episcopus.

Namque, vt aiunt Patres secundæ synodi Antiochenæ: *Cum ante episcopatum pauper & mendicus esset, nec vllas omnino facultates, aut a parentibus relictas accepisset, aut vllius artis exercitio sibi comparasset, postmodum ad incredibilem opulentiam pervenit, per scelera ac sacrilegia, fratrumque concussiones, &c. pietatem quæstum esse existimans, &c.*

Ex egeno dives artibus illicitis.

Ibid.

Non minor fuit in aucupanda gloria, quam in corradendis pecuniis improbitas: siquidem *in ecclesiasticis conventibus ambitiosam quamdam vanitatem omni studio consectatus est, nihil aliud quam inanem gloriam captans, & pompam affectans, atque hujusmodi artibus imperitiorum animos in sui admirationem traducens. Vsque adeo, vt qui dicenti non applauderent, per suos fautores contumeliis afficiendos curaret.* Verba sunt eorumdem Patrum.

In concionibus ostentator sui, & plausuum captator.

Ibidem.

Pergunt vero arrogantiam hominis reliquorum despicientissimi describere: *Inter habendas ad populum conciones solitus erat doctores jampridem vita functos arguere, & petulanter lacerare; cum interim sui foret ὑπερηφανώτατον καὶ θρασύτατον οὐκ ὀνόματος, ἀλλὰ πράγματος; Episcopos vicinorum locorum, necnon & presbyteros assentatores suos submitteret, qui in suis & ipsi concionibus eum prædicarent, velut angelum de cælo lapsum.*

Contemptor aliorum, etiam antiquorum.

Professam vitæ turpitudinem his verbis exprimunt: *Quin & feminas duas ætate florentes, & forma conspicuas, quocumque proficisceretur, circumduxit, idque deliciis affluens, & opulentus amans, atque ejusmodi sorores & συνεστίους permisit quoque presbyteris & diaconis habendas, non sine flagitii periculo atque suspicione; quæ etsi privatim dolentes suspirarent boni atque ingemiscerent, accusare tamen non audebant, propter faventium potentiam.*

Feminarum amator, quas duas ætate & forma florentes habuit in comitatu. Permisit quoque aliis clericis habere quas sorores dicerent. *Ibidem.*

Zenobiæ reginæ adhæsit, feminæ alioquin a veteribus laudatæ, sed Judææ atque imperiosæ: cui vt serviret, Judaicam impietatem in christianum dogma invexit, Christique divinitatem abnegavit, imo & trinitatem personarum, nescio quid pro Verbo & Spiritu sancto ἀνοήτως delirans.

Adhæsit feminæ principi Zenobiæ. *Theodoret. l. 2. hist. c. 8. Athan. ep. ad solit. Chrysost. hom. 8. in Ioan.*

Duæ synodi adversus Paulum habitæ sunt Antiochiæ. Prima ann. Christi 265. convenien-

Primæ synodo illuſtr

prentitus emendationem. *Euseb. lib. 7. c. 27.*

tibus vndique pluribus Episcopis, quorum vnus fuit Gregorius Thaumaturgus. Illi accurate quidem in Paulum ejusque fidem inquisierunt; at is vafre & subdole catholicum præ se dogma ferens, verbisque dissimulans ambiguis, quid reipsa in animo sentiret, illusos Pontifices, imo gratulabundos de comperta fidei in illo catholicæ integritate, ad suas Ecclesias remisit.

In secunda quæ habita est ann. 270. *Euseb. lib. 7. c. 30.*

Coacta est secunda, quinque post annis, erumpente in apertum impietate Pauli. Quot Patres convenerint, non est constans veterum opinio: convenisse pene infinitos scribit Eusebius: definit numerum centum & octoginta libellus Basilii & monachorum ad Imperatores contra Nestorium, quem tamen contrahit Athanasius in libro de synodis, vbi septuaginta tantum recenset.

Convictus a Malchione. *Petr. diac. l. de Inc. ad Fulg.*

Et a Patribus depositus.

Iterum Patres suis artibus ludificati tentavit versipellis hæreticus, sed irrito conatu. Malchion enim ex sophistica ad gradum presbyterii evectus, vir juxta eruditus & acerrimus disputator, hominem convicit, convictumque synodus de sede deposuit, depositum ipse quoque Aurelianus imperator, licet gentilis, mandavit pelli civitate, simulque tradi Ecclesiam ei, qui cum Italiæ & Romæ Episcopo communione jungeretur.

Qui ad majores sedes scripserunt. *Euseb. loco mox citato.*

Missa est a Patribus synodica ad Dionysium pontificem Romanum, & ad Maximum Alexandrinum, cæterosque orbis Episcopos. Extat illius magna pars apud Eusebium: vnde decerpsimus fere cuncta, quæ hactenus dicta sunt.

Hæresis tria capita refert Augustinus. *Hæres. 44.*

Atque hæc de persona Pauli, nunc de hæresi, cujus capita tria Augustinus facit. Primum, quod Christus non semper fuerit, alterum, quod initium ex ortu ex Virgine sumpserit, postremum quod aliquid amplius non fuerit quam homo. Eadem habet totidem verbis auctor Prædestinati; habet & Nestorius.

Quartum Epiphanius. *Hæres. 65. Serm. 12.*

Addit quartum Epiphanius, Dei nempe Verbum, quod in JESUM descendit, esse prolatitium quiddam & ἐπινοούμενον. Epiphanio consentit Philastrius, atque etiam Mercator, tum in epistola de discrimine, &c. tum in dissertatione ad XII. anathematismum Nestorii, nisi quod adjungit Christum a Paulo dictum esse genitum ex vtroque parente: quo dicto cæteris omnibus, ipsique Nestorio dissentit, qui & ipse recedit ab aliis; nam Paulum Photino componens, hæresim Verbi prolatitii Photino soli tribuere videtur.

Quintum Mercator.

Quibus aliquatenus pugnat Athanasius *l. de salut. adventu.*

Athanasius errorem Samosateni refert his verbis: *Paulus Samosatensis Deum ex Virgine confitetur, Deum Nazarethi in lucem editum, & inde existendi primordium, regnique consecutum. Verbum tamen efficax e celo, & sapientiam in eodem agnoscit, ac prædestinatione quidem ante sæcula fuisse putat, sed Nazarethi primum extare cæpisse: vt vnus, inquit, supremus sit Deus Pater.*

Opinio ejusmodi auctorum videtur pugnare certioribus monumentis.

Tam constans omnium opinio eo majorem mihi admirationem movet, quo apertius videtur pugnare cum epistola Dionysii Alexandrini ad ipsum Paulum, cumque verbis Pauli, quæ Dionysius adducit. Ex his enim ita sensisse apparet, Spiritum sanctum in vtero Matiæ formasse hominem, quem destinaret in templum, suo tempore a Verbo incolendum; profecisse hominem illum, vitam studiosam degendo, eaque ratione magis, quam alii homines, placuisse Verbo, ipsumque ad sui inhabitationem allexisse. Habitasse igitur in eo Verbum Dei, sed ita, vt *vnius solinsque Christi duæ forent hypostases, duæque personæ, & duo Filii Dei, vnus natura, qui fuit ante sæcula, & vnus κατ' ὁμωνυμίαν Christus & filius David, qui non fuit ante sæcula, sed fuit in tempore, & secundum beneplacitum Dei accepit nomen filii: sicut civitas accepit nomen domini, & domus nomen ejus, qui eam ædificavit. Sic alium virum esse Christum præter Deum Verbum, ab alterius Christi substantia & dignitate differentem, & vnum Christum inhabitantem, ac opera divina justitiæ operantem.* In ep. Dionysii ad Paulum.

Sex quæstiones ex verbis adductis nascuntur.

Ut tollatur, si qua ratione possit, repugnantia, quæ inesse videtur verbis scriptorum hactenus adductis, solvendæ sunt quæstiones magni momenti, quæ inde oriuntur, quarumque explicatione id fere totum continetur, quod de Samosateno, & a veteribus traditum, & a nobis tractandum est. I. Quale Paulus reipsa Verbum Dei agnoverit, an quod indicat ipse Paulus ἐνυπόστατον? II. an quod plures alii tradunt, ἀνυπόστατον? III. Christumne dixerit ex vtroque parente natum, quod scribere videtur Mercator? aut ex sola Virgine, quod alii? III. Quid significent Athanasii verba mox laudata: *Deum Nazarethi in lucem editum, & inde existendi principium regnique consecutum?* IV. Vtrum Paulus docuerit, Verbum ab ipso formationis initio habitasse in homine, quod Athanasius significare videtur? an quod vulgo jactatur, nonnisi post vitam sancte traductam, tantumque beneficium pietatis operibus promeritum? V. Qua in parte Nestorius Paulo consenserit, aut dissenserit? VI. Quam vere scriptum reliquerit Mercator, ambo in eo hæreticos conveniisse, quod Verbum dicerent ab æterno Filium non fuisse, sed Verbum tantum, quæ veluti medulla Paulianæ hæresis.

I. Quæstio de Verbo prolatitio & ἀνυποστάτῳ.

Quod pertinet ad primam quæstionem, vetus opinio est jam inde a longinquis ducta temporibus ad nostram vsque ætatem, Samosatenum trinitatem personarum divinarum sustulisse, vnumque Patrem Dei nomine vocasse, cui tamen tribueret Verbum coæternum, sed prolatitium dumtaxat, & ἀνυπόστατον, nostroque simile. Tam pervulgatæ opinionis neque origo, neque veritas apertissima est.

Quis primus hunc errorem Paulo tribuerit.

Investiganti mihi, quis omnium primus id Paulo attribuerit, nemo Latinorum Philastrio, nemo Græcorum Epiphanio antiquior occurrit, saltem qui expressis verbis mentem aperuerit, quanquam ne ipsi quidem ambo clarissime loquantur.

Philastrius. *Paulus quidam fuit Samosatenus post hos in Syria, qui Verbum Dei, id est, Christum Deum Dei Filium substantivum, ac personalem, & sempiternum esse cum Patre denegabat: prolativum autem, id est, quasi aera quemdam dicebat; non tamen personam vivam Filii sempiternam cum sempiterno Patre credendum docebat.* Philastrius. Tom. 4. Bibloth. PP. initio.

Epiphanius. *Est autem Pauli hæc opinio, Deum Patrem, & Filium, ac Spiritum sanctum vnum esse Deum. Verbum Dei ejusque Spiritum inesse Deo perpetuo, sicut hominis in corde proprium Verbum inesse cernimus. Filium Dei subsistentiam habere per se nullam, sed in Deo subsistere. Ad hæc Dei Verbum in terras delapsum, in* JESU, *qui homo merus esset, habitasse. Ita vnus, inquit ille, Deus est: neque aut Pater est Pater, aut Filius Filius, aut Spiritus sanctus Spiritus est sanctus. Imo vero Deus vnus est Pater, & hujus in ipso Filius, vt est in homine sermo.* Epiphanius. Hæres 65.

Utrumque secutus Mercator. *Nestorius*, inquit, *circa Verbum Dei, non quidem vt Paulus* Mercator. Ep. de discrim. &c. num. 1.

sentit, qui non subſtantivum, ſed prolaritium potentia Dei efficax Verbum eſſe definit. Et alio in loco: *Paulus Verbum Dei* προφορικὸν, ἐνεργητικὸν λόγον ἤ ἐνεργείαν, *id eſt, prolativum, & poteſtatis effectivum Verbum ſenſit, non ſubſtantivum, quod Graci* ὑποστατικὸν *dicunt.*

In diſſert. ad 11. anathem. Neſtorii num. 19.

Quomodo vera ſint iſta quæ veteres narrant.

Non minus incerta eſt veritas opinionis quam origo: nam quomodo cohærent iſta, quæ a veteribus tradita, & a conſequentibus recepta ſunt, cum verbis ipſiuſmet Pauli duas dicentis in Chriſto hypoſtaſes, duaſque perſonas, imo duos filios, vnum natura, qui fuit ante ſæcula, alterum κατ' ὁμοιότητα, qui in tempore? Nam ſi Verbum & homo ſunt duæ hypoſtaſes in Chriſto, quod decem totis quæſtionibus Paulus prolixe probat, quomodo Verbum eſt ἀνυπόστατον? An forte Patris hypoſtaſis reipſa fuit in Chriſto, ſed non diceretur tamen, quod ſenſit Sabellius? Sed quomodo Paulus, ſi res ita ſe haberet, non fuiſſet perinde Patripaſſianus, atque Sabellius, quod tamen e veteribus nemo tradit, plures negant? An ſuppoſititia eſt epiſtola Dionyſii Alexandrini, quod nonnemini, deſperata nodi ſolutione, forte venerit in mentem? At quid fiet Hieronymo dicente, adverſus Paulum Samoſatenum ante paucos dies quam moreretur, inſignem Dionyſii ferri epiſtolam?

Lib. de ſcript. eccl. cap. 69.

Deteguntur Samoſateni myſteria, vt inde quæſtio ſolvatur.

Eruenda quæſtionis tam impeditæ ſolutio ex ipſis Pauliani delirii myſteriis. Fingebat ille Deum inſtar ſolis, cujus tria conſiderari debeant, figura ſeu diſcus ipſe qui dicitur, & energiæ duæ, illuminandi ac calefaciendi. Figuræ & ſubſtantiæ ſimilem dicebat Patrem, vi illuminandi Verbum, vi calefaciendi Spiritum ſanctum; ſed Verbum aiebat (idem ſentiendum de Spiritu ſancto) gemino, perinde ac noſtrum, ſpectari poſſe in ſtatu, prout nempe vel ἐνδιάθετον eſſet, vel προφορικὸν. (in Scholis dicunt, immanens & tranſiens) Quandiu in Deo eſt, non aliam habet, ſi Paulo credimus, hypoſtaſim, quam ipſiuſmet intelligentis, vt neque noſtrum, cum inſitum cogitatur: cum autem profertur exterius, foraſque mittitur, ſuam incipit habere diſtinctam a proferente hypoſtaſim, quam tamen amittit, vbi primum redierit ad Deum, a quo proceſſerat, ad opus implendum. Verbum ergo divinum Paulus faciebat & ἐνυπόστατον, cum a Deo diſceſſiſſet; & ἀνυπόστατον, cum in Deo reſideret: atque ita ὑπόστατον ante ſæcula, ἀνυπόστατον in tempore. Addebat, Verbum tunc fieri filium, cum profertur, incipitque propriam habere hypoſtaſim, prolatio enim ipſamet eſt filii editio in lucem. Addebat etiam, tunc temporis Deum aliquem fieri, non ἄνθρωπον, & qui ab æternitate per ſe ſubſiſtat: qui enim fieret, quod erat? Sed recentem & novellum, vt qui Nazarethi incœpit. Quin etiam volebat, Verbum factum filium, & per ſe jam Deum exiſtentem, deſcendiſſe in JESUM, in eoque patraſſe opera, quæ admirationem pepererint: quo tamen relicto, cum paſſio, aut certe mors, impenderet, revolaſſe ad Patrem: ideoque, nec Verbum dici poſſe paſſum, nec Deum mortuum. Deſertionis argumentum putabat certiſſimum, quod JESUS inter expirandum clamaſſet: *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?*

Ex his myſteriis pateſit veritas eorum, quæ a veteribus ſcripta ſunt de Samoſateno.

Sic ſe habet inſani capitis figmentum; nihilominus inde omnia, quæ de Samoſateno a veteribus traduntur, non difficili negotio intelligi poſſunt.

1. De Verbi hypoſtaſi.

Primum igitur aſſeruit, Verbum eſſe ἀνυπόστατον, cum profertur, & ἀνυπόστατον, cum apud Deum eſt.

Deinde, Verbum idem æternum eſſe, cum in Deo Verbum tantum eſt; & temporale, cum evaſit in filium.

II. De filii inceptione.

Tertio, vnicum eſſe Deum ἀγέννητον & æternum, qui Pater; ſed alios præterea duos temporales, qui Verbum & Sapientia, cum mittuntur.

III. De vnitate Dei.

Quarto, duos extitiſſe in Chriſto Filios Dei, ſed vnum natura, alterum adoptione; hunc-que eſſe paſſum, illum non item.

IV. De duabus in Chriſto perſonis.

Ex his etiam intelligitur, qua parte cum Sabellio de Trinitate convenerit, & qua pugnaverit: nam vterque ſuſtulit reipſa Trinitatem, ſed Sabellius Verbum & Sapientiam mera dixit eſſe nomina vnius Dei diverſe operantis. Paulus Verbum & Sapientiam nolebat ab æterno eſſe διάθεσιν quiddam, quod in tempore & emitti poſſet, & per ſe exiſtere. Unde Sabellius Patrem aiebat incarnatum fuiſſe, imo & paſſum; negabat Paulus: atque ita Patripaſſianus ille vocatus eſt a veteribus omnibus, iſte a nullo.

V. De conſenſu cum Sabellio.

Qua occaſione aliam obſervare licet Sabellii Paulique differentiam. Prior enim vnionem naturarum κατ' οὐσίωσιν agnovit: quomodo enim alioqui Patrem paſſum diceret, patiente Chriſto? Poſterior eamdem omnino rejecit, ſiquidem duas eſſe Chriſti perſonas, duoſque Dei Filios, cum vnione hypoſtatica omni ex parte pugnat.

Obſervatio de Pauli & Sabellii differentia.

Secundæ quæſtionis ſolvendæ facilior eſt maſiſque expedita ratio. Nam quod ait Mercatro, *a Paulo Chriſtum, communiter vt cæteri, natum hominem ex vtroque parente definiri*; videtur quidem contrarium verbis Athanaſii mox allatis, *Samoſatenus Deum ex Virgine confitetur*, & iſtis ipſiuſmet Pauli, *Creſcebat* JESUS *ex Spiritu ſancto & Maria Virgine natus.* Sed reipſa non pugnat. Neque enim controverſia movebatur de matre Chriſti, Virgone pepererit, an ex viro; ſed apud Athanaſium agebatur de Deo recente ac novello, vt aiebant; in quæſtione quinta Pauli de duabus in Chriſto perſonis, quas labo ioſe totis quæſtionibus decem probare nitebatur: quo parvi admodum referebat, cujuſmodi mater diceretur, an Maria tantum, an Virgo, an ex viro parens. Athanaſius de ipſa locutus videtur, quemadmodum ſolebat: Paulus, pro adverſantium ſenſu: Mercator, vt res erat Mercatori favet recepta regula, eos ſcilicet hæreticorum, qui Judaicos ritus præ cæteris ſecuti ſunt, negare communiter, Chriſtum ex Virgine ortum eſſe, propheticumque Iſaiæ varicinium ea de re alienos in ſenſus, perinde ac Judæi, torquere.

II. Quæſtio de matre Chriſti.

Quæſt. 5.

Non ita promptum eſt, quæſtioni tertiæ reſpondere, cum Athanaſii verba, de quibus agitur, contineant myſterium hæreſis Samoſatenæ, quo nihil fere vulgo ignotius.

III. Quæſtio de ſenſu verborum Athanaſii.

Ille igitur de Trinitate ſentiebat hunc, quem diximus, in modum, ſi tamen hoc ſentire eſt, & non magis delirare: Deum, qui ſimpliciter Deus ſit ac æternus, eſſe vnicum, habere tamen ſuum λόγον ſuamque σοφίαν ἐνδιάθετον, quem vtrumque aliquando emitteret e ſinu ſuo ad implendum mandatum, expletoque ad ſe revocaret. Illi vero miſſi, hoc eſt, prolatus λόγος, extenta σοφία, prout diſcedebant a mittente, atque ita per ſe, & χρόνῳ jam exiſtebant, ita incipiebant eſſe hypoſtaſes quædam, atque etiam per ſe dii, ſed οἰκονομικῶς ſeu temporarii.

Quid de Tridiximus, nitate Samoſatenus delireret.

Venit itaque, ſi Samoſateno credimus, vterque ad Virginem, ſed Sapientia velut formatrix templi, Verbum tanquam habitator: atque ita con-

tigit, vt *Deus ex Maria existeret, Deusque Nazarethi in lucem ederetur, atque inde existendi primordium regnique consequeretur.*

Dicebat tamen, Deum ejusmodi, quamvis temporarius reipsa foret, esse prædestinatione æternum, eaque distinctione declinabat Scripturæ locos, vbi æternitas personæ Verbi tribuitur. Atque hæc est verborum Athanasii interpretatio, quam partim ex Epiphanio, partim ex literis Dionysii, aliisque veteribus colligere est.

Observatio de nomine, Sapientiæ accepto pro Spiritu sancto.

Id autem, quod dixi, nomine Sapientiæ Spiritum sanctum a Samosateno appellatum esse, nullus certe mirabitur, qui vel nostras ad Rufini libellum notas legerit, vel eorum meminerit, quæ de Sabellianis tradit, sive Basilius magnus, sive auctor expositionis fidei, quæ ἐκ μέρους dicitur, ac Gregorio Thaumaturgo tribuitur. Basilius: *Sapientiam in Deo existimant esse, sicut in homine sapientiam humanam, qua sapiens est; & Verbum simile esse interpretantur verbo, quod ore profertur, vel mente concipitur, nulla hypostasi.* Auctor fidei: *Sabelliani cum Verbum confitentur, ipsum comparant cum interno: Sapientiam vero similem esse dicunt habitui illi, qui in eruditorum anima conflatur, atque idcirco vnam esse personam Patris & Filii, quoniam & vnus homo dicitur non divisus ab eo, quod secum existit, Verbo & Sapientia.*

Hom. 27.

IV. Quæstio de tempore vnionis naturarum in Christo.

Quartum id quæritur de Samosateno, vtrum opinatus sit, necne, hominem Jesum, vt loquebatur, non prius conjunctum esse Verbo, factumque καθ' ἀφομοίωσιν Deum, quam ad ætatem adultam perveniisset, suisque operum meritis & laborum mercede tantam sibi dignitatem comparasset?

Quæstionis status.

Dissertatione prima in priorem partem, produximus testes, qui Samosatenum ita opinatum dicerent, eaque sententia jam pridem invaluit, & eam nos passim populariter secuti sumus, aut suppositimus potius. Atqui oppositum tradere videtur Athanasius, verbis interpolvendam primam quæstionem adductis: si enim *Samosatenus Deum ex Virgine confitetur, Deum Nazarethi in lucem editum, & inde existendi primordium regnique consecutum*; fatetur procul dubio Verbi & hominis factam vnitionem, cum primum missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Nazareth, ibidemque Virgo concepit de Spiritu sancto.

Solutio ex Theodoro Mopsuesteno.

Opinionum pugna facile tolletur, si modo Theodorum Mopsuestenum audimus, magistri sui sensa exponentem: credibile enim est, conspirasse discipulum in eamdem cum magistro sententiam. Libro igitur VII. de Incarnatione, postquam in vtero Virginis factam Verbi cum Jesu conjunctionem dixit, indeque Jesum, & rationis expeditiorem vsum habuisse, & admirabilem virtutis indolem, & propensionem in recti studium, & præsto continenter Verbum, a quo impelleretur, ducereturque, & juvaretur ad honestissima quæque perficienda. *Capesse-*

Apud Leont. lib. 3. contra Eutychianos, &c.

bat, inquit, *summa facilitate absolutissimam virtutem, sive cum legem servaret ante baptismum, sive cum vitam communem in statu gratiæ post baptismum susciperet, cujus nobis formam præbebat, via quadam nobis ad hoc factus. Sic deinde post resurrectionem & ascensum in cælos, demonstravit se ex propria voluntate dignum vnione, qui hanc antea assumpserat, in ipsa formatione, beneplacito Domini.*

Geminus modus, quo Verbum in

Geminus enim distingui potest secundum Samosatenum modus vnionis Verbi cum Jesu, Filii Dei cum filio Virginis: vnus, qui a formatione ad absolutam virtutis vsque perfectionem extiterit; alter, qui manserit postea, saltem vsque ad passionem: prior erat, velut hospitantis in Jesu Verbi; posterior, proprie inhabitantis: ille meri beneficii rationem habuit; iste mercedis: de beneficio locutus est Athanasius; de mercede alii.

Jesu existit.

Jam vero quintam quæstionem, qua parte Paulo Nestorius, de Incarnationis mysterio, adhæserit, solvit Mercator in epistola sæpius citata. Ait enim: *In eo Nestorius Paulo Samosateno conjungitur, in quo habitatorem & habitaculum pro meritis separat, dividens quod vnicuique eorum sit proprium, ex diversitate naturæ. Quod quidem illis ambobus cum Ebione, & Photino, & Galata Marcello commune est. In eo vero, quod substantiale Verbum Dei confitetur, & illud esse ab æterno cum Patre Deum asserit, a memoratis recte dissentit, & fidei recta conjungitur.*

V. Quæstio, de consensione ac dissensione Pauli & Nestorii, a Mercatore soluta. Num. 4. & 5.

Attende ad hæc extrema verba: *Ab æterno cum Patre Deum asserit*; ostendunt enim, quam vere expositum sit a nobis figmentum Pauli de Deo recente, id est, qui existere cœperit, ex quo Verbum a Patre prolatum est, seu missum. Unde Mercator statim meminit Verbi prolatitii. *Nestorius circa Verbum Dei, non quidem vt Paulus sentit, qui non substantivum, sed prolatitium potentiæ Dei efficax Verbum esse definit.* Sed simul aliud Nestorii flagitium commune cum Paulo detegit. *Non confitetur tamen idem Nestorius de Verbo substantivo, ipsum Filium Dei naturaliter esse, sed dicit (argute quidem, quia non expresse) ab æternitate Filium non esse, sed Verbum tantum, quod in substantia Patris manens, Deus sit consubstantialis, quem Græci ὁμοούσιον dicunt; Filium vero illum esse, & dici debere asserit, qui ex Maria sit natus: atque ita dividit æternum a temporali; illi quidem Deo & Dei Verbo, quæ majestatis sunt; huic vero alteri, quæ humanæ infirmitatis sunt, deputatis. Propter individuam autem atque inseparabilem connexionem, dignum fuisse habitum nuncupatione Filii Dei, quippe qui hoc ipsum pro meritis, & ex adoptione habeat, non ex natura.*

In quo caput dissenserit Nestorius a Paulo.

Præcipuum igitur atque apertum vnius hæretici ab altero discrimen attulit, quod ille Verbum ἀνυπόστατον diceret, iste ἐνυπόστατον: omisit de virginitate matris dicere, deque aliis ejusmodi velut accidentibus.

In quo consenserint.

Attulit & consensionis caput, ex quo facile cætera velut consectaria paterent: ait enim, conspirasse in eo Paulum & Nestorium, quod vterque Christum assereret esse Filium Dei, non natura, sed adoptione: vterque habitatorem & habitaculum pro meritis, id est, ἀξίᾳ, & dignitate nativa divideret. Namque hic est quæstionis cardo: quandoquidem oportet, si duo sint Filii Dei in Christo, si diversa dignitas Dei habitantis & hominis, duas in Christo personas fateri, divinam & humanam.

Consensionis consectaria quoad quæstiones Samosateni.

Inde vero consequuntur reliquæ omnes dogmatis Pauliani partes, quæ decem quæstionibus Dionysio propositis continentur. Si enim duæ sunt in Christo hypostases, oportet, vt Christus non sit natura apostolorum Deus, *quæst.* 1. vt sit natura homo sicut nos, *quæst.* 2. non eadem sit hypostasis Verbi, quæ crucifixi, *quæst.* 3. corpus Christi neque sit ζωοποιὸν, neque incorruptum, propter vitam ipsi ἐνεργείᾳ vnitam, *quæst.* 4. filius Mariæ non fuerit ante sæcula, & cum Patre ingenito, *quæst.* 5. vt puer cum matre fugiens in Ægyptum, nec ab

æternitate exiſtat, nec vbique loci, *quæſt. 6.* vt Verbum non aſſumpſerit formam ſervi ſine hypoſtaſi, *quæſt. 7.* vt æternus dici nequeat, qui duodecim annorum vere dictus eſt, *quæſt. 8.* vt Deus magnus non fuerit, qui eſurrit & laboravit, *quæſt. 9.* vt omnino Deus non ſit, qui veraciter dixerit: *Nondum aſcendi ad Patrem meum, quæſt. 10.*

Ioan. 20. v. 17.

Quinque partes dogmatis catholici.

Sed vt hæc diſtinctius adhuc cernantur, revocandæ ſunt in memoriam quinque partes catholici dogmatis, quas capite 1. diſtinximus: nam in prima, quod Verbum ſit conſubſtantivum Patri, Neſtorius a Paulo diſſenſit, idque Mercator monuit.

Quoad ſecundam, quod Verbum integram hominis naturam aſſumpſerit, & non carnem ſolam, vel animæ vel mentis expertem, vterque cum catholicis convenit. De tertia, quod aſſumptio in ipſo Mariæ vtero peracta ſit, vterque recte ſentit. In quarta, quod Verbum indiſſolubilis nexus humanæ naturæ copulet, diverſus abiit a Paulo Neſtorius: hic enim catholice, iſte contra ſenſiſſe fertur, derelictum nempe aliquando a Verbo hominem. Quod ſpectat ad quintam, de vnionis modo κατ' ἐνέργειαν, vterque a veritate receſſit, ſed aperte Paulus, Neſtorius diſſimulanter. Ille enim duos manifeſte filios dixit; iſte nihil non molitus eſt, vt ne duas videretur perſonas in Chriſto, duoſque filios & dominos admittere.

Oportet autem, ad ea quæ mox dicta ſunt a Mercatore, id quod fuit in partitione poſtremum, quærere, quam vere dictum ſit, *non conſiteri Neſtorium de Verbo conſubſtantivo, ipſum Filium Dei naturaliter eſſe, ſed ab æternitate Verbum tantum, &c. Filium vero illum eſſe, & dici debere, qui ex Maria ſit natus.* Videtur enim ipſe Neſtorius Mercatori expreſſis verbis contradicere. *Erat quidem*, ait, *Deus Verbum ante Incarnationem & Filius & Deus cum Patre; ſumpſit vero noviſſimis temporibus ſervi formam. Sed cum ſit & antea Filius, & ita vocetur poſt aſſumptionem, non poteſt vocari diviſus filius, ne duos filios conſtituamus; ſed quia illi conjunctus eſt, qui erat a principio Filius, non poteſt, ſecundum dignitatem, filiationis diviſionem ſuſcipere.*

§ 1. Quæſtio, de Mercatore tribuente Neſtorio, quod Verbum non ſit ab æterno Filius.

Epiſt. de diſſer. num. 1.

Serm. 2.

Nodum ſolvit Mercator ipſe cum facit: arguit enim Neſtorium, & in epiſtola, quod loquendi ambages quærat; & alibi, quod ſibi contradicat. *Accedit etiam aliud impietatis deliramentum, dicentis, prætermiſiſſe illos Patres pronuntiare, credere ſe in Deum Verbum Filium vnigenitum, ſed dixerunt, inquit, vnum ſe credere Dominum* Jesum Christum, *conſubſtantivum Patri, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem omnia facta ſunt, tanquam Deus Verbum apud iſtum Filius non ſit, ſicut in ſuperiore ejus ſermone apertius declaratur.*

Pugnantia locutus Neſtorius.

Differt. ad 11. anath. num. 9. & 10.

Quæ hujus hæc vanitas? Quæve dementia? Quod ludibrium potius in tam inconſtanti ſermone, non minus ſtulto, quam impio? vt Verbum Dei Dei Filius ei non ſit: vt Jesus *ei ſit ex mediotate Deus, ex mediotate homo, & idem tamen Verbum Dei Filius eſſe non poſſit? Vt modo ſit conſubſtantivus natuſque ex Deo Patre, Deus verus de Deo vero, lumen de lumine: poſtea vero horum nihil proprium naturaliter habens, ſed ſola nuncupatione alterius, particeps divinæ dignitatis, tanquam homo natus ex tempore.*

Argumentum 1. quod Neſtorius negaverit, Verbum eſſe Filium ante incarnationem.

Claudendæ ſane chriſtianæ aures, cum dicitur, Filii nomen non ſignificare Verbum illud Patris, quod ex ipſo, & in ipſo eſt. Ad quod teſtimonium eſto, lector, attentus. Miſit, *inquit*, Deus Filium ſuum factum ex muliere factum, ſub lege; *videlicet vt quia natus ex muliere non eſt Deus, Verbum Filius ei non ſit, ſed alius, qui potuit naſci partu mulieris.*

Idipſum Mercator poſtea longe evidentius demonſtrat, iterumque monet lectorem, ne ſibi patiatur illudi. *Quod ejus impietatis genus non hic in iſto capitulo, ſed in aliis ſcriptis, in iſto tamen codice inſertis, & tractatibus continetur & legitur. Et inde eſt quod catholicus, qui legit, cautus eſſe debet de varietate & inconſtantia, quam vtrum aſtutia, an vecordia ad alliciendum auditorem habeat, non eſt facile noſſe. Quovis tamen pacto, conſtat eum varium eſſe, ſibique contrarium. Quis autem non agnoſcat hujuſmodi hominem, aut tanquam aſtutum captatorem eſſe fugiendum, aut tanquam excordem, vtpote ſibi adverſantem, & ex varietate confuſum, nullo modo eſſe ſequendum?*

Argumentum 11. & monitum ad lectorem. *Num. 22.*

Cum ita ſollicite Mercator lectorem attentionis moneat, quæſierit forte lector ipſe, quanti tandem momenti fuerit iſta criminatio. Fuit ſane maximi, vt quæ continuerit cauſæ totius ſummam: nam qui Verbum negat, eſſe Filium Dei ante incarnationem, atque ita aſſerit nomine Filii vtramque naturam indicari, primo pugnat Scripturæ prædicenti æternum Filium, quem Pater ante luciferum genuit. Deinde contradicit fidei Nicænæ, qua Filius Patri conſubſtantialis, Paterque æternum Pater creditur. Poſtea Samoſatenæ impietatis, non ſpeciem tantum, ſed proprium ſymbolum præ ſe fert. Deinde, ſi Chriſtus Filius Dei ex tempore factus ſit, proclive eſt, vt vel admittantur filii duo in Chriſto, vel generatio Verbi æterna rejiciatur, vel converſio Verbi in hominem inducatur, vel Chriſtus Filius Dei adoptivus. Quæ ſunt Pauli, Sabellii, Polemii & Mopſueſteni flagitia.

Quanti momenti fuerit iſta quæſtio.

Denique, ſi nomine Filii vtraque natura ſignificetur, omnium fere argumentorum, quæ ex Scriptura, concilioque Nicæno petuntur, ad probandum Deum eſſe natum, paſſumque, & mortuum, &c. vis declinatur, atque ita ſumma fidei catholicæ de vnione hypoſtatica labefit, &c.

Sed quæſierit iterum lector, cur Neſtorius videri voluerit, modo hanc, modo alteram partem in iſta quæſtione ſequi.

Certe Mercator, dum Neſtorianos anathematiſmos refellit, aliquando demonſtrat Neſtorium ſecundo, tertio, quarto & quinto, aliiſque anathematiſmis filios duos inducere, æternum vnum, qui natura; alterum temporalem, qui adoptione, &, vt ait, κατ' ὁμωνυμίαν ſolam exiſtat. Eumdem aliquando vocat in ſuſpicionem ſocietatis cum Samoſateno, Verbum prolatitium delirante: aliquando ipſi quoque converſi in hominem Verbi invidiam facit. Neque vero ſunt iſtæ hominis, acriter adverſarium ad paradoxa cogentis, concluſiones potius quam aſſertiones. Cur enim Neſtorius tam anxius fuit ſolicituſque de removenda Sabellii, Pauli, & Photini a ſe ſuſpicione, ſi nulla fuit probabilis? Cur magnam partem duodecimi ſermonis in hoc argumento poſuit, & curioſe quidem atque laborioſe, ſi hac invidia non laborabat?

§. IV. *De Marcello Galata, cujus consensio objecta est Nestorio a Mercatore.*

Solus Mercator contentionem cum Marcello objecit Nestorio.

UNus, quod sciam, veterum Mercator, hi em hanc Nesto io intendit, qu a Marcelli causa visa est ipsi eadem quæ Samosateni & Photini; hanc tamen litem non vehementer contestatus est, quoniam ista ipsa causa cæteris credita est ita perplexa, vt Marce li societatem Nestorio objecisse, defensio potius videri posset, quam accusatio.

Mercatori, qui favebant Marcellum hæreticis accensenti.

Mercatori Marcellum hæreticis accensenti favent viri magni nominis, magnæque auctoritatis. Hilarius *in libro ad Constantium*, Basilius *epistola 293.* &c. Chrysostomus *homilia 2. in epistolam ad Hebræos*, Marius Victorinus *libro 1. contra Arium*, Theodoretus *libro 2. hæreticarum fabularum capite penultimo*, aliique nonnulli, quos tamen inter nolim Athanasium, Epiphaniumque numerare; tum quia suppositia est Athanasio oratio, in qua Marcellus Samosateno conjungitur; neque Hilarius Pictaviensis Severusque Sulpitius satis credibiliter scripserunt de Marcello ab Athanasio damnato: tum quod Epiphanius hæret hac in re dubius, profertque geminam Marcelli confessionem, quarum altera omnino catholica est, altera varios sensus patitur.

Hær. 72.

Qui pro Marcelli fide faciunt.

Marcellum absolvunt Julius Papa, concilium Sardicense *in epistola synodica*, Athanasius *in epistola ad solitarios*, & quod omnium instar est, diritti notum quorumcumque perpessio ab Arianis, ac pene martyrium pro fide ὁμοουσίου. Quare cum apud me hæc testimonia perpendo, vix extorquere possum ab animo meo, vt Eusebii Cæsariensis quinque libri adversus Marcellum non plus habeant momenti ad propulsandum crimen, quam ad infrendum illi viro, qui cum vnus fuerit de trecentis decem & octo Patribus Arii damnatoribus, dignus est venia, siquid aut imprudenter excidere sibi passus est; aut in suspicionem Sabellianismi, quod ipsi quoque Basilio magno injuriose contigit, infeliciter incidit.

His ita se habentibus, malim ego hujusce hominis, vt & Apollinaris, sortem miserabilem deflere cum Epiphanio, quam cum aliis, in re tam difficili tamque obscura, sententiam ferre. Qua in parte mihi videor sequi magni Athanasii exemplum, qui cum ab Epiphanio interrogaretur de Marcello, si visse dicitur, & indignabundo subridentis nutu ambiguum dedisse signum animi, vel obtrectatoribus, vel humanæ imbecillitati, irascentis.

In diss. ad 12. anath. Serm. 11. Libris quinque adversus Marcellum. Lib. 2 hær. fab. cap. 10.

Utut se res habet, Marcello tribuit Mercator, quod Ebionis & Samosateni hæresim secutus sit: Nestorius, quod deponendam aliquando humanam a Verbo naturam crediderit: Eusebius, quod Christum ex Maria cœpisse dixerit: Theodoretus, quod extensionem quamdam divinitatis Patris in Christum venisse dixerit, & hanc Deum Verbum appellaverit. Quæ si vera sint, in solo primo capite Nestorius aperte; in tertio subobscurius, cum ipso sensit; in reliquis duobus pugnavit. Neque ad id probandum aliis rationibus opus est, quam quæ hactenus adhibitæ sunt, ad societatem Nestorii cum aliis hæreticis demonstrandam.

Reflecte animum lector, in priscos Nicænorumtemporum defensores ὁμοουσίου, & mirare plures in Paulianismi suspicionem incidisse, vel quod Arianismi odio incensi non tenerent satis loquendi modum, quæ humanæ mentis infirmitas; vel quod Arianorum calumniis obruerentur, qui inquitas temporum, quibus orbis se miratus est Arianum.

§. V. *De Photino, cum quo consentire Nestorius a Mercatore primum dictus est.*

Quæritur Nestorius, quod diceretur cum Photino sentire.

QUestus est aliquando in Ecclesia pro concione Nestorius, quod in invidiam Photinianæ hæresis vocaretur, *Ego*, inquit, *qui busdam mihi & illud renuntiantibus, cum latia sepius risi, quoniam inquiunt: Episcopus, qua Photini sunt, sapit; nescientes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Hoc enim quod a me dicitur, Photini eversio invenitur. Photini enim sensus a partu Mariæ Verbo dat principium, me dicente, Verbum Deum semper existere ante sæcula.*

Serm. 4.

Intendebat in epistolam Mercatoris *De assert. num. 4. & 5.*

Hæc cum diceret, intendebat animum in epistolam Mercatoris, qua primum postulatus est publice hujus criminis: in ea enim Mercator expositerat, qua parte convenirent Photinus & Nestorius, qua discreparent. *In eo cum Paulo Samosateno conjungitur, in quo habitatorem & habitaculum pro meritis separat, dividens quod unicuique eorum sit proprium, ex diversitate naturæ: quod quidem illis ambobus cum* EBIONE ET PHOTINO ET GALATA MARCELLO *commune est. In eo vero, quod substantiale Verbum Dei confitetur, & illud esse ab æterno cum Patre Deum asserit, a memoratis recte dissentit, & fidei rectæ conjungitur.*

Cujus vnam partem pro sui defensione acceptit, alteri respondere nititur. *Serm. 4. num. 10.*

Duas, vt apertum est, sententiæ suæ partes fecerat Mercator; vnam de consensione, alteram de dissensu; secunda vsus est Nestorius ad sui dolosam defensionem, quod constat ex verbis initio allatis. Ad priorem ita respondit: *Tunc illorum blasphemia liberaberis, & facile ac breviter sacramentum religionis edices hoc modo. Alius quidem Deus Verbum est, qui erat in templo, quod operatus est Spiritus, & aliud templum præter habitantem Deum. Templi est, morte dissolvi; inhabitantis autem templum, id vt resuscitet, proprium est. Non hic meus sermo est; sed vox Domini, eam lego:* Solvite templum, *inquit*, hoc, & in triduo suscitabo illud. *Conjunctionis igitur confiteamur dignitatem, naturas autem & substantias duplices.* Tum: *Fugiamus itaque hujus confusionis errorem, Dominum nostrum Christum, secundum naturam, duplicem dicamus; secundum quod est filius, vnum.*

Ioan. 2. v. 19.

Num. 11.

Duas in Christo hypostases asserit.

Animadverte obiter, Nestorium duas hypostases in Christo sola συναφείᾳ vnitas aperte confiteri; dixerat enim procul dubio Græce: ἡ συναφείας τοίνυν ὁμολογήσω τῶν ὑποστάσεων, καὶ δύο φύσεις, ἓν καὶ ὑποστάσεως ἀνακοῖς. Mercator autem more suo pro συναφείᾳ conjunctionem vertit, pro ὑποστάσει substantiam.

Eamdem accusationem diluere conatus est I erum respondet. *Sermone 12.* sermone duodecimo, vbi Samosateni primum & Photini consensionem ostendit; tum vtriusque differentiam; & tandem amborum a se discrepantiam. Ait ergo: *Paulus ac Photinus nesciunt Filii deitatem, nesciunt Filii duas naturas, nesciunt Deum & hominem; hanc autem inter se differentiam habent: vnus eorum (Paulus) Christum solum hominem dicit; alter vero (Photinus) dicit quidem Verbum, non autem confitetur esse Deum: sed dicit Verbum istud aliquando quidem Patris nomine vocitari, aliquando autem*

Num. 11.

Num. 15.

Verbi

Verbi nomine nuncupari. Non autem introducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Filii divinitatem; nescit divinam subſtantiam hominem ſuſcepiſſe; nescit prorſus Verbi exiſtentem ante ſæcula deitatem.

Obſerva, Neſtorium tria de Photino dicere. I. Quod Chriſti nomine Verbum ſignificari velit. II. Quod Verbum illud neget eſſe Deum, ſed modo Patris, modo Filii nomine vocari. III. Quod Deum Verbum non introducat hominem factum. Tertium iſtud inde conficit, quod Photinus, neque veri Filii divinitatem ſciat, neque divinam hypoſtaſim hominem ſuſcepiſſe, neque Verbi exiſtentem ante ſæcula deitatem.

Pergit Neſtorius. Num. 12.

Diſſentit a me Paulus in eo, quod dicit Chriſtum hominem ſolum, & tunc ſolum initium habere, ex quo de Virgine natus eſt. Ego autem ibi ideo hic reſiſto, vt deitatem, quæ æterna eſt, carni contemporalem non audeas facere.

Et duo capita diſſenſionis a Photino indicat.

Obſerva hic etiam, Neſtorium expreſſe exponere, qua in parte diſſentiat Samoſateno, non item, qua in parte Photino: dolo id fecerit, an ἀτεχνῶς, dubium. Poſſunt tamen ex præcedentibus verbis tria diſſenſionis capita intelligi, ea nempe quæ Photino tribuit: poſſunt ex conſequentibus iſta duo colligi. Quod *Photinus deitatem Verbi non habeat.* Quodque *Verbum non fateatur ante incarnationem fuiſſe Filium.* Quibus omnibus contraria Neſtorius ſe docuiſſe palam in Eccleſia, velut rem omnibus perſpectam, ſupponit: id vero quam vere ſupponat, nunc videndum, & eo quidem accuratius, quod de ſumma Neſtorianæ nequitiæ, & de Mercatoris in accuſando bona fide agitur.

Mercator defenſionem Neſtorii refellit. Diſſert. in 12. anathem.

Mercator Neſtorii defenſionem, quam dixi, refellens, ſuamque accuſationem propugnans, ita ſcribit: *Photinus autem huic inſaniſſimo Neſtorio parem ſententiam tenuit, Verbum Dei quidem non negans eſſe in ſubſtantia, ſed hoc extrinſecus in iſto, qui ex Maria, more communi conjugum, natus eſt,* Jesu *inhabitaſſe peculiariter, & omnia illa per hunc feciſſe in terris miracula.* Et poſtea: *Photinus autem Neſtorii magiſter, Verbum quidem hoc Dei eſſe in ſubſtantia non negat, ſed eſſe id Dei Filium non vult. Habitaſſe vero peculiariter, vel adhæſiſſe* Christo Jesu *de Joſeph & Maria nato, nec quidquam hunc plus fuiſſe quam hominem, cum impietate delirat, qui omnes omnino homines vitæ merito antevenerit.* Et iterum: *Neſtorius ſane a Photino auctore ſuo in id tantum diſſentit, quod ex Virgine Maria Chriſtum aſſerit natum, in reliquis vero omnibus totus ipſius ſequax, ſignifer, & anteſignanus eſt, & in id maxime, quod ſupra memoratum eſt, Dei Verbum Dei Filium non eſſe, nec dici debere, nec vllum, niſi* Jesum *ex Maria natum, Filium Dei dicendum.*

Num. 19.

Num. 11.

Dicta Mercatoris examinantur.

Ut appareat, quam vere Marius ſcripſerit, in eo tantum a Photino diſſentire Neſtorium, quod ex virgine Maria Chriſtum aſſerat natum, in reliquis omnibus convenire: ſciendum eſt tunc temporis, plures extitiſſe quæſtiones de incarnatione Verbi divini ex Maria Joſephi ſponſa; aliæ quippe pertinebant ad Verbum, quod carnem aſſumpſit; aliæ ad carnem aſſumptam; aliæ ad aſſumptionem ipſam; aliæ ad Chriſtum; aliæ ad Chriſti matrem.

Quæ tempore Mercatoris quæſtiones de Incarnatione moverentur.

Quatuor de Verbo aſſumente.

De Verbo carnem aſſumente quærebantur quatuor: an Deus eſſet ὁ ἀνθρωπος, contra Arium: an hypoſtaſi diſtinctus a Patre, contra Sabellium: an per ſe Deus ab æterno, contra Samoſatenum: an ex æternitate Filius, contra eumdem.

De carne aſſumpta tria.

Quærebantur de carne tria: an vera fuerit, noſtræque ὁμοιώμα, contra Phantaſiaſtas: an ſumpta ex Maria, contra Apellitas: an animæ mentiſque particeps, adverſus Arianos & Apollinariſtas.

De aſſumptione totidem pariter diſputabantur: an vnio naturarum in Chriſto καθ' ὑπόστασιν foret, an κατὰ χάριν ſolam, adverſus Samoſatenum: an a tempore conceptionis extiterit, adverſus Leporium: an continua fuerit, æternumque manſura, adverſus Marcellum.

De aſſumptione totidem.

De Chriſto pariter.

De Chriſto plura quidem veniebant in quæſtionem, ſed tria potiſſimum: vtrum purus homo eſſet, adverſus Ebionem, &c. vtrum in eo duæ forent perſonæ, adverſus Samoſatenum: & vtrum cœperit eſſe ex matre, adverſus Photinum.

De matre Chriſti duo.

De matre Chriſti denique duo in controverſiam vocabantur: an Deipara vere ſit, contra Theodorum Mopſueſtenum: & vtrum Virgo peperit, aut ex viro, adverſus Helvidium & alios ejuſmodi Antidicomarianitas. Quæſtiones igitur proponebantur omnino quatuordecim; ſi quæ enim aliæ occurrunt, vel acciderunt ex occaſione, vel ad iſtas facile revocari poſſunt.

Quid Neſtorius & Photinus de matre Chriſti.

Indubitatis vero argumentis conſtat I. Neſtorium & Photinum de matre Chriſti partim idem ſenſiſſe, cum vterque Deiparam negaret; partim diſſenſiſſe, cum ille Virginem, iſte ex viro peperiſſe, aſſereret.

De Chriſto.

II. Ambos in communem ſententiam reipſa conveniſſe de Chriſto, quod homo tantum foret, quodque exiſtere cœperit ex Virgine, duæque in ipſo hypoſtaſes ſeu perſonæ fuerint: duo enim poſtrema a primo non diſcrepant, ideoque iiſdem rationibus, atque primum, omnes fidei defenſores a Neſtorio revera aſſerta demonſtrant.

De aſſumptione.

III. Utrumque conveniſſe pariter de naturarum vnione: neuter enim ſubſtantivam admiſit, cum vterque Chriſtum eſſe Deum negaverit; neutri a veteribus vitio vertitur, quod vel Leporio, vel Samoſateno potius, Marcelloque Galatæ de vnionis duratione conſenſerit.

De carne aſſumpta.

IV. Utrumque pariter de carne Chriſti eadem tradidiſſe: a nemine quippe veterum objecta eſt ipſis vnquam conſenſio cum Phantaſiaſtis, Apellitis, atque Arianis, & Apollinariſtis; e contrario ab omnibus vtriuſque odium in præfatos hæreticos narratur.

De quæſtionibus ad Verbum pertinentibus.

De ſolis igitur quæſtionibus ad Verbum pertinentibus his poteſt intendi Mario, velut immerito Neſtorium hac in parte reum fecerit conſenſionis cum Photino. Verum cum quatuor ſint ejuſmodi quæſtiones, de prima nemo calumniatus fuerit Marium; nam & Neſtorius conſubſtantialem Trinitatem confeſſus eſt, vt ex vltimo ipſius ſermone patet, & Photinus conſtanter tenuit ὁμοούσιον fidem: nam inde accendit in ſe Arianorum furorem, a quibus cum in Sirmienſi concilio depoſitus fuiſſet, potuit recuperare ſedem, ſi oblatam ab ipſis confeſſionem adverſus ὁμοούσιον ſubſcripſiſſet.

Conveniunt in prima.

Atque etiam in tertia & quarta.

Controverſia igitur ad tres reliquas recidit, ſed duæ poſteriores in vnam reipſa conveniunt: ſi enim Verbum non ſit ab æterno Filius, profecto neque eſt ab æterno per ſe Deus; & viciſſim, ſi Verbum ab æterno non eſt per ſe Deus, quod Mercator vocat eſſe Deum in ſub-

stantia, necesse est, vt non sit ab æterno Filius, sed ex tempore; cum Filius vere nemo esse possit, nisi qui a Patre ἐξ ἀνάγκης differat. Sed enim veteres omnes tradunt, Photinum docuisse, Verbum non fuisse ab æterno Filium, sed ex tempore dumtaxat: & nos confecimus, cum de Samosateno ageretur, Nestorium merito postulatum esse de consensione cum Samosateno hac in parte.

Controversia recidit tota in secundam.

Restat igitur ostendere a Sabellii sententia Nestorium pariter ac Photinum recessisse; id enim si constiterit, liquido patebit jure Marium scripsisse in hæc verba: *Nestorius a Photino auctore suo in id tantum dissensit, quod ex virgine Maria Christum asserit natum, in reliquis vero omnibus totus ipsius sequax, signifer, antesignanus est, & in id maxime, quod supra memoratum est, Dei Verbum Dei Filium non esse, nec dici debere, nec vllum, nisi* Jesum *ex Maria natum, Filium Dei dicendum, qui templum habitantis in se factus, ex indivisa inter se & Verbi Dei societate & conjunctione hoc dici meruit, non tamen esse natura Filium Dei, vt qui ex hac vnione divinitatis privilegia consecutus sit, non ea habens natura, sed gratia.*

Differt. in 12. *anathem. num.* 21.

Nestorius a Sabellio alienus.

Atqui Nestorium a Sabellio alienum fuisse nemo dubitaverit, qui vltimum ipsius sermonem legerit, memineritque symboli Theodoriani, quod suum velut adoptione confecit: in hoc enim Sabellii πανοῦργημα, vt loquitur Nazianzenus, aperte damnatur.

Alienus quoque Photinus.

Nemo item inficiatus fuerit a Sabellio recessisse Photinum, qui assenserit ipsimet Nestorio, atque etiam Epiphanio, Philastrioque scribentibus, Photinum de Verbo perinde sensisse, atque Samosatenus. Hic namque tantum a Sabellio discrepavit de Verbi a Patre distinctione, vt nemo veterum Pattipassianis, quorum dux Sabellius fuisse traditur, Samosatenum annumeraverit.

Verum hæc quæ pressius cogente ratiocinii necessitate dicta sunt, dilatanda magis videntur, & veterum testimoniis firmanda.

An Photinus ὁμοούσιον confessus sit. *Socrat. lib.* 2. *c.* 24. *&* 25.

Diximus primo, Photinum constanter in confessione ὁμοουσίου perstitisse. Id vero testatur Socrates: narrat enim, Photinum ab Arianis Sirmii congregatis damnatum, & sede pulsum esse. Tum, post exhibitam fidei formulam ab iisdem confectam, hæc addit: *Photino persuadere nituntur, post ejus abdicationem, vt istis rebus assentiret, subscriberetque, & polliciti sunt episcopatum illi se reddituros, si modo resipiscceret, dogmaque seorsum ab ipso excogitatum damnaret anathemate, atque adeo ipsorum opinioni accederet. Ille repudiat conditionem, eosque ad disputandum provocat, sed victus condemnatur. De reliquo vitam in exilio degens librum tum Græca, tum Latina lingua composuit: scripsit autem contra omnes hæreses, dum suum ipsius dogma divulgare laboravit.*

Quæ discuntur ex verbis Socratis.

Ex hoc Socratis loco discimus primo, quæ fuerit Photini hæresis, siquidem his verbis damnatur in formula fidei. *Si quis* Christum Jesum *Dei Filium, qui Patri ad vniversarum rerum fabricationem inservivit, non ante sæcula fuisse dixerit: sed ab eo tempore solum, quo ex Maria natus fuit, Filium & Christum fuisse, & tum incœpisse Deum esse, sicut Paulus Samosatenus asserebat: anathema esto.*

Deinde, Photinum Samosateni dogma secutum esse. Tertio, ipsius nomen in formula expressum non esse, vt eam facilius posset subscribere. Quarto, adversus omnes hæreses scripsisse Photinum, vt vnam suam credibilius vulgaret: quo exemplo prævit discipulis suis, Theodoro & Nestorio, qui hæresin reliquarum omnium impugnatione suæ aditum molliorem moliti sunt. Postremo, ex hoc libro desumpta esse, quæ Nestorius aliique a Photino dicta referunt.

Duæ posteriores de Verbo quæstiones in vnam recidere.

Diximus deinde, posteriores duas de Verbo quæstiones in vnam recidere. Id præterquam quod ratio ducta ex Samosateni dogmatis intelligentia satis evincit, probat Audentius vetus scriptor, de quo Gennadius: *Scripsit specialiintentione contra Photinianos, qui nunc vocantur eccl. c.* 24. *Bonosiaci, librum, quem pratitulavit de fide adversum omnes hæreticos, in quo ostendit antiquitatem Filii Dei coæternalem Patri fuisse; nec initium deitatis tunc a Deo Patre accepisse, cum de beata Maria virgine homo, Deo fabricante, conceptus & natus est.* Utramque enim propositionem conjunxit, veluti altera alterius expositio esset: quam ob causam veteres, cum Photini hæresim exponunt, alii vnam, alii alteram propositionem, imo sæpe idem scriptor aliam alias refert.

Lib. de script. Eccl. vnam recidunt.

Photinus dissensit Sabellio.

Sumpsimus velut argumentationis principium, Samosatenum, atque adeo Photinum Samosateni sectarium, non eadem cum Sabellio docuisse: reclamat quidem Theodoretus, verum ipse Nestorius, non modo assumptum fatetur, quod antea diximus; sed geminam quoque affert Sabellii Photinique, vt ipse quidem loquitur, distantiam. 1. Quod Patrem Sabellius αὐτοπάτορα, Photinus λογοπάτορα nominet. 11. Quod Verbi divinitatem Sabellius asserat, neget subsistentiam; Photinus Verbi divinitatem neget, subsistentiam asserat. Illa ipsa Nestorii confessio, etsi eget examine, solvit tamen quod objectum est ex Theodoreto: nam vterque hæreticus, Sabellium dico & Photinum, peccat quidem in veram Trinitatis fidem, quod testatur Theodoretus; non tamen vterque eodem modo, quod ait Nestorius.

Serm. 11. *num.* 16.

Photinus Samosateno consensit, de Verbo prolatitio, &c. Examinatur sententia Nestorii.

Pro comperto accepimus, Photinum Samosateno consensisse de re, quæ in quæstione est: id quidem Sirmienses Ariani in sua fidei formula, id Philastrius Epiphaniusque & Augustinus tradunt; repugnant tamen Nestorius & Mercator, quorum dicta ad examen vocanda sunt, & primum quidem Nestorii. *Paulus & Photinus*, inquit, *hanc inter se differentiam habent: vnus eorum Christum solum hominem dicit, alter vero dicit quidem Verbum, non autem hoc confitetur esse Deum, sed dicit Verbum istud aliquando quidem Patris nomine vocitari, aliquando autem Verbi nomine nuncupari: vnde etiam hoc appellat* λογοπάτορα, *hoc est, Verbum & Pater, sive, si dici possit, Verbipater, accipiens ad hoc, pro sui sensus nequitia, illud bene in evangelio dictum:* In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Vides, *inquiens*, quia Deum Verbum aliquando Deum, aliquando Verbum appellat; tanquam extentum atque collectum. *Non autem introducit Deum Verbum hominem factum: nescit enim Christi divinitatem, nescit divinam substantiam hominem suscepisse, nescit prorsus Verbi existentem ante sæcula deitatem.*

Serm. 12. *num.* 15. *Differt. in* 12. *anath. num.* 19.

Joan. 1. *v.* 1.

Quod ait, a Samosateno Christum dici *solum hominem*, verum quidem est, si solus homo sit

idem ac non simul, homo & Deus; sed inde Nestorius a se ipse consensionis cum Samosateno convincitur. At si intelligat Samosatenum in Christo non posuisse duas naturas, & eas quidem perpetuo nexu copulatas, imponit Samosateno, vt ex §. 4. manifestum est. Deinde quod dicit a Photino, *non introduci Deum Verbum factum esse hominem*, dictique causam affert, quia *Photinus nescit Christi divinitatem, nescit divinam substantiam, quando non, hominem susceperit, nescit prorsus Verbi existentem ante sæcula deitatem*, aut ignorat Photini sententiam, aut ipsi volens imponit, aut sibi ipse contradicit. Refert enim Photini verba interpretantis Evangelistam, & dicentis: *Vides quia Deum Verbum aliquando Deum, aliquando Verbum appellat, tanquam extentum & contractum.* Novit ergo Photinus Verbi existentem ante sæcula deitatem, licet non per se seu in proprietate subsistentem; quam tamen proprietatem subsistentem habet, vbi extenditur & profertur; quod certe contigit, cum mitteretur ad operandum in Jesu. Scivit ergo Photinus hypostasim divinam hominem susceperisse: scivit quoque Christi divinitatem, si Christum esse Deum aliud nihil sit, quam Verbum humanæ naturæ esse conjunctum συνάφειαν, ἕνωσιν, ἀνάμιξιν, & a iis paribus modis, quos Nestorius agnoscit. Intererat vero Nestorii mentiri, ne statim ab vnoquoque is agnosceretur, quem dixit Mercator, PHOTINI MAGISTRI SEQUAX, SIGNIFER ET ANTESIGNANUS.

Examinatur sententia Mercatoris. *Dissert. in 11. anath. num. 15.*

Mercator hanc solam Photinum inter & Samosatenum differentiam ponit, quod *Paulus Verbum Dei ὑποστατικὸν καὶ ἐνυπόστατον, id est, prolativum & potestatis effectivum Verbum sensit, non substantivum, quod Græci οὐσιῶδες dicunt. Photinus autem Nestorii magister Verbum quidem hoc Dei Filium non vult.* Dixerat antea: *Photinus autem insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit, Verbum Dei quidem non negans esse in substantia.* Dixerat quoque in epistola sæpius citata: *Nestorium in eo, in quo substantiale Verbum Deum confitetur, & esse ab æterno cum Patre Deum asserit, a memoratis* (Ebione, Paulo, Photino, &c.) *recte dissentire, & fidei rectæ conjungi.* Quomodo ista cohærent? Quomodo Verbum non *negavit esse in substantia?* Quomodo Paulus cum Photino sensit de Verbo, quod aiunt veteres, si Photinus non perinde ac Paulus Verbum ὑποστατικὸν asseruit? Difficilis nodus! Verumtamen ad priorem dubitationis partem facilis responsio est, omissam vno in loco manuscriptorum codicum particulam negativam, atque ita legendum, vt ipsa vocum adversativarum syntaxis exigit: *Photinus autem Verbum quidem hoc Dei in substantia esse non negat, sed esse id Dei Filium non vult.* Quoad posteriorem, hærere me fateor, nisi forte conjicere liceat, Photinum, vt Pauli sententiam, quam omnibus exosam intelligebat, aliquatenus molliret, nescio quid simile Tertulliani somnio excogitasse. Verbum scilicet cum sua hypostasi in Patris sinu aliquando latere Patrique conjungi, aliquando inde prodire, atque separari.

Num. 17.

Num. 5.

§. VI. *De Bonoso, quem inter antecessores Nestorii Mercator annumerat.*

De Bonoso tria Mercator docet.

DE Bonoso Mercator tria tradit: primum, præfuisse ipsum Sardicensi Ecclesiæ; altedrum, a Damaso prædamnatum esse; tertium, Ebionis hæresim secutum, ex quibus consequitur quartum, inter antecessores Nestorii censendum.

Primum hactenus non vulgo tantum fuit incognitum, sed latuit omnium fere doctissimos, Baronium & Petavium. Id de se fatentur ambo: ille in annalibus ad annum Christi 389. iste in tomo quarto ecclesiasticorum dogmatum libro XIV.

Primum hactenus incognitum viris quoque doctis *Num. 37.*

Mercatoris sententiam confirmat Capuensis synodi decretum, quo Bonosi judicio postulati causa Anysio Thessalonicensi & Macedonibus Episcopis demandata est, vtique secundum Ecclesiæ canones, quibus cavetur, vt Episcopus quisquis reus a finitimis coepiscopis judicetur, non tamen a suis subditis, si Metropolitanus sit. Est autem Sardica civitas metropolis Daciæ ac Macedoniæ finitima.

Confirmatur testimonio synodi Capuensis.

Alterum ignorum quoque fuit, aut ad summum dubitabile viris cæteroquin eruditione præstantibus: dictum nihilominus Mercatoris multa probant, & præsertim pars secunda epistolæ, quam Damasus ex synodo Romana ad Paulum Antiochenum scripsit. *Siquis autem dixerit, Verbum pro humano sensu in Domini carne versatum, hunc catholica Ecclesia anathematizat: necnon & eos, qui duos in salvatore filios confitentur, id est, alium ante incarnationem, & alium post assumptionem carnis ex Virgine; & non eumdem Dei Filium, & ante & postea confitentur. Quicumque huic epistolæ suscribere voluerit, ita tamen, vt in ecclesiasticos canones, quos optime nosti, & in Nicænam fidem ante subscripserit, hunc habebis absque aliqua ambiguitate suscipere.*

Secundum pariter confirmatur auctoritate Damasi papæ.

Circa quam epistolam observa primum, suam a summo Pontifice synodicam proponi instar canonicæ auctoritatis, cui subscribendum foret, tanquam regulæ ἐκκλησίας. Idipsum Zosimus in causa Pelagiana, & Leo magnus in Eutychiana de suis synodicis edixerunt. Observa deinde, Bonosum in eo maxime erasse, quod duos confiteretur in Christo filios, æternum vnum, alterum temporalem: neque enim incidit in reprehensionem alteram, qua Damasus Apollinaristas & Arianos, id est, Dimæritas, anathemate percellit. Observa denique, præcessoribus Nestorii Bonosum merito accenseri, vt qui duos in Christo filios fatetetur, quæ fuit propria hujusce hæresis labes.

Circa cujus epistolam observatur duo. Alterum de formula fidei.

Alterum de errore Bonosi.

Quamquam Gennadius Bonosiacos a Photinianis sola appellatione differre scripsit: *Audentius episcopus Hispanus scripsit adversus Manichæos, & Sabellianos, & Arianos: maxime quoque speciali intentione contra Photinianos, qui nunc vocantur Bonosiaci.*

Et de nomine sectatorum.

Ex postrema observatione apertum est, quod de Bonoso tertium a Mercatore traditur, eum scilicet secutum Ebionis hæresim ea parte, qua Christus dicebatur solus homo: qui enim duos fatetur filios, alterum oportet Deum solum credat, alterum ipsa solum hominem.

Tertium, quod de Bonoso tradit Mercator, secutum esse Ebionis hæresim de Christo.

Utrum vero alteram quoque partem amplexus sit, quod nempe Christi mater ex viro pepererit, non perinde certum est: imo inde peti potest negandi argumentum non infirmum, quod cum Mariam a partu Christi alios suscepisse liberos defendisset, damnatus sit idcirco a Macedonibus Episcopis, præsidente Anysio Thessalonicensi, vt qui vterum Christi hospitio consecratum, *aulamque æterni regis concubitus humani semine coinquinasset.*

Non item de matre Christi.

In epist. ad Illyrianos.

Epistola ad Illyricianos abjudicatur Damaso Mercatoris auctoritate.

Porro autem quia Mercator prædamnatum ait a Damaso Bonosum, id est, prius damnatum, quam hæresim proderet, ratio ducitur, qua, vt cætera deficerent, abjudicaretur Damaso epistola ad Illyricianos, quæ mox in margine appellata est: neque enim vere diceretur prædamnasse Pontifex Bonosum, quippe quem auctor epistolæ, sua sententia inractum, judicibus a synodo electis judicandum relinquat.

§. VII. *De Pelagianis, quorum amicitia Nestorio, non tantum a Mercatore, sed ab aliis veteribus objecta est.*

Nestorio societas cum Pelagianis objecta.

NESTORIO versum est vitio ab antiquorum pluribus, quod in amicitiam Cælestium, Cælestianosque Episcopos, ex Occidente Constantinopolim profugos, recepisset. Id primus omnium exprobravit Cassianus, in libris *de incarnatione Verbi*; exprobravit postea Celestinus pontifex, *in epistola ad Nestorium*; tum Mercator *in præfatione ad sermones Nestorii*; Cyrillus denique, & Patres Ephesini.

A Cassiano.

Celestino papa.

Mercatore Cyrillo, &c.

Atque etiam consensio doctrinæ.

A Celestino.

Nec amicitiæ tantum, sed doctrinæ etiam consensio objecta est breviter quidem a Celestino pontifice in epistola mox laudata. *Quid secum faciunt, qui sunt hæc negando damnati? numquam sine suspicione ea, qua sibi adversa sunt, conveniunt; ejicerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent.* Obscure pariter ab Ephesinis Patribus, eodem canone damnantibus eos, *qui ausi fuerint, vel privatim, vel publice, ea quæ sunt Nestorii aut Cælestii sapere.* Prolixe vero aperteque a Cassiano totis fere libris antea appellatis; causatus quippe est Nestorium eam ob rem *intercessionibus fuisse Pelagianistarum querelas fovere, & scriptis suis causas illorum asserere, quod subtiliter his vel vt verius dixerim, subdole patrocinatur, & consanguineæ sibi improbitati improbo suffragatur affectu; sciens scilicet ejusdem se esse sensus, ejusdem spiritus, & ideo dolens cognatam sibi hæresim ab Ecclesia esse disjunctam, quam scit sibi vtique perversitate conjunctam.*

Patribus Ephesinis. *Can. 4. conc. Ephes.*

Cassiano. *Lib. 1. de Inc. cap. 3.*

Nestorius cum Leporio compositus a Cassiano. *Lib. 6. cap. 14.*

Nota est hanc in rem historia Leporii monachi, quicum Nestorium conferens Cassianus: *Si ponidem*, inquit, *Christus ex Maria est, qui ex Deo natus, duos absque dubio Christos facis: secundum illud scilicet Pelagiana impietatis scelus, quæ solitarium hominem ex Virgine natum asserens, eruditorem eum dixit humani generis, magis quam redemptorem fuisse: quia non redemptionem vitæ hominibus, sed vivendi dederit exemplum, videlicet vt sequentes eum homines, dum similia agerent, ad consimilia pervenirent. Vna ergo impietatis vestræ origo, eadem errorum radix est. Illi solitarium hominem ex Maria natum asserunt, & tu idem. Illi filium hominis a Filio Dei separant, & tu idem. Illi salvatorem aiunt per baptisma Christum esse factum, tu in baptismo templum Dei factum. Illi eum Deum non negant factum post passionem, tu negas eum etiam post ascensionem. In vno ergo tantummodo tantum distat vestra perversitas, quod illi in terris blasphemare videntur Dominum, tu & in cælo. Victi ac supergressus es, non negamus, quos imitaris.* Eamdem Leporii cum Nestorio consensionem tradunt Gennadius in libro de viris illustribus, & Chronographus, qui Prosper creditur, ad annum 431. Tauro & Basso coss.

Et Gennadio ac Prosp. Chronographo.

Et Poeta epitaphii scriptore.

Nihil vulgatius in hanc rem epitaphio, quod Poeta quidam inscripsit communi tumulo Nestorianæ & Pelagianæ hæresis. In eo infelices vmbræ inducuntur dicentes:

Quo nos præcipites insana superbia mersit
Exutas donis, & tumidas meritis?
Nam Christum pietate operum, mercede volentes
Esse Deum, in capitis fœdere non stetimus.
Sperantesque animi de libertate coronam,
Perdidimus, quam dat gratia, justitiam.

Sed epitaphii vanitas explodituv.

Verum popularem opinionem super ea re convellimus in priore tomo operum Mercatoris, partim in notis ad sermones Nestorii, partim in dissertatione 11. de synodis, & postrema de hæresi Pelagiana, vbi vera vtriusque hæresis affinitas omnino patefacta est: quanquam rursus aliquid dicemus, priusquam absolvatur hæc ipsa dissertatio, cum inquiretur in fidem Nestorii de aliis quinque, præter Incarnationem, doctrinæ catholicæ capitibus. Interim juvat observare, neminem Nestorianum, si cohærenter sentire velit, peccatum originale, veramque Christi redemptoris gratiam, ac hominis ad opera pietatis impotentiam, posse defendere: neminem Pelagianum, sin minus pugnantia loqui amet, posse veram Christi divinitatem tueri, vnionisque hypostaticæ ad redemptionis finem, necessitatem. Id ex verbis Cassiani non obscure constat, facileque positis Patrum principiis conficitur.

Ad synod. 20. cap. 7.

Observatio ad dissertationem de synodis in causa Pelagiana.

Sub finem dissimulare non possum, quod mihi, post editam de synodis in causa Pelagianæ coactis dissertationem, venit in mentem de Leporio, deque maxima Belgarum civitate, vbi errorem Leporii natum Cassianus scribit. Hanc ego Treverim interpretatus sum eo loci, quoniam vox maximæ civitatis metropolim significat, fuitque Treveris Galliarum metropolis, vt ita dicam, politica, cum in ea diu Præfectus Prætorio Galliarum sedem fixerit.

De Euphratæ hæresis Leporianæ in Gallis auctore.

Credibilior mihi nunc videtur, aut certe non improbabilior conjectura, de Colonia Agrippina, cujus Ecclesiam rexit aliquando Euphratas, divinitatis Christi, vt perhibent, abnegator. Etsi enim ille propter blasphemiam depositus est in concilio Agrippinensi, ann. 346. post consulatum Amantii & Albini habito, fieri tamen potuit, vt impietatis semen, quod sparserat, latuerit diu velut obrutum, & tandem eruperit in lucem Cassiani temporibus. Certe Valerianus Autisiodorensis, inter dicendam sententiam, illos ipsos Euphratæ errores tribuit, quos postmodum Leporius defendit, Christum nempe, nec esse Deum, nec fuisse ante ortum ex Maria, atque ita non Deum, sed hominem passum esse.

Difficilis quæstio de Euphrata.

Verum de Euphrata mirum quiddam refertur, quod magnam historiæ ecclesiasticæ scrutatoribus crucem figit: ipsum nempe qui depositus dicitur ann. 346. in concilio Agrippinensi propter errores, anno consequente in concilio Sardicensi consedisse inter Patres, atque etiam cum Vincentio Capuano legatione synodi functum esse ad Constantium imperatorem, qui Antiochiæ morabatur, vt testis est Athanasius. Admirabile enim est, legatum a catholicis synodali decreto adversus Arianos esse hominem, & quidem Episcopum, qui superiore anno depositus & damnatus fuisset. Arianos oportuisset stolide malignos extitisse, qui sub introducto scorto calumniam moliti sint struere homini, quem vera accusatione obruere potuissent.

In epist. ad solitarios.

Nodum hunc inextricabilem multi putant,

Utrumque solvitur.

& vero non parum perplexus est. Ut solveret Baronius, synodum Agrippinensem ad annum 350. aut 351. rejecit, putavitque Euphratam in legatione venenum Samosateni ebibisse: quod cum postea proderet, ab Episcopis Galliarum damnatum esse, sed suam opinionem persuadere hactenus paucis valuit. Probabilius quiddam affert Binius, duo in causa Euphratæ concilia Agrippinæ Coloniæ habita, alterum ann. 346. alterum ann. 375. vt habet Trithemius. In priore Euphratam, vel a suspicione hæresis liberatum, vel admonitione emendatum esse. In posteriore depositum: vtrumque vero a collectoribus conciliorum in vnum contractum esse, quod alias forte contigit. Ita vero accidisset idem Euphratæ quod Samosateno, qui cum priore synodo Antiochena emendationem simulasset, in posteriore hæresis convictus, atque depositus est, alio in ipsius locum substituto.

In notis ad conc. Agrippinense.

§. VIII. *De Diodoro Tarsensi, in quem Cyrillus scripsit, velut in Nestorii magistrum.*

Excerpta ex libris Diodori pro Nestorianis libris sparsa.

POST ejectum in Oasim Nestorium, ejusque libros imperiali lege proscriptos, quidam nam hæresim non retinendam modo, sed fovendam etiam putarunt, ex libris Diodori Tarsensis & Theodori Mopsuesteni, excerpta quædam Nestorianæ doctrinæ consona, clam primum per fidorum manus submiserunt, deinde palam sparserunt in vulgus. Id eo consilio faciebant, vt quia viri illi duo summæ erant auctoritatis apud omnes, propter collectam doctrinæ piaque fidei famam, aut damnatores Nestorii suo pondere obruerent, aut certe deprimerent, & jacturam librorum Nestorii sententia nobilium tractatorum farcirent.

Liber. in Brev. cap. 10.

Venitant in manus Cyrilli, & Procli, qui scriptis refellerunt.

Quomodo venerint ejusmodi excerpta in manus Cyrilli Alexandrini, & Procli regiæ urbis episcopi, quasque turbas excitarint, partim in præfatione historica dictum est, partim exponetur vbi futura est quæstio de synodo Constantinopolitana, ex qua Proclus tomum misit ad Armenos, & de libris a Cyrillo hac occasione scriptis: vterque enim Antistes scripta hæc refellit, Proclus tomo, qui etiamnum habetur, Cyrillus libris duobus, quorum nihil supereſt, præter fragmenta admodum pauca. Perierunt, opinor, eodem fato, quo libri a Theodoreto pro defensione Diodori & Theodori compositi. Sed de Cyrilli Theodoretique operibus copiose agetur in auctario Theodoreti, quod apparamus.

Ea tomo suo subjunxerat Proclus, sine auctoris nomine.

Subjunxerat excerpta tomo Proclus, sed sine auctorum nomine, ne si forte inscriptum fuisset, aut fidem derogasset Proclo, aut ingentem etiam bonorum conflasset invidiam, adeo alte omnium animis insederat Diodori opinio. Et vero quis non eum suspiceret, quem nemo Patrum ejusdem ætatis non summis laudibus extulit; quem præconem veritatis Athanasius; Timotheus, Athanasii post Petrum successor virum apostolicæ fidei; angelicæ vitæ, & vivum martyrem Chrysostomus; Epiphanius Eliæ prophetæ parem dixit.

Ex Diodori operibus pauca fragmenta ad nos pervenerunt.

Diodori operum nihil admodum supereſt, præter sententias quasdam in catenis Græcis, atque etiam apud Mercatorem, Leontium, & in v. synodo obvias: sed catenæ flores exhibent, alii venenum; illæ enim Scripturæ interpretem inducunt, isti Theodori & Nestorii magistrum.

Vir tamen ille tantus cum senuisset, incidit in errorem, dum Apollinaris hæresim inconsiderate insequitur: illius enim blasphemiæ, quam Theodorus postmodum Nestoriusque defenderunt, nullam partem non asserunt, vt merito dictus sit Theodori parens, & Nestorii avus.

Quando in errorem Diodorus incidit, & quo casu.

Docuit duos in Christo inesse filios Dei: eum, qui ex Maria, non esse Filium nisi adoptione seu gratia: Verbum neque duas habuisse nativitates, neque natum ex Maria: Verbum non esse Christum, sed Christi dominum: Deum dici non posse passum seu crucifixum. Quibus sex propositionibus vel omnino, vel magnam partem, Nestorianissimus continetur.

Quas partes erroris fecit.

Ejusmodi errores inspersit operi, quod πρὸς τὸν Συνουσιαστὰς scripsit, id est, adversus Apollinarem, qui cum pugnaret contra Photinum, peccantem quasi per defectum in explicanda Verbi cum carne vnione, peccavit ipse per excessum, & Verbum carne perinde confudit misceritque, ac mens hominis per artus infusa miscetur corpore, quod agitat atque informat. Opere isto potuit Diodorus agnosci, quis esset, nisi orbis oculos species pietatis pene fascinasset.

Quo in opere.

Scripsit autem adversus Apollinarem provectæ admodum ætatis. Nam abbas fuit magni nominis, cum ad eum venit Chrysostomus, vitæ monasticæ excolendæ, discendique studio, anno 376. ex abbate monachorum factus est Tarsi Episcopus a Meletio jam senex ann. 378. interfuit secundæ synodo ann. 381. laudatus est pro concione præsens Antiochiæ a Chrysostomo, post annum 386. cum jam senio pene foret emortuus: nondum tamen ea ætate scripserat, aut certe nondum opus vulgaverat ann. 392. quo librum de scriptoribus ecclesiasticis Hieronymus absolvit, alioqui elucubrationis tam nobilis meminisset. Huic forte operi immortuus est, nam anno 494. successerat in ipsius sedem Phalerius, vt ex actis synodi Constantinopolitanæ, sub Nectario eodem anno habitæ, intelligitur.

Qua ætate.

Operis fragmenta exhibere operæ pretium est: sic enim fiet, vt & fons Nestorianæ blasphemiæ, aut certe rivus fonti vicinior aperiatur, & defendatur simul Cyrillus adversus Facundum Hermianensem Diodori patronum.

Fragmenta operis.

Sed priusquam exhibeantur, monere juvabit, quæ apud veteres leguntur ex libri Theodori πρὸς τὸν Συνουσιαστὰς excerpta, pertinere ad Diodorum, qui libros suos sic inscripsit, cum Theodorus suis ejusdem argumenti titulum fecerit, *contra impium Apollinarem & Apollinaristas*. Et vero quæ Leontius, diligens imprimis auctor, Diodoro tribuit, alii Theodoro adjudicant, vt ex consequentibus manifestum erit. Quanquam Leontius notat, solitum Theodorum ex aliis, atque ex ipso Samosateno, mutuari plura iisdem verbis, quæ in sua transferret, *vt horum libri non scripti, sed transscripti* videantur.

Observatio de libris contra Synusiastas.

Lib. 3. contra Eutychianos sub finem.

DIODORI, EX LIBRO PRIMO CONTRA SYNUSIASTAS.

Apud Mercatorem lib. 3.

AD diligens cautumque dogmatum vos examen evehimus; laboramus propter vos, ne rationem Domino reddamus pro nostro silentio. Perfectus ante sæcula filius, perfectum eum, qui ex David

probatur, assumpsit; Filius Dei filium David. Dices ergo mihi: Duos filios prædicas? Non dico duos filios David. Numquid Deum Verbum filium David asserui? Sed nec duos filios Dei secundum substantiam dico. Numquid enim duos filios assero de Dei substantia genitos ante sæcula? Dico autem Dei Verbum habitasse in eo, qui ex David semine comprobatur.

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

In v. synodo. collat. 5. Apud Leont. lib. 3. contra Eutychianos.

SIQUIS velit abusive Filium Dei Deum Verbum filium David nominare, propter Dei Verbi templum, quod ex David est, nominet; & illum, qui est ex semine David, Filium Dei gratia, non natura appellet, naturales Patres non ignorans, neque ordinem subvertens, neque eum, qui incorporalis est, etiam corpus dicens, & ante sæcula ex Deo & ex David, & passum & impassibile. Corpus non est incorporale: quod est deorsum, non est desursum: quod est ante sæcula, non est ex semine David: quod passum est, non est impassibile; nec enim ista ad eumdem intellectum obvertuntur: quæ sunt corporis, non sunt Dei Verbi, & quæ sunt Dei Verbi, propria non habet corpus. Naturas confiteamur, & dispensationes non abnegemus.

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

GRATIA Filius, qui ex Maria est homo: natura autem, Deus Verbum: quod autem secundum gratiam, non natura; & quod secundum naturam, non gratia: non duo filii. Sufficiat corpori, quod ex nobis est, secundum gratiam filiatio, gloria, & immortalitas, quia templum Dei Verbi factum est. Non supra naturam elevetur, & Deus Verbum pro debita a nobis gratiarum actione non injurietur. Et quæ est injuria? Componere eum cum corpore, & putare indigere corporis ad perfectam filiationem. Nec ipse Deus Verbum vult, se David filium esse, sed dominum; corpus autem hoc vocari David filium, non solum non invidit, sed & propter hoc adfuit. Et convenit eos, qui bene aspiciunt, quandoquidem naturales Patres quærimus, neque Deum Verbum David vel Abrahæ filium nominare, sed factorem: neque corpus ante sæcula ex Patre, sed semen Abrahæ & David ex Maria natum. Et quando erit quæstio de nativitatibus secundum naturam, ne Mariæ filius Deus Verbum existimetur: mortalis enim mortalem generat, secundum naturam & corpus, similem sibi. Duas nativitates Deus Verbum non sustinuit, vnam quidem ante sæcula, alteram autem in posterioribus temporibus: sed ex Patre quidem natura genitus est, templum vero, quod ex Maria natum est, ex ipso vtero sibi fabricavit.

Et paulo post: Cum vero de salutari dispensatione ratio movetur, Deus vocatur homo, non quod hoc factus est, sed quod hoc assumpsit; & homo Deus, non tanquam incircumscriptibilis factus, nec vbique existens: corpus enim erat & post resurrectionem palpabile, & tale receptum est in cælum, & sic veniet, sicut receptum est.

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

SED si caro erat, inquit Apollinaris, crucifixa, quomodo sol radios avertit, & tenebræ occupaverunt terram omnem, & terræ motus erant, & petræ dirumpebantur, & mortui surrexerunt? Quid igitur dicunt, & de tenebris in Ægypto factis in temporibus Moysis, non per tres horas, sed per tres dies? Quid autem, propter alia per Mosem facta miracula, & quæ per Jesum Nave, qui solem stare fecit? Quid de sole, qui in temporibus Ezechiæ regis, etiam contra naturam, retroversus est? Et de Elizæi reliquiis, quæ mortuum suscitaverunt? Si enim Verbum Deum passum demonstrant, quæ in cruce facta sunt, & propter hominem non concedunt hæc facta esse; nonne quæ in temporibus Mosis, propter genus Abraham erant, & quæ in temporibus Jesu Nave, & quæ in Ezechiæ regis? Quod si illa propter Judæorum populum mirabiliter facta sunt, quomodo non magis, quæ in cruce facta sunt, propter Dei Verbi templum?

EJUSDEM EX EODEM LIBRO.

FILIUS Dei propter nullum; caro filius propter filium, & quid dico, propter filium? Propter nos caro, & ne existimetis blasphemum esse Verbum, petite demonstrationes. Si homines non peccassent, non opus fuisset lege: *justo enim non est posita lex.* Si non auxissent peccatum, qui erant in lege, non opus fuisset gratia. An quia non poterat lex peccatum occidere, non propter nos carnem assumpsit, vt morti & sententiæ mortis remedium afferret crucifixus, & mortuus, ac suscitatus? Si non fecisset progressum fallacia & sententia mortis contra nos, quid opus erat ista servatoris œconomia? Quid opus erat induere corpus? nonne propter nos carnem accepit?

Animadversiones in ejusmodi excerpta.

OBSERVA, lector. 1. Cyrillum adversus ejusmodi excerpta scripsisse tres libros, vt refert Liberatus, & in primo confutasse, quæ Diodorum; in secundo & tertio, quæ Theodorum spectarent, tacito tamen, vel vtriusque, vel Diodori nomine, quod satis intelligere licet ex epistola ad Proclum. *In brev. c. 10.*

II. Totius operis Cyrilliani nihil restare præter fragmenta, quæ in v. synodo collatione sexta leguntur, quod quo fato contigerit, valde obscurum est, cum quartus liber, qui de Incarnatione a Liberato dicitur, integer supersit hoc titulo, *Dialogus, quod vnus sit Christus per oppositionem.* Eo porro nihil exactius elucubratiusque ad historiam dogmatis Cyrillus scripsit, vt videatur opus artificis, præcedentibus laboribus absolute eruditi, & vltimus super ea re viri omnium doctissimi conatus: scripsit enim Cyrillus tribus ante annis, quam abiret ad superos. *Tom. 5. part. 1. edit. G. L.*

III. Facundum Hermianensem revocasse in dubium, saltem in speciem, an opus istud a Cyrillo conscriptum esset, aut ab alio sub ipsius nomine. Facundo consentit Liberatus his verbis: *Cyrillus quatuor libros scripsit, tres adversus Diodorum & Theodorum, quasi Nestoriani dogmatis auctores, & alium de Incarnatione librum. In quibus continentur antiquorum Patrum incorrupta testimonia, id est, Felicis papæ Romani, Dionysii Areopagitæ Corinthiorum episcopi, & Gregorii mirabilis, θαυματουργοῦ cognominati. Et licet in eis libris Theodori dicta laudentur contra Arianos edita, ipsum tamen magistrum Nestorii fuisse contendunt. Contra quos catholici veritatis defensores sic Acephalis responderunt, illos libros non esse Cyrilli, quoniam testimoniis, quæ contra mortuos posuisse in eis dicitur, contra viventem Nestorium non est vsus, neque in synodo, neque in aliquibus epistolis. Vnde dicunt, illos nec dictasse Cyrillum, nec edidisse libros.* *Lib. 3. 4. & 8.* *Loco mox cit.*

IV. In v. synodo nullam esse factam Diodori mentionem, licet nominatim appelletur Theodorus, & Diodori θεοσεβοῦς, quamvis sine nomine, referantur, quod silentium argumentatur Facundus, & inde sanctæ synodo calumniam struit. Verum non videtur satis exponere, quid causetur; an tacitum Diodori nomen, expressum Theodori? Id factum justa de causa, cum illi reverentia foret adhibenda, isti inurenda macula. An ita parcitum præ reverentiæ Diodoro, vt non damnaretur? Atqui secundus & tertius anathematismus respiciunt excerpta ex libris Diodori, & iis constant verbis, quæ Diodorus ipse adhibuit. Sic enim se habent. II. *Siquis non confitetur Dei Verbi duas esse nativitates, vnam quidem ante sæcula ex Patre sine tempore incorporaliter, alteram vero in vltimis diebus ejusdem ipsius, qui de cælis descendit, & incarnatus de sancta gloriosa Dei genitrice & semper virgine Maria, natus est ex ipsa; talis anathema sit.* III. *Siquis dicit, alium esse Deum Verbum, qui miracula fecit, & alium Christum, qui passus est; vel Deum Verbum cum Christo esse nascente de muliere; vel in ipso esse vt alterum in altero, & non vnum eumdemque Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM, *Dei Verbum incarnatum & hominem factum, & ejusdem ipsius miracula, & passiones, quas voluntarie carne sustinuit; talis anathema sit.*

V. Parcitum memoriæ tanti viri, propter incredibilem opinionem de ipso conceptam, & sanctorum præconiis mirum in modum auctam.

VI. Theodoretum perpetuum Diodori laudatorem, aut ipsius doctrinæ pertinaciter adhæsisse, donec ejuravit Nestorium, aut mente cæcum incredibiliter fuisse, qui postquam approbasset Cyrilli fidem, velut ab omni hæretica pravitate liberam, atque Ecclesiæ congruentem, Diodori contraria docentis ἐκθεσίαν deprædicet.

VII. Diodorum, cum de matre Christi loquitur, eam semper Mariam dicere, nunquam Virginem, quod suspicionem Judaicæ opinionis movere potest, nec immerito, cum Diodorus Photino adhæserit, Marcelloque Galatæ, gentibus suis Judaico super ea re veneno infectis.

VIII. Cyrillum in epistola prima ad Successum ea de Diodoro scripsisse, quæ consonent excerptis, vt ex ipsis accepta videantur; quare vtiliter possunt hic adjungi: *Diodorus quidam, sancti Spiritus olim impugnator, vt aiunt, cum orthodoxorum Ecclesia communicavit. Hic deposita, vt putavit, Macedoniane hæresis labe, in alterius morbi vim decidit. Sensit enim ac scripsit, alterum seorsim esse Filium eum, qui ex semine David ex sancta Virgine. Deinque matre natus est, alterum rursus privatim Filium illud ex Deo Patre Verbum. Qui sub ovina pelle quodammodo lupum contegens, vnum se Christum dicere simulat; sed cum referat quidem hoc nomen ad solum illud ex Deo Patre genitum Verbum Filium vnigenitum, ipsum quoque ex semine David filium appellat: sed tanquam gratiæ loco nomen hoc ei tribuit, vtpote qui illi secundum veritatem Filio sit vnitus. Vnitus autem, non vt nos asserimus, sed secundum solam dignitatem, & secundum auctoritatem, & secundum honoris æqualitatem. Hujus discipulus extitit Nestorius: itaque ex illius libris obtenebratus, simulat quidem se Christum vnum, & Filium, & Dominum confiteri; sed dividit etiam ipse vnum in duos, ac seorsim ponit, cum hominem conjunctum esse Deo Verbo dicat, communione nominis, honoris æqualitate, dignitate.*

§. IX. *De Theodoro Mopsuestiæ episcopo, Nestorii magistro.*

DISSERTATIONE prima in priorem partem dictum a nobis est, quæ fuerit indoles Theodori, qui mores, atque animus hominis bellum gerentis cum Christo. Nihil eo fuit commutabilius in quamcumque formam, pro tempore & loco; nihil ad pietatis speciem induendam accommodatius; nihil ad fascinandos animos artificiosius, subripiendamque gloriam callidius; nihil audacius ad errores spargendos, pervertendamque scripturam sacram, & fidem populis perscribendam: nihil denique suis in discipulis infeliciter felicius, cum antequam interiret, plurimos viderit Ecclesiis Orientis præesse, duos maximarum vrbium antistites, Nestorium Constantinopolis, Joannem Antiochiæ; duos fama doctrinæ celeberrimos, Andream Samosatenum, & Theodoretum Cyrensem, &c. De Theodoro dictum aliquid in priore parte.

Verum quid ego laboriosius verser in ejusmodi hominis elogio, cum Leontius scholasticus hoc munere vaniter defunctus sit, & eo quidem credibilius, quod vir eruditissimus de re sibi inprimis perspecta agit? Nam cum adolescens a sectariis Theodori suas in partes abductus esset, diuque ab ipsis stetisset, tandem affulgente divino lumine detexit fraudes im- Nihil melius, quam quod a Leontio, de ipso afferri potest. *Lib. 1. adversf. Euthych. & Nestor.*

probæ factionis, easque aliquando, ne pergerent imprudentibus nocere, patefecit omnibus, libro, quem inscripsit *de Nestorianorum impietate secreto tradita principio, & de ejus parentibus triumphus.*

Quatuor partes libri de Theodoro scripti a Leontio.

Quatuor fecit illius partes, quarum in prima Theodori sectariorum nefandas artes; in secunda Theodori mores & libros; in tertia Nestorii cum Theodoro consentionem; in postrema, fragmenta librorum Theodori, quibus approbentur dicta, exponit.

1. De sectariorum Theodori artibus.

Post Deum igitur invocatum in veritatis testem, causasque scribendi redditas, de sectariis Theodori ita narrat.

Simulant se non recipere Theodorum.

Primum artificium simulationis dignum malitia eorum est, quod cum sanctos Ecclesiæ doctores, & a Deo datos non recipiant, simulant verbo se neque Theodorum, neque Diodorum, primos impietatis suæ fontes, recipere.

Laudant magnifice posttremam synodum œcumenicam

Deinde apud eos, quibus laqueos tendunt, magnam synodum, quam animo, si qui alii, rejiciunt, verbo prædicant, & recipere suadent.

Ad suos auctores, spretis aliis, legendos hortantur.

Recepta synodo interrogant, quorum quisque Patrum solitus sit tractare libros, & quibus maxime sit addictus: si alii, præter suos, quamvis præstantes, laudati sunt, non repugnant illi quidem primo congressu, etsi ne nominari quidem alios patiuntur; *sed ne quem illaqueare volunt, deterritus avolet, boni, inquiunt, sunt isti Patres, non tamen meliores quam nostrates.*

Tacito primum nomine.

Si vero simplex ille roget nomina, lege prius, inquiunt, & tunc cognosces, quales & quanti sint, quorum miser ne nomina quidem didicisti.

Libris addunt munera & promissa.

Tum libris addunt alia munera, pollicentur auxilia, opemque aulæ, si egeat, atque etiam gradum in magistratibus, & eruditorum, quos habent, convictum: *Nec prius desistunt, quam succumbant sive inscitiæ, sive indigentiæ, sive assentationi sive aliis, quæcumque illaqueare solent eos, qui non omni custodia cor suum custodiunt.*

Studiosis vitæ monasticæ clericatum deprædicant.

Jam vero postquam captum tenent, & suis obsequiis obnoxium, si monachus sit, injiciunt professionis fastidium, *promittuntque se in ordinem clericorum cooptaturos, aut alio modo auxilia sua*, si suæ doctrinæ fiat particeps. At si

Laicis auxilium factionis pollicentur.

sæcularis fuerit, accommodata pollicentur: dilatis tamen donis inhiare cogunt, ut spe fallaci devinctum in suis partibus interim detineant.

Nolunt appellari nomine sui præsulis.

Cum viderent, quotidie apud fideles justum odium in impia dogmata, auctoremque dogmatum augeri, ne invidia præsidis premerentur, dixerunt in actu suo personali: Valeat Nestorius; eorumdem dogmatum secuturi patrem, unde ipse hausit. Namque ut Manichæi in electos & indifferentes, sic isti in Nestorii cultores & damnatores dividuntur.

Ecclesiam & clerum reipsa contemnunt.

Communionem Ecclesiæ simulantes, vtuntur Ecclesia tanquam prætorio; clero, velut exercitu, vbi omnia dolo fiunt. Cumque aliquando quidam abductus in partes quereretur, non posse cum ipsis communionem sacrorum mysteriorum, & cum Ecclesia simul haberi: *Non oportet, inquiunt, te molestè ferre hanc œconomiam; panis enim in typum corporis Christi propositus non plus benedictionis participavit, quam panis, qui in foro venditur, & quam panes, quos Philamarianitæ offerunt in nomine Mariæ.*

Ipsamque Eucharistiam.

Principem dogmatis illustrium virorum auctoritate defendunt.

Quod si laborent in defendendo principe dogmatis, laudatum aiunt a viris illustribus, eademque cum ipso sensisse Basilium magnum, duosque Gregorios, & Patres alios, etiam Cyrillum, quorum voculas vnguibus corradunt, eas tamen, quibus summa rei continetur, vt θεοτόκον σωσάτω, & deificationem, & sanguinem Dei, & crucem & passionem, & quod plus est, secundum Verbi generationem, atque τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, a Patribus audire nolunt; non quod de vocibus cum ipsis, quod mentiri solent, controversia sit, sed de rebus ipsis dogmatibusque, *quæ in commune omnes divini Ecclesiæ magistri concordi sententia rejecerunt, ac maxime postrema omnium synodus Calchedonensis, omnium junctura synodorum antegressarum, sigillum, & obsignatio, quæ impietatis propugnaculum funditus evertit, illustribus præconiis summum pontificem Leonem celebravit, qui abditam impietatem dissipavit ac extinxit.*

Mentiuntur sectæ de vocibus discentiam. Contra postremæ synodi maximæ sententiam.

Ubi pressius vrgentur, negant a magna synodo damnatum, quem sequuntur, defensum a viro erudito causantur: verum *in anathemate infelicissimi Nestorii ipse simul ejectus est, & defenso copiosius argumento accusationis attulit.*

A qua negant istum ducem damnatum sub alterius nomine.

Hactenus de sectariis Leontius; nunc de Theodoro Episcopo sectæ duce. Illum ipsum esse aiunt, quem de monasterio profugum magnus Joannes ex intemperantiæ profundo extraxit; qui vixdum pueritia egressus sacras literas tractare ausus est: quem cum sedem Tarsensem affectaret, repulit Theophilus, coegitque continere sese mediocris oppidi Ecclesia; qui pro concione in Ecclesia Antiochena non dubitavit palam improbatione Θεοτόκου totam multitudinem commovere: qui denique *in omni prava interpretatione Scripturarum labores sanctorum doctorum, qui in eis laborarunt, nunquam irridere & illudere desit.*

1. De Theodoro sectæ duce.

E monasterio profugus a Chrysostomo revocatur.

Vixdum adolescens Scripturas tractat.

Repulsus Tarso Mopsuestiam occupat.

Antiochiæ Θεοτόκον impugnat.

Libros Scripturæ ad arbitrium rejicit.

Rejecit ille sacrorum librorum ex canone Jobum, velut ethnicam fabulam; libros Paralipomenon & Esdram, tanquam inanes rapsodias; canticum Salomonis, vti carmen amatorium; epistolas canonicas, velut suppositas Apostolis despexit; psalmos Judaice ad Zorobabelem & Ezechiam retulit, tribus tantum ad Dominum rejectis.

Atque hæc contra Scripturas a Spiritu sancto inspiratas; adversus traditiones, alterum Spiritus sancti afflatum, debacchatus est non minus impie; & *ne in singulis aggrediendis defatigaretur, contra primam religionis christianæ informationem stat, & deiscum symbolum eorum, qui regenerantur, tollit: fidem, inquam, synodi Nicænæ, non solum inutilans ipsum, sed omnem penitus fidem destruens, & aliam præter illam tradens.*

Es spreta communi fide novam tradit.

Audet & aliud malum non secundum ad superiora, aliam enim missam effutivit, præter illam, quæ a Patribus tradita est Ecclesiis; neque veritus illam Apostolorum, nec illam magni Basilii in eodem spiritu conscriptam, in qua missa, blasphemiis, non precationibus, τῷ πνεύματι, id est, Eucharistiæ injuriosam. *mysterium Eucharistiæ opplevit.*

Imo & novam missam.

Quin & metum judicii inferorumque sustulit; unde exardescens Leontius: *Propter hæc te diligunt, miser, qui sunt tuæ sectæ. Hoc tu illis pharmacum ad eximendum timorem Dei confecisti vere amarum, & ingendum pharmacum.* Hæc in tuis libris posita sunt, quos tuæ factionis homines *in sermonem Chaldaicum & Armenicum verterunt,* vt quisque venenum quasi vernaculum facilius ebiberet.

Metum inferorum tollit.

Libris in vernaculam linguam versis.

Post multa vero de gratia & libero arbitrio, peccatique origine & angelorum conditione objecta, de Christo Leontius conversa oratione ad Theodorum. *Tu fingis creatum esse ab ipsa &c.*

Male sentit de gratia & libero arbitrio,

Trinitate

Et maxime de Christo.

Trinitate alterum animatum idolum Christum tuum, ipsamque Trinitatem calumniaris, quasi doceat colere creaturam; non enim Deo homini facto doces, sed homini appellatione Dei honorato, cultum in æternum adhibere. Honoratum & speciosum orium, & educationem huic homini applicas, & paulo fere excellentiorem ortu prophetico. Quod scilicet Verbum Dei secundum præcognitionem, in ipsa formatione, quæ in utero fiebat, vnionem ei commodare voluit, cognoscens nunquam a proposito circa virtutes discessurum esse.

Quem paulo excellentiorem prophetis facit.

Et ignorantem.

Ignorantiæ etiam caligine eum tegis, nihil scientem, præterquam quod Verbo, ei secundum dignitatem vnito, videbatur. Vsque adeo autem ignorasse eum dicis, vt cum tentaretur, nesciret, quis esset, qui eum tentabat, & a peccato & διαβολαν, id est, a peccato cogitationis concedis nec ipsum mundum fuisse, nedum sanctos, neque ipsum peccatum cogitationis peccatum esse puras. Non horres docens molestiores fuisse illi passiones animæ, quam corporis; sic enim perspicue ais: Et ratione fortiore voluptates subigebat. Concedis progressu virtutum paulatim purgatum esse, & aptiorem factum quotidie ad suscipienda divinitus bona, quæ ei vt homini adfutura erant. Baptizas eum, vt ex eo tempore, ac non prius, perfectus secundum virtutem legis, Christus vocaretur perfectus, & ad evangelicam vitam aggrederetur, & hanc compleret. Nonne dicis, tempus etiam fuisse illi ob hanc causam contractum in brevius? Potuisset enim defatigari spatio temporis; & idcirco brevem salutis viam, id est, crucem adinvenisse, invitum eum agis, pro se quidem non minus, quam pro toto mundo, moriturum.

Nec immunem peccatorum cogitationis.

Paulatim perfectum factum.

Et invitum in crucem actum.

Libros hæresibus plenos scribit, cum simulet se contra hæreticos scribere.

Sub finem exprobrat Leontius Theodoro libros quindecim de incarnatione Verbi, *quæ bella ficta vocat, & simulata contra hæreticos adversarios. vere autem contra veritatem suscepta, quam cum oppugnare propositum illi esset; & susceptum perfici non posse cognosceret, inscriptionem belli contra veritatem, inscriptione belli contra hæreticos commutavit.*

Scripsit & de Incarnatione.

In excerptis porro colliguntur ea, quibus Theodorus in quinque propositionibus blasphemiæ convincatur. I. Quod Verbum non sit reipsa factum homo, sed visum dumtaxat fieri. II. Quod Christus sit solus homo, in quo Verbum inhabitaverit, jam inde a prima formatione. III. Quod homo iste sit adoptione tantum Dei filius. IV. Quod mater Christi non sit deipara. V. Quod duæ in ipso existant hypostases, etsi ad fastidium vnitas personæ memoretur, sed qualis nempe virum inter & vxorem reperitur.

Excerpsit Leontius, quæ in 5. propositionibus Theodorum convincant.

Convicto suis verbis Theodoro, affert quæ Diodori Paulique consonent; tum Pauli Nestoriique compositionem ab Eusebio propositam Constantinopoli; denique synodi Antiochenæ, vtriusque Gregorii, Nazianzenum dico & Nyssenum, Ephremii, Cyrilli & Isidori Eremitæ sententias hæreticis adversas.

Et quæ Samosateni Diodorique, consonantiam, quæque Patrum pugnam.

Antequam dicendi de Nestorii magistro finem facio, committere non possum, quin ab ipso suppositum pro vero Christo idolum, vt ait Leontius, depingam suis nativis coloribus, non tamen aliis, quam quos Theodorus ipse aut Nestorius adhibuit.

Idolum a Theodoro pro Christo suppositum.

Cogitandus ergo primum homo, qui a Deo in salvatorem totius hominum generis electus, præter indolem virtutis eximiam, propensionemque maximam in honestum, gratiam Dei tantam acceperit, quantam vlli hominum, aut etiam omnibus, maximam largiri Deus decreverit.

Cogitandus iterum hic homo tanta gratia donatus, assistente divina aliqua persona, regi continenter, ne vel aberret a vero rectoque, vel alios inducat in errorem; sed certus viæ aliis præeat, exemplo & verbo.

Cogitandus etiam Deus, qui hominem cunctis, etiam charismatum, quæ dicuntur, donis congruis ornatum jubeat pietatis operibus ardenter studere, & quidquid inde meriti collegerit, in aliorum vtilitatem transferre: quamquam meriti non meminerunt Nestoriani, sed exempli tantum, quo sanctus ejusmodi vir ostenderet, quid posset humana vis, auxiliante numine, eaque ostensione reliquis hominibus spem virtutis absolvendæ faceret.

Dux ille vitæ, siquis ejusmodi esset, merito Filius Dei dici posset, non tamen natura, sed gratia; non generatione, sed adoptione; & nec filius tantum diceretur, sed etiam vnigenitus, quia per eximiam gratiam electus foret; imo & primogenitus, quia inter multos fratres Deique filios adoptivos emineret.

Diceretur quoque jure Christus per excellentiam; tum quia præ cæteris, qui Christi vocati sunt, sanctis, vnctione singulari vnctus esset in caput, regem, judicem, & sacerdotem totius hominum generis; tum quia electus foret a Deo ad opus omnium præstantissimum, quæ omnium salus.

Nec minori jure vocaretur omnium vere dominus, licet alios fratrum nomine compellaret: pro cunctis enim pretiosum daret sanguinem, populumque dono datum, jam suum, dato pretio, faceret.

Sf

Rei. Theodori & Nestorii collatio.

Vterque initium ducit propalandæ hæresis a rejectione Θεοτοκου.

Post hæc comparationem Nestorii & Theodori verbo absolvit: ait enim, ab vtroque negatam Θεοτοκον, & ab hac negatione ductum ab ambobus impietatis propalandæ initium; siquidem post Apollinarii & Arii ανθρωποκτονα damnatam, hac vna voce, & summa fidei, & catholicæ partis ab hæretica discrimen continebatur. Scitum porro est, quomodo Nestorius hæresim prodidit sermone primo, Θεοτοκον scilicet ejurando. Refert Leontius Antiochiæ a Theodoro hac ipsa Θεοτοκου voce damnata, Ecclesiam totam fuisse commotam, ipsumque adeo præsentem Nestorium, si Joanni Antiocheno credimus. Verum Theodorus, aut Ecclesiam reveritus, aut serviens tempori, publicas edidit pœnitentiæ notas; Nestorius pertinax hæsit, & fallacem, quam fecerat pro concione Constantinopoli, Θεοτοκον confessionem rettractavit Ephesi, cum trimestrem Deum adorare se non posse, obtestatus est.

Ep. ad Nest.

Jam vero Leontius excerpta de libris Theodori, contra Incarnationem, vt loquitur, prolaturus, de aliis operibus præfatur, aitque, ab eo perverse plures in sacram vtriusque Testamenti scripturam expositiones compositas, sed virulentius in epistolas Pauli, & evangelia tria Matthæi, Joannis, & Lucæ. Addit & apologiam pro Basilio contra Eunomium editam, sed quæ Basilii accusatio videri possit, Eunomii defensio. Addit etiam elaboratum librum contra Magusæos, id est, Persarum magos, quo portenta deliriis arguantur. Cætera opera prætermittit præ libris, sive qui de Incarnatione inscribuntur, sive qui adversus Apollinarium, monetque ipsos nonnisi magno labore, adeo occultabantur, comparari posse: quam forte ob causam a Facundo & Hesychio Hierosolymitano mystici dicuntur.

Scripsit & de Incarnatione.

Excerpta ex libris Theodori. Plures scripsit in Scripturam.

Sed pejores in novum Testamentum.

Vere quoque posset præ cæteris sanctis nominari Emmanuel, vt in quo scilicet Deus, & operaretur, velut in ἰδιοσωμῳ peculiari, & habitaret, tanquam in templo singulariter sancto.

Nuncupari etiam Deus posset, tum quia eodem honore coleretur, quo Deus propter ὁμοουσιον & ἀϊδιοτητα; tum quia Dei vicibus fungeretur, & quidem præstabilius Mose, cum totius generis judicium ductumque recepturus esset.

Hæc species Christi a Nestorio atque Theodoro adumbrati: hoc idolum, quod Patres non armis tantum e Scriptura sumptis, sed his etiam a ratione acceptis dejecerunt. *Nemo*, inquit Procus, *salvare potest homines, nisi Deus*; hic autem merus esset homo. *Nemo*, ait Cyrillus, *salvare potest hominum genus a peccatis, nisi qui natura impeccabilis*, hic autem peccabilis, quia creatura. *Ille potuit redimere*, clamat Augustinus, *qui se non potuit vendere*; potest autem quælibet creatura. Eusebius, qui dicitur Emissenus: *Intervenire non potest pro servis, astrictus legibus servitutis.* Vigilius Afer: *Vt contraria in vnum revocarentur, & supera & ima restituerentur, non aliter fieri potuit, nisi talis mediator existeret, qui de cælestibus veniens conjungeretur terrenis.* Fulgentius: *Quomodo beneficentia largitor universalis existeret, quem aliena opis indigum natura monstraret?* Basilius: *Solus homo Deus potest dare propitiationem Deo pro peccatis. Quid adeo magnum in hoc sæculo possideat quispiam, vt idoneum habere possit animæ pretium.*

Homilia in Virginem deiparam. *Lib. de vera fide cap. 2. In Psalm. 129. Hom. 6. Lib. 5. contra Eutych. Lib. 2. ad Transimundum cap. 2. In Psalm. 48.*

Nestoriano figmento nescio quid simile inducere videri possunt, qui hominem aliquem aiunt, tanta gratia ornari potuisse a Deo, aut quantam capere valeret, aut quantam Deus vnquam omnibus simul hominibus largiri statuisset; potuisse quoque hominem tam munifice donatum constitui caput totius sui generis, mandatumque accipere, de singulis operibus bonis ad membra referendis, atque ita ipsis promereri, etiam condigne, vt loquuntur, gratiam, qua sanctificarentur solverenturque a peccatis, etiam ab illo grandi, quo totam in se Adamus vitiavit naturam. Huic homini, per excellentiam Filio Dei ex adoptione, accommodari possunt omnia, quæ suum Nestoriani in Christum congerunt, ornamenta; omniaque officia præscribi, quibus reparationis humanæ opus impleretur.

Cui affine quiddam nonnulli posse esse aiunt.

Verumtamen doctores isti mirum quantum a Nestorianis distant, quantum nempe potentia ab actu, vt in Scholis aiunt, id est, quantum differt id quod mente sola informatur, ab eo quod reipsa factum asseritur. Non ita distant Sociniani, sed plane conveniunt cum Nestorio, cujus hæresim ab inferis revocarunt.

CAPUT V.

De operibus Nestorii.

Præter Mercatorem e veteribus quinque meminerunt operum Nestorii.

QUæ opera Nestorii Mercator exhibeat, totum istud volumen loquitur: quæ quinti sæculi scriptores quatuor, & vnus sexti, Cassianus, Cyrillus, Arnobius Junior, Gennadius & Evagrius, nunc exponendum. Plurium verba, etsi ex occasione aliquando, veluti in præfatione ad excerpta, aliisque passim locis adducta sint, huc tamen, opinor, non importune referentur, vt tanto facilius intelligantur, quæ observari debent, quanto fuerint manifestius oculis subjecta ea, de quibus observationes fient.

Non omnes tamen omniù.

Non omnes porro, quos laudavi, omnia Nestorii opera recensent, sed nonnulli plura, quidam pauciora. Cassianus tria commemorat, epistolam scilicet primam ad Cælestinum pontificem, & sermones duos, primum ac secundum. Videsis notas ad singula hæc tria: exposuimus enim eo loci, quid ex quo opere Cassianus retulerit, quibusve in libris relata refellerit; nec dictis addendum aliquid superest.

Cassianus trium.

Cyrillus plurium in vno codice contentorum.

Cyrillus in vno plura memorat, sic enim in præfatione libri primi contradictionum. *In librum quendam a quodam compositum incidi, in quo multi erant congesti sermones, per elementa, & velut ordine dispositi; nullaque vitio ei deerat, quominus retineri posset, si a scriptore ejusmodi aliquid dictum esset, quod oblivioni traditum evanesceret. Forsan vtique statuissem, & mihi silendum esse, & cæteris consulendum, vt idem facerent, ne multis aliis posterisque nostris, nota essent tam absurde tamque imprudenter dicta. Sed quia blasphemiarum turba in eo libro congesta est, & multum adversus dogmata veritatis declamatum, & oblatratum, quomodo non necessarium fuit properandum, vt accingeremur, & pro salute lectorum certaremus? ne illum ex ea re damnum paterentur, ac discerent potius, jacturam ex perperam dictis provenientem strenue repellere.*

Ad hoc testimonium, observa primum, librum cujus meminit Cyrillus, hunc ipsum esse, qui dicitur a Mercatore in excerptis Cyrillanis, codex confectus ex multis quaternionibus: eadem enim & ex libro, & ex codice excerpta sunt. Hunc ipsum pariter esse, quem memorat Petrus notariorum primicerius, cum ait: *Habemus etiam præ manibus reverendissimi Nestorii blasphemiarum libros, e quorum vno capita selegimus, quæ, si sanctæ huic synodo placet, prælegemus.* Nam omnia fere, quæ in synodo præfecta sunt, reperiuntur apud Cyrillum in libris quinque contradictionum, quibus refelluntur excerpta ex libro, quo de agitur. Neque vero cuiquam consonantia hæc videri debet mira, cum tria quæ dixi, libri nempe contradictionum, excerpta seu deflorationes, & capita in synodo Ephesina prælecta, ejusdem sint auctoris, Cyrilli scilicet, cujus presbyter fuit Petrus primicerius notariorum.

Observatio 1. de ejusmodi codice. 2. part. act. Eph. act. 1.

Observa deinde, hunc eundem librum indicatum fuisse a Gennadio, cum de Nestorio scriberet: *Postquam eloquentia ejus & abstinentia commendante, Constantinopolitanæ Ecclesiæ pontificatu donatus est, apertum se hostem Ecclesiæ, quem diu celarat, ostendens, scripsit librum quasi de incarnatione Domini sexaginta & duobus divinæ scripturæ testimoniis, pravo sensu suo, constructum, in quo quidquid asseveraverit, in catalogo hæreticorum demonstrant.* Liber enim, de

Observation. Lib. de script. eccles. cap. 83.

quo loquitur Cyrillus, procul dubio inſcribebatur περὶ ἀναθεματισμῶν. Quod porro dicitur a Gennadio de ſcripturæ divinæ teſtimoniis ſexaginta duobus, vel, vt emendavimus, quinquaginta duobus, aut ad ſummum ſeptem, exponetur in diſſertatione de libris Cyrilli.

Obſervatio III. Obſerva tertio, hunc in librum ſolos ſermones compactos eſſe, non item epiſtolas, ſive quæ ad Celeſtinum papam, ſive quæ ad Cyrillum ſcriptæ ſunt. Nihil enim ex epiſtolis decerpſit Cyrillus, ſtudioſus alioquin deſtorator, cum tamen in ipſis plurima, neque meliora ſermonibus, neque minus rectæ fidei pugnantia reperiantur. Non omnes porro ſermones, quos habemus, comprehenſos fuiſſe libro, inde conſtat, quod ex duodecimo & conſequente, nihil legitur in excerptis vllis, etſi ambo fuerint veneno Neſtoriano infecti, imo longe præcedentibus pejores, vt habetur in relatione Epiſcoporum, qui Alexandria ad Neſtorium cum literis apoſtolicis atque ſynodicis miſſi ſunt. Sic enim Theopemptus Cabaſorum epiſcopus: *Acceptis literis non ſatisfecit, ſed publice pro concione eadem quæ ante, & his quoque deteriora dogmata propoſuit. Neque vero ſolum ante redditas literas hæc docebat, ſed multo pejora, poſtquam accepit, docuit; & uſque hodie docere non deſinit.* *Conc. Epheſ. part. 2. act. 1.*

Obſervatio IV. Obſerva quarto, dubium eſſe, an primus ſermo, qui omnium peſſimus, hujuſcemodi libro contentus fuerit: neque enim quidquam inde excerptum habetur, niſi forte quod *num. 9.* legitur. Obſervatum eſt in notis, quod ipſa per ſe videbatur mihi ἀνωνύμως declarare, fragmenta iſta ex ſermone ſeptimo deprompta eſſe, ex quo plurima alia decerpſit Cyrillus; eumque in ſermonem inducta. Sed obſervationem jam tum typis excuſam emendare cogit locus Arnobii poſtmodum lectus, vt mox referetur.

Etſi vero mirum videri poteſt, primum ſermonem, reliquorum caput & cauſam, in codice, quo de agimus, non fuiſſe comprehenſum: id tamen forte factum eſt, quod liber editus ſit ad minuendam invidiam, quam primus ſermo conflaverat; atque ita carere debuerit mali, quod mitigabatur, incentivo & fomite. Hæc eadem cauſa effecit, opinor, vt quartus quoque abeſſet, quo nullus fuit invidioſior, propter reprehenſam Procli homiliam, immenſis laudibus concelebratam: abfuiſſe vero inde conjicitur, quod nec inde quidquam ſit in excerptis, licet capitalia quædam ad rem, quæ agebatur, ab excerptoribus ſumi poſſent.

Arnobius primum ſermonem meminit. Arnobius junior, præter primum ſermonem, duos alios memorat, quos cum tertio confudimus. Inde tamen multa refert, quæ vel in editis deſiderantur, vel lumen addere poſſunt noſtris ad editos notis. Quare totus hic Arnobii locus viſus eſt exſcribendus, prout a Fevardentio publicatus eſt, notatis tamen ad marginem mendis, quæ viri docti diligentiam fugerunt.

Neſtorius quæ aſſerit, præ manibus habeo: ſi jubent judices, recitabo. Judices dixerunt: Legatur, quod ab Arnobio offertur, vt poſſit Serapionis, ſi vera eſt, objectio demonſtrari. Cumque accepta eſſet homilia, ad locum lecta eſt ita: Non peperit ſanctiſſima Maria deitatem; nam quod natum eſt de carne, caro eſt. Non peperit creatura creatorem; ſed peperit hominem deitatis miniſtrum. Non ædificavit Deum Verbum Spiritus ſanctus, quod enim ex ipſa natum eſt, ait, de Spiritu ſancto eſt. Deo itaque Verbo templum ex Virgine ædificavit. *Et paulo poſt:* Non per ſe & ſecundum ſe Deus eſt, quod in vtero formatum eſt. *Et paulo poſt:* Θεοδόχον * formam in Deo honoremus. * Θεοδόχον

Ioan. 3. v. 6.

Matth. 1. v. 20.

Item in alia prædicatione, cujus initium hoc eſt: Sæpe mecum fluctus vitæ verſans, & terreſtrium rerum multiplicem mutabilitatem, ſparſaſque per vitam inſidias cogitans, hæſitans exclamavi: Quis poterit liberari? *Et poſt paulum:* * Spiritum divina ſeparat natura, qui humanitatem ejus creavit; quidquid * ex Maria natum eſt, de Spiritu ſancto eſt; qui & ſecundum juſtitiam replevit quod creatum eſt: hoc quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu; qui fecit eum metuendum dæmonibus; de quo dicit ipſe Dominus: Ego in ſpiritu Dei ejicio dæmonia. Ipſe carnem ejus fecit templum, vnde dixit Baptiſta: Vidi Spiritum ſanctum deſcendentem de cælo, & manentem in eo. *Item paulo poſt:* Qui dedit ei elevationem in cælo *, ait *, dedit mandata Apoſtolis, quos elegit per Spiritum ſanctum, & poſtea elevatus eſt in cælum. Hunc itaque, qui Chriſto tantam donavit * diſpenſationem, qui natum putant carneum, ſeparant a divina natura. * Spiritum a divina ſeparant natura * quod enim, inquit, *1. Tim. 3. v. 16.* *Luc. 11. v. 20.* * in cælum * enim *Act. 1. v. 2.* * donavit gloriam, eſſe ab his aſſeritur Chriſti ſervus

Item in alia prædicatione, cujus initium hoc eſt: Nulla deterior ægritudo humanis animis, quam ignorantia. *Et paulo poſt:* Iſti autem faciunt Deum ſecundum poſt beatam Mariam, cum matrem temporalem * creatricem temporum deitatem aſſignant; imo nec matrem Chriſti eam eſſe permittunt, quæ & Χριστοτόκος eſt: nam, ſicut illi aiunt, non humana natura, ſed Deus Verbum ab illa natus eſt, & ea quæ peperit, non eſt mater nati. Quomodo enim mater eſſe poteſt alieni a ſua natura? Si autem mater eſt, vt ab ipſis vocatur, humanitas eſt quod natum eſt, & non deitas. Proprium eſt enim * parere matri eſſentiæ ſuæ ſimilem; aut enim non erit mater, ſi eſſentiæ ſuæ ſimilem non peperit, aut ſi mater eſt, eſſentiæ ſuæ ſimilem peperit. *Item poſt alia:* Deus enim menſium & creator eſt, & non menſium partus eſt; fabricator ſanctæ Mariæ, non poſtea ex Spiritu in ipſa fabricatus. Sed ſine mea doctrina audi angelum ad ipſum Joſeph dicentem: *Accipe puerum & matrem ejus.* Igitur pueri dixit, non deitatis. *Item poſt hæc:* Vis tibi addi ſecundum teſtimonium? *Completi ſunt itaque dies vt pareret, & peperit Filium ſuum primogenitum.* Ecce habes, cujus mater fuit Χριστοτόκος, id eſt, pueri mater, quem peperit Maria; non deitatis, quæ omnia circumſtringit. Audi & aliud teſtimonium: *Videntes autem magi ſtellam, gavisi ſunt gaudio magno valde, & intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus.* Ubique pueri mater, non deitatis, Virgo prædicatur. Quid igitur ordinas carnem matrem deitatis? *Et paulo poſt:* Virgini Χριστοτόκῳ contigit parere humanitatem, Dei Verbo *, deitatis miniſterium. *Et cum legeret hæc, judices dixerunt: Hactenus Neſtorii dicta ſufficiant.* * creatrici temporum deitati aſſignant * matris parere * conjunctum *Matth. 2. v. 3.* *Luc. 2. v. 6.* *Matt. 2. v. 11.*

Gennadius, ante verba mox adducta, ſcripſerat: *Neſtorius hæreſiarches, cum in Antiochena Eccleſia preſbyter in docendo, inſignis ex tempore declamator haberetur, compoſuit infinitos tractatus diverſarum hypotypoſeon, in quibus etiam tum ſubtili nequitia infudit poſtea prodite impietatis venena, quæ moralis interdum occultabat ſuadela.* Gennadius infinitos tractatus memorat. *Lib. de ſcript. eccleſ. 52.*

Infiniti tractatus, quos memorat, vel invidioſo nominis fato, vel flammis Imperatorum Obſervatio ad verba Gennadii.

vindicibus absumpti sunt; si tamen omnes absumpti sunt, nec aliqui, quod non incredibile est, genus suum mentiti, melioribus parentibus se supposuerunt: duo certe sermones, quos Combefisius Athanasio adjudicat, de resurrectione & ascensione Christi, charactere Nestorii se produnt, florido nempe, ac interdum pene poetico, metaphoris efferente sese, & apostrophis quasi animato, Scripturæ testimoniis, iisque literali sensu acceptis, nisi quando ad hæresim detorquentur, subinde distincto.

Tom. 1. anal. Biblioth. P. P. G. L.

Habent hunc ipsum charactérem sermones alii, opinione forsan plures, sive qui Asterio, Amphilochio, Basilioque Seleuciæ tribuuntur; sive qui rejecti inter spuria Chrysostomi, nullum præferunt parentis nomen; sive tandem, qui genuinos inter Chrysostomi tractatus, fraude facta ipsis quoque doctis operum Chrysostomi censoribus, latent. Neque vero id mirum, cum Nestorius Chrysostomi stylum imitari summo studio conatus sit, eaque se imitatione commendabiliorem populo fecerit. Verum hac in parte diutius immorari, nec locus permittit, nec argumenti amplitudo. Forsan aliquando id operæ præstabimus.

Evagrius tres primus epistolas commemorat.

Evagrius scholasticus *lib. 1. hist. eccles. cap. 7.* mentionem facit epistolarum trium, aliis antea incognitarum. Has librorum nomine appellat, traditque a Nestorio in Oasi exulante conscriptas esse.

Argumentum & fragmentum primæ.

Primæ meminit in hæc verba: *In librum quemdam ab ipso Nestorio editum, in quo rerum ipsius continetur narratio, forte fortuna incidi. Itaque blasphemiæ parens Nestorius, a Deo, qui illi crimini dederant, tum quod inconsiderate res novas moliri erat, tum quod imprudenter poscerat concilium Ephesi cogi, præter alia nonnulla, quibus suam blasphemiam tueri ac defendere volebat. Ista præterea scribit:* Ad id suscipiendum necessitate compulsus sum. Quippe cum Ecclesia distraheretur, & pars Mariam ἀνθρωποτόκον, pars Θεοτόκον nominandam affirmarent: ipse equidem, quo in neutram partem peccarem, vel Christum morti minime obnoxium esse asseverando; vel in alteram partem inclinando, eum immortalitate privarem, hanc vocem Χριστοτόκον, qua Maria appellaretur, excogitavi.

Pergit Evagrius, ex eodem libro narrare, quæ multam lucem historiæ afferant. *Porro autem in eodem libro ostendit, Theodosium primo propter amorem, quo eum complectebatur, ejus abdicationem minime ratam fecisse. Deinde cum quidam Episcopi ex utraque factione ab urbe Epheso ad Theodosium missi essent, potestatem sibi datam ad suum monasterium revertendi, quod ante portas Antiochiæ situm est.*

Narrat item ipse Nestorius, se in eo loco quadriennii spatio commoratum esse, variis affectum honoribus, variisque præmiis donatum: postea autem relegatum ad Oasim edicto Theodosii. Verum quod caput omnium erat, penitus occultavit. Neque certe in eo loco vitam degens a sua destitit blasphemia, adeo ut Joannes Antiochiæ præsul istam in apertum proferret sententiam, Nestorium scilicet perpetuo exilio mulctandum esse.

Secundæ & tertiæ meminit his verbis: *Scribit præterea Nestorius alium libellum acute & subtiliter, ad quemdam videlicet Ægyptium, de sua in Oasim relegatione; in quo de iis rebus disputat uberius,* &c.

Argumentum posteriorum duarum.

Fragmentum secundæ.

Ex epistola a Nestorio de his, quæ jamdudum Ephesi, de sanctissima religione agitabantur, conscripta, & ad præfectum Thebaidis missa.

EX Imperatoris edicto, Oasim, alio nomine Ibin appellatam, demigrare coacti sumus. *Ac quibusdam deinceps interpositis, adjungit ista:* Postquam Oasis, quam supra dixi, a barbaris capta erat, ignique & cædibus funditus vastata, nos ab eisdem barbaris, qui nos, qua causa adducti nescio, sunt de repente commiserati, dimissi sumus: minacibus quibusdam contestationibus ad nos perterrefaciendos adjectis, ut quamprimum e regione illa egrederemur; nam Mazici, inquiunt, nobis abeuntibus sunt extemplo eam occupaturi. Venimus igitur in Thebaidem, cum captivis quibusdam, quos barbari ob misericordiam, (quid autem voluerint, equidem non habeo dicere) nobis adduxerunt. Postremo isti ad cara sua quisque domicilia dimissi sunt, nos autem ad Panopolim nos ipsos propere recepimus. Verebamur namque, nequis, quoniam captivi eramus, ansam inde ad negotium nobis facessendum arripiens, vel fugitivorum crimen contra nos confingeret, vel alio quodam accusationis genere (variæ calumniæ hominibus malitiosis solent abunde suppetere) nos per fraudem implicare moliretur. Quapropter vestram celsitudinem obsecramus, ut nostræ captivitatis, sicut leges postulant, curam habeatis, & ne patiamini quemquam hominem captivum veteratoribus ad perniciem dedi: ne omnis posteritas velut tragice hoc decantet, satius esse a barbaris duci captivum, quam auxilii causa ad imperium Romanum confugere. *Atque jurejurando adjecto, sic præterea ab illo postulavit:* Nobis per vos, quæso, liceat in hoc commorari domicilio, ad quod ab Oasi, cum essemus a barbaris dimissi, accessimus; ut quidquid a Deo de nobis decretum sit, id jam nobis obveniat.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ex altera Nestorii epistola scripta ad eumdem.

Fragmentum tertiæ.

HAs literas ad tuam amplitudinem a nobis perscriptas, sive vt argumentum amoris erga te mei, sive vt admonitionem a patre ad filium missam ducis, animum, quæso, attende rebus in illis explicatis: quæ sane permultæ sunt, eæque paucissimis verbis, quantum fieri poterat, a nobis comprehensæ. Oasis quæ Ibis quoque dicitur, Nomadum multitudine in eam irruptionem faciente jampridem penitus vastata est. *Et paulo post:* Quæ res cum ita accidissent, tua amplitudo, nescio qua causa impulsa, aut qua arrepta occasione, jussit vt ad regionem quamdam, Elephantinam nomine, sitam ad extremam oram provinciæ Thebaidis, per milites barbaros ex Panopoli abduceremur: quo quidem manu militum, quos dixi, misere raptati sumus. Ac cum itineris longitudine essemus fracti contritique, mandatum minime scriptum illud quidem rursus a tua magnanimitate accepimus, vti Panopolim reverteremur. Itaque molestiis, quæ in tanto & tam prolixo itinere nobis obtigerunt, debilitati, corpore morbo vexato, & præ senectute languido, manibus etiam & lateribus confractis, venimus denuo Panopolim, ibique adversis casibus, & acerbo dolorum morsu concisi, fere animam egimus. Rursus aliud mandatum scriptum a tua celsitudine ad nos allatum nos a Panopoli ad quoddam illius confinium traduxit. Ac cum nos jam finem mandatis contra nos editis statutum fore putaremus, expectaremusque Imperatorum illustrissimorum de nobis voluntatem, de improviso aliud crudele sane dabatur mandatum, vt jam quarto mulctaremur exilio. *Ac paulo infra:* Sis, quæso, his rebus gestis contentus; satis sit tot exilia contra vnum corpus decrevisse; acquiescas, amabo te, incommodis, quæ jam abs tua amplitudine accepimus. Quæstionem, quæ est exercenda de nobis, (per quos oportuerat causam declaratam fuisse) quæso, Imperatoribus nostris invictissimis, vt æquitas postulat, permittas. Ista consilia a nobis ad te, tanquam a patre ad filium scripta sunt. Quod si eadem jam, sicut antea, graviter & iniquo animo feras, fac quod voluntas jubet, si modo vincere ratio non possit voluntatem.

PRÆTER istas epistolas, duæ aliæ reperiuntur in actis Ephesinæ & quintæ synodi: prior est relatio Nestorii ad Imperatorem de gestis in synodo, qua die depositus est, nihilque habet singulare, propter quod huc referri debeat, cum sit obvia vnicuique conciliorum codicem tractanti; posterioris, quæ ad Alexandrum Hierapolitanum, breve est istud fragmentum.

OPORTET manere naturas in suis proprietatibus, & sic per mirabilem, & omnem rationem excedentem rationem, vnam intelligi gloriam, & vnum confiteri Filium. *Et iterum:* Non duas personas vnam personam facimus, sed vna appellatione Christi duas naturas significamus.

CAPUT VI.

De fide Nestorii, quoad alia quinque dogmata.

Quorum errorum, præter ἀθεοτητα, nomine suspectus Nestorius.

PRÆTER impietatem illam notissimam, cujus Ephesi Nestorius, suo ipsiusmet testimonio, convictus est, atque totius Ecclesiæ sententia damnatus, aliorum errorum nomine fuit olim suspectus, & pergit etiamnum esse quibusdam, illisque nec paucis, nec indoctis. Sunt illi errores saltem quinque. Primus ad processionem Spiritus sancti pertinet; alter ad mercenariam, vt ita loquar, divinitatem Christi; tertius ad peccatum originis; quartus ad gratiam, qua bene vivitur; postremus ad corpus Christi in Eucharistia. Visus enim est asseruisse, Spiritum sanctum a solo Patre procedere, hominem suis operibus vnionem cum Verbo meruisse, solam in Adami posteros transire pœnam mortis, gratiam in sola lege doctrinaque & exemplo Christi esse positam, denique Christi corpus esse quidem reipsa præsens in Eucharistam, non sisti tamen, per admirabilem illam conversionem, quæ ab Ecclesia transsubstantiatio vocatur, sed per solam tantum συναφειαν, seu συνοικησιν, quæ impanatio frequentius dicitur.

§. I. *Quid Nestorius senserit de processione Spiritus sancti.*

Rationes cur Nestorius videatur reus negatæ processionis sancti Spiritus a Verbo.

NEGATÆ processionis Spiritus sancti a Filio reus olim visus est Nestorius, nostraque etiam ætate creditur a viris magni nominis, & doctrina præstantibus. Causa cur ita visus sit, credaturque, fuit, primo quod Theodotum magistrum audierit. Deinde, quod Theodoretum, & condiscipulum & amicum conjunctissimum habuerit. Tertio, quod Pelagianis communione doctrinæ fœderatus sit, vt Pelagianorum confessiones probant. Quarto, quod Theodori symbolum tradiderit populis, quasi certam fidei regulam, ipsumque adeo fecerit suum, cum suæ communionis tesseram esse voluit. Quinto, quod reprehensionem anathematismorum Cy-

illi a Theodoreto tanto certius probavit, quanto studiosius, & faciendam curavit, & sparsit in vulgus. Denique, quod Arianos Macedonianosque, velut hostes infensissimos, more suo, id est, impotente contradicendi libidine oppugnaverit.

Hujus enim hæresis Theodorus parens auctorque perhibetur. Hanc Theodoretus a Theodoro magistro acceptam acriter palamque defendit. Hanc procul dubio Pelagiani secuti sunt, qui de processione Spiritus sancti non aliis dixerunt verbis sententiam in libellis suæ fidei, quam quæ ex Theodori symbolo descripserunt. Hanc symbolum Theodori non obscure indicat, cum ait: ᾧ οὐτε υἱὸν κατέχειν, οὔτε ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τὸ ὑπαρξαι αὐτὸν. *Sed nec Filium illum* (Spiritum sanctum) *putamus, neque per Filium quam subsistentiam habentem.* Hanc aperte prodit reprehensio anathematismi noni, cum rejicitur velut impium quiddam ac blasphemum, ἄμοιρον πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀπ' αὐτοῦ πῶς ὑπάρχειν ἔχειν. Ariani denique cum Macedonianis catholicam sententiam dicebant, non tamen sensu catholico, sanctum nempe Spiritum a Patre & Filio procedere.

Observatio de Arianis & Macedonianis.

Quæret obiter quispiam, cur Ariani Macedonianique super ea quæstione, aut sentiebant, aut potius loquebantur cum catholicis. Id fecerunt, opinor, quo errorem suum, de Spiritu sancto inter creaturas censendo, possent tribus assumptis principiis probare. Primo, quod Spiritus sanctus a Verbo procederet, ut erat traditio majorum. Deinde, quod omnia præter Filium ipsum & Patrem, per Verbum facta sint, juxta Evangelistæ vocem. Denique, quod communis hominum notio sit, creaturam esse, quidquid factum est. Concludebant enim: Ergo si Spiritus a Verbo procedit, & quidquid a Verbo procedit, factum est, & omne factum creatura est, Spiritus certe creatura est.

Non videntur rem conficere.

Hæc ut faciant suspicionem non levem, eamque magnorum virorum Bellarmini, Petavii, Allatiique auctoritas sane gravissima non mediocriter augeat, non assentior tamen admodum lubens. Neque enim memini, me usquam librorum Nestorii legere, quod valeat ad opinionem tantorum virorum confirmandam: imo videor mihi videre, quod infirmet. Nam in contradictione noni anathematismi, cum potuisset Nestorius, Cyrillianum illud, quod Theodoretus verbis tam contumeliosis arguit, traducere, maluit implicatum aliquid afferre de mediatione Spiritus sancti, seu ope, qua Christus copulatus sit Verbo, quaque miracula in hominibus patrarit, & in dæmones potestatem exercuerit, quam verbum ullum facere de processione Spiritus a Filio, de qua Cyrillus aperte sententiam dixerat, non in anathematismo illo tantum, sed in ipsa epistola, cui subjuncti sunt anathematismi. Scripserat enim: ὁ γὰρ ἐκ τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα ἴδιον, ἢ δὲ ἐκείνου καὶ αὐτὸ ἐκ θεοῦ πατρὸς θεὸς, καὶ οὐχ ὑὸς, ἀλλ' ὅμως ἐστὶ καὶ ἐκείνου αὐτὸ, πνεῦμα δὲ ἀληθείας αὐτὸς ἀμφοῖν, ἐκ τοῦ Χριστοῦ δὲ ἀληθείας, ἐκ τοῦ ἐκείνου καὶ αὐτὸ κεκλῆσθαι ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκ τοῦ πατρὸς ἢ παντός. Quamvis enim in sua sit subsistentia Spiritus, & ejus intelligatur in persona proprietas, juxta id quod Spiritus est, & non Filius, attamen alienus non est ab illo: nam Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est, unde ab isto similiter, sicut ex Deo Patre, procedit.

§. II. *Quid senserit Nestorius de retributa operibus Christi unione cum Verbo.*

Non erravit hac in parte Nestorius.

Erroris, qui fuit in partitione secundus, suspicione Nestorium absolvimus capite primo, ubi ostendimus, ortam esse popularem accusationem ex eo, quod Nestorius de Incarnationis modo eadem omnino sentire crederetur, quæ Paulus Samosatenus & Leporius, a quibus tamen mirum quantum discrepabat, quoad tempus conflatæ naturarum unionis.

Neque vero falsa hæc opinio de Nestorio, Occidentalibus solis illusit, auctore, ut videtur, Cassiano; sed Orientales quoque non paucos decepit, atque ipsum aliquando, quod mirabile est, Cyrillum: visus est enim ipsi Nestorius Virginem Christi matrem Θεοτόκον dicendam ideirco negare, quod Christum operibus crederet conjunctionem cum Verbo, quasi mercedem laboris, esse promeritum. Verum id initio accidit, cum obscura esset adhuc hæresis, sesque timide, aut callide potius per partes proderet, atque ita falleret prudentes quosque, ipsumque etiam Cyrillum, qui tamen, re postmodum magis perspecta, hanc opinionem deposuit. Vide quæ dissertatione septima in priorem partem operum Mercatoris dictum est, cum revocaretur ad examen epitaphium quoddam Prospero tributum, quod communi Nestorianæ Pelagianæque hæresis sepulcro inscribendum Poeta elegantius, quam verius scripsit.

§. III. *Inquiritur opinio Nestorii de peccato originali.*

Difficultas quæstionis propter pugnantes hinc inde rationes.

Non perinde promptum est, ferre judicium de mente Nestorii in hac parte tertia, quam in prioribus. Crimen enim tertii erroris, quod non sit tradux peccati, sed sola sine culpa ab Adamo in posteros pœna mortis transeat, nec facile depelli potest, nec clare approbari. Sunt in utramque partem conjecturæ neque paucæ, neque leves; sunt & testimonia virorum gravissimorum hinc & inde pugnantia.

Argumentum primum pro parte negativa 1. part. tom. Ephes. c. 15.

Pro depellendo crimine facit, primo testimonium Celestini papæ Nestorio scribentis: *Legimus, quam bene teneas originale peccatum: qualiter ipsam naturam asserueris debitricem, & cum merito debitum reddere, qui descendit de genere debitoris.*

Secundum. Serm. 7. num. 14.

Facit deinde illa ipsa Nestorii sententia, in quam Celestinus scribens animum intendebat: *Christus debentis suscepit personam naturæ, & per eam debitum tanquam Adæ filius reddidit: oportebat enim debitum luentem ex genere deduci ejus, qui id aliquando contraxerat.*

Tertium. Ibid. num. 19. Ioan. 12. v. 31.

Tum ista ejusdem sermonis verba: *Hunc de diaboli victoria Christus agens triumphum.* Nunc judicium, *inquit*, est mundi hujus, nunc princeps mundi mittetur foras. *Sicut enim protoplasti tenuit diabolus culpam adversus omnem ejus posteritatem, & originariam habuit actionem; sic inculpatas in Christo primitias massæ suæ natura cum possedisset; adversus diabolum nitens, ipsis vincebat defensionibus, de quibus adversarius præsumebat: in Christo enim justissime primitiarum suarum contra eum inculpatam originem profert, si priores ex Adam reatus causas diabolus ingerit. Et hoc est quod Paulus ait:* Christus mortuus est pro peccatis nostris; imo qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, etiam interpellat pro nobis. Rom. 8. v. 33.

Quartum. Denique sermones quatuor adversus Pelagianos, quorum in primo, naturæ fœtus dicuntur maledicti & condemnati; dicitur & parvuum difficultas, quæ naturalis olim erat, in corporibus male dicta propter peccatum: quin etiam ipsa terræ velut iniquitas, sudoribus colentium non respondentis, peccato Adæ tribuitur; imo & catechumenus ad suscipiendam baptismi gratiam ea de causa incenditur. *Nequibus malis obligatus Adam est, ipsis & tantis etiam ipse mergatur, & auferat secum pœnales sententias, adversus naturam prolatas.*

Serm. 1. adv. Pelag.

Serm. 2. adv. Pelag. nu. 7.

In secundo habentur ista: *Ille* (diabolus) *peccatum ex Adam tanquam chirographum proferebat; ex diverso Christus, ex carne sine peccato, debiti hujus evacuatione nitebatur: ille condemnationem, quæ per Evam adversus totam naturam processerat, relegebat; Christus vero mortificationem, quæ per beatam Mariam generi obvenerat, referebat.* Et postea: *Manet autem debitor catechumenus, tanquam ejus, qui evacuavit chirographum, alienus: cujus cum anima de carne migraverit, angelis perductoribus animarum se immiscens diabolus, hanc, inquit, meam extantem cur eripitis animam? Meum jus, meam invaditis possessionem, meos invaditis debitores. Quod si etiam id videtur, quod fit apud homines, melior hæc de catechumenis oratio obtinebit, addente diabolo: Illi eis in terris Ecclesiarum januas claudunt; vos autem ad eorum susceptionem de cœlis occurritis. Juri meo, o angeli, vim inferre conamini. Quid enim vobis cum catechumenis videtur esse commune? Non sunt renati ex aqua & spiritu, ut perducantur a vobis ad regna cælorum: hæreditati, quæ obnoxia mihi est, non renuntiaverunt.*

Ibid. num. 10.

Serm. 3. num. 2.

In tertio. *Duplex in nos mortalitas grassabatur, una quidem accidens mortali ex peccato facta naturæ: altera qua scientiæ abjectione contingit. Ignorare enim Deum, insensibilitatis, quæ ex morte evenit, similitudinem gerit. Utrinsque ergo mortis opifex diabolus factus est, quem Christus elidens ex utraque vitam nostram mortificatione levavit.*

Serm. 4. num. 4.

In quarto denique. *Sicut in Adam hominum natura accipiens fundamentum ejusdem fundamenti ruina collapsa est, & facta est sub manum & potestatem diaboli, qui dejecit Adam; sic Dominum Christum Ecclesia fides habens fundamentum, manet ejusdem fundamenti virtus immobilis, & secura, atque inconcussa, sui capitis firmitate, quæ divelli non potest.* Et sub finem: *Naturæ lapsæ restauratorem diligamus; amplectamur eum, qui communis inimici vires ac nervos incidit,* &c.

Argumentorum hujusmodi infirmitas ostenditur. Primi.

Firmissima videntur in speciem hæc argumenta, sed suam ipsamet infirmitatem produnt, si modo quæ proferuntur, paulo diligentius perspiciantur.

Nam ut a verbis Celestini ducam initium, quantumvis illa Nestorii fidem extollere videantur, ostendunt tamen, non omnem omnino suspicionem ex animo Pontificis sublatam fuisse. Ait enim: *Quid tecum faciunt, qui sunt hæc negando damnati? Nunquam sine suspicione ea, quæ sibi sunt adversa, conveniunt. Ejicerentur denique, si tibi quoque displicerent.*

Secundi & tertii.

Deinde, Pontificis suspicionem Nestorius ipse augere potest: nam debitum mortis, quo natura tota obligata dicit, corporis esse, non animi, aperte significat. Unde, *Interpellat, inquit, a Christo induta massa nostra, libera prorsus ab omni peccato, & oritur injusta defensio contra pœnam nostram, quam ex initio ille, qui prior figuratus est, sive generi intulit. Hæc susceptio hominis occasio, ut homo per carnem dissolveret, quam per carnem meritus est corruptionem.*

Serm. 7. num. 20.

Rom. 5. 6.

Quidquod sermonibus quatuor contra Pelagianos nihil aliud efficit, quam quod mors corporis, parturientium ægritudines, & agricolarum sudores, ortum duxerint a primi hominis peccato; id vero nuspiam tradit propagari ad posteros. Quarti.

Adde quod, vbi mentionem facit chirographi adversus homines a diabolo prolati, solius mortis meminit. *Diabolus autem proferebat, quod est adversus naturam, illud chirographum, quod scriptum est:* Terra es, & in terram ibis. *Et instabat ex hoc generationes hominum morte consumens.*

Serm. 2. adv. Pelag. nu. 5.

Gen. 3. v. 19.

Imo pelagianizat non obscure de baptismo propter regnum cælorum suscipiendo. *Hoc beneficium omnibus confert lavacri salutaris necessarium sacramentum: qui enim ablutus est baptismo, sit illius domesticus, & concorporatus, & familiaris; qui illud chirographum solvit, & cum ipso cælorum efficitur incola.* Ubi enim ego, *inquit*, illic & minister meus est. Et postea: *Non sunt renati* (catechumeni) *ex aqua & spiritu, ut perducantur a vobis ad regna cælorum.*

Ibid num. 9.

Denique in tertio & quarto sermone meminit quidem geminæ mortis, corporis & animi, cujus vtriusque auctor sit diabolus: tradit quoque naturam, Adam sic tanquam fundamenti ruina, collapsam; quæ videntur facere plurimum ad astruendam peccati originalis fidem. Verum inde nihil amplius re ipsa efficitur, quam quod primus homo peccaverit, mortisque peccati pœna ad posteros, cum peccandi exemplo transierit: quod diaboli, qui princeps mortis, tyrannidi genus humanum obnoxium extiterit, ex eaque tyrannide nos Christus erepros, immortalitatis & regni cælorum participes effecerit: quæ omnia Pelagianos plures, post Honorii sanctionem & tractoriam Zosimi, fassos esse, testis est Augustinus.

Hæc & alia cum afferant ancipitem, mutua collisione, conjecturam, certam, mea sententia, opinionem facit, apertamque Nestorii convictionem, synodus de qua diximus in notis ad secundam Nestorii epistolam. In hac enim, præsidente Nestorio, defensoribus peccati originalis anathema dictum est, catholicumque dogma inter Manichæi Marcionisque impietates rejectum. Et vero quid poterat aliud vel a Theodori discipulo, vel a Cælestianorum patrono expectari? Pars affirmativa aperte demonstratur.

Cur ergo, dicet aliquis, contra homines, quibuscum sentiret, in Ecclesia palam, ipsis etiam audientibus, non semel, nec per transennam, sed ter quaterve, oratione prolixa dixit? Id fecisse verisimile hominem puto plurimus de causis: primo, ne occidentalis Ecclesiæ, vnde ejecti erant Pelagiani, cujusque gratiam captabat, iram in pertinaces hæreticos conceptam in se converteret. Deinde, ne contra Honorii imperatoris sanctionem, adversus ejusmodi homines scriptam, & in Oriente etiam publicatam, peccare videretur. Tertio, ne Theodoti Antiocheni episcopi, a quo ordinatus fuerat, sententiam in Pelagium latam improbare crederetur. Quarto, ne quid committeret in memoriam, sive Attici præcessoris sui, qui eorumdem Episcoporum legatos confutaverat, & Celestium ex vrbe regia expulerat; sive Sisinnii, qui judicium Attici secutus erat. Quinto, vt ne Præsulum Objectio.

Ciliciæ secundæ, qui coacta synodo in Julianum sententiam dixerant, animos, quos sibi conciliari non parum intererat, abalienaret. Sexto, vt, quod innuit Mercator, Mopsuesteni malam fidem æmularetur, qui quos diligebat impense, quibusque, libris etiam editis, consentiebat, in præfata suæ provinciæ synodo, invidiæ declinandæ causa, verbo tenus damnarat. Septimo, vt Cælesti morum ope tanto postea securius vteretur, quanto minus in speciem eis favere videretur. Denique, ne duorum simul errorum invidiam sustineret, quorum vnius suspicione pene obrutus jacebat.

In præfat. one ad sermones Nestorii.

§. IV. *Quæ fuerit opinio Nestorii de auxiliis gratiæ divinæ per Christum.*

De quarto errore circa auxilia gratiæ dictum jam alias.

DE quarto errore, qui ad gratiæ divinæ auxilia pertinet, diximus in notis ad tertium sermonem adversus Pelagianos: vbi observavimus, meminisse Nestorium geminæ mortis per peccatum contractæ, & a Christo destructæ: alteramque definivisse solutionem animi a corpore, alteram, ejusdem separationem a Deo. *Duplex*, inquit, *in nos mortalitas grassabatur, vna quidem accidens mortali ex peccato facta natura: altera, qua scientiæ abjectione contingit: vtriusque opifex diabolus factus est, quem Christus eliens, ex vtraque vitam nostram mortificatione levavit, animam videlicet præceptis vivificantibus erigens, resurrectione vero, id quod mortale est, recreans atque restituens.*

Serm. 3. adversus Pelagianos.

Observatio ad verba Nestorii purum putum Pelagianismum continentia.

Ad quæ verba notandum est, Nestorium, cum mortem animi abjectione scientiæ definit, vitam animi, non in caritate constituere, sed in scientia; atque ita Christi gratiam, præceptis vivificantibus, non diffusione caritatis, hoc est, lege & illuminatione mentis, non gratia & inspiratione voluntatis, circumscribere: quæ omnia pura puta sunt Pelagianorum dogmata.

Hanc ob rem aiebat, incarnatum fuisse Verbum, & habitasse in homine, quem assumpsit, vt hominem, id est, divinæ naturæ imaginem dejectam in corruptionem, restitueret. Sed quam corruptionem intelligeret, mox declarat, adducto Apostoli testimonio: *Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Inde etiam factum est, vt cum ostenderet maledictiones, quas Deus in hominum genus conjecerat, a Christo solutas fuisse, maledictionis plurimæ ad corpus, nullius ad animam pertinentis meminerit.

1. Cor. 15. v. 21.

Hæc tandem causa fuit, cur in nulla parte operum mentionem gratiæ interioris fecerit: Neque vero facere potuit; quisquis enim Christum opinatus fuerit, solum esse hominem, hunc oportet, quod sæpe repetit Cyrillus, negare humani generis veram illam redemptionem, qua liberamur a peccato, totumque Incarnationis fructum in exemplo Christi ponere, quod Pelagianæ pestis nocentissimum venenum est.

§. V. *An erraverit Nestorius, circa modum, quo Christi corpus Eucharistiæ symbolis præsens sistitur.*

Difficultas quæstionis & simul necessitas.

UT inquisitio quinti erroris de Eucharistia admirabilior futura est, propter novitatem; ita & operosior videtur, propter præjudicatam quorumdam sententiam: necessaria tamen est cum Nestorii ipsius causa, tum aliorum; & Nestorii quidem, quoniam, vt ait Cyrillus, Νεστόριος καὶ οἱ τὰ αὐτὰ φρονοῦντες παρηλόνησαν ἁμαρτόντες περὶ μυστηρίου τὸν λόγον. Aliorum vero, quia inter controversiarum tractatores scholasticosque theologos repertisunt qui dicerent, Nestorianos de Eucharistia recte sensisse, quamvis de conjunctione carnis cum Verbo errarent. Quis porro sit sensus verborum vel Cyrilli, vel doctorum, quos dixi, non est difficile intelligere: planus certe mox fiet, postquam cætera, quæ reconditioris sunt doctrinæ, explicata fuerint.

Ut autem explicentur, observandum est, primo, Cyrillum & apud se sensisse, & Patribus Ephesinis persuasisse, tres in Eucharistiæ participatione cogitari debere vniones: vnam carnis Christi cum Verbo, eamque immediatam & physicam; alteram carnis nostræ cum carne Christi, & eam quoque immediatam & physicam; postremam mediatam corporis nostri cum Verbo, ex quo, sic tanquam ex fonte omnis vitæ, non tantum in animam spiritualis vita, sed in corpus quoque immortalitas efflueret.

Tres vniones in Eucharistiæ participatione.

Quapropter in eo Cyrillus vim Eucharistiæ efficientiamque collocabat, quod vere a nobis manducetur caro facta ζωοποιὸς, propter vnionem cum Verbo τοῦ τὰ σύμπαντα ζωοποιεῖν ἰσχύοντι: atque idcirco Nestorium merito arguebat, quod vim Eucharistiæ ζωοποιὸν infringeret, sublata carnis cum Verbo ἑνώσει ἑνικῇ. Si enim nulla est carnis cum Verbo vitæ fonte vnio vera, nulla quoque est Verbi cum carne nostra vera vnio, atque ita in corpus nostrum e Verbo per communionem immortalitas non profluit. Non tamen sine causa theologi, quos laudavi, Nestorianos dixerunt, de Eucharistia recte sensisse, nec a Cyrilli sententia recessisse: Cyrillus enim de vi effectrice Eucharistiæ, quam infringi a Nestorio querebatur; isti de reali præsentia carnis Christi cum symbolis loquebantur, quam præsentiam Nestorius, cum tota sui temporis pristinique Ecclesia, fatebatur.

In quibus vim Eucharistiæ ponebat Cyrillus.

Hanc vero Nestorii fidem, cum alia multa demonstrant, tum ea maxime, quæ sermone II. VIII. & IX. continentur, in quibus ait, carnem Christi a nobis manducari, nec tamen eo modo, quo cibus invisibilis mentium, divinitas. Interrogabat enim, cum dictum illud Christi exponeret: *Qui manducat me, & ipse vivit;* quem manducemus: divinitatem, an carnem; vt ostenderet naturas per incarnationem non esse confusas aut conversas, quandoquidem vna manducatur, nempe caro, altera non manducatur, nimirum divinitas. Sumit ergo quasi rem confessam & non dubiam, carnem Christi a nobis manducari ad sacram mensam: alioquin ex eo, quod divinitas non manducetur, caro manducetur, stulte omnino concluisset, naturas in Christo per incarnationem, neque confusas fuisse, neque invicem commutatas. Responsum enim continuo fuisset, vtramque ore solo mentis manducari, neutram ore carnis.

Nestorius agnovit realem corporis Christi præsentiam in Eucharistia.

Huc facit quod habetur sermone VII. vbi idem argumentum tractat Nestorius, aitque: *Nec Dei Verbi mortem nos annuntiamus, cum Domini corpore & sanguine pascimur; Dei enim natura sacrificium suscipit, non ipsa sacrificio immolatur.* Concludit enim eo loci naturarum ἀσύγχυτον & ἀμεταβλησίαν, ex eo quod non immoletur divinitas, sed caro in sacrificio, quod tunc peragitur, cum corpore & sanguine Domini pascimur: qui enim fieret, vt vnum immolaretur, alterum non item, si vel ambo

in

in vnum coiissent, vel alterum transisset in alterum. Sui porro ratiocinii principium accepit, corpus Christi quoddam inter sacra mysteria & immolari, & edi: quod nisi velut indubitatum sua ætate atque concessum sumpsisset, incidisset procul dubio in auditorum omnium reprehensionem,

Et hac in parte Cyrillo consensit.

Denique, Nestorium de reali corporis Christi præsentia cum symbolis Cyrillo consensisse, vel inde apertum est, quod alioquin Cyrillus ejusmodi præsentiæ vehemens assertor, dissentientem acriter increpuisset; siquidem vbique passim ex manducatione carnis Christi argumentum desumebat ad suam sententiam firmandam.

Qui præsentiam realem aperte docet.

Porro autem, quod dixi, Cyrillum fuisse vehementem realis præsentiæ assertorem, probatione non admodum eget, cum ab ipsis Calvinianis eam ob rem aliquando reprehendatur. Et vero qui manifestius valuit sententiam dicere, quam vel in expositione vndecimi anathematismi, vel respondens Nestorio quærenti, quem manducemus, divinitatem, an carnem. *Quemadmodum*, inquit, *vivificum est illud ipsius Verbi corpus, quod sibi proprium fecit per veram vnionem, quæ & intelligentiam & sermonem superat; sic nos quoque, qui illius sanctæ carnis & sanguinis ejus participatione fruimur, omnino vivificamur: cum in nobis maneat Verbum, non solum divino modo, per sanctum spiritum, verum etiam humano, per sanctam illam carnem, pretiosumque ejus sanguinem.* Et postea: *In nobis manet, & corruptionis victores efficit, dum se in nostra demittit corpora, vt dixi, etiam per suam carnem, quæ verus est cibus.*

Lib. 4. contradict. cap. 5.

Notatur Albertini Calviniistæ ratiocinium.

Quæ cum ita sint, mirari satis non possum audaciam Albertini Calviniani sacramentarii, qui suas in partes Nestorium, quantumvis reluctantem, trahere nisus est: ipsum enim postquam ex hæretico catholicum fecit, quoad Incarnationis dogma, ex realis præsentiæ assertore in sacramentarium sibi similem, transformare conatus est, propter hæc sermonis secundi verba: ἆλλον μὲν τὸ γεγεννηκὸς αὐτῷ τὸ ἀναπλασθὲν τὸ θεοφόρον. ὅπως ἂν ἐθέλοντα ΤΟΝ ΑΡΤΟΝ ΤΟΤΤΟΝ, οὗ δὴ τὸ σῶμα ἐστὶν αὐτοῦ: Quæ sic argumentatur: *Per* PANEM HUNC *necessario intelligit, aut accidentia panis absque panis substantia, aut verum substantia panem, aut proprium Domini corpus. Quartum enim aliquod fingi hic nullo modo potest. Primum autem non potest designare; tum quia ineptissimum esset dicere:* Quotiescumque manducabitis hæc accidentia; *cum accidentia cibus non sint; tum quia ibi agitur de illo pane, quem Dominus corpus suum appellaverat: non autem accidentia sunt, quæ corpus suum esse dixerat, vt apud adversarios ipsos in confesso est. Non tertium: nam cum dicat* corpus Domini *esse* panis illius antitypum, *hoc est, rem seu veritatem ab illo pane tanquam a typo suo figuratam,* typusque, *vt notat Cyrillus,* non sit veritas *quam figurat, sed illius simulacrum; per* PANEM ILLUM *non potest intelligere proprium Domini corpus. Superest itaque, vt per eum intelligat verum panem substantialem, qui proinde cum manducatur, hoc est, post consecrationem, substantialiter, qualis erat ante, permanet.*

Serm. 2. num. 10.

Lib. 1. de Eucharist. sacram. pag. 772. edit. vltimæ.

In quo tria peccantur.

Hoc in ratiocinio tria mihi videntur peccari: primum vitio logicæ; alterum, mala fide; postremum, prava intelligentia, sive Nestorianæ sententiæ, sive quæstionis propositæ.

Primum, vitio logicæ.

An non est logicæ vitium, inter enumeranda, quæ significari possunt HUJUS PANIS nomine, recensitis tribus, prætermittere quartum, quod cum sit vnicuique hac in re obvium, rem omnino conficit, corpus nempe Christi symbolis indutum, seu Christum ipsum specie panis & vini absconditum? Unde Christus ipse dicebat, se, & manducari: *Qui manducat me, ipse vivet*; & esse panem hunc, quem daturus foret: *Ego sum panis, qui de cælo descendi.*

Alterum, mala fide.

An non pariter malæ fidei est, scire probe quidem vnum istud contendi a Nestorio, panem eucharisticum non esse divinitatis, sed corporis figuram, qualiscumque tandem illa sit: & inde tamen concludere, a Nestorio dici hunc eumdem panem non esse tantum figuram, quod vnum satis erat ad propositum, sed esse figuram vacuam, quod minus ad rem erat? Deinde cur τύπος hoc in loco aliud significari dicatur, quam signum, & τύπος, cum alterum pro altero ponatur, & locus non aliam postuler, quam τύπου significationem? Adde quod possit idem sui esse ἀντίτυπον, si geminam subinde speciem induerit, & altera sit alterius signum: vnde distinctio signi vacui & pleni otta est.

Tertium, prava intelligentia Nestorianæ sententiæ.

An non denique Nestorianam ille sententiam, quæstionemque parum assequitur? qui cum de reali præsentia controversia sit, de modo præsentiæ loquatur: cumque Nestorius impanator fuerit, vt mox ostendetur, contendat ab eo conversionem admirabilem, quam catholica Ecclesia contra Συνουσιαστὰς tuetur, non fuisse defensam.

Nestorius impanator.

Sed jam tempus est id demonstrare, quod mox dixi, Nestorium, etsi Christi corpus reapse præsens sub symbolis offerri crediderit in sacrificio, & in communione manducari, in eo tamen circa modum præsentiæ errasse, quod corpus Christi pani crederet per meram συνάφειαν atque συνεπείαν conjungi, quod impanari nunc vulgo dicunt.

Incarnationis & Eucharistiæ affinitas.

Id vero vt fiat manifestum, duo puto attentius observanda; & primum quidem istud, magnam esse Incarnationis atque Eucharistiæ cognationem, vt hæc illius extensio quædam & continuatio a Patribus vocetur: nam sicut per incarnationem Verbum humanitati, sic per consecrationem corpus Christi symbolis vnitur. In vtraque fit, vt propter ineffabilem quandam vnionem, & eadem sit Dei hominisque persona, & vnica corporis Christi ac symbolorum hypostasis. In vtraque & Deus & corpus Christi latet, Deusque specie hominis, corpus Christi symbolorum specie videtur. Per illam Deus vere fit homo, per istam corpus Christi vere fit cibus. In Incarnatione propter admirabilem vtriusque naturæ ἀντίδοσιν reciproce communicantur proprietates, vt Deus dicatur passus, &c. homo omnipotens, &c. in Eucharistia, propter sacramentalem carnis Christi cum symbolis conjunctionem, & caro tangi, & symbola vivificare dicuntur, &c. Ad Incarnationis veram fidem demonstrandam, hæc vna sufficit sententia, si proprio sensu intelligatur, *Verbum caro factum est*: sufficit quoque ad Eucharistiæ faciendam fidem hæc vnica Christi vox in proprium sensum accepta, *Hoc est corpus meum.* Quid cætera persequar diligentius, cum nemini non facile ex his pateant?

Joan. 1. v. 14.

Nestorianorum & sacramentariorum cognatio.

Observandum deinde, non parvam intercedere Nestorianos inter & sacramentarios transubstantiationis hostes affinitatem. Ea mihi videtur quatuor capitibus constare: nam iisdem vtrique principiis vtuntur, iisdem vrgentur argumentis, eadem captant effugia, iisdem

loquendi formulis errorem suum exponunt.

Iisdem principiis vtuntur.

Hæc certe sunt & illis & istis communia principia. I. Nullam agnoscere, sive naturarum in Christo, sive partium in Eucharistia, vnitionem, præter moralem, quæ ἑνωτικὴ dicatur & pura χάρις, ne major aliqua scilicet ὑπόστατος vnitorum induceret. II. Duas admittere in suo singulos compositio hypostases, ne quæ vniuntur, vel imperfecta evadant, vel suæ essentiæ detrimentum capiant. III. Negare, quod possit quidquam aliena subsistentia niti, ne vel humanitas subsistantialiter a Verbo assumi, vel accidentia sine subjecto existere credantur. IV. Rejicere vnionem omnem χατὰ majorem, ne caro Christi, vel coextendatur Verbo, vel sit immensa.

Iisdem argumentis vtgentur.

Premuntur pluribus quidem vtrique argumentis, sed vno maxime, quod ex his Evangelistæ, Christique verbis sumitur: VERBUM CARO FACTUM EST; &: HOC EST CORPUS MEUM; si modo, vt par est, & proprie, & juxta traditionem Patrum, & secundum communem fidelium sententiam, & congruenter aliis Scripturæ locis, in quibus eadem res agitur, intelligantur.

Eadem sectantur effugia.

Eadem sectantur effugia: nam primo vtrique objectum sibi Scripturæ locum figuratum esse, opinioſissime defendunt; & quod mirabile est, eamdem vtrique figuram causantur. Deinde, vtrique Patrum auctoritatem, sin minus aperte contemnunt, certe elevant. Denique sola judice Scriptura vtrique litem dirimi volunt. Sed locos inde proferunt eadem, quod stupendum est, & fraude corruptos, & violentia detortos, quod sigillatim ostendere nec difficile est, nec necessarium, cum vnicuique vtrorumque libros legenti testimonia occurrant, non multitudine magis quam evidentia, fidem dictis nostris factura.

Eodem modo loquuntur.

Eodem, & illi de Christo, & isti de Eucharistia, modo loquuntur. Nestoriani olim negabant, ostenso Christo, dici posse proprie: Hic est Deus; sed Dei dumtaxat simulacrum, & aliud aliquid ejusmodi. Demonstrata Eucharistia, sacramentarii vetant, nequis audeat asserere, hoc esse proprie corpus Christi, sed corporis signum, figuram, antitypum, &c. Christum fatebantur Nestoriani posse vocari Deum, sed ὁμωνύμως: aiunt sacramentarii pariter Eucharistiam vocari quidem corpus Christi, sed ὁμωνύμως, &c.

Cur Nestorius a fide Ecclesiæ recesserit, aut recessisse videatur de Eucharistia.

Observandum denique, Nestorium, cum duas in Christo naturas integras, inconfusas, & impermixtas agnosceret, quod catholicum fuit; sola tamen eas conjunxisse χατὰ, & non χαθ' ὑπόστασιν, quod alienum a fide. Constitit ergo medius, inter vnionis hypostaticæ & confusionis auctores; ideoque cavit diligenter, vt, ne verbo quidem, vel his, vel illis accedere videretur. Quare cum probe intelligeret, nihil esse cognatius, nihilque similius, quam Christum & Eucharistiam, de vtroque pariter sibi, & sentiendum putavit, & loquendum; ne siquid incautius de altero mysterio dixisset, id suæ de altero sententiæ noceret. Aut fuit igitur reipsa sacramentarius, cujusmodi nunc Lutherani; aut certe videri potest gravissima suspicione laborare. Atque ita Cyrillus non sine causa scripsit, Nestorium aliosque eadem cum ipso sentientes, περιλύειν τὸν τῦ μυστηρίου δυϊσμὸν: quippe quæ, non tantum in reali corporis præsentia posita sit, sed etiam in ipsius cum symbolis vnitione pene substantiali, & hypostaticæ suppari, quæ sine transsubstantiatione contingere non potest.

Quatuor argumentis argetur suspicio.

Hanc suspicionem mirum in modum augent quatuor. Primum, quod legitur apud Leontium de Theodori Mopsuesteni sectariis, (fuit, quod sæpe dictum est, Theodorus Nestorii & Theodoreti communis magister) qui non nemini molestе ferenti modum quem servarent, causantique fieri non posse, vt simul & cum ipsis communio haberetur & cum Ecclesia: quippe cum aliter Ecclesia, aliter illi sacra mysteria tractarent. *Non oportet*, inquiebant, *te molestе ferre hanc œconomiam: panis enim* IN TYPUM CORPORIS CHRISTI PROPOSITUS, *non plus benedictionis participavit, quam panis, qui in foro venditur, & quam panes, quos Philomarianitæ offerunt in nomine Mariæ.* Vides, quomodo Nestoriani tandem illi ad sacramentarios, quales sunt Calvinistæ, paulatim defecerint: pronus enim est ab vno errore ad alios lapsus.

Lib. 3. contra Nestorian. & Eutychianos. num. 6.

De Philomar. agit Epiphan. hær. 78. num. 23.

Locus Leontii emendatus.

Hunc locum librariorum incuria corruptum restituimus, addita particula negativa, quam sententia de pane in typum propositio, ac tortis mulierum Mariæ sacrificantium, & scopus loquentium, aperte exigebat.

Secundum, quod Theodoretus, Nestorio inprimis addictus, & tunc cum Eranistem scriberet, cum ipso pariter in Christi mysterio aberrans, visus est magni nominis, magnæque doctrinæ viris, Cusano & Alano cardinalibus, Gregorio de Valentia, & Gamachæo theologis, ipsisque dialogorum Eranistæ Græcorum primis editoribus Romanis, de vnione corporis Christi cum symbolis non aperte satis, pro catholica veritate transsubstantiationis, sentire; imo in oppositam partem, cognati erroris impulsu abreptus, inclinare.

Tertium, quod sacramentarii Calvinistæ, sui quoque erroris pondere, in Nestorium vicissim, sin minus omnes, saltem plerique propendent. Id vero cum fama didicissem, atque etiam relatione viri non dignitate magis quam eruditione præstantis, a ministro Calviniano scriptis editis non obscure proditum legi: nam & expressis verbis negat, nec sine pluribus argumentis, Virginem posse dici proprie Deiparam; & affirmat *suos hodie* a Deiparæ appellatione abstinere.

Quartum, quod tradit Hilarius *libro 8. de Trinitate*, vbi cum dixisset, carnem & sanguinem accepta atque hausta id efficere, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit, subjungit: *Anne hoc veritas non est? Contingat plane his verum non esse, qui* CHRISTUM JESUM *verum esse Deum negant*, &c. quasi diceret: Negare nemo potest, quin vere caro & vere sanguis Christi, id est, hominis-Dei accipiatur, atque hauriatur, nisi qui CHRISTUM JESUM verum esse Deum pariter negaverit.

DISSERTATIO II.

DE

SYNODIS HABITIS

IN CAUSA NESTORIANA,

a tempore, quo turbas Nestorius excitavit, ad id vsque, quo in Oasim deportatus periit.

Multæ synodi in causa Nestorii.

ONGE plures, quam vulgo creditur, habitæ sunt synodi Episcoporum in causa Nestorii, donec in Oasim deportatus est. Quindecim mihi videor, aut etiam sexdecim, posse demonstrare, quamvis consistam intra tempus titulo definitum. Coactæ sunt enim Romæ quatuor: totidem Alexandriæ: Ephesi duæ, œcumenica & schismatica: Constantinopoli quatuor: duæ saltem ab Orientalibus, prior Antiochiæ, ante pacem Ecclesiarum, cum bacchari pergerent in Cyrillum; & posteriot Berœæ, apud Acacium, cum jussu Imperatoris de pace deliberarent: quamquam ex recensitis nonnullæ forsan ordinariæ fuerunt, atque etiam alias ob causas vocatæ.

De singulis breviter non alia annotanda puto, quam quæ aut aliorum diligentiam magnis operibus fatigatam fugerunt, aut contra historiæ veritatem, scriptoribus incautis exciderunt. Quæ de singulis notanda.

I. SYNODUS

A CELESTINO SUMMO PONTIFICE,

ROMÆ HABITA,

occasione chartarum Nestorii Constantinopoli missarum,

Dionysio & Florentio coss. anno Christi CCCCXXIX. post festa paschalia.

Ubi mentio istius synodi alioquin obscuræ.

OBSCURA est ista synodus, nec fit, opinor, vlla vsquam ipsius mentio, præter quam in prima Cyrilli ad Nestorium epistola. *Quid postremo faciam? tempus enim est loquendi, vel conferendi potius cum veneratione tua, interrogante de chartulis quibusdam, quæ nescio quomodo Romam perlatæ sunt, reverendissimo ac religiosissimo Romanorum episcopo Celestino, cum omnibus, qui cum eo fuerunt, Episcopis venerandis, quia virum religionis tuæ habeantur, incertum est: Scribunt enim nobis vehementer offensi, &c.*

Epist. 1. Cyrilli ad Nestorium.

Vera fuit synodus.

Congregatos fuisse in synodum venerandos istos Episcopos, & non fortuito quodam cœtu apud Celestinum extitisse, ostendunt quidem hæc verba non obscure: *Interrogante Romanorum episcopo Celestino, cum omnibus, qui cum eo fuerunt, Episcopis*; sed ista manifeste probant: *Scribunt enim nobis vehementer offensi.* Indicant enim scriptum fuisse communiter ad Cyrillum ab Episcopis, qui cum Celestino tunc erant. Id vero quid est aliud, quam datas esse synodicas literas? quandoquidem communes cum summo Pontifice literæ, non nisi ab Episcopis legitime congregatis, mitti solitæ sint.

Tempus synodi exinde constat, quod acceptis Roma literis Cyrillus Nestorio scripserit autumni tempore, vt sequenti capite planum fiet. Oportet igitur, Romæ synodum contractam esse, aut ineunte æstate, aut circiter. Quo tempore congregata.

Non fuit ordinaria, cujusmodi cogebatur ante quadragesimam & autumni tempore; neque tamen extraordinaria, id est, quæ per tractoriam vocaretur: alioquin incognita non lateret, sed *ἐπηώρα* aliqua ex Episcopis, qui tunc forte aderant Romæ, vrbicoque clero: quales sæpe habebantur, quoties negotium alicujus momenti occurreret. Qualis fuerit.

In ea lectæ sunt improbatæque chartæ illæ Nestorii, quæ Constantinopoli Romam allatæ, occasionem synodo dederant. Continebant vero tres priores Nestorii sermones, ex quibus orti fuerant tanti motus in vrbe regia, quantos Socrates Cyrillusque describunt. Occasio synodi chartæ Nestorii Romam missæ. *Lib. 7. Ep. ad Celestinum papam.*

A quo missæ.

Incertum quis chartas miserit ad sedem apostolicam: ipsi forte apocrisarii, aut sedis apostolicæ, aut Alexandrinæ Ecclesiæ, vel alius aliquis studio fidei succensus. Quid si Marius ipse Mercator? Constantinopoli certe tunc temporis versabatur; tunc negotium Nestorio, Pelagianorum fautori, qua ratione posset, exhibebat; tunc Nestorii sermones amabat Latinos facere, vt suæ gentis hominibus hæretici impietas innotesceret.

Jam tunc Latinæ factæ erant.

Missæ sunt chartulæ in Latinum sermonem versæ; alioqui non statim de ipsis judicatum esset, vt postea non est, de allatis aliis per Antiochum virum illustrem, Nestorii amicum: propterea quod, vt causatur Celestinus, *expectandum fuit, donec sermo in Latinum verteretur.*

In epist. ad Nestorium.

Hæc prima de Nestorio Ecclesiæ victoria.

Vtut res se habeat, certe potest non immerito dici hæc prima Ecclesiæ de Nestorio victoria; siquidem in ista synodo primum damnatus est, non quidem nominatim, quoniam certum non erat, aut saltem non perinde ac legitimi judicii forma postulat, quem auctorem chartæ haberent; sed generatim in suis dogmatibus, quæ vt offensionem pepererant, eamque vehementem, ita vnanimi Patrum consensu damnata sunt.

Ex synodo scriptum ad Cyrillum, quo fine.

Scriptum inde est Cyrillo Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopo; sed non eo tantum fine, vt de auctore chartarum certi aliquid doceret: qui enim lateret auctor in tantis Ecclesiæ motibus? Neque etiam, quod suspicionis aliquis cogitaret, vt sciretur, an non ipse quoque Nestorio consentiret; siquidem integer famæ, omnisque erroris purus habebatur. Sed vt primæ post Romanam sedis antistes jam inde excitaretur ad suas tempore partes agendas, promovendumque negotium, quod parabatur; quanquam ad tuendam fidem per se satis vigilanter, imo ad invidiam nimiæ diligentiæ, incumbebat.

Perierunt synodicæ literæ.

Perierunt literæ, sive quæ a Celestino, sive quæ ab Episcopis, Cyrillo scriptæ, si tamen geminæ fuerint, & non potius vnæ, pro more sedis apostolicæ, & majorum forte sedium, quarum præsules vt plurimum suum nomen inscribebant synodicis quoties ex provinciali concilio darent: ex provinciali dico, secus enim accidebat, sive cum ex vniversali totius suæ diœcesis scribebant, sive quoties plures aderant majorum Ecclesiarum antistites.

Cur dare potius Alexandrino quam Antiocheno præsuli.

Hic curiosus aliquis interrogaverit, cur Alexandrino potius Cyrillo, qui procul Constantinopoli aberat, quam Anthiocheno Joanni, qui vicinior, literæ sint Roma missæ. Facilis atque expedita responsio est. Primo, suspectus videri potuit Joannes, vt qui ejusdem cum Nestorio, & Ecclesiæ Antiochenæ presbyter, & magistri Theodori discipulus fuisset. Deinde Joannis industria, navitasque in rebus agendis perspecta non erat, quippe qui alterum vix annum in episcopatu ageret. Postea sedes Antiochena tertia tantum erat post Romanam simo Constantinopolitanæ jam inde a pluribus annis concesserat: quod tamen Romani Pontifices approbare recusarunt. Major autem sedes a minore judicari non solebat. At contra Cyrillus, sive suo privato, sive publico suæ sedis studio, Nestorio favere credi non potuit; & ipsius solertiam animumque strenuum toti septemdecim episcopatus anni, iique difficiles ac negotiosi, probaverant.

Jus Alexandrinæ Ecclesiæ.

Vt hæ duæ causæ minus valerent, certe Alexandrinæ sedis, vt reipsa erat majorum sedium prima post Romanam, & velut prima a Romanis Pontificibus, Constantinopolitano concilio hac in parte adversantibus, habebatur, ita veteri more de tribus aliis judicandi jus erat; eoque jure vtebatur, quoties sedis apostolicæ non placeret judicium sibi retinere. Unde factum, vt si quando causa hujusce modi esset exorta, Alexandrinus Episcopus a Romano partes suas agere juberetur, geminaque potestate instructus, quippe ex Ecclesiæ instituto primus sub summo Pontifice judex, negotium perficeret.

Probabilitas explicatur.

Atque hæc ratio explicandæ potestatis, qua pollerent Alexandrini Præsules, eo probabilior videtur, quod pugnantes super ea re auctorum sententias in concordiam revocat: servat enim jura vtriusque sedis, apostolicæ & Alexandrinæ; nec confugit ad Cyrilli admirabilem quamdam delegationem, cujus signum exiterit Phrygium seu pallium, mitraque ex vrbe missa, quæ vix Nicephorus Theodorusque Balsamon viris non incredibiliter credulis persuaserint.

II. SYNODUS,

QUÆ PRIMA ALEXANDRINA,

SUB SANCTO CYRILLO PRÆSULE,

eodem anno, iisdemque coss. autumni tempore.

Occasio synodi.

ITERÆ summi Pontificis, & siquæ aliæ a synodo Romana datæ, Alexandriam venerunt, ineunte autumno. His acceptis Cyrillus primam epistolam misit Nestorio per Lamponem presbyterum & monachum, qui cum a Nestorio responsum retulisset, cujus brevitatem supplevit alia mox consecuta epistola, *ingentes*, vt loquitur Nicephorus, *Lib 14. cap. 33.* *hæresis eructans fluctus.* Cyrillus epistolam dedit antirrheticam mense Mechir, secundum Ægyptios, id est, ipso fine Januarii, vel Februarii initio.

Quæ fuisse demonstratur.

Ambas ego Cyrilli epistolas, sive quam Lamponi ferendam dedit, sive qua Nestorio respondit, opinor scriptas ex synodo, non illa quidem vniversali, id est, totius diœcesis Ægypti, sed particulari Alexandrina, seu primæ solius provinciæ; non tamen vtramque datam ex eadem, sed ex sua singulas reor. Quare videor mihi duas, ante vniversalem Ægyptiacam, provinciales synodos advertisse, quam sive conjecturam, sive sententiam argumentis non improbabilibus confirmo.

Quo tempore primam Nestorio Cyrillus epistolam scripsit, habebat synodum ordinariam.

Quo tempore vtrasque literas scripsit Cyrillus, (scripsit vero primas autumno, alteras ante quadragesimam) eodem habebat synodum ordinariam, id est, quam Nicænus canon quotannis habendam præcipit: neque enim, vt erat disciplinæ ecclesiasticæ in paucis observans, neglexisse cre-

dendus est præceptum, quod vbique terrarum religiose nemo non servaret.

Quæ res in ejusmodi synodis gererentur.

In hujusmodi synodis non tantum judicia de personis agebantur, aut statuebatur de disciplina, quod e re foret Ecclesiæ; sed de negotiis etiam majoris momenti, siquando occurrerent, consilium antistes cum fratribus habebat, siquidem illa potius ad sedem ipsam, quam ad personam antistitis spectabant: censebantur enim majores causæ, quas olim, non tam Episcopus per se, quam sedes ipsa, id est, Episcopus cum suo concilio dijudicabat.

Magni momenti causa tunc agebatur.

Erat porro negotium maximi momenti, cognoscere causam antistitis vrbis regiæ, qui turbas orbe fere toto moveret, quem viri fide digni Constantinopoli venientes erroris accusarent, in quem summus Pontifex velut in hominem hæresis suspicione laborantem inquiri mandaret, qui suis se ipse scriptis vbique sparsis argueret, qui a Cyrillo canonice monendus esset, & vocandus ad canendam palinodiam.

Non gerenda privatis literis. *Tom. 4. dogm. lib. 1.*

Quare non video, qua ratione stare possit, quod aiebat eruditissimus Petavius, privatis primum literis duabus, tum synodica vna conventum fuisse Nestorium a Cyrillo: qui enim sinat ratio juris, vt privatæ dicantur literæ, quæ ab Ecclesia ipsa Alexandrina missæ dicuntur, quæ primæ secundæque monitionis canonicæ locum obtinebant, quarum secunda in œcumenico concilio Calchedonensi expresso nomine appellata est synodica. Atqui epistolas de quibus agitur, ejusmodi esse apertis testimoniis constat.

Literæ Cyrilli scriptæ dicuntur ab ipsa Ecclesia Alexandrina. *Epist. 3. ad Nestorium.*

Nam de vtraque Cyrillus. ϖωίγετο δὲ ἡ μὲν κατὰ τὴν Ρωμῶν ἀρχὴν ϖώποτε, ἡμῖς δὲ ἅπαντες, οἷς ὀφθῶσι ἐγχύμενος, ἡ ἀνεπλήκτῳ ϖαῖς χαρίσιος ὑποτολαῖς, σπεῦσε τὴν ϖὼ ὑπάτεξαν, ϖαρὰ τῆς Αλεξανδρίνων ἐκκλησίας, &c. Epistolis autem ab ALEXANDRINA tuæ religioni directis ECCLESIA, consensum præbuit, tam ea, quæ apud vrbem Romam convenit sancta synodus, quam etiam nos omnes, velut irreprehensibiliter conscriptis.

Hoc est, antiquo more loquendi, ex synodo.

Cum ergo nihil aliud sit, more antiquo ecclesiastico loquendi, mitti tantis de causis ab Ecclesia Alexandrina epistolas, quam mitti ab Alexandrina synodo; ambæ profecto Cyrilli ad Nestorium epistolæ a synodo scriptæ dici debent.

Habuerunt vim primæ & secundæ monitionis legitimæ. *Epist. ad Nestorium.*

Sed & ipsas habuisse rationem primæ secundæque monitionis, aperte docet Celestinus pontifex ad Nestorium scribens: *Itaque quamvis etiam frater Cyrillus secundis te epistolis suis asserat esse conventum, intelligas volo, post primam & secundam illius, & hanc correptionem nostram, quam constat esse jam tertiam, ab vniversitate collegii & conventu christianorum, te prorsus esse sejunctum, nisi mox, quæ male dicta sunt, corrigantur, &c.*

Epist. 3. ad Nestorium.

Idipsum docet etiam Cyrillus in literis ad eumdem Nestorium. *Ecce itaque te simul, cum sancta synodo, quæ apud amplam vrbem Romam congregata est, præsidente sanctissimo & venerandissimo fratre & consacerdote nostro Celestino episcopo, his scriptis jam tertio convenimus, consilium dantes, vt a prævis abstineas distortisque dogmatibus, quæ & sentire cognoscaris & docere; recipias vero fidem rectam Ecclesiis per beatissimos Apostolos & Evangelistas ab initio traditam, qui & oculis inspexerunt, & ministri Verbi fuisse monstrantur. Quod si hoc religio tua facere distulerit, juxta dilationem literis præfinitam sanctissimi & venerandissimi consacerdotis nostri Romanæ præsulis Ecclesiæ Celestini, scias te nullam sortem habere nobiscum, nec locum aut colloquium, cum Dei sacerdotibus & Episcopis, obtinere.*

1. *part. conc. Ephes. cap. 28.*

In eamdem sententiam Cyrillus ad monachos Constantinopolitanos, ait Nestorium a se *termis jam literis commonefieri.*

Primæ datæ fuit ex synodo provinciali celebrata autumni tempore.

Cum igitur ipsa quoque prima Cyrilli ad Nestorium epistola sit synodica, vt manifeste confecimus, necesse est fateri habitam esse Alexandriæ synodum anno 429. autumni tempore, quo nimirum tempore missa est epistola, eamque synodum fuisse provincialem, atque ordinariam.

Duo ipsius supersunt præter epistolam ad Nestorium.

Hujus nihil supereſt, præter literas ad Nestorium, & ad monachos Ægypti, atque homiliam paschalem XVII. qua indicebatur paschalis dies in annum consequentem 430. Homilia porro ejusdem est argumenti cum epistola ad monachos: nam in vtraque egregie refutantur omnia Nestorii dogmata, prioribus tribus sermonibus comprehensa.

De homilia paschali XVII. & epistola ad monachos.

Homiliam vero cum epistola dogmatica ad monachos, ad synodum pertinere certum reor. Nullus enim dubito, quin homiliæ paschales, vt erant maximi momenti, prælegerentur in synodo; & ea quidem autumnali, siquidem mitti solebant autumni tempore ex Alexandrina civitate, quo pervenirent mature ad alias Ecclesias, in quibus indiceretur pascha die Θεοδοσίου. Neque etiam ambigo, quin epistola ad monachos ex eadem synodo scripta sit; nam Constantinopolim magis quam ad monasteria destinabatur: sed interfuit inscriptionem supponi, vt ne bellum prius gereretur, quam legitime indictum esset.

Quid in homilia præstetur.

In homilia porro, defendendo pariter atque aggrediendo, pugnatur: nam ea defenduntur, quæ Nestorius impugnaverat, vt duæ Verbi nativitates, *serm.* III. divinitas Emanuelis, *serm.* II. vnitas Christi, *eodem serm.* Θεοτόκος Virgo, *serm.* I. impugnantur vicissim, quæ Nestorius defendebat, veluti Christus Θεοφόρος, *serm.* I. coadoratio Christi, *serm.* I. & II. &c. Explicantur etiam Scripturæ loca, quibus Nestorius abutebatur, vt ἀμόσπορ, ἀπάτωρ, &c. *serm.* I. misit Deus filium suum, &c. *serm.* III. Repelluntur tandem, quæ idem hæreticus catholicis objecerat, vt ἀνθρωπολατρεία *serm.* I. &c.

Quid ex collatione homiliæ cum epistola ad monachos Ægypti intelligi possit.

Quod si curiose cuipiam hac in parte versari fuerit otium, homiliam præfatam cum epistola ad monachos Ægypti, tum ambas cum prioribus tribus Nestorii sermonibus componat, non sine aliqua animi voluptate animadvertet. Primum, quo statu fuerit Nestoriana res tunc temporis. Deinde, quam prudenter Cyrillus cum Nestorio cœperit sub aliena persona confligere. Tertio, quomodo tamen non ita potuerit Cyrillus dissimulanter rem agere, quin Nestorius se peti senserit, ideoque, vt par pari referret, Photii cujusdam ementito nomine, epistolam refellere conatus sit. Denique, quam callide Cyrillus in fine paschalis homiliæ exhortationem hanc habuerit: *Igitur quoniam pretio empti sumus, nec sumus nostri, serviamus emptori pro juribus, & carnis quidem rebelles motus edomemus, longe nefaria scelera amoveamus, omnique moderatione conspicui bonum certamen certemus, cursum consummemus, fidem servemus, egentium miserias sublevemus, solemur orphanos, viduis patrocinemur, remedia comparemus agrotis, invisamus vinctos, benignos, ac mutuæ caritatis retinentes nos præbeamus.* Videtur enim canere quasi classicum, quo incenderentur fideles, ad pugnandum pro Christo in hominem, cui præter ἀνθρωπον, deprædatio bonorum Ecclesiæ, atque adeo patrimonii pauperum rapina objiceretur.

III. SYNODUS,

QUÆ SECUNDA ALEXANDRINA,

SUB CYRILLO EPISCOPO,

Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA. CC. anno CCCCXXX, ante quadragesimam.

Hujus synodi meminit concilium Calchedonense.

HUjus synodi meminit Calchedonense concilium, cum secundam Cyrilli ad Nestorium epistolam expressis verbis synodicam nominat. Nominat vero in definitione fidei: *Propter illos autem qui dispensationis mysterium corrumpere conantur, & purum hominem esse genitum ex sancta Virgine Maria, impudenter delirant,* EPISTOLAS SYNODICAS *beatissimi Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ præsulis, ad Nestorium, & ad Orientales, &c.* De iis namque epistolis sermo est, quæ in actione secunda lectæ fuerant, vt cuilibet intuenti perspicuum est. Lectæ vero fuerant duæ tantum, secunda nempe ad Nestorium, cujus initium: *Obloquuntur quidam*, &c. & celebris illa pacificatoria: *Lætentur cæli, & exultet terra*, &c.

Act. 5. in definit. fidei.

Meminit & Cyrillus.

Et vero Cyrillus ipse literas priores duas ad Nestorium, non tam suas, quam Alexandrinæ Ecclesiæ nominat. *Epistolis autem ab Alexandrina tua religioni directis Ecclesia, consensum prabuit tam ea quæ apud vrbem Romam convenit sancta synodus, quam etiam nos omnes, velut recte irreprehensibiliterque conscripsit.*

Epist. 1. ad Nestorium.

Meminit quoque Nicephorus Callistus.

Sed de secunda synodo Alexandrina, ex qua datæ sunt secundæ a Cyrillo ad Nestorium literæ, manifestum videri potest Nicephori testimonium. *Sed enim divinus quoque Cyrillus, vbi Nestorii blasphemias audivit, vnam ad eum dedit epistolam, & alteram; in quibus disertis verbis eos, qui non aperte Christum Deum profiterentur, sed blasphemis verbis hominem Θεοφόρον, atque organum seu instrumentum divinitatis esse dicerent, anathema esse proclamavit. Cui Nestorius, literis obviavit, conviciis simul & blasphemiis rem agens. Eis vero Nestorii literis, ingentes hæresis fluctus eructantibus, acceptis, cum quatuor quibusdam aliis, provincialem Alexandriæ synodum congregavit, atque ei vtriusque vltro citroque datas epistolas exhibuit, quarum exempla, & synodi ipsius decreta, ad veteris Romæ Episcopum Cælestinum misit. Ad Nestorium insuper tertiam dedit epistolam, cui multum celebrata illa duodecim capitula, vna cum anathematismis adjunxit.*

Lib. 14. cap. 33.

Observatio ad verba Nicephori.

Verum ad hæc Nicephori verba observare juvat. Primo, literas duas a Cyrillo scriptas esse ad Nestorium, ante synodum vniversalem Alexandriæ coactam. Deinde, synodum hanc fuisse habitam, priusquam ad summum Pontificem mitterentur mutuæ Cyrilli Nestoriique epistolæ. Tertio, missa quoque Romam cum literis decreta synodi, vtique per Possidonium Ecclesiæ Alexandrinæ diaconum, vt aliunde constat. Cum ergo epistolæ, quas Romam missas Nicephorus tradit, longe diversæ sint a tertia, quæ subjunctos habet anathematismos: hæc enim scripta est in synodo vniversali, post reditum Possidonii collecta; necesse est, synodum, cujus meminit Nicephorus, cujusque decreta per Possidonium ad sedem apostolicam delata sunt, differre ab Ægyptia, seu vniversali, ex qua missa est, cum literis pontificiis, & anathematismis Cyrilli, ad Nestorium legatio quatuor Episcoporum. Atque hæc causa est, cur eam ipsam synodum Nicephorus provincialem vocet, vt ab Ægyptia, quæ vniversalis, distinguat.

Observare iterum oportet, ex Nicephori testimonio duas oriri quæstiones admodum obscuras, & propter quas crediderit forte aliquis, narrationi toti derogandam esse fidem. Quæritur enim, *quæ sit vna illa & altera epistola, in quibus disertis verbis eos, qui non aperte Christum Deum profiterentur, sed blasphemis verbis hominem Θεοφόρον, atque organum, seu instrumentum divinitatis esse dicerent, anathema esse proclamavit.* Quæritur item, quæ quatuor illæ epistolæ cum Nestorii literis acceptæ.

Ex quibus duæ quæstiones oriuntur.

Obscuras dixi quæstiones: nam epistola, in qua dicitur, apertis verbis contineri anathema in eum, qui Christum profiteretur esse hominem Θεοφόρον, & divinitatis instrumentum, neque prima est, neque secunda Cyrilli ad Nestorium; in neutra enim tale quiddam legitur.

Quæstionum obscuritas.

Deinde, cum in prima Nestorii epistola ad Cyrillum, nulla pars dogmatis, ne verbo quidem, attingatur, cumque secunda, quæ nunc habetur, plena sit quidem blasphemiis, sed scripta sit quoque post synodum Alexandrinam, quam Nicephorus memorat: quæ tandem sunt Nestorii literæ eructantes hæresim, necnon exhibitæ synodo, ex qua scripta est secunda Cyrilli ad Nestorium monitoria, cum ad secundam istam Cyrilli respondisse Nestorius literis hæresim eructantibus videatur? Ut hæc lucem accipiant, paraphrasi quadam exponendum videtur totum Nicephori testimonium.

Cyrillus vbi Nestorii blasphemias audivit, *referentibus viris fide dignis Constantinopoli Alexandriam appulsis, & apocrisariis monentibus*, vnam ad eum dedit epistolam, & alteram, *in speciem quidem, ad monachos Ægypti, reipsa vero ad Constantinopolitanos, ipsumque adeo sub aliena persona Nestorium*; in quibus disertis verbis eos, qui non aperte Christum Deum profiterentur, sed blasphemis verbis hominem Θεοφόρον, atque organum seu instrumentum divinitatis esse dicerent, anathema esse proclamavit. Cui Nestorius, *cum breviter per Lamponem primum respondisset*, literis, *quæ continebant capita blasphemiarum, quibus postmodum Cyrillus secundis literis contradixit*, rursus obviavit, conviciis & blasphemiis rem agens. Eis vero Nestorii literis, ingentes hæresis fluctus eructantibus, acceptis, cum quatuor quibusdam aliis, *cleri Constantinopolitani, monachorum vrbis, agentium in rebus Alexandrinæ Eccle-*

Paraphrasis historica verborum Nicephori.

Prima epist. num. 1.

Epist. ad monach.

siæ, & Buphæ diaconi sui, provincialem, *non universalem totius Ægypti*, Alexandriæ synodum congregavit, atque ei vtriusque vltro citroque datas epistolas exhibuit. *Primam suam & duas Nestorii*, quarum exempla & synodi ipsius decreta, ad veteris Romæ episcopum Celestinum misit, *per Possidonium Alexandrinæ Ecclesiæ diaconum. Decretorum nomine intellige epistolam, quam secundam ex synodo Cyrillus Nestorio dedit, destinavitque Constantinopolim, cum responsis ad alias aliorum literas.* Ad Nestorium insuper, *post reditum Possidonii ex vrbe Roma, ex vniversali totius Ægypti concilio.* Tertiam misit epistolam, *cum literis Celestini summi Pontificis, per quatuor Episcopos legatos*, cui multum celebrata illa duodecim capitula, vna cum anathematismis adjunxit.

Tom. 4. Biblioth. PP.

Meminit hujus etiam synodi Vigilius.

Mentio quoque istius synodi est apud Vigilium libro v. contra Eutychem: cum enim afferret Cyrilli locum, qui in secunda ad Nestorium epistola *num.* 8. & *seqq.* continetur, scribit in hæc verba, quibus nihil apertius dici potuit ad rem nostram, *hoc & beatus Cyrillus in epistola totius synodi ad Nestorium*: neque enim audiendos puto vitros alioqui doctissimos, qui synodum istam, de qua loquitur Vigilius, Ephesinam interpretantur, propterea quod ipsius actis isthæc epistola inserta est. Quis enim ex eo concludere merito queat, ipsam esse synodi totius ad Nestorium? alioquin & epistola Celestini ad Nestorium, pariter actis Ephesinis inserta, dicetur totius synodi ad Nestorium.

Ad summam, habita est ista synodus Alexandriæ ann. 430. ante quadragesimam, mense Mechir: fuit provincialis: præfuit Cyrillus: & inde literæ ad Nestorium datæ, quæ ab agentibus in rebus Ecclesiæ Alexandrinæ redditæ Nestorio videntur.

IV. SYNODUS,

QUÆ SECUNDA ROMANA,

SUB CELESTINO SUMMO PONTIFICE,

iisdem consulibus, eodemque anno, ac præcedens, mense Augusto.

Occasio synodi.

Celestinus Pontifex, post acceptas a Cyrillo literas de rebus Nestorii, quas Possidonius diaconus, vna cum exemplis mutuarum Cyrilli & Nestorii epistolarum, decretisque synodi, atque etiam excerptis sententiis ex Nestorii operibus, detulit, synodum Romæ coegit plurimorum Episcoporum, ex eaque ad Nestorium misit denuntiatorias damnationis literas, quarum initium est: *Aliquantis diebus vitæ nostræ*, &c.

art. conc. Eph. cap. 18.

Cujus meminit Cyrillus.

Hujus synodi mentionem fecit Cyrillus, cum scriberet Joanni Antiocheno: *Porro autem lectis in concilio expositionibus illius, epistolisque, & iis præcipue, in quibus quod apertam ipsius subscriptionem præ se ferrent, nullus tergiversandi locus reliquus erat, sancta Romana synodus disertam statim in illum sententiam tulit: qua de re & ad tuam quoque pietatem perscripsit. Horum proinde decreto modis omnibus parendum est illis, qui a totius Occidentis communione excidere noluerint: scripserunt namque expositæ sententiæ exempla, cum ad Rufum piissimum Thessalonicæ Episcopum, tum ad alios quoque nonnullos religiosissimos Macedoniæ Episcopos, qui ab illius sententia nunquam decedere solent. Scripserunt nihilo secius & ad Juvenalem quoque piissimum Hierosolymorum episcopum. Jam tua pietatis fuerit, quid in rem futurum sit, diligenter expendere; nos enim sequemur, quæ illi indicaverunt.*

Ibid. cap. 21.

Facit item mentionem tertiis in literis ad Nestorium: *Ecce itaque te simul, cum sancta synodo, quæ apud amplam vrbem Romam congregata est, præsidente sanctissimo & venerandissimo fratre, & consacerdote nostro, Celestino episcopo, his scriptis jam tertio convenimus: consilium dantes, vt a pravis abstineas distortisque dogmatibus, quæ & sentire cognosceris & docere; recipias vero fidem rectam, Ecclesiis per beatissimos Apostolos & Evangelistas ab initio traditam, qui & oculis inspexerunt, & ministri Verbi fuisse monstrantur. Quod si hoc religio tua facere distulerit, juxta dilationem literis præfinitam sanctissimi & venerandissimi consacerdotis nostri Romanæ præsulis Ecclesiæ Celestini, scias te nullam sortem habere nobiscum, nec locum aut colloquium cum Dei sacerdotibus & Episcopis obtinere.*

Ibid. cap. 26.

Quin & ipse Nestorius Cælestio scribens, meminit hujusce concilii, quod Episcoporum Occidentis vocat. *Noli igitur*, inquit, *a veritate deficient eam prodere, (siquidem epistolæ missæ Episcopis a concilio Occidentis, & ab Alexandrino, multis rescriptis manifestam nobis nostram fecere sententiam) prudentibus scilicet ejusdem orthodoxæ professionis*, &c.

Atque ipse Nestorius.

Arnobius junior, in conflictu cum Serapione, non tantum meminit; sed refert etiam partem orationis a Celestino præsidente habitæ. Sic enim scribit: *Arnobius dixit: Apostolicæ recordationis vir sanctus Cyrillus Ecclesiæ Alexandrinæ episcopus, cum cognovisset Nestorianum dogma contrarium fidei pullulare, scripsit per totam Ægyptum, & ad sanctum Celestinum apostolicæ recordationis antistitem misit, dicens, ad laudem suam pertinere, si ab eo, qui pontificatus arcem tenebat, fuisset aliquid emendatum. Sanctus Celestinus ita synodice ejus exitiit, vt in Nestorium damnationis dictasset sententiam; laudem vero Cyrilli & in conspectu Dei, & omnium prædicasset, asserens sensum ejus præclarorum nostræ provinciæ episcopatum prædicatione roborari, & Damasi, Ambrosii, Hilarii hunc fuisse sensum evidenter exposuit. Ait enim in ipso concilio*: Recordor beatæ memoriæ Ambrosium in die natalis Domini nostri Jesu Christi omnem feciſse populum vna voce Deo canere: Veni, redemptor gentium, ostende partum Virginis,

Et Arnobius junior. Tom. 15. Biblioth. Patrum.

Pars orationis habitæ in concilio a Celestino præside.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

miretur omne sæculum, talis decet partus Deum. *Nunquid talis partus decet hominem? Et adjecit:* Ergo sensus fratris nostri Cyrilli, in hoc quod dicit Θεοτοκον Mariam, valde concordat, *Talis decet partus Deum.* Deum partu suo Virgo effudit, ipso potente, qui omnipotentia plenus est. Hilarius quoque vir acris ingenii, scribens in Constantium Imperatorem de Incarnatione Domini, sic ait: Filius Dei factus est homo; & præposterans repetit: Deus filius hominis factus est; sed homo non est factus Deus, nec filius hominis factus est Filius Dei: superavit enim magnitudo Domini parvitatem servilis formæ, ita vt ipsa forma servilis, quam assumpsit, cessaret esse servilis, per eum Dominum, qui eam assumpsit. Si enim qui natura non filii Dei, per ipsum efficiuntur filii Dei: quanto magis ipse, qui natura Filius Dei est, hunc cum quo voluntate sua alvo virginali conceptus & natus est, ita sublimavit in *Philip. 2. v. 10.* Deum, *vt in nomine ejus omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum?* Item præcessor meus Damasus scribens ad Paulinum Antiochenæ Ecclesiæ episcopum, inter cetera ait: Anathematizamus eos, qui duos filios Dei asserunt. Alterum, qui ex Patre est genitus; & alterum, qui ex assumptione carnis natus est ex Virgine. Item ipse apostolicæ memoriæ vir Damasus in altera epistola ad Paulinum: Anathematizamus eos, qui duos in Salvatore filios confitentur: vnum ante incarnationem; & alium post assumptam carnem ex Virgine, & non eundem Dei Filium, & antea & postea, ipsum esse Christum, nedum Dei Filium, qui natus est ex Virgine, confitentur.

Illustratus Gennadius. *Lib. de script. eccles. cap. 54.*

Inde lucem accipient Gennadii verba de Cœlestino scribentis: *Cœlestinus vrbis Romæ Episcopus decreta synodi adversum supradictum Nestorem dictavit; habitum volumen describens ad Orientis & Occidentis Ecclesias dedit, confirmans duabus in Christo manentibus perfecte naturis, vnam Filii Dei credendam esse personam: huic enim sententiæ supradictus Nestor ostensus est esse contrarius.*

Historia hujusce concilii.

Ex his autem omnibus texi potest vtcumque concilii, quo de agimus, historia. Coactum est

Locus & tempus.

Romæ, a Cœlestino papa, initio mensis Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA. CC.

Episcopi vnde.

Convenerunt Episcopi, tum qui commode post adventum Possidonii Alexandrinæ Ecclesiæ diaconi, evocari potuerunt ex Italiæ civitatibus; tum qui forte ex locis remotioribus venerant, vt mos erat ad natalitia Apostolorum; aut alia de

Quo numero.

causa in vrbe versabantur. Convenisse plures oportuit, cum a Patribus Ephesinis Nestorioque & alibi passim dicatur Occidentis synodus. Credibile est Possidonium Cyrilli apocrisiarium interfuisse, quemadmodum Bessula Carthaginensis Ecclesiæ diaconus a Capreolo antistite missus

Causa convocationis.

cum literis, Ephesino adfuit: vna convocationis causa fuit Ecclesiæ a Nestorio vexatæ pax. Lectæ

Lecta in ea plurima.

sunt igitur ipsius exegeses per Antiochum virum illustrem allatæ, lectæ & epistolæ duæ pro Pelagianis a Nestorio ad sedem apostolicam missæ, quarum primam Valerius cubicularius Celestino reddiderat, secundam Antiochus. Quinetiam literæ mutuæ Cyrilli & Nestorii recitatæ sunt; imo & excerptæ quædam sententiæ, sive ex operibus Nestorii, pugnantes fidei, sive ex Patrum libris, Nestorio contrariæ: recognitum forte ipsum quoque Cassiani opus de Incarnatione, in quo septem libris hæresis Nestorii refutata erat, impulsu Leonis archidiaconi.

Causa fidei agitata.

Plures confessus tantum negotium tenuit, dum res pro dignitate, causaque fidei diligenter agitur. Orationem fecit summus Pontifex ad Patres synodi, qua consentire Cyrillum cum Ambrosio Hilarioque & Damaso ostenderet, simulque præjudicatam esse hanc causam a tantis doctoribus, in gratiam Cyrilli, cujus fides approbata est; & contra Nestorium, cujus errori dictum anathema. Ea quoque dicta est in auctorem erroris sententia, vt nisi intra decimum diem a denuntiatione palinodiam caneret, non sua tantum sede, sed etiam communione fidelium careret.

Oravit summus Pontifex.

Fides Cyrilli approbata.

Nestorii error damnatus.

Et lata in Nestorium ipsum sententia.

Ea vero fuit forma sententiæ: *Aperte cognosce hanc nostram esse sententiam, vt nisi de Christo Deo nostro ea prædices, quæ & Romana & Alexandrina & omnis catholica sentit Ecclesia, sicut etiam Constantinopolitana Ecclesia ad te usque optime tenuit, juxta expositam in synodo Nicena fidem; ac nisi hanc perfidam novitatem, qua hoc quod venerabilis scriptura conjungit, niteris separare, intra decimam diem a primo innotescentis tibi hujus conventionis die numerandam deposueris, atque aperta & scripta confessione damnaveris: noveris te ab universalis Ecclesiæ catholicæ communione dejectum, & ad omnia quæcunque sacerdotalis auctoritatis sunt, minime idoneum.*

Forma sententiæ.

Factum postea decretum de restituendis in communionem iis omnibus, qui ex Ecclesia propter fidem a Nestorio, sive Episcopi, sive clerici, sive quicunque alii ejecti fuerant; imo declaratum, eos nunquam a communione sedis apostolicæ sejunctos esse, idque significatum, tum Nestorio, cujus iniqua sententia rescindebatur; tum Constantinopolitano clero, vt cum ipsis communicaret liberius. *Ne tamen ad tempus ejus videatur valere sententia, qui in se jam divinam sententiam provocarat, aperte sedis nostræ sanxit auctoritas, nullum sive Episcopum, sive clericum, seu professione aliqua christianum, qui a Nestorio vel ejus similibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel loco suo vel communione dejecti sunt, vel dejectum, vel excommunicatum videri: sed hi omnes in nostra communione & fuerunt, & hucusque perdurant, quia neminem dejicere vel removere poterat, qui prædicans talia titubabat.*

Recepti in communionem, quos Nestorius abstinuerat.

Forma decreti de recipiendis, &c.

Atque vt statuta concilii suum sortirentur effectum, summus Pontifex suas vices demandavit Cyrillo ad sententiam executioni mandandam, providendumque apostolica auctoritate Ecclesiæ Constantinopolitanæ; non item, quod nonnullis visum, ad cogendum concilium œcumenicum. Sunt enim hæc delegationis verba: *Quamobrem nostræ sedis auctoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate usus ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris, nempe vt nisi decem dierum intervallo, ab hujus nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet, eamque de Christi Dei nostri generatione fidem in posterum confessurum se spondeat, quam & Romana & tua sanctitatis Ecclesia, & universa denique religio christiana prædicat, illico sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat. Is vero modis omnibus se a nostro corpore segregatum esse intelligat; vt qui omnem medendium curam aspernatus, necnon instar pestiferi morbi per universum Ecclesiæ corpus insano modo grassatus, jam seipsum quam ceteros omnes sibi commissos in extremum exitium præcipitare studuerit.*

Vices summi Pontificis demandatæ Cyrillo.

Forma delegationis.

Ex synodo scriptæ sunt tres aliæ epistolæ, vna ad Nestorium, qua vocaretur ad pœnitentiam, intentatis minis, si obfirmaret animum. Altera ad clerum Constantinopolitanum, vt de re tota, fideque majorum retinenda, moneretur. Tertia

Scriptæ tres aliæ synodicæ.

ad

ad Joannem Antiochenum, & a pari ad Juvenalem Hierosolymitanum, Rufum Thessalonicensem, & Flavianum Philippopolitanum, vt in defensione fidei constanter cum sede apostolica adlaborarent. Etsi vero nomen summi Pontificis omnes præferunt; si tamen Cyrillo credimus, tres posteriores ad synodum pertinent, prima, quæ ad Cyrillum est, ad Celestinum synodi præsidem: illæ enim hortationem continent, & sententiæ latæ significationem, quæ partes synodi; ista potestatis traditionem, quod jus apostolicum.

Illustratus Gennadius *loco mox citato.*

Gennadius dictis fidem facit, & simul lucem dat & accipit: quæ enim decreta synodi a Celestino dictata scribit, illæ ipsæ sunt epistolæ tres postremæ, quæ etsi a synodo sint, Celestini tamen nomina scribuntur. Similiter quod ait *volumen habitum ab eodem Pontifice descriptum, Orientisque & Occidentis Ecclesiis datum*, easdem epistolas intelligit, ad Joannem & Juvenalem Cyrillumque Orientis, ad Rufum & Flavianum Occidentis episcopos missas. Denique definitio fidei, *qua duabus in Christo manentibus naturis, vna filii Dei credenda sit persona*, forte aliud nihil fuit, præter damnationem Nestorii contrarium sentientis. Unde Gennadius subjunxit: *Huic sententiæ supradictus Nestor offensus est esse contrarius.*

V. SYNODUS,

QUÆ PRIMA CONSTANTINOPOLITANA,

A NESTORIO COACTA,

iisdem consulibus, eodemque anno, autumni tempore.

Obscurior synodus unde innotescit.

PEROBSCURA est hujusce synodi memoria: neque enim innotescit aliunde, quam ex literis Nestorii ad Cyrillum, quæ vulgo secundæ appellantur, etsi revera sint tertiæ. *Bene autem facis eorum, qui de nobis offenduntur, curam gerere, & de his sollicitudinem habere, quæ apud nos sunt. Vnanimitati tua gratiam habeo; scito autem, seductum esse te ab his, qui a sancto concilio depositi sunt, propter quod morbo Manichæorum essent repleti; aut quod potissimum est, a clericis magis affectionis tua.*

De ipsa eo. piose dictum alias.

De concilio Nestorii plura diximus in notis ad ipsas Nestorii literas, quæ vt describere superfluum est, ita relegisse proderit: continent enim non pauca ad historiam synodorum pertinentia, atque rei admodum obscuræ, de anathemate in gratiam Pelagianorum dicto, lucem afferunt.

Hinc missa Nestorii ad Cyrillum epistola.

Ex hoc vero datam Nestorii ad Cyrillum epistolam, nemo inficiatus fuerit, qui & allata epistolæ verba perpenderit, & meminerit moris antiqui, de non scribendis dogmaticis epistolis, nisi in synodo.

VI. SYNODUS,

QUÆ PRIMA UNIVERSALIS

TOTIUS ÆGYPTI,

iisdem consulibus, eodemque anno, sub initium mensis Athir secundum Ægyptios.

Qua occasione collecta synodus.

ALLATIS per Possidonium ex Occidente literis, ipsum Cyrillus continuo in Orientem misit, qui deferret synodicas Celestini ad Juvenalem Hierosolymitanum & Joannem Antiochenum: interim coegit synodum, quæ a nonnullis Alexandrina dicitur ab vrbe, in qua conventum est; ab aliis, & quidem rectius, Ægyptiaca, quia totius diœcesis Ægypti Episcopi vocati sunt: quanquam vix credibile sit, vocatos fuisse ex Ægypto inferiore, vt postea dicemus.

Quando habita.

Habita est autem sub finem Octobris, quo tempore incipit mensis Athir, aut etiam initio Novembris: siquidem synodica inde ad Nestorium missa die tertia Novembris consignatur, quæ fuit feria secunda, atque adeo initium synodi, cum vix vlla synodus olim incœpta reperiatur, nisi feria secunda. Neque vero potuit haberi tardius, siquidem ex ea missi quatuor Episcopi, & Constantinopoli extiterint, & Nestorio synodicam reddiderint, die 7. Decembris, quæ fuit Dominica. Non potuit etiam citius, quandoquidem Possidonius Roma non discessit, ante diem vndecimam Augusti, qua consignantur omnes Celestini literæ ab eo allatæ, opusque fuit duobus saltem mensibus, vt & Possidonius Alexandriam Roma reveniret, & Episcopi per tractoriam vocati ex vniversa diœcesi, Alexandriam convenirent.

Propter quod negotium.

Convocationis causa aperta est, acceptæ scili-

cet a Romana synodo literæ, Pontificis mandatum, negotiumque molestum juxta & operosum; ex quo siquidem penderet, non sola Ecclesiarum tranquillitas, sed etiam fidei laborantis firmitas, quoque vrbis regiæ antistes Imperatori carissimus, aut cogendus esset revocare, quæ docuerat; aut de sede pellendus, ad quam a Theodosio, faventibus annitentibusque aulicis, evectus esset.

Quibus ex Episcopis.

Qui convenerint, quove numero, definiri non potest, cum nulla fere mentio synodi fiat, præterquam in literis tribus Cyrilli inde missis: atque vna Nestorii ad Celestinum hæreticum. Non incredibiliter tamen quispiam suspicetur, plures eorum, qui cum Cyrillo Ephesum accesserunt, ei quoque concilio interfuisse: nam par est opinari a Cyrillo doctissimos quosque suæ diœcesis, & Alexandriam evocatos, & Ephesum adductos esse: adducti sunt vero Ephesum quinquaginta, vt est in relatione Orientalium ad Imperatorem per Palladium missa. Quod si hæc suspicio non contemnatur, vt revera non debet, consequens est, vt ad Ægyptiam synodum, vel soli, vel maximam partem, Episcopi civitatum inferioris Ægypti coacti dicantur: inde enim Ephesum plurimi, si non omnes, venerunt; quod facile advertet, qui Ptolemaicas tabulas, cum subscriptionibus Ephesinis contulerit.

2. part. conc. Ephes. in actis contra Cyrillū.

Decreta legatio executorū quatuor Episcoporum.

Decreta est legatio quatuor Episcoporum, qui Constantinopolim profecti synodicas Romanas & Ægyptias deferrent Nestorio, cleroque Constantinopolitano, & Archimandritis. Legati sunt Theopemptus Cabasorum, Daniel Darnensium, Potamion & Macarius episcopi.

2. part. conc. Eph. act. 1.

Disputatio cum Baronio de quatuor Episcopis.

Nescio quid causæ habuerit illustrissimus annalium scriptor, cur duos posteriores in ordinem redegerit, feceritque Ecclesiæ Alexandrinæ presbyteros. Repugnant enim ejusmodi facto Petri primicerii notariorum verba: *Verum ea etiam quæ sanctissimus piissimusque Alexandrinæ Ecclesiæ episcopus Cyrillus, & universa Ægypti synodus per Theopemptum & Danielem & Potamionem & Macarium religiosissimos episcopos ad eundem destinaverant*, &c. Repugnant & ista Cyrilli inscribentis literas, quas, post depositum Nestorium, Constantinopolim misit: *Cyrillus archiepiscopus Alexandrinus Macario & Potamioni episcopis, & domino Dalmatio monasteriorum archimandritæ*, &c.

Ibid.

Ibidem. act. 1. conc. Ephes.

Consuetudo citandi Episcopos majorum sedium per tres aut quatuor Episcopos.

Repugnat denique antiqua consuetudo conveniendi Antistites majorum sedium, siquando vocandi essent ad judicium, per tres saltem Episcopos. Sic Nestorium ad synodum œcumenicam vocarunt; primo, Hermogenes Rhinocurorum, Athanasius Paraliæ, Petrus Parembolarum, Paulus Lampæ, episcopi. Secundo, Theopemptus Cabasorum, Theodulus Heluſæ, Anderius Chæronnesi Cretæ, episcopi. Tertio, Joannes Hæphesti, Anysius Thebarum, Domnus Opuntis Helladis, Daniel Darnensium, episcopi.

Ibidem. act. 5.

Sic Joannem Antiochenum primo, Archelaus Myndi Cariæ, Paulus Lampæ, & Petrus Parembolarum Palæstinæ. Secundo, Timotheus Termesi, Eustasius Docimii, Eudoxius Chomatis Lyciæ, episcopi. Tertio, Daniel Coloniæ, Commodus Tripolis Lydiæ, & Timotheus Termæ Hellesponti, cum Musonio notario, citarunt.

Conc. Calched. act. 3.

Sic Dioscorum primo, Constantinus Bostrensis, Acacius Ariarathirensis, & Atticus Zelensis, cum Himerio lectore & notario. Secundo, Pergamius Antiochiæ Pisidiæ, Cecropius Sebastopolitanus, Rufinus Samosatenus, cum Hypatio notario. Tertio Francion Philippopolitanus, Lucianus Byzensis, & Joannes Germaniciæ, cum Palladio diacono & notario, vocarunt ad synodum Calchedonensem.

Ista porro consuetudo originem accepisse videtur ex eo, quod Christus dixit: *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.* Et Apostolus: *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Voluit enim Ecclesia in judicio, quod de Episcopis exerceret, quam maximum potuit disciplinæ rigorem tenere.

Unde orta. Matth. 18. v. 16. 1. Tim. 5. v. 19.

Missi quatuor legati Constantinopolim appulerunt, ante diem octavam Decembris: ea enim ipsa die, post peractam synaxim, coram frequente clero & illustrium multitudine, Nestorio literas reddiderunt: egerunt illæ quidem Nestorium fere in furorem; caruerunt tamen successu, propter indictam synodum generalem, jam inde a die 19. Novembris, prohibitionemque Imperatoris, ne quid, ante definitionem synodi, a quoquam innovaretur.

Quo tempore legati Constantinopolim appuli.

E legatis duo, Macarius & Potamion, Constantinopoli remanserunt, ad res pro opportunitate gerendas consilio tamen Dalmatii archimandritæ viri sanctissimi: reliqui duo, Theopemptus & Daniel, Alexandriam redierunt, tempestuoso licet mari, vt ad synodum, quæ ante quadragesimam habenda erat, de sua legatione referrent, Cyrillum suoque consilio, super accepta Imperatoris sacra, sive privata, sive tractoria, juvarent; nam aulæ statum, vrbisque affectionem, & Nestorii res viderant per se ipsi, & ab aliis Cyrillo addictis, probe didicerant.

Duo ibidem remanserunt, redierunt alii continuo Alexandriam.

Exemplum synodicæ vulgatum, publicatique anathematismi, quos in vrbe regia motus fecerint, diximus, non tantum in præfatione historica, & ad initium libri secundi, sed aliis etiam plurimis locis: quod autem ibidem promisimus de anathematismis, seu capitibus duodecim, nos observaturos quædam ad historiam pertinentia, tempus est exolvere. Nam de epistola, cui subjuncta sunt, nihil dicendum est, præterquam quæ in notis ad ipsam attulimus, & istud breviter, in ea Cyrillum non suo nomine, sed totius diœcesis loqui.

Quid vulgata synodica cum anathematismis effecerit in vrbe regia.

De anathematismis igitur hæc habeo dicere, vbi & quando compositi sint; quanto artificio; quibus Nestorii dictis repugnent; quibus sententiis præcedentium Patrum consonent; quos habuerint adversantes, quosque aliquando patronos; quem primum interpretem Latinum, & si quæ alia occurrant.

Quæ observanda de anathematismis.

Et primo quidem, de tempore & loco quæstionem faciunt verba, tum Celestini, tum Mercatoris: ille enim memorat *fidem*, quam modo *Alexandrinæ Ecclesiæ*, modo *Cyrilli* vocat, quamque & ipse probaverit, & Nestorio tenendam præscribat. Scribit iste, Cyrilli capita *vtrò judicio a Romana Ecclesia approbata esse*. Quæritur ergo, cujusmodi fuerit verum istud judicium, cujus meminit Mercator; & quæ illa fides Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotis, de qua loquitur Pontifex.

Ubi & quando compositi. Epist. ad Nest. sub finem. In titulo refutationis anath. Nestorii.

Certum vero est, nomine judicii ab Ecclesia Romana exerciti, significari synodum, in qua Cyrilli capita, & diligenter examinata fuerint, & solenniter probata. Hæc autem synodus dici debet habita ante Ephesinam œcumenicam, ante quam nempe Mercator adversus Nestorii anathematismos scripsit.

Certum pariter, fidem, cujus meminit Pontifex, probatam fuisse, priusquam scriberetur ad Nestorium. Cum ergo ad ipsum scriptum sit ex

secunda synodo Romana, fides illa dici debet Alexandriæ composita, ante secundam synodum Romanam, & inde per Possidonium diaconum in vrbem allata, atque ita pertinere ad secundam synodum Alexandrinam.

Epist. 3. ad Nestor.

Quæstio igitur est, an fides illa sit eadem cum anathematismis, an alia aliqua. Opinabar esse anathematismos, cum præfatio ad secundum librum sub prælo esset; re autem diligentius perpensa, differre perspexi, aliudque nihil esse præter confessionem fidei, quæ in secunda Cyrilli epistola ad Nestorium, a numero v. ad XIV. continetur: hæc enim Alexandrinæ Ecclesiæ, ipsiusque Cyrilli recte dicitur, cum in synodo Alexandrina, Cyrillo præsidente, confecta sit: hæc Romam per Possidonium delata est, cum mutuis Cyrilli & Nestorii literis: hæc in secunda Romana synodo approbata est: hæc ab anathematismis in nulla parte discrepat, præterquam quod de Pontificis nostri divinitate, & carne Christi vivifica in anathematismis dicitur, in epistola nihil: & anathematismi proprie antirrhetici sunt, fides absoluta quædam professio.

Atque ea mihi videtur causa, cur capita Cyrilli Mercator ab Ecclesia Romana vero judicio approbata dixerit, tunc nempe cum fides approbata est. Cur summus Pontifex fidem hanc, modo Alexandrinæ Ecclesiæ, modo Præsulis dixerit, scripta enim est in synodo, cui Cyrillus præsideret. Cur denique Ægyptii Patres Nestorio scripserint: *Epistolis autem ab Alexandrina tua religioni directis Ecclesia, consensum præbuit, tam ea quæ apud vrbem Romam convent sancta synodus, quam etiam nos omnes, velut recte irreprehensibiliterque conscriptis*; in epistolis enim continebatur fides, cui se quoque consentire significant.

His autem ita constitutis, apparet anathematismos Alexandriæ in aliqua synodo fuisse confectos; sed in particulari secunda, quasi conceptos anno 430. mense Mechir; in vniversali Ægyptiaca, eodem anno, mense Athir editos. Ita Mercatoris verba, de quibus agitur, intelligenda sunt, vt veritati consonent: neque enim credibile est, titulum alio post tempore suppositum fuisse, cum ad invidiam Nestorii non mediocriter conducat, eum contradixisse capitibus, quæ vero judicio Ecclesia Romana approbasset.

Arte & methodo quasi geometrica conscripti.

Jam vero anathematismos admirabili quadam arte, & methodo quasi geometrica, qua nihil exactius, confectos esse, ex eo liquet, quod primo theorema probandum, tum probandi principium & duo lemmata, denique corollaria novem contineant.

Problema solvendum.

Quæstio erat, an Emmanuel, cujus meminit Isaias, quemque omnis Ecclesia adversus Judæos CHRISTUM JESUM interpretatur, vere Deus sit, materque Emmanuelis vere Deipara. Respondet *anathem.* 1. Cyrillus, Emmanuelem vere esse Deum, & matrem Emmanuelis vere esse Deiparam: illudque statuit quasi theorema demonstrandum, simulque demonstrandi principium ponit omnium firmissimum, dictum Evangelistæ: *Verbum caro factum est.* Deinde lemma primum conficit, naturas esse ἐν ἑνώσει, vnitas, Christumque esse vnum, eundemque Deum & hominem, *anathem.* 2. mox alterum concludit, naturas non esse conjunctas sola σχέσει, id est, vnione morali, 3. *anathem.*

Theorema demonstrandum.

Duo lemmata.

Demonstrationem ex lemmatis non informat, cum tamen facile sit: id enim non patitur lex anathematismorum; sed continuo novem consectaria colligit.

Ex quibus facilis demonstratio.

Corollarium primum, ea quæ de Christo dicuntur, non ita esse partienda, vt alia soli homini, alia soli Deo, & non omnia vni eidemque tribuantur. 4. *anathem.*

Secundum, Christum non esse Dei, sed Deum ipsum: obliquus enim ille casus, vt relationem, sic distinctionem significat. 5. *anathem.*

Tertium, Verbum non esse hominis, verbi gratia, dominum, &c. sed ipsummet hominem. 6. *anathem.*

Quartum, reverentiam non deberi Christo, eo tantum nomine, quod in ipso Verbum operetur, ipsique dignitatem, vt alteri a se, communicet. *anathem.* 7.

Quintum, Christum non alia ratione adorari, quam Deum ipsum. *anathem.* 8.

Sextum, non alia virtute operatum miracula, quam qua Deus. *anathem.* 9.

Septimum, pontificem confessionis nostræ vere esse Verbum, nec pro se obtulisse sacrificium, sed pro nobis tantum *anathem.* 10.

Octavum, carnem pro nobis oblatam eo esse vivificam, quod est caro propria Verbi, id est, vitæ essentialis. *anathem.* 11.

Nonum denique, Verbum vere passum esse sua carne, Christumque sua virtute surrexisse a mortuis. *anathem.* 12.

Observatio de consectariis positis, in vnitate Christi, & redemptione hominum.

Animadverte porro, tota novem consectaria in duobus astruendis esse posita, vnitate Christi, & redemptione hominum. Cum enim triplex sit vnitas, suppositi, dignitatis, & operationis: primo & secundo consectario vnitas suppositi: tertio & quarto, vnitas dignitatis & cultus: quinto & sexto, vnitas operationis & virtutis conficitur. Cumque tres quoque sint partes redemptionis, sanctificatio animæ, vivificatio corporis, & satisfactio pro peccatis: prima septimo consectario, in quo de sacerdotio Christi; altera octavo, vbi de carne vivifica, & Eucharistiæ vi; tertia nono, vbi de morte Dei passi in carne agitur, adversus contradicentes asseritur.

Repugnans singulis partibus Nestoriani dogmatis.

Aliam artem adhibuit Cyrillus, qua fecit, vt non omnia tantum capita toti doctrinæ Nestorii, sed singula singulis partibus pugnarent: opposuit enim theorema theoremati, principium principio, lemmatibus lemmata, & consectaria consectariis, eaque fuit ingeniosi hominis industria, perturbatam adversarii sparsamque per partes sententiam in ordinem redigere, vt simul exquisita methodo, & dogma catholicum traderetur, & erroris singulæ partes expellerentur. Id aperte cuilibet constabit, si modo Nestorii error ordine repræsentatus fuerit, atque indicati operum loci, quibus vnaquæque sententia seu pars erroris continetur.

Verum id egregie demonstravit Cyrillus, tum in synodicæ parte, quam negativam jure dixerim, qua nempe negat a catholicis dici, quæ Nestorius assereret: tum in defensione anathematismorum, vbi singulorum necessitatem causatur: tum denique in admirabili illo dialogo, *quod vnus sit Christus*, in quo dux inclytus, quasi colligens vires adversus reliquias Nestorii, artis vincendi specimen dare voluit, & cum brevi moriturus esset, trophæum sibi immortale erigere.

Quibus Patrum sententiis consonent.

Tertia quoque arte vsus est admirabilis defensor fidei: anathematismos suos aliud nihil esse voluit, quam Patrum sententias, sed velut in fulmina conflatas. Adhibuit igitur testimonia Patrum decem, ex quibus Latini quatuor, Iulius Felix, Cyprianus, & Ambrosius; tres Ægyptii, Petrus, Athanasius, Theophilus; Græci totidem,

Gregorius Nazianzenus, Basilius & Nyssenus; omnes, præter unum, majorum Ecclesiarum & πατριαρχαὶ præsules; ex Occidente tres, ex Oriente totidem, quatuor ex Meridie: omnes sanctitate nobiles, quatuor etiam martyrii pro fide palma inclyti; sic enim ad certam voluit ἀγκυροβολίαν regulam examinari sua capitula, vt quibus nihil continueretur, nisi, quod vbique, quod semper, quod omnes docuissent. Vide Vincentium Lirinensem ea de re suo more, id est, diserte, subtiliter, & pro veritate tractantem.

In commonit. cap. 42.

Observatio circa Patrum sententias.

Observa porro, testimoniis Patrum adductis, Cyrillum non plures fere propositiones confecisse, quam quatuor. I. Quod Dei Filius vere sit factus homo. II. Quod idem sit, & non alius, Filius Dei, qui filius hominis; atque ita Deus ex muliere natus sit, duasque Verbum generationes habuerit. III. Quod Virgo sit Deipara. IV. Quod immortalis mortem pertulerit, & idem crucifixus qui adorandus: ex his enim quatuor aliæ omnes, de quibus agitur in anathematismis, facile efficiuntur; poterant vero & ipsæ quatuor ad vnam Athanasii, quod Dei Filius ὁ νἱὸς & ἄνθρωπος factus sit homo, facile reduci.

Cur aliorum Patrum sententia Cyrillus non sit vsus.

Quæsierit aliquis curiosius forte quam vtilius, cur ex Antiochena diœcesi nullum Cyrillus, nullum ex Constantinopolitana Patrem laudaverit, cum tamen ex vtraque posset, eosque neque pauciores aliis, neque leviores, veritatis testes. Quæstioni non officiunt Attici Amphilochiique testimonia, quæ in vulgatis concilii Ephesini codicibus leguntur, addita enim creduntur: nam Lirinensi, tribus post concilium annis scribens, decem tantum numerat Patres, numerumque mysticum videri vult. Cur, inquiet curiosus ille, inter veritatis testes relatus non est a Cyrillo magnus ille Eustathius Antiochenus, vnus e trecentis decem & octo Patribus Nicænis? cur prætermissus Joannes Constantinopolitanus? cur Atticus Joannis successor? cur Ammon Adrianopoleos, Severianus Gabalorum, Amphilochius Iconii episcopus? cur Antiochus Ptolemaidis, & Vitalius, quorum testimonia proferuntur a Cyrillo in libro *de recta fide ad Reginas*? cur item anathematismi, vel Gregorii Thaumaturgi, vel Damasi papæ omissi sunt, cum tamen admodum similes Cyrillianis existant, ipsisque pondus addere potuissent? De Gregorio Thaumaturgo expedita responsio est, anathematismos ipsius nomine editos alium habere auctorem, quod Bellarmino & Petavio videtur: de ceteris ne divinare quidem licet, cum res ejusmodi pendeat ex arbitrio producentis testes. Nam quod suspicioso nescio cui venit in mentem, Chrysostomum non esse laudatum a Cyrillo, propter offensionis reliquias exposstas mente, absurdum omnino est cum Cyrillus in libro *ad Reginas* Joannis testimonium adhibuerit.

Cap. 9. & seq.

Observatio de aliis anathematismis conferendis cum Cyrillianis.

Proderit vero anathematismos, sive Damasi ad Paulum Antiochenum, sive Gregorii Nazianzeni ad Cledonium, sive ascriptos Gregorio Thaumaturgo, sive consequentium conciliorum, cum Cyrillianis componere: inde enim admirabilis quædam de incarnatione Verbi, & Christi divinitate Theologia confici poterit.

Qui repugnaverint anathematismis.

Adversus anathematismos Cyrilli pugnavit primus omnium Nestorius, o positis duodecim antirrheticis: pugnarunt deinde Andreas Samosatenus & Theodoretus, quibus respondit Cyrillus: ipsimet Patres Ephesini eatenus obstitisse videri possunt, quoad expositio singulorum facta esset: pugnavit certe Gennadius, sanctissimus ille Constantinopolitanus post Anatolium episcopus, quo tempore adhuc erat presbyter, quæstioque fervebat, vt colligitur ex Facundo; imo ad singulos *Lib. 2. cap. 4.* respondit, verbis sane atrocissimis. Addendi Orientales omnes, qui & propter capita depositionis sententiam in Cyrillum tuleruut, & suis ad Imperatorem legatis potestatem pacisceudi non alia conditione fecerunt, quam vt capita velut hæretica rejicienda totis viribus curarent, & post solutum concilium Antiochiæ rursus ea proscripserunt, & cum pacis conditiones proponerentur, retractanda contenderunt, aut silem obruenda silentio. Postremum istud optavit, obtinuitque a Cyrillo turbarum pertæso, synodus ipsa Constantinopolitana, cui præsidebat Maximianus Nestorio suffectus, in quo visa est ipsa quoque synodus parum æqua capitibus. Pugnavit denique Ibas, adhuc presbyter Edessenæ Ecclesiæ, in famosa epistola ad Marim Persam.

Observatio de synodo Constantinopolitana.

Notandum vero, Constantinopolitanam synodum, quæ Maximianum ordinavit, pro Ephesina haberi posse, vt postea ostenderur, cum de hac ipsa agendi locus erit: nam in ea fuit legatus summi Pontificis Philippus presbyter; fuit & vnus quoque legatorum occidentalis synodi Arcadius episcopus; vnus Patriarcharum, qui solus catholicæ partis liber erat, Juvenalis: fuerunt & alii synodi œcumenicæ legati, majorumque Ecclesiarum antistites, cum reliquis Episcopis, qui tunc plures Constantinopoli repetti sunt, atque etiam ex vicinis civitatibus evocati. Quare, cum omnes illi de capitulis silendum censuerint, nihil mirum, si dicatur Ephesina synodus tertiam quidem Cyrilli epistolam retulisse in acta, vt quæ lecta fuerit palam: solam tamen secundam pro regula fidei habuisse: quod cum certissime constet ex singulorum Episcoporum sententiis diligenter notandum est homini rerum ejusmodi studioso, tanquam opportunum ad plurimas quæstiones historicas solvendas.

Qui eosdem defenderint.

Qui vivente Cyrillo capitula impugnaverint, quoque animo, satis ostensum est, qui vero defenderit, præter ipsummet Cyrillum tribus singularibus libris, & Marium Mercatorem, qui Nestoriana antirrhetica evertit, nemo, quod sciam, a veteribus proditus est: neque id mirum, cum ea tempestate, animi nondum satis pacati perspicere non valerent, quantum ab Apollinariana hæresi distaret ἑνώσεως καθ' ὑπόστασιν confessio, quod omnium capitulorum principium est, & quasi radix.

Observatio de concilio Calchedonensi.

Atque hæc causa videri potest, cur in ipso quoque concilio Calchedonensi, quod quinto ab obitu Cyrilli anno celebratum est, de tertia epistola tacitum sit, etsi videbatur tanto diligentius loquendum, quanto intolerabilius delirus ille monachus Eutyches, Dioscorusque Ephesini latrocinii dux, abuterentur.

Quando anathematismi vim habuerint canonum.

Hic oritur quæstio, quo tempore capitula Cyrilli probata sint & recepta ab Ecclesia, velut canones fidei. Dum Mercatoris verba quædam exponeremus, probata diximus in secunda synodo Romana, sed velut in radice tantum, id est, qua parte non differunt, nisi forma tenus, a professione fidei in secundis Cyrilli literis contenta. Sed quando recepta sunt ipsa per se & sua forma?

An tempore concilii Ephesini *Christ. Lupus in schol. ad cen. Ephes. cap. 5.*

Sunt qui opinentur, id contigisse, in ipsamet Ephesina synodo, cui adessent Ecclesiæ Romanæ legati. Tria proferunt opinionis suæ firmamenta, quod contradictorio, vt aiunt, judicio Joannes Antiochenus, qui propter capitula Cyrillum deponendum censuerat, damnatus sit. Quod aliud

dogmatis decretum synodus non fecerit, cum fecisse tamen aliquod, rota credat Ecclesia. Quod Cyrillus, *fidei suæ retitudini testimonium perhibuisse, & Romanam Ecclesiam, & sanctam quoque synodum ex universo orbe congregatam, testetur.* Quartum addi potest, quod Orientales objecerint catholicæ synodo subscriptionem capitum, & Theodoretus ab vniversis accepta queratur, Ibasque Osrohenis clericis negotium ea de re facessiverit.

Transgressio ad Imperat.

Verum non multum ponderis hæc habent: nam, vt a postremo incipiam, Nestorianæ partis homines multa mentiti sunt, & hoc maxime, quod catholici cum Apollinario sentirent; id vero apud ipsos idem erat, quod capitibus subscribere. Deinde, quod ait Cyrillus Imperatori scribens, de fide intellige dum est secundis literis contenta, & in secunda Romæ synodo probata, non item de capitibus post ejusmodi synodum confectis, vt aperte ostendimus. Tertio, decretum fidei nullum editum est in tota synodo, præter approbationem secundæ Cyrilli epistolæ, & rejectionem oppositæ Nestorii, vt constat ex singulorum Episcoporum sententia, totiusque actionis primæ lectione, & concilii quarti quintive historia, in quibus lecta dicitur secunda hæc Cyrilli epistola, non item tertia. Denique, Joannes Antiochenus contradictorio judicio damnatus non est: qui enim potuisset homo, qui vadimonium contumaciter deseruit? Et vt esset, non idcirco tamen capitula forent recepta; sed rejecta potius præceps, injuriosa, & illegitima auctoris capitum inauditi depositio.

Observatio de actis Ephesinis Romæ asservatis.

Quando igitur primum vim canonum obtinuerunt? aliquando enim obtinuisse videtur innuere Gregorius magnus, cum scribit in exemplaribus Ephesini concilii Romanis atque Ravennensibus, *nihil aliud contineri in definitione anathematis & reprobationis, nisi quod capitula beatæ memoriæ Cyrilli reprobant.* Verum hic Gregorii locus nihil admodum conficit: id

Epist. 195. qua 3. libri sexti.

vnum enim significat, in præfatis codicibus non contineri vllum anathema in eos, qui asserrent *Adæ animam in peccato non fuisse mortuam*, sed solos tantum Cyrilli anathematismos: ex quo non video, qua ratione concludatur, recepta esse tunc temporis capitula veluti canones fidei. Quamquam aliunde id confici non abnuerim, nempe ex eo, quod quintum sextumque concilium tunc admissum esset, quo in vtroque capitula recepta sunt.

Crediderim vero non ægre, ea tempestate acta Ephesina, quæ Romæ Ravennæque haberentur, fuisse admodum mutila, nec aliud comprehendisse, quam quod Dionysius Exiguus in Latinum sermonem transtulit. Certe in codice Bellovacensi, quo vsi sumus, nomine concilii Ephesini pauca hæc, quæ in præfatione generali recensuimus, quæque omnino rejecimus, comprehenduntur.

Qui primus interpres Latinus epistolæ Cyrilli & anathematismorum.

Quis porro primus epistolam Cyrilli Latinitate donaverit, incertum adhuc esse non potest, cum Mercator, ante ipsum quoque concilium Ephesinum, anathematismos; non longo post tempore, epistolam in Latinum sermonem verterit. Quare nihil habuit admodum causæ Dionysius Exiguus, cur sexto sæculo gloriaretur, se epistolam synodicam sancti Cyrilli Alexandrini pontificis de Græco in Latinum eloquium transtulisse, *quæ tanti doctoris apostolica fides Græcis jamdudum bene comperta, sed ignorata Latinis hactenus, innotesceat: vt Nestoriana labes evidenter agnoscatur ab hominibus, & pro sua malignitate merito respuatur, quæ sub pretextu fidei perfidiam insinuare non desinit, & furore Judaico pariter & errore tranquillitatem catholicæ Ecclesiæ toto terrarum orbe diffusæ turbare contendit. Nam* ante Dionysium Mercator *ex Græco in Latinum sermonem, fervore catholicæ fidei incensus, Nestorii Cyrillique epistolas transferre curaverat, a fidelibus lingua sua fratribus cognoscendas.*

Impraf. ad Petrum epifc.

Præfat. in sermones & epistolas Nestorii ac Cyrilli.

VII. SYNODUS,

QUÆ TERTIA ROMANA,

iisdem consulibus, Nonis Maii.

Nestorius petit a Theodosio indici concilium generale.

QUAM Nestorius literis Joannis Antiocheni monitus est, allatum iri propediem epistolam Celestini, qua damnationis sententia in concilio Romano lata significaretur, nihil non molitus est, quo tantum malum capiti suo impendens averteret, nec efficacius vllum præsentiusque remedium putavit, quam si obtineret ab Imperatore indici generalem synodum, cujus ad judicium omnia deferrentur, interimque ne nisi quidquam attentare fas esset.

Scribit Imperator ad majorum sedium antistites. 1. part. conc. Ephes. cap. 32.

Id ab Imperatore non ægre obtinuit, quippe quem, tum suis artibus, tum aulicorum potentia flectere posset, quam vellet in partem, & in istam præsertim, in quam & monachorum impulsu, suaque Constantini, magnique Theodosii, qui ex orbe toto synodos coegerant, æmulatione inclinabat.

Scripsit ergo Theodosius evocatoriam sacram ad omnes majorum sedium præsules, qua præfatus, *religionis & imperii eam esse cognationem, vt utrumque alterius successibus incrementa sumat. Reges Dei providentia hominumque sequestres, illius esse ministros, istorum ad vitam piam rectamque duces. Et ecclesiasticum statum tum demum futurum, quem esse oportet, cum omnes omnium ordinum clerici, & nævo culpaque vacaverint, & concordia consensioneque junctis fuerint.*

Ut facile obtinet.

Mox jubet, adesse Metropolitas omnes Ephesi ad diem Pentecostes consequentis anni, & secum doctissimos quosque suæ provinciæ Episcopos adducere; tum synodi cogendæ causas

exponit, *quo nimirum turbæ, quæ ex multis dissidiis & concertationibus hinc inde enatæ sunt, secundum ecclesiasticos canones consopiantur; & illa præterea, quæ parum decenter hactenus admissa sunt, corrigantur; & pietatis denique, quæ in Deum est, publicæque utilitatis firmitati consulatur.*

Ad hæc vetat, ne vlla interim, ante sanctissimam coactam synodum, communemque ejusdem, quæ de omnibus dabitur, sententiam, fiat privatim a QUIBUSCUMQUE innovatio. Tandem nullam se testatus absentiæ excusationem accepturum, omnes ad diem constitutum impigre adesse mandat.

Occasio synodi Romanæ.

Isthæc sacra Imperatoris, cum data sit Constant nopoli, Theodosio XIII. Valentiniano III. AA. coss. XIII. Kalend. Decembris, Romam procul dubio deferri non potuit ante finem Decembris, aut etiam initium Januarii: hinc orta Celestino necessitas deliberandi, de mittendis Ephesum legatis, qui Romanæ Ecclesiæ sedisque apostolicæ locum tenerent. Quod cum de more fieri deberet in synodo, præsertim cum ageretur de fide occidentalis Ecclesiæ exponenda, Episcopos coegit Pontifex Romam, nec parvo numero, nec vicinis tantum ex civitatibus: siquidem congregandus erat cœtus, qui merito dici posset, occidentalis totius Ecclesiæ synodus.

Meminit Philippus presbyter legatus. *Part. 2. conc. Ephes. act. 3.*

Hujus qui mentionem faciat expresse, nullum novi: subobscure facit Philippus presbyter Celestini locum tenens, cum ait, *orientalis & occidentalis Ecclesiæ sacerdotes, per se, vel per suos legatos sacerdotali Ephesino consessui interesse.*

Et Cyrillus. *Ibid.*

Paulo clarius Cyrillus *legatos* interlocutus, *deposuisse Nestorium, supplentes locum sedis apostolicæ, totiusque synodi sanctissimorum, Deoque dilectissimorum Occidentalium episcoporum.*

Atque Patres Ephesini. *Ibid. in relat. ad Imperat.*

Manifeste tota synodus Ephesina, Theodosio referens de legatorum adventu. *Vestram, christianissimi imperatores, erga pietatem curam & studium universorum Deus gratum acceptumque habens, etiam sanctorum occidentalium Episcoporum animos zelo, vt Christum contumelia affectum vindicarent, excitavit. Nam licet maximum itinerit spatium universam illam sanctissimorum Episcoporum multitudinem ad nos pervenire prohibuerit: attamen illic simul congregati, Celestino sanctissimo piissimoque magnæ Romæ episcopo præsidente, etiam & nunc nostram de fide sententiam magno consensu prædicarunt, eosque qui diversa sentiunt, ab omni prorsus sacerdotii sorte graduque alienos esse definierunt. Et hæc quidem etiam antequam sanctissima hæc synodus conveniret, Celestinus sanctissimus magnæ Romæ episcopus per literas suas indicaverat, Cyrillusque sanctissimo, Deoque dilectissimo magnæ civitatis Alexandrinæ episcopo, vt suas vices subiret, commiserat. Sed & nunc denuo aliis etiam literis sanctæ synodo, quam vestra majestas in Ephesiorum metropoli convenire præcepit, hæc significavit: misit autem has literas per Arcadium & Projectum sanctissimos episcopos, & Philippum religiosissimum presbyterum magnæ Romæ, qui Celestini sanctissimi, Deoque dilectissimi episcopi præsentiam supplent. Quia ergo viri isti, qui venerunt, TOTIUS OCCIDENTALIS SANCTÆ SYNODI sententiam nostræ huic synodo per literas exposuerunt, sensumque de fide & pietate nobis consonum declararunt, & eadem quæ nos, decreverunt, tum per literas, tum per ea quæ in mandatis acceperunt, quæ & inscriptis deposuerunt: necessario, quod officii ratio postulabat, de consensu illorum nobiscum ad majestatem vestram retulimus, vt pietati vestræ cernere constet, judicium, quod paulo ante a nobis exiit, esse vnam communemque totius terrarum orbis sententiam.*

Quorum verba rem certe conficiunt.

Hæc verba, sive presbyteri Philippi sive Cyrilli, sive Patrum, neque commode, neque omnino intelligi possunt de secunda synodo Romana, in qua nihil certe potuit deliberari, de mittendis ad œcumenicam synodum legatis, qui totius synodi occidentalium episcoporum partes agerent, cum nondum œcumenica synodus indicta esset: nihil pariter potuit definiri de fide ab Episcopis, quos Deus Imperatorum studium confirmans, zelo succendisset, cum nondum Imperatorum studium perspectum esset. Deinde voces istæ Cyrilli, *etiamnum ab Episcopis illis congregatis prædicatam Orientis sententiam*, an non clare demonstrant, bis congregatos esse in synodum Occidentales? maxime cum consensio Occidentalium cum Orientalibus dicatur contineri mandatis, quæ legati a synodo Occidentalium accepissent.

Quidquod ex tribus legatis Philippus presbyter dicitur locum tenere Celestini pontificis, Arcadius & Projectus episcopi legatione occidentalis Ecclesiæ fungi. Fuit igitur occidentalis Ecclesia in concilium collecta, quomodo enim alioquin legatos misisset?

Quo tempore habita synodus.

Causa, locus & præses concilii manifeste constant ex iis, quæ dicta sunt: de tempore vix vlla moveri potest controversia; nam literæ Celestini ex eo datæ VIII. Idus Maias, vel pridie, id est, Nonis Maiis consignantur. Neque vero potuit cogi concilium ante id temporis: qua enim oratione factum esset, vt vel sacra Imperatoris deferretur Romam, ante finem Decembris, atque etiam initium Januarii sequentis; aut tractoria Pontificis ad remotiores Ecclesias perveniret, nisi idoneo tempore; vel Episcopi Ecclesias suas desererent tempore quadragesimæ, quo cathecumenis veteri more ad baptismum instituendis vacabant; aut brevius tempus, quam trium hebdomadarum conficiendo itineri Episcopis indulgeretur? Cum igitur hoc anno Pascha inciderit in diem 19. Aprilis, non potuit convenire concilium, nisi circa Nonas Maias.

Incertus Episcoporum numerus.

Incertum dixi antea, quo numero Episcopi; incertum, quibus e civitatibus evocati sint: actorum enim nihil admodum superest, quod certam opinionem faciat, sed quod tantum conjecturæ locum dare queat; numerum tamen oportet fuisse non exiguum, neque e vicinis tantum civitatibus collectum, cum synodus dicatur *occidentalis Ecclesiæ*. Crediderim facile, ex remotioribus quoque locis convenisse præsules, velut ex Insubria & Sicilia; idque videntur nonnulla sanctorum acta indicare.

Quid gestum.

Actum præsertim de mittendis Ephesum legatis: quamquam & de fide tractatum credibile est, sive recognitæ fuerint præcedentium duarum synodorum definitiones, sive iterum vocatæ ad examen Nestorii Cyrillique epistolæ, sive quo alio modo dici possit fides occidentalis Ecclesiæ exposita, & mandatis, quæ legatis darentur, comprehensa.

Delecti legatus ad synodum generalem.

Functi sunt legatione tres, Philippus presbyter, Arcadius & Projectus episcopi, quibus additus est Siricius sanctæ catholicæ Ecclesiæ vrbis Romæ notarius.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quid ipsis mandatum.

Quid haberent in mandatis, intelligere licet, tum ex literis Celestini, tum ex legatorum ad Patres Ephesinos sermonibus in concilio: id vnum nempe, quoad res Nestorii, vt exequerentur a Celestino jampridem statuta; alterum, quod ad synodum, vt decreta concilii confirmarent, ipsisque pondus apostolicæ auctoritatis adderent.

In epist. ad Synodum.

Celestinus Pontifex. *Direximus pro nostra solicitudine sanctos fratres & consacerdotes nostros, vnanimes nobis & probatissimos viros Arcadium & Projectum episcopos, & Philippum presbyterum nostrum, qui iis quæ aguntur, intersint, & quæ a nobis antea statuta sunt, exequantur.*

Philippus postulans sibi exhiberi, quæ ante adventum acta essent, causam reddit, *quo juxta beati Papæ nostri, præsentisque hujus sancti cœtus sententiam, acta nos quoque* CONFIRMEMUS.

Arcadius. *Secuti formam Celestini sanctissimi papæ apostolicæ sedis, qui nos dignatus est hujus negotii* EXECUTORES SUOS *mittere, &c.*

Projectus. *Ego quoque auctoritate legationis apostolicæ sedis vna cum fratribus sententiæ* EXECUTOR *existens definio.* &c.

Nihil actorum supereſt præter Celestini epistolas.

Nihil actorum supereſt, quod quidem sciam, præter epistolas tres summi Pontificis, quarum vna est ad synodum œcumenicam, altera ad Theodosium imperatorem, tertia ad Cyrillum. Priores duæ VIII. Idus Maias consignatæ leguntur, tertia Nonis Maiis.

Quid prima continet.

In prima Patres Pontifex hortatur ad tuendam fidem concorditer, in eo præsertim loco, vbi præsens adesset Joannes apostolus, divinitatis Christi caritatisque singularis præco; tum legatos commendat.

Quid secunda.

In secunda, post laudatam Theodosii in fide catholica defendenda constantiam, ipsum obsecrat, sub divini tamen obtestatione judicii, *ne quid turbidæ novitati licere permittat, neve facultas aliqua his, qui divinæ majestatis potentiam in humanæ dispensationis rationem artare contendunt, quo perturbetur pax ecclesiastica, attribuatur: majorem fidei causam debere esse quam regni: pro imperii salute geri, quidquid pro quiete Ecclesiæ vel sanctæ religionis reverentia laboratur.*

Ex postrema discimus consultum fuisse Celestinum a Cyrillo, an recipiendus foret Nestorius, si sua dogmata damnaret; quoniam, post induciarum tempus emensum, videbatur sententia dudum lata vim suam exercere. Respondet Pontifex sedis apostolicæ more, *nunquam distulisse Deo acceleraturam in quoquo correctionem, cum omnem hominem velit salvum fieri, & venire ad scientiam veritatis; studere se quieti catholicæ, studere perditis saluti, si tamen voluerit ægritudinem confiteri.* &c.

Observatio de legatis.

Priusquam dicere desinam hac de synodo, observanda quædam reor de legatis, Philippo presbytero, & Arcadio ac Projecto episcopis; sed de Philippo maxime.

Conc. Ephes. act. 3. In annal. ad ann. 418. num. 77.

1. Fuit ille Ecclesiæ apostolorum presbyter, videturque Baronio, nec sane improbabiliter, is qui ejusdem nominis, ordinis, & muneris, ante annos tredecim Zosimi legatione functus est in Africa, cum Faustino Potentinæ Ecclesiæ episcopo, & Asello presbytero, ad negotium appellationum tractandum.

II. Etsi tres illi simul, singulique aliquando, sedis apostolicæ, seu Ecclesiæ Romanæ legati, supplentesque locum sedis apostolicæ, totiusque synodi occidentalium Episcoporum nominentur; solus tamen Philippus nominatim dicitur Celestini locum tenere: dicitur vero, tum in relatione Patrum ad Imperatorem de adventu legatorum, tum in mandato, quod œcumenica synodus suis ad Theodosium legatis dedit.

III. Suæ conscius ille auctoritatis, de summi Pontificis præcellentia, in concilio totius Ecclesiæ, loquitur verbis, si quæ alia vnquam, amplissimis.

IV. Legatorum primus sanctam synodum allocutus est: primus sententiam damnationis in Nestorium tulit: primus damnationi subscripsit. *Act. 2. Act. 3.*

V. Primus, atque extra præscriptum ab Imperatore numerum legatorum sanctæ synodi, quorum tamen vnus erat Arcadius, vnus quoque Juvenalis patriarcha, ad Imperatorem profectus est. *Act. 6.*

VI. Primus legatorum appellatur in mandato his verbis: *Philippo religiosissimo Deoque dilectissimo Celestini sanctissimi episcopi apostolicæ sedis maximæ vrbis locum tenenti, & religiosissimis Episcopis,* &c. *Ibidem.*

VII. Videtur & ipse Maximianum, quicum in Ecclesia Romana meruerat, vna cum Celestino Sixtoque ejusdem ætatis tunc presbyteris, postea summis Pontificibus, in thronum dejecti Nestorii evexisse. Unde Celestinus de Maximiano Romanæ Ecclesiæ alumno: *Fert illi, ac si sui corporis parti, Romana testimonium, quæ hunc semper inter suos habuit, & numeravit, Ecclesia.* Et alio in loco, cum clericos Constantinopolitanæ Ecclesiæ ad Maximianum colendum hortaretur: *Audite ab eo, quæ a maforibus nostris nobiscum positus frequenter audivit. Nostro vobis ore loquitur collega, quia vna fides necesse est vniter prædicetur. Non hoc in ejus persona alicujus testimonium mutuatur: a nobis datus est, qui est electus ex nostris,* &c. *3. part. conc. Ephes. cap. 22. in epist. ad Imp. Ibid. cap. 24.*

VIII. Calumniam denique passus est a Nestorii patronis, qui ejus nomine epistolam sparserunt in vulgus, quasi diceret, Sixtum Celestini successorem ægre tulisse Nestorii depositionem. Calumniæ causam explicuimus, inter agendum de auctore librorum hypognosticon. *Ibid. cap. 35. 1. part. op. Mere. dissert. 6.*

De aliis duobus legatis, Arcadio & Projecto episcopis, hoc vnum conjicere possumus, quod viri fuerint docti pariter ac industrii, vt tantæ legationi pares essent: quod legati occidentalis Ecclesiæ, sedisque apostolicæ dicti fuerint: quod denique Arcadius alterum vel ordinatione, vel ætate præcesserit.

Incerta est vtriusque sedes ac patria. Nam quod Baronius suspicatur, Arcadium in Galliis sedem habuisse, Projectum Forocornelii, inde evertitur, vnde stabiliri posse videtur. Ait enim illustrissimus scriptor, in literis Celestini ad Galliarum Episcopos, de sancto Augustino ab calumniatoribus defendendo, appellari nomen Arcadii inter eos, quibus literæ inscribuntur: at inde manifeste concluditur, alium esse Arcadium, ad quem scripsit Celestinus; alium, quem misit Ephesum: scribebat enim anno 431. ad Arcadium Galliarum episcopum, quo tempore Arcadius legatus Ephesi versabatur.

Affert deinde Baronius Petri Chrysologi sermonem in ordinatione Projecti Forocornelienſis habitum, quo probet, ejusdem nominis legatum forte Forocornelienſi Ecclesiæ præfuisse. Verum sermo, quem laudat, a Chrysologo jam episcopo dictus est, quippe in ordinatione Episcopi, quem ipse *consecraret*. Atqui Petrus ipse Chrysologus ordinatus est a Sixto, qui Celestino successit anno 432. non potuit

igitur concionem habere in ordinatione illius, qui ante annum 431. Episcopus fuisset, ipsumque adeo tribus annis in cura pastorali antecessisset.

De Petronio Bononiensi episcopo, qui dicitur legatus Theodosii ad S. Celestinum.

Occasione legatorum, dicendum breviter de Petronio, quem a Theodosio ad Celestinum papam in causa Nestorii missum aiunt, literasque Imperatoris detulisse, *quibus responsit Pontifex, se, ne hæresis latius serperet, œcumenicam, vt moris esset, synodum indicturum. Quæ synodus Ephesi prior sequenti anno celebrata est, frequenti ducentorum Episcoporum conventu.* Si qua fides adhibenda esset scriptori ejusmodi actorum; non impulsu Nestorii, sed odio, Theodosius procurasset cogendam synodum; non eam ipse indixisset, sed Celestinus; non eo tempore, quo indicta est, tulisset Pontifex damnationis sententiam, sed ferendam synodo mandasset; non executorem sententiæ Cyrillum constituisset, sed totam synodum. Verum nutat fides actorum, quantumvis eam, interpolatis veteribus monumentis, Sigonius firmare conatus sit: nam Nestorius ipse petitam a se synodum fatetur. Unde & synodi petitor a Celestino dicitur: legati sedis apostolicæ, ipseque inprimis studiosissimus pontificiæ dignitatis assertor Philippus, non a Celestino, sed ab Imperatoribus indictum concilium testatus est: & eo tempore indictum est, quo sententia Pontificis in Nestorium late mandanda erat executioni; & executionem Cyrillo, non œcumenicæ synodo Celestinus commisit, vt ex literis Nestorii, Celestinique & actis concilii aperte constat.

VIII. SYNODUS,

QUÆ EPHESINA OECUMENICA,

FLAVIO ANTIOCHO, & ANICIO BASSO COSS.

seu post consulatum Theodosii XIII. & Valentiniani III. AA. mense Junio, die 22. feria 2.

Quid de synodo Ephesina nunc tractandum.

CUM ea quæ pertinent ad synodum Ephesinam, tomum tertium recentioris collectionis conciliorum fere totum teneant, in eoque distribuantur tres in partes omnia, sive quæ synodum præcesserunt, sive quæ in ipsa gesta sunt, sive quæ subsecuta, donec pax Ecclesiarum coaluit, næ ego frustra sim, si præter præfationem historicam velim aliquid amplius hac de synodo scribere; cum neque melius quidquam aliud, neque compendiosius valeam. Quare addenda putavi dumtaxat duo, quæ forte lectori ingrata non accident: quid nempe de synodo Ephesina didicerimus primum a Mercatore, & quid inter legenda tum veterum, tum recentiorum scriptorum opera de rebus Ephesinis observaverim, sive singulare quod discatur, sive contra certas aliunde regulas, quod caveatur. Tertium addi poterat, synopsis scilicet eorum, quæ ad synodum Ephesinam pertinent, ostendens quæ desunt in editionibus vulgatis, eaque supplens, & quæ perturbato ordine ponuntur, suum in locum restituens. Verum id in fine præfationis præstitum est.

§. I. *Quid de synodo Ephesina primum a Mercatore acceperimus.*

Quæ suppeditet Mercator addenda concilio Ephesino.

MERCATOR suppeditat nobis. I. Quinque Nestorii sermones adversus Pelagianos, tredecim de sua hæresi, quibus se manifestam prodit hæretici mens.

II. Excerpta Cyrilli ex Nestorii operibus, longe ampliora Ephesinis.

III. Refutationem anathematismorum Nestorii, a nemine hactenus tentatam, & qua plurima continentur ad hunc vsque diem ignota.

IV. Refutationem quoque symboli a Theodoro Mopsuesteno compositi: vnde convellitur opinio Facundi Hermianensis, aliorumque Nestorio id symbolum tribuentium.

V. Excerpta quædam ex Theodori libris de Incarnatione, quibus totum virus Nestorianæ impietatis continetur.

VI. Fragmenta librorum quinque a Theodoreto scriptorum adversus sanctum Ephesinum concilium, vnde multa elucescunt hactenus obscura.

VII. Opusculum adversus Eutherium Nestorianæ factionis hominem, ex quo redarguitur Photius Theodoreto supponens alienos sermones.

VIII. Epistolam Theodoreti ad Nestorium, edita longe emendatiorem.

IX. Ejusdem literas ad diversos, quibus suam prodit impatientiam pacis inter Ecclesias restitutæ.

X. Ejusdem quoque Cyrillo insultantis concionem, aut potius concionis particulam: vnde populares multæ opiniones delentur, Mercatore facem præferente.

Quæ docet hactenus ignota.

Docet præterea numerum Patrum, qui Ephesi convenerunt, hactenus incertum, tradit enim convenisse ducentos septuaginta quatuor. Deinde Theodoretum adversus capitula Cyrilli scripsisse ante synodum, quod dubium fuerat in hunc vsque diem. Denique oblato suo commonitorio damnatos esse a Patribus Ephesinis Pelagianos episcopos.

Quæ ejus beneficio inventa.

Hæc & alia Mercatori accepta referri debent: cujus etiam beneficio tolli potest perturbatio maxima operum, quæ prima tertiaque parte concilii Ephesini in vulgatis editionibus reperitur. Quam facili autem negotio restitui possit ordo, post præfationem nostram historicam, nemo non advertet, qui subjunctam præfationi synopsim legerit.

Obser-

Observatio de actis Ephesinis.

Observandum porro, acta, quæ secunda parte continentur, non esse integra, sed a sancto Cyrillo breviata, pluribus omissis, quæ ad rem Nestorianam non spectarent. Acta se scripsisse innuit Cyrillus in epistola ad Eulogium, suum Constantinopoli aprocrisiarium. *Offer*, ait, *magnificentissimo Præposito duos libellos, quos ad illum misi; alterum contra Nestorii blasphemias scriptum; alterum acta synodi contra Nestorium ejusdemque asseclas complectentem.*

3. part. conc. Ephes. cap. 57.

Quæ omissa sint in actis.

Omissa esse plura, vel id vnum demonstrat, quod Leo magnus scribit, Juvenalem in synodo Ephesina tentasse Palæstinæ primatum per commentitia scripta sibi vendicare, cujusmodi nihil in actis legitur.

Epist. 62. ad Maximum. Antioch. cap. 4.

Orientales schismatici queruntur suis ad Imperatorem legatis, quod *adversarii non cessarent, vsque in præsentem diem soliam exercere tyrannidem: eo quod nullam indignationem experti essent. Vbique enim illicitas depositiones in Ecclesias mittentes, turbare & clerum & plebem.* De illis depositionibus altum in actis silentium.

2. part. conc. Ephes. in actis contra Cyrillum & epistolis schismatic.

Huc afferat quispiam, quod est apud Gregorium magnum, de absolutis a cœtu Orientalium Pelagianis, dictoque anathemate iis, qui defenderent, animam Adæ per peccatum fuisse mortuam. Sed ostendimus Gregorio impositum fuisse a Joanne Jejunatore, pro Ephesinis actis ad Pontificem mittente gesta a Nestorio in sua synodo adversus Manichæos, de qua disseruimus in notis ad epistolam secundam Nestorii ad sanctum Cyrillum.

§. II. *Quæ in singulis scriptoribus historiæ synodi Ephesinæ observata sint.*

Scriptores historiæ concilii Ephesini.

SYNODI Ephesinæ historiam scripserunt e veteribus Socrates *lib. 7. hist.* Evagrius Epiphanienſis, *lib. 1. hist.* Liberatus diaconus *in Breviario*, Theophanes *in Chronographia*, Nicephorus Callistus *lib. 14.* E recentioribus, Baronius *ad annum Christi 431.* editores conciliorum, Petavius, *tom. 1. dogmat. lib. 4.* & Christianus Lupus *in scholiis ad canones concil. gener.* In singulis annotavi, quid eximium & singulare attulerint, & quid contra mihi visi sint, oppositum certis aliunde rationibus tradere.

De Socrate scholastico Constantinopolitano.

Quæ observanda scribit.

PRÆTER ea, quæ communiter apud omnes occurrunt, eximia sunt. 1. In vetustis exemplaribus Græcis idem positum fuisse, quod in versione vulgata, *1. Ioann. cap. 4. v. 3.* id valet ad vulgatæ auctoritatem firmandam, & Græcorum codicum nuperos laudatores arguendos.

Quæ huc haberi ignora.

II. Sæpissime Nestorium adversus Deiparam sermonem fecisse: & distantiam ipsius a Paulo Samosateno ac Photino, ex concionibus, quas habuit, patere. Hæc fidem conciliant sermonibus Nestorii a Mercatore in Latinum sermonem versis: nam & in illis frequenter Nestorius contra Deiparam disputat, & suam, vt loquitur, a Paulo Photinoque distantiam ostendere nititur in ea concione, quam commotissimam acceptis a Celestino Cyrilloque literis habuit.

Quæ ejusdem actis inserta.

III. In Oasi vixisse adhuc Nestorium, cum ista Socrates memoriæ mandaret, id est, anno 439. quo vsque historiam a Constantino magno ad XVII. Theodosii consulatum, spatio 140. annorum perduxit.

Digna sunt ista, quæ observentur: cætera fere omnia perturbate, aut etiam falso, ne dicam inscite, ab homine forensi res theologicas tractante proferuntur.

Quæ cavenda.

Scribit I. Nestorium cum Paulo Samosateno & Photino non asseruisse Christum merum esse hominem, sed verbo tantum a catholicis differre, & a sola voce Θεοτοκος, propter inscitiam & veterum negligentiam, abhorruisse. Quam sit alienum istud a vero, demonstrat tota præcedens dissertatio.

II. Nestorium post celebrem illam blasphemiam: *Eum, qui menstruis spatiis adoleverit; Deum non appellavero*; recessisse ab Episcoporum cœtu. Repugnat actis Ephesinis: nam a Theodoto Ancyræ episcopo relatum istud est actione 1. velut dictum a Nestorio tribus ante diebus, quam Patres cœtum habuissent.

III. Die vigesima octava Junii damnatum fuisse Nestorium a Cyrillianæ partis Antistitibus; & vicissim a Nestorianæ partis Episcopis, ante adventum Joannis Antiocheni, Cyrillum esse depositum. Utrumque manifeste actis pugnat: nam & Nestorium Patres die 22. & Cyrillum Joannes, qua die primum advenit, tumultuario concilio deposuit.

IV. Joannem Ephesi quidem Cyrillo succensuisse, sed non prius quam Antiochiam revertisset, exauctorasse. Id totum falsi revincitur actis conciliabuli Orientalium.

V. Denique ambos Episcopos, reconciliata amicitia, sibi mutuo sedes restituisse. Atqui conditiones pacis tres erant duntaxat, damnatio dogmatum Nestorii, consensio in ejus depositionem, & consensio item in ordinationem Maximiani, vt ex literis Cyrilli, Joannis, & Theodoreti manifestum est.

De Evagrio scholastico Epiphanienſi.

Quæ singularia, & digna quæ observentur.

EVAGRIO debemus conservatam Theoduli epistolam de rebus Nestorii post depositionem; eam vero sin minus in partes discerpsisset, sed integram inseruisset historiæ, majorem procul dubio iniisset a posteris gratiam.

Unde sumpta quæ ab ipso traduntur.

Multa ex Socrate accepit, plura ex actis synodi, non pauca tamen de suo addidit, quæ veritati & illi quidem certis testimoniis comprobatæ, pugnent.

Quæ cavenda.

I. Scribit Nestorium cum Antiochia Constantinopolim pergeret, Theodorum in vrbe Mopsuestiæ convenisse, auditaque illius doctrina, a vera pietate desciviſse. Id repugnat literis Joannis Antiocheni ad Nestorium de Theodoro scribentis, velut de communi magistro olim ipsis audito.

II. Innuit, aut etiam declarat, a Nestorio prius acceptas esse Celestini Cyrillique literas, quam postulasset ab Imperatore concilii indictionem. Atqui synodus indicta est die 19. Novembris, qua consignatur sacra; acceptæ vero literæ Celestini die 8. Decembris consequentis, vt ostendit Marius Mercator.

III. Excusat Joannis Antiocheni moras in via, quasi non de industria fuerint, sed necessitate factæ. Verum tamen a νεᾳ κυκλικῃ, id est, hoc ipso anno, a die 27. Aprilis ad diem 21. Julii, quinquaginta quinque dies interfluxerunt, nec vllus diœcesis Antiochenæ Episcopus

Epheso distabat, ipso teste Evagrio, imo & Joanne, paulo amplius quadraginta mansionibus, sive itineris diebus.

IV. Affirmat, ab omnibus vtriusque partis Episcopis in vnum coactis acceptos esse Cyrilli Memnonisque libellos, vocatumque & excommunicatum Joannem cum suis. Aperte acta reclamant; & vt non reclamarent, pugnantia certe loquitur: quomodo enim omnes in vnum coiverint vtriusque partis Antistites, & Joannis tamen sacerdotes veluti contumaces absenti sint?

V. Denique redintegratam ponit amicitiam, Cyrillum inter & Joannem, antequam Paulus Emesenus Alexandriam adveniret. Id vero indubitatis monumentis falsitatis arguitur, cum pacis ipse Paulus sequester fuerit, idque mutuæ Joannis & Cyrilli literæ loquantur.

3. part. conc. Ephes. c. 30. 34.

De Liberato diacono Ecclesiæ Carthaginensis, in Breviario causæ Nestorianorum, & Eutychianorum, capitibus decem prioribus.

Unde Breviarium confectum.

LIBERATUS diaconus Ecclesiæ Carthaginensis, trium capitulorum defensor, cuncta quæ prosecutus est in Breviario hæresis Nestorianæ, accepisse se scribit, partim a Socrate, partim ex actis conciliorum, Patrumque epistolis. Optandum esset, vt tam sincera tamque ordinata tradidisset, quam acceperat ex actis conciliorum, Patrumque catholicæ partis epistolis, minus a veritate discessisset, quod fecit non semel; minusque in ordinem peccasset, quod sæpe: certe non prodidisset suam in Nestorianarum partium homines animi propensionem.

Utile ad historiam Nestorianam.

Habet tamen hoc in opere, quæ conducant, ad emendanda quædam veterum scriptorum, atque etiam illustranda, quæ pertinent ad historiam Nestorianam, imo & restituenda in ordinem, quæ in tertia potissimum parte concilii Ephesini perturbate congeruntur.

Quæ observanda. Cap. 2.

I. Cum scripsisset, Nestorium in eo differre a Samosateno, *quod Nestorius confitens existentiam divinitatis Filii Dei, Christum purum hominem tradidit, conceptum atque formatum, & postea in Deum provectum, hoc est, hominem deificatum, & non Verbum carnem factum, & habitasse in nobis.* Ostendit fontem vnde id hauserit: *Propterea in epitoma chronicorum Lucentius hoc ponit, & dicit:* Felice & Tauro consulibus, Nestorius Constantinopolitanus episcopus novum Ecclesiis molitur errorem inducere, prædicans Christum ex Maria hominem tantum, non etiam Deum natum; eique divinitatem collatam esse pro merito, dicit.

De chronici parte suppositia Prosperi.

Error Chronographi.

Peccat quidem, cum errorem Leporii Nestorio tribuit; sed vtile quiddam simul tradit, cum Lucentium auctorem appellat annotationis tributæ Prospero, vnaque docet secundam partem chronicorum quæ vulgo Prosperi nomine inscribuntur, aliud nihil esse, quam continuationem a Lucentio additam: atque ita ostendit quatenus depelli possit a Prospero, magnæ eruditionis eximiique judicii viro, infinita prope ἀνακρισία, temporumque confusio, quæ in hoc toto additamento pene continua est. Fuit autem Lucentius episcopus Asculanus, vnus de quatuor legatis a sancto Leone ad synodum Calchedonensem missus, qui epitomen ad ann. 455. perduxit. Sed hæc alias.

De sermonibus Pauli Emeseni in Ecclesia Alexandrina.

II. Refert, post orationem a Paulo Emeseno habitam in Ecclesia Alexandrina, de duabus Christi naturis in vna persona, ad illa verba Joannis: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*; Cyrillum tractantis sermonem de more excepisse, & inter cætera dixisse: *Quid de his clarius dici potest? Nec indigent hac explanatione? Nos docuit, quia aliud quidem est, qui inhabitat, & aliud qui inhabitatur; & aliud natura humana, aliud divina.* Et cum sermonem concluderet, repetiisse verba Emeseni: *Confitee, inquit, Joannem duas naturas prædicantem, & vnum Christum: duas naturas Vnigeniti, & vnam personam. Etenim quando dixit:* Et habitavit in nobis; *& duas naturas prædicavit; tunc addidit hæc:* Et vidimus gloriam ejus, gloriam tanquam Unigeniti a Patre, plenum gratia & veritate. Quibus relatis Liberatus: *Hæc, inquit, Cyrillus Paulo præsente tractavit, & Alexandrinam docuit Ecclesiam, ita de Christo credere, sicut Paulo dudum tractante didicerat.*

Cap. 2. Brev. Joan. 1. v. 14.

Hinc colligere est post vtrumque Emeseni sermonem, duos enim habuit, verba fecisse sanctum Cyrillum; & ista quidem mox relata, post secundum; quæ vero in tertia parte concilii Ephesini habentur, post primum. Nam in primo sententia Joannis tractata non est, est autem copiose in secundo. Corrigenda est igitur vulgata conciliorum editio, & primæ Emeseni homiliæ subjiciendus sermo Cyrilli, qui post secundam positus est; secundæ vero, fragmentum a Liberato servatum.

Emendatio concilii Ephesini locus.

Cap. 3.

III. Refert etiam particulam epistolæ, qua Joannes Antiochenus Imperatoris literis per Aristolaum tribunum allatis respondet, cujusque meminit Theodoretus in epistola ad Himerium: *Propter illa ipsius capitula fidem meam Cyrillo dirigam, quam si susceperit subscripserit, communicabo ei: alioqui pacificus cum eo esse non potero.* Ex ea vero multa colligi possunt, quæ locis alioqui, vel obscuris lucem, vel dubiis fidem faciant, de quibus vide notas ad epistolam hanc Theodoreti.

De epistola Joannis Antiocheni ad Imperatorem. Cap. 1.

Quæ carenda.

Jam vero, contra indubitata aliorum testimonia, quam multa scripsit! quam multa contra rationem temporum! Id omitto dicere, quod legitur de ordinatione Nestorii, quam contigisse tradit primo die Aprilis, cum acciderit decimo: potest enim esse vitium notarii, qui cum reperisset in libro, vnde exscribebat, *die 10. Aprilis*, scripserit *die 1. Aprilis*.

Suo certe vitio ait. 1. Epistolam Joannis ad Nestorium scriptam esse antequam Cyrillus ad Celestinum daret literas de rebus Nestorii. Constat enim Cyrillum Pontifici primum de rebus Nestorii; tum Pontificem Nestorio, & Joanni; & tandem Joannem acceptis Celestini Cyrilliique literis Nestorio scripsisse. Hinc Celestinus ad Nestorium: *Sancti fratris & coepiscopi mei Cyrilli probatissimi sacerdotis, per filium meum Possidonium diaconum, talia de te scripta suscepimus, quibus his, qui de tua ordinatione detulerant, periisse suum testimonium doleremus.*

De epistola Joannis Antiocheni ad Nestorium. Cap 4. Brev.

Inep. ad Nest.

Hinc etiam ad eumdem Joannes: *Clerici Alexandrini diversas de tua pietate literas magno ad nos studio pertulerunt; vnas quidem piissimi episcopi Celestini, reliquas omnes sanctissimi episcopi Cyrilli. Harum autem exempla mittens, caritatem tuam obnixe rogatam cupio, vt ita eas legat,* &c.

In ep. ad Nest.

11. Sacram ab Imperatore ad Cyrillum missam esse rogatu Nestorii, post acceptas a Nestorio Cyrilli literas, quibus duodecim capitula

De sacra Imperatoris ad Cyrillum. Ibid. sub fin.

subjungebantur. Atqui præcessit tribus fere hebdomadis: nam sacra consignatur XIII. Kalendas Decembris; literæ vero acceptæ sunt VII. Idus Decembris.

De sacra Imperatoris ad Metropolitas.

III. Post scriptam Cyrillo sacram vnam, missam ad vniversos Episcopos aliam esse, quavocarentur Ephesum ad concilium. Verumtamen in illa fit istius mentio: *Tuam quoque reverentiam ad tempus, quod aliis literis ad universos Metropolitanos missis significatur, præsto adesse oportebit.*

1. part. conc. Eph. c. 31.

De epistola Celestini ad Cyrillum.

IV. Celestinum epistola, cujus initium est: *Tristitia nostræ sanctitatis vestræ literæ*, &c. *Cyrillo vicem suam dedisse in concilio obeundam.* Atqui epistola Celestini sanctionem synodi indicem tribus mensibus præcessit: consignatur enim III. Idus Augusti ejusdem anni, nec Romam nuntii de synodo indicta venerunt ante mensem Decembrem, eumque inclinantem, quo tempore Nestorius ea de re Celestinum primo certiorem fecit. *Placuit vero piissimis Imperatoribus, Domino adjuvante, etiam synodum inexcusabiliter totius orbis terrarum indicere, propter inquisitionem aliarum rerum ecclesiasticarum: nam dubitationem verborum non æstimo habituram inquisitionem difficilem, nec impedimento esse futuram ad tractatum divinitatis Domini* JESU.

Epist. Nestor. ad Celest.

De adventu Joannis Antiocheni Ephesum.

In act. concil. habiti Ephes.

V. Joannem Antiochenum biduo, post depositum a concilio Nestorium, venisse Ephesum, pugnat relationi Candidiani comitis ad Joannem & ejus synodum. *Cum ante quinque proximos dies reverendissimus episcopus Cyrillus, ac Memnon hujus civitatis episcopus, & qui cum ipsis sunt, reverendissimi Episcopi in sancta Ecclesia convenissent, a me prohibiti sunt, ne contra dominorum nostrorum & piissimorum Imperatorum decreta, inter se consessum facerent, atque moniti ut omnium vestrum adventum expectarent; illi autem ut sacram prælegerem effagitarunt: cum vero id recusarem propter sanctitatis tuæ absentiam,* &c. Retulit vero Candidianus eo ipso die, quo Joannes advenit: *Nam simul atque Ephesum ingressus est, antequam pulverem ex itinere contractum exsuisset, antequam se veste exuisset, congregatis quibusdam, qui cum Nestorio recesserant, & blasphema verba in suum caput loquebantur, & gloriæ Christi tantum non illudebant, ac veluti collecto collegio hominum circiter triginta numero, qui nomen habebant Episcoporum,* &c.

In synodica ad Celest.

De publicata in Cyrillum ab Orientalibus sententia.

VI. Orientales suam in Cyrillum & Memnonem sententiam publicasse, proposito programmate, ante adventum legatorum occidentalis Ecclesiæ: id actorum Ephesinorum fidei adversatur. Nam legati advenerant die nona Julii, postridie enim auditi sunt in synodo, cum haberetur actio secunda. Nihildum vero tunc temporis de sententia schismaticorum in Cyrillum & Memnonem rescitum erat: namque vbi primum rumore vulgi de hac ipsa sententia Cyrillus & Memnon acceperunt, obtulerunt libellos sanctæ synodo die decima sexta Julii: eadem die vocatus semel atque iterum Joannes cum suis, vt facti rationem redderet, antequam tertio citaretur, sententiam, depositionis quidem in Cyrillum & Memnonem, excommunicationis vero in totam synodum, affixa parietibus theatri charta publicavit. Sic enim actione quinta interlocutus Cyrillus est: *Vestra pietas omnia gerens per reverendissimos religiosissimosque Episcopos prima & secunda citatione vocavit eos, quemadmodum fides actorum continet. Illi vero cum temeritatem suam nullis rationibus tueri, nec vllo juste excusationis vias invenire possent, rem fœdam, & circulatoribus ac circumforaneis dignam commiserunt. Cum enim, siquid magno huic synodo palam facere voluissent, illos potius accedere modeste & cum decoro, quod christianos homines decet, coram exponere quæ conveniunt, responsaque audire, oportuisset; ac profecto nihil obstaret, quominus id illis facere licuerit, (nec enim ante sanctam synodum milites consliterunt, sicut ante illorum domos) chartulam arrogantia insolitaque plenam concinnantes, eaque publice proposita, totam hanc civitatem, non tam ad tumultuationem, quam ad inconsultæ temeritatis ipsorum condemnationem, condemnarunt.*

Act. 5. conc. Ephes.

Manifesta porro apparet causa, cur tunc temporis publicaverint schismatici suppressam decem & septem diebus sententiam: ipsorum enim intererat, desertum vadimonium probare apud populum, ne a tumultuante male haberentur. Probabant vero hac publicatione, cum a judicibus nulla auctoritate pollentibus, quippe excommunicatis, citari se ad judicium ostenderent: sed cur programmate sententiam publicarunt, & non canonico more, per executores ecclesiasticos? vt, quam aliis facerent, per suos milites ad Joannis domum excubantes, violentiam, eam sibi inferri mentirentur, atque ita prohiberi, secundum canones agere; maxime, cum chartam, quam archidiaconus Joannis, nomine synodi Orientalium, obtulisset, ab Episcopis Joannem tertio citantibus repudiatam causari possent.

De conditione pacis Cyrillo propositæ.

3. part. conc. Eph. c. 55.

VII. Scripsisse post solutam synodum, & ordinatum Maximianum, *Episcopos e Constantinopoli Cyrillo, quia amicitiarum modum & pacem Ecclesiarum non aliter fieri conveniret, nisi omnia, quæ ab eo in causa scripta, epistolis & tomis & libris, evacuarentur.* Verum Cyrillus id ab Acacio Beræensi & Orientalibus postulatum refert: *Imperator ergo ad se accersens reverendissimum pientissimumque Ecclesiæ Constantinopolitanæ episcopum Maximianum, ac alios non paucos, qui pro tempore ibidem comperiebantur, serio cum illis consultabat, quonam pacto Ecclesiarum dissidium e medio tolli, divinorumque mysteriorum ministri ad concordiam & pacem possent redigi. Illi vero non aliter vnquam id fieri posse, neque prius illos de quibus agebatur, in concordiam venturos aiebant, quam vnanimitatis & consonæ fidei vinculum iis præfulgeret, & quasi præferretur: & oportere aiebant, vt pientissimus Joannes Antiochenus anathematizaret Nestorii dogmata, ac se ipso illius depositionem approbaret. Episcopum vero Alexandrinum privatas offensiones oblivioni traditurum, & contumelias, licet ea gravissimæ ac maximæ extitissent, quas Ephesi perpessus fuerat, propter caritatem nihili facturum. Cum itaque religiosissimus Imperator iis assentiret, magnamque ex eo consilio voluptatem caperet, missus est, qui hoc ipsum perficeret, dominus meus præclarissimus tribunus & notarius Aristolaus. Postea quam vero Orientalibus regium decretum expositum est, & tanquam factum ex eorum Episcoporum sententia, qui Constantinopoli aderant, consilio nescio quo apud sanctissimum piissimumque Beræensem episcopum Acacium congressi, scribi ad me curarunt, conventionis modum, id est, sanctarum Ecclesiarum pacis, nisi eo modo, quem ipsi præscriberent, fieri non debere. Erat autem ea petitio gravis ac molesta, volebant enim ea omnia aboleri, quæ vel epistolis, vel tomis, vel libris evulgaveram: at soli fidei, quæ a san-*

Ep. ad Acac. Beliten.

ctis Patribus nostris Niceæ edita fuerat; consentire.

VIII. A Joanne collectam fuisse synodum Antiochiæ, propter negotium pacis: Berœæ apud Acacium congregatam tradit Cyrillus loco mox citato, tradit & Mercator in præfatione epistolæ Theodoreti ad Andream Samosatenum.

Pag. 274 col. 2.

De responsione Cyrilli ad reprehensiones Theodoreti.

IX. Cyrillum, post pacem initam, respondisse Theodoreto capitula reprehendenti, suaque capitula exposuisse, atque ita pacem & vnitatem Ecclesiis redditam. Locus integer exscribendus videtur: *Hæc sunt, quæ Cyrillus scripsit in defensionem orientalium Episcoporum pro duabus vnius Christi naturis, quam quicumque tunc minime receperunt, hos esse puto auctores Acephalorum, qui neque Cyrillum habent caput, neque quem sequantur ostendunt. Tunc & Evopius Ptolemaidis Pentapoleos regionis episcopus accipiens exemplar literarum Theodoreti, qui scripserat contra duodecim capitula Cyrilli, direxit illud Cyrillo, vt responderet ad ea & sua capitula exponeret: quod gratissime suscipiens Cyrillus, fecit interpretationem capitulorum suorum, duodecim addens expositiones, quo videretur plenam pro eis reddere rationem. Itaque Cyrillo suscipiente & defendente fidem orientalium Episcoporum & sua capitula exponente, pax & vnitas Ecclesiis reddita est.* Repugnat Cyrillus, qui nullam damnati Nestorii mentionem facit in tribus apologeticis, quos pro capitulis composuit, facturus vtique, si minus & duos ante synodum scripsisset, & tertium, vt diximus in præfatione, cum in custodia teneretur, penderetque adhuc sua Nestoriique causa, propter sanctionem Principis gesta quælibet suspendentis, donec de re tota diligentius cognosceret, & statueret. Quod vero duos ante synodum scripserit, adversus Andream scilicet ac Theodoretum, hinc apertum est, quod responsum fuerit prius Andreæ, tum Theodoreto, velut homini nondum noto. Qua vero potuit ratione post synodum ignotus esse Theodoretus Cyrillo, cum fuerit conciliabuli quasi mens atque ingenium?

Ep. schism. ad suos legat.

De verbis Socrati suppositis.

X. Denique, ne diutius moram ponam in rebus Liberati curiosius scrutandis, omitto plura levioris momenti, vnumque istud addo, Liberatum præ incogitantia id, quod in codice Socratis reperit ab aliquo annotatum, vel ex margine in textum translatum, accepisse velut a Socrate scriptum, quem oportuisset pugnare secum intolerabili amentia: negat enim annotator, Nestorium dixisse, Christum esse Deum; affirmat Socrates.

Locus videtur exscribendus, quia pluribus occasionem præbuit, vt Nicephoro, Evagrio, &c. errandi cum Liberato, sic igitur se habet: *Socrates in libro ecclesiasticæ historiæ dirimit Nestorium a Paulo, eorumque differentiam sic ponit.* Apparet, *inquit*, Nestorium ignorasse lectiones antiquorum, quapropter vt dixi, in sermone solo moratus est. (* *At non solum sermonem examini dedit, sed etiam omnino Deum esse, qui natus est, denegavit. Nos autem fatemur, quoniam qui de sancta Virgine natus est, & crucifixus est, Dominus est gloriæ, sicut dicit Apostolus:* Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. *Porro Nestorius dicit:* Noli gloriari, Judæe, non crucifixisti Deum; *tanquam ipse Dominus gloriæ, idem non sit Deus.) Nam quia purum hominem non dicit Christum, sicut Photinus*, &c.

* *Verba, quæ ex margine irrepserant in textum, Socrati aperte pugnant, dicenti Nestorium catholice sensisse.*

De Theophane Cerameo in Chronographia.

QUINQUE tradidit Theophanes a priotibus historicis prætermissa. Primum, ab Eusebio tunc χρονικῶν ἢ βιβλίων, reprehensum fuisse Nestorium, cum nemo hactenus ausus esset arguere Antistitem vrbis regiæ, aulæ gratiosum, & nihil non valentem aggredi potentum ope. Ab historicis prioribus dixi, nam Leontius Byzantinus jampridem illud tradiderat. Alterum, hunc ipsum Eusebium Anastasio presbytero anathema dicenti defensoribus Θεοτόκου restitisse. Tertium, a Proclo dictam esse, præsidente in Ecclesia Nestorio, panegyricam de virgine Deipara orationem. Quartum, eam ipsam orationem habitam ἐν μιᾷ κυριακῇ, aliquo die festo solemniore, nempe annunciatæ Virgini, vt diximus in notis ad orationem. Postremum, a Nonno Edessæ episcopo scriptum Joanni Antiocheno in hæc verba: *Expurga Ecclesiam, vir Dei, a Nestorii Zizaniis, & eorum perfidia.* Unde intelligimus, Nonno Rabbulam, Rabbulæ Ibam successisse in sedem Edessenam.

Quinque dicta quæ observantur.

Lib. 3. adversus Nestorian. & Eutych.

At non quinque tantum peccavit. Nam 1. ordinationem Nestorii refert ad annum Christi 423. Joannis Antiocheni 8. sancti Praylii Hierosolymitani 13. Celestini summi pontificis 7. quæ omnia procul absunt a vero, vndecumque tandem anni initium Theophanes sumpserit, sive a Septembri, vt reveta sumpsit; sive a Januario, vt alii solent. Nam secundum vnanimem omnium sententiam ordinatus est Nestorius Tauro & Felice coss. atque ita anno Christi 428. siquidem successit in sedem Constantinopolitanam Sisinnio, vita functo sub finem ann. 427. Deinde Joannes Antiochiæ episcopus suffectus est in locum Theodoti, qui ann. 428. vivere desiit, teste Theodoreto. Certe Acacius Beræensis ad Cyrillum rescribens ann. 430. Joannem ait recens ordinatum. Postea Praylius post Joannem Hierosolymitanam Ecclesiam rexit; Joannes vero diem suum obiit ann. 416. imo Praylius jam cesserat Juvenali moriens sedem vrbis sanctæ ante ann. 428. vt ex eodem Theodoreto constat, recensente Juvenalem cum Sisinnio. Denique Celestinus tenere cœpit sedem apostolicam Bonifacii obitu vacantem die 3. Novembris ann. 423. atque adeo non præcessit septem annis Nestorium die 10. Aprilis ann. 428. in sede vrbis regiæ collocatum.

Plura quæ vindicantur.

De tempore ordinationis Nestorii.

Lib. 1. hist. eccles. c. 19.

1. part. conc. Eph. c. 23.

Ibidem.

II. Scribit Celestinum dedisse literas de causa Nestorii ad Joannem Antiochenum & Praylium simul Hierosolymitanum: repugnant scribenti Celestinus ipse & Cyrillus; ille enim, missis per Possidonium ad Cyrillum de Joanne & Juvenali literis: *Eadem hæc*, inquit, *ad sanctos quoque fratres & coepiscopos nostros Joannem, Rufum, Juvenalem, & Flavianum perscripsimus*; iste vero ad Juvenalem de illis ipsis Celestini literis: *Cum reverendissimus*, ait, *piissimusque Romanæ Ecclesiæ episcopus Celestinus comperta de eo scripserit, ipsasque literas ad me dederit; equidem illas vicissim ad te mittendas existimavi*, &c.

De literis Celestini pontificis.

1. part. conc. Eph. cap. 23.

III. Tradit Cyrillum, post acceptas ab Imperatore literas, quibus increparetur, scripsisse de recta fide ad Theodosium, & ad Reginas sorores, quo se purgaret. Atqui literæ Imperatoris falsitatis convincunt Theophanem: nam in iis vitio vertit Theodosius Cyrillo, quod alio ad se, alio ad Pulcheriam opere directo tentare voluisset concordiam regiæ domus, fratremque cum sorore

De tempore scripti a Cyrillo libri de recta fide.

componere, *nisi aliquod inter nos dissidium esse putasses, aut certe aliquid ejusmodi ex literis tuis orturum speraſſes; cur, obſecro, alia privatim ad nos, & ad Eudoxiam religioſiſſimam conjugem meam; alia vero ad Pulcheriam ſororem meam auguſtam, eandemque pietatis ſtudioſiſſimam perſcripſiſſes.*

1. part. conc. Epheſ. cap. 31.

De cauſa cur Celeſtinus Epheſum non venerit.

IV. Ait Celeſtinum excuſaſſe abſentiam, ob labores hiemali tempeſtate in mari tolerandos: at excuſatio neque per ſe ipſa idonea eſt, cum verna tempeſtate iter conficiendum eſſet, eaque affecta, ſiquidem ad Pentecoſtem condictum erat, id eſt, ad diem ſeptimum Junii; neque vera, cum a ſummo Pontifice per legatos afferatur alta, nempe jam non agi de ferenda ſententia, quod auctoritatis eſt; ſed de executioni mandanda, quod obſequii potius.

Conc. Epheſ. act. 2.

De die inchoati cœcilii.

V. Vult ſynodum inchoatam eſſe die 20. Junii, elapſis a condicto termino diebus ſexdecim. Quomodo vero hæc cohærent, tum ſibi, tum actis concilii? nam condictus terminus fuit dies dominicus Pentecoſtes, qui incidit in ſeptimum Junii, vt certa ratione temporum conſtat; acta vero aperte loquuntur, initium ſynodo factum die 22. Junii, & vero fieri debuit, cum in eam diem inciderit feria ſecunda, qua ſolenne erat dare initium ſynodis.

De modo, quo fieri cœpit concilium & de præſidibus.

VI. Hiſtoriam, ſi tamen hiſtoria ſit & non fabula, de inchoatione ſynodi, texit hunc in modum. *Die itaque Junii menſis vigeſima celebrari cœpit concilium, Neſtorio, Cyrillo, & Prælio conventui præſidentibus: Cyrillo vero Romani Pontificis locum obtinente: cunctiſque de Theologia ſermonem facientibus, Neſtorius magna arrogantia dixit:* Non ego eum, qui bimeſtris aut trimeſtris fuerit, Deum appellavero, quapropter mundus ſum a veſtro omnium ſanguine, neque poſtmodum ad vos veniam *Cum dicto exivit ſex comitantibus Epiſcopis, qui ipſius ſententiæ adhærebant: Cyrilli ſequaces poſtridie congregati, tres Epiſcopos miſerunt, qui Neſtorium vocarent*, &c. Nam cuncta hæc actis concilii pugnant, ex quibus nempe conſtat, cœptam ſynodum die 22. Junii: ad eam non veniſſe vnquam Neſtorium, multo minus in ea præſediſſe: blaſphemiam a Neſtorio prolatam in familiari congreſſu cum Acacio Melitenenſi, & Theodoto Ancyrano: eos exiiſſe Neſtorii hoſpitio ſacrilegam vocem execratos.

2. part. conc. Eph. act. 1.

Quæſtio de vocatione Neſtorii ad confeſſum obiter ſoluta.

Hic oritur quæſtio ſolvenda obiter, qui factum ſit, vt cum ſynodus haberi cœperit die 22. Junii; Epiſcopi tamen ea ipſa die ad ſynodum retulerint, ſe pridie ad vocandum Neſtorium miſſos eſſe, vtique a ſynodo, erat igitur pridie jam collecta. Verum cum dies vigeſima prima Dominica fuerit, conveniſſe ad ſynaxim Patres oportuit: vnde cum abeſſet Neſtorius, a quatuor Epiſcopis invitatum quidem venire ad craſtinam ſynodum, non citatum jure, quippe cum feſtus eſſet dies, nec adhuc Epiſcopi legitimum feciſſent initium concilii: vnde factum, vt ſecundum canones poſtmodum tertio vocatus ſit, cum vocatio prima non haberet vim canonici proceſſus, ſed admonitionis tantum, atque invitationis.

De adventu Joannis Antiocheni Epheſum.

VII. Narrat, Joannem Antiochenum cum ſuis tertio poſt cœptam ſynodum die adveniſſe: quo errore poſteriores alios implicuit, contra manifeſtum Cyrilli teſtimonium antea relatum.

De Neſtorii conſeſſu in ſynodo ſchiſmatica.

VIII. Narrat pariter, Neſtorium cum Joanne aliiſque ſchiſmaticis conſediſſe, cum in Cyrillum & Memnonem ſententia depoſitionis ferretur: atqui iſtud nulla acta continent, imo ſilentio ſuo contradicunt. Et vero Joannis ſynodus Neſtorium non reſtituit: neque enim poterat, cum minor eſſet ea, a qua dejectus fuerat; neque ſi potuiſſet, ſiviſſet tamen Joannes, quippe ambiens principatum ſynodi, cui cupiditati obſtitiſſet Neſtorius, privilegio ſuæ ſedis, quæ a Conſtantinopolitano concilio ſecunda poſt Romanam conſtituta fuerat.

De Theodoreti reprehenſione capitulorum.

IX. De Theodoreto capitula Cyrilli arguente, & de Cyrillo Theodoretum confutante, loquitur perinde ac ſi reprehenſio illius, & iſtius reſponſio ſynodi tempore confecta ſit. Quibus contradicit Theodoretus: *Priuſquam conventus apud Epheſum celebraretur, duodecim capitulis ſtrictim, porteque reſtitimus, vt præſcius horum fieret intellectus etiam rudiorum & rationis expertium*, &c.

In præf. ad quinque libros contra concil. Epheſinum.

De receſſu Neſtorii.

X. Ait, ab Orientalibus ad ſuas Eccleſias redeuntibus, abductum ſecum Neſtorium. Verum receſſerat Epheſo, priuſquam legati venirent Calchedonem.

De tempore pacis initæ.

XI. Scribit pacem Eccleſiis redditam, convenientibus Cyrillo & Joanne, juſſu Imperatoris, poſt deportatum in Oaſim Neſtorium, quarto ab exauctoratione anno. Veruntamen pax reconciliata eſt, vt certis temporum notis conſtat, altero poſt Epheſinam ſynodum anno. Nihil hoc auctore perturbatius.

De Nicephoro Calliſto, libro 14. hiſtoria, a cap. 32. ad 37.

Vnde ſumpſit, quæ ſcripſit.

NICEPHORUS omnia fere ſumpſit ex Socrate, cujus verba exſcribit, appellato etiam nomine; ſumpſit pariter ex Evagrio & Theophane, quos ne nominat quidem, cum tamen eorum ſcriptis vtatur, ſervata quoque prima loquentis perſona, quod admirationem movere poteſt. Quare quæ de tribus illis ſcriptoribus obſervata ſunt, huc etiam ſpectant, eadem nimirum Nicephoro cum ſuis magiſtris, aut bene ſentiente, aut peccante.

Quæ cavenda de anno habitæ ſynodi Epheſinæ. Cap. 34.

Proprium nihilominus peccatum ipſius eſt, quod ſynodum Epheſinam aſſerit quadrageſimo primo poſt ſecundam anno habitam: quinquaginta enim inter vtramque anni interceſſerunt, cum ſecunda coierit anno 381. Epheſina anno 431.

De Neſtorio ab Orientalibus in epiſcopatu retento.

Proprium & iſtud, Orientales tertium annum ab Epheſina ſynodo, per vim retinuiſſe Neſtorium in epiſcopatu: nequidem enim ante pacem Joannes cum ſuis eum Epiſcopi loco habuit.

Quæ notatu digna. Cap. 33.

Affert tamen duo ad hiſtoriam conducentia. Primum, de ſynodi Alexandrinæ decretis ad Celeſtinum ſummum Pontificem miſſis, quod argumentati ſumus inter agendum de ſecunda ſynodo Alexandrina. Alterum, de Euthymii magni illius ſanctique viri mandato, quo Petrum Saracenorum epiſcopum juſſit, adhærere Cyrillo Alexandrino, & Acacio Melitenenſi, tanquam columnis & apicibus rectæ fidei: id accepit a Cyrillo monacho, qui vitam Euthymii conſcripſit. Cap. 34.

De illuſtriſſimo annalium ſcriptore cardinale Baronio, & aliis recentioribus, &c.

Laus Baronii cardinalis.

ILLUSTRISSIMUS annalium ſcriptor de rebus Neſtorii eo quo ſolet judicio, eaque doctrina & diligentia ſcripſit, vt ſi cuncta, quæ a veteribus dicta, vel diligenter collegit, vel feliciter emendavit, vel ſubtiliter conjecit, afferri deberent, tota fere quinque annorum hiſtoria exſcribenda eſſet. Sunt tamen nonnulla, in quibus, vt maxime velim propter reverentiam tanti viri,

non possim tamen assentiri, sive propter tarditatem ingenii, sive quia videntur mihi certis quibusdam præjudiciis, aut pugnare, aut nonnisi difficulter conciliari. Ea vero hic proponenda puto, & cum pugnantibus argumentis conferenda, vt quam patior hac in parte difficultatem, doctioribus ostendam.

Quæ in ipsius historia Nestoriana difficultatem faciant. *Num.* 10.

Atque vt omittam dicere, de iis, quæ ad annum 428. referuntur: sive de Nestorio secundum naturam Samosateni nepote, quæ opinio nata est ex Suidæ verbis alieno sensu acceptis: sive de origine hæresis Nestorianæ ex Pelagiana de meritis naturæ, qui error Leporii Nestorio affictus a Cassiano, lib. 1. *de Incarnatione*, &c. indeque populariter creditus:

De Nestorii genere.

De hæresis origine. *Num.* 27.

sive de Nestorii quadam historia, tributa Theodoreto Cyrensi, lib. 4. *hæretic. fabularum cap.* 11. sive de obtestatione Eusebii adversus Nestorium Cyrillo suppositа.

De capite 11. libri 4. hæret. fabularum. *Num.* 31.

Asserit ad annum 429. illustrissimus Cardinalis, literas a Nestorio datas esse ad Ægypti monachos,

De literis Nestorii ad monachos Ægypti. *Num.* 22.

quibus ipsorum fidem tentaret: id vero neque Cyrillus testatur, neque vllus veterum scriptorum. Quin potius cuncti communiter tradunt, ad monachos perveniſſe exegeſes Nestorii, easque a nonnullis circumlatas, ad simpliciorum animos fallendos.

Epist. 1. Cyrilli.

De epistola Cyrilli ad eosdem. *Num.* 22.

Asserit deinde, epistolam ad monachos a Cyrillo scriptam esse, priusquam a Nestorio proderetur hæresis: atqui tota est illa in primo sermone Nestorii, imo & secundo, refellendo, vt ex ipsa epistolæ sermonumque collatione constat. Verum neutrum sermonem illustrissimus Cardinalis videre potuerat.

De libris Cyrilli de recta fide. *Ibid.*

Probabilius mihi non videtur, quod dicantur libri de recta fide ad Theodosium & Reginas sorores confecti, ante primam epistolam a Cyrillo datam ad Nestorium: conficiendorum enim occasionem fecit secunda Nestorii ad secundam Cyrilli epistolam responsio, quod in notis ad epistolam Nestorii demonstravimus.

De epistola Cyrilli ad clericos quosdam Constantinopoli existentes. *Num.* 38. & *seqq.*

Jam vero quod affert de epistola Cyrilli ad clericos Constantinopolitanos, deque eorum libello, & objectis Cyrillo criminibus a quatuor hominibus Nestorio furenti servientibus, partim a Mercatore refellitur, inscriptionem epistolæ veram apponente, partim ex prava versione Latina epistolæ, qua factum est, vt quæ Cyrillus istis nequam objecit, ab illis objecta Cyrillo putarentur.

De Juliani patria & sede. *Num.* 46.

Ad annum 430. Julianus Pelagii sectarius dicitur Capuanus origine, sede Atellanensis: id communiter a pluribus, propter corruptos Gennadii Prosperique chronographi codices, assertum est; sed enim, emendatis codicibus, jam nemo fere eruditus id credit.

De motis a Cyrillo ad Celestinum missis. *Num.* 11.

Dicuntur a Cyrillo missi ad Celestinum tomi, quos adversus Nestorium scripsisset, testisque advocatur Cyrillus ipse; sed Cyrilli verba videntur contradicere: *Quo sanctitas tua, tam quæ ille dicit & scripsit, quam qua beati & magni illi Patres nostri tradiderunt, clare perficiat, missi tomos aliquot, capitum quorundam fragmenta continentes, quos etiam ab iis, qui Alexandriæ versantur, Latine reddi curavi.*

Epist. 1. ad Celestinum.

De synodo Romana. *Num.* 12.

Quomodo autem, quæ sequuntur, de concta synodo Romana, post acceptas Cyrilli per Pusidonium literas, (synodo, inquam, cujus mentionem fecerit Cyrillus in epistola prima ad Nestorium) defendi queant, nullus plane video. Hac enim in epistola Cyrillus ad Nestorium scribit quidem de Romana aliqua synodo; sed illa, quemadmodum præcessit hancce primam Cyrilli epistolam ad Nestorium, quod per se apertum est; ita quoque prior est Cyrilli ad Celestinum literis, ad quem nempe ipsas etiam secundas Nestorii epistolas per Possidonium misit.

De epistola Celestini ad Nestorium. *Num.* 13.

Deinde, quod dicitur epistola Celestini ad Nestorium, cujusmodi nunc habetur, e Latino sermone in Græcum, & rursus e Græco in Latinum versa, vnde acceptum sit, penitus me latet, imo incredibile videtur: nam Ephesina quæcunque e Græcis in Latinum conversa sunt, aliis in editionibus aliter leguntur; epistola vero qua de agitur, vbique eadem est, iisdemque verbis, & iis quidem Latinam loquendi formam aperte retinentibus: quanquam in Contiana Ephesini concilii editione aliquid, quod illustrissimi Cardinalis opinionem juvet, contineri fateor; sed editio illa tam imperfecta est, vt nullus ipsam secutus sit.

Ann. 1574. *Parisiis apud Nivellium.*

De insignibus vicariæ potestatis apostolicæ.

Nihil moror insignia vicariæ potestatis a Celestino summo pontifice ad Cyrillum missa, id est, Phrygium sive pallium, sive capitis tegumentum, quam mitram vocant. Hæc enim, quia referuntur a recentioribus Græcis, sine veterum testimonio, non magnam fidem obtinent; & quia simul cum ipsis dicuntur ab iisdem auctoribus nomina tum Papæ, tum judicis vniversi orbis Alexandrino tributa, vix vllam fidem inveniunt, etiam apud ipsum Baronium. Cum denique hæc omnia recentiores isti Græci asserant, ad successores Cyrilli transmissa, cuncta fabulæ instar vix non videntur hominibus non summe credulis. Quis enim nesciat, quod veteres omnes imagines docent, quoslibet Græcos episcopos, saltem metropolitas, pallium gestasse, cujusmodi occidentales Antistites a summo Pontifice dono accipiunt? Quis ignoret nomen Papæ quibuslibet Episcopis, judicis totius orbis, nulli attributum? aut quis opinetur mitram, qualis vulgo in vsu est, summæ illius potestatis esse signum; imo qualem nunc gerunt summi Pontifices, vel ab antiquioribus gestatam, vel ad vicarium, si quando fieret, transmissam? Id sane si contigisset, meminissent veteres, tanquam rei, aut insolentis hoc vno in facto, quod nunc tractatur; aut ordinariæ, quoties vicaria potestas a summis Pontificibus daretur.

Num. 28.

De Cyrilli ptioribus synodis. *Num.* 30.

Fugit me prorsus ratio, quæ impulit Baronium, vt assereret Cyrillum, ante Celestini summi pontificis cognitionem, noluisse in causa Nestorii habere vllam synodum; duas siquidem habuisse, priusquam ad Celestinum scriberet, jamdudum ostensum est. Quod vero illustrissimus Cardinalis suæ illius assertionis testem adducit Cyrillum, suis ad Celestinum literis, valde miror; nam quæ verba profert, longe alium mihi videntur habere sensum: *Fateor*, inquit, *in animo fuisse synodicis literis ipsum commonefacere, nos cum eo communionem retinere non posse, qui talia doceret ac saperet, ratus tamen lapsis manum porrigendam, prostratosque tanquam fratres erigendos esse, hoc ipsum in hodiernum usque diem non feci: attamen ne nihil hic agerem, hortatus sum illum per literas.* Neque enim negat Cyrillus se synodicis literis Nestorium monuisse, cum ibi fateatur literas ad Nestorium missas Alexandrinæ esse Ecclesiæ: sed hactenus se non dixisse anathema negantibus Θεοτόκον, perinde ac Nestorius aientibus dixerat, nec ab ejus communione recessisse. Id quod dico, ipsis quæ Baronius citat verbis epistolæ ad Constantinopolitanos aliquos, constat: *Quid*, inquit, *vetabat, & nos quoque vocibus illius contraria scribere ac sentire, anathema, si-*

Cap. 2. hujus dissert.

1. part. conc. Eph. c. 3.

quit Mariam Deiparam esse negaverit? Verum id hactenus facere nolui, ne sint, qui Episcopum Alexandrinum, Ægyptiamve synodum, anathematis sententiam in Nestorium tulisse dicant.

De legatis Ægyptiacæ synodi. *Ibid.*

Miror etiam non parum, cur ex Ægyptia synodo dicantur missi duo Episcopi, qui Nestorio literas sedis apostolicæ Cyrillique rederent, Theopemptus & Daniel; & duo præterea Alexandrinæ Ecclesiæ ministri, Macarius ac Potamion, quos alibi Baronius archimandritas facit. His enim posterioribus duobus, qui Constantinopoli remanserant, scribit Cyrillus literas hac inscriptione: *Macario & Potamioni episcopis, & domino Dalmatio archimandritæ*, &c. Scripsit & alias postea, cum priores duo inter legatos synodi ad Imperatorem missi essent, *Theopempto, Potamioni & Danieli comministris.*

Num. 113.

2. part. conc. Eph. act. 1. inter ep. cath.

De Nestorii petitione vt haberetur synodus. *Num.* 60.

Non ita miror, illustrissimum annalium scriptorem in popularem opinionem venisse, de petita Nestorii precibus indictaque a Theodosio imperatore synodo Ephesina, post sedis apostolicæ literas, a quatuor Ægyptiæ diœcesis Episcopis Constantinopolim allatas. Hanc enim opinionem, quæ ipsi quoque illustrissimo Marcæ adhæsit, convellere Mercator vnus potuit, patefacta die, qua literæ Nestorio redditæ sunt. Nam inde constat, novemdecim ante diebus indictam esse synodum, quam literæ exhiberentur, quanquam aliquo modo excusari posse, inque partes veritatis trahi communem sententiam ostendimus, in præfatione historica.

Vide præf. hist.

De indictione synodi. *Num.* 62. & 63.

Non tam facile potest excusari, quod indicta dicitur synodus consilio Celestini summi pontificis: nam vt alia multa sileam, pugnantes Celestinus eodem tempore voluntates habuisset, cum hinc damnationis sententiam definitivam ferret in Nestorium, & executores mitteret; inde causam concilio permitteret. Certe suis ad synodum literis, de suo, si quod fuisset, consilio nonnihil attigisset, &c.

De expositione capitulorum a Cyrillo facta.

Intelligere non valeo, qua ratione velit doctissimus Cardinalis, sua Cyrillum explicuisse capitula, priusquam Nestorii rogatu jussuque Joannis Antiocheni, Andreas Samosatensis & Theodoretus Cyrensis adversus ipsa scriberent: quam enim expositionem continet tertia pars concilii Ephesini diversam a responsionibus ad objecta vtriusque præfati Episcopi, ea petente synodo confecta est a Cyrillo in custodia posito, vt confectum fuit in notis ad anathematismos, & demonstrat epistola schismaticæ synodi ad suos ad Imperatorem legatos.

De die qua inchoatum est concilium. *Num.* 48.

Non memini me legere apud veteres, judiciales actus diebus dominicis, præsertim in conciliis, vnquam perfectos esse, sed tantum legitimis feriis. Quare mihi difficultatem creat, quod ait Baronius, die 21. Junii a Patribus missos quatuor ad Nestorium Episcopos, qui jure ad synodum vocarent. Nam cum ann. 431. litera dominicalis fuerit D, dies 21. Junii fuit Dominicus. Et vero prima illa quatuor Episcoporum missio ad Nestorium, amica potius fuit invitatio ad synaxim, quam judiciaria citatio ad synodum: qua de causa neque vllus cum Episcopis profectus est notarius, quod in citationibus semper accidit; neque citatio conceptis verbis scriptisque comprehensa est, quod tamen canones jubent. Et ideirco Juvenalis cum intelligeret posse queri quempiam, quod jure non ageretur, sed causa cognosceretur ante trinam rei citationem canonicam, callide intertocutus est hæc in verba: *Quamvis ecclesiastica sanctiones sat esse statuant, si rei ad diluenda objecta crimina tertio citentur; nos tamen religiosissimum Nestorium quarta insuper citatione advocare, per Deo amabilissimos Episcopos parati eramus. Verum quod satellitum turmis ædes suas vndique obsessas habeat, quodque nemini, sicut reverendissimi Episcopi inde redeuntes testati sunt, aditum ad se patefaciat, manifestum est conscientia nequaquam pura sanctæ hujus synodi conspectum recusare. Proinde juxta canonicas sanctiones, quæ jampridem nobis sunt, & ad rectam piamque fidem nostram corroborandam conferunt, ea capessantur.* Timebat enim, ne dies citationibus absumeretur, negotioque finis imponi non posset, quod tamen erat opus, vt quæ erant in votis, ad exitum perducerentur.

Conc. Ephes. part. 2. act. 1.

De Pelagianorum a schismaticis absolutione. *Num.* 78.

Intelligo satis, cur illustrissimus Baronius iverit communiter in sententiam de Pelagianis Episcopis ab orientali schismaticorum synodo restitutis, sanctoque canone adversus peccatum originale. Credidit scilicet Gregorio magno ita opinanti, nec in rem singularem attentius inquisivit, cum immenso labore vniversalis historiæ distraheretur. Veritatem sin minus certo argumento, saltem conjectura vehementer probabili, assecuti sumus, nisi fallor, in notis ad secundam, quæ dicitur, epistolam Nestorii ad Cyrillum.

De cardinalibus presbyteris. *Num.* 83.

Non perinde capio, qua de causa dictus sit Philippus presbyter, ante duos Episcopos legatos, allocutus synodum, & damnationi Nestorii subscripsisse, quia cardinales presbyteri, etsi dignitate cedant Episcopis, proxima tamen connexione capitis, habue unt etiam olim, quo interdum Episcopis præferrentur. Nam vt de cardinalium eminentia nihil dicam, alia fuit certe causa, cur Philippus ante Arcadium Projectumque, & diceret sententiam, & subscriberet: ille enim Celestini, isti occidentalis synodi vice fungebantur, atque inde factum, quod jam advertimus, vt cum jubente Imperatore legati ex vtraque synodo, catholicorum scilicet ac Orientalium, septem mitterentur Constantinopolim, iverit Philippus præter numerum, quo tamen comprehensus est Arcadius Episcopus, vt qui propter auctoritatem Celestini, cujus legationem obibat, non velut vnus de synodi membris, perinde ac Arcadius, sed veluti capitis personam gerens, suæ spontis habitus sit.

De Victore monacho. *Num.* 86.

De Victore monacho accipi quidem debent, quæ in apologetico Cyrillus narrat. Verum plane nescius sum, vnde potuerit resciri, Nestorianos aliud quidquam de ipso mentitos, quam quod accensuerunt tribus aliis Ægyptiis Cyrilli calumniatoribus, quorum nefanda crimina Cyrillus refert, vt antea dictum est.

De expulsis Epheso Pelagianis. *Num.* 100. *Carm. de ing. cap.* 2.

Accipi vero procul dubio non debent de Pelagianis in synodo Ephesina damnatis, quæ Prosper habet in carmine, ipsos nempe per tumultum Epheso expulsos. Nam vivente Augustino tumultuatum esse Ephesi adversus Celestium, hac in Ecclesia ordinatum presbyterum, ipsiusque sectatores clericos apertе, nisi mea me fallit opinio, demonstratum est in notis ad commonitorium, aliisque passim locis.

De relatione quadam synodi ad Imperatorem.

Relatio synodi ad Imperatorem, quæ incipit: *Circa pietatem solicitudinem vestram & studium*; non videtur posita suo loco: credit enim Baronius per eam ab Imperatore petitam missionem, & omnibus absolutis, & iis quoque,

de quibus actum est actione septima. At scripta est actione tertia, quod aperte ostendit subscriptio Cyrilli tanquam præsidis, cum tamen ante septimam sessionem a comite Joanne traditus sit in custodiam.

De comite sacrarum largitionum. *Num.* 128.

Cum setmo fit de Joanne comite Ephesum missso ad res componendas, hæc scribit Baronius: *Erat autem qui missus est Ephesum ab Imperatore, Joannes ipsi Theodosio, vt aiunt, ab eleemosynis, qui propriori titulo dicebatur comes sacrarum largitionum*, &c. Ista ego non mediocriter admiror: neque enim memini me legere in hunc vsque diem comitem sacrarum largitionum esse eleemo ynarium, sed vnum de secunda quadriga illustrissimorum, cujus officia prolixe describuntur in notitia Imperii.

De apologetico Cyrilli ad imperatorem. *Num.* 154.

Neque minorem mihi admirationem creat, quod dicitur apologia ad Imperatorem a Cyrillo composita Ephesi, cum in custodia teneretur: nam verbis illa finitur, quæ non obscure indicant, Cyrillum Alexandriæ scripsisse post reditum, cum pace jam frueretur, velut in tuto a tempestatibus portu. *Nos velut ex ardenti camino ereptos placidissimis vestris nutibus servastis, vt vna cum aliis, qui per vniversam vestram Ægyptum sparsi sunt, sanctis Episcopis & monachis continue pro imperio vestro & victoria ac stabilitate gratiarum actiones sanctissimo Christo offeramus.* 3. part. conc. Eph. cap. 13.

De Martiniano Mediolanensi episcopo. *Num.* 170.

Poterat forte ignosci Theodoreto, quod cum in epistola ad Rufum meminisset Mediolanensis Episcopi, a quo ad Theodosium missus esset liber Ambrosii de Incarnatione, Martinum appellaverit, cum nemo hujus nominis tunc Mediolanensem Ecclesiam regeret. Potuit, inquam, id ignosci Theodoreto: nam homini tam longe posito potuit facile error subrepere in tanta cognatione nominum, quanta est Martinum inter & Martinianum, quo nomine appellabatur Mediolanensis hujus temporis Antistes: potuit etiam esse vitium notarii prolixiorem vocem contrahentis in aliam breviorem & sibi notiorem.

De Andrea Samosateno. *Num.* 183.

Tradit Baronius, Joannem Antiochenum, postquam rediit ad suam Ecclesiam, auctorem fuisse Andreæ, impulsoremque, vt nomine Orientalium capitula Cyrilli argueret, idque ab eo præstitum acceptumque mercedis loco, vt ex monacho Constantinopolitano Samosatenus episcopus a Joanne fieret. A vero abduxit forte communio nominis virum alioqui prudentissimum. Nam qui Andreas scripsit adversus capitula, tunc cum scriberet, erat vnus, si Liberato credimus, de concilio Joannis Antiocheni, qua loquendi forma indicatur Episcopus. Certe Samosatenam Ecclesiam tempore concilii Ephesini regebat, vt docet Theodoretus: regebat & cum primum Aristolaus tribunus Antiochiam venit de pace Ecclesiarum actus. *Epist.* 123.

Deinde Constantinopolitanus ille Andreas, etiamnum erat monachus, cum ad eum Theodoretus literas daret anno 449. perpessus injuriam a latrocinii Ephesini præside. Adde quod alienæ diœcesis ordinare hominem, insolens fuit illo sæculo, nec sine gravi querela prætermissum esset facinus tanta arrogantia peractum, præsertim ab Antiocheno contra regiæ vrbis Episcopi jura. Vide id totum accuratius tractatum in dissertatione historica anathematismis præfixa.

De literis Joannis ad Sixtum, &c. *Ad ann.* 431. *num.* 37.

Tradit etiam, Joannem habuisse Antiochiæ synodum post tribuni adventum, ex eaque prius ad Sixtum Romanum scripsisse, quam ad Cyrillum, de sua in damnationem Nestorii, & ordinationem Maximiani consensione: imo cum Cyrillo aliter se gessisse, quam cum Sixto; siquidem huic suam statim mentem aperuerit, illi dissimulaverit, quasi arte licitando. Verum res e contrario habere se videtur: duæ namque synodi, vel vnius duo tempora distingui debent: Joannes enim primum scripsit Cyrillo Beræa, vbi synodum celebravit apud Acacium, indeque misit Emesenum, tum rebus peractis Alexandriæ, receptisque Cyrilli responsis, Antiochiæ cum suis subscripsit Ephesinæ fidei, & communes ad Sixtum, Cyrillum, & Maximianum literas de more misit, quibus se catholicæ communionis esse ostenderet.

De orientalibus subscribere legibus pacis nolentibus. *Num.* 80.

Subscripsit, inquam, Joannes cum suis, sed non omnibus: nonnulli enim recesserant indignati, hanc pacis conditionem non fuisse positam, vt sua Cyrillus capita retractaret expressis verbis; alii non interfuerant, quos inter Theodoretus impatienter ferens damnationem Nestorii, & victoriam Cyrilli. Id cum Theodoretus Liberatusque testentur, mirari non possum satis, cur Baronius a Theodoreto subscriptas dicat tunc temporis pacis leges, Cyrillique acceptam fidem, maxime cum postea pluribus locis ægrum Theodoreti animum super ea re prodere cogatur.

Hæc & alia non pauca mihi annales legenti negotium facessiverunt, illudque tanto majus, quanto libentius optarem, ab illustrissimo annalium scriptore non dissentire, si modo per alios auctores liceret, quorum tam aperta videntur testimonia, vt suas in partes invitum trahant.

De P. Petavio.

Id ipsum testari possum de Patre Petavio, cujus in tomo quarto dogmatum doctissima continetur Nestorii, cognominisque hæresis, atque synodi Ephesinæ historia, de qua cum sit antiquis ex auctoribus collecta, facile potest ex iis, quæ ad singulos ejusmodi auctores observata sunt, judicium ferri.

De Christiano Lupo.

Prodiit nuper quoque in lucem historia concilii Ephesini a Christiano Lupo Lovaniensi doctore Augustiniano, erudita illa quidem, sed non satis exacta, vel ad temporum rationem, vel ad certa veterum testimonia, quasi immensitas doctrinæ obruerit curiosam veritatis indagandæ ἀκρίβειαν. Prout occasio se dedit, sive in dissertationibus, sive in notis, emendatum est quod in hoc auctore visum est, indubitatis veterum testimoniis pugnare.

IX. SYNODUS,

IX. SYNODUS,

QUÆ SCHISMATICA EPHESINA,

SUB JOANNE ANTIOCHENO

quinque post catholicam diebus inchoata.

Ubi acta hujus synodi habentur.

IN tertio tomo postremæ collectionis conciliorum, acta synodi schismaticæ actis œcumenicæ ita conjunguntur, vt prima pars post actionem primam, secunda post sextam posita sit. Illa narrationem gestorum in depositione Cyrilli & Memnonis continet; ista confessionem fidei, & homilias Theodoreti ac Joannis; vtraque varias, sive relationes ad Imperatorem, sive epistolas ad diversos, quibus multa historiæ illustrandæ vtilia comprehenduntur.

Quo die Antiochenus eam suis Ephesum advenit.

Joannes Antiochenus, cum moras de industria fecisset in via, Ephesum sabbato pervenit, id est, die vigesima septima Junii, vigesima post condictam, quinta post Nestorii depositionem.

Tarditatis excusatio. 2. *part. conc. Eph. act. 1. in relat. Joann. ad Imperat.*

Moras excusavit apud Imperatorem, quod pluvium esset viæ tempus, quod iter terra faciendum, quod Episcoporum longe distantium Antiochia expectandus adventus, quod ipsa Antiochia partim fame laboraret, partim ab exundantibus fluviis male sibi metueret.

Ejusdem accusatio. 3. *part. conc. Eph c. 13.*

Joannem accusavit Cyrillus in apologetico affectatæ tarditatis, propter suum in Nestorium studium, ne cogeretur sententiam ferre in eum, quem sua Ecclesia Constantinopolitanæ submisisset.

Vera causa. *Lib. 7. c. 5.*

Facundus Hermianensis rem mihi videtur callidius intellexisse: observat enim, a Joanne ita depositos esse Cyrillum & Memnonem, vt Nestorius tamen non sit restitutus; eaque observatione non obscure innuit, morarum in causa nihil aliud fuisse, præter ambitionem Joannis, qui principatum synodi arripere tentaret. Nam si optatis dolisque eventus responderet, futurum erat, vt depositis Patriarcharum duobus, Alexandrino a sua synodo, & Constantinopolitano ab altera, Romanis legatis nondum appulsis, & Hierosolymitano vix quidquam præter nomen dignitatis habente, superesset ipse vnus, qui præsidere posset toti synodo; quippe cum speraret, se Irenæi Candidianique comitum artibus effecturum, vt Imperator juberet in vnum coire omnes vtriusque partis Episcopos.

Relat. ad Imp.

Lente igitur incedebat, donec Nestorius deponeretur ab iis, qui cum Cyrillo convenerant: sed postquam id factum audiit, alitis more advolavit, quo legatos Occidentis præverteret, Cyrillumque jam securus dejiceret.

Præmisit tamen subdole Metropolitas duos, qui de suo adventu propediem futuro synodum monerent, simulque longioris moræ pertæsam hortarentur verbis ambiguis, id agere, se inexpectato, quod agendum videretur, id est, vt ipse satis intelligebat, Nestorium deponere. Hac enim arte, & suis rebus providebat, sublato per alios, quem per se non poterat præ amicitia, Nestorio: & procurabat occasionem calumniæ synodo faciendæ, quasi judicium præcipitasset: & habebat, vnde in speciem afflictum amicum solaretur, veluti ipsius causa nihil non moliretur: & ipsos etiam comites Nestorio faventes suæ cupiditati servire per ignorantiam cogebat. Atque hæc videtur affectatæ tarditatis vera causa, quantum conjectura assequi licet.

Quid præstitum in adventu a catholicis.

Advenienti itum est obviam extra civitatis portas, non tantum a clericis Episcopisque pluribus, sed ab ipso quoque Cyrillo synodi præside. Hunc amice complexus Joannes, reliquos contempsit, atque etiam male haberi a comitibus permisit, non ignarus a synodo missos, qui de Nestorii rebus referrent, simulque depositi congressum vitare admonerent.

Quid a Joanne. 2. *part. conc. Eph post act. 2.*

Quid egerit hac ipsa die, seu vespera potius, suo in hospitio, adhuc pulverulentus de via, in actis continetur.

Quam personam gesserit in hac synodo Theodoretus.

Quinque ego singulariter discutienda putavi. Primum, quam personam in conciliabulo gesserit Theodoretus, an Episcopi dumtaxat vnius e multis; an potius actoris cujusdam, & quasi directoris, cujus nutu & impulsione Joannes ageret, cæterique minus illustres, sive doctrina, sive vsu rerum Episcopi.

In hanc me secundam sententiam adduxit primum propensa in Theodoretum Joannis voluntas, ingeniique admiratio, atque prædicatio tanta, vt ei nihil æquaret. Deinde quod Theodoretus ipse de rebus tunc gestis perinde loquatur, ac solet de suis: tandem, quod conciliabuli acta non obscure prodant audaces illos & præfidentes Theodoreti spiritus, animi ægritudinem in Cyrillum, propter contemptas anathematismorum reprehensiones, orationis modum, stylumque dictionis, & singulares quasdam voces, ac solitas in Cyrillum de societate cum Apollinari aliisque ejusmodi hæreticis objectiones.

An Ibas synodo interfuerit. *Schol. tom. 1. pag. 410.*

Secundum, an Ibas notissimus ille Edessenorum Episcopus synodo Joannis interfuerit. Affirmat Christianus Lupus, propter hæc famosæ ad Marim Persam epistolæ verba: *Post duos autem dies damnationis hujus, venimus in Ephesum, & cognoscentibus nobis, cum didicissemus, quod in dejectione Nestorii, quæ ab iis facta est, duodecim capitula conscripta a Cyrillo, contra constituta fidei veræ, proposuerunt & confirmaverunt, & eis consenserunt, utpote vera fidei consonantibus: omnes Orientis Episcopi ipsum Cyrillum dejecerunt, & contra alios Episcopos, qui consenserunt capitulis, excommunicationem decreverunt.* Quibus allatis pro se laudat Facundum Hermianensem, qui tamen expressis verbis contrarium asserit: *Ibas autem non interfuit Ephesino concilio, in quo Nestorius est damnatus.* *Lib. 7. c. 5.*

Invicta duo argumenta pro Facundo pugnant. Demonstrati

prima, quod non interfuerit velut Episcopus.

Alterum, recenſentur in actis concilii Epheſini non ſemel, ſed iterum atque iterum nomina Epiſcoporum orientalium ſynodi ſchiſmaticæ: appellantur enim de nomine, actione 1. quadraginta tres, qui ſubſcripſerunt ſententiæ a Joanne Antiocheno latæ. Iterum numerantur actione 5. cum Patres de Orientalibus ad Imperatorem referunt: in alia rurſum relatione, quæ reſponſio ad ſacram per Palladium allatam: tandem in ſynodica præfixa canonibus, nec tamen vſpiam vlla mentio fit Ibæ.

Demonſtratio altera.

Alterum, Epheſinam Eccleſiam rexit tempore concilii Nonnus præceſſor Rabbulæ, & Rabbulas ante Ibam ſedit; Rabbulas tamen vivebat adhuc ann. 435. quo tempore ſcripſit de Diodoro Tarſenſi & Theodoro Mopſueſteno ad Epiſcopos Armeniæ, & ad ſanctam Cyrillum, a quo & literas accepit. Ibas igitur non fuit epiſcopus tempore concilii Epheſini, ſed clericus tantum, & quidem non optime erga ſuum Epiſcopum affectus. Unde Liberatus: *Vbi hoc agnoverunt Acacius Melitenenſis, & Rabbulas Edeſſenæ civitatis Epiſcopus; (de quo Ibas ſucceſſor ejus in epiſtola ſua dicit: Hunc præſumpſit, qui omnia præſumit, aperte in Eccleſia ſua anathematizare, ſcilicet de Theodoro Mopſueſteno ſuperius loquens) ſcripſerunt Armeniæ Epiſcopis, ne Theodori Mopſueſteni libros ſuſciperent, tanquam hæretici & auctoris dogmatis Neſtoriani.*

In act. 5. syn. coll. 5.

In Brev. c. 10.

An epiſtola famoſa Ibæ ſuppoſita

Sunt, qui Chriſtiani Lupi argumentum ab epiſtola petitum elevent, rejectione ipſiuſmet epiſtolæ, quaſi ſuppoſititia ſit, ſuumque illa vitium prodat, vel ex eo maxime, quod pugnantia cum actis concilii Epheſini contineat, vt de adventu Joannis Epheſum poſt biduum a depoſitione Neſtorii, &c. Hæc opinio licet placuerit nonnullis, etiam ante Facundi ætatem, jamdudum evanuit, velut leve quoddam commentum.

Solutio quæſtionis.

Satius eſt igitur fateri, primo, genuinam eſſe epiſtolam illam tot jurgiorum parentem. Deinde Ibam Epheſi fuiſſe tempore ſynodi Epheſinæ, ne mendacii epiſtola arguatur. Tertio, eo veniſſe in comitatu Joannis Antiocheni, aut potius in conſortio Theodoreti, cum quo neceſſitudine ſtudiorumque ſocietate conjunctus erat. Quarto, ea tempeſtate nondum Edeſſenæ Eccleſiæ præfuiſſe, ideoque nec inter Epiſcopos ſubſcripſiſſe. Quinto, ex induſtria peccaſſe de biduo adventus Joannis, vt Joanni apud Imperatorem idem fere mentienti aſſentiretur. Poſtremo denique, reliquam Neſtorii hiſtoriam breviter perſtrinxiſſe, ne cogeretur ea dicere, quæ tacita cuperet, Marique Perſæ ſcripſiſſe, antequam Epiſcopus fieret, id eſt, ante ann. 439. Hæc omnia non operoſe probari poſſunt, partim ex verbis ipſiuſmet epiſtolæ, quibus Neſtorii damnatione Ibas loquitur, velut ab aliis facta; partim ex ipſo Facundo Liberatoque de Iba, quem venerabilem vocant, velut de preſbytero, ad ſummum loquentibus.

An plures fuerint conſeſſus.

Tertium, an plures fuerint hujus ſynodi conſeſſus. Tameſi habentur vnius tantum acta, plures tamen extitiſſe oportuit, cum tribus menſibus continuis Epheſi Orientales ſubſtiterint, nec tamen otioſi; ſed multa præſtiterint, quæ ad conventum Epiſcoporum ſpectent: nam communiter primo reſponſum eſt vtrique Imperatoris ſacræ, ei nempe quæ per Palladium allata eſt, & illi quæ per Joannem comitem ſacrarum largitionum. Deinde ſeptem Epiſcopi ad comitatum miſſi ſunt, ipſiſque data mandata. Adde quod confecta ſit fidei profeſſio & poſtulatio ad Imperatorem: denique acceptæ a ſuis legatis, datæque viciſſim ad ipſos literæ, quæ ſine conſeſſu conciliari peragi non poſſunt.

Cur vnus e legatis ſynodi ſchiſmaticæ fuerit Joannes.

Sed occaſione legatorum ſchiſmaticæ ſynodi obſervandum eſt, vnum ex ipſis fuiſſe Joannem Antiochenum, idque eo conſilio, vt ſi convenirent vtriuſque partis legati, quod futurum ſperabatur, Antiochenus merito ſuæ ſedis præeſſet, vrbiſque regiæ Epiſcopum ordinaret, ſiquis Neſtorio, cujus res deploratæ videbantur, ſufficiendus foret. Nullam enim occaſionem prætermittebant Orientales, ipſeque Orientalium Antiſtes arrogandi ſibi de Cyrillo Neſtorioque judicii, aliiſque Eccleſiis, ſaltem ſemel, dominandi. Urebat enim dolor Epiſcopi novæ Romæ, per Conſtantinopolitanum concilium prælati Antiocheno.

Quid de Cæleſtianis actum in ſynodo.

Quartum, quid de Cæleſtianis ſit actum haecce in ſynodo? Mirum enim quam diverſa a diverſis conjectentur, propter Gregorii magni nonnullas epiſtolas, quibus narrat, quid negotii habuerit cum Joanne Jejunatore Conſtantinopolis epiſcopo, occaſione quorumdam monachorum hæreſis accuſatorum. Verum cum popularis ſuper ea re opinio convulſa ſit a nobis, non vno in loco, & præſertim in notis ad ſecundam epiſtolam Neſtorii; nihil aliud, in præſenti diſceptandum puto, quam quid cauſæ fuerit, cur Orientalibus invidia ſocietatis cum Cæleſtianis facta ſit a catholicis; & idem vitium catholicis viciſſim ab Orientalibus affictum ſit? Id vero in cauſa fuiſſe reor, quod ea tempeſtate nullum nomen plus haberet invidiæ, propterea quod Cæleſtianos recens tota Eccleſia, totumque imperium ita damnaverat, vt nullos in iſtum vſque diem hæreticos. Nam omnes majorum ſedium Antiſtites, datis ad totam Eccleſiam literis denuntiatoriis hocce genus hæreticorum proſcripſerat: ita Theodotus Antiochenus cum Praylio Hieroſolymitano ann. 416. ita Zoſimus ſummus pontifex ann. 418. ita Atticus Conſtantinopolitanus ann. 423. ita Cyrillus Alexandrinus ann. 430. ita rurſus apoſtolica ſedes ſub Celeſtino ſemel, & iterum. Jam vero in Occidente Honorius, in Oriente Theodoſius, ſanctionibus ad præfectos Prætorio miſſis, hos ipſos homines inſecuti fuerant.

De ſynodo Orientalium, an hæretica fuerit, aut tantum ſchiſmatica.

Quintum & poſtremum, quæ cauſa fuerit, cur Orientales Epiſcopi ab aliis diſceſſerint: an propterea quod eadem revera cum Neſtorio ſentirent, aut idcirco tantum, quod in ſanctum Cyrillum cæteroſque ipſi conſentientes male animo affecti eſſent; id eſt, vtrum Orientalium ſynodus hæretica vere fuerit, an tantum ſchiſmatica.

Patres Epheſini ſuſpectam habuerunt.

Patres certe Epheſini ante pacem Eccleſiarum Joannem Orientalium ducem ſuſpectum habuerunt nomine conſenſionis cum Neſtorio: *Erat hæc noſtra de Joanne epiſcopo religioſiſſimo ſuſpicio non inanis, nec vna. Nam cum primum appuliſſet, Neſtorii ſententiæ ſeſe adhærere, aperte ſanctæ ſynodo declaravit: ſive hoc inde evenerit, quod amicitiæ gratificaretur; ſive inde, quod in dogmatis errore cum eo communicaret.*

2. part. conc. Epheſ. inter ep. cathol.

Hæreticam Cyrillus credidit.

Cyrillus cunctos hæreſis damnavit: *Alii ex illis ſanctæ virgini Deiparæ appellationem concedunt, vt etiam fatentur illam hominis matrem: alii vero prorſus negant, adduntque paratiores ſe eſſe, vt manus ſuas amputandas præbeant, quam vt hujuſmodi voci ſubſcribant. Vbique autem turpiter ſe gerunt, hæreticos ſe declarantes.*

Ibidem.

Etiam ante synodum.

Nec id tempore solum synodi, cum animi commoverentur: sed etiam ante, cum nondum res ageretur tanta æmulatione; imo & postea, cum mens vtriusque partis se manifestius verbis, vt vsu venit, patefecisset. Nam ante synodum Cyrillus, cum sua capita defenderet, & objicienti Andreæ nomine Orientalium respon-deret, tria vicissim objecit, quæ certa omnino Nestorianismi πανώλεθρα. Primum, quod Θεοτόκον rejicerent, *anathem. 1. & 10.* Alterum, quod figurato sensu interpretarentur dictum Joannis: *Verbum caro factum est*; perinde ac istud Pauli, *Factus pro nobis maledictum, anathem. 1.* Postremum, quod duas Verbi nativitates fateri abnuerent, *anathem. 10.* Pugnans cum Theodoreto, profitenti se Orientalium fidem exponere, alia sex objecit non minus impia; nempe quod Incarnationem mera σύγκρισιν & ἕνωσιν φυσικὴν definirent, *anath. 11.* ἕνωσιν ἐξ ὑποστάσεων rejicerent, *anathem. 2.* duos reipsa agnoscerent in Christo filios, *anathem. 4. & 9.* Christum dicerent hominem θεοφόρον, *anathem. 5.* negarent Deum esse, sive qui apostolus & pontifex confessionis nostræ est, *anathem. 10.* sive qui passus in carne, *anathem. 12.*

Et pariter post synodum.

Post synodum, cum de pace ageretur, postulavit ab Orientalibus Cyrillus, damnari dogmata Nestorii, fidemque scripto exponi, quod ab iis tantum exigi solet, qui vel errorem ejurant, vel saltem erroris suspicione gravissima laborant: expositam ille quidem fidem accepit, sed, vt postea sincere apud amicos fassus est, σύντομον & amore pacis, dubia in meliorem partem interpretatus.

Videntur ipsi Orientales se reos fateri.

Quidquod Orientales seipsi videntur convicisse hæresis tunc quidem defensæ, cum synodus haberetur; retentæ vero, cum fidem exponerent; & iterum propalatæ, post pacem. Nam inter exponendam fidem: *Dicemus*, inquiebant, *breviter, sicuti ab initio ex divinis literis sanctorumque Patrum traditione hausimus, fidei in Nicæa a sanctis Patribus expositæ nihil prorsus adjecta sunt, tanquam hæretica, & a catholica & apostolica Ecclesia aliena, esse modis omnibus rejicienda.* Quibus verbis indicant satis, se eamdem ipsam fidem tunc sequi, quam olim in synodo; quæ nimirum capitibus esset opposita, nec quibusdam solum, sed singulis, vt ne vni quidem vellent assentiri, etsi membratim discerpendi forent. Atqui nemo caput tertium hæresis accusaverit, nisi hæreticus: quis enim, nisi Nestorianus, asserat naturas in Christo sola vnione morali conjungi?

Etiam in ipsa Nestorii damnatione.

Adde quod in suæ fidei expositione, non ipsa damnant dogmata Nestorii, sed σαυλίας ἀυτοῦ & ἐσκληκότας χριστοκτόνους; quasi verbo quidem antichristus ille peccasset, quod olim Joannes ad ipsum scripserat; sed reipsa sequeretur catholicam, quam putabant, fidem, tametsi Occidentalibus, summoque Ecclesiæ capiti, & maximæ Orientis parti contraria esset.

Imo & in expositione fidei.

Quidquod fidei expositionem dederunt, quæ nihil fallacius: quamobrem Theodoretus, dissimulandi præ ægritudine animi impatiens, sincere fassus est, quod res erat, dolique mali suos arguit, vt qui damnarent in Nestorio, quod re ipsi crederent.

Atque post pacem initam.

Jam vero, vt diuturni secreti impotens commotusque animus non est capax, iterum, post pacem initam, sua pristina sensa paulatim prodiderunt, sparsis in vulgus Diodori Theodorique libris, quasi oporteret vel in Nestorio Orientis magistros damnari, aut in ipsis Nestorium absolvi; vt Cyrillum fere pœnituerit approbatæ fidei ad se missæ, fuumque factum, partim excusaverit apud amicos id improbantes, partim solatus sit in sinu, οἰκονομίας conscientia, & pacis studio. Verum hæc prolixius in auctario Theodoreti, cum ipsius in perturbanda pace artes detegentur. Nunc describenda breviter Cyrilli quædam, vnde fides dictis fiat. Sic ergo: *Perlegi vero epistolam tuæ sanctitatis, scriptam ad religiosissimum & reverendissimum episcopum Antiochiæ Joannem, plurimæ plenam confidentiæ simul & amoris Dei. Scripsi autem & ego tales epistolas ad ipsum: sed, vt videtur, pejora vincunt. Confingentes enim quæ Nestorii sunt odisse, alio iterum ea introducunt modo, quæ Theodori sunt, admirantes, & certe aqualem, magis vero multo pejorem morbum impietatis habentia. Nec enim Theodorus Nestorii fuit discipulus, sed iste illius; & velut ex vno loquuntur ore, & vnum malæ doctrinæ ex suo corde evomunt venenum. Scripserunt ergo ad me Orientales, quod non oportet, quæ Theodori sunt, accusari, ne sicut dicunt, & beati Athanasii & Theophili & Basilii & Gregorii dicta accusentur. Quæ enim locutus est Theodorus, eadem & illi. Ego vero scribentes ista non sustinui, sed fiducialiter dixi, quod Theodorus quidem blasphemam habuit linguam, & calamum ministrantem ei: illi autem fuerunt totius orthodoxiæ doctores, & splenduerunt in ea. Persuaserunt vero ita Orientalibus, vt exclamationes fierent in Ecclesiis a populis, crescat fides Theodori; sic credimus, sicut Theodorus, cum eum aliquando lapidassent in sua Ecclesia, ausum aliquid subloqui breve. Sed sicut doctor vult, sic sapit grex.*

Observatio de Cyrillo.

Epist. ad Acac. Melitin.

Vide in eamdem sententiam epistolam ad Lamponem & ad Gennadium περὶ τῆς οἰκονομίας.

X. SYNODUS,

QUÆ SECUNDA CONSTANTINOPOLITANA IN ORDINATIONE MAXIMIANI,

iisdem consulibus, VIII. Kalend. Novembris.

Occasio & causa synodi. *2. part. conc. Eph. in lit. catholi. & schism.*

THEODOSIUS imperator, cum ex sanctissimo archimandrita Dalmatio cognovisset, illudi sibi a comitibus Ephesum missis, qui prohiberent, ne Constantinopolim certi nuntii de rebus Ephesinis venirent, jussit ad se mitti ambarum partium Episcopos, qui palam verum referrent. Missos audivit in villa Rufiniana prope Calchedonem, & quintum quidem Orientales; sed ipsos, factus certior de re tota, dimisit ad suas Ecclesias, catholicos Constantinopolim adduxit, ad præficiendum vrbi regiæ antistitem.

Qui convenerint.

Convenerunt igitur Constantinopoli die VIII. Kalend. Novembris, ann. 431. in synodum, Philippus presbyter locum Celestini papæ tenens, Episcopi septem ab œcumenico concilio missi, Arcadius, Juvenalis, Flavianus, Firmus, Theodotus, Acacius, Evoptius; quatuor Ægyptii, Daniel, Theopemptus, Macarius & Potamion; septem alii in comitatu tum forte existentes, Eulalius, Eutrechius, Acacius, Chrysaphius, Jeremias, Theodulus, Isaias, & alii de more ex civitatibus vicinis sedi Constantinopolitanæ subjectis.

Contentio propter Philippum Sidensem & Proclum. *Liberat. in Brev. c. 7.*

Inter deliberandum de Antistite præficiendo, iterum orta est contentio, propter Philippum Ecclesiæ Constantinopolitanæ presbyterum, & Proclum Deiparæ encomiastem; sed Philippus facile rursum causa cecidit: major fuit de Proclo pugna, aliis e clero instanter eum expetentibus, aliis, & quidem auctoritate pollentibus, veterem repulsæ causam objicientibus, Cyzicenæ scilicet Ecclesiæ episcopatum. Ad studium magnæ partis clericorum populique erga Proclum, accedebat synodi œcumenicæ summique Pontificis favor, imo & quoddam quasi jus, quippe cum pro fide pugnasset acriter, & a Nestorio, cujus impia dogmata palam arguerat, passus esset, quæ solent a tyrannis martyres. Sed hæc ipsa causa Theodosii voluntatem Principumque retinebat, quominus eo inclinarent: metuebant scilicet, ne Proclus, vel Chrysostomi exemplo, vteretur amore populi, ad audendum, quod aulæ non placeret; vel præ Nestorii odio, consilia pacis, quam, etiam fictam, Imperator volebat, impediret; vel denique veritatis fideique studio impulsus patefaceret potentum Nestorio faventium artes, religioni, occulte quidem, sed pernicioſe, hactenus noxias.

Utroque relicto eligitur Maximianus satagente Philippo legato.

Fecit ea rationum pugna discordiaque, vt ambobus præfatis presbyteris postpositis, in Maximianum animi omnium convenirent, satagente Philippo legato, in gratiam sui in Ecclesia Romana commilitonis.

Omnibus gratiosus.

Fuit Maximianus Ecclesiæ Constantinopolitanæ ex monacho presbyter, pauperumque procurator, in Ecclesia tamen Romana innutritus fuerat. Nemini non erat gratiosus, & summo quidem Pontifici, quia cum ipso diu Romæ in Ecclesia vixerat; & Imperatori, qui Dalmatium Maximiani spiritualem patrem vnice venerabatur; & Ephesinæ synodo, quam cum Dalmatio apud Theodosium juverat; & sancto Cyrillo, cui cum Dalmatio aliisque monachis summa erat necessitudo; & cleri Constantinopolitani catholicæ parti, cum qua naviter laboraverat; & aliis Nestorio faventibus, propter religiosam simplicitatem & imperitiam, Nestorii desiderium facturam; & aulæ virisque rerum potientibus, propter indolem pacis amantem; & toti denique populo, propter sanctitatis famam, curamque pauperum. Hunc enim teste summo Pontifice, *non divitiarum gloria, non animus potentiæ cupidus, qui solet ineſſe ambitibus, non honorum flatus evexit. Suffragio pauperum, quibus fidelis servus & prudens cibum dabat in tempore, super omnia Domini sui constitutus est bona.* 3. part. conc. Eph. c. 20. Matth. 24.

Post hæc Celestini verba, sequitur: *Et tamen etiamsi desiderium fuit episcopatus, nonnisi propter opus bonum, sicut ait Apostolus, bonum opus concupivit; ita Deus noster, & quid velimus, & cur velimus, attendit. Quis dubitet posse magis agere præsidentem, quod potuit exercere subjectus? Exosus & blasphemus istud officium non poterat habere, id est, corporum curæ, qui nitebatur animæ vulnerare*, &c. Quibus non obscure indicatur, Maximianum laborasse invidia expetitæ dignitatis, sed a Pontifice defensum, quia quas Nestorius pauperum opes dissipaverat, ipse debitos in vsus convertere volebat. Sin minus ambiisse, saltem optasse episcoparum creditus est. 1. Tim. 3.

Epistolæ ex synodo datæ. 3. part. conc. Eph. c. 16. & 17.

Ex ea synodo datæ sunt literæ tres, nempe ad summum Pontificem, ad Episcopos veteris Epiri, & ad Cyrillum; sed hæc ex sola responsione cognoscitur, nam tertia epistola, quæ in tertia parte concilii Ephesini legitur, familiaris est, & Maximiani solius ad amicum scribentis. Prioribus ad Pontificem per Joannem presbyterum, & Epicterum diaconum delatis comitata est Imperatoris ad eundem epistola; posterioribus ad Epiroras conjuncti canones ab œcumenica synodo sanciti adversus Nestorii Cælestiique fautores: illarum nihil supereſt præter memoriam in responsione Pontificis; istæ continentur tertia parte concilii Ephesini; ambæ monent de ordinatione Maximiani in locum Nestorii, quæ fuit absolura, fidei quidem de errore; Christi vero, de Nestorio victoria. Quæ Romam missæ sunt, Maximiani laudes complectebantur; quæ in Epirum veterem, monita de cavendis schismaticorum artibus, mendaciisque jactantium se œcumenici concilii societate frui, cum tamen ab eo forent, per excommunicationis sententiam, alieni & extorres facti.

Depositi quatuor Episcopi.

Porro autem synodus, quos canones Ephesi-

nos in Epirum mittebat, iisdem vsa est adversus quatuor diœcesis Constantinopolitanæ metropolitas, Himerium Nicomediæ, Helladium Tarsi, Eutherium Tyanæ, & Dorotheum Martianopolis, episcopos, eosque sede, propterea quod pergerent adhærere Nestorio, deposuit: atque, vt credibile est, alios in ipsorum locum suffecit. Sententiæ hujus obscura est mentio, sed nihilominus certa, quemadmodum suo loco ostendimus.

Quid responsum synodicis a Celestino papa.

Quid a Macedonibus responsi datum sit, ignoratur. Rescripsit Celestinus Idibus Martiis, per Joannem presbyterum, & Epictetum diaconum, qui cum Romam venissent diebus dominicæ nativitatis, Constantinopolim ad diem Paschatis redierunt. Rescripsit vero paternas quatuor epistolas optimus senex, ad synodum, ad Theodosium, ad Maximianum, & ad clerum populumque Constantinopolitanum. Et ad synodum quidem, congratulatorias de absolutione victoriæ, id est, de ordinatione Maximiani: ad Theodosium vero, non gratulatorias tantum, sed etiam hortatorias, vt Nestorio procul ejecto pacem Ecclesiarum procuraret: ad Maximianum monitorias, vt ovile Christi a lupo dissipatum congregaret, majorumque vestigiis insistens Ecclesiam sibi creditam pristino splendori restitueret: ad clerum denique populumque vrbis regiæ prolixas admodum, de victoria Christi ex hoste Nestorio; de constantia Ecclesiæ Constantinopolitanæ in retinenda fide, adversus tyrannidem pastoris in lupum versi; de laudibus Cyrilli pro Christo pugnantis; de suo periclitantibus ferendæ opis studio; de Nestorio synodi, quam expetierat, judicium subterfugiente; de Cælestianis eidem adhærentibus; de audienda Maximiani doctrina, quam Romæ in fonte hausisset; denique de retinenda constanter religione.

Quales Celestini epistolæ.

Atque hæ sanctissimi Pontificis literæ tanto plus habent auctoritatis, cultuque digniores sunt, quanto magis spirant apostolicos sensus; & animi exultantis, parta victoria; & senis optimi a Deo missionem expetentis, post exantlatos difficillimi belli labores, eamque, cum legitima justitiæ corona, obtinentis a justo indice. Nam cum scripsisset Idibus Martiis, in cælum abiit tertio Nonas Aprilis, impetraturus a Deo, quod ab Imperatore petierat, Ecclesiarum concordiam, & Nestorii, discordiarum causæ, procul ab hominum societate deportationem.

XI. SYNODUS,

QUÆ SECUNDA SCHISMATICA,

AB ORIENTALIBUS HABITA,

statim vt solutum est Ephesinum concilium, atque adeo circiter mensem Novembrem ann. CCCCXXXI.

Causa synodi.

ORIENTALES statuerant, se nunquam consensuros, vel in depositionem Nestorii, quam injuria factam, & cum sui contemptu causabantur; vel in restitutionem Cyrilli, quem jure exauctoratum a se propter hæresim jactabant. Id vero consilii neque semel cœperunt, neque vno in loco, sed Ephesi primum, quo tempore legati, mandatis acceptis, Constantinopolim profecturi erant; iterum Calchedone, cum ex ea postulationem secundam & tertiam Imperatori obtulerunt; Tarsi tertium, cum dimissi reverterentur in Orientem; postremum Antiochiæ, quo Epheso, Calchedoneque confluxerant, priusquam a se mutuo divulsi suas singuli Ecclesias revisserent.

Unde probatur allata causa.

2. part. conc. Eph. in actis concilabuli.

Hæc præterquam quod magna ex parte probantur actis concilii Ephesini, Theodoreti apud Mercatorem testimonio firmantur, scribens enim ille Andreæ Samosateno: *Existimo*, inquit, *præ omnibus maxime satisfactum esse domino meo sanctissimo & venerando Joanni episcopo, quod nullatenus acquieverit in damnationem domini mei sanctissimi & venerandi Nestorii episcopi prabere consensum, nec violare communem promissionem, quæ in Tarso, & Calchedone, & Epheso facta est: meminit enim & eorum, quæ nuper apud Antiochiam post nostrum regressum a nobis sæpe deprompta sunt.*

Impulsor Theodoretus.

Antiochenam synodum impulsore Theodoreto coactam esse, dubitare non licet; quippe cum amici Nestorii casum, adversariique, vt ipsi quidem videbatur, Cyrilli victoriam ægerrime animo ferret.

Qui convenerint.

Convenisse Episcopos, sive qui Calchedone, sive qui Epheso redierant, par est credere, imo & alios plures, qui tempore concilii in Oriente substiterant, sicut Andreas Samosatenus, &c.

Quid actum.

Quid actum sit, colligi potest vtcumque ex testimoniis veterum duorum, qui hujusce conventus meminerunt. Socrates: *Joannes Antiochiam reversus, multis Episcopis in vnum collectis, Cyrillum, qui jam Alexandriam redierat, abdicat.* Liberatus: *His agnitis jussit eos* (legatos synodi œcumenicæ) *Imperator Ecclesiam ingredi, & pro Nestorio alium ordinare Episcopum; & post hæc jussit omnes Episcopos abire, vnumquemque in propriam regionem: & ita Joannes cum suis Antiochiam profectus est, vbi colligens plurimos Episcopos, damnavit iterum Cyrillum, cum jam esset Alexandriæ.*

Lib. 7. c. 33.

In Brev. c. 6.

XII. SYNODUS,

QUÆ TERTIA CONSTANTINOPOLITANA,

seu potius consultatio Episcoporum in palatio coram Imperatore, de ratione pacis Ecclesiarum constituendæ,

Fl. Valerio, & Fl. Aetio coss. ann. Christi CCCCXXXII.

Causa synodi. Ratio constituendæ pacis inter Ecclesias.

THEODOSIUS, acceptis literis sancti Celestini hortantis ad componendum Orientalis & Alexandrinæ Ecclesiæ dissidium; lecto pariter apologetico libro, quo Cyrillus se facile apud Imperatorem, qui jam in partes synodi œcumenicæ concesserat, adversus Orientalium calumnias defendit, in consilium vocavit Maximianum regiæ vrbis episcopum, aliosque præsules in comitatu repertos, imo & vrbis clerum, quo deliberaret, de modo ineundæ pacis, tollendæque discordiæ inter majores illas duas Ecclesias, quæ suas in partes distrahebant Orientis imperium, ipsamque Constantinopolim, vbi clerus populusque adhuc, sive sponte, sive a Nestorii amicis impulsus, factionibus laborabat.

Quæ magni momenti, sed difficilis.

Neque vero parvi momenti, facilisque negotii res agebatur; nam vtriusque maximæ civitatis Præsul, Alexandrinæ scilicet ac Antiochenæ, magna & in primis gravi auctoritate pollebat: non tantum dignitate sedis, sed suo quisque singulari nomine.

Componuntur Cyrillus & Joannes.

Non levem ambo sanctitatis opinionem fecerant: ambo sanctissimis viris amicitia conjuncti erant, Joannes Simeoni Stylitæ, Cyrillus Dalmatio: ambo doctrina florebant, fideique studio: alter alteri tanto vehementius pugnabat, quanto honestiore causa pugnandi, imo necessitate, cogi se putabat. Totam nihilominus dissidii invidiam Antiochenus ferebat, siquidem abstentus esset communione vtriusque Romæ, qua cum frueretur Cyrillus, ideo bonitate causæ vincebat; eo tamen & ipse nomine suspectus multis erat, quod acceptas Ephesi injurias veteresque simultates vlcisci velle crederetur. Antiochenum præterea premebat suspicio consensionis cum Nestorio, quem videbatur defendisse vltra modum illum, quem ratio opis periclitanti amico impendendæ finit.

Cyrillus contra eo vel maxime præjudicio defensor fidei audiebat, quod cum sede apostolica totaque synodo communionem retineret.

Quæ inita ratio pacis. 3. part. conc. Eph. cap. 24.

Hæc & alia cum distraherent conventum in varias opiniones, visum est Imperatori, primum ad vtrumque Præsulem scribere, sed disparibus literis: quibus tamen ambos juberet Nicomediam venire, indeque non prius egredi quam negotium pacis mutua conventione peregissent. Deinde has pacis conditiones imponere, vt Antiochenus damnationi Nestorii, dogmatumque ipsius, & ordinationi Maximiani consentiret, Cyrillus injuriarum obliviscereturr. Postea Acacium Berœensem, & Simeonem Stylitam literis vrgere, ad moderandum Joannis animum, & pacis in partes inclinandum. Quarto, vetare ne Cyrillus Joannesque Nicomediam adducerent vllos secum ad disceptandum Episcopos, sed paucos tantum clericos, quorum famulatu egerent. Quinto, ne dum geritur negotium, vlla interim quorumcumque Episcoporum, aut creatio, aut depositio, aut quæcumque alia ordinatio tentaretur. Postremo denique, Aristolaum tribunum mittere, qui non literis tantum & mandatis, sed potestate negotium promoveret.

Et quomodo executioni mandata. Ibid. cap. 26.

Hæc omnia præstita sunt. Literæ ad Joannem & Stylitam datæ ab Imperatore ad nos pervenerunt. Perierunt omnino, quæ ad Cyrillum; ex parte, quæ ad Acacium. Neque enim stare potest opinio quorumdam existimantium literas Imperatoris, quæ tertia parte concilii Ephesini inscribuntur ad beatum Simeonem Stylitem, vel ad solum Acacium datas esse; vel cum Simeone communes fuisse: qui enim sic opinentur, oportet eos non attentissime legisse literas, quæ sane nihil continent, quod Acacium spectet, nihil quod non Simeoni proprie conveniat.

Ibid. cap. 25.

Literæ Imperatoris ad Joannem. 3. part. conc. Eph. cap. 24.

Non erit autem importunum aliquid ex his tribus epistolis delibare. Et ex prima quidem ad Joannem, dignas principe christianissimo voces: *Vehemens agritudinis magnique mœroris occasio ea ex re nobis offertur, quod ecclesiastica pacis doctores, ipsique concordiæ fontes, eo discordiarum prolapsi sint, vt talibus indigeant, qui illos suos hortatu ejus rei commonefaciant, quam pro officii sui ratione prædicare debuerant.* Dignam quoque observatu sententiam. *Interea dum exoptata pacis concordiæ, & mutuæ inter vos amicitiæ convenio, per iter quoque ad nostrum colloquium, confirmatur, nulla prorsus quorumcumque Episcoporum, aut creatio, aut depositio, aut quæcumque ordinatio tentabitur. Sed si quid interim hujusmodi factum esse contigerit, id immotum & imperturbatum, Ecclesiæ catholicæ compositionem expectet; cum religiosissimi clerici ad divina ministeria exequenda sufficere queant, donec perfecta vnio consequatur.*

Ibid.

Literæ ejusdem ad Stylitem. Ibid. cap. 25.

Ex secunda vero ad Stylitem: *Contentio & discordia adeo nos conturbat, vt hanc existimemus præcipuam omnium nostrarum calamitatum esse causam, & confidamus regni nostri res ex voluntate benignitatis Dei esse processuras, si res Ecclesiæ, & orthodoxæ fidei membra conjuncta copulataque fuerint.*

Literæ ejusdem ad Acacium. Ibid. cap. 26.

Ex tertiæ denique fragmento: *Decet tuam sanctitatem omni diligentia & studio hæc a Deo deposcere, qui probatos* ROMANÆ RELIGIONIS *sacerdotes declaret.*

XIII. SYNODUS,

QUÆ III. ORIENTALIUM ADHUC SCHISMATICORUM, HABITA BEROEÆ APUD ACACIUM,

post accepta per Aristolaum tribunum Imperatoris mandata, eodem anno, sub finem mensis Junii.

Causa synodi.

POSTQUAM Aristolaus tribunus pervenit in Syriam, literasque Imperatoris Joanni Antiocheno, Acacio Beroensi, & Simeoni Stylitæ reddidit, Joannes e tota sua diœcesi evocavit Episcopos, vt quia omnium causa agebatur, omnium quoque sententia statueretur, quid agendum, & qua ratione parendum regiis mandatis foret.

Tempus.

Tempus habitæ synodi non improbabiliter ita inveniri potest. Nam cum habitam omnes fateantur anno 432. idque indubitatis argumentis constet; cumque Imperatoris epistolas, etsi nota temporis carent, quia tamen Celestini papæ mentionem faciunt, datas oporteat ante medium Aprilem, quando scilicet nondum Constantinopolim nuntii de morte Celestini, Romæ vita functi die 6. Aprilis, advenerant; necesse est Aristolaum in Syriam non prius appulisse, vel terrestri itinere venisse, quam medius Maius effluxisset. Atqui eo anno dies Pentecostes incidit in vigesimum secundum Maii: quare licet tractoria missa dicatur statim acceptis literis, vel festis peractis, pervenire tamen non potuit ad omnes Episcopos, quorum aliqui duodecim mansionibus Antiochia distabant, nisi sub initium Junii: atque ita nec Episcopi ante inclinantem Junium, convenire ad conditum locum potuerunt.

Locus.

Quamvis autem vulgo credatur Antiochiæ habita, popularem nihilominus fidem certis testimoniis Cyrillus & Mercator infringunt. Ille quidem Acacio Meliteno scribens: *Postquam*, inquit, *Orientalibus regium decretum expositum est, tanquam factum ex eorum episcoporum sententia, qui Constantinopoli aderant, concilio nescio quo apud sanctissimum piissimumque Beroensem episcopum Acacium congressi scribi, ad me curarunt*, &c. Iste vero, cum refert epistolam a Theodoreto ad Andream Samosatenum scriptam, *lectis Cyrilli literis a Beroea missis*, quamquam non incredibiliter dici possit, initium synodo Beroeæ datum, finem Antiochiæ factum, vt postea declarabitur.

Unde innotescunt gesta.

De ipsa egimus in præfatione historica prolixe satis, atque etiam in notis ad præfatam Theodoreti epistolam, quibus in locis exposita sunt maximam partem, quæ Cyrillus in epistolis ad Acacium Melitenes, & Donatum Nicopolis episcopum sincere juxta & copiose narrat, quæque partim ex Cyrillo, partim aliunde Liberatus scripsit.

Qui Episcopi congregati.

Credibile est, convenisse decem Metropolitas diœcesis orientalis, cum duobus singulos subjectis Episcopis: agebatur enim re communis, & ea forma conveniendi sæpe fuit a Joanne expetita; Rabbulas tamen Edessenus cum suis videtur declinasse hunc conventum, qua ratione subduxit sese ipsius præcessor Nonnus Ephesinæ synodo, cujus hæc synodus velut complementum erat, siquidem apprime catholicus fuit & Cyrillo societate dogmatis conjunctus. Abfuit certe Theodoretus ægre ferens, vel deliberari de Nestorii damnatione & concordia cum Cyrillo; vel ea rescindi, quæ tanto conamine stabilire nisus erat.

Quid statutum.

Lectis divalibus literis, visum est, rem geri non debere Nicomediæ duos inter solos Antistites, omni consilio destitutos: id enim periculo non carere, siquidem Joannes non ita pridem ordinatus, Cyrillo viginti annorum episcopo par non esset, cum doctrina, tum usu rerum; quare negotium ibi procurandum, vbi securius posset. Visum quoque, desperatis Nestorii rebus, parendum quidem Imperatori, sed mora fatigandum tribunum, callideque cum Cyrillo sic agendum, vt Orientalium honori consuleretur, & Cyrillus crederetur, vel pacem aversari, vel si admitteret, eam potius obtinuisse a Joanne, quam reportasse victoriam.

Scriptum ab Acacio ad Cyrillum, sed subdole.

Senex igitur ille veterator Acacius scripsit Cyrillo, non posse fieri Ecclesiarum pacem, nisi ea omnia aboleret, quæ vel epistolis, vel tomis, vel libris vulgasset, & soli fidei, quæ a sanctis Patribus Nicææ edita fuerat, consentiret, id est, retractaret epistolas duas priores ad Nestotium, tertiamque cum duodecim capitibus, capitumque defensionibus, & quæ libris quinque edidisset adversus blasphemias Nestorii, nam epistolarum nomine duæ priores intelligebantur; tomi vero sunt tum tertia epistola cum anathematismis, tum scripta de recta fide, quanquam & libri quinque contradicentes blasphemiis Nestorii inscribuntur tomi.

Missus Alexandriam Paulus Emesenus.

Rejectis a Cyrillo conditionibus tam absurdis, missus est Paulus Emesenus Alexandriam, qui cominus pugnaret, datæque a Joanne ad Cyrillum duplices literæ, quarum vnæ continerent querelas, & veniam quasi offerrent: aliæ demissionis pleniores essent, ac æquiores, quibusque pro tempore vteretur ad fallendum, si qua ratione posset, Cyrillum.

Forma fidei artificiose composita.

Actum quoque in synodo de forma fidei componenda, sed tam artificiose, vt conciperetur verbis, quæ non vsurpasset quidem Cyrillus, sed neque rejecisset; quæ viderentur Nestorio contradicere, reipsa tamen conciliari possent; quæ tandem si a catholicis accusarentur pravi sensus, facile statim verterentur in catholicum & sanctorum sententiis consonum.

3. part. concilii Ephes. cap.

Hujusmodi forma continetur, tum in epistola Joannis ad Cyrillum, tum in literis Cyrilli ad Joannem.

Actum de vrgenda restitutione quatuor schismaticorum.

Actum pariter de vrgenda quatuor schismaticorum Episcoporum, Helladii, Himerii, Eutherii & Dorothei, a Maximiani synodo depositorum, restitutione.

De subscribenda fidei forma.

Actum etiam, post acceptas Cyrilli, in pacis conditiones consentientis, literas, de forma fidei ab omnibus subscribenda.

Relationes ad Imperatorem & Pontificem.

Denique ad Imperatorem rursus de re tota relatum est, quemadmodum & ad Sixtum, qui Celestino in sedem apostolicam successerat: atque ita pax, sin minus facta, saltem ficta est.

Forma fidei.

Formula fidei sic se habuit: *Confitemur igitur Dominum nostrum* IESUM CHRISTUM, *unigenitum Dei Filium, esse Deum perfectum, & hominem perfectum ex anima rationali & corpore; ante sæcula quidem ex Patre secundum divinitatem genitum; postremis vero temporibus eumdem ipsum propter nos, & propter nostram salutem, ex Maria Virgine, secundum humanitatem natum: eumdem consubstantialem Patri secundum divinitatem, & consubstantialem nobis secundum humanitatem, siquidem duarum naturarum facta est unio, propter quod unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur.*

Secundum hunc inconfusæ unitatis intellectum, confitemur, sanctam Virginem Dei genitricem esse, propterea quod Deus Verbum incarnatum est, & homo factum, & ex ipsa conceptione univit sibi templum, quod ex illa assumpsit.

Evangelicas autem & apostolicas de Domino voces, scimus graves Theologos, alias quidem communes facere, tanquam ad unam personam pertinentes; alias vero, propter duarum naturarum diversitatem, divisim nuncupare: & illas quidem, quæ Deo conveniunt, ad Christi divinitatem, humiles vero ad ejusdem humanitatem referre solere.

Judicium Theodoreti de ista fidei forma. *Epist. Cyrill. ad Acacium Melitenum.*

Hanc ubi fidem Theodoretus attente perspexit, confidenter asseruit, eandem esse quæ Nestorii; neca Cyrillo potuisse recipi, nisi post ejuratam pristinam sententiam, capitibus duodecim contentam. Suum istud, opinor, judicium in Pentalogio, seu libris pro Diodoro, & Theodoro conscriptis probare nisus est. Sed quia totius operis nihil supereſt, præter fragmenta libro tertio exhibita, jacturam hanc, si tamen jactura est, supplere, neque operosum est, neque forsan inutile, collatis inter se fidei & Nestorii verbis: non quo fides Joannis a Patribus laudata damnetur, id enim temeritatis est, audaciæque singularis; sed ut constet, non de nihilo fuisse sanctorum Cyrilli amicorum querelam, quod æquitas ac reverentia videri potest exigere. Sed cum ejusmodi collatio facile ab vnoquoque effici queat, pauca ego mihi observanda puto.

Observatio 1. de tert a parte formulæ fidei.

Primum. Orientalis synodus tres suæ fidei partes esse voluit, vnam de Christo, alteram de Virgine Θεοτόκῳ, tertiam de ἑνώσει, seu proprietatum communicatione. In prioribus duabus affirmanter pronunciat, in tertia sententiam sustinet contenta dicere, scire se, quomodo Theologi graves ea de re loquantur. Quo dicto videri potest inter ἀντιταττόμενα censere ἀπόδοσιν τῆς τοιαύτης, cum tamen sola sit certa, aut saltem certarum præcipua regula, ad quam examinentur, quæ dicuntur de incarnatione Verbi, vt pateant sintne catholica, an secus.

Vide dissert. cap. 1.

Secundum. Hæresis Nestorii in eo posita est, quod naturas ille duas in Christo sola vnione morali jungeret, atque ita duas in Christo hypostases seu personas poneret, quarum vna esset alterius, puta Deus esset hominis inhabitator; homo Dei esset templum: quam vnitatem idcirco σχετικὴν vocabat. Quare tres statuebat voces vtriusque naturæ significativas, FILIUS, CHRISTUS, DOMINUS, quæ inter loquendum de Christo, pro ratione attributi, modo hanc in recto, vt aiunt, modo alteram naturam significarent: exempli gratia, cum dicitur Christus esse mortuus, Christum Nestorius interpretabatur hominem, in quo esset Deus, &c. Hæc & alia demonstrant, quantam tegeret his tribus vocibus fraudem, nec hanc ipsam fraudem detegi posse sine regulis ἀνάλυσιν, dissertationi 1. positis: atque ita eum, qui super hac quæstione mentem aperire detrectat, vel reipsa cum Nestorio sentire, vel consensionis nomine suspectum merito esse posse.

Observat. II. de necessitate regularum pertinentium ad communionem idiomatum.

Tertium. Non sine causa Orientalium fides videri potuit suspecta doctissimis Cyrilli amicis, vt & Nestoriana Theodoreto. Nam prima secundaque pars ejusmodi est, vt si sola verba attendantur, ei Nestorius facile sine sui dogmatis dispendio subscriberet. Id quisque liquido cernet, qui voluerit primæ dissertationis ea loca relegere, in quibus Nestorium, vel sui patroni defendunt, vel nos ostendimus adversus Arianos, Apollinaristas, Marcellum, & Leporium catholice sentire. Istud pervidit Cyrillus, atque idcirco, cum apud Acacium Meliten. se atque Orientales purgaret, ad fidei formulam addidit conciones Emeseni, longe conformiores catholicæ veritati.

Observat. III. de Cyrilli opinio e quoad formulam fidei.

Postremum. Non temere quis conjecerit, Emesenum idcirco in Alexandrina Ecclesia Cyrillo præsidente sermonem semel atque iterum feciſſe, vt quod deesset fidei, suppleret vterque sermo, & posterior priori lucem afferret. Atque hæc causa est, cur in ipso prioris initio ad solemnem quæstionem verbis conceptis respondens, adducto Isaiæ testimonio, dixit PARIT ITAQUE DEI GENITRIX EMMANUELEM. Quo dicto visus est populo idipsum asserere, quod primo capite Cyrillus. Verum altero sermone manifestius, de gemina Verbi nativitate, vna duarum naturarum persona, communicatione idiomatum, Deoque passo, ita disseruit, vt se Cyrilli doctrinam tradere testaretur, itaque finem dicendi faceret: *Quæ vestra sunt, vobis apposuimus. Hæc est enim patris vestri doctrina, hic thesaurus est vobis avitus. Hæc beati Athanasii sunt dogmata. Hæc magni Theophili est doctrina, columnarum orthodoxæ fidei.*

Observat. IV. de concionibus Alexandrini Emeseni.

XIV. SYNODUS,

QUÆ SECUNDA UNIVERSALIS ÆGYPTIACA, DE PACE ECCLESIARUM INEUNDA,

iisdem coss. circiter autumnum.

Vtin Oriente, sic in Ægypto synodus de pace.

SIcut habuit suam Oriens partim Berœæ, partim Antiochiæ synodum; ita & suam Ægyptus Alexandriæ, cum pacis negotium ageretur. Una fuit vtrique synodo conveniendi causa, non fuit eadem vtrique mens, eademque negotii tractandi ratio: Orientalis siquidem adhibebat artes, quibus adversarium falleret; Ægyptiaca totis viribus incumbebat in opus bonis omnibus expetitum, veritatis nempe defensionem, & Ecclesiarum concordiam.

Habita probatur.

Habitam reipsa synodum Alexandriæ, quam diximus, vel ex eo indubitatum est, quod literæ Cyrilli ad Joannem Antiochenum, quarum initium est: *Lætentur cæli*, &c. quæ in concilio Calchedonensi lectæ sunt, in quinta synodo nominantur SYNODICÆ.

In 5. synodo coll. 6.

Plures illa menses tenuit: nam circiter autumnum inchoari debuit, quo tempore allata est Alexandriam Imperatoris sacra, cum jussione ineundæ pacis; nec ante medium Januarium finiri potuit, quo pariter tempore peractum videtur absolutumque pacis negotium, redeunte scilicet in Orientem Paulo Emeseno Orientis legato, qui ineunte Januario in Ecclesia Alexandrina concionem habuit, quique revertens literas Cyrilli detulit.

Plures menses tenuit.

Initio composita fidei formula.

Initio formula fidei conscripta est, missaque Antiochiam per Alexandrinos clericos: cujusmodi autem fuerit, divinare non licet, cum non extet. Neque enim dici potest pars illius celebris epistolæ, quæ incipit: *Lætentur cæli, & exultet terra*, &c. Nam fides, de qua nunc sermo est, præcessit literas Joannis ad Cyrillum, epistola subsecuta est: deinde quæ refert Theodoretus de hac fide, majori ex parte in epistola non leguntur.

Quam legit & approbavit Theodoretus.

Fidem hanc legit Theodoretus & cogente veritate approbavit. Nullus enim dubito, quin de ipsa loquatur, scribens, tum ad Nestorium, cum ait: *Nullus igitur tuæ persuadeat sanctitati, quod ego præsul esse desiderans, clausis oculis, velut recta dogmata, ÆGYPTIA SCRIPTA susceperim. nam per ipsam fateor veritatem, sæpius ea revolvens, & diligenter examinans, ab hæretica pravitate libera deprehendi, & aliquam illis imponere maculam formidavi.* Tum ad Andream monachum Constantinopolitanum, in hæc verba: *Ecce enim, qui salvatoris Christi naturas impia ratiocinatione confuderunt, & vnam naturam ausi fuerant prædicare, ac deitati passiones adjungere; propterea etiam sanctissimo & venerando summo Dei pontifici Nestorio insultarant, velut quodam chamo & frano, secundum Prophetam, maxillis omnino confractis, & a pravis ad recta perductis, veritatem iterum addidicerunt, vtentes ejus assertione, qui pro veritate bella sustinuit. Pro vna namque natura duas impræsentiarum confitentur; anathematizantes eos, qui permixtionem aut confusionem prædicant: & deitatem Christi impassibilem venerantur: & carnis esse edisserunt passiones: & evangelicas dividunt voces, & deitati quidem sublimes & Deo dignas ascribunt, humiles autem assignant humanitati: talia namque nunc ab Ægypto scripta delata sunt.* Vide notas ad vtrumque locum.

Psal. 31. v. 9.

Lecta est etiam Orientalium fides, eaque ab hominibus, caritate ferventibus, & turbarum forsitan pertæsis, bonam in partem benigna interpretatione tracta est.

Lecta sub finem Orientalium fides, & accepta.

Hanc œconomiam non omnes aliarum provinciarum Episcopi, imo neque viri sancti, velut Isidorus Pelusiota, probarunt. Certe Cyrillus ab amicis, & ipso etiam eximio fidei defensore Acacio Melitenо vix non idcirco prævaricationis postulatus est, vt opus habuerit apologiam scribere ad Acacium quem dixi, Valerianum Iconii, Donatum Nicopoleos, Successum Diocæsareæ episcopum, atque etiam ad Eulogium apocrisarium suum in vrbe regia, quo auditis, proditam a Cyrillo fidem querentibus, satisfaceret.

Dissentientibus pluribus aliis.

3. part. cone. Epbes.

Datæ sunt inde literæ synodicæ tres, vt minimum nimirum communicatoriæ Joanni Antiocheno; denuntiatoriæ, Sixto pontifici; &, vt credibile est, Maximiano regiæ vrbis episcopo: primæ ad nos pervenerunt; secundarum fit mentio in responsione Sixti.

Missæ tres synodicæ.

Quid præterea gestum Alexandriæ cum Paulo Emeseno, quid cum Aristolao tribuno, dictum est abunde satis in præfatione historica.

De gestis cum Paulo Emeseno.

Pax hujusmodi placuit vtrique summæ potestati, Sixto & Theodosio propter turbarum tædium, non perinde placuit aliis cujuscumque partis.

Pax non omnibus æqualiter placita.

Suum enim quique Antistitem criminabantur de nimia quadam œconomia; Joannem Orientales, quod damnationem capitum non exegisset: Cyrillum catholici, quod duas in Christo post vnitionem naturas fassus esset, atque ita videretur deseruisse orthodoxæ fidei quasi symbola hæc duo, quod naturarum vnio fit κατ' ἐνέργειαν & communio, quodque post vnitionem manserit vnica Verbi natura incarnata.

Calumniam passi Præsules.

Joanni calumniam fecit Theodoretus, pluribusque persuasit; Cyrillum in suspicionem vocavit, non Episcoporum tantum, aut clericorum ordo, sed ipsa quoque aula, imo & sanctissimi monachi, quos inter Isidorus Pelusiota. (hunc Cyrillus Patrem vocabat) *Opertet*, inquit, *te, o admirabilis, firmum atque constantem semper manere: sic nempe, vt nec meum cælestia prodas,*

A Theodoreto Joannes, ab amicis Cyrillus.

Etiam ab Isidoro Pelusiota. *Lib. 1. ep. 323.*

nec tecum ipse pugnare videaris. Nam si ea, quæ nunc abs te scripta sunt, cum superioribus perpendas, aut adulationi obnoxius esse videberis, aut levitatis minister, vt qui inani gloria succumbas.

Quid Isidoro Cyrillus responderit, ignorum est. Quid aliis tribus, apertum ex epistolis, quæ in 3. parte concilii Ephesini leguntur. Verum de his prolixius in auctario Theodoreti, calumniarum auctoris. Omnibus respondit Cyrillus.

XV. SYNODUS,

QUÆ QUARTA ROMANA SUB SIXTO SUMMO PONTIFICE

Theodosio XIV. & Maximo coss. ann. Christi CCCCXXXIII. die 26. Aprilis.

Unde synodi tota fere historia innotescat.

3. part. conc. Eph. c. 41.

ACceptis a Cyrillo literis de pace Ecclesiarum inita, Sixtus, cum incredibili gaudio exultaret, Cyrillo respondit in hæc verba: *O relatio digna mittente, digna conventu! Gaudii cælestis judicium tales habere debuit cognitores; & quia res & causa deposcit, locum quoque convenit non taceri. Ad beatum apostolum Petrum fraternitas universa conveni; ecce auditorium congruens auditoribus, conveniens audiendis. Habuerunt coepiscopi nostri illum congratulationis testem, quem habemus honoris exordium. Sanctæ namque & venerabili synodo, quam natalis mihi dies favente Domino congregarat, quia sic credendum est, ipse præsedit: quandoquidem probatur, nec spiritu, nec corpore defuisse. Adfuit palma, qui contentioni non defuit: juvit animorum vota nostrorum, qui videt symbolo primum inter Apostolos traditio derogari; non passus est, nefandum caput gaudere solatiis, nec turbari diu sivit lutulento gurgite fontis illius perspicui puritatem. Ad nos reversi fratres, ad nos, inquam, qui morbum communi studio persequentes, animarum curavimus sanitatem.* Et postea: *Exulta, frater carissime, & ad nos recollectis fratribus victor exulta. Quarebat Ecclesia, quos recepit: nam si neminem perire volumus de pusillis, quanto magis gaudendum nobis est de sanitate rectorum? Legimus, una ovis quantum gaudii reportata præstiterit, & idcirco intelligendum est, quid laudis habeat tantos revocasse pastores. Greges aspiciuntur in singulis; nec vnius hic causa tractatur, quoties agitur de sanitate multorum. Lætamur hic nihil egisse nos præconum, quando fructu nostræ sententiæ gratulamur. Sustinuimus fratres, certi eos non spinas, sed vvas esse lecturos.* Tum: *Expectamus igitur memorati fratris nostri Joannis clericos, & optamus venire. Scimus ei, & pro honore & pro labore tuo dare responsum.* Et sub finem: *Hac ad venerationem tuam fraternitas mecum sancta scribit, probans tuos in omnibus & confirmans labores; qui tamen graves, aut amari esse non potuerunt, quia huic impensi sunt, cujus onus leve & jugum suave portamus. Datum* * *xv. Kalendas Octobris, Theodosio XIV. & Maximo consulibus.*

* emendanda temporis nota. Quanta Sixti lætitia propter pacem Ecclesiarum.

Ex his sancti Pontificis verbis plura intelligere possumus. 1. Quanta lætitia perfusus sit apostolicus sinus successoris Petri, redintegratam Ecclesiarum concordiam cernentis, quoque Christi vicarius fuerit animo in Nestorium Christi hostem: vnde refellitur calumnia Nestorianorum, qui per summam impudentiam sparserant in vulgus literas Philippo legato suppositas, quibus Sixtum ægre tulisse scriberet Nestorii dejectionem.

II. Lectas fuisse in synodo Romæ Cyrilli literas; eamque synodum habitam fuisse apud sanctum Petrum: non quod literarum acceptio fuerit cogendæ causa; sed quia convenerant de more Episcopi ad natalem Sixti, id est, ad diem assumptionis. Ubi habita synodus.

III. Qua die celebrata sit synodus, nimirum 26. Aprilis, hac enim ipsa die assumptus est Sixtus; siquidem successit Celestino, (ad superos obiit VIII. Idus Aprilis) cum vacasset sedes viginti diebus. Corrigenda igitur est temporis nota, quæ apud Baronium, & in conciliis habetur: neque enim fieri potuit, vt ad XV. Kalendas Octobris epistola hæc synodica differretur, cum in ipsa scribat Pontifex se nondum accepisse nuntios a Joanne Antiocheno, ad quem tamen alia Sixti epistola data dicitur XV. Kalendas Octobris. Qua die. Emendata Sixti epistola.

IV. Epistolam Sixti reipsa esse synodicam: ipsam enim dicitur *fraternitas sancta* cum præside Pontifice scribere. Quæ synodica.

V. Qui Episcopi ad synodum venerint, ii nempe, qui natalem Pontificis solebant conventu suo celebrare: id vero habebant in more, non vicinarum modo vrbium Episcopi, sed etiam remotiores alii, quibus hac occasione placeret, natalem Ecclesiarum fontem, vt loquitur Innocentius I. & Ecclesiam principalem, vt ait Cyprianus, vnde vnitas sacerdotalis orta est, recognoscere. Sic enim Leo magnus Sixti successor post laudatam Petri in successore universalem ovium Christi curam: *Vnde venerabilium quoque fratrum & consacerdotum meorum desiderata mihi & honoranda præsentia hinc saluberior est atque devotior, si pietate hujus officii, in quo adesse dignati sunt, ei principaliter defecerunt, quem non solum hujus sedis præsulem, sed & omnium Episcoporum noverunt esse primatem.* Qui Episcopi congregati. Serm. 2. in die anniversario assumptionis suæ.

VI. Unde nata sit calumnia Nestorianorum, mentientium Sixto displiciisse Nestorii dejectionem. Nempe literis apud Sixtum Cyrillus institerat, vt in Joannem Antiochenum Nestorii patronum ferretur apostolica sententia; sed eam Pontifex sustinuit, vnde ait lætari se, quod Unde nata suspicio quod Sixtus Nestorio faveret.

nihil egisset præcoquum, & fructum suæ patientiæ percepisset. Benignam hanc patientiam Nestoriani suum in sensum interpretati sunt.

Lib. de script. eccl. c. 54. Adde quod, teste Gennadio, literas ipsimet Nestorio Sixtus dedit, quibus siqua ratione posset, malis fractum aut saltem subactum revocaret ad bonam mentem: *Similiter etiam Sixtus successor Celestini pro eadem re, & ad ipsum Nestorem, & ad Orientis episcopos adversum errorem ejus succidendum sententias direxit.* Id ipse testatur Sixtus in literis ad Joannem

1. part. conc. Eph. c. 41. Antiochenum: *Credo ad dilectionem tuam rerum cursus & ordo pertulerit, qualiter ei* (Nestorio) *voluimus, nostra admonitione succurrere, retinuimus in præceps euntem, qui erat blasphemiarum pondere in profunda mergendus*, &c.

Emendata conciliorum editoris opinio. Observa, lector, hisce literis Sixtum non respondere epistolæ Joanni, quæ 3. parte concilii Ephesini cap. 27. inscripta legitur: *Sanctissimis Deoque dilectissimis fratribus & comministris Sixto, Cyrillo & Maximiano Joannes & reliqui omnes qui mecum sunt*: sed alteri, quæ non extat, cujusque in exordio Sixtus diceretur Ecclesiæ lucifer vbique fulgens: his enim verbis nihil quidquam simile in epistola, cap. 27. collocata invenitur.

Plures aliæ synodi alium in locum rejectæ. *Ep. ad Domn.* Cum ea, quæ subsecuta sunt, ad aliud negotium pertineant, quam quod Nestorii, placet facere finem scribendi de synodis, quas plurimas postmodum habitas in causa capitum Cyrilli Theodoretus scribit; partim quia incentor ipsarum Theodoretus ipse fuit, cujus historiam propediem edituri sumus; partim quod synodorum, quas tractatas vellemus, definivimus tempus vita Nestorii, quem, ex quo ejectus est in Oasim, inter mortuos more fore censemus: quanquam Imperatoris mandato rediturus erat, nisi Deus tam iniquam indulgentiam morte impii prævertisset.

ADMONITIO AD LECTOREM.

Cur rejecta in aliud opus tertia dissertatio. TRIA sunt, de quibus te, lector, priusquam opus desino, moneri velim. Primum, promissam esse, ipsa libri quarti inscriptione, dissertationem tertiam, de iis, quæ vivente Nestorio scripta sunt, sive pro fide a Proclo, Cyrillo, Cassiano, Theodoro, & qui hæresim nascituram prævenit, Attico, aliisque nobilibus catholicæ doctrinæ defensoribus; sive pro hæresi a Nestorio, Andrea Samosatensi, Theodoreto Cyrensi, Eutherio Tyanensi, & cæteris Nestorii patronis, atque etiam anathematismorum improbatoribus. Promisso satisfactum esset, nisi duo obstitissent; alterum, quod jam excreverat totum hoc volumen in majorem, quam credebatur, molem, & dissertatio tamen, cum jam per se ipsa prolixa esset, debebat augeri monimentis quibusdam veteribus, quæ alicunde adhuc expectamus; alterum, quod dissertatio, quoniam argumentum habet cognatum ei, quod tractari oportet inter censendos Theodoreti libros, visa est ad auctarium Theodoreti differenda, vbi commodum habebit, atque etiam necessarium locum.

Cur tacitum de locis, vnde expectantur vetera quædam monimenta. Secundum, de industria silere me impræsentiarum, quibus e locis monimenta vetera expectem, etsi expediret dicere, vt similia forte benevolus aliquis commodet: veritus sum nempe, ne id ipsis contingat, quod Mercatori, de quo cum aliquando apud nonnullos sermonem facerem, vt jubent amicitiæ leges, aperte & libere, diceremque me vti manuscriptis duobus codicibus, Vaticano & Bellovacensi, quorum alterum ipsum haberem, alterius apographum; factum vt alicui inciderit voluntas occupandi laboris, quem susceperam: factum pariter, vt principis optimi benignitate ex Vaticano exscriberetur, quod inde me accepisse dixeram: vt tentaretur artibus anonymorum Bellovacensis capituli beneficium erga me: vt pene sit subreptum supremo magistratui, quo potestas quædam iniqua fieret: vt parvi penderentur reluctantium superiorum jussa, atque operarum fides sollicitaretur: & quod in Galliæ imperio non licebat per justitiam, patraretur impune ibi terrarum, vbi dissimulanter nunc bellum geritur.

Cur rejecta quædam Tertium, in codice Bellovacensi acta quædam concilii Ephesini inter opera Mercatoris esse permixta, sed admodum imperfecta, & vix vllius

quæ sunt in manuscripto codice Belovacensi.

momenti : ea etsi visa sunt Lucæ Holstenio Mercatorem habere interpretem, indigna nihilominus, quisquis legerit, judicaturus est, quæ tanto viro tribuantur : duo enim inter legendum occurrent, quæ spuria manifeste evincant. Nam symbolum Theodori continent, longe alia pejoreque Latinitate donatum, quam quod interpretatus est Mercator ; & auctor rejectaneorum ejusmodi centum nonaginta tres Episcopos Nestorii damnatores numerat, Mercator ducentos septuaginta quinque. Adde quod præter testimonia Patrum in prima actione allata, negotium Charisii, quod pertinet ad actionem 6. & subscriptiones Episcoporum plane vitiosas, nihil admodum hæc acta complectuntur, quo sibi pretium faciant. Quare id totum putavi omittendum, non suam tantum ob vilitatem, sed etiam ne volumen inde, vel duobus foliis, gravaretur.

INDEX AUCTORUM,

QUORUM OPERA IN HAC POSTERIORE PARTE vel illustrantur, vel emendantur.

ALBERTINUS *Calvinista notatus circa realem præsentiam Christi in Eucharistia, lib. 2. de Eucharist. sacram. p. 772. edit. vltimæ.* pag. 329. 1. *&* 2.

Cardinalis Baronii opinio discussa de literis Nestorii ad monachos Ægypti ad ann. 429 num. 22. p. 350. 1.

De epistola Cyrilli ad eosdem, ibid. num. 22. ibid.

De libris Cyrilli de recta fide, ibid. ibid.

De epistola Cyrilli ad clericos quosdam Constantinopoli existentes, ibid. num 38. & seqq. ibid.

De Juliani Pelagiani patria & sede ad ann. 430. num. 46. ibid.

De tomis a Cyrillo ad Celestinum missis, ibid. num 11. ibid.

De synodo I. Romana num. 12. ibid.

De epistola Celestini ad Nestorium, num. 13. ibid.

De insignibus vicariæ potestatis apostolicæ, num. 26. ibid. 2.

De Cyrilli prioribus synodis, n. 30. ibid.

Baronii locus emendatus, de eo quod opinetur Cyrillo objecta a quibusdam crimina, quæ ipse iis objicit. p. 48. 1.

Dicta de Andrea Samosateno ad ann. 431. num. 183. examinata. p. 132. 1.

De sede Arcadii & Projecti, legatorum sedis apostolicæ opinio. p. 343 2.

De quatuor Episcopis Constantinopolim missis a synodo Ægypti opinio. p. 338. 1.

Binius notatus abjudicans Theodoreto epistolam de morte sancti Cyrilli. p. 274. 2.

Cassiani locus, lib. 7. cap. 24. illustratus. p. 7. 2.

Alius lib. 7. de Incarn. cap. 8. emendatus. p. 8. 2.

Alius lib. 3. de Incarn. cap. 15. illustratus. p. 40. 1.

Celestini locus in epistola ad Nestor. 2. part. conc. Ephes. cap. 18. illustratus. p. 40. 2.

Christiani Lupi inconstans opinio circa calumniatores Cyrilli notatur. p. 55. 1.

Sententia de Ephesinæ synodi indictione rejicitur. p. 82. 2.

Codex manuscriptus PP. Carmelitarum Discalceatorum conventus Parisiensis emendatus de temporis nota epistolæ tertiæ Cyrilli ad Nestorium. p. 69. 1.

Cyrilli locus ex epistola ad Donatum illustratus 3. part. conc. Ephes. c. 38. p. 276. 1.

Ephesina excerpta illustrata ex serm. 7. Nestorii. p. 40. 2.

Epiphanii locus hæresi 69. num. 52. illustratus. p. 303. 2.

Evagrius Epiphaniensis de Nestorii profectione ad Theodorum reprehensus. p. 345. 2.

De acceptis a Nestorio Celestini & Cyrilli literis, ante postulatam ab Imperatore concilii indictionem. ibid.

De excusatione Joannis in via morantis. ibid.

De vocatione simul & excommunicatione Joannis. p. 346. 1.

De reconciliatione Joannis & Cyrilli, ante Emeseni Pauli adventum Alexandriam. ibid.

Facundus Hermianensis, lib. 11. cap. 7. emendatus de partitione scholiorum Cyrilli. p 217 1.

Gennadius lib. de script. eccles. cap. 12. illustratus de Theodoro Antiochenæ Ecclesiæ presbytero. p. 260. 2.

Gennadius lib. de script. eccles. cap. 54. illustratus scribens de Celestino. p. 336. 1.

Hesychii Hierosolymitani locus in V. synodo collat. 5. emendatus. p. 260. 2.

Leontii locus lib. 3. contra Nestorianos & Eutychianos emendatus. p. 330. 2.

Lex 13. de hæret. cod. Theod. illustrata. p 304. 1.
Liberatus de sacra Imperatoris ad Metropolitas notatus. p. 347. 1.
De epistola Cælestini ad Cyrillum. ibid.
De adventu Joannis Antiocheni Ephesum. ibid.
De publicata in Cyrillum & Memnonem ab Orientalibus sententia. ibid.
De conditione pacis Cyrillo proposita. ibid. 2.
De responsione Cyrilli ad reprehensiones Theodoreti. p. 348. 1.
De verbis Socrati suppositis. ibid.
Mercatoris locus serm. 1. Nestorii restitutus. p. 7. 2.
Locus sermone 1. Nestorii emendatus. p. 8. 1.
Locus emendatus sermone 12. Nestorii. p. 89. 2.
Locus in contradictione anathematismorum Nestorii a Petavio correctus. p. 125. 1. 2.
Nestorii sermonis 7. locus emendatus. p. 39. 2.
Nestorii serm. 7. locus ex Cyrilli homilia paschali XVII. illustratus. p. 39 2.
Nestorii sententia de Verbo prolatitio examinatur. p. 314. 2. &c.
Nestorii sermonis 7. loci duo restituti. p. 41. 1. & 2.
Nicephorus Callistus de tempore habitæ synodi Ephesinæ notatus. p 349. 2.
De Nestorio ab Orientalibus in Episcopum retento. ibid.
Notati quidam apud Myræum de Theodoro Raithuensi. p. 260. 2.
Opinio eorum, qui affirmant Ephesinam synodum a sancto Cælestino indictam esse discutitur. p. 82. 1.
Popularis accusatio Theodori de homine prius formato quam assumpto a Deo, refellitur. p. 262. 1.
Romanus interpres concilii Ephesini emendatus. p. 79. 2.
Illustratus quintæ synodi locus collat. 5. excerp. 37. p. 261 2.
Emendatus quintæ synodi locus collat. 5. num. 35. ibid.
Illustratus quintæ synodi locus collat. 5. primo & secundo loco. p. 263. 1.
Socrates lib. 7. cap. 31. reprehensus de rebus Nestorii. p. 6. 2.
Lib. 7. cap. 33. illustratus. p. 93. 2.
Reprehensus, quod asserat Nestorium sola voce differre a catholicis. p. 345. 2.
De recessu Nestorii ab Episcoporum cœtu post blasphemiam de Deo trimestri. ibid.
De tempore damnationis Nestorii a Cyrillianæ partis Antistitibus. ibid.
De exauctoratione Cyrilli a Joanne Antiocheno. ibid.
De sedibus mutuo restitutis, reconciliata amicitia. ibid.
Theodoreti locus ex loco Cyrilli illustratus parte 3. conc. Ephes. c. 35. p. 270. 1.
Theophanes de tempore ordinationis Nestorii notatus. p. 348. 2.
De literis Cælestini pontificis ad Joannem Antiochenum & Praylium Hierosolymitanum. ibid.
De tempore scripti a Cyrillo libri de recta fide. ibid.
De causa cur Cælestinus Ephesum non venerit. p. 349. 1.
De die inchoati concilii Ephesini. ibid.
De modo, quo fieri cœpit concilium, & de præsidibus. ibid.
De adventu Joannis Antiocheni Ephesum. ibid.
De confessu Nestorii in synodo schismatica. ibid.
De Theodoreti reprehensione capitulorum. ibid. 2.
De recessu Nestorii cum Orientalibus. ib.
De tempore pacis initæ. ibid.
Vincentii Lirinensis locus in commonit. cap. 16. illustratus ex lege 63 de hæret. cod. Theod. p. 304. 2.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INDEX

PERSONARUM ET RERUM NOTABILIUM, de quibus mentio fit in posteriore parte operum Marii Mercatoris.

Prior numerus paginam, alter columnam indicat.

A

ACacius Bercæensis male affectus erga Christum. *pag.* 297. *col.* 2.
Acacius Melitenes fruſtra tentat animum Neſtorii in Eccleſiæ ſenſum adducere. *praf.* 25.
Ægypti vniverſalis ſynodus prima adverſus Neſtorium cur & quando habita. 337.
Agobardi ſententia de Cyrillo. 276. 1.
Alexandrina I. ſynodus adverſus Neſtorium cur & quando habita. 332. 1. & 2.
Alexandrina ſecunda ſynodus contra Neſtorium quo tempore habita. 334.
Alexandrinæ Eccleſiæ jus. 332. 2.
Alexandrini fere omnes Epiſcopi vſurpatæ laicæ poteſtatis poſtulati. *praf.* 20.
Anaſtaſius Sinaita multa docet de Andrea Samoſatenſi. 175. *&c.*
Anaſtaſius preſbyter Neſtorii ſyncellus primus negavit Virginem Deiparam. 51. 2.
Anathematiſmi vbi & quo tempore a Cyrillo compoſiti. 338. 2. *&c.*
Anathematiſmorum Cyrilli ars & methodus. 339. 1. & 2. *&c.*
Andreas Samoſatenus quis. 132. 1.
Non recedit a Paulo Samoſateno circa Incarnationem. 151.
Refellitur de Deo pontifice. 164. 1.
Refellit Cyrilli capitula libro ab objectionibus diverſo. 177.
Cyrillum arguit quod ſecum pugnet. 143. 2.
Andreæ Samoſatenſis methodus in arguendo Cyrillo. 131. 2.
Antiochia quantum diſtat Epheſo. *praf.* 24.
Appellis error de humanitate Chriſti. 284. 2.
De Apollinario auctorum pugna. 301. 1.
Apollinarii error quis & vnde. 129. 2.
Vera hæreſis. 301. 2. *&c.*
Hæreſis cauſæ. *ibid.*
Error de humanitate Chriſti. 284. 2.
Ἀπαθοκλήτους & χιλιοστοστηρίδος mentionem qui fecerint. 140.
Cum Arianis affinitas ſimul & pugna. 301. 1. 302. 1.
Nomen invidioſum. 301. 2.
Error refellitur. 129. 2.
Apollinariſtarum error de conjunctione naturarum in Chriſto. 284. 2.
Sex præcipua commenta. 302. 2. *&c.*
Apollinariſmus cur tam invidioſe a Neſtorio objectus Cyrillo. 302. 2.
Argumenta pro defenſione Neſtorii allata. 294. 2. *&c.*
Arius contra divinitatem Chriſti peccavit quaſi per defectum. 284. 2.
Ariani, non Arius, hæreſim fecere de carne Chriſti. 115 2.
Cur ſentiebant cum catholicis de proceſſione Spiritus ſancti. 26. 1.
Verbum carni pro anima fuiſſe, cur & quo tempore finxerunt. 299 1.
Quomodo dicerent Verbum carnem factum. 299. 1. & 2. *&c.*
Arianorum error de humanitate Chriſti. 284. 2.
Circa Incarnationem vnde ortus. 300. 1.
Doctrina cum anathematiſmis Cyrilli compoſita. 300. 1. & 2.
Hæreſis quatuor potiſſimum argumentis oppugnata. 300. 2.
Arianæ hæreſis de Verbo divino duo ſunt capita. 298. 2.
Auguſtinus falſarii crimen objicit interpreti homiliarum Chryſoſtomi. 4. 1.
Aurelianus imperator licet gentilis Samoſatenum de ſede depoſitum civitate pelli mandavit. 308. 1.
Auctor, cui Prædeſtinati nomen fecit Sirmondus, vnde oriundus. 130. 2.

B

BAronius cardinalis laudatus. 349. 2.
Videtur legiſſe ſermonem Neſtorii duodecimum. 90. 1.
Baſilius archimandrita oblata Theodoſio ſupplicatione queritur de ſævitia Neſtorii. *praf.* 13.
Bonoſus Sardicenſi Eccleſiæ præfuit. 111. 2. & 315. 1.
Hæreſim Ebionis ſecutus eſt. 315. 2.
Bonoſius Marcelli & Photini hæreſim renovavit. 130. 2.
A Damaſo prædamnatus eſt. 130. 2. & 315. 2.
A quibus damnatus tempore Siricii papæ. 130. 2.
Bupha Martyrii diaconus agens in rebus Eccleſiæ Alexandrinæ Conſtantinopoli Cyrillum monet de rebus Neſtorii. *praf.* 14.

C

CElestinus papa homiliis Neſtorii Romam allatis commovetur. *praf.* 12.
Scriptas ad ſe a Neſtorio literas Cyrillo mittit. 79. 1.
Neſtorii ſcripta mittit ad Caſſianum, quibus reſpondeat. *praf.* 25.
Romæ ſynodum cogit in cauſa Neſtorii, vnde ſeptem epiſtolæ ad majores ſedes per Poſſidonium delatæ cum literis Cyrilli ad Joannem Antioch. & Juvenalem Hieroſol. *praf.* 18.
Suas vices Cyrillo demandat ad exequendam latam contra Neſtorium ſententiam. 316. 2.
Trium poſteriorum epiſtolarum argumentum. 343. 1. & 2.
Obitus. *praf.* 44.
Calchedonenſe concilium quando habitum. 140 2.
Candidianus Comes & Neſtorius de Epheſina ſynodo mendaciter referunt ad Imperatorem. *praf.* 26.
Canon, quo dicebatur anathema ei, qui aſſereret animam Adæ in peccato mortuam eſſe, cum diabolus in cor hominis non ingrediatur, in quo concilio ſcriptus. 62. 2. *&c.*
Caſſianus opus de incarnatione Chriſti ſcribit adverſus hæreſim Neſtorii. *praf.* 15.
Cur libros ſeptem inſcripſit de Incarnatione. 4. 2.
Quo tempore Romam mittit. *praf.* 17.
Contra Neſtorium adhibuit ſymbolum Antiochenum. 16. 2.
Neſtorium vrget graviter. 17. 1. & 2.
Lib. 7. cap. 30. eumdem vehementer arguit. 54. 2.
Vidit epiſtolam Cyrilli ad ſuos clericos. 54. 2.
Catholici dogmatis de Incarnatione partes quinque. 285. 1.
Catholici & hæretici monarchiæ nomen vario ſenſu vſurparunt, cum loquerentur de Trinitate. 131. 1.
Cauſa diſſidii inter Cyrillum & Neſtorium. 55. 1.
Chariſii cauſa vbi & quando agitata. *praf.* 33.
Chryſoſtomus Diodorum adiit monaſticæ vitæ excolendæ ſtudio. 317. 2.
Chriſtus quomodo ſine patre, ſine genealogia. 7. 1.
Quomodo dicitur apoſtolus. 167. 2.
Quomodo ſit factus maledictum & peccatum. 137. 2.
Quomodo ſcit & neſcit judicii diem. 194. 1.
A Neſtorio duplex dicitur multis in locis. 130. 1.
Quomodo vnus ſecundum Neſtorium. 297. 1.
Chriſtum ſolvere gentilium eſt & Judæorum. 304. 2.
Chriſti corpus quomodo corpora noſtra vivificat. 169. 2.
Collectiones excerptorum ex tractatibus Neſtorii tres, quibus quarta addita eſt ex variis aliorum ſcriptorum libris. 95. 1. & 2.
Collectio prima excerptorum ex libris Neſtorii oblata Epheſinæ ſynodi Patribus quo tempore facta. 95. 1.
Confeſſio vnionis καθ' ὑπόστασιν vnica olim indubitata rectæ fidei nota. 79. 1. & 2.
Conſtantinopolitana I. ſynodus in cauſa Neſtorii quo tempore habita. 337.
Conſtantinopolitana ſynodus de ordinatione Maximiani pro Epheſina haberi quomodo poteſt. 340. 2.
Conſtantinopolitana plebs ſe edit a Neſtorio hæreſim propalante. *praf.* 8.
Conſtantinopolitani ſymbolo Nicæno vtebantur. 16. 2.
Conſtantinopolitani cleri diſſidium inter agendum de ſucceſſore poſt Siſinnii obitum a Theodoſio compoſitum. *praf.* 4.
Conſuetudo citandi Epiſcopos majorū ſedium qualis & vnde orta. 338.
Corpus Chriſti quomodo proprium eſt Verbi. 168. 1. & 169. 2.
Cyriacus Joanni Jejunatori ſucceſſit in ſedem Conſtantinopolitanam. 63. 1.

Cyrilli character. *praf.* 13.
Cyrillus eccleſiaſticæ diſciplinæ in paucis obſervans. 312. 2.
Monetur ab Attico de referendo Chryſoſtomi nomine in ſacra dyptica. 91. 1.
Cyrillum inter & Neſtorium magnæ contentiones ortæ. *praf.* 12.
Cyrillus videtur legiſſe Neſtorii ſermones contra Pelagianos. 80. 2.
Vehemens aſſertor realis præſentiæ Chriſti in Euchariſtia. 329. 1.
Multa ſcripſit adverſus primum Neſtorii ſermonem. 4. 2.
Literis ad Neſtorium datis pœnitentiam ſuadet, & ſuam in promovenda re fidei conſtantiam ſpondet. *praf.* 12.
Concilium coegit in Ægypto de cauſa Neſtorii, ad quem miſit ſynodicam. *praf.* 19.
Ex ſynodo Alexandrina ſcripſit ſecundas ad Neſtorium literas. *ibid.* 17.
Cyrilli prima ad Neſtorium epiſtola quo tempore data. 41. 6.
A quo delata. 332. 1. & 2.
Tria continet hiſtoriæ vtilia. 41. 2.
Antea ſcripſit epiſtolam ad monachos Ægypti. 54. 2.
Contra homiliam primam Neſtorii. *praf.* 11. & 12.
Secunda ad Neſtorium epiſtola quando data. 43. 1.
Sola ſententiis Patrum Epheſinorum approbata, & ſola in concilio II. Conſtantinopolitano & Calchedonenſi lecta. 41. 1.
Cur ſynodica dicta a concilio Calchedonenſi. 333. 1.
Cur præmiſit Cyrillus ſymbolum Nicænum in tertia epiſtola. 79. 1.
Neſtorii calumniam refellit. *ibid.*
Cyrillus Arianæ hæreſis ſuſpicionem vix potuit a ſe removere. 300. 1.
Cyrilli tres commonitoriæ ad Neſtorium epiſtolæ, præter gratulatoriam de ordinatione, & paſchales. 41. 1.
Ab ipſa Eccleſia Alexandrina ſcriptæ dicuntur. 333. 1.
Monitionis legitimæ vim habuerunt. *ibid.*
Lecta Neſtorii ſecunda epiſtola ſcribit libros de recta fide ad Theodoſium & Reginas. *praf.* 16.
Reſpondet nonnullis querentibus, quod tacendo paſſus non eſſet, ruere in pejus doctrinam Neſtorii, *ibid.* 14.
Ante ſynodum Epheſinam diluere noluit, quæ crimina Theodoſius objecerat. *ibid.* 10.
Meminit ſermonis ſeptimi Neſtorii, qui quartus in Proclum 33. 1. & 2.
Cur Deum Patrem Θεοτόκον potius quam Θεοτόκον mavult dici. 55. 2.
Rejicit vnionem in Chriſto dignitatis homonymiæ, inhabitationis, συναφείας & προσωπόνυμος. 79. 2. 80. 1. & 2.
Calumniam paſſus, quaſi Verbum in carnem commeaſſe innueret, ſuſpicionis purum ſe præſtare vix potuit. 115. 1.
Quo ſenſu dixit Virginem peperiſſe carnaliter Verbum carnem factum. 136. 1.
Cur apologeticum adverſus Orientales compoſuit. 133. 2.
Apud Imperatorem curioſitatis accuſatus. 62. 1.
Aliter cum Andrea Samoſateno, aliter cum Theodoreto ſe geſſit. 113. 2.
Gratias agit Evoptio ob tranſmiſſum Theodoreti opus adverſus anathematiſmos. 178. 1.
Accuſat Theodoretum fictæ ignorantiæ, & oſtentatæ doctrinæ. 179. 2.
Atque etiam contradictionis & inconſtantiæ. 197. 2.
Libris quinque contradictionum Proclum defendit adverſus Neſtorium. 39. 2.
Miſit ad Acacium Beroënſem literas, quibus ſubdole ille reſpondet. *praf.* 17.
Quo tempore Epheſum profectus. *ibid.* 22. & 23.
Ante inchoatam ſynodum excerpit quædam ex libris Neſtorii. *ibid.* 24.
Cur ex Antiochena diœceſi & Conſtantinopolitana in concilio Epheſino nullum Patrem laudaverit. 340. 1.
Iniquas pacis conditiones a Joanne propoſitas reſpuit *praf.* 46.
Pauli Emeſeni ab Orientalibus Alexandriam miſſi fraudes diſſolvit. *ibid.* 47.
Victoris Monachi apologiam ſcripſit ad Imperatorem. 54. 2.
Refellit excerpta ex libris Diodori pro defendenda hæreſi Neſtoriana. 317. 1.
Cyrillus & Memnon abſolvuntur ab Epheſina ſynodo. *praf.* 30.
Cyrillus ſuos apocriſarios monet de re cum Neſtorianis gerenda. *ibid.* 15.
Cyrilli epiſtola ad ſuos Conſtantinopoli conſtitutos, interprete Mario Mercatore. 49. 2.
Quo tempore ſcripta. 53. 2.
Corrigi debet ex Mariana verſione. *ibid.* 1.
Quem habeat titulum. *ibid.* 1. & 2.
Tota fere hiſtorica eſt. *ibid.* 1.
Prout editur ex Mercatore, longe diverſa eſt ab ea, quæ legitur in concilio generali. *ibid.*
Homilia paſchalis XVII. quo tempore in vniverſum orbem miſſa. *praf.* 14.
Hujus argumentum idem cum argumento epiſtolæ ad monachos. 333. 2.
Scholia de Incarnatione quo tempore & quo in loco ſcripta. 177 216.
Quid continent. 216. 1.
Interpres quis. *ibid.*
Partitio. 217. 1.
Synopſis. *ibid.* 2.
Capita duodecim a quibus impugnata 140. 1.
A quibus, quo nomine, & quo tempore refutata. 132. 1.
A quibus defenſa. 340. 2.
A quo primum Latinitate donata. 341. 2.
Quanto artificio compoſita. 388 1.
Cur ab Eccleſia vero judicio dicuntur probata. 319 1.
Quo tempore pro canonibus fidei habita. 340. 2. &c.
Cyrilli obitus. 249. 1.

D

Dalmatius archimandrita quis. *praf.* 27.
Dalmatii archimandritæ epiſtola ad ſynodum Epheſinam miſſa. *praf.* 37.
Decreti de recipiendis a Neſtorio dejectis forma. 336. 2.
Diodorus Tarſenſis laudatus a Patribus. 317. 1.
Quando factus Tarſi Epiſcopus. 317. 2.
Errores. *ibid.*
Quam vnionem naturarum in Chriſto agnoſceret. 263. 2.
Diodori Tarſenſis pro Neſtorio teſtimonium vanum eſt. 298. 1.
Operum quid ſupereſt. 317. 1.
Excerpta ex libris contra Synuſiaſtas. 317. 318.
Dionyſius Exiguus Cyrilli anathematiſmorum verſionem ex Mercatore videtur mutuatus. 115. 2.
Diſertuli qui Mario Mercatori. 4. 2.
Diſſertatiuncula de illuſtriſſimi Marcæ ſententia, qua putat ſuſpenſam a Theodoſio ſedis apoſtolicæ in Neſtorium ſententiam, & legitime reſciſſa priora concilii Epheſini acta. 82.
Dorotheus primum anathema dixit adverſus Θεοτόκον. *praf.* 7. & 54.

E

Ebion fuit Stoicus Philoſophus. 115. 2. 130. 2. 306. 2.
Ebion negat divinitatem Chriſti. 128. 1.
Ebionis de Chriſto ſententia varie a variis relata 306. 1. & 2.
Ebionis dogmata quatuor de Chriſto. 306. 2.
Ebion trium evangeliſtarum Matthæi, Marci & Lucæ auctori ate abuſus ad probandam hæreſim. 306. 1.
Ebionis magiſter atque ætas. 306. 2.
Ebionis inconſtantia. 306. 2.
Ebionitæ vnum Matthæi evangelium receperunt. 130. 2.
Eccleſiæ prima de Neſtorio victoria. 332. 1.
Elipandi hæreſis patefacta. 40 2.
Ἑνωσις vera quid ſit. 140.
Ἑνωσις φυσικὴ quid ſit. 143. 2.
Epheſina ſynodus rogatu Neſtorii indicta. 81. 2 82. 2.
Quando habita. 344.
Ubi & quando inchoata. *praf.* 25.
Ad Imperatorem refert de depoſitione Neſtorii. *ibid.*
Scribit ad clerum vrbis regiæ de Neſtorii damnatione *praf.* 27.
Epheſina ſynodus queritur apud Imperatorem de Candidiani artibus, *praf.* 29.
Epheſina ſynodus Euchariam Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ defenſorem monet Neſtorium eſſe depoſitum. *praf.* 26.
Epheſini concilii ſententia depoſitionis & excommunicationis in Neſtorium lata, & quo tempore ſignificata. *praf.* 26.
Epheſinæ ſynodi actio ſecunda vbi habita. *praf.* 29.
Scribit ad Epiſcopos in vrbe poſitos & ad clerum, vt veritas innoteſcat. *praf.* 34.
De damnatione Joannis & aliorum refert ad Imperatorem & ad ſummum Pontificem. *praf.* 31.
Apud Imperatorem literis queritur de facto Joannis comitis, ſtramque conſtantiam reſtarur. *praf.* 34.
Scribit ad Dalmatium. *praf.* 32.
Epheſina ſynodus legatos cum mandatis mittit ad Theodoſium de Cyrilli & Memnonis cauſa. *praf.* 36.
Epheſinæ ſinodi legati quo tempore Calchedonem appellunt. *praf.* 39.
Epheſinæ ſynodi legati admittuntur in vrbem ad ordinandum Epiſcopum, rebus Calchedone ſchiſmaticis. *praf.* 40.
Epheſina ſynodus ad primas ſedes de more ſcribit de ordinatione Maximiani. *praf.* 42.
Epheſini concilii actorum ordo reſtituitur. *praf* 53. &c.
Epheſini concilii ſecunda pars tota perturbata eſt. *praf.* 24.
Epiſcopi quatuor delegati Conſtantinopolim ad ſynodicas Neſtorio defendendas,

fendendas, quo tempore appulsi. 338. 1. & 2.
Episcopum commutare sedem olim nefas erat. 273. 2.
Epistola tertia Cyrilli ad Nestorium habita olim pro toto concilio Ephesino, quando scripta. 69. 1.
Epistolæ tertiæ Cyrilli ad Nestorium tres partes. 69. 2.
Eranistes quo tempore scriptus a Theodoreto. 250. 1.
Eranistæ nomine quis significatur. 277. 2.
Evagrius Joannem Antiochenum de industria morantem in via excusare nititur. *præf.* 23.
Evangelistæ dictum, *Verbum caro*, &c. quo sensu ab hæreticis sumptum. 289. 2.
Evangelium κατὰ Ἐβραίους quid. 306. 2.
Evangelium κατὰ Πίστιν quid. 307. 1.
Eucharistiæ & Incarnationis affinitas. 319. 2.
Eunomii errores duo cum Arianis communes. 303. 2.
Evoptii caritas a Cyrillo laudata. 178. 1.
Euphratæ Agrippinensis hæresis quæ. 316. 2.
Legatio ad Constantium imperatorem explicata. 316. 2. *&c.*
Eusebius laicus, qui fuit postmodum Dorylei Episcopus, quis. 16. 1. 2.
Primus deprehendit hæresim Nestorii, & deprehensam publice arguit. 16. 2.
Primus omnium, obtestatione in Nestorium publice proposita, animos inflammat fidei studio. *præf.* 8. & 9.
Quo tempore suam adversus Nestorium obtestationem proposuit. 15. 16. 2.
Eusebii obtestatio adversus impios Nestorii sermones. 18. 2. *&c.*
Eutherius Tyanorum metropolita Nestorio in paucis addictus 277. 1.
Unde notus. *ibid.*
Viginti sermones ad Eustathium Parnassi Episcopum scribit contra synodum Ephesinam. *præf.* 44.
Impugnavit Cyrilli Scholia. 218. 2.
Eutherio plures a Mario Mercatore adjudicati sermones. 277. 2.
Eutychetis error de conjunctione naturarum in Christo. 284. 2.
Eutychianorum hæresis unde orta. 302. 2.
Excerpta a Mario Mercatore ex libris Theodori Mopsuesteni. 257.
Ex epistolis aliquot & libris quinque Theodoreti adversus Cyrillum. 265
Excerpta a Leontio Theodorum convincunt in quinque propositionibus. 321. 2.
Excusatio Nestorii a defensoribus allata, vana est. 294. 1.

F.

Filii nomen Nestorio significat duas naturas. 18. 2.
Φόβος quid. 142.

G

Gennadius Anatolii in sedem Constantinopolitanam successor. 276. 1.
Gennadii Massilienſis ætas. 260. 2.
Gentilismus & Judaismus unde. 304. 2.
Gratia Christi, propter quam venit in mundum, quid Theodoro Mopsuesteno. 256. 2.
Gregorius magnus, vidit codicem Mercatoris. 266. 2.
Gregorii magni opinio de Theodoreto nondum fidem professo in concilio Chalchedonensi. 266. 2.

H

Historia monachorum Isaurorum, quæ occasionem scribendi dedit Gregorio magno. 62. *&c.*
Homilia Procli habita sedente Nestorio in magna Ecclesia Constantinopolis in incarnationem Verbi. 19.
Homiliæ paschalis XVII. collatio cum epistola Cyrilli ad monachos. 33. 2.
Homuncionitæ qui vocati ab Ecclesia. 115. 2.
Homuncionitæ qui. 131. 2.
Hypostasis apud ipsos philosophos quid. 130. 1.

I

Jesus Christus dicitur a Mercatore vnus de Trinitate. 130. 1.
Inquisitio in concilium, de quo loquitur Nestorius in secunda ad Cyrillum epistola, vbi eum deceptum dicit ab iis, qui a sancto Concilio depositi sunt. 62. 1. *&c.*
Joannes Antiochenus acceptis Celestini & Cyrilli literis Nestorium amice monet, sed frustra. *præf.* 18.
Ephesum proficiscens de industria moratur in via. *præf.* 23.
Quo tempore Ephesum pervenit. *præf.* 27.
Coacta synodo 43. Episcoporum Cyrillum ac Memnonem deponit. *præf.* 28.
Tentat occupare literis Imperatoris animum. *præf.* 31.
Post tertiam citationem damnatur vt contumax a catholica synodo. *præf.* 30.
Accepta Theodosii sanctione synodum cogit Beroeæ. *præf.* 45.
Ejus pro Nestorio testimonium infirmatur. 297. 1.
Joannes Comes S. L. mittitur Ephesum, qui Cyrillum, Memnonem & Nestorium nomine Theodosii juberet esse depositos. *præf.* 32.
Cur & quo tempore Ephesum venit. *præf.* 33.
Tentat partium concordiam, sed frustra. *præf.* 35.
Irenæus Comes Episcopos, qui concilio adfuerant, Joanni occurrentes a satellitibus cædi vel jubet vel permittit. *præf.* 27.
Irenæus procurat damnationem Cyrilli a Joanne factam in Ecclesia publicari Constantinopoli. *præf.* 32.
Judaismus Nestorio cur objectus. 305. 1.
Judæi tria de Christo veritati contraria sentiebant. 305. 1.
Juvenalis Hierosolymitanus quo tempore Ephesum profectus. *præf.* 23.

L

Lampo presbyter quis. 44. 1.
Legati Occidentis ad synodum Ephesinam generalem vbi & quando delecti. 142. 2.
Legati sedis apostolicæ subscribunt damnationi Nestorii. *præf.* 19. 30.
Leo magnus, adhuc diaconus, Celestini Papæ administer in regenda Ecclesia *præf.* 15.
Leporii error de perpetuitate vnionis naturarum in Christo. 284. 2.
Libellus precum Theodosio offerendus differt ab obtestatione proposita Constantinopoli. 55. 2.
Libelli calumniæ pleni adversus Cyrillum Nestorio dati. 54. 2.

M

Macedonius Eunomii erroris socius. 303. 2.
Eadem cum Arianis sensit de carne Christi. 115. 2.
Macedoniani cur sentiebant cum catholicis de processione Spiritus sancti. 316. 1.
Majores causæ quæ habitæ. 131. 1.
Manichæismus Nestorio quo merito objectus. 301. 2.
Manichæi error de humanitate Christi. 284. 2.
Manichæi hæresis de Christo. 89. 2.
Manichæi & Marcionis de mala hominis natura vna fuit opinio. 64. 2.
Marcelli Galatæ hæresis de Christo. 90. 1.
Marcelli Galatæ, cujus consensio objecta est Nestorio a Mercatore, discussa opinio. 312. 1.
Maximianus vrbis regiæ Episcopus ordinatus. *præf.* 42.
A quo in thronum Nestorii evectus. 343. 2.
Quos in sua synodo deposuit Episcopos. 276. 1.
Meletius funebri oratione laudatus a Chrysostomo. 91. 1.
Memnon Ephesius vetat aperiri Nestorianis Ecclesiam sancti Joannis. *præf.* 25.
Mercatoris codex, quid continet, & quo tempore scriptus. 3. 1. & 2.
Operum pars secunda totam Nestorii causam continet. *præf.* 3.
Mercatoris commonitorium contra Pelagianos. *præf.* 13.
Epistola de discrimine inter hæresim Nestorii & Pauli Samosateni, *&c.* 9. 17.
Mercator adhuc erat laicus cum scriberet epistolam de discrimine inter hæresim Nestorii & Pauli Samosateni. 18. 1.
Exemplaris Græci vitio deceptus, sicut & post illum plures. 125. 2.
Quædam Theodoreti post concilium scripta exhibet. *præf.* 24.
Quid intenderit in excerptis ex libris quinque Theodoreti. 266. 1.
Videtur interpres esse collectionis primæ excerptorum ex libris Nestorii. 95. 1.
Pro publico Nestorii accusatore habitus. 125. 1.
Multiplicis flagitii Nestorium arguit. 124. 2. *&c.*
Nestorium inconstantiæ simul & calumniæ accusat. 325. 2.
Refutat duodecim anathematismos Nestorii. *præf.* 22.
Quo tempore refutaverit anathematismos Nestorii. 152. 1. 115. 1.
Est verus interpres anathematismorum Nestorii, quos bis Latinos fecit. 115. 1. & 2.
Naturam posuit pro hypostasi. 130. 1.
Differt ab Epiphanio de Praxea. 131. 1.
Multa docet de synodo Ephesina hactenus inaudita. 344. 1. & 2.
Mercatoris ætas. 125. 1.
Mercatoris Theodoretum insectantis defensio Gregorii magni testimonio comprobata. 266. 2.
Opus adversus Nestorianismum quomodo divisum. 250. 2.
Verba de confusione Nestorii cum Photino circa Incarnationem examinantur. 313. 1. & 2. & 3 5. 1.
Dissertatio de duodecimo anathemate.

tiſmo. 116.
Monotheliſmus ex Eutychianiſmo ortus. 305. 2.
Montanus Sabellio accenſitus a Socrate. 131. 1.

N

NEstorius ex monacho preſbyter factus a Theodoto Ancheno. *praf.* 4.
Preſbyter catecheſi præfectus. *ibid.*
Antiochia Conſtantinopolim a Theodoſio evocatus *ibid.*
Secum Antiochia Anaſtaſium preſbyterum Conſtantinopolim adduxit. *praf.* 5.
Quo tempore ordinatus Epiſcopus. *praf.* 6.
Superbe Imperatorem alloquitur. *ibid.*
Arianorum Eccleſiam evertendam curat. *ibid.*
Artes ad captandam benevolentiam, & potentum, & regiæ familiæ. *praf.* 5.
Neſtorii artes in ſpargenda hæreſi. *praf.* 6. 289. 2.
Adminiſtri in ſpargenda hæreſi. 216. 2.
Hæreſim per ſe quando docet. *praf* 7.
Adverſus omnes hæreticos legem obtinet a Theodoſio, vt ſuæ hæreſi viam faciat. *praf.* 6.
Spargenti hæreſim ſimplex monachus contradicit. *praf.* 7.
In Chriſtum furenti qui primum reſtiterint. *praf.* 8.
Sævit in Euſebium palam hæreſi ſuæ contradicentem. *ibid.*
Theodori magiſtri ſui ſymbolo vſus. 256. 2.
Nicæno ſymbolo abuſus. 16. 2.
Tentat occupare animum Celeſtini, miſſis de ſua & Pelagianorum cauſa per Antiochum literis cum tribus tractatibus *praf.* 13.
Sermo primus an dictus tantum, an ſcriptus a Neſtorio. *praf.* 5. 4. 2.
In Ægyptum mittitur ad monaſteria, ad ſpargendam hæreſim. *praf.* 11.
Sermo ſecundus de dogmate ſeu Θεολογιᾳ. 8.
Sermo tertius adverſus catholicos veræ naturarum vnionis in Chriſto defenſores, ipſi adjudicatus. 15. 1. & 2.
Quo tempore dictus, & quas habet partes. 15. 2.
Macedonianorum blaſphemiam refellit atque Arianorum. 16. 1.
Sermo quartus de Incarnatione adverſus Proclum quo tempore habitus. 27. 2
Non miſſus ad Celeſtinum. 28. 1.
Sermo quintus de Virgine Θεοτόκῳ, qui ſecundus adverſus Proclum. 29.
Sermo ſextus de dicti Apoſtoli. 11.
Sermo octavus in Judam adverſus hæreticos, quo tempore habitus. 65.
Sermo nonus veluti contra hæreticos, quo tempore habitus. 66.
Sermo decimus veluti in Macedonianos, revera in catholicos. 67.
Sermo vndecimus adverſus Arianos quando habitus 68.
Sermo duodecimus, quo tempore, quo argumento, & qua arte habitus. 84. &c.
Totius Neſtorianæ doctrinæ compendium dici poteſt. 89. 2.
Sermo decimus tertius quo tempore habitus. 93.
Neſtorii primæ ad Celeſtinum literæ, quo tempore datæ. 15. 2.
Iterum tentat Celeſtini animum, miſſis de ſua & Pelagianorum cauſa literis. *praf.* 16.
Tertia ad Celeſtinum papam epiſtola quo tempore data. 80.
Neſtorius Celeſtini literis, quæs Epiſcopi Alexandrinæ ſynodi dederunt, non ſatisfecit. *praf.* 21.
Primæ Cyrilli epiſtolæ ſtatim reſpondet, per Lamponem preſbyterum. 41. 2.
Secundæ Cyrilli epiſtolæ ſecundam reponit, quæ Patribus Epheſinis viſa eſt doctrinæ catholicæ contraria. *praf.* 16.
Neſtorius cur tam vehementer in Cyrillum invectus. 298 1.
Quare de Cyrillo conqueſtus. 43. 2.
Cyrilli epiſtola ad monachos incenſus jubet Photium quemdam reſpondere, & Cyrillo accuſatores ſubornat. *praf.* 11.
Crimen a Cyrillo ſibi objectum conatur regerere in Cyrillum. 61. 1.
Tyrannidis crimen objicit Cyrillo. 93. 2.
Cyrilli epiſtolam arguit, ſuamque laudat. 61. 1.
Duodecim anathematiſmos Cyrilliani reponit. *praf.* 22.
Neſtorii blaſphemiarum capitula duodecim a Mario Mercatore refutata. 115.
Neſtorius quos dicit Eccleſiæ doctores. 28. 2.
Sanctorum Patrum contemptor. 48. 1.
Superbiæ in deſpiciendis aliis doctoribus, & ignorantiæ ſimul accuſatus. 54. 2.
Veteris Teſtamenti teſtimonia corrupit. 305. 1.
Cavillo declinabat teſtimonia Scripturæ, vbi Chriſtus dicitur Deus & Filius Dei, ſicut & Nicænæ ſynodi auctoritatem. 289. 1.
Cur templi frequenter meminit in explicanda Incarnatione. 92. 1.
Directe calumniatur Theophilo & Cyrillo, oblique Romano Pontifici. 90. 2.
Carpit verba Celeſtini papæ. 92. 2.
Adverſariis ſuis, coacta ſynodo, Manichæiſmum objicit. *praf.* 15.
Proclum reprehendit. 28. 1 2.
Dicenti Proclo de Virgine Deipara contradicit, & tribus ſermonibus præcipuas illius orationis ſententias arguit tacito Procli nomine. *praf.* 10.
Extemporali dicendi facultate valuit. 27. 2.
Pugnantia dixit de Θεοτόκῳ. 115. 2.
Suam de Θεοτόκῳ mentem diſſimulat. 81. 2.
Debacchatur in divinitatem Chriſti, & dignitatem Deiparæ Virginis. 6. 2.
Calumniatur catholicis, quaſi Virginem deam ſentirent. 29. 1.
Ante Epheſinum concilium admonitus ſæpius, vt Virginem Θεοτόκον confiteretur, admonitionem ſprevit. 125. 1.
Cum Sabellio compoſitus. 314. 1.
Cum Leporio compoſitus a Caſſiano & aliis. 316. 1.
Cum Ebione. 306. 2.
Veneficis comparatus. 6. 2.
Quæritur fieri ſibi vim, quam faciebat aliis. 92. 2.
Cur probroſe invehitur in Marcellum, Paulum, & Photinum. 92. 1.
Neſtorii & Photini de Incarnatione diſſenſio ſimul & conſenſio. 313. 2. &c.
Photinum, ac Samoſatenum, & Arium inſectatur. 285. 1.
Duo capita diſſenſionis a Photino indicat, quæ refellit Mercator. 313. 1.
Una tamen differentia. 129. 1. & 131. 2.
Recte ſenſit de tempore, quo primum extitit vnio, & de perpetuitate vnionis naturarum in Chriſto. 186. 1. & 2.
Hæretico ſenſu vtitur omnibus catholicorum vocibus, ſed refugit tantum admittere vnionem καθ' ὑπόστασιν. 92. 1.
Duas reipſa in Chriſto hypoſtaſes admiſit. 289. 1. & 312. 2.
Hæreſim de duobus filiis diſſimulat. 90. 1.
Poſt vnitionem dividit hypoſtaſes. 141. 2.
Quid ſentiat de naturis in Chriſto conjunctis. 285. 1.
Naturas in ipſo Virginis vtero conjunctas docet multis in locis. 28. 2.
Negat Verbum eſſe Filium ante Incarnationem. 127. 2.
Neſtorii hæreſis de genere vnionis naturarum in Chriſto. 287. 288. &c.
Argumenta, quibus ſuam de naturarum vnione in Chriſto ſententiam ſtabilire conatus eſt. 289. &c.
Defenſores, quid reſpondeant argumentis, quibus probatur male ſenſiſſe de vnione naturarum in Chriſto. 293. 2. &c.
Unde vnicam perſonam catholico ſenſu aſſerere quibuſdam creditus. 62. 1.
Mala fide negat ſe diſſentire a Samoſateno. 307. 1.
Quo tempore conſenſionem cum Samoſateno repellere niſus eſt. *ibid.*
Abſtractis vocibus vtitur pro concretis, vt calumniam factat Cyrillo. 61. 2.
Catholice ſenſit de morte corporis per peccatum contracta; ſed de morte animæ ex Adamo propagata adhæſit Theodoro Mopſueſteno. 64. 1.
Quid ſenſerit de peccato originali. 326. 6. &c.
Quo ſenſu intelligit verba Evangeliſtæ, *Verbum caro, &c.* 289. 2.
Improbe vexat dictum Apoſtoli *Gal.* 4. 92. 2.
Recte ſentit de naturæ humanæ aſſumptæ integritate. 285. 2.
Quid ſenſerit de modo, quo Chriſti corpus Euchariſtiæ ſymbolis præſens ſiſtitur. 328. &c.
A fide Eccleſiæ de Euchariſtia cur videtur receſſiſſe. 330. 1.
Vere fuit impanator. 329. 2.
Quid ſenſerit de retributa operibus Chriſti vnione cum Verbo. 316. 2.
Quid de auxiliis gratiæ divinæ per Chriſtum. 328. 1.
De proceſſione Spiritus ſancti. 315. 2.
Secunda ad Cyrillum epiſtola lecta in conciliis Epheſino, & Calchedonenſi, atque damnata. 57. 2.
Neſtorii chartæ a quo miſſæ Romam. 311. 1.
Neſtorius cur ſcribit adverſus Pelagianos, cum quibus ſentit. 127. 2.
Societas cum Pelagianis a quibus objecta. 316. 1.
Ad Cæleſtium Pelagianum reſcribit. 84.
Bona pauperibus debita prædatur. 39. 2.
Neſtorii indoles. *praf.* 5.
Patria. *praf.* 4.
Inconſtantia. 129. 1.
Artes quibus tentavit aulæ fidem. 90. 2.
Neſtorius poſtulat a Theodoſio indici œcumenicam ſynodum, vt impendentem capiti ſuo tempeſtatem avertat; ſed factum poſtea doluit. *praf.* 19. & 82. 2.
Sperabat fore vt præſideret ſynodo. 81. 2.

INDEX MATERIARUM.

A Theodoſio facile obtinet indici. 341. 1.
De indicta ſcribit ad Celeſtinum papam velut inſultans. *præf.* 20.
Quo tempore Epheſum profectus. *præf.* 12. & 23.
Poſt damnationem ſecedit in monaſterium S. Euprepii, & turbare pergit e monaſterio. *præf.* 51.
Theodoſii ſanctione deportatur in Oaſim, & ejus libri comburuntur. *ibid.*
Quando deportatus. 271. 1.
Neſtorii opera a quibus præter Mercatorem recenſita. 322. 1.
Neſtorii miſera mors. *præf.* 53.
Neſtorianiſſimus cur dictus impietas Judaica. 305. 2.
Neſtorianæ cauſæ hiſtoria, quibus ex auctoribus accepta, & cur conſcripta poſt aliorum opera. *præf.* 3.
Neſtorianæ impietatis duo primi adminiſtri. 291. 2.
Neſtoriana hæreſis quorum auctorum libris ſparſa. 249. 1.
A quibus auctoribus impugnata. *ibid.*
Neſtorianæ factionis in aula patroni. *præf.* 31.
Neſtorianæ factionis homines alii ab aliis quæ dicerent mutuari ſolebant. 261. 1.
Neſtoriani non poſſunt defendere peccatum originale, nec vetam Chriſti gratiam. 316. 2.
Qua ratione vnicum Dei Filium dicerent. 263. 2.
Neſtorianorum & Sacramentariorum affinitas in quatuor conſiſtit. 329. 2. *&c.*
Nicæna fides confirmatur a Patribus Epheſinis. *præf.* 33.
Nicæni Patres Virginem Θεοτόκον non dixerunt quidem, ſed alii bene multi, quibus repugnat Neſtorius. 335. 2.

O

OBSERVATIONES aliquot circa excerpta ex libris Diodori adverſus Synuſiaſtas. 319. 1. & 2.
Obſervatio ad verba Nicephori de ſecunda ſynodo Alexandrina adverſus Neſtorium. 334. 1.
Obteſtatio Conſtantinopoli propoſita auctorem non habet Cyrillum. 51. 2.
Occidentales fere omnes credidere Neſtorium eadem ſentire cum Paulo Samoſateno. 49. 1.
Opinio de fide Theodoreti, etiam Photii temporibus. 250. 2.
Opinio popularis de canone, quo anathema dicebatur ei, qui animam Adæ in peccato, *&c.* vnde orta. 63. 1.
Orientales ſchiſmatici ſuſpecti erroris, quod duæ ſint in Chriſto perſonæ. 136. 1.
Cyrilli apologetico offenſi. 133. 2.
Statuunt Cyrillum non eſſe recipiendum, nec deponendum Neſtorium. 275. 2.
Orientalis ſynodus legatos cum mandatis mittit ad Theodoſium de Neſtorii, Cyrilli, & Memnonis cauſa. *præf.* 36.
Legati quo tempore Calchedonem appellunt. *præf.* 19.
Theodoſio libellum tertium miſerunt exprobrationis plenum. *præf.* 41.

P

PASSIONIS nomine quid veniat. 190. 1.
Patripaſſianorum error. 128. 2.
Paulus Emeſenus rebus compoſitis in communionem recipitur oratione cum plauſu habita de Incarnatione & Deipara Virgine. *præf.* 49.
Pauli Samoſateni elogium. 307. 2.
Myſteria deteguntur. 309. 1. & 2.
Zenobiæ reginæ adhæſit. 307. 2.
Cur Patripaſſianus non dictus. 309. 2.
Hæreſis capita ab auctoribus varie relata. 308. 1.
Trinitatē ſuſtulit perſonarum. 309. 2.
De Trinitate delirium. *ibid.*
Hæreſis de Verbo prolatitio diſcuſſa. 308. 2.
A Sabellio differentia. 309. 2.
Hæreſis Neſtorio objecta. 307. 1.
Opinio de tempore vnitionis naturarum in Chriſto diſcuſſa. 310. 1.
Error circa perpetuitatem vnionis naturarum in Chriſto. 284. 2.
Conſenſio & diſſenſio cum Neſtorio. 310. 2.
Permiſit clericis habere feminas, quas ſorores dicerent. 307. 2.
A Malchione convictus, a Patribus ſecundæ ſynodi Antiochenæ deponitur. 308. 1.
Pentalogii Theodoreti quale argumentum. 250. 1.
Qui meminerint. 206. 1.
Perſonæ nomen quid ſignificet Neſtorio. 297. 1.
Petronius Bononienſis Epiſcopus an Theodoſii ad S. Celeſtinum legatus. 344. 1.
Philippus preſbyter vnus e tribus legatis ſedis apoſtolicæ Celeſtini locum nominatim cur ſolus tenere dicatur. 343. 1. & 2.
A Neſtorio calumniam paſſus. 343. 2.
Photinus Sirmienſis Epiſcopus. 150. 2.
A Sabellio alienus. 314. 1. & 2.
Samoſareno conſenſit de Verbo prolatitio. 314. 2.
Quid ſentiat de Verbo. 92. 1.
In quo ei conſentire Neſtorius dictus eſt a Mercatore. 312. 2.
Hæreſis Neſtorio objecta. 288 2.
Hæreſis partes duæ, quorum prima Neſtorio objecta eſt. 61. 2.
Photius preſbyter Anaſtaſii ſocius, & Neſtorii adminiſter. 54 1.
Photii error duplex codice 49. 249. 1.
Polemius confuſionis naturarum in Chriſto primus auctor. 267. 2.
Populus Theodoſio objecit favorem in Neſtorium. *præf.* 9.
Populus maledictis & minis agit cum Neſtorio. *ibid.*
Poſſidonius Alexandrinæ Eccleſiæ diaconus, quo tempore literas Cyrilli Romam detulit. *præf.* 17.
Præcedens magiſter quis dictus. 27. 2.
Primus ſermo de Incarnatione Neſtorio adjudicatus. 4. 1. & 2.
Proclus cur diu rejectus ab epiſcopatu regiæ vrbis. 275. 2.
Dixit adverſus primum Neſtorii ſermonem. *præf.* 9 10. & 42. 2.
Quo tempore habita oratio. 15. 2.
Proclus excerpta ex libris Diodori pro defendenda hæreſi Neſtoriana refellit. 317. 1.
Pulcheriæ Theodoſii ſororis indoles. *præf.* 5.

Q

QUÆSTIO de vnione naturarum in Chriſto quibus olim modis propoſita. 287. 1.
Quæſtio de Deo pontifice vnde orta. 226. 2.
Quando mota. 273. 2.
Quæſtiones de Incarnatione Verbi divini quot olim motæ. 313. 1. & 2.
Quæ fuerint olim hæreſes de conjunctione naturarum in Chriſto. 284. 2.
Quis ſtatus quæſtionis a Neſtorio motæ. 286. 2.
Qua ratione Deus dicitur ſuſcitaſſe Chriſtum a mortuis. 152 2.
Qua regula examinari debet fides ſcribentium de vnione naturarum in Chriſto. 288. 1.
Quinti ſeculi fides de reali præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia. 66.
Quomodo vni Chriſto convenientia dona magi obtulerint. 136. 1.

R

REPUTATIO Theodoriani ſymboli a Mario Mercatore. 253.
Regulæ duæ circa communicationem idiomatum obſervandæ. 287. 2.
Reſponſio ad argumenta a defenſoribus Neſtorii allata. 296. 2. *&c.*
Pro Rhegino Conſtantiæ Cypri Epiſcopo judicium fertur adverſus Joannem Antiochenum. *præf.* 33.
Romana I. ſynodus occaſione chartarum Neſtorii, quando habita. 331.
II. ſynodus contra Neſtorium cur Alexandrino potius quam Antiocheno Præſuli dedit literas. 312. 2.
Tres ſynodicas literas dedit ad diverſos. 336. 2.
II. ſynodi adverſus Neſtorium hiſtoria. 336. 1. & 2.
Quo tempore habita, & a quibus memorata. 335. *&c.*
III. Synodus in cauſa Neſtorii quando habita, & cur. 342.
Actorum quid ſupereſt. 343. 1.

S

SABELLII error. 128. 2.
Trinitatem ſuſtulit perſonarum. 309. 2.
Sacramentarii negant, Virginem poſſe dici proprie Deiparam. 330. 2.
Sententiæ in Neſtorium latæ forma. 336. 2.
Schiſmatici cur noluerunt approbare anathematiſmos Neſtorii. 65. 2.
Siſinnii ſucceſſoris Attici obitus. *præf.* 4.
Sixtus pontifex, quo tempore Celeſtino ſucceſſit. 343. 2.
Sociniani Neſtorii hæreſim revocarunt. 322. 2.
Socrates de Epheſina ſynodo tria docet ab aliis ſcriptoribus prætermiſſa. 345. 1. & 2.
Neſtorium defendit ab hæreſi Pauli Samoſateni. 307. 1.
Ipſius pro Neſtorio teſtimonium nullius eſt ponderis. 297. 2.
Subſtantia ponitur pro hypoſtaſi ſeu ſubſiſtentia. 130. 1.
Συνάφεια apud Græcos quid. 801. 1.
Supplicatio Baſilii aliorumque monachorum diverſa eſt a libello precum. 51. 2.
Synodi duæ Antiochenæ adverſus Paulum Samoſatenum quando habitæ. 307. 2. *&c.*

T

THEODORETUS Cyri Epiſcopus quis fuerit. 205. 1.
Neſtorianiſmi ſuſpectus. 181. 2. & 181. 2.
Explicat quo ſenſu Chriſtus dici poſſit θεοφόρος. 196. 2.
Cur accuſatus, quod Chriſtum divideret in duos filios. 176. 2.
Dicit Verbum non eſſe natum ex beata Virgine, ſed cum nato fuiſſe

INDEX MATERIARUM.

tantum. 180. 1.
Diodorum & Theodorum Mopsuestenum defendit. 317. 1.
Scribit libros quinque adversus synodum Ephesinam. *praef.* 4.
In quinta synodo damnatus. 184. 1.
Sancti Ambrosii testimonio abusus. 277. 2.
In Impatibili exscripsit locum sermonis septimi Nestorii, & illum auxit. 40. 1.
Cum Iba turbas movet post deportationem Nestorii, vulgatis Diodori & Theodori libris. *praef.* 52.
Calumniatur Cyrillo quasi pœnitentiam egisset. *praef.* 50.
Non interfuit concilio apud Acacium Berœæ habito a Joanne Antiocheno de pace cum Alexandrinis componenda. 273. 2.
Versutia. 275. 1.
Jactantia. 274. 1.
Odium in sanctum Cyrillum. 273 2.
Obstinatio in rejiciendis anathematismis Cyrilli. 176. 1.
Pro Nestorio testimonium nullum est. 297. 2.
Ad Nestorium epistola non est supposititia. 273. 1.
Quando scripta. 272. 2. & 273. 1.
Librorum quinque adversus Cyrillum historia, argumentum, partitio, inscriptio, & tempus. 265. & 266.
Epistola ad Andream monachum Constantinopolitanum, quo tempore data. 274. 1. 2.
Epistola ad Andream Samosatenum quo tempore scripta. 275. 1.
Epistola ad Himerium Nicomediensem quando scripta. 275. 2.
Theodorus Mopsuestenus vixdum adolescens Scripturas tractare ausus. 320. 2.
E monasterio profugus a Chrysostomo revocatur. *ibid.*
Libros Scripturæ ad arbitrium rejicit. *ibid.*
Θεοτόκον impugnat Antiochiæ. *ibid.*
Conjunctionem naturarum in Christo conjunctioni conjugum similem dixit. 80. 2.
Idolum pro Christo supposuit. 321. 2.
Infinita prope scripsit. 260. 1.
Quo tempore scripsit opus de Incarnatione. *ibid.* 2.
Male sentit de gratia & libero arbitrio. 320. 2.
Idem cum Theodoro Antiochenæ Ecclesiæ presbytero. 260. 2.
Voce προσώπου abutebatur. 261. 1.
Tarso repulsus Mopsuestiam occupat. 320. 2.
Elogium. 319. 2.
Error de conjunctione naturarum in Christo. 284. 1.
Error in libro ad baptizatos. 261. 1.
Opus de Incarnatione fuit spissum. 260. 1.
Symbolum ab omnibus, qui illius meminerint, damnatur præterquam a Facundo. 215. 1.
A Mario Mercatore Latinitate donatum. 251.
In Ephesina synodo damnatũ. *praef.* 33.
Liber ad baptizatos quis. 261. 1.
Versutia dialectica. 261. 2.
Sententia de processione Spiritus sancti. 326. 1.
Theodori Mopsuesteni sectariorum indoles. 320. 1. & 2.
Theodori auctoritas pro Nestorio vana est. 298. 1.
Theodori Mopsuesteni obitus. 260. 2.
Theodoriani symboli errores. 250. 1. & 2.
Theodoriani symboli a quibus auctoribus facta mentio. 255. 1.
Theodori Rathuensis ætas. 260. 2.
Theodosius magnus leges dedit adversus Eunomianos. 304. 1.
Theodosii Junioris indoles. *praef.* 5.
Theodosius Junior Nestorii instinctu indicit concilium Ephesinum generale. *praef.* 19.
Scribit evocatoriam ad majorum sedium Episcopos. 341. 2 &c.
Theodosius a Candidiano deceptus jubet gesta contra Nestorium rescindi, missso per Palladium rescripto, cui respondet synodus. *praef.* 28.
Jubet Nestorium secedere quo vellet. *praef.* 36.
Ecclesiarum pacem procurat sanctione edita. *praef.* 45.
Nestorianos libros comburi jussit edictis. 54. 1.
Theodotus Ancyræ frustra tentat animum Nestorii in Ecclesiæ sensum adducere. *praef.* 25.
Theopathitarum error de conjunctione naturarum in Christo. 284. 2.
Theophanes quinque tradit de Ephesina synodo ab aliis scriptoribus prætermissa. 348. 2.
Testimonia Gregorii magni ad historiam Isaurorum pertinentia multa demonstrant notatu digna. 64. 2.
Testimonia Patrum explicantium quid sit Verbum esse carnem factum, id est, natum ex Virgine. 138. 1.
Tria dogmata velut de Incarnatione fundamenta defendit Ecclesia. 284. 1.

V

Verbum ἐγένετο quomodo sit accipiendum. 137. 2.
Vox ὑπόστασις quomodo Latine reddita a Mercatore. 48. 2.
Vox, *carnaliter natum*, non insolita Patribus loquendi formula. 118. 1.
Verbum quomodo sit caro factum διαφερόντως. 136. 1.
Verbum non est ab æterno filius secundum Nestorium. 311. 1. & 2.
Versuram solvere quid. 111. 2.
Vigilii papæ in constituto num. 35. censura de Theodori fragmento. 261. 2.
Virgo quomodo Deipara Nestorio. 297. 1.
Virgo unde Θεοτόκος dicta Theodoreto. 180. 1.
Vitalis & Constantius laici Hispani consulunt Capreolum Carthaginensem de vnione naturarum in Christo. 269. 1.
Viri boni est zelo adversus hæreticos incendi. 133. 2.
Unio physica Verbum non subjicit aut necessitati aut violentiæ. 189. 2.
Unionis physicæ duæ sunt species. 298. 1.
Unionis substantialis quis effectus. 287. 2. & 288. 1.
Unionis moralis effectus. *ibid.*
Uniones tres nostri cum Christo in Eucharistiæ participatione. 328. 1.
Unum non potest fieri alterum, nisi quinque modis. 289. 2.
Vox Θεοφόρος veneni Nestoriani plenissima. 126. 2.
Utilitas inquisitionis in hæresim Nestorii. 285. 1.

ERRATA.

Præf. pag. 5. ad marginem l. 6. malis *leg.* modis, *& l. 9.* studit *leg.* studuit
Præf. pag. 31. l. 45. habere *leg.* haberet
Præf. pag. 55. omissa vox Jurii
Pag. 6. col. 2. l. 63. Deus *leg.* Deum
Pag. 8. col. 2. sub finem studium nostrum *leg.* vestrum
Pag. 13. col. 2. l. 48. non sub descendendo *dele* non
Pag. 21. col. 2. l. 19. indutus est *dele* Deus est
Ibid. l. 47. sine matre autem *leg.* sine patre autem
Pag. 24. l. 49. introit *leg.* introiit
Pag. 40. l. 16. nobis *leg.* vobis
Pag. 66. col. 2. l. 11. peccatõem *leg.* peccatorum
Pag. 103. col. 2. l. 16. vulneris *leg.* vulnereris
Pag. 129. col. 2. l. 44. προσφορικὸν *leg.* προσφορικὸν.
Pag. 249 col. 2. lin. 29. παντελάγιον *leg.* πανελάγιον.
Pag. 317. l. 51. Libri *leg.* Libris
Pag. 329. col. 2. l. 17. πάντων *leg.* ἀντιτύπων.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS SOCIETATIS JESU.

Ego *Ioannes Pinette Societatis* Jesu *in Provincia Franciæ Provincialis, facultatem concedo Sebastiano Mabre-Cramoisy Regis Typographo, vt* Opera Marii Mercatoris, *a Patre Ioanne Garnerio Societatis nostræ Presbytero edita, & ejusdem Societatis Theologorum judicio approbata imprimat & divendat. Parisiis, die 24. Ianuarii 1673.*

Joannes Pinette.

EXTRAIT DV PRIVILEGE DV ROY.

Par Lettres Patentes du Roy, données à Paris le 13. Octobre 1670. Signées, d'Alence', & seellées du grand seau de cire jaune, il est permis à Sebastien Mabre-Cramoisy, Imprimeur du Roy, d'imprimer vn Livre intitulé, *Marii Mercatoris opera, cum notis & dissertationibus Ioannis Garnerii e Societate* IESV, & ce pendant le temps & espace de sept années: Avec défenses à toutes personnes d'imprimer ou faire imprimer lesdites œuvres de *Marius Mercator*, en quelque maniere & sous quelque pretexte que ce soit.

Registré sur le Livre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, le 9 Novembre 1670.

Louis Sevestre, Syndic.

Achevé d'imprimer le 18. Fevrier 1673.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARII
MERCAT
OPERA
TO 2
Th
1445a